

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

BIBLIOTHECA S. J.
Maison Saint-Augustin
ENGHIEN

X 661/43

+ 1494

Pic de le Mirandole (2a)

[Opera]

Venise 1519

BIBLIOTHÈQUE S. J.

Les Fontaines

60 - CHANTILLY

HEPTAPLVS IOANNIS PICI MIRANDVLAE DE
SEPTIFORMI SEX DIERVM GENESEOS
ENARRATIONE AD LAVRENTIVM
MEDICEM. PROOEMIVM.

Ouit æmulatio me studiorum tuorum Laurenti Medices
ut arcana Moseos uolumina recenserem: Cum superiore Moseos
hyeme quantum ocii dabatur a rep. nō alibi te magis aut deprehēsa
libentius operam sumere q̄ in ea lectione animaduernerē: doctrina
Tum eodem quoq; priuata ratio subinuitauit: Quoniam
operi alteri meo tuo quidem auspicio iā pridem: sed & in
tuum nomen crescenti: quo Dauidicos hymnos. LXX.
uersos interpretibus: & in ecclesia iugiter personantes nō
modo a suspitione omni calumniæq; asserere: sed interpreta
menti quoq; facibus illuminare tentauit: nulla prorsus utili
or tractatio: nulla fructuosior q̄ eorū librorum: nulla rursus consentanea magis
(aut ut uerius dixerim) necessaria reperit. Accidit aut per hos dies/ut iu mundi
fabrica celebratis illis operibus lex dieꝝ fuerim assiduus. Quibus totius naturæ
secreta cōtineri/ut credamus magnæ se rationes offerūt. Nam ut illud omittā qd̄
hæc oīa ppheta noster deo plenus/ac cælesti dictate spīritu totius magistro ueri Salomōis
tatis excepit: nō ne eūdem nobis cum nostrorū/tum suorū/tum gentiū deniq; testi liber
monia prorsus humanæ sapientiæ, doctrinarūq; oīum & litterarū consultissimū pdi Lucas
derunt? Extat apud Hebræos Salomonis illius cognomento sapientissimī liber Philon
cui sapientia est titulus nō qui nunc in manibus est Philonis opus: sed alter hiero Pythago
solyma/quā uocat secretiore lingua cōpositus in quo uir naturæ rex: sicuti putat ras
Interpres oēm se illiusmodi disciplinam fatetur de Mosaicæ legis penetralibus ac/ Plato
cepisse. Sunt item quātum attinet ad nostros/& Lucas/& Philon auctores graui Empedo
simi illum in uniuersa Aegyptiorū doctrina fuisse eruditissimū. Aegyptiis autem cles
usi sunt præceptoribus græci omnes qui habitū fuere diuiniore Pythagoras Pla Democri
to Empedocles/& Democritus. Notum illud Numenii philosophi non aliud esse tus
Platonem q̄ atticum Mosem. Sed & Hermippus Pythagoricus attestatur Pytha Numenī
goram de Mosaica lege plurima in suam philosophiam transtulisse. Quod si ru Hermip
dis in suis libris/& popularis interim Moses potius q̄ aut philosophus/aut theolo pus
gus/aut magnæ alicuius sapientiæ artifex apparet: Reuocemus eo mētem fuisse Vnde my
ueterū sapientū celebre institutū res diuinas/ut aut plane nō scriberent/aut scribe steria un
rent dissimulāter. Hinc appellata mysteria/nec mysteria quæ nō occulta: hoc ab de pytha
Indis: hoc ab Aethiopibusq; de nuditate cognomen: hoc ab Aegyptiis obser goræ silen
uatū. Quod & Sphinges illæ pro templis insinuabant. Ab eis edoctus Pytha tium
goras silentiū factus est magister: nec ipse qcquam litteris mandauit præter omni paucula
no paucula quæ Damæ filia moriens cōmendauit. Non enim quæ circumferunt neq; aurea
aurea carmina Pythagoræ sunt: ut uulgo etiam doctioribus persuasum est/sed carmina py
philolai. Legem deinceps eam Pythagorici religiosissime tutati sunt. Eam Lysis tha. edidit
ab Hipparcho uiolatam quærit. In eam deniq; iuratos Ammonii discipulos Ori Lysis
genem Plotinum/& Herennium Porphyrius est auctor. Plato noster ita in uolu porphyri
cris enigmatum fabularum uelamine mathematicis imaginibus/ & subobscuris us

recedentiū sensuū indiciis sua dogmata occultauit: ut & ipse dixerit in epistolis ne minem ex his quæ scripserit suā insam de diuinis apte intellectu: & re minus credentibus comprobauerit. Quare si ob id Moseos lectionē uelut exculcatā putamus q̄ nihil habeat in primori fronte nō uulgare non rude damnemus eodē exemplo antiquos oēs philosophos ruditatis & ignorantiæ quos totius sapiētīæ magistros ueneramur. Quin idē obseruatū in ecclesia cernimus. Iesus xps imago substantiæ dei euangelium nō scripsit: sed prædicauit. prædicauit aut̄ turbis q̄dem in parabolis seorsum aut̄ paucis discipulis: q̄bus datū erat nosse mysteria regni cælorum: palam citraq̄ figuras: Neq̄ oīa paucis illis: q̄a non oīum capaces: & multa erant quæ portare nō poterant: donec adueniens spūs docuit oēm ueritatē. Discipuli dñi tam pauci electi de tot millibus multa ferre nō poterant. Turba oīs isralitica factores coci macellarii opiliones serui ancillæ: quibus oībus legenda lex tradebat totius Mosaicæ uel diuinæ potius sapientiæ ferre onus potuissent? Ille q̄dē in montis sublimitate mōtis utiq̄ illius in quo & dñs sæpe discipulos alloquebat̄ diuini solis lumine collustratus tota facie mirū in modū splendebat: sed q̄a lucē ferre non poterat populus oculis cecutientibus & noctuini suellata facie illis uerba faciebat. Redeamus ad nostros. Scripsit Mattheus primus euangeliiū: & ut inquit p̄pheta ablcondens in corde suo dei eloquiā ne peccaret: ita solū quæ ad christi humanitatē attinebant historia profectus est ne intercideret obliuio: ne memoria rer̄ gestar̄: ut p̄pterea in mystico Ezechielis spectaculo per hoīem figuratū illum intelligamus. Ioānes qui præ oībus maxime diuinitatis secreta reuelauit tribus q̄dem uulgatis euangeliiis: & a dñi cruce multis exactis annis coactus loqui quæ diu tacuerat ad abolendā hæresim ebionitar̄: quæ christū hoīem non etiā deum asseuerabat de æterna filii gnatione: sed paucis: sed obscuræ pronuntiāuit. Inde exorsus. In principio erat uerbū. Paulus corynthiis negat solidū cibū p̄pterea q̄ adhuc carnis legibus uiuant nō aut̄ spūs: & sapiētiam loq̄tur inter perfectos. Discipulus Pauli Dionysius areopagita sanctū & ratū institutū fuisse scribit ecclesiis ne dogmata secretiora per lras: sed uoce tm̄ his qui rite eēnt initiati cōcarent. Hæc pluribus sum p̄secutus quod sunt multi: qui Moseos librū ducto argumento de rudi cortice uerbor̄: tanq̄ aliqd de medio & triuiale cōtemnant & aspernent: nihilq̄ apud eos minus credibile q̄ hēre illum in recessu diuini aliquid q̄ q̄d fronte p̄mittat. Quod si satis est confutatū iam illud creditu facile sicubi de natura de totius opificio mūdi tractatū ab eo. i. si qua in parte opis sui uelut agri cuiuspiam sint ab eo thesauri defossi oīs ueræ phiæ: Factum in primis hoc in hac parte ubi uel ex professo de rer̄ oīum emanatiōe a deo de gradu: de numero: de ordine partiū mundanarū altissime philosophat̄. Propterea fuit decretū ueterū hebreorum cuius etiam meminit Hieronymus ne hanc mūdi creationē quisq̄ nisi maturā iam ætate attingeret. Videbor igitur fortasse fecisse op̄æ precii si imoratus diutius exactiore cura & operosiore (ut licuit p̄ nostrā imbecillitatē) studio rimatus sum intellectum Mosaicæ lectionis. In cuius enarratione cū per multos elaborassem latinos græcosq̄ uiderem. Præterea chaldæos & hebræos interpretes ueteres: nouosq̄ p̄pe innumerabiles ne cogitare q̄dem audebam nouū aliqd sup̄ hac re uel post tot in scribere uel cōmentari. Cæterū meminērā cautū Mosaica lege ne qs agrum suum penitus totūq̄ demeteret: Sed intactā ex eo portionē pauperibus & egenis relinqueret qui mergites inde & manipulos ad famē tollerādā sibi acciperent. Hoc cum

HEPTAPLVS

cum uenisset in mentem sagacibus oculis lustrare cœpi latissimos prophetæ cā-
 pos indagaturus an cū doctissimi interpretes non minus cultores legis fuerint q̄
 interpretes iuxta legis edictū intactam partem aliquā reliquissent: nobis utpote
 infirmioribus demetendam. Vnde mihi ego quoq; uel pauculas spīcas decerpe-
 rem imponēdas aris ecclesiæ q̄si primitias frugum ne a priuilegiis templi ceu nō
 uerus israelita ceu penitus a symbolis eliminaret. Successit ex uoto res nō q̄ pos-
 sim egdem q̄c̄ quod illi nō potuerit: sed qd̄ & illi de legis præcepto noluerūt in-
 dultariæ posteriori uiam præstruere: & ea isup est agri uastitas/ ea fecunditas ut
 par illi frumentorū numerus nullus esse possit: ut q̄q̄ & infinitæ fere & ualentissi-
 mæ operæ in eo se totis uiribus exercuerint: dicere tñ euāgelicū illud adhuc pos-
 sumus: Messis multa oparii pauci. Quæ igitur sup hoc libro uiri sanctissimi Am-
 brosius: & Augustinus: Strabus item & Beda: & Remigius: & ex iunioribus Egi-
 dius: & Albertus: Quæ itē apud græcos Philon/Origenes/Basilius/Theodoriz
 tus/Apollinarius/Didymus/Diodorus/Seuerus/Eusebius/Iosephus/Génadius/
 Chrysostomus scripserunt intacta penitus a nobis relinquent: Cū & temerariū/
 & supfluum sit in ea se agri pte infirmū hoīem exercere ubi se pridē robustissimæ
 mētes exercuerint. De his itē quæ uel Ionetes uel Anachelos uel Simeō antiquus
 Chaldaice tradiderūt uel ex hebræis/aut ueteres Eleazarus Aba Ioānes Neōias
 Isaac Ioseph: aut Iuniores Gersonides Sardias Abraam uterq; Moses Salomō &
 Manaem cōscripserūt nullā nos in præsentia mētionē habebimus. Afferemus autē
 præter hæc oīa septē alias expositiones nostra inuēta & meditata: q̄bus illud pri-
 mū curabimus: euincere si poterimus tres difficultates cū q̄bus uidet̄ his oībus q̄
 enarrandum librum hunc susceperunt mag... & difficilis fuisse colluctatio. Pri-
 ma est ne quid aut minus sufficiēter aut parē doctē & sapienter a Mose dictum ui-
 deat̄. A qua se quidā hoc pacto exoluerūt: quod idcirco neq; dixit de oībus/neq;
 attulit grādīa & sublimia, q̄a rudī populo loqueret̄/q̄ non erat itelligentiæ omni-
 um satis idoneus. Nos credere possumus satisfactū rudibus auditoribus si lumen
 scientiæ quod intropicerent sapiētes crassioribus uerbis quasi cornea testa circū
 datum obduxerit ne hebetiores inde oculi perstringerent. Attulerit ergo lumen
 ut sanis oculis proforet: inclusum tamen & uelatum attulerit ne lippientibus offi-
 ceret. Neq; enim minus ille aut debuit/aut potuit/aut uoluit iuuare doctos q̄ ido-
 ctos. Secunda est difficultas ut tenor idem sit interpretamenti sibi consentiens ex
 se aptus/ & uno quasi ductu tota series a quo primitus sensu proficiscit̄ in eundem
 illum quasi memor ppositi referatur. Nec si fortasse hic de ideis loquentē introdu-
 camus proxima clausula de elementis agere/ uel de homīne illum uelimus. Arbi-
 trarium hoc & uiolentum genus expositionis. Quod euitare tamē in huius libri
 enarratiōe impossibile multis ne dicā difficile operosum pfecto oībus uisum est.
 Tanta est perplexitas: tanta ambiguitas: tanta uarietas uniuersæ lectionis. Vide
 quanti laboris q̄ non factu sit facile id qd̄ animo nos concepimus (utinam conse-
 quamur) ut non uno duntaxat/ sed septēplici sensu a capite semper nouum opus
 exoriri perpetuæ & impromiscuæ expositionis ordine totam hanc mundi creatio-
 nem nihil usi priorum opibus interpretemur. Tertia difficultas in hoc uersatur
 ne extraneum aliqd uel prodigiosum/ uel alienum a rerum natura quæ nunc con-
 spicit̄/ & a ueritate quam a philosophis melioribus compertā nostri etiā recepe-
 runt asserētem prophetam. Immo per prophetam diuinū spiritum faciamus. Cur

Latini iter
pretes.
Græci

Chaldæi
Hebræi
Septē no-
uæ exposi-
tiones
Prima dif-
ficultas

Secunda

uide labo-
ris immen-
sitatem
Tertia

VITA IOAN. PICI MIRANDVLAE

autem septem a nobis allataz expositiones qua rōne susceptæ: quod nostrum consilium: & quæ necessitas nos ad eas impulerit: Quid omnino sit nouum hoc quod afferre molimur sequenti capite palā faciemus. In quo illius qui de hac materia. i. de mundi creatiōe absolutissime: ad naturā ipsius æmulatiōem sit scripturus ideā pingens conabitur tum in sequentibus re cōprobare: pphetam nrm ab illa nihil quasi archetypo decidisse: Sed assecutū oībus numeris: ita ut nihil aliud pro tali idea q̄ ipsemet pponendū sit oībus & magnitudinem eius admirari oēs facilius q̄ æstimare pro dignitate possimus. Debent aut tibi hæc nra qualiacūq; sint adhuc rudimēta nra iuuentutis Laurenti uir clarissime uel q̄a sunt mea q̄ tibi me ipsum iā pridem dedi & uoui: uel quia hoc ipsum tu nobis in quo sunt nata seculani seculi sus oīū parasti. Quid interuētu ēt crebro uel assiduitate potius Angelī politiāi familiaris tui cōditur: cuius amcenum & fertile ingenium q̄ antea flores lraꝝ uarios extulerat tam nunc ut arbitror solidam philosophiæ maturāq; adeo frugem polliceat. Accedit q̄ cōsuetum est cum his quos amamus uel colimus festū aliqd aut lætū euenit nō solū uerbis cōgratulari: sed aliquo etiā munere fauere ut sic dixerim illoꝝ fœlicitati & testatā apud eos facere lætitiā animi nri. Opportūe igit nra hæc lucubratio ad te uēit quo tpe Ioānes filius ea ætate qua nemo antea summo christianoꝝ ordinum collegio a pontifice summo Innocētio. viii. destinatus est: & indole ipsius quæ de se bona oīa promittit & tuis meritis tuaq; auctoritate id sibi iure & merito postulantibus. Reliquū ut optemus dignum se ille exhibeat hac dignitate. Quid fecerit si quem & patrem & dignitatis auctorem habuit eūdem uitæ exemplar: id est prudentiæ totiusq; uirtutis habuerit. Vale.

Mosē ide
am esse re
cte scribē
di de natu
ra
Angelus
politiāus

Innocen
tius. viii.

ALIUD PROHEMIVM TOTIVS OPERIS.

Triū mū
dorum cō
stitutio
Plato

Mundus
angelicus
Cælestis
Subluna
ris

Motus se
ries
moſeos ta
bernaculi
admundo
rū ſilitudi
nē pſitio

Res mundos figurauit antiq̄tas. Supremum oīum ultra mundanū quem theologi angelicum/philosophi autem intellectualem uocant: quæ a nemie satis p dignitate decantatū Plato inq̄t in Phædro. Proximū huic cælestē: postremū oīum sublunarē hunc quē nos incolimus. Hic tenebræ mundus: ille aut lucis: cælū ex luce & tenebris tēperat. Hic per aquas notat fluxa instabiliq; substantia: ille per ignē lucis candore & loci sublimitate: cælum natura media idcirco ab hebræis asciamaim quali ex es & ma im. i. ex igne & aqua (quā diximus) cōpositū nuncupat. Hic uitæ & mortis uicissitudo: illic uita ppetua & stabilis opationis in cælo uitæ stabilitas opationū/locorūq; uicissitudo. Hic ex caduca corporū substantia: ille ex diuinæ mentis natura: cælū ex corpe: sed incorrupto ex mente: sed mācipata corpori cōstituit. Mouet tertius a secūdo: secūdus a primo regit: & sunt præterea inter eos dñæ plurimæ: quas hic enarrare nō est cōsiliū ubi hæc præter fluimus potius q̄ inūdamus. Hoc nō prætermiserim figuratos hos mundos tres a Moſe euidentisime in admirabilis illius tabernaculi sui cōstructione. Partitus est. n. tabernaculū in ptes tres: quæ singulæ singulos quos diximus mūdōs reſentare exp̄ſſus nullo mō possent. & n. prima pars nullo defensa tecto uel umbraculo imbris diuini solibus calori/frigoriq; obuia erat & opportuna: & q̄ est nri. i. sublūaris mūdi euidentius

dentius simulachris inhabitabāt eā nō mō hoīes mūdi & imūdi sacri & pphānīfēd
 & oīfariī gñīs aīaīaīerātq; in ea uel ob sacrificia iūgelq; imo lationes uirgē & mor
 tis ppetua uicissitudo. Reliqua duae ptes ambae obiectae & undiq; ab oī pegrina
 iniuria liberē quēadmodū & uterq; mundus tā cālestis q̄ supcālestis; nec iniuriar
 capax nec cōtumeliar. Ambae itē sc̄tītātis noīe honestata; ita tñ ut quae erat secre
 tior sc̄tī scōg; reliq; sc̄tī tñ titulo decoraret sicuti q̄uis & cālestis & angelicus mū
 dus uterq; sc̄s; qm̄ supra lunā post luciferi casum nec macula/nec pc̄m aut ē/aut
 esse pōt; angelicus tñ cālesti longe sanctior & diuinior habet. Sed qd remotiores
 has similitudines psequimur? Nā si postrema ps tabernaculi erat hoībus & brutis cōis.
 fam; quae tota auri splēdore fulgebat; cādelabrū illuminabat septē lucernis distin
 ctū; quē ut dicūt oēs interptes latini. grāci & hebrāi septē planetas significāt. In Mundoꝝ
 tertia pte oīum sacratissima; alata cherubī erāt nō ne nris tres mūdōs oculis subīi itē interpreta
 siunt; & hūc quē & bruta/ & hoīes icolūt/ & cālestē in quo planetar corruscāt/ & tīo
 supcālestē habitaculū angelorū. Admonemur aut hinc et altioris euāgelici sacri.
 Nā qm̄ nobis ad mūdū supcālestē ad angelorū cōsortiū referata est uia p xpi cru Quid ue
 cē & sanguinē; idcirco illo occubēte sc̄ssum est uelū tēpli quo sc̄tā scōg; p quae an li sc̄ssio p
 gelicū diximus mūdū significari ab aliis ptribus discludebant. Q d fuit indicio pa Christi
 tere iā aditū hoī ad dei regnū ad deū ipm q uolat sup cherubī aditum ab initio ob mortem si
 p̄ctm̄ primi parētis iustitiae legibus occlulum. Haec satis de tribus mūdīs in qbus gnificet
 illud in primis magnope obseruādum/ uñ & nra fere tota pendet intētio esse hos Tres cāa
 tres mūdōs mundū unū; nō solū ppterea qd ab uno principio/ & ad eundē finem mūdōrū
 oēs referant; aut qm̄ debitīs numeris tēperati & armonica qdā naturae cognatiōe in unū p
 atq; ordinaria graduū serie colligent; Sed qm̄ qcqd in oībus simul est mūdīs id & Anaxago
 in singulis cōtinet; neq; est aliqs unus ex eis in quō nō oīa sint quae sunt in singu ram cōue
 lis; quā Anaxagorae credo fuisse op̄inōē si recte eū sensisse putamus explicatam nientiae a
 deīde a pythagoricis & Platoniciis. Verū quae in mundo sunt inferiori in superiori Platoniciis
 bus sunt; sed meliore nota; quae itidē sunt in superioribus; in postremis et uiuant; sed Pythago
 de generi cōditione & adulterata; ut sic dixerim natura. Est apud nos calor q̄litas riciq; ex
 elemētariis; est in cālestibus uirtus excafactoriae; in angelicis mētibus idea calo plicitae.
 ris. Dicā aliqd exp̄ssius. Est apud nos ignis quod ē elemētum. Sol ignis in cālo Exēplar
 est; est in regiōe ultramundana ignis seraphicus intellectus. Sed uide qd differant. ppositae
 Elementaris uirtus cālestis uiuificat; supcālestis amat. Est aqua apud nos; est aq̄ in ueritatis
 cālis huius motrix & dñā uestibulū. i. cālorū luna; Sunt aquae & sup cāhū mentes Decem
 cherubicae. Sed uide quae in eadē natura disparilitas cōditionis humor elemētalis sphaera
 uirtus calorem obruit; cālestis eundē pascit; supcālestis itelligit. In primo mundo de mūdī itel
 us unitas prima nouē angelorū ordinibus q̄li sphaeris totidē praest; immobilisq; ipse lectualis
 oēs mouet ad se. In mundo medio. i. cālesti cēlum empireū nouē itidē sphaeris ca decē sphe
 lestibus q̄li dux exercitū praest; quae cū singulae motu incessabili uoluant illud ra mundi
 tñ deum imaginans imotū est. Sunt & in mundo elemētari post materiā primam caelestis
 ipsius fundamentū nouē sphaerae formarū corruptibiliū. Tres. i. corporū uirtus exp̄ decē sphe
 tum quae sunt elemēta & mixta/ tum inter haec media; quae mixta qdē sed imp̄e/ ra mundi
 eta quales in sublimi quae fiunt impressiōes. Tres uegetabilis naturaeque in tria elemētariis
 primū genera diuidit; herbarū fruticū & arborū; Tres aīaē sensualis quae aut imp Corpus
 fecta est qualis quae in Zoophitis aut pfecta quidem; sed intra terminos irrōnalis Natura
 pharasiē/ aut qd summū in brutis est humanē et capax eruditiōis; qd quasi me Anima

VITA IOAN. PICI MIRANDVLAE

dium est inter hominem & brutum sicut Zoophitum medium est inter brutum/
 & plantam. Sed de his plura q̄ opus sit. hoc tantum addiderimus mundorum mu-
 tuam continentiam sacris etiam litteris indicari: Cum & scriptum in psalmis sit q
 creat cælos in intellectu/ & angelos dei legimus spiritus esse & ministros eius flam-
 mam ignis urentis: hinc sæpe diuinis cælestia cognomena sæpe etiã terrena: dum
 nunc per stellas nunc per rotas & animalia: nũc per elementa figurantur: hinc &
 terrenis sæpe cælestia nomina. Quoniam. scilicet astricti uinculis concordia: uti natu-
 ras ita etiam appellationes hi omnes mundi mutua sibi liberalitate condonant.
 Ab hoc principio (si quis fortasse hoc non dum aduertit) totius sensus allegorici
 disciplina manauit. Nec potuerunt antiqui patres aliis aliã figuris decenter repre-
 sentare nisi occultas (ut ita dixerim) totius naturæ & amicitias/ & affinitates edo-
 cti. Alioquin nulla esset ratio cur hoc potius hac imagine aliud aliã q̄ contra re-
 presentassent. Sed gnari omnium rerum & acti spiritu illo qui hæc omnia non so-
 lum nouit: sed fecit naturas unius mundi per ea quæ illis in reliquis mundis noue-
 rant respondere aptissime figurabant. Quare eadem opus cognitione (nisi idem
 adsit & spiritus) his qui illorum figuras & allegoricos sensus interpretari recte uo-
 luerint. Est autem præter tres quos narrauimus quartus alius mundus in quo &
 ea omnia inueniantur quæ sunt in reliquis. hic ipse est homo qui & propterea ut
 catholici dicunt doctores in euangelio omnis creaturæ appellatione censetur: cū
 prædicandum hominibus euangelium: non autem brutis & angelis: prædicandū
 tamen omni creaturæ a Christo demãdatur. Tritum in scholis uerbum est esse ho-
 minem minorem mundum: in quo mixtum ex elementis corpus & cælestis spiri-
 tus & plantarum anima uegetalis/ & brutorum sensus/ & ratio/ & angelica mens/
 & dei similitudo conspicitur. Quattuor igitur hos mundos si statuamus credibi-
 le est Mosem dicturum de mundo sufficienter: de his omnibus differuisse: & cum
 naturam scriptor effigiet si sit naturæ consultus qualem hũc nostrum si quem ali-
 um credimus: credibile est doctrinam de illis non aliter dispositam q̄ in se ipsis il-
 los omnipotens deus opifex disposuit: ut sit uera scriptura hæc Moseos imago
 mundi expressa: quemadmodum legimus etiam ei præceptum in monte ubi hæc
 didicit ut omnia faceret secundum exemplar quod in monte uiderat. Primum igitur
 quod est omnium maximum sicut ostendimus quæ sunt in omnibus mundis con-
 tineri in lingulis: debuit Moses æmulator naturæ de nullo usquam ex illis mun-
 dis agere: quin sub eisdem uerbis eodemq; cõtextu de omnibus simul pariter age-
 ret. Vnde quadruplex statim totius mosaicæ lectiõis expositiõ nascitur/ ut primo
 loco quicquid ibi est scriptum: de angelico mũdo & inuisibili nullam omnino de
 aliis mentionem habentes enarremus. Secundo loco itidem omnia de cælesti mũ-
 do: Tum de sublunari hoc & corruptibili: Quarto de natura hominis. Nam si
 nusquam de itelligibili puta tractabitur: quin sicut ille in se postremas omnes na-
 turas continet: ita & eadem de reliquis mũdis nos scriptura admoneat: possumus
 certe immo debemus omnes particulas de omnibus interpretari. Rursus sicut na-
 turæ quanq̄ in se ipsis promiscuæ inuicem contineantur discretas tamen proprias
 sedes: & peculiaria quædam iura sortitæ sunt: ita & si singulis in partibus præsen-
 tis operis de quadruplici natura eadem serie litteræ differatur: credendum tamen
 prima in parte de prima agi natura peculiarius/ atq; eodem ordine deinceps in re-
 liquis: Vnde & quintæ exoritur expositionis necessitas. Accedit quod qua ratioe
 hæc sunt

hæc sunt distincta: quia tamen nulla est multitudo quæ non sit una discordi quædam concordia ligantur & multiformibus nexuum quasi cathenis deuinciuntur. Quod cum totum etiam opere agere Mosem sit uerisimile: ad sextam iam nos iterpretationem uel inuitos uocat. In qua ostendemus quindecim esse modos. Quibus rem aliam alii cognatam uel coniunctam intelligere possumus: & cum neque plures sint nec pauciores/ita eos omnes & sufficenter/& dilucide a prophetâ expressos: ut nihil expressius unquâ de re; natura scripserit Aristoteles. Postremo quæ admodum sex diebus geneseos sabbatû succedit: id est ges: Congruum ut & nos post precedentium a deo re; ordines distributos: & explicatam eor; unionem & differentiam fœdera; & habitudines septima iam & sabbataria (ut sic dixerim) enarratione de creaturâ; felicitate: de; reditu ad deum q per Mosaicam: & Christianam legem elogato inde ob peccatum primi parentis homini contigit aliqua perstringamus: referantes quæ de his in præsentî scriptura Moses apertissime occultauit: ut fiat palam de Christi aduentu de ecclesiæ pfectu de gentium uocatione expressissimum hic uaticiniû legi. Vt sit uere hic liber: si quis alius talis: liber septem signaculis obsignatus: plenus omni doctrina: oibus mysteriis. Non aut imitabimur eos qui aggressi aliquando hæc mundi creationem exponere. Quicquid usq apud philosophos & apud theologos de deo de angelis de materia de cælo de; tota natura disputatum est huc congesserunt. Quod apud hebreos maxime Isaac Persa/& Samuel ophinides peccauerunt: Sed solum qd sibi Mosaica littera uelut: Quid uerborum contextus uel indicet uel significet declarare pro uiribus annitemur. Nec si ostendemus per firmamentum puta octauam sphaeram significari statim de illa exordiemur disputationem quo pacto rapiat cæteras sphaeras: quot signis distincta: quot imaginibus: simpliciter motu: an potius duobus an uerius tribus in diuersa roteat. Aut sic ubi dictio ne aliqua indicari hominis animum dixerimus digrediemur ad oia quæ scribuntur de aia enucleanda: sed ea tamen de unaquaq re strictim etiam & cursim annotabimus: de quibus mentionem auctor expressam facere uideatur. Dixi strictim etiam & cursim: quia non illud hoc opere est consilium/ut qui hæc alibi non didicerunt hic primum discant: sed ut quæ sciunt iam esse uera in prophetæ uerbis agnoscant: & quæ immensis uoluminibus digesta a theologis & philosophis legerunt: quo pacto hic paucis & comprehenderit/& occultauerit intelligentes: reuelata facie legislatorum loquentem audiant. Quod si quis etiam forte actus spiritu sanctæ rusticitatis non tam petita hæc altius mysteria non probauerit q simpliciore potius: & sibi accommodatiorem optauerit sacri contextus enarrationem: Iubebo eum prius meminisse Pauli præcipientis / ne aut qui manducat non manducantem spernat: aut qui non manducat manducantem iudicet: Tum ipsum non meis/ sed Augustini in ipsa etiam sua in geneseim expositione alloquar uerbis in hunc modum. hæc tu si potes apprehendas: si non dum potes relinquas ualentioribus. Tu uero cum scriptura non deferente infirmitatem tuam/& materno incessu tecum tardius ambulante proficias: Illa enim sic loquitur ut altitudine superbos irrideat: profunditate attentos terreat: ueritate magnos pascat: affabilitate paruos nutriat. Sed redeamus ad nos: & ab ipso corruptibili mundo quem habitamus exordientes præstemus quantum scilicet possumus quod polliciti sumus. Alioquin & in magnis est satis uoluisse: & ut inquit Pomerius magnarum rerum magnus conatus profectus est.

Radix sex
tæ exposi-
tionis

Radix se-
ptimæ ex-
positionis

Isaac pfa
Samuel
ophinides

Scripta
hæc erudi-
tis non ru-
dib; phia-
deman-
dantur

Paulus
Augusti.

Virtus
scripturæ.

Pomerius

VITA IOAN. PICI MIRANDVLAE

Mosaica uerba exponenda.

Verba ipsa prophetæ quæ exponenda suscepimus hæc sunt.

**Dies pri-
mus**

N principio creauit deus cælū & terrā: terra autē erat inanis & uacua: & tenebræ erant sup faciē abyssi: & spūs dñi ferebat sup aquas: & dixit deus fiat lux & facta est lux: & uidit deus lucē q̄ esset bona: & diuisit lucē a tenebris appellauitq; lucē diem & tenebras noctē: factumq; est uespere & mane dies unus. Dixit quoq; deus fiat firmamentū in medio aquarū: & diuidat aquas ab aquis: & fecit deus firmamētū diuisitq; aquas quæ erant sub firmamēto ab his quæ erant sup firmamentū: & factū est ita: Vocauitq; deus firmamen-

**Dies secū-
dus**

tū cælum: & factum est uespere & mane dies secundus. Dixit uero deus cōgregent aquæ quæ sub cēlo sunt in locum unum & appareat arida: & factū est ita & uocauit deus aridam terram: congregationesq; aquarū appellauit Maria: & uidit deus qd̄ esset bonū: & ait germinet terra herbā uirentē: & facientē semen & lignū pomiferū facientē fructū iuxta genus suum: cuius semen in semetipso sit sup terrā: & factum est ita & protulit terra herbā uirentē & facientem semen iuxta genus suum lignūq; faciens fructū: & habens unūquodq; lementē s̄m spēm suā & uidit deus qd̄

Dies tertius

esset bonū: & factū est uespere & mane dies tertius. Dixit autē deus: Fiant luminaria in firmamento cæli & diuidāt diē ac noctē & sint in signa & t̄pa & dies & annos: ut luceant in firmamento cæli: & illuminent terrā: & factū ita fecitq; deus duo luminaria magna luminare maius: ut præesset diēi: & luminare minus ut præesset nocti & stellas & posuit eas in firmamēto cæli ut lucerent sup terrā: & præessent diēi ac nocti & diuiderēt lucē ac tenebras: & uidit deus qd̄ esset bonū: & factum est ue-

Dies quārtus

spere & mane dies quartus. Dixit etiā deus pducant aquæ reptile animæ uiuētis: & uolatile sup terrā sub firmamēto cæli: Creauitq; deus cete grādia & oēm aīam uiuentem atq; motabilem quas pduxerant aquæ in spēs suas: & omne uolatile secundum genus suum: & uidit deus qd̄ esset bonū: benedixitq; eis dicens. Crescite & multiplicamini & replete aquas maris: auesq; multiplicent super terram: & factum est uespere & mane dies quintus. Dixit quoq; deus pducatur aīa uiuentem in genere suo: iumenta & reptilia & bestias terræ secundum species suas: factumq; est ita: & fecit deus bestias terræ iuxta species suas: iumenta & omne reptile terræ in genere suo: & uidit deus quod esset bonū & ait. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram & præsit piscibus Maris & uolatilibus cæli & bestiis uniuersæ terræ omniq; reptili quod mouetur in terra: & creauit deus hominem ad imaginem & similitudinem suam ad imaginem dei creauit illum.

Dies quintus

Hactenus exponendū Mosē suscepimus. Totam autem expositionē in septem libros siue tractatus partitus sum: potius ut imitarer Basilium & Augustinū quā propterea quod hac crebra distinctione quasi interiungens legentis intentio recreatur. Accedit quod cum septem sint expositiones septem libris digestæ singuliq; libri septem capitibus diuidantur septem creationis diebus omnia respondēt. Factum item a nobis ratione congruentissima: ut quemadmodum septima dies apud Mosē sabbatum est: & dies quietis: Ita expositio quælibet nostra septimo semper capite in Christum deriuetur: qui & finis est legis: & nostrum est sabbatum nostra quies nostra felicitas.

Dies sextus

Expositio

HEPTAPLVS

EXPOSITIO PRIMA DE MVNDO ELEMENTARI.

Libri Primi Caput Primum.

Aturales Philosophi qui de natura rerū corruptibiliū dis- Principiū
serunt de p̄icipiis earū sic statuūt in uniuersum: esse mate- rerū natu-
riā rudē formaꝝ expertē idoneā quidē oībus formis susci- raliū ma-
piēdis sua tamē natura oībus priuatā: Quare prāter ma- teriā p̄ tri-
teriā priuationem etiā faciūt principiū rerū naturaliū. nā dimen-
Adiecit Auerrois esse materiam trino dimensu in longitu sionem: &
dinē latitudinē altitudinemq̄ p̄tensam: ne. s. res corporeæ priuatio-
de incorporeo subiecto fieri dicerent. Tū afferūt trāsmu- nē ponit.
tātē cām quā uocant efficiētē. Cuius uī tractata materia:
quod est potentia actu fiat aliqñ quēadmodū mollis cera

& indefinita ductu manus atq̄ tractatu in diuersas figuras pro tractātis arbitrio
trāstformat. Qm̄ aut̄ nihil natura temere agit sed boni alicuius cōsequēdi gratia fi- Efficiens
nalis cā se statim infert: & p̄ximus quidē finis agentis cā forma est quā de mate- causa
riæ gremio eruit. Hoc. n. illā cōsilio agit & uersat ut ad p̄fectū habitū formæ illā p̄ Finis
ducatur: unde & forma tertiū p̄icipiū ab Aristotele statutū. Hæc aut̄ de materiæ si Forma
m̄ educi nō pōt nisi affectæ prius & p̄paratæ cōgruis qualitātibus: Circa quas to Materiæ
tus opificis labor tota actionis mora cōsumitur ipsa. s. sp̄e indiuiduo momēto q̄ si dispōnes
p̄mio laboris statim effulgēte. Opificē ipsum cām potius q̄ p̄icipiū uocat Peri-
pathetici. Diuinoꝝ aut̄ memores semp̄ diuini Platonici admonitos nos uolūt na- Natura
turales agētes causas: & Molæ appareāt nobis quæ corpora agāt forment & trāsl- les cās agē
mutēt haud tñ primarias esse causas eoꝝ quæ fiūt: sed istrumēta potius diuinæ ar- tes organa
tis cui obediūt & famulant. Quēadmodū fabri manus & si ipsæ totā domus ma- esse diui
teriā ligna lapides cemēta cōponāt ordinēt & trāsmutēt: nihilq̄ uideat̄ p̄ter eas norum.
in domus fabrica uersari nouimus tñ organū illas esse obediens arti & seruiēs quæ Causa
cōstituta in alo architecti domū q̄ simul concepit particulatim digerit explicatq̄ Organica
insensibili materia: hic factū ut ipsi duas causas adiiciāt orgāicā & exēplarē. Q d̄ & exēpla-
neq̄ negāt peripathetici: Immo cōfirmāt apud quos tritū illud: Omne opus natu- ris
ræ opus esse intelligentiæ. hæc sunt quæ cōmune dicunt̄ de rebus corruptibilib⁹
quæ oīa ita in ope primi diei cōplexus est Moyses ut neq̄ certius neq̄ aptius de his
quicquam dixerint philosophi probatissimi.

Caput secundum

Principio igif̄ duas statuit causas agentem & materiā eā. s. quæ actu & eā quæ est materialis
potētia illā cælū hāc terrā uocat cui nostræ expositiōi attestat̄ primū auctoritas causa ter-
stoicoꝝ qui agentē cām cælū materialē terrā uocauerūt: ut scribit Varro ne Græ ra: agens
cos cōmemorē. Attestat̄ & ratio. Nā & materia despiciatissima oīum naturæ uti ra: autē cælū
est terra oīum elemētōrū: & simili oīno p̄portione rñdent: ut pbant Peripathetici Dicebat̄
agēs materiæ & terræ cælū. Terra aut̄ hæc idest materia inanis & uacua ut trāstū Varro
lit Hieronymus uel ut septuaginta inuisibilis & incōposita: & hæc quidē oīa rudi
materiæ informiq̄ cōueniūt quæ & expers formaꝝ oīum merito inanis & uacua Tou
dicitur & oīno incōposita & inuisibilis est. Verū Hebraicæ dictiōes tou & bou bouq̄
quæ hoc loco legunt̄ a pluribus Hebræis aliter exponunt. Tou quidē rem brutā interpreta-
interpretant̄ stupentē attonitā. Quod ad materiæ etiā tenebricosam deformēq̄ tio
faciē ab illis refertur: ob eā causam q̄ intendentes nos in illius cognitionē attoni- Aristote.
ros reddit: p̄pter quod & Aristoteles p̄portione: & Plato notha ratione cognosci Plato

anobis illam dixerunt. Bou autem ex uerbo inchoatione & rudimentum formae multi exponunt. Idem enim si uerbum uerbo reddamus est bou ac si dicamus in eo est siue eo aliquid est. Quod si sequamur praeter subiecti potentiam inchoatam in eo formam intelligemus. Quod non solum Albertus & plures Peripathetici sed ueteres etiam Hebraei crediderunt ut ex monumentis antiquissimis. Simeonis aperte colligimus. Verum quo pacto haec sit inchoatio accipienda declarat adiiciens: & tenebrae erant super faciem abyssi. Abyssum uocat terram idest materiam trino dimensu in altissimas profunditates extensam. Super hac tenebrae idest priuatio est: principium apud Peripatheticos in primis celebre cui nulla magis appellatio quam tenebrae congruerit. Est autem priuatio qua differt a negatione ut magnus Albertus constantissime uult ipsa hanc de qua dicimus inchoatio formae de qua re idem philosophus copiose & subtiliter distulit. Propterea si subest terra aquis & irrigata inde parturit quae postremo & pariformae in atmosphera aquae hoc loco accedentes materiae qualitates & affectiones significabuntur quae uel suo fluxu tractabilique natura aquarum speciem gerunt: Quibus ut ita dixerim humectata materia parturit formam quam extremo temporis momento edit in lucem. Super has aquas spiritus domini idest uis causae efficientis domini organum & instrumentum merito ferri dicitur. neque dicitur ferri super terram quia non attingit agens subiectum aut permeat nisi mediis illis intercedentibus qualitatibus: quas dum uersat & agit oritur lux idest formae species & decor tenebrae quas diximus idest priuationis expultrix & fugatrix. fitque dei uoce sic impantis: quia nihil agunt causae naturales: quod non diuinae artis ordo preceperit. Tum fit ex uespere & mane dies unus: Cum ex potentiae actusque natura substantia tertia quod compositum dicimus dissulauit: estque ratio iam manifesta iuxta hunc sensum cur dies unus dixerit non primus & merito lucem uidit quoniam bona. Cum nihil sit aliud natura formae quam primi boni imago tenebris & umbratilis similitudo. Haecenus in uniuersum de corruptibili substantia qualis omnis quae infra lunam est: ubi & caelum & terram idest transmutantem naturam & eam quae transmutatur & terram eadem idest materiam uidimus inanem omni specie substantiae uacuum item omni forma accidentalium. Superque eam in trino dimensus abyssos extensam priuationis tenebras insidentes: non quidem illi intimas (Neque enim priuatio materiae essentia est ut probat Aristoteles) sed extremam eius faciem occupantes. Vidimus item super aquas idest fluxas dispositiones materiae quasi terrae praesentes ferri spiritum domini idest uisus causae agentis non uti causam principalem: sed uti spiritum domini idest organum diuinae artis quomodo spiritus noster uitalis organum animi est. & statim tractante spiritu aquas illas & peruadente subiectum iussu dei artificis exorta est lux idest formae decus & splendor.

Caput tertium.

Aristoteles. Quoniam autem a communibus generalibusque ad specialia recte ordine descendimus ut probat Aristoteles: facturus hoc idem Moyses: postquam dixit de his quae communia sunt rebus omnibus elementaribus: elementalem totam substantiam secunda die trifariam diuidit. Primo autem intelligendum materiales omnes formas: aquarum appellatione ab illo hic designari quae congruere magis ne possit quidem. Est enim in sphaera hac rerum generabiliu & corruptibiliu stante materia quasi alueo mari uti fluxus refluxusque undarum perpetuus indefinens abeuntium & aduentantium formarum conuolutio. Genebraeorum ratio scilicet praeterit ut inquit Salomon: & generatio aduenit. terra autem stat in imitatoris. aeternum: Vocant enim & formae istae apud Platonicos imitatores semper hebraice disciplinae

disciplinæ generationes potiusq̃ formę quod fieri quā esse dici uerius possint. Ob
quā etiā causam factum ut quo supra nomine: aquarū scilicet: materiæ qualitates
& accidentales formas uocauit: eodem hic uocauerit etiā ipsas materiales substan
tias: scilicet ut admoneret nō id quidē quod credidit Alexander esse qualitates ip
sas elementis formas substantiales: sed quod Platonici magno opere cōfirmāt esse
speciem omnē quæ in materia est ad accidentis fere potius q̃ ad ueræ substantiæ
conditionē referēdā. Quem titulum sibi illa legitime uendicant quæ per se stāt
sibi ipsis innixa & id quod sunt uera sunt ratione: in mixta rebus peregrinis & mi
nime adulterata Heraclitus sensibiliū rerū substantiā uocauit mare & apud poetas
in uolucris fabulæ: uelantes philosophiā: Cum post Saturniā unitatē id est mūdi
intelligibilis unionē intra se oīa implicātis in tres ptes sensibīle mundū partirent:
cælestēq; adscriberēt regionē Iouis: subterraneā Plutoni: Neptūno autē mediā hāc
s. quæ a Luna ad terrā p̃tēdit: de q̃ nūc agimus: Neptūnū maris dñm dixerūt: qui
idē apud Platonicos pro ea uirtute accipit: quæ generatiōibus præest. Sed redea
mus ad Mosem diuidētē aq̃s ab aq̃s medio firmamēto. Triplex. n. partitio corpo
rū sublunariū. Alia supra mediā regionē aeris sunt suprema. s. pars eiūsdē elemēti
& purissimus ignis qđ totū ætheris noīe designat: Ibi pura in mixta & legitima
elemēta: Alia infra ipsum aeris meditullū quæ apud nos sunt ubi elemētū purū
nullū (Neq. n. purū elemētū sensibile) sed mixta oīa ex fœculenta crassioreq; pte
mūdani corporis cōstāt. Intercedēs regio æris quæ hic dicit firmamētū: unde &
aues sub firmamēto: cœli ab eo uolātes introducunt: ea est regio in qua sublimes
ille impressioes apparent: pluuiæ: minues: fulgura: conſtrua: co metæ: & cætera id
genus. Vide aut quā recte nō solū situs: sed & naturæ pprietatē hoc firmamētū su
periōra elemēta ab inferioribus q̃si aq̃s ab aq̃s discriminat & dīstinguit. Supra eā
pura sunt elemēta: infra eā pfecta mixtione ab elementalī simplicitate discedunt:
in bi mixta sunt sed imperfecta mediaq; ut dicatur uerissime inter mixtorum ele
mentorumq; naturam.

Caput quartum.

Sed uideamus qđ ultra: Moses philosophet cōgregentur inquit aquæ quæ sunt
sub cælo i locū unū: & appareat arida. Arida materia est uti iā cōstituiimus nec ap
paret materia aut conspicit nīlī formarum speciē induta: sed neq; apparet induta
speciem elementū: quæ ut diximus & probāt philosophi elemētū simplex nec uide
r nec t̃gi nec sub ullū oīno sensum cadere pōt. Si igitur quæ inuisibilis olīm fue
rat terra futurū est ut sub conspectū ueniat necesse est aquas quæ sub cælo sunt. i.
sub media aeris regiōe cōgregari ad locum unū. i. ad cōem mixtionis colluuiē cō
fluentes certis legibustamē quasi littoribus præscriptam in unam mixtionis for
mam coalescere. Quod aquis inferioribus ut oīdīmus non item superioribus acci
dit: ubi aut nulla prorsus aut imperfecta mixtio: Quod si anima uegetalis mixtio
nis formam statim consequit: Quid aliud a nostro philosopho expectabamus. q̃
ut post illam aquarum congregationem induceret statim terram herbarum fruti
cum arborumq; fecundam.

Caput quintum.

Quæ hinc uidebat ordine cōsequētī ad aīalia trāseūdum quorū aīa uegetali pxi
me iuncta est: qm̃ ab aīalibus ad hoīem itur: in quē definit de mūdo corruptibili
oīs tractationis: circo interiecit Moses aliq̃ de his quæ sunt in firmamēto: & qbus
ipsum ornat uti terra ornat his q̃ in ea sūt metallis plātis & aīantibus. Sunt aut
hæ impressioes illæ quæ i sublimi. i. in media regiōe aeris sūt. hāc supra & cælū

Alexāder

Heracliz
tus Poeta

Tribus
diis ad
scripta re

gna
Prima par
titio

Secunda

Tertia
Collige
triplex ele
mentum

Quo mo
do terra
seu arida
ab aquarū
multitudi
ne sit di
siuncta

Quid cau
sæ terram
statim plā
tas germin
asse

quod ē fir- & firmamētū uocauit hic aut firmamētū cæli: ut sciamus nō illud eē qđ uere est
mamentū cælū: sed qđ cælo subest. Quare & Ennius in achille hanc partē subiices dixit: p
Ennius pterea qđ cælo pxime sit subiecta. has at impressiōes scđarias stellas & sydera &
Dux pri- a phis nūcupari notius ē qđ ut pluribus comprobeť aut duriusculū uideri ali
mæ causā cui possit nos de illis exponere quæ de syderibus hic dicunt. Qm aut horz oīs di
uerſitas ad duas prias cās referť caliditatē & frigiditatē referem' cōueniēter quę
a cā sunt calida ad solē quæ uero a frigida ad lunā. Neq; ob id solū & solis & lunæ
& reliquorū syderū hęc sibi appellationem uindicāt qđ idē sint ipla iſeriori cælo
qđ illa sunt suo qđ diuiniore uel qđ item simili facie se ostendāt hoībus lucētia pa
riter & coruscātia: quā qđ alia ex illis aliud in cælo syduſtāq; principē & ducē se
quant. Vnde & signa earz sunt rez: quæ sydera a qbus fuerint excitata portēdere
inferioribus soleant. huic rei argumento est illud quod motum syderum sequun
tur quorum uī & influxu de terrestri confecta materia idest uaporoſo halatu con
sistunt

Caput sextum.

Pythago
ricorū opi
nio
Timeus

Manifesta iam quæ sequuntur de animalū deq; hoīs productione. Post plantas
enim ea sunt mixta quæ sentiūt & mouent: qđ & plāris stupidū sensum ad scribāt.
Pythagorici: qđ i ea quā parturimus cōcordia lōgioris subſellii ope discutiemus.
Hęc autē animātia quæ citra oēm controuerſiā motu sensuq; participant: & hic a
Mose & in Timeo inuolatilia & in aq; degētia & terrestria distinguuntur. Supre
mus omnium & princeps homo: quo mundi corruptibilis natura progressa listis
pedem & receptū canit.

Caput septimum

Christus.
nra scēlici
tas

Quēadmodū aut inferiorū omniū absoluta cōsumatio est homo: Ita oīum homi
num absoluta est cōsumatio Christus. Quod ut dicunt philosophi ab eo qđ uno
quoq; in genere est pfectissimū ad cēteros eiudē ordinis quasi a fonte oīs pfectio
deriuat: Dubiū nemini est a Christo homine in oēs homines totius bonitatis per
fectionem deriuari. Illi scilicet uni datus spīritus nō ad mēsurā ut de plenitudine
eius omnes acciperemus. Vide quā haud dubiā hęc ei perogatiua debeatur deo
& homini: quæ etiam qua homo est peculiari ei & legitimo priuilegio conuenit.

EXPOSITIO SECUNDA DE MVNDO CAELESTI.
PROOEMIUM.

Tres cau
sas qre
Moses si
gurate scri
pserit

Vrgamus ab elementis ad cælum: a corruptibilibus ad incorrupta
corpora: ut palam omnibus sit eisdē uerbis quibus de elementalī no
bis tot natura monstrata sunt: de cælestibus item altissima dogmata
a propheta comprehensa. Quod cum nobiscū aio reuoluemus: erit
præterea quę diximus in proœmiis alia nobis in p̄mptu ratio. Cur
gratia exempli dicturus Moses de agente causa & de materia non illam agentem
expressis uerbis hęc materiā uocauit: sed cælū & terrā: & materiæ dispōnes: nō qđ li
tates ut dicunt phi sed aq;: & formā lucē potius qđ formā appellauit: Cometas itē
& fulmina & cætera id genus nō ppriis cognōib': sed astra & stellas noſauit: atq;
ita de reliq;. In exordiis qđē allata fuit a nobis cū ueterum cōsuetudo scribēdi res
grādes phycas & diuinas occulte & figurate: tū ruditas auditorū qđ cū splendorē
disciplinæ Moſaicę ferre non possent: oportuit uelata facie uerba facere illis: ne qđ
illuminādi suscipiebant: nimio lumine obcæcarent: Nūc tertiæ rōnis hēmus oc
casione: qđ si materiā & formā & qđ lites & cām agētem noſasset: poterāt illa qđē
corruptibilis mūdi tractatibus deseruire: nō aut & reliq;. Quare illud est icogita
tum &

tū & mirū Moseos artificiū diuināq; uere nō humana industria eis uti dictiōibus Mirum
 itaq; orōne disponere: ut eadē uerba idē cōtextus eadē series totius scripturæ figu Moseos
 randis mūdōz oīum & totius naturæ secretis apte cōueniat. Hoc illud est in quo artificium
 Moseos liber oēm gētiū & doctrinā & eloquētiā & ingeniū supat. hoc nouū illud Absolutis
 & itactū adhuc qd nos afferre tētauimus: ut. s. factū a Mose id nris hoībus re ipsa simum
 cōprobaremus. Hęc est idea hoc est exēplar absolutissimī scriptoris: nō ob id solū scribendi
 q; huiuscemodī scribēdi gen^o (ut supra demonstrauim^o) naturā effigiat & emulat: genus
 q; q; sicut inter mētes angelicas auctore Dionysio & diuo Thomā splendore nræ Dionysi^o
 theologiæ illa est suprema: quæ paucissimis ea notiōibus & formis p̄ intelligētiā diuus tho
 cōprehēdit: q; inferiores uariis & multiplicibus ita inter scripturas illa ē sūma illa mas latine
 apicē tenet oīs p̄fectiōis: quæ paucissimis uerbis oīa ueluti singula & cōgrue & p̄ Theologiæ
 funde cōplectit. Sed qd pphām p̄deuntē reuelata facie moramur ultra: ut de cæ nitor non
 lestibus nos mysteriis alloquat: prius tñ q̄ loquētem ipsum audiamus: ut simus iniuria
 uerborum illius capaciores præfari paucula quēdā de cælo decimo utile fuerit.

Caput primum.

Supra nouē cœlorū orbes. i. septem planetas & sphærā octauā quā uocāt inerrā Decimam
 rem nonūq; orbē qui rōne non sensu deprehēsus est: primusq; est inter corpora quæ esse sphæ
 mouentur: creditum esse decimū cælum fixū manēs & quietū: quod motu nullo ram seu
 participet. Neq; hoc tñ creditū a nostris maxime iunioribus Strabo & Beda sed globū cæ
 a pluribus et hebræoz: p̄tereaq; p̄his & mathematicis quibusdam. E quibus satis leste/ quē
 duos sit attulisse Abraam Hispanū astrologū maximū & Isaac p̄hm: quoz uterq; Theologi
 hoc attestat. Quin & hic Isaac decimū orbē ab Ezechiele designatū itelligit per uocāt em
 Zaphirū in similitudinē throni: ut color Zaphiri lucis nitorē: throni similitudo pyreum/
 immobilitatē eius significet. Figuratas itē itelligit decē sphæras a Zacharia per cum stras
 cadelabrū aureū distinctū septē lucernis: & lāpadē sup caput eius: tum sup lāpa bus ac be
 dem oliuas duas. Cum enim septē lucernæ septē planetas indicent: & lāpas circu da tū abra
 hū octauū tot luminib^o fulgētem: uult p̄ duas oliuas idicari nonā & decimā sphæ am &
 rā: p̄p̄ea q; ex oliuis oleum defluit ad lāpadē & lucernas: ad luminis nutrimentū. Isaac per
 Quare p̄ rōnis similitudinē cū cæloz quos nos uidemus lux a supremis illis ema Zaphirū
 net & cōseruet (qui enim dat lucē idē cōseruat) Merito illi quidē oliuis: hi autem Elechielis
 lucernis & lāpadi cōparant. Verū si non p̄nt eiūsdē aquæ duo primi fontes cōsti constitue
 tui: necesse est ex illis duabus supremis sphæris alteram esse: quæ sit principiū toti runt
 us lucis. Quod si ad alterā ad primā utiq; i. ad decimā referendū est: ut sit ipsa q̄lū Nota
 unitas luminū: tū p̄xime lumen tota essentia suā substantiē nona recipiat. Inde ter Quo pa
 tio ad solē plena p̄icipatiōe pueniat: a sole aut q̄rto iā ideoq; postremo gradu in cto a deci
 oēs stellas partibiliter diuidatur. Supra igr nouē cælos decimū statuamus: quem ma ad uli
 theologi uocāt empyreū. Dubitatū aut a quibusdā natura ne eēt corporea an incor ma sphæ
 poreā potius. Nā & unitatē forte decet ut nūero coelemētalī r̄ndeāt analogia na ram lux de
 turæ: ita nō eēt genere eodem. Sed q̄cqd de hac qōne statuāt remaneat inconcus scendat
 sum/ inibi esse thelauros lucis: & inde q̄cqd h̄r luminis uisiturq; in corporibus qua Quorum
 si a priō fonte in cætera deriuari. Neq; enim obstat siqs credere p̄tinacius q̄ uerius dam dubi
 melit nō esse illū natura uere corporea: q̄n in phenicū thelogia est: ut scribit Iulia ratio
 nus Cæsar in orōne de sole: emanare lucem corporeā ab incorporea natura. Præ Iulianus
 est hęc igr nouem sibi serie consequenti succedentibus cælis quasi dux exerci Cæsar
 tui quasi forma materiæ & Monados typum gerens denarium implet.

Caput secundum.

Enarratō Veniamus ad Moſem q̄ dicturus de oībus hūc tāq̄ primū & principalē cēli pecu
uerborum liariter appellatiōe dignatus eſt: quēadmodū licet nouē choros āgelicos: q̄a p̄ici
prophetæ pāt diuinitate uocare deos poſſumus. Vnde illud deus deorū. Abſolute tñ cū deū
Cælum & dicimus nō aliqnē ex eis: ſed indiuiduā trinitatē accipimus p̄ſidētē illis quēadmo
Terra dū & empyreū cælū nouē ſibi ſubiectis orbib⁹ p̄ſidet. Terrā autē uocauit octo
ſphæras poſtremas: neq; id ſine cauſa: ſed ob id factū qm̄ huius numeri extrema
De octa ſibi terræ appellatiōē uēdicāt. Ea ſunt luna & cælum ſtellarū quorū utrūq; terrā
ua ſphæra uocare & ueterū auctoritate & rōe p̄æterea cogimur. De ſphæra enim octaua fre
pythago. quentiſſimū fuit in academia dare illi terræ appellatiōē. Lunā item Arīſto. terræ
academi ſimilē dixit imitatus. ſ. Pythagoricos: qui eā & terrā cēleſtē & terreſtre cælū appel
corū arīſto lāt. Sed uide quæ rō ad utrūq; nos ducat. Si. n. in cælo quærimus elemēta lunā ter
reliſq; ſenſ rā ſtatuiſſimus in ſimā ignobiliffimāq; oīum ſydeꝝ: uti eſt terra oīum elemētoꝝ opa
tentia citate itidē ſubſtātię & maculis illi p̄ſimilē: Tū aquā Mercuriū uerſipelle ſyduſ &
Lucanus trāſformabile: iōq; apud Lucanū undæ arbitꝝ appellatū Venerē aerē temperato
Stellarū calore uiuificā ſolē ignē rōne maniſeſtiſſima: Tū ordine in uerſo martē ignē: Iouē
comenta aerē cognatū Veneri natura: Saturnū aquā ſenē. ſ. dānatæ frigiditytis: reliquū ut
tio ſphæra octauā: & nō erraticā terrā uocem⁹: uel ipſo ſic cōputatiōis ordine poſtu
lātē. Recte igit̄ hoc totū qđ binis utrinq; terris cōcludit̄: ſupra quod nihil uiſibi
Multarū le nobis terrā uocauit. Tū ſubdit & terra erat inanis & uacua inanitate. ſ. lucis nō
Virtutum dū a priō cælo p̄pagatæ ad eā: & reliquarū uirtutū: quarū uehiculū eſt lux. Neq;
lux rece hoc dicimus ex nobis: ſed ipſe auctor declarat: cuius rei dicat inanitatē adiiciēs &
ptaculum tenebrę erāt ſup faciē abyſſi: altitudinē rātā tot nūero orbīū & mirā p̄funditatē iu
Quid re abyſſum uocās. Vex ne crederemus inter octauā ſphæra & ſedes empyreas nī
Abyſſus hil mediū eſſe: ut crediderūt multi ſecuti inditia tārūmodo ſenſuū: admonuit nos
Syrus eſ orbis intercedētis: quē p̄ aquas ipſe cū figurauerit cōſone a iuniorib⁹ chryſtallinū
fren cælū ē nūcupatū. Sup hūc ferebatur: aut ut ueritas hēt hebraica: & Syrus Effren
Per chry trāſtulit incubabat huic ſpūs dñi. i. p̄xiē adhærens ſpiritalis olympus ſedes ſpiri
ſtallinū: lo tuū dñi fouebat eū ſua luce uiuifica. & recte ē factū ut q̄ attinēs eſt p̄cīpīo lucis
cum inter toto corpe & tota ſui molē lucē cōbiberet: p̄pterea nobis inuiſibilē q̄a corpulētia
octauā de ſolidiore nō terminat̄. Illi igit̄ primū icubās ſuā lucē largiebatur empyreus: quat
cimāq; in mox & in reliq; ſphæras quas p̄ terrā & p̄ abyſſum dicimus designatas excuſſis re
telligit ſu nebris deo ſic iubēte eſt deriuata & factū eſt uelpere & mane dies unus: q̄a p̄ lucis
per quem & ſuperni influxus receptionē ſcēderant primis cæli inferiores. Sūmatim igitur
ſpiritus do prima die & primi cæli eminētia i reliquos & deriuatio ide lucis ad eos: & p̄ aque
mini &c. ac terrę cognomina de noni orbis & alioꝝ multa p̄prietatibus indicant̄. Cap. iiii.
Dies unus Iam uero de motis orbibus particularius p̄nuntiās docet nō erraticā ſphæra quā
Epilogus dicimus firmamētū mediā eſſe iter duas aquas: cuius dicti rō māiſeſta ex his quæ
firmamen diximus. nā & nonus orbis & ſaturni planetes ut declarauimus aquarū ſibi appel
tum inter lationē uēdicant. Poſitū ergo a deo eſt firmamētū in medio aquarū. & aquæ quæ
aquas ſunt ſub cælo congregatæ ſunt ad locū unū: & factū ut appareret arida. i. terra to
Ex quo tūq; hoc p̄curatū ad ſalutē uiuētium. Videamus qđ hæc ſibi uelit. Moſeos dicta.
aquarum Aquæ quæ ſub cælo ſunt ſeptē ſydera ſunt quæ ſūt ſub firmamēto qđ uocauit cæ
congrega lū: quorū primus Saturnus. hæc aquæ cōgregatæ in locū unū iō ſunt: q̄a oīs plane
tio tarū uirtus i uno ſole collecta ē: qđ oēs p̄hi oēs mathematici uno ore cōfirmāt: &
ſi hæc

si hæc cōgregatio aquarū dicta ē mare nō absurde hic ille erit oceanus q̄ p̄r deorū Oceanus
& hoīum ab illis dī qui planetas deorū nosse dignati sunt. Terra aut̄ qd aliud dice- Terra ap-
mus q̄ lunā sic ab Aristotele & Pythagoricis nūcupatā: quæ cū tota prædicti ma- paret
ris undis obruit: nec utilis nobis nec uisibilis itē est: sed tūc & aīaliū & nris usibus
idonea: Cū ab eo secedēs mari magis magisq̄ sub aspectū uenit. Tunc fertilis tunc
fecūda eorū præsertim quæ a uegetali natura sunt: Cuius munera auctio nutritio
& generatio. In hæc. n. præcipua uis lunæ ut dixerunt chaldæi. Q d' & hic a Mo-
se apertissime demonstrat. Cū eā simul atq̄ apparet & herbarū & fruticū & arborū
parētē facit: Vide ut nobis naturam lunæ & solis paucissimis figurateq̄ sub idi-
cauit. Sed cur tacet de reliqs quæ tractatur de oībus sufficienter & docte in phœ-
miis nris p̄mittamus. Cur inq̄ cū de decima nona octauaq̄ sphaera de Saturno itē Cur de q̄
sole & luna fecerit mētionē de quatuor q̄ sup̄sunt Venere & Mercurio Ioue itē & tuor pla-
Marte ne uerbū quidē. Dixeris forsan iō factū q̄ rudis populus Solē tm̄ nouit & netis nul-
lunā. Sed hoc pfugiū ipse mihi met ademi: nec possum nō erubescēs isthuc diuer- la mentio.
tere qui supra sum attestatus nihil p̄p̄a omīssum a Mose quod ad p̄fectam mūdo Solutio
rū oīum intelligētiā faceret. Dicatalius quod sole ac luna egit egisse de reliqs: qd prima
hī regnū obtinēt celi & cū particularis aliorū sit uirtus: uniuersali hæc duo sydera Confutae
influxu pollēt. Sed neq̄ hoc nobis satisfacit: & debuit eadem rōne omīssisse Satur- tio
num de quo tm̄ nos factā mētionē oīdimus. Altius credo latere mysteriū ueteris Solutio
hebræorū disciplinæ: inter cuius dæ cælo dogmata hoc ē p̄cipuū concludi a sole secunda
Iouē & Martē: a luna uero Venere & Mercuriū. Nec si horū naturas syderū pensi Cōfutatio
temus obscura est rō opinionis: q̄q̄ ipsi rōnē nullā sui dogmatis afferāt. Calat Iup Solutio
piter calat Mars: calat & Sol: sed martis calor acer & uiolētus Iouis bñficus: i sole tertia
est acre illud ac uiolētum Martis & Iouis beneficā p̄prietatē uidemus. i. mixtam Affinitas
ex his tēperatāq̄ mediā quandā ut ita dixerim naturā Iuppiter foelix Mars infau- solis cum
stus sol p̄tm̄ quidē bonus p̄tm̄ est malus radiatiōe bonus pocula malus. Est aries Ioue &
Martis domus cancer dignitas Iouis: sol in cācro sublimitatē in ariete dignitatem Marte
adeptus manifestā cū utroq̄ sydere cognationē oīdit. Veniamus ad lunā quæ & Affinitas
aq̄s Mercurii māifeste p̄cipat: & quantā hēat cū Venere affinitatē præserti hinc lunæ cum
indicat q̄ ita in tauro Veneris domicilio sublimat̄ aut nulq̄ foelicior aut magis bñ Venere &
fica iudicet. De cælo igit̄ empyreo de nono orbe de firmamēto de sydere saturni: mercurio
deq̄ sole ac luna q̄ reliqua cōplectunt̄ ipso silentio huius cōplexus nos admonēs Epilogus
sufficienter hætenus dixit.

Caput quartum.

Restabat ut postq̄ de natura syderū dixerat de opibus deq̄ eorū officio differeret
declarās in quē usum fundata & cui mūeri delegata a deo fuerint. Scito aut̄ agi ad
huc de cælo ut de lucido corpe. nihil de it̄lectu nihil de motrice uī eius adhuc di-
ctū a p̄phā quē ordinē etiā timæus seq̄tur. Primo corpus fabricās tū corpori abso Timæus.
luto aīum apponēs: cælestiū corporū duæ in uniuersum manifestæ opationes mo-
tus & illuminatio. Motus duplex statuitur: alter mundi totius quo cælū & æther. Motus
xxiiii. horis p̄ totū spatiū uniuersi p̄fecto ambitu circūuoluūt: alterq̄ syderū p̄p̄ri Illumina-
us multiplex & uariū iter quos p̄cipalis ē motus solis q̄ spatio. xii. mensiū Zo- tio
diaci signa oīa circūit. Ille diē facit unde & diurnus dī: hic aut̄ annū reliq̄ syderū
motus uariis tēporū iteruallis pagūtur. Recte igit̄ & breuiter nos oīum admonu-
it Moses: cū dixit posita sydera in firmamēto i dies annos & t̄pa. Addidit in signa
qd' quia satis ab aliis it̄pretibus exponit̄ ego p̄tereo. Indicauit præterea exp̄f

quid coeleste reliqua operatione syderum quæ est illuminatio cū dixit statuta illa ut lucerēt in cælestia influant inferioribus in quālibet tñ apte cadūt Moseos uerba. Nā si nihil aliud influūt q̄ lucem qđ uidet Aristoteles uoluisse si religioso & nō p nro arbitrio illius uerba interpretemur: nihil poterit cogitari mosaicis dictis cōueniētius: si præter lucē calorē etiā influunt nihilq̄ præterea aliud ut Auerrois arabs & Abraam iudeus uolunt satis Auerrois fuit dixisse de luce a qua idē auctores puenire calorē fatent. Si itē plures aliæ uirtutes atq̄ multiplices isthuc cælitus demittūtur ut Auicēnē ut Babylonii uisum Auicenna non temere de sola luce mentio facta: qñ ut ipse scribit Auicenna sola est lux quæ Babylonii reliquas omnes uirtutes de cælo uehit ad nos. In hæc igitur ministeria & lunæ & solis & stellarum sunt corpora distributa.

Caput quintum

Reliquū erat ut & signorū que spectabilia sunt in Zodiaco: & eorū quæ q̄q̄ inuisa nobis longe tñ efficaciora in cælo sunt chrystallino mentionē faceret. De his, n. nihil haftenus dictū: hoc igit sibi uolūt aīalia quæ & aquæ pducūt & terra pducit: utiq̄ illæ aquæ quæ sunt sup cælos & terra quæ ipsum est firmamentū ut supra est cōprobatum. Signa, n. quæ in illis solis duobus orbibus uisunt in speciem animalium qualia quæ apud nos ab ægyptiis & indis notata sunt quæ potuerunt illi & facilius & rectius q̄ nostri dephendere adiuti ab ipsa solis planitie & cæli serenitate. Alioquin aīalium quæ hic sunt caduca pductio nō magis attinet ad hæc duo elementa terram & aquam quam ad reliqua uidelicet ignē & aerem: & quoniā aquæ dedit appellationem orbi chrystallino congruenter quæ ibi animalia pisces: rursum quæ in firmamento quod terram dicit iumenta & bestias uocauit.

Caput sextum.

Haftenus de corporea cælorū natura. Nūc prædita ea aīo rōnali declaraturus allegorice hoīs meminit nō utiq̄ illius q̄ est caducus & terreus & quē uidemus: sed a quo ut inqt Plotinus is regit hō qui uidet. Ille ipse aīus est rōnalis: quē ex eisdem elementis: & in eadē patera ex quibus & cæli animā cum Timæus cōstituat nō in congrue quæ dicuntur de hoīs animo ad cæli etiā animū transferuntur. Astipulatur nostræ expositioni litteræ sacræ: in quibus sæpe angelica oīs natura & rationalis per hoīem designat. Frequentissimum hoc in prophetis de bonis angelis: Et de malo etiā demone: qui nihil natura differt ab illis scriptū est in euāgelio inimicus homo hæc fecit. Adiecit igit deus cælesti machinæ uiuā substantiā & rationalē participē: Intellectus: Ideoq̄ ad imaginē & similitudinē suam hanc uoluit præesse his de quibus pauloātē diximus aīantibus. i. sydereis oībus signis & planetis: quæ illius ita nutu uersant: ita dicto obediunt ut nulla mora nulla sit cōtumacia: Qđ brutis elementorū corporibus nō pariter accidit. Neq̄ temere aliud inuenies ī quo magis desudēt peripathetici q̄ ut pbent nihil reluctari cæleste corpus suo motori quēadmodū nostra nobis corpa reluctant. Quare neq̄ illis ut nobis exppetuo motu aut tediū aut difficultas aut fatigatio: hoc ē imperiū quod tetigit Moses cælestis hoīs in animalia. Non item uacat mysterio q̄ illū hominē marē & foeminā creauit. Est, n. hæc prærogatiua aīorum cælestium ut simul utrunq̄ obeāt munns & cōtemplandi & regēdi corpora: neq̄ aut hoc illi aut huic illud obstrepat impedimēto ue esse possit. Vsurpatū aut maxime a ueteribus: q̄ in orphicis etiā hymnis obseruamus duas has uires in eadē substantia: quæ altera contēplatur altera præest corpori cognominibus maris & foemīę designare: hæc de cælesti mūdo de

diuio. I. corpe de numero orbiū de natura & pprietatibus de officio. Postremo de
 morrice uī eius rōnali substātia deq̄ eius ingenio a ppheta tradunt. Caput. vii.
 Nobilis hęc creatura & a nobis suspicienda & celebrāda. Sed si uel platonice sen
 tentiā ut theologos taceam cuius modo meminimus non sumus obliti tempatos
 animos nostros ab opifice deo in eodem cratere ex eisdeq̄ elemētis cū cælestibus
 animis: uideamus ne nos illoꝝ seruos uelimus: quoz nos fratres esse natura uolu
 it. Neq̄ nrām conditionē de hoc infirmo corpore metiamur. Neq̄. n. homo ut scri
 ptum in alcibiade hoc qd̄ uidemus fragile & terrenum: sed aīus est: sed intellectus
 q̄ oēm ambitum cæli oēm decursum tps excedit. Cauendum igitur ne quod mul
 ti faciunt plus cælo dantes plus tribuentes q̄ sit necesse & uoluntati opificis & or
 dīni uniuersi repugnemus/ simulq̄ ipsi cælo cui dei consilia & mūdi ordo maxime
 cordi sunt: dum studemus placere displiceamus. Hoc admonent Chaldæi dicen
 tes. Ne augeas fatum. hoc p̄dicat Hieremias. Ne timeatis inq̄t signa cæli quæ gen
 tes timent. hoc p̄cipit alibi ppheta noster admonens cauendū hominī ne suspi
 ciens solem lunam & stellas colat ea quæ deus creauit in ministeriū cunctis gen
 tibus. Quod si in eū sensum qs non accipiat quasi illa seruiant nobis uti ignobilio
 ra & mortua corpora: significari tamen intelligamus auctorem aut dominā natu
 ræ nostræ. eā substantiā esse non posse: cuius uel altera pars etiā uilior aliqua par
 te quæ sit in nobis ignobilior iueniat. Neq̄. n. in opere pfectius aliqd̄ esse aut po
 test/ aut debet his quæ sūt in opifice. Illū igitur timeamus amemus & ueneremur.
 In quo ut inq̄t Paulus creata sunt oīa siue inuisibilia/ siue uisibilia. Quod est pri
 cipiū in quo fecit deus cælum & terrā: hoc autē est christus. Iple. n. percunctatus
 qs esset optime sui gnarus r̄ndit. Ego p̄cipium q̄ loquor uobis. Quare neq̄ stel
 larū: imagines in metallis: sed illius. i. uerbi dei imaginē in nostris animis reforme
 mus: Neq̄ a cælis aut corporis/ aut fortunæ/ quæ nec dabunt: sed a domino cæli
 dño bonoz oīum cui data omnis potestas in cælo & in terra/ & p̄sentia bona qua
 tenus bona sunt/ & ueram æternæ uitæ sclicitatem queramus.

EXPOSITIO TERTIA DE MVNDO ANGE
 LICO ET INVISIBILI. PROHEMIVM
 TERTII LIBRI.

Actenus quū de cælesti mūdo p uiribus nostri genii my
 steria Moseos reuelantes disputauerimus. Nunc aut̄ qs
 dabit mihi pēnas/ sicut colūbæ pēnas de argētatas & ru
 tilas pallore auris/ & uolabo sup cælestem regionē ubi ue
 ra est q̄s uera pax uera tranquillitas: pax utiq̄ quā hic ui
 libilis & corpus mūdus dare nō pōt. Reuelate uos ocu
 los meos ultramūdani spūs & cōtēplabor miracula ur̄
 ciuitatis: ubi reposuit deus timētes se: quæ nec uidit ocu
 lus nec auris audiuit/ neq̄ cogitauit. Cū at̄ de hac na
 tura angelica & inuisibili ab Hebræis ueteribus multar

Quaten
 a nob ho
 norādum
 cælum
 Plato

Q n Ma
 crobi' eū
 diuiniorē
 aīa maxi
 meq̄ spīri
 talē ponit
 Chaldæi.
 Hierēias
 mores xps
 unus colē
 dus a quo
 oē bonū

Paulus

Pēnas eo
 quo sup
 modo de
 siderat

Dioysius
 Antiq̄ do
 gmata he
 breoz sūt
 differēda.

multa item a Dionysio tradant erat cōsiliū Moseos uerba exponere iuxta doctri
 nā utriusq̄ familiæ. Sed qm̄ quæ ab hæbreis dicunt cū sint inusitata apud latinos
 intelligi a nostris hoībus facile non possent nisi a gemīno qd̄ aiunt ouo exorsi plu
 rimū. fere oīa ueteris disciplinæ hebraicæ gentis dogmata enarraremus: Cogi
 tati differendū donec de his alibi latius scripserimus: & nostratibus notas fecerim.

VITA IOAN. PICI MIRANDVLAE

mus illoꝝ opiniões ubi q̄tum ægyptiis monimētis: q̄tum platonicae phiz: q̄tum catholicae ueritati cōsonent examinantes: sic ubi q̄dem cōcordabunt nobiscū iube-
bimus hebræos stare in antiq̄s patrū suor̄ traditiōibus: sic ubi dissonabunt instru-
cti catholicis legiōibus imp̄sionē faciemus in eos. Dentq̄ q̄cqd alienū ab euāge-
lica ueritate dephendemus cōfutabimur p̄ uirili: q̄cqd sc̄m & uerū synagoga ut
Diōysius ab in iusto possessore ad nos l̄cios israelitas trāsferemus. Interea Diōysii uegistiis
Paulus insistentes aut Pauli potius & hierothei quos ille est secutus conabimur tenebris
Hierothe legis quas auctor legis spiritus Dei posuit suum latibulum pro nostra imbeci-
us litate lucem inuehere.

Caput primum.

Unitas Quicqd est post unitatem numerus unitate p̄fectus & consumatus est. Sola uni-
tas oīno simplex a se p̄fecta non egredit̄ se: sed idiuidua simplicitate: & solitaria si-
bi cohæret: q̄a supest sibi nullius idiga plena suis diuitiis. Numerus sua natura cū
Numerus sit multitudo unitatis bñficio sit simplex q̄tum ipse simplicitatis capax q̄q̄ aut nu-
merus q̄sq̄ quo magis ab unitate sit p̄cul i maiore semp̄ icidat multitudinē plusq̄
i eo dissimilitudinis plus p̄rium plus cōposituræ sit nullus ē tñ ita unitati p̄ximus
q̄ multitudo non sit aduēitiā hēns unitatē unaq̄ nō natura: sed cōpositiōe. trāsfe-

Anathēa ramus hæc ad diuina more Pythagorico. Solus deus q̄ a nullo a quo sunt oīa sim-
ticis ascen plicissima essentia & idiuidua est. q̄cqd habet a se habet: eadē re qua est eadē sapi-
sus ad dī- eadem uult eadem bonus eadem iustus. Neq̄ rem aliquā intelligere possumus q̄
na. ipse sit praterq̄ ip̄m esse qd̄ ipse est. Cætera non illud. i. ip̄m esse: sed illo sunt. Igit̄

angelus nō est ipsa unitas: alioqn deus esset: aut plures eēnt dei qd̄ concipi ne pōt
quidē. Quid. n. erit unū si ne ip̄a quidē unitas una? Reliquū ut angelus numerus
sit. Qd̄ si est numerus alia sui parte multitudo una. Est autē oīs numerus eatenus
imp̄fectus quatenus multitudo: p̄fectus aut quatenus unus. Quare q̄cqd in an-
gelo imp̄fectum est angelicæ multitudini: quā idē habet unde est numerus. i. crea-
tura: & q̄cquid p̄fectū est accedēti unitati quā inde hēt unde deo cōiungit̄ adserib-

Angelum bamus. Imp̄fectionē in angelo duplicē iuenimus: Alterā q̄a nō est ip̄m esse: sed ebi-
duplex ci sentia tñ cui p̄cipatu esse accidit ut sit: Alteram q̄a nō est ipsa it̄lectio sed adue-
rat imper nit ei ut it̄ligat: Cū ipse sua natura it̄lectus sit it̄ligētia capax. Pēdet aut̄ se
fectio cūda ex prima qm̄ q̄ ex se nō est utiq̄ neq̄ it̄ligit ex se: cū ibi esse nihil possit ubi
nō est ip̄m esse. Vtrūq̄ igit̄ hoꝝ euenit angelo qua multitudo est. Reliquū ut ab-
solutio illi & cōsumatio ab accedēte desup̄ fiat. unitate. Deus aut̄ unitas: unū ad an-
gelum & esse: & uita: & oīs p̄fectio deriuat̄. Q̄ uēadmodū autē duplex est imp̄fe-

Terra ina ctio q̄si duplex multitudo: ita duplicē it̄ligamus unitatis accessum ut utraq̄ p̄fi-
nis ciat̄. Prima ea est qua est eēntia rudis ac iformis exp̄s uita: & esse hæc est terra ina-
nis & uacua quā & deus creauit. Nec forte crederes ut q̄dam crediderūt formatio-
nē tñ essentia p̄tinere ad opificē nō aut̄ & creationē. Simul cū terra creauit & cē-
lū. i. actum illius essentia p̄cipatāq̄ unitatē in multitudinē hoc est ip̄m esse: Vt
sit q̄si eadem creatio cæli & terræ utpote cōparis complexus & duar̄ ad idē simili-

Zēopha nexu cōuenientiū naturar̄. Nec dissonē a ueteribus ip̄m esse p̄icipationē diuini-
nes tatis uocamus cælū: qm̄ & mundū archetypum Zenophanes spharā appellauit
Saraceni & Saraceni quīmmo & n̄i sēū circulū uocant.

Caput secundum.

Est angelus per ea quæ diximus iam suam naturam perfecte adeptus it̄lectu
lemq̄ p̄prietatem. Verumtamē non dum habet unde sua munera impleat it̄elli-
gendū. i. & contemplandū nisi a deo prius formis it̄ligibilibus uestiat̄. Propt̄ea
rea adhuc

rea adhuc sunt tenebræ super faciẽm abyssi. Abyssus intellectualis proprietas est Abyssus de profunda quæq; penetrās & p̄scrutans. Super hanc tenebræ sunt: donec spiritaliũ scriptio notionũ qbus omnia uidet & intuetur radiis nō illustratur. Scriptũ est autẽ super cum illa faciẽ abyssi nō sup abyssum. quia idẽ locust tenebræ & lucis. Lux autẽ. i. species in lactantiĩ intelligibiles faciẽ tenet. i. extrema angelici intellectus quia accidẽtes ei sunt q̄lica chaos coĩtes nō ad ipsius essentiã spectāt. Quid autem mediũ intercedat priusq̄ tenebra de pulsa oboriat lux statim annectit dicẽs. & sp̄s dñi ferebat sup aquas. Domini sp̄i Spiritus ritus qd erit potiusq̄ spiritus amoris. Neq; n. spiritũ sciẽtiæ ita proprie dñi spiritũ domini dicemus. Quoniã & scia qnq; abducit a deo. Amor autẽ ad deũ semp adducit. Hic nisi sup abyssum illã ferat nō fiet lux. Quoniã quẽadmodũ nō implebitur luce oculi nisi ad solẽ cōuersus: ita neq; angelus spiritali luce implet nisi conuertatur ad deũ. Motus autẽ hic cōuersionis neq; est neq; esse aliud p̄t in natura angelica quã motus amoris. Erat igit̃ sp̄s domini amatorius sp̄s sup abyssum. i. super angeli cū intellectũ (intelligentiã. n. amor cōsequit̃) quo dũ acta & excitata angeli mēs ad deũ cōuertit̃: Dixit deus fiat lux & facta est lux in angelo lux. i. formaz̃ intelli. Fiat lux gibiliũ & fuit ex uespere & mane dies unus: q̄a ut pbat Auerrois ex intellectu & Dies unus intelligibili sit magis unũ q̄ ex materia. & forma qd̃ ut idẽ affirmat: & scribit etiã Auerrois Moses Aegyptius lōge magis in angelis q̄ in hoĩe ueq; deprehenditur. Cuius ut il Moses los omittamus hęc nobis satis sit ratio q̄ species angelicæ menti indiuidua copu Aegyptius la nō ut humano intellectui accidit uaga & trãlatitia perpetuis nexibus uniunt̃.

Caput tertium.

Vidimus creatã a deo naturã angelicẽandẽ ad deũ cōuersam spiritu amoris: tũ ab eo illustratã & absolutã luce intelligibiliũ rōnũ. Videam̃ nũc quo iter se ordine angelici exercitus distinguant̃. Legimus autẽ positũ firmamentũ in medio aquaz̃ Firmamẽ ubi tres nobis angelicæ hierarchiæ (sic. n. eas semper usitato uocabulo appellabi tũ in me mus) indicant̃. harũ prima & ultima p̄ aquas designat̃: illa p̄ sup̄cælestes: hęc per dio aq̄rũ eas quæ sunt sub cælo: media illas diuidens dicit̃ firmamentũ. Quæ oĩa si naturã triũ hierarchiarũ & officia p̄sitem̃ cōsonare Dionysii doctrinæ magis nequeat̃. Suprema hierarchia cū ut scribit ille soli uacet cōtẽplatiōi merito p̄ aquas figura ta est: quæ super cælos idest super omnẽ circa mundana siue cælestia siue terrena Aquæ su actionẽ sunt cōstitutæ & deum perenni sono indefinenter laudat̃. Medius autẽ or per cæle do cū sit cælestibus officiis delegatus p̄fecto non poterat cōgruẽtius q̄ per firma stes mẽtũ. i. p̄ cælũ significari. Postrema hierarchia & si natura supra omne sit corpus Firmamẽ supraq; cælũ: curat tamen ea quæ sunt sub cælo: & cum diuidat̃ in principatus at tum chægelos & angelos oĩum horũ operatio omnis circa ea est tñ quæ sunt sub luna: Aquæ archangelorũ circa mysteria & sacras cerimonias. Angeli priuatis student rebus subcæle stes singuli singulis hominibus adhibent̃. Recte igit̃ hic subcælestis exercitus per subcælestes aquas est figuratus. Qui & rebus præest fluxis atq; caducis & illi or dini subest qui uersatur circa cælestia.

Caput quartum.

Quid autẽ sit aquas quæ sunt sub cælo colligi ad locũ unũ dubiũ esset fortasseni si hoc nobis Paulus declararet apud quẽ de his angelis qui ad mũdi huius obeũ Paulus q̄a munera mittuntur legimus esse oēs administratorios spiritus in ministeriũ mis sos p̄pter eos qui hæreditatẽ capiũt salutis. Vnde possumus intelligere subcæle stes has aquas idest angelicos exercitus ad unũ locũ ad unius scilicet hominis bo

nū salutēq; pcurandā cōgregatos pro qua & mittunt ad nos & nunc fm qui etē
nūc etiā uigilantibus nobis aliis atq; aliis & formis & locis & tēporibus apparēt.
Qua snia quo pacto sit accipiēda tūc demum cognoscemus cum & quo pacto
id sit uerū quod dicit Moyses: aquas. s. ad locū unū fuisse congregatas: animum ad
quæ affer
ri posset
obiectio uerterimus. Neq; enim illud ita est uerum ut nusquā distinctis disclusisq; in locis
aquæ iueniant: cum Indicū mare ab hircano hircanū ab adriatico adriaticum ab
euxino: innumera præterea flumioꝝ fontiuū lacuūq; fluēta longissima locoꝝ inuicē
inter capedine dispescant. Sed ideo ad locū unū cōgregatæ aquæ dicunt: qā par
ticulares hæ atq; diuisæ aquarū collectiones uel marinæ uel fluuiatiles oēs ut inq̃t
Salomon Salomon ad primariū mare tendentes in unū oceanī locū uniuēt. & coeūt. haud
aliter est nobis de his angelis intelligēdū: qui sublunaria curāt. Diuersis. n. diuersi
Platonici corporalibus rebus aliisq; ab hoīe præsunt. Quoniā quēadmodū Platonici: ita &
nri crediderūt uariis mūdi huius corruptibilis rebus uarias spiritalis substātiās a
Augusti. deo præfectas. Quo circa & Augustinus nullā esse uisibilem rē apud nos cui non
præsint angelica præs: & corpora oīa p rōnalē spiritū uitæ regi cōstanter asseruit: id
Grego. qd & Gregorius postea cōfirmauit. Origenes similiter in cōmentariis in librū nu
merorū opus esse inq̃t mundo angelis: q; bestiis præsint & aīaliū natalibus uirgul
Origenes torūq; etiā & plāratiōnū & cæterarū regū incremētis. In q̃ snia cum esset & Dama
Damalce nus scenus credidit angelū q; peccauit ex his fuisse q; despiciatissimæ notæ sint & terre
stri ordini præsint. Verū quēadmodū hæc oīa ifra hominē ad hominē referuntur
ita & oīs circa hæc angelorū cura illi potissimū sub ancillat & seruit operæ & stu
dio ut curēt humana & nostræ auxiliātes imbecillitati efficiāt: q̃tū quidē patimur
ipsi ut piē atq; sceliciter uitā uiuamus. Quare & qd sibi uelit illa aquarū collectio
Terra de statim Moyses intulit ut terra det fructū herbas & plantas arbores. Quæ aut hæc
qua in euā
gelio terra est præter eā de qua scriptum in euāgelio q; alia quidē affert fructū cēlestimū
Paulus alia sexagesimum alia trigēsimū. Terra utiq; animi nri: de qua Paulus hæc uerba.
Terra excipiēs frequēter uenientē sup se imbrē si generet herbā opportunā his q;
bus colit p̃cipiet benedictionem a deo: quæ uero spinas & tribulos pfert reproba
est & maledictio p̃xima: Cuius finis in adustionē. Curemus igitur & nos det terra
nra fructū in tpe suo: det q̃si herbas purgatorias uirtutes: det sciētiā & sapiētiā
quasi maiores fructices: det absolutam p̃fectāq; uirtutē q̃si libani cedros: ut sit finis
eius benedictio non sit adustio: Et audiamus dicentē patrem. Ecce odor filii mei
sicut odor agri plenī quem benedixit deus. Nec miretur quispiā aliud cælum no
bis & terram primo die significare: aliud nūc firmamētum & aridā id quod etiā in
Origenes superioribus libris obseruauimus: quādo & Origenes & Basilīus & pleriq; alii uo
Basilīus lunt aliud esse apud Mosem cælum & terram primo die: aliud aridam & firmamē
tum die secundo.
Caput quintum.
Fauēt aut terræ huic nostræ cælestes etiā uirtutes. Posita. n. in firmamēto & sol &
Dionysia luna & stellæ ut terrā nostrā illuminēt. Vide q̃ hæc Dionysiacis mysteriis apte cō
ca myster ueniāt. Diximus de ultima hierarchia delegata curādis rebus quæ sunt sub luna. i.
ria humanis. Nūc de media agit: cui cælestiū administratio demandata. Neq; erit de
tertia similiter expectādū ut dicat: de qua dicēdū nihil præterea quæ dicta sunt
esse. s. eam super cælos id est supra omnē actionis motum supraq; regū omniū muti
danarū administrationē cōtēplationi tantū addicta. hoc autē loco nec uiolentum
nec alienum a sacris litteris existimemus q; lunā & solem uocet non quæ uidemus
sydera

sydera sed rectores lunę & solis angelicas uirtutes. Nā & scriptura cū dicit hoīem dei filiū fieri per gratiā: hunc nō intelligit quē uidemus caducū & fragilem: sed q regit hunc ipsum quē nos uidemus. & in regū historia legimus iuxta Hebraicam Cum ad litteraturā Salomonē his uerbis orantē. Exaudi o cælū: ubi nō cælum tamen: sed inanimatū cæli ac terrę rectorē & dominū deū appellat. Ita & nos hoc in loco cū solem audi fit conuer mus & stellas nō syderas: sed sydes: præsides angelos intelligamus: qui cū ipsi sint sit tūc set, inuisibiles: inuisibilē etiā terrā illumināt substāciā. s. animi nostri. Nec aut temere mo dici, aut uulgariter dictū statuta illa ut illuminet. Sed tā pprīe tā cōsone his quæ attu tur figu, limus: ut si non aliūder: hinc certe expositio nra maxime cōprobet. Cum. n. (ut tra ratus dit Dionysius tres sint actiones angelice: purgatio: illuminatio: & pfectio: sic sunt Nota distributæ: ut purget ultimus ordo supremus pficiat. medius aut hic: de quo nūc agimus illuminet. Purgat igit terrā nrām aquæ inferiores: unde & nitida sub aspe ctū uenit: Purgam cælestes illumināt. Sup cælestes igneo quodā rore atq; uiui fico pficiūt & fecūdāt ad tām sæpe feclicitatem: ut nō salutes iam herbas sed ipsum germinet saluatorem: & nō una uirtus sed Christus plenitudo omnium uir tutum formetur in nobis.

Caput sextum.

Sequit dari ab elemētis habitatoz multitudinem pisces aues & bruta: ubi me ma gnæ pfecto angustia tenuissent quales nusq; alibi in toto hoc nro ope: nisi præsto mihi esset & Esaías apud quē alarā legimus. Saraphin: & Ezechiel apud quem si Esaías Hæbreis credimus & aues & bruta spiritalē setiam nobis substācias indicant: nisi Ezechiel accurrerēt suppetiatū ueteres Hæbrei: qui oēs hoc loco angelicā multitudinē isti Veteres nuari uolunt a Mose. Dicamus igit sectantes hoz uestigia redargui hic a ppheta Hebræi errorē philosophoz: qui crediderūt picipales quidē aliquas esse substācias intel Vnitates lectuales: sed negauerūt singulas ex illis (qd dicūt theologi) numerosæ deiceps angelica multitudini ut legionibus duces præesse. Cū ergo nouē ordines angelicos cogita rū legionū mus: sitq; unusq; ordo suū ducē sortitus: fingamus animo ducē illum & principē quasi maximam sphæram tū sequacē exercitū quasi sphæra illius habitatores & ornamentum sicut in aqua pisces in aere aues in terra bestias in sphæra octaua sy dera cogitamus. & uerum erit illud Danielis decies milia assistebar ei. & mille mil Daniel lia ministrabant ei.

Caput septimum.

Postremo hoīs meminit nō qd homo sit angelus: sed qd angelici mūdi finis & ter minus quēadmodū & de natura corruptibili agēs hominē etiā attulit illius natu ra: nō partē sed principiū & caput. Quo fit ut ad tres mundos tractatus hoīs pti neat ad eū qui sibi est pprīus & ad utrunq; extremū incorporeū. s. & elemētareti quoz ita est medius ut alterius finis: alterius principiū statuaf. Sed uideo paratū laqueū nostræ expositionis: cū subiiciat præesse hominē piscibus maris auibz & brutis. Nā si illa nobis naturā angelicā significat quo pacto uerz erit qd scribitur præesse hominē illis quē deminutū ab angelis & sciunt philosophi & ppheta te statur. Adit ille nobis & laqueū cōterat qui & cōtriuuit Sathanā sub nrīs pedibus Iesus christus primogenitus oīs creaturæ. hic laqueū pfecto cōterit & nodū oēm Iesus chri soluit & abrūpit: qm non solum in eo in quo tota diuinitas corporaliter habitauit stus prio adeo sublimata est natura hūana ut homo Christus q homo est si credim⁹ Diony genit⁹ oīs fio angelos doceat illuminet & pficiat: tātō ut inq; Paulus melior angelis effect⁹ creaturæ qto differētius p illis nomē hæreditauit: Sed & nos oēs qbus data prās filios dei Dionysius fieri p gratiā cuius dator est Christus: supra angelicā dignitatē euehi possumus. Paulus

EXPOSITIO QVARTA DE MVNDO IDEST
HVMANO DE HOMINIS NATVRA.
PROHEMIVM LIBRI QVARTI.

Lra del
phica ife
rius libel
li de ente i
margine
notata.
Plato

Triplex
pcena
ignoratio
nis sui
Supra se
A se
Post se

Animus
rationalis
Aristote.
Platonici
Plotinus

Corpus
Spūs

Aristote.

Ostq̄ de oībus mundi partibus deq̄ omni natura cælesti angelica & corruptibili tractatū satis a ppheta oñdimꝰ reliquū (si pmissi memores sumus) totā iteq̄ lectionē de hoīe interpretari hoc re ipsa cōprobaturnullā esse i unī uerso hoc ope oñonē: quæ uti de tribus mundis de qbus actū supius ita de hoīs et natura recōditos sensus & ueritates altissimas nō cōplectat. Nec minus fecerimus opꝰ precii si in hac q̄rta explicāda enarratiōe diligētes fuerimus q̄ factū in supioribus. Quā utilis. n. hoī q̄ necessaria sit sui cognitio (ut p̄tereā lram delphicā) ita ē a Platone i priō Alcibiade demonstratū/ut nihil fecerit reliquū posterioribus qd̄ sup hac re q̄ si nouū asserre tēparēt. & p̄fecto improbū ac temerariū illius studium: q̄ adhuc sui ignarus adhuc nescius an scire aliqd̄ possit: reꝰ tñ: quæ tam p̄cul ab ipso sunt: cognitionē sic audacter affectat. Redeamus igit̄ in nos: & uideamus (ut ait ppheta) quāta bona fecit deus aīæ nræ. Ne si forsitan in semet agnosēda minus diligens fuerit audiat p̄fem dicentē in canticis: si te ignoras o pulcherrima mulier: egredere & abi post uestigia gregum tuorū. Videtis quæ nos maneat pcena nræ ignorantionis. Abeundū est. n. a patre. i. quā ab itionē & exhereditatio seq̄tur: quā qd̄ infelicius. Egrediēdum itē est: utiq̄ ex nobis. Neq̄. n. apud se est aīus: q̄ se ipsum nō uidet. Quī aut̄ se exit a se diuellit: quo qd̄ acerbius. Eūdū tertio post uestigia gregum nrōrum. i. post brutorū uestigia: quæ sunt in nobis: de qbus in expositione satis dicemꝰ: quo qd̄ miserius: qd̄ despiciatius & cōtemptibilius: fieri. i. pedisse quos bestiarū quarū nos duces natura statuerat. Igit̄ nō post brutorū sed post Moseos uestigia incedētes ingrediamur nos ipsos ingrediamur animi penetralia ipso nobis ppheta aditū referante: ut & in nobis cū mundos oēs tum & patrem/ & patriā foeliciter agnoscamus.

Caput primum.

Priusq̄ iuxta uerba ordinēq̄ pphetæ expōnē accuratius digeramus: oportet præfari aliq̄ de hoīs natura obiterq̄ dictiōes aliquas exponere: ut totius deīde sensus aptior sit intellectus. Cōstat homo ex corpore & aīa rōnali. Rōnalis aīus cælum dicit̄. Nā & cælū aīa l se ipso motū uocat Aristoteles: & aīus noster (ut p̄bat Platonici) substantia est se ipsam mouēs: Cælū circulus est: & aīus itidē est circulus: quā imo ut scribit Plotinus: ideo cælū circulus: quā aīus eius circulus est. Cælū in orbē mouet̄. aīus rōnalis a causis ad effectus se trāsferens: rursumq̄ ab effectibus reuertens in causas rōcinationis orbe circūuoluit̄. Atq̄ hæc qd̄em si singula essent enarranda his: qui alibi ea nō legerūt: non Moseos iam: sed Aristotelis Platonisq̄ esse mus interpretes. Corpus dī terra: qm̄ terrosa & graui substantia est. Quare & de humo factū (ut scribit Moses) homini dedit appellationē. Vex̄ inter terrenū corpus & cælestē animi substantiā opus fuit medio uinculo: qd̄ tam distātes naturas inuicē copularet. huic muneri delegatū tenue illud & spiritale corpusculū: qd̄ & medici & philosophi spūm uocant. Quem & diuiniore esse natura q̄ elementa & cælo p̄portione rñdere: Aristoteles scribit: hic lux nuncupat̄: quæ cognominatio conuenire magis nō posset philosophorū: suā & medicorū: quorum oīum cōmunis est

HEPTAPLVS

nis est cōsensu: esse illum substātia maxime lucida: & nulla re magis q̄ luce gaude
re foueri & recreari. Accedit q̄ quēadmodum oīs cæloꝝ uirtus (ut scribit Auicēna) **Auicenna**
uehiculo lucis ad terrā trāsfert: ita oīs animi uirtus: quē cælum uocauimus:
oīs potestas uita. s. motus & sensus lucido spiritu intercedente ad hoc corpus ter-
renū: qđ terrā uocauimus cōmeat & trāsfundit: Descēdamus iam ad uerba pphe-
tæ: apud quem primo uidemus creati cælū & terram extrema. s. nostræ substātiæ
uim rōnalem: & corpus terrenum quæ postremo cū fit lux. i. lucidus accedit spūs: **Intercedē**
sic uniuntur: ut ex uespere & mane. i. ex corporis nocturna & matutina animi na- **te spū ho-**
tura unus sit homo. & qm̄ (ut ostendimus) per hāc lucē oīs uitalis/sensualisq̄ uir- **mo cōdit.**
tus ad terrā nrām descēdit: merito ante lucis natale terra fuit inanī & uacua. Cui
uitæ motusq̄ beneficia nisi p̄ internūtiū lumen participare suū cælū non poterat.
Quare & statim cām adiunxit inanitatis: q̄a. s. sup̄ eam adhuc tenebræ erant luce
non dum exorta.

Caput secundum.

Sed restat adhuc quærendum quid illud sibi uelit: & spūs dñi ferebat sup̄ aquas:
Tradit hic de aq̄s indiscreta & uniuersalis doctrina: quæ die sequēti magis distin-
guīt: cum alias docet esse quæ sunt sup̄ cælum: alias quæ sunt sub cælo. Quorum
oīum si uerū sensum desideramus cōsulamus ipsam naturā quā noster pp̄pheta (ut
sepe diximus) adamussim effigiat & repñtat. Factā uidimus mentionē de triplici
parte humanę substātiæ uidelicet de rōnali de mortali hoc corpore & medio spū.
Duæ reliquæ sunt. Nā inter ptem rōnalem qua hoīes sumus & oē illud qđ corpo-
reū est in nobis siue sit crassum siue sit tenue & spiritale media est ps sensualis qua **Aīa senz**
brutis cōicamus. & qm̄ nō minor nobis cū angelis q̄ cū brutis cōicatio quēadmo **lualis**
dum ifra rōnē est sensus: unde cōmertū cū aīalibus ita supra rōnē itelligētia est p
quā dicere illud Ioānis possumus. Societas nrā cum angelis est. Vides qđ ifra qđ
supra nrām sit rōnem. Qđ si rō cælū dī (ut cōprobauimus) manifestū iam quæ in
nobis aquæ sup̄cælestes: quæ itidē subcælestes. Diuersa aut rōne utriq̄ parti intel **Ratio**
lectuali. s. & sensuali aquarū cōgruit appellatio illi q̄a diuinarū illuminationū radi **Intelligen**
is maxime puia: huic q̄a caducis rebus & fluxis inhiat & delectat. Cuius diuersita **tia**
tis satis nos admonet: cū hanc statuit sub cælo ubi fluxa oīa atq̄ caduca: illā supra **Ioannes**
cælū ubi sinceræ & ppetuæ itelligētiæ administratio. Cū igit primo die spm̄ dñi
incubantē legimus aq̄s sintq̄ aquæ bifariā discretæ utiq̄ de his aq̄s quæ sunt sub
cælo dictū non accipiemus: qm̄ sup̄ has non spūs dñi: sed cælum potius defertur.
Reliquum ut de his dictū sit quæ sunt sup̄ cælum. Vnde nobis maximū dogma de
aīa referat. Intellectum. n. qui est in nobis illustrat maior atq̄ adeo diuinus intel- **Intellect°**
lectus siue sit deus (ut qdam uolunt) siue pxima hoī & cognata mens ut fere oēs **diuinus in**
Græci/ut Arabes ut Hebræorū plurimi uolūt. Quā substātiā & Iudæi philoso **picipatu**
phi & Albunasar Alpharabius in libro quē scribit de p̄cipiis exp̄ssis uerbis spm̄ **Albūasar**
dñi appellauit. Nec factū sine causa ut priusq̄ hoīem ex aīo & corpore uinculo lu **Alphara-**
ois cōstituiſſet huius rei meminerit: id est de lationis spūs sup̄ aquas: sed ob id factū **būs**
ne forte crederemus non adesse spūm hunc nostro itellectui nisi cum esset corpo **Moses**
ri copulatus. Quod & Moses Aegyptius & Abubacher Arabs: & qdam alii fal- **Aegypti°**
ſo crediderunt. **abubachr**

Caput tertium.

Restat ut exponamus qđ sit quod ait aquas quæ sunt sub cælo/ id est sensuales ui-
res quæ sub parte sunt rōnali cōgregari ad locū unū. Manifestissimū aut hoc non
oīno rudibus philosophiæ. Nā sensitiuæ/omnes uirtutes ad sensum quē ex re ipsa

De quib' uocamus cōmunē: hic autē si aristotelē sequimur est in corde: uti flumina ad mate-
sensibus confluit. Nec absurde dixerimus ab eo mari quicquid corporis sensus: quos uidemus
Aristote. auditū uisum gustū tactū olfatū quasi quinque maria mediterranea diffusos intrare
in.iii.de corporis cōtinentē: quæ aperta in rethetho Platonis insula fuit. & quoniam ex perfectio
anima dif ne sensitiuarum uirium quæ ex hac ad suū fontem collectione intelligimus corpori
fuse quod uocamus terrā & uita & salus & nutrimentū puenit: recte: post illā aquarum
Plato cōgregationem terram inducit statim uiridem & florentem. Præstiti enim a na-
tura sensus omnibus mortalibus ad uitā corpori salutemque pcurandam: ut per eos
cognoscant quæ sibi noxia quæ salutaria tum cognita per appetentiā sensibus an-
nexā illa respuant: hæc desiderēt: postremo per coniugē potestātē morticē fugiant:
mala utilia psequantur. Videt oculus cibum: olfaciūt nares: accedūt pedes: capi-
unt manus palatū: experit. Quæ omnia ideo dicimus ut cognoscamus apte con-
iunctā stabilimento aquarum. i. sensitiuarum uirium: terræ quæ iamdiu nobis con-
pus significat uberem felicitatem. Caput quartum.

At uero cū multis rōnalis natura & uiribus & potētis distingat de nuda eius sub-
Neotheri stantia supra est dictū. Nūc de ornatu atque ut ita dixerim regia eius supellectile di-
corum phi cēdū. Hoc est quod scribit posita in firmamento lunā solē & stellas. & quod philosophi iuniores
losophan solē intellectū quod actu est lunā eū quod potētia forte interpretarent: Sed quoniam nobis ma-
tiū snia. gna de hac re cū illis controuersia nos iterim sic exponamus ut quod parte ad aquas superio-
res ad dñi spūm aīus uergit propterea quod totus lucet sol nūcupet: quod uero aquas inferio-
res. i. sensuales potētias respicit: unde infectiōis aliquā cōtrahit maculā lunæ hēat
Platonici appellationē. Solē hoc mō acceptū Græci Platonici Δία νοίαν lunam uero Δο-
Δία νοίαν ξαν pro suæ doctrinæ dogmatis appellarunt. Quoniam autē dum a patria peregrinamur: &
καὶ Δοξάν in hac uitæ pntis nocte & tenebris uiuimus ea parte plurimū utimur quæ ad sensus
dixerunt deflectit: unū & plura opinamur quod scimus: Cū uero dies futuræ uitæ illuxerit alie-
nia sensibus ad diuina conuersi superiori alia parte intelligemus: recte est dictū hūc no-
strū solē præesse diei: Lunā autē præesse nocti. Itidē quia ex utroque moribūdā hāc
uestē unico solis lumine id cōtuebimur. quod in hac corporis miserrima nocte plu-
rimis uiribus atque potētis uidere potius conamur quod uideamus ideo unico sole
dies lucescit: nox contra plurimas stellas componendi. s. uiuim & diuidendi rōcinā
di item definiendi & quæ sunt reliquæ: lunæ quasi minus potenti auxiliares cor-
rogat & cōiuit. Caput quintum.

Hactenus de uiribus aī cognoscētib: Nūc ad ea se trāsfert quorū opus appetē-
iræ uidelicet & libidinis. i. cōcupiscētiæ sedes. has per bestias designat & irrōnale ge-
nus uiuētū: quia sunt nobis cū bestiis cōes: & quod est infelicius ad brutalē sepe nos ui-
Chaldæi tā impellūt. hinc illud Chaldæorū Vas tuū inhabitāt bestia terra. & apud Plato-
Plato nē in rep. discimus hūc nos domi diuersa gēna brutorū: ut nō sit creditu difficile pa-
Ertheocri radoxō Pythagoricū (si recte itelligat) improbos hoīes migrare in bruta. Intus. n.
tus & atque in nris adeo uiscerib' bruta sūt ut nō pcul peregrinādū sit ut migrem' ad illa. hic
Marome fabulæ Cīrcē: & Theocriti illud quos deē aspexerit uirtus. s. & sapia Cīrcēis pocu-
minerunt lis labefactari nō posse. Sed uideam' quod horū brutorū dñā Mosaica lectio nobis insi-
Sensus in nuet. Alia ab aq̄s quæ sūt sub cēlo: alia a terra pducunt. Aquæ ut dixim' significāt sen-
terior phā sualē pte quæ est sub cēlo: quia subest rōni: & illi pxiē famulat. Terra est hoc ipm corp'
tasia uoca terrenū & fragile quo circūdāmur. Cōsideremus igit' an ex affectib' quib' mouēur
tur. alii ad corpus: alii ad sensū interiorē quæ phātasia uocat phīmagis attineant. Ad
corpus

HEPTAPLVS

corpus spectare mihi uident q̄ uel ad cibum uel ad uenierem impellūt. Nā hi nō
 his dari a deo tum ad tutelā corporis qd̄ nutrimus/tum ad liberorū p̄creationem
 in q̄bus simus sup̄stitēs cū in nobis iplis occūbimus. hisdem nos abutimur allecti
 plūq̄ decet uoluptatis illecebra: per gulā & p̄ libidinē curā carnis/ut inq̄t Paulus **Paulus**
 facientes in desideriis. In cuius uerbis id annotandū nō esse dictū ne carnis curam
 feceritis. sed ne feceritis in desideriis: q̄a. s. utendū illis ad necessitatē nō ēt ad uolu
 ptatem: multo minus n̄ra fœlicitas in eis cōstituenda. hos ergo affectus p̄ iumēta
 & feras intelligamusq̄ terrā potiusq̄ aquarū fœtus dicunt: q̄a p̄ crassioris huius
 corpis mēbra & explent & excitant & nobis ad eius salutē p̄curati a deo fuerūt:
 q̄q̄ illis fiant exitio: q̄ & crapulis marcescunt & uenere dissoluuntur. Ad aq̄s aut̄. i.
 sensum imaginatiōis affectiōes illas referamus: quā spiritales magis & n̄r potius
 cogitationis q̄ carnis soboles dici p̄nt. Quod genus sunt quā ad honores ad iram
 ad uisionē & cognatas his reliquas affectiōes nos uocāt. Necessaria hęc & utilia
 modice utētibus. Irascēdū. n. sed itra modū. & ultio s̄ape opus iustitiā: & sua uni
 cuiq̄ tuēda dignitas: nec recusandi honores: q̄ honestis artibus cōparant. Q̄ d̄ iō
 dicome cū hęc bruta quā sensuales appetentias indicāt deus creauerit creatisq̄
 benedixerit: si sint m̄ala ex sua natura credamus cū manicheis a malo principio & **Manichei**
 nō a bono potius deo cōdita fuisse. Bona igit̄ illa oīa & hōī necessaria: sed nos ide
 ad ambitionem furorē excādescentiā sup̄biamq̄ excedentes: mala facimus nostra
 culpa: quā ille optimus optima instituerat.

Caput sextum.

Videte aut̄ q̄ his quā diximus adamūsim cōueniat q̄ subiicit factū a deo hoīem
 ad suā imaginē ut præfesset piscibus auiibus & bestiis quā tū aquarū tū terra p̄duxe
 rāt: & q̄dem de hoīe iā supra disputabamus: sed nūc primū i eo dei imaginē itelligi
 mus: Vñ illi in bruta dictio & impiū. Sic & n. a natura institutus hō ut rō sensibus
 dñaret frenareturq̄ illius lege oīs tum irā tū libidinis furor & appetentia: sed ob
 h̄rata imagine dei p̄ maculā p̄cti cœpimus miseri & infœlices seruire bestiis n̄ris:
 & cū rege chaldæo diuersari inter illas humi p̄cumbere cupidi terrenorū oblitī pa **Rex chal**
 triā oblitī patris oblitī regni: & date in nobis in priuilegium pristinā dignitatis. **dæus**
 Scilicet homo cum in honore esset non itellexit: sed comparatus est iumentis in si
 pientibus & similis factus est illis.

Caput septimum.

Verū sicut oēs in priō Adā q̄ obediuit Sathanā magis q̄ deo: Cuius filii f̄m carnē
 deformati ab hoīe degeneramus ad brutū: ita in Adā nouissimo Iesu christo q̄ uo **Iesus xp̄s**
 iuntatē p̄ris impleuit & suo sanguine debellauit nequias spirituales: Cuius filii oēm **Adam** no
 f̄m spūm: reformati p̄ grām regeneramur ab hoīe in adoptionē filiorum dei: si mō **uissimus**
 uti in illo ita in nobis princeps tenebrarum & mundi huius nihil inuenerit.

EXPOSITIO QVINTA DE OMNIBVS MVN DIS DIVISIM ORDINE CONSEQUENTI.

PROHEMIVM LIBRI QVINTI.

Vt eademodum Moses uti ostendimus singulis in parti
 bus sui contextus de omnibus simul mundis intellectu
 li. cælesti: elementari: humanoq̄ disseruit: imitatus natu
 ramūmo naturæ artificē deū: q̄ in singulis mūdīs oēs cō
 plexus ē ita ad eiusdē naturæ exēplū quā p̄prias sedes p̄
 pria iura & peculiare unicuiq̄ leges distribuit: p̄pheta
 ēt n̄r mirabili & p̄fecto diuinę artis magisterio scripturā

Homeri
ca catena
Platonici
annulli

Mens &
oculus idē
secūdū ra-
tionē sunt
sed realiter
differunt

Angeli
constant
actu & po-
tentia
Auerrois
arabs

Abyssus
quid sit
Iacobus
apostolus

suam ita disposuit: ut q̄q̄ ubiq̄ de oībus eadē facie eodēq̄ uerboꝝ uelamine dispo-
tare: speculariter tñ singulis mūdīs singulas sui opis ptes cōsequēti ordine adiudi-
caret. Quod oñsuri incipiemus primā particulā de primomundo. i. angelico iter-
pretari: tum deinceps reliquas de reliqs aureā illā homericā catenā & Platonī-
cos annullos a uiua opificis uirtute quasi a uero lapide indomiti Herculis appen-
sos in Moseos uerbis sagaciter specularantes. Caput primum.

Dicturi aut de natura angelica: quæ purus ē intellectus: id primū aīo cōcipiam
mētes esse quasi oculos quosdā. Quod. n. est oculus in rebus corporeis: id ipsum ē
mēs in genere spiritali. Oculi & si mixtura suæ substantiæ intimæ aliqd lucis pos-
sideat: ut uisionis tñ munere fungat̃ externa indiget luce. I qua resꝝ colores: & dif-
ferentias specular̃. Nec est p̄p̄ea q̄ sua natura nō sit uisus. & si non uideat nisi bene-
ficio lucis. Nā & aures: ne dicā in aīata: & reliquæ oēs corpis partes collustrant̃ lu-
cem: nec tñ uidēt. Id igit̃ uidendi naturā sortitū est & per essentia suā rōnē est uisus
qd̃ recepta luce uidere potest. Cōsideremus hāc eadē in intellectibus: Intellectus
oculi sūt intelligibilis ueritas lumen est: & intellectus ipse intelligibilis cū sit intia
mæ aliqd lucis hēt: Quia se ipsum pōt uidere: sed nō pōt & reliq̄. Verū indiget for-
mis ideisq̄ resꝝ q̄bus uti radiis q̄busdā inuisibilis lucis intelligibilis ueritas indubie
cernit̃. Nec p̄p̄ea dicendū est ut p̄ exēplū oculi declarauimus nō esse illos natura
intelligētes: atq̄ ex accidētī pari cū nris al cōditione intellectualē p̄p̄rietatē sortī-
tos. hīc illorū manat snia q̄ intellectus appellationē deo indignā existimāt. Quia
si intellectū quasi oculū capimus q̄ nō ex se: sed lucis participatiōe uidet̃: cū deus
sit lux (lux. n. est ueritas) & uisio actio sit q̄ oculus lucē attingit nō eget deus hac
opatione qui est ipsa lux: tanto a resꝝ oīum ignoracione q̄ angeli remotior quanto
abest magis a tenebris lucis natura q̄ oculi. Sed redeamus ad angelos. Oculi. i.
substantia intellectualis nō oīno est simplex: alioq̄n aduētātis lucis cōpositionē nō
pateret̃. hinc cōe proloquiū constare angelos ex actu & potentia: q̄q̄ anxia est di-
sp̄tatio quid ille actus quid illa potētia: & quæ rō cōpositiōis: quid itē Auerrois
Arabs uoluerit: cū utrunq̄ intellectum & eū qui actu & eū q̄ potētia est in oībus
citra deū intellectibus esse dixerit: sed sufficit nobis quantū attinet ad hūc locum.
cōis sententia utcūq̄ accipiat̃. Hāc quæ diximus omnia aperit nobis Moses ī pri-
mo die. Partitur. n. substantiā angeli in cælum & terram naturā. i. actus & naturā
potētia. Eadem aut res uti diuerlas proprietates: Ita & diuerla habet cognomīa.
Quare hic idem actus dum uti uirtus uisum oculo largiens: utq̄ potentia consu-
matio accipit̃ dicitur cælum q̄ ea sit habitudine ad potentiam: qua est cælum ad
terrā. Rursus qua lucis indigus est nec obire per se proprium munus intelligētiæ
potest per aquas figuratur: Corpus luminis quidē capax sua tamē natura minime
lucens. Est & alia ratio similitudinis q̄ iste actus potētia: quam terram uocat: uti
aqua terræ proxime adest: Sed iam uerbis p̄phetæ congregiamur. Creauit deus
cælum & terrā: naturam actus & naturam potentia: ex quibus angelum conflat̃.
& terra quidem idest potētia inanis est & uacua: inanis actu & uacua luce: quam
non nisi aquis intercedentibus excipit̃: & quoniā circa idē fiunt cōtraria ad idēq̄
pertinet hospitari lucem & tenebras: adiunxit & tenebræ erant super faciē abyssi.
Neq̄ dixit super terrā Abyssus enim nihil est aliud (nisi uocabulo abutamur) q̄
aquarum profunditas. Super has aquas ferebat̃ spiritus dñi: spiritus utiq̄ qui ab
apostolo Iacobo pater luminum dicit̃: a quo mox super eas idest super angelicas
mentes

HEPTAPLVS

mentes lux intelligibilium formarum exoritur. Quod intellexerunt forte & Sara Saraceni dicentes eductos angelos a deo de tenebris ad lucē adimpletosq; æterna lætitia. Intelligentiam. n. voluptas cōsequitur: qua nulla maior qua nulla uerior nulla est permanentior.

Caput secundum.

Huic mūdo proximus est cælestis. Cuius illa p̄ia pp̄ietas q̄ iterstitiū ē utriusq; mundi intelligibilis. s. de quo nūc diximus: & sensibilis huius quē nos incolimus. Nec possumus mediā alicuius naturę eēntiā euidentius indicare q̄ si exprimamus qbus cōcludat̄ extremis: qñ quidē de extremis natura media tēperat̄. Maximā igitur de cæli cōditione nobis scientiā aperit. cū inter aquas & aquas. i. angelicas & corruptibiles substātiās mediū cælū nō tam situs q̄ essentiæ rōne positū dicit. Per aquas aut̄ iam diximus intelligi formas: quæ potentię quasi terrę p̄ximæ adlunt: essentiāq; perficiūt.

Quēadmodū autē alia angelorū alia elementorū terra: quia diuersa in utrisq; potentia: Ita alia atq; alia aquarum utrobique ratio idest formarum est: Inter has uere mediū cælum inde diuinam uitam hinc corporationē: inde in corruptibilē: hinc uisibilē substantiā: inde essentiæ firmitatē: hinc loci mutationē: inde qcqd idem est simplex & uniforme: hinc quicqd uariū mixtū & dissimile habet sic opificis prouidentia disponente sortitum est.

Caput tertium.

Post hæc de elementorū integritate & positura & ordine nos breuiter admonet p̄ collectionem aquarū ad locum unū & p̄scriptas mari leges ne terrā obruat. Nihil est. n. quod magis indicet esse in elemētis p̄ter corporeæ brutæq; naturæ inclinationem inditas leges ab intelligente cāra qua & reguntur & suis insedibus detinent: q̄ hæc aquarū repagulaq; bus coercitus oceanus: cuius ad totū se terrę ambitū impetus ferret: quēadmodū ignis totus toti aeri icubat quasi tñ uirga admonitus p̄dagogī pedē refert: nec se ulterius p̄fert q̄ nostra salus & uita oīum animārium postulat. hoc neq; ad materiæ necessitatē quæ ad globi figurā oīa potius elementa pariter inclināt: nec ad fortuitū atomorū concursum: qualē somniat epicurus: nec ad uim seminariam naturę mutat: ut ait Straton: ignare totius finis referri potest: sed ad solā finalē cām: ad quam dirigere solius est mentis & prouidentię intellectualis. Propterea factū ut & hic Moles tractaturus de ordine elemētōrū huius instantū rei meminerit: & a prophetis totiens huc quasi potissimū argumentū diuini potētis & sapię afferat̄ in mediū. Hinc in prouerbis cū certa lege & gyro uallabat abyssos. hinc illud quī circūdedit mari terminū suū: & apud Hieremiā: Me ergo nō timebitis ait dñs: qui posui harenā terminū mari. Et illū terminū posuisti quē nō trāsgredient: nec operient aquæ. Quoniā aut̄ tota elemētōrū constitutio ordinatur admixta ea p̄sertim quæ sunt uiuæ: iccirco post terræ aquarūq; ordinem & firmamentum subiicit statim p̄ceptum terræ ut germinaret plantas. cuius alioquin operis tractatus ad quintum potius diem spectabat.

Caput quartum.

Postq̄ egit de sphaera cælesti & elemētari: p̄peaq; de tota integritate corporeę uniuersitatis. restabat dicēdū de icolis & ciuibus (ut ita dixerim) ciuitatis huius mūdanæ cū cælestibus: de qbus agendū primo quasi de senatu p̄fectisq; urbis: tum etiā terrestribus quasi de plābe & populo. Cælestiū igit̄ primo meminit: quæ posuit deus in firmamēto ut essent in signa & t̄pa ut lucerent in cælo: & terrā illuminarent. solē dico lunam & stellas. Altissimæ hinc pertractandę essent qōnes: & quæ sibi singulæ iustū uolumen expōcerēt: quo pacto hæc sint sydera in firmamēto:

an uti ptes eius nobiliores: quod sentiūt pipathetici an ut aīa in suis sphaeris in
 Eusebius aqua pisces iumēta in terra: qđ Eusebius Medus & Dyodorus uolūt. Cōgressum
 medus hic itē locus cū genethliacis sibi exposceret diuinādi p alia & p̄noscendi futu
 Diodorus ros euētus sciam hinc cōfirmantibus qđ Moles sydera in signa posita a deo dixerit
 Basilus sciam non mō a nris/ut a Basilio: qđ recte eā oēcupatissimā uanitatē uocauit: & ab
 Apollina Apollinario/& a Cyrillo/& Dyodoro acriter taxatā: sed quā & boni pipathetici
 rius respuūt:& Aristo. contēpti:& qđ est maius/& a Pythagora/& a Platone/& ab oī
 Cyrillus bus stoicis repudiata fuisse auctor est Theodoritus. Quare dū hic etiā de natura
 Aristote. syderū: de motu: de principatu: de lunæ maculis deqđ oī syderali scia aliqbus. forte
 Theodori uideret. Verū ad hęc si descendamus qđ sint pulchra & digna cognitu: audiemus
 tus fortassis horatianū illud: Sed nūc nō erat his locus. Quare ad opus hęc destitū
 differimus: quo Aristo. Platoni cōciliantes uniuersam p̄hiam p uiribus tractādā
 examinandamqđ suscepimus.

Caput quintum.

Veniamus igit ad Moles: qđ postqđ de cōlestibus dixit: terrestriū aīaliū meminit
 Quare nō ordine cōgruenti: quare uel aquas uel terrā uel aerē inhabitantē: tñ inhabitare aerē
 sit tracta uolucres dici possūt. Nemo hic expectet aut exigat a nobis disputationē quo pa
 turus cto corpa aīaliū ex elemētis/aut qđ sint indita a deo naturis rerū seminariē tōnest
 Plotinus sit ne itē uita brutorū de sinu educta materia: an a diuino potius p̄cipio oīs uita
 pueniat: ut cōstantissime asserit Plotinus: quē mox latine legendū dabit in publi
 cā utilitatē Marsilius Ficinus nō lōgioribus ēt argumētis illuminatū. Cui snia sus
 fragari fortasse uidebit hoc loco ppheta: cū postqđ dixit: pducāt aqua reptilē aīe
 uiuētis: adiecit postea creauit deus oēm aīam uiuentē: ubi nō id duntaxat qđ spiam
 obseruaret: qđ & aqua pducāt deo iubentes:& deinde ēt deus producat. Verum &
 illud quod ubi de dei opere agitur scriptū est creauit deus aīam uiuentē: ubi autē
 de aquis nō aīam: sed reptile aīe uiuētis: quasi aquis uehiculū potius animi. i. cor
 poris mixtio accepta referatur: deo aut. i. diuino p̄cipio aīe substantia: quē ui
 taz datrix motus & sensus tēperato iā corpori extrinsec' illucescat. Sed de his alias
 tres gñā Inter aīalia terræ tria memorat Moles iumēta reptilia & bestias: in qbus tres dif
 les dñā ferentias brutorum irrationalium: quibus nec plures sunt in cōmune nobis insi
 brutorum nuat. Sunt enim bestia: quæ perfecta sunt phantasia mediū inter irrōnalia locum
 sortita erudiri autem ab homine/aut mansuescere nesciunt. Sunt reptilia quæ im
 perfectam habent phantasiam media quasi inter bruta & plantas. Sunt iumenta.
 Quæ & si carent ratione disciplinæ tamen humanæ quoquo modo capaces cum
 sint: rationis aliquid participare uidentur mediam quasi sortita conditionem in
 ter bruta & homines.

Caput sextum.

Hactenus de tribus mundis sup̄calesti cōlesti & sublunari. Nunc agendū de hoīe
 de quo est scriptū. Faciamus hoīem ad imaginē nram: qđ non tam quartus est mun
 dus quasi noua aliqua creatura qđ trium quos diximus cōplexus & colligatio. Est
 Similitudo autē plerūqđ consuetudo a regibus usurpata & p̄cipibus terrarū: ut si forte magni
 regibus ficam & nobilem ciuitatem cōdiderint. Iam urbe absoluta imaginem suam in me
 ulitata dio illius uisendam oībus spectandamqđ constituant. Haud aliter Principē oīum
 deum fecisse uidemus: qui tota mundi machina cōstructa postremū oīum hoīem
 in medio illius statuit ad imaginē suā & similitudinē formatū. Sed ardua est quæ
 Melitonis stio cur hoc priuilegiū sit hoīs imaginē hñe dei. Nā si Melitonis explosa infania: qđ
 error humana effigie deū figurauit: ad rōnis mentisqđ naturā recurramus: quæ uti deus
 intelligens

intelligens est inuisibilis itē & incorporea idē utiq; cōprobabimus esse hoīem si
 milē deo præsertim qua parte in aīo trinitatis imago repræsentať. Vex agnosce
 mus hęc eadē q̄to in angelis sunt q̄ in nobis & potiora & cōtrariā minus naturā
 admixta tanto cū diuina natura plus similitudinis & cognatiōis hēntia. Nos autē
 peculiare aliqd in hoīe quærimus: Vnde & dignitas ei ppria & imago diuinā sub
 stantiā cū nulla sibi creatura cōis cōperiat. Id qd esse aliud pōt: q̄ q̄ hoīs substan
 tia (ut Græci ēt aliq interpretes innuunt) oīum in se naturā substantias & to
 tius uniuersitatis plenitudinē re ipsa complectit: Dico autē re ipsa q̄a & angeli &
 quæcūq; creatura intelligens in se quodāmodo cōtinet oīa: dum plena formis &
 rōnibus oīum rerū oīa cognoscit. At uero quēadmodū deus non solū ob id qd oīa
 intelligit: sed q̄a in se ipso uerā rerū substantiā pfectionem totā unit & colligit: Ita
 & homo (q̄q̄ aliter ut oīdemus alioq̄n nō dei imago: sed deus esset) ad integrita
 tem suā substantiā oēs totius mundi naturas corrogat & cōiūnit. Qd de nulla aliā
 creatura siue angelica siue cælesti siue sensibili dicere possumus. Est autē hęc diuer
 sitas inter deū & hoīem: q̄ deus in se oīa continet: uti oīum principiū: homo autē in
 se oīa continet uti oīum mediū: quo fit ut in deo sint oīa meliore nota: q̄ in se ipsis
 in hoīe inferiora nobiliori sint cōditiōe: supiora autē degenerent. Sunt ignis aqua
 aer & terra p uerissimā pprietatē naturā suā icrasso hoc & terreno hoīs corpo
 re: qd nos uidemus. Est præter hęc spiritale aliud corpus diuinius (ut inq̄t Aristote
 les) q̄ elemēta: qd cælo pportione rēdet. Est præterea in hoīe uita plantarū oī
 bus his apud eū q̄bus & apud illas muneribus fungēs nutriēdi augēdi & gñandi.
 Est sensus brutorū tam intimus q̄ externus. Est cælesti animus rōne pollēs. Est an
 gelicā mētis participatio. Est hęc oīum simul in unū cōfluentiū naturarū uere di
 uina possessio: ut libeat exclamare illud Mercurij: Magnū o Asclepi miraculū est
 homo. hoc præcipue noīe gloriari humana cōditio pōt: quo etiā factum: ut serui
 re illi nulla creata substantia dedignet. Huic terra: & elemēta: huic bruta sunt præ
 sto & famulantur: huic militat cælum: huic salutē bonūq; pcurant angelicā mē
 tes: si quidem uerū est: quod scribit Paulus: esse oēs administratorios spiritus in mi
 nisterium missos propter eos qui hereditati salutis sunt destinati: Nec miq; alicui
 uideri debet amari illum ab omnibus: in quo omnia suum aliquid immo se tota &
 sua omnia agnoscunt. Caput septimum.

Homini mancipatū terrestria: homini fauēt cælestia: q̄a & cælestiū & terrestrium
 nūculū & nodus est: nec possunt utraq; hęc non hēre cum eo pacem: si modo ipse
 secū pacē habuerit: q̄ illos in se ipso pacem & fœdera sancit. At caueamus quæso:
 ne in tanta dignitate constituti nō intelligamus: Vex illud ante oculos semp ani
 mi habeamus uti & certam exploratā & indubiā ueritatem: sicuti fauēt oīa nobis
 eam legē seruantibus quæ nobis est data: ita si p pccm p legis præuaricationē de or
 bita defecerimus: oīa aduersa infesta/inimicaq; habituros. Rōnabile. n. ut quēad
 modū non modo nobis: sed uniuerso: qd in nobis cōplectimur: sed auctori ipsius
 mundi omnipotenti deo iniuriā facimus: expiamur etiā oīa: quæ in mundo sunt:
 & deum in primis potētissimos uindices & acceptā iniuriæ grauissimos ultores.
 Hinc extimemus: quæ pœnæ quæ supplicia maneāt trāsgressores diuinæ legis. Hi
 sunt qui (ut dixit oraculum) Ἀλλαντες οἱ φοιτῶσι περὶ ἕνα καὶ περὶ πῶν
 τὸν ἀκατατοῖ Ἀλλανταὶ ὕπαι καὶ τῆς οἰκίας: id est qui pergunt circa
 terram & circa pontum & infesti domantur sub uerbere dei. hos cælum: hos ter

Qua ipse
homo di
cis similis
deo.

Græci in
interpretes.

Diuersitas
inter deū &
hominē.

Aristote.

Hermes
Trimegi
st' nō mer
curius ibi
i Asclepiū
inducitur.
Paulus

Hō terre
striū & cæ
lestiū win
culū & no
dus est: ut
supra cō
plexus ac
colligatio

Oraculū

ta: hos tota mūdāz Reip. inconcussa iustitia fulminat & psequit. Rei sunt enim uiolatæ uniuersitatis: & lælæ maiestatis diuinæ: Cuius imaginem foedissima iniquitatis macula deturparūt. Hinc factum fortasse: ut apud pphetas cum quid a deo aut præceptum/aut uetitū pmulgat citent cælum & terra testes. I. q. a & præcepti transgressio illa etiam uiolet: & de cōmuni accepta contumelia ipsa quoq; de improbis dum deo ministrant pœnas sunt acceptura. & oīno oēm īlaniā supat adduci ut credamus cuiuspiam in ciuitate aliqua posito decorato summis honoribus licere in principē in uniuersam rep. de se optime meritā impune delinquere: ac nō potius dari illū torquēdū statim & cruciādū lictoribus & carnificibus: aut totius populi cōsensu lapidibus obruendū. Sunt aut carnifices: Sūt lictores in hac dei rep. improbi dæmones uilissimo ministerio addicti in pœnā antiq; sceleris. hinc illud Pauli Tradidit illū Sathanæ in interitū carnis. hinc dæmonis ultoris ē apud Orpheū cognominatio: si forte nris minus credamus. Q. uēadmodum aut scelera hominum oīs creatura odit & execrat: ita recta illius uita & institutio oībus grata ē oībus placet. Neq; n. (ut ita dixerim) nō admitti in participatū & boni eius & mali oīa possunt: quæ tam arcto nexu illi implicita & coniūcta sunt. hinc illud euāgelicum: Si penituit peccator exultare læticia oēs angelos: hinc mysteriū illius aperaturatio: qd absconditū fuit a seculis: ut corrupta in primo Adam/ & deturbata de suo statu natura nra per Christi crucē instauraret. Scilicet nostra cā filius dei & homo fit & cruci affigit. Nam & cōgruū fuit ut q est imago dei inuisibilis primo genitus oīs creaturæ in quo condita sunt uniuersa: illi copularet unione ineffabili: q ad imaginem factus est dei: q uinculū est oīs creaturæ: in quo conclusa sūt uniuersa. Nec erat si cū hoīe tota natura periclitabatur eius iactura aut negligēda/ aut reparanda per alium q p quem tota fuerat instituta natura.

EXPOSITIO SEXTA DE MVNDORVM INTER
SE ET RERVM OMNIVM COGNATIONE.
PROHEMIVM LIBRI SEXTI.

In creaturis (q. m. sū est) trinitatis uestigium.

Pater
Filius
Spiritus
Radix totius
ordīe caritatis

Eus unitas ē ita ternario distincta: ut ab unitatis simplicitate nō discedat. Est trinitatis diuinę i creatura multiplex uestigiū. Nos hoc unū dūtaxat hic attulerimus adhuc q. scia a nēine allatū: q. q in creaturis unitatē uidēus: disptitā triplici rōne dephēdim. ē. n. primū ea i reb. unitas: q unū qdq; sibi ē unū sibi q; cōstat atq; coheret. Est ea f. o. p. q. altera alteri creatura unit: & p. quā demū oēs mūdi pres un. sūt mūdus. Tertia atq; oīum pīcipalissima est: q. totū uniuersum cū suo opifice q. si exercitus cū suo duce ē unū. Adest trifaria hæc unio unicuiq; rei p. suā unā simplicē unitatē deriuatā ab illo uno qd & primū unū & trinū simul atq; unū est: a p. re inq; filio & spiritu scō. Nā & p. ris p. ras oīa p. ducēs suā oībus largit unitatē: & sapiētia filii rite oīa disponens oīa inuicē unit & copulat: & spūs amor ad deū oīa conuertens totū opus opificis nexu charitatis adiūgit. Q. uēadmodū aut ut magis intīmus: Ita magis unus est nobis deus q. ipsi nobis: rursus unaquæq; res arctius sibi q. aliis mūdi partibus iūgit: ita uniuersæ charitatis ordinē edocti si legem diuinā naturæ tabulis īscriptam seq. uoluerimus primo deū ipsum supra nos/ supraq; oīas secūdo loco nos ipsos: Tertio p. ximū diligemus. Propheta aut noster de ea unitate: qua unū quodq;

HEP TAPLVS

quoddam sibi est unum: tunc satis dixit: cum rerum omnium sigillatim naturam examinauit. De illa autem: qua deo unimur: tractatu proximo ageat: Vbi de felicitatis summa disputabimus. Reliqua ea est: qua diuersae partes mutuo foedere inuicem copulantur: de qua in praesentia a nobis agendum est. Caput primum.

Postquam igitur distinctas res naturas uidimus: & se paratis (ut ita dixerim) stationibus dispositas: ne crederemus ideo tantum ex his omnibus unum fieri uniuersum quia singula a singulis (ut supra ostendimus) pro suae naturae conditione contineantur indicare in suo etiam contextu propheta uoluit: qui & quot modi essent: quibus naturae rerum inter se inuicem copularentur non solum ad curiosam hanc intelligentiam diuersa re nos uocans: sed per hoc instruens & demonstrans qua nos uia & ratione his: quae nobis sunt meliora: copulari possumus. Cogitanti autem mihi priusquam accedere ad uerbum inuicem copulationem enarrationem quot modi aut essent aut cogitari possent: quibus res aliquae inuicem uel affinitatem uel copulam nascerentur: & discurrenti per omnia dogmata philosophorum: quibus a puero insudauis: haud ultra quam decem genera occurrerunt. Quae deinde accedens ad Moysen ita dilucide ita apposite sub indicata ab eo uidit: ut nusquam melius erudiri de illis quemquam posse crediderim. Caput secundum.

Statim igitur in prima die nescio breuius an dilucidius quinque modos complecti tur: quibus coniungi aliquid alicui potest. Quod. n. alteri coniunctum est: aut eius essentia est aut est essentiae proprietates: aut inest ei uti forma subiecto: aut eum attingit uel sicut transmutans id quod transmutatur uel sicut ars subiecta sibi materiam. Similiter quinque a Moysen legimus inuicem quasi comparata & conexa caelum & terram: terram & inanitatem: abyssum & tenebras: spiritum dei & aquam: lucem & corpora. Primum igitur coniunctionis modum designat nobis terra inanis & uacua quoniam terra. i. materia sua natura inanis est: nisi aliunde forma adimpleatur. Secundum indicat tenebrae super faciem abyssi. Nam abyssus sua quidem natura nec lucidus nec tenebrosus: sed illius tamen naturae tenebrae consequuntur nisi accedens lumen illas fugauerit: quemadmodum & materiae informitatem inanitatemque priuationis tenebrae consequuntur: donec adueniens eas species expulerit. Tertiū ostendit lux oborta corporibus. Est enim in eis lux uti forma in subiecto. Quartum caelum & terram: quoniam non inheret terrae caelum uti forma uel accedens inest rei quam perficit: sed coniungitur ei uti efficiens patienti & transmutans eam corpori quod transmutatur. Postremum exemplum est spiritus domini: qui fertur super aquas. Artifex enim domini sapientia & spiritalis natura omnino abiuncta a commercio corporis haud aliter iungi corporibus intelligitur: quam ars: quae in mente est architecti: cemento lignis & lapidibus iungatur. Rursus autem & hanc considera consequentiae rationem: esse terram ex se inanem domesticas habere tenebras: tum proxime luci iungi per lucem caelo: per caelum substantiae spiritali. Sed uideamus qualiter haec se habeant in nobis. Terra terrenum est corpus inane in uacuum sensu: superque ipsum sunt tenebrae mors torpor in efficacia immobilitas insensatio: lux uita est quae illud uegetat excitat agit mouet & sensu praeditum reddit: caelum est animus sors illius lucis & spiritus dei est intellectus lumen diuini cultus. & de his hoc loco plura etiam quam opus sit. Caput tertium.

Examinemus quid sibi Moyses insequentibus uelit: & uidebimus decem alios modos ab eo insinuari: in quibus mutuam inter aliqua foederationem intelligamus. Praeter enim eos quos diximus sunt rursus & hi: quos numerabimus: quoniam aut pars aliquid est alterius aut effectus: ite si est pars aut pars indiuidua est a suo toto quo pacto

Examinemus quid sibi Moyses insequentibus uelit: & uidebimus decem alios modos ab eo insinuari: in quibus mutuam inter aliqua foederationem intelligamus. Praeter enim eos quos diximus sunt rursus & hi: quos numerabimus: quoniam aut pars aliquid est alterius aut effectus: ite si est pars aut pars indiuidua est a suo toto quo pacto

2963115

& sol & luna & stellæ in firmamento sunt aut separabilis quæadmo dum aquæ partes ab integritate sui elemēti: ad quod cōfluxerunt. Si est effectus aut a seminaria ratione intrinseca pululat sicuti plantæ e terra pululant: ipsi tñ suæ parēti affixæ: & naturalibus unculis ligamētisq; connexæ: aut ex suis principiis cōstat & cōflatur: ut mixtum ex elementis: Quo pacto ex aquis & terra animalium corpora fiunt: aut causam habet extrinsecam: quæ trifariā diuidi potest in efficientem exemplar & finem. Quorum trium exempla habemus a Mose: dum & hominem deus creat & efficit: & creat ad suam imaginem tāquam ad exemplar: & bestię hominī subsunt: fiuntq; propter hominem ut propter finem. Caput quartum.

Cā prima
ria magis
influit q̄
secunda.

Diximus de parte & effectus: eademq; ratione de toto & causa. Respondent. n. hæc inuicem rationes. Sed neq; impleuimus omnia genera cognatiōis. Nā & de causa ea est reliqua species affinitatis: qua causa secundaria primariæ obedit & adiūgi-
tur: sicut cum deus producit aquæ producūt: & hæc quidem primo: quia proxima sunt causa: sed nō aliter quā deo præcipiente quia causa primaria magis influit quā secunda. Similiter est finis secundarius principali appēdēs & ānexus: quod sapiēter significat dicēs posita sydera ut lucerēt in cælo: & illuminarent terrā. Neq; n. bonū inferiorū primarius finis est cælestium. Sed id primū intēdūt: ut sibi luceāt:

Homerus

Tum postremo ut nos illuminēt. Quapropter & apud Homerū cum aurorā tū solem immortalibus primum tū & mortalibus exoriri ac lucem ferre legimus. Est item præter hæc omnia & homo hominī & leo leonī cognatus. & tamen leo neq; pars neq; effectus leonis est: si ab illo genitus non sit: hoc propheta significat: cū simul pisces: simul aues: simul bestias terrę colligit & adunat. Est ultima ratio affini-

Hominis
conueniē-
tia

tatis: quæ est mediæ naturæ ad extrema. Nā cōuenit homo hominī animal anima-
lis: quia eandem participāt essentia rationem uel specialem uel generalem. At me-
dium non eadem est essentia qua & extrema: sed temperatum quoquo modo ex
illis: ita ab utroq; dissentit: ut cum utroq; communice. Quod indicatum nobis q
Mose: cum ponit firmamentum aquarum mediū diuidens super cælestes aquas
ab aquis: quæ sunt sub cælo: ubi quæ sit mediū natura sufficienter aperit: quemad-
modū nos in præmio primi libri & secundo capite quinti abūde declarauimus.

Caput quintum.

Iacobus
Iāblicus
Vñ uetu-
sti quoq;
oratores:
ut. M. Ca-
to gracchi
& alii: a dō
rū p̄cibus
dicēdi ex-
ordiū sum-
plere quē
morē poe-
tę etiā in-
sectantur.

Admonemur autem & hinc quid facto opus sit nobis: ut naturis melioribus unia-
mur: in quo uis tota & summa posita est nostrę felicitatis. Nam & docet nos pri-
ma dies tūc primum aquis depulsa nocte obortā lucē cum spiritus domini eis in-
cubuit. Vnde illud Iacobi significat. Omne optimum donū desuper esse a patre
luminum. Quod ne nostros cōmemorē. Ita confirmat Iamblicus: ut nihil quasi
uel mediocre promittere sibi posse de se humanā naturam uelit: nisi maiori. i. diui-
no numine sit adiuta. Quod si est uerum & non modo a nostris: sed a philosophis
etiā cōprobatum profecto omne studiū nostrum in eo esse debet: ut cōuersi ad su-
pera: quod sit per sacram religionē per mysteria per uota per hymnos preces: &
supplicationes: inde nostrā infirmitati uires quæramus. Hinc Platonica & Pytha-
gorica disputationes a sacris precibus exorsæ desinunt in easdem: quibus & Por-
phyrius & Theodorus & omnes academici nihil utile magis: immo necessarium
hominī esse uno ore cōfirmant. Indorū brachmanæ & magi Persarū nihil aggres-
si unq; legunt nisi oratione præmissa. Quæ ideo gentiū testimonia afferunt quia
bus a malo dæmone persuasum: ut gentibus potius credant q̄ ecclesiæ: uel ab his
discant

HEPTAPLVS

discant quibus adhibent fidem neque ridendam neque inutilem neque indignam rem esse philosopho operam sumere & quidem magnam atque assiduam in sacris præcationibus in mysteriis in uotis in hymnis deo iugiter decantandis. Quæ res si quod hominum genus & iuat maxime & decet illis præsertim utilis & decora: qui studiis litterarum & contemplandi ociose dederunt. Quibus nihil necessarium magis quam ut quos in diuina identidem mentis oculos intendunt: & uitæ integritate depurent: & petita per ferulam orationis desuper luce largius illuminet admoniti: propriæ semper imbecillitatis cum apostolo dicant sufficientia nostra ex deo est. **Aplius**

Caput sextum.

Rursum examinemus quid nos aquæ: quid terræ dispositio doceat. Discamus a terra non edituros nos fruges: quam parturimus: nisi inuadentis nos fluxæ materiæ: atque caducæ impetum represserimus: depulerimusque: & e sedibus nostris exturbauerimus irruentium in nos quasi aquarum uoluptatum gurgites & torrentes. Discamus ab aquis non prius illas existimatas idoneas piscibus procreandis quam in unam totius sui elementi integritatem collectæ fuerint. Nam neque nos si diuisi/distractique ad diuersa fuerimus: si non toti collectis omnibus uiribus ad unam feremur intentionem: sobolem dare aliquam dignam nostra diuinitate in lucem poterimus. Continetur autem & hic altius mysterium: quemadmodum scilicet guttis aquæ ea est felicitas: ut ad oceanum: ubi aquarum plenitudo accedant: ita esse nostram felicitatem: ut quæ in nobis intellectualis luminis portio est ipsi primo omnium intellectui primæque menti ubi plenitudo: ubi uniuersitas omnis intelligentiæ aliquando coniungatur. **altius mysterium**

Caput septimum.

At maximum illud omnium quod firmamenti nobis doctrina significat: ubi uidemus non posse aquas inferiores superiorum aquarum beneficio aliquo locupletari: nisi cælo intercedente: quod inter eas medium est collocatum. Ita nos animo proponamus extremorum copulam non nisi per eam naturam fieri posse quæ media extremorum cum sit utrumque in se complexa. Ideo illa id est extrema inter se commode uniuersa in se ipsa illa per proprietatem suæ naturæ prius uniuersa. Admonemur hinc magni illius sacramenti: quod gentibus stultitia hebreis scandalum nobis dei uirtus & sapientia est non posse hominem deo coniungi nisi per eum: qui cum in se ipso hominem deo coniunxerit uerus mediator effectus potest ita homines deo annectere: ut sicut in eo filius dei hominem induit ita per eum homines dei filii fiant. Quod si uerum est quod dicimus: non copulari extrema inuicem nisi per medium: id autem uere medium dici quod in se ipso iam extrema uniuersa: profecto si dispensatio illa ineffabilis in solo contingit Christo: ut uerbum fieret caro solus etiam est Christus per quem ad uerbum caro potest ascendere: nec est (ut recte scripsit Ioannes) aliud sub cælo nomen in quo oporteat saluos homines fieri. Quod diligenter aduertant qui cum Christo se dicunt credere: communem tamen religionem aut suam unicuique: in qua est natus: credunt sufficere ad consequendam felicitatem. Non mihi non ipsis rationibus credant: sed Ioanni: sed Paulo: sed Christo ipsi: qui dixit. Ego sum uia. Ego sum hostium: & qui per me non intrat fur est & latro. **Nō posse hoīes deo cōiūgi nisi p Xpm deū & hominem Ioannes Paulus Christus**

EXPOSITIO SEPTIMA DE FOELICITATE
QVAE EST VITA AETERNA.
PROHEMIVM LIBRI SEPTIMI.

Duplex
foelicitas

In totius mundi gradus ordinem & naturam sexta absoluta expositione quasi sex diebus exagimus: Reliquum: ut septimo hoc tractatu quasi sabbato nostrae commentationis de sabbato mundi & quiete creaturarum, quae in superioribus instituimus id est de earum foelicitate tractemus: aut (ut dicam rectius) tractare Mosem ut verum uatem futurorum omnium audiamus. Est aut foelicitas (ut theologi praedicant) alia: quam per naturam aliamque per gratiam consequi possumus. Illam naturalem: hanc supernaturalem appellant.

De prima id est de naturali satis dictum a Mose: quoniam rerum cognita naturae naturalem quoque earum foelicitatem cognoscimus. Reliquum igitur ut doceat de

Quorundam illulio erat gratia: sed futurum erat ut esset: Verum quoniam mihi uideor uidere sciolos quorundam dixerim an uappas potius & nebulones: qui se uocant philosophos cum nihil sint minus: ridentes statim & gratiam & foelicitatem super naturalem: quasi uana haec nostra & aniles fabulae sint: uolui breuiusculam hac de re cum illis disputationem Bonum appetibile sicuti procerum facere septimi libri: re & seorsum omnibus utile & necessaria ualde operis: quod suscepimus: ubi altissimis philosophiae radicibus nixam & stabilitam stare siniam quod sit per theologorum dilucide comprobem. Foelicitatem ego sic definitum reditu uniuscuiusque rei ad suum principium. Foelicitas. n. est summum bonum: summum bonum. i. quod omnia appetunt: quod aut omnia appetunt: id ipsum est: quod omnium est principium: ut Alexander aphrodisiensis in commentariis primae philosophiae & graeci interpretes in Aristoteles ethicis attestant.

Pythagoricos de optimo omnium quae aut esse aut cogitari possunt. hic duae illi praecipue appellationes apud deo appellatio Pythagoricos unum. s. & bonum. Vnum. n. cognominat: quia omnium est principium: quem admodum unitas principium est totius numeri: bonum autem: quia omnium finis omnium quies Vnde dicitur & absoluta foelicitas est. Videre iam possumus: si simus paulo solertiores: ratione tur de esse duplicis foelicitatis. Foelicitas. n. possessio atque adeptio est huius primi boni. Bonum α. κα. ω. hoc adipisci dupliciter possunt res creatae: aut in se ipsis: aut in ipso. Nam & in se ipso hoc bonum ut iseri dicitur non est super omnia exaltatum suae inhabitantis diuinitatis abyssos: & per omnia diffusum in omnibus inuenitur: hic quidem perfectius: illic imperfectius propter conditionem a quibus participatur. Vnde (ut scribunt poetae) Iuppiter est quodcumque uides: & Ionis omnia plena sunt.

Poetae Vna quaeque igitur natura cum in se deum habeat aliquo modo: quia tantum dei habet quantum habet & bonitatis (bona autem omnia quae deus fecit) reliquum: ut cum perfectam omnibus numeris suam habet naturam. se adepta deum quoque in se adipiscatur: & si dei adeptio: ut comprobauimus: est foelicitas: in se ipsa aliquo modo sit foelix. haec est naturalis foelicitas: quam

Quo pacto ignis & maiorem & minorem diuersae res pro naturarum diuersitate sortitae sunt. Ignis res est aia carens: participat autem deum multis rationibus. Nam primo est: & unum quodque quod est participatu dei est: qui est ipsum essentem qua ignis species certa & actus est: deo est similis: qui prima species primus est actus: & dum ignis ignem producit diuinam fecunditatem: dum se intra terminos suae continet sphaerae iustitiam: dum nobis deseruit beneficentiam pro suae naturae modulo imitatur. Haec ignis dum agit suam adeptus perfectionem

HEPTAPLVS

fectionē felix ē quātū capax ipse felicitatis. Feliciores plātæ: quæ præterea uir-
tā feliciora aīantia: q̄ etiā cognitionē sortita ut plus p̄fectiōis ita plus ē in se ipsis
diuinitatis iueniūt. Optima oīum mortaliū conditione hō: qui sicut natura: Ita na-
turali felicitate aliis præstat: præditus intelligentiā & libertate arbitrii p̄cipuis
dotibus & ad felicitatē maxime conducentibus. Suprema inter creaturas angeli
ca mens & substantiæ nobilitate & finis consecutione: cuius maxime particeps: quā-
tione ē hō.
illi & iuncta & proxima est. At uero ut supra diximus per hanc felicitatē nec plā-
tæ nec bruta nec homo nec angelus deū: qui est summū bonū: i ipso deo: sed in se
ipsis attingunt. Quapp & pro naturæ capacitate gradatim felicitatis rō uariat
Impfectio
Quare & de hac solum loquuti phī felicitatem uniuscuiusq̄ rei i optima opatio
naturalis
ne suæ naturæ collocauerūt. & de angelis quidem quos uocant mentes & intelle-
ctus: ēt si summā illorū p̄fectionem hanc faterent qđ deum intelligerēt: cognitio-
nem tamen dei: quam habent: haud aliā statuere præter eam: qua se ipsos cogno-
scunt: ut de deo tantum intelligāt: quantū de dei natura in eorū substantiā repræsen-
tat. De hoīe aut & si diuersi diuersa senserint: oēs tamen intra humanæ facultatis
angustias se tenuerunt: uel in ipsa tantum uerī uestigatione quod academici: uel i
adeptione potius per studia phīæ: quod Alpharabius dixit: felicitatē hoīs deter-
Alpharabius
minātes. Dare aliqd plus uisi Auerrois Auicēna Abubacher Alexāder & Platōi
bius
ci nostrā rōnem in intellectu: qui actu est: aut aliquo superiore: nobis tamen co-
Auerrois
gnato quasi in suo fine firmātes: sed neq̄ hī hoīem ad suū p̄cipiū neq̄ ad summū
Auicēna
bonū adducūt. Quas ego eorū disputationes atq̄ snias nec reprobō nec aspernor
Abuba-
si de naturali se tm felicitate dicere p̄fiteant. Certū. n. per eā non posse hoīem aut
cher
angelos altius euehi q̄ ipsi dicant. Quod uel hac rōne maxime cōprobatur: qm̄ si
Alexāder
nixum propria fortitudine nihil supra se ipsum pōt assurgere (alioquin se ipso eēt
ualidius) utiq̄ nihil nitēs per se ipsum ad felicitatē maius aliqd. uel p̄fectius sua
natura assequi poterit. Sed dicant mihi phī si hac in rebus sola felicitas: cur uel
Nō posse
ipsi fatent inter aīalia solum hoīem natū ad felicitatē. Cur. n. alia præter hominē
hoīem ui-
ad suos quoq̄ fines pueniant: possumus dicere eē aliorū q̄ hoīs minorē felicitatē:
ribus pro-
at nullā eē quo pacto defendemus? Quinimo cū a fine a natura statuto reliqua i
priis deo
fra hoīem nunq̄: hō fere semper exorbitet: uidebit nisi alio se priuilegio iactet ifor
coniungi
licissima oīum humana cōditio. Audiamus igī sacros theologos dignitatis nræ
Theologi
nos admonētes: & quæ ultro nobis a p̄re liberalissimo diuina bona præstant: ne
quæso ipsi crudeles in nrōs aīos & male grati erga deū opificem reiiciamus. Dixi
Quid dif-
mus supra summā felicitatis in dei esse adeptione: quod est summū bonū & prin-
ferat sup-
cipium oīum. Duplīciter aut illam posse cōtingere: qm̄ uel in creaturis: quibus se
naturalis
deus participat: uel in ipso deo deū assequimur. Ostendimus itē: quod & ostende
felicitas
mus: res creatas nō posse uiribus suis ad hāc postremā: sed ad illā dūtāt accede-
a naturali
re. Est at illa: si aīaduertim: umbra potius felicitatis q̄ uera felicitas: quemadmo-
dum creatura: in qua deū attingis: nō sūma bōnitatis: sed sūmæ bonitatis. i. diuinæ
tenuis umbra est. Adde q̄ res per illam se ipsis potius q̄ deo restituant: nō id asse-
Supnatu/
quunt: ut ad suū p̄cipiū redeāt: sed hoc tantum mō ne a se ipsis discedant. Vera
ralis felici-
aut & cōsumata felicitas ad dei faciē contuendā quæ est oē bonū: ut ipse dixit: &
citatis qui
ad p̄fectā cū eo p̄cipio: a quo emanauimus: unionē nos reuehit & abducit. Ad
sint capa-
hāc angeli attoli qđ possunt: sed nō p̄nt ascēdere: Quare peccauit Lucifer dicēs.
ces & quo
Ascendā in cælū. Ad hāc ire homo nō pōt: trahi pōt unde Christus de se: q̄ est ip̄a
modo

Supnatu felicitas dixit. Nemo uenit ad me nisi p[ro] meus traxerit illū. Bruta autē & quæ ifra
ralis felici hoīem nec ire nec trahi ad illā possunt. Ideoq[ue] solus hō & angelus ad eā sunt facti
citatis qui felicitatē: quæ est uera felicitas. Potest uapor cōscendere in altum: sed non nisi at
sint capax tractus radio solis: lapis & corpulenta oīs substātia/neq[ue] radium usq[ue] quaq[ue] admit
ces & quo tere: neq[ue] p[er] illū tolli in sublime pōt. Hunc radiū hanc uim diuinā hunc influxum
modo grām appellamus: quia deo & hoīem & angelum gratos efficiat. Habent autē phi
Exēplum losophi huius doctrinæ manifestum exēplum in corporibus. Corporū. n. aliqua
utriusq[ue] fe in rectū: aliqua in orbem ferunt. Motus rectus: quo elementa ad p[ro]prias sedes ue
licitatis in hunt: figurat felicitatē: p[er] quā in p[ro]prie naturæ p[er]fectiōe res stabiliunt. Motio cir
corpibus. cularis: per quā corpus ad eundē unde abscedit terminū circūuoluit: expressissi
ma imago est ueræ felicitatis: per quā creatura ad idē principiū redit: a quo pro
cesserat. Sed uide q[uod] oīa utrinq[ue] conueniunt. In orbem non mouent nisi immorta
lia & incorrupta corpora. Ad deū non redit nisi immortalis & æterna substātia. Ele
menta ut suos motus p[er]ficiāt non alia idigent u[bi] q[uam] idito sibi a genitura uel grauita
tis impetu uel leuitatis: quæ admodū ēt ad naturalē felicitatē singula p[ro]prio impe
tu p[ro]pria uī ferunt. At uero cælestia etsi idonea sint motui circulari non ipsa tamē
sibi sufficiunt ad hunc motū explendū: sed diuino opus motore: qui illa uerset &
circumuoluat. Deniq[ue] sic perpetuæ apta circuitiōi illa corpora sunt: ut nō facere
eās: sed suscipe possint. Haud aliter nobis atq[ue] angelis accidit. Tales. n. sumus natu
ra: ut non circumagere nos & reflectere: sed circūagi motrice uī gratiæ & reflecti
in deū possumus. Hinc illud: q[uod] agunt spūs dei hī filii dei sunt. Qui agunt dixit: nō
autē qui agunt. hoc distamus a cælo q[uod] illud naturæ necessitate: nos p[ro] nostra liber
tate mouemur. Pulsat. n. assidue aīum tuum spūs motor. Si obaudias tibi relque
ris tuo torpori tuæ infirmitati miser & infelix. Si admittas statim deo plenus p[er] or
bem religionis ad p[re]m ad dñm reportaris: in eo uitā semp[er] possessurus: in quo &
Sūma ue semper etiā anteq[uam] fieres uita fuisti. Hæc est uera felicitas ut unus cū deo spūs simus:
ra felici ut apud deū non apud nos deū possideamus cognoscētes: sicut & cogniti sumus.
tatis Ille. n. nos nō per nos: sed per se ip[su]m cognouit. Ita & nos cognoscemus illū p[er] ip[su]m/
& non per nos. Hæc est tota merces: hæc est uita æterna: hæc est sapiā: quā sapieu
tes sæculi non cognouerūt: ut ab oī multitudinis imp[er]fectione redigamur in unita
Christus tem p[er] copulā idissolubilē cū eo qui est ipsum unum. Pro hac felicitate Christus
Paulus orabat ad p[re]m hoc modo. Pater fac quæ admodū ego & tu unum sumus: ita & hī
Casus dæ nobiscū unū sint. Hæc Paulus sperabat dicens cognoscā nō. ex parte: sed sicuti est:
monis & si sperabat nō ne iure dicebat. Quis me separabit a caritate christi? & cupiebat
dissolui: ut cū christo fieret unū. Ab hac cecidit dæmon: q[uia] ad illā ascendere non
rapi uoluit: Ideoq[ue] illud amisit: quod habuisset si p[er]mansisset. Ex hac radice notum
Sors ifan quæ sors infantū: q[uod] decessere non dū initiati. Scilicet apud se manēt: nec suis bo
tiū q[ue] dece nis exuti: nec diuinis locuplerati. Nobis in alterutrā partē cadendū: aut summā
dūt nō dū miseriā: aut summā felicitatē. Quoniā q[uod] in causa est ne motore recipiat: nō solū
initiati. imūne se facit gratiæ: sed & naturā uitiat: ad cuius integritatē hoc attinet: ut agni
tum spūm quærat nō recuset: & p[er]culdubio recta esse natura non pōt: quæ maioris
boni p[ro]positi spē aut reiicit: aut contēnit. Quare postq[uam] Christus est agnitus: si qui
Christū non induunt: nō solum prima felicitate: sed & sæcula. i. naturalī iure pri
uant: q[uia] grām nolle nō nisi corruptæ est & labefactæ naturæ. Quæ admodū autē
nos uiuētes sub euangelio: Ideo Christū dei uirtutē & sapiām in nobis recipimus:
quia uti

quia uti iam datum humano generi amamus/& retinemus: Ita & patres sub lege uetere illum recipiebant: cū futurū aduentum & credebant indubie/& sperabant alacriter & ardentē desiderabant. Sed sicut non ut præsente iam: sed ut futurū recipiebant: ita neq; præsente quasi iam spūs inhabitātis nisi postq̄ aduenit fructū experti sunt. Cū post pactum in ara crucis ineffabile sacrificiū descendente ad eos Christo ab eo uti motore circūacti momento turbinis ad libertatem: & euecti ad summæ felicitatis gradum fuerūt. Ad hāc felicitatē religio nos pmouet dirigit/ & impellit: quēadmodū ad naturalē duce utimur p̄hīa. Quod si natura rudimentum est gr̄a: utiq; & p̄hīa inchoatio est religionis: neq; est p̄hīa quæ a religione hominē se mouet. Recte igitur & nos cū a Mose: postq̄ sex dies de natura sumus philosophati: septimo die diuinis uacantes de supernaturali felicitate dicemus.

Cōtra eos
q̄ a p̄hīa
fontib' hāc
resin oriri
putant.

Caput primum.

Duplex (uti ostēdimus) supremæ huius felicitatis natura est capax: angelica & humana. Illa cælum: hāc terra dicit: quia angeli cælū: nos terram inhabitamus. Et de cælo nō est q̄ dicat amplius: quia non angelorū: sed hoīum legem scripturus est. Ad hoīes igitur descendens inq̄t. Terra erat inanis & uacua: & tenebræ erant super faciem abyssi. Non creat deus inanitatē: nō creat tenebras: Sed terra (inq̄t) inanis & tenebræ erāt. Non dicit hāc fuisse creata: sed fuisse. Quod cur sit dictū patebit simul cū cognouerimus quæ hāc inanitas: quæ hāc tenebræ sint. Natura humana: quæ terra dī angelis cōparata: statim ab initio: quia statim peccauit: inanis erat & uacua originali iustitia: & p̄cti tenebris facies eius: id est ratio obducebat. Neq; hāc fecit deus: sed hoīs malitia: q̄ uolens se his bonis priuauit: q̄bus illum deus ditauerat. Sic naturæ corruptæ status a p̄pheta describit: quæ quo pacto deinde adeo per Abraā per Moīsem per p̄phetas nouissime uero per unigenitum filiū suū & pristinæ dignitati restituta: & ad summā felicitatem parata fuerit in sequentibus demonstrabit. Verū & quo tempore aquæ obductæ tenebris erāt infectæ scilicet primæuis sordibus notæ originalis: spiritus tamen domini fouebat eas. Quod est dupliciter intelligēdum: & q̄ lumine diuini uultus quod signatum est super nos: id est lumine naturalis intelligentiæ homines regebantur: & q̄ diuinæ tum prouidentię cura humanū genus destitutū non erat: sed spūs domini fouebat aquas spūs ille: qui (ut ait apostolus) intercedit pro nobis gemitibus inenarrabilibus/& tunc assidue cogitabat quo pacto illas a uenenis purgaret: q̄bus antiquus serpens eas infecerat: & ecce statim iubet oriri lucē: & orta est lux. Abram scilicet ille sapientissimus fundator primus ueræ religionis: Primus: q̄ & naturæ legē aboluere: & de diuina lege meditare: Primus qui cultum unius dei aduersus idola & gentes hominibus persuaderet. Primus qui & tenebras erroris depellere: & malis dæmonibus qui principes tenebrarū dicunt bellum indicere est aggressus: unde merito lux cognominatus. Quod q̄ & discipuli domini oēs fecerunt oēs a dño lux mundi sunt appellati. Hāc est lux prima quæ mundo affulsit: & inter dæmonū ueriq; dei religionem quasi inter lucem tenebrasq; distinxit.

natura an
gelica &
hūana ca
pax est su
pernæ fœ
licitatis.

Aposto.
Abraz
emerita.

Caput secundum.

Hunc secuta est lex: quæ merito cognomento dicitur firmamentum statim in sui exordio hoc ipso scilicet q̄ nunc tractamus annūtiāns nobis opera manuum dei laica (ut cecinit Dauid: & opera manū eius annūciat firmamentū). Data igitur lex per angelum Moīsi firmata uerbo dei: quæ adhuc magis q̄ superior lux gentes ab

Lex Mo
Dauidis
cantus

Nā iudæi Israelitis/ideſt in pietatem a pietate quaſi aquas ſupercæleſtes ab aquis quæ ſunt pmi aſtro ſub cælo diſcriminauit. Dicuntur autem Iudæi aquæ ſupercæleſtes: quia ſoli (ut micæ rō inquit Hieremias) ſigna cæli non timent: quæ gentes timent ſoli non aut ſtellas neſdetexe aut cælum: ſed ſtellarum & cæli auctorem ac dominum & agnoſcunt & agnitu- re ut Dio colunt ac uenerantur. Gentes autem contraria ratione aquæ ſub cælo ſunt quan- dor inqt. do & dæmones caliginofi aeris incolæ: quæ regio ſupra aquas eſt adorant & co- Hieremi. lunt & uiſibile cælum ſydera/ & planetas ſibi deos/ac dominos faciunt.

Caput tertium.

Erat aut futurum: ut niſi maior aliqua uis & miſericordia dei obſtaret aquæ quæ ſunt ſub cælo. i. idolis ſeruientes totā terrā inuaderent & occuparent: Sic infectio totius mundi de prima macula: Sic Sathanæ ultoris imperium/ & ius in nos reos antiquæ noxæ & huiusmodi ſeruitutis pene obnoxios poſtularat. Sed benefica ſemper & ſalutaris prouidentia dei unā ex terræ partibus & ſi exiguam quantum iuſtitia leges patiebatur ab aquarū iniuria liberā eſſe uoluit. hæc eſt iudæa uoca-
Abraæ & reliqs pollicita ē iudææ cōſeruationio. ta terra promiſſionis: quia & abraæ & poſteritati a deo pmiſſa fuit. Cui noſtræ ex poſitioni prophetæ omnes aſtipulant: apud quos totiēs gentiū impetus in Iſrae- litas aquarū & maris incurſionibus comparatur. hinc illud eleuauerunt flumina uocem ſuā: & mirabiles elationes maris: & illud ſonuerunt & turbatæ ſunt aquæ eorū: & non timebimus dum turbabitur terra/ & transferrentur montes in cor ma- ris: & proſecto non aliter Iudæam intra haud magnæ regionis terminos conclu- ſam circūuallabant gentes: q̄ nunc terræ hanc portionem utiq̄ modicā quā habi-
In Iſis xpī anis p aq̄s gētes deli gnantur. Dñs Ieſus Quare in myſteriis aqua uſo miſceat. ramus undiq̄ circūuallat oceanus. Sed & pluribus in locis euidentiffime in litte- ris chriſtianis per aquas gentes designantur. Nam & ſcriptū eſt aquæ quas uidē- ſt gentes ſunt: & cum dominus Ieſus uinū fecit ex aqua: quod in phariſei domo defecerat: figurate ut noſtri ſcribunt ſignificauit aquas/ideſt gentes ad eam fidem eſſe uocandas: Quæ apud iudæos apud quos fuerat antea impoſterū deficeret. Idem in myſteriis tradunt iccirco aquā uino miſceri q̄ aquæ. i. gentes ſanguinē Chriſti per fidē crucis hauriāt & combibant. Illa igitur pars aſſerta a iugo aquarū dei prouidentia fuit: ut ſi reliqua terra obruta undis ſpiritalis nequitia inutilis & deſerta erat futura nec idonea fructibus ueræ religionis: hæc ſaltem eſſet: quæ lu- ce ſuſcepta quam protulit prima dies/ & rore cæli quod ſecūda ſtatutum eſt ideſt doctrina legis ad ubertatem adiuta germinaret interea quaſi herbas plantas & ar- bores iudicia cerimonias/ & bonos mores: donec cum temporis plenitudo ueniſ- ſet ipſum etiam quod Eſaias optabat ſaluatorem foeliciffima germinaret.

Caput quartum.

Meſſias Et ecce iam tēporis plenitudo. Si enim numerus quaternarius plenitudo eſt nu- merorū: nō ne erit & dies quartus plenitudo dieorū? Videte igit quid nobis afferat quartus dies. Cælū ſecūdo die firmatū/ideſt lex ſine ſole ac luna/ac ſtellis erat: ca- pax q̄dem futuræ lucis: ſed obſcurū adhuc nec inſigni aliquo lumine illuſtratum. Aduenit dies quartus: quo ſol dñs firmamenti/ideſt Chriſtus dñs legis & lunaris eccleſia Chriſti compar & ſpōſa: & qui multos ad iuſtitia erudirent apoſtolici do- ctiores in firmamēto uti ſtellæ in perpetuas æternitates elucerent ad æternam ſcilicet uitā mundū uocantes. Sol firmamentū non diſſoluit: ſed perficit: & Chri- ſtus legē non uenit/ut diſſolueret: ſed ut perficeret. Lux primi diei Abraā pientif- ſimus uidit diem quartā: quæ eſt dies Chriſti & gauifus eſt. Vidit radiū ſuæ lucis ideſt uerę

HEPTAPLVS

id est ueræ religionis: quæ mundo intulerat per solem iustitiæ per lucem uerā illu- Iesus xps
 minantem omnes homines in uniuersum orbē latissime diffundēdū. Vidit Iesum splēdor p̄
 Christum splendorē paternæ substantiæ illucescentē his qui in tenebris & in um- næ substā
 bra mortis sedebant: & principem tenebrarū principē mundi huius eici foras: & tia.
 de mentibus hominū exterminari. Hæc uidit & exultauit: uidit diem quartā & læ
 tatus est. Hæc dies quā fecit dñs: qua dñs homo fit qua deus habitauit in nobis
 exultemus/ & nos & lætemur in ea. Quam autem uera q̄ solida sit nostræ ratio ex
 positionis attendatis quæso paulo diligētius christiani fratres. Vnde & uobis po
 tentissima tela contra lapideum cor Hebræorū de armamentariis eorū petita sub
 ministrabunt. Probabimus autē illud primo ex testimoniis Iudæorū per opa di-
 ei quarti aduentū Christi nobis significari. secūdo ostēdemus nobis Messia repræ
 sentari per nullā rem congruentius q̄ per solē: colligemusq̄ euidentissime ex tem
 porū rōne non uenturū in posterum Christū: sed Iesum ex Nazareth filium uirgi
 nis promissum Hebræis Messia fuisse. Est inter decreta ueteris Hebraicæ discipli- Dogma
 næ p̄ sex dies geneseos sex mille annos mundi sic designari: ut sint quæ hic dicunt hebræorū
 opera primi diei uaticiniū eorū: quæ primo mundi millenario futura erant ut con
 tingerent: opera item secūdi eorū: quæ in secūdo: & sic deinceps eodē semper utro
 biq̄ successionis ordine seruato: cui sententiæ etiā attestat inter Iuniores Moles Moles ge
 Gerundinensis theologus primæ celebritatis apud Hebræos. Meminit & Diuus rūdinēsis
 Hieronymus in expositione psalmi illius: qui Mosi inscribit: uideturq̄ opinio hæc diu* Hie-
 fundamento præcipue illi innitiq̄ mille anni (ut inqt propheta) unus dies sunt ronymus
 apud deum. Quartus igitur dies: si uera est hæc doctrina: uaticiniū est eorū: quæ Dies dei
 quarto millenario mundi euentura sunt. Age nunc ostēdamus iuxta annales He mille añi.
 bræorū & quā approbant ipsi annorū supputationē quarto mundi millenario le- Quo tpe
 sum apparmisse. cōputant illi ab Adam ad diluuiū annos mille quingentos quin- iesus appa
 quaginta sex: a diluuiō ad Abraam annos ducentos & nonaginta duos: atq̄ ita ab ruit iuxta
 Adam ad Abraā colligunt anni Mille octingenti. xlviii. A genitura autem Isaac ānales he
 ad ruīnam secūdi templi: quæ fuit post Christi mortem numerant annos circiter bræorum.
 (neq̄. n. reſeco ad uiuū) mille sexcētos sexaginta. Supputant. n. ab Isaac ad exitū
 ex Aegypto annos quadringentos & triginta: ab exitu ad templū quod Salomō
 ædificauit totidem fere. a Salomone ad templi desolationē per Babylonios ānos
 quadringentos & decem: a templi instauratione sub Esdra ad hanc sub Tīto capti
 uitatē annos quadringentos. xx. Itaq̄ si omnes simul collegeris: cōputabis a mun
 di exordio ad Christū iuxta ipsorū Hebræorū mentē annorū tria millia quingētos
 & octo: ut & in ipso quarti millenarii medio Christus aduenerit & intra eiusdem
 millenarii quasi intra terminos quarti diei & lunæ. i. ecclesiæ lux toti mundo afful
 xerit: & innumerabilis martyrū apostolorū/ doctorūq̄ multitudo q̄ intra quingētos
 annos post Christi mortem oēs claruerit: & firmamenti. i. legis obscuritatē & no
 stræ noctis tenebras illuminauerint. At dicent Hebræi Esto per hæc tempora Ie
 sus aduenerit. Non dū habes Iesum Christū fuisse nisi ostenderis creditum a no
 stris futurū/ ut per ea tēpora Christus ueniret. Bene res habet & æquū postulāt.
 & nos præstare facile possumus qd̄ iure postulant. Manifesta. n. uulgata publica Helię ora
 apud eos ferunt Heliæ oracula citra omnē figurā citra uelamen exp̄fesso dicen- cula
 tia quarto mūdi millenario uenturū Messiam: quæ ne uel ficta uideant a me uel p̄ Thalmu-
 arbitrio interpretata afferā testimonia ipsorū Thalmutistarū: cum q̄bus nobis est tistæ

controuerſia: qui & illorum faciūt mentionē, & ipla ueritate cogēte fatentur prae-
teriiſſe tēpus ab Helia praedictū de aduentu Meſſia. Verba haec ſunt in particula
In Anoda q̄ inferibiť Anodazara capite libne edeē Tana dbe elihau ſeſeth alaphim lana ha-
zara quo- ue haolā. Sene alaphim tohu: uſnā alaphim thora: uſnā alaphim Iemoth hamas.
modo di- ſibi uba hauonothema ſerabu iaf hu meon maſeias. haec ſic latine interptemur uer-
catur bū uerbo reddentes. Dixerūt filii ſiue diſcipuli Helia. Sex mille annorū mundus.
Meſſia fu Duo mille inane: Duo mille lex: Duo mille dies Meſſia: & ppter peccata noſtra.
turus euē quā ſunt multa praeterierunt de eis quā praeterierūt. Hāc illi. Age nūc iſtis uer-
tus bis añ omnium oculos propoſitis poſtq̄ nec commentitiū/nec arbitrium ego
quicq̄ afferre poſſum diſcutiamus examinemuſq̄ uerba oraculi/ & ſtatim propo-
ſiti compotes erimus. Sex mille annorum inqt eſt mundus: quod uel ſic interpre-
temur Poſt ſex mille annorum curricula: quot etiam ex noſtris multi crediderūt
conſumationem mundi quaſi ſabbatum futuram: uel ſi (quod eſt uerius) illam di-
em nemo nouit: in hunc ſenſum accipiamus: de ulteriori. ſ. tempore nullum in le-
ge uaticiniū hñ: ſed hoc ad propoſitam non attinet queſtionem. Videamus quod
Hebrei in ſequitur. Duo mille inane Duo mille lex tum Meſſias. inane uocat (ut hebrei om-
terpretes nes interpretes dicūt) tempus ante traditam a deo hominibus ullam legem. Sed
uideo inſultantem. Iudæum dicentemq̄ ſi duo mille anni ſunt ante legem & duo
mille legis uenturus ergo Meſſias non quarta die. ſ. dum quartus agitur millena-
rius: ſed die potius quinta q̄a poſt quartum. ſ. millenariū: Sed. n. rñſo facilis: ut
quam ueritas animoſa ſuppeditat. Q uod enim dicitur ab Helia duo mille inane.
Duo mille lex. haud ſic accipiēdum q̄ ſi integrum tempus duo mille annorum fu-
turus ſit mundus abſq̄ lege: ſimiliterq̄ duo mille annos pmanſura ſit lex: ſed q̄ &
tēpus legis naturā ad ſecundū pueniet millenariū & tempus legis ad quartū uſq̄
pueniet. Sed & anteq̄ ſecūdus exactus ſit lex: & anteq̄ q̄rtus elabatur: erit Meſ-
ſias. Q uā ego expoſitionē mihi ipſe nec ſingo nec ſomnio: ſed eam me ipſe Helias
Thalmu- docet: ipſimet docēt & Thalmuſta. Q uod tibi etiam Iudæa aſpis (niſi aures oc-
cluſta cludas) mox erit manifeſtū. Inquit Helias duo mille inane. & duo mille lex. Vide-
deamus in quem ſenſum fuerit uerū quod dicitur de inani: indeq̄ diſcamus rōnē
Principiū exponēdi id: qđ dicit de lege. Principiū legis aut a Moſe accipimus aut ab Abraā.
legis quō A moſe accipi nō poteſt quoniam fuiſſet inanitas ſupra quā per duo mille & ter-
accipi de- cētos annos aut circiter. Totidem. n. fere ab Adam ad Moſem. Accipiendum igit
beat. legis principiū ab Abraā. cui datum ſcēdus circūciſionis totius antiquae legis ra-
dix & firmamētū: ab Adā aut ad Abraā ſi ſuas cōſulāt hīſtorias haud integrū ſpa-
tium duo mille annorum: ſed mille dūtaxat octingētos quadraginta octo effluſiſ-
ſe inueniūt. Q uo fit ut non poſt ſecundum millenarium: ſed intra eiꝯ terminos
inanitati: legis plenitudo ſuccederet. Q uare eadē ratione nō poſt q̄rtum millena-
rium: ſed dum quartus agereť inanitati legis: plenitudo euangelica ſuccedere de-
Thalmu- buit. quod ſi impudenter etiam & p̄tinaciter negare pertendant audiāt ſuos Thal-
cluſta mutiſtas noſtram ſententiā maxime roborātes. Fatent. n. ipſi iam tunc cū ſcribe-
bant praeteriiſſe tēpus ab Helia praedictū de aduentu Meſſia: idq̄ ſuis impurant
peccatis. Q uod ſi uerba Helia ſic acciperētur: ut poſt q̄rtū millenariū Chriſtus
eſſet uēturus nō intra fines ipſius q̄rti: nec dixiſſent nec dicere potuiſſent Thalmu-
cluſta tiſta praeteriiſſe tēpus p̄miſſi a p̄phetis Meſſia: qm̄ quo tpe ſcripta eſt doctrina
Thalmutica: quā nos attulimus: nō dū a mūdi exordio fluxerāt anni quattuor mi-
lia. Apparuit

HEPTAPLVS

lia. Apparuit. n. ut supra ostendimus Iesus post annos a mundi exordio iuxta He-
 bras tria millia quingentos & octo. Scriptum autem (ut ipsi tradunt) Thalmut Hie-
 roso-lymitanum trecentesimo anno post Christi mortem Babylonium autem centes-
 simo anno post Hierosolymum. Quare utrumque intra fines quarti millenarii conscri-
 ptum est: & tamen praeteriisse tempus dictum ab Helia de Christo ueturo & fatentur
 & conqueruntur. Quo hic se condent/aut quas latebras quaerunt: ut huc nostrum so-
 lem ipsis inuitis per uniuersum illucescentem oino fugiant oino non uideant? Fatentur
 Thalmutistae (si non credunt ueteribus) praedicta a prophetis de aduentu Chri-
 sti tempore praeteriisse. Fatentur creditum a prophetis uenturum illum per ea tempora: per quae Ie-
 sum ipsi aduenisse uolunt. Nec sui doctores oino non ueri sunt cum dicunt ob eorum
 peccata non uenisse Messiam. Neque enim illis uenit: qui eum non agnouerunt. Neque est
 messias. id est redemptor uindex pessimae captiuitatis beneficus rex retributor terrae
 promissionis/ id est supernae Hierusalem nisi his: qui Messiam eum confessi sunt. quod si
 in propria uenientem sui non receperunt non sunt iam sui: quia erant sui: sed ab ortu ueni-
 unt/ & ab occasu qui in sinu Abrahae recubant: filii autem dilectionis eiciuntur in tenebras
 exteriores. Vnde & importuna eorum soluit questio salutem futurum Messiam hebraeis:
 Christum autem exitio fuisse & perditioni. Neque enim sunt hebraei: qui promissum hebrae-
 is ex stirpe Dauid regem & dominum non modo non sequuntur/aut colunt: sed quasi la-
 tronem quasi sacrilegum quasi propheta per omnem iniuriam & contumeliam Cruci
 affigunt. Si filii Abrahae essent: perstarent in institutis Abrahae: & cuius die hunc. scilicet
 quartum ille prauidens gaudius est ipsi quoque gaudentes aduentantem exciperent. At
 tulit pacem Messias hominibus/ sed non omnibus. Neque enim dictum ab angelis simpliciter:
 & in terra pax hominibus/ sed adiectum hominibus bonae uoluntatis. Vtique idem sol: qui puros Christi ad-
 oculos illuminat aegros/ & debiles caecat & obscurat. & recta sit ratio: ut qui bonis uentus quod
 est salutaris: idem malis sit noxius: & qui amicos beat utpote potes/ & non ingratus: attulerit
 Idem etiam hostes fulminet & disperdat. Si male euenisset iudaeis suscepto Christo humanae
 non fuisset Christus. Sed si male euenit crucifixo: utique fuit Christus: Qui de suis ui- gnationi.
 ctoribus et cruci affixus tunc cum maxime uictus apparuit tanta eorum cum strage/ &
 calamitate triumphauit. Quid igitur ceci soli expectatis? Adest sol & lucet/ sed lucet
 in tenebris & tenebrae uestrae illum non comprehendunt. Praeterit dies quartus: quo or-
 tus est sol. Qui non dissoluit legem/ sed perfecit: sicut neque sol firmamentum destruit:
 sed exornat: sed perficit: sed illustrat. Probauimus ex ordine diei quarti & tempore aduen-
 tus Christi intelligenda de eo quae hic dicuntur. Probemus idem ex figurae similitu-
 dine: quia per nullam aliam rem imaginari Christum congruentius possumus: quam per solem. Sol Chri-
 sti imago.
 Nam & in sole posuit tabernaculum suum: & exiit de tribu iuda: cuius signum est leo so-
 lare animal: & cum solem in Rep. Plato uisibilem filium dei appellet: cur non intelligamus Plato in
 nos imaginem esse inuisibilis filii. Qui si lux uera est illuminans omnem mentem ex- repu.
 pressissimum habet simulachrum hunc solem: qui est lux imaginaria illuminans omne corpus.
 Sed quid alia quaerimus? ipsum solem interrogemus: qui patiente Christo aduersa
 luna deficiens consensum nobis suae naturae euidenter ostendit. Vt iure optimo
 nos: ne tangam altiore caulam diem quam uocant mathematici solis & diem do- Dies solis
 mini uocauerimus: & illius cultui totam mancipauerimus. Vel hinc ostendentes dies domini.
 non esse cur amplius corporeum solem (ut olim gentes) colamus quasi regem cae-
 li & dominum: postquam sol inuisibilis coaeternus patri & coaequalis: per quem & cae-
 lum & terra condita sunt sedentes in umbra mortis homines illuminauit.

Caput quintum.

Sed iam examinemus an quæ sequuntur opera diē quartū respōdeāt his quæ post aduentū Christi euenisse cōpertū est: ut tunc demum hāc nostram expositionem ut ueram ut stabilem recipiamus: cū illi undiq; attestari: & cōsonare oīa cognouerimus. Videamus qd fiat post diē quartum. Producent aquæ pisces & aues: pducit terra pecora & iumenta. Reuocemus ad mentē quid superius p aquas diximus significari: quæ sub cælo locatæ collectæ sunt ad locū unū: qd itē p terrā: quæ ab illarū diluuiō facta est imūis. Diximus p aqs gētes p terrā israelitas figurari: qd & multis cū testimoniis pphetarū tum similitudinis rōnibus cōprobauimus: Vidimus autem ante solis exortum steriles aquas nihil pducere: quod esset bonum: Terram aut feracē quidē: sed exigui fructus olerum scilicet atq; herbarū. Post solem & aquæ maiori etiā q̄ terra fecūditate duo genera proferūt animātium aues & pisces. Terra non iam cōtenta arboribus & fruticibus & magna pecora & iumenta producit. Nōne uidetis me etiā tacente impletū uerbum boni Simeonis: ut eēt hic noster sol lumē ad reuelationē gentium & gloriā plebis tuæ israel. Nōne habemus sub oculis expressam: si nihil aliter interpretemur & gentiū uocationē & transformationē terrestris Hierusalē umbratilīsq; synagogæ in uerā ecclesiam: & perpetuam dei cælestēq; ciuitatem. Ante solis exortum aquæ nihil producant. Terra producit aliqd: sed tenue: sed exiguum. Quoniā ante Christi aduentū apud gentes nullū specimē uitæ nullus fuit fructus ueræ religionis. Apud Israelitas fuit quædam uitæ spes aliqua & uiā lucis ex parte cognouerūt & ueram coluerūt religionem: sed ichoatam: sed imperfectam donec ille ueniret: qui est uia ueritas & uita. Et nisi ad hoc mysteriū recurramus: afferat mihi quispiā rationem: cur terræ orlia generā natum & sobolē ita partitus est: ut alia quidem ante solē protulerit: alia autē post solē. Cur item ante solem nihil producant aquæ: terra aliquid pducit. Cur duo genera animantium ab aquis: unum duntaxat genus a terra producantur. Cur auis aereum animal aquis ascribitur. Nam (ut agamus de primo) nō satisfacit si dicamus quod quidam dixerunt herbas & plantas de terra educi ante facturam solis ne uirtute eius creatę uiderent. Nam multo magis eadem ratiōe & pisces & aues & omnis elementorum ornatus debuit fieri ante solem. ne uirtute eius factus crederetur. Reliquisset igitur suspicionem Moses: & si ad plātas utpote imperfectiores producendas solis lumine opus nō fuisset: fuisse tamē ad animalia producenda quæ sunt perfectiora. Consequens enim ut si illo non adiuuante perfectiora in lucem uenissent: possent & sine illo fieri quæ sunt minus perfectas: Non reciprocatur autem ratio ut si absq; eo fuerint facta quæ sunt ignobiliora utpote plantæ despiciatissimum genus uiuentium: potuerit etiam eius opera non intercedente produci omnigena animalium natura. Verius igitur unde nos diximus auctoris consiliū inuestigatur. Similiter si dicat aliquis relata ad aquas animātia: quæ in aquis degunt: uidebit unum potius genus ad eas duo autem ad terram fuisse referenda: quia auium terra potius quā aqua domicilium est. & citra omnem cōtrouerſiam si animalis naturam consideremus aut terrestre aut aereum animal auis est: aqua uero tile nullo modo est. Sed audite altissimas omnium rationes ad Christi ad ecclesiæ nos mysteria uel inuitos trahentes. Et profecto si omnia (ut inquit Aristoteles) uero consonant cōsonare omnia maxime Christo debēt: qui est ipsa ueritas. Qui non ab re non de nihilo hebræis totiens dicebat Scrutamini scripturas: ipse sunt q̄ testimonium

quæ testimoniū perhibent de me: & prædicta de se tam multa. Immo oīa in lege & psalmis in prophetis asseuerabat: Sed cæcutimus nos sæpe ad tantam lucē: nec nisi reuelāte eo oculos nōs cōsiderare possumus mirabilia de lege eius. Veniamus eo nobis opē ferēte ad mysteriorū figurarūq; reuelationem. Duo ex aquis animalia: unū ex terra producit: quia maior fuit plenitudo credentiū ex gētibus q̄ ex iudæis. Terra autē & si minus multa perfectiora tamen producit animantia his quæ aquæ producunt iumenta scilicet & quadrupedia oīa. Quia & si plures ex ethnicis crediderūt q̄ ex hebræis perfectiores tamen qui ex hæbreis: ex quibus apostoli fundatores totius religionis. Duo item genera diuersa duplicēq; naturam aqua educit auium & piscium unam tantūmodo terra: quoniam ex gentibus alii quidē de seruitio dæmonum: alii de lege naturæ ad Christum transferūtur. hebræus oīs hebræus tantum quia non permissum illi uiuere intra terminos naturæ: cui data lex dei est peculiaris ei neq; reliqs gētibus cōmunis. Neq; enim fecit taliter omnī nationi & iudicia sua nō manifestauit eis. Significant igitur nobis pisces: qui a dæmonum cultu ad nos uenerunt nō solum quoniam aquæ (ut supra ostēdimus) figurant gentium impietatem: sed quoniam per hæc quæ in aquis degunt animalia improbos dæmones significari sæpe in sacris litteris attestatur Ionethes caldæus: Ionethes caldæus
Significant aues: qui de naturæ institutis ad gratiam sunt translati. Cuius manifesta ratio ex his: quæ in procemio huius libri abunde scripsimus de naturali supernaturaliq; felicitàte. Ostēdimus enim & cælum expressimum esse simulachrum supernaturalis felicitàtis: & naturalem felicitàtem secundariam quādam & imaginariam potius q̄ ueram esse felicitàtem. Quare qui hanc cōsequuntur naturæ legibus utentes per aues congruentissime denotantur incolas nō primi & ueri cæli: sed aeris: quod secundaria & imaginaria quadam ratione cæli etiam sibi uendicat nomen. Vnde & uolucres cæli & aues celi tam crebro in diuinis litteris appellantur. Videte autem q̄ & profundo factum cōsilio: ut nō ad aerem: sed ad aquam aues referantur. Quoniam qui secundum naturam uiuebant: genitum tamen & ipsi populus censebantur. Quippe qui & se gentes uocabant. & inter gentes uiuebant quales fortasse & Socrates & pleriq; philolophorum. Propterea in commune utrunq; genus ad aquas est relatum. Sed quantum euangelicæ quantum apostolicæ doctrinæ hæc expositio cōueniat impromptu est ostendere. Quādoquidem & conuersi ex hebræis apostoli a Paulo per boues terrestria animalia & a nostris doctoribus super euangelium: in quo uendentes de templo eiiciuntur: sunt figurati: & Christus israelitas oues appellat. Apostoli autem: quibus mandata conuersio gentium: pisces a domino sunt appellati: quorum princeps Petrus: qui Romæ dominæ gentium: quasi oceani quasiq; cætarum piscator erat futurus. Christus autem: qui se dixit non missum nisi ad oues quæ perierūt de domo israel: sibi non piscatoris: sed pastoris potius nomen uendicauit.

Caput sextum.

Manifesta etiam hinc dissolutio quæstionis: quæ diu torfit interpretes huius libri: Cur secundo die non fuerit dictum: & uidit deus quoniam bonum. Si enim dicamus quod dici solet ideo factum quia opus aquarum eo die absolutum non fuit: sed tertio in quo aquæ quæ sunt sub cælo confluxerunt ad locum unum haud plane uidebitur satisfactum. Neq; enim opus secundi diei propriū est dispositio aquarum: sed dispositio firmamenti: quo inter aquas medio loco firmatum est. Fuit autem bonum

tem eo die & firmamenti factura: Cū dixit deus fiat firmamētū: & distinctio aquarum: cum dixit & diuidat aquas ab aquis satis absoluta. Aquarum autē collectio quæ dicta est mare: & terræ reuelatio: & plātarum pductio sicut alterius operis omnino rationem habent: Ita & alio idest tertio die ad quem spectabant cōsumata sunt. Quærenda igitur ratio de altiori mysterio. Firmamentum (ut supra ostēdimus) legem figurat. Et erat firmamentū uti informe ita neq; perfectum simpliciter donec sole luna ac stellis fuit instructum: Quemadmodum neq; lex non quidem mala (ut dicunt manichei) sed neq; bona erat simpliciter idest pfecta: donec Christus uenit: qui legem impleuit. Si malum fuisset firmamentum: solem non recepisset. Si fuisset bonum: sole non eguisset. Sed firmamentum eatenus bonum quatenus solis cæterorumq; syderum erat capax: sicut eatenus bona erat lex quatenus pedagogus nobis erat in Christo & multa permisit Moyses ob duritiā populi: quæ euangelium postea nō permisit. Quod autem legem non possimus appellare malam ut credidit Manes possimus tamen appellare non bonam a pertissime docet propheta: apud quem deus de hebræis loquens inquit dedi eis præcepta nō bona. Non dixit præcepta mala sed præcepta non bona idest non perfecta non absoluta non consummata. quod confirmāt ueteres hebræi doctores: qui illud interpretātes ecclesiasticis. Vanitas uanitatū & oīa uanitas. Vana inquit etiā lex donec uenerit Messias. & de his quidē haftenus. Caput septimum.

Māicheus Quid or
Christus peret uir
legem impleuit tus baptis
mi Quid or
Manes peret uir
Veteres tus baptis
hebræi mi
Paulus Quid or
peret uir
tus baptis
mi

Quoniam autem supremum beneficium corporati uerbi id fuit ut per baptismi sacramentum: per quod uirtus Christi in nos transfunditur regeneremur in filios dei non ex sanguinibus: sed ex deo nati. postremo hoc nobis indicat Moyses cum post exortum solem & mundo demonstratum: post aquarum terræq; fertilitatem hominem facit ad dei imaginem non terrenum hominem: sed cælestem. Conuersis enim ad Christum gētib; & iudæis hoc erat reliquum: ut per sanctissimum lauacrum dominicæ cruci se cōformantes reformarentur ad imaginem dei. Nam si baptismus dei filios facit: filius autem imago patris: nō ne totius trinitatis uirtus operans in baptismo illa est quæ dicit. Faciamus hominem ad imaginem nostrā? Si igitur sumus ad imaginem dei sumus & filii. Si filii & heredes sumus hæredes dei coheredes Christi. Sed qui sunt filii? Scriptum a Paulo est clamare nos abba pater in spiritu sancto. Qui igitur spiritu uiuunt hii sunt filii dei: hii Christi fratres: hii destinati æterne hæreditati quā mercedem & fidei & bene actæ uitæ in cælesti hierusalem foeliciter possidebunt.

EXPOSITIO PRIMAE DICTIONIS
IDEST IN PRINCIPIO.

Am ad calcem uentum est operis septiformi uniuersi contextus expositione decursa. Sed superesse aliquid adhuc cognosco itactum a nobis & indiscussum: quod etiā primo loco exponendum uidebatur idest quid sibi uelit prima dictio legis quæ est in principio. Non temere autem aut sine causa de hoc principio in fine totius operis dicere uolui. Nec aut de dei filio hic sum disputaturus quod est principium per quod facta sūt omnia (Est enim sapiētia patris.) Nec pbaturus idē sentire cū nr̄is hoc loco ueteres hebræos: quod alibi faciemus. Sed cogitamus per aliam interpretandi rationē gustū dare lectoribus

HEPTAPLVS

re lectoribus mosaicae profunditatis. Quod non antea faciemus quam cum de dogmate quodam: quod uere paradoxon est antiquioris iudaicae disciplinae: paucula de libauerimus. Firma est sententia omnium ueterum: quam ut indubiam uno ore confirmant: omnium artium omnis sapientiae & diuiniae & humanae integrae cognitionem in quinque libris Mosaicae legis includi: dissimulatam artem & occultatam in litteris ipsis quibus dictiones legis contextae sunt quo modo nunc declarabimus. Sumamus gratia exempli primam particulam libri geneseos uidelicet ab exordio usque ad locum ubi est scriptum & uidit deus lucem quod esset bonum. Est tota illa scriptura tribus & centum elementis coagmentata: quae eo modo disposita: quo ibi sunt dictiones constituunt quas legimus nihil nisi commune & triuiale praeseferentes. Corticem scilicet conflatur hic litterarum ordo hoc textum medullae interius abdite latentium mysteriorum. At uocabulis resolutis elementa eadem diuulsa si capiamus & iuxta regulas quas ipsi tradunt quae de eis conflari dictiones possunt rite coagmentemus futurum dicunt ut elucescant nobis si simus capaces occlusae sapientiae mira de rebus multis secretissima dogmata & si in tota hoc fiat lege tum demum ex elementorum hac quae rite statuatur & positione & nexu erui in lucem omnem doctrinam secretarum omnium liberalium disciplinarum. Dixi autem si simus capaces occlusae sapientiae. Nam fieri potest ut tractantibus nobis dissoluentibusque & componentibus aliquas dictiones pariant inde multa uocabula multiplex item series orationis: quae magna doceat: magna significet: sed nisi aliquis de eare doctrinam alibi sit consecutus quid illa significant non intelligens quasi in utilia atque fortuita non contempere non potest. Neque enim dogmata & doctrinas ibi discere possumus: sed solum possumus agnoscere. Haec ego ut non proba asserens uel attestor: quia de eis nec feci periculum: nec me facere posse confido. Ita neque nego neque contemno: tum quia magnos haec opinio habet auctores: Tum quia de Mose: qui in tota domo dei fuit fidelis: Maiora etiam facile credi possunt. Quae autem mihi non illas quidem abyssos intrant: sed huius maris littus radet. Moses in gemmarum diuitiae occurrerit quas neque hermus neque pactolus apud poetas ferre dicuntur: Non ingratum fore putauimus nostris hominibus si publicarem. Libuit dei fidelis periclitari in prima operis dictione quae apud Hebraeos Brelit apud nos in principio legitur an ego quoque usus regulis antiquorum eruere in lucem inde cognitum dignum aliquid possem? Igitur praeter spem meam praeter opinionem inueni quod neque inueniens ipse credebam neque credere alii facile potuerunt uniuersam de mundi rerumque omnium creatione rationem in una ea dictione apertam & explicatam. Rem dico mirabilem inauditam & incredibilem. Sed mox credetis si attenderitis & res ipsa uerum me demonstrabit. Dictio illa apud Hebraeos hoc modo scribitur:

Ex hac igitur si tertiam litteram primae coniungamus fit dictio		In prima
i. ab. Si geminate primae secundam addamus fit	i. bebar. Si praeter primam omnes legamus fit	dictione
ter primam omnes legamus fit	i. resit. Si quartam primae & ultimae coniungamus: fit	operis uni
i. sciabat. Si tres primas quo iacent ordine statuamus: fit		uersam to
i. bara. Si prima omissa tres sequentes: fit	i. rosc. Si omittis primam & secunda duas sequentes: fit	tius mun
i. es. Si tribus primis omittis quartam ultimae copulemus: fit	i. sech. Rursus si secundam primae: fit	di rationem
i. rab. Si post tertiam quintam tum Quartam statuamus: fit	i. hisc. Si primas duas duabus ultimis coagmentemus: fit	contineri
i. berith. Si ultimam primae: fit ultima dictio &		

duodecima quæ est .i. thob uerso: qđ frequentissimū apud Hebræos thau in
 thet elementū. Videamus autem quid primo hæc latine significantum quæ per
 ea non ignaris philosophiæ de tota natura mysteria reuelentur. Ab patrē signifi-
 cat. Bbar in filio & per filiū (utrūq; enim significat beth præpositio) Resit princi-
 pium. Sabbath quietē & finem. Bara creauit. Ros caput. es ignem. Seth fundamē-
 tum. Rab magni. hisc hominis. Berit fœdere. Tob bono. & totam si ordine conse-
 quenti orationem texamus erit huiusmodi. Pater in filio & per filium principium
 & finem siue quietem creauit caput ignem & fundamentum magni hominis fœ-
 dere bono: hæc tota oratio ex primæ illius dictionis resolutione & compositione
 dissultat. Cuius q̄ altus q̄ plenus omni doctrina sit sensus haud palam esse omni-
 bus potest. Sed ut aliqua statim non tamen omnia omnibus aperta quæ per has
 uoces nobis significantur. Notum omnibus christianis quid sit patrem in filio &
 per filium creasse. Quid item sit filium principium esse & finem omnium: Est enim
 α & ω (ut scribit Ioannes) & ipse pricipium se appellauit: & nos demonstrauimus
 finem rerum omnium esset: principio suo restituant. Cætera paulo obscuriora
 quid illa scilicet sibi uelint caput ignis & fundamentū magni hominis: quid illud
 sit fœdus & qua ratione bonum dicatur. Neq; enim statim in p̄mptu omnibus ui-
 dere hic explicatam mundorū quattuor de quibus ægimus omnē rationē: cognā-
 tionem item & fœlicitatem: de quibus postremo nos disputauimus. Primū igitur
 illud aduertendū uocari a Mose mūdū hominē magnū. Nam si homo est paruus
 mundus: utiq; mundus est magnus homo. hinc sumpta occasione tres mundos in-
 tellectualem cælestem & corruptibilē per tres hominis partes aptissime figurat
 simul inditans hac figura non solū contineri in homine mūdō omnes: sed & quæ
 hominis pars cui mūdō respōdeat breuiter declarans. Cogitemus igit in homine
 tres partes supremā caput: tum quæ a collo ad umbilicum p̄tenditur. Tertiā: quæ
 ab umbilico extēdit ad pedes. Sunt enim & hæc in hominis figura uarietate qua-
 dam disclusæ & separatæ. Sed mirū q̄ pulchre q̄ examussim per exactissimā ratio-
 nem tribus mundi partibus p̄portionē respondeant. Est in capite cerebrum fons
 cognitionis. Est in pectore cor fons motus uitæ & caloris. Sunt in parte postrema
 genitalia membra principium generationis. Itidem aut & in mūdō suprema pars
 quæ est mundus angelicus siue intellectualis est fons cognitionis: quæ facta illa na-
 tura ad intelligendum est. Pars mediā: quæ est cælum principium uitæ motus &
 caloris in qua sol uti cor in pectore dominat. Est infra lunā quod omnibus notū
 generationis principiu & corruptionis. Videtis quam apte omnes hę mundi par-
 tes & hominis inuicem cōgruant. Designauit autem Moses primam quidem no-
 mine proprio capitis. s. Secundam autem ignem appllaui: & quia hoc nomine
 a multis cælum censetur: & quia in nobis hæc portio principium est caloris: Ter-
 tiam uocauit fundamentum quia per eam (ut notum omnibus) totum hominis
 corpus fundatur & substat. Adiecit autem q̄ hæc creauit fœdere bono: quia
 inter eas fœdus pacis & amicitie ex naturarum cognatione & mutuo consensu
 per sapientiæ dei legem sancitum est. Quod fœdus ideo est bonum: quia ad de-
 um: qui est ipsum bonum: ita dirigitur & ordinatur: ut quemadmodum inter se to-
 tus mundus unus: ita & cum suo auctore postremo sit unus. Imitemur & nos san-
 ctissimum fœdus mundi: ut & mutua caritate inuicem simus unus & simul om-
 nes per ueram dei dilectionem cum illo unus fœliciter euadamus.

Ioannes

Ioannes Pici Mirandulæ elegiaco carmine ad Deum deprecatória.

Alme deus/summa qui maiestate uerendus
Vere unum in triplici numine numen habes
Cui super excelsi flammantia mœnia mundi
Angelici seruit turba beata chori:
Cuius & immensum hoc/oculis spectabile nostris
Omnipotens quondam dextra creauit opus:
Aethera qui torques qui nutu dirigis orbem/
Cuius ab imperio fulmina missa cadunt:
Parce precor miseris nostras precor abluc sordes/
Ne nos iusta tui pœna furoris agat.
Quod si nostra pari pensentur debita lance
Et sit iudicii norma seuera tui/
Quis queat horrendum uiuentis ferre flagellum
Vindictis:& plagas sustinuisse graues:
Non ipsa irata restabit Machina dextra
Machina supremo non peritura die.
Quæ mens non primæ damnata ob origine culpæ?
Aut quæ non proprio crimine facta nocens?
Aut certe ille ipse es proprium cui parcere semper
Iustitiamq; pari qui pietate tenes:
Præmia qui ut meritis longe maiora rependis/
Supplicia admissis:sic leuiora malis.
Nâq; tua est nostris maior clementia culpis/
Et dare non dignis res mage digna deo est.
Quauquam sat digni:si quos dignatur amare
Qui quos non dignos inuenit/ipse facit.
Ergo tuos/placido miserans precor aspice uultu
Seu seruos mauis/seu magis esse reos:
Nempe reos/nostræ li spectes crimina uitæ
Ingratæ nimium crimina mentis opus:
At tua si potius in nobis mûnera cernas/
Munera præcipuis nobilitata bonis
Nos sumus ipsa olim tibi quos natura ministros
Mox fecit natos gratia sancta tuos.
Sed præmit(heu)miseros tantæ indulgentia fortis:
Quos fecit natos gratia/culpa reos.
Culpa reos fecit/sed uincat gratia eulpam/
Vt tuus in nostro crimine crescat honor:
Nam tua siue aliter sapientia/siue potestas
Nota suas mundo prodere possit opes/
Maior in erratis bonitatis gloria nostris
Illeq; præ cunctis fulget amandus amor:

Qui potuit cælo dominum deducere ab alto,
 Inq; crucem summi tollere membra dei:
 Vt male contractas patrio de semine sordes
 Ablueret lateris sanguis & unda tui
 Sic amor & pietas tua rex mitissime/tantis
 Dat mala materiam suppeditare bonis.
 O amor o pietas nostris bene prouida rebus
 O bonitas serui facta ministra tui
 O amor o pietas nostris male cognita sæclis
 O bonitas nostris nunc prope uicta malis:
 Da precor huic tanto/qui semper feruet/amori
 Ardorem in nostris cordibus esse parem:
 Da sathanæ imperium/cui tot seruisse per annos
 Pœnitet/excusso deposuisse iugo.
 Da precor/extingui uesanæ incendia mentis/
 Et tuus in nostro pectore uiuat amor:
 Vt cum mortalis perfunctus munere uitæ
 Ductuserit dominum spiritus ante suum./
 Promissi regni felici sorte potitus
 Non dominum/Sed te sentiat esse patrem.

FINIS.

Robertus Saluiatus Laurentio Medici Salurem.

Cum eo natus ingenio Laurenti Clarissime eaq; natura sim institutus: ut nihil mihi
 sit prius q̃ illos amare colere & uenerari: qui uel ingenio excellentes uel do-
 ctrina sint singulares: Non potui Picum tuum Mirandulā non amare præ
 omnibus & admirari uirum profecto omni admiratione dignissimum.
 Is cum nuper tibi librū de septiformi sex dierū Geneseos enarratione
 primitias studiorum suorum dicauerit opus non meo tantum/sed
 omnium iudicio excellentissimum: dare operam uolui ut mea
 impensa emēdata impressione publicaretur: Nihil dubitans
 simul me & meo in illum amorī & publicæ studiosorum
 utilitati satisfacturum. Accessit q̃ non ingratam me
 tibi rem facturum speraui si quæ tibi ille phy-
 sica & diuina mysteria communicauit
 per me deniq; omnibus fierent
 communia. Vale.

APOLOGIA MIRANDVLAE QVAESTIONVM

IOANNES PICVS MIRANDVLA
LAVRENTIO MEDICIS.

Pologiam nr̃am dicaui tibi Laurenti medices/ut rē non utiq; (deū
testor) uisam mihi dignā tāto uiro: Sed tibi eo iure debitā quo mea
oīa iam pridē tibi me debere intelligo. Hoc. n. habeas psualissimum
q̃cqd ego aut sum, aut sum futurus id tuū eē Laurēti & futurū semp
in posterū: Minus dico q̃ uellē/& uerba oīno frigidiora hāc q̃ ut sa-
tis exprimāt qd̃ cōcipio. i. quo amore: q̃ fide: q̃ obseruantia & psequari: & a multis
iam annis fuerim te psecutus. Moneor cū pluribus in me collatis officiis amantif-
simū aīum tuū plane testantibus/ tum tuis non tam fortunæ q̃ animi: iisdēq; raris-
simo tibi peculiaribus bonis/ quæ narrare in præsētia pudor me nō sinit tuus. Re-
deo ad Apologiam: quā hilari quāso suscipias fronte: exiguū sane munus/ sed fidci
meæ/ sed obseruantiaē profecto in oē tps erga te maximæ non leue testimonium.
Quā si forte eueniat ut a magnis: quibus es semp occupatissimus tractandis rebus
attingas: memineris nō tam hoc ipm & pperatū. s. opus potiusq; elaboratū & opis
argumentū ex alieno mihi nō meo sumendū fuisse iudicio: q̃ nō ideo illā nuncu-
patā tibi/ ut quæ in me non est in me agnoscas ingenii/ aut doctrinaē præsētantiam:
sed ut scias: nā dicam ite: me q̃cquid lum tuæ amplitudinē esse deditissimum.

APOLOGIA IOANNIS PICI MIRANDV-
LAE CONCORDIAE COMITIS.

VM nuper Romā uenisse pedes summi p̃tificis Inno. Inno. viii.
centū. viii. cui ab innocētia uitæ nomē meritissimū de mo summus
re deosculaturus: ut simul & ab instituto nō discederē meo pont.
cōmentandi/ tractādīq; semp aliqd de re līaria, & rē facerē
p uiribus dignā urbe Roma: gratā principī xp̃iano: utilē
mihi & studiosis: nō gentas de diuinis & naturalibus rebus
quæstiones pposui. Ad quas in publico doctissimorū homi-
nū cōfessu essem r̃nsurus: Vix in publicū uenerāt cū inter
aliquos qui si non ingenii uel doctrinā studiū saltem bo-
narū artium in me probarent obrectatorū turba multiplex assurrexit. Et q̃q; & fa-
stidia/ & nasos/ & cēsuras/ & oīno iudicia uniuscuiusq; uaria esse uiderē utiq; ut sem-
per accidit cū nouū aliqd & non triuiale molimur. Quinq; fere tñ erāt præsēpua Obrecta-
quæ summus flores isti in me dārent. Aliq. n. p̃hiam & līas oīno carpere: illud ēt torū nugæ
ut uiderent scīoli. Quādoq; addentes eiectū Adam de paradiso q̃ per sciam boni-
& mali æqualē se diis facere uoluit. Exterminādos pari exēplo de Christi curia q̃-
uolunt sapere plus q̃ oportet. Alii nō tam p̃hiam q̃ hoc ipsum disputādī genus &
hanc de līs publice disceptādī institutionē non approbare ad pōpā potius inge-
nii & doctrinaē ostērationē q̃ ad cōparandā eruditionē esse illā oblatrātes. Nōnul-
li me audacē dicere & temerariū. Qui hac ætate quartū. s. & xx. nōdū natus annū Quo æta-
de altissimis p̃hiaz locis: de sublimibus christianæ theologiæ mysteriis: de incogni- tis āno dis-
tis disciplinis in celebratissima urbe in amplissimo doctissimorū hoīum cōfessu di- serere isti/
sputationē pponere nō dubitarēm. Multi non tam q̃ Romæ q̃ iuuenis q̃ q̃ de tot tuerat.
numero. i. de nō gentis disputaturus essem q̃onibus acculare/ & supflue/ & ambitio-
se/ & supra uires id factū calūniantes. Ex his aut qui sapiam. i. theologiæ studiū
p̃fitebant: qdā fuisse qui conuiciis forte leuioribus non cōtemnī non iam audacē

me non temerarium non gloriolum: sed magum: sed impium: sed nouū in Christi ecclesia hæresiarcham prædicarent. Fui ego (deū testor) dubio diu cōsilio diluenda hæc mihi obiectamenta an silentio potius prætereunda essent. Mouebant me ut tacerem duo præcipue: Primū q̄ ego & contentiōis & iurgiorū abhorrens animi pacē/ & quā mihi mea præstiterunt studia placidissimæ uitæ tranquillitatē amācāe impedimenta quoquomodo altercatione sit constitutum: quippe q̄ non minus referre q̄ inferre iniuriā uel contumeliā/ nec boni uiri duxerim esse unq̄ nec p̄hi. Alter: hoc ipsum erat/ q̄ & summi p̄tificis: cuius mihi merito celebranda semp̄ memoria/ & ex sanctissimo apostolico senatu cōpluriū iudicio contentus: quorū & benignitatē/ & beniuolētissimū in me aīum obliuisci nunq̄ aut possum/ aut debeo. uidebar facile & odium posse negligere & cōiuria hoīum improborū: & profecto quod attinet ad cætera in hac eram snia/ ut indignos illos existimarē: q̄bus aliquñ responderē. Sed in uno mihi obiecto hæreseos crimine hoc si facerē uerebar/ ne quod nō diuicerē uiderer crimen agnoscere. Scribit aut̄ & sapientissime Ruffinus esse quidē gloriosum Christi exemplo patienter iniurias tolerare. At unā notā hæreseos qui ferat/ uel dissimulet nō esse christianū/ & Hieronymus noster q̄ta maxima p̄t animi cōtentione clarissima exclamat uoce. Nolo in suspitione hæreseos quēq̄ esse patientem. Tacere ergo me non uult Hieronymus & inuitū, ociosumq̄ hoīem pro sua qua p̄t auctoritate ad scribendū trahit/ & impellit. Quare si qui sunt q̄ forte me tacere uellent/ sciant sibi nō me cū/ sed cū Hieronymo esse cōtrouersiā qui me tacere non uult. Hieronymo non audire q̄s p̄t sine flagitio/ ipso ergo suadete imo cōgēte et breuē aggressus sum ascribere apologiā: nō ut quēq̄ lacerem uel acculem/ sed ut a maximo qd̄ mihi iniuria obicit impietatis crimine iure me excusem. hoc quæso patiant̄ obrectatores mei eo aīo quo ego iniquā illorum offensam passus sum semper. Patiant̄ inq̄ ut qui christianus de christianis sum parentibus natus: q̄ uexillum Christi Iesu in fronte gero: q̄ pro Christi fide et obeā lubens quasi cū Paulo hoc ipsis æquo aīo audientibus exclamē uoce. Nō magus nō iudeus sum: non Ismaelita nō hæreticus. sed Iesum colo, & Iesu crucē in corpore meo porto: p̄ quē mihi mūdus crucifixus est/ & ego mundo. Deniq̄ cū & sanctitatis & sapiētiæ, et id genus egregios titulos/ nec mihi arrogē/ nec illis derogē hunc unū mihi ipsi p̄ quo tuendo et sanguinē ultro effundam: quæso nō demant/ ut. s. me possim dicere christianū. Quod si cōcedunt hæc eis nō scribo a q̄bus iam impetraui quod tota nostra contendit apologia. Aliis scribo qui esse me aut fuisse aliquñ hæreticū ore aboleret uel suspicant̄. Quāq̄ aut̄ principale p̄positū est hoc ut oīdamus ab orthodoxo & catholico tramite non me/ sed illos deuiare/ qui me hæreticū calūniant: tamen postq̄ scribendū est: dicemus & aliqd̄ de his quę primo nobis obiecta sunt: ne meo silentio quali culpa consciētia abuti possint nri obrectatores. Erat aut̄ qd̄ uitiō in primis dabant multi hoc meū philosophari. Quibus hoc loco. nihil sum respōsurus: q̄a & cām p̄hiæ seorsum agere opere peculiari est consiliū: & oīno si turpe est dare se lris colere bonas artes & disciplinas malo hanc culpā agnoscere quā deprecari. His etiā qui genus hoc disputandi/ & hanc de deo de natura de moribus publice disceprandi institutionē detestant̄. Multa non sum dicturus qñ hoc crimen si crimen est cōe: est mihi cū magnis uiris imo cū probatissimis non solum nostræ/ sed fere oīum etatū philosophis. Quibus fuit certissimū nihil ad cōsequēdam quā

QVAESTIONVM.

dam quā quærebant ueritatis cognitionē sibi esse potius q̄ ut essent in disputandi
 exercitatione frequentissimi. Sicut. n. per gymnasticam corporis uires firmiores
 frūt/ita in hac quali līraria palestra aī uires & fortiores lōge & uegetiores euadūt.
 Nec crediderim ego aut poetas aliud p̄ decātata Palladis arma: aut Hebræos cū
 ferrū sapientū symbolū esse dicūt: significasse nobis q̄ honestissima hoc genus cer
 tamina adipiscēdæ sapiæ oppido q̄ necessaria. Quo forte fit ut & chaldæi in eius
 Genesi q̄ p̄hus sit futurus illud desiderēt: ut Mars Mercuriū triquetro aspectu cō
 spiciat q̄ si si hos cōgressus: hæc bella substuleris somniculosa & dormitans futura
 sit oīs phia. Sed q̄ attinet ad hæc ut dixi malo auctoritatibus & p̄iudiciis magno
 rū uiroꝝ q̄ rōnibus me defendere. Illud uī opæ maioris satisfacere his q̄ ætate in
 genio doctrina imparē dicūt me tā magnæ puīciæ: nec iuxta Horatiū cōsuluis
 se hūeros qd̄ ferre ualeāt qd̄ reculent. Profecto hic mihi difficilis rō defensiōis dū
 si parē me dico imodestū/ & de se nimia sentiētis: si imparē fateor temerari/ & icon
 sulti uideor notā subiturus. Graues icidi angustias dū nō possum sine culpa de me
 p̄mittere qd̄ nō possum/ & sine culpa nō p̄stare. Et qd̄ illud Iob afferre possem
 spūm esse in oībus/ & forsan audire cū Timotheo. Nemo cōtēnat adolescētā tuā/
 sed ex mea uerius hoc cōscia dixerō nihil in nobis eē magnū uel singulare. studio
 sum me forte/ & cupidū bonarū artū nō īficiatus. docti tñ nomē mihi nec uēdico/
 nec arrogo. Nā ut scripsit aliqui Hermolaus meus deliciæ Romanæ liguæ ætatis
 n̄ræ splēdor & glia nō pōt non īdoctus esse q̄ se doctū credit. Quare & qd̄ tā gran
 de hūeris onus imposuerim nō fuit p̄pea q̄ mihi cōscius n̄ræ īfirmitatis nō essem.
 sed q̄ sciebā hoc genus pugnis. i. līrariis esse peculiare qd̄ in eis lucū est uīci. Quo
 fit ut imbecillissimus qsq̄ non detrectare mō, sed appetere ultro eas iure possit &
 debeat. Q̄ n̄qdē q̄ succūbit bñficiū a uiōtore accipit: non iniuriā. qp̄pe qui p̄ eū &
 locupletior domū. i. doctior & ad futuras pugnas redit instructior. hac spe aiatus
 ego īfirmus miles cū fortissimis oīum/ strenuissimisq̄ tā grauē pugnam decernere
 nihil sum ueritus. Q̄ d̄ tñ temere sit factū/ nec ne rectius utiq̄ de euentu pugnæ q̄
 de n̄ræ ætate poterat q̄s iudicare. Restat ut his r̄ndeā q̄ nūerosa p̄positarū rex mul
 tudinē offendunt: q̄ si hoc eorū hūeris īsideret onus. & nō poti⁹ hic mihi soli quā
 tuscūq̄ est labor eēt exanclādus. Indecēs p̄fecto hoc & morosum nimis uelle alie
 nā īdustrię modū ponere: & ut inq̄t Cīc. ī ea re q̄ eo melior quo maior mediocrita
 tē desiderare: oīno tā grādibus ausis erat necesse me/ uel succūbere, uel satisfacere.
 Si satisfacere nō uideo cur qd̄ in decē p̄stare q̄onibus est laudabile in nōgentis ēt
 p̄stitisse culpabile eēt existimandū. Si succūberē erāt habituri uñ accusarent si
 me oderūt: si amāt uñ excusarēt. Q̄ n̄ in re tā grauī tā magna tēui īgenio exiguaq̄
 doctrina adolescētē hoīem defecisse uenia potius dignū erat q̄ accusatiōe: qn̄ & iu
 xta poetā. si deficiāt uires audacia certe laus erit/ & in magnis uoluisse sat est. qd̄ si
 & n̄ræ ætate multi Gorgiā Leontinū imitati nō mō de nongentis/ sed de oībus etiā
 oīum artū q̄onibus soliti sunt nō sine laude p̄ponere disputationē. Cur mihi nō li
 ceat uel sine culpa de multis qd̄ sed tñ certis & determinatis disputare. At sup̄flū
 inqunt hoc & ambitiosum. Ego uero nō sup̄fluo mō: sed necessario factū hoc a me
 contendo qd̄ & ipsi si meā philosophandi rōnē cōsiderarint iuiti ēt fateant plane
 necesse est. Qui. n. se cuipiā ex p̄hoꝝ familiis addixerūt Thōæ uidelicet/ aut Sco
 to q̄ nunc plurimū in manibus fauētes possunt illi qd̄dem uel in paucarū q̄onum di
 scussione suæ doctrinæ piculū facere. At ego ita me īstitui ut in nullius uerba iu
 lia d̄.

Disceptā
 di utilita
 tē gymna
 sticæ com
 parando
 proponit.

Horatius

Iob
 Thimote
 us

Hermo
 lai dictū

Cicero

Gorgiæ
 Leontios
 Vt Pytha
 goricorū
 epicureo
 rumq̄ ita
 Thōistaz
 Scotista
 rūq̄ fami
 lia d̄.

APOLOGIA

Latini philosophantes ratus me per oēs phia magistros funderem oēs schædas excuterem: oēs familias agnoscere. Quare cū mihi de illis oibus esset dicendū ne si priuati dogmatis defensor reliqua post habuissem illi uiderer obstrictus. Nō potuerūt ēt si pauca de singulis pponerent nō esse pluriā quæ simul de oibus afferebant. Nec id in me qsq̄ dānet q̄ me quocūq̄ ferat tēpestas deferar hospes. Fuit. n. cū ab antiq̄s oibus hoc obseruatū ut oē scriptorū genus euoluētes nullas quas possent cōmētationes ille ctas pterirēt. Tum maxie ab Aristotē. q̄ eā ob cām ἀναγνώστης. i. lector Platonē nūcupabat: & pfecto angustæ est mētis intra unā se porticū: aut Academiā cōtinuisse. Nec pōt ex oibus sibi recte ppriam se legisse: q̄ oēs prius familiariter non agnouerit. Adde q̄ in unaquaq̄ familia est aliqd īsigne qd̄ nō sit ei cōe cū cæteris: atq̄ ut a nris ad quos postremo phia puenit nūc exordiar. Est in Ioāne Scoto uergetū qddā atq̄ discussum. In Thoma solidū & æquabile. In Egidīo tersum & exactum in Frācisco acre: & acutū. In Alberto priscū amplū & grāde. In Henrico ut mihi uisum est semp sublime & uenerandū. Est apud Arabes in Auēroe firmū / & Henricus iconcussū. In auēpace ī Alpharabio graue, & meditatū. In Auicēna diuinū atq̄ Arabes Platonīcū. Est apud græcos in uniuersum qd̄ nīda ī primis: & casta phia. Apud Auērois Simplicīū locuples & copiosa. Apud Themistiū elegās & cōpendiaria. apud Ale Auēpace xādrū cōstans & docta. Apud Theophrastū grauiter elaborata. apud Ammonīū Alpharabius Enodis & gratiosa. Et si ad platōicos te cōuerteris ut paucos pcēseam: In Porphyrio rex copia & multiūga religione delectaberis. In Iāblico secretiorē phiam: & Auicēna barbarorū mysteria ueneraberis. In Plotīno priuum qcq̄ nō est qd̄ admireris: q̄ se grēci pipa undiq̄ præbet admirandū quē de dīnis dīne: de humanis lōge supra hoīem docta thetici sermonis obligtate loquētē sudātes platonici uix itelligūt. Prætereo magis nouiciōs Proclū Asiatica fertilitate luxuriantē: & q̄ ab eo fluxerūt Hermiā Damastū Theistius Olympiodorū & cōplures alios in q̄bus oibus illud τοῦτον. i. dīnum peculiat Alexāder re Platonicoꝝ symbolū elucet semp. Accedit q̄ si qua est secta quæ ueriora incelsat dogmata: & bonas cās īgeniū calūnia ludificet: ea ueritatē firmat: nō īfirmat: & theophrastus uelut motu quassatā flāmā excitat. nō extinguit. hac ego rōne motus nō unius mōut q̄busdā placebat: Sed oīgenæ doctrinæ placita in mediū afferre uolui: ut hac cōpluriū sectarū collatiōe hac multifariæ discussiōe phia ille ueritatis fulgor cuius Iāblicus Plato meminīt in ep̄lis aīis nris quasi sol oriens ex alto clarius illucesceret. Quid Plotinus erat si latinorū tm̄ Alberti. s. Thomæ: Scoti: Egidii: Francisci: Hēriciq̄ phia omīssis grēcorū/arabūq̄ phīs tractabat: qn̄ oīs sapia a barbaris ad græcos a græcis ad nos manauit. Ita nrates semp in philosophandi rōne pegrinis iuentis stare & aliena excoluisse sibi duxerunt satis. Quid erat cū pipatheticis egisse de naturalibus Plato nisi & platonicoꝝ accersebat academia: quorū doctrina: & de diuinis semper iter Augustinus oēs phias teste Augustīno habita est sanctissima: & a menūc primū qd̄ sciā: uerbo absit iuidia: Post multa sæcula sub disputādī examen est in publicū allata. Quid erat & aliorū quotquot erant tractasse opiones si quali ad sapientū symposium a symboli accedētes: nihil nos quod esset nostrū nro partum & elaboratū īgenio aserebamus. pfecto ingenerosum est: ut ait Seneca sapere solū ex cōmētario & q̄si maiorū inuēta nra īdustriæ uia præcluserint quasi in nobis effecta sit uis naturæ: nihil ex se parere quod ueritatē si nō demonstrat saltē inuat: uel de lōgīquo. Qd̄ si in agro colonus in uxore maritus odit sterilitatē certe tanto magis īfecundam animam oderit illi cōplicita & associata diuina mens: quanto inde nobilior longe proles

QVAESTIONVM

proles desideratur. Propterea non contentus ego præter cōes doctrinas multa de Mercurii trimegisti prisca theologia: Multa de Chaldeorum de Pythagoræ discipulis: multa de secretioribus hebræorū addidisse mysteriis: plurima quoque p nos suenta & meditata de naturalibus & diuinis rebus disputada pposuimus. Proposuius primo Platonis Aristotelisq; cōcordiā a multis ante hac creditam a nemine satis probatā. Boetius apud latinos id se facturū pollicitus non inuenit fecisse unq; quod semp facere uoluit. Simplicius apud græcos idem pfectus: utinā id tam præstaret q; pollicet. Scribit & Augustinus in academicis non defuisse plures q; subtilissimis suis disputationibus idem probare conati sint. Platonis. scilicet & Aristotelis eādem esse phiam. Ioānes item grāmaticus cū dicat apud eos tm dissidere Platonem ab Aristotele: qui Platonis dicta non itelligunt probandū tm posteris hoc reliqt. Addidimus autē & plures locos in qbus Scoti & Thomæ plures in qbus Auerrois/ & Auicēnæ snias: quæ discordes existimantur cōcordes esse nos asseueramus. Secūdo loco quæ in phia cū Aristotelica/ tum Platonica excogitauimus nos: tum duo & lxx. noua dogmata physica & methaphysica collocauimus: quæ si qs teneat: poterit nisi fallor quācūq; de rebus naturalibus diuinisq; ppositā quæstionem longe alia dissoluere rōne q; per eam edoceamur: quæ & legit in scholis: & ab huius æui doctoribus colit phiam. Nec tam admirari qs debet me i primis annis in tenera ætate p quā uix licuit ut iactant qdā aliorū legere cōmentationes: nouā afferre uelle phiam q; uel laudare illā si defendit: uel dānare si reprobatur. Deniq; cum nrā iuenta hæc nrāsq; sunt lras iudicaturi nō auctoris annos: sed illorum merita potius uel de merita numerare. Est autē & præter illā alia quā nos attulimus noua p numeros philosophandi institutio: antiqua illa qdem & a priscis theologis a Pythagora præsertim ab Aglaophemo: a Philolao: a Platone prioribusq; Platoniciis obseruata. Sed quæ hac tēpestare/ ut præclara alia posteriorū: icuaria sic exoleuit ut uix uestigia ipsius ulla reperiantur. Scribit Plato in Epimenide iter oēs liberales artes/ & scias cōtemplatrices præcipuā maximeq; diuinā esse scientiam numerandi. Quærens itē cur hō aīal sapientissimū. Rndet q; numerare nouit. cuius snia & Aristoteles meminuit in problematis. Scribit Albumasar uerbum fuisse Auēzoar Babylonii eum oīa nosse qui nouerat numerare. Quæ uera esse nullo modo pnt si per numerandi artē eam artē intellexerunt: cuius nūc meritatores in primis sunt peritissimi. Quod & Plato testat exerta nos admonēs uoce: ne dīnam hanc arithmetica mercatoriā esse arithmetica itelligamus. hanc ego arithmetica quæ ita extollit cū mihi uidear post multas lucubrationes exploratā hñe huiusce rei piculum facturum ad quatuor & septuaginta qōnes quæ iter physicas & dīnas principales existimant rñsus: per numeros publice me sum pollicitus. Proposuius & magica theorematā in qbus duplicē esse magiā significam: quarū altera dæmonū tota ope & auctoritate constat res mediusfidius execranda & portentosa. altera nihil est aliud cū bene explorat q; naturalis phia absoluta cōsumatio. Vtriusq; cū meminerint græci illā magiæ nullo modo noīe dignantes γοιταειν nūcupant: hac propria peculiariq; appellatiōe μαγεια q; pfectam summāq; sciam uocant. Idem. n. ut ait Porphyrius persarū lingua magus sonat: quod apud nos diuinorū interpretes & cultor. Magna autē imo maxima inter has artes disparilitas & dissimilitudo. Illa non mō christiana religio: sed oēs leges oīs bene instituta Resp. damnat & execrat. Hanc oēs sapiētes oēs cælestiū & di-

Nota quæ
studia ex
citauerit

Augusti
nus

Ioannes
grāmatic

Nota nox
ua dogma
ta excogi
tata

Nota

Noua isti
tutio phi
losophandi
p numeros
Plato

Aristote
les
Albumasar
Plato

Duplex
magia

Mag^o fm
porphy
rium quid

Platonis i uinas rerū studioſe nationes approbat & amplectunt. Illa artiū fraudulētiffimas
 Alcibiade hęc altior ſanctiorq; phīa. Illa irrita & uana: hęc firma fidelis & ſolida illā qſquis
 ac carmīd coluit ſemp diſſimulauit: q; in auctoris eſſet ignominiā & cōtumeliā. Ex hac ſūma
 de magia litterarū claritas gloriaq; antiq̄tus & pene ſemp petita. illius nemo unq̄ ſtudioſus
 auctori fuit uir phūs & cupidus diſcēdi bonas artes: ad hanc Pythagoras: Empedocles:
 ras Democritus: Plato diſcēdā nauigauere: hanc prædicauerunt reuerſi: & in arcanis
 Qui fue- præcipuā habuerūt. Illa ut nullis rōnibus ita nec certis pbatur auctōribus. Hęc
 rint magi clariffimis qſi parētibus honeſtata duos p̄cipue hēt auctores Xamolſidē: quē imi
 Pythago ratus eſt Abbaris hyperboreus: & Zoroaſtrē nō qui forte crediſ ſed illū Oromāſi
 ras filiū. utriuſq; magiæ quid ſit: Platonē ſi perccōtemur reſpōdebit in Alcibiade Zo
 Empedo- roaſtris magiā nō eē aliud q̄ diuinorū ſcīam qua filios Perſarū reges erudiebāt: ut
 cles ad exēplar mūdāre reip. ſuā ipſi regere rem publicā edocerent. R̄ n̄debit in Car
 Democri mīde magiā Xamolſidis eſſe animi medicinam: per quam. ſ. animo temperātia ut
 tus per illam corpori ſanitas comparatur horum ueſtigis poſtea perſtiterunt Caron
 Plato das: Damygeron: Apollonius: Hoſtanes: & Dardanus: perſtiti Homerus quē ut
 Xamolſi omnes alias ſapiētias: ita hęc quoq; ſub ſui Vlyxiſ erroribus diſſimulaſſe: In poe
 des tica noſtra theologia aliquādo probabimus. perſtiterūt Eudoxus & Hermippus
 Abbaris perſtiterūt fere oēs qui pythagorica Platonicaq; myſteria ſūt pſcrutati. Ex iunio
 hypbore- ribus aut quēam olfecerint tres reperio: Alchindum arabē: Rogeriū bachonē &
 Zoroa Gulielmū parīſienſem. & tēpeſtate n̄ra uidi Antoniū cronicū q̄q̄ in maximis agen
 ſtes diſ tractandisq; rebus occupatiſſimū: quæ illius tamē eſt ingeniū ſublimitas & ele
 Carondas gātia ut oēs alias liberales artes: ita hanc quoq; pulcherrime attigifle. Meminit &
 Damige- Plotinus ubi naturæ miniſtrū & non artificē magū demonſtrat. hanc magiā pbat
 ron aſſeueratq; uir ſapiētiffimus alterā ita abhorreſ ut cū ad malorū demonū ſacra uo
 Appollo- careſ: rectius eē dixerit ad ſe illos q̄ ſe ad illos accedere: & merito quidē. Vt. n. illa
 nius obnoxiū mācipatūq; ſp̄obis p̄tātibus hoīem reddit: ita hęc illarū principē & do
 Hoſtanes minū: illa deniq; nec artis nec ſciētix ſibi pōt nomen uēdicare. Hęc altiffimis ple
 Dardanus na myſteriis profundiffimā rex ſecrētiffimarū contemplationem: & demū totius
 Homerus naturæ cognitionē cōplectit. hęc inter ſparſas dei bñficio & inter ſemīnatas mū
 Eudoxus do uirtutes quaſi de latebris euocans in lucē nō tam facit miranda q̄ facienti natū
 Hermip- ræ ſedula famulaſ: hęc uniuērſi conſenſum quem ſignificantius græci σὺν πα
 pus οβία dicūt introrſum perſcrutatiſſimè rimata: & mutuā naturarū cognitionē habens
 Alechin- perſpectam natiuas addimēs unicuiq; rei & ſuas illecebras quæ magorū ιωγγο
 dus nominātur in mūdi reſſibus in naturæ gremio in promptuariis arcanisq; dei la
 Rogeriū titantia miracula quaſi ipſa ſit artifex promit in publicum: & ſicut agricola ulmos
 Guilhelm⁹ uitibus ita magus tertam cælo. i. inferiora ſuperiorū dotibus uirtutibuſq; maritat:
 Antonius quo ſit ut q̄ illa prodigioſa & noxia tam hęc diuina & ſalutaris appareat. ob hoc
 p̄cipue q̄ illa hoīem dei hoſtibus mācipās auocat a deo: hęc i eā operū dei admi
 rationē excitat: quā ppenſa caritas fides ac ſpes certiffime cōſequūtur. Neq; n. ad
 Quid in religionē ad dei cultū quicq; pmouet magis q̄ aſſidua contēplatio mirabiliū dei:
 dei contē quæ ut per hanc de qua agimus naturalē magiā bene explorauerimus in opificis
 plationē cultū amorēq; ardentius animatū illud canere cōpellemur. Pleni ſunt cæli plena ē
 ducat omnis terra maiestate gloriæ tuæ. & hęc ſatis de magia: de qua hęc diximus q̄
 ſunt plures qui ſicut canes ignotos ſemper adlatrant: ita & ipſi ſæpe damnant ode
 rūtq; quæ nō intelligūt. Venio nūc ad ea quæ ex antiquis hebreorū myſteriis eru
 ta ad

QVAESTIONVM

ta & sacrosanctā & catholicā: fidē cōfirmandā attuli. Quae nē forte ab his, qui
 bus inuaginata cōmenticiā nugā: aut fabulā circulatorū existimentur. Volo in
 telligant oēs quae & qualia sint unde petita: quibus & q̄ claris auctoribus confir
 mata: q̄ reposita q̄ diuina q̄ nostris hominibus ad ppugnandā religionē cōtra he
 braeorū importunas calūnias sint necessaria. Scribunt nō mō celebres hebraeorū
 doctores: sed ex nostris quoq; **Esdra**: **Hilarius**: & **Origenes**: Mosē non legem
 modo quā quinq; exarata libris posteris reliquit: sed secretiorē quoq; & ueram le
 gis enarrationē in monte diuinitus accepisse. Præceptū autē ei a deo ut legē qui
 dem populo publicaret: legis interpretationē nec traderet litteris nec inuulga
 ret: sed ipse iesuauē tantū cum ille a aliis deinceps succedentibus sacerdotū primo
 ribus magna silentiū religiōe reuelaret. & merito qdē. Satis enim erat uulgarib; &
 per simplicē historiam nūc dei potentia: nūc in improbos irā: in bonos clementiā: in
 oēs iusticiā agnoscere. & per diuina salutariaq; p̄cepta ad bene beateq; uiuēdū &
 cultū ueræ religiōis institui. At mysteria secretiora & sub cortice legis rudiq; uer
 borū prætenuatitia altissimæ diuinitatis arcana plebi palā facere. Quid erat
 aliud q̄ dare sanctū cāibus: & inter porcos spargere margaritas? Ergo hæc clam
 uulgo habere perfectis cōmunicanda: inter quos tantū sapientiā loqui se ait Pau
 lus nō humani consilii sed diuini p̄cepti fuit. Quid nē morem antiqui quoq; p̄hi san
 ctissime obseruarunt. Pythagoras nihil scripsit nisi paucula qdam: quæ Damæ si
 liæ moriens cōmendauit. Aegyptiorū templis insculptæ sphinges hoc admone
 bant: ut mystica dogmata per enigmatū nodos a p̄phana multitudine inuiolata
 custodirent. Plato Dioniquædam de supremis scribens substantiis per enigmata
 inquit dicendū est: ne si epistola forte ad aliorum peruenerit manus quæ tibi scri
 bimus ab aliis intelligantur. Aristoteles libros primæ p̄hiæ in quibus agit de di
 uinis editos esse & non editos dicebat. Quid plura Iesum Christum uitæ magi
 strum asserit. Origenes multa reuelasse discipulis: quæ illi ne uulgo fierent cōmu
 nia scribere noluerunt. Quod maxime confirmat Dionysius areopagita qui se
 cretiora mysteria a nostræ religionis auctoribus

Esdra
Hilarius
Origenes

Hoc idē
 de pytha
 gora in
 Hepta
 plo
 Plato
 Aristote
 les
 Origenes
 Dionysi

id est ex animo

in aīum sine litteris medio intercedēte uerbo ait fuisse trāsfusa. Hoc eodē penitus
 mō cū ex dei p̄cepto uera illa legis interpretatio Mosi deitū tradita reuelaretur:
 dicta est Cabala: quod idē est apud hebræos quod apud nos receptio. ob id scilicet
 et q̄ illam doctrinā non per litterarū monumēta sed ordinariis reuelationū suc
 cessionibus alter a altero q̄ si hæreditario iure reciperet. Verum postq̄ hebræi a
 Babylonica captiuitate restitui p̄ Cyrū & sub Zorababel instaurato tēplo ad re
 parandā legē animū appulerūt. Esdras tūc ecclesiæ præfectus post emēdatū Mo
 seos librū: cū plane cognosceret p̄ exilia cades: fugas: captiuitatē gentis Israeliti
 eæ institutū a maioribus morē tradēdæ p̄ manus doctrinæ seruari nō posse: futu
 rūq; ut sibi diuinitus indulta celestis doctrinæ arcana periret: quoq; cōmentariis
 nō intercedētibus durare diu memoria nō poterat. Cōstituit ut cōuocatis qui tūc
 supererāt sapientibus afferret unusquisq; in mediū q̄ de mysteriis legis memoriter
 tenebat: adhibitisq; notariis in septuaginta uolumina: tot enim fere in sinedrio sa
 pientes redigerent. Quae de re q̄ mihi nō credūt audiāt Esdrā ipm sic loquētem. Esdræ uer
 Exactis quadraginta diebus locutus ē altissimus dicens. Priora q̄ scripsisti in palā ba
 pone legāt digni & indigni. Nouissimos at. lxx. libros cōseruabis ut tradas eos sa

Cabala
 quid sit

Esdra sa
 cerdos qd
 egerit

Esdra uer

Alixto co
actus mi
randula
quasdam
quæstio
nes propa
rare

Angusti
nus.

Zoroas
ter
Orpheus
que anti
quitas sa
piētissimi
habebāt
Iāblicus
Nora

piētibus de populo tuo. In his enim est uena intellectus & sapiētiae fons & sciētiae
flumē atq; ita fecit. Hæc Esdras ad uerbū. Hi sūt libri sciētiae Cabalæ in qbus meri
to Esdras uenā intellectus. i. ineffabilem desup substantiāli deitate theologiā sapiē
tiæ fontē. i. de intelligibilibus angelicisq; formis exactā metaphysicā & sciētiae flū
mē. i. de rebus naturalibus firmissimā philosophiā eē clara in primis uoce pñūci
uit. Hi Libri Sixtus qrt^o pōtifex maximus: q hūc sub quo uiuimus sceleriter Inno
cētū octauū pime aſcessit maxima cura studioq; curauit ut in publicā fidei no
stræ utilitatē latinis litteris mādarent. Jamq; cū ille descessit tres ex illis puenerāt
ad latinos. Hi libri apud hebræos hac tēpestate tāta religione colunt: ut nemi
liceat nisi annos. xl. natū illos attingere. hos ego libros non mediocri impēsa mihi
cū cōparassem: summa diligentia in defessis laboribus cū perlegissem: uidi in illis
(testis ē deus) religionē nō tā Mosaicā q christianā ibi trinitatis mysteriū. ibi uer
bi incarnatiōem ibi messiae diuinitatē: ibi de peccato originali. de illius p christū
expiatiōe: de caelesti Hierusalē: de casu demonum: de ordinibus angelorū: de pur
gatoriis: de inferorū pœnis. Eadē legi quæ apud Paulū & Dionysiu apud Hiero
nymū & Augustinū quotidie legimus. In his uero quæ spectant ad philosophiā
Pythagorā prsus audias & Platonē quorū decreta ita sunt fidei christiāe affiniā:
ut Augustinus noster imēsas deo gr̄as agatq; ad eius manus puenerint libri Pla
tonicorū. In plenū nulla ē ferme de re nobis cū hebræis cōtrouersiā de q ex libris
cabalistarū ita redargui cōuinciq; nō possint: ut ne angulus qdem reliquus sit in
quē se cōdant. Cuius rei testē grauissimū habeo Antoniū cronicum uirū eruditissi
mum: q suis auribus cū apud eum essem in cōuiuio audiuit Datilum Hebræum
pitum huius sciā in christianorū prsus de trinitate snām pedibus manibusq; de
scēdere. Et ut reliq; meæ disputationis capita pceſeā: Attulimus & nostrā de inter
pretādīs Orphei Zoroastrisq; carminibus snām. Orpheus apud gr̄cos ferme i
teger: zoroaster apud eos mancus: apud chaldeos absolutior legit. Ambo priscæ
sapiētiae crediti patres & auctores. Nā ut taceā de zoroastre: cuius frequēs apud
platōicos nō sine sūma semp ueneratiōe ē mētio. Scribit Iāblicus calcideus habuiss
se Pythagorā orphicā theologiā tanq exēplar ad q ipse suā effingeret formatetq;
phiam. Quin iccirco tm dicta Pythagoræ sacra nūcupari dicūt. q ab Orphei flu
xerit institutis. Inde secreta de nūeris doctrina: & qcqd magnū sublimēq; habuit
gr̄ca phia ut a primo fōte manauit. Sed q erat ueterum mos theologorū ita Or
pheus suorū dogmatū mysteria fabulæ intexit inuolucris & pœtico uelamento
dissimulauit: ut si quis legat illius hymnos nihil subesse credat præter fabellas nu
gasq; meracissimas. quod uolui dixisse ut cognoscatur qs mihi labor q fuerit diffi
cultas ex affectatis enygmatū scyris ex fabulæ latebris latitantes eruere secretæ
phiae sensus: nulla præsertim in re tā graui tā abscondita explorataq; adiuto alio
rū interpretū opa & diligētia. Et tñ oblatrabāt cāes mei mūtula quædā & leuia ad
nūeri ostērationē me accumulasse: q si nō oēs quæ ābiguæ maxie cōtrouersiæq; sunt
quæstiones i qbus picipales digladiant acadēiæ q si nō multa attuleri his ipsis q &
mea carpunt: & se credunt phorum principes & incognita prorsus & in tentata.
Quin ego tantū absum ab ea culpa ut curauerim in qnā paucissima potui capita
cogere disputationē: quā si ut cōsueuerūt alii partiri ipse in sua mēbra & lācinare
uoluissē innumerum pfecto numerū excreuissē. Et ut taceā de cæteris: quis est
qui nesciat unū dogma ex nongentis q. s. de cōcilianda est Platonis Aristotelisq;
philosophia

QVAESTIONVM

phā potuisse me citra oēm affectatā numerositatis suspitionē in sexcenta medicā
plura capita deduxisse locos. i. oēs in qbus dissidere alii cōuenire ego illos existi
mō p̄ticularim enumeratē. Sed qd ego his diuūis īmoror: & nō potius ad id deue
nio cuius grā totū hoc opus susceptū ē: ut liqdo ut luce clarius: ut extra oēm con
trouersiā nō me solū nō īpiū: sed īpios & hāreticos eē illos cōprobē: q me hāre
ticū eē aut fuisse aliqn dicere nō erubescunt. Agā aut hoc ego non cōuiciis & con
tumeliis: sed īpsīs rebus & rōnibus afferēdo in mediū quā dixi q scripsitque sensi.
Quid itē illi dixerint & senserint. Examinabūt hāc deīde alii uiri docti & īsignes
& apud n̄as & apud exterās Academiās iudicabit sancta sedes & sedēs in ea In Sancta se
nocētius octauus. Cuius iudiciū negligere aut uiolare nephas & flagitiū. Ipse ius des.
dex supremus in terris q eū refert: q iudex est uiuorū & mortuorū. Ipse p̄optuariū Innocen
arcanūq ueritatis q eius agit uices q ē ipsa ueritas & caro factus habitauit in no tius.
bis ut ueritatē nobis annūciaret. Sed iā ad īpsas examinādas qōnes descēdamus:
quas magrī īsti qsi hāreticas dānarūt. Q d facturo mutāda ē loquēdi rō. Est. n. mi
hi cū barbaris sermo: & ut lepidē ē in puerbio balbi nō nisi balbos intelligunt. Lepidū p
uerbium

QVAESTIO PRIMA DE DESCENSU CHRISTI AD INFEROS.

PRIMA cōclusio ex p̄positis a me in disputatiōe mea quā
īsti dānauerūt fuit hāc. Christus nō ueraciter & q̄tū ad rea
lē p̄sentiā descēdit ad inferos: ut ponit Thomas & cōis uia:
sed solū quo ad effectū. Circa istā cōclusionē p̄rio uolo de
clarare sensum meū & q̄ sit mēs & opinio mea de mō descē
sus Christi quā fuit me a intētiōis explicare in p̄posita cō
clusiōe & ostēdere illā nō solū eē catholicā: & a multis ca
tholicis doctōribus creditā & approbatā. Sed et sua oppo in declarā
sita lōge p̄babiliorē. Secūdo declarabo quō ē ipsa p̄posi da conclu
tio de uirtute sermonis & scdm uim uerborū a doctis uiris nullo mō est hāretica sione p̄ces
uel hāresim sapiens simplr iudicāda. Tertio declarabo q ipsi errāt in fide si persi
stunt in hac snia q ego nō possim cōclusionē meā ē in sensu quē p̄mittit uis uerbo
rū ab hāresi defendere. Quarto & ultio ex supabūdātī ostēdā q nullo mō p̄nt se
excusare q in cōsulte non fuerit facta dānatio eorū. Prius at q exponā modū scdm
quē ego teneo Christū descēdisse ad inferos uolo hāc p̄mittere q licet teneamur
explicite & in p̄ticulari credere Christū descēdisse ad inferos tanq articulū fidei a
Philippo nobis traditū & p̄mulgatū sic q ē p̄testatio mea aut ei similis nō salua
ret illū q poneret oppositum istius articuli. Nō uidet tñ q determinatū modum
illius descēsus teneat q libet fidelis explicite & in p̄ticulari credere. Sed sufficere:
uī homini christiano q credat Christū descēdisse ad inferos non scdm corpus nec Christi de
scdm corpus & aīam sed secundū aīam tñ & hūc descēsum scdm aīam credat fuisse scensus a
se mō possibili decēti expediēti & oportuno & hoc qā determinatus modus illius Philippo
descēsus nō habet expresse nec uī cōuinci ex scriptura sacra nec ex aliqua deter nobis da
minatione uniuersalis ecclesiā aut speciali dei reuelatiōe uel apostolorū fidei re tus est
latione. Imo q plus est Scotus in sacris litteris nō parū exercitatus dicit q ex scōi Scotus
ptura sacra nō habet q Christus descēderit ad inferos: ut refert Frāciscus de may. Frāciscus.
ronis in quarto sniarū. Quāto minus dicere possumus q ex scriptura habeat cer de mayro
tus & determinatus modus descēsus Christi. Vnde & non defuit aliquis doctōr nis.

Hinc uideatur illa haud uera esse theologia posita de um ubique esse per praesentiam potestatem & essentiam. Thomas. Quid penetrare

enim ego et in hoc articulo dante non legi cui uisum est probabile; & cum per se tate articuli defensibile quod anima Christi non fuerit praesentialiter in inferno. & auctoritates oēs quas & Franciscus in quarto & theologi alii adducunt in tertio uideri per aliam quod ita possint exponi de descensu per effectum sicut per reale praesentiam. etiam sequendo modum exponendi scripturam quae sequuntur ipsam et doctores qui tenent oppositum. Legitur enim ecclesiaste. xlii. Penetrabo omnes inferiores partes terrae. Quod exponens Thomas in tertia parte summat dicit intelligendum esse per effectum. ergo a simili diceret forte aliquis posse exponi auctoritates dicentes ipsum penetrasse ad limbum uel ad sinum Abrahae. Idem enim est penetrare quod penitus & intra intrare. quod est plus quam descendere. Quare si non solum intrasse sed et penitus & intra intrasse diceretur inferiores partes terrae non quia ibi fuit realiter praesens sed quia ibi fuit solum per effectum. Ita poterit etiam dici fuisse in sinu Abrahae & intrasse sinum Abrahae per effectum tantum & non per reale praesentiam. Haec autem non ideo dico quia ego crediderim unquam quod Christus alibi existens praesentialiter ideo solum dicat fuisse in inferno: quia ibi aliquid sit operatus sicut rex existens in palatio dicitur esse in alio loco. prout ubi auctoritate potestatis suae & imperio suo aliquid efficaciter operatur. Neque enim ista fuit opinio mea unquam ut mox parebit in declaratione opinionis meae. Immo ego firmiter & teneo & tenui & publice semper & priuate dixi quod sicubi fuit anima Christi in triduo ipsa fuit in inferno & quod ipsa uere ibi fuit praesens. Sed uolui haec dixisse ad pleniorē huius materiae examinationē ut & illud Augustini dictum in libro de haeresibus uerificari uideamus nihil esse difficilius quam definire hoc esse haeticum aut non haeticum. Vnde & propter hoc dicit ipse contigisse quod cum duo scriptores ambo celeberrimi Epiphanius & Philastrius de haeresibus scripsissent in numerandis illis multum discordant non ab alia causa quam propter ea quod illud quod uni uidebatur haeticum alteri non uidebatur. Sed iam uenio ad manifestandam opinionem meam de modo descensus Christi & ad perfecte declarandum conclusionem meam. Primo summatim ponens intellectum eius. Secundo illum latius explicans & probans. Summarius sensus conclusionis meae est iste. Quia Christus secundum animam tantum descendit ad inferos & animae sicut cuiusque substantiae separatae uidetur non competere locari uel moueri localiter nisi ratione operationis. Ideo dico quod descendisse ad infernum: uel fuisse in inferno localiter uidetur non competuisse Christo nisi ratione operationis ita quod licet uere praesentialiter fuerit anima Christi in inferno substantia tamen sua non fuit ei ratio praesentialitatis sed solum sua operatio. Quae uerba ut plenius intelligantur: est aduertendum quod eorum quod ponunt substantias separatas non esse in loco nisi per operationem transcurrentem est duplex opinio. Quidam enim dicunt quod substantiae incorporeae ratione suae habent nullo modo debetur locus: sicut & ipsa uere nunquam est alba uel nigra. & ita quod de ipsa secundum eos non irrationabiliter potest dici quod non est in loco & quod nusquam est. sicut etiam uere dicitur quod nec est calida nec frigida. Auctoritates autem scripturae quae uidentur angelis dare locum dum dicunt ipsos esse in caelo uel mitti ad hunc locum uel ad illud esse intelligendas sic. non quod ipsi hic uel ibi sint cum ipsi proprie non sint in loco: sed quod hic operentur uel ibi: uel incipiant operari ubi prius non operabatur. & isti multum innuntiant uerbis Gregorii niseni: qui dicit quod cum nos deberemus dicere spiritum operari hic abusiue dicimus ipsum esse hic. & ita uult ista opinio. quod substantia angelus uel anima separata nunquam potest dici praesens potius huius loco uel illi nisi praesens negatiue. id est indistans. Sed si quando dicitur alicubi esse uel fuisse idem est ac si diceretur alicubi operari uel operata fuisse: Adduntque quod iste modus loquendi transumptus est a rebus corporalibus

QVAESTIONVM

poralibus: quas quia nos uidemus non posse agere nisi ubi sunt praesentes saltē se
 cundū cōm opinionē: ideo ēt idem credentes de incorporeis cōcludimus q̄ ubi
 operantur & ubi inueniūt esse operatio eorū ibi etiā sit eorū substantia localiter p̄
 sens. Concludūt finaliter q̄ ruditas est ingenii & defectus imaginatiōis non posse
 intelligere q̄ aliquid sit ens & non sit in loco: & q̄ friuolū est argumētū illoꝝ qui
 dicunt q̄ esse praesupponit operari: quia uera est illa ppositio ad hunc sensum q̄
 non ens nō pōt operari. Oportet enim agēs esse in actū iuxta illud semp existima
 bitur aliqua species mouens. sed nō est uera ad hūc sensum q̄ operari in loco praes
 supponit eē in loco cū stet operantē esse talis naturae q̄ ei non plus debet p̄sentia
 aut distantia localis q̄ debeat albedo aut nigredo. Dicent ergo sic opinātes q̄ aīa
 Christi separata a corpore secundū suam substantiam: nec fuit in inferno nec extra
 infernū: sed uere nullibi fuit. Dicūt aut fuisse in inferno q̄a operata est in inferno,
 & in illa parte inferni principalius dicūt fuisse ubi principalius ē operata. Istā aut
 opinionē de mō essendi praesentialiter in loco: licet ēt multi doctores teneāt: ego
 tñ nō teneo nec secutus sum eā in cōclusionē mea: sed eam tenui quam immediate
 subiungā. Est ergo alia opinio quae dicit q̄ substantia separata sicut est angelus &
 aīa non unita corpori est qdē uere in loco. & ita uere definitiue est praesens locali
 ter sicut res corporea est cōmensuratiue praesens localiter. & in hoc conuenit ista
 aīa cū cōi quae est uia Scoti & oīum Scotistarū. Sed in hoc discrepant q̄ scotista
 dicūt q̄ finitio & limitatio essentiae & finaliter intrinseca determinatio suae substā
 tiae est ratio substantiae separatae essendi in loco. Istā aut opinio quā ego sum secu
 tus in cōclusionē dicit q̄ sicut licet substantia corporea sit cōmensuratiue in loco
 tamē ratio ei essendi taliter in loco non est sua substantialitas sed quātitas quae est
 extrinseca & extranea a ratione suae substantiae: ita ēt licet substantia incorporea
 uere sit definitiue in loco & praesens localiter: tñ ratio ei essendi in loco nō est sua
 substantia: sed operatio eius ab ea transiens ad extra. Quam opinionē ego iudico
 sic intelligendam & sic intellectā iudico non solum non haeticam: sed etiam pro
 babiliorē sua opposita. & est q̄ etiam si finitas uel limitatio naturae separatae sit
 ei ratio non essendi ubiq̄: aut ratioq̄ si sit in uno loco non sit simul in alio totali: &
 in utroq̄ per naturam. non tamen est ratio essendi simpliciter in loco ipso substan
 tiae separatae. Sed eius effectus uel operatio capiēdo operationē pro omni habi
 tudine ad corpus uel locum habēte se per modū operationis actiuae uel passiuae.
 alia ab habitudine praesentialitatis loci & hoc intelligendo de facto non negādo
 aliū modū possibilē descensus uel locationis aīae separatae ut dico in sequēti con
 clusione: qui tñ modus est nobis ignotus. hanc ego opinionē secutus in cōclusiōe
 mea dico Christū fuisse in inferno solum per effectum: qui ex quo nō fuit ibi nisi
 secundū aīam. Dicēdū est secundū opinionē istā q̄ sicut substantiae corporeae nō
 cōpetit fuisse alicubi cōmensuratiue nisi per quantitātē ita illi aīae non cōpetebat
 esse in inferno: ubi credūt fuisse nisi per effectū & operationē. sed sicut rō p̄sentiali
 tatis a labus sanctorū patrū fuit habitudo ad illū locum habēs se per modū opera
 tionis trāleūtis sicut erat detētio & alligatio ad illū locū donec apta ianua a redē
 ptore extraherent. Ita rō p̄sentialitatis aīae Christi fuit operatio q̄ ibi ē opatus. &
 q̄ illa fuerit mēs mea & q̄ hoc praetēdant uerba cōclusiōis meae infra manifesta
 bo ubi declarabit cōclusiō in se ēt de uirtute sermonis & scdm uim uerborū nō eē
 heretica iudicāda. Vtra aut opinio sit uerior de mō essendi in loco substantiarum

Vide falz
sam opi
nionem

Secunda
opinio
quam au
ctor tēuit

Declara
tio opinio
nis

Ostendit
necessita
tē suae opi
nionis

Nota.

APOLOGIA

separatarum Scotistarū. f. an eorū quos sum secutus ego nō detēmino hoc tantū dico a tot tantisq; magistris doctoribusq; catholicis & doctrīna & sanctitate celebratissimis creditā esse opīnionem meā & habitam pro uerissima: ut longe magis temerariū iudicādī sint; si qui sunt q opīnionē doctorum tam probatorū p hāretica aut hāresim sapiente audēt iudicare: q ego q auctoritatē ueterū illorum theologorū iuniorū determinationibus antepōnā. hanc. n. opīnionē quā ego sequor licet assertiue teneat nō solū durādus sed & Bernardus de gānaco in impugnatiōibus Hērici quolibeto secūdo. Tenet Thomas anglicus in quolibetis suis. Tenet Herueus brito in suo secundo sententiarum. Tenuit & beatus Thomas in primo sententiarum: licet alibi deinde uideri potest sequi aliam opīnionem. Tenet archiepiscopus malphitensis in suo secundo. Tenet Ioannes parisiensis in correctorio corruptorii. & quid plures enumero: tenuerunt credo istam opīnionē plusq; centum doctores catholici & probatissimi: quorum libri non solum nō reprobati ab ecclesiā: sed celebres in oībus christianorū gymnasiis publice legunt. quos si quis uoluerit adire: uidere poterit fundamenta opīnionis & cognoscere probabilitatē eius: qd ego nō intēdo hic facere. q solū hoc ago ut sic ppositas a me cōclusiones declarē: ut inde nec simplices habere possint unde scandalizent. nec detractores si q sunt qd calumnient. Exercitiū tamen grā adducā quādam argumēta quā auditi cōtra istā opīnionē. Primo arguit p articulū Parisien. cciiii. q dicit dicere s bām angeli nō esse in loco sine opatione. error. Secūdo arguit quia possibile est substantiā separatā nihil operari ad extra. quo posito qrit an sit alicubi an nūq; an ubiq; nō nūq; quia adhuc illo posito erit pars uniuersi. & ita erit uerū dicere q est in mūdo nō ubiq; quia hoc est ppiū dei ergo alicubi. Tertio qa angeli dicunt eē in cælo empyreo: & tñ nullā operationē trāseūtē hnt erga illud cælū. Itē instabat qdā magister generalis potissimū duabus rōnibus: quarū prima est hāc q seclusa quācūq; operatione ad extra adhuc essentia angeli est finita: ergo adhuc ut sic definitur ad locū. Secūda ē hāc quia si qd uidet eē qre neget locus ab angelo hoc ē qa nō habet extensionē hoc autē nihil impedit: quia etiā si pūctus daret separatā a linea adhuc haberet sitū: & tamen punctus non habet extensionē. Ad primū multiplex patet responsio secūdu pnomīnatos doctores. Sunt enim quidā q uolentes saluare articulū simul cū positiōe dicūt q mēs articuli ē q opīnio ponēs s bām separatā nō eē in loco nisi p opatione quā est exterior motio localis uel alteratio realis ē error: & q illa sit mēs articuli patet qa articulus. lxxvii: sic dicit q si dclārādo istū dicere q si esset aliqua s bā separatā q non moueret aliquod corpus in hoc mūdo illa nō clauderet in uniuerso error. Ecce q sicut in articulo quē ponit arguens dicit errorē eē angelū eē solū in loco p opationē: ita in isto dicit errorē eē dicere q s bā sepata nō claudit i hoc uniuerso nisi p motū corporis. Vnde uidet idē intelligere p opationē i articulo. cciiii. q p motū i articulo. lxxvii. Nō pōit at ista positiō solū p opationē isto mō sumptā angelū esse in loco: ut patebit in respōsiōe ad tertiū. Itē dicit solēnis doctor Gotsfredus de fontibus q isti articuli idigēt magna correctiōe: qa nōnulli sunt falsi nōnulli: adinuicē sibi cōtradiciūt. & pfecto in ista materia necesse est aut q articulus exponat mō immediate pposito: aut q in ipsis articulis sit cōtradictiō manifesta. quod sic probo. Est enim articulus. ccxyiii. qui dicit q si intelligat q substantiā angeli non est ei ratio essendi in loco uerū est dicere q nūq; est secūdu substantiā. Et testatur Henricus i quolibeto secūdo. q. ix. q omnes

QVAESTIONVM

omnes magistri theologiae cōgregati in hoc unanimiter cōuenerūt: q̄ substantia angeli nō est ratio angelū eē in loco: & dicit se fuisse inter illos magros q̄ hoc determinarūt. & subdit ipse Henricus ibidē q̄ cōsimili ratione uerū est indubitāter q̄ si angelus per potētia suā. s. p̄ intellectū & uolūtate uirtutē suam nō applicat ad locum operādo circa ipsum q̄ simpliciter potētia eius intellectus. s. & uolūtas non est ratio essendi ipsum in loco: qui potentia eius nō est minoris abstractionis q̄ sit eius substantia ergo sequitur q̄ uel erit concedere q̄ ratio essendi eū in loco erit aliqd habēs se per modum actus secūdi in corpus trāseuntis: quicquid sit illud. & est id quod ponit positio q̄ ego sequor uel in articulis erit manifesta cōtradiēctio. Vnde & Henricus in eodem loco fatef se non posse intelligere quomō substantia separata sit in loco nisi agat aliquid aut patiat a loco uel a re existēte in loco. Egidius autē & multi alii dicūt q̄ de illis articulis nihil est curandū. quia fuerūt facti nō cōuocatis oībus doctōribus Parisiensibus. sed ad requisitiōē quorundam capitōforū. Et quicqd sit de hoc hāc duo uolo dicere. Primo q̄ nō minus facit pro positione nostra articulus. ccxviii. q̄ faciat cōtra eū articulus. cciiii. Secūdo q̄ certum est & ipsi etiam Parisienses hoc fatentur q̄ illi articuli nō obligant oēs fideles: nec tenemur illis credere nisi inquantū scripturā sacrae innitunt: aut determinationibus uniuersalis ecclesiā. Vnde solent dicere anglici q̄ illi articuli non trāseunt mare: quare & nos si in re tam graui licet iocari: possumus dicere q̄ nō transeunt alpes. Quare & si cōclusio mea esset cōtra articulū meminerint qui me dānabāt q̄ oīo in me dānando errabāt: quia dicebāt q̄ cōclusio mea erat cōtra symbolū apostolicū: cū debuissent dicere q̄ erat cōtra symbolū Parisinū: q̄q̄ & hoc est falsum ut prius ostēdimus. Videf autem mihi uerus intellectus illorū articulorum hic esse q̄ in articulo. cciiii. si in eo sit sermo de operatione cōiter accepta modo prādicto hoc intendatur q̄ etiam seclusa quacūq̄ operatione adhuc finitas uel limitatio naturā separata erit ei ratio nō essendi ubiq̄: aut ratio q̄ si sit in uno loco non est simul in alio totali. & in utroq̄ p̄ naturā. In articulo autē. ccxviii. credo q̄ intendatur q̄ substantia uel finitas substantiā nō est rō angelo eēndi simplr in loco. isto mō exponendo in articulis nulla ē cōtradiēctio & articuli sic intellecti non solum sunt cōtra positionem meā: sed ipsā totaliter ex utraq̄ parte confirmant. ut patet ex declaratione positionis supra posita. Ad secundū dicitur a multis concedendo q̄ est possibile esse substantiam incorpoream sine operatione transeunte ad extra. hoc autē posito in argumēto uidetur adduci q̄ unum sequatur ex tribus incōuenienti- bus. Primū est q̄ cū sit pars uniuersi incōueniēs est q̄ nō sit in uniuerso. Ad quod illi dicerent q̄ arguens æquocat de parte. Si enim per ptem uniuersi intelligit id quod habet sitū determinatū in uniuerso: sic dicēt q̄ angelus nec cum operat nec cū nō operatur potest dici esse ps uniuersi. Si autē intelligit esse partē entiū. i. unū ex entibus & naturis uniuersi: sic cōcedēt q̄ tunc est una ps uniuersi immo una ex nobilioribus. Sed ex hoc nō uidet cōcludi q̄ habeat sitū uel de finitiōē ad locū. Secūdū incōueniens est q̄ non potest dici q̄ sit ubiq̄: quia hoc est proprium dei. ad hoc dicif q̄ esse ubiq̄ eo modo quo deus dicitur a theologis esse ubiq̄ p̄ essentia. s. p̄ potētiam & prāsentia dei propriū est & nulli naturā creatā pōt cōpetere. Henricus Esse autē ubiq̄. i. hic uel ibi p̄ idifferētiā aut ubiq̄ p̄ idistātiā. i. uere eē secūdū sbām indistātē a quocūq̄ loco: utrū repugnet creaturā audiat is Hēricū quolibeto. vii. q̄. ix. sic dicēt. In creatura pōt intelligi duplex limitatio. Vna i natura & essentia

Tertia
Egidius
Nota

Anglico-
rum dictū

Declara-
tio articu-
lorum

Solutio se-
cūdi argu-
menti se-
cundum
multos
Pars du-
pliciter
capitur
Esse ubiq̄
dupliciter
capitur
Henricus
Duplex li-
mitatio

APOLOGIA

- quæ finita est & certis terminis contenta: & sic solus deus illimitatus & infinitus in natura. Alia potest intelligi limitatio naturæ: quæ est limitatio ad situm qua ita finita est & certis limitibus contenta: ut necesse sit eam esse alicubi non nusquam nec ubique. sed ita hic quod non ibi uel quod etiam si non determinate hic uel ibi tamen sub determinatione uel hic: uel ibi uel alicubi & pertinet ista limitatio ad prædicamentum ubi quod omnis creatura differat a deo per primam limitationem suam, clare uideo. Quod uero autem necesse sit omnem creaturam differre: & distare ab eo per secundam limitationem quia, scilicet ipse est ubique. Omnis autem creatura necessario est alicubi: sed non ubique. Dico quod penitus ignoro hæc Henricus ad litteram ex quibus uerbis satis clare habemus non posse intelligere Henricum quomodo illud sit inconueniens: quod illi adducunt per inconuenienti. Tertiū inconueniens est quod nisi concedatur quod sit alicubi sit concedendum quod nusquam sit. Ad quod audiat beatum Thomam in primo Iniarum di. xxxvii. sic respondente dicendum inquit quod hoc non reputo inconueniens quod angelus sine loco possit esse & non in loco quando nullam operationem circa locum habet: nec est inconueniens ut tunc nusquam uel in nullo loco esse dicatur. Sed tamen hoc non est imaginabile: quia imaginatio continuum non transcendit: hæc Thomas ad litteram. Ad tertiū dico quod argumentatio illa procedit ex non pleno intellectu nostræ positionis. Non enim positio per operationem per quam dicit locari rem incorpoream intelligit solū operationem quæ est exterior motio localis uel alteratio realis ut alia qualiter etiam tetigimus in responsione ad primū in expositione articuli Parisien. Sed capit operationem large pro omni motu uel influxu uel habitudine significata per modum operationis transeuntis in corpus & exeuntis ab angelo uel e contra. & quod ille sit intellectus positionis patet ex uerbis Thomæ in primo sententiarum di. xxxvii. q. i. articulo primo ubi uidetur sequi istam opinionem quod sic dicit. Relinquitur igitur quod angelus non potest diffiniri: & determinari ad locum nisi per actionem uel operationem. Dico autem operationem communiter secundum quod angelus se habet ad corpus contentum in loco per modum præsentis aut ministrantis. aut aliquo modo agentis aut patientis. Hæc Thomas ad uerbum. Ex quibus uerbis patet responsio ad argumentum: quia licet angeli non habeant operationem erga cælum empyreum quæ sit motio localis uel realis alteratio: habet tamen aliquid se habens per modum operationis transeuntis quale est præsidetia uel aliquid simile. Ad quartum. Cui adeo initebatur ille magister generalis. & si quid sit dicendum satis patere posset ex uerbis Henrici supra allegatis in solutione secundi tamen audiamus & quod sanctus Thomas dicat de illa ratione. Dicunt quidam quod angelus non est in loco circumscriptiue sed definitiue: quia determinatur ad locum aliquem sic quod est in hoc loco ita quod non est in alio cum essentia eius finita est. Eo enim quod creata est. dicunt quod oportet intelligere quod sit determinata ad locum aliquem. Sed ista est ualde rudis probatio: quia procedit ex æquiocatione finis. Cum enim dicitur essentia angeli finita accipitur finis per fine essentia & uirtutis secundum quod definitio terminus dicitur & non pro fine dimensionis. locus autem dicitur finitus secundum tres quantitatis dimensiones. Finis autem secundum utramque acceptionem nullam commensurationem seu proportionem habet. Unde non oportet ut quod finitum est in essentia ad terminos loci finiat. hæc Thomas ad litteram. Ex quibus sequitur quod si non mentitur Thomas rudis est iste magister: quod rudem probationem suam uocabat demonstrationem. Ad aliam rationem de puncto dico quod adhuc est rudior prima ratio. Punctus. n. est res de genere quantitatis habens situm de sua natura. res autem incorporea omni abstracta a situ: & perfectio magna est ruditas imaginari. Similiter esse de indiuisibilitate rei incorporeæ & de indiuisibilitate puncti: quod ut et fiat clarius isti magistro
- S. Tho.** tum Thomam in primo Iniarum di. xxxvii. sic respondente dicendum inquit quod hoc non reputo inconueniens quod angelus sine loco possit esse & non in loco quando nullam operationem circa locum habet: nec est inconueniens ut tunc nusquam uel in nullo loco esse dicatur. Sed tamen hoc non est imaginabile: quia imaginatio continuum non transcendit: hæc Thomas ad litteram. Ad tertiū dico quod argumentatio illa procedit ex non pleno intellectu nostræ positionis. Non enim positio per operationem per quam dicit locari rem incorpoream intelligit solū operationem quæ est exterior motio localis uel alteratio realis ut alia qualiter etiam tetigimus in responsione ad primū in expositione articuli Parisien. Sed capit operationem large pro omni motu uel influxu uel habitudine significata per modum operationis transeuntis in corpus & exeuntis ab angelo uel e contra. & quod ille sit intellectus positionis patet ex uerbis Thomæ in primo sententiarum di. xxxvii. q. i. articulo primo ubi uidetur sequi istam opinionem quod sic dicit. Relinquitur igitur quod angelus non potest diffiniri: & determinari ad locum nisi per actionem uel operationem. Dico autem operationem communiter secundum quod angelus se habet ad corpus contentum in loco per modum præsentis aut ministrantis. aut aliquo modo agentis aut patientis. Hæc Thomas ad uerbum. Ex quibus uerbis patet responsio ad argumentum: quia licet angeli non habeant operationem erga cælum empyreum quæ sit motio localis uel realis alteratio: habet tamen aliquid se habens per modum operationis transeuntis quale est præsidetia uel aliquid simile. Ad quartum. Cui adeo initebatur ille magister generalis. & si quid sit dicendum satis patere posset ex uerbis Henrici supra allegatis in solutione secundi tamen audiamus & quod sanctus Thomas dicat de illa ratione. Dicunt quidam quod angelus non est in loco circumscriptiue sed definitiue: quia determinatur ad locum aliquem sic quod est in hoc loco ita quod non est in alio cum essentia eius finita est. Eo enim quod creata est. dicunt quod oportet intelligere quod sit determinata ad locum aliquem. Sed ista est ualde rudis probatio: quia procedit ex æquiocatione finis. Cum enim dicitur essentia angeli finita accipitur finis per fine essentia & uirtutis secundum quod definitio terminus dicitur & non pro fine dimensionis. locus autem dicitur finitus secundum tres quantitatis dimensiones. Finis autem secundum utramque acceptionem nullam commensurationem seu proportionem habet. Unde non oportet ut quod finitum est in essentia ad terminos loci finiat. hæc Thomas ad litteram. Ex quibus sequitur quod si non mentitur Thomas rudis est iste magister: quod rudem probationem suam uocabat demonstrationem. Ad aliam rationem de puncto dico quod adhuc est rudior prima ratio. Punctus. n. est res de genere quantitatis habens situm de sua natura. res autem incorporea omni abstracta a situ: & perfectio magna est ruditas imaginari. Similiter esse de indiuisibilitate rei incorporeæ & de indiuisibilitate puncti: quod ut et fiat clarius isti magistro
- Operatio
ne dupli-
citer capi**
- S. Tho.**
- S. Tho.**
- Finem du-
pliciter
capi**
- Quid pū-
ctus**

QVAESTIONVM.

isti magistro. Dicat mihi ipse quæso si esset unitas sepata utrū haberet determinatum situm. Certe patet q̄ nō quādoquidem p̄ hoc distinguit unitas a pūcto q̄ pūctus est positionem habēs. unitas autē nō. sed manifestum est q̄ angelus & q̄libet s̄bā incorporea adhuc est abstractior q̄ sit quæcūq̄ quātītatis siue cōtinua siue discreti. Methaphysica enim ut patet s̄m oēs est de abstractioribus q̄ sit arithmetica q̄ est una ex mathematicis: ergo multo minus poterit dici de angelo q̄ habeat situm: q̄ si iste magister nō potest imaginari abstractionē angeli: saltem q̄lis est abstractio unitatis. Audiat quid de ipso sit dicendū secūdm̄ Henricū. Is enim in loco ubi supra de ista loquēs materia inqt. Qui ergo nō possunt angelū intelligere secūdm̄ rationē substantiæ suæ ut unitatē absq̄ rōne pūcti sunt illi de q̄bus dicit cōmentator super secūdo methaphysicæ in q̄bus uirtus imaginatiua dominat̄ super uirtutē cogitatiuā. & iō ut dicit uidemus istos nō credere demonstrationibus nisi imaginatio eos comitetur. & qcquid cogitat̄ quātū est autē sitū habēs in quāto ut punctus: unde tales melancolici sunt & optimi fiūt mathematici. sed sunt naturales inepti. Hæc Henricus ad uerbū. Ex q̄bus sequitur q̄ s̄m Henricū iste magister sit male dispositus ad studiū ph̄iæ naturalis. peius ad studiū methaphysicæ pessime ad studiū theologiæ quæ ē est de abstractioribus. Relinquit ergo ei solū aptitudo ad mathematicas: in q̄bus cū se nō exercuerit qd̄ iudiciū de eo faciendū sit relinquat̄ ipsemet iudicet. Postq̄ solutæ sunt rōnes q̄ cōiter solēt adduci contra fundamēta positiōis: quam ego sum secutus in cōclusiōe mea de mō descensus Christi. Volo & asserere uerba Alberti nr̄i nō minus p̄fecto doctrīna q̄ cognōmēto magni: quæ memini me legisse apud eū de ista materia in libro phylicorū. Tractatu enī primo. iiii. libri capitulo primo postq̄ illud exposuit Aristot. q̄ antiq̄ decipiebant: credētes q̄ sicut qd̄ nō est in loco ita nihil sit ens nisi sit in loco digrediens. Deinde sup̄ isto passu sic inqt. Sūt aut̄ et multi modernorū qui cōcedūt cōsequens huius cōsequētiæ: licet sciant nō ualere cōsequētiā. Ex logicis enim scimus nō ualere cōsequētiā in qua p̄cedit a destructione antecedētis ad destructionem cōsequētis. Et ideo licet uerū sit q̄ illud quod nō est nusquā est tñ nō p̄pter hoc sequit̄ id qd̄ est alicubi est. & licet hoc nō sequat̄ ex dictis. tñ sunt multi qui dicunt q̄ omne qd̄ est in aliquo loco est utentes tali ratione: quia omne quod est unū aliquid p̄ticulare est. Particulare autem est hic & nūc & quod est hic & nūc alicubi est. ergo omne quod est alicubi est. Amplius omne quod est definitæ essentiæ est quia intra terminos sui coartatur: & quod definitæ essentiæ est in loco definitur. & quod in loco definit in loco est aliquo. Distinguit aut̄ isti p̄ Ioannem Damascenum dicētem aliquid in loco esse dici dupliciter. Est enim aliqd̄ circūscriptiue: cui principiū & mediū & ultimū assignatur in loco. & hoc mō dicūt corpora esse in loco. Est itē aliquid in loco definitiue cuius essentia sic finite claudit̄ in uno loco q̄ extra ipsum nihil sui inuenit̄. & hoc mō indiuisibilia dicūt esse in loco & similiter intelligētias & animas &c. Sed nos ista nō credimus nam & ultimū cælū non definitur nec circūscribitur loco eo q̄ omne quod ē in loco claudit̄ & cōtinetur a loco in quo est & intelligētia p̄ naturā suā nō est in loco nec in aliqua loci differentia. Hæc Albertus ad litterā. Visitatam illā distinctionē de esse in loco definitiue & nō circūscriptiue nō approbās. quā tamen distinctionē aliquo modo negari q̄dā magistri omnino nephas existimabāt. Nūc ultimo restat ut ondā q̄liter sunt intelligēda uerba cōclusiōis meæ: & declarēt de uirtute sermonis ipsam esse catho-

Arguitur
 contra op
 ponētem
 Punctus
 Unitas

Henricus

Magnus
 Albertus

Ioan. Da
 mascenus
 Esse in lo
 co dupli
 citer

Declara
 tio uerbo
 rū cōclus
 ionis de
 uirtute
 sermonis

APOLOGIA

licā. Dicit ergo cōclusio. Christus nō ueraciter & quātū ad realē præsentiā ut pōit Thomas & cōis uia descendit ad inferos: sed solū quo ad effectū. Vbi est notandum q̄ ly & ubi dī & quātū ad realē præsentiā tenetur copulatiuæ. & ly ut cū dicit ut ponit Thomas tenetur specificatiue & determinatiue ut mox declarabo. Ex q̄bus patet q̄ prædicta conclusio est una ppositio copulatiua negatiua uel de copulato extremo negatiōe præposita coniūctioni copulatiuæ. Cuius sensus est. Nō est ita q̄ christus ueraciter & quātū ad realem præsentiā eo modo quo pōit Thomas descenderit ad inferos &c. & illa copulatiua æquiualeat uni disiunctiuæ affirmatiue de p̄ibus cōtradictiōibus. s. isti. Christus nō descendit ueraciter ad inferos uel non descendit ad inferos secundū realem præsentiā &c. Ex quo sequit̄ q̄ ex dicta cōclusionē inferēdo q̄ christus nō ueraciter descendit ad inferos est arguere a tota disiunctiua affirmatiua ad alterā eius ptē determinate. Talis aut̄ argumentatio peccat secundū cōsequēs. Disiunctiua enim affirmatiua est consequēs ad alterā eius partem. Sequit̄ ulterius q̄ rōne fallitatis prædictæ partis non debet fallificari tota disiunctiua prædicta. Vnde in simili ista ppositio est uera. Socrates est homo. & illa est falsa Socrates est homo: & deus nō est deus. Ex qua arguere ergo Socrates non est homo: profecto puerile est. A simili ex ista copulatiua negatiua christus nō ueraciter & quātū ad realē præsentiā ut pōit Thomas descendit &c. Arguere ergo christus nō ueraciter descendit puerile est: & hoīs penitus nesciētis logicam nec philosophiā nedū theologiā. Nō solū aut̄ non intendo in cōclusionē mea istā ppositionē esse uerā. Christus nō ueraciter descendit ad inferos: sed neq̄ istā. Christus uel aīa christi non fuit præsentialiter in inferno: & p̄ realem ac uerā præsentiā suā substantiæ: sed solum intendo q̄ nō fuit ibi p̄ realē præsentiā eo modo quo ponit Thomas & cōis uia. Ideo dixi q̄ ly ut tenetur specificatiue & determinatiue de ly realis præsentiā. ideo nō ualet nō fuit ibi realiter præsens eo mō quo talis doctor dicit: ergo non fuit ibi realiter præsens. Tenet autē cōis uia. i. uia Scoti Bōauēturæ & omniū Scotistarū & q̄si oīum nominaliū: q̄ ita fuerit ibi præsens q̄ sua substantia fuerit ei ratio præsentialitatis & locabilitatis: quā opinionem quæ ēt Thomas mihi uidet̄ se q̄ ista materia. Ideo dixi ut pōit Thomas & cōis uia. Cōmunē uia theologorū appellans quæ cōiter nunc tenet Parisius ubi præcipue uiget studiū theologiæ: ibi aut̄ fere oēs incedunt in ista materia de præsentialitate aīæ ad locū cū Scotistis & noīalibus: & ego propter hoc solum. i. ppter reuerentiā uniuerſitatis Parisiē. nolui ponere hanc meā conclusionem nisi tanq̄ probabilem: etiam q̄ uiderem ipsam secundum uiam multorū probatissimorū doctorum posse etiam assertiue poni q̄ aut̄ ly ut possit teneri in cōmuni modo loquendi determinatiue patet. Nam si quis dicat attributa nō distinguuntur: ut dicit Scotus apud omnes ppositio haberet duplicem sensum propriū. Vnus esset capiēdo ly ut relatiuæ & equipolleret huic dictioni q̄ ac si diceret attributa non distinguuntur quod. s. attributa non distinguuntur dicit Scotus. & ppositio esset falsa etiam secundū Thomistas quia etiam ipsi concedunt attributa aliquo modo distinguī. Alius sensus esset capiēdo ly ut determinatiue & specificatiue & equipolleret huic dictioni eo mō quo ac si diceretur attributa non distinguuntur eo modo distinctionis quo dicit ea distinguī Scotus. & tūc apud Thomistas ppositio esset uera & ita est in q̄libet ppōne ubi post recitatā opinionē pōit auctoritas alicui⁹ cōiūcta per hāc dictionē ut. Si ergo iste modus loquendi & pprius & usitatissimus apud omnes

Scotus
S. Bona-
uentura
Noīales
S. Tho.
cōis uia
Vniuersi-
tas parisi-
ensis

Scotus
Thomistæ.

QVAESTIONVM

omnes theologi concedat: oportet qd̄ et cōcedant qd̄ in p̄positione n̄ra in qua dī
cīt Christus nō descendit ut dicit Thomas 1y ut sicut pōt teneri relatiue ut sit sen
sus Christus nō descendit qd̄. s. Christū descendisse dicit Thomas. ita et tā bene
& tā p̄prie teneri specificatiue æq̄pollendo huic. licet Christus descēderit p̄ntia
liter non tñ eo mō p̄ntialiter quo dicit cōis uia & ē sensus quē ego intēdo. Sed di
ceret forte qsp̄iam adhuc non effugis q̄a deinde addis. sed solū quo ad effectū er
go nō solū excludis realē p̄ntiā eo mō quo ponit eā cōis uia. Sed simplr oēm rea
lē p̄ntiā ex quo dicis qd̄ solū quo ad effectum ita qd̄ dicent isti p̄positio nō tñ est ne
gatiua copulatiua ut dicis negando. s. p̄ntialitatē ad modū Thomæ &c. Sed et af
firmatiua dicens. s. affirmatiue qd̄ Christus solum quo ad effectum fuit in inferno.
Sed rudis est hęc obiectio nā hęc dictio sed est dictio aduersatiua & uigore eius
importat p̄sequētia ad ipsam ueritas affirmatiua opposita dicto qd̄ negat pars su
perior cōclusiōis. Cui ista aduersat. si ergo ut p̄batū ē in sup̄iori pte negat solū p̄
sentialitas aīæ p̄ s̄bam nō q̄tū ad qd̄ sed q̄tū ad quo. i. qd̄ nō negat s̄bam fuisse p̄ntē
sed s̄bam fuisse rōnē p̄ntialitatis. Ita et in ista ultia pte qd̄ ponit affirmatiuam p̄cise
aduersantē illi fuisse in inferno p̄ effectū est accipiēdum nō q̄tum ad rē locatā sed
q̄tum ad rōnē locādī ut breuiter sit sensus qd̄ et rudibus patere pōt qd̄ ex quo substā
tiæ finitas nō fuit ei rō localis p̄ntiæ solus effectus fuit ei talis rō. Recolligēdo er
go breuiter dico qd̄ Christus ueraciter descendit ad inferos: & qd̄ p̄ realē p̄ntiā fuit
in inferno. sed dico qd̄ non eo mō ueraciter & p̄ntialiter fuit ibi quo dicit Thomas
& cōis uia q̄a. s. sua substantia non fuit sibi rō essendi in loco ut ponunt illi. sed sua
operatio. Et hęc opinio q̄ sit p̄babilis & a q̄ multis catholicis & excellentissimis
doctoribus credita. Iā satis patuit supra qd̄ et de uirtute sermonis sit uera & nō hē
retica iudicāda satis explicauimus. Scimus. n. qd̄ illa est uera. Christus nō ut deus
& homo ut ponit Arrius fatisscēt pro nobis quia licet uerū sit qd̄ ut deus & homo
fallum est tñ qd̄ eo mō existēs homo & deus quo ponit Arrius. Ita licet sit uerū qd̄
ueraciter & p̄ntialiter fuerit Christus in inferno tñ p̄babile est & a multis credi
tum qd̄ non eo mō ueraciter & p̄ntialiter quo Thomas dicit & cōis uia mō supra
exposito. Sed unus uidet restare scrupulus qd̄ hęc nō fuerit mea intētio: cū posui
conclusionē. Quia si Thomas in primo sn̄arū tenet istā uia ē ipse qd̄ operatio sit
ratio angelū esse in loco uidet qd̄ cōclusio et sit uera secundū Thomā. Quare cū
ego dicā non ut ponit Thomas uidet qd̄ aliud ego sim opinatus de illo descensu q̄
id quod dixi. Hūc aut scrupulū non haberēt si bene meas cōclusiones cōsidera
sent. Ego. n. huius sum opinionis qd̄ Thomas in hac materia de mō essendi in loco
rerū separatarū diuersa senserit: & non ubiq̄ eandē secutus sit opinionē. Quare li
cet in primo sn̄arū uideat tenere istā uiam quā ego sequor in cōclusionē tñ & ali
bi: ut in quarto sn̄arū & maxime in tertia parte summæ: ubi tractat de hoc descen
su & ex qua potius q̄ ex scripto iudicanda est opinio eius uidet esse cū opinione
Scotistarū. qd̄ ita fuit ibi per essentiā qd̄ sua essentia fuerit sibi rō locabilitatis & nō
effectus solū uel operatio. Dicit. n. Thomas ibi qd̄ aīa Christi fuit per effectum in
aliis partibus inferni. per essentiam autem in limbo &c. Ex hoc dicto ego arguto
sic. Vbiq̄ est aliquid per id quod est sibi ratio locabilitatis ibi est per suam sub
stantiam & realē præsentiā. ergo si effectus fuit aīæ Christi ratio locabilitatis ubi
cunq̄ fuit per effectū ibi fuit per realē præsentiā suæ substantiæ. sed secundum
Thomā alicubi fuit per effectū ubi non fuit per realē sui præsentiā. ergo secundū

Obiectio

Solutio

Epilogus
Cōclusio
nis

Arrius

Obiectio

Solutio

Diuersa
circa hęc
qōnē opi
natū Tho
mā esse
Scotistæ

APOLOGIA

- Thomā effectus non fuit ei ratio locabilitatis. hoc me mouit ad pbabiliter credē dum Thomā in hoc articulo ambulare cū Scotistis. Sed quicquid sit de opinioe Thomæ nihil ad ppositū: quia errare in opinione Thomæ nō est errare in fide. & saepe est multiplex opinio inter Thomistas de opinione eius. sufficit hoc qd̄ eui-**
- Dissenſio inter Tho- mistas** **mister apparet: q̄ cū ego posui conclusionē credidi hanc esse opinionē Thomæ. & q̄ ego nūc non extorqueo propositionē ad sensum alienū ab eo quē tunc habe-**
- Nota.** **bā. Quod enim ego hoc a principio crediderim. & hæc fuerit snia mea de opinio-**
- ne Thomæ cū posui cōclusiones. ex hoc patet euidentissime: q̄a ego istā posui cō-**
- clusionē q̄ de mō essendi in loco angelorū non differunt Thomas & Scotus. Sciē-**
- autē q̄ expresse Scotus dicit q̄ seclusa omni operatiōe adhuc substantiæ incorpo-**
- rez debet locus. Quare oportuit q̄ ego credere Thomā esse in hac snia. & ideo**
- licet ego firmiter tenerē q̄ Christus ueraciter & præsentialiter fuerit in infernos**
- & in hoc conuenirē cum Thoma & cum oībus catholicis: tamē quia ego putabā**
- Thomā credere suam substantiā fuisse sibi rationē locabilitatis & nō operationē:**
- Q d̄ San-** **Ideo dixi in conclusionē mea non eo mō quo ponit Thomas & cōis uia. Nec de-**
- ctus Tho-** **bet alicui uideri mirabile q̄ Thomas in uno loco sequat̄ unam opinionem & in**
- mas q̄nq̄** **alio aliam. Nam & in primo sniarum sequit̄ opinionē cōmentatoris de genitis ex**
- de eadē re** **putrefactione: quā deinde in septimo methaphysicæ & alibi reprobat. Item in se**
- diuersa se** **cundo sniarum sequit̄ opinionem cōmentatoris de materia cæli: quā deinde & in**
- sentit.** **secūdo cæli reprobat & in summa. Itē in quarto & in quæstionibus super Boetiū**
- de trinitate tenet uiam cōmentatoris de dimensionibus interminatis. & in libello**
- deinde pprio ut credit̄ & in multis aliis locis illam nō tenet. Item in primo snia**
- dicit q̄ eadē actione intelligit̄ ipsum intelligibile & ipsum intelligere. In prima**
- uero parte summæ & in tertio sniarum tenet actionē reflexā differre a directā. Itē**
- in scripto tenet q̄ aīa Christi secundū q̄ corpori cōiungibilis fuerit sicut aīa uiato-**
- ris. secundū uero q̄ uerbo cōiungibilis ut aīa cōprehensoris. In summa autē tenet**
- q̄ aīa Christi totaliter & quantū ad oīa fuit sicut aīa cōprehensoris & q̄ ipsa cla-**
- ritatis impassibilitatisq̄ dotē in corpus nō transfuderit fuisse ex dispensatione diuī-**
- na. Item & de scīa Christi aliter sentit in scripto & aliter in summa & ita de multis**
- aliis. q. est uidere in qbus ipse diuersas diuersis in locis sequutus est opiniones. q̄**
- si isti oīno cōtendūt opinionē illam de mō essendi in loco secundū operationem**
- esse etiam Thomæ nihil plus habebunt contra me nisi q̄ opinio mea de modo de-**
- scensus Christi tanto est pbabilior & minus est hæreticā iudicanda quanto etiam**
- secūdū opinionē sancti Thomæ est uera. Ob id autē magis miror a magistris istis**
- dānatam cōclusionē meam q̄ anteq̄ istā cōclusionē hæreticā iudicarent super ea**
- ipsismet meā intentionē his uerbis non mō declarauerā sed etiā scribendam anno-**
- tandamq̄ dictaueram sic dicēs. Nemo intelligat me ex hac cōclusionē dicere ani-**
- mam Christi non descendisse ad inferos & animā Christi in triduo non fuisse in in-**
- ferno immo utrūq̄ cōfiteor. sed dico q̄ neq̄ motus localis neq̄ alicubi locari cō-**
- clusionis** **petit alicui substantiæ separatæ sicut erat aīa Christi nisi rōne operationis hæc p-**
- impressæ** **cise & non alia de uerbo ad uerbū eis notanda pronūciaui pro breui declaratione**
- huius conclusionis quā cū adhuc postea hæreticam iudicauerint quam iam pro**
- Arguit cō-** **catholica habere possint ego non uideo. Et ut breuiter per modū argumētationis**
- tra oppo-** **recapitulando ostendā errare illos in fide qui credunt propositionē meam ab hæ-**
- nentes** **resi non posse defendi. Arguo sic ponens cōclusionem in se hæreticam pōt accu-**
- sari de**

Q VAESTIONVM

fari de hæresi pro quanto hæresis est in intellectu. Sed ponens prædictam meam conclusionem non potest ex eius positione accusari de hæresi ergo conclusio supradicta non est in se hæretica. maiorem ipsi habent pro concessa minorem sic probo. Quotienscumque ponendo totum illud ad quod sequitur de necessitate. a. propositio non potest quis accusari de hæresi et ponens a propositionem accusari non potest: sed ponens totum illud ad quod sequitur positio conclusionis meae eo modo quo a me est posita non potest accusari de hæresi ergo & ponens ipsam propositionem (ut eam posui) accusari non potest. Probo minorem sic contradictorium huius dicti rationis essendi in loco. i. hic uel ibi modo supra declarato separatis substantiis est operatio non finitatio naturæ non est de fide & contradictorium huius dicti non licet arguere a tota copulatiua ad alteram eius partem non est de fide & contradictorium huius dicti. Si quis posita aliqua assertio ne negatiua uel affirmatiua addat auctoritatem alicuius doctoris cum propositione ut ly ut potest teneri ita bene determinatiue sicut relatiue. Quia ita bene potest æquiualeere huic dictioni eo modo quo sicut huic dictioni quod similiter non est de fide. & contradictorium huius dicti per communem uiam in rebus theologicis congruenter possumus intelligere uiam quæ cõiter tenetur in ea uniuersitate in qua tempore sic dicentis magis uiget studium theologiæ non est de fide. & contradictorium huius dicti hoc tempore in uniuersitate Parisiensi magis uidetur studium theologiæ quam alibi non est de fide. & contradictorium huius dicti in uniuersitate Parisiensi nunc cõiter tenetur quod finitatio naturæ sit ratio locabilitatis substantiæ separata. non est de fide. & contradictorium huius dicti Scotus & maior pars nominalium tenet supradictam opinionem. & Thomas eam uidetur tenere in tertia parte summæ ubi agit de descensu Christi non est de fide. Tunc sic. Si contradictoria horum dictorum non sunt de fide sequitur quod ista dicta ponere credere & disputare non est in se hæreticum aut contra fidem nec ipsa dissensionem uel copulatiue ponens tenens & disputans potest accusari de hæresi. Sed ad hæc dicta simul & copulatiue posita sequitur positio conclusionis meae ut iacet præcise ergo ponens conclusionem meam præcise ut iacet de hæresi accusari non potest. Probationes autem omnium supradictorum habentur ex superscriptis. nam de primo dicto patet quod non solum est hæreticum sed et rationabilius suo opposito & a multis catholicis doctoribus creditum & approbatum & in secundo consentiunt omnes dialectici & omnes theologici unquam dialecticam nouerunt. ita de aliis omnibus de quibus et si quis potest dubitare uera sint an falsa nemo tamen tam rudis est. tamen expers omnis doctrinæ. tamen ignarus fidei & eorum quæ ad fidem attinent qui diceret illa credi non posse absque hæresi & sic eorum contradictoria esse de fide. Tunc autem ulterius arguatur sic. Qui credit conclusionem istam Christus &c. Ex uerborum & secundum proprium & non exortum usum loquendi non posse habere sensum catholicum credit contradictorium alicuius uel aliquorum ex supradictis. vii. dictis esse de fide. Sed qui aliquid tenent esse de fide quod non sit de fide male sentiunt de fide. quia contra dictum domini deuteronomii. iiii. non addetis ad uerbum quod ego loquor uobis neque minuetis ab eo ergo de conclusione mea male ut supra sentientes de fide male sentiunt. Vide o summe pontifex. uidete o apostolici ordinis augustissimi senatores uide o uniuersa Roma immo Italia immo christianorum ecclesia ut cõuincatur in hac prima propositione in qua me maxime fulminabant & in qua multis non tam accusandi me quam excusandi se de sua damnatione ansam aliquam habere uidebantur & de cæteris quidem conclusionibus patebit luce clarius nullam uel minimam quidem potuisse eos habere occasionem dandi

Argutia: quibus conclusio non est hæretica defen-

Exclamatio

nandi eas de hæresi & iam de ista prima in qua erant fortiores. uisum est qualis sit & recte ne an non recte per eos fuerit damnata præsertim iam explicato eis per me sensu quem per eam intēdebam & uerbis cōclusionis sine aliquo uel terminorum uel orationis abusu uel extorsione applicato. Et quis hoc sufficiat ad defensionē cōclusionis meæ tñ ad pleniorē huius materiæ dīscussionē. Dico q̄ etiā intēpretando cōclusionem eo mō quo ipsi interpretabantur q̄. s. Christus effectualitē auctōriter tantū nō pñtialiter fuerit in inferno adhuc aliquibus forte possit uideri præsumptuose per eos fuisse determinatū q̄ cōclusio simpliciter esset hæretica. cum sit q̄ Durandus ordinis prædicatorū theologus maximus qui forte non minus doctrinā magistrōs istos excedit q̄ ego excedar ab eis tenuit illam opinionē esse probabile & cum ueritate articuli bene defensabile. Sic enim scribit in tertio sūarū. Ad tertium sic procedit & uidet q̄ Christus secundū aīam nō descenderit ad infernum quia idē finitū nō pōt simul esse in diuersis locis sed aīa Christi cum esset creatura finita & statim post mortē fuit in paradiso cum aīa latronis. Cui dictū est Lucæ xxiij. Hodie mecū eris paradiso ergo tunc saltē non potuit esse in inferno. Item quæ Christus fecit & passus est in natura assumpta ordinata fuerūt ad salutē humanā. Sed ad hanc nō profuisset q̄ Christus ad inferos descendisset quia per passionem quā in hoc mundo sustinuit liberauit nos ab omni culpa & pœna ergo uidetur q̄ Christus ad inferos nō descendit. In cōtrarium est quod dñs in simbolo descendit ad inferos. Et apostolus dicit ad ephesios. iiii. q̄ autē ascendit quid est nisi q̄ descendit ad inferiores partes terræ. glo. i. ad inferos respondeo q̄ cū articulus sit Christū ad inferos descendisse & nō pōt intelligi ratiōe diuinitatis secundū quam est ubiq̄; nec rōne corporis secundū quam fuit in sepulchro. restat q̄ intelligatur ratiōe humanæ naturæ animæ supposito quo uidenda sunt duo primum est per quē modū aīa Christi descendit ad infernū. Secundū est ad quē infernū descendit.

Quomō angeli moueantur ad locum Quantū ad primū sciendum est q̄ cum anima separata non sit corpus nec uirtus in corpore nō potest dici q̄ aīa Christi descendit ad inferos eo genere motus uel descensus quo corpora mouentur eo genere motus quo angeli mouentur non clare patet. Angeli enim dicuntur moueri de loco ad locū inquantū successiue operantur in diuersis locis. anima separata non dicitur habere aliquam operationē circa locum uel circa corpus existens in loco quia cū ex natura sua sit determinata ad certum corpus nō potest mouere nec agere in aliud nisi mediante corpore proprio. sed illo caret dum est separata. ergo nō potest anima moueri de loco ad locum ratione operationis quam habet circa locum uel circa corpus existens in loco. Nihilominus hoc nō obstante pōt dici anima separata descendisse ad infernū dupliciter. Vno modo secundū deputationem. & sic dicuntur descendere ad infernum animæ dānatorum simpliciter. quia simpliciter deputatæ sunt ut resumpto corpore sint in inferno ppter quod dicuntur ibi esse ibi sunt simpliciter deputatæ. animæ autē sanctorū patrū dicuntur in limbo esse uel ad limbum descendisse propter deputationem nō simplicem sed cōditionatam. q̄ resumpto corpore nisi liberarētur a redemptore. hoc autē mō nō dicitur anima Christi descendisse ad infernum. s. propter deputationē quia oīs talis deputatio est propter culpam cōtractam uel commissam quæ in Christo nō fuit. Alio modo pōt dici aīa separata descendere ad infernum secundū effectum & hoc modo pōt dici anima Christi descendere ad infernum propter duplicem effectum quem habuit in illis qui erāt in inferno. Vnus effectus

QVAESTIONVM

effectus fuit exhibitio uisionis diuinæ qua carebant, ad quā se habuit passio Christi per modum meriti & quia totum meritum dependet principaliter ab actu animæ: Ideo hic effectus attribuitur sibi sicut principali principio merendi. Itē per appropriationem sicut Christus secundū animam fuit beatus sic secundū eam attribuitur ei fuisse causam beatitudinis in aliis. Congruum enim est ut ens in potentia reducat ad actū per id quod in actu est. Alius effectus fuit secundū quosdam ad quem se habuit anima Christi directe per modū agētis. Illuminare animas patrum quæ erant in limbo & de mysteriis quæ cadunt sub reuelatione: Secundum enim Dionysium septimo celestis gerarchiæ: Christus secundum animam habet docere angelos & rōne huius duplicis effectus pōt dici anima Christi descendisse ad infernum. Confirmatur autē hoc triplici ratione. Prima est quia moueri uel descendere competit animæ separatæ nō per modum motus corporum sed per modum quo moueri competit substantiæ spiritali sed reliquis substantiis spiritalibus puta deo & angelo nō cōpetit sibi moueri de loco ad locum per motū qui sit subiectiue in ipsis sed per effectum quem habent in aliis rebus ergo simili modo competit animæ separatæ & cōpetebat animæ christi. Secūda rōtalis est. Christus dicitur descendisse ad infernū: ut animas sanctorū patrum illuminaret ad uidēdum deū in eodē aut instanti quo Christus mortuus est sancti patres uiderunt deū, in eodē aut instanti nō potuit anima Christi eē in inferno per motū ergo nec descendit illuc per motū qui esset in ipsa sed per effectum quem hauerit in aliis. Item fuit in illo triduo dī anima christi fuisse i inferno cum animabus sanctorū patrum sic in illo triduo uel parte tridui dicit fuisse in paradiso cum anima latronis. Cui dictum est Lucæ. xxiii. hodie mecum eris in paradiso. sed id nō potest intelligi quo ad locum acq̃situm per motum: cum secundum ponentes spiritus in loco definitiue moueri de loco ad locum. Idem spiritus non potest eē in pluribus locis nec moueri simul pluribus motibus ad plura loca tendentibus. quare oportet ut intelligatur secundum effectū. q̃ si quis dicat q̃ paradisu dicit dupliciter. Vno modo locus corporeus. i. cælū empyreum: & sic nō fuit anima christi in paradiso nisi post assumptionem. Alio modo dī paradisu uisio diuinæ essentia & sic anima christi fuit in paradiso ab instanti cōceptionis & anima latronis in ipso die passionis p̃ quē modū non repugnat animæ Christi q̃ simul fuerit i paradiso sic dicto. i. q̃ uiderit deū & q̃ fuerit localiter in inferno si sic inq̃ dicatur non ualet quia sicut paradisu dicit dupliciter sit & infernus. Vno enim modo dicit infernus locus correspondēs infra terram. Alio modo carentia uisionis diuinæ sicut ergo anima latronis nō dicit fuisse cū anima Christi in paradiso nisi quia merito passiōis Christi anima latronis uidit deū sic anima Christi nō dī fuisse cū aīabus electorū patrum in inferno nisi quia aīæ eorum quæ carebāt uisione diuina & sic dicebāt eē in inferno merito huius passiōis purgatæ sunt ab hac carētia utrūq̃ ergo de pari debet intelligi quo ad effectū nō quo ad locū uel motū locale q̃ fuerit subiectiue in ipsa aīa quīs aut istud p̃babiliter sit dictū ēt satis uideat saluare articulū & dictum scripturæ: quia tñ uirtus diuina nō cōprehendit a rōne hūana. Ideo nō est pertinaciter asserēdū q̃ aīa xpī p̃ aliū modū nobis ignotū nō potuerit descendere ad infernū. Ad primū argumentū dicendū q̃ idē finitū nō pōt eē simul in pluribus locis definitiue uel circūscriptiue nec isto mō poni anima Christi fuisse simul in paradiso & in inferno. sed secundum effectū nihil p̃hibet q̃ idē finitū dicat esse i pluribus locis q̃ effectus sūt cōpos-

Vnde dicitur

de potentia aliquid reduci ad actum per modum

Dionysii

Prima rō

Secunda

Tertia

Paradisu

dupliciter

dici

Infernum

dupliciter

dici

dici

dici

dici

dici

dici

dici

dici

dici

dici

dici

dici

dici

dici

APOLOGIA

sibiles & simul subsunt uirtuti eiusdem agentis & sic anima Christi dī fuisse in paradiso simul & in inferno qā merito anima latronis uidit deum quod est esse in paradiso & animæ patrū quæ carebant uisione diuina & ob hoc dicebātur esse in inferno liberate sunt ab hac carētia & per cōsequēs ab inferno. immo secundū unū & eūdem effectū. s. secundū liberationē patrum potuit aīa Christi dici. simul eē in paradiso & in inferno cōsiderādo terminum a quo & ad quē illius effectus ratiōe enim carētiæ uisionis diuinæ a qua fuerunt per passionē Christi liberati potuit dici aīa Christi fuisse in inferno rōne uero uisiōis diuinæ ad quā sunt admissi potuit dici esse in paradiso. Ad secundū dicēdū q. eo ipso q. per passionē Christi liberati sumus a culpa & a pœna dī Christus descēdisse in infernū qā merito eius passiōis aliq. adēpti sunt a pœnis inferni. Descēsus. n. ille nō attēdit scdm motū localē existēte in aīa sed secundū effectū quē habuit in saluādis hęc Durādus ad uerbū. Qui cū talē opinionē nunq. inueniat retractasse si ipsa sit simpliciter hæretica & cōsequenter cōtra iam determinata ab ecclesia. Sequitur q. Durādus mortuus sit hæreticus. O insignis ordo prædicatorū & nræ religionis maximus splēdor potes hęc pati doctorē tuū primū fortasse post Thomā aut sine dubio inter primos. cuius libri quotidie in tuis scholis. in tuis claustris. in tuis bibliothecis habentur. leguntur colūtur nunc esse pnūciatū hæreticū. Agas tu cām doctoris tui. ego meā egi. imo tu o ecclesia tuam agas cām quæ pmisiisti per tot annos & nūc permittis. Durādum publice legi & tam nephandā iuxta hos magistros illius hæresim aut per ignorantiā nunq. agnouisti. aut per negligētiā & rei diuinæ cōtēptū agnitam nō dānasti. Q. uod si dicāt nō opus fuisse noua dānationē. cū hęc opinio sit de iam dānatis. Primo ex hoc seqtur q. dixi supra. Durādū. s. mortuū esse hæreticum. Secundo & Capreolū & Durandellū & multos alios doc. qui opinionē Durādī recitant & eā tñ de hæresi nō arguūt ignaros fuisse & rudes in fide. nec scientes discernere hæreticū a nō hæretico. Tercio dicāt mihi isti patres ubi ipsi istius opiniōis legerunt dānationē. Ego qdem ut de me fateor me eam usq. legisse nō memini. Cōciliiorū pfecto determinationē nullā contra Durādum asserre possunt. Cum nō solum dānata hęc unq. fuerit opinio in conciliis: sed nec in aliquo eorū de ipsa habita mētio est. Dicta itidē scripturę sacrę allegare cōtra eum nescio quo mō poterunt si non mētiē Scotus qui dicit teste Francisco q. ēt de ipso descensu Christi nedum de mō descensus non habet expressa mētio in doctrina euāgelica & per præmissa a nobis in principio. Q. patet de mō quo uteret forte Durādus ad exponēdum auctoritates scripturæ quæ uiderent eē cōtra eū. De auctoritatibus sanctorum forte multas possent adducere dicentiū fuisse aīam Christi triduo in inferno sicut corpus fuit in sepulchro & similia. & qcqd sit de fantasia Durandī quo. s. mō ipso supradictas auctoritates exponeret forte dicēdo de aīa hoc dici & non de toto cōposito. qā per animā principalr illa sit operatus quicqd inquā ipse dicat cuius ego opinionē nec teneo nec unq. tenui. Ego hoc dico & firmiter assero non ualere istā cōsequētiā. hęc opinio est cōtra dicta Augustini uel Hieronymi uel Gregorii & sic de cæteris docto. ecclesiæ ergo est hæretica & huius dicti ueritas sicut est a bonis omnibus & subtilibus theologis credita ita a me ēt euidenter probabitur. Quāuis. n. sanctorū doc. scriptura extra canonē bibliæ posita sit tradēda & leuanda & cum debita reuerentiā suscipiēda non tamen sunt eorum dicta ita firme auctoritatis & imobilitatis ut eis contradicere non liceat & circa ea dubitare nisi uel per

Exclamatio

Frāciscus

Nota

Durandī opinionē eē contra Augusti. Hieronymū & Gregorium

QVAESTIONVM

uel per scripturam sacra aliter probentur euidenter & expresse uel firmiter per ec-
clesia ipsa auctoritate determinatum fuerit illa firma ueritate & indubia continere.
Ideo per dicta sanctorum extra canonem bibliae praecise non potest conuinci opinio haer-
etica manifeste. nam ubi non est infallibilis ueritas ibi nec fides certa & indubia. Cum
fides certa ueritati infallibili innitatur. imo circa talia non est assensus infallibilis nec
adhuc firma. Ex quo. n. ibi certa ueritas & indubia fides non est ei semper assenti-
tur cum dubio & cum formidine falsi: quia ut dicit Augustinus in epistola ad Hieronymum
xi. contra Faustum. c. viii. & xvi. contra eundem Faustum si scriptura non con-
tinet infallibile ueritate & in aliqua parte sua falsa inuenitur non remanet in ea certa
fides qua ei firmiter credatur & propter falsitatem reprobam in una sua parte tota suspecta ha-
betur & sic fides titubaret. Quia ut dicit Augustinus de fide christiana. c. vii. titubatur si
de sacra scripturarum uacillat auctoritas. Quod autem in dictis sanctorum extra
canonem bibliae non sit ueritas infallibilis quantum ad praesens attinet tres mihi succurrunt
probationes. Prima est quia ipsi met doc. de dictis suis dubitant an in eis errauerint
an non. Vnde Augustinus primo de trinitate. c. i. inquit. Nec pigebit me sicubi hesito quare
nec pudebit me sicubi erro me corrigere. Et c. ii. perinde quisque hoc legit ubi
pariter hesitat. quare ubi errorem suum cognoscit redeat ad me: ubi meum. reuocet
me. hinc libenter tractationum Augustini in quo multa ex dictis ab eo antea dantur &
retractat. Vnde & secundo de trinitate magis operabor a quolibet reprehendi quam siue
ab errante siue ab adulante laudari. Laudator. n. & errans confirmat errorem. adula-
tor uero allicit in errorem. Emendabit autem me iustus in misericordia & arguet me.
oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Et sicut dicit Guido carmelita in
libro de haeresibus: licet Augustinus in his dictis loquatur humiliter nihilominus
loquitur ueraciter. Vnde ipse ad Vincetium dicit negare non possum nec debeo. sicut
in ipsis maioribus ita in meis tam multis opusculis multa esse quae possunt iusto iu-
dicio & nulla temeritate reprehendi. & in libro de uera religione inquit quicquid in
libris meis erroris inueniet: hoc solum mihi est attribuendum quicquid autem uerum aut
bene expositum illud uni omnium remuneratori & largitori deo tribuat. Praeterea ergo di-
cta Augustini egregii & diuini doctoris non semper in omnibus continere indubiam ue-
ritatem. Cum ipse circa ea dubitet errauerit necne & quod dictum est de Augusti-
no dictum intelligatur similiter de aliis doctoribus. Secunda probatio sumitur a discor-
dia quae est inter ipsos auctores. Discordia enim in scriptoribus testimonium est fal-
situdinis. Cum sit necesse quod saltem unus discordantium falsum dicat: quia necessario
altera pars contradictionis est falsa. Ideo Augustinus. xvi. de ciuitate dei probat
scripturae sacrae ueritatem ex mutua concordia scriptorum eius in qua omnes con-
cordant: & nullus ab alio discordat quod attestantur scripturae sacrae indubiae &
infallibili ueritati. Vero enim & ueritati ut dicit philosophus primo ethicorum
omnia consonant quod non accidit in aliis scripturis. Quanta. n. sit discordia in di-
ctis sanctorum extra canonicas scripturas nemo non nouit nisi qui illorum libros non
legit. Discordat Augustinus a ceteris sanctis doctoribus circa intelligentiam operum sex dierum.
Quia alii ponunt quod deus fecit illa sex dierum opera secundum successionem temporis die-
rum: a quibus discordat Augustinus. qui ponit omnia simul facta iuxta illud quod uiuit in aeter-
num creauit omnia simul. Vnde motus Augustinus numerat illos sex dies non secundum suc-
cessionem temporum sed secundum distinctionem cognitionis angelicae rerum in proprio
genere & uerbo & tamen non dicuntur illi uel isti haeretici & constat quod una opi-

nionum est falsa & per consequens dicta eorum non innituntur infallibili ueritati. Similiter discordant Hieronymus & Augustinus. quia Augustinus omnium psalmodum auctorem facit David. quod negat Hieronymus. Discordant similiter Augustinus super reprehensione Petri a Paulo an fuerit de peccato mortali aut ueniali ipsius dissensio Petri. Item etiam discordant in cessatione legaliū sic q̄ sibi contradicēdo unus necessario falsum dicit & tamē ex hoc neuter eorū hæreticus reputat̄. Similiter Beda Cū beda i super primo regū dicit q̄ Samuel fuit uerus sacerdos quod expresse negat Augustinus hac q̄stione in libro de q̄nibus noui & uete. testa. dicēs Samuel nō fuisse sacerdotē cum non sentit Hieronymus fuerit de filiis Aron. & Hieronymus primo cōtra Iouinianū dicit simulq̄ cognoscendum est q̄ Samuel leuita non sacerdos nec pontifex fuit. Ideoq̄ non nominatur inter sacerdotes sed inter eos qui inuocant nomen dñi. Dicta ergo istorum nō innituntur infallibili ueritati cū sibi contradicāt quorū una pars necessario est falsa ut patet per p̄m. iiii. methaphisice. Quin ipse Aug. in hac snia sibi met uideat̄ aduersari. nā in libro de q̄nibus noui & uete. te. q. xlyi. dicit ut diximus Samuel non fuisse sacerdotem. & tamen. xii. cōtra Faustum. c. xxxv. sic dicit cōmutatū sacerdotium in Samuelē reprobato Hely. & cōmutatū est regnū in Dauid Saule reprobato. ubi clare Aug. dicit translatū sacerdotium in Samuelē. sic q̄ Samuel uere fuerit sacerdos sicut Dauid uere fuit rex. De eodē etiā Samuele an fuerit resuscitatus uidetur a seipso dissentire Aug. Nā in quæstionibus noui & uete. test. q. xxvii. tenet q̄ Samuel non fuit per Phitonissam uere resuscitatus sed dæmon in similitudine Samuelis apparuit Sauli. & in libro de cura pro mor. agen. ponit q̄ aia Samuelis a dæmone uere excitata per artē magicā locuta fuerit Sauli. Hieronymus etiā in illa. q. an Salē fuerit Hierusalem uidet̄ in quadā sua epistola de cuius titulo nō memini sibi cōtrarius. qui etiā de. lxx. interpretibus contrariū sentit Augustinus. Item Greg. & Dyo. discordant circa ordines angelorū & solus Hieronymus cæteris circa p̄motionem bigami aduersatur. ipse. n. tenet & scribit in epistola ad Oceanū q̄ Bigamus ante baptismū post baptismū pōt promoueri si modo post baptismū plures non cognouerit uxores. Cui cōtradiciunt cæteri dicentes q̄ Bigamus siue ante baptismum siue post baptismum non pōt promoueri & in hoc existimatur istos melius dixisse ut scribit Aug. de bouo cōiugali & Ambrosius de officiis. Item Hiero. ad marcellā de quinq̄ q̄nibus scribēs dicit sanctos quī in fine mundi inueniētur non morituros sed uiuos assumendos Aug. aut̄ in li. de ciui. dei. Omnes tūc morituros affirmat. Item Hiero. super Mattheū dicit hoc dictū psalmi in oēm terram exiuit sonus eorū &c. & illud Christi prædicabit̄ euangeliū hoc in uniuerso mundo esse cōpletum per apostolos Aug. autē in epistola ad Exitiū cui consentit Origines sup Mattheum tenet hoc nondum esse cōpletū. Item Hiero. sup epistola ad Titum. tenet angelos per multa sæcula ante mundū uixibilē extitisse & deo seruisse quod & Ambro. tenet in Examerō. Aug. aut̄ super genesim tenet q̄ simul cum cœlo empyreo sint creati. Item Hiero. in prologo libri sapientiæ tenet q̄ ille liber sit philonis & non sit cōputandus inter sacras scripturas. Aug. autē in tertio retractationū ostēdit se q̄nq̄ tenuisse q̄ fuerit editus a Iesu sirach quod ibi retractat̄: & licet nō exprimat a quo sit editus tñ in libro de doctrina christiana ipsum enumerat inter libros sacros. Item Hiero. in libro hebraicarum q̄nū dicit q̄ deus anteq̄ cœlū & terrā faceret paradysum ante cōdiderat pp̄ illud quod dñs plantauerat deus paradysum a principio. Aug. aut̄ super Genesim ad litteram exponit a principio

QVAESTIONVM

a principio. i. tertia die Item Aug. in libro de cōcordia euāgelistarū asserit totā negationē Petri factā fuisse in atrio annæ & quæ dicta sunt inde post missum Iesum ad Caiphā recapitulādo dicta esse Hiero. aut sup Mattheū uideat uelie q. Petrus in atrio Caiphæ negauerit. Cui Beda in Lucā cōsentire uideat. Item. Hieronymus sup illud abacuch. mūdī sunt oculi tui negat singulos angelos p̄positos singulis corporalibus creaturis. & Aug. i. lxxxiii. quæstionibus tenet q. sic. Cui cōsentiant Origenes & Dam. Hieronymus sup illud Ionæ. Tollite me & mittite in mare. dicit q. licet p̄pria p̄ire manu ubi castitas p̄clitā. Aug. uero in libro de ciuitate dei cōtrariū affirmat. Multa deniq. repiunt talia qbus scī doc. inter se salua fide cōtraria cōscripserūt. Sed nec oīa succurrūt p̄peranti maxime. neq. n. elaborari hoc a me opus potuit exactiore diligētia qd uolui ueniētī statim iniustæ ifamiae morbo occurrere. scripturus alias sup hac re ut maiore ocio & cura ita & plura & fortasse meliora addā tñ & illud qd nūc occurrit Hieronymi epistola ad Aug. sic dicētis. Nec mireris si in tuis libris & maxime i scripturas. expositione quæ uel obscurissimæ sunt. qdā a recta linea discrepare uideant. & hoc dico non q. in operibus tuis quædam repræhendenda iam cēseam. neq. enim lectioni horum unq. operam dedimec horum exemplariorū apud nos copia est præter soliloquiorū tuos. libros & quosdā cōmentarios in psalmis quos si uellē discutere nō dicam a me qui nihil sum. sed a ueterum græcorū docerē interpretationibus discrepare hæc ille. Sicut ergo ipsi ad se inuicem ita & nos ab eis in multis salua fide & ueritate scripturæ. & sanctæ ecclesiæ determinatione dissentire possumus. Tertia p̄batio sumit ex speciali p̄rogatiua sacre scripturæ & sanctionum uniuersalis ecclesiæ quibus solis cōcedimus infallibilis ueritatis excellētiā. unde Aug. contra Hier. in epistola ad eū sic dicit. Ego. n. fateor caritati tuæ solis scripturæ libris quæ iam canones appellant didici hūc timorē honorēq. deferre ut nullum horū auctorū scribēdo errasse firmissime credā. aut si aliquid in eis offendo litteris quod uideat cōtrariū ueritati nihil aliud q. mēdosū eē codicē uel interpretē nō assecutū esse uel me minime intellexisse nō ambigā. Aliorū autē scripturas ita lego ut quātalibet sanctitate & doctrina polleāt. nō ideo uerū putem qā ipsi senserint. sed quia uel per alios locos sacre scripturæ uel p̄babilī. i. euidentī ratione quod a uero nō abhorreat p̄suadere potuerunt. nec te frater mi arbitror sic libros tuos lege uelle tanq. p̄pharū & apostolorum de quorum scriptis q. omni errore careāt dubitare nephādum est. absit hoc a pia humilitate & ueraci de temet ipso cogitatione. Et ipse Aug. iiii. de trinitate sane cum in omnibus litteris meis nō solū piū lectorē sed etiam liberū correctorem desiderē. Verūtamen uelut lectorē meum uolo mihi eē deditū. ita correctorē nolo sibi & sicut illis dico nullis meis litteris q̄si scripturis canonicis inseruisse. Sed in illis & quod non credebas cū inueneris incūctāter crede in istis autē litteris quod certum nō habebas nisi certū intellexeris noli firmiter tenere. Ita illi dico noli meas litteras ex tua opinione uel contentione sed ex diuina lectione. uel incōcussa ratione corrigere. Et Aug. in epistola siue libro ad Vincentiū. Noli ergo frater cōtra diuina tam multa tam clara tam indubitata testimonia colligere. uel calumniari episcoporū scripta minorum. sicut Hylarī Cypriani uel Agrippini. Nam hoc genus litterarum ab auctoritate canonū distinguendum est. Non. n. sic leguntur tanquam ex eis ita testimonium proferatur ut contra sentire non liceat. Et in epistola ad Fortunatum idem Augustinus nec quorūlibet disputatio

Hieronymus & Aug. cū Dama. & Origene. Verba Hieronymi

Tertia p̄batio Augusti.

Augusti.

Augusti.

Augusti.

nes quāuis catholicorū laudatorū hominū uelut scripturas canonicas habere debemus: uenobis nō liceat salua honorificentia quæ illis debetur hominibus aliquid in eorū scriptis improbare atq; respuere. Et in libro de unico baptismo q̄s nescit canonicā sanctā scripturā ueteris. & noui testamēti. certis suis terminis cōtineri eāq; posterioribus omnibus episcoporū literis ita prapponi (ut de illa omnino dubitari nō possit) utrū uerū aut ratū sit q̄cquid in ea scriptū constitit esse. episcoporū aut literas quæ post cōfirmatū canonē scriptæ sunt uel scribunt & p̄ sermonem forte sapientioris cuiuslibet & per aliorū episcoporū gratiore auctoritatem doctiorēq; prudentiā. & p̄ cōcilia licere reprahēdi: si qd in eis forte est a ueritate deuīatū. Possent infinita huiusmodi adduci. Ex q̄bus pateret dicta sanctorū infallibili ueritati ut praeisse sanctorū sunt nō inniti. Vnde & sæpe inuenies modernos

Robertus Olchor doctores discedere a dictis sanctorū. Dicitenim Robertus Olchor q̄ sanctus uir Anselmus in multis deceptus ppter ignorantiā logicæ & Ochan de actibus ghieararchicis nō sentit cū Dionysio. Et Scotus in. iiii. sen. quasi destruit totum processum Anselmi in libro Cuius deus homo. & ita sæpe alibi inuenies de aliis doctoribus. Volui aut hanc hic adducere nō tam ob Durandi opinionem quā ego nec te errasse neo nec unq̄ tenui q̄ p̄ id quod mox in principio secūda. q. tractabit. Ex his omnibus concludit q̄ si nō inuenitur expressa determinatio uel scripturæ sanctæ uel uniuersalis ecclesiæ contra opinionē durādī. præsumptuosū est ipsā dicere simpli

Obiectio citer hæreticā. Si aut inueniatur ferat oportet Durādus patienter hanc notā. Sed dicet aliquis esto q̄ sensus tuus quē declarasti te prætendere p̄ illā p̄ponē sit catholicus. Esto q̄ illū ēt p̄mittat uis uerborū nōne & p̄pō tua potest facere illū sensum Durādī quē tu ēt detestaris: & p̄pēa tu errasti ponēs cōclusionē q̄ scandalū posset facere in mētibus fidelīū. Ad hoc ego dico primo q̄ alia est ratio eorū quæ p̄ponunt

R. n̄sio prima disputanda: Alia eorū quæ ad doctrinā in scriptis tradunt legēda. Cū. n. qd disputandū p̄ponitur breuis & cōcisa & inexplicita p̄ponit p̄pō in se & uerborū & sensuū multiplices implicās difficultates in ipso disputādī cōgressu dissoluēdas. Alio qn si omnia ibi explicarētur disputationi locus nō relinqueret p̄pēa ambigūā obscurā uel æquiuocā p̄positionē ponēs disputandā iō excusatur q̄ futurū est ut inter disputādū ipsā distinguat & declaret. q̄ uero doctrinaliter aliqd litteris mādāt id faciūt scribēdo quod hic fit disputando. Quare ibi omnia clara dilucida & expedita esse dēebt. Secūdo cōsiderēt seuerissimi isti cēlores nō solū difficile sed pene impossibile ēē ita librare & examinare uerba omnium p̄ponum quas quis p̄ponuit: ut nulla possit esse in sensu ambiguitas & erronea inde opinio nulla elici possit: nec ego p̄fecto meis propositionibus arrogare uolo q̄ euangelicæ & apostolicæ multæ p̄positiones nō habent. Multas. n. & inter illas est reperire quæ &

Secunda multiplices habent intelligentias & ad erroneū sensum transferri p̄nt immo: quæ & prima facie sonare hæresim uidentur. hinc omnes hæreses pullularūt: dū. saliq nō tam p̄funditatē sensus it̄rospiciebāt q̄ qd cortex uerborū euangelicorū sonat at tēdebāt. hinc Arrius audiēs p̄r maior me est p̄fem credidit ēē maiore filio & filiū dixit ēē creaturā. hinc Eluidius audiēs q̄ Ioseph nō cognouit Mariā donec peperit primogenitū suū attēdēs porius uim grāmaticale illius dictiōis donec q̄ ueritatē sensus euāgelici de p̄petua uirginitate Mariæ dubitauit: hinc Marcion illud Pauli legēs. Lex aut subintrauit ut abūdaret. delictū credidit legē Moyfi esse malā & a malo principio iuxta Manicheū & Basilides illud legēs, ego aliqn̄ sine lege uiuebam

Nota hæreticorū hæreses ac unde pullularint

QVAESTIONVM

uinebā credidit animam Pauli in alio corpore aliquādo uixisse. Hinc Eunomius audiēs christum ridentem iudæis accusantibus eū q̄ se diceret filiū dei scriptum esse & illud ego dixi dñi estis & filii excelsi omnes rē potius dictā. & id quod fm se responsum est attendens q̄ intentionē & propositū respondētis credidit eo modo Christū filiū dei dici quo & qlibet sanctus dicitur dei filius. Similiter & hec ppō illam diē neq̄ filius nouit multis fuit occasio credendi plura intelligere patrem q̄ credat filius q̄ si secundū sensum quē cōmuniter faciunt uerba etiā interpretemur id uidetur praeferre cū tamen alia sit latentis sensus ueritas: Possem infinitas si miles propositiones adducere ex canone scripturarū: & ideo bene dixit Hilarius Hilarius intelligentia dictorum ex cāis est assumenda dicendi quia non sermoni res sed rei est sermo subiectus. Et glosa super istud textum. Inq̄t non semper debemus intelli Glosa gere ut uerba prima facie sonare uident maxime ubi ambigua sunt sed debemus recurrere ad intentionem loquentis. Et Gregorius inq̄t plerunq̄ dū pprietas uer Grego. borū attenditur sensus ueritatis amittitur. Et Gregorius. xxyi. libro moralium. Nō debet aliquis uerba cōsiderare: sed uoluntatē & intentionē: quia nō debet intētio uerbis deleruire: sed uerba intentioni: & Hiero. super epistolā ad Galathas testat Hierony nō in uerbis scripturarū esse euangeliū sed in sensu: non in superficie sed in medulla: mus non in sermonū foliis sed in radice rationis. Propterea Ochā in dialogo falsificat Ocham hāc cōmunem propositionem. uerba non ex opinionibus singulorū sed ex cōmuni usu accipienda sunt maxime: in secunda parte. Dicit. n. q̄ in uerbis ambiguis & multiplicibus nō est recurrēdū ad cōmunem intelligentiā: sed potius ad intētionem loquentiū. & ita dū est ambiguitas in doctrina alicuius dicentis uel scribentis. Similiter recurrēdū est ad intentionē dicentis ut ipse se exponat & exprimat uerū sensū quē pmittat uis uerborū. nec est reprobāndus nisi posset conuinci q̄ talis sensus uerus aliis dictis suis esset cōtrarius uel esset impinēs pposito suo. & ita etiā in simplici loquela ad intētiōem loquentis recurrēdū esse dicit idem doctor. & standū esse interpretationi eius nisi cōstat aut probabiliter uel uiolēter præsumat q̄ talī modo loquēdi ambiguo usus est ad decipiēdum uel ad aliū malum finē. Ex quibus omnibus concludo q̄ non ego errauī qui cū protestatione pbabiliter Epilogus multiplicem pposuerim ppōnem inter disputandū declarandam. quā tamen ē nullum potest facere sensum quē etiā aliquis doctor non reprobatus aut pro tali nondū per ecclesiā declaratus tenuerit. sed errauerūt potius qui ppositionem habentē sensum catholicū quē pmittit uis uerborū: & q̄ est magis in eo sensu catholico iam eis a proponēte declaratā simpliciter hāreticam esse iudicarunt. Quod etiā si ante declaratū sensum meū fecissent licet forsitan excusabilius errassent: tamen quia si uere docti sunt p se ēt poterant cognoscere habere ppōnem duplicem sensum: quod attendētes nō solum simpliciter eā dānare sed in bonum etiā potius eā sensum interpretari debuissent. Nā aug. in libro de cōcordia euāgelistarū illud Augusti. Mathei exponēs: nolite iudicare & nō iudicabimini inquit hoc loco nihil aliud picipi existimo nisi ut ea facta quā dubiū est quo animo fiant in meliorem partem interpretemur. De factis. n. mediis quā possunt bono & malo animo fieri temerariū est iudicare maxime ut condēnemus. Quod ergo de his quā fiunt dicit Augustinus dictum pariter intelligamus de his quā dicuntur & ita speculatiuis applicantes sententiam Augustini. Cōcludamus q̄ in hīs dictis quā possunt habere bonum & malum sensum temerarium est iudicare maxime ut condēnemus.

QVAESTIO SECVNDA DE POENA PECCATI MORTALIS.

St aut secūda cōclusio quā isti dānauerunt hęc. peccato mortali finiti tps nō debet poena infinita secundū tps sed finita tantum.

Et quia dū pono cōclusionē in libello meo hęc pmittuntur uerba. Nisi essent dicta sanctorū quæ in manifesto sui sermonis uident dicere oppositū firmiter asserere infra scriptas cōclusiones. Assero tñ

iplas esse pbabiles & rationabiliter posse defendi. Q uarū prima est hęc. Peccatū mortale est in se malū finitū. Secūda est hęc. peccato mortali finiti tps &c. Q uīdam magister de hac mecū cōclusionē habēs disputationē quid inq̄t ipse aliud q̄rimus testimoniu q̄ tua cōclusio sit hæretica scū tu ipsemet manifeste dicas eā eē cōtra dicta sanctorū. Valet. n. cōsequētia est cōtra dicta sanctorū ergo est hæretica. ostendi ego tunc ei ut ēt inferius ostēdā quō mea cōclusio sentētiis sanctorū uihit repugnabat. & quō erāt intelligēda uerba. sed qñ ita fuisset q̄ cōclusio esset cōtra dicta sanctorū quātū ualeret sua cōsequētia & q̄ docto ut se ipse iactat theologo eēt indigna patere pōt unicuiq̄ ex supradictis in prima cōclusionē. Scio qd dicere hic de isto magistro. Est. n. is q̄ toties in patriā lras misit de me q̄ si trophæū triū phūq̄ pollicētes. Sed uolo ut p̄misi a principio rōnibus nō cōuiciis agere causam meā. Venio ad cōclusionē. & q̄ isti magistri iudicauerūt & cōclusionem ipsam & rñsiones ēt quas eis sup hac cōclusionē me interrogātibus dedi eē falsas erroneas & hæreticas uolo prius declarare ipsam cōclusionē eē catholicā & cōsonā dictis fere oīum doctoꝝ. dico aut meā q̄ si eā in alio sensu capias q̄ in eo quē ego per ipsam intēdo: iā nō ē ista mea cōclusio quā ego pposui. Propositio. n. multiplex est multæ p̄pōnes deinde uolo declarare ipsas ēt rñsiones meas esse tales. tā de ipā cōclusionē q̄ de ipsīs rñsionibus declarādo semp q̄ sensus meos. i. quos p̄ illas intēdo permittit uis uerborū. Pro declaratiōe ergo cōclusionis qnq̄ sunt notāda. Primo

Primū no
tādū i pec
cato. s. con
uersio &
auersio

notandū q̄ in pcō duo possunt cōsiderari. Cōuersio ad bonū creatum & auersio a bono incommutabili & increato. Primo mō peccatū est malū finitū ēt scdm oēs doctores. Secūdo peccatū est malū infinitū secundū cōem uia. & q̄ cōuersio ad bonū creatū quo peccādo abutit̄ peccator est de intrinseca rōne ipsius peccati. Ideo dī q̄ peccatū est intrinsece malū finitū. auersio aut a bono increato facit ipm esse extrinsece infinitū q̄ solū pro tāto dī infinitū malū q̄ est auersio ab infinito bo

Secundū
p tps q̄ no
tetur

no & ideo solū relinquitur q̄ extrinsece & obiectiue infinitū malū. Secūdo nota q̄ per tēpus possumus intelligere solū tps uia: & hoc mō certū ē q̄ neq̄ peccatū nec q̄cūq̄ aliud ad hoīem ptinēs possit eē infinitū secundū tps cū tps uia cuiuslibet uiatoris sit nō solū duratiōe & finitū sed ēt breue. Alio mō possumus intelligere p tēpus: tempus uia: & termini & hoc mō accipitur in cōclusionē. & sic aliqd potest in homine durare per tēpus infinitū ut patet. Tercio nota q̄ peccatū mortale

Tertium
peccatum
s. duplī
sumi

potest capi dupliciter. uno modo pro actu prohibito uel omissione actus p̄cepti a deo. Alio modo pro reatu derelicto ex p̄dicto actu prohibito uel dicta omissione actus. qui quidē reatus in multis locis sacra scripturæ dī peccatū. & p̄ tale peccatū denotatur aliquis peccator cessante uel trāsēute actu peccati p̄rio mō dicti. Ex quo tertio notando patet q̄ rōnabiliter est dicendū q̄ licet in isto qui dānatur pro peccato mortali aliquādo finiat̄ ipm peccatū pro quo dānatur quantū ad entitatem intrinsecam ipsius actus qui primo modo denominatur peccatum. non finit̄ tamen quantū ad reatū: immo si sic finiret nō deberetur ei poena æterna. &

na. &

QVAESTIONVM

ita. & ita peccatū cui debetur pœna infinita est infinitū secundū tēpus quātum ad reatum. Quarto est notandū q̄ deberi capī dupliciter: uel dupliciter pōt intelligi q̄ alicui peccato debeat aliqua pœna. Vno mō dī id alicui deberi quod ei aliquando reddet & sic dicitur rationabiliter & catholice q̄ peccato finiti tēpis quātum ad entitatē intrinsecā & reatū non debet pœna infinita secundū tēpus. & isto mō intelligitur cōclusio præsens q̄ peccato finiti temporis nō debetur &c. Omne enim peccatū cui debet isto modo. i. pro quo aliquando reddet pœna infinita est dicto modo infinitū: nec unquā alicuius damnat nisi peccatū pro quo damnatur sit illo modo infinitū secundum tempus. Habet aut cōclusio & alio sensum catholicum hunc. i. q̄ nunq̄ debetur ita. i. q̄ reddatur alicui pœna infinita secundū tempus nisi ipse sit finaliter impœnitens & sine fine omittat. pœnitere de illo peccato quod omisit uel cōmisit in uita ita q̄ pro tēporali pœtō prædicto mō debetur pœna infinita si nō redeat peccator ad iusticiā. Sicut. n. pœnitentia finit peccatū quātū ad deacceptationē. i. iuxta illud quacūq̄ hora ingemuerit peccator &c. Ita impœnitentia de aliquo peccato ppetuat ipsum in reatu & deacceptatiōe ad pœnā infinitā. & sic nūquā alicui pœna infinita debet illo primo modo nisi habeat peccatum infinitū secundū tēpus. Vindicta. n. quā de peccatore petit deus est quod redeat peccator spōte ad debitū obedientiæ: dolēdo de contēptu. alias torquebit quo usq̄ sic uelit. Alio modo pōt intelligi aliqd alicui deberi quo meritorie uel de meritorie dignus est: & quod ei etiā reddetur si in illo decedat: & sic pro peccato mortali finiti tēporis debet pœna infinita quia qui mortaliter peccat in tpe unius horæ est dignus pœna infinita. ipsaq̄ ei reddet si in isto finaliter decedat etiā post eo q̄ non habeat aliud peccatū infinitū secundū tempus: hanc distinctiō huius distinctiōnis deberi est in frequenti usu apud theologos. Vnde iuxta istā distinctiōnem dicunt doc. q̄ præsente p actu meritorio quem dum est i gratia elicit non datur uita æterna. capiēdo deberi primo mō quia nūq̄ ei reddet. & similiter dicitur q̄ prædestinato dū est in pœo mortali non debet pœna æterna. q̄a nunq̄ ei reddet eo q̄ peccatū illud finiet. & in eo nō moriet sed in gratia. Ex prædictis patet q̄ ipsa cōclusio mea hēt sensum catholicū et secundū usitatū modū loquēdi catholicorū doc. nec fuit dānāda p hæretica falsa & errōea cū oppositū eius potius falsum sit & erroneū. Rudicitatis aut maxime erat credere q̄ ex prædicta cōclusiōe ego inten debā negare pœnā æternā dānatorū. Quinimmo ex cōclusiōe mea hī pscrutatio causā qua dānati in æternum puniunt: q̄ cām ego dixi esse ppetuationē reatus in anima peccatoris p finalē eius impœnitentiā & perpetuā omissionē igemiscēdi de suo peccato: quæ opio nō solū uidet non esse hæretica: sed ita catholica: ut nemo eā si sit catholicus & in sacris lris exercitatus recte & rōabiliter negar possit. Qd aut & ppo ex uī terminorū hunc sensum prætendat patet. Sic. n. dicit propositio. Peccato mortali finiti tēpis nō debet pœna infinita secundū tēpus. In qua ppositio ne ego accipio deberi pro eo qd aliqui pfoluet. q̄ usitatissimum eē apud doc. iam patuit supra. & accipio pœtū pro offensa & reatu: quæ accipio nō solū impropria est uel abusiua: sed frequēs in sacris lris. postq̄. n. mēgr sententiā in scdo inquiri an trāsēute actu peccati peccatū sit in eo q̄ peccauit donec ipse pœniteat sic respō det. Nō est ignorādū pœtā duobus modis esse i aliquo & trāsire actu. i. & reatu. Dicit etiā Durādus ibidē q̄ dupliciter intelligit finiri peccatū. Vno mō p solā actus cessationē. Alio mō per peccati dimissionē. Quod aut etiā reatus dicat aliquādo

Quartū
Deberi ca
pit duplici
citer

Nota de
uindicta

Epilogus

Nota

Declarat
conclusio
nem ex uī
terminorū

non esse
hæreticā
Magister
sententiā
Durādus

APOLOGIA

- Thomas** peccatū expresse dicit Thomas ibidē sic dicēdo. Reatus mediāns inter culpā & poenā sortit̃ nomē utriusq; extremi. Sed nōne etiā accipit̃ peccatū pro reatu ibi. Sancta ergo & salubris est cogitatio p̃ defunctis exorare ut a peccatis soluantur illi. n. defuncti pro q̃bus est orandum ut a peccatis soluantur nō sunt in peccato capiēdo peccatū pro culpa mortali. neq; a tali peccato solvuntur post mortē sed solū a peccato capto pro poenā uel reatu poenæ isto mō etiā accipit̃ peccatū ibi peccata tua elemesynis redime: & ita in multis aliis passibus scripturæ. Si ergo & sensus p̃positiōis catholicus & acceptio terminorū in propōne catholica & p̃batissimæ
- Rñsiones** quid erat cur hāc cōclusionē meam pro hæretica dānarent? Nūc uenio ad rñsiōes
- quas auz** meas & primo dixi q̃ si aliq̃s pseuerabit tantū per tēps finitū in peccato mortali
- ctor dede** iste nō punietur nisi per tēpus finitū: quod dictū tripliciter uerificat̃. Primo cum
- rat** p̃ctm̃ mortale p̃ reatu accipimus & nō pro actu cōmissiōis uel omissionis ut dic-
- Primo** tū est in declaratione cōclusionis. Secūdo aduertendū q̃ ly p̃ctō mortali de rigo
- Secundo** re logicæ accipitur cōfuse & nō determinate. Tertio q̃a uerū sit q̃ si iste qui pec-
- Tertio** cauit pseuerauerit tm̃ per tempus finitū in determinato pcō puta in omissione p̃c̃nitēdi de suo p̃ctō. ita q̃ aliq̃n p̃c̃nituerit de ipso iste non puniet̃ de ipso nisi per tēpus finitū. & q̃ hos catholicos sensus & nullū a fide dissonū intēdere patet p̃ id qđ subiūxi in rñsione cū dixi stare cum ueritate cōclusiōis q̃ quilibet decedēs in p̃ctō mortali puniet̃ in æternū. Cum aut̃ ulterius quæreret̃ a me an aliq̃s q̃ peccat tm̃ p̃ tempus finitū uno peccato mortali: & moriatur imp̃c̃nitens puniat̃ in æternū. Respōdi q̃ sic: sed dixi q̃ talis nō puniet̃ pro illo actu solum qđ uere respōsum est ad quæstionē factā q̃q; et uerū sit qđ si solū peccasset isto actu p̃nniret̃ eternaliter: sed ex quo quæstio ponit̃ istū mori imp̃c̃nitentē ipse puniet̃ etiā pro ipsa imp̃c̃nitentia. immo pro infinitis omissionibus p̃c̃nitendi & pro infinitis actibus aliis malis totalibus uel partialibus in q̃bus p̃sistit dānatus. Sicut. n. cōtinue male uult dānatus: & ita cōtinue peccat & demeret̃ nō qđ ē aliā & aliā poenā essentialē sal-
- Nota** tē & quæ nō est ipsa culpa sed eādē multiplicius ita puniet̃ pro illis actibus malis in q̃bus cōtinuat: quia uero id uidet̃ eē cōtra cōm modū dicēdi sanctorum. licet nō cōtra rē dictā & sensū suū. Ideo tā scripto q̃ uerbo dixi me nō asserere istā op̃nionē. s. in tali mō dicēdi p̃p reuerentiā sanctorū. sed dixi eā posse p̃babiliter defendi. Finalit̃ etiā ultra prædicta addidi: q̃ quilibet decedens in pcō mortali ex reatu istius peccati: ideo puniet̃ in æternū: q̃a ex hoc q̃ decedit in isto reatu ponit̃ in tali statu q̃ necessitat̃ ad peccandū in æternū peccato saltē perpetuæ omissionis p̃c̃nitēdi & disponēdi ad grām. Prædictas aut̃ respōsiones meas dixerūt isti magistrī nō esse satisfactorias argumētis & inq̃sitionibus suis: imo q̃ errorē errori supaddi di per talē rñsionē: p̃p quod & respōsiones & declarationes dixerūt esse falsas erroneas & hæreticas. Quod autē in hac tam reprobāda damnationē sua errorem errori ipsi superaddant & nō ego quis non uideat nisi qui catholicas ueritates simul cum eis oderit uel non intelligat. Breuiter autem recapitulando id quod intendo in hac cōclusionē est hoc q̃ uerū est quidem q̃ mortale peccatum finiti temporis est dignum poenā æterna: & ei debetur & etiā aliquādo persoluetur poenā æterna si non fuerit dimissum ante mortem. Tamen si peccatum mortale est finitum secundū tempus non solū quātum ad entitatē intrinsecā positiuā actus prohibiti a deo uel priuatiuā omissionis actus a deo p̃cepti. Sed etiam quātum ad imputationem uel deacceptionem, reatum quoq; & maculam quæ in multis locis scripturæ & in

QVAESTIONVM

raz & in cōi modo loquēdi doctōrū s̄ape dicit̄ peccatū & quē sic est de rōne peccati aeternaliter puniēdi. q̄ si nō maneat dicta īputatio ul̄ macula nunq̄ peccato debet̄ & aliqn̄ p̄soluet̄ p̄cna aeterna. De tali inq̄ peccato quantū ad oīa p̄dicta finito quē quidē finitio sit p̄ p̄cnitētiū saltē de mortali actuali. Dico q̄ ei nō debet̄ p̄cna aeterna itelligēdo deberi alicui q̄ ei aliqn̄ reddet̄ uel p̄soluet̄ imo q̄buscūq̄ reddet̄ p̄cna aeterna p̄ peccato mortali illi sine fine fuerunt in isto peccato mō sū perius dicto. & hoc est q̄ intēdit Gregorius dices peccatorē puniri p̄cna aeterna quia peccauit in suo aeterno. i. sine fine. & sic nos dicimus omnē hominē q̄ damnatur mori in peccato p̄ quo damnat̄. Cōsentit & Thomas in quarto s̄n̄iarum. dices ideo durare p̄cna damnatorū in aeternū: q̄a culpa durat in aeternū. Dico p̄pterea q̄ in oī isto qui damnat̄ est unū peccatū infiniti tēporis tā loquēdo de tēpore uiuē q̄ termini. i. omīssio p̄cnitēdi quā in dānato nunq̄ habet finē & ita patet q̄ infinitas durationis peccati istius qui damnat̄ infinitas dico quātū ad imputationis reatū uel maculam & imp̄cnitentiā uel omīssionē p̄cnitendi de isto est causa quod ei debet̄ & aliquādo p̄soluetur p̄cna aeterna & hāc satis de ista conclusione.

Grego.

Thomas

QVAESTIO TERTIA DE ADORATIONE CRVCIS ET IMAGINVM.

Tertia conclusio quam damnauerunt fuit hæc.

Nec crux christi nec ulla imago adorāda est adoratione latrīæ etiam eo modo quo ponit Thomas.

Hanc conclusionē per istos damnata ego non solū credo esse catholicā sed etiā ueriorē sua opposita quæ est hæc. Crux christi & imagines sunt adorandæ latrīæ eo modo quo pōit Thomas. Minus enim mihi uidet̄ rationabilis in hoc opinio Thomæ q̄ sit opinio Durandī. & Henrici de Gandauo. Ioānis de guarra. Roberti olchot. Petri de Aquila & aliorum compluriū quos ego sequor in cōclu-

Auctōrū
discōueni
entia

sione. quod ut manifestū fiat ponā primo opinionē Thomæ quā ego nō teneo. De inde opinionē doc. quos sequor. Ex q̄b̄ patebit determinationē istorū magistroꝝ de mea cōclusionē p̄ter id quod nec recta sit nec iusta. totū ēt oppositū p̄suppone re eius quod intēdo ī cōclusionē. Dicit ergo Thomas q̄ q̄a sicut dicit p̄hus in libro de memoria & reminiscētiā duplex est motus aīæ in imaginē unus in ipsam imaginē secūdū qd̄ est res quēdā. alio mō in imaginē ut est imago alterius. inter hos duos motus est differētiā q̄a primus motus quo aliqd̄ mouet̄ in imaginē prout est res quædē est alius a motu qui est in rē cuius illa est imago. Secūdus aut̄ motus q̄ est in imaginē. inq̄tū est imago est unus & idē cū illo q̄ est in rem. & ideo cōcludit q̄ licet imagini Christi ut est res quædā in se nō debeat̄ adoratio ei tamē ut ē imago debet̄ eadē reuerētiā quæ debet̄ ipsi cristo quæ est adoratio latrīæ. iste est modus Thomæ qui aliis doc. merito uidet̄ extraneus & piculosus. nā ipsa imago etiā ut imago ut sic est distincta ab imaginato ut sic enim refert̄ ad imaginatū tanq̄ ad aliqd̄ a se distinctū. quare etiā si ut sic terminabit̄ adorationē latrīæ. uidetur sequi q̄ aliquid aliud a deo adorabit̄ latrīa quod est absurdū. nec potest dici ut dicit Capreolus uolens saluare dictū Thomæ q̄ ipsa imago nō adoretur seorsum: sed imago & imaginatum sint unū totale obiectum adorationis. Quia aut̄ huius totalis obiecti altera pars est ipsa imago quæ est ens creatū respectiū aut nō. Sinon

Thomas

Contra re
sponsionē
capreoli.

APOLOGIA

ergo non debet dici q̄ ex illis duobus fiat unū obiectum totale quia ex tali dicto sequitur q̄ utrūque illorū sit obiectū partiale licet alterū illorū principalius si sic sequit̄ q̄ aliqua res creata de genere relationis saltē partialiter terminabit adorationem latrīæ. quod certe dicere uidet̄ male catholicū eo magis q̄ nō solum hoc nō pōt dici de re creata. sed etiā ipsa p̄sona in diuinis ratione p̄prietatis relatiuæ nō sunt formalis terminus adorationis. Fundamētum aut̄ Thomæ parū efficax uidet̄. Nam cū dicit p̄h̄s q̄ idē est motus animæ in imaginē & imaginatum nō sic intelligit q̄ aīa dicat imaginē ut imago est esse idē cum exēplari & ita qcqd uni debetur etiā alteri deberi. sed solū intendit hoc p̄h̄s q̄ motus recordatiuus quo aīa recordatiue mouet̄ in imaginē ut ēt imago etiā terminat̄ ad imaginatū. Habet & aliū sensum nerū & est. q̄a si ego habeo cōceptū definitiuū unius relatiui intelligo etiā aliū sed q̄ oīs motus aīæ & maxime uolūtatis sit idē in imaginē & imaginatū hoc nullo mō intendit p̄h̄s patet a simili etiā secūdū modū loquēdi quo utit̄ ipse Thomas. Sæpe. n. ipse dicit q̄ idē est motus uoluntatis quo uoluntas fert̄ in finē. & in ea quæ sunt ad finē cū uult ea p̄pter finē. & tamē certū est etiā secūdū eū q̄ ille motus ut attingit finē est fructio ut aut̄ attingit ea quæ sunt ad finē est usus & nō fructio. Videtur ergo aliis doctoribus nullo modo dicendū q̄ imaginē Christi etiā ut est imago adoremus adoratione latrīæ q̄a ut sic est res creata diuinitati nō unita & q̄ magis est ut sic est entitas respectiua. p̄pterea dicit Durādus q̄ ista propositio crux christi adoratur latrīa. in sensu p̄prio est falsa habet aut̄ sensum impropriuū ueq̄. & est iste. Christus ut rememoratus per crucē uel ut p̄sēns in cruce sicut imaginatū est p̄sēns in sua imagine adoratur eadē adoratione ac si esset p̄sēns in se. & secūdū hūc sensum cōcedo ego etiā istam p̄positionē. Crux adoratur adoratione latrīæ. hoc est ergo qd̄ dicit Durādus q̄ adoratur rememoratiue & eandem snīam intēdit Robertus olchot cū dicit q̄ magis p̄prios modus est loquēdi. dicere adoramus ante crucē. q̄ dicere adoramus crucē. Eandē deniq̄ snīam intendunt Henricus & Ioānes de guarra. Cum dicūt q̄ adoratur per accidēs & idē dicunt Petrus de Aqla. Verū id qd̄ plus addūt Henricus & Ioānes de guarra qui in hac materia completius loquuntur est hoc. Dicūt. n. isti q̄ imagini per accidēs siue rememoratiue debet̄ ille honor q̄ per se debet̄ imaginato & rememorato: certū est autē q̄ nihil est cui per se debeat̄ latrīa nisi deus trinus & unus & Christus p̄pter unitatē suppositi dei aut̄ imago esse nō pōt. R. estat ut si qua est imago cui per accidēs & Io. dens & rememoratiue debeat̄ latrīa sit imago christi. Verū q̄a talis imago principaliter nobis repræsentat humanitatē Christi. Secūdario aut̄ diuinitatē. uidet̄ q̄ Francisci primario per accidēs ei talis honor debeat̄ qualis debet̄ p̄ se humanitati christi. cū Henri humanitas autē christi p̄ se sumpta solū adoratur ypdulīa. ergo & talī imagini primario p̄ accidēs solū debet̄ adoratio ypdulīe. Secūdario aut̄ p̄ accidēs debet̄ istis conso adoratio etiā latrīæ eo. s. modo quo dictū est. q̄a & ipsa imago secūdario nobis repræsentat & rememorat̄ diuinitatē etiā ipsam christi & in hoc habet̄ cōuenire cū & a franci Hérico Frāciscus de mayronis. & oēs Scotistæ qui dicūt q̄ humanitati christi nō debet̄ latrīa. Thomas aut̄ quia uidet̄ tenere oppositū de adoratione humanitatis christi forte etiā in isto casu ab Hérico dissentiret: & uere opinio Thomæ ut dicitur & a Ca Fran. in tertio est aliq̄liter piculosa & in ista materia de adoratione nō uidet̄ mihi preolo nō esse eius uia bene tuta. eo. n. usq̄ p̄cessit ut ēt in tertio snīa: diceret q̄ cruci christi pōt defēdi in qua pepēdit ēt ut rei inanimatæ deberet̄ aliqua adoratio & tñ scimus secūdū omnem

Q V A E S T I O N V M

oem theologia q id p d nō potest esse subiectū susceptiū sanctitatis uel uirtutis
nō pōt eē terminus alicuius adoratiōis & ille Io. capreolus defensor Thomae ipse
ēt fatef id dictū Thomae nō posse defendi .nec hēt aliā uia saluādi Thomā nisi q
dicit q ipsemet Thomas uidet deinde aliter sensisse in summa. Ex his ergo patere
pōt q sit catholica cōclusio mea & rōnabilior sua opposita & cōi uia theologorū
magis cōsona cuius sensū breuiter recapitulādo dico q hęc ppositio crux christi
adorat pōt hēre duos sensus. unus est ppius. i. q crux christi siue ut res siue ut ima
go siue ut partiale siue ut totale obiectū adorat tāq terminus adoratiōis. & iste ē
sensus quē intēdit Thomas & quē ego nego. Alius ē sensus iproprius dictae ppō
nis. & est crux Christi adorat. i. Christus i ea ut in suo rememoratiuo adorat ac si
esset pns in se & istū sensum ego cōcedo & cū ecclesia oro dicens. O crux aue spes
unica. Et crucē tuā adoramus dñe. Ex dictis iā patere multa pnt. Primo patet qd
ego intelligere cū dixi alias q sequēdo opinionē Hērici. & Io. de guarra imaginē
crucifixi debeat ypdulia qd erat intelligēdū rōne eius qd primario nobis reme
morat. & est humanitas christi & trūcate hoc dixi q ad auctores illos me refere
bā quos istis magistris utpote ueteranis & lectos iam decies & plectos existima
bā. Secūdo patet q false ipsi dixerūt me negare oem modū adorationis latrīae: cū
expresse ego dicā in cōclusiōe me negare modū Thomae qd ēt si non dixissem sed
simp liciter sic staret ppō nec crux nec ulla imago adorāda est latrīa adhuc de uir
tute sermonis ista ppō nō negaret oem modū adorationis latrīae. nā patet secūdū
bonā logicā q negatio uel distributio termini multiplicis nō negat aut distribuit
ipm p oī supposito cuiuslibet significati. alias ista ppō oīs cāis est stella eēt simpli
citer cōcedēda uel simpliciter negāda. Sicut ergo nō dicit copulatiue q oīs canis
cālestis & oīs canis marinus & oīs canis latrabilis sit stella licet de oībus pdictis
incōiūctim id dicat ita in ista negatiua crux nō adorat adoratione latrīae. ubi ly
adorat est æquocū ad adorationē p modū termini & ad adorationem p modū re
memoratiui nō negat copulatiue oīs modus adoratiōis incōiūctim tñ. Tertio pa
tet q ista ppō ēt sic absolute & indistincte potuit poni. Crux nō est adorāda ado
ratione latrīae q in sensu ppro est uera aut saltē pbabilior sua opposita q sensus
magis est attēdendus de rigore sermōis q sensus iproprius in quo est falla. sicut
enim terminus analogicus per se positus stat pro famosiori significato. ita oīo ha
bēs sensum propriū & ipropriū si sine specificatiōe dicit magis est accipiēda se
cūdū sensum ppiū q ipropriū & ideo eam ut dixi ēt indistincte potui posuisse
sensum in quo eā intelligo declaraturus inter disputadū. Ex quo infero q licet in
ppōne multiplici forte melius sit facere sicut ego feci in ista determināre. i. sensum
in quo ponitur q ipsam indistincte ponere maior tñ est defectus in damnādo indī
stincte & simpliciter ppōnē uerā in sensu ppro ppter falsitatē sensus. ipropriū
q ponendo indistincte illam ppositionē ppter ueritatem sui sensus proprii: quod
nō solū uolui hic annotasse pro ista cōclusiōe tātū in qua ego determinate nego
modū Thomae q ppter multas alias quæ licet habeant sensum catholicū quem
semper pmissi me declaraturū ut modo etiā declaro. damnatae tamen fuerūt sim
pliciter & indistincte. Verū q qualitercūq sit de mea cōclusiōe damnationem
suam ab errore excusare nō possunt. sic euidenter declaro hęc formaliter fuit sua
determinatio quia ipse negat omnē modū adorationis latrīae ad crucem. secūdū
uiam catholicorū doctōrū & orationē quā facit uniuersalis ecclesia ad crucē. ideo

Recapitu

latio sen
sus cōclu

Deducun

tur multa
Primum

Secundū

Tertium

Nota

APOLOGIA

Scoti præceptor

Damasce nus

dicimus præfatā conclusionē esse scandalosā piarum aurium offensiuā. & cōtra consuetudinē uniuersalis ecclesiæ hæc præcisē fuit illorū sententiā. Primo dicāt mihi ubi uidet eis q̄ ego negē oēm modū adorationis latriæ ad crucē secūdū uia catholicorū doctorū nō utiq̄ habēt hoc ex cōclusiōe in qua expresse & specifica te dico me negare modū Thomæ nisi forte qd̄ credere nō possum p̄pterea q̄ nul lū aliū doctorē uiderint existimarēt modū Thomæ esse oēm modū. ex rñsione itē mea hoc hñe nō poterāt me negare oēm modū adorationis latriæ secūdū uia ca tholicorū doctorū. Cū expresse dicā in rñsione me eū modū cōcedere/quē cōcedit Ioānes de Guarra q̄ fuit præceptor Scoti: & solēnis doctor Hēricus de Gandauo nisi forte & Hēricū & Ioānē uelint dicere nō esse catholicos qd̄ necessario sequit̄ ex dictis suis nā cū ego eis dixerim me seq̄ Henricū & Ioānē: & ipsi deinde dicant me nō seq̄ catholicos doctores q̄s ex hoc nō inferat nō eē illos quos dixi me sequi doctores catholicos. Q̄ uis aut̄ hoc ferat q̄s æquo aīo patiat̄. Hēricū & Ioānē tā præclaros tā excellentes doctores ecclesiæ lumina fidei ppugnacula pro non ca tholicis & cōsequenter Hæreticis & infidelibus reprobari. nō possum non stoma chari aliquādo. sed tñ me reprimā. Attendamus aut̄ ad secundū errorē. Dicunt q̄ cōclusio est scandalosa & piarum aurium offensiuā & cōtra cōsuetudinē uniuersalis ecclesiæ: o dānatissimū iudiciū uideāt ut laqueos effugere nō possint. Aut. n. con clusio mea nō negat nisi modū Thomæ modo supra exposito. & tūc patet conclu sionē meā nō esse cōtra cōsuetudinē ecclesiæ ut diffusissime fuit declaratū. Aut ut ipsi uolunt negat oēm modū adorationis: & negat adorādas esse imagines forma ecclesiæ cōsueta. & tūc cōclusio nō est scādalosā uel piarū aurium offensiuā sed simp līciter hæretica. Cū. n. iuxta Damascenū honor secūdū ritū ecclesiæ imaginē ex hibitus pueniat ad p̄thipon q̄ modū ecclīæ ī adorādis imaginibus nō obseruat ipm̄ imaginatū & rep̄ntatū qd̄ est deus latria non adorati: q̄re q̄ cōclusionē hoc ne gantē iudicat scādalosā & nō simplr̄ hæreticā ipse est simplr̄ dicēdus hæreticus.

Q̄ VAESTIO Q̄ VARTA AN SVPOSITARIA DEO POSSIT NATVRA IRRATIONALIS.

Varta cōclusio dānata per istos est hæc. Non assentior communi sententiæ theologorum dicentium posse deū quālibet naturam suppositare sed de rationabili tantum hoc concedo. Per hāc conclusionem ego nō intēdo negare deum posse quālibet naturā suppositare. Sed solū intendo negare as sensum particularē & explicitū huius assertionis: Deus potest quālibet naturā snppositare & inter has duas in tentiones magna est differentia/quia etiā si hoc esset de possibilibus secūdum po tentiā absolutā dei p̄positio tamen de uirtute sermonis solū negās assensum posi tiuum explicitū in particulari illius dicti nō derogat omnipotentia dei de uirtute sermonis nec de uirtute sermonis hæresim aliq̄ sapit. & ratio est quia nō omnis fidelis tenet assentiri explicite & in particulari oībus possibilibus secūdū oīpotē tiā dei absolutā aut ista explicite & in particulari p̄fiteri. sed quædā talia sufficit credere in generali & implicite & nulla p̄tinaciter discredere. ideo ego nō sine my sterio nō posui cōclusionē in istis terminis deus nō pōt q̄libet naturā suppositare: sed in istis nō assentior sniā dicenti q̄ deus pōt q̄libet naturā suppositare. Ex qua conclusionē

QVAESTIONVM

cōclufione de uirtute sermonis nō pōt inferri q̄ deus hoc nō pōt. nec pōt dici hāc a me afferi in cōclufiōe. nō. n. in prima pte quā est negatiua: nec in scda ex q̄ solū se quit q̄ tm̄ hēat actus concessiuus de natura rōnabili distincte. s. & in particulari: Nego igit̄ assensum particularē & explicitū huius assertionis in me. deus pōt q̄libet naturā suppositare & negare possum rōnabiliter. tū q̄a oppositū ēt si sit uerū: q̄a tm̄ nobis ignotū ēē pōt in particulari: & explicite uidet̄ q̄ nō obligor explicite credere. tū maxie q̄a nō est facile falsificare aut cōuincere assertionē illā. deus nō pot̄ & c. oī potētīe dei derogāte qd̄ maxime cōfirmat̄ auctoritate solēnis doctoris Henrici de Gandauo: q̄ postq̄ oppositā fuit opinionis. q̄. s. quēlibet natura possit assumi. ad istā deinde declinauit q̄ solū rōnabilis pōt assumi: sic. n. scribit Hēricus q̄a de naturā assumēdā possibilitate nō est dubitatio an deus possit sibi assumere quēcūq̄ naturā assumptibilē: ideo tota difficultas huius qōnis uertit̄ circa possibilitatē naturā assumēdā. & sunt circa hoc duæ pōnes solēnes. Dicit. n. positio communior & solēnior. Cui qnq̄ aliq̄tulū assentire consueui q̄ quēlibet natura subsistens in creaturis pōt assumi: & isti tenent q̄ aliqua natura sit eleuabilis. cui corre spōdens potētia nō sit eleuabilis qd̄ mihi nō uidet̄ posse rōnabiliter poni. Ad cuius intellectū est aduertēdū q̄ deus dupliciter habet esse in creaturis Vno mō naturaliter & mō cōgruenti naturā: alio mō uoluntariā & mō supgredienti limites naturā. Primo mō habet esse p̄ illapsū in oī natura & creatura. Secundo modo habet esse solūmō in natura assumpta p̄ circū incessionem. & licet p̄ illapsū deus sit intīmus oī creaturæ & intīnior q̄ ipsa sibi aut forma materiæ p̄ circū incessionē tū sit intīmissimus oī naturæ assumptæ. & intīnior q̄ insit alicui naturæ p̄ solū illapsū. Per intimationē. n. circū incessionis naturæ assumptæ assumēs unit̄ ineffabiliter & incōpræhensibiliter naturæ assumptæ: qd̄ necesse est naturā assumptā amittere p̄prium esse subsistētīæ. si qd̄ ante assumptionē in ea fuit. uel si nūq̄ ipsum habuit subintrare esse subsistētīæ naturæ: ad quam assumit̄ ut sit idē suppositū subsistēs in duplici natura. Vtraq̄. n. illarū naturarū in unione earū retinet suū p̄prium ēē essentīæ. p̄ illapsū aut̄ deus intīmatur oī creaturæ naturaliter & mō cōgruenti naturæ ad duo. s. ad actū naturæ primū: qd̄ est esse stabilēdū ut p̄sistat: & ad actum naturæ secūdū qd̄ est opari p̄ducēdū ut existat. Sine illo enim illapsu nō pōt creatura in eē p̄sistere. neq̄ p̄pria operationē elicere. Quia p̄ illapsū deus creaturā in esse conseruat & coopando oēm suā actionē siue opationē illi ministrat dicente Gregorio. lib. xvi. moraliū. Sup̄ id Iob. xxiii. ipse solus est nūqd̄ nō sunt angeli. & hoīes cælū & terra utiq̄. Sed aliud est eē. s. absolute & aliud principaliter eē. Sunt enī hęc sed p̄cipalr̄ nō sunt q̄a in semetipsis nō subsistūt: ex quo creata sūt. cūcta q̄ppe ex nihilo facta sūt eorūq̄ essentia rurū ad nichilū rēderet/ nisi eā auctor regiminis manu teneret. Ecce primū dictorū. & seq̄t̄ de secūdo & simul p̄ se nec subsistere ualerēt nec moueri. in tm̄ subsistūt inq̄tū ut eē debeāt accēperūt in tm̄ mouent̄ inq̄tū occulto instinctu disponunt̄. arefcit terra concutit̄ mare. ignescit aer. obtenebrescit cælū. inardescūt hoīes mouent̄ angelicæ uirtutes. nū hęc suis insti ctiōibus & nō magis diuinis īpullsionibus agitant̄. Per circū incessionē uero deus intīmat̄ solī naturæ quā uolūtariē assumit̄ sed mō supnaturali. & hoc similiter ad duo. s. ad sublimādū naturā ad actū primū q̄ est esse subsistētīæ diuini suppositi. & cui nā de potentīā ad actū. s. qui est opari actū beneficū intelligendi & uolendi. Sine dicta enim circū incessionē non posset natura in esse diuinæ subsistētīæ sublimari. neq̄ tur

Henricus
de Ganda
uo

Verba hē
rici.

Prima po
sitio quā
recitat

Henricus
Contra
hanc posi
tionē ar.

Deum du
pliciter
hēre esse in
creaturis

Intima r
p̄ illapsū
Gregori

Esse

Absolute
principa
liter

Per circū
incessionē
cui nā de
us intīme

APOLOGIA

differentiā opationū pcipere uidēdo. s. & amādo diuinā essentiā modo congruēti creaturæ. Sed per circūincessionē deus naturā assumptā ad diuinum esse subsistētiæ subleuat & ad opatiōem diuinā pmouet dicēte Damasceno. li. xiii. c. xvi. caro dñi deificata dicitur esse. & ideo cōi diuiduali nō scdm trāsmutationē naturæ. sed scdm dispēlationē unionis scdm quā indiuisibiliter deo uerbo unita est caro p eā quē inuicē naturarū circūincessionē & ita diuina caro diuinis actionibus ditata ē pp sincerissimā ad uerbū unionē. sumit ibi carnē pro tota humana natura. Ex his arguo. sic. sicut se habet deus in oī creatura p illapsū naturalē ad duas actiones pdictas supgrediētes limites naturæ: ut iā patet ex dictis Damasceni: nec p̄t negari simile quo ad aliqd: q̄a sicut illapsus inq̄tū natus est opari in eo cui deus illabit dicta duo. sic circūincessio nata est q̄tū ē ex se semp opari illa duo. Sed nulla creatura naturæ est susceptibilis. neq̄ pōt eē susceptibilis illapsus dei ad suscipiēdū in se mō cōgruēti naturæ primā dei opationē p̄dictā quinetiā sit susceptibilis in se opatiōis secūdæ. q̄a nulla creatura pōt esse p substātiā cui nō possit cōuenire aliq̄ opatio p potētiā. q̄a scdm phūm in sine. iiii. methaurorū. oīa ope determinant: & sunt pp suas opatiōes. & tādū sunt q̄diu pnt agere suas pprias opationes. & cū desinūt posse opari suas pprias opationes: tūc simul desinūt esse. ut enī dicit Damascenus ibidē ca. xvii. Intellectus insipiēs & priuatus cognitione nō utiq̄ erit unq̄. Si. n. inopabilis & imobilis est inexistentibilis oīno est. per hoc apte insinuās q̄ si nō posset eleuari pp itellectū nō esset assumptibilis ipsa substātia intellectus. nec ipse homo: q̄a nec eēt homo scdm q̄ p̄mittit ibidē. Q̄ m̄ aut rōnale intellectuale alias homo q̄liter ergo homo actus est deus si carnē ināfata uel aīam anoin. i. sine intellectu assumpsisset. Nō hoc enī homo. ergo similiter nulla creaturæ natura ē susceptibilis. aut possit eē susceptibilis circūincessiōis dei ad suscipiēdū in se supra limites naturæ primā dei opationē p̄dictā quinetiā sit susceptibilis in se opationis secūdæ. secūdæ aut nō ē susceptibilis nisi p potētiās itellectus & uolūtatis ergo &c.

Damasce nus Iccirco licet argumētatio Augusti. tacta in priā rōne nō tenet de forma. tñ nō fallit in aliqua materia qn sequat. si natura ista puta hoīs est eleuabilis scdm essentiā qn sit necessario simul eleuabilis scdm potentiā. & si non scdm potentiā. nec scdm essentiā. quēadmodū sequit. si aīa sortis est immortalis. & cuiusq̄ hoīs aīa est immortalis. & si nō cuiuslibet. nec sortis. quia eadē rō immortalitatis uel mortalitatis est in oībus. Et ideo talis argumentatio rōne materiæ talis bene tenet ac si teneret scdm formā argumēti quæ reuera tenet uirtute formæ hñdo. s. aspectū ad cōem rationē quæ cōuenit alicui nature. puta immortalitas aīæ. Illa. n. eadē ē i oī aīa. Videamus ergo de possibilitate & impossibilitate huius assumptiōis. Et ex pte qdē ut diximus nō est dubitatio. Sed q̄a nobis incognita est ex pte susceptibilis: Iccirco nobis est difficilis itellectus ueritatis i dicta qōne. Propterea hic ē alia positiō a p̄dicta licet minus solēnis: q̄a tñ magis applicabilis est aīo. licet nō uideat ita uera pp incōsuetudinē. tñ forte uerior ē q̄. s. nulla natura susceptibilis a deo sit dicto mō p circumincessionē: nisi natura itellectualis magis mihi placet. Tenēdo igit hāc opionē ad p̄ns. Dico ad primū in oppositū icorporeā aīę rōnalis uel angeli & in hoīe naturā corporis inq̄tū ordinat ad aīam: ut pfectibile ad pfectionē. & in quo aīa suā opationem itellectualē efficacius opat amota ab iplo oī dispōne accidētali ipediēte quā cū est lepata ut totū cōpositū ex corpe & aīa cū sua itellectiua sit ipsum susceptibile. & corpus mediāte substātia aīæ & in ordine ad illā substātiā aīæ. ut ipsa ē potentia

Argumētū henrici

Aristote.

Damasce nus

Augusti nus

Alia positiō ab henrico recitata

QVAESTIONVM

tētia itellectiua. ita q̄ nullo mō susceptibile sit id in quo nō est potētia itellectiua: & hoc sub potētia itellectiua cōprehēdendo totū id in quo principaliter cōsistit ratio imaginis existens in substantia aīa ut nihil sit susceptibile nisi rōne imaginis dei quæ est in illo ut per circūincessionē uel scdm substantiā & scdm potētia simul ut in solo christo uel secundū potentiā solū ut in oībus his ipsa imago dei quasi re imprimēt suo pthotypo quasi denarius figurē a qua sibi imago sua ipressa ē. hinc dicit Damascenus in ca. prædicto q̄ scdm imaginē est in re uolēte uolēs deus uer
bū factū est hō imago dei est scdm intellectū. Quid aut q̄ secundū imaginē nisi in
tellectus qd̄ melius igit̄ derelinquēs: qd̄ deterius ē assūpsit. quasi diceret nequaquā
hoc possibile fieri est nisi rōne ordinis quē hēt ad itellectū: & loquitur cōtra illos q̄
posuerūt corpus humanū assūptū in christo absq̄ aīa rōnali. & cōprehēdit sub in
tellectu etiā substantiā aīa cuius uim & ptatē ē in assumptione oīdēs subdit. Intel
lectus. n. ē in medio dei & carnis huius at̄ inhabitator dei imago. intellectus igit̄
intellectui miscet̄. & mediāt̄ intellectus puritati & carnis grossitudini. intelligo at̄
permixtionē dictā unionē per circūincessionem intellectus diuini cū humano qui
secundū tres potētias quę sunt memoria itelligentia & uolūtas existēte sibi unita
esse aīa unitē p̄ circūincessionem quandā trinitati psonarū in unitate diuinæ natu
ræ ut sic p se & p̄xima cā siue rō p̄ q̄ aliquid sit assumptibile a deo sit rō imaginis
dei quæ nō est nisi in substantia itellectuali: ut p̄ ipsam sola substantia itellectualis
sit susceptibilis. & secundū hoc in gloriosa assumptione per circūincessionē qua na
tura diuina subintrat naturā assumptā. Imago quæ est natura itellectuali assum
pta unit̄ intīme ipsi qd̄ ē in natura diuina quēadmodū si ceræ in qua est ipressa fi
gura sigilli ipsum sigillū reapplicet̄ secundū eundē modū quo ipsum ipressit sub
intrando oēs angulos eius q̄li mō non posset applicari illi in quo nō fuisset figura
sua prius ipressa: sed solūmodo effigies aliqua quale ē uestigiū dei i oī creatura nō
itellectuali: ut scdm hoc nulla natura nō itellectualis nisi mediāte itellectuali se
cundū dictū modū possit assumi. Ad secundū q̄ ad deū possit fieri assumptio quia
in ipso est rō esse: & subsistētia: quæ est in natura assumpta. Dico q̄ uerū ē q̄. i. cō
causa. Nisi. n. illud esset nihil posset ad deū assumi: sicut nec una creatura pōt assu
mi ad alterā. Sed hæc nō est tota cā licet. n. sit cā ex pte assumētis. q̄a p̄ id ad ipsū
possit fieri assūptio: nō tñ ex parte assumptibilis in quo tota cā assumptibilitatis ē
q̄ est imago: & per hoc solū circūincessibilis a deo & eleuabilis ad dictā unionem
in diuina essentia in unitate psonæ secundū dictū modū: Vnde nec aliqua cā fina
lis p̄ quā faciendā eēt a deo alterius naturæ assumptio possit esse i assumēdo aliā
naturam q̄ itellectualē: q̄a nō est naturæ assumptio finaliter nisi ad illius aliquā
p̄motionē & p̄fectionē i sua eleuatōe qualē nō pōt habere nisi natura itellectua
lis. hæc Hēricus quasi ad uerbū. Nō recte ergo determinatū fuit meā cōclusionē
de uirtute sermonis sapere hæresim quæ solū negat positiuū assensum cōtradictōri
Henrico. Cuius opiniois dānationē nec ego unq̄ legi. nec credo ipsi unq̄ legerūt. Auctores
Hoc scio q̄ nec Scotus nec Gotfredus: nec Io. de guarra: nec Durādus: nec Tho
mas anglicus nec Robertus de collorotto. nec Bernardus de gānaco: quos oēs ui
di recitātes opinionē Hērici ipsam unq̄ hæreticā uel heresim sapere iudicauerūt. qui hen
rici
Quod ne ipsi ēt irrōnabiliter fecisse uideātur uolo breuiter ponere modū secundū
quē uidef̄ Henricus tutari positionē suā. Sūt aut̄ duæ præcipue rōnes cōtra Hē
ricū. Prima rō in hoc stat q̄ in deo ē oīs rō substantiādi: q̄a plenitudo est oīs esse et
ricum

Damascenus

Nota potē
tias

Auctores
qui henri
co assenti
untur
Duæ rōes
cōtra hen
ricum

Solutio
primæ

go uidetur q̄ quālibet naturā possit substantificare & suppositare. Secunda ratio est quia deus in triduo suppositauit corpus quod erat in sepulchro: quod tamē nō erat rōnabile. & sicut suppositauit p̄ triduo poterat suppositare & p̄ quārocunq; uoluisset tpe. hęc sunt duo præcipua fundamenta opinionis oppositæ. & istamet. ut uisum est in recitatione opinionis eius adducit Henricus cōtra se. Ad primam. rōnē ur uidimus rñdet q̄ uerum est q̄ plenitudo totius esse est in deo & oīs p̄o sub stantiādi & suppositandi plenissime in eo repiatur. Sed hęc nō est totalis causa as sumptibilitatis alicuius naturæ. sed est cōcausa. Nisi. n. id esset assumēs non posset. assumere. Sed ultra hoc aliqd requirit̄ in assumendo per quod sit assumptibile: & hoc ē rō imaginis & finaliter aptitudo sup̄ naturalis eleuationis ad beatificā ope rationē: quæ cum in sola natura intellectuali repiatur. Cōueniens uidet̄ q̄ ipsa so la sit assumptibilis. cū uideat̄ rōnabile q̄ natura quæ nō pōt eleuari ad actū secun dum: nō possit etiā eleuari ad primū. Ex qua respōsione uidet̄ uelle Henricus sal uare q̄ nihil derogetur diuinæ omnipotentie q̄n quidem totū id qđ illi in deo po nunt esse: tantū concludūt ipsum posse sic suppositare: totū id etiā tribuit Henri cus deo. nec negat quā rōne eius quod requirit̄ ex pte assumētis non possit assume re quālibet naturā plenissime nō sit in deo. Sed hoc dicit eē q̄a natura ipsa irratio nalis nō est assumptibilis: nō pp̄ defectū diuine omnipotētiæ. Sed potius pp̄ diui

Solutio
scdæ mul
tiplex
Prima

næ naturæ excellētiā. & irrōnalis naturæ deformē deficiētiā. Ad secundā rōnem. uidet̄ multipliciter posse dici. Primo est respōsio Henrici qui dicit q̄ naturā istius corporis assumpsit inquātū ad aīam ordinabat̄ intellectuālē. rōne cuius ordina tionis ēt ipsum corpus pōt dici intellectuāle ministrālīter. s. & dispositiue. Et ut cō pletius respōdeat̄ est dicēdū q̄ cū dicit̄ nō posse a deo assumi: nisi naturā intel le ctuālē: intelligit̄ q̄ nihil p̄ter illa sic possit assumi q̄ sit p̄rio assumptū & totū ad æquatū assūptibile. Corpus aut̄ in triduo nō sic fuit assumptū ut patet. sed solū ut pars naturæ rōnalis quæ erat totale & primo assumptū. Præterea etiā forte dice

Secunda

ret aliquis q̄ nō pp̄rie dicebat̄ suppositari in triduo id corpus: quia nō est natura suppositabilis supposito proprio. Vnde & cōsequēter dici posset nō ip̄robabiliter q̄ terminare depēdētiā naturæ istius corporis nō ē ea suppositare. alias totum ter minans dependētiā uel innitētiā partis suppositaret eam quod nō dicit̄: & ita li cet uerbū in triduo terminaret dependentiā istam corporis quā terminasset tota humanitas. uirtute cuius corpus in triduo cōmunicabat christo id idioma suū ia cere in sepulchro. nō tamen pp̄rie suppositabat corpus sicut suppositaret naturā humanam. Cuius signum euidentissimū est q̄ natura istius corporis nō cōmunica uit Christo id idioma corpus in triduo: sicut natura humana cōmunicauerat sibi & adhuc cōmunicat cōcretiue id idioma homo. Et sic patet rñsio ad prædicta ob iecta cōtra opinionem Hērici qui de aliis naturis irrationalibus uidet̄ quali hoc dicere q̄ uerbū non posset eas assumere per circūincessionē. aut suppositare sup positione præsertim habente causam finalem. Inquit enim sic ipse. nec aliquis fi nis possit esse assumptionis alterius naturæ q̄ intellectualis: quia assumptio nō est nisi propter promotionē naturę assumptæ: qualē nō potest habere nisi natura in tel lectuālis. Vnde Augustinus super Ioannem. uerbū uoluit nasci ex homine: ut tu securus nascereris ex deo. Vnde uidet̄ q̄ de alia natura quæ nō nascitur ex deo per gratiam de ea frustra nasceretur deus. Ex his patere potest q̄ nō irrationabili ter possum ego nō habere actum explicitum cōtradicens huic opinioni in parti culari.

Augusti.

QVAESTIONVM

culari. Et quia isti magistri in hoc etiam præcipue instabant q̄ tales conclusiones saltem non disputarentur propter scandalum. hoc uolo dicere de ista conclusione q̄ etiam si sua opposita sit uerior & magis secundum cōem uiam: tamen si publice disputet̄ scandalosa magis erit apud uulgares & piarū aurium offensiua. Quis. n. rudis & simplex nō offendatur si audierit aliquē dicentem possibile esse q̄ istæ propositiones sint ueræ. Deus est asinus deus est lignū. Quid si etiam illas quas multi sequētes prædictā opinionem cōcedunt. Deus potest esse dānatus ad infernū: deus posset torqueri a diabolo in inferno. Diabolus potest esse Deus quē licet apud multos doctos loquendo de potentia absoluta nullius sint scandali. tamen uulgares & simplices certe multo magis offenderēt̄ q̄ si audiāt q̄ asinus nō potest uniri naturæ diuinę in unitate suppositi ut dī mō declarato in cōclusiōe mea quā isti patres dixerunt ex uī sermonis derogare diuinæ omnipotentia: & per hoc sapere hæresim. nescio cui logicæ immo cui theologiæ innitētes. Nam dicant quæso an ille qui dicit se non assentiri alicui propositioni dicat de rigore sermonis oppositum istius cōclusionis cui nō assentit̄. Dicantq̄ utrum ualeat cōsequentia: non assentior aut non habeo assensum huius cōclusionis. Papa sedet. ergo credo istā. Papa nō sedet: nōne antecedēs esset uerū in dormiēte: & qui nullū omnino haberet actum in quo cōsequens posset esse falsum. Præterea si præsens conclusio derogaret diuinæ omnipotentia: secundū ueram theologiam: nō solum saperet hæresim sed hæretica esset iudicanda: immo etiā catholicus dormiens aut paruulus nō habens rationis usum: & qui nō haberet assensum illius propositionis. Deus potest quālibet naturā creatam suppositare esset hæreticus. aut saltem erraret in fide quod nemo diceret. Ex quibus patet nō esse rectam dānationem ipsorum. Fuit. n. hæc formaliter determinatio sua cōsiderata respōsione ipsius proponentis & opinione ac motiuis & rationibus Henrici cuius opinioni innitit̄ ponēs cōclusionem. Vīsum est nobis præfatam conclusionem ex uī sermonis derogare diuinæ omnipotentia: & per hoc sapere hæresim. Primo enim decepti sunt q̄ cū dicerē ego me sequi in hoc Henricum: non intellexerunt q̄ per pronomen hoc denotabam ipsam conclusionem de qua quærebant ut exponeret̄. In hoc ergo. i. in ipsa cōclusionē. i. in nō assentiendo huic. deus potest quālibet naturam &c. dixi me sequi Henricū. & nō denotaui per hoc opinionem quæ dicit. Deus nō potest quālibet naturā suppositare. Sed ipsi forte crediderunt inter unum dictum & aliud nō esse differentiam. cū tamen si docti sunt theologi scire debeant quid intersit inter aliquod possibile de potentia dei explicite nō credere & ipsum explicite discredere. Secūdo debent meminisse quod ex eorū dictis sequitur q̄ Henricus ille qui per excellentiā doctrinæ solennis Doctor uocatur: mortuus sit hæreticus: qui ut supra uīsum est in senectute sua ad istam opinionem declinauit & in ipsa permansit. q̄ non quālibet natura a deo sit suppositabilis. Tertio sicut & in damnatione præcedentis conclusionis: ita & in ista qualitercumq̄ sit de cōclusionē ipsi omnino errant: quia si uerum est ut ipsi dicunt q̄ conclusio sit contra omnipotentiam dei: tunc conclusio est simpliciter hæretica: & non hæresim sapiens ut ipsi dicunt. Quarto & ultimo errarunt: quia si etiam opinio Henrici esset hæretica omnino conclusio de uirtute sermonis non esset hæretica: quia de uirtute sermonis non infert illam opinionem ut diffusissime est declaratum. & tamen ipsi specificate damnarunt ipsam de uirtute sermonis.

Differentia inter sciētes ac uulgares homines

Henricus doctor solennis quare dicatur

QVAESTIO QUINTA DE MAGIA NATVRALI
ET CABALA HEBRAEORVM.

Varta conclusio per istos dānata fuit hāc. Nulla est scia entia quæ nos magis certificet de diuinitate Christi quā magia & cabala.

Hanc cōclusionē ego declarādo dixi q̄ inter sciētias quę ita sunt sciētie q̄ neq̄ ex modo p̄cedēdi: neq̄ ex suis prin cipiis: neq̄ ex suis cōclusiōibus innitūtur reuelatis. nulla est quæ nos magis certificet eo mō quo de hoc certifica re possunt sciētiae humanitus inuentæ quā magia illa de

qua ibi ponuntur conclusiones quæ est pars sciētiae naturalis. & pars illa cabalæ quæ est scientia & nō est theologia reuelata. Dixerunt isti magistri q̄ declaratio mea nō erat ad p̄positū uerborum p̄fata cōclusiōnis. & q̄ p̄fata cōclusio de uirtute sermonis erat falsa erronea & hæretica in qua sua dānatiōe quot sint dānā

Primo

da quæso sigillatim uideamus: Primo dicant mihi quō esse potest magis declara tio mea ad p̄positū uerborū cōclusiōis meæ. Quid. n. est in illa declaratione aliud q̄ explicitæ declarare uim singulorū terminorū in cōclusiōe positorū. Ibi. n. pri mo exponit qd intelligā per sciam cū dico nulla scia & qd pro certificare: qd per

Secundo

magiā: quid per cabalā. nec uideo ego qd ulterius restet declarandū. Secundo uo lo ostendere q̄ de uirtute sermonis nō solū est falsa & hæretica. sed immo sua op posita est falsa: & secūdū ipsos totaliter hæretica. Dicta. n. cōclusio est una negati ua quæ exponit disiunctiue per tres cathedricas sic. Nulla scia nō reuelata &c. Alia a magia & cabala certificat de diuinitate Christi: uel magia & cabala nō cer tificāt &c. uel magia & cabala magis nos certificāt de deitate christi q̄ alia sciētia nō reuelata. Ista at̄ disiunctiua est uera & catholica: q̄ saltē hēt unā partē uerā. Et ita patet iam q̄ de uirtute sermonis nō est falsa. sed q̄ sua opposita secūdū eos sit hæretica patet. Nā opposita huius nulla scia nō reuelata &c. magis certificat &c. est ista. Aliqua scia nō reuelata magis certificat de deitate christi q̄ magia & caba la ad quā seqtur de uirtute sermōis q̄ magia & cabala certificāt de diuinitate chri sti qd ab eis reputat̄ p̄ hæretico. & ita patet q̄ dū uolūt dānare de uirtute sermo nis istā negatiuam. nulla scia magis certificat de diuinitate xpī q̄ magia & cabala cogunt̄ p̄ suū iudiciū ipsimet hēre pro catholica istā affirmatiuā. Magia & cabala certificat nos de diuinitate christi. Quā at̄ i se sit ipsa cōclusio uera p̄fecto euidē tissime pōt declarari. licet. n. nulla sit scia hūanitus inuēta quæ nos certificare pos sit de diuinitate christi: q̄a certificationē de diuinitate eius ut in p̄cedenti diximus cōclusiōe nō hēmus nisi ex mō faciēdi miracula quæ fecit: quæ miracula & eē fa cta ab eo & esse taliter facta nō nisi ex testimonio scripturæ scimus. Tamē si qd ad hoc nos pōt adiuuare scia hūanæ: sicut & adiuuāt i cognitiōe multarū ueritatū sup̄ naturalium: nulla est q̄ magis nos possit adiuuare q̄ magia & cabala q̄s diximus.

Quot & q̄ ad co gnoscēdā dei diuini tatem req̄ rantur.

Ad hoc. n. ut miracula xpī nobis suā testent̄ diuinitatē oportet cognoscere priō q̄ nō potuerūt fieri i uirtute naturali sed solū in uirtute dei. Scdō oportet scire q̄ illā uirtutē a se hūerit christus & nō aliūde. In priō nulla scia hūana nos pōt adiuuare ma gis q̄ illa q̄ cognoscūt uirtutes & actiuitates agētium naturalium & earū applicatiōes proportiōesq̄ adinuicē & ad sua passa naturalia. & qd pōt uirtute p̄pria & qd nō hoc aut̄ inter scias hūanas magis cognoscit ista scia quā ego uoco magiā naturālē de qua

QVAESTIONVM

de qua posita sunt conclusiones: & illa pars cabalæ quæ est de uirtutibus corporum cælestium per quæ quæ cognoscitur non posse per uirtutes naturales illa opera fieri quæ fecit Christus. Ideo ego inter magicas conclusiones istam propositionem posui. Miracula Christi non potuerunt fieri per magiam utpote istam conclusionem. scilicet cuius ueritas ex ista scientia possit haberi. & ita patet iudicium istorum magistrorum non bene fuisse magistrale & plerumque cum ipsi de uirtute sermonis darent eam quæ est talis quod et si sensus eius quæ diximus non esset catholicus adhuc ipsa non esset in se dandam: quia de uirtute sermonis non infert illud sensum: cum sit propositio negatiua exponenda disiunctiue per tres categoricas ut dictum est supra. Et ad pleniorē huius conclusionis declarationem: prius est sciendum quod sicut supra dixi per hanc conclusionem non intendo comparare magiam & cabalā ad scientias reuelatas. Quia non accipio in conclusione scientiam generaliter. sed per scientiam quæ neque ex more procedendi: neque ex suis principiis: neque ex conclusionibus innititur reuelationi. neque et in presenti conclusione ne loquor de certitudine scientiæ habite ex reuelatione more predicto: sed de certitudine scientiæ inuenta uel acquisita per demonstrationem. non a priori sed a posteriori per effectus. scilicet quare intendo dicere quod si aliqua scientia humanitas ad inuenta & non reuelata certificet de diuinitate christi per miracula eius: hoc maxime facit scientia quæ cognoscunt uirtutes & actiuitates agentium naturalium & eorum applicationes adiuicem & ad sua naturalia. & per quæ cognoscitur quod presentia agentia naturalia uirtute propria: & quod non. Nam hoc cognito uidentes deinde opera Christi excedere gradum & terminum illorum quæ presentia fieri per agentia naturalia. concludimus necessario quod fuerunt facta uirtute diuina: quod scire non possemus illo non cognito. Nam ignoratis terminis potentie & uirtutis rerum naturalium stat nos dubitare illa eadem opera quæ fecit Christus posse fieri per media naturalia. Cum ergo talia maxime cognoscat illa pars cabalæ quæ est de uirtutibus corporum cælestium: & illa pars scientiæ naturalis: quā ego nunc uoco magiam naturalem. & plures et catholici doctores sic nominauerunt: qualitercumque alii ipsam nominare uelint. Ideo non hæretice non superstitiose sed scientificè: sed uerissime: sed catholice dixi per talē magiam & cabalā adiuuari nos in cognoscenda diuinitate Christi. De ista autem magia naturali facit mentionem et summus theologus Gulielmus episcopus Parisiensis coætaneus Roberti linconiensis: qui dicit quod magi prohibiti dicunt magi quasi mali quia mala faciunt. Magi autem naturales dicuntur magi quasi magni: quia magna faciunt: & quia isti tollerare non poterant hoc nomen magiæ: & tota urbe exclamabant me approbare necromantiam quā tota ecclesia dānabat. Dico itaque & iterum dico quod hoc nomen magia est nomen æquocum ad id quod dicitur necromantia quæ fit per pacta & fœdera cum demonibus: & ad partem practicā scientiæ naturalis: quod nihil aliud docet quam facere opera mirabilia mediis uirtutibus naturalibus per applicationem earum adiuicem & ad sua naturalia. & hanc nunquam dānauit ecclesia: nec dānare potest: sed plures ecclesiastici doctores & catholici eam approbauerunt & secuti sunt. De hac ut dixi tractat Guilielmus parisiensis in suo de uniuerso corporali & spiritali: & dicit quod illa magia prohibita maxime abundauit in ægypto: quia ibi uigebat cultus daemonum. Ista autem naturalis in æthiopia & india: quia ibi est maxima copia herbarum & aliarum rerum naturalium habentium efficaciam in ista naturali magia. Et alibi et in suo libro de legibus eiusdem scientiæ meminit eam asserens esse partem scientiæ naturalis. Hanc naturalem magiam non erubescit uir catholicus & sanctissimus Albericus magister dicere se fuisse secutum & experientis in ea multa cōperiisse. Et quid oportet plura dicere? Dicant mihi isti magistri utrum hoc quod ego uoco magiam naturalem sit res prohibita aut aliquid continens quod

Ad hæc enim dicitur quod si ulla est scientia humanitas inuenta & non reuelata certificet de diuinitate christi per miracula eius: hoc maxime facit scientia quæ cognoscunt uirtutes & actiuitates agentium naturalium & eorum applicationes adiuicem & ad sua naturalia. (ut theologia) a deo reue-lata quæ nos in dei diuinitate intellegendam perducant ea et potissimum magia & Cabala quæ pateat expositio Guilielmi parisiensis Magiæ et quæ uocatio

Vtraque magia ubi culta sit

Albertus magnus

APOLOGIA

Secunda obiectio sit cōtra fidē hoc dicere nō pnt ēt uolētes. At dicēt in hoc te rephēdimus q̄ eā uocas magiā: & æquocationē uocabulī scādālū facis in mentibus fideliū. Itē hēmus apud doctores nros q̄ oīs magia est phibita. si ergo oīs phibita seq̄t q̄ nōlla cōcessa. sed tu dicis q̄ aliq̄ ē nō phibita: ergo cōtradictorie sentis ad doctores ecclesiæ.

Responsio Mira pfecto ē ruditas sic dicētū. Priō. n. īpositio noīum nō fit nūc a nobis. sed utimur noībus & significatiōibus eorū ex ātiquorū cōsuetudinē. Si ergo ipsi hāc pte sciæ naturalis magiā uocare uoluerūt. Quid me uis nouare noīa. & q̄ illi magiā noīauerūt a me uocari geometriā uel arithmeticā. Nec ego primus nec nou⁹ istā sciām uocaui magiā: sed multi añ me & sc̄ti & docti uiri. illi in ius trahant. illi dānent: si dānabile ē istā sciām hoc noīe nūcupari. Quā tñ noīs īpositionē recte fuisse īstitutā. Si recte Paulū cōsiderauerimus possumus facili⁹ itelligē. Vocabulū cui lū. n. hoc magus nec latinū ē nec græcū: sed p̄sicū. & idē lingua p̄sica significat qd̄ apud nos sapiēs. Sapiētes āt apud p̄sas idē sunt q̄ apud græcos p̄hi dñr sic uocati a pythagora q̄ prius dicebant sapiētes. Fere. n. apud diuersas gētes diuersis noīb⁹ sapiētes eorū nūcupabant: ut druides apud Gallos p̄phē apud hebræos uel sene drim: uel pharisei uel cabalistæ: apud indos gymnosophistæ: apud Aegyptios sacerdotes: apud græcos p̄hi: apud p̄sas magi: & sic de aliis. Sicut etiā regia dignitas peculiaria apud diuersas natiōes hēt noīa ut rex egyptiorū qui prius Ptol. Postea pharao: p̄sarū artaxerxes: Romanorū Cæ. Indorū præstā. & ē q̄ nūc corrupto uocabulo a nris uulgaribus dī p̄s byter Ioā. & sic de aliis. Si ergo magia idē ē qd̄ sapientia merito hāc practicā sciæ naturalis q̄ p̄supponit exactā & absolutā cognitionē oīum rerū naturalīū q̄si apicē & fastigiū totius p̄hiæ peculiari & appropriato nomine magiā. i. sapiām sicut Romā urbē Virgiliū Poetā: Aris. p̄hm dicimus appellare uoluerūt. Qd̄ si hoc nomē magi ita abhorremus utiq̄ neq̄ euāgelīū patiēter audiemus dicēs: q̄ magi uenerūt ab oriēte adoraturi Christū. Nō erāt illi magi necromātes & cū dæmonibus cōfœderati q̄ hostē dæmonū imo dñm: & de eis mox triūphaturū uenerūt adorare. Sed erāt uiri sapientes cælestiū & terrenarū rerum sciām edocti: q̄ ipsam p̄ris sapiām in hūano corpe factā uisibilē coluerunt & uenerati sunt. Hanc aut̄ dñam aperitissime dat itelligere Hiero. in epistola ad paulinū: in q̄ mentionē faciēs de Apollonio thīaneo ait: Apollonius thīaneus siue magus ut uulgus siue p̄hus ut pythagorici dicunt. In q̄bus uerbis expresse significat Hiero. q̄ illud qd̄ ē uera p̄hiā a uulgaribus: qñq̄ credit̄ esse illud qd̄ ipsi appellāt magiā. Nō ergo ego sum rephēdendus q̄ ex p̄prio & usitato mō loquendi nō solū doctōrū ecclesiæ: sed ēt ipsius euāgelīi hāc sapiētiā naturalē magiā uocaueri. Sed neq̄ q̄ æquocatione uocabulī scādālū fecerim fidelibus: q̄a in cōclusiōibus meis nō sum usus hoc noīe indistincte & æquoce. sed ad tollēdā oēm cuiuscunq̄ sinistræ opiniōis occasionē distinxī magiā licitam ab illicita: & naturalē a supersticiosa: declarās qd̄ sit ista naturalis & quid possit: & quid nō possit taliter ut ēt simplices & rudes impiū aliqd̄ uel erroneū in fide de meis cōclusionibus suspicari nō possunt in q̄bus magiām phibitā oīno refellens & detestans posui hāc primā cōclusionē præcise in iis uerbis. Tota magia quæ in usu est apud modernos & quam merito exterminat ecclesia nullā habet firmitatē: nullam ueritatē: nullū firmamentū: q̄a pendet ex manu hostiū primæ ueritatis potestātū harū tenebrarū quæ tenebras falsitatis male dispositis intellectibus offendunt. Et post istā cōclusionē pono secundam q̄ dicit q̄ magia naturalis est licita & non phibita: & p̄testor de me ista tantum

Nota

QVAESTIONVM

tñ locuturū. quo facto quæ amplius suspitio remanere pōt: aut qđ scādālū fieri
 per æquocationē huius noīs magia: quā sic distinxisse & cū reprobatiōe illius su-
 perstitiosæ & diabolicæ istā naturalē approbasse nō solū non ad scādalum: sed ad
 ædificationē pōt esse simplicibus. Ex qbus ego multos uidi qui audiētes qđ magi Nota
 uenerūt adorare Christū: credētes nihil aliud significare hoc nomē magos qđ ne
 cromātes. hīnc sumunt argumētū qđ magia nō sit phibita. nec cōtra fidem Christi
 qñ ipm Christū magiæ cultores primi adorauerūt. Vtile est ergo docuisse fideles
 ne cū magū audiunt: dæmonū cultorē semp intelligāt. Et cū audiunt apud persas
 magos in summo honore & reuerētia habitos pp̄ eorū doctrinā & sapientiā sciant
 phos illos fuisse nō necromātes: quos utpote populis exitiales & damnosos: imo
 pestiferos oēs gentes semp eiectos & male habitos psecutæ & detestatæ sunt. Si
 milr cū legunt Albertū inter experimēta magiæ multū tps cōsumpsisse de magia Nā de Al
 naturali hoc intelligāt nō de phibita: ne exēplo tanti uiri illi se dedāt qđ illi licuit berto hoc
 sibi quoq; licere psumentes. Scādala ergo tollunt nō generāt de mentibus fideiū passim cō
 nīæ magicæ cōclusiones. Quod si qñ legunt apud doctores oēm magiā esse phi iectatū ē
 bitā/ statim utiq; ex causis phitiōis intelligent ipsos de ea solū loq; quæ habet cō-
 mertiū cum dæmonibus: & de naturali nihil eos intēdere. Est autē ut dicit Hila- Hilarius
 rius intelligentia dictorū ex causis assumenda dicēdi. Quod si ad uim uerborū uo-
 lunt recurrere possunt scire ex dialectica qđ negatio uel distributio terminī multi-
 plicis nō negat aut distribuit ipm pro oī supposito cuiuslibet significati copulati-
 ue. Quare cū iste terminus magia sit æquocus ad supersticiosam & ad naturalē di-
 stributio addita ei nō distribuet ipm pro quolibet supposito cuiuslibet significari
 copulatiue. Sed ex dictis qđ oīs magia phibet/ habebit solū qđ oēs spēs magicæ su-
 perstitiosæ qđ oēs secundū unū nomē & unā rōnē dicunt. Nam multæ sunt phibi-
 tæ. & hæc oīa sunt clara & dilucida ēt mediocriter eruditīs. Nullo ergo mō debue-
 runt istis magistris esse suspectæ cōclusiones meæ magicæ: cū sicut dixi in priā cō-
 clusione refellā oēm magiā phibitā ab ecclesia illā dānans & detestans ptestans
 me solū loq; de magia naturali & expressius per spālem cōclusionem declarans qđ
 per istā magicā nihil operamur nisi solū actūado uel uniēdo uirtutes naturales.
 Sic. n. dicit cōclusio. xi. cōclusionū magicarū. Mirabilia artis magicæ non sunt nisi
 per unionē & actuationē eorū quæ seminaliter & separatæ sunt in natura. & idē est
 qđ dixi in. xiii. cōclusionē qđ magiā operari nō est aliud qđ maritare mundū. Prædi-
 ctam autē specificationē & restrictionem intentionis meæ. In cōclusionibus magi-
 cis ad magiā naturalē intendo esse applicandā cuilibet conclusioni particulari. &
 ita cū dico de actiuitate characterum & figurarū in opere magico loquor de uera
 actiuitate sua & naturali. Patet. n. qđ talē hñt secundū oēs phos tam in agēdo qđ in
 mō agendi & patiendi. Et licet secundū peripatheticos lōge minoris sint actiuita-
 tis & uirtutis qđ sint qualitates materiales: tñ dicerent Pythagorici quorū ego phi Pythago
 losophiā in conclusionē. xxiii. uoco secretiorē phiam qā est minus nota & minus rici.
 in usu qđ sicut mathematica sunt formaliora physicis: ita etiā actualiora. & sicut in
 suo esse minus depēdent: ita ēt in suo operari. & ita qđ dixi de plus posse eorū quā
 discordia Pythagoricorū & peripatheticorū sit indifferens ad fidē: tñ nō dixi ut in
 se & absolute uerū. sed ut cōsequens ad secretā phiam Pythagoricorū modo præ-
 dicto intelligendam. quorum ēt sententia est inter omnia mathematica numeros
 ut formaliores: ita etiā esse actualiores & inter numeros impares ternarium.

APOLOGIA

- Quia sit primus impar & primū in unoquoque genere est perfectissimū in illo genere, & inter nūeros pares denariū q̄ est oīs nūerus ut patet. Ab eo. n. ultra nūeramur p̄ replicationē. & hoc itē debā p̄ id qđ dixi de ternario & denario in magia naturali. Nūeris at̄ ē ēficcētiā & uirtutē tā ad bonū q̄ ad malū attribuunt docto. catholici. Vñ Hilarius in cōmēto suo sup̄ psalmos iqrēdo cām cur psalmorū ordo non sit scđm historiā. sed sēpe psalmus q̄ prius fuit cōpositus posterior i ordīe collocat; sic inqt. Nō est at̄ ignorādū indiscretū apud hebræos ēē nūerū psalmorū & sine ordinis ānotatiōe ēē cōscriptos. Nō. n. illic prius aut scđus aut tertius aut quinq̄ gesimus aut cētesimus p̄notant. sed sine p̄scriptiōe aliq̄ ordīs in unū pmixti sunt. Hel-
- Hilarius** dras. n. ut antiq̄ traditiōes ferūt. i cōpositos eos & p̄ auctorū ac tporū diuersitate dispersos i uolumē unū collegit & retulit. Sed. lxx. seniores fm̄ Moyli traditionē ad custodiā legis atq; doctriā i synagoga manētes. Posteaq̄ illis a rege Antiocho trāsferēdæ ex hebræo i grācū sermonē totius legis cura mādata est sp̄ritali & cælesti scīa uirtutes psalmorū itelligentes in nūerū eos atq; ordinē redegerūt. singulis q̄busq; nūeris p̄ efficientia sua & absolutiōe p̄fectis p̄fectorū & efficientiū psalmorū ordinē deputātes. hęc Hilarius ad uerbū. Ex q̄bus aptissime patet q̄ nūerus uirtutē dat & efficientiā. Hiero. quoq; cōtra Iouinianū ifaustū dicit ēē nūerū. xx. i quo seruauit Iacob & uēditus est Ioseph. & quē dilexit Esau i eo qđā munera accipiēns. & i eodē loco laudat denariū dicēs de eius laudib' se sapius dixisse. Et i eodē li. ca. viii. dicit q̄ iō in scđa die nō fuit dictū. & uidit deus qm̄ bonū: q̄a binarius nūerus sit malus. Quinimo ex nūero binario sumit argumentū cōtra bigamos. & pp̄ hoc dicit oīa aīalia imunda in arcā Noe bina ingredi: septena at̄ q̄ sunt munda.
- Basilius** Sīlia centies inuenies apud Basiliū: Nazāzenū: Ambrosiū: Origenē: Augustinū
- Nazāze.** & alios. Quin rabanus isignis doctor ecclesiæ de numerorū uirtutibus sp̄alem librum cōposuit. & obseruare ubiq; pp̄rietates ipsorū nūerorū inuenies semp̄ ecclesiasticos doc. etiā qñq; q̄si usq; ad curiositatem si dici pōt: dū nūc ad binariū duo testamenta: duo cherubin: duo charitatis p̄cepta: duas prias dignitates: duos prios
- Ambro.** populos referunt. Nunc ternarii mysteriū insup̄ sbālī diuinitate in triduo sepulchri. in tribus theologicis uirtutibus in tribus tp̄ibus naturæ: legis: & gr̄æ. in tribus statibus p̄fectiōis cōtēplāē. Nunc nō sine mysterio sed pp̄ oculat̄ ēē ipsius numeri pp̄rietatē esse uolūt q̄. xl. dies Moyses. xl. Helias. xl. Christus ieiunauerit. & per. xl. dies post resurrectionē ascēderit. & per. xl. horas fuerit apud iferos & post xl. dies Niniue q̄ est typus figuræ huius mūdi subuerterē & p̄ totidē dies noctesq; pluit super terrā dñs. Magnū itē dicunt cōtinere sacrm̄ q̄ in q̄nquagenario nūero in quo sit remissio peccatorū. In eodē ēē descenderit spūs sctūs. Et in eodē numero
- Hilarius** positus sit psalmus Miserere mei deus. qđ maxie notant Hilarius & Origenes. &
- Origenes** his p̄ oīa multū cōcordāt mysteria cabalistarū: q̄ q̄nquagenariū numex̄ attribuūt sp̄iritui sctō. q̄ spūs sctūs apud eos ēē per ignē significat. in q̄ forma & in quo numero diez̄ descēdit sup̄ apostolos. Estq; & apud eos spūs sctūs tertia persona siue pp̄rietas in diuinis p̄cedens a prima & a secunda q̄ secunda dī sapientia & p̄cedit a prima: & differt ab utraq; solū rōne p̄cessionis: sicut. si id quod p̄cedit differt ab his a q̄bus p̄cedit cum sit tñ per substantiā & essentiā idē cū illis hęc expresse dicunt cabalistarū: quorū dicta isti magistri a me contra Iudæos allata ut suspecta de fide abominabantur. Vocant autem & eādē tertiā proprietatem p̄cēnitentiā: quod cōcordāt mō dictis ut idē sit numerus attributus sp̄iritui sancto qui & p̄cē-
- Nota de numeris.**
- Peccatū i spm̄ sctm̄ pprie qđ sit.**
- nitentiæ

QVAESTIONVM

nitētiae sacro. Vñ & illud possumus colligere peccatū in spūm sctūm pprie peccatū eē ipcenitētiae qđ non remittit in hoc saeculo neq in futuro. sed de his alias. duo denarii et secretā aliquam pprietatē in. xii. tribubus israel. in. xii. apostolis. in xii. lapidibus caelestis Hierusalē specularē. Credūt et nō sine cā neq casu in denariū numerū coincidisse & pcepta legis. & decē chordas psalterii. & apud Hebræos ut hī in midraštillū cātores psalmorū decē q sunt Adā. Abraā. Melchisedech. Cantores psalmorū Moyses. Asaph. Dauid. Salomō. & tres filii chorae: quīs aliter a nrīs enumerent. & corrūdet decē organa. i. decē instrūta uel decē modi musicae qbus canant sic dicti apud Hebræos.

i. nefa. nieum. mizīnor. sir. thephila. beracha. alel. odaya. asre. alleluia. quae ego obseruauī sic distinguēda ut p primū canant ode. Secundum idē est qđ organū. Per tertiū psalmi. Per qrtū cātica. Per qntū oratiōes. Per. vi. bñdictiōes. Per. vii. laudationes. Per. viii. grārū actiōes. Per. ix. scelicitas alicuius. Per ultimū laudes dei tm. Addas tu & meschil quo canunt cōtēplatiōes & erit alleluia qsi eisoph nō ponēs in numerū cū aliis. Addunt & .x. dies qbus post ascēsum Christi descendit spūs. & decē cortinas in tēplo & similia innumera & infinita illud dicētes semp q nihil casu sed oīa deus per suā sapiētia ut in pōdere & mēsurā ita in numero disposuit. Ta ceo quor & qta obseruēt in nouenario ut pter Ierarchias angelorū & nouē beatitudinū gradus iuxta Mattheū et longitudinē cubitorū. Og regis balan q typus est diaboli nō credāt eē casualē & sine mysterio. illud et obseruātes q dñs hora nona clamauit. Nōne et i qttuor euāgeliis: qttuor fluminibus paradisi qttuor aīalibus ezechielis qternariū pfectionē cōsiderāt. & senarii i sex dieb creatiōis mūdi. & in sex aetatibus siue septia sit futura uitas ut uult Aug. siue octaua ut Hiero. qn & il- Augusti. Hiero. lud nō ptermittit q dñs sexta feria passus ē. Quid de septenario cum magna dice rēt attētiōe dignū q die septia dñs genuit. q septē dona spūs sancti. & i apocalypsi septē signacula libri. septē cornua. septē oculi. septē āgeli. septē ecclesiae. septē canelabra. septē stellae. septē spūs neqores & septē neqtiē apud Salomōnē. & septies in die deo canit Dauid ppheta. Quartūdecimū at nūmerū ita uidemus obseruatū a Mattheo ut ad hoc q posset eū ubiq in gnatiōibus Christi. retinere nōnullas etiā gnationes ptermiserit. De medicis. de astrologis. de pñis maxie Platoniciis & Pythagoricis nñhil afferō. sed solū de nrīs ecclesiasticis doctorib. Cū de hoc agat utrū credere eē pprietates in numeris & uirtutes aliq̄s naturales aliquo mō ueritati fidei catholicae repugnet. Quas cū uideamus et ut dixi fortasse usq ad curiositatē a catholicis auctōribus obseruatas nihil ē āplius cur dubitemus nō eē talē opionē p hāretica reiiciēdā. Cū ergo in cōclusionibus meis de figuris: de numeris loquor: nō loquor q̄tū ad supstitiosum usum suū p pacta & cōuētiōes cū demonibus: qā hāc oīa reprobaui in priā cōclusionē mea. Similr de noībus q habeant aliquā actiuitatē naturalē et notū est oībus. Quā qdē actiuitatē naturalē nō hnt ut significatiua sunt ad placitū. sed ut sunt in se qdā res naturales. Ideo dixi poīa illa habere uirtutem in magia naturali nō ut significatiua sunt nisi forte essent aliq̄ quibus significatio eēt naturalis: sicut Stoici dicunt de oībus noībus qbus ut ad Stoici. uerlant pīpatheticis: ita Plato in cratilo assentiē de his q sunt recte iposita. Origenes autē de hebraicis hoc sentit. & ideo dicit q quādā noīa hebraica in sacris literis. sicut ofanna. sabaoth. alleluia & similia fuerunt sic reseruata & nō mutata in Peripathetici Plato. aliā linguā in qua nō retinuisent suā naturalē significationem & cōsequēter uir: Origenes

APOLOGIA

tutem.& hoc solū intendebā dicere dū cōparabā noīa significatiua nō significati
uīs.& noīa hebraica aliīs in sua efficacia in magia naturali &c. Volo autē & aliqd
dicere latius de ista cabala. q̄q̄ & supra in prima parte apologiæ nr̄æ multa dixerī
mus: sed illa forte nō magis ab istis magistris intelligent q̄ intelligentē barbara ab
eruditīs. Quare & hic aliqd secū hoc Parisiēsi stilo dicemus de ista cabala. horrē
dū. n. istis p̄ribus ur̄ hoc nomē. & ex ipso pene sono timendū: ita ut forte sint ex ip
sis qui cabalistas nō hoīes: sed hircoceros potius uel centaurū uel oīno mōstruo
sum aliqd esse suspicent. Quinimo audi rē ridiculā. cū semel qdā ex eis interroga
ret qd esset ista Cabala r̄ndit ille fuisse p̄fidū quendā hoīem & diabolicū q̄ dictus
est Cabala. & hūc multa cōtra Christū scripsisse inde sequaces eius dictos cabali
stas. Quis quēso hic risum teneat. Est ergo sciēdū op̄inione esse nō solū Rabi elia
zar: Rabi Moyses de Aegypto: Rabi simeon benlagis: Rabi ismael: & Rabi iodā.
Hebræi & Rabi nachinā. & aliorū q̄ pluriū ex sapiētibus Hebræorū. sed nostrorū ē docto
auctores rū ut infra ostēdā p̄ter legē quā deus dedit Moyse in mōte & quā ille quinq̄ libris
cōtentā: scriptā reliq̄. reuelatā quoq̄ fuisse eidē Moyse ab ipso deo uerā legis ex
positionē cū manifestatiōe oīum mysteriorū & secretorū quæ sub cortice & rudi
facie uerborū legis cōtinerent. Deniq̄ duplicē accepisse legē Moysen in mōte lit
teralē & spiritalē. illā scripsisse & ex p̄cepto dei populo cōicasse. de hac uero man
Moyse du datū ei a deo ne ipsam scriberet sed sapiētibus solū q̄ erāt. lxx. cōicaret quos idem
plex data Moyses ex p̄cepto dei elegerat ad custodiēdā legē eisq̄ itidē pr̄ciperet ne eā scri
lex beret: sed successoribus suis uiua uoce reuelaret. tū & illi aliīs & sic ordine perpe
tuo. Ex quo mō tradēdi istā scīam p̄ successiuā. s. receptionē unius ab altero dicta
est ipsa scīa. scīa Cabalæ. qd̄ idē est qd̄ scīa receptionis: q̄a idem significat Cabala
Vnde ca apud Hebræos qd̄ apud nos receptio. Fuerūt autē postea hæc mysteria l̄ris mādā
bala dedu ta tpe & cā infradicēdis. & illi libri dicti sunt libri Cabalæ in q̄bus libris multa im
cta sit & mo pene oīa inueniunt cōsona fidei nostræ. Fuerūt. n. & ab ore dei traditi & a Iu
quare sic dāis ante Christū scripti quo tpe nulla passiōe moueri poterāt ad uiciādā uel cor
appellata rūpēdā ipsam ueritatē. Ex istis libris & auctoribus huius scientiæ ego multas po
sui cōclusiones ad cōfirmationē fidei nr̄æ cōtra Iudæos: quas cū isti magistri forz
te non bene cōsiderassent suspectas esse dixerūt in fide/ & Iudaicā p̄fidā sapiētes.
Nota quod tñ posteaq̄ intellexerūt qd̄ esset cabala multos ex eis puduit dixisse. Quod
autē ita sit ut supradiximus q̄ deus Moyse pr̄ter litteralē legē quam ipsæ scripsit
Esdras dederit ēt & reuelauerit mysteria in lege cōtenta. habeo. ex nr̄is qnq̄ testes Esdrā
Paulus Paulū Origenē Hilariū: & euāgeliū. Primo. n. habemus hoc ex textu Esdræ apud
Origenes quem loquens dominus sic inquit Reuelans reuelatus sum super rubū. & locu
Hilarius tus sum Moyse quādo populus meus seruiebat in Aegypto. & misi eum & eduxi
Euāgeliū eum de Aegypto. & adduxi eum super montē synai. & detinebā eū apud me die
bus multis & enarraui ei mirabilia multa. & ostendi ei temporum secreta & finēs
& pr̄cepī ei dicens: hæc in palam facies uerba & hæc abscondes. Secundo habe
mus auctoritatē Origenis cuius testimonium in his in quibus ab ecclesia recipiē
est ualidissimum: quia ubi bene nemo melius. Hic ergo super illud Pauli ad Ro
ma. tertio. Quid ergo amplius uideo aut quæ utilitas circūcisionis multum per
Origenes omnem modum: primū quidē quia credita sunt illis eloquia dei. Dicit Origenes
cōsiderandū est quia nō dixerit litteras esse creditas. sed eloquia dei. Ex quo dicto
Origenis babes q̄ pr̄ter litteralē legem aliud quid traditū fuit Iudæis quod hūc
uocat

QVAESTIONVM

uocat Paulus eloquia dei. Litteras enim id est litterale legē eis fuisse traditam ne-
mo negat. sed nō imputat eis ad prerogatiuā: quia littera p se occidit: & nisi adlit spi-
ritus uiuificās oīno p se ē res mortua. Sed pter has lras tradita sunt eis eloqa dei:
de qbus merito gloriant quā nihil aliud sunt q̄ q̄ apud Hebræos dicūt cabala. i.
uerus legis sensus ab ore dei acceptus: unde & apud Hebræos quandoq; uocatur

qd̄ idē est q̄ lex de ore nata. quā pp illā successiuā receptio-
nē deinde dicta fuit cabala. Et q̄ istā sciam deinde Moyſes iā a deo acceptā. lxx.
senioribus tm cōicaret. aperte testat Hilarius qui in expositiōe psalmi. ii. Quare
fremuerūt gētes &c. sic scribit. erat aut iam a Moyſe ante institutū in omni syna-
goga. lxx. esse doctores. Nā idē Moyſes q̄ ueteris testamēti uerba in lris condi-
disset tm separatim quādā ex occultis legis secretiora mysteria. lxx. senioribus q̄
doctores deinceps manerēt intima uerat. Cuius doctrinā ē dñs in euāgelis me-
minit dicēs. Sup cathedrā Moyſi sederūt scribæ & pharisei. Oīa ergo quācūq; di-
xerint uobis facite & seruate: secundū uero facta eorū nolite facere. doctrina uero
eorū mālit in posterū. hāc Hilarius ad uerbū. Ecce q̄ Hilarius exp̄sse testat fuisse
se prater legē scriptā doctrinā quādā aliā secretiorē quā Moyſes iplis. lxx. sapiē-
tibus intīmabat. Quod aut & ista secretior & uerior de mysteriis legis expositio
oībus passim non publicaret: sed solū Moyſi spāliter a deo: & ab eo aliis tātū. lxx.
sapiētibus fuerit reuelata: testat ē Origenes in loco p̄allegato sic dicēs de Moyſe
se pphetisq; & ceteris horū similibus. hāc intelligēda sunt dici qbus sunt credita
eloqa dei. Adde & si q̄s apud eos sapiēs & intelligēs auditor & mirabilis consilia-
rius fuit. hāc Origenes. Per hos aut mirabiles cōsiliarios illi intelligunt quos uo-
cāt Hebræi senedrim. i. lxx. illos seniores quos elegit Moyſes ex p̄cepto dñi: quo-
rum locū mihi uidentē tenere Cardinales in nrā ecclesia. & ad imitationē numeri
illorū. lxx. seniorū ut nunc declarabimus fuerūt redacta mysteria cabalę in. lxx. li-
bros principales tpe Esdræ. Vsq; enim ad tēpus Esdræ de ista doctrina nihil erat
scriptū: sed solū ut dixi p successiuā receptionē tradebat: unde cabalistice nomen
accepit. Postq; aut a Babylonica captiuitate restituti fuerūt p Cyrū: & sub Zoro-
babel istauratū fuit tēplū: tūc Esdras q̄ fuit præfectus synagogæ postq; reparauit
legē scriptā Moyſi & correxit testm̄ uetus. Voluit ēt ut ista secreta dei eloqa quā
usq; ad illud tēpus scripta nō fuerāt scriberent. & hoc quia pp captiuitatem gētis
nō poterant seruare illū ordinē tradendī sibi illā doctrinam per manus. & merito
erat dubitādū ne pp dispersionē eorū si nō inueniebant scripta tandē perirēt. Sta-
tuit ergo Esdras ut scriberent adhibitis ad hoc specialiter notariis. & q̄a erāt. lxx.
seniores siue cōsiliarii: inter quos erat hāc doctrina: iussit ut redigerent oīa illa se-
creta in. lxx. uolumina principalia. quā tm deinde ēt non nisi sapiētibus cōicaren-
tur. & hoc est qd̄ apud Esdrā legit̄ his uerbis. exactis. xl. diebus locutus est altissi-
mus dicēs: Priora quā scripsisti in palā pone legāt digni & indigni. nouissimos au-
tem. lxx. libros cōseruabis ut tradas eos sapiētibus de populo tuo. In his. n. est ue-
na intellectus & sapiētiae fons: & sciētiae flumen. & sic feci. hęc Esdras ad uerbum.
habet aut de isto cōcilio in quo fuerūt scripti isti libri mentio lata & diffusa apud
Hebræos in libro qui dicūt Sederolā. i. liber sæculorū. ubi habetur qui sederunt
in cōcilio: & deniq; totius cōciliū gesta & ordo. Ex qbus oībus satis patere pōt nō
esse confictū a me q̄ prater legē scriptā Moyſes uerā quoq; legis expositionem a
deo accepit. & q̄ illa deinceps per successionē a Moyſe. lxx. senioribus. & ab illis

Hilarius

Senedri.

De hoc
Alibi

Sederolā
latine qd̄

APOLOGIA

Nota

Quadrupliciter bibliā exponi ac expositā eē ab hebrēis

Exēplum

**Obiectio
Respōlio**

**Quæ
turitas ad
cabalisti-
cos libros
attineat
Origenes**

aliis suis successoribus fuerit reuelata. Vnde & nomē accepit ut diceret cabalisti-
ca; & tpe Esdrę in plures libros fuerit redacta; qui dicunt libri cabalę. quos ego li-
bros summa ipēsa mihi cōgñitos. Neq; n. eos Hebręi Latinis nr̄is cōicare uolūt.
Cū diligēter plegerim inueniens ibi multatimo pene oīa cōsona fidei nr̄æ. Vñsum
est mihi hñe posse christianos unde Iudęos suis telis cōfodiant. cū ab eis auctori-
tas cabalistarū quos hñt in magno honore & reuerētia negari nō possit. Est aut ul-
terius sciēdū q̄ ista expō biblię pportioat mō exponēdi bibliā q̄ apud nos dici-
tur anagogicus. Sicut. n. apud nos ē q̄druplex modus exponēdi bibliā: l̄salis my-
sticus siue allegoricus: tropologicus & anagogicus: Ita ē & apud Hebręos. l̄salis
apud eos dī Pesat. quē modū tenent apud eos Rabi Salamō: Chemoy & similes.
Allegoricus Midras: unde s̄ape apud eos audies Midras ruth Midrastillym. Mi-
dras coeleth. i. expositio p̄ Midras. i. mystica sup ruth. sup psalmos. sup ecclesiastā
& sic de aliis. Et istū modū sequunt maxime doctores Talmutici. Tropologicus
dī sechel. quē sequunt Abraā abnazara: ubi l̄saliter nō exponit & leuibēgerfon &
multi alii. & ante oēs Rabi Moses Aegyptius. Anagogicus dī cabala. & hoc q̄a
illa expositio q̄ dī ore dei tradita Moyši & accepta p̄ successionē mō p̄dicto quasi
semp̄ sensum sequit Anagogicū. qui ē inter oēs est sublimior & diuinior sursum
nos ducēs a terrenis ad cālestia a sensibilibus ad intelligibilia. a tpalibus ad æter-
na. ab infimis ad suprema. ab humanis ad diuina. a corporalibus ad sp̄itualia. Et
hinc est q̄ ualidissima inde argumēta habent cōtra Iudęos: q̄a discordia quæ est
inter eos & nos ut maxime patet ex epistolis pauli hinc tota præcipue dependet
q̄ ipsi sequunt litterā occidentē nos autē sp̄m uiuificantē: qd̄ unico exēplo suf-
ficiat nūc declarasse. Nā cū eis in eis p̄phetiis p̄mittit q̄ Messias eos liberabit de
captiuitate: & adducet in terrā p̄missionis & in Hierusalē. & in tēplo gaudebunt
& cōgregabunt. Ipsi hęc l̄saliter intelligentes dici de captiuitate mundana & de
terra p̄missionis quæ est Iudæa terrestris: similiter de materiali ciuitate Hierusa-
lem. & tēplo non possunt credere illū fuisse Messia per quē eiecti sunt de illa ter-
ra p̄missionis & ciuitas destructa & dirutum fuit tēplū: qd̄ si uoluerint simul cū
cabalistis Anagogice exponēdo scripturā intelligere illa de cālesti Hierusalē: de
captiuitate sp̄uali: de cālesti terra uiuētium cognoscāt: & cōfiteant necesse est il-
lum uerū fuisse Messia per quē totus pene orbis de manu dāmonis cui per idola-
triā seruiebat fuit liberatus. Quē fore effectū præcipuū aduentus Christi ipsorū
cabalistarū firma est opinio. Ita cognoscere ē esse de oibus aliis si cōclusionū mea-
rū cabalistarū p̄bationes uiderent nullū eē. s. pene articulū in quo nobiscū Iudæi
per cabalistas auctoritatē sentire nō cogant. At statim insurgūt isti patres & cur
oēs Iudæi nō sūt christiani. & cur Aug. Hierony. & alii doctores ecclesię huius
doctrinæ nō meminerunt. Miror de sapiētia istorū patrū. Et quæso dicāt mihi ipsi
uera fuerint ne miracula Christi an nr̄is falso cōfecta. Si uera dicūt: dicāt & mihi
cur tunc nō oēs Iudæi facti sunt christiani. Nā ēt si cabalistas ipsos præsupponas
mus eadē penitus scribere quæ Augustinus scribit. Dubitandum tñ nō est maio-
ritas ad ris fuisse efficaciarū miracula uiuentis Christi ante eorū oculos quotidie facta q̄ au-
cabalisti-
toritatē cuiuscunq; auctoris. q̄q̄ apud eos maxime auctentici. Sciant autē esse. p̄
cos libros hībitū Iudæis legere illos libros anteq̄ attigerint annū quadragesimū suæ ætatis.
Et si qñ legunt & nō credūt. sicut & in Christū ipm quē uiderunt nō crediderunt:
Origenes dico cum Origene q̄ facti sunt de illis qui legunt & nō intelligunt. legunt & non
credunt.

Q V A E S T I O N V M

credunt. Obscuratū est enim insipiens cor eorū. Et sicut de illis eloquiis dei quę supra declarauimus eē istam cabalisticā traditionem: dicit Paulus in hunc modum. **Paulus**
Quid. n. si quidā illoꝝ nō crediderūt: nunqd incredulitas illoꝝ fidē dei euacuauit. **apostolus**
 absit: Est. n. deus uerax. oīs aut homo mendax: Ita & nos dicamus: quid si multi non credunt: nunqd illorū incredulitas huius sciā ueritatē & nobilitatē euacuat. absit. Sunt aut maxime digni christiani hac scientia: quia: sicut ipla est lex spiritalis nō carnalis: ita nos spiritalēs sumus israelitę: nō carnales. Pertinet aut lex spiritalis ad eū qui iuxta Paulū in abscondito uidens est: nō ad eum qui in manifesto. **Q**uod autem dicant se mirari doctores ecclesię de ista doctrina nunq fecisse mentionem. satis nos supra ostēdimus: & Hilariū & Origenē & Hefdrā: & iuxta hos Paulum & euāgeliū huius scientię meminisse. Est autem & aduertendū q̄ nunq inuenies aut **Q**uare
 rarissime doctore aliquē ex nostris loquor de antiqs: aliquem ex hebręis nomina de cabala
 tim allegātē: sed i uniuersali tantū uidebis dicētes: sic dicūt hebręi. Hęc est sentētia nō uideat
 hebręoꝝ. Et ego quidem nō memini me hoc nisi semel inuenisse apud Origenē qui fieri mē
 allegat Huillū patriarchā coetaneū suū. **Q**uare nihil mirū si & auctores cabalę rō apud
 ab eis nunq audias nominatim allegari. Verū cum de hebręorū testimonio uidea nos
 mus quandoq̄ doctores nostros ita cōfidere: ut sicut noster Hieronymus dicit. Cū
 uolunt approbare quod dicūt Eusebius maxime Origenes & Clemēs: & q̄ plures **Hierony**
 alii: ad hebręos se semp referāt dicētes: referebat mihi hebręus: audiui ab hebręo. **mus**
 hebręorū ista sententia est. Et ipse Hieronymus etiā eos magistros uocet dicēs. **Eusebius**
 hęc est sententia magistrorū. nihil dubitandum est de doctoribus cabalę eos intelli **Origenes**
 gere: quod: euidentī ratione pōt demonstrari. Est. n. omnis schola hebręorū in tres se **Clemens**
 ctas diuisa. In p̄hos in cabalistas & in Talmuticos. Talmuticos allegari ab antiqs **Hebręo**
 doctoribus nostris nō est credendū: tū quia Clemēs & multi alii qui hebręos alle **rū scholę**
 gāt fuerint ante cōpositionē ipsius Talmut quę fuit post Christi mortē pluq̄ per **Diuisio**
 cl. annos. tum quia doctrina talmutica est totaliter contra nos conficta ab ipsis he **Clemens**
 bręis: iā cōtra christianos pugnātibus quare illi doctrinę talem honorē nō detulī
 sent. n̄ri ut tūc maxime aliquid dictū ab eis firmum putarēt cū iudęorū testimonio
 corroborat p̄hos pariter certū est eos nō allegare quia & isti qui. s. secūdum p̄hiam
 exponere ceperūt bibliā ceperūt a modico tpe. Primus. n. fuit rabi Moyses de egip
 to quo adhuc uiuēte floruit Auerrois cordubēsis. nondū aut fluxerunt trecenti an
 ni a morte Auerrois. Relinquit ergo ut hęc hebręorum doctrina cui doctores ca
 tholici ex Hieronymi testimonio tm deferūt. & quā adeo approbant sit illa quam **R. Moy**
 ipsimet n̄ri doc. fatent & credūt a deo Moyli & a Moyse p̄ successionē aliis sapiētī **ses ægyp**
 bus fuisse reuelatā: & est illa quę ex hoc mō tradendi d̄r cabala quā sæpe etiam ui **tus p̄mus**
 deo a nostris auctoribus hoc modo designari dicēdo ut dicit antiqua traditio. Hęc **biblię ex**
 est prima & uera cabala de qua credo me primū apud latinos explicatā fecisse mē **positor**
 tionē: & est illa qua ego utor in meis cōclusionibus quas cū expresse ponā cōtra he **Nota tem**
 bręos ad cōfirmationē fidei n̄rę: melcīo quo mō isti magistri h̄re potuerūt p̄ suspe **pus auer**
 ctis in fide. Verū quia iste modus tradēdi per successionē qui d̄r cabalisticus uidet **rois**
 cōuenire unicuiq̄ rei secretę & misticę. hinc est q̄ usurparunt hebręi ut unāquāq̄ **Cōclusio**
 sciām quę apud eos habeat pro secreta & abscondita cabalā uocent & unūquodq̄ **cabalę**
 scibile quod p̄ uia occultā alicunde habeat dicat haberi p̄ uia cabalę. In uniuersa
 li aut duas scientias hoc etiā nomine honorificauerunt unā quę d̄r. **Hebręoꝝ**
 ars cōbinandi: & est modus quidā procedendi in scientiis & est simile quid sicut **usurpatio**

APOLOGIA

**Ars Ray
mundi**

**Vnde
Christus
crimina-
tio uenez-
rit de mi-
raculis**

apud nostros dicitur ars Raymundi: licet forte diuerso modo procedant. Aliam quæ est de uirtutibus reorum superiorum quæ sunt supra lunam & est pars magiæ naturalis superma. Vtraque istarum apud hebræos etiam dicitur cabala pro rationem iam dictam: & de utraque istarum etiam aliquando fecimus mentionem in conclusionibus nostris. Illa, n. ars combinandi est quam ego conclusionibus meis uoco alphabetariam reuolutionem. Et ista quæ est de uirtutibus reorum superiorum quæ uno modo potest capi ut pars magiæ naturalis. Alio modo ut res distincta ab ea illa de qua loquor in præsentī conclusionē dicens quod adiuvat nos in cognitione diuinitatis christi ad modum iam declaratum: & licet istis duabus scientiis nomen cabalæ ex primaria & propria impositione non conueniat: transumptiue tamen potuit eis applicari. Vnde sicut cum olim magi tantum dicerentur sapientes necromantes deinde & diabolici uiri sapientis sibi falso nomen uedicantes magos se uocauerunt. Ita & quidam apud hebræos res diuinas falsis & uanis superstitionibus polluentes: immo in rei ueritate quasi nihil a necromantibus differentes dixerunt se habere secreta de nomina & uirtutes quibus demones ligarentur: & miracula facerent & christum non alia uia fecisse miracula. & isti falso sibi cabalistarum nomen uendicauerunt dicentes artem suam esse illam ueram cabalam quam reuelauit deus Moyse. sicut et dicunt necromantes quod illas suas incantationes & bestialitates habuerunt a Salomone & ab Adamo & ab Enoch & a similibus. hanc autem falso uocatam cabalam non solum ego non approbauī in conclusionibus meis aut secutus sum: sed expresse reprobauī ponens conclusionem specialem de directo contra istam quæ dicit quod miracula christi non potuerunt fieri per uiam cabalæ hæc sufficiant de præsentī conclusionē quæ specialem librum exigeret: si quid sit naturalis magia quid cabala exacte uellemus declarare hic sufficit ostendisse nihil contineri in eis quod catholicæ & orthodoxæ fidei repugnet.

QVAESTIO SEXTA DE EVCHARISTIAE SACRAMENTO.

Si teneatur coram uia de possibilitate suppositionis respectu cuiuscunque creaturæ dico quod sine conuersione substantiæ panis in corpus Christi uel paneitatis anihilatione fieri potest ut in aliter sit corpus christi secum dum ueritatem sacri quod sit doctum loquendo de possibili non de sic esse. Per hanc conclusionem non intendo dicere quod panis non conuertatur in corpus christi & quod de facto sit corpus christi in sacramento de facto instituto a Christo aut illius sacramenti ueritas actualis sit præsentia corporis christi ad panem de facto assumptum uel suppositum a uerbo. Ita, n. de inesse reicio expresse in conclusionis ibi quod sit dictum de possibili non de sic esse, ubi ly possibile referri uolo non solum ad dictum præcedens de suppositione panis a christo sed ad ueritatem sacramenti eucharistiæ & etiam ad ipsum sacramentum. immo etiam ad præsentiam corporis christi simul cum pane assumpto. ita quod forsan non esset necessarium quod uirtute istius assumptionis panis a uerbo incarnato esset corpus christi quod iam assumpsit de uirgine cum pane. Sed tamen possibile est quod in altari esset simul cum pane si esset assumptus a christo. Loquor igitur in præsentī conclusionē de sacramento possibili & possibili eius ueritate & possibili præsentia corporis Christi simul cum isto pane assumptibili. Ideo miror quod damnata sit præsens conclusio pro erronea ex eo quod prædicta sint falsa de sacramento eucharistiæ iam instituto de quo dicunt me loqui. cum tamen de possibili sacramento & possibili eius ueritate expresse loqui præfitear in conclusionē. Attentius igitur considerent uerba conclusionis antequam dānent conclusionem tam expresse resellentem sensum quem dānant. immo considerent quod determinatio

QVAESTIONVM

q. determinatio sua male pōt defendi ab errore quia si sic esset q. cōclusio neller fal
uare ueritatē sacramēti secundū institutionē christi quā tenet ecclesia ut ipsi dicū
tunc nō solū est erronea sed simpliciter hāretica. Si autē sensus conclusionis est ille
per me explicatus nō solū nō erronea in fide. sed immo ē. erroneū dicere oppositū.
Multa. n. sunt quā de sic esse sunt hāretica quorū oppositū de possibili esset hāreti
cum sicut dicere patrē incarnatū de sic esse ē hāreticū; patrē autē posse incarnari nō
solū non est hāreticū sed hāreticū est eius oppositū & hāc sufficiat pro declaratiō
ne cōclusiōis & defensionē eius. Sed nos scholasticā exercitationis gratia relinque
tes cōclusionem meā uideamus. An hoc sit uerum q. possit p. aliū modū saluari cor
pus christi posse esse in altari q. per cōuersionē panis in ipsum. l. p. substantiationem
paneitatis in diuino supposito una cū humanitate assumpta ita q. esset unū suppo
situm in tribus naturis. s. deitate. humanitate. & paneitate. & ratione suppositi esset
prædicatio cuiuslibet naturæ in concretionē ad suppositū sumptæ de alia. & cōica
tio idiomatum deus est panis & homo & ecōuerso. & christus hō est in altari sicut
christus panis est in altari & sic de cōsimilibus. & hoc esset sacramentaliter siue uirtu
te sacramenti si uirtus ad hoc esset data diuinitis uerbo sacrali. nec intronitamus
nos utq. ad hoc sufficeret uerbum istud cū prædicta uirtute hoc est corpus meum;
uel aliquid aliud requireret. Et primo pro parte affirmatiua arguit q. hoc sit tenendū
quia uidetur Dām. hoc tenere de facto hoc. l. sacm esse per assumptionē. Sicut dicit
cit & nunc interrogatus qualiter panis corpus christi sit & uinum & aqua sanguis
christi: Dico tibi & ego spiritus sanctus superueniet & hoc facit quod est sup rationē
& intellectu. Panis at & uinū assumunt. & infra ibidē. & quēadmodū in baptismo
quia cōsuetudo hominibus aqua lauari & oleo ungi ungatur deus aquā & gratiam
spiritus sancti: & fecit idem lauacrum regenerationis: ita quia cōsuetudo homini
bus panē & uinū comedere & bibere ingauit eis deus deitate & fecit ea corpus &
sanguinē eius. & infra eodē. c. loquēs de hoc altaris sacro carbonē uidit Esaias. car
bo aut lignum simplex nō est sed unicum igni. Ita & panis cōiōis nō panis simplex
est. sed unius deitati. Dionysius autē de ecclesiastica hierarchia tertio. c. uocat istud
sacm assumptionem. Quod ergo isti doc. dicere uident de sic esse multo magis po
test teneri de possibili. Secundo arguitur quia cū secundū Aug. ad Volusianū in re
bus mirabilibus tota ratio facti sit potentia facientis sic artare hoc mirabile sacm
ad determinatū defensionis modū qui ex canone scripturæ aut ecclesiæ determina
tione non habeat expressus est diuinā potentiam artare ad intellectus nostri cap
acitatem. quod est periculosum: & cōtra Aug. ibidē dicentē hoc. Si ratio querit nō
erit mirabile si exēplum ponit nō erit singulare. Demus deū aliquid posse q. nos fa
teamur inuestigare nō posse. Tertio arguitur: q. illud cuius oppositū etiam de in
esse nō habetur euidenter ex dictis sanctorū; multo magis potest teneri de possibili.
Sed oppositum huius q. de facto remaneat paneitas in altari substantiata a suppo
sito diuino nō habet euidenter ex dictis sanctorū ergo &c. Probat quia illud Gre
gorii in omelia paschali dicētis species & similitudo illarū uocabula sunt res: quæ
ante fuerunt. s. panis & uini: hoc quod ante fuerunt exponūt tenentes opinionem
quæ ante fuerūt sola: nūc autē nō sunt sola quia ibi latet corpus christi. Item illud
Ambrosii q. uirtus dei quæ creaturas ex nihilo creat: hic creaturas mutat & alia
quæ dicunt panem & uinum nō remanere post cōsecrationem sed cōuerti. sit expo
nentur q. panis non remanet qui panis fuit. licet eadem sit paneitas: & hoc propter

Dama
nus

Primū ar
gumentū
pro parte
affirmati
ua

Dionysi

Secundū
Augusti
nus

Tertium

Grego.

Ambro

Quartū

Berengarius

Magister
Inlarum

Primū in
oppositū
Primariū
sio.

Secunda

Dīa iter
hanc opi
nionem &
opionem
dānatam

aliud suppositū. Hæc autē dictio panis dicit suppositū in natura paneitatis & hoc nō remanet. Multū autē interest dicere q̄ remaneat paneitas in diuino supposito hy postatizata. & q̄ remaneat paneitas in pprio supposito: quia hoc secūdo mō nō fiet cōicatio idiomatū quæ sit primo mō. Has autē auctoritates omnino ego credo esse cōtra sic ponētes de facto & de sic esse & nō de possibili tantum. Quarto sic arguitur. Ista opinio approbat de sic esse in cōfessione Berengarii approbata per Papam Nicolaum Romæ coram. cxliii. episcopis: ergo multo magis potest teneri de possibili antecedēs sic deducit. Quia Berengarius confitetur post cōsecrationē nō solum sacramentum sed etiā uerū corpus & sanguinē domini nostri Iesu christi esse in altari & sensualiter non solū sacraliter sed in ueritate manibus sacerdotū tractari frangi & fidelium dentibus atteri. Quæ uerba uidētur nō posse plane accipi in sensu clario & expedito qualis debet esse uerborum confessionis sic solēniter approbata nisi per substantiationē paneitatis in supposito dei cū corpore christi modo prædicto. Ita q̄ sit idem corpus christi hominis & panis & ita sit integrū inquantū corpus hominis & atterat inquantū panis sicut Christus in cruce moriebat & uiuebat. sed hoc ut homo & illud inquātū deus & q̄ quidā ita acceperint uerba prædictæ cōfessionis patet per magistrū Inlarum. iiii. libro. di. vii. Cuius uerba sunt hæc. Alii tradūt corpus christi essentialiter frangi & diuidi & tñ integrū & incorruptibile existere qd̄ se colligere asserunt ex confessione Berengarii qui confessus est corā Nicolao Papa & pluribus episcopis panem & uinum quæ in altari ponūtur post cōsecrationē. nō solum sacramentum sed et uerū corpus & sanguinem christi esse & sensualiter nō solum in sacro sed etiā in ueritate manibus sacerdotū tractari & frangi: & fidelium dentibus atteri. ecce q̄ cōfessio Berengarii attentata & examinata p̄ ecclesiā cōtinet corpus christi non in sacro tantū sed in ueritate dentibus fidelium atteri. quod plane acceptū ueritatē haberet per cōicationem idiomatū. quia atterit dentibus secundū paneitatem & integrū manet secundū humanitatem. Qd̄ si aliquis uelit exponere dictā confessionē dicēs q̄ ly in ueritate & nō in sacramento tantū refertur ad immediatū uerbum tantū. s. manibus sacerdotū tractari: & sequentia uerba ad species siue ad exterius sacm. sub quo fracto & attrito corpus christi integrū sumitur. Videt q̄ nō accipiant uerba cōfessionis plane ut iacent: & ut de plano sonant cū tñ uerba cōfessionis sic examinata debeant accipi absq̄ expositione uiolenta. & extorsioe secūdū sensum quē in aperto faciūt. Sed cōtra arguit ad oppositum quia ista opinio de remanētia substantiæ panis in altari est dānata ab ecclesia ergo uitan da ut hæretica: Rndetur secundū sic opinātes ad hoc primo q̄ dānata est de sic esse nō de possibili. Secūdo q̄ opinio dānata differt ab ista quæ ponit paneitatem remanere hypostatizatam a uerbo homine. Illa. n. ponit post consecrationem plura supposita hominis christi & panis. hæc unū suppositum in tribus naturis: sicut in diuinis ē una natura in tribus suppositis: Illa ponit substantiā panis manere post cōsecrationē. hæc uero nō per modum substantiæ sed per modū accidētis. sicut est de hūanitate assumpta. Illa ponit panē & uinū remanere. hæc uero nō. sed aliū panem. liget sit eadē paneitas. Ex illa seqtur corpus christi nō posse eē in altari ueraciter sub sacramēto: cū panis in nullo mutet. Ex hac uero nō cū ponit panē mutari & et paneitatem quo ad eē. ex illa nō uerificat q̄ panis sit corpus christi cū sint duo supposita. Ex hac uero uerificat p̄ unitatē suppositi qd̄ est unū in duabus naturis. ex illa seqtur q̄ qcqd̄ est in hoc sacro nō ē adorādum latrā cū sint duo supposita christi & panis: hæc

QVAESTIONVM

panis: hæc uero ponit unica adoratione adorari: quicquid est sub sacro pp unitatem
 suppositi. Secundo arguitur quod nullo modo potest saluari quod per illum modum possit corpus Secundum
 christi esse in altari: quia cum quaeritur utrum corpus christi possit esse in altari &c.
 non intelligitur de corpore quod christus est & accipitur pro genere. sed intelligitur de
 corpore quod est pars & non praedicatur de homine in recto. Tale autem corpus quod est
 pars non communicat idioma naturae coassumptae neque supposito neque econtra. Licet
 .n. deus sit homo & econtra non tamen deus est caput christi & econtra: & licet christus ho
 mo sit ubique ratione suppositi non tamen caput christi hominis est ubique quia partes
 naturae assumptae non communicant idiomata supposito. nec de eo praedicantur uel econ
 tra. Quauis ergo paneitas assumatur a uerbo una cum corporeitate non tamen dicitur quod cor
 pus christi est panis uel quod corpus Christi sit in altari si panis est in altari. licet dici
 posset & uerificari quod panis sit corpus quod christus est secundum quod accipitur ut
 genus. Quod autem aliter non accipiat in quaestione & in sacramento apparet. tum
 quia corpus genus quod dicitur in recto de christo non dicitur corpus christi sicut
 animal uel homo quod christus est non dicitur homo uel animal christi: tum quia for
 ma uerborum in qua institutum est hoc sacramentum est hæc. Hoc est corpus meum.
 Costat autem quod ueritas illius uerbi non saluatur de corpore quod est genus. Animal
 enim quod de me in recto praedicatur: non est animal meum. sed animal quod ego
 sum. Tum quia si in triduo. mortis christi fuisset consecratum fuisset in altari non cor
 pus genus sed corpus pars tantum. Corpus enim est corpus animatum: quod tunc non
 erat igitur corpus christi ut hic quaeritur & de quo agitur in sacramento est corpus
 pars tantum quod non praedicatur de pane uel deo uel homine. Nec enim comuni
 cat idiomata ceterarum naturarum. Non ergo esset uerum dicere quod corpus christi
 esset in altari modo praedicto ratione panis uel suppositi. Praeterea dato quod ratione Tertium
 dictae substantificationis in uno supposito panis esset corpus: non tamen ubi panis
 in altari ibi corpus christi sed panis in altari erit corpus christi in caelo sicut in tri
 duo anima & corpus erat substantiata in supposito: nec tamen propter hoc anima erat
 in sepulchro cum corpore nec corpus in inferno cum anima. Praeterea si esset sub Quartum
 stantificatio ista ipsa terminaretur ad illud ad quod dicimus. conuersionem panis ter
 minari hoc autem est corpus christi: ad quod terminari non potest substantificatio
 naturae alienae. hoc .n. soli supposito increato est proprium secundum communem
 naturam. ergo non potest fieri substantificatio paneitatis in supposito alterius naturae
 in hoc sacramento. Item sic arguitur quia secundum praedictum modum substanti
 ficationis paneitatis in uerbo una cum corpore christi dudum assumpto non incipi
 et corpus esse in altari. sed aliquid de nouo incipiet esse corpus christi. Si autem non incipit
 cum prius non fuerit sequitur quod non erit in altari. Item arguitur quod licet posset suppo Sextum
 situm uerbi assumere paneitatem quam assumendo crearet sicut de humanitate chri
 sti tenemus. tamen non potest assumere paneitatem existentem in proprio supposito:
 quia hoc esset paneitatem corrumpere non assumere. Praeterea uerum quod non possit conferri Septimum
 uirtus uerbo respectu unionis paneitatis ad uerbum quia maioris difficultatis est
 assumptio paneitatis in supposito uerbi quam creatio eo quod magis distat esse diuinum
 a natura paneitatis cui deus communicari in assumptione quod ens a non ente: & tamen
 non potest conici creaturae uirtus ad creationem operando uel cooperando: ergo Thomas
 nec ad assumptionem. Confirmatur auctoritate sancti Thomae in .iii. qui dicit quod ad Octauum
 unionem creaturae cooperari non potest. Praeterea illo dato post summptionem sacri sacer Nonum

Rñsio.
Ad scdm
in opposi
tum

Damasc
nus

Rñsio ad
tertium

Rñsiones
ad quartū

Rñsio ad
quintum

dos non esset ieiunus & non esset ibi cibus spiritualis tantū sed etiā corporalis: qđ est contra dignitatē sacri. Item Christus aliqd dimitteret postq̄ assumpsisset in unitate suppositi q̄a assumeret paneitatē quā dimitteret pane cōuerso in membra. Ad ista aut̄ sic forte diceret̄ primo. saluādo hoc dictum q̄ sine cōuersione panis in corpus christi pōt fieri ut in altari sit corpus christi modo prædicto per substētificatiōnem paneitatis in uerbo una cum humanitate dudū assumpta de corpore ut est genus nō ut est pars & ita de corpore qđ est christus & sumit̄ a corporeitate quæ est natura: & est prædicabilis in recto. Et cum arguit̄ quod de corpore ut genus nō diceretur corpus Christi dicit̄ q̄ immo. sicut etiā dicit̄ creatura salis. i. quæ est sal. & uerbum dei. i. quod est deus: sicut cum dicit̄ uerbo dñi. i. uerbo quod est deus cæli firmati sunt. & dicimus substantiā materiæ manere per totā transmutationē naturalem. i. substantiam quæ materia est. sicut etiā dicit̄ ab aduersariis q̄ substantia panis cōuertitur in corpus Christi utiq̄ substantia quæ est panis nō quæ est pars panis. Sic etiā Damasc. lib. iii. c. xviij. accipit carnē Christi. i. carnem quæ Christus est pro genere dicens q̄ caro domini deificata esse dicit̄ & deo consubstantialis. Et cum arguit̄ q̄ nō esset cōueniens forma uerborū. Hoc est corpus meū est corpus pars mei dicit̄ q̄ forte nō fieret per talem formā uerborū & forte daretur uirtus diuinitus sacramentalis uerbo cuiusq̄: & forte etiā oēm uirtutē quā dare posset deus. Cuiusq̄ uerbo posset deus dare istū uerbo. Hoc est corpus meū uel etiā nō significatiuo de absoluta potētia q̄a uirtus dei nō est astricta significationi uerborū. Et cū arguit̄ q̄ dato q̄ panis sit corpus & ecōuerso nō tñ seqtur q̄ ubi panis ibi corpus in altari dicit̄ q̄ imo seqtur: q̄a qcquid dī de p̄dicato dicitur & de subiecto. sicut. n. quia deus est homo & deus est ubiq̄ seqtur q̄ hō Christus sit ubiq̄ sicut deus: & q̄ deus includit̄ in cunabulis & est filius uirginis. & sugit ubera sicut homo christus: sic seqtur si Christus hō est panis & ecōuerso: q̄ si panis est in altari ergo & Christus hō nō solū ea rōne qua est ubiq̄ inquantū deus. Sed quia panis in altari est. Cōicant enim nature assumptæ idiomata ex pte subiecti p̄cipue q̄a in subiecto tenet̄ pro supposito. Dicit̄ aut̄ ex pte subiecti q̄a ex pte p̄dicati forte nō cōicant sibi idiomata necessario q̄a ibi tenetur pro natura. Vnde forte nō oportet q̄ Christus sit hō ubiq̄: cū sit deus ubiq̄. licet ex pte subiecti hō Christus sit ubiq̄ nec ualet quod adducit̄ de aīa & corpore in triduo q̄a nō sic uniebant̄ supposito quod de supposito prædicarentur uel de se inuicem cū unirent̄ ut ptes unius naturæ. & ideo nō oportet ea inter se cōicare idiomata sicut illæ naturæ quæ de se inuicē dicūtur. Certū est aut̄ q̄ si nō seqtur necessario seqtur saltē de possibili. Quod aut̄ dicitur q̄ si est paneitatis substētificatio oportet eam terminari ad id ad quod dicimus conuersionē terminari. ad corpus respondetur q̄ hoc nullā habet necessitatē. Sed dicere possumus substētiationem fieri in supposito simpliciter. quīs ponētes conuersionē dicant eā terminari ad corpus partē. Posset etiā forte dici ut infra dicit̄ q̄ substētificatio terminari pōt ad corpus nō ut humanū: sed ut unitū: quia si suppositū diuinū habet aliā naturam in se substētare inquantū eam trahit ad suū esse cuiusq̄ cōicat suum esse infinitū eiādem cōmunicare posset in illo esse substētare aliā naturam sibi unitā. & de hoc infra. Cum uero opponitur q̄ secundum modum istum non inciperet corpora christi esse in altari: sed aliquid inciperet esse corpus christi uel corpus christus. diceret̄ q̄ sicut si Christo dudū homini adueniat paneitas incipiet christus hō esse panis sic incipit p accidens nouo modo esse in altari q̄ panis cōuenit secundū se incipiet. i. christus homo

QVAESTIONVM

Huius homo esse in altari uisibiliter. & tunc cibis fidelium ratione panicitatis assumptę
 sicut christus deus incepit eoin gremio uel utero mris nouo modo ratione humani
 tatis assumpta. Ad id qđ dicit de assumptione panicitatis pręexistētis in supposito
 proprio. Respondet qđ deus potest assumere omnem naturam assumptibilem prę
 existētem in pprio supposito & eā in assumptione priuare rōne suppositi: & trabe
 re ad pprium esse. Constat. n. q. uerbū naturā humanā posset dimittere quā statim
 haberet. ppriā substantiā & rationē suppositi & psonę: licet hoc nō habeat unita
 uerbo & esset quo ad essentiam eadem humanitas quā prius erat unita. Posset er
 go modo simili humanitatē prius existentē in proprio supposito assumere modo iā
 dicto. & esset eadē natura nūc assumpta & prius nō assumpta. Cum aut arguitur qđ
 ad hoc nō potest cōferri uirtus uerbo forte potest & forte nō pōt. & si non pōt dari
 uirtus inherēs quia talis uirtus esset creata forte pōt dari uirtus assistens quia talis
 esset increata & non creata. & hoc modo esset sacramentaliter uirtute uerbi assum
 ptio panicitatis quomodo etiam ponunt magni uiri uirtutem conferri sacramētis
 nouę legis. & forte si pōt cōferri uirtus inherēs uerbo sacramentali ad cōuertendū
 totū in totū & pręcipue in pręexistens sine eius augmento pōt etiā cōferri ad effe
 ctū prędictū: quia forte alicui uidebitur qđ hoc sit tantę difficultatis sicut illud. Ad
 id qđ dicitur de solutione ieiunii. responderet quis illud de nō soluēdo ieiuniū na
 turę sequi ad modū qui cōmuniter ponit. s. q. substantia panis non remaneat. q. si po
 namus substantiā remanere aliud dicemus uel forte dicetur qđ nō propter hoc dicit
 sacerdos post sumptionē ieiunus quia ibi nō est substantia panis: quia quātūcūq; nō
 sit substantia panis si Iudeus uel christianus sumeret species sacramentales per mo
 dū cibi corporalis. & intentione cibādi solueret ieiuniū. Sed ideo qđ sacerdos non su
 mit per modū cibi corporalis. sed per modū sacramenti: ideo nō soluitur ieiuniū. &
 consimile esset quia si substantia panis remaneret adhuc nō solueret ieiuniū naturę
 illi modo non sumeretur per modū cibi corporalis. Id aut quod dicitur qđ Christus
 nō dimittit quod assumpsit semel dicitur pręsupponēdo qđ teneatur solam naturā
 humanā assumpsisse sicut de facto ipsam solam assumpsit. posset tamen aliam natu
 ram assumere & eā dimittere. Potest etiā dici qđ si panicitas assumeret a uerbo nūq
 dimitteret a uerbo per se & in parte sua. sed per accidens ex cōditione naturę assum
 ptę cū suis naturalibus defectibus eam dimitteret propter naturę assumptę corru
 ptionē: sicut dimisit humanitatē triduo. Sed rursus disputādo inquiramus an pos
 sit saluari corpus quod est pars esse in altari ueraciter absq; conuersione panis in ip
 sum. & uidetur qđ sic quia sicut color sustentat in substantia ut in subiecto median
 te alio accidere uerbi gratia superficie non quidē qđ superficies sit subiectū coloris
 quia unū accidēs alterius nō est subiectū eo qđ ut dicit a philosopho qualitatis. nō
 est qualitas. sed ideo qđ color non inest subiecto nisi in ordine ad superficiem sic pa
 neitas potest sustentari in uerbo mediante corpore non quidē qđ corpus sit imme
 diatū sustentatiuū & substantificatiuum panicitatis assumptę & uerbum primum.
 Sed quia nō substantificat panicitas in supposito uerbi nisi in ordine ad corpus chri
 sti partem. Hunc. n. ordinem potest deus ponere inter naturas assumptibiles: licet
 in natura sua non habeant illum ordinem sicut auferre potest ab aliquibus natura
 lem ordinem quem habent inter se: ut inter calorem: & actum calefaciendi infor
 mace Chaldeorum & in aliis multis. Sicut ergo color quia substantiā inest in ordi
 ne ad superficiem dicitur de superficie in cōcreto per modum quālis accidentalis

R. n. sio ad
sextum

R. n. sio ad
septimū.

R. n. siones
ad octauū

R. n. siones
ad nonum

Argumen
tū p parte
affirmati
ua.

Antiquo
rum theo
logorum
dogma

Accidens
quo mo
do dicitur
ens

Aristote.
Damascen
us

Dubita
tio

dicendo superficies est colorata sic paneitas quæ est substantia dicitur de corpore christi in concreto sumpta per modum qualis substantialis siue per modum quod dicendo filius dei est panis & e converso: sicut & humanitas de supposito dicitur in quod dicendo filius dei est homo & e converso: sicut ergo quia deus est homo & e converso, inde coicant sibi idiomata ubi deus ibi homo. & similiter de superficie & albo sic de pane & corpore. Nam si panis est in altari corpus christi est in altari. forte aliter dicendum quod natura assumpta habet modum accidentis ut dicebant antiqui theologi in quantum adueniunt supposito subsistenti in actu & non constituent suppositum sed magis constituent in esse per ipsum. Sicut ergo in accidentibus inuenitur unum esse subiectum alterius licet non ultimum licet dicimus potentiam animæ esse subiectum virtutum & habituum in quantum est substantiata palam & similiter superficies respectu coloris aliquo modo subiectum dicitur. sic licet una natura assumpta non possit per se & primo substantiare aliam naturam in quantum est uerbo unita & in ipso substantiata potest aliam substantiare in se & habere modum quasi subiecti respectu illius & illa quasi modum accidentis respectu illius quo ad hoc solum quod una in alia substantietur ut ipsa est uerbo unita & ab eo substantiata. Si. n. suppositum non substantiat naturam assumptam nisi ratione sui esse infinitum ad quod trahit naturam sibi unitam & associatam cuiusque naturæ coicant suum esse infinitum eidem coicant posse aliam naturam sibi unitam substantiare. Sic etiam substantia in quantum trahit unum accidens ad suum esse: eo quod accidens non est ens nisi quia est entis in tantum dat ei ut possit aliud accidens sibi adueniens ut actus aduenit potentie substantiare in se ipso & in suo esse. Corpus ergo pro parte acceptum ut unitum & substantiatum a uerbo in suo esse quod est esse uerbi sibi coicatum potest naturam panis assumptibilem & modum accidentis habentem substantificare in se ipso. Hoc insupponitur quod sicut deus dat accidentibus modum substantiæ: sic paneitati potest dare modum accidentis substantiando ipsam in alio quod ad eam se habebit quasi subiectum, nec differt quo ad hoc utrum sit perfectum in specie uel non, quia quicquid subiectum accidentis est imperfectum in specie: sicut caput uel manus. Sicut etiam deus producit aliquas creaturas immediatas & aliquas mediatis aliis, & sicut in se ipso terminat ut in fine aliquas creaturas per alias: sic et potest uerbum in se ipso terminare ut in supposito substantiando aliquam creaturam mediante alia, & sicut creaturæ per quas deus producit dicuntur producentes & creaturæ per quas in se terminat ut in fine dicuntur fines siue subfines. sic creatura per quam uerbum in se aliam substantiat dicitur substantificare, ratione ergo talis substantificationis in corpore christi ut in quasi subiecto & immediato substantiamento dicitur in concreto panis est corpus & e converso. sicut filius dei est homo & e converso, & coicabunt sibi idiomata modo predicto sicut superficies & coloratum. Supponit. n. panis pro substantiando paneitatem sicut album pro substantiando albedinem. Sicut. n. dicit philosophus primo topicorum quod album est corpus tale colore sic habens. dicit Damascenus. li. iii. c. xi. deus est qui habet diuinam naturam, & homo qui habet humanam naturam & sic de cæteris: & licet non differt ad hoc quod aliquid sit album quod ipsum in quo substantiatur albedo sit perfectum in specie uel non. sic non differt ad hoc quod aliquid dicatur panis quod ipsum quod est paneitas quasi subiectum in quo. s. immediate substantiat paneitas sit perfectum in specie uel imperfectum siue natura uel pars nature. Contra quia natura assumpta uel pars nature assumpta non habet rationem suppositi: nec habet esse substantiæ in se quia licet comunice ei esse uerbi: tamen ut eius est non est esse substantiæ: sed existentia in alio. Non ergo natura assumpta ut unita est potest substantiare aliam naturam in se, nec trahere eam ad suppositum cum non habeat ipsa rationem suppositi, Sed si

Q VAESTIONVM

Sed si hoc cōcludit nunqd et cōcludet q. superficies nō pōt in se subsistēficare colore
 cū esse qd' est subsistētia respectu substantiā ut cōicari accidēti sit existētia. & ita
 nō poterit esse subiectū coloris eo q. ipsa superficies sit accidēs. nunqd dicēdū q. esse
 uerbi ut ē humanitatis assumptae in habitudine ad uerbū est existētia. sed ut ē cōi-
 de humanitatis in habitudine ad panēitatē est subsistētia. ut autē ultimo assumpte
 naturae est existētia simpliciter sicut de superficie posset dici. Sed adhuc cōtra prædi-
 cta sic arguit natura imēdiate unit' supposito non ergo est possibile q. panēitas sup-
 posito uerbi unit' mediante alia natura cū inter naturā & suppositū non possit cal-
 dere mediū. Sed forte natura p'prio supposito imēdiate unitur. sed de supposito ex-
 traneco respectu cuius habet modū aliquem accidētis nō oportet. sed una pōt uniti
 supposito mediāte altera mō prædicto. Cōtra si tenet similitudo de superficie sequeret
 q. sicut superficies separata a s'ba ē subiectū coloris & est colorata. sic si corpus sepa-
 rat' a supposito uerbo ipm oē posset quasi subiectū panēitatis & adhuc diceretur
 panis qd' ē absurdū. Hoc nō erit si dicamus q. sicut dicit Hilarius superficie separata
 a s'ba pōt cōferri eē & modus efficiendi s'ba rōne cuius subiectū erat accidētibus. sed
 nō sic hūanitati separata cōferri pōt eē suppositū uerbi infinitū rōne cuius poterat
 subsistere naturā substantiāle aliā. Et tu nota q. in his oībus inquisitionibus semp fuit
 præsuppositū q. suppositare alienā naturā sic p'pū ē infinitū. Sed adhuc cōtra ar-
 guit sic. Verbū assumpsit carnē mediāte aīa. nec tū p' hoc aīa dī de carne uel econ-
 trario. ergo dato q. uerbū assumpsisset panēitatē mediāte corpore non p' hoc unū
 dīcet de alio. Sed forte nō ē simile. q. uerbū dī assumpsisse carnē mediāte aīa tanq
 aīa existēte media quo ad eē naturā. Itē mediāte aīa quo ad fieri assumptionis sed nō
 assumpsit carnē mediāte aīa quasi aīa primo subsistēta. & aīa deinde sustentet car-
 nē sicut dī de humanitate & panēitate. sed ideo q. nō assumpsit carnē nisi in ordine
 ad naturā humanā cuius ē pars per aīam sibi unitā. Rursus pro parte falsa arguit
 q. cōuenientius sit ponere et de facto corpus Christi esse in altari per hypostatiza-
 tionē panēitatis in supposito Christi dei q. per cōuersionē. Q. uia similitudo reputat in
 conueniēs est q. ē cōtra determinata ab ecclesia sed pbat q. hoc nō est. Nā si in aīa
 quo uideret ista positio eē contradeterminata ab ecclesia hoc maxime uideret in
 duobus q. uidelicet panis remaneat & q. accidētia nō sint ibi sine subiecto sed neq
 uū dicit ista positio. Cōcedit. n. q. panis nō remanet q. suppositum panis nō. reman-
 net. & pōt et dicere q. accidētia sunt ibi sine subiecto. Accidens. n. depēdet a substā
 tiā q. tū ad existētiā tū falsē secundū cōm uīā nō secundū essentiā. Q. uare licet re-
 maneat essentia panis cū tū dēinat ibi eē subsistētia panis per quā subsistebāt acci-
 dētia. relinquit q. accidētia per se subsistāt nisi ponamus ea migrare de subiecto in
 subiectū. Secūdo arguit q. hac positio sit cōueniētior q. plures difficultates tol-
 lunt p' hāc positionē. Solū. n. difficultas de uīone ē hic. pauciora aut sunt ponēda
 in articulis fidei nisi fides cogat & assūptio ē spālis articulus ergo nō oportet multi-
 plicare miracula & credibilia supra rōnem nrām sine euidēti & cogente necessita-
 te. Tercio q. per istum modū melius saluat' apparentia q. apparet in hoc sacro eē
 panis & uinū quod saluat' assumptio & non cōuersio. uidemus. n. aliquē nutriri ex
 hostiis sicut ex uero pane & putrefieri hostias. & oīs deniq oīa accidere q. accidunt
 substantiē panis. Q. uare si ista oīa pnt saluari cū hoc non ueraciter corpus Christi
 sit in altari & quod ille panis q. ut dicit Berēgarius fidelīū dētibus atterrat' sit uerū
 corpus Christi melius est isti mō adherere q. mō de cōuersione per quē ista nō sal-

Solutio

Dubita-
tio

Solutio

Dubita-
tio

Solutio
Hilarius

Dubita-
tio

Solutio

Argumē-
tum ex p-
te falsa
Primo.

Accidētis
a substan-
tia depen-
dentia

Secundo

Tercio

APOLOGIA

Quarto quantur sine multiplicatiōe miraculorū. Quarto q̄a dicit Paulus p̄rio cor. x. Panis
Paulus quē frāgimus nōne participatio corporis dñi est. Quinto q̄a ibi est Christus sacra
Quinto mentaliter ubi est uirtute sacramēti directe. Sed directius fit Christus in altari p̄a
 sumptionē q̄ p̄ cōuersionē: q̄a forma huius sacramēti quā efficit significando dire
 ctius efficit illud qd̄ magis p̄prie significat. & hoc est unio p̄ assumptionē qua cōi
 cant̄ idiomata ita ut hoc sit illud qd̄ sonāt uerba formalia hoc est corpus meū. non
 autē unio cōuersionis: q̄a per illā panis nō est Christus nec econuerso. sed panis fit
Sexto Christus uel cōuertit̄ in Christū. Sexto quia ille modus de cōuersione est intricatus
 & multas habet difficultates: hic autē ē clarus & expeditus. Assumptionem. n. credi
 mus iam p̄ aliū articulū. quācūq̄ aut sunt idē supposito limitata ubi cūq̄ est unum
 ibi est reliquū. sicut ubi cūq̄ est musica fortis ibi est eius albedo. Dico autē limitatā
 quia si unū esset limitatū & aliud illimitatū ubi ēēt limitatū ibi esset illimitatū non
 ē econuerso. Sed pane assumpto corpus Christi humanū & corpus panis esset unū
 supposito & utrūq̄ esset limitatū: erga cum in altari esset panis assumptus ibi ēēt
 per consequens corpus Christi. Item medium est propinquius q̄ extremum. Sed si
 Christus assumeret panem uel panitatem hoc faceret mediante sua corporeitate:
 quia indignius assumptibile est mediante digniori secundū congruitatē assumptio
 nis. igit̄ cum suppositū Christi assumens esset in altari cum pane assumpto multo
Vltimo magis ibi esset corpus Christi quod esset medium assumptionis. Vltimo uidetur q̄
 nihilominus possint saluari auctoritates sanctorū de cōuersione tenēdo assumptio
 nem: cū enim esse differat ab essentia unum pōt assumi alio nō assumpto: unde non
 sic est uerbū incarnatum sicut in paneatum quia in illa assumptione præuienta fuit
 essentia assumpta anteq̄ haberet esse. Vnde nunq̄ habuit ēē aliud ab esse diuino sibi
 cōicato p̄pter quod fuit assumptio sine cōuersione aliqua assumpti in assumens &
 econuerso. Vnde ecclesia dicit nō cōuersione diuinitatis in carnē nec supple econuer
 so. sed assumptioe humanitatis in deū Panis præexistens habet esse & essentiam &
 assumptio ad humanitatē suppositi cōsumit ipsum subsistere nō per annihilationē
 sed per assumptionē essentiaē substantialis pficit̄ hoc mysterium. & sic oēs auctori
 tates de trāsubstantiatione loquētes & cōuersione possunt referri ad esse & non ad
 essentiaē & auctoritates dicētes q̄ post cōsecrationē nō manet panis sed fuit uerum
 est secundū esse: q̄a remanet solum secundū essentiam. Ex quibus ut̄ q̄ ita ueraciter
 pōt esse sacramentaliter in altari corpus Christi sine cōuersione per assumptionē pa
 nitatis sicut modo ponit̄ cōmuniter per cōuersionē immo istosq̄ tria termino
Assumptio. rum assumptio. cōuersio. annihilatio. non pōt intelligi bona distinctio nisi p̄sup
Annihila ponendo modū opinionis istius dicendo q̄ illud assumitur q̄ ante aliquod ab ipso
tio. præhabitu esse suppositibile ad nouū suppositi esse assumunt̄ illud annihilatur
 quod simpliciter definit esse. ita q̄ sua reproductio esset creatio & impinēs est om
 nino ad hoc siue ponat̄ q̄ ei aliquid succedat siue nihil succedat: quia hoc a re quā
Cōuersio definit esse est omnino extrinsecū. illud uero conuertit̄ quod remanens secundū
 essentiaē amisso proprio esse suppositi transit ad esse alterius suppositi: & uere fit ibi
 illud suppositum. & hæc est uera ratio cōuersionis in qua duo intelliguntur in con
 uerso quod. s. remaneat per essentiam: & per hoc differt ab annihilato & fiat aliud
Rō cōuer per rationem suppositi per quod differt a non conuerso. & dum fit aliud rationem
sionis proprii suppositi dimittat & per hoc differt ab assumpto. Tenendo autem com
 munem modum cōuersionis non conuertitur panis sed annihilatur. & qui uolunt
 saluare

QVAESTIONVM

saluare q̄ sit cōuersio ita q̄ non annihilatio uidet̄ potius uerbis q̄ re satisfacere. Vnde & multi de illa uia cōcesserunt q̄ sit annihilatio &c. Ad oppositū pro parte uera arguit̄ q̄ opinio ponens facīm eucharistiæ de facto confici per assumptionē panis tatis sit inconueniēs & irrationabilis. Primo autē arguit̄ sic Durādus q̄ ridiculū est q̄ omni die assumatur una natura imo multæ a supposito diuino & omni die deponant̄: qđ esset si substātia panis in hoc sacro de nouo assumere: q̄a quot sunt consecratiōes tot assumerent̄. & quot fiunt assumptiones sacri tot deponerentur. Sed hæc forte ridiculositas nō demonstrat falsitatē suppositi. Secundū arguitur quia uidet̄ impossibile q̄ talis assumptio fiat mediāte aliquo creato sicut ponit prædicta opinio quia illud mediū uel se habet in rōne efficientis talē assumptionē uel in rōne terminantis sed nihil creatū pōt se habere ad assumptionē aliquo istorū modorū ergo &c. Minor pbat̄ q̄ enim nihil creatū possit esse cā efficiens talis assumptionis patet q̄a talis assumptio sit per hoc q̄ res amittit suū propriū & naturalē modum essendi & alienū induit. quod nō uidet̄ posse facere nisi auctor naturæ qui solus naturas rerū instituit. sic solus eas mutare posse uidet̄. Hoc argumentū Durādus forte ostendit q̄ illud creatum nō pōt esse cā efficiēs principalis per idē uidet̄ q̄ nihil creatum pōt terminare talē assumptionē quia non pōt tribui alicui naturæ quod est supra naturam & totū cursum naturæ. hoc autē est substēficare aliā naturā quæ nata est in se subsistere. & hæc forte erronea opinio supra posita crederet se euitare per quædam supradicta. Non. n. de facili semp falsum de sua falsitate per euidētes rōnes cōuincitur sita est debile lumen nostri intellectus utpote eius qui ultimus est in natura intellectuali. Præterea arguit̄ sic Durādus quicqđ sit de positione talis assumptionis oīno tñ incōueniens est q̄ fiat mediante corpore parte. Nunq̄. n. corpus ut accipit̄ ut pars humanæ naturæ ponendo unā formā tñ in hoīetū non pōt noīare solam materiā. sed necessario noīet cōpositum ex materia & forma dāte esse corporeum. necesse est ut corpus humanū dicat realiter totū & non partē. licet secundū rōnem possit noīare partē eo q̄ aīa dat oēs pfectiōes quas dant formæ inferiores. Et ideo si cōsideret̄ cōpositū ex materia & forma quæ est anima prout dat esse corporeum tñ & cōparet̄ ad idē cōpositū prout per animā habet nō solū esse corporeū sed sensum & uitā & rationē. sic corpus primo mō sumit̄. ut pars. & secūdo mō ut totū. sed cum hæc differentia sit solū rōnis nō est ad ppositū eorū cum dicāt realē assumptionem panis fieri mediāte corpore parte. Differentia. n. rōnis nihil facit ad differentia realiter assumptionis. Quicquid autē sit de efficacia istius rōnis contra ponentes unā formā. Patet q̄ contra nō tenētes unam formā non pcedit. Item arguit̄ sic. Deficit hæc positio in hoc q̄ ponit q̄ per talē assumptionē corpus Christi sumptū de uirgine sit in hoc sacramento per cōicationē idiomatū quia unum prædicat̄ de altero: quia qua rōne corpus christi eēt in sacro altaris p assumptionē substātiæ panis: eadē rōne sanguis eēt in hoc sacro p assumptionē substātiæ uini. sed hoc nō est uerum ut pbat̄ ergo &c. Assumptū pbat̄ q̄a si sanguis Christi eēt in hoc sacro p assumptionē substātiæ uini sicut ponit̄ de corpore Christi p assumptionem substātiæ panis tūc oporteret q̄ sicut panis assumit̄ mediāte corpore qđ p̄tinet ad unitatē suppositi assumētis sic uinū assumere mediāte sanguine p̄tinet ad unitatē suppositi assumētis. mō constar q̄ sanguis Christi nō p̄tinet ad idēritatem suppositi Christi. cū sanguis nōdū sit sub forma humana. sed sit humor in uia ad cōuersionem ut fiat sub forma humana ergo ipm non pōt assumi a supposito Christi mediāte sanguine

Primū du
rādi argu
mētū pro
parte

Secundū

Respōsio

Tertium
Hoīem di
cēdo eē ex
corpore
aīa qđ istud
dī fm rō
nē cōposi
tū autē ex
corpore
&c. istud
realiter

Respōsio
Quartū

APOLOGIA

- nisi forte diceret q̄ in q̄libet cōfectione huius sacramēti esset assumptio sanguinis Christi imēdiate & mediāte sanguine assumptio uini. & sic oī die eēt assumptio noua naturæ. s. sanguinis absq̄ omni ordine ad naturā panis assumptam quod alii negant & mediāte ista eēt assumptio uini. Sed in hoc forte multi nō solū nō acceptarent rōnē Durādi. sed nō minus eū repræhēderēt quā supradictā opīnionē. s. de nō assumptiōe & nō hypostatica uniōe sanguinis Christi effusi in cruce & exhibiti in sacramēto ad suppositū filii q̄a uī q̄ secundum hoc ille sanguis nō fuisset sufficiens preciū redēptionis humani generis. Cū nō eēt unitus hypostaticæ diuinitati. Vnde sanctus Thomas. vi. quolibet. q. vi. sic dicit Sanguis christi in passiōe effusus huiusmodi genus sanctificauit secundū illud hebræorū ultimo. Iesus ut sanctificaret per sanguinē suū populū extra portā passus est. humanitas ēt Christi uirtutē salutiferā habuit ex uirtute uerbi sibi uniti; ut dicit Damascenus. iiii. lib. unde manifestum est q̄ sanguis in passiōe effusus qui maxie fuit salus fuit diuinitati unitus. & ideo oportuit q̄ in resurrectione iungeret aliis humanitatis partibus &c. hæc ille. Sequitur Durādus cōtra prædictā positiōnē q̄a corpus Christi est in altari uel in sacramēto altaris per uerā existentiā suæ naturæ. & non ppter solā cōicationē idiōmatū. sicut ponit hæc opīnio quod patet q̄a hoc semp̄ refert idē numero quod præcessit. Sed Christus instituendo hoc sacramētū dixit hæc uerba Lucæ. xxii. Hoc est corpus meū quod pro uobis tradet &c. Et hic calix in meo sanguine qui pro uobis effundet. ergo illud idē corpus numero quod postea fuit traditū apostolis in sacramēto ad edendū sed corpus quod fuit traditū ad crucifigendū nō fuit de natura panis sed fuit corpus pertīnēs ad naturā humanitatis: ergo corpus traditū apostolis in sacramēto altaris fuit uere de natura humanitatis: & pari rōne in sacramēto nostro est corpus Christi pertīnēs ad eius humanitatē & nō est ibi solū per cōicationem idiōmatū ex assumptiōe panēitatis. Quod si q̄s dicat q̄ relatiuū refert idē secundū suppositū nō idē secundū naturā. & sic pōt uere dici demonstrato pane assumpto hoc ē corpus meū quod pro uobis tradet quia idē est suppositū habēs panēitatē assumptā & corporeitatē postea traditā. & sic idē suppositū fuit prius demonstratū & dein de traditū. licet secundū aliā & aliā naturā nō ualeat. Quia cū dī hoc est corpus meū: corpus non pōt ibi teneri pro supposito habēte corporeitatē sed potius pro natura habita ut notat p̄nomē possessiuū cui addit cū dī corpus meū hoc est quod habeo. Sed forte hoc hēret maiōrē efficacīā apud grāmaticos q̄ apud theologos. Vltērius arguit sic q̄ dicta assumptio non sufficit ad hoc q̄ corpus Christi sit in altari neq̄ realiter neq̄ secundū cōicationē idiōmatū. nō qdē realiter q̄a assumptio duarū naturarū ab uno supposito nō sufficit ad hoc q̄ ubi est una natura sit alia. q̄a si suppositū filii a principio assumpsisset humanitatē Petri in Roma & Pauli in Iudæa: nō ppter hoc ubi esset Petrus ibi esset Paulus & cōuerso nisi quo ad suppositū qdē de utroq̄ prædicat & de quo utrūq̄ prædicatur cōcretiue. Similiter dato q̄ suppositū filii assumpsisset humanitatē & panēitatem: non oportet q̄ ubi est natura panis ibi sit natura humanitatis. neq̄ ratione suppositi posset dici q̄ ubi panis est ibi est corpus Christi ppter cōicationē idiōmatū q̄a secundum illam opīnionem nomen suppositi non recipit prædicationem panis assumpti nec corporis partes. Non. n. uerum est dicere secundum istos q̄ filius dei sit panis uel corpus quod est pars ergo ratione cōis suppositi non potest unum de altero prædicari ut sic dicatur unum esse alterū uel unū esse ubi est alterum nec est simile de dente æthiopis & eius abbedine

QVAESTIONVM

bedine quia album dicitur dens & dens dicitur albus. & ubi est unum est alterum quia hoc est per hoc quod sunt unum subiecto: & per consequens indistincta subiecto & loco. non sic autem potest dici de corpore humano & paneitate assumpta & quicquid sit de hoc argumeto hoc est uerum quod sicut non sequitur de necessitate sequitur tamen de possibili & c. Petrus autem de palude sic arguit. aut assumeret substantiam panis cum accidentibus aut sine non sine quia hoc est impossibile quia quod non est per se factibile nec substantiale quacumque uirtute ut relatio uel aliquid huiusmodi non est per se assumptibile. Substantia autem corporalis sine quantitate fieri non potest: quia est suus terminus & propria passio magis quantitas siue figura. hoc autem multi negarent. Si autem cum accidentibus tunc non esset in altari sacramentaliter sed localiter per quantitate cum substantia assumpta in altare. nec inde mota sicut localiter fuit in utero per quantitate cum humanitate ibi assumpta. Et forte hoc concludit quod non eo modo sacramentaliter quo dicunt Thomistae per conuersionem qui dicunt quod non est ibi per suam quantitate sed per quantitate panis quam si assummat cum pane iam uidebitur quod sit ibi per quantitate quae sit sua. Modus autem Thomistarum a multis non tenetur. Secundo arguit Petrus quod non potest intelligi de corpore quod est genus: sed solum de corpore quod est pars quia genus non praedicatur possessiue de suo inferiori: sicut pars de toto. Cum enim dico humanitas mea & manus mea. non autem aliam meam nec homo meus de me ipso. Hoc autem apparet de consecratione sanguinis quia dicitur hic est calix sanguinis mei. sanguis autem non est aequiuocum ad genus & ad partem sicut corpus sed tantum sumitur pro parte. Dato ergo quod corpus quod est Christus per assumptionem esset ex ui sacramento in altari non tamen corpus Christi quod est pars nisi tantum ex naturali concomitantia quia per assumptionem non fieret unio in naturis sed in persona tantum. Unde per illam assumptionem fieret quod panis esset corpus quod est Christus non autem corpus christi sicut nec modo diuinitas est humanitas & de hoc satis dictum est supra. scilicet de corpore parte & de corpore quod est genus. Tertio arguit: quia si cut corpus hominis assumptum non debuit corrumpi nec putrefieri: nec in substantia nec in quantitate. sic nec deberet corrumpi panis si assumeretur. Forte autem haec similitudo non currit de necessitate. Ad argumenta pro parte opposita respondeat ad auctoritatem Damasceni dicitur quod sicut constat quod aqua baptismatis non assumitur in unitate suppositi diuini: nec gratia sancti Spiritus unitur ei ita ut faciant unum suppositum similiter panis & uinum non assumuntur ad diuinum suppositum nec eis coniungitur diuinitas in unitate suppositi. sed sicut aqua ibi assumitur ut materia sacramenti permanens: sic panis & uinum ut materia transiens: quia materia sacri conuertitur in corpus Christi: & per consequens de aliquo modo uniri diuinitati non per assumptionem manente natura panis aut uini. sed per transubstantiationem in humanitatem prius assumptam. patet hoc ex sequentibus ubi dicitur sic quemadmodum naturaliter per comestitionem panis & uinum & aqua per potum in corpus & sanguinem comedentis & bibentis transmutantur: & non fit aliud corpus quam prius ita & propositionis panis & uinum & aqua per mutationem & aduentum spiritus sancti super naturaliter transit in corpus domini & sanguinem & ideo non sunt duo sed unum & idem. Ex quibus uidetur quod non est intentio Damasceni per substantiam panis & uinum remaneant & assumantur a diuino supposito sed transeunt in corpus & sanguinem Christi & sic uniuntur diuinitati. Instant autem illi quarentes quomodo unitur quod annihilatur. id est uere in se definit esse & instat de illa similitudine carbonis in qua dicitur quod sicut carbo lignum simplex non est sed unitum igni ita panis coniunctionis non est simplex panis sed unitus diuinitati. Et dicitur quod carz

Responsio

Argumentum

tum primum

Petri de

palude

Responsio

Secundum.

Responsio

Tertium

Responsio

Ad primum

argumentum

pro parte

opposita

responsio

Instantia

Solutio.

APOLOGIA

- bo & ignis nō sunt supposito idem unum tamen cū sua corruptione transit in aliud sic panis cōionis nō est cum diuinitate unū supposito. sed sua delitione trāsit in corpus Christi quod est unitū diuinitati. Sed cōtra quia tunc panis cōionis assimilaretur igni in quē uidelicet trāsiuit carbo per sui corruptionē & nō ipsi carboni in quo
- Obiectio** cū ipsius naturæ lignæ saluatione simul inuenit natura ignis. Quare respōsionē & forte est hæc q̄ similitudo non currit quo ad oīa & forte fuisset melius q̄ Damascenus nō posuisset illā similitudinē: & cum dicit idē Dama. q̄ deus cōiugauit diuinitatē pani. Dicendū est q̄ nō per assumptionē licet sicut cibus coniungitur cibato quia cōuertit in ipsum. Accipiat autē inter hanc cōuersionē & illā illa similitudo quæ ibi pōt cadere. S. Thomas in.iiii.li.xi.di.q.i.dicit q̄ uerbū Dama.intelligendū est quantū ad spēs quibus corpus Christi diuinitatē unitū mō ineffabili cōiungitur hæc ille.& postq̄ modus iste ē ineffabilis non oportet ulterius quærere de ipso. In tertia autē parte summæ.q.lxxv.dicit deus cōiugauit diuinitatē suam. i. diuinā uirtutem panis & uino: nō ut remaneant in hoc sacramēto sed ut inde faciāt corpus & sanguinem suū. Ad auctoritatē apostoli dī q̄ illa locutio est figuratiua tam ex parte subiecti q̄ ex parte prædicati. Nā panis ex parte subiecti supponit pro sacramento sensibili. i. speciebus panis. Corpus autē Christi ē sumis figuratiue. Vnde secundum glossam. per illā locutionē non dat̄ intelligi q̄ substantia panis aut species panis sit uere & realiter Christus aut corpus Christi: nec q̄ corpus Christi prædicet̄ in recto de substantia panis aut de specie panis: sed est sensus panis quē frangimus in sacramēto. i. participatio panis fracti in altari. participatio corporis diuini est. i. facit nos unū esse cum Christo. Meminerint autē magistri qui mea dānabāt: q̄ si uerba Damasceni & Pauli in ista materia acciperent ut prima facie & superficialiter sonare uident̄: multis possent facere sensum in fide erroneū. Cum autē dī q̄ ad hanc positionē de assumptione minores sequuntur difficultates. Dicendum q̄ in his quæ sunt fidei: non semp eligendum illud ad quod pauciores sequuntur difficultates: sed id quod est magis cōsonum traditionibus apostolicis & dogmati ecclesiastico. etiā si plures difficultates occurrāt. Oportet enim intellectū captiuare in obsequium fidei: & traditionibus patrum obediētī se humilitate cōmittere: ut bene & religiosissime dicit et̄ Plato in Thimæo. Item dicet aliquis q̄ licet illa assumptio magis saluaret apparentiā ad sensum: tamē cōuersio magis saluat apparentiā ad intellectum. i. uerba euangelii quæ melius est saluare quia nō possunt mētī sicut sensus possunt decipi. Sed cōtra arguit̄ adhuc pro parte opposita. Quia si hoc non fit per assumptionē. ita q̄ includat̄ in articulo incarnationis. eadem. n. esset credulitas. oportuit de ista conuersione esse speciale articulū qui tñ nō est in symbolo. Dicunt quidam sicut Petrus de palude q̄ articulus de eucharistia forte est specialis sub illo uerbo sanctorum cōionē &c. Sanctus Tho. in secunda secundæ dicit q̄ in sacramēto eucharistiæ duo possunt considerari unū. i. quod est sacramētum & hoc habet eandē rōnem cum aliis effectibus gratiæ sanctificātis. Aliud est q̄ miraculose ibi corpus Christi continet̄: & sic concludit̄ sub articulo de omnipotentia: sicut & omnia alia miracula quæ omnipentiæ attribuuntur. In.iii. autem sententiarum dicit q̄ fides de corpore Christi & de omnibus sacramentis & clauibus & omnibus huiusmodi includitur in articulo qui est de effectu gratiæ qui est sanctam ecclesiam catholicam &c. Ad confessionem Berengariū dicendum est sicut dicit ibi glo. q̄ nisi sanē intelligas uerba Berengarii in maiorem incedes errorem q̄ ipse habuit. Dicit et̄ go Petrus
- Respōsio** Damascenus nō posuisset illā similitudinē: & cum dicit idē Dama. q̄ deus cōiugauit diuinitatē pani. Dicendū est q̄ nō per assumptionē licet sicut cibus coniungitur cibato quia cōuertit in ipsum. Accipiat autē inter hanc cōuersionē & illā illa similitudo quæ ibi pōt cadere. S. Thomas in.iiii.li.xi.di.q.i.dicit q̄ uerbū Dama.intelligendū est quantū ad spēs quibus corpus Christi diuinitatē unitū mō ineffabili cōiungitur hæc ille.& postq̄ modus iste ē ineffabilis non oportet ulterius quærere de ipso. In tertia autē parte summæ.q.lxxv.dicit deus cōiugauit diuinitatē suam. i. diuinā uirtutem panis & uino: nō ut remaneant in hoc sacramēto sed ut inde faciāt corpus & sanguinem suū. Ad auctoritatē apostoli dī q̄ illa locutio est figuratiua tam ex parte subiecti q̄ ex parte prædicati. Nā panis ex parte subiecti supponit pro sacramento sensibili. i. speciebus panis. Corpus autē Christi ē sumis figuratiue. Vnde secundum glossam. per illā locutionē non dat̄ intelligi q̄ substantia panis aut species panis sit uere & realiter Christus aut corpus Christi: nec q̄ corpus Christi prædicet̄ in recto de substantia panis aut de specie panis: sed est sensus panis quē frangimus in sacramēto. i. participatio panis fracti in altari. participatio corporis diuini est. i. facit nos unū esse cum Christo. Meminerint autē magistri qui mea dānabāt: q̄ si uerba Damasceni & Pauli in ista materia acciperent ut prima facie & superficialiter sonare uident̄: multis possent facere sensum in fide erroneū. Cum autē dī q̄ ad hanc positionē de assumptione minores sequuntur difficultates. Dicendum q̄ in his quæ sunt fidei: non semp eligendum illud ad quod pauciores sequuntur difficultates: sed id quod est magis cōsonum traditionibus apostolicis & dogmati ecclesiastico. etiā si plures difficultates occurrāt. Oportet enim intellectū captiuare in obsequium fidei: & traditionibus patrum obediētī se humilitate cōmittere: ut bene & religiosissime dicit et̄ Plato in Thimæo. Item dicet aliquis q̄ licet illa assumptio magis saluaret apparentiā ad sensum: tamē cōuersio magis saluat apparentiā ad intellectum. i. uerba euangelii quæ melius est saluare quia nō possunt mētī sicut sensus possunt decipi. Sed cōtra arguit̄ adhuc pro parte opposita. Quia si hoc non fit per assumptionē. ita q̄ includat̄ in articulo incarnationis. eadem. n. esset credulitas. oportuit de ista conuersione esse speciale articulū qui tñ nō est in symbolo. Dicunt quidam sicut Petrus de palude q̄ articulus de eucharistia forte est specialis sub illo uerbo sanctorum cōionē &c. Sanctus Tho. in secunda secundæ dicit q̄ in sacramēto eucharistiæ duo possunt considerari unū. i. quod est sacramētum & hoc habet eandē rōnem cum aliis effectibus gratiæ sanctificātis. Aliud est q̄ miraculose ibi corpus Christi continet̄: & sic concludit̄ sub articulo de omnipotentia: sicut & omnia alia miracula quæ omnipentiæ attribuuntur. In.iii. autem sententiarum dicit q̄ fides de corpore Christi & de omnibus sacramentis & clauibus & omnibus huiusmodi includitur in articulo qui est de effectu gratiæ qui est sanctam ecclesiam catholicam &c. Ad confessionem Berengariū dicendum est sicut dicit ibi glo. q̄ nisi sanē intelligas uerba Berengarii in maiorem incedes errorem q̄ ipse habuit. Dicit et̄ go Petrus
- Glossa auctoritatis apostoli** dum glossam. per illā locutionē non dat̄ intelligi q̄ substantia panis aut species panis sit uere & realiter Christus aut corpus Christi: nec q̄ corpus Christi prædicet̄ in recto de substantia panis aut de specie panis: sed est sensus panis quē frangimus in sacramēto. i. participatio panis fracti in altari. participatio corporis diuini est. i. facit nos unū esse cum Christo. Meminerint autē magistri qui mea dānabāt: q̄ si uerba Damasceni & Pauli in ista materia acciperent ut prima facie & superficialiter sonare uident̄: multis possent facere sensum in fide erroneū. Cum autē dī q̄ ad hanc positionē de assumptione minores sequuntur difficultates. Dicendum q̄ in his quæ sunt fidei: non semp eligendum illud ad quod pauciores sequuntur difficultates: sed id quod est magis cōsonum traditionibus apostolicis & dogmati ecclesiastico. etiā si plures difficultates occurrāt. Oportet enim intellectū captiuare in obsequium fidei: & traditionibus patrum obediētī se humilitate cōmittere: ut bene & religiosissime dicit et̄ Plato in Thimæo. Item dicet aliquis q̄ licet illa assumptio magis saluaret apparentiā ad sensum: tamē cōuersio magis saluat apparentiā ad intellectum. i. uerba euangelii quæ melius est saluare quia nō possunt mētī sicut sensus possunt decipi. Sed cōtra arguit̄ adhuc pro parte opposita. Quia si hoc non fit per assumptionē. ita q̄ includat̄ in articulo incarnationis. eadem. n. esset credulitas. oportuit de ista conuersione esse speciale articulū qui tñ nō est in symbolo. Dicunt quidam sicut Petrus de palude q̄ articulus de eucharistia forte est specialis sub illo uerbo sanctorum cōionē &c. Sanctus Tho. in secunda secundæ dicit q̄ in sacramēto eucharistiæ duo possunt considerari unū. i. quod est sacramētum & hoc habet eandē rōnem cum aliis effectibus gratiæ sanctificātis. Aliud est q̄ miraculose ibi corpus Christi continet̄: & sic concludit̄ sub articulo de omnipotentia: sicut & omnia alia miracula quæ omnipentiæ attribuuntur. In.iii. autem sententiarum dicit q̄ fides de corpore Christi & de omnibus sacramentis & clauibus & omnibus huiusmodi includitur in articulo qui est de effectu gratiæ qui est sanctam ecclesiam catholicam &c. Ad confessionem Berengariū dicendum est sicut dicit ibi glo. q̄ nisi sanē intelligas uerba Berengarii in maiorem incedes errorem q̄ ipse habuit. Dicit et̄ go Petrus
- Ad aliud prima solutio.** sonare uident̄: multis possent facere sensum in fide erroneū. Cum autē dī q̄ ad hanc positionē de assumptione minores sequuntur difficultates. Dicendum q̄ in his quæ sunt fidei: non semp eligendum illud ad quod pauciores sequuntur difficultates: sed id quod est magis cōsonum traditionibus apostolicis & dogmati ecclesiastico. etiā si plures difficultates occurrāt. Oportet enim intellectū captiuare in obsequium fidei: & traditionibus patrum obediētī se humilitate cōmittere: ut bene & religiosissime dicit et̄ Plato in Thimæo. Item dicet aliquis q̄ licet illa assumptio magis saluaret apparentiā ad sensum: tamē cōuersio magis saluat apparentiā ad intellectum. i. uerba euangelii quæ melius est saluare quia nō possunt mētī sicut sensus possunt decipi. Sed cōtra arguit̄ adhuc pro parte opposita. Quia si hoc non fit per assumptionē. ita q̄ includat̄ in articulo incarnationis. eadem. n. esset credulitas. oportuit de ista conuersione esse speciale articulū qui tñ nō est in symbolo. Dicunt quidam sicut Petrus de palude q̄ articulus de eucharistia forte est specialis sub illo uerbo sanctorum cōionē &c. Sanctus Tho. in secunda secundæ dicit q̄ in sacramēto eucharistiæ duo possunt considerari unū. i. quod est sacramētum & hoc habet eandē rōnem cum aliis effectibus gratiæ sanctificātis. Aliud est q̄ miraculose ibi corpus Christi continet̄: & sic concludit̄ sub articulo de omnipotentia: sicut & omnia alia miracula quæ omnipentiæ attribuuntur. In.iii. autem sententiarum dicit q̄ fides de corpore Christi & de omnibus sacramentis & clauibus & omnibus huiusmodi includitur in articulo qui est de effectu gratiæ qui est sanctam ecclesiam catholicam &c. Ad confessionem Berengariū dicendum est sicut dicit ibi glo. q̄ nisi sanē intelligas uerba Berengarii in maiorem incedes errorem q̄ ipse habuit. Dicit et̄ go Petrus
- Instantia** Sed cōtra arguit̄ adhuc pro parte opposita. Quia si hoc non fit per assumptionē. ita q̄ includat̄ in articulo incarnationis. eadem. n. esset credulitas. oportuit de ista conuersione esse speciale articulū qui tñ nō est in symbolo. Dicunt quidam sicut Petrus de palude q̄ articulus de eucharistia forte est specialis sub illo uerbo sanctorum cōionē &c. Sanctus Tho. in secunda secundæ dicit q̄ in sacramēto eucharistiæ duo possunt considerari unū. i. quod est sacramētum & hoc habet eandē rōnem cum aliis effectibus gratiæ sanctificātis. Aliud est q̄ miraculose ibi corpus Christi continet̄: & sic concludit̄ sub articulo de omnipotentia: sicut & omnia alia miracula quæ omnipentiæ attribuuntur. In.iii. autem sententiarum dicit q̄ fides de corpore Christi & de omnibus sacramentis & clauibus & omnibus huiusmodi includitur in articulo qui est de effectu gratiæ qui est sanctam ecclesiam catholicam &c. Ad confessionem Berengariū dicendum est sicut dicit ibi glo. q̄ nisi sanē intelligas uerba Berengarii in maiorem incedes errorem q̄ ipse habuit. Dicit et̄ go Petrus
- Respōsio** Petrus de palude q̄ articulus de eucharistia forte est specialis sub illo uerbo sanctorum cōionē &c. Sanctus Tho. in secunda secundæ dicit q̄ in sacramēto eucharistiæ duo possunt considerari unū. i. quod est sacramētum & hoc habet eandē rōnem cum aliis effectibus gratiæ sanctificātis. Aliud est q̄ miraculose ibi corpus Christi continet̄: & sic concludit̄ sub articulo de omnipotentia: sicut & omnia alia miracula quæ omnipentiæ attribuuntur. In.iii. autem sententiarum dicit q̄ fides de corpore Christi & de omnibus sacramentis & clauibus & omnibus huiusmodi includitur in articulo qui est de effectu gratiæ qui est sanctam ecclesiam catholicam &c. Ad confessionem Berengariū dicendum est sicut dicit ibi glo. q̄ nisi sanē intelligas uerba Berengarii in maiorem incedes errorem q̄ ipse habuit. Dicit et̄ go Petrus
- Glossa cōfessionis Beren.** includitur in articulo qui est de effectu gratiæ qui est sanctam ecclesiam catholicam &c. Ad confessionem Berengariū dicendum est sicut dicit ibi glo. q̄ nisi sanē intelligas uerba Berengarii in maiorem incedes errorem q̄ ipse habuit. Dicit et̄ go Petrus

QVAESTIONVM

go Petrus de palude q̄ cum dī corpus Christi frangit exponendū est. i. manet sub Petrus de
speciebus quā franguntur q̄diu remanet in quāacuncq̄ parte. Subdit autē Petrus palude
hāc uerba. Sic ergo dico q̄ deus posset assumere panē & uinū sicut posset conuer-
tere & q̄ posset uerba instituere ad quorū prolationē sequeretur assumptio: sicut nūc
ad horū prolationē sequitur conuersio: non tamen dedit hanc uirtutē istis uerbis nec
posset saluari sensus modernorū si fieret assumptio & non cōuersio hāc ille. Quā
uerba efficacissima sunt pro ueritate conclusionis meae quā tota est de possibili nō
de sic esse &c. Ad id quod quotiescuncq̄ sunt duo idem supposito limitata ubicuncq̄ Ad aliud
est unum ibi est reliquū. Dicitur q̄ rō tenet solum in his quā sunt in loco per acci- Ad uici-
dens. Secus autem est de his quā sunt in loco per se. Cum autem dī q̄ ista. uidelicet mum.
panis est corpus Christi: corpus Christi est panis: non possunt uerificari nisi panis
maneret. dicendum q̄ exponendum est: id est ubi erat panis ibi sit corpus christi. Et
hāc sufficiat disputasse de hac quāstione. ex quibus omnibus illa teneo quā sunt
consona supra explicate declarationi conclusionis meae. Quā autem distona cen-
seo abiicienda & reprobanda.

QVAESTIO SEPTIMA DE SALUTE ORIGENIS.

Ationabilius est credere Origenem esse saluū q̄ credere ipsum
esse damnatum.

Dixerunt isti magistri q̄ hāc conclusio est temeraria & reprae-
hendēda & hāretim sapiēs: & cōtra determinationē uniuersalis
ecclesiā. ego autē ut de eis modestius loquar uolo ostēdere suū
iudiciū nō esse rectum: & q̄ hāc cōclusio nō est cōtra determi-
nationē ecclesiā: & q̄ plus ē q̄n ēt quācūq̄ ipsi contra me affe-
runt essent uera adhuc non pot dī q̄ hāc cōclusio sit hāretica
uel hāretim sapiat. Erunt autē pro pleniori huius materiae declaratione: septē arti-
culi. In primo uidebit an Origenes unq̄ hāreticā aliquā de rebus fidei opinionem Ad Orige-
scripserit & crediderit. in secundo dato q̄ scripserit an dogmatice uel adhæsiue uel nis salua-
inquisitiue tm scripserit. In tertio dato q̄ adhæsiue an taliter adhæsiue q̄ illa scribē tionem se-
do mortaliter peccauerit & hāreticus dī possit. In quarto dato q̄ scripserit & ta ptē articu-
liter scripserit q̄ scribēdo errauerit an pro talibus unq̄ poenituerit. In quinto dato lis sit pro
q̄ de eius nec paia nec ipoenitētia cōstet. an sit rōnabilius ipsum credere eē dānatū cessus
an saluū. In sexto qd ex dictis decretorū iudicādū sit ecclesiā determinasse de Ori- De primo
gene. In septimo quantū obliget in ista materia credulitatē nām determinatio eccl articulo
clesiā. In materia primi articuli amara fuit inter Ruffinū & Hieronymū cōtentio. Augusti-
nū
quibus (ut dicit Augustinus: qui ortā inter eos dissensionē deplorat) dederat deus nus
ut cōiunctissimi & familiarissimi mella scripturarū sanctarū pariter lāberent. Opī-
natur Ruffinus hāretica dogmata quā in libris Origenis inueniunt ab hāreticis
falso fuisse inserta qui illius deprauauerunt libros & ex Origenis mēte nō esse. Hie-
ro. cōtra sentit. Sed uideamus quid utraq̄ opinio habet p̄bilitatis & apparebit
forte q̄ salua fide & plenaria satisfactione eorū olum quā de necessitate salutis te-
nemur credere adhuc libere & p̄bilititer pōt credi q̄ principales illā hāreses ex
quibus peccatū cōuincit Origenis & cōsequēter dānatio non fuerint ex Origenis
mēte sed ei falso a perfidis hāreticis illius libros deprauatibus iposita. Est autē p Pamphi-
hac parte primo auctōritas Pamphili martyris cuius liber fert in defensionē Ori- lus mar-
genis in quo gloriosissimus martyr ex uerbis ipsius Origenis ex eius libris ibi reci tyr

Hieronymi testimonia ori- **genis hæ-** **resim indi-** **cantia** **ruffini** **cōtra hie-** **ronymū** **sententia**

tatis ostēdit ipsum catholice sensisse in his in quibus hæreticus accusat. Hieronymus aut hunc librū negans eē Pāphili in apologia sua ad Oceanū & Pāmachiū responsiua sic inqt. Si ab inimicis Origenis libros eius dicitis esse uiolatos ut infamaret: q̄re mibi nō liceat dicere de amicis eius & sectatoribus cōpositū eē sub noīe Pamphili uolumē. quod illū testimonio martyris ab infamia uēdicaret. Ex quibus uerbis ut quasi satis notari posse q̄ Hieronymus utrūq; ponat probabile innuēs si cut cōuinci non pōt Ruffinus q̄ illi libri nō fuerint corrupti: ita nec ipse pōt cōuinci q̄ ille liber sit Pamphili: & infra subdit Hiero. & ipm nomē apologeticū ostēdit excusationē. Non. n. defendit nisi quod in crimine est. Sed diceret forte q̄s ergo & cū hunc ipm tractatū in quo hæc scribit Hiero. apologiæ titulo notet in quo defendit se q̄ Origenis doctrinā nō dogma sit secutus pariter se ostēdit reum eē criminis postq̄ non defendit nisi quod est in crimine: & sic nemo iuste poterit excusari si excusatio semp iustā præsupponit accusationē. Sed uideamus tunc qbus coniecturis moueat Hieronymus ad credendū librū nō esse Pamphili. Primū quod mouet Hieronymū est q̄ eadē legunt in primo li. Eusebii illoꝝ lex quē scripsit pro Origene. Secundū est q̄ ipse Eusebius scribēs uitā Pāphili dixit ipsum nihil proprii operis scripsisse. Sic. n. dicit Hiero. in prio libro cōtra Ruffinū ad Pāmachiū & Marcellū. Sex libros Eusebius cæsariensis ep̄s Arrianæ quondam signifer factiōis pro Origene scripsit latissimū & elaboratū opus: & multis testimoniis approbauit Origene iuxta se catholicū. i. iuxta nos Arrianū esse. hōꝝ tu primū librū uertis sub nomine martyris & infra. Si iste Pamphili liber ē de sex libris q̄s erit primus Eusebii & infra. Itē Euse. Amator & præco & cōturbernalis Pāphili tres libros scripsit elegantissimos uitā Pāphili cōtinētes in quoz̄ tertio sic dicit de Pāphilo: & ipse q̄dem proprii opis nihil oīno scripsit: exceptis epistolis q̄s ad amicos forte mittebat. In tantum se humanitate deiecerat defensor Origenis & laudator Pamphili dicit Pāphilum nihil oīno nec proprii q̄cūq; condidisse sermonis: & hoc dixit iam Pāphilomartyrio coronato ne hēas suffugiū post editos ab Eusebio libros hoc Pāphilū scripsisse & infra. Quid faciēt epistolæ Theophili ep̄i: qd Papæ Anastasii in toto orbe hæreticū psequētes. Cū liber tuus sub noīe Pāphili inditus pugnet cōtra epistolas eorū & in secūdo libro sic scribit Hiero. Cū ante annos ferme decem: Dexter amicus meus qui p̄fecturā administrauit prætorii me rogasset ut auctoz̄ nostræ religiōis ei indicē texerē inter cæteros tractatores posui. & hūc librū a Pāphilo editū ita putans esse ut a te & tuis discipulis fuerat diuulgatū. Sed cū ipse dicat Eusebius Pamphilū nihil scripsisse exceptis epistolis &c. Et primus liber sex uoluminum Eusebii eadē & hisdē uerbis cōtineat quæ sub noīe Pāphili a te ficta sunt: p̄spiciū est te: iccirco librū hūc disseminare uoluisse ut sub p̄sona martyris hæresim pduceres. Cū & de ipso quē Pamphili simulas multa puerteris & aliter in græco & aliter in latīno sit. In apologia aut ad Oceanū & Pāmachiū respōsiua in qua ostendit se doctrinam Origenis & nō dogma sectatū sic inqt de eodē li. Pamphili loquens uidet uel Dydimi uel cuiuslibet alterius fuisse opusculū. Si cōcedamus ex supfluo ut Pāphilī sit. sed nec dū martyris: ante. n. scripsit q̄ martyriū ppetrauit. Et quo inges martyrio dignus fuit. s. ut martyrio deleter errorē. hæc Hiero. ad uerbū diuersis in locis prout allegatū est de isto libro Pāphili. Ruffinus aut cōprobans librum Pamphili martyris esse & ad Origenis facere defensionē in secundo libro inuestigatio contra Hieronymū postq̄ dixit sic de quolibet ope faciliter dici posse q̄ eius nō sit auctoris cui

Q VAESTIONVM

niscūi ascribit sic deinde inquit. Sed ponamus q̄ non sit martyr is libellus iste sed cuiuscūq; unius de ecclesia. nunqd suis uerbis usus est q̄squis ille est scriptor ut me nīs cedendum uideat. auctoris de ipsis Origenis uoluminibus ponit exempla. Et quid de singulis sentiat nō suis defensoriis uerbis: sed eius ipsius qui accusabit oñ-
 dia. & ideo superflua ē de auctore q̄o ubi defensio talis est quæ assertore non egeat.
 hæc Ruffinus. Ad ea aut quæ dicit Hiero. respōderet forte aliqs sic pro Ruffino.
 primū eū dicit Eusebiū sex libros scripsisse in quibus Origenē probat Arrianum &
 horū primū cōuersum a Ruffino sub nomine Pamphili q̄o hoc potest stare q̄ li-
 ber Pāphili sit primus Eusebii cū diuersa omnino & pugnātia intenduntur in illis
 libris. Nam Eusebius per te o Hieronymus suis libris conatur pbare Origenē esse
 Arrianū. In libro aut Pāphili nihil aliud agit q̄ ut probet Origenē Arrianū nō fuisse.
 Sed quæcūq; hæresim Arrii confirmātia in eius libris inueniuntur ab ipsis Ar-
 rianis q̄lis & Eusebius fuit & multi alii fuisse inserta. Diuersus ergo omnino sit liber
 iste ab illo necesse est quā diuersam penitus immo cōtrariam agit causam. Nec suffi-
 cit si quis dicat illa quæ ad Arrianam spectabant hæresim de libro Eusebii fuisse cō-
 mutata. Nam & q̄ pertinet ad alias hereses nō potest dicere Hieronymus Eusebiū
 ostēdisse in illis corruptos eē libros Origenis. Quia ipsemet in secūdo libro cōtra
 Ruffinū dicit q̄ præter id qd̄ attinet ad filiū & spiritū sanctū in aliis dogmatibus
 Eusebii & Didimus aptissime in Origenis sectā cōcedunt. Quare nō bene potest in-
 telligi quomodo eadē quæ in libro Pamphili legūtur legi poterant in primo Euse-
 bii nisi aliqua forte cōia de Origene & ad articulū huius cōclusionis de quo agitur
 nō p̄tineret: nec uidet adeo mirandū ut mirat Hierony. similia aliqua scripsisse Pā-
 philum & Eusebium qui ut ipse dicit Hieronymus fuerant cōtubernales quæ po-
 tuit Eusebius uel apud Pamphilū lecta in suis etiā libris retulisse uel ut fit quotidie
 simili mentis motu per se inuenisse & excogitasse. Et hæc de primo Eusebii. Quod
 aut dicit Hiero. scribere Eusebiū in uita Pamphili: q̄ pp̄ humilitatē ipse pp̄rii ope-
 ris nihil scripsit exceptis epistolis. Et subdit q̄ Eusebius defensor Origenis & lauda-
 tor Pāphili hoc dicit. Forte responderet Ruffinus hoc non multū contra se facere.
 Primo quia & ille tractatus Pāphili ad epistolæ potius breuitatē q̄ ad iusti libri
 magnitudinem declinat. Secundo quia illa breuis pro Origene apologia nō recte
 fortasse dici potest opus propriū cum ibi nihil dogmatizet Pāphilus imo nec quæ-
 stio ibi de re in uniuersum tractet aliqua. sed de particulari tantū homine. i. de Ori-
 gene breuiter agatur. Fuerint libri eius corrupti nec ne quod scribere non est pro-
 prii opis aliquid cōdere. nec est ex sua humilitate dogmatistæ uel auctoris nomen
 deuirante se subleuare. Tertio possibile est q̄ & ad Noticiā Eusebii iste liber nō per-
 uenerit: tum ob libri exiguitatem tū ob auctoris quā ipse affert humilitatē & nihil
 magnū scribentis & tenuia etiam illa & minutula quæ scripsit occultantis potius q̄
 ostentantis. Quarto dicit Ruffinus possibile est etiā q̄ Eusebius ut Arrianæ perfi-
 diae defensor librū martyris qui suam sectā Origenis testimonio priuabat nō occul-
 tare modo uoluerit: sed hac etiā obliqua sua testatione agere ut nō esse Pamphilū a
 posteris credere. Quare q̄ Hieronymus quasi ad corroborandum rationem suā
 dicit defensor Origenis: dicit Pamphilum nihil scripsisse &c. potius contra ipsum ē
 quā pro ipso. Quia ex quo Eusebius Origenem non ut catholicū sed ut Arrianum
 defendebat: merito in hoc sicut dixi potuit esse suspectus. Sed quid opotret in his
 laboraret aut quomodo omnino potest Hieronymus ex Eusebii testimonio proba-

Dicta hie
ronymi a
pico con-
futantur

re illam pro Origene Apologiam non esse Pamphilicum: cum ipse Eusebius in libro sexto
historiae ecclesiasticae dicat a sancto Paphilo martyre scriptam esse Apologiam pro Ori-
gene. Cum autem subdit Hieronymus, quod faciet epistola Theophili episcopi: Quid papa Ana-
stasii &c. Diceret forte Rufinus non pugnare librum Paphili contra primariam illorum
intentionem. Fuisse. n. illos propositum hereses illas pessimas & uenenata dogmata cum
cumque essent extirpare de mundo, quia hoc ad fidem spectabat ad religionis confirma-
tionem & stabilimentum ecclesiae. Originis autem illa esse ut credebatur a multis aut non
esse paucos curaturos fuisse religiosissimos pontifices. Quinimmo optabile forte illis
& acceptissimum fuisse futurum si certis & ualidis probari potuisset argumentis haereti-
cas illas opiniones non fuisse ab Origene creditas: quia pro fide hoc faceret non contra
fidem contra haereticos: & non pro haereticis qui non paucos tam uiri & a catholicis tam laudati
testimonio innitebantur & errorem suum illius auctoritate defendebant. Quapropter
pugnaturum Pamphilum librum contra illas epistolas si in illo hereses quas illi accusabant
excusarentur. Non autem si id totis in eo agitur uiribus ut illarum assertores tam bono pa-
trono priuenter quae si ille persequitur epistolae. Certum est quod non nisi ut illarum credi-
tum opinionum haesiarcham persequatur. Ad ea autem quae in secundo libro. affert Hie-
ro. sic fortasse responderetur. Primo cum dicit se etiam aliquando credidisse & ita scripsisse
se illum esse Pamphilum librum priusquam apud Eusebium legisset Paphilum nihil scripsisse &
cetera. Ex hoc suo dicto forte sic contra eum argueretur Rufinus. si lectulo Hie-
ronymi Pamphilum librum Pamphilum esse aliquando & credidisti & scripsisti. Dic quare
quae in eo legebas mendaciane & hereses aut haeresim fautores esse cognoscebas an
potius uera uel uerisimilia & catholicam fidem nihil laedentia: si falsa: & haeretica quo
pacto adduci poteras ut crederes auctorem libri esse catholicum martyrem de cuius
testimonio & dictis nihil sinistre sine flagitio suspicari quis posset. Si uero & catho-
lica & denique christiano martyre digna cur nunc ipsa damnas & comentitia dicis: & ad in-
troducendas hereses disseminata. & breuiter cur indigna martyre nunc iudicas: quare
tunc martyre digna iudicasti. cum eadem sint quae nunc legis & quae tunc legebas quasi
dicamus ipsum auctoris titulum sedudentes. ipsa quae ibi in defensionem Originis di-
cunt secundum se consideremus. Si mala sunt cur tunc sancti martyres esse iudicasti.
si bona cur etiam nunc cuiuscumque sint pro bonis non acceptatur. Praeterea quomodo po-
tes Hieronymus dicere ad introducendas hereses me librum disseminasse: cum in eo
libro nihil aliud agat ut supra etiam dictum est nisi ut haeretici Originis testimonio
se corroborare non possint: quod ad euellendam facit non ad disseminandam haeresim.
Praeterea non solum latinus inuenit iste liber sed graecus. Ego Rufinus latinum feci
ex graeco transferendo. Graecum quis edidit si non Paphilus. non ego uero Rufinus
secundum te qui me de inscitia arguis graecae litterarum librum tam graece & tam facile
scribere potui ut Eusebii stilum aequaret. Si alius proferat ille respondet Hieronymus. quod Dy-
dimus est uel alicuius alterius. Instabit Rufinus. Quisquis sit ille alius iam non ego
Rufinus sed alter huius criminis reus tenebitur. & si Dydimus est mendax secundum
te & deceptor est Dydimus Proceptor tuus o Hieronymus quae tu & prophetam uiden-
tem & oculum habentem ipse de cantico canticorum & apostolicum uirum in tuis libris no-
minasti mendax inquam ipse qui ipsum graecum edendo falso Pamphilo adscripsit: non
ego qui inuentum graecum titulo Pamphili sub eiusdem auctoris titulo transferendo com-
municauimus latinis nec mirum tibi esse debet quod ego Dydimum in hac re crediderim
cui tu in scripturarum explanationem credidisti. Quod autem dicat quod aliter in latine
no sit aliter

QVAESTIONVM

nos aliter sit in greco. Diceret Ruffinus. cui locus non pfero. Hieronymus male interpretator an idem ne me a culpa afferere possim: sicut & tu cum Augu. ad te scribat quando de tua ex hebraeo interpretatione danari & locos non ponit. Dicis idem factum te possis defendere & veritate tuae interpretationis comprobare. Quare quod tibi diceret Ruffinus licet de Augustino. liceat & mihi quoque de te o Hieronymus suscipiari. haec sunt dicta de dissensione Hieronymi & Ruffini de libro Paphilius ego si credidi aliis oibus Hieronymi iudicium iudicio Ruffini se anpono.

Secundum quod ad possibilitatem huius affert quod Origenis libri sint corrupti hoc est quod hoc similiter videmus accidisse multis aliis libris catholicorum doctorum. Nam Clemens apostolorum discipulus qui Romanam ecclesiam post apostolos episcopus & martyr fuit libros addidit quod appellant recognitionem. In quibus cum ex persona petri doctrina quasi vere apostolica exponatur in aliquibus ita Eunomianum dogma inseritur ut nullus alius quam ipse Eunomius disputare credat filium dei creatum de nihilo dicentem. Item in eadem Alexandria ecclesia presbyteri viri catholici inueniunt scriptum dei filium esse creatum. & in Dionysii Alexandriae urbis episcopi quatuor libris ubi contra Sabellum disputat est Arianum dogmatis comprobatio. & quid oportet apostolicos personae nobis cum sciamus ipsa euangelia & ipsorum apostolorum dicta ab haeticis saepe fuisse deprauata maxime ex libro Tertulliani contra Marcionem cuiuslibet constare potest. Quod ergo illorum contigit libris cum non & Origenis libris potuit contingere: & omnino in simili causa cum per omnia similis non acceptat excusatio. quae ideo et de Origenis libris videtur magis acceptanda quod ipsemet uiuens adhuc de hoc in suis epistolis non infra patebit conuenitur: corruptis & depruari ab haeticis libros suos. Quod si hoc pro impossibile habet Hieronymus illud afferes quod sic quicquid in libris omnium reperitur ab aliis dici possit esse corruptum. & quod difficile est omnia exemplaria posse uicari. Nescio quo pacto ipse respondere poterit Eunomianis comprobantibus dogma suum testimonio Clementis apostolorum discipuli in quibus inuenit expresse scriptum filium dei esse creatum. Nam si ipse adhuc recurreret corruptos libros Clementis ab ipsis haeticis etiam ipsius Hieronymi uerbis hoc argueret esse impossibile. illa & ipsi dicentes sic. quicquid reperitur in libris omnium ab aliis corruptum dici posse: & impossibile esse omnia exemplaria esse corrupta. Quare forte cauedum est ne dum haeticum omnino facere uolumus Originem haeticos apostolos haeticosque apostolorum discipulos esse faciamus. Nam cum nihil minus detestande & execranda haereses non minus impia dogmata in illorum inueniantur libris quam in libris Origenis non uideo. Cum non uel similiter accusentur uel excusentur similes. Hieronymus enim de libris Clementis & aliorum corruptione his uerbis respondet. & quod in quibus in libris corrupta nonnulla sunt si me causas uiciorum nesciret recte non statim illos haeticos iudicabo. Fieri enim potest ut uel simplicitet errauerint uel alio sensu scripserint uel a librariis imperitis eorum paulatim scripta corrupta sint uel inopinate quaedam & minus caute loquuti sint. & quos non possint personarum hominum calumias declinare. Huic autem Hieronymi responsioni sic forte responderet Ruffinus si uel non propter quod in eorum libris uiciose non ulla sunt etiam si causas uiciorum nesciam non statim uis illos haeticos iudicare. Cur autem aliquibus in Origenis libro uiciosis quibus etiam alibi ipsum legimus contradicere Originem statim haeticum iudicabis quod est causa dissimilitudinis maxime cum & in Origene eadem ingenii sublimitate eius fidei zelus tale ac tantum scripturam studium & in ueneris fuisse & scripseris & praedicaueris non imminente in quodlibet unde cumque potius quam in mente eius uitiu fuisse

Libros
Origenis
corrup
ros esse alio
rum pro
bat exem
plo

suspiciant possis. Præterea sicut fieri potuit secundum te ut illi, uel simpliciter errauerint uel alio sensu scripserint uel innocenter & minus caute locuti sint. Cur non sicut potuit similiter ut Origenes uel simpliciter errauerit: uel alio sensu scripserit potest tendit Dydimus: uel innocenter & minus caute locutus sit quædā quæ non potest forū hominū calūniā declinare. Et sicut a librariis impitis dicitur potuisse illorū scripta corrūpi: cur nō similiter uel ab impitis librariis uel a perfidis hæreticis scripta Origenis potuerūt corrūpi omnino dissimilitudinis causa nō apparet. Refert etiam

Dydimus : Dydimus q. liber Hilarii cōfessoris post Ariminensem synodū fuit falsatus ab hæreticis: & q. ob hanc causam cōinconcilio episcoporum ei quæstio moueret pferri: ubi de domo sua iussit q. nesciente se in foris suis hæreticus tenebat. & dicit q. cum platus fuisset & ab oībus hæreticus iudicatus auctor libri Hilarius excōicatus dī scesserit de cōcilio. Hoc est falsū & fictū in calumniā Hilarii dicit Hieronymus nā hī aliud afferēs, sed uerū fuerit nec ne non bene fieri potest: nec multū ad Origenem attinet defensionē. Hoc est uerū q. Ruffinus hoc de Hilario recitaturus hæc uerba præfat. Et ne quid aperte credulitati defuit res adhuc quæ sunt memoriæ nostræ: re texā quo testimonium ueritas neminem lateat. Quare uel uerum fuit uel magna fuit Ruffini impudētia in re: tā recētis memoriæ aptū mēdaciū & nouā texere fabellā. Sed siue uerū sit siue falsum non uidet in Hilarii calūniā uel fictum uel recitatum quia potius illos qui Hilarii librū deprauauerant q. ipsum Hilariū calūniat: quō innocenter hæresis fuisse & iniuste excōicatum & subdole deceptū attestatur. Post hæc recitat Ruffinus q. Tertuliani liber cuius est titulus de trinitate sub nomine Cypriani martyris Cōstantinopoli a Macedonianæ partis hæreticis legebat. Hieronymus dicit q. nec liber est Tertuliani, nec dicitur Cypriani sed Nouatiani, neutrius aliud pro se assert: nisi q. Hierony. dicit q. auctoris eloquiū stili p̄prietatem demonstrat. Quāq. & in multis sæpe est deprehendere simile stili faciē & tenorē. Sed hæc nihil ad Origenem. Ipse aut Ruffinus hoc idē ostendit accidisse Hieronymo qd. & libris Origenis. refert. n. q. cū a Damaso Romanæ urbis episcopo ei traditæ fuissent ecclesiasticæ epistolæ dictæ a Pollinariis Athanasii librū ubi dominus eius homo scriptū erat ad legēdū acceptū: ita corruerunt ut in libro id quod erant rursus scriberēt. s. ut non ab illis falsatū sed a Hieronymo additū putaret. Et ad uerte q. Hieronymus in hac parte Ruffino respondens cū dicat mihi mea ingeris fabella, uerū tamen fuisse nō negat, sed in fine sic dicit. fieri potest Ruffine ut etiā si a me uerum audisti alius qui huius rei ignarus est dicat a te esse cōpositam & fictā. Tertū q. uerū simile facit libros Origenis fuisse corruptos est q. de hoc ipse uiuentis conquestus est. Extat. n. in libro quarto Origenis epistola eius ad quosdam charos suos in Alexandria: in qua cōqueritur his uerbis. Sed nihil mirū mihi uidet si adulteret doctrina mea ab inimicis: & tali adulterio corumpatur quali adulterio corrupta est epistola Pauli apostoli. Quidam enim sub nomine Pauli falsam epistolā cōscripserūt ut cōturbarent Thessalonicenses quasi instaret dies domini: & seducerent eos ppter hanc ergo epistolā in secūda epistola quā ad Thessalonicenses scribit hæc dixit. Rogamus autē uos fratres per aduentum domini nostri Iesu christi & nostre congregationis in ipsum ut nō cito moueamini a sensu uestro: neq. terramini neq. per spiritum neq. per uerbū neq. per epistolā tanquam per nos missam. quasi instet dies domini. nemo uos seducat ullo modo talia ergo quædam uideo accidere nobis. Nam quidam auctor hæreseos: cum sub præsentia multorum habitasse fuisset

Nota.

Nota origenis uerba.

Q V A E S T I O N V M

fuiſſet diſputatio noſtra accipiens ſcripta ab his qui deſcripſerant codicem quæ uo-
luit addidit. & quæ uoluit abſtulit & quæ ei uiſum eſt permutauit: & circūfert tanq̃
ex noſe noſtro inſultans & oñdens ea quæ ipſe cōſcripſit pro qbus indignantes fra-
tres q̃ in paleſtina ſunt miſerūt ad me Athenas hoſem: q̃ acciperet a me ipſa auctē-
tica exēplaria qđ ne relectum qdem uel recenſitum a me antea fuerat: Sed ita ne-
glectū iacebat ut uix inueniri potuerit. miſi tamen & ſub deo teſte loquor: qm̃ cum
cōueniſſem illum ipſum qui adulterauerat librum: quare hoc feciſſet uelut ſatisfa-
ciens mihi reſpondit qm̃ magis ornare uolui diſputationē atq; purgare ipſam. Vi-
dete quali purgatione diſputationem noſtrā purgauit tali nempe quali purgatio-
ne Marcion purgauit euangelia uel apoſtolum uel qualis ſucceſſor eius poſt eum
Apelles. Nā ſicut illi ſubuerterūt ſcripturarū ueritatem: ſic iſte ſublatis quæ uere
dicta ſunt ob nſi criminationē inſeruit quæ falſa ſunt. Hæc ad uerbum in Origenis
epiſtola legunt. qđ ſi uiuente ipſo nō dubitabāt hæretici eius libros corrumpere:

Q uāto magis credendū eſt hoc ipſos auſos fuiſſe poſt eius mortē. Cōquærit autē
& de alio quodā hæretico in ephelo q̃ cōferebat multa falſa tāq̃ ſua. & extat etiā in
alia eius epīſtola de ſuorū librorū falſitate quærimonia. Quartū qđ eiſdē rei ma-
xime fidē facit q. ſ. hæretica illa Origenis nō ſint ſed ab hæreticis inſerta eſt: q̃ de il-
lis eiſdē inuenit alibi Origenes pie & catholice determinare. Ex quo ſi illa hæreti-
ca Origenis ſunt: ſibi ipſi cōtradictet. Locos autē ubi catholice agit de illis plurimos
eſt uidere in apologia Pāphili. & hoc eſt qđ dicit Ruſſinus q̃ nō eſt curādū de no-
mine auctoris illius libri qm̃ illa deſenſio cuiuſcunq; ſit p ſe uallida eſt cū ex uerbis
& dictis p̃p̃riis ipſius Origenis de eius catholico & orthodoxo dogmate fidē faci-
at. Et p hoc ē uidet ſatiſ fieri cuidā dicto Hieronymi cōtra Ruſſinū. Nā cū Ruſſi-
nus hoc idē diceret pie. ſ. & catholice de illis alibi ab Origene determinatū ſic inq̃t
cōtra eū. Vbi eſt illa fiducia q̃ inflatis buccis creberrime pſonabas te quæ in aliis li-
bris Origenis legeras emēdaſſe in libris periarcon. Et nō aliena: ſed ſua reddidiſſe
ſuis. De tāta librorū ſylua fruticē ac ſurculū pferre nō potes. Rñderet. n. forte Ruſ-
ſinus nō oportere ſe de ea ſylua ſurculos pferre: de qua iā Pāphilus multas p̃tule-
rat integras arbores. Locos. n. illos copioſiſſime recitat Pamphilus & illo iam præ-
ſuppoſito hoc agit Ruſſinus in libello ſuo quē Pāphili libro ſupaddidit: ut oſtendat
unde hoc puenerit q̃ in libris Origenis cōtradictoria inueniant. aſſignatq; illā cau-
ſam de falſatione p hæreticos. Q uintū qđ & multū facit ad aſſerēdū hoc q̃ hæreſes
illæ nō ſunt de mēte Origenis eſt q̃ ex teſtimonio multorū qbus merito tenemur ſi
de adhibere habemus Origenē in principalibus opinionibus in qbus erraſſe dī ca-

tholice ſenſiſſe. Duo. n. ſunt principales hæreſes quæ Origeni obiiciunt. Prima eſt
de trinitate q̃ male. ſ. de filio & p̃ius de ſpiritu ſancto ſenſerit. Secūda eſt de ſalute
diaboli qđ. ſ. p̃ena eius & iſternale ſupplicium nō ſit æternū futurū ſed ab eo ſit aliqu
liberandus. Ex qua uidentur multa alia de p̃edere eidem aſcripta. Illa. ſ. q̃ pro ſalute
iſtorū ſaluādorū dæmonū iterū in ſublimiori elemento ſit crucifigēdus chriſtus. &
illa q̃ omnia reſtituēda ſunt in unū: & illa q̃ diabolus p̃enitere poſſit: & illa q̃ p̃ce-
na dānatorū nō ſit æterna. De iſtis autē duabus hæreſibus q̃ nō fuerūt de mente Ori-
genis uidentur eſſe euidentia argumēta. Nā de trinitate nō ſolū Dydimus quo præce-
ptore tantum gloriatur Hierony. dicit catholice ſenſiſſe Origenem. idq; propriis in
periarcon editis cōmentariis cōprobauit. Sed & Athanaſius deſenſor niceni cōci-
lii libris propriis contra Arrianos uoce clara teſtem fidei ſuæ hūc uirum uocauit ſuis

Quæ nā
principali-
bus hære-
ſes orige-
ni attribu-
antur
Primæ hæ-
reſis de
ſenſio
Dydimus
Athanaſi-
us

Origenis dicta qui bus nō hereticus sed christianissimus censetur

& Methodiū legimus pœnituisse q. Origenē dāpnasset. dicitur tūc inuentum nihil male credēre de sancta trinitate. Quinimo ipsiusmet Origenis hēmus dicta de trinitate a catholica fide. nihil discrepantia. nam sup illud Pauli ad Romanos & spūs adiuuat infirmitatē nostrā expresse tenet spūm sanctū non esse creaturā & sup illud qui etiā pprio filio nō peccit sed pro nobis omnibus tradidit illū quo modo nō etiā cū illo omnia donauit hęc Origenes exponens dicit. Nihil enim est neq. uisibilis neq. inuisibilis creaturæ qd. filio possit æquari. nullo enim pacto creatori suo pōt creatura cōferri. & si creator ipse donatus est nobis quō non cū ipso nobis omnis creatura donabitur. & infra sup illud Pauli qui est super omnia deus benedictus sic inquit Origenes. Christum aliud secundū carnē esse aliud secundū spūm / iam & in prioribus huius ipsius epistolæ partibus designauit ubi dicit q. factus est ex semine Dauid secundū carnē q. destinatus est filius dei in uirtute secundū spūm sanctificationis: & quō secundū spūm filius dei sit & secundum carnē filius Dauid ibi plenius exposuimus pro uiribus. quē ergo ibi secundū spūm filiū dei dixit hīc pcedente doctrīna ordine pficiētibus utpote auditoribus deū q. est sup omnia ipsum esse p. nunciat: & miror quomodo qdam legentes q. idē apostolus in aliis dixit. Unus deus pater ex quo omnia & unus dominus Iesus christus quē omnia negent filiū dei deū debere pfiteri. ne duos deos pfiteri & dicere uideant: & qd de hoc loco apostoli facient in quo aperte christus per quē omnia super omnia deus esse describit. Sed non aduertunt qui hoc ita sentiūt quia sicut dominum Iesum christum nō ita unū esse dominum dixit ut ex hoc deus pater dominus nō dicatur ita & deū patrem nō ita dixit esse unū deū ut deus filius nō credatur. Vera est enim scriptura quæ dicit. Scitote q. dominus ipse est deus. Unus autē uterq. est deus quia nō est aliud filio diuinitatis initium q. pater sed ipsius unius paterni fontis sicut sapiētia dicit purissima est manatio filius ergo est christus deus super omnia quæ omnia illa sine dubio: quæ & paulo ante diximus super principatus & potestates & uirtutes & omne nomen quod nominat nō solū in hoc sæculo sed etiā in futuro. Qui autē super omnia est super se neminē habet. nō enim post patrem est ipse sed de patre. hoc idē aut sapiētia dei etiā de spiritu sancto intelligi debet. ubi dicitur. Spiritus domini repleuit orbē terrarū: & hoc quod cōtinet omnia scientiā habet uocis. si ergo filius dei super omnia dicit & spiritus sanctus continere omnia memoratur. Deus autem pater est ex quo omnia. & sic euidenter ostenditur natura trinitatis & substantia una quæ est super omnia. hęc Origenes ad uerbū. & alibi super illud Pauli quomodo autē p. dicabūt nisi mittantur sic inquit. Sunt enim nōnulli qui annunciat quidē & p. dicāt de patre & filio & spiritu sancto sed nō sincere non integre ut sunt omnes hæretici qui patrē quidē & filiū & spiritum sanctū annūciant sed nō bene neq. fideliter annūciant. Aut enim male separāt filiū a patre ut alterius naturæ patrē alterius filiū dicāt: aut male cōfundūt. ut ex tribus cōpositū deum uel trinā tantūmodo appellationis faciāt. q. autē bene bona annūciāt pprietates qdē patri & filio & spiritui sancto suas cuiq. dabūt. nihil aut diuersitatis esse cōfitebunt in substantia uel natura. hęc Origenes. Quibus uerbis quid magis catholicum quid magis expressum necesse est igitur sic ubi aliter scriptū inueniat in libris Origenis nō Origenis eē illud sed hæreticorum qui p. libros corruptionem patronum habere uoluerunt Origenē erroris sui. De secūda autem hæresi tam euidentis extat testimoniū ut meo iudicio male negare possit. Nā in epistola ppria ipse Origenes ēt secundū

Hieronym

QVAESTIONVM

Hieronymi translationē q illius epistolae mentionē facit expresse negat diabolum posse aliquā saluari dicitq; q; neq; mēte q; captus hoc potest dicere. Præterea q; et erat dialogus inter origenē & eadidū ualētiniani dogmatis sectatorē. q; cādidus obi- Origenis dialogum
ciebat eūdem errorē Origeni: & Origenes refutat negatq; hoc se sentire. & supra il- testari ue-
lud Pauli nunquid sic offenderūt ut caderēt sic dicit Origenes hūc casum respiciēs ritatem
Paulus de quo dixit christus quia uidebā sathanā sicut fulgur cecidisse de cælo ne-
gat cecidisse israel. Illorū. n. uel in fine sæculi cōuersio erit tūc cū plenitudo subin-
trauerit omnis israel saluus fiet. Istius autē q; de cælo cecidisse dō nec in fine sæculi
erit ulla cōuersio. hæc Origenes. Q; d' ē illa quæ ei imponit hæresis q; spiritus nō
intelligit sibi & filius nō intelligit p̄rem falso ei imponat. patet ex his quæ ipse di-
cit sup illud Pauli. O altitudo diuitiarū sapientiæ & scientiæ dei. Sic. n. inq; hāc ali-
tudine dei inscrutabilem dicit omni creaturæ de filio uero & spiritu sancto dicere
istā nō poterat: quia filius in euāgelico dicit ad patrē. Pater omnia mea tua sunt &
tua mea. & de spiritu sancto ipse Paulus. p̄nūciat dicens. Nemo scit hominum quæ
sunt hominis nisi spūs hominis q; in ipso est ita & quæ in deo sunt nemo cognouit ni-
si spūs dei. Q; uin ergo dicit Paulus. quis nouit sensum domini de creaturis dicit na-
turā uero trinitatis excepit. hæc Origenes. Restare uidet una hæresis Origeni at; Pro hære-
tributa. sū op̄inonibus de anima q; fuerint ab æterno creatæ & de cælo de labanē si de aīa;
in corpora & de aīa scribit q; d' ipse Origenes in cōmentariis sup epistolā Pauli ad creatione
Titū se nihil posse determinati ex ecclesiastico dogmate accipere nisi q; omnes ani- obiecta
mæ sunt eiūsdē speciei q; sunt liberæ uolūtatis q; sunt rōnabiles q; sunt immortales defensio.
q; a deo creatæ & q; p̄enas habituræ pro malis & præmia pro bonis: hæc t̄m dicit
se affirmare de anima. Q; uia de his in scripturis euidentia habeantur testimonia. In
cæteris aut de anima quæstionibus dicere se q; magis sibi p̄babile uidet. & inquisi- Q uid ad
tiue nō determinatiue p̄cedere: q; a determinatū nihil de illis in ecclesiastico. habea summū de
tur dogmate. Id autē quod magis uisum est Origeni fuisse q; essent ante corpa crea anima sen-
tæ in cælis uiuētes cōfentiūt cōcorditer oēs. & Ruffinus in apologia ad Anastasiū lerit
Romanæ urbis ep̄m postq; tres retulit op̄iniones de anima in fine sic inquit. Ego Ruffinus
uero cū hæc singula legerim de o teste dico q; usq; ad p̄ns certi uel definiti aliqd de
hac q̄one nō teneo: sed deo. relinquo scire qd sic in uero & si cui ipse reuelare digna-
bit. ego tamen hæc singula legisse me nō nego. & adhuc ignorare cōfiteor. præter
hoc qd manifeste tradit ecclesia deū esse & animas & corpora cōditorē. In libro ē
Pāphili nō negat Origenē illi adhæsisse op̄inioni sed sic in eius scribit defensionē.
Nūc uero cū diuersitas sit apud ecclesiasticos & alii alia de anima sentiāt & oēs di-
uersa quō hic magis q; cæteri inculandus est. Tum post hæc uerba recitant op̄inio-
nes de anima quæ tūc erāt inter quas & illa q; nūc tenet a catholicis: & cū ostēsum
est manifestas pro illis p̄bationes ex scripturis sacris adhiberi nō posse accidereq;
& illarū auctoribus magnas difficultates in fine sic cōcludit. Q; d' aut ex his omni-
bus oñdi uolumus illud est q; sicut eos qui unā quālibet de his quas supra exposui-
mus op̄inione uerā putāt. nō recta rōne hæreticos q; uocat pro eo q; neq; ex di-
uis scripturis certi aliqd de his uel manifestū dictū ē uidet: neq; in prædicatione
ecclesiastica putat cōtineri. Ita neq; hūc uix culpari iustū est differētē qd sibi ma-
gis est uisum. hæc ibi. Ego at ex omnibus supradictis duas infero p̄pōnes. Prima ē Prima p̄-
q; si Origenes & de trinitate & de demonū salute catholice sensit ut magis uidet cō positio
probatū testimoniū ob erroneam de anima op̄inione. eius cōuincere nō possumus

damnationem. Quia Origenes non oſa tenebatur ſuo tpe explicite de anima credere quæ nos nunc tenemur: quia nec in ſcriptura habebatur manifeſta nec per eccleſiam ut poſtea fuit tunc fuerat determinatū. Immo nō ſolum tpe Origenis ſed etiam tpe Auguſtini: qui per. cc. annos poſt Origenē adhuc fuerat/ per catholicos. i. p. uniuerſalē eccleſiā de aīa aliqd determinatum. Nam ipſe Augu. dubius erat in opinione de aīa ut patet ex eius epiſtola ad Hierony. an. ſingulæ ſingulis creent: ut nunc tenet orthodoxa traditio. Ex qua opinione uidebat Auguſtino ſequi q. deus eſſet iniuſtus: an ex illa una quæ facta eſt in Adā a deo. Aliq. deinde ſicut corpus ex corpore ita animæ ex aīa fuerint ppagatæ. nec credas ſolū in iuuentute de hac re dubitaſſe Auguſtinū. Q. uia & in primo libro retractationū qui fuit de ultimis de hac quæſtione dubitat. Sic. n. ſcribit in primo ſine controuerſia ergo quædā origi-
Auguſti- num i ani- mæ crea- tiōe ſemp- fuiſſe du- bium nalis regia beatitudinis animi deus eſt. qui eū qdē nō ſe ipſo genuit. ſed de nulla re alia condidit ſicut condidit corpus de terra. Nam qd' attinet ad eius originem qua ſit in corpore utrum de illo uno ſit qui primum creatus qñ factus eſt homo in ani-
Secunda ppoſitio. S. Tho. mam uiuentē an ſimiliter ſiant ſingulis ſingulæ: nec tūc ſciebā nec adhuc ſcio. hæc Auguſti. ad uerbū. Ex quo patet euidenter pp erroneam opinionē de aīa prædictam hæreticū nullo mō poſſe dici Origenē. Secūda ppoſitio quā dico eſt hæc. qd' ſi ue-
Hierony- mo nō eē ſemp cre- dendū nā dicacita- tiſuicio plærunq- damnatur rum eſt qd' Thomās in quolibetis dicit ut in. vii. arti. deſenſionis Origenis patebit latius. & bona dicit theologia nō obligari nos de neceſſitate ſalutis credere nō ſolū eccleſiæ doctōribus ſicut Hiero. ſicut Augu. & ſimiles: ſed neq. ipſi eccleſiæ niſi in his quæ ad ſubſtantiā fidei pertinent/ adiunxerimusq. iſta ad ſubſtantiā fidei nihil pertinere utrū illarū hæreſum auctor fuerit Origenes: aut aliq. alius mō hæreſes illas hæreſes eſſe. i. impia fateamur dogmata. Videſ ſequi q. nō teneat homo fide-
Aymonis uerba i te ſtimoniū Origenis lis & uere chriſtianus de neceſſitate ſalutis in hac qōne potius Hieronymo ē qd' ad ipſum magis declinet eccleſia q̃ athanaſio dydimio: Methodio Ruſſino: Cuius & fides etiā pſecutionis hæreticorū tpe in ſancta Alexādrina eccleſia carceribus & exiliis dī pbata immo ipſiusmet Origenis dictis credere eo maxime q. & in multis aliis quæ et ad fidei ſubſtantiā magis p̃tinēt Hieronymū non approbamus. Sicut in materia de ceremonialibus & ſicut ē Hieronymo piū eſt nō credere ubi Ambroſii cōmentaria in luſā nugæ uocat. & ipſum Ambroſiū nūc coruū nunc corniculā ap-
Aymonis uerba i te ſtimoniū Origenis pellat. Et ubi eiſdē de ſpiritu ſancto librū damnās dicit ſe de græcis bonis uidiſſe latina nō bona. & ubi Baſiliū magnum de ſuperbia taxat: & ubi in epiſtolis Augu- ſtini dicit ſe quædā hæretica legiſſe ita forte. & in hoc q. potius uelit illa quæ Ori- genē demonſtrat catholicū eſſe ficta & adulterata q̃ illa quæ eū cōprobā hæreſis cum ei penitus nō adhærere. nec impiū eſt nec fidei apparet pernicioſum ad quā uideſ potius confirmandā facere Origenis patrociniū: & testimoniū adſumere hære-
Aymonis uerba i te ſtimoniū Origenis ticis q̃ ad infirmādā iuxta illud quod in Pamphili libro his uerbis ſcribit. illud cō- tēplari debuerāt quantam ridēdi materiā q̃tanq. hæreticis præbeāncū eos quos af- fertores chriſtiani dogmatis & deſenſores putāt: confutari nūc uideant & reſelli a propriis & uelut ciuili bello gaudeāt impugnatā quē ipſi hoſtiliter impugnare nō poterant. Fuerunt autem & exprobatī doctōribus eccleſiæ etiā Hieronymo po-
Aymonis uerba i te ſtimoniū Origenis ſterioribus qui in hac fuerūt ſententia q. hæreſes illæ nō fuerint de mente Origenis ſed ei falſo aſcriptæ ab hæreticis. Vnde Aymo unus ex nobilibus & antiqs do- ctōribus eccleſiā in libro de chriſtianarum rerū memoria ſic dicit. Ego ſane de Ori- gene uiro tam illuſtri abſtinentiſſimæ uitæ & caſtiſſimæ præclaræ doctrinæ puri
& lucidi

QVAESTIONVM

& lucidi sermonis salua fide patrū dixerim q̄ hāc oīno nō scripserit sed ab hāreticis ob praeclarū nomen eius obfusandū maligne conficta sunt & conscripta & nō minī suo praeitulata. hāc ille ad uerbū. hāc dicta sunt de primo articulo examinādo & ingrendo utrum fuerint hāreticae illae duae opinioēs Origenis nec ne qua in re sicut in aliis oībus ecclesiae iudiciū aliorū oīum iudicio & rōnibus semp antepo-
no. Pro secundo articulo uidet̄ rationabilius ideo exxcusandus Origenes q̄ si quid scripsit quod a catholicis nō acceptet̄ in illis scribendis: neq̄ dogmatice neq̄ asser-
tiue. sed dubitatiue semp & inq̄siue procedit. quare sicut licet in Augustini libris super genesim multa sint quae nō acceptant̄: tñ p̄p̄ea excusantur a nobis q̄ ut ipse met dicit in libro retractationū plura in eo libro sunt quae sita q̄ inuenta: ita & multa esse possunt in libris Origenis reprobanda & dānanda quae q̄ ipse non derermi-
nando sed inquirēdo dixit non p̄p̄ea hāreticus est dicēdus quādo hāresis assertum
proprie dicit dogma cōtra expressam uel scripturae ueritatē uel ecclesiae determi-
nationē. q̄ aut̄ sic semper locutus sit Origenes ex multis patet locis. Nā & post di-
sputationem de asa inquit hāc iuxta nostrā sniam nō sint dogmata sed quae sita tan-
tum atq̄ proiecta ne penitus intractata uiderent̄. & abbi loquens de resurrectione
inquit. Si hāc nō sunt contraria fidei & cetera: & infra triplex ergo suspicio nobis
de fine suggerit̄ e quibus quae uera & melior sit lector inquirat: tum tres subiungit
opinionēs de resurrectione: & in praefatione librorū in genesim inqt. Si profundū
aliquid occurrerit de hoc dicendū q̄dem est sed non tñ affirmatiue: & infra. nos de re-
bus magnis quae supra nos sunt ignorantia nostrī non ignoramus: & super episto-
la ad Romanos li. ii. hāc ea lege dicta sint a nobis ut si qui melius & rōnabilius di-
xerint illa magis q̄ hāc nostra teneant̄. Et li. iiii. hāc prout potuimus in locis tam
arduis & tam difficilibus prolata: si quis forte animi nostrī studiū cōsideret ample-
cti poterit. si uero infirmitatē sensus nostrī notare uelit ueniā petimus: & ei qui me-
lius de his differere uel explanare potuerit libēter cedimus: & alibi. Probet aut̄ qui
legit qd horū magis sensui cōueniat apostolico & illud teneat: & libro quinto hāc
interim nobis in p̄nti loco occurrere potuerūt. Si quis aut̄ melius aliquid senserit nō
pigeat his obmissis illa respicere. & quid plura legat̄ liber periarchon. uidebimus
illū hoc ordine procedere q̄ primo ponit illa quae sibi expresse uidebant̄ in scriptu-
ris esse determinata: & in illis nihil aberrat ab ecclesia. Alia dicit sibi eē dubia & de
illis uelle ingredere de oībus asserens illā solū recipiendā esse ueritatem quae in nullis
apostolicis & ecclesiasticis dogmatibus aduerset̄. Pro tertio articulo qui est quasi cō-
firmatio secūdi dico istā propositionē q̄ si sit aliquis habēs erroneā opinionē de re
bus fidei adhuc per ecclesiā nō determinatis mō in uoluntate eius nulla sit macula
sed firmum propositū de illis credere semp consonae scripturae & ecclesiae. ille nec
peccat mortaliter nec hāreticus p̄p̄rie est dicendus. Ex qua p̄positione sequit̄ cor-
relarie possibile esse q̄ opinari aliquā opinionem aliquo tēpore sit peccatum mor-
tale quod nō erit alio tēpore. & hoc est quia pōt quis sine pertinacia credere aliquid
uno tēpore quod alio tpe nō crederet sine p̄tinacia ut puta post determinationē ec-
clesiae aut sacrae scripturae dilucidationē. de opposito crediti attestat̄ snia oīum do-
ctorū dicentiū q̄ nō p̄t̄cise error intellectus facit hoīem hāreticū: sed oportet q̄ sit
malitia & p̄uersitas in uoluntate. Ideo dicebat Aug. errare possum hāreticus eē
non possum. Confirmatur hoc ex determinatione uniuersalis ecclesiae: quae mul-
tos canonizauit qui tamen usque ad mortem perseuerauerunt in etroncis opi-
o.

De scdo

Heresis

propria q̄

Nota

Verba

Origenis

De tertio

articulo

Notanda

p̄positio

Correla-

rium.

Augusti.

Cōfirmat

tio,

APOLOGIA

Qui fuerint hæretici postea canonizati Papias Victorinus Hirenus Cyprianus nonibus de fide. & deinde per ecclesiam pro hæreticis reprobatis quas opiniones nusquam legitur ab illis fuisse retractatas. Tales fuerunt Papias episcopus hieropolita- nus. Victorinus pietauensis. Hirenus lugdunensis. Beatus Cyprianus & multi alii quos scimus errasse in fide & eorum opiniones pro hæreticis condemnatas: & tamē ipsi habentur in canone sanctorum ex quo sequitur ut necessario dicendum sit quod uel ipsi etiam quod decesserint in illis opinionibus erroneis in fide non tamen decesserint in peccato mortali. uel quod ecclesia errauerit in eorum canonizatione quod si dixerint ut etiam dixit quidam ex his qui me impugnabant respondēs quod illi forte non erant bene canonizati iam non ego sed ipsi sentiunt contra determinationem uniuersalis ecclesie. Ex hac autem propositione infero ad propositum Origenis sic. quod dato et quod Origenes multas & plurimas habuerit opiniones erroneas in fide hoc præcise si in uoluntate eius nulla fuit macula aliquo modo non potest esse argumentum quod anima eius sit damnata. Ut sic arguat aut quantumcumque magnus error de quibuscumque rebus fidei sit in intellectu alicuius modo in uoluntate nulla sit macula non impedit salutem eius aut quantumcumque paruus & de quacumque re sit impedit aut aliquis impedit & aliquis non impedit si quantumcumque magnus sit non impedit. ergo et quod Origenes & in multis errauerit & in principalioribus illa tamē si fuit uoluntas eius bene disposita & nullo modo maculata nihil impedit eius salutem. & ita qui uolunt conuincere damnationem eius non sufficit quod ostendant errores eius & perseverantiam in eis. Sed oportet quod ostendant perseverantiam cum pertinacia aut negligentia uel alia malitia uoluntatis. si quantumcumque paruus sufficit. ergo error de rebaptizandis hæreticis debuit impedire salutem Cypriani & hæresis illorum qui dicuntur chiliastæ debuit impedire salutem Papiæ qui fuit auctor illius hæresis & cum illa decessit. & si sic ergo male ab ecclesia fuerint canonizati. si aliquis impedit & aliquis non. dicant oportet qui sunt illi errores qui impediunt & qui non. & ubi unquam inuenitur facta ista distinctio ab ecclesia ut uerbigratia dicatur habere errorem in his quæ pertinent ad talem uel talē articulum etiam si sit præcise debilitas & defectus intellectus & non sit aliqua perversitas nec negligentia nec pertinacia nec quantumcumque alia malitia in uoluntate est peccatum mortale. habere autem errorem in his quæ ad talem uel talem materiam pertinent non est peccatum mortale nisi sit in uoluntate defectus: & si non inueniatur facta talis distinctio aut ab ecclesia aut a doctoribus nec uideantur fieri posse rationabiliter apparet non ualere dictum quorundam dicentium aliam esse rationem de Cypriano & Papiæ & similibus & aliam de Origene quia Origenes errauit in principalibus. nam quantumcumque magnus sit error non sit solus error in intellectu & in uoluntate nulla sit malicia non uidetur quod taliter errans peccet mortaliter. quapropter cum talē maliciam in uoluntate Origenis non legamus fuisse. dato quod etiam in principalibus fidei mysteriis errauerit grauissimo errore & merito per ecclesiam damnato non potest conuinci ipsum esse damnatum in se & in anima sua. quod si quis dicat multos esse gradus propositionum credendarum præter istum gradum propositionum. scilicet. determinatarum per ecclesiam & quod etiam non sit pertinacia. signum tamen est pertinaciæ asserere aliqua quorum opposita tenet asserens explicita fide tenere: & credere & quod non solus culpabilis est mortaliter error propter pertinaciam sed et quandoque culpatur propter negligentiam inquirēdi ueritatē quæ negligencia non est pertinacia saltē proprie dicta. uidetur ad hoc rationabiliter posse responderi. Primo quod Origenes de negligentia inquirēdi in hoc ueritatē culpari non potest quia ut bene dicit Hieronymus. in percrutatione scripturarum diebus sudant & noctibus. Secundo quod

QVAESTIONVM

eūdo q̄ in nullo errauit Origenes quod ipse tunc sic teneret explicita fide credere q̄ oppositū asserēs nō dogmatice sed ut sibi p̄babilius uisum est h̄reticus dici pos sit & hoc euidenter probo ex dicto quodā ipsius Hieronymi supra allegato. Vbi. n. Hiero dicit q̄ etiā si in Clemētis apostolorū discipulī & aliorū taliū inueniantur ali qua uiciosa. nō tamē p̄p̄ea istos statim h̄reticos iudicaret. Subiūgit quadruplicē Notā dā cām. Primo q̄ poterūt libri esse corrupti. Secundo q̄ alio sensu scripserint. Terrio causā qui q̄ simpliciter errauerint. Quarto q̄ minus caute locuti sint. in quibus uerbis debe bts aliqs mus aduertere q̄ dato q̄ liber Clemētis in quo dicit filium dei esse creaturā non sit h̄reticus de prauatus. & dato q̄ auctor aliū sensum nō intēderit adhuc statim Clemēs nō est dicitur iudicāndus h̄reticus. q̄a potuit simpliciter errasse. Quid est ergo simpliciter erras se nisi errasse ex intellectus defectu & erroneo rōnis iudicio & nō ex malicia uel p̄ ueritate uoluntatis q̄ si in illa h̄resi q̄ filius sit creatura quæ est maxima etiā quæ obiciatur Origeni pōt q̄s simpliciter errare q̄a non stet de ipsa adhuc alia ecclesiæ determinatio uel per maiore scripturarū dilucidationem certior uerificatio in qua hoc demū fieri nō poterit & si tunc illud Clemens non tenebatur sub pena peccati mortalis explicita fide credere qd possumus dicere obligatū fuisse Origenē crede re explicitē de his in q̄bus dē. erasse. Notandū est autem q̄ q̄a h̄resis esse pōt & in Augusti. uerbis male & inordinate prolatis ut dicit Aug. & in sensu. Ideo dās Hieronymus Hiero. modū excusandī qui in utroq̄ errauerit coniunctim uel diuissim ex solo intellectus & non uoluntatis defectu dicit uel minus caute locutū fuisse & hoc si in uerbis ap pareat h̄resis uel simpliciter errasse & hoc si sensus h̄reticus sit a simplici & recta uoluntate sed a debili & errante intellectu p̄latus & bene notanda & p̄sūtāda sunt illa uerba Hieronymi: quia in eis utile & sanū de h̄retica pertinacia dogma recte De quar to articu lo. fundat. Pro quarto articulo quidā dicētes Origenē p̄cniuisse allegāt plāctū Ori genis. sed iste liber apocriphus reputat ut habet de creticis. xv. di. Ego at testimo niū allego ipsius Hieronymi q̄ pro apocripho haberi non pōt qui expresse Orige nem de erroribus suis p̄cniuisse testat: quod non ideo assero: quia hoc sit necessa riū rōnabiliter ad credendā Origenis salutē: ut patebit in sequēti articulo. sed quia isti magistri nunq̄ clamare destiterūt ostendo tibi Origenē errasse. ostēdas tu mihi eum p̄cniuisse nunquā hoc ostendes nunquā inuenies scriptū Origenē p̄cniuis se de his quæ scripsit. Audiant ergo reuerēdi patres Hieronymum ipsum cuius au ctoritate Origenē fulminant in apologia sua ad Pāmachiū & Oceanum in qua se ostendit doctrinā Origenis nō dogma sectatum. Postq̄ Origenis recitauit errores hæc uerba subiungentē ipse Origenes in epistola quā scribit ad Fabianum Roma Ambro. næ urbis episcopū p̄niam agit cur talia scripsit & causas temeritatis in Ambro. re fert q̄ secreto edita in publicū protulerit: Hæc Hieronymus ad uerbū. Quid cla rius quid expressius. quō iam aut qua fronte dicere possunt nusquā inueniri q̄ Ori genes p̄cniuerit. Dicam autem & quia incurrit quid mihi his diebus cum duobus ex his qui hanc conclusionem damnabant in simili proposito cōtigerit. Cū. n. Nota fa cetiam ego ut Origenē de p̄tinacia defendere cuidā multū insistēti determinatū ab ecclesia Origenē p̄p̄tinacia in aīa dānatū. dicerē ex gr̄cis h̄ere historiis Origenis dogma ta post mortē eius post multos annos fuisse dānata remisissēm q̄ illū si libros domi nō habebat ad ep̄m traguriensem uirū nō minus doctrina & moribus q̄ sua dignita te præstantem apud quem ego gr̄cum librum uideram in quo de cōciliis multa erant aggregata dixit ille. bonus pater quid me ad gr̄cos remittis quem scis gr̄

cas litteras penitus ignorare. petamus inquit latinas. nōne habemus fasciculū temporum qui de his rebus elegantissime tractat. afferatur dixi ego iste fasciculus quā subiunxi. Si mihi quasi hoc fasciculo supposito ignem ut hæretico pares abigā ego protinus & tuum fasciculum in malam crucem. neque enim illi ulla fides. excanduit ille ac si trinitatem blasphemasset ne excandesca inquit. afferatur fasciculus. nec me quasi solutis fascibus iam uelis cedere. allatus est & inde in eo Origene hæc legimus Origenes doctor egregius ac sanctitate uitæ incōparabilis clarissimus in ecclesia dei & post pauca in fine dicit Grandis labyrinthus a diuersis textitur de Samsone. Salamone traiano & isto Origene an uidelicet saluati sint an nō quæ quia si ne periculo nesciuntur nec etiā ecclesia certificata est de his dño totaliter cōmittenda sunt hæc bonus fasciculus. Quibus lectis cum audisset ille de dānatione Origenis non esse certificatā ecclesiā mirū ut expalluit & apud quem probatissimorum fa-

Nota aliā sces nihil poterant potuit tantū iste fasciculus ut sententiā illico cōmutarit. Sequēti die cōpellans me acrius qdam alius manu satis grandē gestās librū. Q uō inquit aut qua oīno uia audes tu ab æterno ignis supplicio Origenē defendere ecce ego tibi ostendam cui nō poteris testimonio contradicere qui dicit Origenē non posse defendi. Producas dixi ego uenerabilis homo: si habes tuos testes. tum inquit ille. hic est testis quidam magnus & nomen subiunxit. ego uero nomen uolo subdicere. Cuius hi sunt sermones & prædicationes. tūc ego quos mihi affers sermones quas nugas. nugas ille respondit iam excādescens totus. nugas inquā in quibus etiam in ista materia si de ea habet sermonē (absit enim ut ego similia unquā legerim) nisi expressissimus aliquis inueniatur error. Iam uolo tecum Origenis caput Ixionis rota perfringere. Impatiēs & iam ille & bili exæstuans aperit librū & legere incipit furrens uoce altissima. FERIA quarta sermo. xi. de origenistis. tum in persecutione eorū quæ scripta erant ad singula uerba exclamabat. Hic ne error. & ecce dū sic ad Stenoris inuidiā uociferatur hæc legit in libro scripta deniq; Hieronymus sex milia librorū Origenis legisse se fatef. & dum statim perlecto hoc iterū clamat hic ne error: hic inquit error & qdem magnus. hic apertū mendaciū hic falsitas expressa: & ut cōpescerē illico hoīem iubeo afferri epistolas Hieronymi. & statim accurrēs ad secundū librum inuectiuū contra Ruffinum. ostēdo ei Hieronymū Ruffino dicenti Epiphaniū papā iactare se legisse sex milia librorū Origenis his uerbis respōdētē. De sex milibus aut libris quos ab eo lectos esse cōsingis: quis credet aut te uerum dicere aut illū potuisse mētiri. Si. n. Origenes sex milia scripsisset libros poterat fieri ut uir eruditus & ab infantia sacris lris institutus pro curiositate & scia legisset aliena. Quod uero ille non scripsit quō legere potuit. numerā indicē librorū eius: qui in tertio uolumine Eusebii in quo scripsit uitā Pamphili cōtinent & nō dī

Epilogus

co sex milia sed tertiā partē non reperiēs: hæc ad uerbum Hiero. Erubuit ille & salua fuit res mea. Sed redeamus iam ad propositū cōcludēdo uel cū Ruffino & aliis quos supra in primo articulo recitauimus debemus concedere Origenē nunquā peccasse. uel si cū Hieronymo ipsum peccasse oīno cōtēdimus sciamus & cum ipso nobis concedendū Origenē peccati sui proprio ad Romanum episcopum libello dato poenituisse. Ego autem postq̄ mecum diligenter perpēdi & examinati ea præcipue quæ ab Eusebio & Ruffino & Hieronymo de Origene dicuntur: cōiecto Origenem diu in præscrutatione scripturarum elaborantem: de multis arduis & principalibus theologiæ quæstionibus ambiguum fuisse eum non certe & indubitate sibi ipse

QVAESTIONVM

sibi ipse uideret de illis ex scripturarū testimonio posse aliquid asserere. & propter
 hoc de multis fidei mysteriis forte multa dixisse ingrendo & disputando in prioribus
 suis aetatis annis quae catholica fides non reciperet. propterea Origenem qui ut ipse di-
 cit sua ignorantia non ignorabat & ueritatem illarum quaestionum se nondum consecutum
 plane cognoscebat ante suae aetatis. lx. annum nunquam a notariis excipi publice uoluisset
 se: quas in ecclesiis predicabat ut refert Eusebius. Aduertamus ergo quod Euseb. xxvi. cap. Eusebius
 primo. vi. libri ecclesiasticae historiae scribit Origenem tertio anno Imperii Philippi Im-
 peratoris & sub Fabiano pontifice: non iam ipse. lx. annum ageret coepisse dicta sua etiam
 istis publice committere. Et aduertamus quod supra. xvii. capite dicit quod sub Urbano po-
 ntifice cui successit Pontianus iam ante tempora Fabiani Origenes conscribendi commenta-
 rios in scripturas sanctas initium sumit compellente se Ambrosio. & multa uero praecum ob-
 secrationumque cogente. Quia inquit Eusebius maxime dignus uidebatur: cui istud impendere
 tur officium. & cui quicquid arcanum & absconditum in sacris litteris recte est praederet. Ex quibus
 duobus locis Eusebii in quibus apparet quod contradictionem colligit euidenter: quod urgente
 Ambrosio dictauerit quaedam in prioribus annis antequam ueri adhuc aliquid conperisset
 ipsi tamen Ambrosio priuatim conicanda: & non in publicum edenda. ut quae benetuta &
 ueritati apostolicae consona non cognoscebat: Ambrosio autem illa secreto edita in publi-
 cum protulit. Conperta deinde per Origenem iam sexagenarium catholica ueritate coepit
 iam audacter et catholice publice scribere. & ea quae ad priuatum Ambrosii usum
 conscripta erant per illum edita fuisse uehementer indoluit: ad quae sui purgationem ut ex
 uerbis Hieronimi. & Eusebii coniecto rei totius serie Fabiano Romano episcopo scribens de sua ca-
 tholica fide testimonium perhibuit narrans. scilicet quae antea ab eo inueniuntur scripta se non
 scripsisse ut ederentur. de quibus & ipse dubius erat catholicae ne essent an non catholicae.
 Sed Ambrosium illa edidisse. hoc est. n. quod dicit Hieronimus. ipse Origenes in epistola qua Hiero.
 scribit ad Fabianum Romanum. urbis episcopum perueniam agit cur talia scripserit & causas temerita-
 tis in Ambrosium refert quod secreto edita in publicum protulerit Eusebius autem narrans quae scri-
 pserit post. lx. annum postquam librum contra celsum: & libros. xxv. commentariorum in Mat-
 theum &. xx. in prophetas connumerauit subiungit. scripsit & ad Fabianum Romanum. urbis episcopum
 scopum: & ad alios quod plurimos ecclesiarum principes de catholica fide sua. haec ille.
 Sit ergo uerum quod ante sexagesimum annum fuerit de multis fidei mysteriis dubius Ori-
 genes. Et sit uerum quod secreto in scriptis multa conicauerit Ambrosio: quae tunc non sit
 miter adhaerendo sed dubitatie ingrendo opinabatur nunc a catholicis non recipien-
 da. & ita uerum dicat Hieronimus. quod quae in multis Origenis libris inueniuntur et non catho-
 lica Origenis lingua uere ab ipso fuerunt dictata. licet non ut edita: & ut quaesita
 potius quam inuenta: & consequenter Origeni cui catholica fuit postea ueritas conperta
 culpabiliter non ascribenda. in quibus & multa ab hereticis fuisse adinueta iuxta
 Rufinum. Pro uero etiam accipere possumus maxime de hoc ipso conquerente Ori-
 gene dum uiuebat. Sit ergo uerum iuxta Eusebium in ecclesiastica historia a Hierony-
 mo tanquam approbata Origenem non habere pro suis operibus. scilicet in quibus diffinitum
 ut aliquid & adhaesive dicat nisi quae post sexagesimum annum scripsit. Sitque uerum et
 secundum Hieronimum. de prius scriptis temere ab Ambrosio editis ipsum poenituisse & con-
 sequenter catholicum mortuum esset non solum secundum Rufinum Pamphilum De quinto articulo.
 & Eusebium sed etiam secundum Hieronimum. rationabilius sit credere ipsum esse saluum quam cre- Pria pro
 dere ipsum esse damnatum. Pro quinto articulo dico hanc propositionem quantum
 cumque aliquis grauius in uita mortaliter peccet & conuersum ipsum mortaliter pec-

cassent nisi cōstet de eius finali ipcenitētia tēmerariū est uere asserere ipsū. cōdāna-
 tum. patet ueritas huius pponis ex cōi snia oīum doctōrū in dicta ppositione con-
 sentientū. Ex qua ppositione infero duas ppositiones correlarias. Prima est hæc.
 Prīa ppo Nō ppea quia aliq̄s in uita mortaliter pēccauerit & nobis non cōstet q̄ non potuit
 sitio corre tueri iudicandū est firmiter a nobis eē illū in inferno. patet q̄a posito peccato mor-
 laria tali tantū nō ponit totū illud ad qd̄ sequitur dānatio æterna. Sed oportet ultra pec-
 catū ponere & certificari de finali ipcenitētia. Nec ego qui nego firmiter. nē credē-
 dum illū eē in inferno. habeo ostēdere tibi pniām illius. Sed tu qui asseris illum eē
 Hēricus dānatū habes certificare de ipcenitētia & pro hoc multū facit dictū Hērici de as-
 de assia sia qui in expositiōe. iiii. c. libri genesis dicit hæc uerba formalia. Si ergo argumētū
 quorūdā esset efficax quo aliquē dānatū esse sicut de Salamone p̄suadēt per hoc q̄
 scriptura eius p̄ctm cōmemorat & nullā de iusticia aut pniā eius mentionem facit
 tunc ita primū hoīem ex peccato suo dānatū conuinceret sicut primū angelū hæc
 Henricus. Nusq̄. n. habet mentio de pniā. Adam sed solū de peccato. Similiter iud-
 dicū. viii. legit de peccato Gedeon & nō de pniā & tñ a doctōribus bene credit de
 eius salute dicere & tu potes q̄ per hoc ē argumentū quidā decepti erronee dice-
 bant q̄ Moyses erat dānatus quia legebat peccatū eius in aquis cōtradictionis &
 de eius pniā nihil habebat expressum & tñ dixit deus Iosue. Moyses seruus meus
 mortuus est. Secūda ppositio correlaria est hæc nemo pōt esse certus q̄ aliquis sit
 Secunda dānatus ad infernum nisi hoc habeat ex speciali reuelatiōe dei uel ab his q̄bus cre-
 ppo cor ditur deus reuelasse. patet ueritas huius ex p̄missis ppositionibus q̄a nemo pōt
 relaria. esse certus de finali pēnitētia uel de impēnitētia nisi ille qui nouit secreta cordis
 & cui ille uoluit reuelare. cum. n. nullus de statu alicuius ita sit certus sicut ipsemet
 de se quia quæ sunt hoīs nemo nouit nisi spiritus hoīs qui in ipso est. ut ad Cor. iij.
 & de se ipso homo non potest esse certus utrum sit dignus odio uel amore ut dē ec-
 clesiastes. ix. quanto magis non poterit esse certus de alio nisi de hoc habeat specia-
 lem reuelationem. Ex hac autē ppositione principali cū suis correlariis infero ad
 propositum meæ conclusionis q̄ dato etiam q̄ Origenes in illis erroribus errando
 peccauerit mortaliter tamē cū incertus sumus deus finali ipcenitētia uel pōtēntia
 asserere ipsum esse dānatū tēmerariū est oīno iudiciū & reiiciendum. Cum ergo
 nec de salute possumus esse certi. nec de dānatione. piū est tamen & ualde rationa-
 bile credere ut dixi ego q̄ deus eū saluauerit hoīem talis ac tantæ scientiæ. de quo
 Hierony mi uerba Hiero. in p̄fatione cantici canticorū. cum in cæteris omnes alios superauerit in
 hoc se ipsum superauit & de ipso illud uerificatur. Introduxit me rex in cubiculum
 suū & alibi imitari uolens ex parte Origenem. quem post apostolos ecclēsiarū ma-
 Origenes gistrū nemo nisi imperitus negat. & alibi Origenes tanto scripturarum labore fuda-
 Adaman- uitur iuste adaman̄tis nomen acceperit & post quadam hæc subiungit. Quis unq̄
 tius iuste tanta legere pōt quanta ipse cōscripsit & pro hoc sudore quid accepit premiū dāna-
 dicitur tur a Demetrio episcopo exceptis Palestinæ & Arabiæ & phænicijs atq̄ Achaia & sa-
 cerdotibus in dānationem eius. Consensit urbs Roma ipsa contra hunc senatū cor-
 git non propter dogmatum nouitatem non propter hæresim ut dunt aduersus eū
 rabidi canes falso simulant. Sed quia gloriam eloquentiæ eius & scientiæ fer-
 re non poterant hoc quare scripserim & ad pauperis lucernæ igniculum cito sed
 non cauto sermone dictauerim potestis intelligere si Epicuros & Aristippos cor-
 gitetis. hæc Hieronymus ad uerbum. Quæ uerba singula quasō p̄ ingeniose le-
 ctor diligēter

Q VAESTIONVM

& or diligenter attende & ex eis ea per te intelligas quae ego non exprimo. In praefatio-
 ne autem hebraicarum questionum de eodem loquens Origenes sic inquit hoc unum dico quod
 nolle eum inuidia nominis eius habere et sciam scripturarum: floccipeds images um-
 brasque larvarum quarum naturae esse deum terrere paruulos & in angulis garrere tenebro-
 sis. Praeterea quae de eodem Hieronymus praedicat quod auariciam calcauit: quod castrauit se zelo
 dei licet non secundum sciam quod in explanatione scripturae diebus sudauit & noctibus
 quae quod dilucidat unitatem aeternam habebunt inquit sapiens. & ut scribit ad Vigilantium pro-
 phetarum obscura disseruit. & tam nouum quam ueteris testamenti reuelauit maxima sacra. Nota.
 Praeterea quod non solum martyris fuit filius: sed & ipse parum a martyrii merito absuit. Nam
 dicit Eusebius quod & adhuc puerulus in tantum ardore capessendi martyrii exarserat. Origenes
 ut sponte se periculis ingereret: & tunc deinde Decianae persecutionis nouas cruces consequendi
 noua poenarum genera ac seculis omnibus inaudita tormenta protulit ita ut mille mortibus martyrii
 inquit Eusebius uexatus sit tamen una ei quam exoptabat accideret persecutore summum fuisse cu-
 studio hoc agerent nec interitus praestaret: nec poena cessaret. Videte quod parum absit
 a laude martyrii quam plurimi eius discipuli ipso duce & cohortatore sunt consecuti
 ut parum dicam: postea profecto absuit a laude martyrii: imo meritum quasi aequale meritum
 est. Nam dicit & Augustinus in libro de bono coniugali non est impar meritum martyrii in Augusti.
 Ioanne qui passus non est: & in Petro qui passus est. Nota bene haec uerba Augustini.
 praeferunt: Ioannes licet non transisset per gladium tamen paratus fuit substinere martyrium
 quando fuit missus in feruentis olei dolium. Ita & Origenes licet mortem martyrio non
 subierit paratus tamen fuit: imo audacissimus illam subire. & tot passus est tormenta ut di-
 cit Eusebius ut mille mortes pro una subierit. & hoc est quod dicit Bernardus in ser- Bernardus
 mone sanctorum martyrum quod est triplex martyrium: martyrium uoluntatis tantum: marty- Triplex
 rium operis tantum: martyrium operis & uoluntatis. Martyrium uoluntatis tantum passus est martyrium
 Ioannes euangelista: cui dictum est & germano eius. M. xx. calicem meum bibetis unum Cy-
 prianus in seruis dei apud quos cogitat martyrium & mente concipit animus ad bonum
 datus iudice deo coronatur. Aliud est enim martyrium deesse animo aliud animi deesse
 martyrio. Si ergo martyrio Origenis animus nunquam defuit & mille mortes pro una sus-
 tulit: quanto a iudice deo coronatum non credamus si non mentis martyr Cyprianus. & si
 datus est quod quisque ad gehennae mortem cum datus. An Christus Iesus pro quo
 toties ipse mori uoluit. Quin potius sicut dicit de ipso Cypriano Augustinus quod sanguis Augusti.
 martyrii in eo omnem haereseos maculam abluuit. Ita & de Origene effusum ab eo non tam
 supra terram extrinsecus quam super zelo dei & caritate ardentem caelestem animam suam intrin-
 secus martyrii sanguinem omnem haereseos maculam abluisse pie credamus dicentes cum
 David. Beatus Origenes qui & si aliquando in consilio errantium abiit in uiam tamen peccatorum
 per impoenitentiam non stetit & in cathedra pestilentiae per pertinaciam nunquam sedit: sed in
 lege domini fuit uoluntas eius: & in lege eius meditatus est die ac nocte. Beatus Orige-
 nes cui remissae sunt iniquitates per baptismum & eius tecta sunt peccata per poeni-
 tentiam: & cui non imputauit dominus peccatum propter martyrium. denique talem ac tantum uirum et
 si aliquando ex ingenii defectu & non ex aliqua uoluntatis malicia in fidei mysteriis
 errauerit credamus a domino in suis nouissimis non fuisse derelictum. sed potius uisi-
 tatione suae clementissimae misericordiae & de secretis fidei si in aliquibus errabat
 illuminatum ab erronea ad salutarem uiam reuocatum fuisse. & hoc ego intellexi
 in breui responsione mea cum alias dixi. ex quo non inuenitur fuisse pertinax ue-
 rissimum est credere quod deus eum saluauerit. i. uisitando eum uisitatione quam dixi in

statu salutis digno clementissime collocaritis: & de secretis fidei in quibus errabat ipse illuminas ad salutare de illis poenitentia aduocauerit. quod utrum fuerit an non fuerit scire certitudinaliter nemo potest nisi fuerit ei desuper reuelatum. Sed ita fuisse potius quam non fuisse credere considerari acta & uita Origenis magis consonum uisum & sic rationabilius. Nam & rationabiliter in dubiis fauorabiliori parti semper est adherendum. & hec sint dicta ut quae ualere possint quando de ipsa Origenis poenitentia non constaret de qua tamen constare ex beatissimi Hieronymi testimonio supra in praecedentibus apertissime ostendimus. Pro sexto articulo dico quod non uisum credendum quod ecclesia unquam determinauerit animam Origenis ad inferos esse damnata. Veritatem huius propositionis probabo duabus rationibus. Prima ratio est haec de illo cuius altera uel altera pars determinari certitudinaliter nisi temerarie non potest. Non debet credi facta esse determinationem ab ecclesia. Sed de hoc quaesito utrum Origenes saluus sit an damnatus determinari altera pars nisi temere non potest saltem absque reuelatione spiritus dei. ergo cum de tali reuelatione non constet non debet credi de hoc facta esse ab ecclesia determinationem. maior est nota: & oppositum eius esse iniuriosum ecclesiae credere. scilicet quod aliquid ab ea possit inconsulte & temere iudicari.

Confirmatio. Minor patet ex supradictis articulis. Confirmatur quia certificari non poterat ecclesia de damnatione Origenis nisi per spirituale reuelationem de eo factam. sed de tali reuelatione quod fuerit facta nusquam habet meritum ergo &c. Secunda ratio est haec quia si quod est quod persuadeat ecclesiam determinasse de damnatione Origenis sunt quidam textus decretorum: quod hoc uident sonare grosso eos modo interpretantibus. qui tamen cum recte examinant contra eos potius quam pro ipsis faciunt. Sunt autem textus quos afferunt ferme isti. Primo quod di. xy. c. sancta Romana ecclesia. sicut scribit per Gelasium papam. Item Origenis nonnulla opuscula quae uir beatus Hieronymus non repudiat legenda suscipimus. reliqua autem omnia cum auctore suo dicimus esse reuocanda. & c. xxiii. q. iii. c. sane. Item si ad tempora Theophili sanctae memoriae uel superius aliquis recurrerit & Origenem inueniet post mortem anathematizatum: quod et in eo facit & uestra sanctitas. & Iulius religiosissimus antiquus Romae & glo. ibi. Cum iste damnatus fuerit nonne & eius scripta utique extra de haereticis. c. fraternitatis. ibi autem sic scribit. Cum Celestinus atque pelagius in ephesina synodo sint damnati: quomodo poterunt illorum capitula recipi quorum damnantur auctores. Ex istis auctoritatibus credunt aliqui conuinci damnationem animae Origenis ad inferos. Ego autem dico nihil plus haberi per praemissa nisi quod ecclesia & opiniones & dogmata Origeni attributa ut haeretica damnat & ipsum sic ut dogmatizantem damnat & de testatur de damnatione animae eius aut salute nihil penitus intendens. & quod hoc sit uerum patet multis rationibus. Primo quia ad ecclesiam non pertinet damnare animas hominum aut saluare. quia ad illam attinet solummodo qui iudex est uiuentium & mortuorum quare ridiculum est si in decretis legimus. Damnauimus Origenem: exponere. id est animam eius damnauimus damnatione infernali. Et patet etiam euidenter ex modo loquendi ipsius Gelasii qui dicit reliqua opuscula eius cum auctore suo dicimus reuocanda. hoc enim uerbum reuocare nullo modo importare potest id quod ipsi intendunt. sed nihil aliud intendit Papa nisi hoc quod. scilicet non acceptant opuscula eius ut autentica in ecclesia. nec ipse similiter ut probatus doctor & cuius dictis sit credendum in ecclesia recipitur. Quod si et Papa non solum dixisset tenuimus sed et damnauimus nihil esset pro eis quia sic etiam solemus dicere in hoc Scelus damnat Thomam. Herueus Scotum. & sic de reliquis in quibus semper locutionibus de damnatione doctrinae & non animae ex ipso usitato & proprio loquendi modo debemus intelligere.

Secundo

Q V A E S T I O N V M

Secundo arguo eodem nos ex glosa quā ipsi allegāt quā dicit si ipse dānatus nome & eius scripta: Q uero ergo ab istis si fiet haec cōsequētia. Ipsi Origenes est dānatus ergo & eius scripta dānata. quomodo in aīcedēte capitur. ly dānatus si sic capit. i. in sua doctrina nō approbatus. & ut dogmatistes non acceptatus. habeo ppositū. Si autē intelligat dānatus in anima sua infernali dānatione tūc nihil ualet cōsequētia. possibile enim est multos doctores quorū scripta catholica sunt & pro catholiceis quotidie legunt esse in inferno quia stat aliquē in fide nihil errare sed recte sentire de omnibus articulis & tamen esse in alio peccato mortali & in illo decessere. & omnino imptinens est dānatio animae ad dānationē doctrinae. quia illa attendit penes maliciā uolūtatis. Ista autē penes defectū intellectus. Quare nec ualet iste ē in paradiso ergo dicta eius sunt catholica. Nā & Papias est in paradiso & Irenaeus & Victorinus & Cyprianus & multi alii quorū tamen dicta in multis quae nunq̄ reuocasse legunt ut haeretica reprobant. Cōfirmo hoc ex dicto illo ad quē se refert glosa de haeticis extra. c. fraternitatis. ubi dī si Celestinus atq; pelagius in ephesine synodo sunt dānati quō poterūt illa capitula recipi quorū dānant auctores. Certū ē autē q; in illa synodo Celestinus & pelagius nō fuerūt dānati in se. i. in anima sua sed in sua doctrina. tū quia aliter ut dictū est supra dānare homines ecclesia nec cōsueuit nec pōt. tū quia de eo debemus intelligere. sententiātū de quo prius est quāsitū & disputatū. Sed in illa synodo ut ex actis cōcīlii patet nō fuit quāstio utrū animae Celestini & pelagii essent in paradiso uel in inferno. Sed an dicta eorū & dogmata essent catholica an non catholica. Quare & de hoc. de eorū dogmatū ueritate & de auctōrū ipsorum ut sic dogmatizantium approbatione uel reprobatione debemus intelligere sententiātū. Tertiū statū est dicere q; ecclesia determinauerit Origenis animā esse dānatam quia nō sicut cōsueuit ecclesia canonizare aliquos ita etiā cōsueuit dānare. i. sententialiter decernere q; sint in inferno. & ratio quare hoc consueuerit & non illud est quia ad decernendū q; aliquis sit saluus oportet nos certificari q; ille decesserit in gratia cuius rei indicia licet tamen nō certa habere possumus nō ex his quae egit in uita: quia illa nō sufficiūt ex quo dū est in uia semper merendi & demerendi est locus & mutādī se de uno proposito ad aliud. Sed habemus signa post mortē ut sunt miracula uel aliquid simile. Tale autē aliquod signū ex quo dānationē alicuius cōuincamus post mortē alicuius habere q; possumus nō est facile inueniretūmo sine dubio haberi aliud signū nō potest nisi specialis de hoc reuelatio: quae si cōtingeret uel cōtigisset pfecto sicut ecclesia cū aliquē canonizat de miraculis suis testatur & de aliis propter quae mota est ad canonizationē. Ita etiā cū aliquē damnaret specialis reuelationis de hoc factae mētionem faceret: nec temere aut inconsulte sic uideret decernisse. Quod tamen de Origene nulquā narrat ecclesia. Debemus ergo intelligere dānatū Origenē ab ecclesia eo modo quo ex his quae de eo narrat & testat ur uenisse damnādus: Sed de eo nihil aliud narrat nisi q; errauerit i mysteriis fidei. & ad hūc errorē nō sequit̄ absoluta dānatio Origenis in se sed solū in scriptis & in doctrina sua ut patet ex praecedētibus. & sic debemus ipsū iudicare dānatū ab ecclesia & nō aliter. Postq̄ & pertinacē nō fuisse eum cōtra ecclesiae determinationē in illis opinionibus scimus: quia concilia in quibus damnatae fuerūt illae opiniones fuerūt multo post mortē Origenis: patet ex historiis graecis & latinis. Et an impoenitēs etiā illae fuerit scire nullo modo possumus imo uel non scripsisse illas: uel si scripsit poenituisse ex Hieronymo supra pbauimus.

Secunda

Cōfirmatio

Tertia.

De septi-
mo arti-
S. Tho.

Pro septimo articulo dico istā propositionē q̄ non tenet secundū doctrinā Sancti Thomę q̄libet fidelis de necessitate fidei credere illum esse in inferno: quē ecclesia iudicauit & sentētiāuit esse in inferno. Veritas p̄positionis sic deducit̄ q̄a tanta est fides adhibenda ecclesię in damnatione alicuius: quāta est adhibenda in canonizatione sanctorū. Sed dicit Thomas ultimo articulo quolibet noni q̄ sanctos canonizatos ab ecclesia nō tenemur de necessitate fidei credere esse in gloria: sed solum de pietate fidei: ergo & dānatos ab ecclesia nō tenemur necessario credere eē in inferno. sed solū pie sic est credēdū. Fundamentū aut̄ Thomę est q̄a in his tñ tenemur de necessitate salutis ecclesię credere quę ad substantiā fidei p̄tinent. Quia in illis sp̄ritus adueniēs docet eā oēm ueritatē. Vtrū aut̄ anima huius uel illius sit in inferno uel in paradiso nihil attinet ad substantiā fidei. sed tñ quia honor quē sanctis exhibemus quādā p̄fessio fidei est qua sanctorū gloriā credimus. Ideo licet de necessitate salutis ad hoc non teneamur: Pie tñ sic est credendum. Ex hac p̄positione infero ad p̄positū meę cōclusionis q̄ etiā si ecclesia determinasset Origenem esse damnatum adhuc de necessitate fidei catholicę nō tenemur assentire q̄ ita sit. Ex quo patet q̄ etiā si uerū esset quod ipsi cōtra me adducūt: q̄. i. ecclesia oppositum conclusionis meę determinasset adhuc male ab eis iudicatū fuisset q̄ cōclusio mea hæresim saperet. Videant ergo isti magistri q̄ nō recte adhuc si etiā sint uera quę ipsi cōtra me adducūt est determinatū ab eis cōtra meā cōclusionē: & caueant ne notā credenda fidelibus pro sua auctoritate instituanti & ea esse de fide determinent. Audiātq̄ illā phibitionē dñi deutronomii quarto. Non addetis ad uerbū qđ ego loquor uobis. quod dictū nō solū damnat istos qui auctoritate sua noua credenda prioribus superaddant. sed quia etiā catholicam ueritatem pro hæretica refellunt.

QVAESTIO OCTAUA DE LIBERTATE CREDENDI.

Icut nullus præcise sic opinatur quia uult sic opinari: ita nullus credit sic esse uerum præcise quia uult sic credere. Ex hac cōclusionē correlarie infero istā. Non est in libera potestate hoīs credere articulū fidei esse uerū: quādo sibi placet: & credere eū nō esse uerū: quādo sibi placet. Iudica uerūt isti magistri q̄ p̄positio cū suo correlario esset erronea & hæresim sapiens. Ego aut̄ reputo cōclusionē principalē esse nō solū catholicā sed uerissimā & longe ueriorē sua opposita. Et idem dico de correlario sane intellecto:

cuius sensus si secūdū mētē meā accipit̄ nō est aliter accipiēdus q̄ ut sequit̄ ex principali cōclusionē: cuius ponit̄ esse correlariū. Quod aut̄ cōclusio nō solū sit catholica sed etiā sit uerissima: Patet nā pro prima eius parte quę est q̄ nullus opinatur aliquid sic esse præcise: quia uult sic opinari est Aristoteles secūdo de aīa textu commēti. ccliii. ubi Aristoteles ponit differētiā inter imaginationē & opiniōē. & hæc Aristotelis snia nō solū nō ē reprobata sed imo ab oībus nr̄is theologis unanimiter approbata. Secūda aut̄ pars cōclusionis quę est q̄ nullus credit aliqd̄ esse præcise uerū: q̄a uult credere id esse uerū est Augustini in pluribus locis q̄ hoc sæpius dicit q̄ nō pōt̄ aliquis credere ex libero arbitrio. i. ex mero impio uolūtatis sine rōnis p̄suasione aut motiue. & totā cōclusionē meā in qua summarie tenetur ista opinio q̄ p̄posita aliqua p̄pone dubia ad hoc q̄ aliquis eā credat uel discredat nō sufficit mera apprehensio terminorū & merū imperiū uoluntatis. Tenent Petrus de alliacorū

Probatio
conclusio
nis p̄ priā
eius pte.
Aristote.
Probatio
p̄ secūda
Augusti.

Petrus de
alliaco.

Henricus

QVAESTIONVM

Henricus octavus & Henricus de assia. Et quando ego fui Parisius tenebat fere tota
 universitas Parisiensis: compluresque etiam catholici doctores ita habent pro vera ut suam
 oppositam habeant pro impossibili. Immo ego adhuc non legi doctorem contradicentem huic
 opinioni. Correlaria autem propositio non aliter est intelligenda & accipienda quam cum restri-
 ctione vel determinatione posita in antecedente: sic videlicet quod non est in libera potestate
 voluntatis credere articulum fidei esse verum: quandoque placet & credere eum esse falsum
 quando placet. Ita quod non precise ex eo quod voluntati placet ut intellectus credat ipse
 credit nec talis intellectus unius propositi per aliam ei concatenatam est inusitatus: immo
 in scriptura sacra saepe sumitur intellectus litterae per praecedentia vel sequentia quod ma-
 xime in casu nostro debet fieri quia ergo hoc dictum non est in potestate nostra &c. Non po-
 tuit tanquam dictum per se & conclusionem separatam: sed ponitur tanquam correlaria ex praecedenti.
 Quod si non placet eis accipere intellectum praesentis correlariae ex sua principali cui
 ipsa annectitur & concatenatur attendat quod dupliciter dicitur aliquid esse in libertate vel
 in libera potestate voluntatis. Vno modo quia posita apprehensione in intellectu: nullo alio
 actu intellectus requisito in potestate impatiua voluntatis sit ponere actum illum. & sic negatur
 in hac conclusione quod actus credendi in libera est potestate hominis. nec oportet omnem
 actum praeccepti aut meritorium vel demeritorium taliter esse in potestate hominis. ad credendum
 enim non sufficit apprehensio terminorum articuli. sed ultra requiritur persuasio aut reliqua
 ratione probabilis ut allegatum est ex Augustino. Alio modo aliquid dicitur esse in libera potestate
 voluntatis: quia omnibus aliis positis quae requiruntur ad hoc quod ille actus sit potestativus
 voluntatis illum ponere in esse & non ponere. nec ad istum actum necessitat voluntas etiam quibus
 cumque aliis positis. & hoc modo actus credendi articulum est in libera potestate voluntatis iste
 est intellectus correlariae propositi. & ex dictis potestativus quilibet habet intellectum cognos-
 cere quod non bene isti magistri absolute dixerunt illam esse erroneam & haereticam sapere.
 Quod autem probabilis rationabilisque sit opinio illorum doctorum quos ego sequor qui. scilicet dicunt
 ad causandum assensum fidei non sufficit sola apprehensio terminorum cum mero imperio
 voluntatis potest videtur patere non solum auctoritate Augustini multis ut dixi hoc in lo-
 cis affirmatis: sed etiam efficacissimis rationibus. Et primo arguitur sic. Non est in libera
 potestate hominis opinari sic vel sic esse cum vult. ergo non est in libera potestate hominis
 credere sic vel sic esse cum vult. Patet consequentia. Quia si de quo magis videtur inesse
 & non inesse ergo &c. Sed minus est adhuc alicui cum formidine ad oppositum quam sine
 formidine. ergo antecedens est expressum ab Aristotele in. ii. de anima textu commentarii.
 c. liii. & patet per experientiam. quia quilibet in se experitur quod oblata ei proponitur dubia si est ei
 mere dubia ad neutram partem opinandam per assensum inclinatur donec ei nova sup-
 venerit apparatus vel per syllogisticam rationem vel per intuitivam noticiam: vel per testi-
 monium multorum: vel per auctoritatem dicentis vel aliud simile. Secundo sic argui-
 tur non est in potestate hominis libera facere apparere aliquid suo intellectui esse
 verum & facere apparere non esse verum ergo non est in potestate hominis sic vel sic
 credere esse vel non esse verum. Tenet consequentia quia est contradictio aliquem credere
 aliquid & assentiri illi & illud ei non apparere esse verum. Assumptum probatur quia hoc vel
 hoc apparere tale vel tale intellectui est hoc vel hoc taliter vel taliter representari
 intellectui & hoc non potest dependere ex imperio voluntatis: quia hoc praecedit actum volun-
 tatis. Confirmatur quia hoc apparere tale intellectui est quia obiectum quod representatur est tale &
 evidenter vel aliud quicquid sit illud quod id facit credibile vel non credibile est tale & intel-
 lectus est talis. Sed facere obiectum esse tale vel intellectum esse tale non est in arbitrio volun-

Doctores
 quibus co-
 clusio hae
 probatur
 Declaratio
 corre-
 lariae pro-
 positionis.

Duplici-
 ter aliquid
 dicitur esse
 in liberta-
 te vel in li-
 bera pote-
 state volun-
 tatis.

Primo.
 Secundo.

Augustinus
 Arguitur
 primo.

Aristotele.

Secundo

Confirmatio.

APOLOGIA

Tertio

tatis. ergo rem talem uel talem apparere intellectui non est in imperio uoluntatis: Tertio sic arguit. Quotiescunq; est aliqua potentia mere neutra & indifferens ad duos actus secundos oppositos non potest exire in aliquem illos; nisi determinet prius per aliquid quod sit actus primus: uel se habeat loco actus primi respectu alterius illorum actu secundo. Sed ita est quod intellectus est potentia mere neutra & indifferens ad specificationem alicuius actus sui secundi: Ergo ad nullam talem specificationem poterit determinari nisi adueniente aliquo alio quod sit uel actus prius uel se habens loco actus primi respectu talis determinationis. Tunc sub ista ratione assumo istam consequentiam. merus actus uoluntatis non potest se habere ut actus primus respectu specificationis actu intellectus: ergo per imperium solum uoluntatis non poterit intellectus determinari ad talem specificationem. nota est consequentia ex praesumpta ratione. & antecedens patet ex communi sententia doctorum in hoc consentientium. quod licet actus intellectus quo ad exercitium dependeat a uoluntate: non tamen quo ad specificationem. His sic praecipue arguo sic ad propositum. Actus qui est assentire & actus qui est dissentire sunt actus habentes rationes specificas oppositas: ergo ad assensum uel non assensum non poterit determinari intellectus per imperium uoluntatis ergo ad hoc quod aliquis per intellectum credat articulum fidei esse uerum uel non credat non est per hoc praecipue: quia licet uult uel non uult credere sed ex aliquo alio intellectu ex se neutrum ad talis actus specificationem determinante. Quarto sic arguitur ad illud credendum non determinatur homo praecipue per actum uoluntatis de quo interrogatus cur illud crediderit non assignabit praecipuum actum uoluntatis. sed ita est quod interrogatus aliquis cur credat potius christianae fidei quam fidei maumethensium: non assignabit praecipue actum uoluntatis: ergo non per praecipuum actum uoluntatis inclinatus est ille ad credendum. Quod autem non assignetur merus actus uoluntatis patet ex experientia & ex dictis nostrorum theologorum a quibus communiter illa octo allegantur. Cur euangelio debemus credere. scilicet. pronuntiatio prophetica: scripturae concordia: auctoritas scribentium: rationabilitas contentorum: irrationabilitas contentorum: irrationabilitas singulorum errorum: ecclesiae stabilitas: miraculorum claritas. Quinto sic arguit. Quotiescunq; aliqui duo determinantur ad credendum opposita: & quilibet illorum praecipue per hoc determinatur quia uult sic determinari indifferente ad hoc omnino iudicio uel suasionem rationis non potest dici quod rationabilius iste moueat ad credendum quam econtra: Sed datis duobus quorum alter uult credere. a. esse uerum. & alter non uult credere. est dicere hunc uel illum uelle rationabilius & alium irrationabilius. ergo illi ad sic uel sic uelle determinantur: quia praecipue sic uolunt. maior huius rationis est nota. quia ut inquit Albertus in. iii. de anima cum uoluntas sic agit praecipue. quia uult sic agere assimilatur tyranno in cuius actione non quaeritur ratio actus: quia ipsius agere non est secundum rationem agere sed agere pro libito. Minor est manifesta: quia quotidie dicimus maumethistas uel iudeos irrationabiliter in hoc agere quod non credunt & nos rationabiliter agere: quia credimus. quod si causa praecipua quare ego credere ille non crederet esse praecipue: quia ego uelle ille non uellet uterque esset actus tyrannicus uoluntatis & in neutro appareret maior uel minor rationabilitas. Imo & in neutro rationabilitas sed mera potestas & imperium tyrannicum uoluntatis. Et ex dictis in isto argumento patebit istis magistris intellectus breuium uerborum quae dixi in ratione mea de actu tyrannico uoluntatis. Multae aliae possent & per istam opinionem rationes adduci. Sed non est propositi mei hic tractare istas materias & propositas quaestiones discutere: sed solum ostendere determinationem conclusiones meas non esse haereticas: Et licet pro defensione

Quarto

Cur euangelio debemus credere octo a nostris theologis assignari. Albertus

gorum a quibus communiter illa octo allegantur. Cur euangelio debemus credere. scilicet. pronuntiatio prophetica: scripturae concordia: auctoritas scribentium: rationabilitas contentorum: irrationabilitas contentorum: irrationabilitas singulorum errorum: ecclesiae stabilitas: miraculorum claritas. Quinto sic arguit. Quotiescunq; aliqui duo determinantur ad credendum opposita: & quilibet illorum praecipue per hoc determinatur quia uult sic determinari indifferente ad hoc omnino iudicio uel suasionem rationis non potest dici quod rationabilius iste moueat ad credendum quam econtra: Sed datis duobus quorum alter uult credere. a. esse uerum. & alter non uult credere. est dicere hunc uel illum uelle rationabilius & alium irrationabilius. ergo illi ad sic uel sic uelle determinantur: quia praecipue sic uolunt. maior huius rationis est nota. quia ut inquit Albertus in. iii. de anima cum uoluntas sic agit praecipue. quia uult sic agere assimilatur tyranno in cuius actione non quaeritur ratio actus: quia ipsius agere non est secundum rationem agere sed agere pro libito. Minor est manifesta: quia quotidie dicimus maumethistas uel iudeos irrationabiliter in hoc agere quod non credunt & nos rationabiliter agere: quia credimus. quod si causa praecipua quare ego credere ille non crederet esse praecipue: quia ego uelle ille non uellet uterque esset actus tyrannicus uoluntatis & in neutro appareret maior uel minor rationabilitas. Imo & in neutro rationabilitas sed mera potestas & imperium tyrannicum uoluntatis. Et ex dictis in isto argumento patebit istis magistris intellectus breuium uerborum quae dixi in ratione mea de actu tyrannico uoluntatis. Multae aliae possent & per istam opinionem rationes adduci. Sed non est propositi mei hic tractare istas materias & propositas quaestiones discutere: sed solum ostendere determinationem conclusiones meas non esse haereticas: Et licet pro defensione

QVAESTIONVM

fensione cōclufiōis meae ista fufficiant uolo tñ & hoc dicere: q̄ fuit ēt aliq̄s doct̄or
 cuius ego ut de me fatear dānationē in hoc articulo adhuc nūq̄ legi qui simpliciter
 tenuit q̄ actus credēdi nō ēēt liber. hoc. n. assertiue tenuit Robertus olchoth subri-
 lissimus doct̄or ordis pr̄dicatoꝝ in suo primo snias. Et cū arguit q̄ sequeret̄ actū
 credēdi uel nō credēdi nō esse meritoriū aut demeritoriū dicit hāc obiectiōne nul-
 lam eē & friuolā: q̄a nō iō aliq̄s actus est meritorius q̄a liber sed q̄a cōformis est ali-
 cui legi pollicētī premiū p̄ eodē actū ipsi faciētī uel alteri. & cōsequēter dicit actū
 credendi nō ideo eē meritoriū quia liber. sed q̄a cōformis est legi diuināe quā polli-
 cetur tale premiū. Sicut aeternā cui libet credēti. posse aut̄ deū hanc legē mutare &
 statuere q̄ quicūq̄ cras ceciderit sup lapidē angularē ex ip̄oniso sit saluus & tunc
 casus ille eēt meritorius uitāe aeternāe q̄a actus n̄rī nō ideo sunt meritorii quia libe-
 ri. sed q̄a a deo acceptant̄ ad uitā aeternā qui deus ita pōt acceptare actus naturales
 sicut actus uolūtarios. & sic uidet̄ acceptasse mortem innocentīū ad uitā aeternā in
 q̄bus nullus fuit usus liberi arbitrii. nec sic faciēdo deus irrōnabiliter facit quia sua
 uolūtas est sufficiens rō eoꝝ oīum q̄ statuit uel ordinat. Vnde cōcludit Olchoth q̄ si
 capiamus credere pro eo quod est cū assensu firmo adhærere his de quoz ueritate
 nō cōstat nobis nisi ex testimonio aliorū iuxta quē modū definit. Aug. in omelia su-
 per Ioannē dicens. qd̄ est fides nisi credere qd̄ nō uides: q̄ talis actus credēdi nō est
 in libera p̄tate hoīs. Si aut̄ capiat̄ credere pro eo quod est assentiri q̄buscūq̄ reue-
 latis a deo & testificatis per miracula & uelle uiuere & opari scdm̄ ea: tum q̄a hoc
 credere includit tam actū intellectus q̄ uolūtati cōcedit de eo qd̄ est liberū: iuxta
 quē modū definiens Aug. in omelia sup Ioannē dicit credere in deum est credendo
 amare credēdo in eū ire credendo ei adhæreret & suis mēbris incorporari & de hac
 credulitate dictū est. credidit Abraā deo & reputatū est ei ad iusticiā. De prima aut̄
 dicitur dāmones credūt & cōtre miscūt: prima est meritoria. secunda nō est merito-
 ria. Et cū dicit̄: q̄ fides nō est nisi in uolētibus dicit Olchoth qd̄ est intelligendū de
 fide formatā iuxta hunc secūdū modū quē est fides operans per dilectionē nō autē
 de fide primo modo accepta. q̄a per miracula uisa uult ipse posse fidelē necessitari
 ad credēdū. quā op̄ionē ego nō credo eē uerā & post q̄sitū suū idē doct̄or reexami-
 nādo nōnullas suas op̄iones dicit q̄ licet stāte euidentia i rōne q̄ aliqd̄ nō sit credēdū
 uolūtas necessitet̄ ad credēdū. tñ q̄a sic necessitatus fuit sibi pli cā talis necessitatis.
 Ideo ip̄utat̄ ei ad peccatū. Dicit aut̄ fuisse sibi cām q̄a omisit cōsiderare & perseuera-
 ri diligēter & discutere illa quā sibi falsam fecerūt euidentiam qd̄ si fecisset nō sic ap-
 paruisset eē intellectui. sed aliter & iō concludit q̄ cū qs male credit aut discredit suū
 primū p̄t̄m ē negligētia. hāc ē op̄io Roberti Olchoth de libertate credendi quā
 nunq̄ mihi apparuit bona uel pbabilis. Consideret̄ aut̄ isti p̄s an & istū doct̄orem
 simul cum Durando Henrico & aliis pro h̄eretico ab ecclesia anathematizent.

Roberti
olchoth
laus

Credere
dupliciter
dicitur
Augusti.

Augusti.

Olchoth

QVAESTIO NONA DE ACCIDENTIBVS IN SACRAMENTO.

Vi dixerit accidens existere nō posse nisi inexistat eucha-
 ristia poterit sacramentum tenere ēt tenendo panis sub-
 stantiam non remanere.

Hanc quidem conclusionē non dixerunt isti magistri esse
 h̄eticam uel h̄esim sapere sed solum esse erroneam.
 cuius opinionis suā si rationes aliquas attulissent: possem
 ego illis aut credere aut rñdere. sed ipsi nec in huius nec in
 aliarum in conclusionū damnatione ullas adduxerūt ra-

Nota

APOLOGIA

Thomas

Nota.

**Opinio
theologo
rū quorū
dam quā
Petrus de
palude re
cit.**

tiones quas ego uiderim. Dico autem pro declaratione conclusionis q̄ per hāc cō-
clusionē nō intendo cathgorice & absolute dicere accidēs nō posse esse sine subie-
cto aut in sacro de facto ēē in subiecto immo cū ecclesia firmiter teneo q̄ acciden-
tia sacralia de facto sint sine subiecto. Sed dico q̄ ille qui diceret accidentia nō posse
esse sine subiecto & teneret cū Thoma distinctionē realē existētię panis ab essentia
posset dicere nō repugnare diuinę oīpotentię saluare existentiā panis sine essentia
eius. sicut actum tam substantialē q̄ accidentalem conseruat deus sine sua potentia
& cōsequenter in isto esse panis subiectare accidentia nō manente substantia panis.
ad quē quidem accidentia habere posset corpus christi pntiam realem; sicut & nūc
habet ad accidentia quę in nullo subiectata sunt. & quicquid sit de sacro eucharistię
de facto instituto a christo & ab ecclesia credito in quo concorditer tenetur q̄ nihil
panis remanet adeo q̄ sua reproductio esset creatio tamen tenendo prædictam opi-
nionem Thomę de distinctione reali essentię ab existentia. & capiendo sacramē-
tum eucharistię ampliatiue ad id quod est uel potest esse ut capitur in cōclusionē.
mea quę est modalis diuisa nō solum pns conclusio est probabilis & non erronea.
immo erroneum est dicere q̄ nō possit esse aliquod eucharistię sacramētum in quo
accidētia essent in subiecto. nec scio per quā logicam uiderunt isti magistri dānari
unam diuisam de possibili propter falsitatem unius de inesse ex eisdem terminis cō-
stitute. mirorq̄ q̄ nesciāt q̄ est fallacia cōsequētis; arguendo a minus amplo ad ma-
gis amplum cū destructione magis ampli. ac si quis diceret nullus homo est in do-
mo ergo nullus homo potest esse in domo. Similiter. n. arguunt ipsi in damnatione
huius propositionis in nullo sacro eucharistię quod de facto existit uel de facto est
institutum a christo accidentia sunt in subiecto igit in nullo sacro quod est uel pōt
esse aut institui a christo accidētia pnt esse sine subiecto. Ex dictis patet q̄ male con-
clusio pns de possibili dānata sit pro erronea ab istis patribus q̄ debent meminisse.
Quod fuerint ēē ex catholicis doctoribus q̄ tenerēt de facto accidentia in sacramē-
to altaris subiectari in existentia substantię remanētis. Est. n. una uia theologorū ut
refert Petrus de palude in. iiii. di. xii. q. iii. qui dicunt q̄ sicut qualitas hic remanet na-
turaliter quia remanet suum immediatū subiectum quod est quantitas. licet tollatur
suum remotū quod est substantia & sic ipsa qualitas non subsistit sed inhæret sic etiā
quantitas caret q̄ dē suo subiecto remoto quod est essentia subē sed habet suum subie-
ctum propriū & propinquū quod est esse subē quo mediante inest subē quia id
esse possibile est remanere essentia nō remanēte immo dicunt ipsi necesse est ipsum
remanere considerato modo quo definit hic esse & quidem q̄ hoc sit possibile di-
cunt patere quia licet essentia sit prior esse quo uideret cum sit prius posse separari
esse a posteriori quod magis potest separari & fieri essentia sine esse q̄ ecōtra tamen
considerando ex alia parte q̄ essentia se habet ad esse sicut potentia ad actum; & si-
cut materia ad formam quia actus minus dependet a potentia q̄ econtra. sicut uide-
tur magis factibile esse sine essentia quam econtra. sed deus in incarnatione uerbi fe-
cit essentiam humanitatis sine esse suo ut dicitur a multis doctoribus. ergo multo
magis potest hic facere esse subē panis sine essentia ut sicut est ibi assumpta essentia
& manet non autem esse & non manet. ita hic conuersa potest esse essentia & non
manere & non conuersum esse & manebit. Secundo ostendunt q̄ non solum istud
sit possibile sed necesse quia nihil creatum potest cōueri in increatum sed unū crea-
tum potest conueri in aliud quando cōicant in materia & in genere aliter nō sicut
accidens non conuertitur in substantiam nec in accidens alterius prædicamenti se-
cundum

QVAESTIONVM

cundum cōmunē opinionē. essentia autem panis cum essentia corporis christi conuenit in materia & genere. unde una pōt cōueri in aliā ēt per naturā si corpus esset mortale sed esse panis nō cōicet in materia nec in genere cū ēē corporis christi substantiāli cū illud sit increatū diuinū quod est suppositi diuini cū in christo non sit nisi unū esse actualis existētiæ substantiālis. ergo est impossibile est ēē panis cōueri & necesse est ipsum remanere. Ego sum in opione q. nō sit necesse ipsum remanere: tum Opio autē q. si nō pōt cōueri pōt tñ annihilari uel pōt corrūpi cedendo in potentiā materiæ. etoris Ita q. sicut humanitas potuit assumi nō assumpto esse sed manēte. i. potētia materiæ. Sic eētia pōt cōueri nō cōuerio ēē sed redactio in potētia essentiae licet ut uerum fateamur istæ redactiones facilius dicātur q̄ intelligant. Itē licet esse panis nō possit cōueri inesse increatum pōt tñ cōueri in essentiā creatā quia quæ cōicant in materia sunt inuicē transmutabilia dato q. non cōicent in materia p̄p̄inqua sed solū in remota sicut elementū pōt cōueri in aīatū & econtra. esse autē panis & essentia corporis christi conueniūt in materia prima quæ est utriusq. potētia remota licet non conueniāt in p̄p̄inqua. q. materia est pura potētia. essentia autē est potētia cū actu immo si illa rō ualeret cōcluderet q. de oī cibo quē christus ante passionē sumpsit sola essentia in ipsum conuersa fuerit & nō esse. sed remālit uel aliter q̄ per cōuersionē corruptū fuit. q. esse substantiale christi erat increatū ante resurrectionē sicut post. Itē dicunt aliqui q. sicut aqua quæ de potētia ordinata nō pōt conueri in sanguinē christi prius cōuertit in uinū & postea totū in sanguinē sic cēsi nō potest de potētia absoluta cōueri in aliqd christi prius natura conuertit in suā essentiā trāsies in eam sicut forma quæ cedit in potētiā materiæ. & post illa essentia tota conuertit in essentiā & sic nō necesse est esse remanere. Sicut autē mihi uidet̄ erroneū dicere q. necesse sit esse remanere ita nihil minus erroneum dicere q. non potest remanere.

QVAESTIO DECIMA DE VERBIS CONSECRATIONIS.

Haec uerba hoc est corpus quæ in cōsecratione dicuntur materialiter tenentur & non significatiue.

Dixerunt isti magistri q. hæc cōclusio est scandalosa & contra cōm opinionem sanctorū doctorū & q. opio glosatoris in hoc non tenet. Ego autē dico q. sua determinatio est scandalosa & contra cōm opinionē multorū doctorū & q. glosatoris potius q. eorū opinio in hoc est tenēda: & q. ita sit parebit euidenter habito intellectu conclusionis. Est ergo primo ad

Notādum

uertendū q. nō intēdo illa uerba fuisse materialiter accipienda cū p̄ferbant̄ a christo sed solū quādo p̄feruntur a sacerdote euangelico cōsecrante. & iō dixi in cōclusionē uerba quæ in cōsecratione dicunt̄. i. quæ nūc a cōsecrātibus p̄ferunt̄. Certū est autē q. sacerdos in cōsecrādo recitat p̄dicta uerba christi ita q. oīo p̄lata a tali sacerdote supponit p̄ oīone p̄lata a xpō significatiue sumpta. & talis opinio nō solū non est erronea uel scandalosa. sed potius uidet̄ opinio p̄dicto sensui opposita ēē cōtraria formæ cōsecrationis in qua sacerdos dicit illa uerba recitatiue. Recitat. n. sacerdos cōsecrās christū dixisse apostolis. Accipite & manducate &c. Sacerdos autē cōsecrans nec loquit̄ apostolis nec dicit eis accipite &c. nisi recitatiue. Ipse. n. solus recipit sacm̄ neq. etiā assistentibus loquendo dicit accipite & manducate &c. Similiter cum dicit hoc est corpus meum id quod recitatur a sacerdote ē illa oratio hoc est corpus meū materialiter sumpta pro simili ora

tione & ex similibus uocibus cōposita a christo significatiue prolata qđ etiā patet per illa uerba quæ dicuntur ante uel post consecrationē sanguinis. s. qui pro uobis & pro multis effundet &c. Essent. n. falsa si significatiue sumerent eo qđ sanguis christi ammodo nō effundet. ergo illa uerba solū recitatiue sumuntur. Quid autē recitatur nisi uox prolata ab alio pro qua supponit uox ipsius recitantis. & ppea uox ista alterius uocis recitatoria est materialiter sumenda. Itē etiā si nō recitatiue sed significatiue caperent ista uerba denotaret sanguis christi effundi pro aliis & nō p consecrante. Cū dicat qui pro uobis & pro multis effundet. Deberet enim dici potius qui pro nobis &c. quæ non ideo dico qđ credā oppositā ēt opinionem non posse defendi. sed ut pateat meā cōclusionē nō solū esse catholicā sed ēt sua opposita probabiliorem. Ex quibus patet qđ p̄sens conclusio non est scandalosa sed probabilis & opinio solēnis glosatoris de consecratione di. ii. c. timorem. in hoc non est reiiciēda sed approbanda. sicut nec per ecclesiam usq; ad hęc tempora unquam fuit reiecta.

QVAESTIO VNDECIMA DE MIRACVLIS CHRISTI.

Miracula christi non ratione rei factæ sed ratione modi faciēdi suæ diuinitatis argumentum sunt certissimum.

Quam conclusionem declarādo ego dixi qđ quia est firma scientia theologorum qđ ea miracula quæ christus fecit possent a puro homine in uirtute dei fieri. Dicit. n. christus Ioānis. xiii. Amen dico uobis qui credit in me opera quæ ego facio ipse faciet & maiora horum faciet. Ideo etiam ab ipsi met theologis unanimiter concluditur qđ id ex quo possumus concludere christum fuisse deum non est ipsa res facta sed modus faciēdi quia taliter agebat qualiter agūt qui uirtute

propria & nō aliunde accepta agunt quod est proprium dei independentē. s. & nō aliena uirtute agere qđ modus agendi creaturæ cōmunicari nō pōt qđ ergo taliter multa egit christus non orando. s. nec petendo sed p̄cipiēdo & imperādo tanq̄ p̄tētem habens patet qđ ut ipse existens deus & nō in dei uirtute existens hō operabatur. Hac uisa declaratione mea dixerūt cōclusio pōt trahi ad malū sensum qđ contineat iter magicas dato qđ sua declaratio sit uera de quo eorū iudicio ita miror ut mirari magis non possim. Primo ipsi mihi dicant an apud aliquē recte mea uerba & ex recto usitatoq; loquēdi interpretantem alium habere possit sensum cōclusio mea prater eū quē dixi. Quid. n. his uerbis clariū qđ expressius. miracula christi nō ratione rei factæ sed ratione modi faciēdi suæ diuinitatis argumentum sunt certissimum. Secundo dicāt mihi an hęc sit recti iudicis sententia hęc cōclusio licet sit uera & catholica dānāda est tñ qđ ad malum sensum trahi pōt ergo & dānāda. ista christus eiiciebat dæmonia pp hoc qđ iudei eā trahebāt ad malū sensum dicētes qđ in belzabu principe dæmoniorū eiiciebat dæmonia illa. & dānāda ista p̄ maior me est qđ Arrius ex ea inæqualitatē filii ad patrē cogitauit & dānāda ista nō cognouit eā dō nec pepit priogenitū filiū suū. qđ Eluidius ex ea cōtra uirginitatē ppetuā Marię heresim ē opinatus & dānāda ista illā diē neq; filius nouit qđ ex ea aliq̄ plura scire uolūp̄tem qđ sciat filius. qđ plura dānāda fere oēs ppōnes euāgelicæ qđ ab hereticis ad malū sensum trahi potuerūt. qñ & ppōnē meā in hisdē terminis positā i qbus multis ponit catholicis doctoribus nō dānare debem⁹ ēt qđ sit ueraga aliq̄ ad malū eā sensum trahere pōt. Profecto si qđ eā male interpretant illoꝝ sensus qui malus ē dānandu.

QVAESTIONVM

dānandus est nō meus qui sanctus atq; catholicus. Tertio dicāt mihi q̄s est iste malus sensus quē posset facere. dicāt si sciunt: certe ēt nō est dicere si q̄s uelit aut cogitare ex illa p̄positione malū sensum. Si q̄s. n. esset is esset forte q̄ aliquis suspicaretur me uelle dicere q̄ eadē miracula quā fecit Christus quātū ad rē factā per magiam possent fieri. sed hoc nō licet suspicari de cōclusiōe mea q̄a imēdiate ante ipsam ego pono aliā cōclusiōē q̄ miracula Christi nō potuerūt fieri per uia magiæ uel cabale. Alius malus sensus qui possit inueniri uel excogitari ego nō uideo: dicant ipsi si possunt. Quarto dicāt mihi quā est hęc cōsequētia an teneat de materia an de forma. est inter magicas ergo dānanda. p̄fecto similis est forma argumētandi illa quā utebant etia cū a principio dānare conabant cōclusiōes magicas. sic. n. arguebāt istā cōclusiōes sunt intricatæ & nō intellectæ a nobis ergo dānandæ: mirā & inauditā redarguēdi formam. Iam taceant qui dicūt de incognitis nō posse ferri iudiciū cū iam sit decretū ea maxime esse dānanda quā maxime sunt incognita. Sed redeamus ad propositum est inquirunt inter magicas ergo est dānanda. Dicant mihi ipsi utrum magicæ cōclusiōes bonæ sint an malæ. Si malæ adhuc male per eos est iudicatum. Christus. n. innuit in parabola de zizaniis nō solum non esse respiciendum triticum propter admixtas zizanias immo ad saluandum triticum innuit non esse eradicandas zizanias ante messem. Si bonæ cur bonam cōclusiōem inter bonas positam ipsi si boni sunt uiri ipsos damnare debuerunt.

QVAESTIO DVODECIMA AN DEVS INTELLIGAT.

Agis improprie dicitur de Deo quod sit intelligēs uel intellectus q̄ de angelo quod sit anima rationalis.

Quā cōclusiōē ego declarādo dixi q̄ cōclusiō innitebatur modo loquēdi Dionysii qui sæpe dicit de deo q̄ non est intellectus neq; intelligibilis & similiter dixi mea uerba eo modo esse accipiēda quo accipiebant uerba Dionysii. Dixerunt illi q̄ cōclusiō erat falsa. & ad hæreticū sensum poterat trāsferri. & q̄ nō satisfaciebat eis mea declaratio. de quā sua determinatione nō parū miror. miror inq̄ si sunt sapientes q̄ dicāt cōclusiōē esse falsam quā sit non mea sed Dionysii cōclusiō. Et ut clarius mentem meā intelligant declarabo breuiter fundamentū & cōclusiōis & locutiōis ipsius Dionysii. Est ergo aduertendum q̄ sicut rō dicit notitiā discursiuā hoībus propria quā qdē rō improprie diceret eē in deo ita similiter dicit Dionysius intelligere esse noticiā appropriatā angelo causatā ab angelo & intellectu angelico & ipsum in formantē & in taliter imutantē & tale intelligere dicit nō esse in deo. nec sic capiendū intelligere pōt trahi cōclusiō ad malū sensum: q̄a nō p̄p̄ea negat Dio. in deo esse cōgnitiōē oīum. Sed ista magis distat ab intellectu proprie capta modo p̄dicto q̄ hō ab angelo. Cū autē dī deus intelligit capite intelligere gūaliter pro omni cōgnitiōe: & breuiter hoc sciant q̄ per hanc cōclusiōē nō inēdo negare de deo cōgnitiōē oīum perfectissimā sicut nec quācūq; p̄fectionē simpliciter immo nec intendo negare deū intelligere capiendū intelligere cōiter. Sed nego istud intelligere quod dicit iuxta modū loquēdi Dionysii notitiā angelo appropriatā sicut & ratio dicit notitiā hōi appropriatā iuxta qdē et improprie dicitur esse rō in deo. at inquirunt tu dicis q̄ magis improprie dī de deo q̄ sit intellectus q̄ de angelo q̄ sit anima rationalis. hoc autē est falsum q̄ de angelo nullus unq̄ diceret q̄ esset aia. de deo autem dī sapissime q̄ est intellectus. quare illa est magis impropria locutio.

Nā sicut hō rationalis ita Angelus intelligentia dicitur

Obiectio

Augusti. Miror de doctrina istos patrū & multiplici lectione sacrarū rerū qui dicūt q. nūq. de angelo nec pprie nec iproprie dicat q. sit rōnalis. Sed legant Augustinū in lib. de musica in libro de uera religiōe & i actis cōtra fortunatū & i libro de cathetizandis rudibus. Nā in istis oibus locis memini ego āgelos ab Augustino aīa noīe nūcupatos. q. tñ nec oīa uidi nec oīum posse mēinisse locos in qbus forte legi apud sacros doctores angelos hoc noīe uocatos. Nulla. n. res est quā cū legūt nō sit digna multa attētiōe. Cū āt ego dixi magis iproprie dē de deo q. sit intellectus nihil aliud intēdebā nisi q. noticiā angelica quā intellectualis noticiā nomē sibi appropriat magis distat ab infinita noticiā dei quā oīa per essentiā cognoscit q. distet a noticiā rōcinatiua aīa rōnali uel hōi appropriata. Si uero ex prāsenti cōclusionē inferat q. deus iproprie dē intelligere sicut cōparatiuus infert positium accipiatur cōsequens illatum solum in hoc sensu. deus nō secundum propriam uel appropriatam acceptionem huius dictionis intelligere dicitur intellectus &c. Sed secundum cōmunem uiam minus propriam ut patuit ex modo loquendi Dionysii.

Nota.

Q. VAESTIO. XIII. DE ABDITA ANIMAE INTELLIGENTIA.

Augusti.
Hēricus.

Nīma nihil actu & distincte intelligit nisi se ipsam. Hanc declarando dixi q. intelligebā de intelligere abdito cuius meminerat Augustinus in libro de trinitate & Hēricus in quolibetis. Dixerūt isti magistri q. cōclusio non erat ad intellectū doctoz quos ego adducebā in rāsione: q. nescio quāliter dicere possint si doctores illos uiderūt. Et quā ista materia de intelligere abdito est subtilis & pfunda nolo hic eā latius explicare. Postea q. isti aliter cōclusionē nō dānant sed tñ duo uolo dicere. Primo q. ego nō intēdo uniuersaliter negare de aīa & p quocūq. statu quācūq. distinctā cognitionē alioz a se. cōcedo. n. aīam Christi intelligere actu & distincte alia. & similiter aīas beatorū per reuelatiōes aut spēs infusas. Secūdo dico q. intelligo de illo intelligere abdito qd est sine fantasmate uel adminiculo sensus aut fantasia & nō adhuc de quocūq. tali sed intelligere abdito directo & pmanēti. De quo primā huius posui cōclusionē dicētem aīa semp se ipsam intelligit & se intelligēdo quēdāmodo oīa entia intelligit. Et sic in oibus meis cōclusionibus semp occulta quēdā est cōcatenatio quā forte ipsi nō aduertūt. Sed redeundo ad ppositū dico q. aīa p tale intelligere abditū directū & pmanēs nihil actu & distincte intelligit nisi se ipsam. Ex quo patet q. pns cōclusio sic intellecta nō fuit indistincte dānanda pro erronea: si ēt in aliquo sensu nō ēt uera: Sic. n. multae ppōnes tā p hōrū q. theologorū & scripturā sacra dānarent si cut ista Abachuh p rō mundi sunt oculi tui ne uideas malū & ne despicias iniquitates. Et similiter ista Matth. xxy. de fatuis uirginibus nescio uos. licet. n. uisio dei aut eius scientia sit unica & simplicissima: & talē uisionē aut scientiā uniuersaliter ēt de deo negare uideant dictae ppōitiōes respectu malī pp negationē p ppositā uerbo uidendi uel sciētiae. Exponitur tamē a doctoribus specialiter de uisione uel scia dei approbatiua & nō accipit ut negatio in eis negat oēm modum uisionis aut sciētiae dei. Quia uerū est illud etiā psalmistae. Delicta mea a te nō sunt abscondita. Si igitur multae tales ab expositoribus & doctoribus potius distinguuntur & ad uerū sensum trahunt q. condēnentur. Nescio in quo ista demeruit ut ita simpliciter dānata sit ēt postq. dānatoribus modo p rōdicto fuerat exposita & declarata. Hae ut nunc est properāti

Abachuh
Matth.

Psal.

QVAESTIONVM

est propter aī stilo mīhi dictata sint scripturo alias maiore ocio & cura ut plura ita fortasse meliora. hoc ipsum quaecūq; est opus uiginti est noctibus elucubratū: in quo edendo celeritas optāda mīhi magis fuit q̄ diligētia. Oportuit enī habere amicos qd' inimicis latrantibus quasi cerbero offam obīcerēt. atq; ita uenienti me statim iniustae infamiae morbo occurrere. Quaecūq; autē & scripsimus & scribemus. Nota. in posterū cū ea semp̄ p̄fatione sint dicta: ut id solū ratū sanctūq; habeat: quod & Pontifex summus & hīi oēs quorū iudiciū ille approbauerit ratum sanctūq; decernent. Atq; utinā iam ille aliquid de his quae in dubiū reuocatę sunt opinionibus nostris pro sua & sapiētia & auctoritate decreuisset. Non hoc mīhi susceptum operis quando & quae ille damnasset temerariū: & quae probasset superuacaneū erat defendere. Dum igit' tanti adhuc iudicis snīa uti nō possumus hanc scripserimus: ne sit unde de p̄positis a me disputādīs quāstionibus habeāt quod sinistri possint uel dicere obtrectatores: uel suspicari rudes & simplices. Potest enim accidere ut cū qs̄ indoctior illas attigerit: leges hanc p̄positionē Christus non ueraciter & quātum ad realem p̄sentiā ut ponit cōmunis uia descendit ad inferos: actutum illa dictio ne non ueraciter offensus. Credat sensum esse p̄positionis articulū fidei de descēsu Christi non esse uerū. Itidē cū legerit. peccato mortali finiti t̄pis nō debērī p̄cnam infinitam. In illa me dubitet hāresi p̄stare q̄ p̄cna gehēnae nō sit aeterna. & cum intellexerit me de Origenis salute bene opinari: nō tam uitam: mores: doctrinā: & p̄nitentiā Origenis q̄ credita Origenis dogmata a me amari suspicet. Simile est de aliis p̄positionibus multis quae forte habere possint in primori fronte q̄ sancta rusticitatē id est ut pias ita indoctas aures offendāt. Ea pp̄licut hanc scripsimus: iō legēda ut nec de nobis nec de orthodoxo dogmate sanctae religiōis quisq; male cogitet ita p̄ponēs ipsas crudas: ut sic dixerim: & inexplicitas hanc nisi prius attigerit legi nollem a nris hoībus qn̄ ex illis multa ut a fide catholica ita a nra mēte aliena possunt cōiectare: p̄sertim hebetiores & doctrinarū remotiorū rudes & insolentes. Oro igit' obsecro & obtestor amicos & inimicos: pios & impios: doctos & indoctos. per uiscera Iesu Christi dñi nri: per mirabile descensus eius ad inferos mysteriū: per aeternū dānatorū ignē qui nō extinguit hāreticis p̄cipuā: & sacrosanctę Romanę ecclēsię hostibus debitū: per uerū & mystici corporis sanguinēq; sacramentū: per dei oīpotentiam: per exhibēdā meritō filiū eius & cohæredum imaginibus reuerentiā: legant sine liuore: sine inuidia quae nūc scribimus: priora id est ipsas p̄positiones nō enarratas: nō explicitas nō legāt. qn̄ inter doctos eas p̄posuimus disputādas nō passim legēdas oībus publicauimus. Nam & ibi plurima sunt impia dogmata ueterū p̄horū Auerrois & Alexandri. & aliorū q̄ pluriū: quae nos & si semper p̄fessi sumus: asseruimus: p̄dicauimus publice & priuatim nō minus a uera rectaq; p̄hīa q̄ a fide esse aliena: Scholasticā tñ exercitationem meditātes: de more academiā: inter paucos & doctos secreto cōgressu disputāda suscepimus. Qui uero ipsum leget libellum p̄positionū disputandarū ut ex ipso poterit titulo admone ridū quae ex nra dicunt snīa: quae item ex aliorū discernō nō proponi illas a me ut meas ut ueras opiniones: sed ut creditas ab illis ita & suspicari poterit & si aliorum dicant dogmata & inuēta: uisa tñ mīhi & hanc & illa uera & probabilia. Qui ergo me oderunt ideo illa nō legant: quia nostra sunt. Qui me amant ideo non legant: quia ex illis quae mea sunt. cogitare plurima possent quae non sunt nostra.

QVAESTIONVM APOLOGIA FINIT.

Auerrois
Alexāder

CONCLUSIONES QVAS IN HOC OPERE TANQVAM CATHOLICAS DEFENDO SVNT INFRASCRIPTE.

Prima conclusio.

Anima christi uero & reali descensu descendit ad inferos. & ita christus secundū ueram & realem animæ suæ præsentiam in triduo fuit in inferno.

Correlarium. Opinione Durandi de descensu christi ad inferos ego non probor.

Secunda conclusio.

Licet ita sit. ratio tamē ueri & realis descensus & uere ac realis locationis in inferno animæ christi non fuit essentia uel substantia. ut tenet communis uia Scotistarum & nominalium. quæ cōmuniter tenet Parisius. cui uidetur adherere sanctus Thomas in tertia parte summæ. sed solum effectus uel operatio.

Tertia conclusio.

Sensus per suprascriptas conclusiones explicatas est sensus quem ego per hanc propositionem intendebar. Christus non ueraciter & quantū ad realem præsentiam ut ponit Thomas & cōmunis uia descendit ad inferos. sed solum quo ad effectum.

Quarta conclusio.

Quæstio. Vtrum prædicta propositio de rigore logicæ & ex uerborum permittat illum sensum non est quæstio de fide.

Quinta conclusio.

Credens illam propositionem de uirtute sermonis permittere illū sensum nō errat in fide.

Sexta conclusio.

Qui credit aliquid esse de fide quod non est de fide de fide non recte sentit.

Septima conclusio.

Ponens propositionem habentem duplicem sensum si illam asseruit & asserit in sensu catholico non tenetur reuocare propositionem sed declarare.

Octaua conclusio.

Stante prædicto casu & ipsa multiplicitate sensuū debemus iudicare de propositione potius secundū sensum intentū a proponere q̄ secundū sensum quē magis uerba sonant.

Nona conclusio.

Peccatum mortale est demeritorie dignum pœna æterna.

Decima conclusio.

Quilibet decedēs in peccato mortali etiam si in uno tantum decedat punitur in æternum.

Vndecima conclusio.

Nisi reatus peccati mortalis æternaliter perseveraret in aia peccatoris pœna peccatoris non perseveraret in æternum.

Duodecima conclusio.

Sicut hæc dictio peccatum mortale quādoq; capitur pro actu peccandi omissionis uel cōmissionis. ita etiā & sæpe & proprie apud catholicos doctores pro reatu accipitur.

xiii. conclusio.

Cum dicimus pœnam alicubi deberi uel præmiū dupliciter possumus intelligere uel illum esse demeritorie uel meritorie dignū tali pœna uel premio. uel ei actualiter persolui talem pœnam uel tale premium.

xiiii. conclusio.

Distinctio huius dictionis deberi posita in conclusione præcedenti nō est erronea in fide.

xy. conclusio.

Cruz

Cruz Christi & imagines sunt adorandæ eo modo quo eas adorat ecclesia.
xvi. conclusio.

Modus adorationis imaginum & crucis quem ponit Petrus de Aquila: Henricus de Gandauo. Ioannes Guarra. Durandus. Robertus Olchoth & cõmuniter omnes Scotistæ est probabilius modo quem ponit Thomas.

xyii. conclusio.

Non propterea q̃ aliquis neget imagines esse adorandas eo modo quo ponit Thomas negat & consequenter eas esse adorandas eo modo quo ponit ecclesia.

xyiii. conclusio.

Cum in deo sit plenitudo totius esse p̃t deus quantũ est ex se oẽm naturã hypostatizare.

xix. conclusio.

De hac quæstione utrũ naturæ irrationali ex defectu naturæ suæ repugnet assumptibilitas ad diuinam naturam in unitate suppositi ut credidit Henricus. an non repugnet ut tenet cõmunis tr̃ia. potest catholicus ita esse dubius ut nō habeat actum positiuum contradicendi opinioni Henrici.

xx. conclusio.

Positio negans assensum alicuius dicti nō infert de uirtute sermonis positiuũ assensum dicti oppositi.

xxi. conclusio.

Tota magia quæ cõmuniter dicitur necromantia. & oĩno quæcunq; ars uel sciẽtia si modo talia artes uel sciẽtiæ sunt dicendæ quæ uel pactum uel cõmunione quo quomodo habet cum dæmonibus explicitum uel implicitum ex principali uel ex annexo antecedenter concomitanter aut consequenter aut omnino quocunq; modo id sit est res prohibita superstitiosa & merito per ecclesiam condemnata.

xxii. conclusio.

Sciẽtia illa quæ merito dicitur esse practica naturalis philosophiæ & quæ a Guilielmo Parisiensi & a Bacone & a græcis omnibus auctoribus dicitur magia naturalis nihil continet in se quod catholicæ & orthodoxæ fidei repugnet.

xxiii. conclusio.

Nulla est sciẽtia extendendo nomẽ sciẽtiæ ad reuelatas & nō reuelatas quæ nos certificet de diuinitate Christi alia ab euãgelica doctrina & sciẽtia christianæ theologiæ.

xxiiii. conclusio.

Inter scias nō reuelatas sed quo ad oẽs sui ptes humanitus inuẽtas & acq̃sitas nulla est quæ nos magis adiuet in cognoscẽda diuinitate Christi q̃ illa p quã cognoscimus qd uirtute agẽtiũ naturalium tã sublunariũ q̃ cælestiũ fieri possit ut cõprehendamus deinde ex opibus Christi fuisse eũ ueræ naturæ dñm & auctore qui ea fecit uirtute ppria quæ ois naturalis potentiæ & cælestis & terrenæ terminos excedũt.

xxv. conclusio.

Non obligatur fidelis ad utendum semper & in omni sua loquutione hoc termino sciẽtia ut est communis ad sciẽtias reuelatas & non reuelatas.

xxvi. conclusio.

Inter multas partes sciẽtiæ cabalisticæ una est quæ est de uirtutibus corporũ cælestium.

xxvii. conclusio.

Hæreses Origeni attributæ impiæ sunt & detestandæ & merito per ecclesiam cõdemnata.

xxviii. conclusio.

Cum ita sit q̃ uel Origenes illas opiniones nunq̃ credidit sed ei ab hæreticis falso

fuerunt attributæ ut uoluit Ruffinus Paphilus Methodius Didimus & Aymō nel
si eas credidit aliquando de eis in fine penituit. ut uult Hieronymus de salute ani-
mæ eius rōnabiliter est bene credendū & oppositū credere nō tenemur de necessi-
tate salutis.

xxix.conclusio.

Actus credendi est actus liber.

xxx.conclusio.

Actus credendi non sic est in potestate hoīs q̄ pposita ppositione mere dubia per
merū & solum imperium uoluntatis potest intellectus adherere unī parti potius
quā alteri.

xxxi.conclusio.

Qui credit hanc propositionem non est in libera potestate uoluntatis. credere ar-
ticulum fidei esse uerū qñ sibi placet & credere eum esse falsum quando sibi placet
permittere sensum explicitum per præcedentem conclusionem non errat in fide.

xxxii.conclusio.

Accidentia in sacramento altaris in nullo sunt subiecto.

xxxiii.conclusio.

Possibile est de potentia dei absoluta existentiam panis remanere sine essentia & in
illa subiectari accidentia panis & hoc supposita distinctione reali inter essentia &
existentiam.

xxxiiii.conclusio.

Qui credit istam propositionem. qui dixerit accidens existere nō posse nisi in exis-
tentia eucharistiæ poterit sacramentum tenere etiam tenendo panis substantiam nō
remanere posse uerificari per id quod est dictum in precedenti conclusione nō er-
rat in fide.

xxxv.conclusio.

Paneitas nō remanet in sacramēto eucharistiæ suppositata a Christo deo homine.
sed per conuersionem transit in essentiam corporis Christi.

xxxvi.conclusio.

Si teneatur cum cōmuni uia q̄ deus possit suppositare quālibet naturā possibile ē
q̄ Christus assumit paneitatem in unitate diuini suppositi: & possibile est q̄ per ta-
lem suppositionem Christus sit præsens in altari ubi est panis & ita q̄ sine cōuer-
sione aut annihilatione paneitatis Christus sit in altari secundū possibilem uerita-
tem sacramenti eucharistiæ nō quidē instituti a Christo sed possibilis instituti.

xxxvii.conclusio.

Qui credit istam propositionem uidelicet. si teneatur cōmunis uia de possibilitate
suppositionis a deo respectu cuiuscunq; creaturæ. dico q̄. sine cōuersione sub-
stantiæ panis in corpus Christi uel paneitatis annihilatione fieri pōt ut in altari sit
corpus Christi secundū ueritatem sacramenti quod sit dictū loquendo de possibili
non de sic esse permittere sensum explicatum in præcedente conclusione non errat
in fide.

xxxviii.conclusio.

Ista uerba hoc ē corpus meū & cætera. Cū a Christo placata sunt significatiue tene-
bant nō materialiter.

xxxix.conclusio.

Ista eadē uerba cū ab euāgelico sacerdote cōsecrāte pferunt materialiter. i. recita-
tiue tenent nō significatiue.

xl.conclusio.

Miracula Christi quantum ad rem factam sunt argumentū q̄ fuerūt facta in uirtu-
te diuina.

xli.conclusio.

Miracula Christi quantum ad modum faciendī sunt argumentum q̄ ipse Christus
faciens uirtutem diuinam a se habebat non aliunde.

xlii.cōclusio.

xlii.conclusio.

Deus perfectissimo modo cognitionis cognoscit & se & omnia alia a se.

xliii.conclusio.

Ideo est omnis perfectio simpliciter.

xliiii.conclusio.

Si utamur hoc nomine intellectualis secundum modum Dionysii ut dicit notitiam appropriatam naturae angelicae sicut rationale dicit notitiam appropriatam naturae humanae tunc improprie dicimus quod deus sit intellectualis aut quod intelligat.

xlv.conclusio.

Anima per illud intelligere abditum quod est directum & permanens sine adminiculo sensus aut fantasiae se ipsam tantum actu & distincte intelligit.

xlvi.conclusio.

Alia per multiplices & varios alios actus suos uaria & multiplicia alia a se intelligit.

CONCLUSIONVM FINIS.

Breue Alexandri. vi. pont. Maximi Ad Io. Picum Mirandulam Concordiae Comitem.

Dilecto filio nobili uiro Ioanni Pico Comiti Mirandulae.

ALEXANDER PAPA .VI.

DILECTE Fili salutem & apostolicam benedictionem omnium catholicorum quieti & famae eorum praesertim quos generis nobilitas litterarum disciplina uitae fideique orthodoxae integritas comendat quantum cum deo licet consulimus. Dudum siquidem cum primum ad se. re. Innocentium papam octauum praedecessorem nostrum & Romanam curiam te contulisses: & noningentas in theologia & aliis facultatibus conclusiones ex permissione praefati praedecessoris publice: ut moris est: disputandas affixisses: quas sub apostolicae sedis correctione te sustentare offerebas. Et dictus praedecessor inter illas aliquas fidei & religioni nostrae contrarias erroneas: scanda- losas: & male sonantes: ac de non sana doctrina suspectas ab aliquibus intellexisset: tunc integritati fidei consulere uolens: ne fidelium mentes & praesertim simplicium qui ad huiusmodi publicas disputationes confluere solent corrumpere: Nonnullis uenerabilibus fratribus: tunc suis: nunc nostris episcopis: & aliis sacrae theologiae ac utriusque iuris professoribus per eum nominatis per litteras suas in forma breuis commisit & mandauit ut contenta in dictis conclusionibus examinarent: an aliqua ex illis ex uerborum a fide catholica dissonarent: aut haeresim saperent: seu dubiae & ancipites ad erroneum sensum trahi possent: & ipsi praedecessori referrent licet plenius in dicto breui continetur: ut habita fidei relatione eorum oportune prouideret. Qui quidem episcopi & professores eidem praedecessori retulerunt quasdam sibi uideri conclusiones suspectas: & ut asseriebant haeresim sapientes: Quas tamen conclusiones gratia tantum scholasticae disputationis ac sub apostolicae sedis correctione disputandas publicaueras: & tales demum eas te habiturum professus es: quales per eundem praedecessorem nostrum iudicarentur: iureiurando promittens cui cunctae declarationi quam ipsum praedecessorem super hoc facere contingeret assensurum. Deinde uero per dictum praedecessorem accepto te quendam alium librum apologeticum edidisse in quo easdem conclusiones in meliorem & catholicum sensum declarans interpretabaris: & circa eas intellectum sinceram fidei explicabas. Idem

prædecessor ne præmissæ propositiones corda fidelium quoquomodo corrumpere/interdixit lectionem libelli prædictarum noningentarum cōclusionum re-
 men nullam ob præmissa incurrisse extimationis notam declarauit: ut in eisdem li-
 teris quarum tenorem hic pro expresso haberi uolumus latius cōtinetur. Verum
 eidem prædecessori postea aliquibus suggerentibus prætextu dicti apologetici te
 præmissio iuramento tuo contrauenisse: te in Galliis agentem ad curiam citari man-
 dauit: cuius mandatis reuerenter acceptis ad Romanam curiam regressurus iter
 arripuisti. Cūq; in Italiam pertuisses ex beneplacito ipsius prædecessoris in par-
 tibus Florentiæ substituti: Interim uero præmissis ad nostram noticiam deductis
 inquisitaq; per nos totius negotii ueritate: Comperitq; & præsertim referentibus
 Ven. fratre nostro Geor. episcopo Albanen. & Vlixbonē. ac dilectis filiis Ioā. Ba-
 ptista de Vrsinis tituli sanctorum. Io. & Pauli præbytero: & Francisco sancti Euz-
 stachii diacono. S. R. o. ec. Cardinalibus. Quibus specialiter cōmiseramus ut adhi-
 bito secum dilecto filio Paulo Genuē. theologiæ ac ordinis sancti Dominici pro-
 fessore: & sacri palatii apostolici magistro se accurate informarent & nobis refer-
 rent. Nihil aliud postea contra te actum processum seu attentatum fuisse. Quodq;
 in eodem apologetico: quod in orthodoxam fidem a cuiusuis suspicionis nota me-
 tem tuam apud omnes releuandam scripseras iudicium & determinationem ipsius
 prædecessoris ac sedis apostolicæ cui te humiliter submisisti cōtinue expectare af-
 firmabas: & in præmissa promissione & iuramento tuo perstiteris prout etiam per-
 sistere intendis & denuo etiam promittis ideo nos bonam & integrā mentē & sin-
 ceritatem fidei ac in nos & sedem apostolicam deuotionem & obedientiā tuā pater-
 no affectu complectētes ac te quem ēt diuina largitas uariis uirtutibus illustrauit
 propotiori cautela tua ab omni reatu periurii si quem ēt forsan indirecte dicto iu-
 ramento tuo cuius formam hic haberi uolumus pro expresso aliquo modo cōtra-
 ueniendo incurrisse absoluentes & absolutum fore censentes causam cōmissionis
 huiusmodi aduersus te: & illius statum indiuidualem pro expresso etiam habentes
 & quous pendeat coram quibuscunq; iudicibus etiam sanctæ Romanæ ecclesiæ car-
 dinalibus ad nos aduocantes: motu proprio & ex certa sciētia extinguimus: teq; in
 eodem iuramento tuo persistentem iuxta formam litterarum ipsius prædecessoris
 nullam omnino propter præmissa incurrisse extimationis notam & propter editio-
 nem declarationum & apologetici huiusmodi aut alias nullam hæresis speciē uel
 suspensionem aut notam sinistram incurrisse seu in crimen ueri uel ficti relapsi incidisse
 se aut pœnas uel cēsuras in iure uel alias: contra hæreticos uel de hæresi suspectos
 contentas siue latas quomodolibet incurrisse: similibus motu & scientia auctorita-
 te præfata per præsentēs decernimus: & declaramus inhibētes districtiusq; in uim
 sanctæ obedientiæ mandantes ordinariis locorum & commissariis ac officialibus
 quibuscunq; etiam hæreticæ prauitatis inquisitoribus ne te præmissorum occasio-
 ne quomodolibet molestare: seu inquirere præsumant decernentes irritum & ina-
 ne si secus super his a quoq; quauis auctoritate scienter uel ignoranter contigerit
 attentari: præmissis necnon constitutionibus & ordinationibus apostolicis ceter-
 isq; in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunq; De quibus etiam hic
 expresse facienda esset mētio specialis. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub
 annulo piscatoris die. xviij. Junij. Mcccxciii. pont. nostri anno primo.

.L. podocatharus.

IOANNES

EXPOSITIONVM DE ENTE ET VNO. LIB. PRIMVS.

IOANNES PICVS MIRANDVLA. DE ENTE ET VNO AD
ANGELVM POLITIANVM. PROHEMIVM.

Arrabas mihi superioribus diebus. Quae tecum de ente & uno Laureti-
us Medices egeram. Cum aduersus Arist. cuius tu ethica hoc anno publi-
ce enarras Platonem in iuxta rationibus disputaret: efficaciter deo vir in
genio & multiformi: ut uideat factus ad oia: in quo illud praecipue
admitto: quod cum sit semper in Rep. occupatissimus itarium semper aliquid
aut loquatur aut meditat. & quod Arist. dissentire a Platone existimant a me ipsi dis-
sentire, quod concordet utriusque facio philosophia. Rogabas quoque & defenderet in ea re
Arist. & Platoni Magistro consentire. Dixi quae tu mihi in mentem uenerunt consi-
mans potius quae tu Lauretio inter disputandum rinderas: quam nouum aliquid afferes. Sed
non tibi hoc laus: efflagitas. Nam quod de his fultus in ipsa qua adhuc prurio Platonis
Aristoteli concordia sum scripturus breui tamen ad te commentario de pstringam ea quae
tunc tibi coram de hac quaestione sum locutus. Cum forte & Dionysius beniuenuus ad es-
se utriusque nostrum p sua: & doctrina & integritate carissimus. Ego uero negare tibi
quod possum: in re praesertim haereticis socio penedixerim in diuino. Liceat autem mihi
per linguam politioris uindicare uerbis uti quibusdam nodum fortasse laui iure donatis.
Quae tamen ipsa rerum nouitas & quaedam prope necessitas expressit nec elegantio-
ris stili lenocinium quateram. n. Malus inquit. Ornari res ipsa negat contenta de
eri. Fuerunt igitur haec si recte memini de quibus armonem habebamus.

Acerimū
Laurentii
ingenium

Cōcordia
Aristo. &
platonis

Malus

Capit. primum A Platonis asseueratū est ab uno ens praecedi.

Aristoteles multis in locis rindere haec sibi inuicē & aequali
esse ambitu dicitur. I. & ens: uerū itē & bonum: sed de his
postea. Resistit academia cui placet unū ē prius ente pri-
us ēt: ut dicit & simplicius intelligi uolūt & cōius. Quae
re. & deū: cuius summa simplicitas esse. qdē unū. dicūt non
tā esse ens. Intra terminos itē unius concludi primā oīum
materiā itē. Illā & informē. Quae tamen extra ut uolunt en-
tis limine est. Fū illud afferūt nō idē esse quod unū oppo-
natur & quod enti. opponi autē enti qdē nīhil unī autem

multitudinis eadem igitur lege qua & opposita cēseri duo illa. Ens & unum: ut
non conueniunt nec respondere: inuicem existimantur.

Capit. secundum Platonem nullibi unum esse ente superius sed potius aequia inuicē.

In illi rationibus inueniunt: quas priusq dissoluamus non abrefuerit qd de
hac qōne a Platone expressum inueniat in medium attulisse de ente & uno
duobus locis inuenio Platonē disputantē in parmenide. I. & sophiste: con-
tēdunt academici utrobique a Platone unū supra ens poni. Ego uero hoc de parme-
nide primum dixerō neq totō illo dialogo qdē asseuerari nec si maxime asseueret
qdē tamen ad hūc inueniri unde Platoni dogma istius modi ascribamus certe liber
ipser dogmaticus non est cēsendus quippe q totus nīhil aliud est q dialectica quaedā
exercitatio cui nō nīz tamen abest ut ipsa dialogi uerba refragētur: ut nullae extant
magis & arbitrariae & uiolentae enarrationes: quae ab his allatae sunt qui alio sen-
su interpretari parmenidē Platonē uoluerunt: sed omittamus oēs interpretes.
Ipsam inspiciamus dialogi sentētia qd ordiat quo tēdat qd pmitat: qd exequat. Por-

oīa

k

EXPOSITIONVM DE ENTE ET VNO

Verba p- ro ita se hēctū ab ea disputatiōe unū ne sint oīa an sint multa quæ sunt: Socrates ad
menidis ideas diuertisset multa q̄ sup his a parmenide sciscitaret: R̄ndet parmenides place
Veritas re sibi imperū illū: p̄pensionēq̄ ai ad res altissimas diffiniendas: ceterq̄ collige inq̄
logicæ reipm diligētiusq̄ te dū iuuenis es in ea facultate exerce: quæ inutilis multis uidet̄
unde ab illis nugacitas siue garrulitas nūcupat̄: alioq̄ ueritas te fugiet. Cōfessum
aut̄ apud oēs qd̄ & sequentia manifestat̄p hæc uerba ab illo dialecticā significari:
post quæ cū ita parmenidē Socrates interroget quis exercitationis huius modus
est p̄menides: r̄ndet ille priō eū eē quē a Zenone audierat tū particularius de hæ
re docens admonet ut p̄spicaci solertia circūspiciat nō solū qd̄ consequat̄ si res aliq̄
sit: sed & quid cōsequat̄ si nō sit: tum uideat: quid consequatur rem illā quā esse aut
nō esse ponimus ut se respicit ut alia: quid itē alia uelō ut illā respiciūt & cum plu
ra ille in hāc sniam tū Socrates ita: Arduū opus affers nece oīno itelligo. Sed cur
ipse aliqd̄ nō ponis atq̄ isto quē p̄bas mō p̄tractas: quo mihi dilucidior huius rei
fiat intellectus r̄ndet parmenides hoc sibi senī esse laboriosum. deniq̄ Zeno facien
dū hoc dicit eē parmenidi qm̄ paucorū cōuētū est alioq̄n pax̄ decore aut̄ huiusmō
di quādā i celebritate multorū tractari a sene qm̄ quorūsq̄q̄ nouerit tractationem
huiusmodi & euagationē ad ueritatē ad p̄fiscendā esse necessariā faciūt uel hæc uer
ba Zenonis plenā fidē eius qd̄ diximus: qd̄ n. parmenides tractaturus ē. Tale ē si
credimus Zenōi ut nō sit palā i multorū cōfessu a sene tractādū: si ut illi uolūt de
diuinis ordinibus de priō repositum p̄cipio agit quæ tractatiō senī congruentior
aut erubescēda minus: sed cura oēm ecōtrouersiā nisi nos ipsos uelimus fallere. Id
circa quod ueritaturus erat parmenides dialecticum esse negociū atq̄ aliud ab eo
Socrates postulauerat. Id autē iuuenilis potius q̄ senilis officii Zeno iudicauerat.
Quibus ē testimoniū si nō credimus ipm̄ p̄curramus dialogū. Videbimusq̄ nūq̄
aliqd̄ affirmari. Sed ubiq̄ solum quæri hoc si sit: Quid cōsequet̄. Quid item si nō
sit. Occasionem aut̄ suæ sniæ de ente & uno hinc academici aucupari suntq̄ prima
positione hoc se problemate exercet ut uideat s̄ola sint unum quidnam consequa
tur respondetq̄ futurum ut illud unū qd̄ esse ponimus sit impartibile sit infinitum
nūquā sit & cū id genus multa enumeret affert & hoc inter alia. Futurum. s. ut illud
unū nō sit ens. Attēde aut̄ ē si hæc dialectica nō sit exercitatio. Sed de ente unūq̄
dogma tradat̄: q̄rū hæc differantia afferere. s. unū sup̄ ens esse & hoc asserere futurū
ut si oīa sint unū: illud unū ens nō sit & de parmenide satis. Entm̄ uero in sophistis in
hanc sniam potius loquit̄ esse unum & ens æqualia q̄ esse unum ente: supius. Hoc
enim ubi explicet nō inuenio. Illud multifariā significat ut per hæc uerba. Nā ita
cōsiderans cōfiteris necessariū eē eū qui aliqd̄ dicit unū aliqd̄ dicere & mox eū uer
ro qui nō aliqd̄ dicit necesse ē neq̄ unū qd̄. i. nihil dicere. Hæc ille. Equū ergo apud
eū imo eadē sunt nō unū & nihil æq̄lia itē unū & aliqd̄. Post hæc itē p̄bat dici non
posse. nō ens esse unū. Atq̄ ita colligit. Ens nō em̄ nō accidit ergo unū non accide
nō enti loquit̄ autē de uno qd̄ supra dixerat æquale esse ei qd̄ est aliqd̄ uidet̄ igit̄
tur pro cōfesso habere unū esse ens. Sed esto demus Platonē hoc affirmasse quod
certe nusquam affirmauit. Age examinemus ip̄ quem sensum dici uere potuerit
suis primum aristotelicæ sententiæ in hunc modum fundamenta iacentes.

Quod in
sophiste
dicat de
ente &
uno

Caput tertium parmenidis: Dionysii: Simpliciiq̄ testimonio ens
unum inuicem & æquari probatur.

Dictio

Icto hæc ens, de qua ambigitur uni ne æqualis sit dupliciter accipi in modum
 pot. Primus est ut cū ens dicimus: oē id intelligamus quod est extra nihil. Entis du-
 Quo mō usus est Aristoteles cū uni ens æquale fecit. Nec dictionē absq̃ plex mo-
 rōne sic usurpauit: nā ut uere dē sentire qdē ut pauci loq̃ autē ut plures debemus. dus
 Sentimus. n. & opinamur nobis: loq̃mur aliis. i. multitudini: atq̃ ideo loquimur ut
 intelligamur. Vulgus autē & q̃cūq̃ e medio ita ens accipiūt ut oē id dicat. ens cui
 nō deest eē: & qdē dici nihil uere nō pōt. Sed & q̃ habiti sapientissimi apud hos ip̃os
 q̃ cōtra sentiūt dictionē hæc ita ufos inuenimus. Parmenides. n. pythagoreus cū di-
 xit unū esse id qdē ē. Deū intellexit. Si simplicio credimus aliisq̃ p multis qui tueri
 parmenidē nolunt aduersus eosq̃ illū calūniat. Q̃ uasi oīa dixerit esse unū. una. n.
 uoce rōdent nūq̃ creditū a Parmenidæ nō ē in rebus diuisionē: multitudinē plu-
 ritalitē: Q̃ nā ip̃s alibi in suis poematis aperte cōfiteat: sed cū dixit unū est qdē est
 iudicatū ab eo illud cui uere entis appellatio congruit. & qdē uere est esse unū tūc
 qdē unum deus est. Q̃ uare si Parmenidē credimus eiusq̃ defensoribus ēt platoniciis
 unū supra ens esse nō pōt nisi sit supra deū: tūc abest ut deū esse ens neget. Parme-
 nides ut solideo uerā entis appellationē cōcedat. Atq̃ ita primæ rōnis Platonice
 solutio nobis obiter occurrat. Sed & Diōysius Areopagita: Q̃ uēq̃ cōtra nos dispu-
 tat fauorē suū: sūa faciūt nō negabit uere a deo apd̃ Mosen dici ego sū q̃ sum. qdē
 græce ita legitur: ἔγω εἰμι ὁ θεός. i. ego sū ens. Q̃ uin ipsimet cū dicāt nihil siue nō
 ens opponenti sicut multitudo opponit unū. Cōcedet necessario illud qdē nō ē ens
 esse nihil siue nō ens. Sicut qdē nō ē unū est multū siue multitudo: q̃ re fr̃ eadē seruāt
 legē locutionis fateant. oportet deū aut nihil esse qdē aures ip̃sæ formidant aut esse
 ens. Hoc mō ens cū accipit. illud primū axioma & uniuersale p̃loquiū statuimus
 de re q̃libet necessario dici aut esse eā aut nō esse de nulla autē utrūq̃ simul aut dici
 aut cogitari posse. Cū ergo extra oīa nihil sit præter ip̃m nihil si hoc modo acceptū
 ens solū nihil a se excludat. oīa ambiat. p̃culdubio necesse est. Q̃ uare plura eo ama-
 bire unum nō pōt. nisi ip̃sum ambiat. nihil quod Plato negat in sophiste. Cum dicat
 nō ens siue nihil unum dici non posse si neq̃ ambit pauciora ut ip̃s uolunt: & qualia
 ergo & ens & unum.

Caput quartum quo modo ente dici aliquid superius possit declaratur.

Explicauimus aliter ex his modis q̃bus accipi ens posse dicebamus: quo
 q̃ utunt: quē admodū recte uti possunt uerissime affirmāt nihil esse ente
 cōius. Restat aliter explicemus iuxta quē erit manifestū posse nihil omi-
 nus: & uere dici esse aliqd̃ qdē supra uentis eminetiā collocet. Nominū alia cōcreta
 alia abstracta. Cōcreta calidū lucēs cādīdū hō. Abstracta calor lux cādor huma-
 nitas. Est autē hæc uis illorū & diuersitas ut qdē abstractū dī: Id notet qdē a se tale ē
 nō ab alio. Cōcretū ex aduerso id significet qdē nō a se sed alterius beneficio tale ē.
 Sic lucēs lux. lucet. Cādīdū cādore cādīdū ē: & hō humanitate ē hō. Q̃ m̃ uero ni-
 hil se ip̃m p̃cipat neq̃ eadē cōditio eidē rei & a se & alterius p̃cipatiōe lesse pōt.
 Sequitur ut qdē abstractū dī a cōcreto denominari nō possit q̃ re nō cōgrue dī cādor Denomi-
 nādīdus ē: nigrēdo nigra ē: imo si ridiculus erit q̃ talia enūciat non q̃a cādor niger sit
 aut calor frigidus: sed q̃a tūc & illa a nigrēdit: & hic abest a frigiditate ut quæcūq̃ gula
 cādīda sint illo cādīda sint: & quæcūq̃ calēt huius p̃cipatiōe caleant. Quædā Bisariā ne
 ergo negamus rei cui p̃iā inesse aut q̃a ille nō hēt: ut cū dicimus nigrū non esse albū
 aut quia excellentiori nota: & p̃fectiori rōne hēt: quā nos hēre eā ex tali locutione
 cui p̃iā in-
 esse

EXPOSITIONVM DE ENTE ET VNO

significamus: ut cū negamus albedinē ēē albā nō quā nīgra sit sed quā nō solū ideo nō est nīgra quia est alba: quod idē est dictū: quia habet albedinē. Sed quia ipsa albedo est. Veniamus ad nra ens cōcretū nōis faciē habet. Idē. n. dictū ē ens & id quod ē. Cui abstractū ut hāc dictio esset ens dicat quod ipsū ēē picipat. Sicut lucēs dicūt quod lucē picipat & uidens cui iest ipsū uidere. Ad hāc ergo exactā entis significātiōem si respiciamus illud esse negabimus ens nō solum quod nō est: & quod est nihil. sed illud quod a deo ē ut sit ipsum esse quod a se & ex se est: & cuius participatione omnia sunt: sicut nō id solū negabimus esse calidū quod est expers caloris sed quod ipse calor est. Tale autē est deus qui est totius ēē plenitudo: qui solus a se est & a quo solo nullo intercedente medio ad esse oīa pcesserunt. Hac igit rōne uere dicemus deū nō ēē ens sed sup ens & ente aliqd esse supius hoc est deū ipsum: cui quā unius dat appellatio cōsequēs in deo ut unū supra ens ēē fateamur. Vocamus autē tūc deū unū: nō tā enūtiātes quod sit quā quō sit oīa quā est. & quō ab ipso alia sint. Vnū. n. inquit Dionysius dicitur deus quā unice ē oīa: Rursus unū dicūt quā ita principii oīum ē quā sunt sicut oīum numerorum principii unitas est. Quia pp si ut uoluit Academici Plato in prima positio ne parmenidis affirmat unū esse ente supius nō erit illud unū aliud quā deus: quod & ipsi fatent cōi cōsensu asseuerantes de primo rex oīum principio ibi a platone tractari. At dicet quāpiā hac saltē experte discors erit Aristoteles a pla. Quod Aristoteles nunquā ita ens accipit ut sit sub uno deū: quod nō cōprehēdat quod Plato facit. Hoc quod dicūt Arist. nō legerūt facit. n. & imple hoc: & longe clarius quā Plato. Nā sexto primæ phiz libro ait diuidi ens in ens p. se & ens p accidens. Cū ens p se in x. genera dubiū nullū apud bonos interpretes sub hoc ente deū nō cōtinerit: neque est ens p accidēs neque sub ullo. x. generū cōtinet in quā diuiditur ens per se. Vulgata itē apud pipatheticos est illa diuisio quā dī ens diuidi in substantiā & accidens quod cū sit ita accipimus ens ut deus supra ens sit: & nō sit sub ente quēadmodū docet Thomas primo libro cōmentariorū in theologicas snias. Adiciā & hoc iniuria gloriari quosdam Platonicos: quod si mysteriū habeāt Aristoteli ignotū cū dicūt duas ēē pprias dei appellatiōes unū. s. & bonū atque ita bonū & unū ante ens esse. Sicut. n. ostēdimus nō latere pipatheticos quo modo supra ens deus intelligi possit: possumus & hoc ostēdere duo in primis hāc noīa boni. s. & unius deo Aristoteli dedisse. nā. xii. libro primæ phiz post quod de toto ente separatimque mentibus disputauit. Quare postremo (quasi post omnia ad dei solius pprietates inuestigandas cōuersus) an pter bonū quod quasi in exercitiū sentitiū uniuerſitate ē. sit bonū aliqd separatū quod inducere huius exercitiū idque determinat quod bonū deus ē: de quo cōsequēter eodē capite unitatē probat in eius testimonium post ualidas rationes illud etiam citans Homeri αὐτὸς θεὸς καὶ νόμος καὶ δόξα καὶ ἔργον καὶ βίος καὶ λαός. Vbi ergo falsus? ubi discors a Platone est Aristoteles? ubi prophanus? ubi de deo minus quod deceat honorifice sentiens?

Caput quintum in quo declarat quā ratione multa deo adscribant peripathetici: quod de eo negant platonici docet: quonā pacto p quattuor gradus ad caliginem alcedamus quam deus inhabitat.

Soluamus nūc rōnes Platoniorū quibus nō eo mō cū & nos cōcordamus sed absolute aduersus Arist. unū cōtēdūt esse ente supius & quā satis ex superioribus soluta sit priā rō: quod dicebat deus unū nō tñ ens. fuerit tñ opæ pratiū digredi latius ut ostēdamus cur nō solū a diuersis utpote platonici & pipathetici sed ab eodē sapie auctore multa de deo & uere affirmant: & uere negent. Deus oīa est &

Soluamus nūc rōnes Platonīcorū qbus nō eo mō cū & uos cōcordamus
sed absolute aduersus Aristo. unū cōtēdūt esse ente sup̄ius & q̄q̄ satis ex su
prioribus soluta sit priā rō: q̄ dicebat deus unū nō tñ ens. fuerit tñ op̄e pri
tū digredi latius ut oñdamus eū nō solū a diuersis utpote platonīcis & pīpathetī
cis sed ab eodē s̄p̄e auctore multa de deo & uere affirmēt: & uere negēt. Deus
oīa est &

LIBER PRIMVS.

omnia est & eminentissime atq; perfectissime est omnia. Quod non erit nisi ita in se claudat omnium perfectiones ut quicquid ad imperfectionem spectat in rebus a se reiciat. possumus autem quicquid imperfecti ratione habet in his quae sunt duplici capite diffinire. Altera est cum quid in re est quod in genere illius rei minus perfectum est. Altera cum perfectum suo quod in genere est sed ideo non simpliciter perfectum: quoniam unius tantum generis perfectionem habet. Imperfecta & multa sunt extra ipsam genera suis perfectionibus honestata quae in illo includuntur. Et ideo in re. Exemplum primi cognitio sensualis non ideo solum imperfecta est quia cognitio tantum est & non duplex est appetitio: sed quia & imperfecta cognitio est. Tunc quia organo eget bruto & corpore. Exemplum talitum quia extrema solum attingit res ad intima. id est ad substantiam non pervenit. Cognitio item eius quod humana: quae rationalis dicitur imperfecta cognitio est: quia vaga incerta mobilis laboriosa non est suo adde intellectuali cognitionem mentium divinam: quas theologi vocant angelos & ipsa in genere etiam imperfecta cognitio est. Vel ob id saltem quod extra se quaerit quod intra se. id est plene non perfectum possidet hoc est veritatis lucem quae eget & quae perficitur. accipe vitam: Vita ea quae est in plantis immo quae in omni corpore est. Non ideo solum imperfecta quia vita est tantum & non cognitio sed quia non pura vita potius aut vivificatio quaedam ab anima in corpus derivata spiritus fluens spiritus admixta morti. Magis denique mors vocanda quam vita. Incipimus. n. si forte ne scis: tunc mori cum primum incipimus vivere: & mors cum vita praeterit: tunc primum desinimus mori. cum a corpore mortis huius per carnis mortem absolvimur: sed nec perfectam vitam est angelorum: quae nisi penetrat vivificus radius divinae lucis foueret in nihilum tota dilaberetur eadem ratio in ceteris: cum ergo deum cognoscere deum vivere facis: illud primum attende ut vita & cognitio quae illi ascribitur. His omnibus detrimetis libera intelligat. Sed non hoc satis. Restat. n. altera imperfectio cuius exemplum hoc. Concipe vitam perfectissimam quae. id est tota sit vita & pura vita nihil habens mortale nihil mortis admixtum: quae nullo egeat extra se per quod duret stabilis & permaneat. Concipe item cognitionem quae & omnia & simul perfectissime me cognoscant. Adhuc & hoc cognoscere. id est in se omnia haec cognoscere: ut non extra se quaerat veritatem: quae cognoscatur: sed ipse ipsa sit veritas adhuc horum utrumque quod suo in genere perfectissimum & tale ut extra deum esse non possit. Sic tamen acceptum & ab invicem distinctum deo indignum est. deus. n. omnia modis & infinita perfectio est: sed non ideo tamen omnimoda & infinita quia omnes particulares perfectiones atque infinitas tales in se comprehendat. Tunc. n. neque ipse esset simplicissimus: neque infinita essentia quae in eo sunt sed esset infinitum unum ex multis infinitis numero finitis aut perfectione collectum: quod aut dicere aut cogitare de deo prophetatum est. At vero si vitam perfectissimam quidem vita est. Sed vita est tamen & non est cognitio: Itemque appetitio siue voluntas quae perfectissima quidem voluntas sed voluntas tamen & non vita neque cognitio est. Similiaque alia in deo collocantur. manifeste futurum est ut divina vita finita sit perfectionis: quoniam est habet perfectionem quae vita est non habet eam quae cognitionis quae appetentiae collamus ergo a vita non id solum quod eam imperfectam vitam facit sed quod facit eam vitam tamen & a cognitione similiter aliisque nominibus quibus deum appellamus tuncque quod ex omnibus remanebit necessario tale erit quale deum intelligi volumus. id est perfectissimum infinitum simplicissimum. Et quoniam vitam ens quoddam est sapientia item ens quoddam pariterque iustitia utique si particularitatis & terminationum conditione his adimamus: quod superest non hoc aut illud ens erit. Sed ipsum ens sed simpliciter ens sed universale ens non praedicatio. Quoniam si universale sed perfectionis similiter sapientia bonum quoddam est quia hoc. id est deus est bonum quod est sapientia & non est illud bonum quod est iustitia tollit inquit Augustinus hoc: Tolle illud. id est particularem hanc tolle limitationem per quam sapientia ita est bonum Augustinus.

Nota.

Quo cognitio humana imperfecta
Quo cognitio angelica imperfecta
Quando incipiamus mori quam vivere

EXPOSITIONVM DE ENTE ET VNO

Videre
dei facie
in enig-
mate.

Quo de-
us est ip-
sum unū

Deus sup
oē quod
dici a no-
bis aut
concupi
potest.
Pfal.

Dionysi-
us

Primus
gradus

Cōtra epi-
cureos

ægyptios
Varronē

& alios

quinta de
cas cōcor-
dia pla-

& Aristo-
Secūdu-
gradus

quod est sapientia. quod non est bonum quod est iustitia. pariterq; iustitia sic habet
iustitiæ bonitatem: ut non habeat eam: quæ est sapientiæ. Tuncq; in enigmate fa-
ciem dei uidebis. i. omne bonum ipm bonū simpliciter bonū omnis boni bonum.
Ita uita sicut ens quoddā est ita est unum quoddā: est. n. perfectio una pariterq; sa-
pientia perfectio una est. Abiice particularitatē remanet non hoc aut illud unum.
sed ipm unū & simpliciter unū. Cū ergo deus ille sit: qui ut a principio dicebamus
ablata oīum imperfectione oīa est. Certe cum a rebus oībus & quæ sub suo genere
imperfectiōe & sui generis particularitatē abdicaueris id qd̄ remanet deus est. de-
us ergo ipsum ens ipsum unū ipsum bonum similiter & ipm uerum. Duos iam gra-
dus pmouimus ad caliginē ascendentes q̄ deus inhabitat: diuinis noībus omnem
purgātes maculā: quæ ex rerum est significatarū imperfectione. Adhuc duo super
sunt gradus quorū alter nominū arguit deficientiā: alter nostræ intelligentiæ accu-
sat infirmitatē. Hæc noīa ens uerū unū bonum cōcretum quid dicūt & quasi par-
ticipatum. quare rursus dicimus deū sup ens: sup uerū: sup unū: sup bonum esse:
quia. si ipsum esse est ipsa ueritas ipsa unitas ipsa bonitas. Verū adhuc i luce sumus:
deus aut posuit tenebras latibulū suum. Ad deū ergo nodū peruētum est donec enī
quod de deo dicimus etiā intelligimus & cōprehēdimus in luce uersari dicimur: &
tanto minora deo & loqmur & sentimus: quāto infinita sua diuinitate capacitas no-
stræ intelligētiæ minor est. Ad quartū igit gradū cōscēdentes intremus ignoratiā.
lucē: & diuini splendoris caligine exoculati clamemus cū ppheta. Defeci in atriis:
tuis domine. Hoc unum de deo postremo dicētes esse ipm intelligibiliter & ineffa-
biliter super id oē qd̄ nos de eo pfectissimū uel loqui possumus nel cōcipere: Tunc
sup ipsam et q̄ cōceperamus unitatē bonitatē ueritatē. Supq; ipm esse deū eminē-
tissime collocantes huc respiciens Dionysius Areopagita postea oīa: quæ in sym-
bolica theologia in theologicis institutionibus: & quæ de diuinis nominibus & de
mystica scripserat theologia postremo in calce eiusdē libri q̄li qui iā in caligine eēt
& ut poterat de deo sanctissime loqueret sic post quædā alia ad idē attinētia exela-
mauit: neq; ueritas est: neq; regnū: neq; sapientiā: neq; unū: neq; unitas: neq; deitas:
aut bonitas: neq; spūs est quātū scire ipsi possumus: neq; filii neq; p̄is est denomina-
tio: neq; aliud aliqd ex his quæ nobis aut alteri cuiq; in mūdo sūt cognita neq; aliqd
eorū quæ nō sunt: neq; eorū q̄ sunt est: neq; ea q̄ sunt illam sciūt sicut ipsa est: neq; scis
ipsa q̄ sunt sicuti sūt: neq; sermo ipsius est: neq; nomē: neq; sciētia: neq; tenebræ: neq;
lux est: neq; error: neq; ueritas: neq; est ipsius ulla oīo positio: neq; ablatio. Hæc uis
ille diuinus ad uerbū. Recolligamus quæ diximus uidebimūsq; in primo nos gra-
du discere deū non esse corpus ut epicuri neq; formā corporis ut illi uolunt: qd̄m
asserunt aiām esse cæli uel uniuersū: qd̄ & ægypti ut senbit Plurax existimauerūt: &
Varro theologus Romanus unde utriq; magnū fomentū idolatriæ: ut alibi deola-
rabimus sed & quidā sunt ex peripatheticis adeo stolidi ut hæc & ueram & Aristotē
telis insani esse confirmant. Vide quantū a uera hī dei cognitionē deficiunt. In cas
quinta de cas cōcordia
cas cōcor-
dia pla-
& Aristo-
Secūdu-
gradus

aliquid atque perfectius omnibus his. Nota in hac oratione non dicitur perfectio qualis in Deo
 lam deo est. Quod respiciet & Dionysius & deinde Platonici deo & uita & intellectus Dionysius
 & sapientia & his similia esse negat sed quia tota horum perfectio quae in his multa & di-
 uersa est. Deus ipse sua unica perfectio est sua infinitas sua deitas quae ipse est in se unit
 & colligitur non sicut unum ex illis multis sed unum ante illa multa. Ideo quidam alii & peripatetici
 timoripathetici quos quidam hoc tenent in omnibus inueniunt Parisiensis theologi. Hac omnia
 in deo esse concedunt. Quod dicentes atque credentes non solum recte dicimus & credimus Parisien-
 & cum is concorditer quae illa negant illud nobis semper Aurelii Augusti fuerit ante oculos theolo-
 sapientiam dei non plus esse sapientiam quam iustitiam & iustitiam dei non plus esse iustitiam quam sapi-
 entiam. Vitaeque pariter non potius in eo esse uitam quam cognitionem nec cognitionem magis coi-
 gnitionem quam uitam. Oportet hanc in deo sunt unum non per confusionem aut commixtionem aut quasi di-
 stinctionem mutua penetrant non sed per simplicem summam ineffabilem fontalem unitatem. In qua
 ois actus ois forma ois perfectio sicut in primo eminentissimo dūce penitissimis diuinis
 infinitatis thesauris ita super omnia & extra omnia excellenter est conclusa ut sit non solum ois
 bonitatis sed magis unum cum oibus quae ipsa sunt secū deficient perfectio uerba & minus
 ois est quae concipitur. Sed uide My Angelus quae nos inania teneat. Amare deum dum sumus in Amare de
 corpe plus possumus quam uel eloqui uel cognoscere. Amando plus nobis perficimus mi-
 nus laboramus nihil magis obsequimur. Malumus tamen semper quodammodo per cognitionem Nota.
 nunquam inuenire quod quimus quam amando possidere. Id quod non amando frustra est inuenire
 sed reddeamus ad maius euidenter ubi iam patet quoniam pacto cum deus alias & mens & in-
 tellectus & uita & sapientia non caperetur us aliquando super haec omnia collocet. Vtrumque
 tamen & uere & consone comprobet. Nec propterea Platonem ab Aristotele dissentire: Platonem
 quod ille in sexto de re publica libro deum quae ibi uocat ideam boni super intellectum & intel-
 ligibilia statuat dante illis quidem ut intelligant. His autem ut intelligant. Hic autem. s.
 Aristoteles saepe deum & intellectum & intelligentem & intelligibile uocat. Nam & Dionysius. Aristoteles.
 Areopagita cum idem dicat quod Platonem tamen negabit etiam cum Aristotele deum se Dionysius.
 ipsum & alia non ignorare. Quare si se intelligit & intellectus & intelligibilis est. co-
 gnoscit enim & cognoscit necessario qui se ipsum cognoscit & tamen si quasi particula Vnde illud
 res ut diuinae perfectiones accipiamus aut cum intellectum dicimus naturam significet. Vnde
 mus quae ad intelligibile quasi ad aliud extra se tendat nihil minus quam Platonem Aristoteles
 stoteles est deum & intellectum & intelligibile esse constantissime sic negaturus. In tertio
 gradu plus aliquid nobis dum tenebris propinquamus illuxit ut non solum non imperfectum & gradus
 quasi maculam aliquid ens deum ipsa cogitatione fingamus quae est si uel corpus uel corporis anima
 uel constitutum ex eis aliter diceret neque item particulare aliquid genus quod perfectissimum quasi
 humana sapientes eum faciamus ut si uel uitam dicamus uel mentem uel rationem sed et eo quod
 uniuersalia indicant notam quod omnia ambiunt uno. Iuero ente & bono melius esse cogno-
 scamus. In quarto gradu non solum supra illas sed supra omne nomen quod formari supra omnem
 motionem quae concipi a nobis possit ipsum esse sciebamus. Tunc primum ipsum aliquo gradus
 non scientes cum eum omnino nesciebamus. Ex quibus colligi illud potest non solum esse deum ut dicit
 Anselmus quo nihil maius cogitari potest. Sed id est quod infinite maius est omni eo quod potest Anselmus
 excogitari ut uere dixerit iuxta hebraicam litteram David propheta. Tibi silentium laus. psalmus.
 Haec pro solutione praeter rationis dixerimus tamen magna est aperta fenestra legitima intel-
 ligentiae librorum Dionysii quae de mystica theologia & de diuinis nominibus inscribuntur. In quibus
 illud cauedum ne aut minore faciamus quam sint quae ille scripsit sunt aut maxima aut dum
 paruū existimamus ois quod intelligimus sonia nobis & intricabilia commenta fingamus.

EXPOSITIONVM DE ENTE ET VNO

Caput septimum quo secundam solutionem platoniorum de prima materia

Hec materia
qua
hylealis
necabulo
de q in
heptaplo
Q in ex
unitatib
orta est
multitudo
Iamblicus

Quod uero obicitur de prima materia frivolum est. Illa. n. quatenus ens est ea-
tenus una est quoniam si Platonis sectari uerba ad unguem uolunt concedat oportet
rebutius illam habere minus rationem quam entis. Neque enim Plato uult ea esse prius nihil
aliogen quo receptaculum formas quo nutrit quo natura quaedam & reliqua erit quas
ea esse in Timaeo ille confirmat. Non est igitur nihil. non omnino entis expressi si Platoni credi-
mus: quoniam tamen eandem in Philebo. uocat non solum multitudinem quae ut ipsi uolunt opponitur
unus sicut nihil opponitur enti sed infinitum. Multitudo autem si sit finita non omnino fugit ra-
tiones unius: quoniam quia finita est una est: tamen infinita multitudo ita omnino omnis natura non
habet sicut nec terminari. Materia ergo prima secundum Platonem magis ens quam una. Quam
qui contra disputat ut unum ente superius comprobaret ens non esse & tamen unum esse dice-
bat. Iamblicus ite Platonius in eo libro quae facit de secta pythagorica materiam
primam uocat dualitate eo quod dualitas prima sit multitudo & reliquarum omnium mul-
titudinum radix. Materia ergo prima secundum eum qui magnus adeo inter Platonicos
est ut diuinus uocet non solum non una sed multitudo sed radix omnis quae in rebus
multitudinis est. Haec diximus sua illis obiectantes. Ceterum neque unitatis expressio
omnino est illa sicut neque esset. Exactam autem unitatem ab eadem a qua & esse recipit forma.
praeterea quae de unitate eius uel affirmatiua uel negatiua disputant: quae omnia his
notissima: qui uel una cum Aristotele deambulanti uinculam fecerint.

Caput septimum in quo tertia soluit rationem platoniorum de multitudine: ostenditque
dicentibus unum esse ente cuius aliquid esse concedendum quod Plato negat.

Solutio
tertia ra-
tionis.

Aliud autem plurimum in tertia ratione. Non enim eo modo opponitur multitudo uni:
quo modo opponitur non ens enti. Haec autem contradictoria habent oppositionem illam
aut priuatiuam aut contrariam de qua re late disputat Aristoteles in x. li. primi
philosophiae. Sed uideant in quas ruinas incidat qui uocant Platonici & unum dicunt ente su-
perius. Certum est quod ens duo ita se habent genera ut sub altero tanquam sub ratione alterum
sit fieri posse ut aliquid inferioris ambitum effugiat: quod tamen non effugiat superioris. Hoc
enim est quare illud dicitur esse cogens. Exemplum in promptu quia alia cogens est homo: potest
fieri ut aliquid sit non homo siue non sit homo quod tamen sit animal: pari ergo ratione si sit
unum ente cogens fieri poterit ut aliquid sit non ens siue nihil: quod tamen sit unum atque
ita de non ente unum praedicabitur: quod expresse in sophiste confutat Plato.

Caput octauum in quo declarat quomodo quattuor habens. scilicet unum uerum &
bonum in omnibus sint quae sunt post deum.

Auicennae
sectatores
Sex termi-
nos posue-
runt.
Auicenna
Auerrois
aduersan-
te momori-
dit

Verissima ergo sententia est quattuor esse quae omnia ambiunt ens unum uerum & bonum.
Si ita accipiantur ut illorum negationes sint nihil diuinum falsum & malum. Addita
sunt his quattuor duo alia. Aliquid scilicet & res a posterioribus Auicennam secutis: quae
multis in locis philosophiam Aristotelem interpolauit: unde sunt illi cum Auerroem magna bella
pugnata sed quantum ad hoc spectat: parua in re discordia. Diuidunt enim hic quod sub uno
intelligitur in unum & aliquid quod a Platone non abhorret: quod in sophista inter has confusissimas dictio-
nes enumerat aliquid: quod quod sub ente continetur partiuntur in ens & res sed de his alibi quae
tuor haec ut ceptum persequamur aliter sunt in deo: aliter in his quae sunt post deum quoniam
de haec deus habet a se alia habet ab eo. Videamus primo quomodo insunt rebus creatis: omnia
quae sunt post deum habent causam efficientem exemplarem & finalem ab ipso. non per ipsum & ad ip-
sum omnia. Si igitur res consideramus ut a deo efficiente constituantur: sic entia dicuntur quae
illo efficiente esse participant ut exemplari suo quod uocamus ideam secundum illas condidit deus
quod drant &

quadrāt & rēdēt uerā dicunt. Vera. n. imago Herculis dī: quā uero Herculi cō
format. Si ut ad eū tāq̃ ad finē ultimū tendunt bonē dicunt: Si uero unaquāq; res
scdm se absolute accipit una cognoscit. Est at̃ hic ordo ut primū unūquodq; sub en
tis rōne cōcipiatur quoniā prius efficit agēs unūquodq; q̃ illud in se sit aliquid alio
quin nō secundū totum quod est esset ab agēte. Quo fit ut nihil sit post deum qd̃
cōcipientes hoc de eo nō intelligamus quod est ens ab alio: ens finitū ens participa
tū. Succedit entī unum. Tertia est ueritas quia postq̃ est aliquid in se uidēdū est an
sit tale quale est exēplar ad quod fuit formatū: cui si simile inuenit̃ reliquū ut in il
lud utpote affine atq; cognatū per bonitatē se cōuertat. Aequali aut̃ hāc esse ambi
tū quis nō uideat? da aliquid eē certe & unū est. Nāq; unū nō dicit nihil dicit ut ait
Plato in sophiste. Est. n. illud quicqd̃ est a se indiuisum & ab aliis diuisum: quā non
sunt ipsum. Hoc at̃ cū dicimus intelligimus unū siue ut Platonis uerbis loq̃mur est
idem sibi & ab aliis alter; quod unicuiq; rei cōgruere in eodē dialogo ipse cōfirmat.
Verū est etiam necessario. Nam si est homo utiq; uerus est homo: idemq; dictū hoc
nō esse uerum aurū & nō eē aurū: nam cum dicis uerum aurū nō est. Hoc significas:
uidet̃ quidē aurum & est aliquid simile auro: sed nō est aurum: p̃pterea Aurelius Au
gustinus definiēs in soliloquiis: qd̃ sit uerū aut uerum est id quod est: quod nō ita ac
cipi debet ut idē sit ens & uerum. Sunt enim licet re idē: rōne tamen & diffinitione
diuersa: quare unū per aliud finiri non debet sed hoc exprimere uoluit Augu. tunc
dici rem uerā cum est id quod uocat̃ & esse dicē: ut tunc uerū est. aurum cū aurum
est & nō aliud est q̃ aurū. Hoc est ergo quod dixit uerū est id quod est: quod quidā
nō aduertētes calūniā faciunt diffinitioni. Similiter aut̃ & bonum est: quia q̃cqd̃
est quatenus est bonum est: & longe errat Olympiodorus mea qdē snia sic credens
probare aliud esse bonū & ens: quoniā bonum simpliciter desideramus. Nō est aut̃
eē simpliciter sed bene esse iōq; fieri posse ut si male sit nobis nō eē desideremus. nā
ut illud ommittamus an qbus male & misere ē recto & naturali desiderio appetere
possunt ut nō sint: non aduertit ille sicut multiplex est eē ita multiplicē esse bonita
tē. Est. n. primo eē naturale rerū ut homini esse hominē: leoni esse leonē: lapidi esse
lapidē: quod esse & naturalis bonitas indiuidue seq̃tur. Sunt alia esse: quē aduēticia
dici possunt ut homini eē sapientē esse pulchrū eē sanū: quē admodū aut̃ sapiētia &
pulchritudo alia entia sunt ab hūanitate ita alia bona sunt. Aliud enim bonū hūani
tas qua hō est hō aliud bonū sapia qua nō iā hō: sed hō sapiēs euadit: sicut & hāc ali
ud & illa aliud ens & est & dī. Sicut ergo oīa appetūt bonū ita oīa appetunt esse &
primo quidē eam appetunt bonitatē quā eē naturale cōsequitur: quoniā hāc fun
damentum sequētium bonitatum: quā illi oēs adueniunt ut sine illa stare non pos
sint. Quomodo. n. erit sc̃lix qui oīno nō erit uerū: nō illa eis sufficit bonitas quā tūc
adipiscūtur cū primū sunt: sed cupiūt accedere & reliquas: quā illam primā absol
uant & exornēt: sicut aut̃ uere dicimus prāter primam ab eis bonitatē alias appeti
bonitates ita uere dicete possumus prāter primū eē desiderari ab eis alia esse: quia
aliud est esse sc̃licet aliud eē hoīem. Et si q̃s des fieri posse ut quis nolit eē si nō sit sc̃
lix nō sequet̃ ut putat Olympiodorus aliud esse bonū aliud ens. sed aliud esse ens
hoīem aliud sc̃licitatē: pariterq; aliā hoīs bonitatē aliā sc̃licitatis quarum alteram
i. primā hō nō uult nisi hēat & secundā ommitto an eadē rōne aliquid bonū simpli
citer dicat̃: & ens simpliciter an qd̃ ens dī simpliciter bonū tale: & qd̃ bonum sim
pliciter ens tale dicat̃. nō. n. hic oīa disputādī locus: uere ergo dicebamus unūq; qd̃

Ordo in
his quatuor

Plato.

Verū con
uertere cum
ente reali
ter
Augusti.

Bonū con
uertere cum
ente
Disputat
aduersus
olympio
dorum

Sicut di
uersum eē
ita bonū

Olympio
dori error

X POSITIONVM DE ENTE ET VNO

qd est eatenus eē bonū q̄tenus est. uidit. n. deus cuncta quæ fecerat & erāt valde bona. Quid nīa bono opifice sunt; q̄ sui similitudinē oībus īprimis quæ sunt ab ipso in entitate igit̄ rex admirari potentiā efficientis possumus dei in ueritate uenerari artificis sapiam; in bonitate reclamare amātis liberalitate in unitate suscipere cōdā toris unicā ut sic dixerim simplicitatē: Quæ unūquodq̄ sibi tū oīa inter se inuicem tum ad se ipsum uniuert oīa: sic unūq̄q̄ ad suimet ad alios; ad dei postremo uocans amorem. Examinemus & eorū opposita an æq̄li similiter ambitu sint fallum; & nihil idē eē oīdunt quæ supra diximus. Malum & nihil si differre dicamus reclamabunt phī pariterq̄ theologi: Quare & facere malum nihil est facere; idēq̄ solet mali nō eē cām efficientē sed deficientē unde illoꝝ insania cōfutat̄: qui duo principia posuerūt alteꝝ bonorū alteꝝ malorū q̄si efficiens aliqd̄ principiu mali eē sed diuide re rē idē ē q̄ destruere nec ita possumus rei cui piā suā & naturalē unitatē adimere ut nihil minus illius eē in sua integritate remaneat. Nō. n. totū est suæ ptes sed illud unū qd̄ dissultat ex partibus ut docet Arist. viii. li. primæ phīæ. Quare si in ptes d̄ uidas totū ptes remanēt quidē totū at̄ qd̄ diuidit̄ ipsum nō remanet sed desinit esse actus; & potētia tm̄ est sicut ptes: quæ prius erāt potētia tūc eē actu incipiūt: q̄ppe quæ prius cū erāt ī toto unitatē p̄piā actu nō hēbāt q̄ tūc primū sortiunt̄: cū sepe te a toto ipso p se subliant. Cap. ix. in quo declarat quō illa q̄tuor ī deo sint.

Malum &
nihil con
uerit. Con
tra errorē
manicheo
rū: Nihil
& diuisū
conuerit.
Aristote.

EXaminemus rursus qualiter hæc sunt in deo cui non insunt in respectu ad cām quā nō hēripse. n. oīum cā a nullo est: duplici at̄ rōne in deo pnt cōsiderari aut q̄tenus alioꝝ cā est: quæ distinctio creatis rebus nō cōuēit quā tū ad pns negotiū attinet: qm̄ deus sic eē pōt ut nō sit cā. Alia nō sic esse pnt ut non sint ab eo igit̄ deū primitus sic cōcipimus ut sit uniuersitas oīs actus; plenitudo ipsius esse quā intelligentiā ita sublegetur ut sit unus ut neq̄ oppositū cōcipi possit. Vnde quantū abert̄: q̄ plura prima principia fingūt plures deos. Statim & uerissimū est: qd̄. n. hēt quod appareat esse & nō sit q̄ est ipsum esse cōsequēs certe ut sit & ipsa ueritas: sed & ipsa bonitas erit: boni. n. tres cōditiōes ut scri. Pla. in philebō ut sit perfectum sufficiens expetendum erit at̄ hoc quod tale cōcipimus pfectum: quia illi nihil deerit qui est oīa erit sufficiens q̄ illud possidentibus nihil deerit in quo inueni ent oīa erit expetendum q̄ ab illo. & in illo sunt oīa: quæ expeti aliqua rōne possunt deus ergo plenissima entitas in diuidua unitas solidissima ueritas beatissima bonitas. Hæc nī fallor est illa ΤεΤρακΤυς. i. quaternitas per quā pythagoras iurabat uocabatq̄ principiu semper fluētis naturæ principium. n. hæc quæ unus sunt deus oīum esse demōstrauimus: sed & iuramus per ea quæ sancta quæ firma quæ diuina sunt: qd̄ illis aut firmitus aut sanctius aut diuinius? Quod si deo ut rerum causa est appellationes has quattuor assignemus ordo totus inuertit̄. Primo. n. unus erit q̄ prius in se intelligitur q̄ intelligat̄ ut cā. Secundo erit bonus. Tertio uerus: Quarto ens. Nam cum cā quæ dī finis prior est ea quæ est exemplaris & exēplaris prior efficiēte. primum. n. appetimus hēre quo ab iniuria tēpestatum ptegamur tum ideā domus mente concipimus: postremo in materia illā extrinsecus efficiendo formamus: quare si quēadmodum superiori capite definiuimus bonum ad causam finalem uerum ad exemplarem ens ad efficientem spectat deus ut causa est. primo boni tum ueri postremo entis rationem habebit: quæ oīa breuiter hic perstringimus facta alioquin quæstionum multarum atq̄ magnarum.

Boni tres
cōditiōes
secundum
Platonem

Pythago
ras.

Qua uia
isti termi
ni p̄ illas
q̄tuor cās
deo con
ueniant.

Cap. x. in quo totā disputationē ad uitæ institutionē & morū emēdationē cōuertit. Verum

LIBER PRIMVS.

Erunt ut aliis potius nobis disputemus illud curādū ne altissima pscrutātes in humili. i. indigna his cōditione uiuamus: qbus celitus datū ut indagare celestiu etiā rōnes possumus. Sed illud assidue meditādū hanc nostrā mentē: cui diuina etiā pūa sunt ex mortali seminio esse non posse neq; foelicē alibi q̄ in diuinorū possessione futurā: tantoq; magis dū hic quasi aduena pegrinat propinquare foelicitati quanto post habita cura terrenorū ad diuina se magis erit erigit & accendit: admonere autē in primis nos p̄zles disputatio uidet ut si esse beati uolumus beatissimū oīum imitemur deū unitatē in nobis. ueritatē bonitatēq; possidentes. Vnitatis pacē turbat ambitio & sibi hārentē animū extra se rapiit: & in diuersa quasi lacerū trahit atq; discerpit. Veritatis splendorē & lucē in ceno in caligine uoluptatū quis nō amittet? bonitatē furacissima nobis furat cupiditas. i. auaritia: bonitatis. n. peculiare hoc cōicare aliis bona quæ possides. quare cū quæreret Plato cur deus cōdidit mundū: rōdens ipse sibi bonus inquit erat. Hęc sunt illa tria sup̄ia. i. uita: cōcupiscētia carnis & cōcupiscētia oculorū: quæ ut scribit Ioānes ex mūdo sunt & non sunt ex patre: q̄ ipsa unitas ipsa ueritas ipsa bonitas est. Fugiamus hinc ergo. i. a mūdo qui positus in maligno euolemus ad patrē ubi pax unifica: ubi lux uerissima: ubi uoluptas optima. sed qs dabit pēnas ut illuc uolemus? Amor eorum quæ sursum sunt. Quis adimet? libido res: quæ super terrā quā si sectemur. i. eturā facimus & unitatis & ueritatis & bonitatis. Neq; n. sumus unum si curuū sensum & spectatē celestia rōne uirtutis fœdere nō deuincimus: sed duo in nobis principes quasi per iterualla regnātes dū nūc deū p. legē mētis nūc Baal p. legē sequimur carnis & regnum nostrum in se diuilem pfecto deiolat. Quod si ita erimus unum ut mācipata sensui rōne sola impēret: lex mēbroꝝ falsa erit hęc unitas quia ueri nō erimus: dicemur. u. & apparebimus hoīes esse. i. aialia rōne uiuētia: & tū erim⁹ bruta: quibus pro lege sensualis est appetētia p̄stigium faciemus his qui nos uidebunt inter quos habitabimus. Nō rōdebit imago suo exemplari: instar. n. dei sumus deus at̄ spiritus. Nos nō spirituales iā: ut Pauli utat uerbis: sed animales cū autē per ueritatem ab exemplari nō excedimus: restabit ut p. bonitatē ad ipsum rēdētes illi aliquādo copulemur. Quod si tria hęc unū. i. uerum & bonum perpetuo annexi ens cōsequūtur. Reliquum est ut cū illa nō sumus etiam p̄orsus nō sumus: & si esse uideamur: & quāuis credamur uiuere moriamur tamen potius iugiter quam uiuamus.

Nota.

Platonis
inquisitio

Nota
Ioannes,
Nota

Paulus

PRIMAE OBIECTIONES ANTONII FAVENTINI ADVERSVS LIBELLVM DE ENTE ET VNO.

I libellus quispia de ente & uno inscribi mereat: necesse est entis uniusq; naturā. p̄prietatesq; explicet: hoc at̄ opusculo qd̄ nuper in manus meas uenit: qd̄q; de ente & uno inscribit. nōnulla p̄tractant a titulo atq; inscriptōe pene aliena: principale si qdē auctoris p̄positū est disputare an iuxta Plato, ens unūq; sele iuicē mutuo cōsequūt? an ut academici putāt unū si ente cōius: sed hoc nō ē de ente & uno p̄tractare sed de mutua entis uniusq; cōuersione: nec oīno absolute sed iuxta Pla. dūtaxat. nec. n. si qspia p̄bus eā solū qōnē agitare q. est an aīa immortalis sit p̄p̄ea de aīa disputaret sed de sola at̄ immortalitate tractatus hēret. Ait p̄terea opia auctor academicos arbitrari deū iuxta Pla. uere ac p̄p̄ie ens nō esse: qd̄ e qdē plurimū demiror. Si. n. oēs academicos siue platonis

Prīa obie
ctio.

Secunda

DE ENTE ET VNO

- cos intelligat: quæadmodum locutio significare uidet: alioquin non absolute pronuntiaret
- Themisti** id academicos sentire mendacio fortasse non caret. Themistius. n. inter Platonicos au-
us ctor non ignobilis ideam quæ rerum principium est ex Platonis sententia testatur uere ac proprie
 esse & unum: platonici uero aut omnes aut plerique non aliud putant ideam: aliud uero re-
Tertia. rum opificem deum pleques propterea dicit. Si quoquomodo defendi potest iuxta Plato. eum unum
 ente cuius ita censendum est: uocabula inquit quæ nomine per latino concreta appellat: ut est
 candidum lucens: ens alienum aliquid significat: quo presente res uocabuli appellationem
 sortiuntur. Aliud quippe est cadaver aliud candidum: aliud homo: aliud humanitas: ens igitur uo-
 cabitur in quo esse aliud est: aliud uero quod subsistit: deus igitur quod ipsum esse est: ens cen-
 seri non poterit: sed unus ex quo omnia continentur & clauduntur: sed nonne huiusmodi defensio
 sibi ipsa parum coheret: quia. n. ratione candidum & homo & ens alienum aliquid significant
 eadem quoque unum & beatum & deus & similia huiusmodi multa alienum aliquid significet.
 necesse est: deus igitur quod unitas est & beatitudo simul & deitas neque unus uocari pote-
Cõfirma- rit nec beatus nec omnino deus. quomodo igitur ens non est sed unus. Præterea ens eo dictum est
tio quod est quæadmodum igitur fieri non potest ut quod sedet sedens non sit fieri etiam non poterit ut quod
Quarta: uere ac proprie est ens non sit: ego. n. inquit deus sum quod sum. Admirabilis autem uideri potest
 quod non solum iuxta platonem defendere conatur deum ens non esse. uerum et Aristotelem quoque
 ipsum in eadem sententiam trahere conatur: quinto. n. inquit methaph. libro: ens diuiditur in ens per se
 & per accidens ens uero per se in decem predicamentis: in nullo autem inquit genere deus collo-
 cari potest quæadmodum beatum Thomam demonstrasse existimat: Si igitur deus non est ens
 per se neque per accidens ut constat iuxta Aristotelem ens non erit: propterea ens in substan-
 tiam & accedens iuxta uulgatissimam diuisionem segregatur: non est autem deus accedens neque
 substantia: ea enim inquit deus est: deus autem cuiuslibet generis limites excedit: sed equi-
 dem non uideo qua ratione ductus opis auctor Aristoteli nostro Platonice ascribat opi-
 nionem si tamen opinio Platonis est: diuisionem. n. entis in ens per se & per accidens complexi entis
 diuisionem est quæadmodum beatus Thomas: cui plurimum auctoritatis tribuit eo lo-
S. Tho. co subtiliter scribit: Idem manifestum est ex epistola. n. per accidens iuxta Aristotelem est tri-
Aristote. plex: aut enim accedens de subiecto predicatur aut subiectum de accidente aut accedens de
 accidente: quæ omnia ad complexione pertinent: parimodo entia per se uocantur in quibus
 aliquid predicatur quod uel ad substantiam pertinet uel ad quantitatem uel aliud genus dummodo
 quod predicatur subiecto per se conueniat ut album Socrati non etiam homo: animal equo uentis autem in
 substantiam & accedens diuisionem deum quoque complectitur: est. n. per affirmationem negationemque
 facta diuisionem: substantia enim est quod nulli innititur sed per se est: accedens autem quod est
 in alio uelut in subiecto: hoc autem nihil est medium ut Beatus Thomas putat. Si quidem in
Cõfirma- ter subiectum habere & non habere nulla medietas cogitari potest. substantia igitur quæ acci-
tio denti opposita est genus non erit. Si deus nullo genere continetur. Præterea non est in-
 dubitata aristotelis opinio deum per se nullo genere contineri: ad sunt enim nonnulli aris-
 totelē imitati qui existiment deum in predicamento per se collocari: & ego quod de puto ea sententia
Boetius insignem philosophum Boetium fuisse: monstraremque si opus esset ex uerbis Boetii nec
Augusti- non augustini apte id colligi. Rursum ait unius negationem esse diuisum: quod pro-
nus. bateo quod res destruitur quando discerpitur diuiditurque: sed quomodo diuisum potest
Quinta uni tamquam negatio opponi: inter affirmationem enim negationemque contradictio est
 chymera uero neque una est: neque diuisa: nec hoc quod est dyametrum esse commensu-
 rabilem aut unum est aut diuisum. Falsum quoque ueri negationem esse existimatur
Sexta. quod & si quoquo modo defendi possit. At tamen contrarium potius est quam
 negatio:

OBIEC. LIBER SECVNDVS

negatio: quemadmodum Beatus Thomas monstrat non enim chymera uera est aut
falsa nisi uocabulo prorsus abutamur: uerum enim est quod est hoc est ut ipse expo-
nit quod est id quod uidetur & dicitur: falsum igitur erit quod non est id quod uidetur &
dicitur ut numus falsus: nihil igitur falsum esse contingit nisi quod uidetur esse ali-
ud quod non est: Inter id uero quod uidetur esse quod est & id quod non est quod uidetur
nulla contradictio est uerum igitur falsumque nulla affirmationis negationisque oppositio
ne aduersant: malum est boni negationem putat Aristoteles uero bonum & malum contra-
rios genera esse in predicamentis affirmati quod autem negatio est genus esse non potest. Præ-
terea bonum ea ratione quod bonum est expectandum est: Malum uero fugiendum: expectare uero & fuge-
re & iucunde contraria sunt quemadmodum congregare segregareque: bonum igitur & malum
erunt contraria: quod Boetius quoque in predicamentis asseuerat quicquid ceteri circa id dixerit.

Sexta
Beatus
Thomas.

Septima
Aristoteles.

Confirmatio

Responsio primarum obiectionum.

IO. PICVS MIRANDVLA ANTONIO FAVENTINO SALV.

Væstiones tuas aduersus eum libellum, quem nup edidi de
ente & uno tanta cum uoluptate legi: quia a te & caritate
& libertate aut sunt perscriptæ: deo tibi plurimum noie
huius officii: quod si uel amicis impenderemus liberius
uel ab eis libentius exigeremus: cemus certe longe quod su-
mus: & doctiores & meliores. sed exitialis hæc persuasio
cepit hominum meretur non placere nos illis putemus:
quibus errata nostra non placet: liberumque amicorum iudi-
cium uel odium uel morositate: adulationem uero: amore &
naturæ bonitate iterpretemur. Ita fit ut dum laudari ma-

lumus uel imeritiū uel merites castigari irrideamur semper laudem penitus mereamur.
Vide quantum erremus. Nam laudatio omnis fere semper inutilis: sæpe autem noxia. Quod si ueras
quod afferat utilitatis: si sit falsum in sanos profecto nos efficit quod laudamur in ridiculos aut
qui laudat: Reprehensio certe utilis semper: quod si sit iusta ad cognitionem: si minus iusta ad
defensionem nos excitat ueritatis. Denique quod est aliud castigari quam alieno labore fieri me-
liorem: aut quod aliud librum amici lima splendescere: quam de illius uigiliis te perficere dor-
mientem. Non possum igitur: ut dicebam tibi plurimum non debere. Qui de his quod in meo li-
bro tibi minus placuerunt: quod sentiret mihi libere significasti. Agnouit propter beniuo-
lentiam in tuis scriptis tuam et illam mihi in prædicatione nota ingenii dexteritatem: cepitque statim:
non quasi pater: sed quasi iudex examinare seuerius quæcumque notaueras: ut pote quæ
iam mihi et ipsi de tuo testimonio in suspicionem uenerant falsitatis. Sed ita cogitati oc-
currerunt nonnulla quibus defendi illa & uindictaria culpa posse uiderent: Quæ quidem
libere uolui ad te perscribere: ne forte quod in te laudo uirtutem minus ipse amplecterer:
ut si in illis taxandis tuum iudicium non imitor: saltem in defendendis imiter libertatem.

Non recte inquis liber de ente & uno inscribitur: cum de entis uniusque naturæ proprietati-
busque omnibus in eo non agas: sed de unius tantum entisque conuersionem. Mihi Antoni ita
uideri solet duo quasi uestibula libris præstitui Titulum & Prohemium. Titulus Prohemium
ceterum est: Prohemium titulus fusus & explicatus. Promittit titulus tractatum de ente
& uno: quod autem de ente & uno tractandum sit prohemium explicat. Quod si fiat in titulo: Time-
dum ne libri titulus liber fiat. Posset hoc defendi plurimò mille auctorum quibus præscri-
ptis libris eorum titulationes calumniæ eadem paterent. Sed non id quæstioni pondus ut
uel ego uel tu in ea diuinus occupemur. Miraris præterea quod a platoniceis creditum di-

Solutio
primæ
obiectionis.

Titulus
prohemium
quid sint

EXPOSITIONYM DE ENTE ET VNO

Solutio xerim deū nō esse pprie ens. Noli me mirari sed illos quos & ego tecū in huius dog-
secunda matis assertioe nō pbo. sed hoc illos sensisse qd tibi pene incredibile uidet hocq pot-
Sirianus steris scriptū reliquisse morissimū oibus q platonica legerūt. hoc Sirianus Proclus
Proclus Plotinus & q deniq extāt Platonis iterptes uno ore cōfirmāt. at inq. Themistius
Plotinus. ter platōicos nō ignobilis asserit id eā ex platōis snia uer ac pprie ens eē & unū: pla-
Opinio tonici at uel oēa uel pleriq nō aliud putāt ideā aliud rez opificē deū: Quare si idea
plotini ens pprie dē & de' ēt ipē pprie dicet ens: Hec tu satis ingeniose sed uide an satis pta.
de ideis. Illi. n. Proclus. l. & Plotinus ideā fatent eē ens & dicūt sed deū ut supra entia ita supra
Opinio ideas eē contēdunt. Plotinus. n. in eamēte q deo pxima ē q & primū ens & primū in-
procli de telligibile & primam uitā uocat ideas omnes collocauit ut sit deus ideaz. nō finis
ideis. sed fons nō receptaculū sed principiū. Proclus nō unū mō sed mltos ordies mētū
S. Tho. i. medios facit iter deū & ideas q rū plenitudinē emulatus platonis uerba i thimæo p
parte satis scial nūcupauit. Pretereo Sirianū A meliū lābliciū aliosq cōplures idē sentientes.
de ideis. Rudimēta hāc & q si icunacula sunt illius doctrine q Platonica existimat. Q d si q
Alia solu tibi det n aliud re eē ideā & deū: aliū tñ rōne eē nec tu negabis. Quare diuersitas abū
rio de faciet ut deus qdē qtenus exēplar est hoīs eq leonis ens dici uere possit: qtenus
Dionysii uero nihil respicit extra se nullāq ad res creatas hēt habitudinē sed i suā diuinitatis
us recessus solitarius māet appellationē oēm entis excedat sitq eius neq nomē neq
Solutio opinio ut Dionysius inq. Quare manifestissimū est & ap pīces academiā deū
tertia pprie ens dici nō posse & liqs det ideā & deū re eē idē nō tñ cōtinuo seq ut si idea sit
 ens: deus ēt pprie ens dicēdus sit Trāseamus ad alia inter quē illud tibi maxime dis-
 splicet qd dixeris aliquā eē loquēdi rōnē q si sequamur uere dicere poterimus unum
 esse ente superius. Q n quidē sic deo dare unius possumus appellationē ut entis ta-
 men nō demus: ppter ea q ens cōcretū nominis (sic. n. latine loq possumus) faciet
 habeatū significatū id qd ab alio eē picipat qd de deo dici nō pot. q est ipsum esse ea-
 dem inquis ratione unum appellari non poterit qā & unū. l. concretū nomē est quē
 admodū & ens. Hāc ego qstionē & uidi cū scribere & dissolui: nam simulac pbaui
 ens quia id significat qd nō est ex se sed alterius picipatu ē enūtiari de deo non pos-
 se adiunxi cui. l. deo qm unius dat appellatio consequē: inde ut unū supra ens eē fa-
 ceamus statimq post hāc tuā isti occurrēs obiectioni adieci uocamus aut tūc deū
 unū nō tam enūtiāntes qd sit q quomodo sit omnia quā est ex quoquo mō ab illo
Dionysii oīa sint unū enī inquit Diony. dicūt deus qā unice est oīa rursus unus dicūt quia ipē
us principiū omniū est quā sint sicut oīum numerorū principium unitas est. Hāc ego
 tibi ad uerbū. Si igit cum deū unū dicimus enūtiare uolumus qd sit fateor tecū qā
 de rōne dici unū nō posse quā neq ens dici pot. qā utrūq. l. cōcretū nomē est. Quia
 hoc ipm ego te prior i eodē libro apte asserui p hāc uerba: hāc nōīa ens uerū unū
 bonū cōcretū qd dicūt & q h picipatū. Quare rursus dicimus deū sup ens sup uerū
 sup unū sup bonū esse: qā ipm esse. est ipsa ueritas ipsa unitas ipsa bonitas. Hāc tibi.
 Non me igitur fugit: cum scribebam: & æque concreta esse ens & unum & ratione
 concretionis aut neutrum aut utrūq pariter a deo remouendum. utrum quē
 admodum supra admonueram: cum deum unum nō tamen ens dicimus non quid
 sit deus: sed quomodo sit id quod est: significamus: quia scilicet principalissime &
 simplicissime est omnia. Qui modus per entis appellationem nullo pacto uel indi-
 cari uel figurari potest super unitatis autem typum & cognominationem potest. In-
 enim se habent entia sicut numeri ut scribit Aristoteles & numerorum tā principa-
 palissima

OBIECTIONES LIBER SECVNDVS.

Iffima q̄ simplicissima dicitur. Ad hanc admirari te q̄ non solum iuxta Platonem
 sed iuxta Aristotelem etiā nō defendere deum non esse ens. Ego uero si librum
 attentius percurrissis hoc toto opere principaliter agere ostendā deū & esse & dici
 proprie ens nō solum ex Aristotelis dogmate sed etiam Platonis cōsequēter q̄
 nō esse ente superius. uerum ne omnino insanire uideatur quid dixerint deum sci
 licet nō esse ens sed super ens. Inter quos si nec Plato si nec Aristoteles certe Dio
 nyfius est areopagita utroq̄ maior: probare: contra sum aliquam esse locutionis
 rationem: quam si sequamur non absolum ens: uelitate: deum appellatione ens
 esse maiorem. Quam a peripatheticis etiā interdum asurpauit a deo abhor
 reas. negare tamen non potes nisi illorum neges auctoritatem. Quibus etiam sen
 tentia primus in illā familia locus debetur. Nam diuisionem ens in substantiam &
 accidens frequentem esse apud Aristotelicos quis nescit? Cum autem ita ens diui
 ditur deum nō esse sed supra ens essentia Thomae sententia est de quo illud olim so
 lebas dicere. Thomā autem Māris fuit Aristoteles uerba Thomae ferme haec sunt:
 Deus nec accidens est nec substantia proprie dici potest q̄ substantia ideo sub
 stantia dicitur quia substantiam q̄ substantia quiddamem indicat quē aliud est ab esse
 eius. Quare illa diuisione ens in substantiam & accidens diuisione ens creati est. haec
 ille. Praeterea q̄ dicit Aristoteles primum philosophum de ente agere quatenus
 est ens & causis principis q̄ntis multi sunt ex peripatheticis qui uelint inter entia
 ibi ab Aristotele deū non collocauit sed inter causas ens. Posse autem & rursus alia
 ratione locutionis pprie dici deum esse ens non modo non negauit sed asserui con
 firmari q̄ntis in diuisione rationis ut ratio capax eadem operis. Nescio autem cui
 in sumator semper auctor uultu illud: nō tamen a clarissimis peripatheticis ad
 illos deficiat. Quid enim subgenitū collocat quibus Boetius se nullo modo an
 terari uelle non dubito. Boetius nō nec unus diuinitas nec falsum uel nec bonū ma
 lum esse negationem conuendia. q̄ntis de horum oppositionibus scio non faci
 le esse conuenientiam inter magnos auctores ob idq̄ librum in quo de his obie
 ctis tractabatur hac clausula remissum. Quare oia breuiter hic p̄stringimus: facta alio
 quā q̄ntis multas atq̄ magnas. Minus autē probabile aut uerū esse sententiam
 quāsum locutus est dubitā in his monitionibus q̄ntis. Chimerā autē nec una esse
 nec diuisam. Ego uero dico chimera quā mente concipimus ideo nō esse q̄ p̄ter ex
 quibus illa cōtine intelligimus: a p̄ter te reg. natura diuisa: nō autē sunt. Et quā
 admodū illud nō est cuius partes ex q̄bus cōstitueretur nō esse diuisa sunt ita illud
 nō solum nō est sed necesse potest unus partes nec sunt unae nec ui nature uni
 possunt. Quare non alia ob causā chimera nō solum nō esse diuisa sed nec fieri pos
 se credimus ut sumi q̄ntis ex q̄bus illa effingitur: in una cōtine alia alia
 & p̄tione nō est credibile. Rursum instas q̄ntis nō esse cōuenientem
 neq̄ unū neq̄ diuisum ē. Falleris p̄ter q̄ deus. Nam q̄ ratione falsum eade necesse
 est in se diuisum est. Eatens enim aliqd falsum deprehendit. Quatenus secum pug
 nat & cōtradictionē includit. Quid ac est aliqd cōtradictionē includere q̄ in se ip
 so esse diuisum. Quare igitur uerum unū: quia subconstans & cōsistentiū omne fal
 sum diuisum q̄ntis pugnat & sibi ipsi non coherens ē. Fallam negationē & uel
 multi crediderunt q̄ntis & ut uolunt. Nec obstat argumētū q̄ntis. Illud enī ut dixi
 illud uocamus q̄ntis ē id q̄ntis uideatur falsum ut q̄ntis uideatur ē autē nec nō est autē.
 Quāq̄ ac falsum ut p̄ntis solū nō sit autē sed & aliud ē q̄ntis in q̄ntis falsum ē

Aristotle.
 Solutio
 quarta
 Aristotle.
 Plato.
 Dionysi
 us

Thomae
 gloria
 lausq̄ im
 mortalis

Solutio
 confirma
 tionis
 Boetius.
 Solutio
 quinta

Solutio
 sexta

Solutio
 sexta

quid sit
falum ab
solute
Solutio se
prima
Albertus
Thomas

accidit esse aliud quod plam praeter aurum: sed ideo falsum est quod non est aurum quod
tamen esse videtur. Aurum igitur falsum est quod idcirco non quadrat sed quia idcirco
drat xris uel argenti ideo non omnino falsum, sed falsum dicitur quia aurum est falsum
neque oino est non ens quia licet non sit hoc quod est aurum aliud tamen quippiam
est et puta plumbum uel argentum. Quod autem nulli deo responderet id oio & absolute
te falsum est sicut etiam omnino est ens: quale est quod chymicum nuncupamus.
Vide igitur ut pari cursu procedant: non ens: Durissimum & falsum quod proprie
chimera falsa: & omne falsum diuisum dici merito possit. Malum uero non aduerla
ri bono oppositione contraria ut ruceses: & Albertus docet. expugnans Aristote
lis categorias: & Thomas tunc latissime in prima questione de malis. Quare om
nia credo iam pridem tibi esse notissima.

Secunda obiectiones. IO. PICO MIRANDOLAE ANTONI. F. MENTINVS.

Vatuego amari te ac semper coluerim ut pstantissime tu
iple totus es q. diligere p piam q. erga te opiam mea: facile
recordari potes si uelis: Quid si nunc ab auctoritate aut
co & copatramari aut dubitas aut nequaquam credis. par
heretemes q. erga te obseruancie meministi? Quia si fieri possi
test: ut quem uix p hanc inuicem dilexerim: coluerim: nunc
doctrina: probitate q. inigne non amicos aduises. Vnde

Prima
obiectione

uerfatus es q. in quatuor. Pico inu. copatramari semper psecutus es. Sed ad qua uenisti
mus: Ais libellum qui de ente & uno probe iscribere potuisti q. titulus opis curus & fa
entis unius tractatu pmitat p hanc inuicem q. d. f. u. s. i. n. t. u. l. u. s. q. u. a. l. e. t. r. a. c. t. u. s. p. o. l. i.
liceat explanat mutua. f. e. r. i. s. u. n. i. u. s. q. o. u. e. r. s. i. o. n. e. s. o. d. u. d. e. o. b. l. e. c. t. o. n. u. n. q. d. i. s. t. h. e. c. r. u. a.
defensio sufficit par. n. t. o. n. e. s. i. b. e. l. l. u. s. e. d. e. r. e. s. i. n. q. u. o. l. a. a. i. m. o. r. t. a. l. i. t. a. s. a. b. a. u. c. t. o. r. e.
esset asserta: de a. i. b. e. l. l. u. s. m. e. r. i. t. o. p. o. s. s. e. t. i. s. c. r. i. b. i. Auctora. n. o. p. i. s. d. i. s. p. u. t. a. t. i. o. n. e. i. n. g. e. s. s. i.
dies mox q. o. n. e. f. o. r. t. e. p. p. o. n. e. r. o. t. i. n. t. e. r. r. o. g. a. s. n. u. n. q. d. a. i. m. o. r. t. a. l. i. s. s. i. n. a. c. h. i. n. h. a. c. u. e. r. o.
obiectione in p. i. o. r. e. e. p. i. s. t. o. l. a. t. o. t. u. f. e. r. e. e. x. p. l. i. c. a. t. a. e. s. t. s. e. d. i. b. i. l. i. i. n. d. i. c. i. o. m. e. o. r. e. s. p. o. n. d. i. s. t. i.
Præterea si circa uel potatem motum quæstio fiat: huiusmodi arithmeticae geomet
tricam uel p. o. r. t. i. o. n. e. c. o. n. s. e. q. u. a. r. e. t. & i. p. r. i. n. c. i. p. i. o. n. i. s. m. u. l. t. a. a. u. c. t. o. r. s. e. x. g. e. o. m. e. t. r. i. a.
d. e. l. u. m. p. r. u. s. p. m. i. t. t. a. s. p. o. s. s. e. t. l. i. b. e. l. l. u. s. d. e. g. e. o. m. e. t. r. i. a. i. s. c. r. i. b. i. t. a. m. c. i. r. c. a. m. o. r. t. a. l. i. t. a. t. e. u. e. r. s. a. n. t.
r. u. t. S. e. d. h. a. c. u. p. p. o. t. e. f. r. i. u. o. l. a. o. m. i. t. t. a. t. u. s. A. l. i. o. l. i. b. e. l. l. o. i. n. h. a. n. c. i. n. t. a. m. e. s. c. r. i. p. t. u. m. e. s. t.
Nemo inq. dixit platonicos aliud sentire nisi aut ties aut plures: id est aut tres aut plures. Si nemo
themistius inter platonicos non quod huius ex platonis sententia affirmat idcirco q. r. p. p. r. i. c. i. p.
p. u. e. s. t. u. e. r. e. a. c. p. r. o. p. r. i. e. e. n. s. e. a. b. s. o. l. u. t. e. p. n. t. u. i. a. n. d. u. n. o. f. u. i. t. p. l. a. t. o. n. i. c. o. s. i. u. x. t. a. p. l. a. t. o. n. e.
a. r. b. i. t. r. a. s. i. d. e. u. m. u. e. r. e. a. c. p. r. o. p. r. i. e. e. n. s. n. o. e. s. t. i. d. e. a. n. d. e. m. e. s. t. T. u. u. e. r. o. r. e. s. p. o. n. d. e. s. a. l. i. u. d. e. s.
i. d. e. a. m. a. l. i. u. d. d. e. u. m. q. s. i. d. a. t. u. s. i. s. i. d. e. a. d. e. u. s. e. s. t. i. a. n. a. p. p. e. a. c. o. l. l. i. g. i. o. p. o. t. i. t. e. d. e. u. p. p. r. i. e.
a. c. u. e. r. e. e. n. s. e. s. s. e. d. e. u. s. e. n. i. m. a. t. q. i. d. e. a. & s. i. n. o. n. r. e. r. a. t. i. o. n. e. t. a. m. e. n. d. i. s. c. r. e. p. a. n. t. S. e. d. e. g. o.
n. o. l. l. m. h. o. c. l. o. c. o. d. i. s. p. u. t. a. r. e. n. u. n. q. u. i. d. p. l. a. t. o. n. i. c. i. e. x. i. s. t. i. m. e. n. t. a. l. i. u. d. e. s. s. e. d. e. u. m. a. l. i. u. d. i. d. e. a. m.
q. u. i. s. i. q. u. a. s. t. i. o. n. a. p. r. o. p. o. s. i. t. o. l. o. n. g. e. a. l. i. e. n. a. q. q. p. l. u. r. i. m. i. a. u. c. t. o. r. e. s. a. g. t. a. m. p. a. r. i. t. e. r. & l. a. t. i.
n. i. i. d. e. a. s. P. l. a. t. o. n. i. s. i. n. d. e. o. c. o. n. s. t. r. u. a. n. t. P. l. a. t. o. n. e. m. i. m. i. t. a. t. i. s. a. r. i. s. u. i. d. e. o. n. i. p. p. o. s. i. t. u. m. f. e. c. i. s. s. e. q.
m. o. n. s. t. r. a. r. i. m. p. l. a. t. o. n. i. c. u. m. q. u. a. n. d. e. m. n. e. q. h. e. r. c. l. e. i. g. n. o. b. i. l. e. a. s. s. e. r. e. t. u. x. t. a. P. l. a. t. o. n. e. i. d. e. a.
a. m. a. c. p. r. o. p. t. e. r. e. a. d. e. u. m. u. e. r. e. a. c. p. r. o. p. r. i. e. e. n. s. e. s. s. e. n. e. q. u. e. l. i. m. r. a. t. i. o. n. i. s. d. i. s. c. r. e. p. a. n. t. i. a. a. d. q.
r. e. f. u. g. i. s. h. a. c. i. n. r. e. a. l. i. q. u. i. d. f. a. c. i. t. a. l. i. d. e. a. e. n. i. m. r. e. l. a. t. i. u. a. e. s. t. D. e. u. s. a. u. t. e. m. a. b. s. o. l. u. t. a. r. e. s. e. s. t.

Secunda
obiectione

Si igitur

OBIEC. LIBER SECVNDVS

Si igitur deus ea parte qua extrorsus refert uere ac pprie ens est quanto magis ens cēseri debet ea rōne q̄ deus est & in propria natura cōsistit. Cur.n. idea ea rōne qua idea est uere ac pprie ens est? Nulla inq̄ rō assignari p̄t nisi dicat iō uere ac pprie ens esse q̄ uere ac pprie est: Magis igitur deus ea ratione qua deus est uere ac pprie ens erit. ego inquit sum qui sum. Præterea hoc modo obiectum est si platonici ideo iure defendi possunt qui aiunt deū uere ac pprie ens nō esse: sed unū: quia nomen entis cōcretum est quod alienū aliquid significat ab eo qd̄ est unū aut iō esse q̄ unice oīa ē: pari pacto colligi pōt deum unum non esse unum. n. cōcretum nomē est. Quinimo nec beatus erit nec deus utraq̄. n. uocabula sunt cōcretastu uero respōdes deū nō appellare unū q̄li unius noīe dei subā mōstretur: sed quō sit id qd̄ est explicari: sed rogo quorsum hoc? nōdū. n. soluitur obiectō: deū dicis nō esse ens: sed unū: q̄a entis nomen cōcretū est. Si igitur unū quoq̄ cōcretū est ne eadē rōne colligi oportet deū unū nō eē: nec deum: qd̄ nomen ad s̄bām ptinet: quēadmodū & ens præterea si iō unus est quia unice est id. qd̄ est: cur ens quoq̄ appellari non debuit uno. n. eē oīa ē: q̄ est sapientia. s. & bonitas & potētia: nō. n. unus dī q̄a solus sit unus eadē igit rōne ens uocari poterit licet solus non sit ens: est. n. maxime ens. Præterea rō ea nondū soluta est q̄ ita dicebatur: deus uere ac pprie ens est: ego. n. inquit sum qui sum. Rursum miratus sum q̄ defenderes iuxta Aristotelē quoq̄ deū aliquando noīe entis minime cēseri: quia nō esset p se ens neq̄ p accidens neq̄ subā neq̄ accidēs ego. n. mōstrauī deū neq̄ ens p se neq̄ p accidens esse neq̄ inter s̄bām & accidēs mediū aliquid cogitari posse. Tu uero primæ obiectioni nihil respōdes. Cōtra uero secūdā unū duntaxat Aristō. interpretē allegas hoc est Beatū Thomā: qui ait deum pprie s̄bām nō esse eo q̄ nulli substat accidenti nec essentia dei aliud est a deo: sed uide uir pstantissime nūquid Thomas aduersum te testimonium ferat: si. n. entis in s̄bām & accidēs diuisio iuxta Beatū Thomā entis creati diuisio est quēadmodū refert: quō ignorari p̄t aliqd̄ ens increatū esse: qd̄ deus est qua igit rōne tueri potes iuxta. B. Thomā interpretationem Aristotelē arbitrari deū pprie ac uere ens non esse: sed q̄q̄. B. Tho. quodā in loco negare uideat deū pprie s̄bām esse Magistrum sniāq̄ imitatus: eo q̄ nulli subest accidēti nō tñ p̄p̄a falsum est qd̄ scripsimus supio re epistola inter s̄bām & accidēs medium nō esse qd̄. B. Tho. plerisq̄ in locis efficacibus p̄bat argumētis neq̄ tu unum ex iis quæ ad te scripta sunt soluiisti: Si igit ali quādo deū negat esse s̄bām uerba ipsa quæ affert hoīs mentē plāc. ap̄iunt: Subā. n. modis multis dici pōt qd̄ ipsemet prima parte latius explanat. aliqn̄. n. pprie subā eo dicta ē q̄ accidētibus substat q̄ rōne negat deū eē s̄bām: nec id quidē simpliciter & absolute: sed ait pprie s̄bā non est: quia nulli substat accidenti. S̄bā uero nonnūq̄ dī q̄ p se est & s̄bō nō eget quomō. B. Tho. s̄bā nomen aliqn̄ & quidē freq̄nter usurpat: Sic at̄ inter s̄bām & accidēs nulla medietas cogitari p̄t est. n. utriusq̄ p affirmatiōne negationemq̄ diuisio. Q̄ d̄ uero nulla ductus necessitate: sed mea sponte affirmauī ex Boetii Augustiniq̄ sniā deū per se in p̄dicamēto collocari non id p̄p̄a dixi q̄ sola. B. Tho. auctoritas nō sufficit ad mōstrādū uelari. uel Aristotelicos arbitrari deum in p̄dicamento nequaquā collocari: neq̄ p̄p̄a ab optimis auctoribus ad improbos & plebeios deficiī: imo optimos sequor & p̄bō nūqd̄ tu. B. Thomā uel Boetio uel augustino uel æqualem facis uel superiorem? Ego quidem omnes & olim legi & in dies lego: nec puto uergeti quēpiā eē igeni q̄ ea quæ a britannis nostris Suisset di

Cōfirmat
tio

DE ENTE ET VNO

eo & similes excogitata sunt aut ignoret aut negligat. Non equidē omnia quæ ab illis scripta sunt probō & admiror: uerum nōnulla nec hercle pauca soleo sæpenu-
mero ex Aristotelis proborumq; auctorum sententiā infirmare: sed nō possum nō
mirari maximā hominū subtilitatem & acutissimas in rebus physicis rōnes: quas
ipse etiam Aristoteli a mortuis resurgeret admiraretur & mirū imodū extolleret sub-
tilitatem saltem in pluribus p̄bans & si nō ueritatē. Defendis p̄terea unius negatio-
nē esse diuīsum: chymera. n. inq; diuīsa est eo q̄ ea ex qbus cōstaret si esset ab inuicē
diuīsa sunt neq; uniri possunt: Diametrum uero cōmēsurabilē esse: ideo diuīsum pu-
tas q̄ a se ipso diuīsum est & dissonat: Verba qbus uteris hæc sunt. Eatenus enī ali-
ud falsum esse deprehenditur quatenus secū pugnāt & contradictionē includit. qd
aut est aliud cōtradictionē includere q̄ in se ipso esse diuīsum: oē igitur uerum unū
q̄a sibi cōstans & cōsonū: oē falsum diuīsum q̄a secū pugnās & sibi ipsi nō cohærens
est: sed uide quō pōnem tuā possis sustinere. Si. n. aliquid ideo unū est q̄ sibi cōso-
nū est & a se indiūsum falsum ipsum & impossibile unū erit & uez: nō dixerim hoc
falsum & illud qd est chymera eē uel ceruū uolare sed ipsam falsi impossibilisq; na-
turā intelligo: quā probabo unā esse & uerā: chymera quippe iuxta tuum dogma
diuīsa est propterea q̄ ptes ab inuicē semp diuīse sunt: propterea etiā q̄ a se diuīsa
est: neq; n. chymera est chymera eademq; ratione diametrū esse cōmēsurabilem di-
uīsum est: neq; n. aliter intelligi pōt utrūq; horū a se ipso dissonare secūq; pugnare:
At falsum ipm si lepatim spectes falsum est impossibile quoq; impossibile est: neutrū
igitur secum pugnāt: neutrum a se dissonū est: mortui quoq; eadem ratione nequa
quā secū pugnāt: sunt. n. mortui q̄ iā mortui sunt: quodlibet igit horū unū est & ue-
rū: si eo aliud est: unū q̄ a se indiūsum est. Præterea quō uerum est oē qd falsum est
cōtradictionem claudere? Nō ne multa sunt falsa quæ uel naturæ uel hoīs potesta-
te uera esse possunt: Diffinitionē etiā ueri rursus a te positā defendere conaris atq;
uerū eē qd uerū esse qd est: falsum uero qd uidet qd nō est nunc p̄p̄ea colligi putas
falsum ueri negationē nō esse: sed argumēto meo nihil pace tua dixerim hætenus
respōdisti argumētum tale est. Si uez ē qd uidet qd est: falsum uero qd uidet qd
nō est cū iter uideri qd ē & uideri qd nō est nulla cōtradictio sit non erit falsum ue-
ri negatio: Si nāq; nec hō esset in rex natura nec deus Socrates nō esset: nō itaq; ui-
deret: qd esset: neq; qd nō esset: nō uerus igit esset nec falsus: esset autem nō ens nō
ens igit & falsum aliqñ dissentiūt. Brūs ē Thō. cui non refragaris uerū falsumq; in
uicem cōtraria esse p̄nuntiat si ad alium referantur: ex quo tua snia ueri falsiq; rō de-
pendet. existimatio inq; uera falsaq; sunt inuicē cōtrarie: quēadmodū Aristoteli dicit
Postremo negas bonū malūq; esse inuicem cōtraria: neq; p̄p̄ea rōni respōdes q̄ pro-
batū est esse cōtraria: nec saluas quō malū sit boni negatio. ego. n. ita dixi: nulla ne-
gatio ea p̄sertim quæ illa cōplectit q̄ nō sūt genus esse pōt. in topicis. n. ab Arist. dī
nō entis non esse genera nec spēs. malū igitur qd oīa cōplectit nō entia genus esse
non pōt: quō igit Aristoteli uir summus dixit in p̄dicamentis bonū & malū cōtrarioz
genera esse. Ais etiā Albertū quē arbitror apud te momētū h̄re: negare bonum ma-
lumq; esse inuicē cōtraria: idēq; brūs Thō. sentire in prima qōne de malo: nec p̄p̄ea
rīdes quō Boetius aut uerū dixerit: aut mētus sit q̄ in p̄dicamentis ait bonum ma-
lumq; esse inuicē cōtraria: non q̄ quēadmodū albū & nigrū calidū & frigidum: q̄
oīa uere q̄lirates sunt: sed quēadmodū sanū & ægrū: forte ac debile: rax. & densum:
pulchrum & turpe: & similia h̄mōi multa: nec. B. Thō. id negat: sed uir eminentissi-
mus in

OBIEC. LIBER SECVNDVS

mus in prima q̄ne de malo circa solōne scđi argumenti mōstrat quō bonum & ma-
lū & si priuationis & hūus oppositione aduersent inter cōtraria tamen cōputari so-
lent idq̄ Simplicii auctoritate cōfirmat: obiectiones igitur nr̄e q̄ ob solā ueritatis
indaginē: mutuāq̄ inter nos caritatem excogitatae sunt: nōdū mihi uidentur ex to-
to infirmatae: rogo igitur obsecroq̄ ut eo amore quo angelo tuo Politiano uiro no-
strae ætatis doctissimo platōici dogmatis ueritatē aperire conatus es: nobis quoq̄
eodem zelo nodos ac syrpos nostrae imbecillitatis exoluas: ego quidem plimis le-
ctionibus & medicādi offiō interfūsum implicitus: tu uero q̄ totus cōtemplationi ua-
cas & p̄ gradus.iiii. in pfundā dei caliginem niti potes nullo uel paucissimo labore
& tenebris lucem uindicabis. bñ uale nostri meor. ex ferr. xi. Kalen. iun. Mccccxci.

Responsio secundarum obiectionum.

IO. PICVS MIRANDVLA. ANTONIO FAVENTINO SALVTEM.

Ut breuis nimio plus aut certe obscurior fuit prior episto-
la in soluendis q̄stionibus tuis sup̄ eo libello quē nup̄ edidī
de ente et uno: Iteras. n. easdē q̄stiones: & de eisdē eadē du-
bitas. Equidē nō negabo in primis literis q̄dā omīssa: q̄bus
nihil respōsum est: ne in leuibus rebus uerba pdigerē: q̄dā
breuiter a me tractata ut q̄ p̄ hō hōi idicādas res potius cre-
derē q̄ explicādas. Nūc postq̄ a me hoc postulas: minutula
etiā quæq̄ consēctabimur: & p̄ singula capita tuarū q̄onū
iubebo meminisse eorum quæ prius scripsimus: excitaboq̄

ubi erit opus ad eorū pfundiorē intelligentiā. Porro qm̄ tu neq̄ platonicas cōmen-
tationes neq̄ ob ignoratiā et græcæ linguæ græcos hactenus p̄ipathericos attigis-
studuā te p̄ lineas: decretaq̄ latinorū p̄sertim Tho. q̄ tibi magis familiaris ad plonī
corū: de quibus agis in meo lib. sensa p̄cipiēda. est at̄ qd̄ te angit i primis: Q uanā rō
ne platonici deū super ens collocant: nā si deus inquis uere est: certe uere ac pprie
ens est: & diciturq̄ dudum sedens quispiam uere dicitur: quia sedeat. Addis: quate-
nus idea est: ens ē multo magis quatenus deus est: ens fore ut sit & dicatur. Q uod
si non omnes quidem platonici ideam & deum idem esse concedant: satis tamen ad
me oppugnādum esse ais: si id unus Themistiū non dixerint: qd̄ ego platonici in
cōt̄ ascripserim. Illud item intelligere nō potes. Q uō deū dicā unū appellari: cū p̄
hoc nō qd̄ sit sed quō sit esse q̄ est significāus. nā si unus est in q̄s q̄a unice est oīa cur
nō ens quoq̄ appellari debet cū uno eē sit oīa q̄ est. Nō. n. unus dī q̄a solus sit unus.
Q uare uocari p̄ter ens poterit: q̄q̄ solus ens nō sit. hæc sunt primū q̄bus te extrica-
re nō potes: sed paucis: & quēadmodū sum pollicitus ex his etiam q̄ tibi sunt nota
oēm a te dubitationis scrupulū amouebo. Nosti aliud esse apud Tho. essentiā rei: Thomam
aliud existētiā. exntia rei illud est quo res est: hoc est existit: eēntia illud est quo res
certā spēm adipiscit̄ aut equi. s. aut lapidis aut uirgulti. Q uare quod essentia dicit̄
etiam a iunioribus quidditas appellatur: q̄a. s. ex essentiæ notione: scimus quidnam
sit res. Cum igr̄ ut Aristot. docet secundo lib. analyticorū posteriorū alia qd̄ sit cū p̄
cōtamur an uerbi cā rosa sit aliā: cū scire uolumus quidnā sit rosa. Prima utiq̄ qd̄ ad
rei existētiā spectat. Secunda ad eēntiam: siue ut uerbis utamur recentiorū ad qd̄
dicatē. Rursus memineris ex snia Tho. oīa citra deū quæ actu sunt ex essentia &
esse (sic. n. uocat exntiam) esse cōposita: deū ipm̄ neq̄ cōpositū eē ex essentia & exi-
stentia: neq̄ rursus essentia esse: sed purā ipsamq̄ existētiā a qua deinceps oīs alia

Antonīū
obiter ta-
xat
Recenset
ea de qui-
bus iterū
dubitat

Eēntia ac
existētia
apud
Thomam
quō ha-
beatur

Aristote.
Aliud p̄fa-
tum

Tertium res creatarū existentia deriuat: creatis. s. essentiis cōicata. Adde his dictione hac q̄
Thomas est ens plerunq; essentiam indicari hac autem dictione est indicari existentia nō es-
 sentia. Q d & te idē Tho. docet in prima quēstione de malo: ubi ait: cū dicimus hoc
 aut illud esse ens quēstioni rñderi qua q̄ritur quid sit res (hæc autem ut supradixi-
 mus q̄stio ad eēntiā rei spectat) cum uero dicimus hoc est aut nō est satisfieri quæ-
 renti an sit res: quæ ut dicebamus quēstio attinet ad existentia. Iam oīs tibi ut cre-
Solutio do platonicoꝝ sententia & tuæ obiectionis solutio aperta est. Nam si deus existen-
argumēti tia est: nō autem essentia ut uere dicimus deum esse ita uere negamus deū esse ens.
ex thomæ Nec possum nō mirari te ēt si platonica non legeris in Tho. tamē lectione frequēte
sententia huic adeo insistere argumētationi: deus est: ergo est ens: cum ipse Tho. Ad uerbum
Thomas dicat non se hæc mutuo conseq esse & esse ens: sed ad diuersas omnino quēstioesq;
 neq; cognatas inuicem pertinere. Quāq; qd opus hic Tho. auctoritate? Quis du-
 bitat nisi ilipies an sit deus? q̄s rursus nisi ilipies p̄sumit scire ēt aliq ex pte uel mīma
 quid sit deus. Cū iḡ diuersissima sint scire an sit deus & scire quid sit deus: diuersissi-
 ma ēt erit oīs q̄ dī deus est ab ea q̄ dicit de' est ens: cū illa etiā deū esse quo nihil est
 certius asseueret: hæc uero qd sit deus aliqua ex pte. Quo nihil incertius audeat
Nota. p̄nūciare. Quapp rectissime tibi q̄rēti inter disputādū qd eēt deus: rñdit uir doctis-
Politianus simus Politianus noster ex Simonidis poetæ Inia se nescire qd eēt. Lōge at̄ abest ab
simonides hoc p̄posito exēplū qd tu affers de sedēte: qm̄ nō æque uariant hæc sedentē esse &
poeta sedere. atq; hæc duo esse & ens. Eidem. n. quēstioni rñdeo cū dico Socra. sedere: cui
Solutio rñdeo: dicens illū esse sedētē q̄nī. s. quauis de socratis me positura p̄cōtat: Sicut &
confirma cum dicimus Socrates albus est: & socrates albicat eidē satisfit q̄nī: qua. s. quātrīs
tionis. qualisnā sit Socrates: sed nō eadē ratio inter ens & est: quorum alterutrum sæpe idem
ostendit inculcemus: quid sit res alterum an sit interrogatibus manifestat. Hinc etiam patet:
exēplū nō si deus ut idea ens dicitur non tamen sequi ut quatenus etiam absolutus in se concī-
ualere. pitur entis habeat appellationem: nam sicut ideæ: ita etiam essentia induit rationē
Solutio alterius ar ut uero ipse supra omnem essentiam habitudinemq; ad res creatas intelligitur en-
argumenti tis nomine maior est. Q d̄ enim ens nō dicit nō deficientia est: ut credis. sed eminē-
Placenic tia: Quare & a platoniciis potius sup̄ ens q̄ non ens esse pronunciat. Quibus eq;
Themisti dem nescio cur Themistiū obstinate adeo contendas annūerare: de quo si ueteres p-
um nō pla cōcteris rñdebunt oēs p̄ipatheticū esse themistiū: nō platoniciū: ipsum si interroges
tonicum paraphrastē puto se Aristotelis dicet & sectatorem: nō Platonis. Sed forte ideo q̄ pa-
esse sed pe tere me iocari) tu illū uel nolentem in academiā trahis ne uideare oīs platonica &
ripatheti græca ignorare: qui themistiū saltem legeris beneficio Hermolai nostri latinū fa-
cum Her ctū. Sed sit platonicius themistiū. Sit etiam uerus oīs abūde satis & hac & priore
molaus epistola declarauimus nihil nostræ sentētiæ refragari: quæ ille dicit quoniā de deo
Solutio alia ut deus est: alia ut idea est platonici enūciabunt. Veniamus ad illud quare unū
alterius dicatur deus: cū tamen ens nō dicit. Reuoca ad memoriā: quæ primis ad te litte-
argumēti ris scripsimus. Vnū cū dicunt deum platonici: nō qd sit enūciat: sed quomō sit id qd
 est. sed neq; hoc satis intelligis. Dicam aptius. Si p̄conteris academicū hoīem qd sit
 deus rñdebit non solū a se tibi non posse responderi qd sit: sed neq; a te hoc iure q̄ri
 debere: sed esse indignā hanc de eo q̄onem. Qui super omnem essentia: sup̄q; omne
 intelligibile sit: hoc a se tātū posse asseuerari eē illū unitati simillimū: quoniā ut hęc
 numeroꝝ ita ille res oīum: quæ sunt principium sit: ut hæc numeros omnes pares
 & impares: ipsa neq; par neq; impar sua indiuidua simplicitate cōplectitur: ita ille
 res omnes

OBIEC. LIBER SECVNDVS

res omnes sua impartibili infinitate claudiri: & contineri: uides ne quid sit dictum unius appellationem non quid sit deus indicari: sed quo modo sit id quod est? Denique si dicamus: deus unitati similis est: quod uolumus significare: cum illi unius appellationem damus: utique ueri erimus. Si dicamus: deus enti similis est auditoribus: certe risum faciemus. Sed quod plura in te apta. Ait enim haec satis aut nescio quid uerborum satis esse possit. Colligitur autem & hinc cur deus sub nullo genere sit. genera enim rerum essentiae sunt: deus autem nec essentia est nec essentiam habet. Quia propter cum ens ita a patheticis interdu accipiat ut decem tantum genera ambiat manifestum est sub entis nomine: quo Aristoteles etiam sectatores aliquando utuntur deum non contineri. Tu uero instas a Thoma alioque ex eadem familia saepe ita & subam: & ens usurpari deus & subam & ens dicatur. Quasi uel ego hoc ignorem: quod nemo nescit uel id mihi satis non sit: si interdum aliter faciant: qui non semper sed quandoque hac eos in illum modum dictione uti solitos dixerim. Transeamus ad ea quae obiciuntur de oppositione unius & diuisi eodem: utputo ludens cauillis me puerilibus tentas. Nam si falsum inquis diuisum certe falsum falsum non est. Falsum enim a se non est diuisum. quia falsum falsum est. Mortui item ais nequaquam secum pugnant: sunt enim mortui qui iam mortui sunt. Porro Antonius cum dixi pugna re secum qui falsa sunt. Si pugna haec pugno fit: aut telo etiam mortui fateor inter se non pugnant: neque falsi sunt. Sed & sicut falsum est falsum ita falsum est falsum non falsum: sed uerum est: propterea non diuisum sed unum. Addis falso a me dici: quod falsum est contra dictionem claudere. Quia multa sunt falsa quae uel naturae uel hominis potestate uera esse possunt. Tu uero illud cogita: omne quod falsum est: quoadiu falsum existit adiu contradictionem claudere. Sed sicut quaedam ita falsa sunt ut possint fieri uera. Quaedam autem ita sunt falsa: ut uera esse nunquam possint. Ita sunt quaedam adeo sibi contradicentia: secumque pugnantia ut in amicitiam redire & concordiam nunquam possint. Quaedam ita se oderunt ut redire tamen in gratiam possint. Exemplum hoc erit manifestum hominem esse leonem semper falsum est: quia semper contradictionem claudit: & sicut nunquam ad unionem: ita nunquam ad ueritatem redigi potest. A me sedere neque uerum est neque falsum. Si uero adicias me sedere dum sto: ilico ut falsitate. Ita etiam in uerbis contradictionem. Nam me sedere dum sto contradictionem includit: & quod primum desinit esse falsum: ut cum sedere incipio: tam primum a diuisione redit ad unitatem. Caeterum quae de falsi uerique oppositione obiciuntur iam in prioribus epistola soluta sunt. Ais enim si uerum est: quod uidetur: quod est: falsum uero quod uidetur: quod non est. Cum inter uideri quod est & uideri quod non est nulla contradictio sit non erit falsum ueri negatio. Ego uero non ita accipio rationem falsi: ut in eo sit quod uidetur aliquid esse: quod non est. Sed in hoc est rationem illius uolo quod non est illud: quod esse dicitur. Aurum enim falsum ideo falsum: quia non est aurum: & quantum ad falsi attinet rationem accidit ei: aut uideri: aut esse aliquid praeter aurum. Quod uero dicis non soluta a me argumentatione tuam: qua probas bonum & malum esse contraria dicam ingenue. Non putavi ibi opus esse solutione ubi nodus non erat. Est autem illa huiusmodi: bonum appetendum est malum uero fugiendum. Appetere & fugere sunt motus contrarii. Bonum igitur & malum sunt contraria. Mihi uero haec tua rocinatio adeo efficax tantumque esse uirum uidetur ut non bonum tantummodo & malum de quibus fortasse quis ambigat sed etiam esse & non esse quod nemo nescit esse contradictoria probet esse contraria. Ita enim colligemus. esse est appetendum non esse est fugiendum. appetere & fugere sunt motus contrarii. esse igitur & non esse sunt co-

cur deus
sub nullo
genere sit.

Solutio
alterius
obiectionis
tertiae
principalis

Solutio
alterius:

Exemplum

Solutio
alterius.

Solutio
alterius
Nota.

Solutio
alterius.

Aristote.

Simplici
us

Porphy-
rius

Thomas.

Nota.

traria. Aut igitur mihi des esse & non esse: esse contraria. aut ego tibi bonum & malum contraria esse non dabo? At inquires soluenda alia ratio est. Non ens. n. non est genus: quomodo igitur malum nihil est: cum Aristoteles dicat in prædicamentis bonum & malum genera esse contrariorum: pleni sunt omnes. Aristot. interpretes solutionibus huius questionis: ad quos ego te priore epistola delegaueram: ne super uacua me teq; simul opera implicarem. Vt igitur illud omittā: quod Simplicio nō displicet ex pythagoreorum more ibi locutum Aristotelem: qui duos statuunt ordines rerum: quorum alter sub bono: alter sub malo continetur: utiq; illū sæpe in logicis commentationibus exemplis ex aliorum potius q̄ ex sua sententia: respōdeo quod & apud Simplicium poterat legere: Ideo bonū malumq; cōtrariorum genera dici: quoniam alterum sp contrariorum rationē malī & deficientiæ habet ut nigrum si albo: & amarum si dulci comparetur. Ita. n. contraria omnia ad bonum malumq; reducuntur: Quatenus omnis defectus malī rationem habet quocirca & primo lib. phyliz auscultationis dī contraria semper: fm melioris peiorisq; inuicem rationem comparari. Mitto Porphyrii & recentiorum etiam multiplices alias solutiones. Sed illud satis mirari non possum q; in hanc etiam Tho. descendere sententiam dicas. q; bonum & malum contraria sibi oppositione repugnent. Ad disq; hoc ipsum ab eo Simplicii auctoritate confirmari. Cum tamen opinioni istī tuæ ille tota prima quæstiōe de malo pro uiribus aduersetur: Quid. n. aliud ea potissimum agit disputatione: quam ut probet malum esse nihil. Quod si malum nihil est: bono cōtrarium esse non potest: Quoniam utrunq; contrariorum natura aliquid est: atque hoc ipsum est: quod tibi Tho. Simplicii auctoritate confirmat. Vide quantum aberras: qui confirmari testimonio Simplicii eam credis opinionē quam ipse Simplicii testimonio infirmat. In quem errorem forte non incidisses si ipsum Simplicii libz aliquādo legis: apud quē nulla unq; fit mentio de boni maliq; oppositione contraria. Quod si mihi obiectes ophthalmiā & ægritudinem: in quibus contrarietatem uidet Tho. agnoscere iubebo te illius uerba diligentius introspicere. Nō. n. hæc ēt dicit eē cōtraria: sed ea cum sint priuationes interdū tñ appellari contraria: Quid cur fieri ipse uelut si attendas uidebis: q̄ ipsum malū contrarii pprietatē omniē no nesciat. Eatenus enim hæc contrarii aliquo modo nomen sortiri posse concedit quatenus omnem plane malī rationem non habent: sed bonitatis aliquid retinent: quam nondum amiserunt. Quare eatenus aliquo modo contraria: quatenus aliquo modo non omnino mala. At si tibi ego mortem: si cæcitatem opponam. quæramq; an hæc ex sententia Thomæ sint uera mala: rursusq; an ea: quam tu dicis contrarietatis spem inuicem aduersentur. Quid sis responsurus omnino non uideo. Nam si hæc mala sunt: & eo ipso loco: unde Thomæ pro te testimonium affers ille nullo modo hæc esse posse contraria: ea ipsa: quam tu in medium affers contrarietatis spem magna asseueratione contendat. Qua tu mente affirmas ex sententia Thomæ bonum malo aliqua contrarietatis oppositione repugnare. Certe hoc considerare debueras. Quod de imperfectis quibusdam malis ex ea quam adhuc retinent bonitatis admixtione conceditur: ad ipsam immixtam absolutamq; malī naturam non esse transferendum.

VALE.

Tertiæ obiectiones cum responsione in margine.

IOANNI

OBIEC. LIBER SECVNDVS

IOANNI PICO MIRANDVLAE ANTO
NIVS FAVENTINVS SALVTEM.

Conclusiones olim uerbo concessæ nisi forte oblitus es fuere.

Deus est: deus est unus: deus nō ē deus Cōtra-
dictionē claudit deū: hoc est ē primū ens non
ēē & auz: eē aduersus quas obiectiones nō nul-
las formauit: & in scriptis dedi. expectabā igr
his obiectionibus tādē rñderes postea q̄ mēles
q̄ttuor siluisti maioribus fortasse negociis īpli-
citus. Tu uero primis dūtaxat respōdes: quas

antea aduersus argumētōrū quorūdā solutiones formauerā. Ais autē
primū hoc mō. ostēdā tibi p decreta latinoꝝ ac p̄sertim beati Thomæ:
licet deus uere ac pprie sit: nō tamen pprie ens eē. Deus, n. inq̄s iuxta
Thomā nō est essentia. Itē iuxta eundē uocabulū entis eēntiā plerūq̄
significat & q̄onī quid est respōdet: uerbū uero īplum: ē: q̄stioni an est
reddi solet: Quapropter colligis iuxta Thomā deū ens nō esse si neq̄
esse est: neq̄ essentiā habet: sed duntaxat existit. Sed dicas rogo ubinā
in Thoma didicisti deū essentiā non esse: cum totus Thomas huic sen-
tētiæ reclamet: inā in prima parte in summa contra gētiles ī q̄stionibus
disputatis in libello de ente & eēntiā in cōmētis in Aristō. in omnibus
deniq̄ locis ubi res exigit deum essentiam eē & tenet & probat: nec in
retā clara opus est uerba hoīs allegare: Si negaueris plura q̄ sit opus
recēsebo. Præterea ī libello tuo de ente & uno: nisi excidit prius dixisti:
ideo deum iuxta platonicos ens nō esse q̄ dei esse non est aliud ab eius
essentia. Quomodo igr nunc eos dēsecutus eos dē defendens negas de-
um essentiam esse. Item dicas: quo ex loco diui Thomæ deprehendisti
entis uocabulū essentiā plerūq̄ significare: non etiam esse. Siquidem
quarto metaphysicæ & prima q̄one de ueritate: & alibi dicit: ideo ens
dictū eē q̄ est: rē uero eo q̄ essentia est uel essentiā habet. Itē dicas ubi
nā in Tho. scire potuisti q̄onī qd est rōnabiliter respōderi si dicatur: est
ens? Insulsum enim est q̄rere quid est nisi sciat: rē esse uti aristō. ii. anali-
ticoꝝ posteriorū libro & Tho. apte restatur: esse at intelligo quē admo-
dū substantiæ sunt & accidentiæ: in quibus utraq̄ essentia est: nō quem
admodū priuationes sunt & negationes: in quibus Tho. negare uidet. re-
periri posse: qd q̄onī quid est rñderi solet: siue id uerū sit siue falsū: qd
ad p̄sens omittit. Verba uero Tho. in prima q̄one de malis: q̄ tibi nī fal-
lor erroris occasione p̄stiterūt: q̄ tu quoq̄ uideris inuere hæc sunt. Ens
dupliciter dicit: uno mō scdm q̄ significat naturā. x. generū: & sic neq̄

quod tibi est improbatum. Nec ad hanc rem plura unq̄ afferes quā sit opus. Præterea in libello: rudis obie-
ctio: non enim platonici: cum id dicunt intelligunt esse ī deo essentiam & esse: sed in eo nō differre. At esse
in deo locum eū habere: quem in rebus aliis habet essentia ut ei pro essentia nihil sit aliud q̄ ipsum esse.
Item dicas: lege priores epistolas: & uidebis. Insulsum enim insul saporius argumentatio quoniam ali-
ud est rem esse: hoc est existere aliud esse ens: ut ens prædicatum essentiale est. Vermo sit: Verum esse fa-
tearis oporteat: nisi deseras tumu Tho. Verba: Hæc sunt quæ si tu prius uidisses forte non errasses.

Non sum oblitus
compater ne dubita.
Prorsus oīum memi-
nisse: plæc cognosces:
q̄q̄ haud magna fiat
iactura. si excidant q̄
corā tractauimus: le-
uissima enī hæc oīa
q̄bus & te occupatū:
& me nō ociosū hoīe:
occupas. Sed ne imi-
tari me credas Nico-
letū q̄ scribēti tibi ad-
uersus eum nihil rñ-
dere dignatus est ad-
notabo breuiter solu-
tiones tuas dubita-
tionum. Deus est: Di-
xi uere dici deus est.
Deū item x sentētia
Diony. omni appel-
latiōe esse maiorem:
etiā appellatione hac
dei qd ille scri. in lib.
de mystica theo. ne
tu iētibz tuis adhuc
Dionysium loco mo-
uisti: nec mirū est enī
patere hoc longe te
fortior: q̄q̄ tu illius
auctoritatem cōtem-
neres: dum ea aduer-
sus te uter. Dixi itē
ab his qui deū eē ens
negant concedi inter-
dum deum eē unum
rationemq̄ sentētiæ
eorum & in ipsis de
ente & uno commen-
tariis nris & duabus
ad te epistolis decla-
rauimus. Sed dicas:
Dixi postrema episto-
la neminem esse q̄ ne
sciat apud tho. & apd
alios peripateticos
ita sæpe & ens accipi
& eēntiam ut de deo
utrūq̄ dicatur sed
id mihi esse satis q̄
aliqui ita ens eēntiam
q̄ usurpāt: ut de deo
dici nō possit: hoc est

Monstratur. Tho. Miror te iisdē semp̄ sistere. nōne millies iā dictū ē ita capi posse ens ut de eo dicatur: ut cum uidelicet id significat qd est: sed rursus ita capi posse ut dē eo nō dicat: ut cū. s. f. sentia significat: qd aliud est ab existentia. Aliqd & ens: Vide qd tū fallaris: malū scdm Tho. tale nō ē ut quærētī de deo qd sit possimus aliqd respondere uel ens: & tamen quærētī qd ē peccatū? respōdere possumus: qd est malum. Præterea audebis: Ens quādo cū bono conuertitur apd Tho. non eo mō capis: quo quādo apd eundē de deo negat. lo caris: aduersus te iocaris: nā hoc ipm est qd dico: & cēties inculcatū itelligere: aut non uis aut nō potes. Priō mō deū nō esse ens. licet secūdo mō: ut. s. p. ens respōdet ad qōnē an ē ens dicat. Dicēbā. n. nō oī mō sed aliquo mō ēt apud Thomam ens dici deū nō posse: 13 autē ita argumētari: cōpater. Deus primo mō nō est ens ergo aliquo mō nō ē ens. Coartata: Hæc tua coartata: & non coartata tua sunt nō Thomæ. Ridiculū: Quod non quærītū ridiculū non soluit: licet multa qrant ridiculū: qd ridiculū soluitur: cū. s. f. soluunt: ne iō nō soluta uideant quia solui nō possint. Quærētī igit an luna sit ens: ius respōdebis eā esse ens. Sed ulterius quærētī qle nā sit ens ridiculū certe respōdetur esse ens.

malum neq; alia priuatio est ens neq; aliquid. alio modo secundum qd respondetur ad quæstionem an est: & sic malum est sicut & cæcitas est: non tamen malum est aliquid: quia esse aliquid non solum significat quod respondetur ad quæstionem an est: sed etiam qd respondetur ad quæstionem quid est: sed repete oro diligentius tanti uerba philosophi: aduersus enim te sententiam ferunt: quod ita monstratur. Tho. palam dicit ens & aliquid dupliciter dici. Vno modo quod alicuius generis naturam habet. alio modo qd quæstioni an est respondetur. deus autem quæstioni. an deus est respondetur nec mendax est responsio deus igitur ens est. Quod si ulterius procedendum est dicamus hoc modo nihil a Thoma recedentes: qd quæstioni an est iure respōdetur ens est igitur quod quæstioni an res uere: ac proprie sit respondetur uere & proprie est ens. Sicut enim se habet quod simpliciter deus sit est ad id: quod uere & proprie est. quærētī autem an uere & proprie rationabiliter respondetur deus: uere igitur & proprie ens est. Præterea Tho. aliquid & ens iuxta primum modum uocat: quod quæstioni quid est respondetur: quærētī autem quid est quod mundū conseruat: & mouet: qd mortuos suscitāt: rationabiliter deus respondetur: primo igitur modo & secūdo deus est ens & aliquid. Præterea audebis ne iuxta Tho. negare deum esse bonum esse unum? Cū igitur bonum & ens & unum mutuo conuertatur: quo modo iuxta Tho. dici potest uel fingi deū ens non esse. Tu uero ex his uerbis argumentari uideris ni fallor hoc modo ens uno modo dicit: qd naturam. x. generum significat deus at in nullo est genere Thoma etiam ipso restante. deus igitur nō est ens neq; eēntia. Sed aduertere debueras (patere me iocari) si ratio efficax est deum primo quidem modo ens non esse: licet enim in nullo sit genere: nihil tamen prohibet uere ac proprie in rerum natura existere: & quæstioni an est ueraciter responderi. Quomodo igitur nesciri potuit alio modo ens esse. Præterea ratio nihil uirium habet. Sensus enim uerborum Thomæ huiusmodi est Ens uno modo dicit quod naturam. x. generum significat hoc est: qd substantiam significat & accidens: & omnia omnino positua: quæ in. x. generibus continentur aut per se ut species & genera: aut uelut principia quædam siue coartata siue non ut materia prima & fortuna in genere substantiarum: & deus & substantiales omnino differentia: Quo certe modo negationes priuationesq; ad genus pertinere non possunt. Alio modo ens dicitur: quod respōderi pōt qōni an est siue uerū & positiuū ens sit siue nōtum de exēplū subdēs ait: & sic malū est sicut & cæcitas est: hoc ē: & sic malū est ens: sicut & cæcitas est ens: nulla enim apud Thomā uerborū differentia ē siue dicat: ē: siue ē ens. Qd uero subiūgit qd ē aliqd nō solū significat &c. nō eo tēdit ut sentiat quærētī qd ē luna aut tonitruū rōnabiliter respōderi si dicat ē ens siue aliqd uti tu existimasse uideris. ridiculū. n. ē hmoi solo. Sed hoc huiusmodi est eē: aliquid significat: maxime iuxta primū modū id esse quod quæstioni quid est rōnabiliter respōderi pōt puta significat substantiam esse uel accidens uel animal uel colorem uel aliquid

OBIEC. LIBER SECVNDVS

mel aliquid huiusmodi: quod quaereti quid est iure responderi possit: Cæcitas autem & malum nihil horum est. Quod utro primum diuisionis membrum ea mente. B. Tho. interpretari nolit. ipse met. explicat prima parte. q. xlyiii. ar. secundo quo quaeritur an malum in rebus sit. Ad secundum enim argumentum respondens sic dicit: Sicut dicitur in sexto metaphisicæ. Ens dupliciter dicitur: Vno modo secundum quod significat entitatem rei prout diuiditur per x. prædicamenta. & sic conuertitur cum rei: & hoc modo nulla priuatio est ens: unde nec malum. Alio modo dicitur ens quod significat ueritatem propositionis quæ in compositione consistit: cuius nota est hoc uerbum est: & hoc est ens qd respōdet ad quæstionem an est. & sic cæcitatem dicimus esse in oculo uel quancunque aliam priuationem: & hoc modo etiam malum dicitur ens. hæc Tho. Vides ne igitur quomodo primum diuisionis membrum cum re conuerti pronunciat: rem uero non negat deum esse: & quicquid bonum est: omne enim bonum & illo argumento & prima quæstione de malo rem esse confitetur. Quod si hæc uera sunt: nondum ratio soluta est qua aduersus platonicos dixi: ens eo dictum est: quod est quemadmodum sedens eo qd sedet. deus autem non solum est: uerum etiam proprie ac uere est: uere igitur ac proprie ens est ita enim non ex platoniciis: sed ex Tho. argumentum soluer uoluisti ea Thomæ ascribere: quæ ab hominis sententiā penitus aliena esse nemo est qui Thomam legerit qui nesciat. Vnde nec alia ratio soluta est qua dixi: si deus ea parte qua est idea est ens: multo magis ea parte qua deus est: hoc enim absolutum quiddam. hoc uero relatiuum non enim uerum est quod modo respōdisti deum scilicet essentiā esse ea parte qua est idea non autem ea parte qua deus est iam enim monstratum est & ens esse & essentiā. Preterea si deus ea parte qua est idea est ens & essentia necesse est in deo compositionem esse quod facile probatur hoc modo: prius enim dixisti ideo deum iuxta platonicos ens non esse quod esse dei nō est aliud a deo. Si igitur idea est ens hoc ideo erit quod esse ideæ est aliud ab ideæ: esse autem ideæ extra deum locum uel fingi non potest si deus idea est ut datum est in deo igitur compositionem esse necesse est. Ais præterea deum a platoniciis unum uocari quia unitati est similis: quæ licet omnes numeros potestate contineat pares scilicet & impares ipsa tamen nec par est nec impar. Subtilis hercle appellandi ratio: quæ præter id quod deus rebus similis esse non potest: ut Cicero dicit: & Thomas. non enim exemplar mundi diuino est simile: nec homo picturæ: alia causa stare nō potest. Quid ex altero ob similitudinem siue analogiā nomē mutuat proprio eiusdem nomine appellari cōsueuit: status n. quæ hominē imitē hoīem uocamus nō humanā locū quoq; ppositionū differētia est: aut mixta ppositio ex loci naturalis analogia locū nō ē locale uocam: deus igit si ex unitate ob similitudinem nomē sortitus est nō unus: sed unitas potius uocandus est. Preterea si nomē omne concretum aliud significat & aliud quomodo platonici deum nō similitudinem potiusq; similem uocāt.

Esse aliqd. Nihil dicit. qd. n. nescit ideo nō esse aliquid qd neq; subā est neq; accidēs. Sic dicit: Hæc eadē illis sunt q in priā gōne de malo & mihi fauent sicut & illa.

Rem ue. Eo mō res de deo & dī & negatur quō & ens. Quod si: Offēdi m^o autem nō esse uera ergo soluta ratio. Sed ex Tho. At tutemet uerba Tho. supra exponens in sniam nostram incidisti cum dixisti deum ens dici: quatenus p ens respōdet ad gōnē an est: nō autē quatenus rerū cētiā significat. Ea Tho. non ascribere? falsa Thomæ quia te non imitor compater qui dicit ex Tho. snia bonū & malum esse pprie & uere contraria: idq; etiā Simplicii auctoritate cōfirmari: de qua re cū ostenderē nullum uerbum esse apud Simplicium respondes te collegisse id a Simplicio dici: At liber est in manibus compater. Simplicius id non dicit: male ergo collegisti. Iam. n. monstratum. Demonstratū est etiam te non bene demonstrasse. Prius enī. Deus & idea idem sunt. nec esse ideæ aliud est ab esse dei: sed quia rationes diuersæ sūt. alia de deo ut deus est alia ut idea est pronūciantur. Cōpositionem: Cōpositio hæc secundū rationē est non secundū rem. Subtilis: Adeo subtilis ut iam cēties repetitam adhuc intelligere non possis: ut mox patebit: ex quo nobis negocium exhibes.

Nō pōt: Nō l3 tecū nisi p finito log. at scias hoc gen^o locutiōis a pclaris auctorib^o ē sacris sape usurpatū qle illā fm sūtitudinem melchisedech.

Præterea si: Vnum quod
platonici de deo enūciāt
nō denotatiuum est: sed
substantiū hoc autē: quia
Platonica omnino igno-
ras: & græcam linguā in-
telligere nō potes. Vide
igit quod sit subtilis hæc ap-
pellandi ratio.

Præterea: Patet & hinc
quomodo aliter materia
una aliter deus dicatur.

Platoniorum: quo-
modo tu platoniorum
potiusque Dionysii rōnem
sequi me dicis: cum nec
platonicos nec Dionysii
ut magna etiā uoce glo-
riaris unquam legeris. at sci-
as idē eē apud platonicos
dei typum eē unitatem
& apud Dionysii deum
unice esse omnia.

Radix cui inniteris: Vi-
de quod illa radix sit firma:
quam tu nec uiribus ul-
lis uincere nec duro pos-
sis conuellere ferro.

Ego itaque: His oībus sa-
tisfactum est in priori-
bus epistolis.

Hoc est uerum: Nimis
amas aurum cōpater: quod
tātū illi tribuas ut credat
eum eē posse etiam si de-
us non sit.

Mundos arbitrantur:
Qui hæc dicunt: & aurū
dicūt eē puguātia dicūt
& propriā ignorāt uocē.

Si deus non esset: & au-
rum esset aurum esset au-
rum: & aurum non esset
aurum impossibile enim
impossibile parit.

Absolutū. n. Nō ē hæc
relatio accīdētis ab auro
distincta: sed substantia-
lis de qua uide apud Hé-
richū gandauensem nisi
de dignatis.

Præterea si materia iuxta platonicos una est ut scribis nec materiæ om-
tas aliud sit: aliud uero materia quod abste negari nō puto: qua rōne
una poterit defendi: nō enim ueritatē similis est: alioquin deo quoque simi-
lis foret. Præterea prius quoque dixisti deum esse unum: quia unice est
oīam nunc uero platoniorum: potiusque Dionysii rationē approbare uide-
ris priore fortassis abiecta: quam si adhuc tenes reliquū est argumētis
respondeas: quæ scripta sunt: nō. n. radix cui inniteris ad soluēdas obie-
ctiones meas uera est deū scilicet ens nō eē neque essentiā: quēadmodū
iā pene declarauī. Sed iā ad diffinitionē ueri a te positā ueniamus. Di-
xisti in priore libello uerū ab Augustino ita diffiniri uerū est quod est:
& ne eadē uideret uerū & entis diffinitio addi inquit oportet hoc mō ue-
rū est quod est id quod dicit. Ego itaque cōtra diffinitionē hoc mō oppo-
sui esse id quod dicit nihil aliud significare uidet nisi eē id quod appe-
lat. rem autē appellari hoc nomine aut illo est hoc: aut illud uidet: qua-
re tandem cōcludi uidebat hoc mō esse id quod dicit nihil aliud est ni-
si eē quod uidet. Cum igit nulla cōtradictio sit uidet esse quod est &
uidet eē quod nō est ideo probabā falsum nō esse uerū negationē: diffi-
nitio cōstabat. Quia uero nunc clarius diffinitionē tuā explicasti: nō
deerunt quæ magis multa uideant formalē mihi diffinitionē improba-
re. Verum enim inquis est id quod dicit. Hoc est uerū est quod est id quod
ipsum est: puta aurū est uerum aurū: quod est aurū: Sed cōtra est quod si
deus nō esset & aurum foret: Aurum esset id quod ipsum est: & esset ue-
rum: tñ non esset: ex quo nulli quadret ideo. postea enim dicis res ueras
esse quod ideo quadrant atque respōdent: Si uera diffinitio hominis est a ra-
tionalē cōtradictio est purare: si deus non esset & hō esset animal rōna-
le: hominem non esse hominem: neque illud respōderi potest: quod alias
dictum est contradictionem scilicet claudere deum non esse & aurum
esse: nulla enim cōtradictio est: quod theologi quoque ipsi & philosophi
& dialectici aperte confitent: fingi enim pōt aurū esse: deū tñ non esse
nec primā oīno cām: nec primū ens: qui enim infinitos esse mundos ar-
bitrant aut celos in infinitū eē multiplices: aut multa huiusmodi simi-
lia nō ppea negant aurum esse quod oculis cernit & manibus tractat.
Præterea siue contradictio sit siue nō sit: nondū rō soluta est. Ego enim
ita dico: Si deus non esset & aurum foret aurum esset aurum: non ta-
men esset uerum: Non igit formalis ueri diffinitio est esse id quod ip-
sum est: Sicut nec formalis esset hominis diffinitio si dixerim. Si deus
non esset & hō esset animal rōnale iam nō ppea hō esset. nihil enim pōt
propria diffinitione destitui nec cuiuspiā pōt diffinitio cōuenire. Cui no-
men diffinitum aptari non possit. Præterea negare non potes aurū pri-
us natura aurum esse quod dei quadret ideo: absolutū enim prius relatio-
ne est: Aurum igit & si aurum sit uerū tñ esse non pōt nisi ppter auri na-
turam similitudo quædam adueniat: qua exemplari suo respōdeat: siue ali-
ud sit similitudo aliud aurum siue nō: quod propriā seorsum habet quæ-
stionem. Præterea diffinitionē entis ponere uidetis hoc mō ens est quod
est alioquin non diceret diffinitionem Augustini hoc modo oportet ex-
plere. Verum

OBIEC. LIBER SECVNDVS

plere. Verum est id quod ipsum est ne si quod est solummodo diximus eadē uideatur ueri & entis diffinitio. Si igitur entis diffinitio est: quod est ea uero ratione: qua ens est quod est: est quoque ipsummet & ens: eadē igitur ratione qua aliquid est ens: eadem uerum sit necesse est quod penitus falsum est. Præterea si uerum est id quod ipsum est. Cæcitas uera erit: & mors & falsitas & omnino non ens. Cæcitas enim est cæcitas & mors est mors & falsitas est falsitas, non ens quoque est non ens: horum quodlibet uerum erit nullo intellectu penitus cogitante. Quod si quodlibet horum uerum est: necesse est unū sit. At scio mox dices: Non ne concessi quodlibet horum esse ac propterea uerum his uerbis: quæ ad te scripsi: sicut falsum est falsum: ita falsum esse falsum non falsum: sed uerum proptereaque non diuisum: sed unum. Sed contra est quod omne unum bonum est eodemque modo uerum: Cæcitas autē non solum mala est: sed iuxta ea quæ scribis omnino mala est: & nihil boni sapit. Similiter & mors: Cæcitatē enim & mortis naturam appellare uideris naturam mali absolutam bonoque impermixtam: nihil igitur horum uerum est: nec unum maxime quando anima non cogitat. Præterea uerum est quod quadrat idæ: cæcitas uero & mors nullam habent idæam. Præterea si deus non esset: nec aliud quippiam: quod intelligentiæ est capax: nihilominus non ens esset non ens: & nihil esset nihil: aut enim aliquid aut nihil: non quidem aliquid ut constat: igitur nihil & non ens: esset igitur id quod ipsum nunc est & tunc foret. Si igitur uerum est quod est id quod ipsum est non ens & nihil uerum foret: quod fieri non potest: nulli enim quadraret idæ: non igitur formalis ueri diffinitio est esse id quod ipsum est. Conaris præterea defendere quod a te prius dictum est falsum quodlibet contradictionem claudere: atque falsum omne contradictionem claudere quandiu falsum est. Adiciis & hæc uerba. At me sedere neque uerū est neque falsum. Si uero adicias me sedere dum sto illico ut falsitatem ita etiam inuehis contradictionem: nam me sedere dum sto contradictionem claudis: & quod primum desinit esse falsum: ut cum sedere incipio tamen primum a diuisione redit ad unitatem. Sed uideas rogo an tecum cōuenias. Verum enim & falsum opponi putas non quidē uelut contraria: sed tanquam affirmationem: negationemque. Quomodo igitur medium reperiri potest: nisi inter affirmationem negationemque sit mediū. Præterea omnis enuntiatio aut est uera aut falsa nisi primum principium neges: quod est in quolibet contradictionis alteram partem ueram: alterā uero falsam. Quomodo igitur te sedere neque uerum est neque falsum. Equidem non uideo qua ratione id tueri possis nisi omnem philosophiam & contrariorum omnem conceptum tollas. Præterea si falsum omne contradictionem claudit quod diu falsum est deum non esse: quod falsum est contradictionem claudet quandiu in rerum natura deus existit. Si igitur deus non esset: neque falsum esset deum non esse: neque contradictio: Si igitur falsum est ueri negatio quemadmodum ponis erit uerum deum non esse si deus non sit: Sed uerum omne bonū est ut das: igitur si deus non esset bonum

Diximus eadem. Omne quod est: hoc est ipsum quod est. quare & omne ens uerum: & omne uerum ens. Sed alia & alia ratio.

Cæcitas autem: Aliud est cæcitatem esse ueram aliud cæcitatem esse cæcitatem uerum esse: quare frustra multis uerbis labbras ostendere cæcitatem non esse ueram.

Verum enim: me sedere aut uerū aut falsum semper est: quia semper ego aut sedeo aut non sedeo: et quod dicitur me sedere nec uerū nec falsum: hoc est propositionem hanc ex sibi: nec ueritatem determinare nec falsitatem: quod faciunt propositiones necessarie. Sed cum fieri possit: ut & sit uera: cum scilicet sedeo & sit falsa: cum non sedeo ex seipsa ad utrumque inde terminata est. sed proculdubio mi compater & charta abundas & ocio: quod ad hæc descendas etiā pueris nota.

DE ENTE ET VNO

Sed uerum: Bonum & malum sunt in rebus falsum & uerum in anima: ideo ppositio uera significare potest rem malam quamuis propositio ipsa quatenus uera eatenus bona: & res ipsa quatenus mala eatenus falsa sit. Aliud autem dicere est. Peccare iudam est uerum: aliud est dicere peccatum iudae est uerum.

Præterea omne: Omne falsum diuisum quod in priore diximus libello, sed non esse falsum ex æquo falsum: quare non esse falsum: ex æquo diuisum: quod in epistolis ad te diximus. non enim ex æquo falsa quæ necessario falsa sunt: & semper falsa sunt: & quæ non sunt necessario falsa: nec semper sunt falsa. Quapropter nec ex æquo hæc & illa diuisi rationem habent: uide an ex his aliquid sit quod uel ego dicere uere possim: uel tu coarguere possis.

fortet deum non esse: quod uidetur absurdum: neque enim simpliciter bonum foret neque alicui bonum: sed omnino non ens. Præterea superiore epistola dixisti omne falsum ideo diuisum a se ipso esse quod contradictionem claudit: Si igitur non omne falsum simpliciter & absolute contradictionem claudit sed solum quamdiu est falsum diuisum est. Cui enim ratio essendi & causa non conuenit: nec id utique conuenit cuius ratio est: & si simpliciter non conuenit unum nec alterum: non igitur falsum omne simpliciter diuisum est quod dari non potest: omne enim falsum simpliciter & absolute est non ens: Ambo enim ut potius conuertuntur: eadem igitur ratione simpliciter diuisum est: Si diuisum & non ens commeat: Præterea omne uerum simpliciter unum est: igitur omne falsum simpliciter diuisum est: Alterum enim est alterius negatio: præterea si monstrauero omne falsum absoluto diuisum esse: quid causæ fuit cur non auderes enunciare simpliciter quidem & absolute omne falsum diuisum esse: sed tunc solum quando oppositio est: diuisionem uero falsi demonstramus hoc modo. Socratem sedere est falsum socratem autem sedere non est socratem sedere igitur a se ipso diuisum est. Si enim socratem sedere est socratem sedere & Socrates sedens est socrates sedens: ambo enim coniugata sunt: si uero Socrates sedens est socrates. igitur facta simplici conuersione socrates est socrates. sedens igitur est sedens. igitur sedet: quod falsum est: eadem ratione probabo chymeram non esse chymeram nec chymeram esse: esse chymeram: chymeram esse. Si enim chymera est chymera est animal. Chymeram enim intelligimus animal ex hyrco constans & seruo: aut aliquod huiusmodi. Si uero est animal uiuere potest & mori: quod inter nos non conuenit: qui chymeram ponimus nequaquam a natura posse produci: sicut nec monsaureus generari potest. Præterea si chymera est animal: aliquid animal est chymera: sed nullum animal est chymera: omne. n. animal est: & uiuit: & est simpliciter ens & aliquid: quod enim non est: non est animal: nisi æqui uoce: chymera igitur non est chymera eadem ratione. nec chymeram esse est chymeram esse. Si enim generari est moueri: generatio est motus: Igitur si generatio non est motus: nec generari est moueri: pari ratione si chymeram esse est chymeram esse: chymera est chymera: Ambo. n. coniugata sunt: sed chymera non est chymera: ut iam probatum est: igitur nec chymeram esse est chymeram esse. Præterea nulla chymera est chymera. igitur nullam chymeram esse chymeram: uerum igitur falsum est aliquam chymeram esse chymeram: eadem ratione monstrabitur uacuum non esse uacuum ex quo non est: nec cæcitatem esse cæcitatem si nihil eorum sit semper tamen non ens est non ens. non esse. n. non ens est & uerum. sicut & chymeram non esse est & uerum pariter & necessarium. Cur igitur uereri oportuit ne quid coargui posses si simpliciter & absolute enūciasses omne falsum in se ipso diuisum esse? Quare non fuit opus ad contradictionem refugere. Deinde soluta non esse argumentationem meam: qua probaui bonum malumque esse iuicem contraria ingenue confiteri: sed iccirco solutam non esse dicis: quod nodus non inerat. Arguta hercle excusatio.

Sed mirum

OBIEC. LIBER SECVNDVS

solutam non esse dicis: q. nodus non inerat. Arguta hercle excusatio:
Sed mihi est si nodus non inerat quomodo nodum soluere potuisti: uerba argu-
mentationis meae quae in primis litteris ad te scripta sunt: hoc modo se habent: bonum
ea ratione qua bonum est expetendum est. malum uero fugiendum: expetere uero
& fugere sunt inuicem contraria: quemadmodum congregare segregareque
bonum igitur & malum erunt inuicem contraria: quod Boetius quoque in pre-
dicamentis asseuerat: Tu uero ita respondes esse est appetendum: non esse est
fugendum non tamen sequitur esse contraria: Sed rogo uideat ne tibi argumen-
tatio tua meae similis esse dicat hoc modo esse ea ratione quae est esse est appetendum:
hoc est propria essendi ratio est aliquid appetendum non esse ex propria ratione est
aliquid fugiendum: sunt igitur contraria. pulchre argumentationem colliges. Hac
enim forma calidum & frigidum: album & nigrum contraria esse demonstrauimus. ratio. n. calidi est etherogenea segregare frigidum uero eogregare albi
quoque ratio est oculos disgregare: nigri uero eogregare: Argumeto meo
cum tu coram frideres dixisti propriam boni rationem non esse quod sit aliquid
expetendum: quod tamen a philosophis omnibus conceditur: maxime
latinis: & Aristoteles primo ethicorum libro dicit recte diffinierunt bonum
dicentes id esse: quod omnia appetunt: id quoque audientibus mirabile uisum
est. Cumque ratio boni abs te posceretur dixisti eo aliquid bonum esse: quod
ordinatur in deum. Sed mox subiecti igitur deus non est bonus dictum
est deum non esse bonum: sed bonitatem adieci: igitur inter bonum ma-
lumque aliquid est medium: Deus enim non est bonus: non etiam est
malus. Quomodo igitur defendi potest malum esse boni negationem.
Si media aliqua conceditur. Praeterea si malum est negatio boni: Ma-
lum & non bonum idem sunt. Vnius enim unica est negatio: Sequitur
ergo est non bonum. igitur est malum: ex negatione igitur colligi potest
affirmatio. Praeterea nec sequitur: Si enim malum est uel priuatio: uel
aliquid priuatum. Si priuatum est subiectum aliquid est: igitur & bo-
num: Si priuatio est igitur in subiecto igitur est: sed quicquid est ens
quodammodo est & bonum: non igitur est non bonum. Praeterea negas
uerum esse quod Aristoteles in predicamentis dicit bonum scilicet &
malum contrariorum genera esse: quod tamen uel Boetius uel latini
expositores negare non audent: Tu uero post habitis interpreti-
bus latinis ad solum Simplicium refugis qui ait hac ratione bonum
& malum contrariorum genera esse quod ex contrariis alterum sem-
per bonum est: hoc est melius est: alterum malum est: hoc est peius est
quod Beatus Thomas quoque ex Simplicio refert: Sed si licet Sim-
plicio opponere: contra est quod Aristoteles eodem loco dicit non so-
lum bonum malo contrarium esse: uerum etiam aliquando malum ma-
lo. Si uero ipsum bonum Aristoteles uocat quod melius est malum
uero quod est peius erit semper bonum malo contrarium. Praeterea
si bonum & malum quae contrariorum genera esse Aristoteles dicit
sunt melius & peius bonum & malum in relatiuorum genere ponen-
tur: in quibus sunt melius & peius: quae relatiua sunt. Aristote-
les uero dicit bonum & malum in genere non esse sed genera.

Sed mirum: Dicere de-
bueras quomodo nunc
soluisti: nam non est mihi
non soluere quod non ha-
bet nodum. In hoc igitur
me admireris quid solue-
rim: quo nodus non erat.

Similis esse: Cur non si-
milis: cum quemadmodum
hac ita & illa nihil uirtutis
habeat: nam si bonum qua
ratione bonum sit expe-
tendum: malumque fugie-
dum sintque fugere: & ap-
petere contraria quomo-
do ex hoc sequi probas bo-
num malumque esse contra-
ria: hoc est quod tibi est
probandum: ad quod ta-
men probandum neque an-
te ullum unquam uer-
bum fecisti neque nunc fa-
cis. Iure igitur dixi non es-
se nodum in tua argumen-
tatione: quia quod tibi p-
bandum est non solum non
ualide probas: sed nullo
modo probas: aut proba-
re etiam tentas.

Tu uero: An tu qui boe-
tianus esse soles & barba-
rorum irrifor: nunc eos
rides qui post habitis lati-
nis interpretibus graecos
interpretes sequuntur: sed
& Thomas tuus non so-
lum latinus: sed inter lati-
nos praecipuus Simplicii
expositionem non solum
refert: sed & probat: Tu
autem non solum Simpli-
cio aut Thomae non assen-
tiris: sed & latinos dicis
expositores id negare non
audere. Mirus homo es.

Miraris: Quis non miratur: Mirabar tunc cum nondum acumen tuum perspexeram nunc non miror: multa enim cōsimilia.

Allegem falso: Et tu in fra fateris: & falso allegasse: sed dicis hoc nullius esse momenti: quomodo ergo mens tua me fugit. Illud fateor me fugisse nullius esse momenti Simplicio ascribe: quæ non dicit.

Credebam enim ego illud errare: qui diceret: Simplicius hoc dicit: quod tamen Simplicius nusquam diceret.

Si enim: Quid ut te explices totum Thomam te pervertere oportet & nescio quas semiplenas priuationes tibi fingere: negareque Thomam ibi propriè accipere priuationem & habitum cum dicit malum priuatione opponi bono: non ne tota questione probat malum esse nihil: & inde colligit malum esse priuationem non autem contrarium: an priuatio quæ nihil est semiplena priuatio est cæcitas iteque dicimus perfectam mali habere rationem non quia omne bonum adimat quod enim hoc nescit: sed quia totum illud bonum cuius priuatio dicitur hoc est visum adimit quod non facit ophthalmia: hæc sunt igitur mala quæ nullo modo uult contraria dici posse Thomas quæ cum ueram mali rationem habeant: profecto qui dicit malum ex sententia Thomæ esse contrarium non minus errat quam erraret ille cōpater meus qui dicebat Simplicium dicere quæ non dicit.

Miraris postremo malum & bonum a me contraria uel ex Thomæ sententia affirmari: & quod maius est aberrare me dicis: quod dicis Simplicium falso allegasse: falso quoque dixerim Beatum Thomam eius testimonio probare malum bonumque esse inuicem contraria: Sed caue ne tu erres: qui parum mentem meam uel uerba perpendisti: uerba quidem quæ in secunda epistola ad te scripta sunt: hac serie leguntur. Dico igitur rursus: & approbo bonum malumque esse inuicem contraria: non quidem quemadmodum album & nigrum: calidum & frigidum: quæ omnia uere qualitates sunt: sed quemadmodum sanum & ægrum forte ac debile rarum & densum: pulchrum & turpe: & similia huiusmodi multa: nec beatus Thomas id negat: sed uir quidem eminentissimus in prima questione de malo circa solutionem secundi argumenti monstrat quomodo bonum & malum: & si priuationis & habitus oppositione aduersentur inter contraria tamen computari solent: idque Simplicii auctoritate confirmat.

Recordare igitur Aristoteli in prædicamentis quattuor oppositionum genera assignare. Item memineris Aristotelem huiusmodi genera a se inuicem seiungere. Rursus nota sanum ab eo & ægrum inter contraria numerari: hac igitur ratione qua Aristoteles contraria a reliquis oppositionum generibus seiungit. Ego bonum malumque contraria esse affirmavi: rursusque fateor. Atque hoc etiam quod diuus Thomas dixit in prima questione de malo: Bonum & malum esse contraria: quemadmodum sanum ægrumque: non autem quemadmodum uisus & cæcitas. Tu uero dicis: Monstrabo tibi quam contrarii proprietatem malum omnino nesciat. Licet enim malum quiddam bono cuiusdam contrarium uideri possit ut ægrum sano: eo quod boni aliquid relinquit: offeram tamen malum quiddam: quod bono nequaquam potest hac ratione opponi: puta mors & cæcitas. Sed equidem nescio an similes. Si enim uerba Thomæ accuratius legisti plane intelligi potest: quomodo nec cæcitas nec mors aliud malum potest ex toto bonum auferre. Cæcitas quidem uisum auferit: & totum sed non uitam nec corpus: mors uitam quidem penitus auferit: sed nec corpus nec materiam primam. Quod igitur fefellit est: quod cæcitas profecto est uisus priuatio: & uitæ mors: sed non propterea credi debuit perfectam esse boni priuationem: Nonne Thomas aperte ibi confitetur & dicit malum bono contrarium esse: quemadmodum ægrum sano: non quemadmodum cæcitas uisui: cæcitas igitur in quantum mala est: aliquid boni relinquit cui innititur: in quantum uero est cæcitas nihil uisus adesse permittit. Quod uero beatus Thomas ait bonum malumque uelut habitum priuationemque opponi uerissimum est: Eo enim loco beatus Thomas ea propriè habitus uocat & priuationes: non solum quæ perfecti habitus sunt: perfectæque priuationes: quæ solummodo Aristoteles in prædicamentis habitum & priuationem uocat: uerum latius omnia quorum alterum est habitus alterum uero priuatio siue integra: siue semiplena sit: tamquam habitum & priuationem opponi pronunciat. Quod uero dixi: idque Simplicii auctoritate confirmat: tale est. Simplicium ait beatus

tus Tho. in p̄dicamentis dicere ea p̄prie uocari cōtraria quorū utrūq̄ est aliud. Aristo. uero sanum & ægrum inter cōtraria numerat: nō etiā cæcum & uidens. Simplicius igitur qui Aristo. interpretatur necesse est causam reddat: cur non oēs priuationes Aristoteles inter contraria computarit causam uero explicare non potest nisi q̄ dicta est. Beatus igitur Thomas qui ait simplicium dicere ea p̄prie contraria uocari: quorum utrūq̄ est aliud cum causam explicet ob quam sanum & ægrum inter contraria numerentur nō etiā cæcum & uidens ex simplicio necesse est id colligat: qui Aristotelem exponit qd̄ siue uerum siue falsum sit res nullius momenti est in qua peruagandum sit. Quoniam uero postremis litteris malum quod boni negationem putas appellare uideris malū qd̄ oīo malū sit: eodemq̄ modo falsum ueri uniusq̄ diuisum p̄cūctari te uolo An chymērā putes eē oīo nō ens: Si negabis tibi necesse ē cōtradicas: q̄ prius dixisti chymērā esse oīo non ens & falsam: Si uero dederis oīo nō ens eē p̄cedā hoc mō: non ens & oīo malū sunt paria: chimera autē est omnino nō ens igit̄ & oīo mala: quod fieri nō pōt: chimērā. n. eē cōtradictionem nō claudit: pōt igit̄ a deo creari: qd̄ uero pōt esse: esse autē bonum est qd̄ igit̄ pōt creari pōt bonū esse: sed potētia ad bonū bona est: chimera igit̄ nō ex toto mala est. Præterea chimera & a deo & a nobis pōt intelligi: pōt igit̄ ap̄ mentē nostram esse & aiū: igit̄ quoquo modo pōt esse qd̄ autē quoquo modo potest esse quoquo mō bonitate p̄cipat: chimera igitur nō ex toto mala est. Præterea nihil pōt malū esse nisi fugiendum sit: nihil uero fugi potest neq̄ uitari nisi cognoscat̄ aut ab eo quod fugit aut a deo q̄ naturalem fugē instinctum inferuit necesse est igit̄ malum omne quodāmodo cognosci possit: cognitio autē bonum quiddam est: igitur & posse cognosci. potentia. n. ad bonum bonum quiddā est. Præterea Aristo. quarto metaphysicæ dicit negationes priuationesq̄ quodāmodo entia esse: immo & ipsū non ens quodāmodo ens esse dicit cuius signum est inquit q̄ dicimus non ens & nō ens: quod uero quoquo modo est ens quoquo modo bonū est: chimera igitur in qua uerum est nō entis uocabulum prædicare quodāmodo est ens & bona: Præterea malū est priuatio boni: priuatio uero omnis est negatio formę i s̄bo apto nato formam & habitū habere. nihil igitur malum eē pōt quod boni eapax nō sit & aptum capacitas uero & aptitudo in bonum bona est: Malum igitur omnino malum esse nō potest unde Augustinus inquit malum semper in bono esse: Præterea si malum est priuatio boni ut dicis quo modo potest esse boni negatio. alia. n. est oppositio priuationis & habitus alia uero affirmationis negationisq̄: Præterea tuarum partium est monstrare factam prius a te rationem ualidam esse qua probabas ex Aristotele & Tho. deum ens non esse: ego enim utranq̄ infirmam nec satis est dicere. Scio aliquando a peripatheticis deum ens uocari: sed & illud scio ap̄ eosdem appellatione entis deū aliquando non claudis: Monstra. n. rogo quo in loco uel Aristo. uel aristotelici deum entis appellatione non censeant.

Siue uerū Cur igitur non ingenue fateris te errasse. Neq̄. n. mirum est homo es.

An chymeram: In ista tua chymera multas finis chymeras.

Creari: Si creari chimera potest a deo nō est hæc potentia in chimera sed in deo.

Præterea Chimera: Notio quam mihi de chimera formo: ut aliquid ē ita bona est ipsa uero chimera ut nihil est ita neq̄ bona est.

Aristo. iiii. meta. Bonum & malum secundum te sunt contraria & utrūq̄ cōtrariorū est aliquid positiuū ergo & qd̄ ē bonum est aliquid positiuū & q̄ est malum est aliquid positiuū & secundū te nō ens ē bonū ergo secundū te nō ens est aliquid positiuū. & aliquid & ens cōuertitur ergo secundū te nō ens est ens positiuū uide quo nos p̄duxit tua chimera.

Præterea malū est: At fm te est contrarium nō priuatio.

Augustinus inq̄: Nō dixit malū esse bonū sed in bono.

Præterea si malū Eatenus priuatio est q̄tenus priuatio. formaliter negatio est.

Mōstra. n. Relegas priores epistolas. & uidebis hoc tibi in illis monstratum etiam fortasse plus q̄ desideres.

EXPOSITIONVM DE ENTE ET VNO

Cæterum: Attēde mox explicabo cum per hanc dictionem deus id concipis tñ quod significatur per nomen non hēt hęc dictio prædicari rationē sed subiecti. Est enim illud de quo quæritur qd nam de eo enuntiasti pos sit aut debeat: nō autem illud quod de alio enun tiatur: quare neq; id aut Simonidi erat ignotum aut consulenti eum tyrā no. Cum itē quæris si de us dici deus nō potest an sit aliud a deo quæro a te quid concipias per hanc dictionem deus quam de deo enuntias. Si nihil cō cipis nihil erras quia ni hil dicis. Si aliquid concipis dico deum aliud esse ab eo quod tu concipis & conceptum per hanc dictionem deus explicas, quoniam supra omne il lud est quod a nobis con cipi possit. Deum non esse: Veniamus ergo ad aurum tuum quod omni no nō uis perdere etiam si perdat deus. Fieri nō potest ut aliquid sit si nō sit ipsum esse fieri igitur non potest ut aurum sit si deus non sit: præterea si deus non est igitur infini tum est si infinitum est ni hil est quoniam si infini tum est finitum non est: sed & si infinitum est infi nitum non est quoniam infinitū se ipsum perimit quēadmodū & alia quæ contra dictionem clau dūt si nihil est aurum nō est. Hęc satis credo esse tibi homini quātum uis ingenioso.

Vale.

Cæterū si uocabit explicato quō defendas deū esse & unū: deū tamen nō esse deū: Si. n. uocabulū itelligit necesse est descriptionē quādā ab aīo formari: q̄ data mox sequit deū esse deum: nec. n. Simonides poeta tēpus ad rñdendū petisset tyrāno q̄rēti qd est deus nisi uocabuli inter pretationē & notā aīo cōcepisset: in oī. n. qōne prima ē uocabuli signi ficatio. Præterea si deus est unus: aliud unū est deus: qd nō nisi deus eē pōt: Itē si deus est & nō est deus: est aliud a deo: A se ipso igit aliud esse necesse est. Præterea si ideo deus nō est deus q̄ nomē dei concretū est aliud significans: & aliud concedi nō debet deum esse: deū esse unum: nihil. n. est in rerum natura qd deitate participata sit deus. Postremo monstrabis quomodo uel probes uel defendas cōtradictionem clau dere deum non esse & aurum esse: grata erit mihi huiusmodi disputa tio: nec tibi debet esse molesta: est enim disputatio cribrum ueritatis: Suauissimus animæ cibus nihil habens ingrati. Vale.

Quartæ obiectiones.

Non ideo dictū est deū ens nō esse q̄ eē in de o pro eēntia est: sed q̄a esse nō est aliud ab eēntia: qd lōge diuersum est: Alio quin ipm esse lapidis: qd sibi pro eēntia est: nec ens erit: nec bonū: esse. n. lapidis nō est eēntia: sed ipm sibi: & esse suū: & sua est eēntia. Si in negatiōibus: & priuatiōibus qd sint q̄ri non pōt: Cū igit sint nō satis est ad qōnē qd est formādā scire rē: de qua q̄rit esse: sed ampli us scire oportet: & esse: & aliqd esse q̄renti igit qd est ridicule ac irritatio nabiliter: rñdē ens: aut aliqd siue ens prio mōsiue secūdo capiat qd si queratur quid sit peccatū uocabuli potius est q̄stio q̄ rei. Si ali qd est ens: ideo iuxta positionē tuā esse ens: q̄ eē est aliud scdm rem ab essentia: aliud est inqs hūanitas: aliud hō: aliud albū siue albedo: aliud res alba: igitur si idea est ens ideo erit ens: q̄ esse ideæ est aliud ab idea. Idea aut deus est: esse igit ideæ est aliud a deo: est igit i deo scdm rem cōpositio nō solū scdm rōnē. Iuxta denominatiuorū diffinitionem unus ab unitate denominatiuum est: deus autē iuxta tuā positionē ex similitudine unitatis unus dr: nō igit ad substantiā dei spectat p̄dicatio: quā platonici dicūt deus est unus: p̄terea cū dicimus deus est unus nō qd sit sed quō sit significari putas: modus aut ex accidētū est gñe non igit uocabulū unius in deo substantiuum est neq; ad rē p̄tinet: q̄ uel Pla tonicā sectā nō didicerim uel grēcā linguā ignorē: nō enī id satis est ad turādā academicorū disciplinā. Si deus nō eēt & aurū eētaurū in q̄s esset aurū & nō esset aurū: igit esset aurū: Si igit diffinitio ueri con stat erit uerū nulli q̄drans ideā. Si socratē sedere neq; uerū est: neq; fal sum eo q̄ necessariū nō est: eqdē defendā nō in quolibet affirmationē uerā esse uel negationē: nō enī in quolibet uel una uel altera necessari am hēt ueritatē. Si bonū & malum sunt in rebus: neq; uero: & fal sum in aīa ubi est tua affirmatiōis & negationis oppositiō: negatio enī nihil ponit: Quō etiā chymera in rebus. est & aīa. si est oīno uō ens & falsū: cū non ens & malū mutuo conuerti putes. Si cæcitatē esse cæci tatē uerū est & q̄s non uideat cæcitatē esse uerā: idē enī sunt: sola enī cæ citate

OBIEC. LIBER SECVNDVS

citate posita ponit hoc quod est cecitate esse cecitatem: & ablata auferit unde ea-
 deratione loc. & locatē esse socratē idem est & eadem generatione utrunq; genera-
 tur: & p se deus quoq; & deū eē deum idē: utrunq; enim eternū est & prima ueritas.
 Si falsum oē simpliciter diuisum est ut pbatum esse nō negas dici nō debuit falsum
 quiddā cū hac solum cōditione diuisum esse hoc est q̄ diu falsum est: Si enim oīs ho-
 mo simpliciter & absolute est risibilis cōditionē nō oportet adiungere: quia restri-
 gas dicens: omnis homo est risibilis q̄ diu est homo: nec propterea restrictū debuit
 adiungi q̄ nō omnia falsa sunt eq̄liter diuisa: aut falsa nec enim omnia entia sunt & q̄-
 liter bona: absolute tamen bona sunt omnia. Quomodo concludat bonum ma-
 lumq; esse contraria: si prosequi: & fugere sunt contraria facile constabit. si ratio cō-
 trariorū motuum latis a te fuerit intellecta. Quid miraris si dico latinos Aristo-
 telem non negare: que n Simplicius negat: non etiam boetius: nunquid propterea
 uel Boetium nō imitor uel barbaros extollo. mirum ne hominem uocas: Ego uero
 te mirabilē appellarim: qui cum boetium imites posthabito interim Simplicio me
 Boetium alpernari: & barbaros sequi existimes. Si cōtraria sunt bonum & malum
 chymeram uis probare aliquid esse: quod in rerum natura sit: sed si perceptum sit q̄
 ratione bonum & malum contraria dixerim: quod nondum aut uis: aut potest intel-
 ligere nihil ex chymera probauis. Priuationes quasdam a me Semiplenas uo-
 cari plurimum admiraris & nullas esse probas hoc modo: Malum est nihil: igitur
 non est semiplena priuatio: Ego uero argumētum tuum prosequens: sic dicam: egri-
 tudo mala est: igitur nihil est non est igitur semiplena priuatio: est autem priuatio
 quædam ægritudo: non igitur est uel sanitatis uel boni cuiuspiam semiplena priua-
 tio: sed plena potius: & perfecta: quod fieri non potest imperfecte igitur priuatio-
 nes semiplenæ sunt ut ægritudo: raritas: turpitudine: cecitas uisus perfecta: boni im-
 perfecta: bonum enim quod in uidente est totum non adimit.
 Si uerum est quemadmodum scribis malum omne boni aliquid reliquere: chyme-
 ra igiturque est omnino non ens: & mala boni aliquid retinet. Si uero boni aliquid
 seruat non omnino mala est: neq; omnino non ens. licet etiam potentia: qua creati
 potest & esse: in deo sit: & notio: qua potest intelligi sit in animo non tollitur quin
 chymera potentia bona sit: & ens: est enim potentia dei: & chymera alia & alia ra-
 tione: nec enim negamus antichristum potentia bonum esse cuius potentia qua po-
 test esse partim est in materia partim in coelo: & homine. Præterea quomodo Chy-
 mera. Si omnis interim cogitatio & potentia dei excludatur: est omnino non ens
 & mala. Vt enim non ens sit certe mala esse non potest: Malum enim est priuatio:
 quæ in subiecto consistit: quod necesse est bonitate participet: alioquin subiectum
 esse non posset: Quod enim omnino non est subiici non potest.
 Respondum improbari: quod a me dictum est: idq; simplicii auctoritate confirmas
 nisi quod ais simplicius non dicit: sed non propterea gloriari oportuit: neque enim
 Aristotelem sentire omne omnino ens uel per se uel per accidens esse nec bra-
 uo Thomæ aliquid propterea falso ascripsi.
 Licet priuatio omnis negatio quædam sit nondum tamen constat aliam non esse af-
 firmationis negationisq; oppositionem aliam uero priuationis & habitus: neopte-
 propterea si malum est priuatio boni malum & non bonum conuenit necesse est.
 Defensio per quam qua turari uis deum non esse deum. ego nec uerum nec Beato
 Dionysio consentaneam puto nec beatus unq; Dionysius deum negare esse deum.

Sed quemadmodū. B. Tho. interpretat nullum nomen dei naturam integre potest
 explicare: nec alia ratione affirmationes putat deos eē incōpactas. Tu uero dicis
 dei nomē si descriptionē hēt subiecti rationem habere non etiā pradicari: sed hoc
 eōcesso argumentū perstat. Sit enim. a. ratio nominis dicaturq; hoc modo deus est.
 a. ratio enim cuiuslibet de eo pradicatur cuius est ratio. igitur facta simplici cōuer
 sione. a. est deus. igitur deus est deus: item dicis cum queritur an deus sit aliud a deo
 nec ne. nō oportet: qd dei nomine concipiatur: quicquid autem detur aliud in q
 dicam deū esse. est enim supra omne id quod concipi potest: sed nōne huiusmodi so
 lutio secū pugnat. Si enim cōfiteris propositionē huiusmodi: quē est deus est supra
 id quod concipi potest: nōne palam aliquid de deo affirmas: fiat igitur & sit nomi
 nis diffinitio ea oratio q̄ est supra id quod concipi potest: & argumentū militabit. p
 terea sequitur deus est supra omne id quod concipi potest: igitur deus concipi nō pōt
 alioquin idem supra se ipsum fore: nō igitur amari pōt nec coli. Postremo tantam
 putes eē auri potentiā ut uelimus nolimus uel re uel animo ex necessitate deum le
 cum trahat hoc modo: Aurum est. igitur ipsum esse est: igitur deus est: item sic deus
 est. igitur infinitum est. infinitum est. igitur nihil est. Si ens infinitum est in quis fi
 nitum nō est. quasi sic arguas finitum nō est. igitur nihil est: deinde sic infinitum est
 igitur infinitum non est. infinitū enim inquis se ipsum perimit: Equidem puto si
 Nicoletto qui: piā huiusmodi argumēta scripsisset: nihil respōdisset: nec ego contra
 aliquid opponam: ne ubi res mihi luce clarior uidetur aliquid uidear dubitare: qd
 iisdem argumentis positionem tuam probes: quidem uxor ne aurum perdas.
 His obiectionibus si uoles aliquid respondeto compater optime: quo disputationi
 iam finem faciamus: satis enim lusimus. cāterum nolim putes me aut odio aut ma
 liuolētia in hac diuertisse: scio meministi priusq; aliquid tibi scriberem significasse
 an uelles: Equidem deum testor comitem meum mirādulam & amo & ueneror.
 quod si aliquādo experiri libuerit me nihil mētium cognosces.

IOANNES FRANCISCVS PICVS MIRANDVLA ANTONIO
 FAVENTINO PHILOSOPHO INSIGNIS.

Vanq; Ioānis pici patruī mei obitu studiōrū meorū alacri
 tas oīs & spes q̄ q̄li tota in eo reposita fuerat elāguinq; ppe
 cū futurū sperare eo uiuēte ut pbiz studia ad castitatē pri
 stinā: sed magnis ditata opibus renocarent: christianaq; fi
 des eliminatis i uniuersum erroribus hāresibusq; depulsa
 ualidissimis in aduersos hostes turribus muniretur. Nō cō
 sic animo cōsternatus sum ut totis uirib; nō laborauerim
 ne uigiliae oēs ichoataq; lucubrationes q̄ ab hōie illo i
 teris undequaq; admirādo pfluxerāt penitus deperirēt: quo circa mihi ipsi nūq;
 hōibus cōsulēs q̄ maximis porui itineribus Florētiā cōtendi: dediq; operā q̄ popu
 rōne ut q̄cūq; ab eo notata fuerāt licet lexpolita & lexculsa in nostrā pmitterem
 ptatē nō inanes oīo fuere cōatus nūmā & si adaptē adhuc rabulę nēc nēc nōc
 hāres adapta nihil oīs ita scrinia fuerūt ut cōmētatiōes cūctas inspicerem uerlare
 mulq;. Vidimus i charthaceis illis dispis codicib; incredibile hōis studiū: lectib;
 oīmodā ceptus supra captus hūanę mētis admirabilis. Vex i redigēdis scriptib;
 bus nō laudādā i curiositatē: hic idē disiecta dissipataq; oīa. sed de his aliis. Dū hęc
 diligēit cura euoluerem opusculū ei' de uno & ente quatuor ferme añ occubitu
 nis emissum

OBIEC. LIBER SECVNDVS

nis emissum una cum tribus ipsū a te pscriptis epistolis earumq; responsis in ma-
 nus inciditq; bus ob rei nouitatem nō perlectis mō sed haustis sed pene ut aiunt de-
 uoratis (rumore enim id factum agnouerā sed qd momenti allatum eēt exploratū
 satis nō habebā) Mecū cogitare disceptareq; occepi an illd' publicitus aliis cū ope-
 ribus quē in unum redegeram: & publicāda censuerā ī pressoribus dare deberē nul-
 la tuarū obiectionum habita mentione: An cōsultius fieret si & oppugnatū hinc of-
 fensaculis inde propugnaculis promunitum exiret in publicū. Post longam rei di-
 scussione postrema tandē menti sententia sedit. Sane doctis hominib; obuiam fa-
 ctum notas infamiz ferre uideret. Si accusatores nō tantū expauesceret: Sed & in
 iudiciū citare recte quasi parū fidens conscientiz non auderet piter quoq; ut re-
 spōsis comitatū iret oportunū esse uisum est ueluti ad defendendā cām innocentiz
 testibus qd' nostrum consiliū laudatū iri a pbis uiris nō dubitauī quādo aut me pa-
 ti oportuisset defunctū patruū hominē pfecto de me meritissimū aliqua ex parte
 famigeratā doctrinā suā tali nō pmulgato libello defraudari: aut eo solo pgredia-
 ente nequissimis uituperatoribus an sēp crimīnādī relinquere nō accitis in fo-
 rū quā & obiectando & repellendo pluribus utrinq; epistolis cōcīnata fuerant. At
 oblati nonnullis litteris Christophori saxoli nostri & ciuis & medici qbus quartā
 te super id negocii cudisse epistolā quā responsione caruerat ut aiebas nobis signifi-
 cabitur: res in dubiū reuocata est. Iterūq; snē ancipitis factus pensiculandū exa-
 ctius liberatum iam iudiciū duxi quando postremus accusator urgeret cām: nec ef-
 fer qui patrocīnaretur. Iode meū subiit aīum titilatio quēdā suscipiēda defensionis
 quo me tamen p tutādō silentio uertere nō erat in prōptu. Mouebāt hinc mentem
 hominis modestia in oēsq; benignitas ingenii quoq; solertia & acrimonia in enodā-
 dis diluendisq; et ex tpe difficilibus nodis inexplicabilibusq; scyris ut scilicet arbi-
 trarer ultimā epistolā tuā non fuisse tuto delatā: cogitabā inde factū facile fuisse ut
 qd' rescripsisset: Si tū fideli nūto tuā sunt redditā epistolā uel tabellariorū incuria
 (sic. n. id sēp enūmero) uel alio quopīā casu ī itinere piisset. Succurrit demū in eno-
 dationib' pridū qōnū tuarū cōquestū illū fuisse a te sēpius eadē iterari & de eisdē
 sēpius dubitari ob id statim totius controuersiz uestre capita pcucurri an. sin pri-
 mis responsionibus aliqua dephēdi possent qbus mōstrare fuisse qrtā epistolā sa-
 tis in parte factum anteq; scriberet. Successit ex uoto restantq; repperi ad propo-
 sitū facientia ut si non uerbis quantū fieri potuit obiectionibus ultimā epistolā re-
 sponderim adeo ut ipsarū nodos ex priorum quāstionū tuarum solutionibus aper-
 tos magna ex parte possis agnoscere. Addidimus multa a magnis et auctoribus p-
 testimonio petita quā omnia nō alia de causa factitata a me existimare te uelim: nī
 si ut audium insolētiumq; philosophiz & maluiolorū iudiciis occurrerem: ad quos
 sorte cum peruenisset fama quartam te ad patruū meum super ea cōtrouersia de-
 disse epistolam cui non respondisset: tulissent actutum sententiam (qui blaetroni-
 bus & inuidis mos est) alia quapiā de causa q iusta non esset rescribere picum non
 curauisse: Alioquin mi Antoni etiā a pīcipio susceptū opus libētissimo omīsssem.
 Tum ut controuersis a quibus abhorres sum & si iustissimā cām agerem non uide-
 ter īitiari: Tū us uero philosophiz tramite nō deuiarem: quem post equos & ar-
 ma (& si quosdam litterarū flosculos a pueris olfecerī) post magnorū ducū cōmer-
 cia lo. Pico patruo Ioāneq; mainardo nro ducibus meriri occepi: qñ naturē notis
 nō ad litterarios deludādos agones sed ad naturā ipsius conditorē agnoscēdū ordi-

actur philosophicæq; cōmētationes suapte tempore sūtare nos debeant ad peni-
 tissima diuinorū eloq; uestigāda sensa: hic studioꝝ oīum finis his nobis iter reue-
 lat ad cælū: dñ ea nō gloriæ nræ captādæ grā excoluerimus: sed ut deū nostrū &
 facilius cognoscere & feruentius amare possimus. Vt inde p̄mptius quæ mādauit
 faciēda p̄sequamur: quæq; docuit uitanda fugiamus. Entibi causam suscepti huius
 mibi oneris tecūq; negocii explicatā iustissima est ut uidet̄ iccirco æquo a te alo p̄-
 ferēda q̄ntiā arbitrari forte potui ut his nostris uti possem ueluti internūtiis in au-
 spicata mihīā tecū cōtractaq; ferrariæ beniuolētia cōfirmāda. Nā cū p̄ximis die-
 bus istuc appulisset q̄ es hūanitate me inuēlere dignatus es. Atq; interloquēdū de
 litteris deq; morte patriū ac eius opibus multis icohatis nec cōlūmatis p̄cepta opi-
 nione mea respōdendi. s. tibi soluendiq; argumentationes tuas tantū abfore ostendi
 sti ut offendereris: ut etiam quod facturū erā laudaueris. Sed ipsum iam negociū
 aggrediētes primæ obiectiōi dissoluēdæ māus i primis admoliamur. ea ē huiusmōi
 No ideo dictū ē deū ens nō esse q̄ ē in deo p̄ eētia est sed q̄ ē nō est aliud ab eētia
 tua q̄ lōge diuersum est aliqñ ipsum lapidis q̄ sibi pro eētia est nec ens eētia
 nec bonū. esse enim lapidis nō ē eētia sed ipsum sibi & eētiā & sua est essentia cui
 uel facillime rñdebimus. Sed iubebo in primis eorū te meminisse quæ ab ipso hūmōi
 rei grā sunt p̄scripta ne pugnātia ille uerba p̄tulit uideret̄. In eo q̄ppe cōmētario
 de ente & uno (q̄ ē tuarū obiectiōnū rñlis cōmemorauit) Ameliū Iamblicū Sy-
 rianū cōpluresq; Platonicos q̄ deū ens nō esse dixere nō mō p̄bauit sed toto tracta-
 tu principaliter hoc egit: ut nō solū ex Aristotelis uerū ēt ex Platonis dogmate oñ-
 deret deū & esse & dici p̄prie ens. Sed & aliquā locutionis rōnē eē mōstrauit quā
 q̄ sequeret̄ nō absonū erat a ueritate deū appellatione entis eē maiorem. Atq; ob id
 hoc a se factitatū est ut & Dionysii auctoritas & Thomæ rō hēret̄ ne oīno ut eius
 uerbis utar̄ isanire uiderent̄ doctissimi sanctissimiq; uiri q̄ id dixerūt Deū. s. nō esse
 ens. Sed sup̄ ens q̄ inīam alter milies reperit̄: alter qñq; usurpauit. Sed redeamus
 ad nos. Cū ergo hoc mō. Deū ens nō eē dictū sit hac rōne id platū asserimus quod
 obiectiōis eē in deo pro eētia sit. cui opponis nō hac sed illa asseritū rōne q̄ ē esse dūtaxat nō
 sit aliud ab eētia. duo hęc diuersa eē penitus existimās ego uero alterū alterius di-
 cti apitōnē dilucidationēq; eē cōtēdo. Cū. n. dicis ens nō eē deū q̄ in eo eē ab eētia
 dissepātū nō sit nil aliud asserit̄ q̄ eē in deo eē sibi p̄ eētia: nec p̄ hęc oīonē. s. esse
 in deo nō est aliud ab eius eētia iudicat̄ nobis essentia in deo esse: ut p̄ uerba illius
 cōtra quē argumentatus es liquido p̄spicit̄ nā tuā obiectiōnē patrius cōfutuuit q̄
 hęc iplam materiā cōcernebat ingensmō. n. Platonici cū id aiūt intelligūt̄ eē in deo
 essentia & eē sed in eo nō differre. At eē in deo locū eū hēc quē in rebus aliis habet
 eētia ut ei p̄ eētia nihil sit aliud q̄ ipsum esse. q̄ aut̄ incōgruū oīo credas ipsum la-
 pidis eē nō posse dici ens & bonū mutabis forte inīam si cōsideraueris q̄ a Thoma
 agnate q̄ q̄li cōtrouerſiæ iudex a uobis ascitus ē i p̄ia p̄tæ summæ qōne. xlv. articu-
 lo. iiii. dicant̄ palāq; cognosces ipsum esse quod in eētiæ cōpositionē cadit nec eētia
 nec creatū appellari debere qñ formas oēs nō subsistētes & accidētia ceteraq; id ge-
 nus magis coexistētia & concreata q̄ creata & entia nūcupari posse p̄nūciat. Quia
 p̄pter ab eius sectatoribus potissimū Capreolo cū de entis & eētiæ distinctione
 fit qō eē ipsum creatarū rex nec in uerorū entū nec in creaturarū nūero recipit̄. q̄ in
 entis appellationē nō suscipit̄ p̄culdubio nec boni cū ens & bonū se mutuo cōſe-
 quāt̄ pariq; ābitū reciprocet̄. Scdo loco hūc i modū argumētis si in negatiōibus
 & priuationibus

APOLOGIA

et priuationibus quod sunt quoniam non potest cum igitur sint non satis est ad quoniam quod est formanda scire obiectio
 sed de qua quoniam esse sed amplius scire oportet & esse & aliquid est quoniam igitur quod est ridicula
 per rationabiliter respondet ens aut aliquid siue ens primo modo siue secundo modo capiat. Quod
 si quaeratur quod sit peccatum uocabuli potius est quod quoniam rei Cui obiectio respondemus non il
 lū quoniam dixisse in priuationibus & negationibus non posse quoniam quod essent. Sed non posse solutio
 responderi quid Thomae gratia prout quoniam te super hoc dubitante in prioribus epistolis ue
 ri ne scilicet esset an fallum citauit his uerbis uerum esse fatearis oportet. Egidius
 tū Thomae quod & nos etiam ab Egidio Romano in secundo commentario libro in theologia
 logica solus assertum esse reperimus. satis enim est ad quoniam quoniam quid est formanda
 scire eam rem esse de qua sciscitat; neque necessarium est ut quoniam de ea sit uestigaturus est:
 sciat rem esse aut aliquid primo modo sed secundo modo hoc est ea eadem. Quod si concederes
 te intellexisse quoniam quoniam eam formari posse cui potest affirmatiue & recte responde
 ri primum si putas quoniam quoniam illam non posse recte formari nisi res de qua quaeritur sit ta
 lis ut per ea quoniam quoniam illi reddi rationem queat secum non uenio. Aristotelis enim sententia est p
 cunctari posse centaurus sit nec ne ceptum tamen tale non est ut per eum quoniam quoniam au est pos
 sit responderi cum mera sit fabella mera signum. pariter quoque aduersus si credis hoc
 idem quoniam quoniam nosse oportere: nam plus scire eum non oportet (ut ostendimus) quoniam
 de qua sit res punctata quoniam eam esse. Ergo nouerit rem esse aliquid non ridicule respondetur ea
 esse aliquid nescienti cui pia & de hoc punctata. quoniam uero interrogantes quod res sit docer
 re non consueuerunt eam tamen uel ens esse uel aliquid ut absolutius respondeamus euenit
 nam exploratum habentes eam esse aliquid adhuc quale nam ens esset rimarentur. corrigi
 tur non solum expressa petitioni: Sed & uestigandi desiderio satisfacimus cum conceptas &
 non platas quoniam quoniam nostris rationibus perueniendo dissoluamus. uerba uero illa
 quoniam si quaeratur quid sit peccatum uocabuli potius est quod quoniam rei quoniam illius obiectio con
 tra te facta fuerit rationem non multum momenti attulisse uidentur tamen enim tu prius argu
 mentatus esses ex Thomae sententia: ens uidelicet iuxta primum modum uocari quod qua
 rationi quid est respondetur: quoniam quoniam quod esset quod mundum conseruaret & moueret ra
 tionabiliter. tamen responderi: ex quibus colligebas deum primo modo esse ens & aliquid an
 dit ille uide quantum fallaris malum secundum Thomae. tale non est ut quoniam de eo quod sit pos
 situs aliquid respondere uel ens & tamen quoniam quoniam quid est peccatum respondere possumus
 quod est malum. Ideo nihil tibi tua suffragatur responsio haec scilicet quod si quaeratur quod
 sit peccatum uocabuli potius est quod quoniam rei. Nam non nimis est quoniam quoniam quoniam quoniam quoniam
 tibi diuersa ratio) quid est quod mundum gubernat quoniam quod est peccatum cum ille quoniam mundum
 gubernat deus. I. quid dicitur ut recentiores loquuntur non habeat quod & quoniam quoniam quoniam
 quoniam in publico metro eum collocant apertissime confirmant. Et ut sanctissimus ait Dionysius
 quoniam nostrae post apostolos princeps theologiae ipsius nec nomen est nec definitio: Diony.
 quoniam etiam nec illis quoniam antea dixisti tamen hoc responsum consonat quoniam prius malum quoniam non
 nihil sed possumus aliquid dixeris nunc uero ipsi non tamen tamen formari quoniam conueniens.
 Opponis tertio his uerbis si aliquid est ens ideo iuxta positionem tuam est ens quoniam esse est
 secundum rem aliud ab essentia aliud est inquis humanitas aliud homo aliud albam
 siue albedo aliud res alba igitur si idea est ens ideo erit ens quoniam eadem est aliud ab idea.
 Idea autem deus est esse igitur idea est aliud a deo: est igitur in deo compositum se
 cundum rem non solum secundum rationem. Quibus dicimus iam responsum esse. Eius
 Nam cum eodem fere medio quo nunc es usus in tertia epistola argumentaretur respondit
 ille compositum illam entis & essentiae in diuinitate secundum rationem esse non secundum
 m iii

Egidius

Osten
sio

Diony.

Tertia
Obiectio

Eius
Solutio

rem. huius igitur hypothetici syllogismi quæ adducis. primam propositionem ueram esse sufficiamus nam & si in creatis rebus essentia ab esse re differat non ob id sequatur necessarium est quicquid quomodo dici ens possit ex essentia & esse siue existentia tanquam ex partibus componi idcirco igitur quæ creatarum rerum exemplar est essentia & existentia re distincta non conueniunt. Sed hæc a nobis in ea sit compositio: cum illam ut exemplar causam essentiarum & entis siue esse & existentiarum quæ in creatis rebus inueniuntur perperam dimimus. Nam compositionem pariter & distinctionem simplicissimis etiam rebus applicamus & sic ut rationem quando eam intellectus noster fabrefecit uocamus hanc peripatheticis frequentissime usurpat uulgatam ut inquit ille ab Antipatro repetitam a Possidonio commemoratam in epistolis a Seneca. eam propter hunc in modum ideam secundum rationem ex essentia & existentia dicere possumus esse compositam & ens uocare eam. sicut exemplarem creaturarum ex esse & essentia re differentia compositarum considerantes: quam compositionem in deo non ponimus quando eum non ut aliorum exemplar sed ut in penitissimo sancte diuinitatis recessu se ipso fruente contemplanur.

Quarta obiectio Quarto inquit iuxta denominationem definitionem unus ab unitate denominationis est deus autem iuxta tuam positionem ex similitudine unitatis. unus dicitur non ergo ad substantiam dei spectat prædicatio qua Platonici dicunt deus est unus: præterea cum dicimus deus est unus non quod sit sed quo modo significari putas: modus autem ex accidenti est: genere non igitur uocabulum unius in deo substantium est quod uel Platoniceam sectam non didicerim uel græcam linguam ignorem non enim id satis est ad tutandam academicorum disciplinam. Sed facilis responsio cum enim dictum sit a Platoniciis nomen quod de deo enunciatum esse substantium & non denominationem tantum probe assertum est & iterum cum asseueratum sit unum deum quia unitati similis sit non est incongruum: nec propterea dici potest non esse substantium: nam & si nomen aliquod ex rei cuiuspiam proprietate aut similitudine cuiusdam adaptetur non ob id sequatur necesse est nomen illud non esse substantium quando id pro substantio nomine accipitur: quod non per modum adiacentis sed per se stantis significet: unum uero quod de deo prædicatur per modum non inhaerentis sed stantis intelligi a deo clarum est ut probatione non egeat. habes itaque proprietatem a qua nomen accipitur cui applicatur non auferre hoc quod est esse substantium: nam Thomas tuus immo noster cum in locis aliis tum in prima parte illud ad quod significandum nomen imponitur ab illo a quo imponitur differre refert uerbi gratia hoc nomen lapis significandum substantiam illam quæ sic nuncupatur imponi ab ea ite proprietate sibi cognata quæ sibi pedem ledere uocitari edisserit unde & alio loco docet a grammaticis fere usurpatum ut scribant nomen substantiæ cum qualitate denotare quod Ioannes Scotus libro primo commentariorum suorum in sententias affirmat. unum igitur cum Anoniam de deo enunciamus uere & ut substantium nomen est enunciatum quia scilicet per modum stantis & concipimus & prædicamus rursum cum ab unitatis similitudine eiusque proprietatibus impositum dicimus ueritati quantum fas nobis est inquam quia scilicet conuenienti uocabulo utimur ad indicandum quod longe ineffabilem illam super omnia creata deitatem cum ita omnium quæ sunt principium sit quæ ad modum numerorum omnium principium unitas est & hæc uerbis etiam collige alterius argumenti tui solutionem de modo quod de genere dixerat accidentium esse profaris posse. scilicet in hac prædicatione Deus est unus quod deus unus sit significari & nihilominus unius uocabulum in deo substantium esse. si a quo aspiciet nomen & ad quod denotandum

APOLOGIA

denotandū rei tribuit consideraueris potes etiā breuiusculē ex uerbis patruī solutionē tuę dubitationis agnoscere: cū ait quomodo tu Platonicoꝝ potiusq̃ Dionysii rationē sequi me dicis: cū nec Dionysiu nec Platonicos ut magnā etiā uoce gloriaꝝ ris unq̃ legeris: At scias idē esse apud Platonicos dei Typū eē unitatē & apud Dionysiu deū unice eē oīa expeditiorē solutionē nō posset quispiā recte desiderare: nā cum dei Typum eē unitatē dicit. ad similitudinē & modū cum uero fert deum unice esse oīa ad substantiā referendū est: q̃ tñ esse eadē penitus asseueratum est quetiā apud grācam linguam q̃ ille probe nouerat abstractum & concretum significari quandoq̃ potest eadem uoce.

Ad quintā dubitatiōis tuę solutionē afferendā non opus est multis. Ait ille si deus non esset & aurū esset: esset aurū & nō esset aurū. Tu addis hęc uerba igit̃ esset aurū q̃ si diffinitio uerū cōstauerit uerū nulli quadrans ideā. adde obsecro & hęc pauca la quā scilicet ex eius uerbis seq̃ dixit & agnosces quomodo erit uerū nulli quadrās ideā. Quid inquit̃ impossibile. s. impossibile parit & ideo nō mix est si ex ppositio ne tua impossibili sequi facias quicquid uolueris. Nam si deus non esset & aurū eēt erit uerū nulli quadrās ideā cū ex impossibili gignat̃ impossibile his nō solum dialectici sed et̃ theologi adstipulant̃. Si enim Ioannē de bachone carmelitā interroges an fieri possit ut aurum sit & deus nō sit in primo Inīaz̃ respōdebit tibi non aliq̃ omnino rem qualiscunq̃ ea sit intelligi posse nisi prius deus intelligat̃. cum aut̃ de intellectu cunctāz̃ rerū sit colliges tu an extra omnē controuersiā etiā apud nouitios dialecticos p̃nuntiari possit aurū esse & deum nō esse fore impossibile. Sed de hoc iterum in calce operis uerba faciemus si Cardinalem cameracensem postea cōfulueris. audies hominem in omni etiam philosophia exercitatum in primo cōmentariorum in sententiās dicentem ex quolibet impossibili contradictionem sequi.

Sexto loco dixisti si neq̃ uerū neq̃ falsum esset sedere socratē qđ ille asseruerat eo q̃ necessariū nō esset defendere te posse nō in quolibet negationē uerā eē uel affirmationē cū in quolibet aut una aut̃ altera necessariā nō habeat ueritatē. q̃ obiectionē soluentes rñdemus orationē hanc Socratē scilicet sedere ueritatē aut falsitatē quantū de se est sibi nō necessario determinare: nec p̃p̃ea seq̃ de quolibet affirmationē uerā nō esse uel negationē: uerū tñ si eo mō quo ipse docet intelligis negare etiā poteris in quolibet sic affirmationē aut negationē uerā esse ut altera pars necessario uerā sit: ait enim me sedere aut uerum aut falsum semp̃ est: quia semp̃ ego aut sedeo aut nō sedeo. & qđ dī me sedere nec uerū nec falsum hoc est p̃pōnem hanc ex se sibi nec ueritatē nec falsitatē determinare: quod faciunt p̃p̃ositiones necessariae. Sed cum fieri possit ut & sit uera cum. s. sedeo & sit falsa cum nō sedeo ex se ipsa ad utrunq̃ indeterminata est. Præterea aduersus nōnulla eius uerba de bono & malo uero & falso quæ in rebus & aīa fore ptulerat instas hoc mō. Si bonum & malum sunt in rebus uerū & falsum in aīa ubi est tua affirmationis & negatiōis oppositio: negatio. n. nihil ponit quō ēt chymera i rebus est & aīa. si est oīno nō ens & falsa cum non ens & malū mutuo conuerti putes. Sed oro attēdas aīaduertaq̃ malum & bonū ea rōne i rebus ēt p̃nunciari q̃a attēdat̃ circa res quō uerum & falsum circa aīam non est. n. uerum & falsum in rebus ut scribit Aristote. sexto priāz̃ p̃biāz̃ libro sed in mēte nec p̃p̃ ea sequat̃ necesse est ut res q̃ oīo mala est res uera sit uerum ēt illud & falsum de quibus eo loci mētionē facit Aristoteles complexa sunt: nec itē sequit̃ si bonum & malum in rebus sint ob id ea opponi non posse contradictoriā: q̃a malum qđ in rebus

Solutio
breuis ex
uerbis pa
trui.

Solutio
quintæ obie
ctionis.

Io. de ba
chone.

Cardina
lis came.

Sexta
obiectio

Eius
solutio

Septima
obiectio

Eius
solutio
Aristote.

DE ENTE ET VNO

esse pronunciat nō ideo dī in rebus fore ut illud aliquā esse rem intelligat. sed qā attē
dī cōsideraturq; circa res ipsas hoc est in qntū res pfectionibus priuati: & ut nō bo
na sint efficit chymera uero ipsa in rebus nō est qā omnino nō ens est & omnino ma
la tamen si fieri posset a natura ut esset res esset & bona falsa autem est quatenus ni
hil oīno existens & nulli quadrans ideā: nec etiā eam in anima esse affirmamus sed
ipsi chymerae notionem: quā ut res quādam est bona est & uera falsa. uero quate
nus chymeram representat cum ipsa chymera & nihil sit & mala.

**Octaua
obiectio**

Probare post hāc credidisti cæcitatē esse ueram quod ille negauerat & si cæcitatē
esse cæcitatē uerū esse nec esset inficiatus nec cōcessisset. Sed ea lōge diuersa eē dixi
set huncq; in modū argumētatus es si cæcitatē esse cæcitatē uerū est & q; nō uideat
cæcitatē esse ueram idē. n. sunt sola enim cæcitate posita ponit hoc quod est cæcita
tē esse cæcitatē & ablata aufert: unde eadē rōne Socrates & Socratē esse Socratem
idē est & eadē generatione utrunq; generat & p se deus quoq; & deū esse deū idem

**Eius
solutio**

utrunq; enim æternū & prima ueritas. Ego uero mi Antoni cōtra cōtendo quēq; ea
dē esse affirmas inficior nā uno eorū quē tu affers posito nō ponit reliquū necessa
rio: nā sola cæcitate posita nullo intellectu cōsiderante cæcitas quidē erit non tamen
erit hoc quod est cæcitatē esse cæcitatē qua ppter etiā soluit argumentū de deo &
de generatione Socratis. nam Socrates p se generat nō hoc quod est Socratem eē
Socratē cum complexa non generetur. licet quoq; tibi cōdonare ea esse idē adhuc
nō seq dicimus quod colligebas ob diuersum modū significādī cōplexe scilicet & in
cōplexe cū nullius sane ualoris esset hāc argumētatio cæcitas & cæcitatē esse cæci
tatē sunt idem sed hoc est uerum igit & illud quia pari pacto sequeretur hoc est com
plexum igitur & illud quod absurdum est: cum cæcitas nomen sit simplex nō com
plexum aut enuntiatio aliqua aliud igit est cæcitatē esse ueram aliud cæcitatē esse
cæcitatē uerū esse. Et q̄q; hāc p patui defensione sufficeret: attamen ne credas plu

**Gregori.
ariminen.**

res tutādī ppugnandiq; mōs deesse: utq; absolutior ueniat ad te rñsio scias uel iuxta
Gregorii ariminēsis sniam dicere me potuisse & si sola cæcitate posita poneretur hoc
qd est cæcitatē esse cæcitatē nō ppterea corrogari colligiq; necessario ea eē idē ne

**Cardina.
camera.**

gat. n. hāc consequentiā & multas hmōi oī alio a deo circūscripto deus est ergo deus
est deū esse. Cardinalis quoq; cameraensis negat oēs orationes in qbus aliqd enun
ciat de oratione infinitiua significatiue accepta eaq; & falsas asserit & incongruas

**Obiectio
nona**

quod in suo primo sniaz libro uidere licet. Conquereris deinde falsum cū hac con
ditione diuisum nō debuisse pronūciari hoc est quādiu falsum est: idq; hīce uerbis
enarras si falsum oē simpliciter diuisum est quod probatū eē nō negas dici nō debu
it falsum quidā cum hac solū cōditione diuisum eē hoc est q̄diu falsum. Si enim oīs
hō simpliciter & absolute est risibilis cōditionē nō oportet adiungere qua restringas
dicēs oīs homo est risibilis quādiu est homo: nec ppterea restrictio debuit adiungi

**Eius
solutio**

q; non omnia falsa sunt æqualiter diuisa aut falsa. nec enim oīs entia sunt æqualiter
bona absolute tamē bona sunt oīs. Sed diligenter eius uerba ppende: qbus poteris
oēm scrupulū & dubitationē abiicere. Ait ille oē falsum diuisum nec omne falsum
ex æquo falsum quia nō esse falsum ex æquo diuisum cū æque falsa nō sint quæ nō
sunt necessario & semper falsa: & ea quæ semper & necessario falsa sunt recte igitur
Antoni dictio illa quādiu adiecta est ppea quæ nō semp & necessario falsa sunt quæ
falsa & si uera fieri uniriq; possunt uel naturæ uel artificis opera: qd & tu in secūdis
obiectionibus dixisti: perūtamen quādiu diuisa tandiū falsa semp uero falsa sunt ea
quæ nunq

APOLOGIA

quæ nunq̃ in amicitia redire p̃nt: ut in secūda: r̃l̃iōe obiectiōe abūde uisit. nec si-
 militudo de entibus & de risibilitate tibi ip̃edio suffragant. Nā entia sūt semp & ab-
 solute bona. licetq; nō sint æqualiter bona aliaq; aliis magis boni rationē p̃cipient
 tñ semp & necessario sunt bona: quatenus. n. entia eatenus bona nec p̃nt fieri nō en-
 tia & nō bona nisi redigant in nihilū. Sed p̃t cōmode de falso & diuiso quod in cō-
 plexione cōsistit nō diuisum & uerū fieri. similitudo ergo nō quadrat. Nā licet non
 oīa falsa æqualiter diuisa: attamē q̃tenus falsa & nō unita & non uera sunt. Adde q̃
 parū turbare nos debuit hæc obiectio. q̃s. n. ambiget p̃nūciari posse hoīem (q̃ abso-
 lute & semp risibilis ē) cū hac cōditiōe risibilē fore quādiu est hō an improbabitur
 hæc locutio a uiris doctis homo tandiu risibilis est quādiu homo est.

Decimæ
 obiectiōis
 solutio.

Decimū obiectiōnū tuarū caput nihil aliud cōtra eū affert nisi facile cōstare potuiss
 se qđ dixisti si rō cōtrariōrū motuū satis ei fuisset intellecta: at ille nisi excidit conq̃
 stus est te nō p̃basse quod toties sequi dixisti. s. ex cōtrarietate p̃sequēdi & fugiēdi
 cōtrarietate boni & mali inferri inquiēs: nā sibi bonū qua rōne bonū sit expetendū
 malūq; fugiēdū: sintq; fugere & appetere contraria quō ex hoc seq̃ probas bonum
 malūq; esse cōtraria hoc est quod tibi p̃bandū est: ad quod tamē p̃bandū neq; ullū
 unq̃ uerbū fecisti neq; nūc facis hæc ille negans. s. formā argumentationis tuæ &
 hac fortasse de cā cū appetere ipsum & fugere nō sint proprie motus cōtrarii ex q̃-
 bus contrarios esse terminos colligi possit: & ēt ab ipso Aristotele mutationū aliq̃
 contrarietas assignet sexto physicæ auscultationis libro quorū contrarii nō sint ter-
 mini sed cōtradictorii ens. s. & nō ens quādo generatio ab nō ente ad ens p̃ficiscat
 corruptio ab ente in nō ens p̃cubat. Tu uero hāc iterū cōtrarietate boni & mali p̃-
 tractasti nec aliā adduxisti p̃bationē rōne porro contrariōrū motuū diligēter illū
 p̃spexisse ēt ab ipsis ut aiūt unguiculis non ambigas: q̃nīmo sēpius non modo tuas
 aduersus eū de hac contrarietate rationes propulsauit: sed ēt contra te egit quādo
 in secūda epistola deduxit hanc tuā probationē non solum inferre malum & bonū
 esse contraria sed contradictoria esse contraria: scđo cū tela tua in te retorserit hoc
 modo bonum & malū secundū te sunt contraria: & utrūq; contrariōrū est aliqd po-
 sitiuū & secundum te non ens est bonum ergo secundum te non ens est aliquid po-
 sitiuū & aliqd & ens conuertunt ergo secundū te non ens est aliqd positiuum.

Aristote.

Cum in tertia dixisses epistola refugere eum ad simpliciū relictis latinis interpre-
 tibus q̃tum ad oppositionē boni & mali p̃tineret r̃ndit ille quasi mirabūdus: cur tu
 qui Boetianus ēē sole res & barbarorū irrisor eos tunc rideres q̃ posthabitis latinis
 interpretibus gr̃cos sequebant̃ interpretes uel cōmodissime innuens te sentire per-
 perā si gr̃cos phōs magnificiēdos non ēē duceres quos Boetius quē magno hēs
 in precio summo in honore semp habuisset: hisq; & p̃æceptoribus & ducibus usus
 esset: q̃bus replicas rē non esse admiratione dignā quis dixeris latinos non negare
 Aristotelē quē simplicius non negat &c. Sed mīhi non uidet̃ Simplicium negare
 Aristotelē cum recte interpretet̃ nec apparet latinos interpretes euariare a Sim-
 plicii sña: q̃ñ eā tota mēte complectant̃ & exequant̃ operibus si demiratus est ne-
 gatum a te latinos expositores Simplicium nō seq̃ ī maiorē forte stuporē icidisset:
 si te latinos non negare Aristo. quē negaret Simplicius protulisse itellexisset: por-
 ro Simplicius q̃q̃ illum sunt secuti Aristo. mēte plane elucidāt cum ea rōne bonū
 & malum cōtraria ēē dixerit: q̃ alterum cōtrariōrū semp habeat rōne mali & defici
 entia: quo circa priō physicæ auscultationis libro contraria semp secūdū melioris

Vndecia
 obiectio

Eius solō.

Simplicii
 manus

Pythago
reorū dog
ma
Thomas
Egidius
Burlens
Esculanus
Io. Scotus

peiorisq; inuicērationē cōparari tradidit Pythagoreos etiā imitatus qui duos reg
ordies statuere: quoz alter sub bono alter sub malo cōtinere ululq; sit i rōcinatiuis
libris frequēter externis exēplis hanc expositionē ut inquit ille Thomas tuus nō so
lū latinus sed & iter latinos prācipuus nō solū refert sed & probat cui ēc nos Egidī
um in.ii. sniaz & alios multos Burleū. s. & Esculanū idē sentiētes annueramus qu
etiā & Io. Scotus cathēgorias Aristotelis exponēs ad stipulat hūc nīz sniaz inquit
ens si bonum accipiātur prout cū ente cōuertitur malū esse nihil & sic bono nō esse
cōtrarium. cū. n. utrūq; cōtrariorum extra cōtrouersiam sit aliquid positiuū neces
se est ut quod nihil sit in rerū natura quale est malū contrariū eē pñūciari nō possit
& licet malū tu nihil esse negaueris ad Thomā pñocās: ipsaq; opinioni tuæ nō mō
suffragetur: Sed & abunde refragetur: quod etiā patruus in margine tertiæ episto
læ satis ostendit: ab re tamē fore nō putamus uel paucula obiter etiam ea in trans
cursu pro patruī opinione perstringere monstrareq; nō solū Tho. i ea opinione fuis
se ut malū eēt nihil. Sed cateruati plures philosophos & theologos illustres i hanc
sententiā pedibus manibusq; descēdisse. Augustinū inuenim⁹ de morib⁹ manichæo
rū differentē dixisse nullā naturā esse malum: pauloq; post ne quid p natura intelle
xisset foret ambiguū subiūxit & ipsa natura nihil est aliud q̄ id quod intelligit i suo
genere aliqd esse. Vidimus Egidīū romanū in priō cōmentariōz libro in patrum
sentētiis scriptū reliquisse malū secundū quod malū purā esse priuationē & nō aliq
qd: eoq; mō esse aliqd pronūciari posse quo & ipsum nihil aliqd esse dici pōt quā
do utrūq; possint noīe aliquo nominari. In secūdo quoq; earūdē cōmētationū libro
malū nō habere ut eius uerbis utar quidditatem ob idq; nō posse rñderi quæstioni
quid est affirmatū: nihilq; aliud de ipso esse q̄ nomē uerbaq; itidē Aristotelis de mali
& boni oppositione iuxta patruī mentē interpretat dogmatiq; simplicij & aliorū
ptoborū Aristotelis interpretum cōsentit & .s. propria nō esse genera pronūcians
sed aliorū cōtrariorū proprius genera dici debere cū alter rōnē positiuū habeat al
tero nō habente nullūq; cōtrariōz secundū se esse nō ens: sed aliquā naturam & exi
stentiā id ipsum Gregorius ariminēsis testatur in cōmentariis in secūdū sniazum li
brū malū. s. ipsum non esse aliquā ut ipsius utar sermone entitatē sed purā priuatio
nē. hoc idē sentit pspicacissimi uir ingenij Robertus olchot qōne prima cōmētatio
rū suorū in secūdū theologiarū sniazū librum hoc idē pleriq; alij iudicauere quos
in pñtiarū adducere mihi scribēti tibiq; post modum legēti fastidium fortassis af
ferret. satis erit quātum ad pñs negociū attinet hos numerasse potissimum cum
aliis obiectionibus dissoluēdis de hoc iterum oportuerit uerba facere qn illis i lo
eis de malo mētio sit habita. Sed ut eo redeamus unde digressi sumus: Boetium tā
tum ex latinis oībus cōtra simplicium & reliquos illustres itēp̄tes citare i iudici
um uideris quē si rātum latinorum numero dignaris adscribere is unus erit ex lati
nis expōitoribus nō latini expōitores q tuæ opinioni suffragari uidebit. Adde q
nec ille si eius mēs pbe scruteſ nīz sniaz reclamatione cum qōnē hāc nec exacte pñfici
let nec ultio rimeſ iudicio: sed solum qd Aristotelis uerba stricte & pñse apprehēsa
expōstulēt declarer: q mos ei familiarissim⁹ i primis editionibus fuit opinioēs græ
corum itēp̄tum uarias secundæ editiōi demādās scrupulose & anxie examinādas.
Cæterum pñasse nō mō illum sed demōstrasse existimo quotiēscunq; daret bonum
& malum esse cōtraria illico Chymērā aliqd eē i rerum natura absq; ulla cōtrouer
sia pñūciari posse cuius contra te argumētis hoc tñ respondēs non pceptum fab
co qua

APOLOGIA

eo qua rōne bonū & malū cōtraria dixeris: nihil aliud p te affers quā pp nihil & ego aduersus te agā nisi & uidisse illū & pcepisse cūcta quæ scripseras. & cum collū buir multaq; de cōtrariis dixeras recēdūisse meū. n. hoc in negotio cōsiliū ē ultimas tuas obiectiones i patrōū dissolueres: uero qbus ipse quōquomō. rāderat silētiū præterire uerū n. si aliqd nō plene ab eo enucleatū tibi uidebit qd a me & optes & exostules apiri desiderio tuo satisfacere tētabimur p quæ tua argumēta & dissoluō do & rōdēdo. p uiribus uagabimur. n. minutula quæq; uerborū tuorū cōpōe carere iudicauit icōsonū. fatef ille in primis lris quædā eē omīssa qbus ualidissimū ē: ne in leuibus rebus uerba p digeret quædā leuiter tractata ut q phō hōi res potius indicādas q explicādas duxerit. Quæ uerba sic a te uenisse pphēti ut nōnulla quorū cōtrouersia notæ sunt. et Gregariis phīs operaz pōi non fuisse abste phō nobili aduersus celeberrimū & doctrina & fama hōiem aduici q de rebus altissimis haberet sermonē: q; ad ima hæc discutiēda nō sine discedio cōceptorū de rebus difficilissimis speculaminū deoēderet. De hac tñ tua cōtrarietate sequēti rāsiōne cum de se mīplenis priuationibus uerba sient pphēti dicturi sumus.

Miraris præterea demiratum illud fuisse semiplenas a te fingi priuationes: quæ non tamen eo Decima-
tpe quod postquam iterum id totum præbati in admirationem conuertisse illud existimo (si tamen ab eo. tertia ob-
ultima obiectio tua uisum fuit. dixerat ille aduersus te malum esse nihil ergo non est. iectionis
semiplena priuatio. Tu uero huius argumentum hoc modo perqueris ægritudo mala est igitur solutio
aut nihil est. non est igitur semiplena priuatio est autem priuatio quædam ægritudo non igitur
est uel sanitas uel boni cuiuslibet semiplena priuatio sed bona potius & perfecta quod fieri non
possit perfecta igitur priuationes semiplenæ sunt ut ægritudo raritas turpitudine. cæcitas
uisus perfecta boni ipsa hæc tu ad uerbum. Ego uero mihi Antiochi libere dixerim hæc tua
uerba uel nihil contra ipsum faciunt quod ut clarius uideas ea sigillatim recensebo. Ais
primo ex ipsius uerbis malum esse nihil igitur non est semiplena priuatio. Recte ambulas
rursus ægritudo mala est igitur nihil est non est igitur semiplena priuatio huc usque per-
be pergeris quæ ægritudo quatenus mala catenus nihil rursus ais est autem priuatio
quædam ægritudo non igitur sanitas &c. usque in finem quibus uerbis falsum meo iudicio as-
truitur pace tua sit dictum quod quædæ coabimur. Cæcitas. n. non solum perfecta uisus pri-
uatio est uisus sed et boni perfecta priuatio dici potest quia totum illud bonum aufert quod na-
ta est a se. s. uisum quod non facit ophthalmia licet et illa bonum quod nata est adimere
priuationis uero quod non est apta perimere nullatenus priuatio nuncupari possit si
semiplenam siue plenam dicas priuationem. n. uel absolute consideras. sicut habitum in co-
muni respicit uel ut ad certum & limitatum entis genus restringis puta ad sanitatem Priuatio
totius corporis ad oculum ad pulchritudinem & cetera id genus primo modo accepta ha- nem
bitus aliquem particularem non priuat quia priuatio omnimoda ut Dionysius inquit libro dupliciter
de diuinis nominibus omnino deficit secundo modo sumpta quod singularis a Dionysio ap- considerari.
pellat distinguere contra universale illum quæ respicit habitum priuat & hoc modo Dionysii.
huiusmodi habitus cui. s. obesse nata est priuatio plena & non alterius rei semiplena
est. quis. n. dicere auderet cæcitas esse semiplenam priuationem hominis uel alicuius boni
in quod esset in homine priuatio igitur absoluta habitum absolute & propriam & particula-
rem priuationem propriam & particularem habitum respicit & eius limites non excedit. quæ
propter ægritudinem plenam priuatio est non semiplena siue toti corpori eam ascribas si-
ue particulari membro. s. b. perfecta priuatio est illius temperatura quæ nata est
corrumperet ophthalmia etiam si non totum bonum quod in oculo est tamen alicuius boni p-

Per exem-
pla ratio-
num anto-
nii destru-
ctio

fecta & propria priuatio est quia totum illud bonum quod nata est peruenire peruenit quod perfectum oculi sanitate uisum uero non auferat & quatenus ophthalmia nihil aliud faciat. Turpiendo etiam quia totum illud bonum quod potest auferre. scilicet perfectam partium compositionem quae pulchritudo uocat adimit perfecta priuatio est & sic in reliquis considera hoc etiam ex superhabundanti dixerimus cecitas quae cecitas malum est: quia malum nihil est quod nihil non semiplena priuatio quia si semiplena aliquid positum relinqueretur non facit malum. Praeterea nulla priuatio in se omne bonum priuat actu ergo omnes priuationes sunt semiplene priuationes quod est contra te: quia aliis plenas aliis semiplenas esse concedis: connectio optima & necessaria & quod assumpsimus hoc probamus argumento cum patet bonum aliquod inueniretur si totalis quaedam & uniuersalis priuatio in rerum natura conperiretur: ut paulo ante ex Dionysii uerbis inuenimus malum enim priuat particulare bonum cum malum in bono sit & uniuersale malum in uniuersale bono perimeret si uero inueniretur quod fieri non potest & sic collige non semiplenas sed plenas semper propriorum habituum priuationes reperiri.

Decimae
quarta
obiectionis
solutio

Decimae quartae obiectioni quae plures rationes continet sigillatim respondeo: primo quod non omne malum boni aliquid reliquere nisi in aliquo intelligas subiecto quod malum ipsum non respiciat uel illud subiectum cuius habitus a malo ipso primum accipias: nec illud oppositum habitui quod tamen ei imponitur per hypothese aucuparis aseruisse: nam ille malum aliquod inueniri quod omne bonum ab eo natum auferri tollat peritus habundantius est cum in epistola secunda responsione te de hoc commouerit huiusmodi solutio: hoc certe considerare debueras quod de imperfectis quibusdam malis ex ea qua adhuc retinet bonitatis admixtione concedit ad ipsam imixta absolutamque malinam non esse transferendum: ut planius ueritatem percipias non pigebit explicare

Malum bi-
fariam ac-
cipi.

nam distinctionis malum bifariam considerari potest absolute primum & sub propria ratione mali hoc est in quantum nihil secundo in quantum cuiusdam boni priuatio est hoc est particulare malum & huiusmodi malum acceptum boni aliquid subiectum determinat relinquit quod non facit aliud malum quod omne non ens est & nihil quale chymenam dicimus cum subiectum aliquid aut habitum non respiciat & hac de causa omne malum ab ipso & absoluta imixtaque mali natura uocatur: hoc in quantum malum quod ut Dionysius libro de diuinis nominibus uerbis utar quia subiecto caret nullo modo nusquam & nihil existens est. Chymera uero & si

Dionysii.

potentia dici bona possit ob potentiam producendi ipsam quae in deo est ut a deo emanet bonum denominari potest. Si enim haec connectio scilicet aliquid potentia bonum est igitur bonum est uisum potens esset in auctorem illius actus retorquens adduceretur per se ut fieretur etiam quia a deo creati deberet non autem in naturam fieri & tunc quae corrupta sunt aliquid esse & non esse aliquid. Nam si potentia creatis secundum se essent & bona essent igitur & necessario essent aliquid: et aliquid & bonum conuertitur: si autem sunt ambigua omnino. Quod uero aliquid esse non posset sic argumentabor: si nihil aliquid fieri non potest antequam creetur chymera secundum te nisi creetur esse non potest creatur igitur ex nihilo igitur priusquam creetur ex nihilo non esset aliquid ob potentiam igitur bonitatis quae in creatore est res absolute bona denominari non potest: alioquin

consequenter
omni
modo
absolutum
fieri non potest

nostrorum dialecticorum sermone utar fallacia secundum quid ad simpliciter committeret. Mitto ea consulo quae afferantur contra opinionem illam de aeternis ut ita loquar quid dicitur & potentia obiectiua & si illis rationibus sententia tua in firmari forte posset: satisfactum enim desiderio nostro si chymera dici non posse bona probauerimus adde quod Auerroes in hac parte imitari dicere possumus etiam in potentia non esse ens

Auerrois

quoniam addere quod Auerroes in hac parte imitari dicere possumus etiam in potentia non esse ens

APOLOGIA

esse ens qñ in cōmentariis in quartū metaphysices librū p̄tione quinta decima di-
xerit id quod non est actu nō esse ens. Ad illud quod iūgis. s. chymērā ob id ens esse
qa licet illa potētia pducēdi chymērā i deo sit nihilominus potētia dei & chyme-
ræ eē aliā & aliā ratione. Respōdeo primo negare me posse Dei potētia & chyme-
ræ pducēde diuersas eē rationes. Secundo licet gratis tibi concederet potētias. s.
illas esse diuersas adhuc tua ratio qd probaret: cū chymera ens nuncupari nequa-
quam possit ob potētia se pducendi quæ i deo esset: cum tm̄ absit potētia illā nec
chymērā nec aliqd ītrīscū chymēræ enūciari posse. ut ēt distēt i īfinitū. Addis prē-
terea exclusā potētia dei & cogitatione nra chymērā nō eē malā cū malū priuatio
sit quæ i subiecto p̄cipāte bonitatē cōsistit cui responsum uel eadē distinctione
qua paulo ante cū chymera subiectū aliq̄ nō respiciat sed absolute mala sit licet
eā a nobis cōceptā. s. ipsam notionē chymēræ q̄ mēte gerimus ut aliquid esse ita bo-
nam esse chymērā uero ipsam nec aliquid eē nec bonā esse pronunciare possimus. Decimæ
Præterea gestire uideris non improbatum qd attuleris solūq̄ simpliciū id nō dice- quæ obie-
re responsum eē. Item ais nō dixisse te ~~scire~~ Aristotelē oē oīno ens uel p se uel per ctiois so-
accidens esse: nec Thomæ aliquid propterea falsum adscripsisse. Verū & si tot lutio.
ab illo quem defendimus hac de re dicta sint ut a me uerba fieri opus nō uideatur
p̄posuerimq̄ semet ab eo quoquē nō discussa nō retractare hæc tm̄ ex sup̄ abūdātī
p̄ patruo dixerim Simpliciū. q̄ a te sēpius in iudiciū citatus ē cōtra te sēpius te-
stimoniū tulisse q̄ patruus nō semel i rñsionibus cōminiscit̄. Rursus scire uellē an Aristote-
desedēdū suscepis non omne ens aut p accidēs aut p se esse de mēte Aristotelis. Ille lis.
in q̄nto primæ philosophiæ libro secat illud ens i ens p se & p accidēs demū in sub-
stātiā & accidens scāt: quæ priori partitionis mēbro continebātur cum illud p Hæc oīa a
se in decem partiatur genera: quorum unū ē substātia reliq̄ accidētia uellē ego a te Thoma
nūc libētissime doceri q̄le nā esset illud ens q̄ nec p se nec p accidēs esset. q̄ si forte millies re
diceres diuisionē illā in ens p se & p accidēs assignationē eē cōplexi entis ut in pris petuntur
obiectionibus p̄didisti rñdere nō dubitare te id ostendere uere non posse: nec aut
Aristotelis quāpiā inia nec rōne idonea tuā opinionē fulcire cū eo loco Aristote-
les ens per sedecē patiat̄ genera quorū unum sit substātia & nouē accidētia quæ Auerrois
cōplexa entia fore nemo credit qñ aduersum cōplexa distinguant̄ eoq̄ loci Auer-
rois dicat ens p se diuidi p dictiones significātes genera prædicamentorum: dictio
autē nō ē cōplexum ens sexto quoq̄ metaphysicē idē auerrois dicit primā entis di-
uisionē eē i p se & p accidēs. primā autē eē nō posset qñ eā diuisio cōplexi entis atēi-
ret nec apud Thomā repit̄ q̄nto metaphysicæ libro diuidi ens cōplexum ut asse-
ruisti. Credi uero nō p̄t cum ens p̄tō sit partitum i ens p se & p accidēs. illudq̄ p se
sit decem genera sub partitum quæ i cōplexa esse ostendimus: assignari eo loci di-
uisionem entis complexi quando illud quod diuiditur de diuidentibus membris
prædicari necesse sit hæc q̄ ob id & si parum ad negotium pertineāt dicta sint cum
nec illud tuum dogma Aristotelicorū interpretum placitis ne rationi consentane-
um primori fronte mihi uideatur. quod si forte contrarium probaueris: gratissi- Decimæ
muū erit a grauissimo philosopho qualem te p̄fecto existimo didicisse nō nihil. sexte obie-
Exterum dixit ille eatenus malum priuationē esse quatenus priuatio formaliter ctiois.
erat negatio cui aduersaris ingens nō cōstare aliā nō eē affirmationis negationisq̄ solutio.
oppositionē aliā priuatiōis & habitus. nec propterea si malū esset priuatio boni
malū & nō bonum conuerq̄ necesse esse quibus responsum uelim aliā eē priuatio

DE ENTE ET VNO

Albertus
Magnus
Aristote-
les.

Thomas.

Aristote-
les.

Anselm^o.

Decim^a
septim^a
obiectiois
solones.

Reprehē-
dit anto-
nium

a pauca di-
ligentia.

Quo or-
dine i hac
obiectioe
dissoluen-
da pcedē-
dum sit.

nis oppositionē aliā negationis: nec illū oppositū pūlisse: sed ppter ea etiā nū leg-
q si malū bono priuatiue opponat malū & nō bonū cōuerti necesse ēē priuatio. n.
ut magnus ait Albertus libro primo physicae auscultatiōis in quātum priuatio de
se uel p se nō est eo q de se habet nō esse: quāmo & ab Aristotele asseueratum est in
prima philosophia priuationes esse de genere nō entū cum priuatio de se sit altera
extremū cōtradictionis: & ideo cū malū sit priuatio boni & cōsecutio nō ens i quā-
tū malū est malū ēē & nō bonū cōuertūt: malū. n. & nihil ut probatū est idē suū ni-
hil ēē & nō ens idē nō ens itē & non bonum idem quia ens & bonum idem: quapro-
pter rectissime dixit patruus negationē eatenus esse priuationē quatenus priuatio
formaliter esse negationē tū differant in hoc q una eay scilicet cōtradictio me-
diū nō habet ut ait philosophus in libro primo analiticorū posteriorū alia uno mō
habeat cū fiat simul cū opposito circa idē subiectū tū quātū ad ppositum attinet
essent idē cū priuatio de se negatio sit & non ens nihilq ponat quemadmodum p-
bat Thomas pluribus i lotis potissimum in tractatu de quattuor oppositis si uero
nō ens mala si mala non bona ex quibus interrogare potes malū & nō bonū oīno
oūerti. & ne credas Illustres hoīs de fuisse q hoc asseuerit: Audi Aristotelē dicētē
bonū dici aequaliter enti. Adde igit per locū a cōtra dictoriis malū non enti. Audi
celebratissimū theologū Anselmum cantuariensis archiepiscopū libro de casu dia-
boli proferētē hae uerba malū nō est aliud q nō bonū ex qbus colligitur cōstanti-
sime malū & nō bonū se mutuo cōsequi. Nullae decimoseptimo in loco inter te &
ipsum cōtrouersia fuissent si diligētius libellū ipsū deente & uno animaduertisses
& quacūq i eo pscripta sunt cū de gradibus illis deq ipsa caligine ad quā cōtēplā-
tibus pueniri datur mētio sit ad memoriā renocasses uidisses in illis tribus primis
gradibus posse de deo aliquid enūciari in quarto minime ibiq fenestā itelligētiā
librorū Dionysii apertā qua cōmodissime poteras de hoc commoueri: nā nec ne-
gat ille nec negare posset hāc locutionē esse uerā deus ē eo mō quo nos possumus
deū & cōcipe & enūciare uidelicet in illis primis tribus gradibus cōstitui sed tātū
negat ullū prādicatū dei naturā uere posse explicare i illo dūtaxat quarto gradu
caliginis qd oēs ēē ut mittā theologos philosophi recte sentiētes astuerēt cū uero
hoc nomē deus qd prādicatū officiū gerit in hac propositione deus est deus non
modo diuinā essentiā & naturā non explicet & declaret sed & ab ipsa infinitū su-
peretur illud de deo affirmari posse negauit quartū illū gradū caliginis attendēs.
Age ergo uerba ipsa examinemus quae hominis mentem testabunt postea nonnulla
adducemus ut planius uideatur an deus & quomodo possit a nobis enūciari de
inde ostēdemus tuas argumētationes contra eius uerba etiā ut iacēt apprehēsa ni-
hil cōcludēt. Dixerat ille dici diuerse posse deus ē deū itē ex sua Dionysii oīa p-
latione esse maiore ēē appellatione hac dei quēadmodū in libro de mystica theolo-
gia habebat dixerat alio i loco cū p hāc dictionē deus id tū cōcipis qd significat p
nomē dictionē hāc nō habere prādicatū rationē sed subiecti qn id esset de quo quā-
rit quidnā de eo enūciari posset aut deberet nō autē illud quod de alio enūciare
tur: quare id neq. Simonidi fuisse ignotum aut consulentī cū Tyranno cū itē qua-
reret si deus dici deus non posset an esset aliud a deo quārere a te quid conciperes
per hanc dictionē de? quā de deo enūciare si nihil conciperes nihil errares: quia
nihil diceret. Si aliquid cōciperes dicere deum aliud esse ab eo quod tu cōciperes
& cōceptū per hanc dictionem deus explicares: qm supra omne illud esset quod a
nobis

APOLOGIA

a nobis concipi posset hæc ille. Credebam ego patere tibi ex uerbis iis uerissimam du-
bitationum tuarum super hac resolutionem: Tu uero contēdis a Dionysio non negari deum
esse deum. lege oro Dionysium capite ultimo libri de mystica theologia & epistolam **Dionysius**
primam ad caesarem & tibi palam fiet omni appellatione deum esse maiorem: lege
item eundem secundo capite celestis hierarchiae & intelliges diuinum hominem
nos edocere diuinæ ueritatis similitudinem subiectam omnem uitamque transcendere nul-
lam hæc exprimere lucem omnemque sermonem omnem mentem atque rationem absque ulla com-
paratione illius similitudine inferiorem ex quibus mentem patrum putarim se posse per-
pendere ut. scilicet eo modo dici uere non possit. deus est deus ut per hoc nomen deus ui-
cem prædicationi gerens illud quod per se ipsum conatur comprehendere declararet non quin ali-
quo modo posset dici deus est deus quemadmodum dicitur deus est bonus deus est sa-
piens & alia conceduntur prædicationes quibus sacri codices pleni sunt in quibus
quoquomodo de deo aliquid enūciatur. Sed illius natura non explicatur cum ab illis conce-
ptibus distet in infinitum: quemadmodum satis aperte quinto capite libri de ente & non
patruus ille meus edocuit quod super iis **Dionysii** uerbis quæ a Thoma adducuntur ue-
luti arbitraris locutus non est sed super iis quæ paulo ante sunt allata. Porro **Dama-**
scenus. mascenus in primo libro sententiarum sue theologiæ scribit eam quædam affirmatiue
de deo dicta uirtutem super excellentiam negationis habere ut uerbi causa si tenebras in deo di-
camus non tenebras intelligimus sed lucem non esse. uerum super lucem lucemque dicimus cum te-
nebræ absint quæ sciam doctissimum & deuotissimum patrum cæcellarius præctas igitur
sic. Igitur quicquid de deo affirmatiue dicimus includit negationem aliquam & paulo post præ-
terea dicit Dionysium deum negare esse ens sed super ens esse affirmare. Deum esse sapientem ait
Egidius. **Egidius.** primo scilicet libro sed non eo modo sapientem quo nos intelligimus unde dicit
hæc esse causa cur **Auerrois.** **Auerrois.** xii. metaphysicæ has quas deo attribuimus prædicationes
propositionibus mathematicis similes esse pronunciet quorum more ea quæ intelligi-
mus sunt in rebus sed non eo modo quo intelligimus cum lineam quæ est in materia non ea ratione
quæ est in materia intelligamus. Sed quod te multis moror cum uel paucis ueritatis huiusce quæ
asserimus te certior reddere possum ut. scilicet cognoscas quicquid de deo prædicamus
longe aliud quam concipimus & enūciamus significare. Ait ipsemet Iesus christus dei
uirtus & dei sapientia & ueritas teste Ioannis euangelio deus spiritus est. Ait **Dionysius.** **Christus.**
Dionysii. Dionysius libro de mystica theologia de deo uerba faciens ineffabile deitatem cōtemplans mul-
taque illa prædicata quæ nos attribuimus remouens neque spiritus est quantum scire ipsi pos-
sumus unde igitur nolle Dionysium spiritum eo modo quo nos spiritum scire possumus de deo
enūtiari per quæ ultima uerba legentes edocere uerum fore deum spiritum esse ut christi
euangelio consentiret & tamen non eo modo spiritum esse quo nos spiritum intelligimus ne dei natu-
ram nobis per aliquod nomen exprimi uere posse crederemus. Quanta uero sit Dionysii
auctoritas quantum ipsius sacratissima dogmata ab omnibus theologis quod parisiensium gym-
nasia coluerunt sint elata laudibus & celebrata licet putauerit te non latuisse cum tamen pa-
trius in responsionibus obiectionum tuarum inuenit te inter disputandum Dionysii dicta
non magnope libenter admisisse scias uel si fidissimum illud Pauli Apostoli in Christi fide
discipulum extitisse cuius ope deus eum uoluit relictis gentiliū erroribus ueritatem &
agnoscere & sequi & martiri coronari per Christi fidem donari Gregorium de eius doctrina
na Martinumque pontificem in synodo romæ contra hereticos celebrata magna dixisse **Constanti-**
nus philo- scenum aliosque complures summi eius laudibus extulisse ab hereticis eius libros occulta
tos logo tpe fideiū mentes latuisse uerbumque fuisse **Constantini** per quod omnes eius libros sophas.

memoriae commendauerant, si a pluribus patribus qui cum hereticis & sacrosanctae catholicae ecclesiae hostibus magna bella pugnarunt Dionysius habitus fuisset quam totius eos & facillime (quod & tarde & magnis exaltatis laboribus postea ab eisdem factum est) de hostibus fuisse triumphum consecutos.

Decima
octava
obiectio
solutio.

Apuleius

Cum uero probare intendis deum dici posse deum ob nominis rationem quae de nomine praedicatur dico te frustra (mi Antoni) laborare nam non enuncias aliquid de deo sed de hoc nomine deus quod ut clarius intelligatur latius explicabo: nam quia ego a te quid per aquam pro ratione nominis designasti concipias si nihil concipis nihil erras (ut uerbis utar patrum) Si aliquid concipis quaero iterum si concipis tanquam id de quo aliquid dicitur enunciar. Si hoc modo summus etiam non erras quia iterum illud a uicem subiecti non praedicati obtinebit si conciperes illud quod de eo enunciat longe aberrares nam in infinitum ipse deus maius sit omni eo quod potes concipere quae etiam Platonius Apuleius in libro de Platonis dogmate indictum appellat & innotabile ipsiusque Platonis haec de re uerba sunt ab ipso Apuleio latina facta Deum quidem inuenisse haud facile intellexisse impossibile omnes itaque de deo affirmationes improprias esse dicamus quoniam quodcumque non solum dicere sed & concipere uellemus ille in infinitum excedat quinetiam non modo in hoc ignorantia & miseria terreno carcere retenti sed nec in ipsa dei fruitione qua perfecte beamur in caelis constituti comprehendere deum sed apprehendere tantum ut nostrorum theologorum uerbis utar facultas nobis condonabitur. Praeterea pugnare inuicem has propositiones credis. I. deus est supra id quod concipi potest & aliquid de deo affirmari non potest: & ais sit nominis definitio supra id quod concipi & argumentum militabit. Sed soluitur cum enim dicitur affirmationes de deo adduci proprias non posse intelligi dat praedicatum non reperiri quod dei naturam integre representet haec uero oratio. I. supra id quod concipi potest nihil aliud significat quam deum concipi non posse & quid sit deus non posse sciri. Dicunt igitur haec uerba non solum quid sit deus: sed non posse sciri quid sit. Vnde igitur negandi potius quam affirmandi obtinet. Sed licet ibidem ut affirmet ob id tamen argumentum tuum non militabit alioquin de aliqua re nobis ignota quam quis scire cuperet ac de eius essentia nos percunctaret respondere siscitanti possumus est id quod nescimus quod non nouimus quod ad huc mente non concepimus nec concipere quimus non uideretur satisfactum petitioni illius: ut posset hoc dogmate percepto de re illa affirmatione aliquid enuntiare sed negatiue nisi forte quis iueneretur qui posset aliis intimare quid esset illa res quae ut penitus hominibus ignota supraque captum cogitationum omnium foret ita nec a se ipso aut cognosci aut concipi posset & Simonides igitur & consules eum Tyrannus, non errant dei nomen maximum quod representare & tantum unus eorum quod esset deus scire cupiebat alter se scire negauit. Praeterea uteris tali connexionem. Deus est supra id quod concipi potest ergo deus concipi non potest: alioquin ipsum supra seipsum foret non potest amari potest nec coli respondeo deum a se ipso tantum sicut est concipi integre potest a nullo alio intellectu. nec propterea sequi non posse aut amari aut coli: concipimus in tantum esse deitatem omnipotentia praeditam in infinitum creaturas omnipotentia uirtute superat ut eam nisi ex effectibus non possumus concipere. & hac admiratione excitati concipimus factique in eius amore exardescimus concipimus effectus, & eum esse summum bonum & admiramur & colimus & amamus: nam cognitis his perfectis quae fecit deus ut Themistius uerbis utar in admirationem commendationemque sui omnium aios atque ora conuertit legimus ite nos ea quae reuelata deus sunt & gratia eius praediti fide concipimus id quod

Themistius

id quod cōcipi ad plenum natura nō possumus super oīa dūtaxat illum nos amare oportere ut tandem fracto huius carnis enigmate possumus eum sicuti est summo cū utriusq; hominis gaudio quæ nostra est felicitas cōtemplari. Rursus ad hoc ut aliquid diligamus nō opus est a nobis illud perfecte aut uideri aut cognosci aut cōcipi: sed satis est si eū esse uel eē tale licet cōfule & subobscurè sciamus & hoc uel ex fide uel ex effectibus itaq; uel modica cognitiōe pūia qualiscūq; ea sit nobis est satis ad talē rē amādā possumus enim quālibet rē diligere nisi penitus eius cognitiōe careamus: ex his enim q̄ nouit aīus discit ignora amare ut ait Gregorius. Thomas quoq; in prima secūda pbat aliquid posse perfecte amari: & si perfecte nō cognoscatur & exemplum de deo inter alia proponit.

Gregorius
Arimi.

Postremo ais tācā esse auri potētiā putasse patruū ut uellemus nollemus uel re uel aīo ex necessitate deū secū traheret. Sed nō tācā esse auri potētiā mi Antoni sed īpotētiā opinatū nō mō sed certiorē factū eū crediderim ut nec ipsum aut esse aut īteligi posset aurū semoto deo: Et q̄ te ad Ioānē de bachone relegare possem cuius ī dissolutione q̄nta obiectiōs mētiōē habuimus tācā q̄n tu patruī argumēta recēsis qbus astruerat deū nō esse & aux. esse pugnare inuicē nihil rēdere uelle dixisti ne calligare uidereris in re luce clariori mōstrare cōsiliū est (etiā fortasse te iudice) fuisse opæpreciū ut ea dissoluēda sulcipes si ualuisse: si minime applicare saltē manus opi uel fateri īgenue eius assertiōnes ueras fuisse. Argumēta patruī hęc sunt q̄ mox declarabo fieri nō pōt ut aliqd sit si nō sit ipsum eē: deus autē est ipsum esse. fieri igit nō pōt ut aurū sit si deus nō sit pterea si deus nō est igit infinitū est: si infinitū ē nihil est qm̄ si infinitū est finitū nō est: qm̄ infinitū seipsum pimit quēadmodum & alia q̄ cōtradictiōē claudūt. si nihil est aurū nō est. fieri nō pōt ut aliqd sit si non sit ipsum esse deus aut &c. Cū ipsū esse qd deus est (ut nemo diffitet) nō sit cuius participatū nō mō oīa sunt quæ sunt: Sed & ab eo dependent & momēis qbus cōseruant nō mō ut oēs theologi pferim Thomas copiosissime docēt. sed etiā ut a plato ne in timō affueratū est impossibile est aurū esse q̄ ipsius esse grā ipsiusq; participatione existit. præterea si deus nō est igit infinitū est. entia oīa pter deū finita sunt certiq; terminis cōtenta: hancq; quā habent limitatā naturā dei opere & gratia habere possidentq; haud dubiū est: quāobré Platonē aīūt eius sectatores deū in philosopho terminū uocasse q̄a formis quasi mēlaris passim distributis oīa terminaret: Sed & ait sapientia liber oīa in pondere numero & mētura ab eo constituta. Si igit deus nō sit cuius cā oīa entia sunt. figurā nihil erit finitū igit infinitū. Si infinitū est nihil est qm̄ si infinitū est finitū nō est qm̄ infinitū seipsum pimit quēadmodum & alia quæ cōtradictiōē claudūt. cū probatū sit unū aliqd esse a quo cuncta esse accipiūt & si se finitū eo semoto nihil est nihilq; finitū. si enim infinitū est hoc est nō terminatū finitūq; ab illo primo cuius ope & sunt & finitū cūcta terminantq;. Seq̄t infinitū nō esse. Iccirco infinitū seipsum pimit. cū nihil aliqd sit dictū infinitū esse eo scilicet mō quo acceptū est q̄ nihil eē hāc finitū finitū sit nec deus: extra cōtrouersiā est nō finitū omnino esse. Hęc sunt Antoni quæ p patruī apicēda sūta pūli. quæ forte & alia cōtinet dogmata nō enim oīa sunt istaq; quæ illa cōtinebat. sed q̄ & alios etiā sūp verbos; corripisse sensus existimē illius me hęc uerba mouent qbus respōsiō nō terminauit. hęc s. satis credo eē tibi hōi q̄tū in īgnisolo sed in accessu delectamus & tēramus quæ interp̄tis officio fungendo scripsimus. q̄ cū satisfeciant meā quoq; claudēt rñhōē adductis prius quibulda q̄ & patruī sūam roborat & meā in eius

Thomas
Ultimæ
obiectionis
solutio
Io. de ba-
chone.

Thomas
Plato

Plato.
Liber sa-
pientia.

DE ENTRE ET VNO

Rônes ad ppositum uerba quæ ante prætulimus interpretatione cõfirmant pariter atq; elucidât. Nam de
oñdédum ficiẽte primo necesse est omnia illa quæ ab eo pdeunt interire: ut ex Aristotelis octa
Aristote. uo physice auscultationis libro colligitur. Deus aut̃ teste eodẽ philosopho est pri
 mu uerq; a quo sunt oia alia uera ergo sublato deo oia uera perire necessariũ est: sed
 si uera tendunt in nihilũ entia pariter ab interitu nõ uindicat̃ cũ q̃li abitu cõmeẽt.
 Itẽ ammoto illo q; rebus & eẽ cõicat & uiuere q; pituras easmet res oĩno nõ uideat.
Aristote. Deũ aut̃ id rebus ipsis cõdonare scia est Aristotelis. i. libro de cælo q; addit̃ et q̃buldã
 clarius q̃buldã obscurius eẽ illud cõicari. Præterea q̃cqd regit̃ ab arte primæ cãm
 pereunte illa pcũbit. Totã uero hãc machinã a prima gubernari regiq; cã testatur
Auerrois Auerrois in. ii. primæ pbiæ libro sub q̃ & aux̃ cõtineri cõprehēdiq; nemo p̃t am
 bigere. Plura alia possem in mediũ asserre ex sacris codicibus ut multa de ipso euã
 gelio multa ex apostoli Pauli sacratissimis dogmatis plurima ex aliis ut ex Grego
Grego. rio q; cũcta dixit in nihilũ decidere nisi ab oĩpotẽti deo cõseruarent̃. Ab Augustino
Augusti. sup̃ Genesim & ex. S. Tho. & a Io. scoto in tractatu de primo principio quæ tũ con
Thomas sulto prætereo qñ probasse id naturalibus rōnibus quas exposcere oĩno uidebaris
Io. scotus philosophorũq; gẽtiliũ documẽtis sat sit: qđ tu probari posse ab eo neq; credidisti.
 His igit̃ oĩbus quæ p̃fati sumus putauerim bonis ingeniis extra cõtrouersiam fu
 turũ oēs patrui op̃iones satis fuisse defensas ẽt fortasse te iudice. hæc tũ scripsimus
Ioan. mai nõ ut tecum cõfligeremus. scripsimus etiã inuite qđ & Ioãnes mainardus noster &
nardus Christophorus xolus Miradulanus ciuis nr̃ & medicus atq; tuus olim auditor te
Christo stari possent scripsimus quoq; citra odiũ cuius tibi argumentũ maximũ eẽ p̃t cũ si
phorus sa quid honoris tu uel aliq; ex pre detrahens chartis traditũ iudicaueris tuo illud arbi
xolus. tratu priusq; ad aliorũ manus rñio pueniat dispuncturus dempturusq; sim: & quis
 dem perlubenter cum te ut hominem diligam ut p̃hum obseruẽ ut christianũ colã
 qđ si mei erga te animi piculũ facere collibuerit uerbis facta præpõderasse pcipies.

Illustri principi ac dño suo singulari comiti Io. francisco Anto. Fauentinus. S.P.

Egi missas ad me in patrui tui scripta defensiones: in quibus magnã rerum
 doctrinã & admirabilẽ ingenii solertiã plane deprahēdi: sumq; inuẽtionĩ
 bus tuis mirifice oblectatus nõ solũ ppter̃ q; uideo bonas artes tutores
 opumos ac p̃fonos aliqñ habituras: qbus a tenebris a barbarie uindicent̃: uerũ ẽs
 eo magis q; de te si philosophari p̃gas nescio qđ magnũ ad grãde mihi facile polli
 ceor uidebit posteritas me nihil m̃eritũ si uixeris: deus mō uitã longiorẽ p̃stet qđ ad
 me attinet eqđdõ nõ improbo: quæ in patrui defensione subtiliter qđẽ & acute scri
 psisti neq; n. si patrui uixisset disputationem iam cẽptã magis ultra protraxisset
 quẽadmodũ in postrema oppositione mea sum illi plane testatus: qui p̃ internun
 cium respondit se quoq; nihil amplius scripturũ: capis igr̃ iudices sunt q; legerint
 Qđ si ea quæ p̃be meditatus es impressoribus danda cẽsuisti saluo ac integro anni
 ei honore id fiat: quẽadmodũ promissisti. Sunt qđẽ nõnulla in libello uerba: quæ ali
 quid hñt aculei nec oĩno parũ: qbus facile potes tẽperare si uelis sensum rerũ nã
 hil imputato: Qđ si feceris ut spero nõ erit ingrātũ: Cãm meam uideor mihi satĩ
 abũdeq; tutatus & in dies facile tutari potuisse: Sed disputationi modus iam est
 Cæterum Comes illustris putes uelim me tuum esse ac semper fore: quo uti possis
 arbitratu tuo: bene uale ex ferraria die. xvi. decembris. M. cccc. xc. y.

Ioannes

Satisfactum est abunde tuis uotis: Satisfactum pollicitationibus erga te meis: quom uerba cuncta: quæ uel aliqd aculei gestare uidebant de dictatis nr̃is ademerim. Parcendum est ipetui animis: sicubi forte acrius actum est q̃ oportuit: Cōdonandum est aliqd iustæ defensionis: & eo magis cōdonandū quādo cōmune fere uitū eorū sit qui cōmētationibus suis uel accusant aliquē uel se ipsos aut amicos excusāt illos ad quos scribūt isectari maledictis: calūniis petē: p̃bris lacessere: atq; id genus cætera ppetrare ab officio boni hoīs aliena: a qbus nos (testē te cito & iudicē cōstituo) oīno abstinuimus decēq; summū aut circiter uerba non nisi aculeata tuo nutu (saluis tñ sentētiis) ammonuimus: neq; aliud cōsiliū elucubrāda cōmētatiuncula credas uelim: q̃ ut sine tui offensa Picū patrū defenderemus: quimmo maluissem sapius nihil inter uos disceptatū fuisse: ut p̃clusus mihi scribēdi hac de re fuisset aditus omniq; occasio sublata. Non. n. pōt uel q̃ difficillime pōt litterarū negociū agi in altercatione positū omni inter scribēdū p̃stito honore illis ad quos uerba sunt alioq; debito: Adde q̃ uix sine quodā ai timore: q̃ magnopere uitandus est: id muneris obit. Q̃ d̃ uero de causæ tuæ tutela dicis hoc ipsum de nra dicimus. Sed haftenus de controuersia sunt (ut recte scripsisti) q̃ legerint iudices: nō hi docti sunt: nō neutrae parti affecti aut si amore cuiuspiā nostrū teneant ardenus ad minus oculis eorū p̃stigiū amor nō faciat: Cæterū multū mihi tribuis uel par: merēti: magna q; de me tibi p̃mittis si mō p̃gā philosophari. Sed uereor mi Antoni ne ab hoc philosophiæ studio de quo mentionē facis oīno tēperē aut forte desista: dicā tibi de hac re quod sentio afferri. s. nobis hoc negocium nimis affectatibus multū nocumēti parū emolumēti. Non hoc ideo dico ut dampnē ut uituperē ueritates plurimas aut salte similitudines ueri: quæ notitiā philosophādō cōparamus nobis: Sed cōm̃ usum aut (ut significatius dixerim) abusum culpo: quem nisi uitare magnopere nixi fuerimus assidueq; & summa cū diligentia cogitatus ños examinauerimus: Christiani animi uenenū cor irrepit ambitio: quæ postmodū mortiferam pariat supbia. unde plerūq; fit ut huius sapientiæ in qua quotidie uersamur amatores: sapientiā uisibilem quæ genita est sed æterna a qua omnis hæc fluxa & temporaria deriuata est omnino post habeant tumidi & elati caduca gloria. Sed uideamus oro unde animo offerantur: unde nos ipsos æstimamus nimis: Nam quantum nostra cognitio: cum minimā naturalū rē scientiam teneamus: & illa ipsa quæ ignoramus quom multa tū maxima uel potius clament in uanū. s. & falso nos ipsos doctos aut p̃fici aut existimare: Posse p̃culdubio uel rudis homo & parū peritus uel oīno neq; solum litterarū agricola percūctari plurima etiā sub aspectum sub oculos posita de quibus p̃fusa hōq; maximus reddere certā rōnē nequiret. In percipiēdis uero sub stantiis ipsis a materia sensili prorsus abiunctis quouq; cognitione procedimus: q̃a h̃ plentibus diurnis & nocturnis mētis oculis cernimus? Sed qd de diuinis sumus dicturi ad quæ nō tñ cognoscenda sed etiā uestiganda anhelantes & anxii cecutiētes & caligantes obtutus densissimis pene nubibus obtectos dirigimus: Porro hæc nostrā reponere nō ut aucta libris aut a præceptore p̃cepimus: gloriari ergo qd opus est: didicisse nos aliena meditata hausisse q̃li ab narrāte historiis: Sed historiā naturæ uerū p̃ diuersa studia in amarulētis altercationibus posita uariisq; p̃ opinione sata gitata atq; ob id incerta: Quod ex ipso noīe opinionis p̃ditur aptissime: Si qd

uero a nobis ipsis paululum noticiæ nascimur: quid queso aliud est quod incertum quoddam subuolutum mille inuolucris mille pplexum fallaciis? hoc negocium ueluti his qui hæc studia uehementius quam oportunitate est magnificiunt succensus insectarum nisi hanc materiam speciatim longa quaestione tractauissem peculiarique libello dedicassem. His ideo de causis me conuertere statui ad eos euoluendos libros quorum propositiones profata sunt & dignitates quorum conclusiones & inerrabili syllogismo colliguntur: & mentem defæcatam (si tamen id curauerimus) reddunt. Sed esto iam finis conflictus litterarii & iam iam epistolæ. Sed uide quam dispar effectus fuerit & nostræ & aliorum controuersiarum finita disceptatione uel uoce uel scriptis agitata: Sæpenumero inter eos animos qui discordes fuere exercentur odia simultates: machinantur fraudulenta bella: detractioes honoris & famæ hinc inde scaturiunt. Tu uero & picus noster eratis ante disputationem compadres: hoc est spiritali astricti nodo: Nihilominus ob hoc pristina non est animorum concordia dissoluta. Ego autem nec tibi dum patruus uiueret: nec tu mihi nisi nomine notus eras: fecit hæc defensio ut inter nos ictum sit quoddam fœdus amicitiarum: quod ut stabile sit dum uieturi sumus curato: utque recte pieque uiuendo post hanc mortem quam expectamus perseueret æternum da operam qua ratione potes: id ipsum quoque enitar factitare: Interim quo te amore prosequar experiri non pigeat: Cumulatus forte sum præstiturus quod postulaueris quam in calce defensionis sponderim. Nihil enim tam arduum quod tui (grauissimi profecto philosophi) propensius de mercedi causa facturus non sim. Ex arce Miran. iiii. Jan. Mccccxcvi.

Io. Franciscus Picus Mi. cō. co. lectori. S. D.

Accipe lector & has Ioannis Pici Mirandulæ lucubrationes leuiores curæ opera: quas forte nec ipse uiuens inuulgasset: nec nos nisi celebrato hominum crebris adhortamentis excitati. Leges primum orationem elegantissimam iuuenili quidem alacritate dictatam sed a doctoribus prædoctrinæ & eloquentiæ fastigio sæpius admiratam: nec te moueat si plurima in eius calce conuulsum quæ & in apologia sunt inserta procemio: quando illud fors publicauerit hanc domi semper teneat: nec nisi amicis communem fecerit: uidebis perque antiquorum dogmata abstrusa prius in ænigmatibus & fabularum inuolucris ingeniosissime reuerata. conatumque illum & robore & delinimentis orationis ostendere quod præcorum sapientum poetica theologia nostræ theologiæ mysteriis ancillaretur: atque utriusque nodis quibusdam enodatis ad litterarias palæstras homines inuitare: in his enim per id tempus frequentissimus fui: quas postea quasi grauiorum studiorum præludia ludicraque pugnas derelinquens: ad ea quæ iam emissimus: quæque sumus in posterum emissuri emolenda conuertit animum: leges & nonnullas epistolas (omnes enim collegisse laboriosissimum) alias familiares tum per ætatem teneram tum prouectiorem scriptas alias postquam totum pectus deo dicauit sanctissimis refertas monitis exaratas illas & doctrinam & eloquentiam olera copiosissime deprehendes: has & utrumque assatim sapere & christi amorem præter hæc uberrime spirare percipies.

ORATIO

ORATIO IOANNIS PICI MIRAN. CONCORDIAE COMITIS.

Egi patres Colendissimi in Arabū monumētis iterrogatū
Abdalā sarracenū: qđ in hac q̄li Mūdāna scēna/admirādū
maxie spectaret: Nihil spectari hoīe admirabili^o r̄ndisse.
Cui sn̄a illud Mercurii adstipulat: Magnū o asclepi mira
culū ē hō. Horz dcōz rōnē cogitanti mihi nō satis ila facie
bant quā multa de humanā naturā prāstātia afferunt a
multis: et hominē creaturaz internūtiū supis familiarē/
regē inferiorū/lensuū pspicacia/rōnis idaginē intelligētiē
lumē naturā interpretē Stablis cui & fluxi tps iteritū
& (qđ Persā dicūt) mūdi copulā imo hymenū/ab ange

Aduerten
da est ma
gna abda
lā mercu
rūq; ppo
sitio.
Hominis
dignitas

lis teste Dauīde paulo deminutū. Magna hāc qđē/sed nō principalia. i. q̄ sūmā ad
mirationis priuilegiū sibi iure uēdicēt. Cur. n. nō ipsos angelos & beatissimos cāli
choros magis admiremur? Tādē itellexisse mihi sum uisus cur foelicissimū/ p̄deq;
dignū oī admiratione aīal sit hō: Et q̄ sit demū illa cōditio q̄ in uniuersi serie sortitus
sit/nō brutis mō/sed astris: sed ultramūdānis mētibus inuidiosam. Res supra fidē &
mira. Quidni? Nā & p̄pea magnū miraculū & admirādū p̄fecto aīal iure hō & di
ciē & existimat. Sed quānā ea sit audite p̄res/& benignis auribus p̄ uestra hūani
tate hāc mihi operā cōdonate. Iā summus Pater architectus deus: hanc q̄ uidemus
mūdānā domū diuinitatis tēplū augustissimū archane legibus sapiētiā tabrefece
rat. Sup̄celestē regionē mentib^o decorarat: æthereos globos æternis aīs uegetarat
excremētarias ac feculētas inferioris mūdi ptes oīgena aīaliū turba cōplerat. Sed
ope cōsumato/desiderabat artifex esse aliquē q̄ tanti opis rōnē p̄pēderet/ pulchritu
dinē amaret/magnitudinē admiraret. Iccirco iā reb^o oībus(ut Moses Thimazulq;
testant absolutis) de p̄ducēdo hoīe postremo cogitauit. Vex nec erat i archetypis
unde nouā sobolē effingeret/nec in thesauris: qđ nouo filio hāreditariū largiret:
nec in subelliis totius orbis: ubi uniuersi cōtēplator iste sederet. Iā plena oīa: oīa sū
mis/mediis/infimisq; ordinibus fuerant distributa. Sed nō erat p̄nā potestatis in
extrema fortura/quasi effecā defecisse: nō erat sapiētiā: Cōsiliū inopia in re necessa
ria fluctuasse. Non erat benefici amoris: ut q̄ in aliis esset diuinā liberalitatē lauda
turus i se illā damnare cogere. Statuit tādē optim^o opifex: ut cui dari nihil p̄priū
poterat cōe esset q̄cqd priuatū singulis fuerat. Igī hōiem accepit indilcretā opus
imaginis/atq; i mūdi politū meditullio/sic est allocutus. Nec certā sedē/ nec p̄priā
faciē: nec munus ullū peculiare tibi dedimus o/ Adāur quā sedē/ q̄ faciē/ q̄ munera
tute optaueris/ea p̄ uoto: pro tua sn̄a habeas & possideas. Definita cāteris natura
intra p̄scriptas a nobis leges cohercet. Tu nullis angustis cohercitus p̄ tuo arbi
trio: in cuius manu te posui tibi illā p̄finies. Mediū te mūdi posui/ ut circūspiceres
inde cōmodius q̄cqd est in mūdo. Nec te cālestē/ neq; terrenū/ neq; mortālē/ neq; i
mortalē fecimus: ut tui ipsius quasi arbitrarius honorariusq; plastes & fictor/ in q̄
malueris tute formā effingas. Poteris in inferiora quā sunt bruta degenerare: Pote
ris in sup̄iora quā sunt diuina ex tui aī sn̄a regenerari. O summā dei patris liberali
tatē/summā & admirandā hoīs foelicitatē. Cui datū id habere quod optatū ēē qđ
uelit. bruta simul atq; nascunt id secū afferunt(ut ait Lucilius) ebulga matris/qđ
possessura sunt. Sup̄emi spūs aut ab initio: paulo mox id fuerūt/qđ sunt futu

Mundi cō
stitutio

Moses
Thimæus

Hoīs pro
latio

Voluntas
libera in
homine

Vnde trās
gressio il

la aīaz de
corporib^o

in corpora
huic

sn̄e cōfor
mis uidet

ut pytha
gorici ci

diderunt
Lucilius

Nota.

ri in ppetuas æternitates. Nascētū hōi ossaria semina: & oī genæ uitæ gérmina fidiē pater. Quæ q̄q̄ excoluerit illa adolescēt: & fructus suos ferent in illo. Si uegetalia planta fiet. Si sensualia obrutescet. Si rōnalia cæleste euadet aīal. Si intellectuālia angelus erit: & dei filius. & si nulla creaturæ sorte cōtentus in unitatis cētrū suæ se recepit/unus cū deo spūs factus in solitaria prīs caligine q̄ est sup oīa cōstitutus oībus antestabit. Quis hūc nostrū chamēleōta nō admīret: aut oīno q̄s aliud q̄c̄q̄ ad

Asclepius Atheniē.

mīret magis? Quē nō īmerito Asclepius Atheniensis uersipellis huius & se ipsam trāsformātis naturæ argumēto p̄ p̄thēū in mysteriis significari dixit. hinc illē apud hebræos & pythagoricos metamorphoses celebratæ. nā & hebræorū theologia se cretior nūc Enoch sanctū in angelū diuinitatis quē uocāt nūc in alia alios numina reformāt. & Pythagorici scelestos hōies in bruta deformāt: & si Em-

Empedocles

pedocli crediēt ēt implantas. Quas imitatus Maumeth illud frequēs hēbat in ore: q̄ a diuina lege recesserit brutū euadere: & merito q̄dē. Neq̄. n. plantā cortex: Sed

Nota.

stūpida & nihil sentiēs natura: neq̄ iumēta coriū: sed bruta aīa & sensualis: nec cælū orbiculatū corpus: sed recta rō: nec seq̄stratio corpis sed spiritalis itelligētia angelū

In quæ hō trāsforma ri potest

facit. Si quē. n. uideris deditū uētri humi serpētē hōiem/ frutex est nō hō quē uidēs: si quē in fantasīæ q̄si calypsus uanis p̄stigiis cecuciētē & subscalpēti delinītū illecebra sensibus mācipatū: brutū est nō hō quē uidēs. Si recta p̄hūm rōne oīa discernētē hūc uenereris/ cæleste est aīal nō terrenū: Si puræ cōtēplatorē corpis nesciū/ in penetralia mētis relegatū: hic nō terrenū n̄ cæleste aīal: hic augustius est numē humana carne circūuestitū. Ecq̄s hōiem nō admīret: q̄ n̄ īmerito ī sacris lris Mosaicis & xpianis/ nūc oīs carnis/ nūc oīs creaturæ appellatiōe designat: q̄n se ip̄um ip̄e in oīs carnis faciē/ in oīs creaturæ ingeniū effingit: fabricat: & trāsformat. Iccirco scribit Euātes p̄sa ubi chaldaicā theologiā enarrat: nō esse hōi suā ullā & natūā imaginē extrarias multas & aduēticias. hinc illud chaldæorū

Fuantes Persæ

id est hō uariæ ac multiformis & dissolutoria naturæ aīal. Sed quorsum hęc: ut itelligamus postq̄ hac nati sumus cōditōe/ ut id simus q̄d eē uolumus: Curare hoc potissimū debere nos/ ut illud q̄ dē in nos nō dicatur/ cū in honore eēmus nō cognouisse similes factos brutis & iumētis īlipiētibus. Sed illud

Asaph p̄pheta

potius Asaph p̄phetæ: dīi estis & filii excelsi oēs ne abutētes indulgētissima prīs liberalitate q̄ dedit ille liberā optionē salutarī noxiā faciam⁹ nobis. Inuadat aīum sacra q̄dā ambitio ut mediocribus nō cōtēti anhelemus ad summa/ adq̄ illa (q̄n possūmus si uolumus) cōsequēda totis uirib⁹ enitamur. Dedignemur terrestria: Cælestia cōtēnamus: & q̄c̄qd mūdi est deniq̄ posthūntes/ ultramūdanā curiam eminētissimæ diuinitati proximā aduolemus. Ibi ut sacra tradūt mysteria: Seraphin Cherubin &

Chororū sup cælestium effigatio

Throni prias possidēt/ hōr nos iā cedere nesciī & scdæz īpatientes & dignitatē & gl̄iam æmulemur. Erimus illis cū uoluerimus nihilo inferiores. Sed q̄ rōne/ aut q̄d rādē agētes? uideamus qd illi agāt q̄ uiuāt uitā. Eā si & nos uixerim⁹ (possum⁹. n.) illos sortē iā æquerimus. Ardet Saraph charitatis igne: Fulget Cherub itelligētiæ splēdorē: Stat Thronus iudiciī firmitate. Igit si actuosæ addicti uitæ īferiorū curā

Nota.

recto examine susceperimus thronorū stata soliditate firmabimur. Si ab actiōibus feriatī/ ī opificio opificē ī opifice opificiū meditātes ī cōtēplādī ocio negociabimur: luce cherubica undiq̄ coruscabim⁹. Si charitate ipsū opificē solū ardebimus illius igne q̄ edax ē ī seraphicā effigiē repēte flāmabimur. sup throno. i. iusto iudice sedet de⁹ iudex sc̄lorū. Sup cherub. i. cōtēplator uolatratq̄ eū q̄si incubādo fouet. Spūs. n. domini

[illegible]

ORATIO

Empedocles si uerba Empedocles plurimū duplicē naturā in nris aīa sūt/ quāq; altera iustitiam
 collimur ad caelestia/ altera deorsum trahimur ad inferna/ p̄ lītē & amicitia/ siue bel-
 lū & pacē ut sua testantur carmina/ nobis significati quibus se hīc & discordia ac tū furē
 Discordia si silem p̄tugū adiū/ i altū iactari cōquerit. Multiplex p̄fecto p̄tes in nobis discor-
 quē in no- dia/ grauiā & iustitia domihēmus & plusq; ciuilia bella/ q; si noluerimus si illā affe-
 bis ē quō etauerimus pacē/ q; in sublime ita nos tollat ut iter excellos dñi statuamur/ sola i no-
 sit sedāda bis cōpescet p̄sūs & sedabit p̄bia. Moralis primū si nō hō ab hostibus inducias tñ
 P̄bia cā est q̄betimur/ p̄p̄lis bruti effrenes excursions & leonis iurgia/ iras aīosq; conundet.
 p̄bia mo- Tū si rectius cōsulētes nobis p̄petuat pacis securitatē desiderauimus. Aderit illa &
 ralis q̄lis uotā nra liberalitē p̄p̄le. Quippe q̄ caelestia utraq; bestia q̄li i cta parca inuolabile
 illa dirimi hēp̄carne & ip̄m iustis sanctissimā pacis sancti. Sedabit dialectica rationis tur-
 tur has inter orationum pugnas & syllogismorum captiones anxie tumultuantis.
 Scda dia- Sedabit naturalis p̄bia op̄ionū lītē & dilidia/ q; inq̄ta hinc inde aīam uexant/ di-
 lectica. Irahūt & laetant. Sed ita sedabit/ ut meminisse nos iubeat esse naturā iuxta Hera-
 Tertia p̄litū ex bello genitā/ ob id ab Homero cōtentionē uocitatā. Iccirco i ea uerā genē
 p̄bia natu & solidā pacem se nobis p̄stare nō potest et hoc dñi suā. sanctissimā theologiae
 ralis munus & priuilegiū. Ad illā ipsa & uiam monstrabit & comes ducet/ q; p̄cul nos ui-
 Heraclitē dens p̄perātes. Venite i clamabit ad me q; laborastis/ uenite & ego reficiā uos ueni-
 Homerus te ad me & dabo nobis pacē quā mūdus & natura uobis dare nō p̄r. Tā blāde uo-
 cati/ tā benignitē inuitati/ alatis pedibus q̄li terrestres Mercuri/ in beatissimā am-
 plexus matris euolātes optatā pace p̄fruemur/ pace sanctissima/ indiuidua copula/
 Vltimus unanimiti amicitia/ qua oēs aī in una mēte q̄ ē sup̄ oēm mēte nō cōcordēt adeo. Sed i
 p̄biē finis effabili quodāmodo unū penitus euadāt. Hāc est illa amicitia quā totius p̄biē fi-
 secundū py nō esse Pythagorici dicūt hāc illa Pax quā facit deus in excelsis suis/ quā angeli in
 thagori- terrā descēdētes annūciarūt hoībus bonae uolūtatē/ ut p̄ eā i hoīes ascendentes
 eos in celū angeli fierēt. hāc pacē amicis/ hāc nro optemus/ saculū optemus unicuiq;
 domui quā igredimur/ optemus aīa nra/ ut p̄ eā ipsa dei domus/ iatut postq; p̄ mo-
 rale & dialecticā suas sordes excusserūt/ multiplici p̄bia quasi aulicū apparatu se ex-
 ornari/ portarū fastigia Theologicis sertis coronari/ descēdat rex gloriā/ & cū pa-
 tre uenies mālisonē faciat apud eā. Quo tāto hospite si se dignā p̄stiterit/ q̄ est illius
 imensa clemētia/ de auraurato uestitu quasi toga nuptiali multiplici fāte circūda-
 ta uarietate speciosum hostē/ nō ut hospitē iā/ Sed ut sp̄solum excipiet aīa nra/ ut unū
 dissoluatur dissolui cupiet a populo suo & domū patris suū/ imo se ipsam solita in
 se ipsa cupiet mori ut uiuat in sp̄solum in cuius cōspectu p̄ciola p̄fecto mori sancto-
 rum eius/ mors in quā illa si dici mors debet plenitudo uitae cuius meditationē esse
 studiū p̄biē dixerūt sapientes. Citemus & Mosen ip̄m/ a sacrosanctae & inuincibilis
 intelligētiae fontana plenitudine/ unde angeli suo nectare inebriant paulo dñi
 tū. Audiemus uenerādū iudicē nobis in deserta huius corporis solitudine hāc
 A Mose q̄ tibus leges sic edicētē. Qui polluti adhuc morali indigēt cū plebe habitēt extrin-
 si edicitur bernaculū sub diuo quali thessali sacerdotes interim se expiātes. Qui mores iā
 p̄biē studi posuerunt/ in sanctuariū recepti nōdū quidē sacra attractent/ Sed prius dialecticū
 um ample famulatu seduli leuitae philosophiae sacris ministrēt. Tū ad ea & ipsi admissi/ nūc
 xādū esse superioris dei regiae multicolorē. i. sydereū aulicū ornatū/ nūc caeleste candelabrum
 septē luminibus distinctū/ nūc pellicea elementa/ in p̄biē sacerdotio contemplant
 ut postremo per theologiae sublimitatis merita in tēpli adita recepti nullo imagi-
 nis intercedente

nis intercedente uelo/divinitatis gloria pfruant. Hæc nobis pfecto Moles & im-
perat & sperando admonet/excitāt inhorat ut p phiam ad futurā cælestē gloriam
dū possumus iterparemus nobis. Verū enim uero nec Mosayca tātū aut Christiana
na mysteria sed pscos quoq Theologia hanc de qbus disputaturus accessi libe-
raliū artū & emolumēta nobis & dignitatē ondit. Quid enī aliud sibi uolūt i gra-
cos arcanis obseruati iniatog gradus. Quibus primo per illas q̄s diximus quasi
februales artes morālē & dialecticā purificatis. Cōtingebat mysterioꝝ susceptio.
Quæqd aliud esse pōt q̄ secretioris per phiam naturæ interpretatio. Tū demū ita
dispositis illa adueniebat. Tū demū ita. I. res diuinæ per theologiae lunē inspectio.
Quis talibus sacris iniatari nō appetat? Quis hūmāna q̄ nō habet fortunæ con-
tēons bona/corpiū negligēs/deoq cōiūia adhuc deo in terris fieri nō cupiat: &
sterminatis noctare modū diuinae moralē aial imperialis munere donari? quis nō so-
craticis illis furtibus a Platone in phedro decāq; sic afflari nō uelit/ut alas pe-
nūq remigio hinc i. ex mūdū est posita i. maligno pperere aufugiens ad cælestem
Hierusalē cōmitatissimo currit. Agemur p res agemur socraticis furoribus/qui
extra mētē ita nos ponat ut mētē nō pōt in deo agemur ab illis utiq; si
qd est in nobis p̄p̄ius egerimus nā i. & p morālē affectuū uires ita p debitas cō-
petētiās ad modulos fuerit itēta. ut inota iuicē cōsonēt cōtinētiā: & p dialecticā rō-
ad nūmex se p̄grediēdo mētē it/mulax p̄citi furore cælestē harmoniā intimis au-
ribus cōbibemus. Tū mulax iux Bacchus in suis mysteriis. i. uisibilibus naturæ li-
gnis inuisibilia dei philosophantibus nobis ondens febricit nos ab ubertate domus
dei in q̄ tota si uti Moles. Tū mus fideles/Acoedens sacratissima Theologia duplici
furore nos animabit. In illius eminētissimā sublimati speculā ide & q̄ sūt q̄ erūt
quæq fuerint infēd i metientes xuo/& primeuā pulchritudinē suspicientes illoꝝ
Phœbei uates hūmālati erimus amatores & ineffabili demū charitate q̄li æstro p-
eiti q̄li Seraphini. Tū res extra nos positi/nūine pleni iā nō ipsi nos sed ille erimus
ipse q̄ fecit nos. Sacra Apollinis noia si q̄s eoꝝ significātiās & latitātiā pscrutet my-
steria satis ondit eē deū illū nō minas phūm q̄ uatē. Q d cum Ammonius satis sit
executus nō p̄t cur ego nūc aliter p̄tractēs sed tūbeant alim p̄res tria delphica p̄ce-
pta oppidēis necessaria: q̄ nō ficti sed ueri apollinis q̄ illuminat oēm aiām uenien-
tē in hūc mūdū sacrosanctū & augustissimū tēplū igrēssuri sūt. uidebitis nihil aliud
illa nos amonere q̄ ut tripartitā hāc de q̄ est p̄s disputatio philosophica totis uiri-
bus amplectamur. Illud. n. u. n. d. e. v. a. γ. a. v. i. neqd nimis uirtutū osum normā & regu-
lā p mediocritatis rōnē de q̄ morālis agit recte p̄scribit. tū illd γ. v. o. i. n. o. s. a. v. T. o. v. i. co-
gnosce te ipm ad totius naturæ nos cognitionē/cuius & itersticiū & q̄li Cycnus na-
tura i. hōis excitat & inhorat: q̄ n. le cognoscit i se oia cognoscit/ut Zoroaster pri-
mo i. de Plato in aleibiade scripserūt. Postreō hac cognitiōe p naturālē phiam illu-
minati iam deo p̄ximi si. i. es dicētes theologica salutatione merū Apollinē familia-
rit̄ p indeq̄ foeliciter appellabimus. Cōsulamus & Pythagorā sapiētissimum ob
id p̄cipue sapiētē qd sapiētis se dignū nosē nūq̄ exultimauit. Præcipiet p̄sio ne
super modū sedeamus. i. rōnālē p̄tē q̄ aia oia metit iudicat & examiat ociosa deli-
dia ne remittentes amittamus. Sed dialectica exercitatiōe ac regula & dirigamus
assidue & excitemus. Tum cauēda i primis duo nobis significabit/ne aut aduersus
solē emingamus. aut iter sacrificādū ungues resecemus. Sed postq̄ p morālē & sup-
fluentiū uoluptatū fluxas eminxerimus appetētiās/& unguū p̄alegmina q̄li acu-

Græcorū
arçana

Nā primū
holum so-
crates dici-
tur ethicē
e cælo de-
duxisse

Ammoniū
Tria del-
phica præ-
cepta

Zoroas-
ter
Plato
Pythago-
ræ p̄cepta
& eoꝝ de-
claratio

IO. PICI MIRAN.

sancte effici/explodi/exfibilari. Nō hēre q amet/q faueat/nisi ipsa q̄si p̄tās & prae-
 sata uirginitatis accepta mercedula/male patū x̄s i amatoris arculā referat q̄ om-
 nia ego nō sine sūmo dolore & indignatiōe i huius tēporis nō principes/sed p̄hos di-
 co/q̄ iō nō eē philosophādū & credūt & prādicantq; p̄his nulla merces nulla sint Nota
 prēmia cōstitutā q̄si nō ostēdāt ipsi hoc uno noīe se nō eē p̄hos. Q d cū tota eorū
 uita sit uel inquāstu/uel i ambiōe posita ipsam p̄ leueritatis cognitionē nō ample-
 ctunt; Dabo hoc mihi & me ip̄m hac ex pte laudare nīhil erubescā: me nūq̄ alia de
 eā phātū nisi ut phārer/nec ex studiis meis/ex meis lucubrationibus mercedē ullā
 aut fructū uel sperasse aliū uel quāsiisse/q̄ aī cultū/& ame semp plurimū desidera-
 re ueritatis cognitionē. Cuius ita cupidus semp & amātissimus fui: ut relicta oī pri-
 uatay & publicay rez cura: Cōtēplādi ocio totū me tradiderim a quo nullay inui-
 dorū obtrectatiōes/nulla hostiū sapiay maledicta/uel potuerūt añ hac/uel iposte-
 rū me deterrere poterūt. Docuit me ipsa philosophia a p̄pria potius cōsciētia q̄ ab Quid
 externis pēdere iudiciis: Cogitareq; semp nō tā ne male audīā/q̄ ne qd male uel di- phia in pi
 eā ipse uel agā. Equidē nō erā nescius patres colēdissimi futurā hanc ipsā meā dispu- co opera
 tationē/q̄ uobis oībus q̄ bonis artibus fauetis/& angustissima uestra praelentia illā ta sit
 honestare uoluistis/gratā atq; iocūdā tā multis aliis grauē atq; molestā:& licio non
 deesse q̄ iceptū meū & dānarint antē hac & in praelentia multis noībus dānent: Ita
 cōsueuerūt nō pauciores ne dicā plures habere oblatratores quā bñ sanctayq; agū-
 tur ad uirtutē: q̄ quā iniquay & p̄perā ad uitiū: Sunt autē q̄ totū hoc disputādī gen-
 & hanc de litteris publice disceptādī institutionē nō approbē: ad pōpā potius in-
 genii & doctrinay ostērationē q̄ ad cōparandā eruditionē esse illā assenerātes. Sūt
 qui hoc quidem exercitationis genus non iprobent: sed in me nullo modo p̄bent:
 qd̄ ego hac ætate/quartū. i. & uigēsimū modo natus annū de sublimibus christia- Qua æta
 næ theologiay mysteriis: de altissimis p̄hiē locis/de incognitis disciplinis in celebra- te Nōgen
 tissima urbē: in amplissimo doctissimorū hominum cōsensu: in apostolico senatu di- tas illas
 spurationē p̄ponere sim ausus: Alii hoc mihi dantes quod disputem id dare nolunt conclusio
 qd̄ de nongentis disputē quæstionibus/Tam superfluo & ambitiose q̄ supra uires nes dispu
 id factum calumniantes: horum ego obiectamētis & manus ilico dedissem si ita q̄ tandas ex
 profiteor p̄hia me edocuisset: & nūc illa ita me docente nō responderem si rixandī posuit
 iurgandi p̄posito constitutam hanc inter nos disceptationē crederem. Quare Plato
 obtrectandi oē laceffendiq; p̄positū/& quē scribit Plato a diuino semp abesse cho- ro a nris quoq;
 ro a nris quoq; mētibus faceffat liuior. & an disputādū a me/an de tot etiā quæstio-
 nibus amice incognoscamus. Primū qd̄ ad eos qui hūc publice disputādī morem
 calūniant/multa nō sum dicturus: qn̄ hac culpa/li culpa cēset/nō solū uobis oībus
 doctores excellentissimi q̄ sapius hoc mūere nō sine sūma & laude & gloria functi
 estis: sed Platoni/sed Aristoteli ed probatissimis omniū ætatū philosophis mecum
 ē cōmunis. Quibus erat certissimū nīhil ad cōsequēdā quā quærebāt ueritatis co-
 gnitionē sibi eē potius q̄ ut eēnt in disputandī exercitationē frequētissimi. Sicut. n. p Quā ne
 gymnasticā corporis uires firmiores fiūt: ita dubio p̄cul in hac quasi litteraria pa- cellaria sit
 lestra aī uires & fortiores lōge & uegetiores euadūt. Nec crediderim ego/aut Poe disputādī
 tas aliud p̄ decantata Palladis arma/aut hebræos cū ferrū sapiētum palaestra
 symbolū esse dicūt: significasse nobis q̄ hōestissima hoc genus certamina adipiscē eiusq; glo
 dā sapiay oppido q̄ necessaria. Quo forte fitur & Chaldaei i eius geneli q̄ p̄hus sit ria decan
 uurus illud desiderent ut Mars & Mercurius triquetra aspectu conspiciant/qua tatur

ORATIO

si si hos cōgressus/hęc bella substuleris/somniculosa & dormiās futura sit oīsp̄ia.
 At uero cū his q me huic puiciz iparē dicūt:diffilior ē mihi rō defensionis. Nam si
 parē me dixerō forsitā imodesti & de se nimia sentiētis/si iparē fatebor/temerarii &
 icōsultī notā uideor subiturus. Videte in q̄s icidī angustias:quo loco sim cōstitutus
 dū nō possū sine culpa de me pmittere:qd nō possum mox sine culpa nō prastare.
 Forte & illud lob afferre possem/spūm esse spūm in oībus:& cū Timotheo audire
 nemo cōtēnat adolescētiā tuā:sed ex mea uerius hoc cōscientia dixerō/nihil esse in
 nobis magnū uel singulare. Studiosum me forte & cupidū bonarū artū nō inficiā
 tus:docti tñ nomē mihi nec sumo nec arrogo. Quare & qd tā grāde humeris onus
 imposuerim/nō fuit propterea q mihi cōsciū nostrā infirmitatis nō essem:Sed qd
 sciebā hoc genus pugnis:idest litterariis esse peculiare qd in eis lucz ē uinci. Quo
 sit ut imbecilissimus quisq:non detractare modo:sed appetere ultro eas iure possit
 & deat.quādo quidē qui succumbit beneficiū a uictore accipit nō iniuriā:quippe
 qui per eū & locupletior domū.i.doctior & ad futuras pugnas redit istructior.
 Hac spe animatus ego ifirmus miles cū fortissimis oīum strenuissimisque tā grauem
 pugnam decernere nihil sum ueritus. Quod tñ temere sit factū nec ne rectius utiq;
 de euentu pugnz q de nra ætate potest quis iudicare:restat ut tertio loco his respō
 deā qui numerosa ppositarū rerū multitudine offendunt/quasi hoc eorū humeris
 sederet onus:& nō potius hic mihi soli q̄tuscūq; ē labor eēt exāclādus. Indecēs pro
 fecto hoc & morosum nimis uelle alienæ idustriæ modū ponere. Et ut inqt Cicero
 in ea re:quæ eo melior quo maior/mediocritatē desiderare. Omnino tā grandibus
 ausis erat neesse/me uel succūbere uel satissacere. Si satissacere nō uideo cur qd in
 decē prastare quæstionibus ē laudabile/in nōgentis ēt prastitisse culpabile existi
 me f. Si succūbere habebūt ipsi/si me oderūt unde accusarent:Si amant unde excu
 sent. Quoniā in re tā graui/tā magna/tenui ingenio/exiguaq; doctrina/adolescētā
 hominē defecisse uenia potius dignū erit q̄ accusatione. Quin & iuxta poetā si de
 ficiunt uires/audacia certe lauserit in magnis & uoluisse sat est. Quod si nra ætate
 multi Gorgiā leōtinū imitati:nō modo de nōgētis:sed de oībus ēt oīum artium qō
 nibus soliti sunt nō sine laude pponere disputationē cur mihi nō liceat uel sine cul
 pa de multis qdē:sed tñ certis & determinatis disputare. At supflūū inquit hoc
 ambitiosum. Ego uero nō supfluo mō:sed necessario factū hoc a me cōtēdo:qd & si
 Hanc autē ipsi mecū philosophādi rōnē cōsiderarent inuiti ēt fateantē plane neesse ēt. Qui
 sectarum enim se cuipiā ex philosophorū familiis addixerunt:Thomæ uidelicet aut Scotorū
 multiugā q nūc plurimū in manibus fauentes/possunt illi qdē uel in paucarū quæstionū dia
 collectio. scussione suæ doctrinæ piculū facere. At ego ita me institui ut in nullius uerba in
 nem in frō ratus/me per oēs philosophiæ magistros funderē/oēs scedas excuterē/omnes famū
 te libri lias agnoscerē. Quare cū mihi de illis oībus esset dicēdū:ne si priuati dogmatis de
 quæstionū sensor reliqua post habuissē illi uiderer obstrictus. Nō potuerunt etiam si pauca
 uidere li de singulis pponerent/non esse plurima quæ simul de oībus afferebantur. Nec id
 cet ubi in me quisq; damnet qd me quocunq; ferat tempestas deferar hospes. Fuit enim cū
 hoc idē ab ab antiqs oībus hoc obseruatū:ut omne scriptorum genus euoluētes/nullas quas
 hinc usq; possent cōmentationes ille ctas præterirēt: Tum maxime ab Aristotele qui eam ob
 ad huius causam αὐτὸς ὁρισθεὶς. i. lector a Platone nuncupabatur: & profecto angustæ est
 oīonis cal mentis intra unam se porticū aut academiam continuisse. Nec pōt ex omnibus sibi
 ce repetit recte propriā se legisse/qui omnes prius familiariter non agnouerit. Adde quod in
 una quaq;

IO. PICI MIRAN.

una quaq; familia est aliquid insigne quod nō sit ei cōmune cū cæteris. Atq; ut a nostris ad quos postremo philosophia puenit nūc exordiar. Est in Ioāne Scoto uegetū quiddā atq; discussum. In Thoma solidum & æquabile. In Egidio tersum & exactū. In Francisco acre & acutū. In Alberto priscū/amplū/& grāde. In Hērico ut mihi uisum est semp sublime & uenerandū: Est apud Arabes in Auerroe firmū & incōcussum. In Auempace. In Alpharabio graue & meditatū. In Auicēna diuinū atq; Platonīcū. Est apud græcos in uniuersum qdē nitida imprimis & casta philosophia. Apud Simpliciū locuples & copiosa. Apud Themistiū elegās & cōpēdiaria. Apud Alexandrū cōstans & docta. Apud Theophrastū grauiter elaborata. Apud Ammonīū enodis & gratiosa: Et si ad Platonicos te cōuerteris/ut paucos pēseā. In Porphyrio rerū copīa & multiīnga religione delectaberis. In Iamblico secretiorē philosophiā & barbarorū mysteria ueneraberis. In Plotino priuū qcq; nō est qd admireris. q se undiq; præbet admirandū: quē de diuinis diuine: de humanis longe supra hominē docta sermonis obliquitate loquentē sudantes Platonici uix intellīgūt. Prætereo magis nouitios Proculū asiatica fertilitate luxuriantē: & q ab eo fluxerūt: Damascū: Olympiodorū & cōplures alios: in qbus omnibus illud τὸ θεῖον .i. diuinū peculiare Platonīcorū symbolū elucet semp. Accedit qd si qua est secta quæ ueriores incessat dogmata & bonas causas ingenii calumniā ludificet: ea ueritatē firmat nō infirmat: & uelut motu quassatā flammā excitat non exstinguit. Hac ego rōne motus nō unius modo (ut quibusdam placebat) Sed omnigenæ doctrinæ placita in mediū afferre uolui: ut hac cōpluriū sectarū collatiōe: ac multifariæ discussione p̄ficiat: ille ueritatis fulgor cuius Plato meminit in epistolis: animis nrīs quasi sol oriens ex æto clarius illucesceret. Quid erat si latinorū tantum: Alberti. I. Thomæ: Scoti: Egidii: Francisci: Henriciq; philosophia: omīssis græcorū arabūq; philosophis tractabit? Quid uero oīs sapientia a barbaris ad græcos/a græcis ad nos manauit. Ita nostrates semp in philosophandī rōne/peregrinis inuentis stare & alieua excoluisse sibi duxerūt satis: Quid erat cū Peripatheticis egisse de naturalibus/mīsi & Platonīcorū: acersebat academia/quorū doctrina & de diuinis semp p̄ter oēs philosophias: teste Augustino habita est sanctissima & a me nunc primū/qd sciam (uerbo absit inuidia) post multa sæcula sub disputandī examē est in publicū allata. Quid erat & aliorū quot quot erāt tractasse opiniones si quasi ad sapientū symposiū a symboli accedētes/nihil nos qd esset nostrū/nostro partū & elaboratū ingenio offerebamus. Profecto ingenerosum est (ut ait Seneca) sapere solū ex cōmētario: & quasi maiorū inuenta nostræ industriæ uia præcluserint: quasi in nobis effœta si uis naturæ nihil ex se parere/qd ueritatē si nō demonstrat saltem innuat uel de lōgiquo. Quid si in agro colonus/in uxore maritus odit sterilitatē: certe tanto magis infecundam animā oderit illi cōplicita & associata diuina mens: quāto inde nobilior longe ples desiderat. Propterea nō cōtentus ego præter cōmunes doctrinas multa de Mercurii trismegisti priscæ theologia/multa de Chaldaeorū de Pythagoræ disciplinis multa de secretionibus hebræorū addidisse mysteriis: plurima quoq; per nos inuenta & meditata/de naturalibus & diuinis rebus disputāda p̄posuimus. Proposuius primo Platonis Aristotelisq; cōcordiam a multis ante hac creditam/enemine satis p̄batā. Boetius apud latinos id se facturū pollicitus nō inuenitur fuisse unq; qd semper facere uoluit. Simpliciū apud græcos idē professus/utinam id tā præstaret q pollicet. Scribit & Augustinus in Academicis non defuisse plures

Plato

Academici
honor
Augusti.

Seneca

Quam ce
lerrime
Abstrusas
inuenire
doctrinas
Quid
boetius
simpliciū
q pollicis
ti sint

ORATIO

Nota

Nota pici
dogmatū
numerum

Noua per
numeros
philoso
phadi in
stitutio
Plato

Aristote.
Abuma.

Magicoꝝ
Theore/
matū peri
tia pico
haud ab
strusa
In questio
ne de ma
gia & ca
bala uide
pluriora

res qui subtilissimis suis disputationibus idē pbare conati sint. Platonis & Aristotelis eandē esse philosophiā. Ioannes itē grāmaticus cū dicat apud eos tantum dis
sidere Platonē ab Aristotele qui Platonis dicta nō intelligunt/ pbādum tñ posteris
hoc reliqt. Addidimus autē & plures locos: in qbus Scoti & Thomæ plures/ In qui
bus Auerrois & Auicēnæ sententiās quæ discordes existimant cōcordes esse nos
asseueramus. Scdo loco quæ in philosophia cū Aristotelica tum Platonica excogi
tauimus nos/ tum duo & septuaginta nona dogmata physica & metaphysica collo
cauimus: quæ si qs teneat poterit nisi fallor quod mihi erit mox manifestum/ q̄ cum
q̄ de rebus naturalibus diuinisq̄ propositā quæstionē longe alia dissoluere rōne q̄
p eā edoceamur. quæ & legit in scholis & ab huius xui doctoribus colit philosophiā.
Nec tā admirari qs debet patres me in primis annis/ in tenera ætate p q̄ uix li
cuit (ut iactant quidā) alioꝝ legerē cōmentatiōes/ nouā afferre uelle philosophiā
q̄ uel laudare illā si defendit/ uel damnare si reprobāt & deniq̄ cum nostra inuenta
hæc/ nostrasq̄ sint litteras iudicaturi/ nō auctoris annos sed illorum merita potius
uel demerita numerare. Est autē & præter illa: alia quam nos attulimus noua per
numeros philosophandi institutio antiqua illa quidem & a Priscis theologis/ a Py
thagora præsertim/ ab Aglaopheno/ Aphilolao/ a Platone/ prioribusq̄ Platonici
obseruata. Sed quæ hac tempestate ut præclara alia posteriorum incuria sic exole
uit: ut uix uestigia ipsius ulla reperiantur. Scribit Plato in epimonide inter omnes
liberales artes & scientias contemplatrices præcipuam maximeq̄ diuinam esse sci
entiam numerandi. Quærens item cur homo animal sapientissimum? Respondet
q̄a numerare nouit. Cuius sniæ & Aristoteles meminit in pblematis. Scribit Abu
masar uerbum fuisse Auēzoar Babylonii/ eum oia nosse q̄ nouerat nūerate. Quæ
uera esse nullo mō pnt si per numerandi artē/ eā artē intellexerūt cuius nūc mer
catores imprimis sunt pitissimi: qd & Plato testatur exorta nos admonens uoce ne
diuinā hanc arithmetica/ mercatoria esse arithmetica intelligamus. Illā ergo arith
metica quæ ita extollit/ Cum mihi uidear post multas lucubrationes exploratam
hære huiusce rei piculū facturū/ ad q̄tuor & lxx. quæstiones quæ inter physicas &
diuinas principales existimant: responsurū p numeros publice me sum pollicitus.
Proposuius & magica theoremata: in qbus duplicē esse magiā significauimus q̄
rū altera dæmonū tota ope & auctoritate cōstat res medias fidius execranda/ & por
tentosa. Altera nihil est aliud cū bene explorat quā naturalis phiæ absoluta cōsu
matio. Vtriusq̄ cū meminerint græci illam magiæ nullo mō nose dignantes γοω
τερον nuncupāt. Hæc propria peculiariq̄ appellatione αα γειαν quasi pfectā/ sum
māq̄ sapientiā uocant. Idē. n. ut ait Porphyrius Perlaꝝ lingua magnū sonat quod
apud nos diuinorū interpret & cultor. Magna autē/ imo maxima p̄esit hæc artes
disparilitas & dissimilitudo. Illā non modo christiana religio/ sed oēs leges/ oēs be
ne instituta res pu. dānat & execrat: hanc oēs sapiētes/ oēs celestii & diuinæ res
studiosæ nationes approbāt & amplectunt. Illa artū fraudulentissimā/ hæc altior
sanctiorq̄ phiæ: illa irrita & uana/ hæc firma fidelis/ & solida. Illā q̄q̄ coluit semp
dissimulauit: q̄ in auctoris esset ignominia & cōtumeham. ex hac summa lraꝝ clar
ritas gloriæq̄ antiquus/ & pene semp petita. Illius nemo unq̄ studiosus fuit uir phiæ
& cupidus discendi bonas artes. Ad hanc Pythagoras/ Empedocles/ Democritus
Plato discēdā nauigauere: Hæc prædicauerūt reuersi/ & in archanis præcipuum ha
buerūt. Illa ut nullis rōnibus/ ita nec certis pbāt auctorib: Hæc clarissimisq̄ pa
rentibus

rentibus honestata/duos præcipue habet auctores Xamolliidē quē imitatus ē Ab-
 baris hyperboreus/& Zoroastrē nō quē sorte creditis;sed illū oromasi filiū. Vtri- Magice
 usq; magia qd sit Platonē si pcōtemur rñdebit in alcibiade;Zoroastris magiā non auctores
 eē aliā q diuioꝝ sciam/q filios Perlas;reges erudiebāt;ut ad exēplar mūdanz reip.
 suā ipsi regere.rē.p.edocerent. Rñdebit i carmide magiā Xamolliidis eē animi me-
 dicinā p q. laio tēpantia/ut pillā corpori sanitas cōparat. hor; uestigiis postea per-
 stiterūt Carōdas/Damigerō/Apollonius Hostanes & Dardanus. Perstitit Home-
 rus quē ut oēs alias sapias/ita hāc quoq; sub sui ulyxis erroribus dissimulasse i poe-
 tica nra Theologia aliqn pbabimus. Perstiterūt Eudoxus & Hermippus. Perstite-
 rūt fere oēs q Pythagorica platonicaq; mysteria sunt pscrutati. Ex iunioribus atq;
 eā olfecerint tres repio Alchindū Arabē;Rogeriū Baconē & Guilielmū parisiē.
 Meminit & Plotinus/ubi naturæ ministrū eē & nō artificē magū demonstrat:Hanc
 magiā pbat affeueratq; uir sapiētissimus;alterā ita abhorrens;ut cū ad malorū dæ-
 monū sacra uocaret;rectius eē dixerit ad se illos q se ad illos accedere:& merito q
 dē. Vt.n.illa obnoxiiū mācipatūq; improbis potestatibus hominē reddit: Ita hāc
 illarū principē & dñm. Illa deniq; nec artis nec sciētiæ sibi pōt nomē uēdicare. Hāc
 altissimis plena mysteriis pfundissimā rerū secretissimarū cōtēplationē;& demum
 totius naturæ cognitionē cōplectit. Hāc inter sparsas dei beneficio & inter leui-
 natas mūdo uirtutes qsi de latebris euocans in lucē. Nō tā facit miranda q faciēti
 naturæ sedula famulat. Hāc uniuersi cōsensum;quem significātius græci σὺν ἀ-
 ναγκῇ dicunt inuicem pscrutatus rimatas& mutuā naturay; cognitionē habens p
 spectam;uarietas adhibēs unicuiq; rei & suas illecebras;quæ magoꝝ μαγία no-
 minant in mūdi recessibus in naturæ gremio in pmpuariis arcanisq; dei latitātia
 miracula equali ipsa sit artifex pmit in publicū;& sicut agricola ulmos uitis/ita
 magus terrā cælo. i. inferiora supiorū dotibus uirtutibusq; maritat. Quo sit ut q il-
 la pdigiola & noxia/tā hāc diuina & salutaris appeat. Ob hoc præcipue q illa ho-
 minē dei hostibus mācipās/auocat a deo:hāc in eā operū dei admirationē excitat
 q ppenla charitas/fides/ac spes/certissime cōsequunt. Neq; n. ad religionē/ad dei
 cultum qd pmoget/magis/q assidua cōtēplatio mirabiliū dei:quæ ut p hāc de q Nota
 agimus naturalē magiam bene explorauerimus;in opificis cultū amoremq; arden-
 tius alacritudine canere cōpellemur. Pleni sunt cæli/plena ē ois terra maiestate glo-
 riaz tuæ. Eo hāc satis de magia;d qua hāc diximus qd scio esse plures q sicut canes
 ignotos semp ad latrant/ita & ipsi sæpe damnat oderūtq; quæ nō intelligūt. Venio
 nūc ad ea quæ ex antiqs hebræorū mysteriis eruta/ad sacrosanctā & catholicā fidē
 cōfirmādam attuli. quæ ne forte ab his qbus sint ignota cōmētitiæ nugæ aut fabu-
 læ circulatorū existiment;uolō intelligāt oēs/quæ & qualia sint/unde petita/qbus
 & q claris auctoꝝ cōfirmata/& q reposita/q diuina/q nostris hoibus ad ppua-
 gandā religionē cōtra hebræorū importunas calūnias sint necessaria. Scribūt non
 modo celebres hebræorū doctores;sed ex nris quoq; Hefdras/Hilarius & Origenes Doctores
 nes;Mosen nō legē modo/q quæ exarata libris posteris reliquit;sed secretiorē quo hebræorū
 q & uerā legis enarrationē in monte diuinitus accepisse;præceptū aut ei a deo ut
 legē qdem populo publicaret;legis interpretationē nec traderet litteris nec inuul-
 garet. Sed ipse iesu uenit tūc tum ille aliis deinceps succedentibus sacerdotum pri-
 moribus/magna silentii religione reuelaret. Satis erat per simplicem historiā nūc
 dei potentiam/nunc imptoborū in bonos clementiā/in omnes iusticiā agna

ORATIO

secreta & p̄ diuina salutariaq; p̄cepta ad bene beatq; uiuēdū & cultū aeternae religionis institui. At mysteria secretiora & sub cortice legis/rudiq; uerbos; p̄textu latitātia/altissimae diuinitatis arcana/plebi palā facere: qđ erat aliud qđ dare factum canibus: & inter porcos spargere margaritas. Ergo haec clā uulgo h̄re p̄fectis cōmunicāda: inter quos tm̄ sapiētiā loq; se ait Paulus/ uō humani cōlū sed diuini p̄cepti fuit. Quē morē antiq; Philosophi sanctissime obseruauit. Pythagoras nihil scripsit nisi paucula quaedā quae damus filiae moriēs cōmēdauit. Aegyptioz tēplis insculptae sphinges hoc admonebāt ut mystica dogmata p̄ enigmatū nodos a p̄phana multitudine inuoluta custodirent. Plato Dionī quaedā de supremis scribes substatūis: p̄ enigmata inq; dicēdū ē: ne si epistola forte ad alioz pueniret manus: quae tibi scribimus ab aliis intelligant. Aristoteles libros Metaphysicā i qbus agit de diuinis/ editos eē & nō editos dicebat. qđ plura Iesū xp̄m uita magistru asserit Origenes/ mltā reuelasse discipulū: qđ illi ne uulgo fieret cōia/ scribere noluerūt. Qđ maxie cōfirmat Diony. areopagitaq; secretiora mysteria a n̄ra religiōis auctorib;

Hoc idem in fronte hebraepli Plato p̄fuit. Quē morē antiq; Philosophi sanctissime obseruauit. Pythagoras nihil scripsit nisi paucula quaedā quae damus filiae moriēs cōmēdauit. Aegyptioz tēplis insculptae sphinges hoc admonebāt ut mystica dogmata p̄ enigmatū nodos a p̄phana multitudine inuoluta custodirent. Plato Dionī quaedā de supremis scribes substatūis: p̄ enigmata inq; dicēdū ē: ne si epistola forte ad alioz pueniret manus: quae tibi scribimus ab aliis intelligant. Aristoteles libros Metaphysicā i qbus agit de diuinis/ editos eē & nō editos dicebat. qđ plura Iesū xp̄m uita magistru asserit Origenes/ mltā reuelasse discipulū: qđ illi ne uulgo fieret cōia/ scribere noluerūt. Qđ maxie cōfirmat Diony. areopagitaq; secretiora mysteria a n̄ra religiōis auctorib;

Iesus christus tibi scribimus ab aliis intelligant. Aristoteles libros Metaphysicā i qbus agit de diuinis/ editos eē & nō editos dicebat. qđ plura Iesū xp̄m uita magistru asserit Origenes/ mltā reuelasse discipulū: qđ illi ne uulgo fieret cōia/ scribere noluerūt. Qđ maxie cōfirmat Diony. areopagitaq; secretiora mysteria a n̄ra religiōis auctorib;

Origenes. mltā reuelasse discipulū: qđ illi ne uulgo fieret cōia/ scribere noluerūt. Qđ maxie cōfirmat Diony. areopagitaq; secretiora mysteria a n̄ra religiōis auctorib;

Dionysius. areopagitaq; secretiora mysteria a n̄ra religiōis auctorib;

id est ex aīo in aīum/ sine lris medio intercedēte uerbo ait fuisse trāsmissū: hoc eodem penitus mō cū ex dei p̄cepto uera illa legis interpretatio Moyſi deus tradita reuelaret dicta est Cabala/ qđ idem est apud hebraeos qđ apud nos receptio. Ob id. scq; illā doctrinā nō p̄ litteraz monumēta: sed ordinariis reuelationis successiōibus alter ab altero q̄si hereditario iure recipet. uerū postq; hebraei a Babylonica captiuitate restituti p̄ Cyrū & sub Zorobabel instaurato tēplo/ ad reparandā legē animū appulerūt. Esdras tūc ecclesiā p̄fectus post emēdatū Moscos librū cū plane cognosceret p̄ exilia/ caedes/ fugas/ captiuitatē gentis israeliticā institutū maioribus morē tradēdaz p̄ manus doctrinā seruari nō posse. Futurūq; ut sibi diuinus idola caelestis doctrinā arcana p̄iret/ quoz cōmētariis nō intercedētib; durare diu memoria nō poterat/ cōstituit ut cōuocatis q̄ tūc superāt sapiētib; afferret unib; q; in mediū/ quae de mysteriis legis memoriter tenebat: adhibitisq; notariis in lxx. uolumina. (Tot. n. fere in fine drio sapientes) redigerent. Quae de re ne mihi solū crederis p̄res/ Audite Esdrā ipsum sic loquēte. exactis. xl. diebus locutus est altissimus dicēs. Priora quae scripsisti in palā pone: legāt digni & indigni motissimos aīos. lxx. libros cōseruabis ut tradas eos sapientibus de populo tuo. In his. n. est uena intellectus & sapiēz fons/ & sciēz flumē/ atq; ita feci. Haec Esdras ad uerbū hi sunt libri sciēz Cabalaz in his libris merito Esdras uenā intellectus. i. ineffabilē de sup̄ substantiā deitate Theologiā sapiētiā fontē. i. de intelligibilibus angelicis/ p̄ formis et actum metaphysicā & sciētiā flumē. i. de rebus naturalibus firmissimā Philosophiā. effeclara imprimis uoce p̄nunciāuit. Hi libri Syxtus quartus Pontifex Maximus quā hunc sub quo uiuimus scēliciter Innocentium. viii. Proxime antecessorū maxima cōra studioq; curauit ut in publicā fidei nostraz utilitatem latinis litteris manderet. Iamq; cū ille decesset tres ex illis pueniant ad latinos. hi libri apud hebraeos hac tēpestare tanta religione coluntur ut neminē liceat nisi annos. xl. natū illos attingere. hos ego libros non mediocri impensa mihi cū cōparassem: summa diligentia indefessis laboribus cum plegissem/ uidi in illis (Testis est deus) Religionē non tantā Mosaicā q̄ christianā. Ibi tripitatis mysterium/ Ibi uerbi incarnatiō/ Ibi messias diuinitatis/ Ibi de peccato originali/ de illius per christum expiatiōe/ de caelesti Hierusalem/ de casa daemonum/ de ordinibus angeloz/ de purgatoriis de inferoz poenis.

Cabala id est ex aīo in aīum/ sine lris medio intercedēte uerbo ait fuisse trāsmissū: hoc eodem penitus mō cū ex dei p̄cepto uera illa legis interpretatio Moyſi deus tradita reuelaret dicta est Cabala/ qđ idem est apud hebraeos qđ apud nos receptio. Ob id. scq; illā doctrinā nō p̄ litteraz monumēta: sed ordinariis reuelationis successiōibus alter ab altero q̄si hereditario iure recipet. uerū postq; hebraei a Babylonica captiuitate restituti p̄ Cyrū & sub Zorobabel instaurato tēplo/ ad reparandā legē animū appulerūt. Esdras tūc ecclesiā p̄fectus post emēdatū Moscos librū cū plane cognosceret p̄ exilia/ caedes/ fugas/ captiuitatē gentis israeliticā institutū maioribus morē tradēdaz p̄ manus doctrinā seruari nō posse. Futurūq; ut sibi diuinus idola caelestis doctrinā arcana p̄iret/ quoz cōmētariis nō intercedētib; durare diu memoria nō poterat/ cōstituit ut cōuocatis q̄ tūc superāt sapiētib; afferret unib; q; in mediū/ quae de mysteriis legis memoriter tenebat: adhibitisq; notariis in lxx. uolumina. (Tot. n. fere in fine drio sapientes) redigerent. Quae de re ne mihi solū crederis p̄res/ Audite Esdrā ipsum sic loquēte. exactis. xl. diebus locutus est altissimus dicēs. Priora quae scripsisti in palā pone: legāt digni & indigni motissimos aīos. lxx. libros cōseruabis ut tradas eos sapientibus de populo tuo. In his. n. est uena intellectus & sapiēz fons/ & sciēz flumē/ atq; ita feci. Haec Esdras ad uerbū hi sunt libri sciēz Cabalaz in his libris merito Esdras uenā intellectus. i. ineffabilē de sup̄ substantiā deitate Theologiā sapiētiā fontē. i. de intelligibilibus angelicis/ p̄ formis et actum metaphysicā & sciētiā flumē. i. de rebus naturalibus firmissimā Philosophiā. effeclara imprimis uoce p̄nunciāuit. Hi libri Syxtus quartus Pontifex Maximus quā hunc sub quo uiuimus scēliciter Innocentium. viii. Proxime antecessorū maxima cōra studioq; curauit ut in publicā fidei nostraz utilitatem latinis litteris manderet. Iamq; cū ille decesset tres ex illis pueniant ad latinos. hi libri apud hebraeos hac tēpestare tanta religione coluntur ut neminē liceat nisi annos. xl. natū illos attingere. hos ego libros non mediocri impensa mihi cū cōparassem: summa diligentia indefessis laboribus cum plegissem/ uidi in illis (Testis est deus) Religionē non tantā Mosaicā q̄ christianā. Ibi tripitatis mysterium/ Ibi uerbi incarnatiō/ Ibi messias diuinitatis/ Ibi de peccato originali/ de illius per christum expiatiōe/ de caelesti Hierusalem/ de casa daemonum/ de ordinibus angeloz/ de purgatoriis de inferoz poenis.

Esdra id est ex aīo in aīum/ sine lris medio intercedēte uerbo ait fuisse trāsmissū: hoc eodem penitus mō cū ex dei p̄cepto uera illa legis interpretatio Moyſi deus tradita reuelaret dicta est Cabala/ qđ idem est apud hebraeos qđ apud nos receptio. Ob id. scq; illā doctrinā nō p̄ litteraz monumēta: sed ordinariis reuelationis successiōibus alter ab altero q̄si hereditario iure recipet. uerū postq; hebraei a Babylonica captiuitate restituti p̄ Cyrū & sub Zorobabel instaurato tēplo/ ad reparandā legē animū appulerūt. Esdras tūc ecclesiā p̄fectus post emēdatū Moscos librū cū plane cognosceret p̄ exilia/ caedes/ fugas/ captiuitatē gentis israeliticā institutū maioribus morē tradēdaz p̄ manus doctrinā seruari nō posse. Futurūq; ut sibi diuinus idola caelestis doctrinā arcana p̄iret/ quoz cōmētariis nō intercedētib; durare diu memoria nō poterat/ cōstituit ut cōuocatis q̄ tūc superāt sapiētib; afferret unib; q; in mediū/ quae de mysteriis legis memoriter tenebat: adhibitisq; notariis in lxx. uolumina. (Tot. n. fere in fine drio sapientes) redigerent. Quae de re ne mihi solū crederis p̄res/ Audite Esdrā ipsum sic loquēte. exactis. xl. diebus locutus est altissimus dicēs. Priora quae scripsisti in palā pone: legāt digni & indigni motissimos aīos. lxx. libros cōseruabis ut tradas eos sapientibus de populo tuo. In his. n. est uena intellectus & sapiēz fons/ & sciēz flumē/ atq; ita feci. Haec Esdras ad uerbū hi sunt libri sciēz Cabalaz in his libris merito Esdras uenā intellectus. i. ineffabilē de sup̄ substantiā deitate Theologiā sapiētiā fontē. i. de intelligibilibus angelicis/ p̄ formis et actum metaphysicā & sciētiā flumē. i. de rebus naturalibus firmissimā Philosophiā. effeclara imprimis uoce p̄nunciāuit. Hi libri Syxtus quartus Pontifex Maximus quā hunc sub quo uiuimus scēliciter Innocentium. viii. Proxime antecessorū maxima cōra studioq; curauit ut in publicā fidei nostraz utilitatem latinis litteris manderet. Iamq; cū ille decesset tres ex illis pueniant ad latinos. hi libri apud hebraeos hac tēpestare tanta religione coluntur ut neminē liceat nisi annos. xl. natū illos attingere. hos ego libros non mediocri impensa mihi cū cōparassem: summa diligentia indefessis laboribus cum plegissem/ uidi in illis (Testis est deus) Religionē non tantā Mosaicā q̄ christianā. Ibi tripitatis mysterium/ Ibi uerbi incarnatiō/ Ibi messias diuinitatis/ Ibi de peccato originali/ de illius per christum expiatiōe/ de caelesti Hierusalem/ de casa daemonum/ de ordinibus angeloz/ de purgatoriis de inferoz poenis.

Syxtus quartus Inno. viii. id est ex aīo in aīum/ sine lris medio intercedēte uerbo ait fuisse trāsmissū: hoc eodem penitus mō cū ex dei p̄cepto uera illa legis interpretatio Moyſi deus tradita reuelaret dicta est Cabala/ qđ idem est apud hebraeos qđ apud nos receptio. Ob id. scq; illā doctrinā nō p̄ litteraz monumēta: sed ordinariis reuelationis successiōibus alter ab altero q̄si hereditario iure recipet. uerū postq; hebraei a Babylonica captiuitate restituti p̄ Cyrū & sub Zorobabel instaurato tēplo/ ad reparandā legē animū appulerūt. Esdras tūc ecclesiā p̄fectus post emēdatū Moscos librū cū plane cognosceret p̄ exilia/ caedes/ fugas/ captiuitatē gentis israeliticā institutū maioribus morē tradēdaz p̄ manus doctrinā seruari nō posse. Futurūq; ut sibi diuinus idola caelestis doctrinā arcana p̄iret/ quoz cōmētariis nō intercedētib; durare diu memoria nō poterat/ cōstituit ut cōuocatis q̄ tūc superāt sapiētib; afferret unib; q; in mediū/ quae de mysteriis legis memoriter tenebat: adhibitisq; notariis in lxx. uolumina. (Tot. n. fere in fine drio sapientes) redigerent. Quae de re ne mihi solū crederis p̄res/ Audite Esdrā ipsum sic loquēte. exactis. xl. diebus locutus est altissimus dicēs. Priora quae scripsisti in palā pone: legāt digni & indigni motissimos aīos. lxx. libros cōseruabis ut tradas eos sapientibus de populo tuo. In his. n. est uena intellectus & sapiēz fons/ & sciēz flumē/ atq; ita feci. Haec Esdras ad uerbū hi sunt libri sciēz Cabalaz in his libris merito Esdras uenā intellectus. i. ineffabilē de sup̄ substantiā deitate Theologiā sapiētiā fontē. i. de intelligibilibus angelicis/ p̄ formis et actum metaphysicā & sciētiā flumē. i. de rebus naturalibus firmissimā Philosophiā. effeclara imprimis uoce p̄nunciāuit. Hi libri Syxtus quartus Pontifex Maximus quā hunc sub quo uiuimus scēliciter Innocentium. viii. Proxime antecessorū maxima cōra studioq; curauit ut in publicā fidei nostraz utilitatem latinis litteris manderet. Iamq; cū ille decesset tres ex illis pueniant ad latinos. hi libri apud hebraeos hac tēpestare tanta religione coluntur ut neminē liceat nisi annos. xl. natū illos attingere. hos ego libros non mediocri impensa mihi cū cōparassem: summa diligentia indefessis laboribus cum plegissem/ uidi in illis (Testis est deus) Religionē non tantā Mosaicā q̄ christianā. Ibi tripitatis mysterium/ Ibi uerbi incarnatiō/ Ibi messias diuinitatis/ Ibi de peccato originali/ de illius per christum expiatiōe/ de caelesti Hierusalem/ de casa daemonum/ de ordinibus angeloz/ de purgatoriis de inferoz poenis.

IO. PICI MIRAN. EPISTOLARVM LIBER PRIMVS

ponis. Eadē legi quae apud Paulū & Dionysiu apud Hieronymū & Augustinum
quotidie legimus. In his uero quae spectant ad phiā Pythagorā prorsus audias &
Platonē quorū decreta ita sunt fidei christianae affinia/ ut Augustin⁹ nō imēlas deo
gras agat/ qd ad eius man⁹ puenierit libri Platonicoz. In plenū nulla ē ferme dē re no
bis cū hebraeis cōtrouersia/ de q̄ ex libris Cabalistarū ita redargui cōuiciq; nō possit
ut ne angulus qdē reliqu⁹ sit i quē se cōdāt. Cuius rei testē grauissimū habeo Anto
niū cronicū uirū eruditissimū/ q̄ suis auribus cū apud eū eēm i cōuiuiū audiuit Da
uidū hebraicū pitū huius scīae i christianos/ prorsus de trinitate salam pedibus mani
busq; descēdere. Sed ut ad meā redeā disputatōis capitā p cēloda: Artulū & nram
de interpretatōis Orphei/ Zoroastriq; carminibus sniam. Orphe⁹ apud grācos ferme
scēpt⁹/ Zoroaster apud eos mācus/ apud Chaldaeos absolutior legi. Ambo prius
sapiētiā crediti p̄es & sanctores. Nā ut raceā de Zoroastre cui⁹ frequēs apud Pla
tonicos nō sine sūma semp ueneratiōe ē mētio. Scribit Iāblicus Calcideus habuisse
Pythagorā Orphicā Theologiā tāq; exēplar/ ad q̄ ip̄e suā figeret formaretq; phiā.
Quā i cōre cōmū dicta Pythagorae sacra nūcupari dicūt q̄ ab Orphei fluxerit istitu
tis: Inde secreta de numeris doctrina/ & qd magnū sublimēq; habuit grāca phiā
ut a priō fōte manauit. Sed (q̄ erat uetib; mostheologoz) ita Orpheus suoz dōg
matū mysteria fabularū itexis inuolueris & poetico uelamēto dissimulauit si q̄s te
gat illius hymnos/ nihil subesse credat prāter fabellas nugasq; meracissimas. Q̄
uolui dixisse ut cognoscat q̄s mihi labor quae fuerit difficultas/ ex affectatis eniga
marū syrps/ ex fabularū latebris latitātes eruere secreta phiā sensus/ nulla prāter
ui re tā graui/ tā abscondita iexplorataq; adluto alioz/ interpretū opa & diligētia. Et tū
oblatrari canes mei minutula quādā & leuia ad nūeri oitērationē me ācumula/
te/ q̄ si nō oēs quae abigūe maxie cōtrouersēq; sunt q̄onesi q̄bus p̄cipales digladiā
tur academia/ q̄ si nō multa attuleri his ipsiis q̄ & mea carpūt/ & se credūt p̄hoz p̄
cipēs/ & cognita prius & itērata. Quā ego tū absom ab ea culpa ut curaueri in q̄
pauissima p̄ora capita cogēs disputationē. Quā si (ut cōsueuerūt alii) p̄tiri ip̄e i
libris hebraicis & laicis uoluisse/ i inuēz p̄fecto nūe exereuisset. Et ut taceā de p̄te
ris q̄ se q̄ nescit tū dōgma ex nōgetis qd. i. de cōciliāda ē Platōis Aristot. phiā po
tuisse me citā oēm affectatā nūerositatis suspitionē i ex cetera ne dicā plura capita
ēderisse. Iocos. Iocos q̄bus dissidere alii cōuenire ego illos existimo p̄ticulari enu
meratē. Sed certe dīcā in q̄ neq; modeste/ neq; ex i gēnio meo) dipā magis dīcēs me
iūdi cogūt/ Cogūt obiectatores uolūt hoc meo cōgressu fidē facere/ nō tā qd mul
ta scire qd scire quā multi nescire. Q̄ ut uobis re ipsa patres colēdissimā par
tā fiat ut dēderū uestrū doctores excellētissimi quos patos accitoloq; expectare
p̄p̄nā nō sine magna uoluptate cōspicio mea lōgus orō nō remoueret/ qd totū
fuitūq; sic q̄ sitāte classico iū cōferamus manus. Oratiōis. FINIS.

Iāblicus
Calcide⁹
Pythago.

EPISTOLARVM IO. PICI MIRAN. CON CORDIAE COMITIS. LIBER PRIMVS.

Ioannes Picus Miran. Io. Francisco ex fratre nepotē. S
Neo q̄ uera salus. Discedē tibi a me plurimas statū ad ma
lū oblatas occasiōes quā te p̄turbet/ & arreptū bñ uicēdi p
posito aduersent inō ē fili q̄ admireris sed neq; dolēas/ aut
ex p̄desas. Quātū illud potius ēē mirabulū/ iūbimur in
ter mortales sine sudore uia p̄teret ad q̄dū q̄rulo primū

Hoc autē
uirgiliano
carmine li
bri. vii. cō
stat.

Iacobus

Christiani
felicitas
notandaPassionis
expressioExclama-
tioProphe-
ta dictum

& fallax mundus & malus daemon esse desineret/aut q̄si tu in carne adhuc nō esses
 quæ cōcupiscit aduersas spūm: & nisi saluti nr̄a uigiles p̄pexerimus/circeis ebrios
 poculis in pdigiosas brutorū spēs illecebrosa deformat. sed & gaudēdū tibi cōaffir-
 mat Iacobus scribēs. gaudete fratres cū int̄tationes uarias incideritis nec imerito
 qd̄ quæ. s. spes gloriæ/si nulla sit spes uictoriæ aut uictoriæ locus q̄s eē pōt ubi pu-
 gna nō est uocat ad coronā q̄ puocat ad pugnā atq; ad eā p̄sertim in q̄ nemo ui-
 ci pōt inuitus neq; aliis nobis/ut uincamus/uiribus opus est/q̄ ut uincere. ip̄s ueli-
 mus. Magna christiani felicitas: q̄n & in eius arbitrio posita est uictoria: & oī uin-
 ctis uoto/omniq; expectatione maiora futura sunt p̄mia. Dic quælo fili carissi-
 me est ne aliquid in hac uita ex his quorū libido terrenas agitat mētes pro quo adipi-
 scēdo nō multi prius lubeundi labores multa indigna & misera tollerāda sunt bene-
 actū secū putat mercator si post decēnē nauigationē post mille in cōmoda/mille uī-
 tæ discrimīa rē sibi cōparauerit paulo uberiorē de militia solū nihil. q̄d ad referribā
 cuius misēria ip̄a satis te docuit & docet exp̄iētia. In p̄cipiū gr̄o p̄mēda in x̄q̄liū
 amicitias cōciliādis i honoribus ambiendis q̄ moles molestias q̄ cū anxietatis: q̄n
 sit sollicitudis ex te ego discere potius possū q̄ te docerē: q̄ meis libris meo oculo loq̄-
 rētus a puero usq; intra fortunā uinere dedici & q̄tū possum apud me habitās nihil
 extra me ipsum suspiro uel ambio. Ergo terrena hæc caduca in terra uilia & cum
 brutis quoq; nobis cōmunia sudātes etiā & hanelātes uix cōsequemur ad celestia
 atq; diuina quæ nec oculus uidit/neq; auris audiuit/neq; cor cogitauit somnita-
 si & dormiores & propemodū inuiti a diis trahemur: quasi sine nobis audeant
 gnare/aut celestes illi ciues beati esse nō possint. Profecto si terrena felicitas ocio-
 sis nobis cōparāretur posset aliquis laborem detrectans male mūdo seruire q̄ deo.
 sed si nihil minus q̄ in uia dei imo longe magis in peccatorū uia fatigamur/unde illa
 uox dātorū. Lassati sumus in uia iniquitatis/nō pōt nō extremē esse demerē. ih̄s
 nolle potius laborare ubi a labore itur ad mercedem/q̄ ubi a labore itur ad suppli-
 tium. Mirro q̄ra sit illa pax/q̄ra q̄ felicitas animi nil cōcīre sibi nulla pallefcere cul-
 paque. p̄cul dubio uoluptatibus oībus quæ possideri uel optari possunt in uita lō-
 ge p̄ponderat. quid n. optabile in uoluptatibus mundi: quæ dū quæruntur faci-
 gant/cū acquiruntur infatuant cū amittuntur excruciant. Dubitas fili ip̄ios mē-
 tes perpetuis curis nō agitari. uerbū est dei q̄ nec falli pōt nec fallere. cor impū quo
 firmare feruens q̄ quiescere nō pōt. nihil. n. illis est tutū nihil pacatum oīa merū
 oīa curas int̄tāt oīa mortē. his ne igit̄ inuidebimus/hos amulabimur? & obliui
 priæ dignitatis obliui priæ patrisq; cælestis horū nos ipsūcū libertūm nati. ultro
 mancipia faciemus: & una cū illis misere uiuētes morientes miserius miserrime rē
 dem æternis ignibus affligamur. Occas hominum mentes o p̄pectora ceca q̄ nō
 uideat uel luce clarius hæc omnia esse ipsa ueritate ueriora: nec tamō facimus quæ
 faciēda esse cognoscimus: sed hæremus adhuc. nec quicq; cōcupientes auellere
 plantam. Occurrēt tibi fili ne dubita in his p̄sertim locis in quibus habitas. uita
 mera singulis horis impedimēta quæ te p̄posito sancte benēq; uiuendū deterrēt
 nisi caritas agant in p̄ceptis. Sed inter oīa exitialis illa est pestis uersari inter
 es & noctes quorū uita nō solū omni ex parte illecebra est peccatis: sed tota in ex-
 gnanda uirtute posita sub imperatore diabolo sub uexillis mortis sub stipendiis ge-
 hennæ militat aduersus cælum: aduersus dominum & aduersus christum eius. In
 autem clama cum propheta dirumpamus uincula corū & proiciamus a nobis
 gum ipsorum

LIBER PRIMVS

gum ipsos. hi sunt. n. quos tradidit deus in passiones ignominiae & in reprobū sen-
 sum ut faciant ea quae nō cōueniūt plenos oī iniquitate plenos inuidia homicidiis cō-
 rētiōe dolo malignitate: detractores deo odibiles cōtūeliosos supbos elatos inuēro
 res malorū insipiētes: incōpositos: sine affectiōe: sine fœdere: sine misericordia. Qui
 cū iusticiā dei quotidie uideāt: nō intelligūt: tamē qm q talia agunt digni sunt mor-
 te nō solū q ea faciūt: sed et q cōsentiūt faciētibus. Tu igit fili noli illis placere qbus
 ipsa displicet uirtus/ Sed illud apli tibi semp sit ante oculos: opz deo magis placere Aposto.
 q hoibus: & illud/ Si hoibus placerē xpi seruus nō essem: inuadat te sancta quaedā
 ambitio & dedigneris eos tibi uitae eē magfos q te potius pceptore indigeāt lōge. n.
 decētius ut ipsi tecū bñ uiuēdo hoies eē incipiāt q ut tu uelis p omisiōne boni ppo-
 siti cū illis turpiter obbrutescere. Tenet me (Deū testor) aliqn extrasīs qsi & stupor
 qdā cū mecū icipio studia hoium aut ut dixerī significāti/ metas insanias/ nescio an Nota.
 cogitare potius q dolere: mirari an deplorare? Magna. n. pfecto infania euangelio
 nō credere cuius ueritatē sanguis marty: clamat apostolica resonāt uoces pdigia
 pbant rō cōfirmat mūdus testat elemēta loquūt: Dæmones cōfiteat: Sed lōge ma-
 ior infania/ si de euangelii ueritate nō dubitas uiuere tñ qsi de eius falsitate nō dubi-
 tares. Nā si illa sunt uera difficillimū esse diuītē ingredi regnū celoz: quid cumulā
 dis quotidie diuitiis inhiamus: & si illud est uerū quærēdā gloriā nō quē ex hoibus:
 sed quae ex deo estur de iudiciis hominū semp pēdemus. Deo placere nemo est q
 curet & si firma in nobis est fides futurum aliqn ut dominus dicat: Ite maledicti in
 ignē aeternū/ & rursus/ uenite benedicti possidete regnū paratū uobis a cōstitutiōe
 mūdi cur nihil mīus aut timēus q gehēnā aut spamus q regnū dei. Quid possumus
 aliud dicere q multos esse noīe christianos/ Sed re paucissimos. Tu uero fili cōtēde
 intrare p angustā portā nec quid multi agant attende: sed quid agendū ipsa tibi na-
 turae lex ipsa rō ipse deus oñdet. Neq. n. aut minor tua erit glia/ Si foelix eriscū pau-
 cis aut leuior poena. Si miser eris cū multis. Erunt autē duo pcpue p̄sentissima tibi
 remedia aduersus mūdū & sathanā qbus quasi duabus alis de lachrymaz ualle tol-
 leris i altū elemosina. s. atq. o. qd. n. possumus sine auxilio dei? aut quō ille auxilia
 bit non inuocatus? Sed & inuocātē te certe nō audiet q inuocātē prius pauperē nō ex-
 audisti. Neq. n. decet ut te deus hoīem nō cōtēnat q prius hō hoīem cōtēpisti. Scri-
 ptū est in q mēsurā mēsi fueritis remetiet uobis: & alibi: beati misericordes qm mi-
 sericordiā cōsequētur. Cū at te ad orōnē iuitor/ nō ad cāiuitō: quae i multiloqo ē sed Duo reme-
 quae i secreto mētis recessu/ in penetralibus aī ipso affectu loqitur deo & in lucidissi dia salu-
 ma cōtēplatiōis tenebra mētē p̄fi nō p̄sentat mōs sed unit ineffabilibus qbusdā mōis berrima
 quos soli norūt expti nec curo q lōga sit orō tua/ sed q efficax q sit ardens iterrupta
 potius suspiriis q ppetua quadā sēse dictiōnū/ numeroq. diffusa si tua tibi salus est
 cordi/ si tutus a diaboli laqueis/ a mūdi pcellis/ ab inimicorū insidiis/ Si deo gratus.
 Si foelix tandē esse desideras fac nulla p̄tereas dies/ q uel semel Deū tuū p orōnē nō
 adeas & pstratus ante eū humili p̄ia mētis affectu illud nō de summis labris: sed de
 imis uisceribus clames cū ppheta: Delicta inuenturis meae & ignorantias meas ne Orationis
 memineris: sed secūdū misericordiā tuā memento mei pp bonitatē tuā dñe. Suggester modus
 tibi cū spūs q iterpellat p nobis tū ipsa necessitas singulis horis qd petas a deo tuos
 suggeret & sacra lectio quā ut omīssis iā fabulis nugisq. poetaz semp habeas in ma-
 nibus et atq. et rogo. Nihil deo grātius: nihil tibi utilius facere potes q si non cessa-
 ueris litteras sacras nocturna uersare manu uersare diurna. Latet. n. in illis caelestis

Nota
Vnde il-
lud plynii
uita homi-
nū longis-
sima cocir-
cūcior ē

uis quæ adā nua & efficax quæ legētis aīum. Si modo illas purē humilitetq; tracta-
uerit in diuinū amorē mirabili quadā prāte trāfformat. Sed epistolæ iā fines excess-
si trahēte me ipsa materia & mira quadā charitate: qua te cū semp tū ex ea præsenti
hora sum plectutus quæ sanctissimi tui ppositi factus sum certior. Illud postremo te
admonitū uelim de quo hic ēt cū meū eras/tecū sæpe locutus sum ut duo hæc nō/
q̄ obliuiscaris: & filium dei pro te esse mortuū/ & te quoq; ēt si diu uixeris breui esse
moriturū. his q̄ si gemitis stimulis/altero qdē timoris/amoris altero/urge equū tuū
p breue stadiū mōmētaneæ uitæ ad præmia fœlicitatis æternæ/qñ nullū aliū finē
præfinire nobis aut debem⁹ aut possumus q̄ ut ppetua utriusq; hoīs pace īfinito bo-
no sine fine fruamur. Vale. & Deum time. fer. xv. Maii. Mccccxcii.

Ioannes Picus Miran. Philippo Beroaldo. S. E. II.

ACcepi abs/te doctissime Beroalde & epistolā cū amabile tū eruditā & uer-
sus plurimos ipsam ēt dubio pcul antiq̄tatē puocātes gratissimū id mihi
munus fuit. Quare p te bono in negotio bonas horas sum ociatus & uolu-
prari nulla in re uel iocūdus poterā uel honestius. Agā uero hoīem oppido q̄ igra-
tū si tua quæ sūt optima remunerari meis uellē quæ sunt pessima: & catullianis salī-
bus suffeni uenena pmutare. Sū. n. in poematis stillo nihilo melior/nisi hoc præstet
q̄ me suffenū esse agnosco: & qd mātice i tergo sit uideo. Tu tñ hoc flagitas ut. i. de
nris ad te aliqd scriptiōibus dedā. atq; ita flagitas: ut q̄ si postules/uidearisq; repulsā
æquo alo nō laturus. Quare tibi uel cū dispēdiō si q̄ ē apud te de me existimatio sa-
tisfaciēdū. Habeas igit duas epistolas alterā ad Laurētiū medicē: alterā ad Hermo-
lāū de genere dicēdi phōy. Quibus & uersiculos quosdā addidi q̄ p hos dies ēt agē-
ri alia mihi exciderūt. Tu hæc ita leges/ut memineris in humanioribus his studiis
me tumultuaria cōra & subcissi/uis ēt tēpibus ut q̄ p his operā primariā & ut dī serio-
sas addiderim lucernas: Apud quos ut id psecerim q̄ tu apud rhetores & poetas:
Quos iter (loquor ex alo) nō uideo cur tibi primas/iure nō uēdices. Politianus tu-
us ē tor⁹ amat te ut q̄ maxie. De me polliceri tibi nihil nō potes qd ego possi. Vale.

Ioannes Picus Miran. Laurentio medicī. S. P. D. E. III.

Egi Laurēti Medice Rhythmos tuos: quos tibi uernaculā mūsæ p ætatē
tenerā suggesserūt. agnoui mūsas: & gratias legitimā fortunā: ætatis tene-
ræ opus nō agnoui. Quis. n. in tuis Rhythmis & numerosa uersuū iūctu-
ra saltātes ad nūes: q̄as nō plensit? Quis in canoro dicēdi genere & modulato
canētes mūsas nō audiat? Quis in lepore nō affectato: Hilari argutissimellitis salī-
bus aptis illecebris/miro cādore/In prudēti dispositiōe i grauissimis sensibus ex pe-
netralibus philosophiæ erutis/adolescētē hoīem q̄ agnoscat? Scio pfecto me non
esse in hoc albo: nec eū q̄ huc ascēdā. ad iudiciū reij. Sed uellē dici posse extra in-
spitiōnē adulationis: qd de illis sentiō dicere pfecto nō esse ueteris scriptorū: quē in
hoc genere dicēdi longo intervallo nō antecesseris. Quod ne putes diōtū ad gratiā
afferam tibi huiuscē sensus rōnes meas. Sūt apud uos duo præcipue celebrati pōe-
tæ florētinae linguæ/Frācisus petrarcha/& Dantes aligerius: de q̄bus illud in uni-
uersum sim præfatus/esse ex eruditis/q̄ res in Frācisco uerba in Dante desiderēt. In
te q̄ mentem hēat & aures neutrū desideratur. in quo nō sit uidere an res oratione
an uerba sententiis magis illustrentur. Sed expendamus uelut in librili particulā-
rim uniuscuiusq; merita. Frācisus qdē si reuiuiscat qd attinet ad sensus quis dubi-
tat ultro herbam tibi datū: adeo tu & acutus semper grauis & subtilis ille uero de
medio plurimum

LIBER PRIMVS

medio plurimum arripies suas colorat uerbis & quæ sunt gregaria egregia facit genere dicendi in quo uideamus qd tibi ille: qd tu illi præstes in quibusdā dulcior apparuerit. Sed mihi illius dulcedo: ut ita dixerim dulciter accida & suauiter auster. Ille fusus & æquabiliter deliniēs. Tu maiestate & quadā uinaci luce orōnis aīos pstringēs. In illo ambitiosa & nimias in te neglecta potius q̄ affectata diligētia: ille tenet & mollis: tu masculus & torosus. Ille uolubilis & canorus: tu præstus plen⁹ firmus & modulatus. Ille forte lepidiorum certe amplior & erectior. Ille fucacior sed tu neruosior. In illo ē qd amputes: te nihil reddūdās & nihil curtū. Sed forte audaculus q̄ tollēdū aliqd de illo dixerim. Ita est certe ita multis ut quorū iudicio cōfido. Nā meo nihil cū sæpe sit uidere peccatē illū q̄ asiatici peccabāt. i. īferciētē uerba q̄ si rimas expleat adhibētēq̄ uoces plenas & cōcinnas nō ut exornēt: sed ut sustineāt q̄ si tibicines carmē ne claudicet. In te oīa uerba nō minus in re necessaria q̄ in ornatu grata ita ut q̄ ex te demat mutilet: q̄ ex illo tōdat & repurget. Qd & si demus (q̄ nūq̄ dabo) lepidiora esse quæ ille scripsit & cōptiora tuis: facile id fuit præstare hoīem cui nō esset cū ipsis sensibus labor & pugna: At tuæ illæ acres subtiles: & (ut duo dixerim uerbo) laurētianæ sniæ uix dici pōt: ut calamistros respuāt & istos fucos nō libēter admittāt q̄s ille tractādas si habuisset quē mollē legimus nitidū & iocūdū: legeremus: quidē spinosum / squalidū & ingrātū. cū sit uidē illū: quotiēs aliqd tale aggredit̄ acutū īplicitū uel nodosum tā stilo cadere q̄ sensu surgit. Cū uero illā suā uerborū ostēdat supellectilē: sua unguēta cīcīnos / & flores admoneret sæpe si adesset castricius q̄ admonuit in graccho: ne falleremur rotūda eo sono: & uersuū cursu: Sed inspiceremus qd nā subesset: quæ sedes: qd firmamētū q̄s fund⁹ uerbis q̄ si facias illi uideas epicuri q̄nq̄ uacuitūta aut nullū subesse sensum: aut frigidū & leuē. Quæ pte quīs ē maxima: et illi si nō præstes: nō uideo omnino cur præstet ille tibi dicēdi grā. Cū & uerba apud te esse nō possint illustriora: & collocatio illorū ita sit apta: ut nec cohereremus nec fluere rotūdīus nec cadere numerosius ullo modo possint. Sed iā Dantē tecū pēficulemus: de quo fortasse plures cōtroversiā sint facturi: sunt. n. multiq̄ in scriptorū collatione nō tā expēdāt merita q̄ annos numerāt: imbecq̄ alios ut prius legat cū reuerētia cōtaneos ipsi legere nō possunt sine inuidiā. Primas certe: qd ad stilū spectat denegatū tibi neminē putor ita ē Dātes nōnūq̄ horridus: asper: & strigosus: ut multū rudis & impolitus: hoc eius ē aurarii fatent̄. Sed in ætate & seculū illud id qd sit ita culpā relictiū: tūto oīo tu orōne cultior: & nō ille grādiōr. At sensibus inq̄ent grādiōr & sublimior. Quælo qd mirū in phīca re illū phāri ipsa natura ad hoc cogētat: p̄ alio suppetitāte sniās. Si de deo: de aīa de beatis agīt: affert quæ Thomas quæ Augustinus & his scriplerūt. & fuit ille in his tractādīs meditādīs: tā frequēs q̄ assiduus: ut in obsequiis maximis negociis publicis & priuatis. Nō fuit tā præclarē in Dāte hoc fecisse: q̄ nō fecisse turpe fuerat: At fuit dubio p̄ent summi ingenii opus: q̄ ipse præstas phīca facere quæ sunt amatorias: & quæ sunt sua seueritate austerulap̄ inducīt a mere facere amabilia. Ita in transueribus amantiū lōsibus p̄borū seria sunt admixta ut & illa hinc dignitatē: & hęc illic hilaritatē grāmque lucifecerint: utambo hac copula: & retinuerint qd erat propriū: & mutuo se sibi ita participauerint: ut habeāt utraq̄ singulatim quæ prius erāt simul amborū. Sed nō est hoc tam admirādū: q̄ illud qd me maxie monuit: ita hęc a te fuceta ut nō inuectas: sed de materie ipsius de qua agis: eruta gremio: & ex illa ipsa: ut ipse dixerim te inigante solum efflotes

Castrii?

Nota

Nota

EPISTOLARVM

scere uideant ut appareant natua non aduentitia: necessaria non cōportata: genui
 na oīno nō insititia hoc ē qđ admirari satis nō possum: quo mihi uideris Dātē ex su-
 passe. Nā & si ille sublimis uolat: materiz alis attollit tu repugnāte illa & deorsum
 trahēte tolleris in altū alis īgeniis: atq; ita tolleris ut a materia nō discedas: sed illā te
 cū simul attollas trā de ipsa tu qđ de Dante ipsa fuit bene merita: iam uidere licet
 quid te inter Franciscū & Dantē intersit de qbus hoc addiderim Frāciscū qñq; nō
 respondere pollicitis habentē qđ allecet in prima specie sed ulterius nō satisfaciāt.
 Dantē hēre qđ in occurso qñq; offendit: Sed iuuēt magis intima puadētē. Tua nō
 minus habēt in recessu quod detineat q̄ habeāt in prima fronte quod capiat. Adde
 qđ illi suas poeles in secessibus in ūbra in summa studiorū trāquillitate: tu tuas inter
 tumultus: curiaz strepitus: fori clamores: maximas curas turbulentissimas tempe-
 states occupatissimus cecinisti. Illius erant musz ordinariū negociū & principales
 tibi ludus & a curis quādā relaxatio: Illis summa defatigatio/ tibi defatigato ocūz
 Deniq; eo animū remittens p̄gisti quo illi oēs aī neruos cōtēdentes fortasse non p-
 tingerāt/ Sed quid dicā de mea paraphrasi? meā enim cur nō appellēs? uel huius quā
 mea ē appellatiōis iure. Demū cur nō meā q̄ & si ueneror ut tuā amo tñ ut meā: Ad-
 miror p̄fecto illā & te in illa ex q̄ cōficio qđ ego aberrā a uera laude tuoz uersū
 in quibus quā erant maxima quāq; maxime illustria quibus sum noctuinis oculis
 non introspexeram. uidi deinde p te reuelata quid solus & poteras & debebas: debe-
 bas tibi & nobis/ ne multa & te gloria/ & nos uoluptate fraudares. Lego (deum te
 stor) maxime laurētī eam/ nō p̄ ad delectationē/ q̄ ad doctrinā. Quot. n. ibi ex Ari-
 stotele/ auditu. s. physico: ex libris de aīa/ de moribus de cālo ex p̄blematis quot ex
 Platō Platōis p̄thagora: ex repu. ex legibus ex symposio quā oīa q̄q; alias apud illos le-
 gi lego tñ apud te ut noua: ut meliora & in nescio quā a te faciē trāsformata ut tua
 uideāt esse & nō illorū & legens discere mihi aliqd uidear. Qđ maximo est indicio
 hęc te sapere nō tā ex cōmentario q̄ ex te ipso. Solent. n. plurimi maiore in lris oīa
 p̄ oīa q̄ opa cū qđ scripturi sunt p̄hos habere uelut pragmaticos eis dogmata q̄
 diā suggerentes quā ingerāt iis libellis ut uideāt p̄hi. Sed facile hos deprehēdas.
 Nā uideas illa/ nec recte disposita/ nec coherētia & ab ipsis nō explicata: sed imph-
 cata Atq; hostes alibq; eloquētes in illis dicendis apparēt infantissimi. At te qđ nō
 uideat ea nō tenere p̄caris: sed ut in quā ius habeas & p̄tātē p̄ arbitrio uersare: age
 te & tractare: hęc tu (proh felix ingeniū) in actu reip. i actiua uita es affectus q̄
 nos p̄hos nō discipuli sed inglini in umbratili uita & seclularia sequeur potius q̄ cō-
 sequamur. Sed qđ dico de paraphrasticā suauissimo stilo his mihi uidet penitus q̄
 Celsus Celsus in Romana lingua: ē enim oratio nō manu facta: nō bracteata: nō torta sed
 suo īgeio erecta: cādida & qđrata nec temere excurrens sed pedē seruās: nec luxuriās
 nec ieiunia nec lasciuies nec īgrata: dulciter grauis grauer amabilis: uerba electa:
 & nō captata illustria nō fucata necessaria nō qualita nō explicātia rē: sed ipsis ocu-
 lis subiiciētia. p̄tereō q̄ tuā p̄sonā semp̄ meminētis q̄ sint ubiq; tuā illius prudētia
 inspersa passim semina atq; uestigia hęc ego & cū multis & aliis quisq; lōge potior-
 ra. Sed duo p̄cipua prater hęc uidi q̄ uideant forte nō multi q̄q; oculatiores. primū
 est illud ut illa suas diuicias dissimulet: ut iūdiā fugiat flores in sinu hēat nō ostēdet
 nō exurgat in plantas: sed subsidat ingenua ut minor appareat alterū qđ sit nō ut
 deo neq; enim tā solers sed uideo esse nescio qđ uelocē signatissime laurentianum.
 Qđ si quis uideat Laurentiū doctes ingeniū: p̄stantiam Laurentiū totum uideat
 graphice

LIBER PRIMVS

graphice effigiatur. Sed hæc nimis fortasse multa quæ dixi citato inuitus ipsa me transuersum ut dicunt trahente in uerba animi sententia. Illud nõ præteribo inhortari te quanto possam opere maximo ut aliquod quandoq; a moderata repu. ocio lum suffuratus absoluendæ paraphrasi impartiaris tibi quidem & linguæ patriæ ad honorem ciuibus tuis & nobis omnibus futuræ ad usum & uoluptatem.

Florentiæ idibus Iuliis. M. quadringentesimo octuagesimo quarto.

Ioannes picus Mirandulanus Hermolao Barbaro suo. S. E. IIII.

EGo quidẽ mi Hermolae nec possum aut tacere quæ de te sentio aut nõ sentire ea quæ de illo debeant: un quo oia ueluti singula summa reperiantur. Sed utinã esset is me mentis captus ut pro meritis tuis de te sentire utinã ea dicẽdi uis. ut exprimere aliquñ possem quod semp sentio. Scio quæ de te concepĩ infinitũ subsidere infra fastigia doctrinæ tuæ. Scias & tu quæcũq; loquimur lōge esse minora iis quæ cōcipimus. tam deesse scias afo uerba: q̃ rebus aius deest. & tñ ita me audere credis ut sperẽ posse imitari tua quorũ nec magnitudinẽ estimare possũ. Admirari te possunt oēs imitari tã pauci possunt q̃ nemo rephenderet: Et utinã ea mihi fœlicitas ut quæ scribã Hermolau meũ aliqua ex parte imaginẽt. Ipse. n. ut tacẽ cætera stilus tuus cui tu adeo parũ faues mirũ q̃tũ me afficit: q̃tũ me delectat: Ita est doctus: grauis: cōpositus: eruditus: excussus: Ingeniosus: In quo nihil sexpositũ nihil sit triuiale seu uerbã seu snias spectes. legimus sæpe ego & n̄ Politianus quæcũq; habemus tuas aut ad alios: aut ad nos ep̃las: Ita semp prioribus certat sequentia: & nouæ fertiliter inter legẽdũ efflorescunt gr̃æ: ut perpetua quadã acclamatio ne interspiradi locũ nõ habeamus. Sed mix dictu q̃ psuadeas: & legẽtis aĩum quo cũq; uelis impellas. Exptus sum ego cũ semp alias tũ hac pxima tua ad me ep̃stola: In qua dũ barbaros hos phos iſectaris: quos dicis haberi uulgo sordidos: rudēs: incultos: quos nec uixisse uiuentes ne dũ extincti uiuant: Et si nũc uiuant uiuere in pœnã & cōtumeliã ita porro sum cōmorus ita me puduit piguitq; studiorũ meorũ. Iam enim sexennium apud illos uersor. ut nõ minus me fecisse uelim q̃ in tã nihil faciẽda re tã laboriose cōtẽdille p̃dideri ego inq; apud Tho. Ioãne Scotũ apud Alber tũ apud Auerroẽ meliores. anõstras uigilias: qbus potuerim in bõis lris fortasse non nihil esse. Cogitabã me cũ ut me consolaret siq; ex illis nunc reuiuiscant habitu rĩ nequicquid in sine quo suam causam argumentosi alioquin hoĩes rōne aliqua tue a meur demum succurrit ex ipsis quempiam paulo faciũdiorẽ suã barbariã q̃ poterit minime barbare hũmũ modũ fortasse defensũ. Viximus celebres o Hermolae & post hac uiximus nõ in scholis gr̃amaticorũ & pedagogiis: Sed in p̃boz coronis in cōuentibus sapiẽtũ ubi nõ de matre andromaches nõ de nĩobes filiis atq; id genus leuibus nugis: Sed de humanarũ diuinarũ rez rōnibus agit & disputat. In quibus meditandis ingrendis & enodandis ita subtile sacuti acutũq; sumus ut anxii q̃q; nĩmum & morosi fuisse forte uideamur si modo esse morosus q̃q; aut curiosus nĩmo plus in indagãda ueritate p̃or atq; in his q̃dem si quis nos arguat hebetudinis & tarditatis age amabo quicunq; is est pedẽ cōferat expiet habuisse barbaros nõ in lingua sed in pectore Mercuriũ nõ defuisse illis sapiẽtiam: si defuit eloquẽtia: quã cũ sapiã nõ cōiunxisse: tantũ fortasse abest a culpa ut coniuñxisse sit nephãs. Quis. n. cincinnos: Quis fucũ in p̃ba uirgine nõ dānet & detesteretur? Tãta est inter orato ris munus & phi pũgnatĩa ut pugnare magis inuicẽ nõ possint. Nam qd aliud the sonis officiũ q̃ mentiri decipere: circũuenire: p̃stigiari? Est. n. uesti: ut dicis: posse

Thomas
Io. Scotus
Albertus
Auerrois

Philoso
phia: latiã
nã laus

EPISTOLARVM

dictis/posse p arbitrio in cādidā nigrū uerterem nigrā cādidū, posse quæcūq; uti-
tis tollere; abucere; amplificare; extenuare dicēdo demū res ipsas magicis q̄li/quod
uos iactatis/uiribus eloquētiæ in q̄ libuerit faciē habitūq; transformare/ut nō q̄lia
sunt suo pte ingenio/sed q̄lia uolueritis nō fiāt qdē/sed cū nō sint eē tñ audiētib⁹ ap-
pareāt hoc totū ē neq; q̄ aliud q̄ merū mēdaciū: mera impostura merū prætigiū.
Cū a natura rei semp uel augēdo excedat/uel minuēdo deficiat & fallacē uerborū
cōcentū: ueluti laruas & limulacra prætēdēs auditorū mētes blandiendo ludificet.
Erit ne huic cū p̄ho affinitas: cuius studiū oē in cognoscēda & demōstrāda ceteris
ueritate uersat. Adde q; nobis nulla erit fides/launtias uocū & ueneres affectātib⁹
q̄li reb⁹ par; fidētes/nec uero nixi/trahere in snām his lenociniis hoīes quæramus.
Est ob hāc cām legere res sacras rustice potius q̄ elegāter scriptas;q; nihil sit magis
decedēs & noxiū in oī materia in q̄ de uero cognoscēdo agit q̄ uniuersum istud di-
cēdi genus elaboratū. Hoc forensium ē quæstionū/nō naturalium atq; celestium. Nō
est eorū q; in academia: Sed q; in re pub. illa uersant/ in q̄ quæ fiūt/quæq; dicunt po-
pulari trutina examinant: apud q̄ flores fructibus lōge præpōderāt. Non ne scis il-
lud nō oīa oībus parī filo cōueniūt. Est elegās res (tæmur hoc) faciūdia/plena il-
lecebræ & uoluptatis: Sed in p̄ho nec decora nec grata. Quis mollē incessum/ar-
gutas manus: ludibūdos oculos in histriōne & saltatore nō p̄bet. in ciue in p̄ho q; s
no i probet arguat abominet. Si puellā uiderimus morib⁹ lepidā atq; dicaculā lau-
dabimus exolculabimur. hāc in matrona dānabimus & psequemur/nō ergo nos
sed illi inepti q; ad pedes uestæ agāt bacchanalia: Q; ui grauitatē p̄ficaz; res & ca-
stitatē ludicris ueluti & calamistris dehonestēt p̄fecto qd Sinesius de adolescentē:
de orōne dici cōmode pōt/comatā orōnē semp cinedā: Q; uare nos nostrā malum⁹
capillis hirtā: globosā: in expeditā q̄ cū ipuritatis uel nota/uel suspitione belle co-
matā. Et ut nihil sint reliq; hoc ē uerissimū. nihil eē diuersum magis ab instituto phi-
losophi q̄ cumq; in re/q; luxū aut fastū aliq; ex pte sapit. Sicionios calecos habiles
aptosq; ad pedē dicebat Socrates: Sed Socrati nō cōuenire oīno nō eadē rō ciuili
hīus & p̄fici sicuti neq; mensæ neq; sermonis. Vritur his p̄his dūtaxat ad necessi-
tatē utitur ciuili hō ē ad grām. Quā & hic si neglexerit nō ciuili: & ille si affecta
uerit: nō erit p̄his. Si posset Pythagoras uiuere sine cibo/holeribus ēt parceret: Si
sua sensa aspectus aut demū minore q̄ sermonis opa explicare oīno nō loqueret. tñ
abest: ut linguā poliat & exornet: qd uel ob id cauendū nobis ne ille ctus cute me-
dicata lector demoret ad eā: ad medullā & sanguinē nō puadat quem subesse sæpe
cerusato ori infectū uidimus: Vidimus inquā in hisce oībus/quibus p̄pterea in ultu
uenit: cū nihil sit intus nō inane & uanū: detinere lectorē in prima facie modulatu
uario/atq; concentu: Q; uod si fecerit p̄his: clamabit Musonius non p̄him loq; sed
tibi cinem canere. Non ergo uobis uitio detur. id nō fecisse: qd fecisse uitium erat.
Quærimus nos qd nā scribamus: non quærimus quō imo quō quærimus/ut. sine
pompa & flore ullo orōnis. Quam nolumus ut delectabilis/uenusta & faceta sit:
Sed ut utilis: grauis: & reuerenda: ut maiestātē potius ex horrore/q̄ gratiā ex mola-
litudine consequat nō expectamus theatri plausum/q; aures demullerit æquabilis
clausula uel nūerosa: q; hoc sit falsum: illud sit lepidū. Sed expectamus paucorū po-
tius præ admiratiōe silētiū itrospiciētū penitus aliqd/aut de naturæ adytis erutū
aut de cæli aula ad hoīes adductū: tū uel aliqd ita argutū ut defendendū ara defen-
sum ut arguēdi nō sit locus: Admirent præterea nos sagaces in ingredō: Circūspe-
ctos in

Sinesius

Socrates

Musonius

LIBER PRIMVS

etos in explorando: subtile in cōtēplādo: in iudicādo graues & plicitos in uinciendo
 faciles in enodando: Admirent in nobis breuitatē stili sortam res multas: atq; ma-
 gnas: sub expositis uerbis remotissimas snias plenas qōnū/ plenas solutionū: Q nā
 apti sumus q̄ bñ instructi/ambiguitates tollere: scrupos diluere: inoluta euoluere:
 flexianimis syllogismis & i firmare falsa: & uera cōfirmare. his tūpūo Hermolae
 uindicauimus huc usq; & uindicaturos post hac ab obliuione memoriā nrām non
 dubitamus. q; si uulgo ut dicis/hēmur sordidi: rudes: iculti: hoc nobis ad glām ē nō
 ad cōtumeliā/ uulgo non scripsimus/ sed tibi/ & tui similibus. Nec aliter q̄ priēci suis
 enigmatis & fabular: inolucris arcebāt idiotas hoīes a mysteriis: & nos cōsueuim⁹
 absterre illos a nrīs dapibus q̄ nō polluerē nō possēt/ amariori paulū cortice uer-
 borū. Solēt & q̄ thesauros occultare uolūtū nō dat seponere: q̄s quilibet integere uel
 ruderibus ut prātereūtes nō deprehēdāt nisi quos ipsi dignos eo munerē iudicā-
 rint. Sile p̄horū studiū celare res suas populū: a quo cū nō pbari mō sed nec intelli-
 gē illos deceat/ nō pōt nō dedecere hīc aliqd q̄ ipsi scribūt: theatrales: plausibiles: popu-
 lares: Q d demū multitudinis iudicio accōmodare se uideat. Sed uis effingā idē
 sermonis nrī. Ea ē ipsissima quā sileno nrī alcibiadis. Erāt. n. horū simulachra: hīz
 spido ore/ tetro/ & aspnabili. Sed itus plena gēmar: supellectilis rarā & p̄ciōsa.
 Ita extrinsecus si aspexeris/ ferā uideas: si itrospexeris/ numē agnoscas. At quies nō
 ferūt aures: nūc asperā nūc hiulā: sēp icōsonā texturā. Nō ferūt barbara nōia ip-
 sum ē pene timēda sono o delicate cū accedis choraulas & citharedos pone te i au-
 ribus. Cū uero p̄hos auoca a sensibus redeas ad te ipsum i ai penetralia mētīq; seces-
 sus. Assume illas thianei aures: q̄bus cū oīo nō eratī corpe nō terrestre Marliā: Sed
 apollinē caelestē diuina cithara uniuersi melos ineffabilibus tēpantē modis exau-
 diebat. his auribus p̄horū uerba si de hībaueris/ mellea tibi ad nēstoris iudiciā eē uide-
 bunt. Sed hāc sinamus nimio plus assurgētia. p̄fecto fastidire in p̄ho subtilissime
 disputāte minus cōcinnā elocutionē nō tā delicati stomachi ē q̄ solētis: Neq; ē ali-
 ter/ ac si quē in Socrate de moribus docēte ostendat aut laxus calceus/ aut toga dis-
 sidēs & lectū prauē stomachet. ob unguē. Nō desiderat Tullius eloquentiā in p̄ho:
 Sed ut rebus & doctrina satisfaciāt. Sciebat tā prudēs: q̄ eruditus hō nostrū esse cō-
 ponere mētē potius q̄ dictionē. Curare ne qd aberret rō/ nō oīo. Aninere ad nos
 Διότορι Λογόν nō attinere πονεν πποφωρ. laudabile in nobis hīc musas falo &
 nō in labris neqd in illo uel p̄ irā sonet asperius: uel p̄ libidinē enervatius: deniq; ne
 q̄ sit discors a genuina ipsaq; tēpatus ē modulabiliter harmonia: Q nā Plato cū itel-
 ligeret theatrale ista & poetar: saepe corrumpi a re. p. sua poetar oēs elimināuit: qu-
 bernādā aut p̄tis reliqt. mox certe si p̄ lascitiā differēdi poetar fuerit imitati: exilio
 cōdēnandis. At instabit Lucretius & si nō egeāt p̄ se p̄hiz cōmētationes amoenitate
 dicēdi/ prius tū adhibitiōne dissimulādā eē ipsar: res: austeritate: Sicut absynthia
 p̄ se pellūt morbos/ melle tū illiniunt/ ut pueror: etas i promida ludicet. hoc fortē
 bi faciēdū erāt o lucreti. Si pueris scribebas tua: Si uulgo faciēdū utiq; tibi: q̄ non
 absynthia mō: sed meracissima toxica p̄pinares. Sed longe alia nobis hūda rō: qui
 uulgus tantū diximus nō allectare quārimus/ sed astringere. Neoterra absynthia:
 Sed nectari p̄pinamus/ Sed cōtendet Lactantius satis constare in auditoror: aīos uel
 senior: influere potētius ueritatē & ui sua instructā: & luce oratiōis ornata. Si fa-
 les o fiamiane tā frequēs in sacris lris q̄ in fictis libris fuit: & hoc non dixisses: &
 nostra nō minus bñ fortasse cōfirmasses: q̄ destruxeras aliena iudic quāso qd mouet

Alcibiades

Thianeus

Tullius

Plato

Lucretius

Lactānius

EPISTOLARVM

**Tribus
maxie per
suaderi.
Heraclit'**

[illegible]

LIBER PRIMVS

aures respuunt/utpote aspulsa: acceptat rō utpote rebus cognatiora. Sed qđ oportet
 it nouare eos liguā & si nati erāt iter latios n̄ latie loq. Nō poterāt illi o Hermolae
 dū legebāt i cālo fatoz; leges & ordinē uniuersū/legebāt i elemētis nascēdi uices &
 obeūdi: simpliciū uires mixtoz; tēpaturas: Nō poterāt inq̄ eodē tpe i Cicerone in
 Plynio: in Apuleio Romāz; liguaz; p̄prietates leges obseruātias annotare. Quere
 bāt qđ abhorrēs: Quid receptū i natura: qđ a Romāis iterea/nō curabāt: uerz; n. u.
 ro iā te loco meliore statuo: do tibi eloquētiā & sapiām mutuo nexu iuicē cōspiras
 se. Abiūxerūt p̄hi sapiām ab eloq̄ntiā abiūxerūt historici: rhetores poetaz; qđ deflet
 Philostratus eloquētiā a sapiā. hos tu uicturos celebri fama minime dubitas: illos
 nō nisi i poenā & crumellā uide qđ agas: Indifertā mauult Cicero prudētiā q̄ stultā
 loq̄ citatē. Nō q̄rimus i pecūia: q̄ mōta p̄cussa sit sed q̄ materia cōstet. Nec ē q̄ purū
 aurz; n̄ malit h̄re sub nota teutonū: q̄ sub Romāo symbolo/factitiū. peccāt q̄ dissidi
 um cordis & liguaz; faciūt: sed q̄ excordes toti sunt liguaz; n̄ ne sunt mera/ut Cato ait/
 mortuaria glolaria. uiuere sine liguā possumus forte n̄ cōmode: Sed sine corde nul
 lo mō possumus. Nō ē hūan⁹ q̄ sit insolēs politioris l̄raturaz;: Nō ē hō q̄ sit exps p̄hiā
 p̄desse pōt i s̄tūssima sapiā isipiēs eloquētiā/uti gladius i furētis māu: n̄ obeē maxie
 nō pōt ergo inq̄es & statuaz; n̄ a figura. Sed a materia cōmēdāt & si cherillus eadē q̄
 Hōerus & de eūdē Meuius ac Virgilius cecinissēt futurz; erat: ut aq̄ illi atq; isti iter
 poetaz; recipent. Nō ne uides disparilitatē silitudinis. Illud & nos asseueram⁹ a sp̄e
 rē astitari nō ex subiecto. Est. n. a sp̄e resid qđ ē: Sed alia sp̄e q̄spiā iter p̄hos alia iter
 poetaz; recipiēd⁹. Scribat Lucreti⁹ de natura: de deo: de p̄uidētiā: scribat de eisdē ex
 n̄sis q̄spiā: Scribat Io. sco. & qđē carmiē ut si sepior. dicit Lu. regz; p̄icipia atomos
 & uacūū deū corpeū: regz; n̄rāz; isciū temer⁹ oīa fortuito occurſu corpusculoz; ferri.
 Sed h̄c latie dicet & elegāter. Dicit Io. q̄ natura cōstat sua m̄ria sp̄eq; cōstitui esse
 deū sepatā mēte/cognoscētē oīa oib⁹ cōsulētē. Nec p̄pea q̄ uniuersa et̄issima uideat
 ac moderet e sua pace minimū dimoueri: Sed qđ dici solet κατιοντα μακαριεσσι.
 At dicet isule: ruditer: n̄ latinis uerbis. Quēlo q̄s dubiū reuocet uter poeta melior:
 uter p̄bus. Extra oēm ē cōtrouersiā tā recti⁹ Sco. p̄bari: q̄ ille loq̄ ornati⁹. Sed uide
 qđ differāt: huic os isipidū illi mēs disipiēs: hic grāmaticoz; ne poetaz; dicā decreta
 nescit: ille dei atq; naturaz; hic isantissimus dicēdo/sentit ea: q̄ laudari dicēdo satis n̄
 p̄nt/ille s̄ādo eloquētissim⁹ eloq̄t. nefāda. H̄c illi fortasse atterēt Hermolae carissi
 me i defensionē suaz; barbariaz; aut q̄ sunt subtilitate multo fortasse meliora. Quoq;
 infāz; nec ego plāe accedo nec igēuo cuiq; & liberali accedēdū puto. Sed exercui me
 libētē i hac m̄ria tāq; infamit⁹ q̄ q̄rtanā laudāt: cū ut igeniū piclitarer/ tū hoc cōsi
 lio ut ueluti glauco. ille apud Platonem iniusticiā laudat nō ex iudicio: sed ut ad lau
 des iusticiāz; Socratē extimulet: ita ego & eloq̄ntiē cām a te agi audiā in eā licentius
 repugnāte paulisp̄ sensu atq; natura iuectus sum: q̄ si uel negligēdā uel posthndā bar
 baris existimarē: nō ab illis ad eā qđ nup feci: ad gr̄cas l̄ras: ad tuum nunq; satis lau
 datū themistiū/penetotus defecissēm: quis dicā libere qđ sentio mouēt mihi stoma
 cū grāmatistē qđā q̄ cū duas tenuerit uocabuloz; origines ita se ostētāt: ita uēditāt:
 ita circūferūt iactabūdī ut p̄ se ip̄is p̄ nihilo h̄ndos p̄hos arbitret: Nolumus inq̄t
 hasce ūras p̄bias. & qđ mixz; nec phalernū cāes. Sed nos hac fini epistolā clauda
 mus. Si decus aliqđ nom̄q; sibi p̄meruerūt barbari illi sola regz; cognitōe n̄ ē facile
 dictū. Quē locū: Quid laudū tu tibi uēdices qui sis iter p̄bos eloq̄ntissimus: inter
 eloquentes/ut dicam gr̄ce φιλοσοφία τοσ Floren. iiii. nonas lunias. Mcccclxxxv.
 Reuerēdo in christo p̄ri fratri Babiſtē Mātuano ordinis Carmelitaz; poetaz;

Philostra
 tus
 Cicero

Cato

Glauco

EPISTOLARVM

philosopho & theologo insigni &c. Filius Ioannes Miran. E. V.

Pulcherri
ma exposi
tio

S Alue pater dilectissime: de Apollonio thazo nihil sentio magis q̄ qd tu sentis sup̄ qua re scribā ad te plura/cū erit ociū & quę tibi erūt fortasse nō ingrata. de diuersitate trāslationis nostrę a lra hebraica in. iiii. capite libri Geneleos ubi de Eua agit & serpēte/sic equidē cenleo: est in hābreo. Quēadmodū scribis ipsum cōteret caput tuū: referturq; ad semē Euz de quo dixerat inimicitias ponā inter semen tuū & semen illius. lxx. uero & Hierony. trāstulerūt ipsa cōteret Caput tuū utrobīq; aut idē sensus: Nam qd dī ipse cōteret nō tam ipsam Euz per- sonam q̄ Euz posteritatē respicit. Cū id dicat factura: qd in semine suo factura est/ Sed cur maluerint ipsa uertere q̄ ipsum. hoc fuisse arbitror in cā ut significarēt cū ex Eua nō foemine solū sed mares essent propagandi: quod de semine dicebatur ad foemineum solum semen referendum. hęc sunt quę super hac re in pntia in mētem neniunt. Concordiam Platonis & Aristo. assidue mollior. do illi quotidie iustū ma tutinū post meridianas horas/ amicis ualitudini/ interdū poetis & oratoribus: & si qua sunt studia operę leuioris noctem sibi cū somno sacrę litterę partiunt. tu fac quęso ne tua diutius desiderem. Saluta Beroaldum. Politianus tuus ē totus. Vale & deum ora pro me. Flo. die. xx. Marcii. Mccccxc.

Ioannes Picus Miran. Aldo Manutio. S. E. VI.

Huc idem
Alibi

Mitto homex: quē desiderabas: serius tñ q̄ & tu uoluisti & ergo debebā. Ita mi alde distringor occupatione ut neq; interspirādī sit locus. Addidixi me (qd & tu nosti) iam dudū litteris in famulatū. Illę p suo impio. Ita se uere legēdi/dictādī exigūt p̄sum ut uix ualitudinē redimā. Tu qd te scribis facturum accinge ad philosophiam: sed hac lege ut memineris nullam esse p̄fiam: quę a my sterioꝝ ueritate nos auocet: p̄fia ueritatem quærīt. Theologia inuenit. religio pos sidet. Vale Floren. die undecimo Februa. Mcccc. nonagesimo anno gratia.

Ioannes Picus Miran. Hermolao barbaro patriarchę Aquil. S. E. VII.

Tria gñā
uiuendi

Avdio te patriarchā Aquileiēsem electū. Gratulor illis hoibus pastorem optimum: toti ecclesię militem strenuissimū: tibi tuę uirtutis illustrandas amplificandasq; occasionē datā: tria fere uiuendi genera: Ciuile contem platū: religiosum: in illo prudentiam/ in secundo doctrinā in tertio quasi fastigio totius uitę pręter duo illa etiā sanctitatem exigimus. Te antehac & tua ciuitas in repub. gerēda magnisq; eoꝝ tractādīs rebus diligentissimū prudentissimūq; sunt ex perti & studiosi oēs quasi patronū ac uindicę bonarū artium amant & admirantur. qd erat reliquū hoc te facturum & pculdubio scimus ita serio gaudemus ut. Non minus tibi imposteꝝ ecclesia debeat q̄ & tua ciuitas & litterę hactenus debuerūt.

Ioannes Picus Miran. Hermolao suo. S. E. VIII.

Quid esse hoc dicā mi Hermolae q̄ me quotidie nouis oneras officiis q̄ si tu mihi aliqd debeas: cui ego iam pridē q̄ia debeo: uenit superioribus diebus huc Antonius frater in patriā se recipiens. Rogo qd Hermolaus agit/ hoc inqt ille agit. Te amat/ laudat/ in cælum fert apud me apud alios apud ipsum ponti ficem/ atq; hoc ita assidue ita ualide agit q̄ si nihil hēat pręterea qd agat. Scribunt item ad me aliqui quos istic hēo amici unus pręcipue. Cosmus pactius uir ut semel laudes eius cōplectar dignus quē tu unice ames. Is uero quotiēs scribit/ totiē de tuis in me officiis scribit/ de amore de mira qdā animi pp̄essione ut sentias ut loqua ris de me semper honorificētissime/ o inauditā hac tuā humanitatē q̄ nūq; latia tibi esset in hoies

LIBER PRIMVS

esse i hoies dictiois putas & si talis erga me es quo me facias magis tuū magisq ob-
liges. actum ut dicūt agis. Aut plus debere/aut amare magis nō possum. Sed ita hō
es alios oēs prudētia moribus doctrina humanitate et te ipsum vincis. Vale: & me
is quāso lauda modice: dum tū ames imodice. Salutat te Politianus in te amādo &
laudando semper uerus semper immodicus. Flor. die ultj. Iulij. Mccccxc.

Ioannes Picus Miran. Hieronymo. S. E. IX.

Nisi angelus noster ad te scriberet/ego plura ad te scripsissem. sed nolo picas
meas illius musis obstrepe & uoluptatē tuā importunus ego inter turba-
re. Q d si beneficiū intulit q abstinuit iniuria q inferre potuit. hāc litteras.
Breuitatē nō potes mihi pro beneficio nō imputare/qd eris pulcherrimē remune-
ratus si pro breuissimis longissimas mihi ipse reddideris. Nihil. n. nobis tuis litteris
gratius/quibus quāso ne me defraudes alioqn si silueris/par pari reponā. Nāq ego
tunc maxime nō silebo: sic enim te perbelle retaliauerim. Vale: & Hermolaum no-
strum delicias Romanæ linguæ meo nomine plurimum salutato.

Ioannes Picus Miran. Io. Francisco Pico nepoti. S. E. X.

Quod haecenus tuis litteris nō rñderim hoc fuit in cā inciderunt in manus
meas libri quidā hebraici in qbus iam ppetuā hebdomadā assiduus fui di-
es & noctes: ita ut pene me ex oculauerint. Est enim hīc ad. xx. dies disces-
surus: qui hūc libros attulit sicut qdā hebreus: q re dum me ab illis extricauerim
ne litterā qdēma me expectes: neq. n. possum momentum ab illis discedere ne forte
illi discedant: prius q ego eos oēs excusserim. Cum ab hac cura liber fuero obruā
te lris: q scis alium me habere occupatissimū. Si qd autē tu unq mea cā es facturus:
da operā q rōne potes ne meū istuc aduētū Barri p rinceps desideret: studia enim oīa
interturbarem meā quibus nosti tu q sim deditus q q nihil prāter ea cure: haud sa-
tis at mihi constat utrū mihi molestius illi an mihi displicere. Vale & deū time & te
quotidie cogita esse moriturum. Ferrariā. xxx. Maii. Mcccc. nonagesimo secundo.

Ioannes Picus Miran. Marsilio Ficino. S. E. XI.

Quia ab amicis quod cupiunt pluribus contendunt iniuriā faciunt amicitie
quasi ipsa non possit quod potest illecebra orationis. Quare agam tecum
simpliciter/ut ex exigis quā mihi tecum iā pridem intercedit beniuolentia
est hoc tempore ad mea studia plurimum necessarius Iābicus Plaronicus/hunc si
ad me miseris ppetuo me tibi officio deuinxeris: erit hic ad dies uiginti aut summu
ad mensem post/illuc per tabellarium remittetur. Tu interim & bibliotheca mea
& rebus omnibus utere atq. tuis. Vale.

Ioannes Picus Miran. Angelo Politiano. S. E. XII.

Nec urbanus unq ne chitarius acceptus se amores mei pradicant q his p
ximis diebus apud te/ & q amice qdem confessi sunt cum sibi gratulante
maximē/ tibi plurimum debent. Quis. n. nolit ab isto enle mori dolent
in indulgētis id factum esse q oportebat/ atq in eo sunt ut dubitent amore ipso in
amores te cecurietem factum meos: Ac ita demū dubitant ut iudicio tuo alioquin
grauissimo in fura causa haud satis confidant: Confidunt tamen & iam sese uinculis
liserūt: domi esse nesciunt/ liberatē & publicū secure postulant. Sed quid de Spi-
teti tui festiuitate dicā. o rem ioculam & risu dignam catoniano nū erat in limpa
cū pandens sinus en ingt. obelos/ en sagittas/ si nēlatis grace. En mosi ex ueltris
quicq audax fuerit paratū referre: Quis cachinistemporalis locum Roicus homo

EPISTOLARVM

tā lepidē iocaret: abstinuimus pfecto telis / & q̄ interminatus erat repositurū se se-
iniuriā / & q̄ ita cutis occaluerat ut tam leues ictus nō admitteret. Quā igit̄ uenera-
tiōe debuimus / senē excedimus. Qui ut demū apud nos cōsedit p̄hari cōcepit de mo-
ribus / Et id qdē latine nō tā ob id q̄ apud latinos erat (Nā & erant in eo cōfessu / quī
græca nouerāt) q̄ latine ipse beneficio tuo luculentius saperet. / Sed nec operā p-
didit / qn̄ qdē nō prius loq̄ desit q̄ nos ex peripathet icis stoicos fecerit. Et apathia
illā oēs approbauerimus / iam uidere sit paulo ante delicatos hoīes iam factos oīum
tollerantissimos q̄ laceffiri qdem possumus ab aliis. Lædi a nobis tm̄ q̄ fato relucte-
mur nunq̄ / & quæ nostra nō sunt sic fieri demū uelimus / ut deus uult / & eos nec cul-
pemus unq̄ nec accusemus / nihil doleamus / nihil ex postulamus seruire uinci nescia-
mus. Re n̄ orōne p̄hemur / & q̄ nouitii sumus nos iplos ut aduersarios obseruemus.
Aliorū de nobis opinionē atq; id generis alia quæ externa sunt negligamus potius
q̄ reiiciamus. Ad diē curemus ut hospitii uiaiores hēamus ea deniq; non hēamur.
Silentiū amemus neq; cū euomat nō cōcoctū. Et nobis alii raro / & nos aliis nunq̄ rē
sum pariamus. Et ut uno cōplectar uerbo. Epictetū totē / & sustinere aduersa / &
abstinere uoluptatibus abūde didicerimus. uide q̄ singulatim ad epictetū tuū effin-
xerimus uitā nostrā. uide q̄ & cito ne hac quoq; parte stoici nō eēmus: q̄ nos admo-
nitos uolunt tādū deficere hominē / qdū non p̄ficit. Id q̄ q̄ in ceteris admiratus
sum in me tamē uno uel maxime. Qui cū semp in lyceo uel academia nunq̄ in por-
ticu sim uersatus: ita uictus sum oratione senis / ut in eius sn̄iam non pedibus mō sed
manibus quoq; & toto corpore discessem. Indicē græcorū librorūq; mecum hic di-
uersant cum mannelis epistola qd̄ tuæ litteræ postulāt ad te mitto. Indicē mox itē
dem desidero Laurentio iuniori meo nomine salutem dicito: ad quem scripturus
eram sed pudor deterruit ne uidear hominem litteris compellare. Vale.

Ioannes Picus Miran. Thomæ medio. S.

E. XIII.

Vod fabellā tuā & eā festinā quidē atq; cōdinnā meo nōi nuncupaueris
indicio m̄hi fuit & doctrinæ tuæ & singularis in me beniuolentiæ: grauis
utraq; cā quæ me ad te amādū urgeat & impellat utra nescio magis: ut. n.
in amore (qd̄ in puerbio est) mutuū reddidisse flagitiū ē ita laudatissimū hoīem
& si nō puoceris nō amasset: aut rustici ē ingenū: aut sane improbi. Vide igit̄ q̄ me ge-
minis (ut aiūt) funibus ad amicitia nō uocas mō sed trahis qn̄ nec in ea est fabella
quicq;: qd̄ doctrinā: qd̄ ingenū nō oleat. Nec de me bene mereri magis p̄clare pote-
ras: q̄ egregiæ fabellæ dicat a meo nomini tam amice tā liberaliter consulere cuius
argumētū tm̄ abest: ut uel negligā: uel accusē: ut etiā summo ope p̄bem. Mea. q̄
semp fuit sn̄ia: cui neq; ex doctis quēq; reclamaturū puto: Acrionis ē ingenū iocu-
laria hęc & fabellas scribere: mō id (qd̄ p̄stitisti ipse q̄ cumulatissime) erudite: & ele-
gāter fiat q̄ de grauissimis rebus uel ornate disseruisse. Quippe cū opusius lōge ex-
limō q̄ ex ære auro ue decorā effinxisse statuā arbitremur: cur nō itidē erit de humi-
li q̄ de sublimi materia insigne aliqd̄ dictitasse: & pluris certe negociū: & iccirco etiā
laudabilius: illorū op̄i argumēti dignitas lenocinat. Hī q̄cqd̄ dignū afferūt id totū
de scriptoris p̄nu de promit: Nihil ip̄a materia / uelut a symbola cōferrete: Illis na-
tura sedulo opitulat: Hī aduersus naturā certe cōtēdūt. Quod & si ita sit nō ibo: ta-
men inficias inter has quas dixi humiliores materias: aliis alias mirū i modū p̄stare
& eē ē id generis nōnullas ita iacētes ita insipidas ut nulla uī aut maiestate uerbo-
rū attollī satis & scire cōdiri possint. Qd̄ uicini his nunq̄ lesse potest: quæ uenusta io-
corum

LIBER PRIMVS

eorū urbanitate relasciuntur. At uero summis sublellis cōstimēdas eas duco: quæ cū salū lepore admixtū habēt atq; psonarūq; graphicā exscriptiōē: q; & habent ea oīa: quæ comicorū sunt: & tu i ea q; ad me dedisti fabella pulcherrimē imitatus es: q; tū ibi argutiaq; quæ salū opportūa: & igeniosa p̄mixtio. Vt delectatur lepida: ut ab soluta ē undiq; & si q; materia hūilitate sordidiuscula & debilior apparuerit: oīonis luce & dignitate se ipsam erigēs & nitosior ac neruos assumēs: ea ē p̄fecto (ut paucis dicā) quæ se a litteratissimo hōie p̄fectā h̄ydo de mōstre tues: ip̄ter cetera oīa illa mihi p̄cipue cordi ē mori atq; p̄sonarūq; exquisita & cōmoda adnotatio: Iq; upā prudētiā tūcēq; nō mediocrē: ut e specula lōge p̄spicio. Videres uellē quā mihi cachinū moueat octogenarius antistes: q; ut cūq; cetera succedat hoc tū cōtinue saxū uoluitat alicūde pecuniā corrodat: q; dūitiū senibus cōgnatū & familiare lem p̄fuit. Quid dicā de palito nō q; a p̄cillimose ne cōnā saliarē dissimulās extorq;it. Qui ip̄sum ut ita dicā singularissime pumice emūgit. Nullū ē mi Thomā in ea fabella uerbū q; nō sibi q;ddā p̄ctūat palmarūq; p̄dicat: sed neq; meū ē referre quæ cūq; olfecimēq; his sum paribus quæ olfecimur oīa hoc tibi cōstet ē aut gratā magis: aut iocūdā mihi cōtingisse nūq; & ipsam agip̄tra hos lares & te ip̄m itra aiūm rā cepi habēs mi Thomā qd (q;litū peris) p̄tōdū erat a me mūtia ē iter nos amicitia q; ip̄le (ut te uirūdecebat p̄stātissimū) a multis asp̄icatus es. Reliquū ē ut quotiens uel remea q;ulacūq; ē: uel opa idignis inde mea i te uolūate piculū facias: Ne q; n. (si qua dabitur occasio) nullum erga te officiū genus p̄termittam: quod ip̄se aduersum me in amicitia uosibulo fecisti prior.

Vale.

Io. Pious Mirā Gōcordia comes suo Nicolao leoniceno. S. E. XIII.

Amplius & pluribus tecū p litteras collocutus fuisset Nicolae suauissimē si ubi nā esses mihi aut nūcio aut lris aut rumore notū fuisset. Ego uero id anxie a multis p̄cūatus fui dubiū ab oībus r̄sum accēpi: Tandē superioribus diebus in matris meas inciderunt Antonii fauentini grauissimi p̄bi ad Thomā frignanū littere ex illis te esse Florētiā qd mihi tūc gratissimū fuit accepi hoc simulao ītellexi lras p̄tabellariū ad te Florentiā dedi. Vanū fuit iter neq; n. illi te repperit. Dolui summo opere hodie Thomas significauit te Florentia discessisse & Bononiā tēcū hōis ad te deferri iussu. In quibus quidem neque meā in te beniuolētiā neq; singularē amorē pluribus aperire nitar neq; n. de nostra in te uolūate tibi uel paup̄tū quidem subdabitā dēm nisi me & egregiā uirtutis tuæ & tuorum in me officiorum / quod meum non est / oblitum existimares. Nō potui autem non mirari summo opere q; tū ex urbis tumultibus te eripuisti quæsiturus sedem in qua uiuere & tranquille posses & iocunde hoc oppidulum nostrū aut certe oblitus sis aut certe contempseris uisus es Nicolae diffidere aut uolūatī meæ aut facultati ut uera hāc tuis meritis minor / Ita illa tua maior opinione gratum mihi erit si me tui consilii admoneris / gratissimum omnium si meo latet tibi cōmunes non dedignaboris in eum oīatū dum ceteri cum matre negociabuntur: Reliquū Io. grammatici ad te mitto quod per multos dies nō inuentum aunc repertum ē. Tuus sum & te expecto. Vale Mirādula die .xx. Iulii. Mcccclxxxii. Cura omni diligētia si me amas habere indicem omnium librorū qui in bibliotheca Sancti Domini reperiuntur Mitte uel tecum affer.

Vale iterum.

Villā exedificauī suburbanā amonā satis p̄loōi & regionis conditione. Carmen longū de ipsa cōpōui & tibi domus suauis & carmē erit nō in iocūdū iteg. Vale.

Ioanne Picus Miran. Angelo Policiano suo. S. E. XV.

Qvod primis litteris tuis me tanto pe laudaris de beo tibi tantū quātū ab eo
absum ut merito laudet. Id enim debet cuiq; qd' gratis dar nō qd' p'solū.
Quare & ipse id totū tibi de beo quod de me scribis cū in me tale sit nihil.
Cū id mihi ipse nullo pacto deberes id totū tuū fuit hūanitatē & singularis in me
beniuolētiē. De cetero si me examinaris nihil iucūies nisi tenue humile & angustū.
Nouiciū sumus atq; tūcūli q; ex inscitia tenebris pedē mō mouimus p'mouimus
fere nihil. Benigne nobiscū agit si inter studiosos ordines referamur. habet docti
nomen quiddā aliud quod sit tibi & tui similibus peculiare mihi tā grādia nō cōue
niunt. Cū eorū quae in litterarū studiis sūt p'cipua nihil nō solū exploratū habeā sed
nec adhuc etiā nisi p'grāssennā uiderim. Conabor qdē (id quod nunc ago) talis esse
aliqñ qualē nunc me p'dicas & esse aut iudicant aut certe uelles. Inter cetera imitabor te
Angelo q; te grācis exouas q; sis latinus latinis q; grācissēs. Simili & ego utar p'fu
giq; ut poetis rethoribulq; me approbē p'p'et q; p'phari dicar; p'bis q; rethorissēm &
mulas colā q; q; mihi lōge aliter accidit atq; tibi. Quippe ego dū geminis (ut aiunt)
sellis sedere uolo utraq; excludor sitq; domū (ut dicā paucis) ut nec poete nec rhe
toris necq; p'fūs. Tū ita utrūq; ipse ut utq; magis haud satis constet q; & grācā &
n'fām mīneruā ita pulchre amplectas q; q; cygnus utriusq; ligat ut q; sit ut q;
genūina non facit discerni possit. Nā uide latinis taceā (de his n. qui o primo loco
cesseris) q; credat (ut de Adriano ille) romanū hoīem tā grāce loq; iurabat Ema
nuel n'r dū tras legeret nō ēē tā atticās athēas ipsas. Ixami Angelo (faciat adula
tio) cui ex n'fis unus aut alter ne dicā nemo s'ferēdus sit. Q; si plures ēēt tales nō
hēret hāc saecula cur inuiderent antiquitati. Incūbe quāto & lras quātū potes a si
tu recipe ne nitor ille Romāz ligūz iniuria tēporū penitus obsolescat excude sem
per aliqd' nouū quod rē latinā adiuuet & illustret. Et quae domi habes fac tādem
exeat in cōmunē studiolorū utilitatem. Ego quidem ut te ipsum tua omnia amo
atq; desidero: tum eo magis q; te mihi exemplar propolui ad quod effingar & si is
es quem ut sequi omnes debent ita consequi pauci possunt. Vale.

Ioannes Picus Miran. Paulo cortelio suo. S. E. XVI.

Bene cogitas Paulā. Mittamus crebro epistolas ut q; loco; saecualis diui
dimur epistolarū certe uicissitudine cōiungamur lenare solet absentū defi
derium. Si q; domi illius aut statuā fortasse habeamus aut imaginē. Mihi uero
inter imaginē & epistolā hoc intercedūdet hāc mōtē corpus illa effigiat illa extra
ma tū deliniat hāc icima ēē plane exprimit & effingit illa amici quāsi tunicā & ami
ctū hāc uerū nobis amicū rēp'sentat. illa carnis colores figurāq; qd' pōt amulat hāc
cogitationes: cōsilia: dolores: gaudia: curas oēs deniq; affectus. Et quae ipse sibi uix
q; p'pens loquit' secreta aī ad amicū absentē fidelissime trāsmittit: hāc deniq; nimū
& efficax illa emortuū & mutū simulachrū est. Misicemus has igit' inuicē alioz ima
gines tu qdē q; potes aureas & argēteas ego uel aeneas n'r testaceas. Sic enim extra
oēm erimus iniuriā loco; & tēporū. Sicut nec ipa aī uis aut loci intercapedines aut
tēporū moras nouit. At uero illud quātū est qd' ego tibi debem Paulē officiosissimē
q; me ad hoc officiū prior uocasti tali p'sentim epistola quae me adeo tenuis & obleg
ētauit ut multos sādies nulla me magis lectionē mineri oblectari. Est. n. plena sacū
dia: plena gratia: plena amoris & beniuolētiē expectabas fortasse ut dicerē plēa
meaz laudū. Egdē erā & hoc dictus? Nō n. adeo sentens aut si hoc maui dici adeo
sum p'fūs

LIBER PRIMVS

sum phūs ut amicorū laudationibus nō oblecter. Quae si sunt uerae me ipsum mihi si falsae illorū mihi amorem uolūtateq; cōmēdant facile igit impetrabo a mea phia ut tuas epistolas & crebro legā & cū uoluptate ēt q̄ pte me laudāt. Sed nō illud tā facile ut i repēdēdo offō hoc lras; satis ciuilis appareā aut nō īgratus. Ita. n. impio. sa dñā me dīstringit ita p̄sum exigit quotidie ita deniq; totū me occupat ut uix qe q̄ de me mihi ēt ipi reliquū sit. Sed q̄ tu es hūanitate & epistolas ēt malis cū scribe mus & silētiū eq̄ boni cōsules cū tacebimus. Politianus cōmunes delitiae te salutat. Vale. Ioannes Picus Miran. Troilo maluerio. S. E. XVII.

Ibellus tuus de fortib' tāta me affectit uoluptate q̄ta solet is affici cui opti ma sors cōtigerit. Ago tibi īgētes grās q; me tuarū lucubrationū feceris p̄ci p̄cipē taliū p̄serti. In q̄bus & disputādī subtilitas & multiplex uariarū rerū co gnitio facile apparet. Quorū alterū īgeniū alterū diligētiā laudē hēt. Nugas nostras quas desideras p̄pediem ad te dabo. Incertū. n. utrū indignius illarū te lectiōe occu patissimum iuriconsultum derineri an desyderio amicissimum hominem diu suspē di. Vale & me ama. Fer. xxix. Maii. Mccccxcii.

Ioannes picus Miran. Thadeo Vgolino. S. E. XVIII.

Gratissimas habui lras tuas plenas amoris fidei & charitatis non ob id tm̄ q; tu mei memineris/ sed q; in illis me amice admones/ ut ego ipse mei. i. bo norū studioz & quā dedi expectatiōis substinēdā/ meminerim/ eqdē infir mitatis meae cōsciū: nihil uel mediocre de me polliceri ausim. Sed ille a quo oē bo nū p̄ luminū clemētissimū/ ut antehac dedit unde de nobis aliqd separaret hoīes: ita dabit in posterū: ut tā bene cōceptā opinioq̄ frustra nō hēamus Romā p̄pero ubi de nris studiis piculū/ uel oū piculo faciemus. Si qd p̄fecerimus/ dei ē munus: il li laudes & gratia. si qd defecerimus: infra est imbecillitas/ nobis imputato. Ceterū ego sum tuus/ ut qui ob tuam & uitē & morum integritatem uix Hieronymo no stro in te amando primas concesserim. Vale ex fracta.

Ad nō gē
tas illas
cōclusiōes
p̄peratio

Ioannes Picus Miran. Thomā medio. S. E. XIX.

Solidus nunq̄ me oblectatū memini q̄ nupidū tuā epyrotā legerē fabellā p̄caldubio facetissimā: cū argumēti festiuitate: rū stili eruditione p̄scas et comedias puocātē. Quid. n. has nouitias dicā/ ineptas plane & inface ras: q̄ auctoz īfatiā facile declarāudigna p̄fecto fuit: q̄ Hermolao barbaro/ nescio an tuo q̄ meo/ magis noīati dicaret. Cui uni oēs lrasos tm̄ debes exīstio: q̄rū uix de bēt antiquatū: Qd me ea minime fraudari fecisti p̄ tua i me aīhac p̄spectissima be minolēria: Nec ē q̄c̄ apud me tāri qd si tibi q̄si mutuū misitē: relatā abūde grām pu tē: Cōcedia noua: q̄ mihi polliceris: iā expectās ihio. Neq; ē q̄c̄ qd ea magis optē p̄ter unū ad nos aduētū tuū: Q uē nisi ad decē dies hīc mihi abscēdēdū foret: ut ex lra nro te cognouisse arbitror/ efflagitādo ceme abs te spetrassem: ē. n. ex his cōiice re q̄ scripsisti. Quid sit futurū amoenitatis i cōsuetudine: qd i ipso cōiētū: qd i uinis uocibus p̄fecto latitātē hēt energiasq; altius alutū uoluptet afficiatq; miris mōis: q̄ oībus scriptiōibus lōge p̄pōderāt. Sed q̄n hoc nō licet sperā a me cōcedia mīā nō expectes. Malo utrūq; e tuo p̄eu p̄mas/ ut Thomā mediū: nō mediū sed totū fabel la sapiat. Veror. n. me obsequēdo tibi hebetudo īgeniū mihi iacturā faceret. Et ex eo qd de nro admitteret ab opifice opus degeneraret. Apud me nihil ē nō expositū īsulū iactatū plebeū. At desiderant haec comedias nescio qd secretionū rez salūm mordax/ elegāciū. tibi tuq; īgeniū amoenitatibus peculiare. Quare rē manu

EPISTOLARVM

ra mihi futurā q̄ gratissimā: ut q̄n te corā frui nō licet: fruatur hac rōne uel abūte. Q̄d si ut dixi antea/ tā citus hinc mihi discessus nō fuisset: p̄fecto aliquot dies & geniū sē mul & i geniū excoluissēmus. Vale. Io. Picus Mirā. Marfilio ficino. S. E. xx.

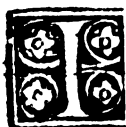
Ingenii
uelocitas

On poteras opportunius maumettē tuū latinū repetere quā hoc tpe quo me p̄pediē maumettē ipsū patria lingua loquētē auditur: spero postq̄ .n. hebraicā linguā p̄petuū mensem/ dies/ noctesq̄ inuigilauis: ad Arabicę

Studiū & Chaldaicę totus me cōtuli nihil ī eis ueritus me p̄fectur: minus q̄ in hebraica p̄fecerim/ in q̄ possum nōdū quidē cū laude: Sed citra culpā epistolā dictare. Vide qd possit īpetus animi. Vide qd labor & diligentia ēt ubi sint uires in firmissimulcū. aiarunt aut/ me atq̄ adeo agentē alia uī cōpulerūt ad Arabum litteras chaldæorūq̄ p̄discendas libri quidā utriusq̄ linguę/ q̄ p̄fecto nō temere aut fortuito/ sed dei cōsilio: & meis studiis benefauentis numinis ad meas manus puenerūt. Audi īscriptiones: uadimōium deseres. Chaldaici hi libri sunt. Si libri sunt & nō thesauri in primis Ezrę Zoroastris & melchiar magorū oracula in quibus & illa quorū q̄ apud græcos mēdola & mutila circūferūt legunt ītegra & absoluta. Tu est in illa chaldæorū sapiētū breuis qdē & salebrosa: sed plena mysteriis īterpratio. Est itidē & libellus de dogmatis chaldaicę theologię tū plā græcorū & chaldæorū in illa diuina & locupletissima enarratiōes: Vide marfilī q̄ īsperata mihi bona irrepserunt in sinū. Cur nō ego & Cornucopię iā mihi nactus uidear. Sed qd de arabicis? In q̄bus & maumet toletini epistolę & abugalē: q̄ Auerroē audiuit (& qd te magis tāget) adelādī cuiusdā q̄ sub āmonio Plotini magro ī ægypto p̄hantus ē multę lūr qōnes. Deus bone q̄ pythagoricę q̄ plenę priscorū dogmatum: & secretioris disciplinę inualit statī aīum efficax uotū posse hęc p̄ me absq̄ īterp̄te euoluere & p̄scribere: atq̄ hoc nūc ago: hoc īdesessus assiduusq̄ s̄xū uoluo. hic est Marfilī meus cū p̄ido: hi mei ignes: q̄ nō fluxā & uanā sed firmā mihi nō pollicent iā sed pręstāt uoluptatē. Verā imaginē futurę glorię quę reuelabit ī nobis: sed redeo ad tuas l̄ras. Tuus Maumettes Herusia: ē quo cū rediero (absūm .n. ob pestis suspitiōnē) ibit ad te cōtinuo: de Plotio q̄ scribis haud satis ītellico: hoc scio nō excidisse mihi Plotinū quē nō in māibus habēdū mō. Sed discēdū adeo mihi & temp cēsu & nūc quoq̄ cēseo. Si tu q̄q̄ de me uel apud mīthridatē uel apud Petrū leonē cōquæstus es n̄ pōt nō iniuria id ad te factū ī me q̄ tibi & tuis reb? iniuri? nūq̄ ulla ex p̄te fui. Quid tñ illud sit ad huc nescio uolēs nescio. pythagoricus sū apd quos nihil sanctius amicitia q̄ si qd ē qd īter nos ul labefactar possit ul minuer (ut dicūt) hēat ī zephyros: Vale: & me ama q̄ tu? lū xq̄ atq̄ olī fui ex fratra. Io. Pi. Mi. Hie. donato. S. E. xxi.

Ammoni
us plotini
magr

Am diu quę mea est negligentia. ad te nihil scripsit: una fuit in causa lūcenti huiusce nostri/ Patuar me hoc crimine a te cēleri negligentia scilicet: Alioquin nec oblūisolum uis: nec amicitia: desertorē. Quas mihi aduersus id ingenii amicos? Q̄ uo ē Donatus nō temporarias sed p̄petuas oīo statuo.

Ioannes Picus Mirā. Hermolao suo. S. E. xxii.

Edi ad te l̄ras supioribus diebus p̄ l̄rā nr̄um Nescio an dlatę fuerit. Cōmētaria q̄ petebas ī Ari. cū n̄ accepis ex eodē te ītellexisse nō dubito. Veniēt cū primū ego ad bibliothecā meā rediero: q̄ aliās huc ī p̄ntia exploraturus uēi. Nec ē cur uia: me p̄teat adeo multa hic repi tū græca tū latīa ad hūaniores l̄ras eruditāq̄ p̄hiam faciētia. Quī & hac īpla die: q̄ hęc dabam scidit in manus Apulei fragmētū de īscr̄ptatōe: opus ē eruditū & qd Apu. plāc ēē cognoscas: sed mutilum

LIBER PRIMVS

mutilū mācūq. Sirē abste libēter istic ne aut usq qd scias iteger hēat. Quāquā cū tua edideris q hēs sub incude nō erit amplius cur Ap. desyderemus. Da studiis meis ego qd ad te scribam nihil hēo nisi assiduū me ī Hier. eē mearūq noctiū maximā partem: in tuo themistio uigilare. Diuerti nup ab Aristō. in academiā. Sed nō trāsē fuga: ut inquit ille uex explorator. Videor tñ (dicā tibi Her. qd sentio) duo in Pla. agnoscere: Et homericā illā eloquēdi facultatē supra p̄sam orationem se se attollē tē & sensuum si qs eos altius introspeciat cū Aristō. oīo cōmunionem: ita ut li uerba spectes nihil pugnātius si res nihil cōcordius q si qñ dabit: id qd uotorum meorū summa ē tecū ad dies aliquot p̄hari agemus de hīs corā latius & sensus huius mei periculū aliqd faciemus. Vale. xui nri decus. Flo. Mccccxxxiiii. die. vi. decēbris.

Dubitat
an Apule
ius de in
ter. man
cus sit

Ioannes Picus Miran. fratri Baptistæ Mantuano Carmelitæ. S. & c. E. XXIII.

S Alue pater optime olim ad te nō scripsi sed interim legi quæ tu scripsisti diuina. s. atq; sc̄tissima illa tua poemata: in quibus ea regē maiestas is splendor est eloquētiæ ut certatim ī illis palmā sibi uēdicare uerba atq; sniā uideātur: felix qui uelis optima eadē possis fœlices nos qbus nō solū legere quæ scripsisti sed ēt te amare te uidere te alloq datū est. Diues hic mihi m̄ria & quæ nō epistolā sed iustū uolumē impleat si euagari me ī laudādīs tuis poematis uel imbecillitas nra sineret uel pudor tuos. Hoc unū dixero delectari mea deo lectiōe tuorū carminū ut fere quotidie cū me uel tediū uel fatigatio ceperit in illā quasi in hortū solius sim secedere. Vnde aīo tāta semp oborīt uoluptas ut nihil cupiat magis q iterū fatigari ut itex recreet. Philostratum de Apolloniū uita si satis illo es usus desidero & Zachariæ p̄hi: quem te nactum Romæ dixisti exemplar cura ut aliqñ habeam/ præterea q idicē bibliothecæ uestre Bononiensis si tuo id cōmodo fieri pōt. Vale.

Ioannes Picus Miran. C.F.S. E. XXIII.

Q Væsitū diu apud me fuit tecū ne silētio an lris agēdū foret. Quæ res ut pote ansam utrinq; habēs cū nūc in hac nūc in illā partē a me iudicaret in cā fuit cur ī hoc ulq; tēpus tecū siluerim. Videbat. n. p̄ auribus p̄sertim occu patissimi leuioribus his nugis obstrepuisse nō minus īpudēs q īportunū: & erat qd ad te scriberē te dignū penitus nihil. Rursus in hoīem q tu es dignitate īsignē de me optie meritū qñ corā nō possem p lras nō uenerarer ab offō pculdubio deficiebā. His cū diu fluctuasset aīus uicit tādē pudorē pietas psuasitq; audaculi & temerariū subeūdā potius norā q obliuīsi hoīs uel negligētis. Accipe igit. C.P. q me excipies bas semp cū istic erā hilari & porrecta frōte lras meas ineptas illas qdē & incōpositas sed fidei erga te meæ: sed deditissimē tibi pfecto uolūtatis grauissimū testimoniū. Quibus hoc unū tibi in primis significari uolo nihil eē qd magis cupiā/ q dari mihi occasione aliq q testē dilucide apd te reliq meā ite fidē pietatē & obseruatiā. His .n. si de nobis piculū aliqñ feceris ita me iter eos q tibi dediti sunt supiorē eē cognosces: ut tu ceteros tui ordīs ātistites uirtute doctria & sc̄tīmōia mix ī modū aūcell.

Ioannes Picus Miran. Baldassari millia uaccæ. S. XXV.

M Iraberis & qdē nō iniuria rñsum a me lris tuis uel lōge serius q tu fortasse desiderabas & ipsæ lra tuæ merito postulabant: id cur ita euenerit paucis accipe. Iturus erat ad uos īisdē ferme diebus qbus tuas accepi uir sane pbus sed mihi antea ignotus negotiari sese aiebat Mediolāi oportuna mihi pfectio nē duxi q fieret ut p fidū nūciū & q in primis optabā sine mora lra meæ tibi redderēt. Sed austrū pculinā cū ille in mēsem discessum suū pendinādō distulisset disces

EPISTOLARVM

fit tandem: sed me penitus ignaro. Mihi uero cū iā spe certū nunciū factus essem negligētiōr lras: obliuio pene surreplerat. nūc demū cū tua ad me ep̃la i manus incidisset uelut obdormientē illico excitauit: admonuitq; t̃p̃is sine offō p̃termiſſi. Dolui (deū testor) nō mediocriter & nūc quoq; doleo nec iō hāc dēā uelī ut me excusem sed ut accusem poti⁹: facile patiar negligētiā dānari me & inq; malueris p̃cēnā abſte uocari. Nūc ad lras tuas. Accepi & ex lris iſpis & ex libris gr̃acis quoq; tu mihi copīā tā liberaliter tā amice feciſti uoluptatē nō mediocrē: nō tā q; eorū uſus ad mea ſtudia plurimū faceret q; p̃petuā iter nos futurā neceſſitudis fundamēta iecerim. Quā unā pluris facio q; aut Sunādii aut Ptolomēi uniuersam bibliothecā. Tātū. n. abeſt ut lratōrū hominum amicitias negligam: ut nihil mihi aut curę aut cordi ſit magis. Scio at̃ quē tu iter lratos hoſes tibi locū uendices: Quidē doctrinę eruditionis hūanitatē tuā euidentīſſimū mihi argumentū fuit epiſtola tua. Quare nī te amem plurimū dediticērim p̃fecto me/ & faciā lōge aliter q; cōlueuerim. Amo igit̃ unice quīs te nunq; uiderim/ Amo ita ex aſo ut ex aīo magis paucos amē ut demū accedēre ad familiaritatē quidem poſſit noſtram ad amorē non poſſit. Et ſi qd. i. quod poſſit accedēt illud oē aduentu huc tuo. Quē & litteris tuis tu te ultro pollicitus es: & nos ita ardentē petimus ut impatienter deſideramus. Ioānem gr̃amaticum in phyſica & ariſtotelis metaphyſica ſi mihi cōpararis perpetuo me tibi officio deuinxeris. Nam & apud me non ſunt: & ſum eorum magna in expectatione. Vale.

Ioannes Picus Miran. Iacobo Feltrino. S. E. XXVI.

Litterę tuę ſi qñ alias nūc me maxime oblectarūt: qbus eā de me exiſtimationē apud te eſſe cognoui: qua ne ſingi qdē uoto melior poſſit. Vnū illud me p̃turbauit q; cū i iſis quę ad te ſcripi nihil notaueris: ſuſpicionē feciſti ne cūcta nota digna exiſtimaueris. Tūc. n. uel placuiſſe plurima credidiſſem cū diſplicuiſſe aliq; ſignificaiſſes. Quo ſit ut ne teſtimonio tuo alioqñ p̃batīſſimo in mea eā ſatis cōfidā. Amas. n. nra oīa p̃inde atq; nos: & cū ex īnata īgeniū tui facilitate cūctos tollas id tibi p̃cipue ī rebus nris accidit: q id oē qd ī nobis ē ex tuo fonte manauit. Egdē æmulari te/ tuis p̃ſtare ueſtigiis/ nec deſiſto nec deſinā. Vtinā te aliqñ cōſeq̃r. Sed hoc doleo q; locoꝝ intercapedine fiat quominus te altīſſimos p̃hiæ locos ut ſoles grauiter pertractantem coram audiam. Quod etſi eadem quę dicis p̃ epiſtolas mitti poſſunt id quod impetratum abſte maxime uelim: habet tamen ne ſcio quid uiua uox quod magis afficiat afformetq; diſcipulum. Vale.

Ioannes Picus Miran. Hieronymo Donato. S. E. XXVII.

Accepi lras tuas & ſuaues p̃fecto & eruditās quibus nō aliter oblectatus ſum atq; olim tua cōſuetudinē cū pataui eēm quotiēs ea mihi fruēdi occaſio offerebat: cui⁹ qdē & cupidus & appetētīſſimus p̃ter tuā ēr opionē ſp̃ fui. Neq; n. latebat me q; dulce q; amcēnū ēēt Dōari īgeniū q; bonis oīb⁹ diſciplinīs oī demū uirtute exuberās undiq; atq; reſertū. Sed ita eſt p̃fecto mi Hieronymē ita mihi p̃ſape cōtingit facultas & libera & expedita eius quā maxime rē cupimus adīp̃ſcēdā inertes nos facit & negligētes idū. n. id qd hodie p̃termittimus & cras fieri p̃etq; cōmode ſperamus: ſit demū ut ex hac ſupina dilatione nra cōniuetibus nobis effluat annus. Sed qñ res ita recidit: feciſti tu quidē p̃pulchre: q me nunc ēr ad hoc officiū gēnus obdormiētē tuis lris excitaiſti: Quo utar aduerſum te ſēpius i poſterū & te ut itidē faciās rogatū maxie uelim. Quod attinet ad tua carmina fuerunt illa qdē dū eēm pataui apud me cōplures dies. meminiq; me libelli amcēnitate & lepiſſima

LIBER PRIMVS

diffima uersuū cōpositiōe delectatū plurimū. Sed nisi fallor anteq̃ illinc abscessi
Ramusio reddita sunt de ceteris quæ aut in me aut mea sunt ita constitutū hēas ut
uel eis p̃tuis uisus sis uel certe & mihi & amicitia nostræ facturū iniuriā. Vale.

Ioannes Picus Miran. Angelo. S. E. XXVIII.

Cum tenues musas meas q̃bus dū p̃ ætatē licuit de amoribus meis iocatus
sum in libellos q̃nq; digesserim: mitto ad te illos: primū missurus reliquos
in hoc uno amicū experiar te nō assentatorē. Ea. n. lege ad te ueniūt ut ca-
stigentur: & uapulenti: ut erratorū: pœnas & ungue & obeliscis luant. Adhibe igitur
te illis æquū iudicem non iniquū hoc est seuerū: non indulgentē. Nā quæ maior in-
quiras q̃ amicū fallere de te sibi oīa p̃mittentem: non eo ulq; ingenio deliquitū sum
ut alienas lituras fastidiā: non adeo mihi bellus uideor ut censorem uel negligā uel
accusē. Quin forte nec tu nec q̃spia crederet q̃ hæc mea mihi nō satifficiant: quā
in iis ēt quæ magis placent ne sim ut inq̃t ille Suttienus/ timeā. Nimirū oēs fallimur
nec uidemus mantica quæ in tergo ē. Quare operā tuā i re honesta & liberali ami-
cissimo hoī ne deneges: tam multo p̃æsertim studio tam exaio eā efflagitāti. Q. d̃
si is essem a quo in eiusmodi re tibi gratia referri posset nō tacerē gr̃cū illud Lisip-
pum apellis & apellem lisippi altera opera uicissim uti solitum: Vale.

Ioannes Picus Miran. Angelo Politiano. S. E. XXIX.

Cum superioribus annis Florētia essem amatorias elegias q̃tuor apud te re-
liq̃s ut sit̃ exercēdi igenii gr̃a p̃ id t̃ps pene puer extinxerā. Erāt ille qdē
isullas: ineruditæ & leues quæ auctoris ætatē & iscitā facile p̃æferret.
Tu tñ illas nō p̃ rei merito sed p̃ tua benignitate: uel idulgēter approbasti. Et ob id
ip̃m ut fidē faceres q̃ approbasses exēplaria petiisti/ p̃fecto nō ignar̃ ea cē aī sado-
lectū ad uirtutē acerrima icitabula ut laudis cupiditate illectūq; libauerit glorio-
lā mox degustare altius enitātur. Vt. n. desperatiōe uires & iacēt p̃tinus & frigent.
Ita spe attoli atq; isflā mari nemo ē q̃ dubitet. Sed iā ætatis patrociniū tollit: & q̃bus
antea sub/signabat̃ erroribus nūc uitio mihi uertetur q̃ non eos iā maturior annis
aut repurgauerim melius aut deleuerim. Quæ igitur apud te carmina ex ñis sunt
si me amas aut remittas ad me aut laceres: aut igni tradas. Ea oīa elaborata magis &
complura alia quæ postquā istinc abscessi mihi per ocium exciderunt/ breui tuæ li-
mæ demandabuntur. Interim quæ sine amici interimento uiuere nō possunt ca-
pitali dānentur calculo. P̃æterea Epictetū tuū: & quæ de Homero in hæc usq; diē
a te translata sunt: Item quæ de Iuliano medice sermone patrio & quæcūq; alia la-
tino sermone cōposuisti ad me missa omnino uelim. hoc ita a te peto ut qui ip̃ensis-
sime: Ita. n. desidero ut qui impatientissime. neq; est quod recuses q̃ ea forte ad um-
bilicum nondum deducta sint: Quando quidem omnia si tua hæc fuerit sententiā
clam apud me futura tibi iam p̃ænnuncio atq; polliceor.

Vale.

Ioannes Picus Miran. Marfilio ficino. S. E. XXX.

Mei semp fuit iudicii Marfilii doctissime nulla esse in re magis elaborandum. Mercuri
q̃ ut ab animi nobilitate: qua (trismegisto teste) post Iouē proximi existis: trismegi-
mamur p̃ desidiā atq; secordiā nullo pacto degeneremus: idq; mihi po- stus q̃ sit
tissimum semp fuit ut undecunq; possem mihi animi cultum & bonarum artium animi nos
disciplinas compararem. Quod quidē meū consiliū & si a pueritia usq; cōstantis bilitalis
simū mihi fuit: excitauit tamen summopere atq; inflāmarunt cū apud te essem auctori-
superioribus annis ad hostationes tuas: nec upq; ardentes magis q̃ ex illa in hæc usq; tas

EPISTOLARVM

diē me totū lris addixi. Iā tres annos Marfilī apud peripatheticos uersatus sum: nec omisi qcq̄ q̄tū in me fuit ut Aristotelicis adibus q̄li unus ex eorū familia nō idignus admitteret. Qd̄ qd̄ estsi haud abūde cōsequutus sū: Q uippe q̄ uix sin iu uestibulo eo usq̄ tñ p̄cessi ut si nō docti & eruditi: qd̄ nec p̄ ætatē licet studiosi tñ nomē mihi uēdicare nō dubitē. Sed qm̄ & tua semp doctissimorū hoīum sn̄a fuit q̄ academica pipatheticis mīsceret: eū utrāq̄ sectā & rectius habitus: & locupletius: aggredien dā mihi hāc puinciā existimaui: ut iā p̄ mei uiribus ingenii: p̄ mea quāta maxima pōt assiduitate & diligentia Platonē cū Arist. & uicissim alternis studiis Aristotelē cū Platōne cōferrē. Veg: ut te p̄monitore prius: ita nūc adiutore opus ē tuāq̄ erit hūanitatis & in me beniuolētiā nō deesse p̄posito meo atq̄ eo qd̄ tā honesto & li berali id qd̄ cumulatissime abste factū cenſeo si librū tuū de immortalitate aīorū ad me mīseris. Quo ueluti p̄mōstratore quodā in Platonica disciplīna p̄fectus: me ut optonita cōfido. Quis. n. Ficinos in quo si uera eēt pythagoreorū sn̄a reuixisse Pla tonē crediderim nō quāq̄ maxia in eo doctriē gñe de se ipso sibi polliceat: Tu mō mihi nō desis: Qd̄ ipetratū abste pluribus cōtēderē: nisi ipsa q̄ tu plurimī facis ho nesti rō hoc idē a te cōtēderet. Si. n. p̄ amicoū utilitate declinādū aliq̄ tenuis de uia & Cice. noster & Chilo sapiēs & Theop. grauissimus phus existimarū: Nō ne erit i tā honesta petitiōe amicissimo hoī defuisse flagitiū: Fac igit ut qd̄ iā diu adhorta tiōe sequor tua ope ēt aliqñ cōſeq̄r. Qui. n. hac in re mihi auxiliari possit p̄ter te ha beo nēinē: qñqd̄ ut speciola alia cōplura atq̄ p̄clara ita platonicaq̄ res cura apud nra ætatis hoīes penitus exoleuit. Vale. Io. Pi. Miran. Hermolao. S. E. xxxi.

Non q̄ quicq̄ habeā te dignū quod scribā ad te scribo. sed iccirco tantū ut rescribas. Alioqn mihi nec cā est scribēdi ulla nec argumētū. Q uippe q̄ dānarim semp eorū sn̄am q̄ ad amicos scribendū sentiūt: ut hoc q̄li debitū pēdat amicitia. Est. n. hoc totū scribere & lras mīssitare amicitia: qd̄ sed infirmā & frigidiusculā: quā sua ui subnixa nō ster fatis: quāratq̄ aliunde unde cōſistat. at quā in ipsis aī secessibus iā penitus radice egie quid amabo adminiculis litterarum eget. Dabo igitur Hermolae Barbare ob id ad te meas ut q̄s maxime desidero tuas alliciā. Tu contra ne a me frustra desiderenē tuas reddes q̄ cumulatissime. Vt enim infirmū est aī adhibere lras amicitia: quasi tibicines ne uacillet ita facilem p̄stare se amicis atq̄ beneficium liberalitatis est & beniuolētiā singularis. Vale & musicam Ptolomæi: si id incommodo non sit tuo ad me dedas futuram hic ad dies pauculos. Quid enim a te non audacter petam: cui ego iam pridē mea omnia uoui dicauiq̄. Ioannes Picius Miran. Hermolao. S. E. XXXII.

Mhi nunquā aut placui magis aut debui copiosius q̄ hoc tpa quo una epistola ad te mea tam suauis tā eruditas tā tui p̄similes litteras ad me uocae rim. Q uod si & abfuisse te pataui dū illic fui & desiderasse me biennium cōsuetudinem tuā in causa fuit cur hāc ad me scriberes: nō pōt mihi illud qcqd̄ sit nunc nō esse iocundū: tam abunde unā litterā tuā uotū omne meū nō adimplerūt solū sed etiā superarūt nam ut epistolā elegantia amcenitatē: eruditionē suauitatē taceā cuius lectio uel beneficii uicem cumulate exigit. Q uanti apud me eē credis q̄ tam amanter tam benigne atq̄ adeo ex aīo in amicum te mihi dedas. & quo nec optare mihi quicq̄ maius ausim in tue ornādo undiq̄ tuā operā tam liberaliter pol licearis: Q uod quidē genus officii nō recipiendū adeo sed mihi ambiendū ēt fate ri ingenuē nec coram erubescerem. Q uippe nec ipsi stoici ut nosti ætatiā pro bant: nec

LIBER PRIMVS

bant nec iter has quas græci ~~non~~ dicunt affectiões ulla eē pōt aut laudabilior aut honestior easi modo inter illas est quæ dicitur cupiditas nōis & gloriæ præstari uero mihi hoc nec ab ullo uberius potest q̃ a te ipso in quo uirtutes oēs uelut singulæ sibi palmā certatim uendicant & ego cui debeam libentius habeo certe neminem. Est igitur hæc mihi pollicitatio tua tam grata tam appetenda q̃ honorifica qua uel id maxime plurimū gaudeo q̃ egregii cuiusdam amoris in me tui & amātissimæ uoluntatis fidem facit. Habeo tandem quod ut diu antehac desiderauit ita nunc serio triumpho. Habeo inq̃ Hermolaum Barbarum latinæ linguæ delicias & bonarum artium omnium insigne promptuarium mihi non beniuolum solū sed amicissimū. Habes & tu itidem Ioannē Picum Mirandulam ita tibi deditum ita tui studiosum ut qui deditus qui studiosus esse magis nō possit: mutuis aduersum te officiis: quando præstare nihil uel grande potest uel Hermolao dignum futurum imparem qui dem: si uero animum spectes certe uel æqualem uel superiorem. Vale.

Io. Picus Miran. &c.

E. XXXIII.

Nihil mihi dulcius fuit dū hic apud nos esses tua cōsuetudine: nihil itē utilius: ea in te morū suauitas ea est doctrina, uide autē q̃ mihi dulcis q̃ gratus fueris dum te fruebar cū nunc dū abes nihil mihi sit dulcius tui memoria.

Sed pfecto si amicitia sed es asus est & nos id maxie sumus asus. s. ut scribunt Plato & Aristot. non est cur possint dissidium inter nos facere ulla uel locorum remota uel diuturna temporū interualla. Cogitabā autē nūc an qua et alia rōne cōseq̃ possem ut tecū essem: neq̃ aliud in mentē uenit q̃ ut nra de septiformi in sex dies geneleos enarratōe lucubratio ad te uenirēt. Si. n. libros q̃li liberos parimus: & p̃ris maxima pars in filio est: ueniam ego quoq̃ ad te in illo quem genui. excipe igit ueniētē ad te filiulū meū ut me solebas hilaris & lubēs: placebit scio q̃a amas. Scio & displicebit itidē quia amas. Nam eiusmodi pietatis est & eorū errata quos amamus signāter introspicere ut emendemus & introspectis leuiter indulgere ne uexemus.

Animū se
dē eē amī
citiz pla
to & Ari.
dixere

Io. Picus Miran. F.B.C.Th.

E.

XXXIII.

Salue pater dilectissime. En tibi Appolloniū quē si tuæ uirtuti tuis in me officiis nō deberē: deberē certe uel his lris q̃bus eum efflagitas tātus in illis amor tanta humanitas. Est. n. & summi amoris quo illuc uocare quo tu tam puenisti: ad animi. s. purgationē hoc est ad ueram foelicitatē: & summæ humanitatis hortari me quasi equalē cui legem dicere quasi filio potes. Sed utinam usu ueniat aliquā ut in secessu aliquo una aliquā pie p̃hari possimus. uidebis apud me nihil esse prius q̃ ut pietatem cum sapientia cōiungā. Videbis hoc mihi esse persuasissimū nullā esse sapientiā quæ æternæ in nobis sapientiæ imaginē obliteret. & similis facit brutis insipientibus: testē habeo cōtubernalē angelū tātum me quotidie de meis studiis lucro apponere q̃tum inde ad certamen purgādi animi instructior fortiorq̃ euado. Omnisaria hæc disciplinarum tractatio & quicquid litteræ promittere nobis possunt cutem colorat & quasi pigmentata facie nos reddit formosiores. At sanam firmā robustam mentē sperare non aliunde possumus q̃ a uitæ integritate / a moribus / a diuina deniq̃ religione. uolentem igitur cogis (ut ita dixerim) magis uelle. Sed & tuis me sacris precationibus iuuas ut possim etiam quod & ego uolebam & tu me uelle tantopere uis. Vale pater amantissime / quem unice amo quem in oculis fero. Florentiæ. xiii. Ianuarii. M. cccc. lxxx. expecto tua omnia. Potianus meus delicia totius litteraturæ tibi adscribi salutem inbet.

p

iiii

EPISTOLARVM

Io. Picus Miran. Hermolao barbat. S. E. XXXV.

Emini me cū deliberare quānā potissimū ex Italiae gymnasiis mihi sedem ad phiæ studia deligerē cū me multa pataviū uocarēt libētius illuc petis- se ut amor in te meus quē iādiu aīo nutruerā mutua consuetudine tibi pa- lā cēt: pataviū fui & biēniū/Hermolaum tñ q̄s credat nec uidi/nec nisi ut multo an- te fama cognoui. Ita sepe euenit ut dum oblatā occasionē desidiola q̄dā pcrastina- tione cōtēnimus: ea ut lubrica est manibus elabaf. Huius rei me uehementer pœ- nituit & pœniter & eo magis q̄ quā antea reꝝ ofum doctrinā tuā rumore tantū co- gnouerā eā nūc his oculis/his auribus agnoui/dū Romanū themistiū tuo illo ore de ingenio aīæ de primis reꝝ exordiis de rōcinādi scīa disertantē audiui. Deus bo- ne quātū doctrinæ: quæ dictionū diuitiæ: q̄s cādor: quæ mūdiciæ ofonist: O uirū præclarissimū: o expressam antiquitatis imaginē erat mihi frequēs uotū ut Varronis diuinæ hūanarūq̄ reꝝ scripta aliqn̄ reuiuiscerēt: ut cēt apud quē latine physicas rōnes edisceremus. Tu uero & illū & propatissimos quosq̄ referens eū te nobis ex- hibuisti ut nihil aliud super sit q̄ desideremus/q̄ ut græca alia interpretando/& ti- bi uberiorem laudē parias.& cumulatius de naturali historia & de studiosis oībus bene mereares: hæc oīa doctissime Hermolae ad nihil aliud spectant nisi ut me tibi amicissimū esse intelligas: me ita uirtutes tuæ ad te & amādū & obseruādum accē- dunt: ut nemini etiam ex cognatione tua in amore cōcedā. Sāciet hæc inter nos epi- stola amicitiaæ fœdus: ut honestissimū certamē mutua caritatis subinde certemus.

Hermola-
us hōesta-
tur a con-
uersione
themistiū

Io. Picus Miran. Andreae Corneo Vrbinati. S. E. XXXVI.

Vas pxime ad me dedisti lras tuas idib^o Octobris accpi/Q uas scribis de- disse prius/nō puenerūt/rescripsissem ilico si accepissem/ita sum ad scriben- dū ipiger/& i hoc munere siue studio siue natura minime cessator. Non tñ erat qd̄ ueteris silētio ēt diuturno amicitia nram posse labefactari/ppetuis amicitis sum ego nō rēporarius. Et firma satis nō ē amicitia si q̄ uelut tibicines has litteras: si bi uicissitudines postulet/quæ (ut Plauti dixerī uerbo) q̄si nutatē ifirmusculāq̄ fur- cilēt. Sed ut ad ea ueniā/quæ scribis adhortaris me tu ad actuosā uitā & ciuile/fru- stra me & i ignominia q̄si/ac cōtumeliā tā diu p̄fatū dicēs/nisi tādē i agēdā tractā- darūq̄ reꝝ palæstra deludē. Et egdē mi Andrea oleū operāq̄ meos: studiosq̄ pdidis- sem. Si ita eēm nūc aiatus ut hac tibi pte accedere & assentiri possem. Exitialis hæc illa est & mōstrosa psuasio quæ hominū mētes inuasit/aut nō esse phiæ studia uiris principibus attingēda: aut summis labiis ad pompā potius ingeniū/q̄ animi cultum uel ociose etiā delibāda. Oīno illud Neoptolemi habent pro decreto/aut nili philo- sophandū/aut paucis/pro nugamentis & mētis fabulis iā illa accipiunt. Sapientē dicta/firmā & solidā fœlicitatem in bonis animi esse: Extraria hæc corporis: uel for- tunæ/aut parū/aut nihil/ad nos attinere. Sed inquires. ita uolo Martham amplecti- ris/ut mariā interim nō deseras. tibi parte non repugno/nec q̄ id faciunt/damno uel accuso. Sed multū abest ut a cōtemplandī uitā ad ciuile trāsisse error nō sit/nō: tran- sisse pro flagitio aut oīno sub culpæ nota uel criminis censeat: ergo uitio alicui uertet. & uirtutē ipsam uirtutis grā. nil extra eam querens ppetuo affectet & pro- sequat/q̄ diuina mysteria: naturæ cōsilia/pscrutās/hoc p̄suat ocio/cæterarū rerū depector & negligens: quādo illa possunt. sectatorū suoz uota satis implere. Ergo illiberalē/aut nō oīno principis erit non mercēnariū facere studiū sapiētiæ: Quis æquo aīo hæc auferat/aut audiat: Certe nunq̄ p̄fatus est/q̄ ideo p̄fatus est ut ali- qñ aut

Plautus

Nota

LIBER PRIMVS

qñ aut possit/aut nolit phari. Mercaturā exercuit ille nō phiam. scribis appētere tē
pus/ut me alicui ex summis Italiæ principibus dedā. Adhuc illā phantiū de se opi
nionē nō nosti: Q ui iuxta horatiū se regū reges purāt/mores pati & seruiſ nesciūt: Horatius
Secū habitant & sua cōtēti aī trāquillitate sibi ipsis ipsi supsunt. nihil extra se quæ
runt/ quæ in honore sunt apud uulgus/ i honora sunt apud illos & oīo quæcūq; uel
humana sitit libido uel suspirat ambitio/negilgūt & cōtēnūt. Quod cū oībus/tū il
lis dubio pcul faciēdū est/Q uibus se ita indulſit fortūa/ut nō mō laute & cōmode/
sed ēt splēdide uiuere possint. Magnæ istæ fortunæ sublimāt qdē & oītant. Sed sæ
pe uti ferox equus & sternax sessorē excutiūt. Certe semp male habent & uexāt po
tius q̄ uehāt. Aurea illa optāda mediocritas q̄ nos uti manus uehat æquabilius.&
impīi paties nobis uere seruiat nō dñet. In hac ego opiniōe pſtās cellulā meā/mea
studia/meorū librorū oblectamenta meā aī pacē/regis aulis publicis negociis uris
aucupiis curiæ fauoribus aīpono. Nec mei huius lſarii ocii illos fructus expecto
ut in res publicas æstu atq; tumultu iacter & fluctuē. Sed ut quos pturio tadē pa
riā liberos& qd̄ scilix faustūq; sit dedā aliqd in publicū: si nō doctrinā ingeniū saltē
& diligētiā qd̄ oleat. Et ne credas nſæ idulſtriæ & laboris qcq; remissū: scito me post
multā assiduis indefessisq; lucubrationibus nauatā operā hebraicā linguā chaldai Linguarū
studium
eāq; didicisse:& ad arabicæ euincendas difficultates nūc quoq; manus applicuisse/
hæc ego principis uiri & existimaui semp & nūc existimo: Sed hæc ut uere ita seue
re dixerim egdē principes istos excellentissimos in primisq; magnanimū Barri dus
tē Ludouicū ita colo & ueneror/ut ex Italiæ pſcipibus neminē magis. illi. me mul
tū multis de cāis debere intelligor: & nihil est tā graue: nihil tā arduū quod (mihī si
detur facultas) demerēdi hoīa causa facturū nō sim. Sed quæ illoꝝ est amplitudo
& mea tenuitas: ut ego ipsis non egere non possim: ita egere ipsi aut mea opera: aut
meo istue aduentu nullo modo possunt. Romā prope diē pſficiscar inibi hyematu
rus nisi uel repēs casus uel noua intercidens fortuna: alio me traxerit. Inde fortasse
audies qd̄ tuus Picus in uita umbratili & sellularia contēplando pſfecerit: aut quid
tandē (dicā. n. quāq; arrogātius) qd̄ inq; qñ tu illi istue accedēti doctoꝝ copiā polli
ceris aliorū operæ indiget in re lſaria. Romē & ubi ubi terraz fuero habebūt prin
cipes isti cui ſperentūq; uelut trusatile ut inqt Plautus molā pro arbitrio uerſent. Plautus
Quod scribis de re uxoria: nec temere nec de nihilo dictū existimo: Sed dauus sū: Terentia
Oedibus nō sum nec si sim eē uolo. Id qd̄ qd̄ ēli uidet̄ latius explica: sim minus esto nus lepos
harpoerates. Ego ut seſe res dant i arma cōſiliū capio. Rhythmos meos heſruscos aduertens
non est q; deſideres. Iā dudū amatoris lusibus nūciū remissimus: alia mediātes. Sed dus
hoc te quoq; monitū uolo laurā tuam: si eā eēs editurus: supprimas adhuc aliquot
dies. Nā forſan paulo mox legent nſi hoīes de amore (Vide qd̄ dicā) quæ nō dum
legerūt. Et tu annotare plurima poteris quæ ad rē tuam plurimū facient. de alibra
na quāq; dignus nō ē de quo uerba faciā: hæc tñ dixerim benemeritum illo dño ma
le gratiā retrahisse: Nec est q; fugā suā in quēq; aliū q̄ in se ipsum reiiciat aut deriuat
qñ meis domesticis quod negare ille nō potest: nō minus fere q̄ mihī debet: sed non
primū nūc ut tu nosti: aut dē ſefellit: aut dominum ludificatus est. Scio qd̄ post
q̄ etiam auſugit in me ille & de mei: Sed non curat culicem elephas/ Et condoꝝ Facere di
natum tibi uolo quicquid antehac lenis homo peccarit. sed ne aburatur in poste
rum patientia mea/ ne qualem ſemibi ille in merito præſtitit/ talem me ego illi tan
dem præſtare cogar. Quod amicum illum tuum/ cui in amore res male ceſſit/ apud ctum

EPISTOLARVM

Nota.

Florianū nostrū excusaueris/ex offō fecistis:habet ille qdē & ex hīstoriis & ex poetis/ex ipsa ē p̄hia unde se a nota criminis uēdicet/habet unde magnorū se hoīum p̄ iudiciis dauidis/p̄sentī Salomonisq̄ tuteſ: ut Aristotelē taceā. q̄ dū nōnullas etiam meretrices saepe deperibat/suorū de moribus p̄ceptorū nil meminit qn̄ amatē ſcēmi nā uti cereri eleuſinē ſacra fecit. Sed ille hāc tutamēta:& q̄ſi ppugnacula ſui ſacio ris nō amplexat mō uel amatus sed odit & reiicit/& recusat/iacturā q̄rit ſuā non cul pā deprecatur. dolet q̄ peccauit/non defendit. Et mihi qdem uel hoc noīe uidet cā teris excusandus/q̄ ipse se nil excusat/nihil hoīe imbecillius/nihil amore potētius/Hieronymi illa inuicta & incōcuſſa mens/dū cālo tota inhāret puellā choris in tereat/Q̄ uā illū pestis potuit uel infeſtare quē nō edomabit? Sic hoc amor in heremo in humo collis ſis mēbris/in hebdomada potuit inedia. Quid in pluma/i um bra/i oī delitiā affluētia nō poterit? Accedit q̄ ille nūc primo cecidit ruīnā huius alioq̄n inolēs & ignarus. De neptuno cōquari pōt/q̄ ſemel tñ naufragiū fecit. Si ad eundē itē offenderit lapidē nemo manū porrigat/nemo miſereatur. Nunc nō excuſari iure nō pōt. Quē ita facti poenitet ut ſanore excuſationis ſe dignū ip̄e nō exi ſtimer. Sed hāc ē nimis qn̄ amicus tuus hmōi facti memoriā n̄ ſolū aliquo mō lris tradi ſed qd̄ ſequēs uita eius faciat obliterari p̄citus cupit. Vale. Chriſtopho. n̄ ade rat cū tuas accepi dño tuo & uniuersę Bōromeę familiā/q̄ & amaui ſp̄/& nūc pluri mū amo: me nō uulgariter cōmēdabis Perusiā. xv. Octo. Mccccxxxvi. anno gr̄a.

Ioannes Picus Miran. Io. Franciſcone poti. S.P. E. XXXVII.

Ratissimā mihi fuerūt l̄r̄atur: nō ob id modo q̄ iam pridē de te nihil au diuerā: sed et q̄ ea mihi significabāt/q̄bus ſum mirifice delectatus; q̄do ea dē et tibi ſunt grata/et deo gratissima eē nō dubito. tu quoq̄ nihil dubites ſi mō q̄ capisti uia prexeris mercedē tuā copioſam i cālis eē futura. Ego nūdū ſaris hēo exploratū eūdū R. o. mihi ſit nec ne. Et q̄tū eqdē aſſeq̄ poſſum cōiectura futurū potius credo/ut illuc mihi eūdū ſit/cām noſti. Hoc ubi certū habuero ſtatim te cer tiorē reddā/ne ſi huc forte ueneris (qd̄ alioq̄n ego ſūmope uellē) aut me hic non in uenias / aut ſtatī diſcedēte me i p̄ſiam tibi ſit redeūdū. Interim domi eē poteris niſi tu qdē aliter ſentias. Sed & illud memineris hēre te uxore cui nō aliter corpus tuū q̄ deo ipſam aīam debes: Eſt illius deſiderio aliq̄ ex pte ſatiſfaciendū: cogitādūq̄ ti bi eſt qd̄ illa ex habitu corporis ex ætate aut appetat aut appetere poſſit. Quid ex pudore ex uirtute non petat. Cur. n. pudeat hāc ſcribere quē & Paulus ſcribit apo ſtolus? Nulla eſt fere res in q̄ te magis ſuſpicer errare poſſe. Et qdē falluntur noſtri homines plurimū q̄ obligatas qdē addictasq̄ ſibi uxores putant ſuas: ſe uxoriſ nihil: Sed poſſe de ſe: quicquid illi cēſuerint p̄ arbitrio ſtatuerē. Deniq̄ tuus totus eſſe nō potes/qui ſemel nuptiarū legibz ſubiiciens uxoris eſſe uoluisti: potes ni hilominus totus eſſe dei quē & tibi p̄mereris dū ut legi. eius obtemperes tibi ipſi etiā i his quæ ſunt dei minus obrēperas. Sed de his alias tecū corā ē ſum locutus. Ego ut primum aer uernauerit hoc eſt inter primos q̄ drageſimā dies: cum me. ſ. ex his gr̄acorū librorū ſciſibus extricauero ſtatim Ferrariā ueniā. iterim ſacris litteris ſuſta: præcipueq̄ euāgelicæ lectioni quæ aīum idē nūc ad deū adducat: quē inde abducere & mūdus & dē mō ille illecebris hīc fallaciis dies nocteſq̄ nō ceſſant. Va le aīa dimidiū meā: & deū ora pro me. Cū primū de mea R. omā uerſus proſectiōe aliquid ſtatuerō te certiorē reddam. Floren. xxvii. Nouembriſ. Mccccxcii.

Paulus

Ioannes Picus Miran. Iacobo Antiquario ſuo. S. E. XXXVIII.

Inter

LIBER PRIMVS

INter voluptates quæ cum erant Florentiæ de Politiani consuetudine maxime con-
piebatur: uiri mea sententia non uero omnium sclarissimi/nō erat illa mediocris quæ tuas
ad ipsam Epistolas graues illas semper & elegantis/ut quæque accepisset/statim
mihi dabat legēdas. Delectabat in illis me uehementer/& prudentia quidam singularis quæ
magnis et in rebus negociisque tractandis a prudentissimis comēdatis & orōnis cultus
atque sobrietas: tū quæ in nonnullis honorificā nri mentionē faciebas/nō solum mihi tuæ
litteræ placebāt/sed in illis quoque ipse mihi placebāt. Scilicet testimonio tantū uiri ceden-
te consciētia quæ nō nihil dissimulās quod sentiret: quod si ipsa se pderet nō magnope pugnās
& ppe modū uolēs fallebat: Ita duplici noīe tibi erāt deulctus inde tuæ uirtutis hīc
collati sæpius in nos nō officii mō/Ad bñficii cogitauī nō semel agere tibi grās per
epistolam ne forte parū gratus aut ne tecū rusticus existiarer: Verū cū tu Politianusque
nō pulcherrimū quoddā iter uos litterarū cōmerciū exerceretis/nolui musis. iportuna
Pica obstrepere/quicquid male uocalis Anser/alterne sibi cōcinētes olores iterturbare: Nota simi-
Alioquin tibi aīum nrm p Politianū nrm patere sciebat: Tū cōsciū infantia meæ inter
prete utebar eloquētissimo. Nūc ab ipso missæ ad nos tuæ litteræ sūt/quæ Riciū nup de-
disti/Iuuenē ingeniosum in quibus tñ tribuis mihi quicquid nec optare aulim/nedū mereri
me credā. Rupit officii magnitudo nrm haftenus nescio an in ciuile/certe non sup-
bū silētiū/nec potui tibi nō agere grās imortales/nō quæ premas me laudibus imodice
eis quas non agnosco/sed quæ ita me ames/ut tuū illud alioqu cōstans robustūque iudi-
ciū tantopere tñ in nobis sub amoris pondere uacillauerit. Debeo igitur tibi super-
quæ uel ego possim psoluere/uel tu facile credere nec est quicquid tam arduū tam difficile/
quod nō equæ p tua dignitate sim facturus/ac pro mea salute. Tu quod in politiano me
possidebas haftenus/nunc uero nihil mutata re tuis tñ rōnibus Pici nomen quod
suberat explicabis. Vale. Ex Agro Ferrariensi die. xxviii. Iunii. Mccccxc. iiii.

Præcellenti atque doctissimo Viro domino Iacobo Antiquario tanq̃ patri.

Ioannes Picus Miran. Andreæ Corneo. S.D. E. XXXIX.

Satisfactū est plane uotis meis abūde satis Andrea carissime. Quod nōquid ex
tuis ad Christophorū utique nrm carissimū lris accēpi istic te cū tuo & cō-
modo & dignitate uiuere. Est. n. fuitque semper hoc a me optatū maxime tibi
eē bene atque beate/& quo nihil demū hēo maius dicere p meritis tuis. Quod quidem
euenturū nūquid dubitauī. Atque hoc unū mihi semper constituit dū uel lingua tibi supstes
eēt ubi gentium fores furus: te in sublimi. Noui quod citra adulationē dictū sit Jani-
mi tui generositatē quæ nihil humile aut plebeiu patiet. Noui uirtutes tuas doctri-
nā mores/atque prudentiā: Quæ omnia te quocūque collineabis facile pducant. Valitudi-
nē tñ tibi timeo tot morbis abineūte ætate ut mihi narrare solitus es i hāc ulque diē
oppressam debilitatā tñ magis quæ fractā/adeo & illa tuū mouit ingeniu/ut uici nesci-
at sed ppetua quadā soliditate sua aduersus fortūæ ictus strenue pugnet. habe quæ
so nō minus ualitudinis rōnē quæ fortunæ: quicquid hē ubi uita deficit nullæ sunt. Quod
uero de me apud oēs honorifice uerba facias facis tu quod p tua & hūanitate & ue-
rere i me beniuolētia debeo: ob id tibi tñ quicquid debet maxime: Sed uereor ne tuā
ipse met telā retexas dū meas ineptias & quæ mihi in ætate teneriore nuge pfluxe-
rūt in publicū euocassunt. n. ea omnia iēpta latis & ierudita uel sic eēt cū eis benignissi-
me decidas nō ea certe sunt quæ eā quā de me isti hoīes orōne tua opinionē iā forte
rōceperūt sustinere possint/Qualiacūque sint mittēda duxi ut tibi uel totius famæ
dispēdio satisfacere. te tñ rogatū uelim ut hæc leuiora pia habeas: Nā si res tandem

Nota simi-
litudinem

EPISTOLARVM

desiderabis meas & grauiora habemus in m̃ibus quæ ad umbilicū nōdum ducta sunt. Et hæc quoq; ip̃ia quæ m̃isimus absolutiorē poscebāt limā. Vex & tpa & p̃hig studia q̃bus maxie iuigilo ab ope me diuerterūt. Redibimus tñ aliqñ ad musas: & si qd excuderimus tuis auribus dignū curabimus ad te p̃tinus delatū iri. Vale.

Ioannes Picus Miran. R. C. C. S. E. XL.

Attheus ñr uir offōsissimus & salutē mihi plurimā tuis uerbis dixit & quo me amore q̃ beniuolētia p̃sequē aptissime declarauit. pollicitus in sup & tuo/noīe studiū/operāq; tuā si qñ his mihi uti contigerit. Cui offō utinam par essem p̃r hūanissime. Suscipi. n. me in tuā fidē & iter tuos cōnumerari & optauī semp & sperauī. At obuiū hēre te ultro me tā benigniter tā amicis tā libalibus pollicitis adeūtē/& q̃ si ad amicitia si licet sed p̃ te licet uocātē tuā/& spē meā & uotū oē supauit. Quid. n. aut. q̃ tū ē ab eo iuitari/a quo fuerat satis nō excludi: Quāq; fecisti rē & si nō me/te tñ dignā. poterā. n. p̃ meis meritis nō admitti. Nō poterā p̃ tua hūanitate ēt nō uocari. Quāobré q̃ tū aut mihi gaudeā: aut tibi debeā quo pacto expli cē q̃ nec cōcipio: Certe ob hæc tāto magis tibi debeo q̃to min⁹ hæc (q̃ nulla ex pte) mihi tu debeas. Neq; n. nimis sunt illa grādia & nimis multa q̃ & Mattheus & amici reliq; rettulerūt ex uolūtate potius q̃ ex iudicio me extimātes. Sed q̃lis tñ/aut q̃tus sum patiāre me quoq; iter oēs eē q̃ tuas uirtutes ut taceā cætera colūt & admirant p̃ q̃s in te ē uidere & qd uincat antiq̃tatē & qd uinci a posteritate nō possit: ut dixerim hoc merito cū in te uihil qd uel in honelto uel prudētia uel doctrina sit positū desiderē. desiderari hoc unū debere ab oībus/ut p̃ te aliqñ iuxta Platonis uotū summa potētia cū summa sapiētia cōiungat: Sed hæc a deo a te interim hoc peto & rogo ut mihi nō referēdæ gr̃æ/neq; n. locus aut p̃ tuā āplitudinē aut p̃ meā tenuitatē sed testādī aī erga te mei/testādæ fidei & obfūatiz occasionē præstes. Expieris Ioannē Picū hoīem supra oēm opinionē tibi deditū & deuotū de quo polliceri magis tibi non potes: sed potes ea omnia qualiacunq; sint quæ sunt in eo quibus tu ipse cum uteris splendoris tui aliquid inuehes sientq; magna cum tua esse ceperint quæ dum sunt mea magna esse non possunt. Vale.

Nota

Io. Picus Miran. suo Alexandro cortesio. S. E. XLI.

Ratissimæ mihi fuerūt l̃ræ tuę q̃s nō ut putas ad ignotū ignot⁹ sed ad amīcū & qd ē ueterē amīc⁹ ne dū ad notū not⁹ nup dedisti/nosti. n. & tu me antea ut icribis/& dignū existimasti quē amares. Ego itidē de tua doctrina atq; uirtute cū a plerisq; tū a Politiano ñro sapius audiui cui⁹ iudicio q̃s ñ cōfidat: fecit ille ap̃d me tuæ p̃bitatis fidē facerē p̃t & ap̃d te ceptæ meæ iā pridē beniuolētiæ. Cui qdē & si erat maxia p̃ epistolā tñ tuā eos scito cumulos accessisse quos cōcipere aīo uel pauci possint. Quid. n. illa suauius: qd eruditius: ut ē docta ut ē amabilis & puccio ñro de me amice magis q̃ uere loquēti largissime subscribēs. p̃fecto nec mihi q̃c̃q; illa gratius a te poterat cōtingere. nec tua de me opiniōe q̃c̃q; honorificētius p̃ q̃bus uniuersis & tibi gr̃as ago q̃ maximas: & quæcūq; aut mea/aut i me sunt debere Alexandro meo me cōfiteor. epistolā q̃ petis ñram ad Laurē. medi. ad te mitto.

Ioannes picus Miran. Dominico beniuenio. S. E. XLII.

Alue mi dñice i dñi sortē electe: gratē mihi fuerūt l̃rę tuę grati⁹ q̃ & corā ex frē dū hagebat & p̃ l̃ras ex Petro an. ñro cognoui firmiori te ē h̃itu corpis & meliori stomacho. Cura si nos oēs si l̃ræ tibi sūt curæ ualitudinē tuā de q̃ p̃fecto nō obid tñ sui sp̃ & sū sollicitus q̃ te amo (amo. n. uehementer) q̃ p̃pea q̃ l̃ras amo

LIBER PRIMVS

q̄ lras amo/q̄s te cū simul p̄clitari & credo & certe scio. Si q̄ de nra in te beniuolen-
tia tibi rettulit fr̄/fidē hēas plenissimā si qd de nris laudibus. tā pax ei credas q̄ ille
me multū amat. Cōmētariolū nostrū nō est q̄ admireris ociosi cū esse uoluimus/&
oīno nihil agere id egimus aīum remittēs porius q̄ intēdētes. Oīno praeludium est
cōmentariorū quæ in platonis symposiū meditamur. Erit in illis qd tu saltē ames & Symposii
platonis
cōmētaria
laudes q̄ oīa nostra amas & laudas. De cōcilio/de qōibus ut puto rettulit fr̄ iā nosti
cur scriplerī me tibi laborare. qd a me petis maxie lubēs faciā cū te itellexero ex ea
q̄ laborasti huc ulq̄ corpīs ibecillitate/in primā opatāq̄ ualitudinē restitutū/quā
tibi eo aīo precor & opto quo mihi tu salutē aī precaris & optas. Vale ex fratta. x.
Nouembris. Mccccxxxvi. Ioan. Pi. Miran. Andreæ corneo. S. E. XLIII.

E T si ad te lras dedi aut raro aut nūq̄/cogitauī tñ de te & tuis rebus aut sæ-
pe aut sp̄. Sed nolo tibi sp̄ uēdere nec prius ad te scribā qd faciā ī tuā uti-
litate q̄ cū scribere potero qd p̄fecerim. Qd si nūq̄ p̄ tuo uel meo īfortu-
nio cōtinget malo credas me nihil potiusq̄ frustra ī tuis rebus laborasse. Sed forte
lætior tibi erit fortūa q̄ aut ipse spes aut illa soleat carmīa nra nō est q̄ tua laura mo-
ret qm̄ reuocata ad incudē sunt ut p̄sius afformētur nec p̄dire/quo nūc sunt uultu
audet ī publicū. Differt at̄ emēdationē instās rō & urgēs noui opis qd habeo in ma-
nibus hortatu Laurētiī medicis in quo dauidicos hymnos nō solū illumino lōgiori Hymnos
iterp̄trato
īnterpretamēto/sed qm̄ quos ecclesia decārat hī a. lxx. uerſi sunt interpretibus eāq̄
trāſlationē plus q̄ sexcētis locis uti parum fidelē hebrei coarguūt ego p̄prietati īni-
xus hebraicæ & chaldaicæ līaturæ cū & sensuū integritati illos ab oī iudæorū calū-
nia assero & defendo. Reliquū nō ē qd scribā: nisi ut me Hermolao quotiēs hoīem
uidestotiēs nō uulgariter cōmendes. fac itē uir doctus & grauis Iaco. uolateranus
amari se a me uehemēter itelligat a quo si ep̄stolas Simmachī ad paucos dies dū. s.
exscribant unq̄ ipetrauerō p̄petuo me sibi bñficio deuinciet. Vale. Mccccxxxix.

Ioannes Picus Miran. Baptista Guarino p̄ceptorī suo. S. E. XLIII.

Q Vid cōtrahis frontē: an q̄ cōtra q̄ p̄ceperis/atq̄ ideo iniuriā tibi īscripse-
rim p̄ceptorī/Si p̄ceptor nō es iure tuis non sto p̄ceptis. Si p̄ceptor es iure
te appello p̄ceptorē. Tu uero qd discipulū renuis/quē tācpe laudas. pu-
gnāt hāc inter se nisi alterū forte amorī est/alterū iudiciū: & cuius laudes p̄dicas ex
beniuolētiā/eiusdē errata uereris ex cōsciētiā: ne. l. tibi pudorē faciāt/q̄ possis forte
laudator nō possis p̄ceptor nō agnoscere. At recipe q̄so me uel hac lege ī p̄cipatū
disciplinæ ut te ego in nra/si qua erit gloriolæ/participatū admittā plagas sustine-
rē solus. Sed quid frigidis iocis moror ardorē/meæ lētitiæ/q̄ ex tuis litteris/ex tua
tā graui tā honorifica laudatione cōcēpi. nunc demū mihi aridet. Nunc mihi est
grata heptaplus mea postq̄ sub tuo p̄conio quasi clypeo palladis iam se ostētat
æmulis inuulnerabilē. Hortaris me tu ad alias hoc genus scriptiones/quod frustra
faceres nisi dū mihi plena adeo cera subscribis igniculos bonę īmittens spei fecisses
me ad scribendū q̄ fuerim antea lōge fortiorē. Adeo. n. tam iudicio tuo mihi confis-
do/ ut quod totius instrumenti ueteris enarrādi onus suscepi. Cui oīno sum impar
iam tamen solito longe fortius feram/quod attinet ad libros fortasse tibi melius fa-
tisfacere si indicē habere eorū libros q̄ sunt apud te qm̄ possent multi ad rē tuā fa-
cere qbus tamē nō egeres/ Laurētiō medici tua p̄dicta uirtus te fecit cōmendatissi-
mū/ Neq̄ unq̄ inter nos mērio de uiris doctis huius ætatis/ quin plurimus ī ore sit
Guarinus p̄sertim cū noster iteruenit Politianus (iteruenit aut̄ semp) q̄ tibi tācū

EPISTOLARVM

tribuit quantum nemini. Vale nostrorum optime atq; doctissime: & pictorium nostrum communes delicias quantum potes meo nomine saluare iube.

Ioannes Picus Miran. Antonio picimāno. S.D. XLV.

Nihil tota uita mihi fuit iucundius his lris q̄s nup̄ a te accepi plenas amoris officii hūanitatē ita sim fœlix ut te nō fallo/nisi mihi ille forte dīes iucundior quo me ipse & Grimānus nescio tu' an meus magis/& uenistis amice: & honorifice salutastis/q̄q̄. n. uelut personā mutuati nō q̄ eratis: sed q̄si nescio quos lepido cōmēto noīum mihi uos exhibuistis/suauissimū tamen uest̄z ingeniū singularis doctrina/amabilis grauitas/liberalis modestia/ingeniū os lepidissimus sermo: Grimannū mihi & Picimannū aptos uerosq; rep̄ntabāt. Quare etsi ipsa falli nomē clatura fraudari tñ uoluptate nō poterā/ q̄ mihi ex uobis debebat: dissimulaŕ noīa potuistis/uirtutē nō potuistis: quā suo se p̄dit fulgore & latere nescit. Illa de rebus physicis tā grauis tractatio/illā acres cōtortē argumētationes illa iudicia castigatissima quos poterāt alios q̄ uos ipsos mihi denūtiare? Gratulabar ego mecūmet tacitus cū uos audiebā/xtati nr̄z q̄ nō unū ut putabā grimannū nō unū Picimannū: sed duos Grimānos duos picimānos secūdiōr p̄tulisset: ut aut̄ mihi nr̄ Politianus quā fuissetis indicauit iā nō tā xtati meā q̄ meo cāpi iudicio gratulari ita mihi agnouisse in uobis oīa sum uisus q̄ in illis. i. uobis cōstātissimo esse oīum testimonio dephēderā. Sed uide ut me agūt transuersum & a tua epistola ad se ur̄z laudes abducant: q̄q̄ & illa eodē quoq; uocat ul' nolentē: sed reprimā me ne uidear q̄li mutua opa uel le laudibus satisfacere q̄bus tu plurimis me cumulaŕ quā siue ex aī sunt p̄pensio ne/siue ex iudicio nescio honori an uoluptati mihi maiori fuerint. Debeo plurimū mi picimāne aīo istī erga me tuos. Sed fac quāso tu quoq; si qñ accidit de me piculū de mea. s. i. te uolūtate. Cognosces hoīem: ita amātē tuā uirtutis & studiosum ut nec ipsi grimāno tuo prias in te amādo sim cōcessurus. Vale. die. ix. Iulii. Mcccclxxxix.

Ioannes Picus Miran. Ignoro amico. S.D. E. XLVI.

Visqs es noster eris/ postq̄ Roberto saluiato nr̄o/ ut p̄ eius accēpi lingrapham es cōiūctissimus legi lras tuas ad mithridatē quas illi absenti redde re nō potui. Amare te in illis cāpi nō tā iam eo nose q̄ te Robertus amat q̄ q̄ te amare lras: Et (q̄ ē principalis) sacraz rerū & legis studiosam eē cognoui. Et quoniā de his quā petebas uisus sum mihi posse aliqua ex pte tibi satisfacere ut hinc bene nostrā auspicerer amicitia/ uolui qđ ego sentire tibi significare. Qđ certe facere longe locupletius/ si hic illos meos oīum hoīum amicos. i. meos libros haberē quos cōsulerē: sed me illi iā Romā q̄si anteambulōes dñm p̄ceŕerūt. & ego ipse hāc petasatus iā & caligatus in p̄cinctu cū essem ad te dedi tā familiariter q̄ festināter. quod petis de Iosepho scias iustū Iosephū apud hebr̄os nō repiri. Sed Iosephī epithoma. i. breuiariū quoddam in quo & multa sunt cōmentitia: & quę de decem tribubus ibi legūtur quā post babilonicā captiuitatē postliminio nō redierūt ea esse notha & adulterina ex hebr̄is mihi plures cōfessi sunt. Quāpp̄ illoz Iosepho nulla oīno fides adhibenda. In Iosepho gr̄co scio eē quādā q̄ de Christo & fidē & honorificā faciunt mentionē: Sed eadē esse penitus cū his quā in latinis cōdicibus legūtur/ nō assererē nisi exēplar. gr̄cū cuius hic mihi nulla est copia recēs legerē: & ut ad ea ueniā quā de chaldeoz hebr̄ozq; litteris desideras percunctatus sum ego s̄pe in mithridatē & multos hebr̄os de his quā apud Hieronymū ī galeato prologo legūtur ubi ille scribit eosdē olim fuisse sām̄itanos & hebr̄osq; charactēres.

Qui amicos dicantur Iosephī liber epithoma est q̄ circumfertur

LIBER PRIMVS

characteres. Eldrā aut post instaurationē tēpli sub zorobabel alias adinuenisse lras quæ nūc sunt in usu nescios se huius mutationis oēs prædicāt & (quod ē maius) p cō-
 pto habēt hīsdē qbus nūc utimur in hebraica lřatura apicibus uřos & Mořem &
 patriarchas antiquos oēs. Cui snīa ut nūc mihi/lubuenit fidē maximā facit scīa ca-
 balæ cuius scriptores q cū ipso Eldra in synodo fuerūt sub ipsis litterarū characteri-
 bus & figuris qbus nūc legē descriptā hēmus dissimulasse Mořem diuina mysteria
 & uolūt & pbat qd ēē nullo mō posset si aliis Mořes ab his qbus nūc utimur chara-
 cteribus usus fuisset. Quo tñ tutari dictū Hieronymū possum/hoc unū habeo qd
 nup legi in cōmētariis libri quē pī antiquus Abraā de creatiōe edidit: dū. n. duas il-
 las & triginta portas quas meminit auctores interpretant/dicūt numex illū ex de-
 cē numerationibus & duabus ac uiginti lřis cōflari. Reliqs aut lras quæ sunt mēsa
 de/phe. chiaph. & nūq duplices dicūtur quas characteres sunt ab epis
 siue præfectis additas fuisse. hoc forte Hiero. itellexit cuius testimoniū & hři apud
 oēs omnibus in rebus debet; & habetur profecto apud me sanctissimum. Alphabe
 tum chaldaicū quod petis/nec a mithridate impetrasses nihil per illū licet ut a me
 impetrare possis a quo posses omnia. Nam ille docere me chaldaicam linguā nulla
 uoluit ratione nisi adiuratum prius/& quidem conceptis uerbis/ne illam cuiquam
 traderem: facere fidem huius rei tibi potest noster Hieronymus beniueniūsq cum
 adesset forte dum me ille docebat/surēs mithridates hominem eliminauit. Sed ne
 frustra omnino scripseris uicarium habeas pro chaldaico arabicum alphabetum/
 quod mea manu tibi annotatum mittitur. Reliquum quod scribam nihil est nisi ue
 cui quisquis sis/esse non posse non amantissimum/li ego te amantissimū esse bonarū
 arum intellexero. Vale ex fratta. x. Nouembris. Mcccclxxxvi.

Aspice su
 deorū in
 humanita
 tem

Ioannes Picus Miran. Io. Francisco Pico nepoti. Si E. XLVII.

Elix es fili quādo nō solum id tibi tribuit deus ut bene uiuas; Sed ut bene
 uiuens a malis tamen ob id maxime quia bene uiuis/interim male audias
 æqua enim laus a laudatis laudari/& improbari ab improbis. Sed nō pro
 pterea te felicem appello/quia hæc tibi calumnia gloriosa ē: sed quia do
 minus Iesus qui uerax imo ipsa ueritas est futuram affirmat mercedē nostrā copio
 sant in cœlis cum male dixerint nobis hōes/& dixerit omne malū aduersus nos me
 rientes propter eum. Apostolica/li nescis/hæc dignitas est: Dignum hēri qui p euā
 gelico nomine ab impiis infameris. Quando apostolos legimus apud Lucam gau
 dentes a conspectu abiisse concilii/quia digni habiti ēēt quibus pro noīe Iesu con
 tumelia irrogaret. Gaudeamus igit & nos si cāra apud deū gloria digni sum: ut ei
 gloria in ignominia nostrā manifestet. Et si quid a mundo durum patimur ac mole
 stum/dulcissima illa domini vox nos consolet. Si uos mundus odio habet/scito te
 quia priorem me nobis odio habuit. Si mundus illum odio habuit per quem fact
 est mundus/ nō uilissimi homines: & si flagitia nostra pensitemus dignissimi oī
 bus usq adeo probis/li quis detrahat li quis maledicat ægre feremus ut ne ille ma
 ledicat/ male agere ipsi incipiamus. Excipiamus hæc potius alacres maledicta & si
 nūca felicitas nostra est ut pro uirtute/pro ueritate/quemadmodum olim heroes
 nostri/uerbera/vincula/carceres gladios sustineamus/satis nobiscū bene actum pu
 temus si uel conuicia hominū improborum/detractiones/odia patiamur ne oī no
 bis merendi occasione sublatā/præmiretiam spes reliqua nulla sit. Si bene uiuentē
 ac homines laudant/porro uirtus hæc tua quatenus quidē uirtus est/ malē te chris

Exemplū
 bñ uiuēdi
 paposto
 los

1010. 4

Nota

Sapientia
mundana
quæ sit

Nota

Apostol'

Prophete
uerba

fito facit sed quatenus laudata est facit dissimile: qui præmiū suæ uirtutis ab hostib' mortē crucis accepit: pp qd & deus. ut iquit apostolus exaltauit eū/ & dedit illi nō mē qd est sup oē nomē. Optabilius igit crucifigi a mūdo ut exalteris a deo q exaltari a mūdo ut iudiceris a deo. Ille. n. crucifigit ad uitā. hic exaltat ad gloriā ille exaltat ad casum: hic iudicat ad gehēnā. Deniq si tibi mūdos applaudit fieri uix pōt ut uirtus quæ tota sursum erecta solū deū debet hñe cui placeat plaudenti se paulisper hoīum gratiæ nō inclinēt: & si de sua et integritate nō pōt: perdit tñ nō de præmio: qd cū in terris incipit p̄solui ubi oīa sunt exigua/ minus erit in cælo ubi oīa sunt imensa. Fœlices cōtumeliæ quæ nos tutos reddūt ne aut iusticiæ flos pestifero inanis gloriæ flatu marcescat/ aut popularis rumusculi uano auctoramēto æternitatis stipēdia nobis iminuant. Amplectamur fili has contumelias/ & de sola ignominia crucis dñi fideles serui sanctissima ambitione supbiamus. Prædicamus inquit Paulus christū crucifixū hebræis qd ē scādālū/ gentibus stultitiā/ nobis aut dei uirtutē & sapientiā. Sapientia ista mūdi stultitia est apud deū & stultitia christi illa ē quæ sapientiā uincit mūdi p q placuit deo saluos facere credētes: si insanos eos esse non dubitas q uirtuti detrahūt tuæ: & christianā uitā/ hoc est sapientiā insaniā uocant: cogita quāta tua eēt insania/ de insanorū iudicio a recte uitæ instituto dimoueri: cū error oīs emēdatione tollendus/ nō imitatione augēdus sit: hñiant illi/ baubētur/ al latrent/ tu ceptū perge iter intrepidus: & de illorū nequitia atq miseria q̄tū ipse deus beas Deo perpēde. Qui sedēt in umbra mortis illuminauit/ & de illorū cœcu trāslatū q in densissimis tenebris deū huc illuc sine duce bacchant/ filiis lucis associat. Sonet uox illa dñi suauissima in auribus tuis semp: sine mortuos sepellire mortuos suos/ tu me sequere. Mortui. n. sunt q Deo nō uiuunt/ & in hoc tēporariæ mortis spatio/ laboriolissime sibi æternā mortē acquirūt. A quibus si petas quo rēdant quo sua studia opa curas referāt: quē deniq finē sibi præstiterūt in cuius adeptiōe fœlices futuri sint/ aut nihil oīno habebunt q rñdeāt/ aut pugnantia secū cōtrouer sag sibi ipsi uerba uelut phanaticorū deliramēta loquent. Neq. n. sciūt ipsimet qd agant/ sed more eorū q fluminibus innatant/ male importatæ cōsuetudinis uī/ quasi torrētis impetu ferunt: & hinc cæcitate eos nequitia/ uñ ad malū. Sathana extimulāte ruunt præcipientes in oē facinus cœci duces cœcorū donec impromissa eos occupet mors & dicat eis: Amice hac nocte repetent animā tuā a te/ hæc aut quæ parasti tuus erunt. Tunc his inuidēt quos despexerunt/ laudāt quos deriserūt: & imitari eos uellēt cū nō pnt/ quos dū poterāt sequi/ psequi maluerūt. Obde igit fili Carissime auribus ceras/ & quicquid dixerint/ quicquid senserint hoīes de te p nihilo habens solū iudiciū Dei spectat: qui reddet unicuiq secundū op̄a sua/ in reuelatione sua de celo cū angelis uirtutis suæ/ in flāma ignis faciēs uindictæ in eos qui nō nouerūt Deū nec paruerūt euāgelio eius. Qui pccnas (ut ait apostolus) dabūt in interitu æternāsa facie dñi: & a gloria uirtutis eius cū ueneris glorificari in sanctis suis/ & admirabilis fieri in oībus q crediderūt. Scriptū ē nolite timere qui corpus pnt occidere. Sed qui aīam pōt mittere in gehēnā. Quāto minus hñ tibi timēdū sunt qui nec corpori tuo pnt nocere/ nec aīæ: qui si nūc tibi detrahūt ex sōne uirtutis nihil detrahent minus si relicta uirtute uirtutis obuariis: nō quia illis uirtutis displicet/ sed quia detrahēdi uirtutis illis temp placet. fuge si tua salus ubi est perdis/ fuge q̄tū potes eorū cōsuetudinē & ad te ipsum rediēs sepe a abscondito ora clemētissimū patrē clamās cū pphie ta. Ad te dñe leuaui aīam meā Deus meus in tot cōfido nō erubescā/ & si irideris me inimici mei

LIBER SECVNDVS

inimici mei/& n. uniuersi q sperāt in te nō cōfundent cōfundant iniqua agentes su-
peruacue/uías tuas dñe demōstra mibi/& semitas tuas edoce me/dirige me in ueri-
tate tua/& doce me/qa tu es Deus Saluator meus/& in te sperabo tota die. fac item
cogites semp instātē mortē:& pūctū scē qd uiuimus & adhuc pūcto mīpus:rum q
sit malus antiqu⁹ hostis q nobis regna mūdi pmittit/ut nobis regna cēlorū eripiat
q falsæ uoluptates quæ iō nos amplectunt us strangulent/q dolosi honores q nos
sublimant/ut deinde præcipitent q lætates diuitiæ/quæ qto nos magis pascunt tan-
to magis uenenāt:q breue incertū/umbratile/fallum/imaginariū ē oē illud qd hæc
oīa simul ēt si ex uoto affluār nobis præstare pnt:q magna his & pmissa & parata sūt
q cōtemptis præsentibus illā suspirāt patriā/cuius rex diuinitas/cuius lex charitas/
cuius modus æternitas:his atq; similibus cogitationibus aīum occupa quæ suscitēt
dormientē tepescētē accēdant/uacillantē cōfirmēt/& rēdent ad cēlū diuini amo-
ris alas exhibeāt:ut. cū ad nos ueneris/qd magno oēs desiderio expectamus nō solū
quē uolumus/Sed & qualē uolumus te uideamus. Vale & deū ama/quem timere
olim cæpisti. Bigus te salutat. Ferr. ii. Iulii. Mccccxcii. FINIS.

EPISTOLARVM LIBER PRIMVS. E. I.

☞ Frater Baptista Man. Car. Ioanni Frācisco Pico Mirā. concordie Comiti. S. D.

Llustris dñe. Nuper audita morte Io. pici auunculi tui uiri
clarissimi atq; doctissimi/sic aīo cōsternatus sū: ut neq; pes
neq; mēs satis suo fungeret offiō. Parū absuit qn & de deo &
de natura sim cōquestus:q; tāū lumen e mūdo tā cito sustu-
lerint tāū Italię ornāmētū:tāā ætatis nostræ gloriā qsi ter-
renæ rei pu. bonis suideāt/nulla habita nri rōne: succiderit:
succiderint inq; dū cresceret:dū floreret:dū copiosissima in-
genii sui fertilitate pasceret uniuersos. Sed recordatus inīæ
Pauli q inquit iudicia dei abyssus multa:cōtinui me/ne ma-

le de deo & de operibus eius impia temeritate sentire: In occasu uiri huius passa sūt
magnā eclypsim studia lrag:sciētia re:q; integritas mor: erat. n. (ut scis) In patruo
tuo sic uitæ sanctimonie cōiūcta linguæ eruditio:& hūanorū diuinariūq; rerū co-
gnitio:ut in uno eodēq; hoīe uiderer uideri Hieronymū & Augustinū reuixisse: At
q; utinā opus illud de cōcordia Platonis & Aristotelis anteq; decederet absoluisset. Platonis
Pollicebat. n. titulus eius oēm antiquorū p hiam & recōditissimā: ac scitu dignissimā Aristote-
lis: re:q; aptionē. Oīa eius opuscula:q; absoluit:quæ ēt imperfecta reliq; sunt oī stu-
dio & diligētia cōquirendā cū a tāta ingenii feclicitate pfluxerint nō pnt/ nō esse cordiā nō
dignissima:quæ ab oī posteritate legant:amētur:& adorent. ad qd offm te puoca perfecisse
re: nīsi te sic puaatum & aīatū satis crederē. Deerat hoc familiæ tuæ decus imortale
ut apud nobilitatē antiquissimā diuitiā: & opū affluentia: rei militaris gloriā: col-
locaret ēt excellētia tātæ sapientiæ:ut oīa quæ apud mortales/summa laude digna
sunt in unā domū tuā cōfluerēt. Te uero Io. Fran. summa ope niti decet: ut patruī
tui uirtutē hereditate possideas:& ut spīritus eius in te duplicet:sicut Heliaz spīrit⁹
in Heliseo:hoc a te expectamus:hoc requimus:cū eius opuscula collegeris:precor
ut me quoq; participē reddas:& erit mihi operæ precii istuc tāta uoluptatis gra-
tia me cōferre cū sciero. Distichū in laudem eius ex tempore factū qd non placeat:
tū subiiciā. Vale princeps optie & me ama. Matūx die. xxvii. Nouē. Mccccxciii.
Picus Ioannes/cēlos:elemēta:deumq;
Doctus:adhuc iuuenis sanctificatus obit.

Frater Bapti. Man. Car. Ioāni. Frācisco Pico Mirā. Cōcordiā Comiti. S.D. E. II

Illustis comes Io. Frā. dilatio honestissima tuarū rñsionis credi fecerat lras meas i uia pisse: & dū ppter ea nouas ad te dare statuerē: iāq̄ incepisse eas exarare: supuenerūt tuarū desideratissimā: ornatissimā: iucūdisimā nocte. Isecuta: credo ex eo q̄ die cogitauerā dormiēti mihi sub aurorā tpe quo cerni somnia uera solēt uila ē imago patruī tui iā uita functi supuenire: & mecū multa de angelorū natura: de spiritū aeriorū: ac terrestriū: aq̄ticoz: & speciebus noībus: officiis cū summa utriusq̄ nrm uoluptate differere. Et cū eū iterrogassē cur balbus eēt (balbus. n. uidebat) id signū eē rñdit īpfecti & iabsoluti sermonis: quē de rez natura: & de phia iā dudū incoharat. Videbar accēsus desiderio pcūrādi de reb' occultis plurima: quaz nobis mortalibus mirabilia sunt & ignota & nescio quo pacto id primū occurrit qd. s. amuleta pdesent īfantibus: & corallia & id gen' alia: quaz īfantulorū collo alligant: rñdit ī his aliqñ aliqd uirtutis īesse & hoc ad magiā naturalē p̄tinere sed ut plurimū dānatas cōsuetudies & supsticiōes eē. his dictis euauit. & ego exp̄gefactus diu multūq̄ cogitauī: quaz collocuti fueramus īnōnis: qā nō īania eē sed pēsi aliqd hīe uidebant. Scribo at̄ hoc nō q̄ īnōniis ullā fidē adhibeā: id. n. ē & a p̄fessione mea & a natura alienū: sed qā nō satis mirari possum quonā pacto fiat ut dormiētes disputēt: doceāt: dīcāt. & ea plerūq̄ faciāt: quē a uigilātibus fieri sit īpōssibile uel certe difficile habēt certe nescio qd diuinitatis aīa nra. & si sancta ac pie uiueremus nec tot negotiorū ambagibus circūagerent aī nri: haberēt nobilcū spūs sepati magna cōmertia. Sed de his haftenus. Q d uelis ut scribis patruī tui uitā cōscribere & laudo & ut maturius id agas hortor: & obsecro id. n. officiū tibi maxime cōgruū: & tibi pluribus d̄ causis ē assumēdū: nā & stilo & eloquētia plurimū uales qd ē naturā & industriā & dei donū singularē. Itē q̄ gētilis ei' sis: & tā mirabili uiro arētissima cognatione p̄pinquus: quo sit ut eius gloriā nō eē p̄iceps nō possis. Nec ullo mō pati debes ut clarissima familia tua: q̄cūq̄ tāti ornamentī ac splendoris amittat. Accedit ad hāc q̄ nulli magis q̄ tibi nota eē debet eius uitāq̄ tibi iā pridē imitādā p̄posueras: & qdē sapiētissime: erat. n. egregiū quoddā sanctimonīa & religionis exēplar. In quo totius sapiētīa lūmē apparebat. Dicā ergo tibi qd xps dixit apostolis. colligite fragmēta ne pereāt. & id tāto studiosius agēdū q̄to nobis: q̄ supstites sumus & futura posteritati magis ē pfuturū. Proculdubio & si uideo magis ei gratulādū q̄ postq̄ tā breui nauigatiōe tm̄ spūaliū opū cōgessit tā scēliciter ī portū puenit: nō possam tm̄ de tāti uiri iactura tecū nō dolere: Mors Georgiū Merulae primū cōdiscipuli: postea p̄ceptoris mei (nā sub Gregorio Tiphernate cōmilitauimus) tristitia me affecit: sed erat ille iā grāduus & senio ingrauescēte iā inutilis & functus offō. Hermolai & Politiani duorū illustriū uiroz lāmabilis occasus: attulit & mihi & oībus l̄ratis graue cordoliū: sed altius hoc uulnus īsedit: & lōge maiore ī Pico nro iacturā passa ē res l̄raria. Eloquētiā cāpi lugēt: mathematicaz artū studia cōciderūt. Phia oīs ac methaphysices & thologia altissimā speculatiōes: q̄s ille āplificare ac illustrare iā cepat: deiceps obmutescēt. Sed parco iā ne dolori iusto plus īdulgeā. Curādū magis ē ut ei & scīaz studiis ac exercitiis & morū integritate ac religiōe similes euadamus & parī cū eo negociatiōe ditati: pueniam' olī quo ille iā puenisse se gaudet. Quā primū potero ueniā ut diuini eius īgeniū reliq̄as īmortales: quaz apud te sunt uideā & adorē. Interea scribēdā eius uitā da operam & me ama. Bene ualeat. D. tua: cui me cōmēdo. Mātūz die. iiii. Ianuarii. Mcccxcy.

Hermolaus

Qui p̄ceptor fuit
rit carmen

LIBER PRIMVS

Hermolaus Barbarus Io. Pico Miran. S.D. E. III.

TV uero Pice adeo nihil mihi debes: aut silentii: aut officii alicuius erga te mei noſe: ut mihi lras tuæ magno et rubori fuerit: q negligentiã meã p tua deprecariſ apd me: cū utrūq a nobis apud te prius q̄cūq mercede redimi debuerit: hæc igenii tui bonitas: dos: æqtas: Agnoſcis alienã culpã cū aut uitã aut p̄iri certe poſſis: i mutuo criẽ ſollicitus es: q & añ categoria & cã et meliore ſecurus eẽ poteras: aut reus eẽ uterq̄ aut nō tu. Alioqñ iã qđ ad te attinet purgaſti. Reliquũ eẽ ut & ipſe ſatiffaciã. Sed qđ a me ad te potiſſimũ ſcribi pōt: i hortabor ut lras amar pgas i qbus es eminẽtiſſimus monebo ut uirtuti & bonis moribus idedaĩ i qbus tñ p̄fecitſi ut difficile cognitu ſit. utri p̄hiã p̄ri maiorẽ opam ip̄ederis. ei quã ſpectati uas & iſtrumẽta cōtinet an ei quã dogmaticẽ paræneticẽq̄ cōplectitur: oĩo ſummũ & humano captu maius eẽ: qđ tu aut genio aut certe opifici tuo debes tã tenera æta te cōſecutus qđ extrema ſenectute ipudẽtiſſimũ ſit optare. Nō ſunt hæc Pice tua: natura ſunt: dei ſunt: q̄q̄ ſi aliqd tuũ eẽ hæc maxie tua ſunt. Vide q̄tũ min⁹ tua dici p̄nt nobilitas fortunæ: ualitudo: forma: qbus bonis tã nulli cedis q̄ nec illis: quã magis tua ſunt huc te hortor cōuertere: hoc diu & noctu uolue/ q̄tum nomẽ ei ſis qui te uſq̄ adeo ditauit ut nec ſoluẽdo nec exputãdo ſis unq̄ fururus: quã poſſides. Cogita q̄ tũ poſſit: q te iſta poſſe uoluit: quãtũ amet: q te de tã multis milib⁹ ſibi legit: q ſenẽ puer fere uinceret: quiq̄ nōdũ ephebus eruditorũ hominũ coronas i admirationẽ doctrinæ tuæ uerteres. niſi hoc uides/ niſi eſtimas iã nũc affirmo tibi & libera uoce prædico/ te non tantũ eſſe quantũ es. Immenſum & infinitũ eẽ qđ mihi de te pridẽ ſponondi/ & ſpondeo: ſed opinionem præſumptã nec oratio: nec prædicatio conſequitur: facio ego ut ſolent: q̄ quãto plus aliquẽ mirant/ & explicare uolunt qđ ſentiunt: eo minus id aſſequunt/ qđ uolunt. ut q̄q̄ magnũ aliqd animo cōcipiunt: uerba tñ deſint/ & moliri poti⁹ q̄ dicere potuiſſe uideant. Proinde tu ne hæc auſculta quã nũc de te ſcribo forãſq̄ p̄mo: ſed illa poti⁹ intellige: quã intus d̄ te ſolus & tacitus loquor tanto hercule maiora quanto cogitatio ſermone hoc eſt. Marſilium ſaluta & ſaluaĩtũ tuũ. De Politiano nihil opus eſt labores quia breui (ut audio) mecum erit. quo nihil mihi poterat in hac legatione tota iocũdi⁹ accidere bibliotheca iſtic in dies maiorẽ & ornatiorẽ iſtrua tã gaudeo ut nihil ſupra: debẽt Florentinũ litterarũ: & inter Florentinos medicib⁹ & inter mediceſ Laurentio: q̄ gentiliũ hoc familiæ ſuę decus/ nō minori cura fouet/ q̄ rem publicam cuius adminiſtrandæ conſtituendæq̄ ius habet. Vale Mediolanũ Kalendiſ Ianuarii. Mccccxxxvii.

Hermolaus barbarus Roberto ſaluiato. S.D. E. IIII.

Alleris ſaluate ſi qđ aliud præter occupationes meas ſuſpicariſ fuiſſe: q̄ obrẽ tibi nondum rñderim: uulgaris hæc & iacta ſilentii redemptio: Sed me hercule tã uera ut niſi tu eã p̄bes de meo i te amore: ſide: ſtudio male meritus eẽ uideariſ. gratiſſimæ mihi ſemp litteræ tuæ oẽs: ſed ille ſupra modum: in qbus mirandulani mei nomen atq̄ mentio nihil eſt uno eo miri⁹ in litteris: nemo quẽ laudari ornari in cẽlum tolli malim: nemo a cuius prædicatione digredi minus poſſim: in quo ſum fortãſſe: nulli tñ eſſe uideor inrẽperans: tã multa in eo laus: tam nulla fini ut iã & ambitioni & aſſentationi locus deſit apologiã ei⁹ legi: & i ea me qđ ille mihi tantũ tribuit tã parũ merenti⁹: cur ordinario teſti ne dicam gregario tã honorifica præſatione denunciãt. Illo præſertim opere quo nihil ſubtili⁹: uehẽmentius: acuti⁹: de quo tamen ſati⁹ eſt iudiciũ meũ: differam tantisper dũ plane

EPISTOLARVM

rotū plego. Quā autē rescire cupis qd agam: ecquid aliud possum dicere q̄ studeo: publica qdem curatio: non nihil instātia ille meꝝ detrahit imo studiis nō instātiꝝ insto enī acrius & pensum exigo acerbius q̄ mihi hīs maior abstulit assiduitate latio quāto mihi negociorum plus accessit: tanto audivitatis & alacritatis plus inculsit. Itaq; ferias illas omnes quas ualitudini priuatus homo dabam in publica distribuo: itaq; mihi ex una causa deperit ac decedit alia ratione corrogo. Credo alias ad te scripsisse aut dixisse tibi: qui ex me audierint instrumentum Aristotelis ita enī logicen peripathetici fere appellant: itemq; libros octo de auscultatione physica: & tris eius rhetoricos in latinum a me pridem conuersos esse. Dioscorides iam perfectus est manus ei nunc a me summa imponit: parata: filia dos est: p̄pediem locabitur. Tū leuatus onere Aristotelē aggrediar totus totū: q̄ nisi alio me deus aduocet: ab Dioscoridis edictione biennio fere p̄dibit absolurus utiq; in logicis: & cum eo cōmētariis: quos in posteriores analiticos iā p̄fecimus. post emissā hāc inibo naturalia & diuina: Itē Rhetorica & Poetica p̄tī cōmētationibus p̄tīm ānotationibus oīa eius philosophi uolumina p̄ uirili mea iustruēs. Sūt. n. & in p̄blematis & in animalium historiis nōnulla: quā claritatē lucēq; desiderāt ea cursim & breuīs annotationē lumine p̄terfluā patus: Nihil p̄terea nouū aggredi tota uita: & enim cōprimēda mihi est audivitas imo improbitas hāc īgeniū nedū rectibile ac fertile hēri se uult. i. opus & ambiciosum eē uideat̄ quotidie uerius expior q̄ dici solet paria eē amplecti oīa & nihil. Vale Mediolani. xii. Kal. Nouembris. Mccccxxxviii.

Hermolaus Barbarus Ioanni Pico. S.D.

E. V.

Examerō tuum nudiustertius ad nos saluati opa delatū ita auide legi: ut prima statim die nec tota sine interpiratione totū hauseri. Tria me in eo mirifice delectāt: primū q̄ oīo tua docet & mouet: id qd' & i sacris lris ueteres theologos: & in p̄hia et naturali pythagoricos & platōicos obseruasse cōstat recentioribus in docēdo tm̄ ludātibus alterq; qd' in tāta reꝝ copia & īpunitate diripiendi tā castas & inocētes manus habes: ut in hoc scribēdi genere te ipm̄ non aliū secutus esse uideare: atq; hoc iā nec cū ueteribus nec cū neotericis cōmune: sed tibi peculiare atq; tuū est: in quo qdē (sensem tibi meū aperiā) ita sum affectus: ut qm̄ hāc priores illi nō dixerūt q̄ tu dixisti: nihil fere dixisse mihi uideant. Tertiū q̄ uideo te nō tā Aristoteli q̄ Platonis & sectarū eius sacris inītiatū: plenos inde haustus in hanc lucubrationē cōtulisse. omitto q̄ multa ex Plotino egregia q̄ cursim & eleganter attigeris: ut q̄cqd fere q̄tuor eius & q̄nq̄ginta uolumina in sex nouenarios a porphyrio digesta cōtinēt nō plus legisse q̄ edidicisse uidearis. Nec illud p̄terire possum: q̄ inter nouos & ueteres theologos ita mediū te geris: ut nec illoꝝ simplicem maiestātē oderis: Nec horū ambiciosa subtilitate rapiaris. Ita fit ut dum alteros imitari uis: alteros potes: utriusq; generis optima decepteris: id qd' in ipsa quoq; dauidici poematis enarratōe factus te spamus. Vale. V. p̄rid. no. Septē. Mccccxxxix.

Hermolaus Barbarus Io. Pico Mirandulæ. S.D.

E. VI.

Plato

Salue hūanissime Mirādula. Ego uero de te tā libēter ubiq; p̄dico ut nihil maiore uoluptate faciā: nō solū qd nihil (ut inq̄d Plato) iocūdus audis q̄ ueritas. Sed et̄ q̄ ut Palemo inq̄t multo ē dicere q̄ audire uera iocūdus. Accidit q̄ labore nullo ut est apud Elchilū Menādrū & Euripidē s̄ape et̄ non q̄lita ueritas p̄dit inuitissimo et̄ plerūq; hoī exprimit̄ nullis q̄onibus sed sua tm̄ ui. hāc est tyrānis illa: quā tu cādorē tuū secutus humanitatē & bonitatem interpreta ris: &

Eschilus
Menāder
Euripides

LIBER SECVNDVS

ris: & Hercule tu iam tātus es ut qui te non laudat: iudicio & existimationi suæ de-
trahat rem suam agunt: rationibus suis consulunt: suam famam redimunt: qui fa-
ment & cupiunt tuæ. Multa sunt in diario suo nomina quæ tu nescis tibi creditores
tui debent: Multi cōsiliū Prōdici sequuntur: Dant ut accipiant: manus manum
scabit ut Epicharmus recinit: quanto sane creditoribus: id est laudatoribus tuis mi- Epichar-
mus
nus debes: tanto plus tibi: qui eos uelint nolint creditores facis tuos. o inauditum
genus æris: alieni creditores esse non esse debitorem: Sed occupator sum q̄ ut tecū
diutius lūitare possim. At tu q̄ solutus es dii boni ut quenquam patiāre feriantem.
hactenus obsecro me tuleris longiorem iocum aliquem. ut admittas non postulo:
oscitaciunculam breuem postulo. Vale cum Politiano meo. Romæ idibus Au-
gusti. Mccccxc. VII

E.
Hermolaus Barbarus orator Venetus Patriarcha
Aquileiensis Io. pico Salutem. D.

BEne est: bene conuenit: qui multum amas multum ut mihi pontificatum
Aquileiensem congratuleris multo etiam maiora mihi tribuas & omine-
ris: q̄ aut possim optare: si sim cupidissimus aut promereri si modestissi-
mus: Scio pietatem tuam erga me: uideo quanti me facias. Agnosco uim amoris
tūi: nihil habeo compertius: utinam aliquando sit ut mihi tecum uiuere de natu-
ra: de deo: de sanctis moribus philosophari liceat: quantum hoc cupiam: quantum
secundis meis rebus accessionis factum iri iudicem si hoc eueniat: nec possum ex-
primere nec si possum hoc utiq; loco uelim. obsecro si me unquam beniuolētia tua
dignum existimasti eodem numero & loco etiam meliore si fieri potest apud te cē-
seat. Her. & sacerdos ut quem paganum sæculi dilexeris militem Christi factum ar-
dius colas & cariorem habeas. Ego te & clarissimas uirtutes tuas tam possum nō
prædicare non admirari non tollere quam tu non augere si assentior aut mentior tū
bi hoc est doctis omnibus sim contemptui tenuit me pridem sup te rebusq; tuis.

Nunc stupor & est asis scientiæ: patienter hæc leges
nec exaltatum erit cor tuū nec elatos habebis oculos: cur enim tibi placeas qui no-
ueris hæc bona: quam possides non tua: nec de peculio tuo esse: sed profectitia & do-
minica ignosce. Rapuit & euexit me transuersum ueritatis aquilo & caritatis fauo-
rius. Vale. Ro. pridie Kalen. Apriles. Mccccxci.

Frater Baptista Carme. Io. Fran. Pico. E.

VIII.

Illustris comes ac domine Patruī tui uiri doctissimi ac eloquentissimi apo-
logiam uel magis apologiæ prologum legi: tanta animi uoluptate: quāta
ueritate subnixa est: quanta luculentia splendet: quanto amore ac reueren-
tia eius auctorem semper persecutus sum. Sed eam legendo dum cupio sedare si-
tim: sitis altera creuit: desiderium scilicet uidēdi reliquum. quod cum tuæ dignatio-
nis munere consecutus ero magnam sceleritatis partem adeptum me putabo. Su-
per gressus est patruus tuus Ioannes Picus iudicio meo omnis ætatis nostræ phi-
losophos his potissimum rationibus: q̄ aliis in Aristotelis & peripatheticorum tā-
tum dogmatibus æuum consumentibus: ipse herculea audacia omnium philoso-
phorum sectas ac familias ueteres ac nouas miro ingenii uigore scrutatus est. & q̄
neotericis nullum orationis florem sequētib; ipse ita philosophiam cum eloq̄

q̄ iii

quentia coniunxit ut antiquam & ueram academiam instaurasse dici possit: quæ rã
to maiore admiratione digna sunt: quanto celeriore studio & paucioribus annis ad
tantam uirtutis & gloriæ sublimitatem ascendit. nec uidetur scientiam ut cæteri la
bore ac studio multisq; lucubrationibus quæsiuisset: sed totã simul casu repperisset
ut his accidere solet: quibus lōge aliud agentibus ex insperato thesaurus occurrit.
Fœlix ergo tanto alumno tua familia. fœlix nostra ætas tanto uiri huius illustrata
splendore. Vale princeps dignissime & memento quantũ te niti oporteat: ut patrũ
habearis dignus imitator. odio habeo ista locorum interualla. Cupio enim tecum
esse: ut possemus studiorum tu meorum & ego tuorum particeps esse. Iterum be
ne uale & deum time. Mantuæ. die. xxix. octobris. Mccccxciii.

Mattheus Vero. canonicus regula. R. o. Saluato. S. D. E. IX.

nterpretatio lex dierum: quibus deus condidit omnia Io. nostri Miran.
quam dono mihi misisti: ab illo Heptaplus inscripta atq; notata & si plac
ne huiusmodi sit ut a legente & percurri simul & intelligi haud facile que
at ita me tamen initium operis incendit & traxit ut cupidus finis anhelum nusquã
spiritum retinens: illud nō tam degustauerim: quam certe uotauerim ruminandum
per moram acriori deniq; studio & longiore lucerna. Visus est mihi Io. hic noster
non modo philosophiam omnem & quicquid naturæ legibus continetur callere
ac bene sapere: sed super humana etiam sese attollere: peruolare sublimia: & arcana
mysteria sacramentaq; cælestia ad mysticos sensus allegoriaq; flexisse: quæ nostri
temporis: qui sapientes habentur & eruditi: uix aut notant aut proflus intentata p̄
tereunt: difficillima atq; cælestia hic enucleat: & quantum res patitur: sole splendi
dus aperit patefacit illustrat: & quod mirabile est iuuenis adhuc & in sæculo agēs
apud Dionysios: Hilarios: Damascenos: Aurelios: Ambrosios: Hieronymos & præ
scos huiusmodi reliquos sanctissimos: & rarissimos uiros se proxime iungit: quem
omnis sit admiratura posteritas: cum liuor quieuerit: & auctoritatem dies læta præ
scripserit. Quid supreme Deus daturum illum arbitremur si par aīo ei uita cōtoge
rit: qui prima barba quod in Origene atq; Hierony. obstupescit antiquitas latinis
litteris græcis æque eruditissimus iam sit hebræaq; nec ignoret: etiam in sacris præ
terea tantum equidem possit quantum uix credibile est quenquam alium possen
rum quicquid deliciarum expectamus in proximum de psalmis carminibusq; Da
uid quæ tractat iam pridem interpretatur: & explicat: rimatus infinito labore: quid
latini omnes græci: hebræiq; super iis scriptum reliquere: ad quod negocium perfi
ciendum lætor meo hoc tempore nostro in fœsulano cœnobio ocium sibi delegerit
quem plane & uidere: & audire fœlicitas est: habeoque itaque tibi mi Rob. gratias
quantas sane possum: qui imprimis opus tam diligenter & emendate curaueris im
primi: quod ad communem utilitatem & generosi tui animi laudem spectat: subin
de q; me protinus illo donaris: in quo ut gratus tibi si quo modo possum uidear en
nostrum aliquid accipe: quod uicissim legas & forte degustes: cæterum uale: & fœ
lix in Christo age. ex abbatiā fœsulana.

Hermolaus Barbarbarus Ioanni Pico. S. D.

E. X.

On me latet: neq; unquam dum patauī uitam degeres latuit Io. Pice Mi
randula: quanta esset ingenii tui præstantia: quantaq; facunditas: quod tu
cum pluribus rebus semper: tum uel maxime hac tua eruditissima in mo
sen enarratione

Ingenii
Mirandu
lani osten
tatio

LIBER. SECVNDVS

len enarratione planè indicasti. Eam, ut de me ipse loquar omnem meam opinio-
nem: quam de te pridem conceperam optimam non confirmasti modo uerum etiā
mirum in modum. fouisti auxisti & ad apicem quoque euexisti. Profecto adeo sum
hoc tuo in opere legendo delectatus: ut nihil aut præstantius aut dignius haberi
posse existimem: quod ab omnibus sit aut legendum aut audiendum. Nam cum hoc
tuo luculentissimo opere complura laude digna esse noscantur: quæ siue coniuncta
modo seu per se etiam singula plurimum ualerent illud in primis uidetur quod ut diuini
non ut humani ore (ut inquit ille) diuino es locutus. Præterea tam tu sis ade-
ptus in enarrando moeos enigmata facilitatem: quam Iesus Christus tibi uni be-
ne alioquin de exmerenti concessisse uidetur. Præterea nemini non ignoro enim
hoc potius supra cælestis cuiuspiam naturæ esse munus quam inferiori ulla incom-
paratum. si quidem non fieri posse humano ingenio quempiam per hos tuos: qui
pauci sunt annos/tris linguas percurrere ne dicam quidem latine callere ut tu calles.
Deinde eas etiam pernoscentem tam abstrusos tanque reconditos sensus moeos/
soluere pariter & interpretari: demum non inculte neque barbare. Sed romano & la-
tino sermone loqui & scribere: quæ aggressus es. Ira. n. ut tu scripsisti: paucis quos
æquus amauit Iuppiter scribere contingit. Quare te ut alterum Hiero. trium lin-
guarum peritissimum posteritas commendabit. Proinde tibi gratulor quod nomen
æternum/semperiternumque reddidisti. Et. n. hac tua utilissima lucubratione tan-
tum sint tibi debitori omnes litterarum studiosi quod eam omnibus legendam dedisti:
quantum Platonis/Aristotelisque uniuersæque peripatheticorum scholæ se debere
fatentur. Quorum in numero me ascribi uolo/ quandoquidem tui amantissimus/
tuique studiosissimus sim/semperque etiam fuerim. Vale: & me tuæ præstantiæ com-
mendo plurimum. xii. Kal. Octobris. Mccclxxxix. Venetiis.

Tuus quantus quantus est Sebastia. priolus clarissimi Petri

Sancti Marci procuratoris filius.

Hieronymus Donatus Roberto saluato. S. E. XI.
Rouocatulum abate in amore grandibus blandimentis paulo ante sua-
uissimo heptapli munere. Dein proximis humanissimis & elegantissimis
litteris tuis utrunque per se satis esse potuit ad omnes amicitia numeros
complectendos. Accessit eodem seraticus noster in litteris & moribus tam probus
quam elegans uis etiam causa te non sum opere amare non debeo: ex quo quan-
tum humanitati tuæ debeam/ malum mihi conscius esse/ quam ad te scribere. Pici er-
ga me beniuolentia iam ante perspecta uel infide testimonii tui gratiorem apud
me iudicaturam meretur. Scio quanti facere debeam amari & laudari ab eo homi-
ne in quo doctrinarum & tantorum præcia cum summa xui nostri gloria consense-
runt. Libus Heptaplum admirari magis quam iudicare conuenit. Ad scribendi ge-
nus me mihi delectant. non aliunde uberiores segetes uideo & doctrinæ & eru-
ditionis quam ex sacris litteris. Sed ea audacia foelix est in paucissimis inter quos
picus meus. solum quantum potes meo nomine saluare iube/ uel hoc ipso mihi ma-
xime carus sum: quod cum uelementer amo. Tu Saluate mi tantum tibi de me polli-
ceberis quamquam præstari conuenit ab homine amicissimo/ & beniuolentissimo.
Vale Mediolani die. xxy. Octobris. Mccclxxxix.

EPISTOLARVM

Baptista guarinus doctissimoprincipi Io. Pico Miran. S. E. XII.

Pictorius noster suo sibi celeriusculo gradu proximis diebus tuum ad me munusculum attulit: hui quid dixi munusculum ob numerum chartarum? munus potius maximum ob latam multiplicemq; scientiam/ & facundiam libelli tui: de quo quid attinet a me multa scribi cum omnium sententiis: quorum sunt in albo iudicia iam sit assecutus ut nec laudatione crescat nec uituperatione minuat. finiam uno uerbo ex tuo (quando ita uis) præceptore factus sum tibi discipulus. Itaq; caue alio post hac nomine me appellasses. per nostri auditorii haledonia plegi omnia: relegiq; addidici multa: didici pleraq; ego antea tam te amabam q; qui maxime. Nunc de hoc munere te plus etiam hoc est supra uires amo: & ingenium suspicio tuum. Ita fac mi Pice. perge his monumentis: cum de reliquis litteratis: tum de sacra philosophia studiosis quæ uera est germanaq; philosophia existimanda/ bene mereri teq; eripere moribus edacis æuiscito autem expectari a te maximæ: ut ab eo in quo exultam humanitatis elegantiam cum reconditione q; ferant hæc tempora philosophia coniunctam intelligant oēs. Si quid istic est boni libelli quod meorum studiorum iteresse arbitreris/ meū quoq; animū eo cibo parascipia: Nosti huius urbis librariā inopiā. nosti & meū stomachū iuuant noua magna tamen vasa. λαια au didratē exaurant tenes quæ sint. Intelligenti pauca. Magno Laurentio medici/ si ulla dabitur occasiuncula: quod absq; molestia tua siam me commendes rogo. hols. n. in tanta fortuna & doctrina admiror & uirtutem tacitus ueneror. Vale decus musarum. Ferra. Kal. Nouēbris. Meccclxxxix.

Christophorus Landinus Roberto saluiato. S. E. XIII.

Quæratum quāq; iucundum præclarissimum mihi tuum munus fuerit/ ne altera quidem iliade satis pro rei magnitudine exprimere posse confidam. Quid enim ante te cum liberalissimo homine: tum doctissimo uiro conuenientiū proficisciaut ad me litterarum cupidissimum expectatus afferri potuit: quam pici nostri uiri in omnibus litteris ad doctrinis nostra ætate facile principis exacta illa in moles genesis heptaplas: mirifice conscripta. nam cum apud infinitos pene hebreos/ plusimos arabas/ græcosq; ac latinos. nō paucos docte distincte/ eloquenterq; eam rem ita tractatam uideamus ut ne uerbum quidem addi posse crederem: ipse tamen nouo pene argumento/ uniuersam rem exordiens atque insolita eodem uia perueniens/ quæritissima iam & apud omnes uulgata uiderentur ita descripsit/ ut etiam qui doctissimi sunt ueluti noua atque inaudita admirentur. Quamobrem me qui nunquam ethusiæ fines hæctenus egressus sum per omnes terrarum regiones atq; tractus nullo equo delatum/ nullis iumentis prout etum: si perpetuo rationis suæ uehiculo allectum: nullo negotio prouexerim ac deinceps continente relicto non arioneis delphinis/ ne dicam humanis nauigiis/ per omnia maria sua enarratione ueluti neptunio curru nectatum perduxerit. hæc pfecto magna omnibus atq; incredibilia uideri possunt. Verum alia sunt maiora atq; maiori admiratione digna. Nam ab aquis elatus/ nescio an olorinis pennis. an dædaleis pegaseisq; alis: per omnem ætrem: per omnem æthera: ad summum usq; corruptibilium

Notanda
similitudo

LIBER SECVNDVS

publium rerum culmen/non dicente modo illo: sed subuehente perueni. stupore extremo res profecto digna est: mundum hunc inferiorem atq; elementalem peragrassse. Sed longe maiorem ad caelestem peruenisse: lunæq; orbem primum mercuriiq; deinceps/ac Veneris penetrassse: solis radios uidisse: Martis ardores sensisse: ac postremo & Iouis salubres: & Saturni graues radios cognouisse. Tum postremo octauam illam sphaeram ardentibus stellis refulgentem: hosq; omnes caelos non simplici uniformiq; sed triplici triformiq; motu rotari animaduertisse: quæ tamen omnia in sensus nostros quis cadere ignorat? Tertium autem mundum idem ita prouolandum mihi dedit ut consopitis omnibus sensibus (hi enim huiusmodi in spectioni obstant potius quam prosint) sola mente: sola enim ea hæc tanta spacia peragantur & conspexissem profecto/& perspexissem. Sed illius acies ueluti nostra ad solis radios cecutientes tantum splendorem sustinere non potuit. Quapropter quicquid in huiusmodi peregrinatione/seu ut uerius loquar in patriam reditu uel me latuit/uel oculos nostros effugit: non index ipse illis cui indicabatur in culpa facile deprehenditur. Nam Ioannis Pici Mirandulæ diuinum ingenium omnia demonstraturum se & recipit & præstat. Quid igitur mihi Roberte est? quæ tibi debere non fatear/ranto munere a te ditatus: quod quidem ego quam primum gustare coepi: tanta semel auiditas excitata est in mentisq; ex pabuli suauitate epulandi amor: ut omnis moræ impatiens: nihil malis mandendum mandauerim. sed uelut auiditissimus iuuenus cuncta solida deuorauerim. Verum cum continuatâ lectioe rem uniuersam peregissem eiusdem pecudis more congestans in stomachum ad os reuocans diligentius ruminalsem: tunc uero mira apparuit suauitas: tunc qualis nunquam stupor incessit. At dices. non ne antea hominis doctrinam admirabar? admirar quidem ita illum in omnibus disciplinis uersari/ut in singulis tam excellere uideretur. Nullus cum in physicis nullus in mathematicis disputantem locus fugiebat in metaphysicis uero & in omni theologiæ genere/siue eam quæ ras: quæ a Mercurio excitata/& a Pla. consummata est: siue nostram atq; christianam omnium excellentissimam. atq; uerissimam: nihil nostra hæc sæcula / & aliquot etiam superiora illo eruditius uideretur. Sed ne forte putes (quo uitio plarim nostrum elaborarunt) ipsum a sapientia eloquentiâ se iuxisse: non ne & grauissime. & copiosissime: prætereaque ornatissime omnia describitur præcis illis oratoribus iure suo optimo admisceri iam potest. hæc igitur ita de illo hæcenus admirabar ut nihil huiusmodi adinventioni addi iam posse putarem. Verum sua heptaplo perfecta admirari iam cepi q; illa superiora admirarer. Quapropter neq; temere neq; sorte quadam/sed deo ita iubente/euenisse crediderim: ut diuinus hic uir tribus his nominibus insignis euaserit. Ioannes enim siue dñi gratia siue in quo est gratia/siue cui donatio a deo facta est/interpretatur. Quis non uideat non portuisse eum quam assecutus est doctrinam siue præcipua maximaq; dei gratia assequi? In pico autem eam nostri duritiam scimus esse id capitis robur: ut nullum neq; tam offeum (ut ita dixerim) neq; tam lapideum lignum inuenias: quod hæc auiis non perforet: atq; in eo latebram: quo sese recipiat: nidumq; congerat artificiosè excanet. Eodem ergo modo nihil ex omnibus disciplinis humano ingenio tam difficile cognitu est: quin ipse eius quæque durissima rondens penetrauerit: nidificauerit: pullos excederit: atq; produxerit. Cum uero omnia in eo uiro miranda sint: quis non Mirandulanum eum appel-

Quæ be-
ne hic pi-
cus laude-
tur

EPISTOLARVM

landum duxerit. Quamobrem ut tibi qui illius familiaritate assidue utaris gratulor sic mihi doleo omni inquam: qui in hoc me ita felicem putem: cui propter multas necessariaeque occupationes meas illi/ quod ardentissime cupio noctes diesque adhaerere non liceat. Si n.liceret latere non dico senis/ sed iuuenis nunquam discederem/ eius dico iuuenis in quo omnis sapientia: omnis doctrina senilis/ canaque est. Tu autem cui longe maius ocium fortuna obtulit: natura autem ingenium excelens tribuit. quod tamen deinceps diuturna tua in omnibus bonis artibus exercitatio usque frequens auxit atque expoliuit frui hoc tibi caelitus delapso bono. hauri ex hoc uberrimo fonte/ uel potius immenso oceano: atque tantum hauri: quantum non solum ad praesentem: uerum & ad futuram omnem sitim sedandam satis esse potest. Reputa ergo te: computa: disputa tecum/ quam paucissimis mortalibus tantum boni inquam euenerit. Gloriatur Alexander ille magnus in Aristotelis tanti philosophi tempora incidisse. At tibi Aristoteli Platonique simul familiariter conuixisse foelicissima tua sorte datum est: atque ita Aristoteli atque Platoni/ ut in illis praeter ueterem academicorum peripatheticorumque doctrinam: Paulos nostros Ioannes Dionysios: Augustinos: Hieronymos: Thomas reliquaque huiusce modi lumina relucere uideamus. Quamobrem ex his rebus collige quantum uel te ipsum/ uel ex hoc amare debeas optime Roberte: cui & ipsa fortuna obtulerit & in tu tua providentia profeceris ut hic uiro & familiarem apprime reddideris. Vale. x. Kalen. Decembris.

Alexander cortesius Pico suo. S.

E. XIII.

NGo in tota uita nullam maiorem corpori uoluptatem quam nuper ex litteris tuis: & quanquam summa omnia de te credideram: uicisti tamen (fateor) opinionem meam: atque ita uicisti ut iam gloriae tuae etiam longe lateque diffusa est / angustos tamen terminos putem. Loquamur apertius & procul ab assentatione a qua illustres animi semper abhorruere: Quid in te est non egregium? Quid non admiratione dignum? Singula possent quonque honestare quae in te omnia pariter sunt collata. omnibus (ut ita dicam) unus omnes ueneres subripuisti. Et quanquam maiores tui eo accesserunt. quo non nisi a se geniti facile peruenirent. Tu tamen tantus euasisti / ut maiorem illis reddere quam acceperisti gratiam uideare. Et auctoritatem quidem reliquis senectus affert: tuam uero dignitatem iuuentutis extollit & quam alii tempore/ tu inuicta uirtute superasti. Meo quidem iudicio extra omnem ingenii aleam positus es/ ac te ut graecas perquiram laudationes: cui merito conferam non tribuenio: & ad summam parem tibi aliquem quandoque fuisse opinari licet/ uidere autem hoc tempore non licet. Dent ueniam ingeniosi omnes multum ab uno Pico omnes superantur. Quem ita naturae benignitas fouit/ ut ipsi quoque uirum uideri debeat tantam in unum laudum eunctarum copiam esse conferam: Quid erubescis? an me falsum putas? equidem cedam si amoris tribueris qui caecus pingitur. Sed testes habeo Politiano meo: qui in me solo decipitur: locupletiores & si ille iudex ut audio non minores augeat auri diuitias quam orationis: eoque illi gratulos aequae ac gratias agere utinam possideat copiae cornu/ postquam neque inmemor est hospitis neque ueteris amicitiae nostrae. De puccio autem

autem hominum amantiſſimo alias: Quis illi non se debere cupiat: sed diutius re-
moror alioribus studiis incumbentem: Et Marſilium ſicinum philoſophorum et Marſilii
tis noſtræ principem ridere uideo has nugas: Quid ni rideat: qui mortalia omnia laus
non minus penſat quam deſpicit. O qui me in ueſtram academiā liſtat & ingenti
ramorum contegat umbra. Præſertim q̄ cælum hoc mars ſolus habet/nō ullus ara-
tro dignus honōs/squalent abductis arua colonis.& curuæ rigidum falces uertun-
tur in enſem. Sed contenti ſumus hoc catone. Tu interim collige ex his quiſquiliis
amoris mei fructum/nec paruiſceris amari a me ſed uicē redde. Deſiderium enim
tui lenire.pōt ſpes hęc cum credula mutui in qua totus conquieſcam. Siſ foelix lati-
næ princeps iuuentutis/& memor mei uiue.vii.Kalen.Ianua.Ex gradulis uelocius
quam aſparagi coquantur.De panegyrica epiſtola ad Laurentium medicen quid
ſentiam:ſcribam cum lieuerit/cum Romæ ſuero.dedidici pene litteras tanto in ſe-
ceſſu ut uides/& niſi tecum contrahendæ confirmandæq; beniuolentię ſtudium co-
geret non uſq; adeo humanitate ac lenitate tua abuterer.Nune boni conſule. Item
ep̄p̄o meum mel. Vale iterum.

Hieronymus donatus Io.Pico ſuo.S. E. XV.

Quæ meæ partes eſſe debuerant eas omnes tibi ſumpſiſti Pice doctiſſime:
te ipſum apud me negligētīæ inſimulans/& in eo crimine cuius ego apud
te maxime reus ſum/excuſationem quærens:parum tibi uidetur alios in-
genio & eruditione præcellere/niſi modēſtia quoq; & humanitate uinceas nō ſolum
alio ſed te ipſum.At uero obſecro harum uirtutum munera ita amplectaris/ut no-
bis quoq; aliquam obeundi quoq; officiī noſtri occaſionem relinquas/ne dum hęc
rum omnes tibi partes uēdicas/nos inhumani atq; inciuiles habeamur. Qua ego
in re:quæ mea eſt impudentia/iam non excuſo negligentiam meam: ſed accuſo hu-
manitatem tuam:q̄ ſcribiſte non temporariā mecum:ſed perpetuam amicitiam
ſtatuiſſe/non ſolum ea cauſa tibi me plurimum debere intelligo:uerum etiam recte
mihi amicitiam deſiniſſe uideris:quæ temporaria cum ſit/iam amicitia eſſe non po-
teſt.Ihūd ſcīto me eam in meorum ornamentorum delectu ſepoſuiſſe.Quid enim
mihi accedere poteſt præolaris/quam a tanto uiro non laudari ſolum ſed etiam
amari? Hermolaum noſtrum incredibilem doctrinarum tranquillitatem & ſtudio-
rum φιλοſοφίᾱ cura maxime utilitate eruditum uideo eſſe ſummum ac rarum
quiddam quod ſperare poſſunt litteræ eo incolome:Eius ego conſuetudinē:quā
mihi tantopere inſides eadem penu ſeruo/qua & amicitiam tuam: niſi præterea
adeo οὐκ ἔστι τοι cenſeo quod aſſequi ingenio & eruditione non poſſis/ præſer-
tim q̄ audio te

istuc demigraſſe:quod ego conſilium
ita laudo ut magis laudare nō poſſim.Nam οὐδὲν γλυκὺ τερπνὸν καὶ ἐνδεύει ego
Politianum tibi in uideo hominem fertiliſſimi & facundiſſimi ingenii: cuius ruſti-
cum nuper legiuiſus eſt mihi ſplendor ætatis noſtræ &

cui ea de me pollicerim a te meis uerbis
poſtulo:quæ ab hoīe amiciſſimo expectare poſſunt.Vrora autē te internuncio in au-
ſpicanda mihi cum eo beniuolentia/fretus humanitate tua tamen q̄ τῶν νοῦσ' αὐ-
κοποῦμαι τοῦ κατὰ per te qui erudiſſimus es me conciliari conuenit. Vale:& pu-
ta niſi mihi tuis litteris eſſe iocūdus.plura laxiore ocio ſcribā ad te. Venet.xvii.
Kalen.Ianuarii.Mcccclxxxiii.

Philippus Beroaldus Io.Pico Mirandulano.S. E. XVI.

Oenaturus apud Minum Roscium qui in studiis litterarum est politissimus: & senatus nostratis maximum ornamentum/lectitabam Plautinae fabulas urbanissimis salibus scaturientes. cum mihi litterae tuae allatae fuerunt oppido quam litteratae/quam tersae/quam emunctae: statimque seposito comico lepore/lepidissima tua scripta festinanter legere inceptauimus. Dii boni quantum in illis uenustatis: quantum eruditionis: quantum maiestatis inesse cognouimus. Magna Io. Picum fama praecesserat: maior inuentus est: nihil protritum: nihil trinita le resonant tuae scriptiones. Res uerbis uerba rebus adamussum quadrant latine loqueris & purae elocutione uteris splendida atque magnifica. Dialecton habes plenam iocunditatis atque candoris: supellectilem uerborum optimorum copiosissimam: Sententias crebras atque rotundas: tam luculenter tam eleganter animi lensa depromis ut uni tibi dii immortales dedisse uideantur quod quam paucissimis de derunt uidelicet optima sentire & optima dicere. idque non minus uersis quam prosa oratione complecteris. scribunt Liuius & Homerus prope diuinitus non omnia uni deos tribuisse. hinc est quod saepe legimus alios eloquentia praestantes alios eruditione praeditos floruisse: paucissimos uero & eloquentes & eruditos simul & extitisse. hinc duo romanae linguae culmina Terentius Varo & M. Ci. referuntur: a quorum altero rerum: altero uerborum doctrina petebatur. alter doctissimus undecumque a Terentiano: alter eloquentissimus ab omnibus nuncupatur: Virgilium ut inquit optime Seneca illa felicitas ingenii soluta oratione destituit: Cicero carmina scriptauit nulla uenire nulloque lepore: musis scilicet inuitis atque repugantibus. Tu uero & doctissimus es & eloquentissimus: Tu prosa polles & uersu. scribis legenda: calles scribenda. Tu musarum alumnus merito potes nuncupari: qui non ut multi unam alteram ue crateram musicam ebibisti: sed tanquam alter Apuleius epota sti crateras omnis & imprimis illam philosophiae limpidam atque nectaream: quam paucissimi primoribus uix labris attingunt: uixque a limine salutant. O magna seccitas animi. O immortalis ingenii beatissima ubertas: quae in Pico Mirandulano adhuc puero adhuc ephaebo tantas uirtutes excudit: tam multiugas disciplinas transfundit: tantas animi dotes infundit. Qui aetate tyrunculus est eruditione ueteranus. Perge uir doctissime quo cepisti effice ut crescentibus annis scientia augeatur: Ingenium adolescat memoria fiat uegetior atque adminiculatio: Qui in iuuenta es nostri saeculi decus & uirtutis exemplum. Qualis es futurus in senecta? Papinianus a Spartiano iuris asylum & doctrinae legalis thesaurus nominatur: Tu a nobis asylum ingenuarum disciplinarum nuncupaberis. Tu nobis quotiens abditi quippe in litteris iterioribus occurret thesaurus eris immo ut uerius loquar iam nunc thesaurus es. Omnia etiam penitissima in litteris tibi sunt ad manum: omnia praesto occurrunt orbis ille doctrinae qui laudatur a doctis tibi in famulatu esse uidetur. Tibi graece latinaeque litterae ancillantur: Tibi licet ingenium nunc hac nunc illa meditatione uegetare. altera enim alterius est condimentum. Et ut terras uaria ac mutata semina recreant atque reficiunt: ita mutatio studiorum animos refouet ac amcenat. Tibi licet ingenium dulcioribus poetices studiis exhilarares si quando austerioribus philosophiae dogmatibus lassescit. Tu denique in arce stas atque fastigio bonarum disciplinarum: cum nos in primo uix cliuo sudemus: Tu gradatoris gradu: arctam uirtutis uiam conscendisti: nos testudineo ac formicino incessu conscendere conamur: & in confragosis callibus laboramus subinde

Vide apud
leium lib.
quarto floridorum

LIBER SECVNDVS

inde labantes subinde nutabūdi ac titubātes. Scribo qđ sentio: sentio qđ scribo calamus cū mēte cōcordat. Incredibili desiderio afficior te una cū Politiano uisendi: cui desiderio intra paucissimos dies faciā satis. nam Minus roscius q litteratorum omnium est amantissimus: qui nos ambos potissimum miro amore prosequitur: feriis hīsce paschalibus istuc uenturus est ad uota soluenda. Ego hominem comitabor. Tunc dextram copulare uicissim licebit: & mutuo colloquio frui. Tunc ego litterator & grāmatista uos litteratissimos adibo alloquar salutabo. tunc ego qui hic sapere uideor: istuc fortasse mussabo. uel tanq anser inter olores clangore obstrepere personabo. Interea uale litterarum asylū: meq; mutuo ama: & Politianum desideratissimum meo nomine saluta. Bononiæ sexto idus Mar. Mcccclxxxvi.

Bartholomæus Fontius Roberto Saluiato. E. XVII.

S Alue siquidem unq̄ summa cū uoluptate Roberte legi Picum tuū p̄xima nocte legi duabus de causis: & quod a te uiro amicissimo mittebatur & q̄ auctorem operis per se amarem quem adhuc non legisse mihi turpe putabam fore. Ex quo uero tua benignitate quod maxime optabam sum consecutus. Ecce tibi pro tali munere ago gratias: & illi uehementer gratulor q̄ tantum opus ab omni christianitate cōcelebrandum ediderit in quo equidem ambigo magis ne miser plurimarum maximarumq; rerum inuentionem: an in tanta uarietate tam incredibilem ordinem: an in tam laboriosis descriptionibus elegantiam tātā orōnis: Nā quid in heptaplo cōmemorem quæ maximæ operum auctores cōmēdant: nullam esse loquacitatē nullum tumorem: & sine ulla liuoris suspitiōe modestiam in omnibus singularem. utinā uero huic tuo suauissimo & opratissimo muneri cōsimile munus reddere potuissem quo cernerēs animum in te meū significantius. At quod potui abunde nuper orationem a me habitam ad Matthiam coruinum regem iam primum omnium ad te misi. Quā tu ipse cum legeris Pico quoq; tuo legendam dabis: Quē omnium ætatis nostrę quorum scripta adhuc uiderim in omni doctrinarum genere præstantissimū iudico. Vale. & me ut facis mutuo dilige. E. XVIII.

Baptista guarinus doctissimo p̄ncipi Io. Pico Mirandulæ. S.

N Ondū cōcedo scđum te litē dari oportere. nam facile possum tuas istas captiones i te αὐτὸς Τρεφὼν Τε. Si tibi p̄ceptor sum cur mihi nō obsequeris? Si non sum cur me p̄ceptorē appellas? Neq; ideo nomen hoc recuso q̄ te discipulum spernam quem mihi p̄ceptorem assero. Sed q̄ tuā doctrinam & ueneror & prædico. In qua te neq; ingenium meorū uota neq; transuersi calami signo: neq; minuta cerula: neq; obelisco deniq; aut asterisco tantum promouisse mihi conscius sum. Sed in nouum quoddam iudiciarium genus ut uideor incidimus: dum tu mihi eā possessionem asserere cōtēdis qua ego conor. Quæ unq̄ rhetorum causa huius generis actorem aut reum habuit? ego mi Pice nunq̄ in hac pugna tibi herbā porrigā nisi prius bona cū gratia cōposuerimus ut quādo aliter nō succūbis uterq; nostrum alteri p̄ceptor pariter & discipulus iudicetur. Sed obmissis iocis seria agamus & heptaplustua & tu ipse tibi merito placere potes. Cum omnia doctorum hominum pūcta ita sis assecutus ut ne in tabella quidem latebra liuor ululatus appareat. Idem in reliquis scriptis facilius tibi datum iri sperandum est cū usus & accesserit qui solet in scribēdo magister hñi oprimus. qđ ad me attinet gaudeo uehemēter laudato uiro & ab oībus ac ubiq; laudādo Laurētio me in ore eē. Addito p̄sertim Politiani calculo: Cuius ego copiosam & arcanā multiplicis disciplinæ le-

EPISTOLARVM

Nota.

tionem ita amplector ut admiror ita admiror ut commendare non desinam. Quod sit ut extra doctrinæ aleam me ab illo poni triumphî instar existimem. quod librorum meorum indicem petis id mihi laboriosum est & inutile. satis erit si pro tempore postulatis meis inservies. Nunc Martianum capellam & senecæ quæstiones naturales: opto si modo emaculati sint codices, nam qui apud nos sunt opera sybillæ indigent. eos si impressos emere possim gratus mihi erit. sin minus non longo post liminio tui ad te redibunt. Vale spes mea & bonarum disciplinarum meq; amare pge. Ferrariæ nonis Decembris. Mccccclxxxyiii.

Angelus politianus Ioanni Pico Mirandulæ suo. S. E. XIX.

R si pene sp (nimis improbe forsità) sed arsi tamen semp studio famæ ppetuæ: sic ut p nihilo supstite glia cōferret. Sed qm̄ quæ scribebā uix etiā uetustatē nois pollicebant: extitisti tu Pice q quod ego non poterā pstitereis dedicato scilicet cōmētario de uno & ente (sic enī titulū facis) in quo riuos p lyceū decurrentes & academiā reuocas ad unū caput. & cū phia magis una q̄ gemina nostra quoq; theologiā copulas. Quod igit̄ iā glauci gramen reqrā uicturus eternū p te: sed & tecū narrabit autē qnq; posteritas fuisse olim politianū quēdā quē tantū fecerit ipse quoq; Picus/ oīam doctrinæ lux: ut ne libz qdē nūcupare illi pulcherrimū de reb' altissimis dubitauerit. ago itaq; tibi grās p immortalitate: sed immortales. Vale. Marsilius Pici. Florētinus Germano de Ganai Parisii p̄sideti. S.D. E. XX.

Fabule al
lusio

Ertior eē uis de obitu Pici Miran. tibi ut uideat̄ adhuc incerto: grauius certe dolere uis germane. Nā cū grauius haftenus hoc ābiguo damno doleas: Certior p̄fecto factus grauiissime mox ut puto/ dolebis. Præstabat forsā dubia quadā iactura mœrere/ q̄ cruciari certa. Heu qd̄ rogas desideratissime mi germane. Ambiguus eqdē adhuc eē malī. Nec sine lachrymis imp̄sentia possum te reddere certiorē. Supiore nouēbre quo die Carol' rex frācorū magnus urbē nr̄am Florētiā est ingressus: Nā Mirādula nos deseruit: rāto ferme dolore l̄atos afficiēs/ q̄to rex iterim gaudio ciuitatē ita puidus loci genius & populi gaudio l̄atorū gemitū cōpensauit: & p extincto phico lumine regiū interea lumen accendit. Ne forsā obscurior eo die Florētiā uideret: Mirandulanū lumen extinctū inq; terris: cēlo redditū. Ea enim Picus hilaris securitate ex hac umbra uitæ migravit: ut ab exilio quodā i cēlestē patriā uideret̄ pculdubio rediturus. Desideras p̄terea scire quæ pīcus olim composuerit: uel quæ mō cōponeret: Exameron Apologiāq; ac de uno & ente cōscripsit: epistolasq; nōnullas. Quicqd̄ de amore olim feruente adhuc adole scētia cōposuerat: iudicio deinde maturiore dānauit: uoluitq; penitus aboleri: nec sine illius iniuria edi pōt. Noui equidē ultimā pīi hoīs uolūtātē. Nā & etate mihi filiū Picus erat & familiaritate frater: & amore p̄sus alter ego. Moliebat̄ quotidie tria cōcordia Aristo. cū platōe: Enarrationes in eloq; sacra: Cōfutationes astrologorū. oīa qdē tā facūde q̄ subtiliter disputata. Sed q̄ stilo luculēta. tā nouis obscurisq; characteribus adūbrata: ut uix ab eo legi possent. Itaq; necdū absoluta ab eodē uel recognita sunt: nec ab aliis nisi forte uaticinēt: exscribi possūt. Nā si forte possent nec adeo desideraremus Picū nostrū: uelut absentē: nec ulq; suspicaremur extinctū. Sed pius nepos eius Ioānes Frācisus l̄ris & ingenio polens e tenebris in lucē erare quotidie studet: uitāq; patrui & gesta describit. Accipe deniq; hoc i eū epigramma nr̄um: Antistites secretiora mysteria raro admodū cōcdūt oculis statimq; recōdūta deus mortalibus diuinū phum Ioānē Picū mirādulā trigesimo ætatis anno maturum. V

LIBER SECVNDVS

turum. Vt autem tibi nota sit reliqua litterarum iactura hoc autūno Florentiæ facta. Angelus Politianus noster latina græcæq; lingua doctissimus: septembre proximo ante Pici obitum migravit e uita quadragesimo ætatis anno ediderat iandiu miscellanea & siluas & declamationes quasdam epistolasq; nonnullas acute quidem omnia eleganterq; composita. Multa quoq; quotidie ad elegantiā necessaria incertis sicut Pici characteribus annotabat: ut in utroq; grauior litterarum iactura cōtigerit. Die. xxiii. Martii. Mccccxiii.

E.

XXI.

Marsilius Ficinus Florentinus Ioāni Frācisco Mirādulæ Concordiæ comiti. S.D.

Pistolam de obitu laudibusq; Pici breuem misi in galliam post discessum tuum. Longas autē singularesq; Pici laudes e multis iandiu scriptis meis passim colligere licet: ex libris epistolarum p̄sertim posterioribus. Sūt. n. duodecim iam impressi: ex proemio in Plotinum: ex libro de sole: ex commentariis in Timæum atq; parmenidem: epitaphium in eum accipe. Antistites secretiora mysteria raro admodum concedunt oculis: statimq; recondūt. Ita deus mortalibus diuinum philosophum Ioannem Picum Mirandulam trigesimo ætatis anno maturum. Hucusq; sit epitaphium: Deus oīa Io. Pico: animi corporisq; fortunæ bona cumulatissima dedisse uidetur. Si modo longius uitę spacium concessisset. Sed neq; in hoc fas est prouidentia incusare. Nam si deus illum breuissimo tempore supra naturæ uires perduxerat iam ad summum: ad melius progredi forte non poterat. In eodem uero consistere mobilitas naturę non patit̄: Ad deterius uero relabi uirtus cōsumata nō tollerat. Sed hæc cæteraq; id genus ipse i uita Pici melius latiusq; scripsisti nō tā ut illustrares ipm. Quis. n. addiderit soli lumen? q̄ ut occulta qdē illius opa sed luce dignissima discussis nubibus serenares. Tuā igit̄ i patruū tm pietatē & mortales mirifice cōmēdabūt: Et deus nō mediocribus dignam præmiis iudicabit.

Vale.

Die primo nouembris. Mccccxv.

Baccius Vgolinus Roberto saluato. S. E. XXII.

Merito te Roberte docti diligūt: quos miro quodā ardore coluisti semp: & studiosi oēs amāt: quos nō modo opera sed & impēsa luuas/ ut cōmodius proficiant: ego uero & si nec doctis/ nec studiosis quidem annumerandis plurimum tamen tibi debere me fateor: q̄ p te nobis uel remotioribus copia facta sit diuini admodum operis editi nuper a Pico Mirandula uiro sane p̄ omnibus: qui sint: quicq; fuerint admirādo. quem recte nō iam picū/ sed suā uocat phœnicem in sacra medicū lauro nidificantē Politianus meus/ aliud ætatis nostræ miraculū. Illius tu librum de septiformi sex dierum geneleos enarratione ueræ phiæ & christianæ religionis augmentum magno Laurentio medici patrono meo dicatū cum diligentissime imprimendum tum ad loca diuersa/ ac distantia transmittendum/ & plurimis eius lectionis p̄ cupidis/ uel gratis habendum curasti. Quos inter & mihi contigit/ per Victorium caianum tuum hominem/ multi ioci/ multaq; suauitate aspersum/ & salibus oprato hoc munere potiri/ hoc tuum in uires claros studium/ hanc in omnes uirtutis amatores officiosam liberalitatem: qui non laudet & gratiore affectu prosequatur. Is ab omni humanitate discors. & a litterarum cōsuetudine alienus p̄culdubio est habendus: non enim publicæ utilitati consuli amantius/ rectius celeriusue potuit. Quare hoc apprime tibi esse exploratū uelim: haud tenui mercede sumplisse te huiusmodi prouinciā: cum inde & bonorum gratiam: & non mediocrem gloriam sis consequutus. Vale. Neapoli. vii. Kal. aprilis. Mccccxc.

EPISTOLARVM

Iunianus maius Roberto salutatio, S.D. E. XXIII.

Vod Ioannis Pti mirandulæ diuinum opus/non minori cura imprimen-
dum curasti/quam ille confecit & tuæ plurimum gratiarum diligentia &
illius diuinæ doctrinæ habendum puto. Tibi quod tam sublime opus in-
ter tenebrarum obliuia delitescere passus non sis: qui una opera & amici ppetuita-
ti/ & communi omnium utilitati consuluisti. Illi autem quod neq; priscorum uiro-
rum auctoritate uel sanctitate: qui hæc eadem enarrarunt deterritus/ neq; aliorum
infectatus uestigia suo quodam lumine illa eadem ebollustrauit. Nam cum primum
tam reconditum/ & a multorum cognitione remotum opus ad meas peruenit ma-
nus/ diligentius id legere cepi. quod non modo cum admiratione attulit uolupta-
tem: uerum etiam & eo sublimitatis cōreplātem euexit animum: ut neq; admirabi-
lius neq; enucleatius quid unquam uiderim/ aut audiuerim. Quippe cuius ingeni-
um supra cæterorum acumina præstat: scientiarum indaginem incredibilem cal-
let & rerum omnium cognitionem supra quam credibile sit iam habet. Istac præ-
sertim ætate qua paululum pubertatem egressus: tantam rerum noticiam adeptus
est: quantam etiam doctissimis & ætate prouectis attingere non licuit. Qua ppter
osum bonarum artium/ atq; sciæ sacrum domicilium/ & nostri sæculi miraculū no-
minare uerebor nunq; præsertim cum opis reconditos sensus a paucis hoibus exco-
gitatos rerū progressus naturæ & dei patefacta latibula & tandem summi opificis
arcanas opes iam in ppatulū editas accuratius lego: quo qd admirabilius unq; au-
diueri ignoro: aut qd altius legerim nescio. Cum p hos inter & Moſen: qui diuerso
inter se itinere rerū opificiū contexebant iam pacē initā & naturæ & dei quædā cō-
iuncta fœdera sine controuersia comprehendantur: sed hoc altius repetendum atq;
uerbosiùs explētandum in aliud tempus referuo. Venio ad te mi Roberte uir qui-
dem egregie: quem ex tuis scriptis unice diligo: quæ quamuis particula sint/ tamen
tale tuæ uirtutis specimen ostendunt: ut non minorem prouenturam ingenii fru-
gem/ quam gratiorem nunc stolculorum spem offerunt polliceantur. Sic itaq; tuū
scito Iunianum & si qua deinceps de tuis ad me scriptis dederis/ non minus tuarum
rerum præconem/ quam ob id ipsum tuū amatorem scias. Victoriū itaq; tuam præ-
dicat ingenii præstantiam: tuamq; harum litterarum eruditam humanitatem/ ut ea-
dem cupere prouocer & prædicare. Vnum tamen rogo ut quem Victoriū blādis
hortationibus ad amandum inuitauit/ tu tua humanitate quam profiteris & ample-
cteris/ prosequi non desistas. Quo circa meam excitabis desidiā/ ut sapius ad te
scribam: modo nostra non asperneris. & si ex uerbis nostri uictorii meam non post
habeas amicitiam necessitudinis uinculo ad te omni officio prosequendum pro-
uocabis. Nihil est enim quod malim quam cum ingenuis & doctis uiris mutuo
amore & litterarum mutatione concertare. Tuum Mirandulam: quem humanita-
tis columē prædicas: & ipse naturæ delicias appellare audeo: mihi a se amari cupiē-
ti amicum reddas: & saluum ex me dicas. Vale Neapoli. pridie no. Iunii. Mccccxc.

DUODECIM REGVLARVM EPITOMA AD BENE VIVENDVM

Prima regula: si hoi uideat dura uia uirtutis: quia continue oportet nos pugnare aduersus carnem & diabolū & mūdū: Recordetur q̄ quācūq̄ elegerit uitā ēt fm mūdū multa illi aduersa: tristitia: incōmoda: laboriosa patiēda sunt.

Secunda regula recordetur q̄ in rebus mundi diutius pugnatur: & laboriosius & infructuosius: in quibus labor est finis laboris: & tandem poena aeterna.

Tertia regula recordetur stultum esse credere ad cælum posse perueniri nisi per huiusmodi pugnam: sicut & caput nostrum Christus non ascendit in cælum nisi per crucem: nec debet serui conditio melior esse conditione domini.

Quarta regula recordetur nō solū ēē egreferēdā hāc pugna: sed optādā etiā si nullū indē nobis p̄miū puenire: solū ut cōformemur christo deo & dño nro: & quoties resistēdo alicui tētatiōi: alicui ex sensibus tuis uim facis cogita cuiā p̄ti crucis xp̄i cōformis reddaris: ut qñ gulę resistēs gustū affligis recordare illū felle potatum & aceto. Q̄ si manus retrahis a rapina alicuius rei quę tibi placet cogita manus illius p̄ te ligno crucis affixas: & si resistis supbię recordare illū q̄ cū in forma dei esset p̄ te formā serui accepisse & hūiliatū usq̄ ad mortē crucis: & cū de ira tētaris recordare illū q̄ deus erat: & oīum hoīum iustissimus cū se tñ uideret q̄si latronē & illudī: & conspuī: & flagellari: & opprobriis oībus affici: & cū latronibus deputari: nullū tñ unq̄ aut irę aut indignatiōis signū oñdit: sed patiētissime oīa ferēs oībus māsuetissimē respondebat: & sic discurrendo per singula inuenias nullam esse passionem quę te christo aliqua ex parte conformem non efficiat.

Quinta regula: q̄ in illis duodecim armis nec in quocūq̄ alio hūano remedio cōfidat: sed in sola uirtute Iesu xp̄i q̄ dixit cōfidite ego uici mūdū: & alibi: Princeps mūdi hūc eiciet foras: q̄re & nos sola ei uirtute cōfidamus: & mūdū posse uincere: & diabolū supare: Et ideo debemus sp̄ petere ei auxiliū p̄ orōnē & sanctorū suorū.

Sexta regula: recordare cum unam uicisti tentationem semper aliam esse expectandā: quia diabolus semper circumit quem deuoret: quare oportet semper seruire in timore & dicere cum propheta super custodiam meam stabo.

Septima regula: ut non solū non uincaris a diabolo quum te tentat. Sed ut uincas ipsum: & hoc est quando non solum non peccas: sed ex ea re unde te tentauerat occasionem sumis alicuius boni: ut si opus suum bonum aliquod tibi offertur inde in uanam gloriam incidas: tu illud statim non ut opus tuum: sed ut beneficium dei cogitans humilias te & iudicas parum gratū te esse deo de beneficiis eius.

Octaua regula: ut quū pugnās: pugnes quasi uincēdo deinde ppetuā pacem habiturus: quia forte hoc tibi dabit deus ex gratia sua: & diabolus amplius nō redibit confusus de tua uictoria: sed quum uicisti geras te quasi mox pugnaturus ut in pugna semper uictoria: & in uictoria semper sis memor pugne.

Nonā regula: ut quīs te sentias undiq̄ bene munitum & paratū: semper tñ fugias occasiones peccandi: quia ut dicit sapiens qui amat piculum pibit in illo.

Decima regula: ut in tētationibus semp in principio occurras & allidas puulos babilonis ad petrā. Petra autem est christus: quia sero medicina paratur.

Vndecima regula: recordare q̄ licet in ipso conflictu tentationis amara uideat: pugna: tamen longe dulcius est uincere tentationē q̄ ire ad peccatū ad quod te inclina: & in hoc multi decipiuntur: quia non comparant dulcedinē uictoriae dulcedini peccati. Sed comparāt pugna uoluptati: & tñ homo qui miles expertus ē qd sit cedere tentationi deberet semel saltem experiri quid sit uincere tentationem.

EXPOSITIO

Duodecima regula: propterea quod tētaris ne credaste a deo derelictū: aut deo pax gratū eē/aut pax iustū & pfectū. memor sis quod postq̄ Paulus uidit diuinā essentiā patiebat tentationē carnisq̄ pmittebat deus eū tētari: ne de supbia tētare: in quo ē hō debet aduertere quod Paulus quod erat uas electionis & rapt⁹ usq̄ ad tertiū cælū: tamē erat in piculo ne de suis uirtutibus supbiret: sicut ip̄e dicit de se ne magnitudo fūelationū extolleret me datus ē mihi stimulus carnis meæ quod me collaphizet. Quare sup oēs tētationes hō debet maxime se munire cōtra tētationē supbiæ: q̄a radix oīum malorū supbia ē: cōtra qd̄ unicū remediū ē cogitare semp quod deus se hūiliauit p nobis usq̄ ad crucē: & mors nos uel inuitos eoulsq̄ nos hūiliauit ut sim⁹ esca uermiū. Duodecim arma spiritalis pugnæ quæ in promptu haberi debent cum peccādi libido mentem subdit.

Voluptas breuis & exigua

Comites fastidium & anxietas.

Iactura maioris boni.

Vita somnus & umbra.

Mors instans & improvisa.

Suspicio impoenitentia.

Aeternum præmium: æterna poena.

Hominis dignitas & natura.

Pax bonæ mentis.

Dei beneficia.

Cruce christi.

Testimōia martyrum & exēpla sctōrum.

Duodecim conditiones amantis.

Amare unum tantum & contemnere omnia pro eo.

Incōlicem putare eum qui non est cum amato:

Omnia pati / ut cum illo sit / etiam mortem.

Ornare se ut illi placeat:

Esse cum illo quomodo potest: & si non re saltem cogitatione.

Amare omnia quæ ad eum attinent: amicos omnes: domus: uestes: imagines.

Cupere laudes nec posse pati aliquam eius ignominiam.

De eo credere omnia summa / idemq̄ cupere ut omnes credant.

Optare etiam pro eo pati aliquod incōmodum & dulce esse illud incommodum.

Flere cum eo sæpe uel si absens ex dolore: uel si præsens ex læticia.

Semper languere semper ardere eius desiderio.

Serui illi nihil cogitādo de p̄mio aut mercede. Solemus at ad hoc iduci p̄cipue ex tribus cāis. Prima est q̄n seruitiū ip̄sum p se est appetibile: Secūda q̄n ille cui seruimus est i se ualde bonus & amabilis: sicut solemus dicere seruimus illi p̄p suas uirtutes. Tertia est q̄n ille prius q̄ incipēs multa tibi b̄nficia cōtulit: & hæc tria sunt i deos q̄a p seruitio eius nihil nouiter accipitur quod nō sit nobis bonum: & quo ad aīam & quo ad corpus: q̄a seruire ei nō est aliud q̄ tendere ad eū: hoc est ad summū bonū. Similiter ip̄e est optimus & pulcherrimus & sapientissimus: & habet oēs conditiones quæ solent nos mouere ad amandū aliquē & seruiēdū ei gratis: & in nos cōtulit summa b̄nficia cū nos / & ex nihilo creauerit: & p sāguinē filii sui ab inferno redemerit.

CONserua me domine.

Si quis perfectus uult recognoscere statum suum / unū habet periculum ne de sua uirtute superbiat: Ideo David loquens in p̄sona iusti de statu incipit ab hoc uerbo conserua me / quod recte consideratum oēm amouet occasionem superbiæ: nam q̄ potest aliquid ex se acquirere potest & illud ex se sibi conseruare. Qui ergo petit a deo conseruari in statu uirtutis significat per hoc quod nec a principio ipsam uirtutem ex se acquisiuit: qui autem recordatur uirtutem se consecutum / nō uirtute propria / sed uirtute dei nō potest de ea superbiere / sed magis humiliari coram deo iuxta illud Ap̄osto,

Nota

PSALMI .XV. DAVIDIS EXPOSITIO.

illud Aposto. Quid hēs q nō accepisti? & si accepisti qd gloriaris? quasi non acceperis: duo sunt ergo uerba quae sp hīc debemus in ore: alterq. s. miserere mei deus cū s. recordamur peccatorū. Alterq. est. Conserua me deus. s. cū recordamur uirtutum:

Q VONIAM speraui in te.

Hāc una res est quae facit nos a deo impetrare quod petimus: quū. s. nos impetraturos speramus: Et si duas has conditiones obseruabimus: ut nunq petamus a deo nisi ea quae nobis sunt salutaria: & ut id quod petimus ardentē petamus cū firma spe q deus non exaudiat/nunq erunt irritē orōis nr̄ae. Quū igit non impetramus est aut q illud nobis est noxiū/nescimus enī quid petamus: ut inquit Christus/ & Iesus dixit quicquid petieritis in noīe meo dabitur uobis hoc enim nomen Iesus saluatorē significat: & ideo nihil petitur in noīe Iesu: nisi quod est ad salutē ipsi petēti. Aut nō exaudit: quia si bona petimus/nō. n. bene petimus hoc est cū parua spe. q ar timide sperat/frigide petit: ideo dicebat Iacobus: postulet at in fide nihil hāsitans.

Iusta & bona petenda esse adeo

DIXI domino deus meus es tu.

Postq munuit se contra superbiam incipit describere statū suū. Totus autē status iusti consistit in hoc uerbo: Dixi dño deus meus es tu. Quod uerbū licet uideatur ferre omnibus cōmune: pauci tamē sunt qui illud possint uere dicere: Illud enim quis habet pro deo qd habet pro summo bono: & illud habemus pro summo bono/quo solo habito si cetera desint putamus nos esse foelices: & qd unū si desit etiā si habeamus oīa alia bona putamus non esse miseros. dicit igitur auarus pecuniae: Deus meus es tu: quia etiā si ei desint honor & sanitas: & uirtus: & amīci: modo pecuniā habeat contentus est. Et si habeat oīa illa bona quae diximus & pecunia desit/putat se esse infelicē. Gulosos itē crapulae: & incontinens libidini: & ambitiosus imperio si ne gloriā dicit: Deus meus es tu. Vide igitur q pauci possint dicere. Dixi domino deus meus es tu: quia ille solus hoc potest cui solus deus sufficit: ita ut si ei pponatur oīa regna mundi & caelestia omnia: & terrena bona: nō tamen ut illa consequeret uel semel deum offenderet: in hoc igitur dicto consistit totus status hominis iusti.

Cui cōueniat dicere dominus

Q VONIAM bonorum meorum non eget.

Reddit rationē propositi sui: quare. s. soli domini dicat: Deus meus es tu. Ratio autem quoniam solus deus bonis nostris nō eget: nulla enim creatura est quae non indigeat aliis creaturis q ea imperfectioribus ut probat philosophi & theologi: quia si illa nō essent ista nō essent: quia destructa una parte uniuersi destruitur totū uniuersum: destructo autē uniuerso destruntur oēs partes: omnes autem creaturae sunt partes unius uniuersi cuius uniuersi ipse deus non pars est sed principium: nihil ab eo dependens: nihil enim acquisiuit deus ex hoc q creauit mundum: & nihil perderet si totus mundus annihilaretur. Solus ergo deus bonorum nostrorum non eget. Debemus autem erubescere illum habere pro deo qui bonis idiget nostris: qualis est omnis creatura. Præterea non debemus habere pro deo: hoc est pro summo bono nisi illud in quo est summum bonum: in pulla autem creatura est omne bonum. Soli igitur domino debemus dicere: Deus meus es tu.

Vnde platis illud nō nobis natos esse

Quare rationū dicta ruūt

SANCTIS qui sunt in terra eius.

Post deū maxime debemus amare illos qui sunt deo maxime cūiuncti: quales sunt angeli & beati in patria. ideo postq dixit domino: Deus meus es tu: subdit q deus.

Mirificauit uoluntates suas meis.

Hoc est mirabiles fecit amores eius & desideria eius erga sanctos qui sunt in terra

EXPOSITIO.

**Metaphorice
ad nos ter-
ra celū dī**

eius hoc est in cælesti patria quæ dicitur terra dei & terra uiuentium: & uere si consideremus quanta sit illius patriæ felicitas: quantaque huius mundi miseria quanta ciuium illorum bonitas & claritas desiderabimus semper hinc discedere ut illuc habitemus. Hæc autem & similia cum meditamur illud semper curare debemus ne in fructuosæ sine meditationes nostræ. Sed ex qualibet meditatione aliquam semper acquirere uirtutem debemus: ut ex hoc uidelicet de bonitate illius patriæ superioris debemus acquirere uirtutem hanc ut mortem non solum fortiter feramus & patienter cum uenerit hora nostra: aut si pro fide christi nobis obeunda sit. Sed ultro et eam appetamus cupientes. Lex hac ualle miseriæ: discedere ut in illa felici patria cum deo & sanctis eius regnemus. Cū ergo iustus descripsit statum suum qui totus est in effectu erga deum & diuina despicitque ex alto statum hominum malorum: & dicit.

MULTIPlicatæ sunt infirmitates eorum postea accelerauerunt.

Per infirmitates autem intelligit idola: & ita habet textus hebræus: sicut. n. bonus unum habet deum quem colit / ita mali multos habent deos & idola: quia multas. s. uoluptates: multa desideria uana / passiones diuersas quibus seruiunt: ideo autem multas querunt uoluptates quia nullā inueniunt quæ eos quietet: & ideo in circuitu imperiū ambulant: & subdit postea acclamauerunt quia. s. post sua desideria præcipites ruunt & inconsiderate: unde edocemur ut nō minus ipsi celeriter curremus ad uirtutes quā ipsi currant ad uitium: nec domino nostro minus diligenter ipsi seruiamus quā ipsi seruiet dñō suo diabolo. Iustus autē considerans statū malorū pponit firmiter laqueum ad nos semper debemus facere / nullo mō uelle eos sequi & dicit eorū per labia mea.

Mos idolatrarum

NON cōgregabo cōuenticulā eorū de sanguinibus: nec memor ero nominum. Dicit autē de sanguinibus: tum quia idolatræ solebant collecto sanguine uictimarū circa eum suas agere caerimonias: tum quia tota uita malorum relicta ratione sensualitatem sequitur quæ in sanguine sita est. Dixit autem quod nō solum uult sacrificare idolis: sed nec nominare eas quod tantū dici & fieri potest ostēdens per hoc quod nō solum homo perfectus debet abstinere ab illicitis uoluptatibus sed etiam a licitis ut magis totus feratur in cælum / & contemplationi diuinorum purius uacet: & quia aliquis posset credere quod esset stultitia priuare se omni uoluptate subdit.

DOMinus pars hereditatis meæ: et Calicis mei.

Quasi dicat non mireris si omnia alia relinquo / ut deum possideam in quo etiam alia denique bona possidentur: debet hæc esse uox cuiuslibet boni christiani: Dominus pars hereditatis meæ: quia nos christiani quibus deus ipse pro hereditate promittitur: debemus erubescere aliquid præter ipsum desiderare: & quia posset uideri alicui præsumptio audere hæc sibi promittere idem subdit.

TV es qui restitues hereditatem meam mihi.

Quasi dicat domine deus meus bene scio quod cum nihil sim respectu tuū uiribus meis: is non possum ascendere ad te possidendum. Sed tu es qui trahes me ad te per gratiam tuā & tu es qui te ipsum dabis mihi possidendum: consideret deinde iustus quanta sit hæc felicitas ut ei deus pro hereditate contingeret subdit.

**Antiquorum fortis-
legia**

FVnes cæciderunt mihi in præclaris.

Partes enim & sortes antiquitus per funes diuidebantur. & quoniam multi sunt qui licet ad hanc felicitatem sint uocati sicut sunt omnes christiani / ipsam tamen nihil faciunt utpote pro leui sæpe uoluptate commutant: ideo subdit.

ET ENIM hereditas mea præclara est mihi.

Quasi dicat

PSALMI .XV. DAVIDIS

Quasi dicat sicut ipsa ē praeclara ita ego eam praeclara reputo: & oīa alia respectu eius ut dicebat Paulus: sicut stercora reputo: quā autem habere hoc lumen intellectu: ut homo cognoscat felicitatem sibi a deo datam donum dei: & ideo subdit.

Benedicam dominum qui tribuit mihi intellectum.

Quoniam autē saepe homo iudicat secundum rationē seruire deo: sensualitas autē & caro repugnat: tunc autē hō pfectus est: ut non solum aīa eius sed & caro in deū ferūtur iuxta illud: Cor meū & caro mea exultauerunt in deum uiuum: ideo subdit.

In super et usq; ad noctem increpuerunt me renes mei.

Idest renes ipsi in quibus maxima solet esse inclinatio ad cōcupiscentiā nō solū inclinant me ad malum: sed potius increpant: hoc est retrahunt etiā usq; ad noctem. i. e. usq; ut etiam ipsi ultro proprium corpus affligant. Afflictio enim saepe per noctē solet designari: ostendit deinde quā sit radix tantae priuationis: & dicit.

Dominum prouidebam in conspectu meo semper.

Nam si quis deum semper haberet ante oculos pro regula omnium operationum suarum: & in omnibus operationibus suis: nec propriam utilitatem: nec gloriam: nec uoluptatem quēreret: sed solum ut deo placeret breui pfectus euaderet & qui ita agit semper in omnibus prosperatur: ideo dicit.

Quoniam ipse a dextris est mihi ne commouear.

Ostendit deinde quā sit felicitas iusti uiri: quia. s. erit in aeternum felix & in anima & in corpore: ideo subdit propter hanc.

Propter hoc letandum est cor meum & exultauit lingua mea.

Idest anima mea letata est sciens post mortem sibi caelum esse paratum.

In super & caro mea requiescet in spe.

Idest quāuis ipsa nō latet: quasi acceptura statim post mortem statum suum: res quiescit: tamen in sepultura cum hac spe q. resurget in die iudicii cum anima sua in mortalis & splendidissima. & hoc totum declarat in sequenti uersiculo: nam quia dixerat q. anima letabatur: subdit rationem.

Quia non derelinques animam in inferno.

Et quia dixerat q. caro requiescebat in spe: subdit rationem dicens.

Non dabis sanctum tuum uidere corruptionem.

Quia siue & q. fuit corruptibile resurget incorruptibile: & quia Christus fuit primus qui intrauit paradysum: & nobis uitā aperuit: & fuit primus qui resurrexit: & resurrectio eius est cā nostrae resurrectionis: ideo ista quae diximus de resurrectione principaliter de christi intelliguntur: sicut declarauit Petrus apostolus & secundario intelligi possunt de nobis in quantum sumus membra christi: qui solus non uidit corruptionem: quia corpus eius in sepulchro putrefactū non fuit: quoniam igitur uia benedicti ducit nos ad perpetuam uitam animae & corporis: ideo subdit.

Notasti mihi fecisti uiam uitae.

Et quia tota felicitas huius uitae consistit in apta uisione & fruitione dei: ideo subdit.

Adimplebis me letitia cum uultu tuo.

Et quia felicitas in aeternum durabit: ideo subdit.

Delectationes in dextera tua usq; in finem.

Dicit autem in dextera tua: quia felicitas nostra completur in uisione & fruitione humanitatis christi qui sedet in dextera maiestatis in excelsis: iuxta illud Ioannis. Hae est uita aeterna ut uideamus deum & quem misisti Iesum christum. **Finis.**

Ex epistola Hermolai Barbari ad Ioannem Picum.

Præclare & plane diuinum ingenium tuum Pice: qui cum optima sint ea quæ tu scribis: ita tamen exprimas & effingas aliena quæ sunt pessima ut uideantur esse tua: quæ sunt optima: nam demittere se ac descendere pluris esse deputo: quam in ardua conari: ut eni sit hoc honestius illud certe laboriosius & operæ maioris. proinde siue tu talia credis esse nostra: quibus imitandis operam impendas: siue hoc agis demerendi mei causa: utroq; modo tibi plurimum debeo: relaturus aliquando gratiam nolo dicere cum potero (nunq; enim potero) sed cum tu ipse uel tui posse me putabis. Tanta enim est familiæ totius uestræ bonitas & humanitas ut beneficium (q; non est) imputare pro beneficio soleatis. Quæ ob rem ex usu meo fecero si uobis & modum & tempus reposcenda gratiæ reliquæ ro ut in expunctione rationum paralogismus omnis & in postura non a me sed a uobis tota proficiscatur. Quæ uero de ratione studiorum tuorum si te scripsisti & communicanda mecum esse uoluisti maxima uoluptate nos affecerunt. Gratulatus sum huic sæculo uirum tanta doctrina ut nihil fere nescias: tanta cura ut nihil omnino scire uideatur. uideo te Poetam egregium: oratorem eminentissimum. Animaduerto te philosophum prius Aristotelicum. nunc & Platonium esse factum: uideo litteras græcas: q; in te solæ desiderari poterant: & line qbus nihil eras futurus non didicisse modos sed haussisse: idq; facilitate tanta celeritateq; ut litteras græcas ignorasse aliquando te neq; tu memineras neq; persuadere possis alios: id q; de Hiero. Donato meos non plus libenter q; uere prædico. Hortarer te ad has litteras uti eam plane familiariter q; latinas teneres: sed non indiges calcaribus: & reliqua.

Ex alia Eiusdem ad eundem.

IAM cum ipse in quodam litterarum ad te mearum angulo. quasi aliud agens & in transcurso philosophos æui nostri barbaros infectatus es: item: qbus te quoq; infectum esse factum & nunciū remississe scribere: occasione hinc abrepta litæ & controuersiam ueterem inter nos & illos de genere dicendi philosophorum multis milibus uersuum cōprehensam & explicatā: opus elegans/eruditū elaboratū: ad nos misisti: perfectū celeritate tanta: ut nisi qui opes ingemii tui perfectissimas habebat crediturus fueri/paratū fuisse tibi pridē hoc argumentū ut ad primā quāq; occasionē proferre posses. Sed ut ea mihi res & festiuior & iucundior eueniret. homo lepidissimus/humanissimus/latinissimus/barbarus contra barbarū defendis: ut hostis pro hoste: socius contra socium ipse contra te ipsum/stare/patrocipatiq; similes & reliqua.

Ex eadem inferius.

MODO si quis est illo gregre: qui possit ea capere: quæ dixisti tanto cultu prædita/tot luminibus/tot emblematis oculos ad euptimum stringentia. Adde tot sententias prurientes/tam multas historias & exempla remotioris doctrinæ quasi flosculos & omnino ad quæ si qui sunt ex illis paulominus asini uolebam dicere & uocor aurículas tantum moueat. ceteri diffugiunt/relepuunt/detestantur/& reliqua.

Ex alia eiusdem

SALVE accepi librum Pici de septem dierum enarratione cuius item exemplar non pridem ad me miserat Iacobus uolateranus summi Pontificis nūcina. percurri opus quoad licuit/inter æstū & puluerem. Digna diuino & admirabili ingenio factura sane leges & materia operis tumultuariam & ad præsens cōparatam sententias non exposcit

EVLOGIA

expolcit. Sed simul dici potest picum docti/eloquentis & christianis/omnia se a te affecutū esse fere prodigium est: debeo tibi plurimum.

Ex alia Eiusdem ad eundem.

QVAMquam has ipse epistolas tuas amo q̄ fluunt q̄ affectatae non sunt q̄ curam non dico non norunt sed respuunt hoc est de cōposito non recipiunt & accedentē inferriq̄ cupientē excludunt ita ut diligentiae quidē sint penitus in iis uestigia: sed repressae quodāmodo & repudiatæ: non sum tam solers ut introspicere possum ingenium tuum: extimareq̄ magnitudinē eius atq̄ fecunditatem illud uidere uideor nec fortasse fallor quo dirigas colliniesq̄ itē quo euasurus sis & quidē paulo mox. Indole ista tua nihil est liberalius: nihil risibilius: & semel dicatur uel durius: eule nihil expromittentius: si modo indoles appellanda est. quæ fructus ediderit ne maturis quidē ætatibus & doctrinæ quāuis exercitatae despiciendos. Age quātus ut audio: in poeticam spiritus: quæ felicitas: qui nervi quāta demum in omni uel præcipue litterarū actu nobilitas/atq̄ splendor. Quid cum agis p̄hum: quæ memoria/quāta subtilitas: quæ celeritas animi cū totius corporis uigore cōsentientes: sed rapior tamen in laudes tuas ingratis/immo uero per lubens id. n. quisq̄ nult maxime q̄ inuictum & reluctantem quoq̄ ui conuertit ad se. Dabitur si modo is tibi ambitus laudari a parum doctis. dabitur profecto tempus accōmodatum magis ad hoc officii. Nunc uenio ad id & reliqua.

Ex Epī. Angeli Politiani Alo. Picum de lite Hermolai.

QVOcirca tu mihi nūc ad cūdu mi Pice doctior: oīum doctissimus non qdē ut index sed arbiter honorarius: q̄ uidelicet inter amicos disceptātes litem dirimas.

Ex prohemio Miscellaneorum eiusdem.

DE isto. n. præcunctis admirando/nō Pico iam sed (ut ipse appellare soleo) phœnice potius qui nunc in tua laura nidificat tanta mea quidem expectatio est ut ausim propterea succinere: Cedite romani scriptores cedite grai.

Ex Cap. eiusdem operis. XIII.

UT idem & comparat & ostendit Ioannes Picus Miran. meus unus omnium profusus ab omni parte beatissimus in opere singulari atq̄ admirando. quo psalmus a septuaginta uersus isto notarum præcipue argumento docet hebraicæ ueritati respondere. Ne iam in salutare iudæus aut oblicere possit ea nos in templo lingulis canere horis quæ ne ipsi quidem satis uerba fideliter existimemus.

Ex Cap. eiusdem. LXXX.

QVALIS est uem Ioannes Picus hic meus emirandulanis principibus/absolutissimū naturæ opus/a quo p̄b̄a latine iā meditas loq̄. sūmū puto fastigiū accipiet.

Ex Cap. eiusdem. LXXXVIII.

PERCVRIMVS aliquando ego & Picus hic Miran. nunquā satis homo laudatus sub oīis horis antiquæ et recentis instrumentis sacri ueteris/graecos maxime. Diodorum Philonem Genadium: Aquilam: Origenem: Basilium: Dydimum: Isidorum: Apollinarem: Seuerianum/ alios id genus compluris/ quorum ille sicutiq̄ latinorum sententias omnes/quam diligentissime cum iudeorum & chaldæorum interpretū cōferens opinionibus/nihil nō euētilat & pensiculat: unde mō aut ueritas elicitur aut obscuritas tollitur roborari fides: aut refelli possit impietas.

Ex peroratione Eiusdem operis.

DONEC reuersus est in hanc urbem maxime Laurentii Medicis cum beniuolē

tratum. uirtutis & ingenii similitudine allectus princeps hic nobilissimus Lo. Picus Mirā. uir unus an heros potius omnibus fortune/corporis/animiq; dotibus cumulatissimus utpote forma pene domina iuuenis & eminenti corporis maiestate: perspicacissimo ingenio/memoria singulari/studio infatigabili tum luculenta perpolitāq; facundia/dubium uero iudicio mirabilior an moribus iam idem philosophiā totis consultissimus etiam quam uaria linguarum litteratura/rationibus honestis/actibus supra uerifidem munitus atq; instructus deniq; ut semel complectar nullo non preconio maior &c.

Ex scdo Comē. Philippi Beroaldi in pperitiū sup uersum Nō tot Achemeniis.

SVSApro ethrusca scriptum legi in Codice Io. Pici Mirā. qui uir est seculorum memoria dignus qui multi iugis disciplinis p̄ditus. exornat ætatis nostræ gloriā cui accommodari potest: illud qđ de Varrone scripsit Terentianus. Vir doctissimus undecunq; Picus: qui te Mine mi/utpote eruditum eruditissimus/nobilem nobilissimus non solum diligit sed uehementer amat: qui de te honorifice loquitur/ & optime sentit. hic post seueriora studia in propertii lectione tanquam amoenissimo diuersorio requiescere consueuit/ & mihi hunc locum ita legenti adstipulatus: ostēditq; in suo codice sua scriptum esse non ethrusca: &c.

Ex libro Ioannis Abbatis spanemenis.

IOANNES Picus natione Italus/comes Mirandulæ/ & Concordiæ dominus: uir omnis bonæ litteraturæ studiosissimus/ & sicut præclaro sanguine ita diuino admodum ingenio nobilissimus: magna familiæ omnigenum artium stipatus caterua: dignus & optime meritis: cuius profectionem musæ sequuntur: doctissimus nostra ætatis philosophus est atq; disputator acerrimus. Scripsit stilo elegantissimo nonnulla: quæ ætas nostra tum comprobare tum uel maxime admirari habebit: quibus nominis & gloriæ suæ memoriā non indigne sempiternam reddidit.

Ex prohemio libri recuperationum Matthei Bosli.

CVMeodem ipso politiano nec innitus legit semel & pluries ad calcem usq; insignis & clarissimus Lo. Miran. cuius ingenium super humana omnisfariamq; doctrinam omnes obstupescunt: & a cuius integritate animiq; nitore omnis abest halucination palpanq; confessio.

Ex Epi. Iacobi Antiquarii ad Angelum Politianum.

NOLI igitur longi incubatus sectura nos in expectatione macerare sed accepto in tui nominis securitatem sponfore Pico: cuius tota uita gloriarum plena est: a quo in amicorum gregem pro te receptum iri omnibus uotis expeto: cuius uestigia semper adoro: quicquid ex altitum cohorte dominali scilicet spectandum/legendum/ediscendum emittas detenturus eos omnis in fidibus tuis: qui aliquo uirtutū simulachro aut harmonia ducuntur.

Ex Compendio reuelationum Fratris Hieronymi Sauonarolæ.

COMES Ioannes Mirandulanus uir temporibus nostris ingenio & multiplici doctrina singulari

FINIS.

PROOEMIUM OPERIS DISPUTATIONVM CONTRA ASTRO.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE CONCORDIAE COMITIS IN
DISPUTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS. PROOEMIUM.

Omerus atq; Cæcilius antiquissimi uates pessimos eē prædi
cāt inimicos/q; sub amicorū specie nos circūueniunt. Quæ
inīa nulla uerior dicī nulla salubrior præcipi p̄t. Quāq; qd
egem⁹ testimonio poetarū: cū diuina nos ueritas uitæ mo
rūq; magistra/sub ouīū pelle lupos euitari:& ne de facie iu
dicaremus admonuit. Si qdē hoc unū inimicorū genus qd
nec auerti/nec euertere possis:qdq; supare ipsi nō uolum⁹:sed
occurrimus:ultero exosculamur:excipimus & ab illo cōtra
nos ipsos:nō cōtra illud ut oportuit stamus:qd sane præsti
giū qā magno cōstat:& altius itrospiciendū:& diutius exa

Homerus
Cæcilius

minādū:nec temere admitti:nec statī p̄ligari debet. Vbi uero detecta fallacia ē:tā
to acrius explodendū:q̄to tectius ad p̄niciē sub prætextu bñficētiæ illabebat. Nec
minus mala putāda sunt quæ iō nō uidet eē pessima:qā bonis iterdū sint admixtas:
cū tāto noceāt exitialius:q̄to p̄ specie admixtionēq; boni cū facilius admittunt/tū
admissa qd semel iuasere:tenacius occupāt:retinēq; potētius. Quo pacto si cū me
ro uenenū p̄pinet:q̄q; sua natura saluberrimū merū ē:attē ueneni malitiā illā tum
suo sapore dissimulat:tū uigore ad uenas & itimius adigit & celerius. Est at hoc ob
seruādū cū i oī uitatū in artibus maxime & disciplinis/q̄rū illæ p̄niciosissime / quæ
præstigia cū sint aut alio genere uanitates:ita tñ mēdacio lenociniū aliqd præte
rūt:ut scīæ uel artis nomē sibi uēdicauerint. Siue illud captatum ab antiquitate fictis
auctoribus lenociniū/siue a magnis p̄missis illecebra curiositatis & cupiditatis hu
manæ. Siue ab aliquo fūco specierū p̄bilitatis:cū iterdū sint falsa p̄babilia ue
ris Aristotele teste:præfertū nō itrospēcta nec explorata populo præfertū & multi
tudini/cui p̄priū errare decipi q; semp fuit:& nihil sapere. Quid at exitialius:qd in
expugnabilius:q̄ cū titulo sapiētiæ ipse se nobis error insinuat:ut qd ille dixit opam
demus/ut cū rōne isaniamus. Nō aliud hoc q̄ cōsiliū & mētē/cuius sola uis abigēde
fallitati nobis inara ē:missam facere:ut mēdaciū ipsius & testimonio honestius/&
præte robustius/& præsidio munitius euadat. Porro nulli spes ultra ad sanitatē / cū
natura ipsa adiuuat morbū. Hoc at ut dudū dicebā:uenit p̄ isaniā:quæ sub specie
uel artis uel scīæ populo se circūfert & uēditatō iō minus isana/q; sapiētiā summa
ente mētē:sed quo fallacior eo p̄ditior. Quēadmodū apud medicos/nulli delirāt
ut sic dicā delirātius q̄ q; delirio præferūt uultū seriū. Est at hæc p̄pria labes oīum
supstitionū:q̄rū nō alia p̄fessio q̄ præcepta tradere insaniēdi. Sed in primis hūc sibi
titulū uēdicauit astrologia:sicut & iter ipsas supstitiones q̄rū m̄f alūbaq; merito exi
stimat:obtinēt principatū. Astrologiā uero cū dico nō eā itelligo quæ syderū mo
les & motus mathematica rōne mētē:artē certā & nobilē & suis meritis honestissi
mā/auctoritateq; hoīum doctissimorū maxime cōprobatā. Sed quæ de syderibus
euctura p̄nūc iat fraudē mercenariæ mēdacitatis/legibus iterdictā & ciuilibus &
pōtificiis humana curiositate retētā/irrisam a p̄his/cultā a circulatoribus / optimo
cuiq; prudētissimorū suspectā/cuius olim p̄fessores gētilitio uocabulo Chaldei uel
ab ipsa p̄fessione genethiaci dicebant:mox ut noīs cōmuniōne honestarent:ma
thematicos se dixerūt & astrologos:q̄si hæc quoq; de liberalibus disciplinis una so

Aristoteles

Dictorū
solutio
Astrolo
gia distin
ctio

Eius pro
fessores

PROOEMIUM

retinere de syderibus cū rōne loq̄ret̄: hoc se t̄m discrimine separās ab illa uera ma-
 thematicā/ut illi astronomiā/ipli astrologiā nomē dare: nimis inprobo zelo alie-
 ni tituli suadēdi: siquidē astrologia alterius artis nomē ut declarabimus ipsam uero
 diuinatricē semp hoc ambitu laborātē: ut nominari uellet ab astris: nō altero mō: sed
 utroq; cognomēto dignabimur: & ad illius de motu syderū tractātis æmulationē
 p̄ astrologiā astrologiā/ p̄ astronomiā astronomiā satis cōgrue satis p̄ merito nūcu-
 pabimus. De qua utcūq; de noīe decidatur: ego quidē cū rōnibus nixus: tū prāui-
 diciis hoīum sapientissimorū nihil dubitauerim affirmare/ nō esse inter artes prāsti-
 giosas: quā aut plus fallat credulos & imperitos: aut quā persuasilis fallēdo plus no-
 ceat: tāto reliquis superstitionibus exitialis: q̄to proprius accedere uisa ad uerita-
 tē. Nā ille quidē in prima facie notas suā dementiā leuitatisq; prāferentes uix cui
 q̄ imponūt prāterq; penitus exoculato: hāc in sinu habens & in prācordiis alēs in
 sania: prēfert speciem habitūq; sapientiā: ut si eminus inspectes uel p̄ transennā for-
 ma capiaris/ si cominus admoueris oculū exploratorē ipsam uideas umbrā aut q̄si-
 taruam: & sub aperta luce fallaciā tenebrarū abomineris. Ita est certe ita p̄ rōnes ma-
 nifestissimas luce clarius fiet/ nullā esse maiore fallaciā/ nullā pernitioliorē: osten-
 tat procul cælum & planetas uñ facile credas in tam sublimi tam lucido spectaculo
 nihil nō posse uerissime prāuideri. Mox ubi attentius cōsideraueris uides & sub-
 lime adeo esse speculū ut imagines illuc terrenarū regū nō alcendant: & ita lucidum
 ut ad eius fulgorē nr̄a calliget infirmitas: tum proprius cū accesseris uidebis intex-
 tas illius peplo/ pro cælestibus portentuosas effigies & stellas in animalia trāstora
 matas/ & plenū fabulis cælū/ immo pro uero cælo cōmentitiū/ cælum nō factum a
 deo sed ab astrologis fictū: sic instructa uidetur omni firmamento dogmatis coma-
 probatis: quā simul & libros circumferat magnis nominibus prātulatos: & ratio-
 nes tam multas decretorum suorum & prāter rationem experimenta tam diuturnā
 nis obseruationibus/ tam diligentibus annotamentis corroborata: tum ab usu tot
 sæculorum & tam multarum ætatum approbatione recepta. Mirum quam per ca-
 ligines istas & nebulas oculis imperitia offensis & speciosam & uenerabilem & se-
 rie plenam auctoritatis imaginem sui repræsentat. Quas ubi tenebras & prāstigia
 radio rationis & diligenti tractatione discusseris/ uidebis in illis libris nihil esse li-
 bratum: in auctoribus nullam auctoritatem: in rationibus nihil rationale: in expe-
 rimentis nihil consonum: nihil constans: nihil uerum: nihil credibile: nihil solidum
 sed pugnantia inuicem: falsa: inania: ridicula: ut uix credas qui scripserunt fidem ada-
 hibuisse his quā scribebant. Quod uero spectat ad uanitatem non inuenias temer-
 re quā plus spei proponat suis aurariis quā maiora desiderabilia promittat. Pra-
 dentia se faciat conseruatricem: cuius de futuris coniecturam certa prācognitio-
 ne stabiliat: sed & philosophiā cuius maxima pars quā de cælis ut isti uolunt/ per
 cæli influentiā ad liquidum absoluitur. De medicina non attinet dicere: de nau-
 tica: de agricultura: dum non solum futura prānūciat his: sed & uires cælorum ad
 terrena deducit: unde omnium artium opera efficacissime: unde omnium artium ma-
 gistri quod uolunt facile consequantur: & hāc quidem ueteribus: sed etiam neot-
 thericis persuasit religioni/ si diis placet cum uniuersarum christianarū plurimum
 conferre auctoritatis & emolumenti: & ut semel dicatur imitata suum magistrum:
 & regna mundi adorantibus se promittit: & suum lignum gustantibus æmulationē
 diuinitatis boni maliq; cognitionem. Quā non modo ullis ut pollicetur uitæ
 usibus commoda

qua de re
 prā cæte-
 ris higin-
 signa gra-
 iorū fabu-
 lis ostēdit

PROOEMIUM OPERIS DISPUTATIONVM CONTRA ASTRO.

usibus cōmoda sit sed fraus est oīum pestilentissima/siquidem illa ipsa est: ut demōstrabimus: quæ p̄uā omnem corrumpit: medicinā adulterat: religionem infirmat: superstitiones parit aut roborat: idolatriā fouet: prudētiā aufert: polluit moras: æt lum infamat: hoīes miseros/anxios/inquietos/& de liberis seruos: & in rebus pene agendis oībus plane facit infortunatos. Quod cū ego exploratū habere mihi uiderer atq; cōpertū: putaui piaculū me facturū nulla uictima expiandū/si tacerē/si dissimularem: nec uel penitus pro uirili uenenū: hoc de credulorū manibus extorqueretentarem/hac præsertim ætate qua si qñ alias/ad hāc fraudē oīs ætas & ordo sex usq; calligat. Est at tanto magis pro ueritate pugnandū quanto plures habere cognoscitur oppugnatores: siquidem ut prodesse oībus/ita placere tantūmodo bonis desideramus: nec iudiciū multitudinis fidem habet: ubi contra stat ratio consensusq; doctorum: nec nos auram spectamus popularem: sed lucem ueritatis & publicam utilitatem.

Prooemium finit.

Ioannes Franciscus Picus Mirandula Sacratissimo Patri Oliuero Carafæ episcopo Sabinensi/Cardinaliq; Neapolitano. S.

Pollonium thyanzum p̄ amplissime/dum ob litteras capeffendas peregrinationē illam a Philostrato postea celebratā suscepturus esset/opasse legimus: ut uiros bonos & inueniret & agnosceret: idq; etiam a sole cōcessum iri sibi multis precibus experiuisset: Quod quidem uotū citra culpam nō latuēdari magnope nō pōt: sicut ip̄a ad solem deprecatio nō aīturari hoc. n. uulgus in eruditū & rude cōgenito ueritatis noscendæ lumine/passim prædicat/ut ualidissimas omittam rōnes & diuinorū eloquiorū testimonia. At si optūm est id mutem efflagitandūq; adeo optimo maximo/illis p̄culdubio summo opere lætandum est: quibus nō mō obtigerit bonos agnoscere: sed echos ipsos & in p̄pria familia & sanguinis sibi nexu deuictos/reperire potius q̄ inuenire/indeq; aliquē eorū fructuū cōsequos bonorū parit amicitia: Quæ mihi diuina beneficentia tuenisse neq; inficias eo neq; dissimulo cū Ioannē Picum Mirandulam Galeotti patriæ fratrem hominē profecto dignum/quem Apollonius trās Caucasum & Brachmanas sed & ad usq; aduersum orbem aude rimaretur: intra parietes domesticos compererim: multiq; ab eo beneficiis cumulatus extiterim. Huic ego nobiscū degēti dum par pari referendū esse quo ad possem iudicauissem: Eo magis defuncto censui debere repēdi suscepta officia/quod cū eius gloria & studiorū perichitabatur utilitas: & nō mediocrem ecclesia pariebatur iacturam. Quāobrem pro eo quæpiam neoscelmet mandauit litteris: ipsiusq; opera diuturna & anxia uestigatione nobis ascita in multa exemplaria transfundenda curauit/laboratū aut mihi summope est in reparandis libris oēm diuinatricem astrologiam funditus eruentibus: quādoq; dem eiusmodi characteribus delineati erant (qui erat homini mos) ob scribendi dictandiq; uelocitatē ut cuiusvis alterius linguæ q̄ latinæ speciem præferre uiderentur: tot inter hūc litteris ut nō facile inter/nosceretur quid pro dispuñcto/qd pro emēdato haberi deberet: tot præterea partibus lancinati discerptiq; ut uix ab auctore ipso exscribi posse iudicaret: hos ego libros (si nō magis thesauri q̄ libri) ueluti rediuiuos a nobisq; nuprime ab interitu reuocatos cum cui destinare inscribereq; deberem diu mecum cogitassem occurristi tu mihi præsul sacratissime a quo digredi nullatenus ualui. Nā cui & cō

gruentius & honestius quam tibi/doctissimi hominis eiusdemq; consanguinei litte-
 raria monumenta dedicare potui? & illa potissimum: quæ nostræ christianæ reli-
 gioni aduersos errores refellunt eum & litteris polleas: & ob Ioannem Thomam
 Carasam Magdaloni comitem locerum meum: cui arctissima cognatione deuinci-
 ris: sis etiam mihi hæc essitudine coniunctus: atq; eam inter ipsius religionis homi-
 nes geras personam quæ sit proxima supremæ. Ea igitur uolenter suscipe: & cum a
 maximis uersandis negociis aliquid ocii suffuraberis perlegas obsecro: in ipsa le-
 ctione simul cogniturus simul gauisurus artem illam astrologicam: siue (ut loquar
 rectius) pestem quæ iam truci elata rabie quâquam subdola frôte uirus insimulâs
 in istum exitiû debacchabat ipsius Ioannis Pici patruî opè ualidissime extinctam.
 Vale pater amplissime. Mirandula. iiii. Kal. Iulias.

Ioannes Franciscus Picus Mirandula ueritatis amatoribus.

A Maiores ueritatis gaudere nec non qui illustrandæ illius atq; amplifican-
 dæ desiderio insudatis/exhilatæ animos. En prodeunt in publicum di-
 sputationes Ioanis Pici Mirandulæ aduersus astrologos: & Pici illius cu-
 ius mentis sublimitatem cuius doctrinam omnigenam iam pene totus terrarum
 orbis obstupuit. Disputationes inquam quæ ueritatis olores atq; oppugnatores do-
 lere: & qui emungendæ pecuniæ gratia astrologicæ uanitati impendunt operam/
 aut elulare atq; diuimpi cogent aut errorem deferere. Nec solidam minuat lætiti-
 am: q; illæ morte nobis immatura sibi tarda uocatus ad deum: libros hosce nec ex-
 tremâ lima terferit atq; expolierit nec ultimum qui totius operis futurus erat epi-
 logus ad eandem abîncipide perduxerit: id forte deest ad operis exuberantius orna-
 tum: non ad lectorum perfectum emolumentum: & quâquam sanè alias ua-
 nitatem hæc & superstitionum omnium arbor ab prophetarum oraculis sit explo-
 sa & detestata/ab nostris theologis philosophisq; tum Græcis tum Latinis tum Bar-
 baris expilata frondibus/exhibitata atq; etiam securibus uel aliqua ex parte percul-
 sa. Siq; in imperatoris legibus pontificisq; sanctionibus radicibus eruta & lo-
 comorata tamen curioſitate: s; pius reportata est in pristinamq; foueam re-
 plantata/administrala & roborata: ita ut nunquam in totum eliminata & ad inter-
 nitionem usq; ualidissimis rationis instrumentis perducta fuerit: modo Picus no-
 ſter infaustam arborem a radice ad truncum/a trunco ad ramos: a ramis ad folia:
 torrentissimo igni uera philosophiæ uetæq; theologiæ propriisq; incomparabilis
 illius ingenii iuentia & meditati exustis penitus atq; redegit in cinerem: quæ adeo
 rapidissimo flammæ eloquentiæ disperſit: ut cuicumq; illius fautori prouectoriq; (nisi
 idem mentis emotæ fuerit) super illius exitio præ dolere conclamandû sit uel abie-
 cta spretaq; uanitate præ gaudio exultandum. Eia igitur litterati homines nationû
 omnium his rationibus animum armate his fulcite testimoniis cum humanis tum
 diuinis: quibus ueluti bipennibus ponderosissimis ac facibus ignitis excisæ atq; ex-
 tinctæ arboris germina: si qua forte intra terræ uiscera deliteſcentia male culti agri
 uitio repullularent/elidite/contentite/conuellite/exterminate.

TABVLA DISPVATIONVM

QVID IN VNOQ VOQ VE HORVM DVODECIM VOLVMI
NVM INSIT TABVLA SVMMATIM COLLECTA INCIPIT.

Primo præfatio: item astrologiam a philosophia: propheta
caesaribus: pontificibus esse damnatam: qualesq; fue-
rint/qui astrologica scripsere. **Homerus**

Secundo inutilitas: falsitas p[ro]fessionis in uniuersum: igno-
rantia & indiligentia p[ro]fessor[um] nostri t[em]poris: It[em] cur aliqu[od] ue-
ra prædicant: cum p[ro]fessio ipsa falsa sit. **Sed ne solum:**

Tertio rationes astrologiz ueritatem approbantes affe-
runt/postea diluunt & retorquent. **Soluimus:**

Quarto n[on] fieri a celo quæ credunt astrologi: it[em] quæ a
celo n[on] fiunt ab eo n[on] significari: & q[uest]iones seu inter[ro]gatiões e[ss]e ianes. **Noster hic:**

Quinto magni orbes: saturniæ reuolutiones: magnæ coniunctiones eliminan-
tur. **Sed multos:**

Sexto destruuntur domus: signa: aspectus: obfessiones: & cōbustiones: retrogrā-
dationes: caput & cauda draconis: antilia: præcipit[er]ia signa & obediētia. Exaltatio-
nes trigoni uel triplicitates: facies: terminis: dodi cat[er]a memoria: nouēna: monomiriaz:
graduum proprietates: partes: anni climaterici. **Excessimus:**

Septimo cōtinet[ur] / initia fati seu particularia / seu uniuersalis & uel hominis uel al-
terius cuiusq; rei: n[on] bene capis: item t[em]pus quo aliqd sit futurū / p[er] p[er]rā per directio-
nes: aut aliā uia definiri: multiplexq; error in stellis fixis. **Hactenus:**

Octauo / incertū e[st] nūc[us] spha[er]ar[um] & q[ui]d q[ui]d statuant certū e[ss]e errorē astrologor[um]
It[em] de erratis sup[er] differētia imaginū & signor[um] it[em] d[icitur] imaginib[us] inuicibilib[us]. **Inter oia**

Nono cōtinet[ur] de incertitudinis natalis h[or]æ / ac alior[um] initior[um] / deq; erratis diu[er]sio-
nis domor[um] / signor[um] / locor[um] / pl[ur]imar[um] mor[um]. viii. orbis & directionū. **Demonstrati**

Decimo rōnes astrologor[um] q[ui]bus sua roborare dogmata satagunt: ad q[ui]q; redi-
gunt genera: hæc q[ui] oēs o[mn]iunt inefficaces e[ss]e / sup[er]q; deridicula. **Multis iam**

Vndecimo / n[on] posse per experientiam haberi: aut si qua cōparari possit experiē-
tia nondum illam esse habitam. **Si naturam**

Duodecimo non esse habitam p[er] reuelationem: item ubi nata / aucta / alta: & quo
modo propagata. **Si fabulamentis**

Tabula capitum Duodecim librorum.

Primus liber n[on] est in capita plura distinctus: sed unico capite / auctoritate philoso-
phor[um] / prophetar[um] / caesar[um] / atq; pontificum astrologiam deiicit.

Sec[un]do libro cōtinet[ur] / inutilitas & falsitas p[ro]fessionis: ignorantia & indiligētia p[ro]fessorum.

Caput primum Incertam esse artem istam iudicio. etiam principium illius.

Caput .ii. Auspicationes quas electiones dicunt inutiles esse testimonio unius
astrologi ratione & experientia.

Caput .iii. N[on] esse utilem astrologiā in decernēdo q[ui]d sit agēdū q[ui]d fugiendū.

Caput .iiii. N[on] e[ss]e astro. religioni utilē: q[ui]d R. og. Bac. & Pe. Alliac. existimarūt.

Caput .v. Quam noxia sit astrologia quāq; pestifera christianæ religioni.

Caput .vi. Fallacē e[ss]e hāc artē: si q[ui] sit tū p[er] plurimū p[er] discrepātes astro. Inias

Caput .vii. De ignorantia astrologorum nostræ ætatis.

Caput .viii. De indiligētia astrologorum nostræ ætatis quæ tanta ē / ut etiam si

ADVERSVS ASTROLOGOS

vera esset astrologia/ueti ipsi esse non possent.

Caput .ix. Raro euenire q̄ dicūt astro. qđ tū externis tū domesticis exēplis oñdis.

Caput .x. Cur astrologi aliquando uera prædicant.

Tertio libro continentur rationes astrologis fauentes & diluuntur.

Caput .i. Quid lib. præcedēti actū sit & quod deinceps agendum quoue ordine

Caput .ii. Quicunq; rationes quibus astrologia roborari posse uidetur.

Caput .iii. Retorquetur prima rō atq; ostenditur cælum causam esse uniuersalē neq; ad ipsam indiuiduorum uarietatem refefendam.

Caput .iiii. Cælum qualiter motu agar & lumine & elementorum metheorologorum mineralium uiuentiumq; uniuersalis causa sit.

Caput .v. Præter cōem mot' & lumis influētiā nullā uī cælestibus peculiarē scē.

Caput .vi. Lunæ lumen sicuti & solis uitale cēmentrumq; frigus aut humiditatē præterquam per accidens facere.

Caput .vii. Non posse defendi dogmata astrologorū ut putauit Auenazra si omnes stellæ ponuntur calidæ.

Caput .viii. Obiectio aduersus ea quæ dicta sunt.

Caput .ix. Soluitur obiectio atq; ostenditur/neq; específicas neq; indiuiduales rerum differentias a cæli motu pendere.

Caput .x. Stellas alias a sole & luna/aut nihil/aut certe parum in nos agere.

Caput .xi. Quo pacto stellæ eadem alias aliter in nos agere possint.

Caput .xii. Quæ effectuum uarietas in cælum redigi possit & quæ non.

Caput .xiii. Solem multa operari quæ ab aliis stellis fieri astrologi putant.

Caput .xiiii. Lunæ uis quō uariet' & dies quosdā lunæ citra supstitione obseruari.

Caput .xv. Aestus maris in aliam causam quam in lunam referri posse/ in quam tamen referantur nihil inde iuari astrologiam.

Caput .xvi. Galeni snia de crenicis diebus eos ad lunam referentis confutatur.

Caput .xvii. Periodos humorum ad syderum motus non esse referendos.

Caput .xviii. Infelicitatem octimestris partus saturno non esse ascribendam.

Caput .xix. Cur nautæ/medici/agricolæ/uera sæpius prædicant quam astrologi.

Caput .xx. Nō oīa quæ ab astrologis prædicūt de primis q̄litatibus depēdere.

Caput .xxi. Nec noxas elementorum/nec damna nostrorum corporū esse a cælo.

Caput .xxii. Ingenior' & mor' uarietate nō oīno pendere a primis qualitatibus.

Caput .xxiii. Neq; bella neq; externa a primis qualitatibus pendere.

Caput .xxiiii. Occultas uires cælestibus nō inesse per quas occultas inferiorum rerum proprietates producant sed calorem tantum lumenq; uiuificum.

Caput .xxv. Si sua cuiq; syderi & ppria uis cōcedatur esse tñ illam uniuersalem.

Caput .xxvi. Epilogus hui' li. cū reiectiōe q̄rūdā rōnū astro. i ipsos argumētates.

Caput .xxvii.

Quarto libro continetur de cæli efficientia & significatione.

Caput primū. Qui mos in disputando seruatus & deinceps seruādu: tum si detur astrologis quod maximum dant theologi/astrologiam tamen nihil esse.

Caput .ii. Fortuita a cælo non esse.

Caput .iii. Quomodo rerum fortuitarum causa sit deus: quomodo angeli/ quomodo cælum: quomodo nos: quomodo fortuna.

Caput .iiii. Ad cælum non esse referēdum si quid a nobis sit q; nostras uires excedere uideatur

ADVERSVS ASTROLOGOS

dere videatur sed potius vel ad angelos vel ad deum/atq; inibi de fato multa utq; diuina praeuidencia nostram libertatem non rollat.

Caput .v. Nec praeterita nec q̄ ad alios attingit posse ex aliq̄ cōstellatiōe p̄videri.

Caput .vi. Futura multo post tpe a praesenti constellatione effici non posse.

Caput .vii. De auspiciatōib⁹ q̄s electiōes dicūt q̄ uana & impossibilia sit astrol. insia.

Caput .viii. Astrologos mentem nostram caelo subicere quāquam ut sunt astu-
ti id dissimulare conentur.

Caput .ix. Mores hominum a caelo non fieri.

Caput .x. Malas leges sicuti nec bonas caelo non subiici.

Caput .xi. Corporeas dispositiones non effici a caelo.

Caput .xii. Non posse caelum eius rei signum esse cuius causa non sit.

Caput .xiii. Siue signa sint syderatūe causā/partem tamen astrologia quae ē de
interrogationibus nullam esse.

Caput .xiiii. Diuina miracula a caelo nec fieri/nec significari sed miracula mira-
culis/sicut naturalia naturalibus indicari.

Caput .xv. Per stellam magorum non posse constellationem aliquam intelligi
& declaratio q̄rūdā scripturaz q̄ iperitis possent uideri astrologia adstipulari.

Caput .xvi. Quae naturae vires supergrediuntur quantum ad id etiam quod in se
naturale continent a caelo significari non posse.

Quinto libro continetur confutatio earum constellationum quibus magna
rerum humanarum euenta adscribunt.

Caput primū. Decreta astrologorū circa magnas cōiunctiōes utiliter cōfutari & q̄
mēdaces sint deprehēsi q̄ de magnis isenoz rez mutatiōib⁹ p̄ eas uoluerūt indicari.

Caput .ii. Quibus uis astrologi de grandioribus rebus iudicium ferant magno
rumq; orbium reprobatio.

Caput .iii. Saturnias resolutiōes Aboasariuentū & historiis & rōni aduersari.

Ca.iiii. Ordo eorū q̄ dicēda sūt & desidētes astro.opiones circa magnas cōiunctiōes.

Caput .v. Planetas magnis cōiunctiōibus iunctos nō plus posse q̄ diuisos: magnas
q̄ istas coniunctiones nouum esse inuētum de malo Ptolomaei intellectu natū.

Caput .vi. Praecipuos astrologos mediū tēpos esse coniunctionibus non ueris-
tum alia errata illorum circa easdem.

Caput .vii. Quis ordo seruandus/& Alliacensem aliud alias sensisse.

Cap. viii. Tps rez nō ab astrologia/ut putauit Alliacēsis/ sed ab historia eē petēdū.

Ca. ix. Sūma insia Alliac. ili. quē de concordia astrologia & historia praetitulauit.

Caput .x. Errasse multifariam Alliacensem: & ut quacūq; supponit concedan-
tur/non tamen efficere eum quod uult.

Caput .xi. In diluuii cōiunctiōe tū iter se/tum a ueritate astrologos discrepal-
se atq; ut detur illis q̄quid petunt non tamen id eos probare quod contendunt.

Caput .xii. In Moysi cōiunctiōe & messia uaticinio q̄ delirus Abraā Iudeus.

Caput .xiii. Variis coniunctionibus mediū a uariis christianam legem ascribis
& absq; ratione etiam astrologica.

Caput .xiiii. Eam quae uulgo fertur ueram non esse Iesu genituram/nec ex ea in-
dicari illum/aut uiolentiā morte monitūrum/aut magnum esse prophetam.

Caput .xv. Quae de manumethe dixit Albuma. experimēto falsa esse deprehēta.

Cap. xvi. In antichristi uaticinio alios iā mēdaces appuisse/alios mēdaces futuros.

TABVLA DISPVATIONVM

Caput xvii. Quam leuiter probent astrologi sex tantum religiones esse posse: hebræorum legem ioniam potius uel solarem q̄ saturniam dici deberi.

Sexto libro continent confutatio ear̄ res; per quas uariari uolunt influxus.

Cap. primū. Quo ordine sit pcedendū i cōuelliēdis astrologos; fundamētis: itē fieri nō posse/ut aliq̄ ad eadem loca sydera oīa restituant in quibus semel fuerunt.

Caput ii. Per quas res astrologi uariari influxus syderum dicant & quam omni no illa in uniuersum absurda sint.

Caput iii. Domus astrologorum quam nullo nixæ fundamento: & quam in earum uiribus explicandis astrologi inter se pugnent.

Caput iiii. De duodecim signis q̄ ficta a mathematicis sint ad supputandī facilitatem: item circa eadem multipliciter astrologos aberrasse.

Caput v. Quæ sit astrologorum de aspectibus sententia/ & q̄ parum rationalis.

Caput vi. Variæ aspectuum rationes recitantur & confutantur.

Caput vii. Quid eos deceperit: nec de aspectibus experientiam habitam.

Caput viii. Quæ de obfessione dicuntur pugnare his quæ de aspectibus.

Caput ix. Planetas sub solis radiis constitutos nō male affici/ aut ut dicunt astrologi comburi.

Caput x. Si rationem atq̄ etiam quorundam astrologorum auctoritatem sequi uolumus planetas retrogradientes fortiores uideri quam directos.

Caput xi. Caput & eandem interfectiones esse imaginariarum circularum nulla naturali ui prædictorum/ quibus in prædicendo antiquiores uis non sunt: nec in eorum uiribus concordant receptiores.

Caput xii. Origo antiquiorum: neq̄ eis in præsagiendo usum Ptolemæum & quātum in his Materius & Haly aberrauerint.

Caput xiii. In præcipientibus & obediētibz signis pariter deceptos astrologos.

Caput xiiii. Confutatio rationum quas de planetarum exaltationibus quidam astrologi assignauere.

Caput xy. Rationes astrologorum de trigonis & trigonocratoribus: atq̄ obiter de signorum sexu confutantur.

Caput xvi. De faciebus/terminis/ dodecathemoriis/ Babyloniorum nouenniis monomiriis quam parum constent testimonio etiam ipsius Ptolemæi.

Caput xvii. De gradibus formineis/ lucidis/ tenebrosis: & aliis id genus q̄ eos cōtemperit Ptol. neq̄ in eis conueniant aliq̄ astrologi.

Caput xviii. Partes unde ortæ & quātū in eis dimetiēdis secū pugnent astrologi.

Caput xix. Dodecathemiorum sententia exploditur & auctores eorum ægyptii cum suis quoq̄ climatericis annis reiciuntur.

Septimo libro continetur de hora initiali directionibus & stellis fixis.

Caput primum. Quid hætenus disputatum: & quid in hoc libro disputandum.

Caput ii. Ambiguā esse horā fatālē/ si qua eēt in oībz rebus quæ nō memēto sed tpe absolunt: & in hoībz maxie in q̄bz genitura pax/ robori habere uidetur.

Caput iii. Ptolemæum plus conceptui quam genituræ tribuisse cui neq̄ aliquid tribuendum esse Ptolemæi ratio conuincit.

Caput iiii. Vniuersalia facta q̄bz uis astrologi uestigēt & q̄ parū rationalibus.

Caput v. Astrologum nō posse prædicere quā orbis regione fatum aliqd euenturum sit: quoniā incertū apud ipsos quæ cui signo uel planetæ regio subiaceat.

Caput vi.

ADVERSVS ASTRO.

- Caput .yi.** Non posse initiū unū cōstitui de quo totius anni pōdeāt fata tū varia
a variis anni statui p̄cipia & iuxta hebr̄eos annū potius autūno q̄ uere ichoare.
- Caput .yii.** De directionibus aliisq; modis quibus tempora futurorum definiūt
quam parum consentiant quāuē in his astrologi inter se discrepent.
- Caput .yiii.** Sicuti alciſcunt inefficacia/ita omittere necessaria & quantum errēt
de stellis fixis
- Caput .ix.** Dogmata astrologorū de stellis fixis pugnare tū inter se tū cū ueritate.
- Caput .x.** Falli ē astrologos i planetis repetitioq; eorū quā hactenus disputata.
Octauo libro continetur de numero sphararū/difference ntia imaginum & si
gnorum & imaginibus inuisibilibus.
- Caput .primū.** Incertum ēē numerum corporum superiorum/ penes quā iuxta
astrologos fati decernendi potestas est.
- Caput .ii.** Si supra octauam spharam alia sit fallax esse ueterem astrologiam si
nulla nouam: quā etiam si sit nona ruere omnino necesse esse.
- Caput .iii.** Differre imagines a lignis: q̄q; hominibus conueniunt.
- Caput .iiii.** Chaldeorū imagines mera esse signa quidq; ad eas fingendas illos
induxerit: atq; errorē artificiarum imaginum & alios plures inde pullulasse.
- Caput .v.** inuisibiles imagines neq; sensu neq; ratione cognita esse pugnareq; in
ter se earum auctores: qui non chaldæi aut indi/ sed arabes tantum fuisse.
- Caput .vi.** Nono libro continetur de incertitudine natalis horæ/ac aliorum initiorum: &
aliis erroribus astrologorum.
- Caput .primū.** Epithoma eorum quā hactenus confectæ: & quid sequentibus li
bris agendum unde q; auspiciandum.
- Caput .ii.** Astrologum certam genituræ horæ neq; semper scire posse neq; per
ueram regulam explorare.
- Caput .iii.** Ptolemæi dogma quod almufeli seu animodar uocant: & auctoritatib;
bus & rationibus confutatur.
- Caput .iiii.** Inuestigationem partium horoscopi per conceptum falso Ptolemæo
ab arabicis ascribi irrationalem esse & a multis astrologis reiectam.
- Caput .v.** Mesalæ significationum cum aliis quinque a Paulo Alexandrino recitatis ex
plorandi horoscopi modis refutatur.
- Caput .vi.** Initia urbium/regnorum factionum/ legum ignota esse/ nullamq; ar
tem astrologos tradidisse quā possint inuestigari.
- Caput .vii.** Incertum adhuc esse apud astrologos quomodo domus diuidendæ
quantum earum iures extendantur & quibus lignis utendum.
- Caput .viii.** Loca planetarum uerissime assequi sic laboriosissimum: deq; insu
mentorū fallacia.
- Caput .ix.** Variæ sententiæ de planetarum motibus/ anni inæqualitate & maxi
ma solis declinatione.
- Caput .x.** Vni gradus errorem: immo & solius minutia multos interdum erro
res parere nec per revolutiones uel annorum uel geniturarū/ aut per magnas
coniunctiones astrologum posse iudicare.
- Caput .xi.** Dissidentes sententiæ de motu octauæ orbis: distantia capitis arietis
octauæ a capite arietis nonæ & auge solis.
- Caput .xii.** De directionibus q̄ multiplices astrologorum sententiæ.

TABVLA DISPVTATIONVM

Decimo libro continetur cōfutatō rationum.

Caput primum Epilogus eorum quæ hæcenus contactæ & quid in sequentibus agendum sit libris.

Caput ii. Rationes astrologorum inanes esse & radículas.

Caput iii. Duplex principium quo astrologi decernūt quæ domus sit fortior/falsum esse utq; sit uerum: non tamen ex eo id colligi q; uolunt.

Caput iiii. Argumentationes Astrologorum quibus sua roborant dogmata ad quinq; fere genera redigi/infirma qdem & inefficacia.

Caput y. Rationes a parabolica similitudine ductæ: quibus domorum probat proprietates refelluntur.

Caput yi. Confutatō rationum Auerrodis de proprietatibus signorum: quæ a b ordine & consequentia signorum sumuntur.

Caput yii. Contra rationes eorūdem proprietatum quas Aboasfar ex ordine accipit planetarum.

Caput yiii. Gaudia planetarum cum domibus ruere.

Caput ix. Rationes Ptol. de planetarum domibus destruuntur.

Caput x. Facierum & finium rationes iam esse reprobata.

Caput xi. Quod cui membro signum dominetur uarie a uariis determinari & ab omnibus parum rationabiliter.

Caput xii. Rationes astrologorum quibus proprietates signis absolute conuenientes astruuntur: & quod de supradictis sint reiectæ.

Caput xiii. Taxatur Ptol. de planetis loquens/ac si ex elementis cōstarent rationesq; aliorum quibus planetarum probant qualitates pariter confutantur.

Caput xiiii. Si concedamus planetas primas efficere qualitates: non esse propterea concedendum alios noxios esse alios salutare.

Caput xy. Rationes astrologorum de dominis dierum & horarum: annisq; planetarum inefficaces esse: tum astrologos sæpe uti demonstratione circulari.

Vndecimo libro continetur confutatō experimenterum.

Caput primum. Ex his quæ hæcenus sunt probata patere astrologiam experimētū non esse comprobatam: tum idem multis rationibus probari.

Caput ii. Si qua experientia haberi de astrologis dogmatis possit: eam nondum esse habitam.

Duodecimo libro continetur q; non sit habita per reuelationem.

Caput primum. Non esse adhibendam fidem astrologiæ quali reuelatæ.

Caput ii. Quales ægyptii atq; chaldæi apud quos nata astrologia.

Caput iii. Quæ chaldæos & ægyptios in hanc opinionem induxerit fieri fatores humanas & de stellis posse præiudici.

Caput iiii. In ea quæ obseruanda in pditionibus statuerit quo pacto inciderint.

Caput y. Quid obseruanda illa indicarent/ quibus coniecturis definierunt.

Caput yi. Quibus fomentis aucta & quomodo propagata sit.

Caput yii. Quomodo ab ægyptiis ad alios astrologia deuenit.

Finit tabula.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO. .L. PRIMVS.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE CONCORDIAE COMITIS DI
SPVTATIONES ADVERSVS ASTRO. .L. PRIMI INCIPIVNT.

Rimū oīum scire lectorē uolo: nō hoc nostrū iūctū audaciā
fuisse reiiciēdi cōfutādīq; astrologiā. Sed a prima antiquitate
bōis ita iudiciis semp uisū eā nō eē p̄fessionē: quē tot hōi icō
moda: tot insanias undiq; sub p̄textu sciā & utilitatis inuehe
ret. Hinc Casar legibus & prudētū uti noxia uitae ciuitati
bus eliminat. Hinc oraculis p̄phetarū: pōtificū sanctiōibus:
hōiū scissimorū uocibus & doctrinis: ut moribus & pieta
ti pestifera cōdēnat. Hinc a p̄his & mathematicis q̄cūq; sa
pere ex libris nō loq didicerit: q̄ si falsa nō utilis: non possibi

lismō amica philosophiā: uel cōtēnit fere uel cōfutat. Id qd̄ aliis uel nesciētibz
uēl denegātibus priusq; rōnib; res agat. / hoc libro sumus declaraturi: ut post tales ac
cusatores nō ad iudiā nobis hāc accusatio: sed potius ad pudorē bonae frontis hōi
bus si q; suscipiāt possit esse defensio. Exordium uero faciemus a p̄his quorū maior au
toritas q; prudētū / & cōior iterdū eē solet q; p̄phetarū: Pythagorā astrologiā fidē
nō praeftassentū auctor ē Theodoretus tū Laertius quoq; Diogenes & Plutarchus
indicauerūt. Hic Democriti illud fert qd̄ an pedes nēo spectat scrutaturq; cāli pla
gas. Acadēicus Phauorin' & Panaxi' stoicus ipsam icessuerūt: rideat eadē a Seneca
cōfutat a Cicerōe. Sed & disputatē aduersus illā Carneadē & diuinis isēsum Bionē
p̄him q; ignorat. Qd̄ si supat oēm isaniā / cui nec isanus accedat Orestes q̄tū isaniē
cōtinet astrologiā: cui nec multa delirans assentiri potuit Epicurus Plato & Aristot.
p̄hiā p̄cipes idignā putauerūt: de q; uerbū aliqñ facerēt tota sua p̄hiā / plus eā silē
do q; gl̄q; uoce scriptilue cōdēnātes. Nā q; aliter sentiūt illud q̄lo r̄ndeāt cur toto de
curtu suarū cōmērationū: ubi uel p̄prietates explicat cālestiū uel cāx iseriorū in
de erāt petēdā astrologicū illi nihil unq; attulerit. An ad p̄him hēc spectare nō pu
tarūt p̄tes uniuersū primas & nobilissimas corpora mota rursusq; mouentia cās effica
cissimas sine quibus fieri q̄cūq; in natura aut cognosci nō possit siq; tales eē credant
q̄les eas astrologi faciūt de quibus uniuersalia qdā cognoscere q̄lia scribūt p̄horū du
ces: si q; p̄pria magis possent itelligimō p̄hi sed ip̄fecti p̄hi ē. Cur igit' Arist. libros su
os de cālo tā ieiunos reliq;: ubi tā multa tā splēdida dicere potuit: & si potuit debu
it de stellis de planetis eorū efficiētiā p̄prietates cognitionē idicās nobis. Cur i me
theorologicis libris: cometarū uetorū: cās p̄scrutatus / astrologicarū rez: semp obliui
scit. Cur in libris de aīaliū generatiōe: nec gemellos nec p̄tus portētofos atq; mon
strificos: nec sexus numerū uel puerp̄iū nec formam nec q̄litates ad sydera aut refert
aut referri posse meminit i trāscursu. Cur idē in Thimeo facit & Plato. Cur an Pla
tonē Thimeus ip̄se Pythagoreus i lib. de natura summus ut ait Plato p̄hus p̄ter &
astronomus. Cur & Ocelus idē Leucanus i lib. de mūdo: testimonio ē ip̄se Platōis
in p̄hiā eminētissimus. An hēc q̄si parua cōtēpserūt: quā si sunt uera maiora eē nō
p̄nt. an nō cōtēpserūt / qdē / sed & ignorauerūt: & i Aegypto babyloniāq; uersati nō
potuerūt hēc itelligere decāta apd̄ hos p̄p̄ios: & cuiq; de medio ēt nota. p̄fessio
nis certe suā nō eē (ut dixim') nō putauerūt nisi suā ignorarūt p̄fessionē: ut p̄hi mu
nus crederēt apū & formicarū minutissime quærere p̄prietates / Iouis & Saturni ēt
nō putarēt p̄fertim si ueritatē sup his nō solum obseruatio docet: sed & rō monstrat

Testimo
nia p̄horū
Theodo
retus
Laertius
Diogenes
Plutar
chus
Democri
ti dictum
Phauori
nus
panaxius
Seneca
Cicerō

Plato

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

quod scriptores astrologi maxime cōcedūt. Quidnā igit aliud dici pōt q̄ in ea fuisse Platonē Aristotelēq̄ inīa/nō esse cās cālestia quorū dicūt astrologi: nec astrologiū uel artē esse uel sciām cuius erat cū aliis: aliqñ mētio faciēda: sed ex ludicris unā si ue fraudibus potius circulatorū: quo genere geomātiā hydromātiā/præstigiā/in cātationes: quaz̄ ueteres nulli philosophi inter scias artesq̄ meminerūt. nā si foret ars astrologia pēderet a naturali sciā: sicuti medicina ut quēadmodū medicus a philosopho fruticū: herbarū: aīaliū naturā mutat q̄bus utat̄ ad sanitatē corporibus cōciliandā: ita discat astrologus a philosopho sydes: uires & pprietates q̄bus utatur: & uti doceat ipse ad prædicendū: nā q̄ diuinatricē astrologiā partē aut finē mathematicę putat astronomiā plusq̄ cū ea si qua eē putet q̄ cū naturali philosophia hñe cōmertii: Is q̄ longe fallat̄ postea declarabimus. Nūc tñ admonemus rē positā

Quid in re sydere doctis tñ extra cōtrouersiā ad philosophū p̄tinere scire de syderibus qcqd̄ eorū sub a naturalis stātiā ordinēq̄ cōsequit̄ ad motus & moles eorū dimetiendas astronomo delegato: quid astro ad præuidēda futura de habitu posituraq̄ eorū astrologo: Siquis artifex. s. esse concedat astrologus quare nimis oīo dormitās & inexcusabile Platonis Aristotelisq̄ silē qd̄q̄ astro tiū foret ea nec indicantiū quidē quaz̄ fuerāt illis ēt exactissime p̄tractanda. Q uod logus pos ubiq̄ apud Platonē miscellaneā agētē oīgenāq̄ doctrinā tū apud Aristō. i p̄blemā sit operari tis maxime licet admirari. Q uo libro de mathematicis deq̄ oībus artibus & disci- plinis q̄ones p̄ponēs: & eaz̄ ex oī genere dogmatum ēt antiquatorū afferēs solutio- nes: hīscere tñ astrologicū uerbū nūq̄ inuenit̄: licet itē i ethicis ad Eudemū ubi de bona fortuna disseruit. Q uo si satis iudicio nō mouemur audiamus discipulos utriū usq̄ philosophi eā nobis insiam testificantes quā magistri silēdo nobis eloquūt̄: **P**orphyri- tinus in Platonica familiā primę fere auctoritatis habet. Eū scribit Porphyrius cū diligētē astrologiā operā dedisset/cōpissetq̄ tādē artis uāitatē falsitatēq̄ p̄dictionū oēm astrologis fidē abrogasse. Q uare libro quoq̄ dicato: cui titulus de stellaz̄ effi- ciētia dogmata astrologorū asseuerate risit & confutauit. Q uod ægre ferēs Mater- nus multa sup̄ eius morte mētiē: q̄si de eo pœnas sumpserit fatū nā illa eē falsissima ex Porphyrio ipso Plotini discipulo facile itelligit̄: q̄ & genus morbi quo decessit

Origenes & cām & cur Roma discesserit plane fideliterq̄ describit. Origenes adamantius in philosophica secta sicut in oībus disciplinis eminentissimus sæpe multisq̄ rōnibus astrologicā uanitatē sugillauit: nisi forsītā eius testimoniū minus faciūt hoīes sup̄stā- tiosi: qm̄ fuit etiā christianus: sed nō fuit christianus Eudoxusq̄ ēt Platonē audiuit & in ægypto uersatus ē & habitus princeps astronomorū sua tempestate: q̄ tñ nihil credēdū astrologis ex hōrum genituris eorū fata prædicētibz̄ scriptū reliq̄. **A**lexāder ex aphrodisiade summus auctor i Aristotelica philosophia de fato librū ad Cæ- sares Seuerū primū & Antoninū filiū/scribēs & fati reiecit necessitatē: & de astrolo- gicis siluit. Ad quaz̄ fati tñ cōmemoratio trahit uel transuersos. Nec forsītā aliud eē cōsiliū elucubrādaz̄ cōmentationis/q̄ ut propēsum Seueri Cæsaris animum ad istū- usmodi superstitionē philolophica rōne castigaret. **A**uerrois celeberrimus in eadē famia- lia philosophus & rex̄ naturalū grauis æstimator ubiq̄ astrologiā lacerat/dānat/ insectat. Nā in prima qd̄ p̄hā astrologorū opinionē de cālestibus imaginibus quibz̄ subesse terrena figuraz̄ similis aīalia putant fabulosam dicit: quā tñ sublata ruit maxima ps astrologiæ superstitiōis. Idē cātica exponēs Auicēnæ alibi qd̄ ait cōtra- ria eē p̄hā: alibi fere oīa falsa dogmata astrologorū: tū artē ipsam i uniuersum uanā & infirmā. i libris itē aduersus Algazelē artificiosas imagines in q̄s celi uirtutes de- riuare so-

LIBER PRIMVS

nuare se posse putat astrologi prius inefficaces asseuerant. Auicēna uir magnus in
 oibus disciplinis ultimo suar primar p̄fig libro multis rōnibus cōprobauit ab astro
 logis prauideri futura nō posse. Quare nec eorū prädictionibus ullā fidē adhiben
 dā. Mitto Hēricū ex Aslia cōpluresq; neotericos illustres in academia parisiēsi dica
 tis opibus hāc uanitatē psequētes: q̄q; maxima ps. p̄hos contēplerūt eā potius q̄ cō
 futauerūt: sicut artes alias circulatorices & aniles fabellas & deliria prestigiatorum.
 sed illud aduersione dignū q; astronomi quoq; ipsi p̄fessionē istā reiecerūt: quod
 fieri oīno nō potuit praterq; cōsciētiae cōptat falsitatis: cū alioq; illis in cālestiū
 moribus exercitissimis tm accederet & scīa: & gloriā: & quāstus q̄tū astrologia
 fidei & auctoritatis. At ille quē citauimus nup̄ Eudoxus gnidiū summus fuit i ma
 thematicis cuius in astronomicis rebus iudicio nūc Arist. Sed prudētissimus legis
 lator scripsit. n. leges ciuibus suis. Et sub Philistio medicus ilignis & p̄hus sub Plato
 neq; tm ne crederemus astrologis nos admonuit litterisq; mādauit. ita. s. ei mathema
 tica rō demonstrauerat & magister ēt Plato psuaferat: Cassandrū & Arehelaū cum
 in Astronomia praecllerēt: hoc p̄dictionis genere nūq; ufos auctore Panetio: Hoy
 chilax halicarnaeus q̄q; doctissimus i oī mathematica: totū hoc tm diuinādi p̄astra
 genus repudiāuit. Veniamus ad neotericos: Nicolaus oresmius & p̄hus acutissi
 mus & p̄uissimus mathematicus astrologicā sup̄stitionē peculiari cōmētario indi
 gnabūdus ēt infectat: nihil ratus ille fallacius: nihil detestabilius: nihil oībus q̄dem
 ordinibus: sed principibus maxime uiris esse pestilētius. Ioānes Marlianus nra aet
 te summus in mathematicis & erat & hēbat. is nō mō prädictionibus istis semp ab
 stinuit sed ēt de ipsarū falsitate postremis ānis scribere instituerat q̄q; erat. n. lōgatus
 intercep̄tus morte id non effecerit. Aiebat homo minime gloriolus hēse aduersus
 astrologos certissimas demōstrationes. Quod cū alū/tū familiaris illi Luchinus n̄
 & ipse praecllēs mathematicus mihi nō semel retrulerūt. Paulus Florētinus in me
 dīcina q̄dē sed praeipue i mathematicis grēce latineq; doctissimus quotiēs de ista
 p̄fessionē rogabat: totiēs eā incertā fallacemq; asseuerabat/afferens inter cetera de
 se ipso euīdēs expimētū. Qui cū quinq; & octuaginta iā impleffet annos: in sua ta
 men genitura quā examinarat diligētissime uitalē nullā cōstellationē reppisset: Af
 fere multos ex his ēt qui uiuūt & p̄hos & astronomos idē sentiētes. Sed nescio an
 inuidiā aduersus se cōcitari uelint hoīum cāli fatiq; potētū: Porro n̄ Marfilius scri
 psit aduersus eos apte Plotini uestigia secutus. In quo interpretādo & enarrādo ma
 gnopere rē platonica iuuat auxil & illustrauit. q; si ualitudinē cōsulēs hoīum aliqu
 corrogat sibi de cālo quēdā ēt auxilia optat ille potius ita fieri posse q̄ credat/ testa
 ri hoīs mētē fidelissime possum/quo familiariter utor: nec habui ad detegēdā istam
 fallaciā q; me sapius & efficacius adhortaret. Nec quotiēs una facetiā uberi
 or nobis occasio legesq; ridendi q̄ de uanitate astrologorū praeferim si tertius inter
 ueniat Politianus iteruenit uero semper olum sup̄stitionū mirus exhibitor. Forte
 uero nec Nicolai Leonici n̄i iudiciū sup̄ hac re dissimulādū. Is cū mathematicā
 ut oēs liberales scias fideliter teneat: ita tm hāc uanā iudicat p̄phetatē astrologiā ut
 nec illos q; scripserūt p̄serti doctiores fidem puter adhibuisse his quā scribebāt. q; si
 eām interrogēs cur igr scripserint/rūdet p̄i auaritia p̄im impitia principū effectū.
 Nā cū inq; ille in dimetiēdis astroz; moribus & corpibus (q̄d mathematica facit)
 astronomia p̄cellētes illi uiri die noctuq; laborarēt nullū erat eis ide apud p̄cipes
 emolumētū qbus. s. nihil curā q; magno sydera corpeant q; ueloci motu p; cāli spa

Auicēna

Eudoxi
p̄ceptum

Panetius
Hoychi

Nicolaus
oresmius
Io. Marli

Paulus
Flo.

Marfilius

Nicolaus
Leo.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Causa in-
 ueniendæ
 diuinatri-
 cis quæ
 fuerit

eia reuoluerent. hoc illi cū uidissent ne cælestia plerūtates iterim eēnt inopes terre
 norū/lepidā excogitasse fallaciā q̄ sibi principū aios obligarēt & suæ p̄fessionis fa-
 cerēt amatores. q̄re cōmētos ab his astris oīum fortunas / sed præcipue p̄icipiū de
 pēdere: liberos. s. uitā: impia uictoria: ualitudinē: sibi uero q̄ illoꝝ diu motus & na-
 turas obseruassent/penitus cognitū & exploratū qd cuiq̄ uel boni pollicerent uel
 aduersi denunciarēt. tū h̄re præterea ad manū se remedia q̄bus præuisa mala repel-
 lerent: bona cōfirmarent. nā si fœlix hora notarent imāgines ex materia qdā cæle-
 stibus illis naturis cognatiores posse cōflari: ad quas miris machinamētis deducta
 uirtus ab astris fœlicissimos faceret hoīes rerūq̄ potētes illarum uel tactu uel gesta-
 tiōe quicqd appeteret facile cōsequētes: q̄bus oībus rebus quo plus fidei faceret/il-
 lud addidisse reuelata sibi diuinitus huius artis secretiora mysteria quēadmodum a
 potētissimo mercurii numine & Pætoſirim & Aesculapiū accepisse q̄ plurima: legi-
 apud Maternū: uero principes illiteratos & curiosos & rex: quas p̄mittebāt ap-
 petētissimos/adductos facile ut crederēt: ut p̄fessores fouerēt: & p̄miis studia hæc
 quotidie magis & magis excitarēt. Hæc serionē Leonicens nec p̄cul a uero super
 astrologos loquitur & sentit. Cauendū autē imprimis ne q̄ nobis ad fidē irrepāt astro-
 logi mētita magnis auctoribus uolumina p̄scribentes: qd est illis cū oī sup̄stitione
 cōe. Nā qm̄ quæ p̄dunt ab his rōne cōfirmari nō possunt: siue ipsi illa uera credūt
 siue credi uolūt ab aliis libros huiusmodi fabulæ: uiris clarissimis & antiquissimis

Qui libri
 Aristoteli
 Platoniq̄
 falso ad
 scribantur
 inter
 Zoroa-
 stri

inscribūt: & fidē errori suo de fictis auctoribus aucupant: Ex hoc genere liber de
 p̄prietatibus elemētōꝝ in quo de magnis agit cōiunctiōibus & de secretis ad Ale-
 xandrū quos tribuūt Arist. nulla culpa boni p̄hi nullo demerito: sicut libros Plato-
 nis de uacca magi circūferūt: & quos uocat institutionū execrabilibus somniis fig-
 mētisq̄ refertos & a Platone nō minus alienos q̄ ista sint mēdicabula a Platonis p̄-
 cul & p̄bitate & sapia. Sic olim hæretici gnostici nūcupati Zoroastri libros osten-
 tabant: q̄bus hæresim suā de Zoroastri antiquitate uenerabilē facerēt: quos nouos &
 cōmēticios eē nō Zoroastri Porphyrius multis argumētationibus demonstrauit
 falli autē facile p̄nt & circūueniri p̄ hæc mēdacia si q̄ sint humaniorū l̄fæ: rudiores/
 q̄q̄ alioq̄n docti: cū p̄ illas maxime & phrasim & idolē statim auctōꝝ cognoscentes
 adulterina a legitimis discernamus. q̄q̄ astrologōꝝ n̄roꝝ & q̄ nūc in manibus artū
 sup̄stitionisq̄ figmēta sic abhorrēt ab oī similitudine uerū ut cuius e medio ēt pateāt.

Nota
 Rogerius
 Bachon

Quis. n. adducat ut Ouidiū de uetula Ouidiū credat in quo de magnis ēt cōiun-
 ctionibus & xp̄iana lege mirabilia p̄nūcianē: adeo ut Rogerius Bachō magn' astro-
 logiæ p̄onus nullius libentius scriptoris testimoniis utat: nisi forte præferat Arte-
 phiū q̄ oīo secreta alia p̄dit innumera. Quale illud inspecto nō astro: sed lorio posse
 hoīs & uitā & ingeniū & cōditiōes: deniq̄ oēs ad unā p̄cognosci. Sic magnā quoq̄
 ille fidē ethico philosopho: cuius liber de cosmographia trāslatus dicit ab Hierōy-
 mo. Est at̄ lectio adeo deridēcula ut nulla magis: sed frequēter citata a Rogerio no-
 stro in epistola ad Clemētē: ita ut fere adducat cōpositū ab eo libellū quendā cui ti-
 tulus de erroribus studentū theologiæ: quo imprimis uolumine erroris accusat q̄
 theologi n̄ri mysteria religionis magis ex Aristō. ceterisq̄ p̄his cōfirment: q̄ ex au-
 ctoribus quos mō noīauimus/ethico/ Arthephio/ Ouidio de uetula poetisq̄ simili-
 bus. Præscribit uero liber Alberto sed mēdacissime cū nūq̄ in theologicis suis scri-
 ptis hæc ille sōnia memorauerit: sed merito ad Baconē uidet referendus: cuius alia
 scripta i ea cū fuisse sn̄ia facile declarāt: illoꝝ semp auctōꝝ testimoniis oraculisq̄ per-
 scatentia

LIBER PRIMVS

scatētia. Quibus si potuit credere/nihil mirū si credere potuit ēt astrologia. Ita uero supstitiolum hoc genus hoīum frōtē pfricuerūt: ut ēt sub aqnatis Thomae titulo libros circūferāt de negromāticis imaginibus: ut iam minus mirādū q̄ nescio quos Ptolomaei de annulis: sed & ad Aristonē astrologicos fingāt libros quos Pro. nunq̄ scripsit: qua temeritate uel ignorātia Eboracēsis ēt cuiuldā opusculū multi referūt ad Albertū cōmemorāt: & Hippocratis libros de pnosticis ægritudinū ex syderū cursu: quos puto ignorabat Hippocrates cū pnosticorū libros scripsit a Galeno expositos: & tota grācia celebratos. aut si nouerat q̄ si tñ secretiora se posuit puris & rite iniriādīs cōicādā. Prætereo quē sup pluuiis sup qōnibus Alchīndus & alii pythagorea & Aristotelea cōmemorāt: & q̄ liber īscribit Arist. de regiminibus/ita loquunt ipsi cælestibus: qui utinā ad scōs ēt uiros p̄fana nō retulissent & libri cuiusdam de excātationibus interpretē diuū Hieronymū nō fecissent: q̄q̄ si angelos infamarunt facile p̄nt hoīes: dū & hæc qdē deliria ab Adæ angelo: illa a Salomonis: alia a Thobie custode tradita dicūt: sed ad astrologos reuertamur omīssis magis ad quos quali cōfines erroris cōmunio nos deduxit. Arist. qd de hoc hoīum genere sentiret uno uerbo mōstrauit q̄ in pblematis cū minimo & præstigiatore astrologū deputauit. At dices si nihil tale isti philosophi scripserunt: q̄ tñ ea scripserunt fuere p̄his Qualis Albumasar: Ptolæmeus: Haly Abēzagel: Iulius Firmicus & numerī aliorū latini: tū grāci barbariq̄ auctores astrologia: uiri & doctrina & īgenio præstātissimi. Tu uir me oportūe admonuisti ne id solū dicerē aduersus te neglectā a philosophis astrologia. Sed & quicūq̄ eā etiā scripsissent tñ nihil aut male philosophatos. Quare relinq̄te nobis si diis placet & Pythagorā & Platonē: & Aristotelē: & uos uobis hēatis Aomaras: Alchabitios: Auenazras: Abēzageles. Qui oēs q̄tū abfuerint a philosophico ingenio palā demonstrabūt: cū accedere illos fabulosissimis rebus & asseuerare quæ nullā habeant rōnē: & pugnātia dicere: & seipsos euertere palā oñdemus: quē diuersissima a p̄ho sunt: cuius maxime propriū nihil credere/nihil affirmare: quod uel euentia uel rōne demonstrari non possit. Sed age dicamus hic & aliquid unde cōstet auctores astrologia: aut parē aut male philosophatos: Porro Ptol. principē aliorū facile concedēt. Est. n. doctissimus astrologorū & quod attinet ad mathematica uir. ingeniosissimus: Quod aut ad genethliacos quēadmodum dici solet optimus malorū. Is igit̄ quo iudicio philosophicas res tractauerit: & in prohemīs magnæ cōpōnis quā uocāt Almagestū: & in libris apotelesmatō satis indicauit. Exordies. n. libros mathematicos partiē philosophiā cōtēplatricem ex Arist. snia in tria genera: theologicū naturale & mathematicū: tū rōne p̄titionis exponēs oīa inq̄t quæ sunt ex tribus cōstāt materia forma/ & motu: q̄ separi ab inuicē cogitationē qdō p̄nt: rēat nō p̄nt. ab his igit̄ tribus tria illa genera philosophia: ducunt: a motu theologicū: cū primū motus cā nō aliud sit quā deus: a materia physicū: a forma mathematicū. Hæc ē Ptol. snia: q̄ tōtē apud bonos p̄hos errata quorū uerba nemo paulo doctior dubitauerit: neq̄. n. oīa ex illis tribus. Quod si oīa dum dicit naturalēs res intelligit/ quō circa has uersabit ipsa p̄hia in tria illa deinde genera diuisa: physicū diuiniū: & mathematicū. Sed neq̄ ex naturalibus quicq̄ cōstat ex motu q̄q̄ nō fiat/ nec p̄maneat sine motu: sed de p̄his eūhac ueniā loquēdi. Arist. ip̄e quem p̄bat quō ei dabit a motu oriri genus theologicū: Cū & ip̄e deus q̄tēus primū motus auctor & cā nō a theologo sed a p̄ho uestiget. Reliq̄ ēt aut falsa aut quæ facile uideas ab hoc plata parē p̄to gnarū p̄hia. Iā uero ex libris apoteles. quos uocāt q̄

Vide āno
tamenta

Qualis
Ptol. ī lris

Sententia
Ptol. ex
Aristo. y.
metha.

Contra
Ptol.

DISPVATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Contra
eundem

Vide
astrologo
rum
errores
Ptolemæi
tempus

driptos insigniores errores & magis euidentes cū & lunā hūidiorē credit: q̄a hūmī-
dus uapor a terra ad eā reliqs astris terræ proximiorē ascēdat: & eadē rōne aridū sa-
turnū q̄a ab his uaporibus magis elōget: eundē uero & frigidū esse q̄a sit p̄cula ca-
lore solis: Iouē tēperatū q̄ inter gelidū Saturnū & feruidū Martē medius colloce-
atq; alia hoc genus multa de sya ex p̄prietatibus quæ exhibilabūt p̄p̄i potius q̄ cō-
futabunt. Et q̄q̄ m̄grī errorē erubescens arabs enarrator conet in sensum aliū Ptol.
uerba trāsferre: ut tñ defendi uel excusari se Ptol. nō patit q̄ adeo hęc asserit affir-
mat & s̄p̄ius iterat: ut de sensu eius dubitatio nulla relinquat. Tu uero ex uno hoc
disce oēs: & ex optimo indica deteriores. Primus fere a Ptol. hī Albumasar: is nec
p̄bus fuit nec dialecticus: & i mathematicis ip̄itus. erat. n. grāmatices artis p̄fessor:
& a scribēdis historiis ut narrat Auērodan ad astrologiā se cōuertit: in q̄ ēt iua p̄fēs-
sione q̄ ēt uerus uel hīc cognoscas q̄ Ptolomæū astrologū ex ægypti regibus pu-
tat fuisse q̄ Alexādro successerūt: q̄li inter hos & illū nō plus q̄ngētis ēt ānis interce-
serit: cū reges Ptol. añ christū per q̄dringētos annos floruerint: Ptol. astrologus sub
Adriano scripserit & Antonino. uide mirū rex altissimæ indagatorē & obseruato-
rē fidelē: q̄ i re tā apta tāta sit īgeniū uel somnolētia uel tarditate: Idē i astrologicis
rebus q̄tū errauerit q̄ aptis cōfessisq; mēdaciis īstiterit quasi ueris postea declarabi-
mus. Quid memorē Maternū & in rudimētis arithmeticæ sic allucinātē: ut scribat
qd decernat Mercurius: cū in nocturna genitura cæli mediū occupauerit quasi a so-
le Mercurius plus q̄draginta aut circiter p̄tibus abesse unq̄ possit: aut a cæli medio
sol p̄ noctē plus septuaginta semp nō ablit. Mitto alia multa in q̄bus cū semp multæ
loquētiæ exiguæ semp lapidētiæ hoīem dephēdes. Iā Malliū nisi ēt poeta bone de-
us: quo risu p̄lequeremur: q̄ cælestes illas q̄s fingit imagines paucis stellis inchoas-
tas potius dicit q̄ absolutas: ne pluribus ibi ignibus accensis incēdio mūdus flagra-
ret. Ad iuniores nō descēdo hoīes plebeios & idiotas: ad quos q̄li ad iustos poltēflo-
res tota fere p̄fessio deuoluta ē. Est bonatus iter eos primæ auct̄ oritatis. Is nō igna-
rus mō est p̄hiæ sed furit plane atq; delirat. Lege eius primū librū de iudiciis in quo
sup opere ip̄e p̄hocmiat. Mētiō nisi helleboro dignū hoīem iudicaueris: struit ubi
desipit minus rōnes q̄ldā q̄bus astrologiā p̄bet ē uerā illas qd dicā falsas: immo su-
pra q̄ dici possit pueriles atq; ridiculas: Quā uero putat efficacissimā illā ē q̄drini-
um destrui si astrologia tollat. Esse. n. unā ex q̄ttuor artibus mathematicis: uide ut
nescit ēt qd sit hoc ip̄ium qd p̄fiteat: Astrologia. n. hęc diuinatrix quā cōfutamus
tñ distat ab ea quæ mathematicis annumerat q̄tū a tenebris lux: q̄tū ueritas distat
a mendacio. Et hęc quidē quæ futurorū prædictionē usurpat si prior illa ueriorq;
tollat stare nō potest: at nō remeat rō ut diuinatrice sublata/ mathematica quoq; il-
la auferat: quod adeo ē p̄spicuū: uel his q̄ prima harum artū attigerint elemēta ut
pluribus hoc declarare supflū sit Ptolomæus ip̄e in p̄hocmiis apotelesmatō postq̄
de duplici dicit astronomiā tñ ad priorē & mathematicā referēs sermonē ita īquit:

: & quæ sequuntur

Quod si forte q̄busdā iterdū bonis iudiciis nō displicuit ista p̄fessio: nō statim tñ ē
bonū qd bonus ēt aliq̄s nō ip̄robauerit: qm̄ & boni non semp usq; quaq; boni & do-
cti prærogatiua oībus nūeris pauci cōsequuntur. & si dicēdū ē aliqd
nō oēs docti p̄hi/philosophi sp̄ sunt. Sed illud ēt opus meminisse ē ueritates q̄ldā
q̄bus nobis libido reluctat: ēt q̄bus nulla i p̄rio gñe oīa q̄ sunt de moribus & theo-
logica multa cōtineat: in altero maxia ps quæ de p̄hysicis rebus & mathematicis est:
porro

LIBER PRIMVS

porro hanc ueritatē q̄ nos tractamus de uanitate astrologiæ ad primū genus specta-
 re manifestū ē: qm̄ inatū hōī curiositatis uitiū illi repugnat: qd̄ cū sit iter oīa potētis-
 simū cū sit hōī p̄priū q̄tenus hō ē: efficit iterdū ut plures huic ueritati uel iuestigan-
 da nō uacēt: uel inētē ē: n̄ libēter accedāt: Et quēadmodū multi post tractatas p̄ho-
 aduersus auaritiā euidentissimas rōnes opibus tñ ibiāt cumulādīs: sic plāriq; postq̄
 eis cōsūterit uera oīno eē posse quæ astrologi dicūt: ab astrologis tñ inata curiosi-
 tas: ægre se diuellit: & si rex auidi nouarū ē: fabulas audim⁹ libēter ita curiosi futuro-
 rū & mētētes ī illis astrologos cū uoluptate sentim⁹. Accedit q̄ nos sp̄ ī fatuat nimi-
 us amor n̄rī q̄ q̄cūq; attinet ad nos p̄spā uel aduersa facile sp̄at facile timet: & ad eā q̄
 rēda ē: ubi iueniri scimus nō posse cēca tñ idētidē cupiditate sollicitat. Quid q̄ uul-
 gato hoc diuturno cōsensu p̄iudicatū q̄ si multi existimāt ē: oīno eē aliqd astrologiā
 nec illd̄ eis unq̄ uenit ī mētē ut ītropolicerēt q̄nā fūdis huic rei/aut q̄ solidū firmaz
 mētū subesset. Quare quoscūq; fere ista uanitas tenuit/iuenies aut parz fuisse p̄hos
 aut certe parz astrologos: quorū altero ne uideāt altero ne iudicēt errores eorū effi-
 ci p̄t. Deniq; gustata forte potuit placuisse q̄ buldā potata uero p̄hi palato nūq; satif-
 fecit. Habet. n. ī frōte aliqd qd̄ alliciat qd̄ magnū/qd̄ uerissimile qd̄ utile uideāt: sed
 ubi altius ītropolpexeris falsa/īcerta/fabulosa/oīa uides: aut nullis aut debilissimis qz
 buldā cōiecturis narat: de qbus postea libris seq̄ntibus abūdāter lateq; differemus.
 Vex illd̄ forte & aliquē fefellerit/qz cū sint aliquorū & p̄borū & astrologorū affinia
 noīa poterit existimari eodē fuisse q̄ & p̄hica & astrologica cōscripserit. Est. n. Al-
 bumasar apud p̄hos ē itē apud astrologos. sed q̄ hanc noīa latinus sermo cōfuderit
 apud arabes m̄ diuersa dinoscūt. nā q̄ p̄hus ē Albumasar: q̄ at astrolog⁹ Aboasar ap-
 pella. Scripsit ē Abubater de natalibus p̄dictionibus: & eodē noīe alius p̄hica p̄-
 cipueq; librū quo q̄q; pacto p̄ se p̄hus euadat: quē āno sup̄iore ex hebræo uertim⁹
 ī latinū: Sed ille Altabib hic uero. Tripidis filius: Eadē ī plerisq; affinitas nosum q̄
 q̄ & tē porū & p̄fessionū magna dissensio: Et de p̄his qd̄ satis. Trāscamus ad p̄phe-
 tas: hoc ē ad ueteris & nouæ legis oracula ab Esaia exordiū faciētes. Is igr̄ cū baby-
 loniis apud quos hanc secta maxie uiguit: uñ astrologi ē: chaldæi dicebāt/futurū ex
 cidīū minaret: & Cyrū regē Persarū p̄ducētū ē: ānos ānq; nasceret unctū appella-
 tū aduersus illos dimicātē/tubis excitaret. ita chaldæorū ciuitatē desolādā alloquē-
 Stet nūc & saluet te augures cæli q̄ cōtēplabāt sydera & supputabāt mēses ut ānū
 ciarēt euentura tibi. Ecce facti sunt q̄ si stipula: ignis cōbussit eos/nec liberabūt aīam
 suā de manu flāmæ: & ān hanc paucis īterlectis de hac cælestiū obseruatōe eos ita ī-
 taxauerat sapia hanc & scia tua decipiet temeniet sup te malū & nescies ortū eius: &
 irruet sup te calamitas q̄ nō poteris expiare. In qbus uerbis p̄pheta diuinus dupli-
 cē astrologorū temeritatē accusat: q̄ rū altera ē putare se ex cælo posse futura p̄uī-
 dere: altera cū sint p̄uīsa uel depellere mala uel bona cōfirmare. Veniet igr̄ inqt
 malū cui⁹ nescies ortū: hoc ē q̄ tibi nec mars nec saturni frigida stella p̄significat
 uerit: Tūc nec irruētē calamitatē poteris expiare: hoc ē horarū electōib⁹ & astrolo-
 gicis imaginib⁹ aut supstitiōis aliis machinamētis a te p̄peller. Dignū aut aī aduer-
 sione cōfutari p̄ hanc r̄nliōes eorū q̄ chaldæi pariter eē uolūt & christiani. Soliti. n. di-
 cere nō simplicit̄ dānari a sanctis & p̄phetis astronomiā. Sed q̄tenus solū aut uī-
 tia aut uirtutes referūt ad cælū: aut rex hūanarū euentū fatali necessitate deūnciūt
 q̄re cū hos errores boni etiā astrologi cōfuter/nō astrologiā sciam/sed astrologorū
 quorū dā errata illos abominari. Dicāt igr̄ mibi & Petrus aīacēsis & q̄cūq; hac se

Nominis
affinitate

plazrosq;
errare

Testimo-
nia p̄phe-
tarum

Verba esa-

DISPUTATIONVM

Obiectio
nes

Vtrū phi
losofia
ut astrolo
gia dānan
da sit

Achinas

Auenaz.
Hieremi.

Ambro.
Iob

defensioe defendūtū an ad mōres spectaret q. Assyriis bellū rex p̄saz. iseret. Et iā si
ad mōres nō attinetur prauideri tñ a sūmis astrologis id nō posse p̄pheta existi
mauerit. Q d si eo ē errore fuissent: ut quaz ēēt futura necessario uētura putarēt
nō eis obūceret uēturā calamitatē p̄ eos nō expiādāq nec expiari posse ipsi tñ spe
rarēt: q. necessario euenturā illā ut oīa existimarēt. Sed nec ullo recto iudicio bonar
tes dānant q. mali qdā eis abutunt. Alioqn dānāda erat i primis sacraz lectio lraz
uā tot hāereses/tot suas isanias/idocti qdā supbiq cōfirmarūt. Dānāda itē p̄hiaz: qm̄
hic p̄hus aīam mortālē/ille unicā dicat in oībus: Alii negēt puidere deū hoīb: alii
ullā oīno ēē religionē. At euerrent hac rōne oīa bōa cū nihil sit adeo bonū quo abu
ti natura hoīum nō possit. Quare q ita se defendūt iudiciū ecclesiā: qd contēnere
erubescūt/obliq̄ interi & grauiter calūniant. Sed cogi oīno pnt ut ul repudiat istā
uanitatē uel a maioribus suis hoc ē ecclesiā ducibus deuiare in sinistra nō possint.
Nā q cūq illi rōne astrologiā dānauerit: dicāt quāso iusta ne dānauerit: an iniusta
iniusta dicere nolūt/si iusta: cur nō cū illis uos quoq eā pariter dānatis. Sed dāna
mus inqent & nos illos errores pp quos illis astrologia displicuit. At ego illud que
ro cur nō pp eisdē illa displicet uobis. Nā iter dicere illos astrologiā nō qdātenus
sed oīno oēm p̄seq/abominari palā ē/& mox oīdem. Vos factū cōtēditis pp quos
dā errores/estis sed illud rōdete/an recto iudicio pp illos errores tota abiiciat si recto
cur nō idē facitis uos imo q dānauerūt uos approbatis: q̄ isectati sūt defenditis: q̄ in
tradixere disseminatis: q̄ sciri nolūt publice docetis. An qd inqt Alliacēsis crescēt
fidei potuit obesseioq̄ primi eā doctores nascētis ecclesiā sunt p̄secuti: nūc adulta
nō nocet imo pdest ēē & uehemēter. At q hoc postea cōfutabit: nā pestiferā illā ut
oluita nūc ēē palā demonstrabimus: qd ipsa ēē nū expictia demonstrat. sed nec erat
illa dānāda: sed eius abusus. Cur igit p̄hiam qdē nō dānabāt: sed impietate quorūdā
p̄horū: nō at pariter astrologos sed ipsam astrologiā. Vtiq qm̄ i p̄hia si qd errat p̄
fessoris ē uitiū: astrologia ipsa p̄fessio uitiū. Quoz auctoritate una cū rōne ēē nos
secuti aduersus ipsos disputātes: nō p̄hiaz sed p̄horū errata cōfutauimus. Hic at nō
astrologos sed astrologiā: qm̄ ipsa astrologia error ē. Sed redeamus ad testimonia
p̄phetaz. Deos p̄ Mosen ita loquit nobis. Gētes augures & diuinos audiūtū at a
dño deo aliter es iūctus/ p̄ eo at q. nos legimus augures in hebræo ē
Mehonē p̄ quos Achinas maximus doctor hebræoz eos ait intelligi/ q̄ tēpora sup
putāt & foelices horas ac infelices obseruat: deriuat. n. dictio illa ab
na qd̄ horā significat. Hieronymus augures trāstulit. Sed & apud Esaiā astrologos
augures uidimus nūcupari. Neq. n. nomē astrologoz usq̄ in sacra lris. Nam & ipsa
habet uarias locutiōes: & uarias uariis tēporibus supstitio ista appellatiōes sortita
ē. Olī. n. chaldæi & genethliaci/ Augustini tēporib' mathematici & planetarii/ nūc
astrologi passim uocitant. Q d̄ aut. Hieronymus & eo loco & alibi plerūq trāstu
lit diuinos in hebræo ē chelem: qd̄ Auenazra ipse/ q̄q astrologus/ ait hoc
ē qdē cōmune oībus diuinātib: sed p̄prium magis nomē astrologoz. Hieremiā il
lud q̄s ignorat. A signis cæli nolite timere quaz gētes timēt. Quid igit hō christia
nus astrologoz iudiciis uel gaudet uel tristat a qbus nihil sperādū Esaias: Hiere
mias nihil timēdū: imo p̄ utrūq diuina nobis ueritas affirmatū totū hoc qd̄ p̄fite
tur sicut inqt Ambrosius quætere absurdū: cū quaz pollicēt sint impossibilia. Vñ cæ
li dñator apud Iob. Nūqd nosti ordinē cæli & pones rōnē eius i terra: & isra. Q uis
enarrabit cæloz rōnē. Duplex. n. error astrologoz/ alter q. multa cælo subiiciūt q̄
inde nō depēdēt: alter q. quaz ēē efficit cælū/ inde tñ ab eis/ ut putāt/ prauideri non
pnt: qd̄

pnt: qd allata i mediū apud Iob uerba nobis ondit. Et cū doctores ecclesiæ utrūq;
pariter refellāt: quō dici pōt id eos tm̄ nō pbare qd libertatē tollat arbitriū aut fati
necessitatē iducat. Augustini rō illa de geminis nōne eo tēdit ut oēm tollat ab eis p
sciam futuroꝝ: Idē i Enchiridion/ nōne ipsam solā tēporē obseruationē: ut hęc fau
sta: illa i fausta putemus ad magnū dixi p̄tineri peccatū: Cū tm̄ i hac horā: dierūq;
electiōe libertatē potius n̄fam exerceamus q̄ auferamus. Sed ita ē certe displicebat
eis undiq; astrologia licet ea maxie pte q̄ religionē & mores cælo subiiciebat. hac
eā execrabant ubiq; cōfutabāt: hac ipiā arbitrabāt ubiq; uanā: hic blasphemā ubi
q; sup̄sticiosam: hic abominabilē/ ubiq; ridiculā. Quare Augustinus in libro de do
ctrina christiana ad p̄nitiosam dixit sup̄stitionē p̄tinere eos q̄ genethliaci dicunt nō
solū q̄a actiōes n̄ras: sed q̄a & actionū euentus a stellis putēt p̄cedere: & in libro cō
fessionū de planetariis loquēs hoc ē astrologis quos christiana inqt & uera pietas
expellit & dānat: & illud Moseos exponēs: Posita sydera i signa & tēpora: nō signa
inqt dicit quæ obseruare uanitatis ē/ sed uitæ usibus necessaria: q̄lia nautæ/ agrico
læ: & id genus artifices obseruāt. Eodē loco Basilus eā occupatissimā eē dixit uanī
tatē: Ambrosius iutilē & ipossibilē: Theodoretus a p̄his ēt cōfutatā: Chrysostom⁹:
uanā: falsam: ridiculā. Legamus Bardesanā: Enselaū: Didymū: Apollinarē: Tertu
lianū & innumeros alios plures ēt apostolicos uiros: & qd plura uidemus hebræos
hæreticos gētes ea eēdē genus hominū hoc cēlorio n̄rgula p̄secutus. Quo factū ut
miraret Augustinus cū redarguētia hęc astrologos testimonia tali celebritate in
ecclesiis legerent: plena tm̄ eē cōuētacula n̄ris hoībus: q̄ tēpora rex agēdag: accipēt
a mathematicis. Idē cū super psalmo tertio & sexagesimo ad populū cōcionaretur
mathematicū p̄duxit p̄cūitētē q̄ p̄fessionī. s. renūciauerat nō aliter q̄ si aut Iudeus
aut ethnicus aliqs regenerationis lauacrū accepisset: q̄ pulchre idē interpretās Ioā
nē insanix nostræ nos admonet: q̄ ad astrologos liberi intramus ut exeamus serui
& mendaciis ēptis libertatē illis n̄fam erogamus. In libro uero de natura dæmonū
ait exp̄sse nemini licere post christū geniturā alicuius de cælo interpretari. Hiero
nymus ex opprobriis Aegypti hoc ē reliquiis idolariæ eē ait regere stellæ: cur
Ius & futuroꝝ ex eis euentū rimari. Seuerianus in libro quē de septē artibus: quē fal
so q̄si Cassiodori citat Rogerio postq̄ de uera dixit astronomia: Tū ea inqt quæ at
tinet ad præuidēda futura ita debere nesciri: ut nec scripta eē uideant: sunt. n. fidei
nostræ sine dubitatione cōtraria. Hęc ille ad uerbū. Qd si quos tātōꝝ hoīum & tā
præcellētū snia nihil mouet/ detereat saltē pōtificialis auctoritas quæ istā p̄fessio
nē ita n̄ris hoībus iterdicitur. Alexander iiii. pōtifex maxim⁹/ sacerdotē nescio quē
i integro āno a ministerio altaris uoluerit abstinere: q̄ p̄ astrolabiū cuiusdā ecclesiæ
furto inuestigādo aliqd eēt p̄scrutatus: q̄q̄ ut idē pōtifex testat nullā ibi aut magi
cam/ aut aliā sup̄stitionē admisisset. In Martini pontificis synodo scriptū: non uere
christianos aut lunæ cursus/ aut stellæ: aut inanē signorū fallaciā p̄ domo faciēda
uel sociādīs cōiugiis obseruare. sed & sub noīe ēt aruspiciū astrologus decreto Gre
gorii iunioris anathema p̄nunciat. & in cōcilio Toletano: Si ipse præsbyter aut dia
conus fuerit in monasteriis relegat sceleris ibi p̄ctas p̄petua illa detētione datu
rus. Solēt. n. ut docet Augustinus i libro de natura dæmonū sub aruspiciū noīe apd
n̄ros designari: q̄ dies & horas in agēdi negociis opib⁹q; custodiūt: ubi notari illa
maxie uidet pars astrologiæ quæ ē de electionibus. Quis iā iḡr audeat hō christia
nus (conctis. n. nūc mihi sermo) astrologiā tueri seq/ extollere/ a lege phibitā p̄a

Testimo
nia

Augusti.

Basilus.

Ambro.

Theodo.

Chrysost.

Hierony.
Seueria.

Synodus.

Martini.

Grego.

Augusti.

DISPUTATIONVM

phetis dñatāra sanctis irrifamā pōtificibus & sacrosanctis synodis interdīctā? Q d
 si mihi opponas Albertū theologū prāstātissimū fautorē tñ astrologorū: admone-
 bo te primū multa referri in Albertū/quæ Alberti nō sunt: qđ & supra tetigimus.
 Tū si mihi forte obiicias librū de licitis & illicitis in quo reicit qđem magos: astro-
 nomicos aut pbat auctores: rñdebo existimari qđe a multis eē illud opus Alberti
 sed nec ipsum Albertū nec libri īscriptionē usq; qđ hoc significare cū auctor ipse
 qđcūq; demū fuerit nomē suū consulto & ex pfecto dissimulet: qđ q in eo multa le-
 gunt īdigna hoīe docto: & bono christiano: q̄lia illa sunt imagines fieri posse qbus
 ēt nō unus hō: sed una ēt ciuitas tota uel īscēlix fiat uel īfortunata: tū nō eē magi-
 cos libros abiiciēdos q ecclesiā utiles futuri aliquñ sint. Est. n. hoc plane aduersum
 iudicio ipsius ecclesiā: quæ illos ubi loq; fuerit iuēti/uti iubet & prius exterminā-
 ri. Nā q rōne utile erit seruari ītegrōs libros quos utilissimū erat nunq eē cōscri-
 ptos? Quæ utiq; aut nō scripsit Albertus: aut si scripsit dicēdū ē cū apostolo thalis
 is laudo: in hoc nō laudo: sed sicut iudiciū ē quærere in magnis uiris potius qđ dam-
 nes q q extollas: ita insanix sicubi defecerūt nō potius dānare uelle q imitari. Lau-
 dabo ego in Petro Aliacen. studiū lēg; expiētiā res: multiplicē lectionē: & qđ sci-
 re atq; subtiliter theologica quādā scripserit & tractauerit. q uero altero opusculo
 astrologiam historiarū altero theologiā cōciliare uoluerit: ut ibi uerā hic piam rō-
 ne pbarer: plane nō laudo: sed dāno/execror: atq; detestor: cū tueri pōnē nullā pos-
 simus aut magis fallam aut religioni magis aduersam: de q re qm ī sequētib; libris
 late differemus: nihil ultra hoc loco dicēdū: Ibi. n. ēt suis fautoribus testatū abunde
 relinquemus eē illud libellos & inimicos religioni & tot erratis historicis & astro-
 logicis plenos ut dici nrm illud possit: si uis errorē tollere/tolle librū. Diximus de
 phis & de pphætiis: restant leges ciuiles: hoc ē cāsarū ac/prudētū iussa atq; iudiciā
 quorū finis potissimū cōsulere utilitatib; qbus hoīum uita bñ beateq; trāligat: quæ
 cū iter oīa bonis maxie artibus adiunet/noxiis pturbet: summo studio curauerūt
 ut illæ qđe abūdarēt/hæ nullæ (q̄tū fieri poterat) eēnt in ciuitatibus: Quod ut cō-
 sequerent illæ p̄fessoribus præmia honores decreuerūt. Hæ aut publicas igno-
 minias & supplicia tāto grauiora: q̄to noxias magis artes illas existimarūt. Illi igit
 de astrologis qđ putauerint: nemo nescit q legales Iustiniani Cæsaris codices lege-
 rit: in qbus ars mathematicorū (sic enī se uocabant astrologi) ut abominabilis inten-
 dicit: mandāte impatore ne qs mathematicū cōsulet: sed oibus sileat ppetuo curio-
 sitas iudicandi. Si qs aut mathematicū cōsuluerit capitis ei (qđ est summū suppli-
 ciū) p̄cena denunciatur: qđ p̄fecto nō statuisset sapiētissimus impator tot & sapien-
 tū usu & legibus & iudicio: nisi non solū uitæ inutilē: sed p̄nitiosam hoībus istā pro-
 fessionē experientia demōstrasset. Ipse fœlicissimus Iustinianus ita hoc hominū ge-
 nus horrebat: ut si quis in eius comitatu deprehenderet mathematicus: summis ad-
 eculē usq; tormentis temeritatis suæ lueret p̄cnas. Tum postremo de hac loquēs
 superstitione pronūciat imperator eiusdem esse culpæ affines: & q docent ista & q
 addiscūt. Ante Iustinianū etiam nonne legimus sep̄ expulsos urbe Roma omnes
 mathematicos: quod in calce istarū disputationū apte demōstrabimus. Quod si oīa
 rō recta/uel prudentia regit/uel philosophia perficit: uel diuini splendoris radiis
 illuminat: erit p̄fecto astrologia omni recto iudicio profligata: quam & pruden-
 tissimi legum latores exterminarunt: & doctissimi philosophorum confutauerunt
 & uiri diuini atq; sanctissimi abominati sunt.

Alberti d
 fensio

Petri alia
 cen. dede-
 cus

Testimo-
 nia iuris ci-
 uilis.

Iustinia.

Cōclusio
 libri hui'

ADVERSVS ASTRO. LIBER SECVNDVS

IOANNIS PIGI MIRANDVLAE DISPVTTATIONES ADVER-
SVS ASTROLOGOS. INCIPIVNT LIB. SECVNDI.

Caput primum

Incertam esse artem istam iudicio etiam principiu illius.

Ed ne sola auctoritate pugnemus demonstrabimus toto
hoc ope certis rationibus reiecta iure a sanctis ista supersticio-
ne/qua religioni maxie aduersaret:utiliter legibus interd-
cta/qua uitae inutilis sitimo noceat & puehemeter rationabi-
liter a phis cofutata:ut q falsam incertaq cognolceret. Et
q̄q̄ ide uidebat. exordiēdū ut falsa demonstraret qm statū
iutilis ēt reddebat. Aliter tñ faciēdū putauī: ut. i. priuūq̄
de eius falsitate disputarē/ostēderē amatoribus astrolo-
gorū ēt si ēt talis ista p̄fessio q̄lē ipsi eā faciūt & affirmāt
nullū exteriori homini ab ea comodū puenire:interiori at nō solū maxima detrimē-
ta: sed ēt exitia lia: qd̄ priuūq̄ aggrediamur: praefari quādā oportet ex qbus itelliga-
mus q̄tū suae p̄fessionis summi ipsi astrologorū p̄cipes tribuāt. Prol. i. ḡr in prio apo-
telesmatō postq̄ iudicia astrologorū saepe eē mēdacia dixit uicio p̄dicētis: tñ hāc
ita subiicit ad uerbū quae nos uoluimus trāsferre: q̄re male habent ī trāslatiōe cōis
& peius ī trāslatiōe Auērodā. & ab eo male exponunt: sed cū fideliter erūt trās lata
expōne nō idigebūt. Verū illud tū liquet ēt si qs disciplinas istas uestigiis rite q̄tum
fieri possit idagauerit: necesse eē tñ: ut is ēt q̄ sapissime offēdat: nō ualet ob illa quae
supra diximus: sed uel ob ipsam potius reī naturā uel qm maior ē nra ibecillitas: q̄
ut tātae p̄fessionis magnitudini pares simus. Exenī cū oīs cōtēplatio quae cūq̄ ī ma-
teriae affectionibus uersat magis uerisimilia capter: q̄ q̄cūq̄ puero decernat. Tū ue-
ro hoc illius maxie p̄priuū quae q̄si cofusa ex multis iter se dissimilibus ē: atq̄ ex anti-
qs erratiū syderū figuris aspectibusq̄ depēdet. qm quae circa rerū euētus obserua-
ta sunt a p̄scis: ea nos atati nrae quoniam qdē ad eūdē modū se res habet accōmoda-
mus. Ceterū qs nō uidet euenire illud polleat figurae ipsae atq̄ aspectus magis mi-
nusue iter se similes sint lōgis tēporū anfractibus: ut at cōcordia p̄lus eadē cūcto-
rū quae ī cālo sunt p̄sertū li terrā quoq̄ adiūxeris reuertatur me sperādū qdē uī nī
si qs forsitā ianiter glorioseq̄ se iactet ī cōprehēdēdis cognoscēdisq̄ rebus quae uel
cōprehēdi suapte natura penitus nequeūt uel eo certe spacio t̄pis: qd̄ sit hoīs mō se
sibus idultū. Quo fit ut dissimilibus p̄positis exēplis ēt q̄ncūq̄ ī p̄scitis aberret.
Atq̄ ī his aspiciēdis quae circa abiētē nos rerū naturā pueniūt. Nihil praeerea ē ar-
duū: in ipsis aut genituris atq̄ ī p̄natis oīno singulorū collatiōibus: nec parue nec
leues scidūt caulae: qbus sui cuiq̄ mores cōciliātur. Nā & seminū dīx plurimū ua-
lēt ad generis p̄prietatē: qm ēt si idē corpus ambiēs/ idēq̄ finitor sit/ plurimū tñ mō
mēti habet unūq̄q̄ seminū ad uniuersalē figurae peculiaris īformationem: puta in
hoīe/ equo & aliis. Afferūt & loca gnationis nō minimū discriminis. Nā si gen^o idē
feminis: ut uidelicet hūanū statūsq̄ idē fuerit ambiētis oīa corporis: plurimū tñ ex
regionū diuersitate corpibus animisq̄ distāt q̄ gignūtur: plurimū quoq̄ itereft ad
uitae actus uariādos ēt si cetera paria sint: qbus q̄sq̄ cibis/ aut qbus utatur moribus
qd̄ nisi unūq̄q̄ horū itra ambiētis corporis cām cōtineatur (qd̄ uī. i. hāc hēt potis-
simā) ut illis ipsis q̄obre talia sint/ ps aliq̄ sit causae: qd̄ cōtra eū sit plurimū hēe oīno
pnt. In quoq̄ hāsit hī q̄ se oīa posse opinātū q̄uis nō eadē plane sint ex sola tñ suae

Verba ex
Quadria
ptito pro
lemari

DISPUTATIONVM

blimiū corporis motiōe dinoscere. Hæc ibi Ptolemæus q̄ priō ē enūciato alterius libri q̄ scribit fructus uulgo cētiloquū dī de scia loquēs astrologia ita iqt fieri ne quāt q̄ sciēs ē pticulares res formas p̄nūciat: lecuti nec sensus pticularē sed generalē q̄ndā suscipit sensibilis rei formā: oportetq̄ tractatē hæc res cōiectura uti solī aut numine afflati prædicūt pticularia: hæc ille ad uerbū: q̄q̄ aliter & mēdosa & de prauata in uulgatis codicib⁹ habeant. Sed & arabū & hebræorū q̄ astrologica scribūt/ idubitata snia ē q̄dcūq̄ stella sua p̄miserit posse tñ nō euenire: & q̄a materia nō idonea sit influxui suscipiendos: & q̄a humana ab arbitrio nostro plurimū dependeat: & quare fatū pticulare uniuersalioris fati aduersantis potestate superet: & quare fato omni potentior/ & cælo maior diuina p̄uidencia/ fieri interdū aliter ordinet q̄ ordinaria cæli reuolutio erat effectura: quæ cū passim sparsa apud astrologos: tñ simul oīa lēges apud Auenazrā capite primo libri de natuicitatibus.

Caput II. Auspicationes quas electiones dicunt inutiles esse: testimo-
nio unius astrologi/ratione/ & experientia.

Am hæc si sint uera p̄ferat astrologus quodnā emolumētū ex eius prædi-
ctionibus uita cōsequat. R̄ndebit tortale duplex: alter uerū dicit & horā
doceri q̄ auspiciari actiones n̄ras debeamus: ut foeliciter fiat qd̄ facturi su-
mus: Alter cū prædicat qd̄ ē futurū: unde illa est utilitas: ut q̄bus in rebus ifoelices
nos fore cognouerimus illis abstineamus: cōtra ea aggrediamur: i q̄bus foelicitatē
natalitia nobis hora polliceat. sed age excutiamus utrūq̄ ab eo exordiētes qd̄ priō
loco p̄ponebat: Et qm̄ nobis est cū astrologis disputatio utamur his maxie assu-
mptionibus quæ apud eos uerissimæ existimant. Aut igif in re q̄ auspicato facturus
es fauorabile tibi cælū natalis cōstellatio fecit/ aut aduersum: si aduersum nō p̄dest
auspicatio ex snia Ptolemæi: q̄ re rē illā ifoeliciter semp aggredieris/ & ab ea semper
foeliciter abstinebis: si fauorabile nulla opus horarū electiones: sed tua tibi electio suf-
ficiat: qm̄ tūc foelicissime rē illā aggredieris: cū te ad illā aīus iuitabit. Neq̄. n. aliud
est eē fortunatū (si fortunatus aliq̄s est a cælo) q̄ tūc n̄ram imaginariā famulā rō-
nis ita cælitus moueri: ut his & modis & t̄pibus unū qd̄q̄ faciēdū suscipiamus: q̄ li-
bet q̄ foelicissime uotū p̄fici possit: quo circa dixit Aristoteles nō p̄desse fortunato
cōsiliū: i ea. s. re in q̄ eū natura formauit: ne forte alio te cōsiliū distrahat & abducatur
q̄ institutus ille animi impetus te uocabat. Mitto q̄ Haly iterpres Ptolemæi friuo-
lū esse ait & inefficacē hāc partē astrologiæ quæ est de electionibus. Mitto fidē ip̄e
sam expiētia q̄ nulla certior: nulla cōstātor: ea. n. quotidie facit māifestū eos potis-
simū in suis rebus agēdis pax eē foelices: qui uanā hāc tēporū discretionē obseruat.
Cōtra: longe foeliciores q̄ ista sup̄stitione reiecta sola electiōe & prudētia duribus
utunt: Quis. n. n̄ra ætate fortunator Francisco Sfortia: q̄ militari foelicitate aplū
libi & florētissimū insubriū parauit impiū: & posteris auctū confirmatūq̄ reliquit.
Cui tñ semp oēs astrologi uel odio fuere uel cōtēptuine dū eos i suis rebus aut bel-
licis aut domesticis cōsiliarios adhiberet. Quis Zoroastre inter antiquos in astro-
logia/ in magicis & in omni sup̄stitione potetior: & tñ eū in bello & uicit & occidit
Ninus/ nec astrologus utiq̄ nec magus. Pōpeius diuinatōr r̄ns plurimā fidē: Cæ-
sar nullā adhibebat: illi aduersa huic foelix lætaq̄ fortuna: Cæsarē Iustinianū exter-
minatōr/ ut uidimus astrologos/ domi & militiæ foelicissimū q̄s ignorat: Cōtra: Iu-
lianus imp̄ator & christiani noīis inimicus/ & omnū sup̄stitionū curiosissimus ob-
seruator: q̄ breui q̄ infoeliciter & uitā amisit pariter/ & impiū. Possem ego tñ unum
aut alterū

Auspica-
tiones inu-
tiles esse.

Aristote-
les.

Haly
Expiētia:

Quibus
foelicitas
q̄li qdā &
q̄bus ifo-
licitas ex
Astrono-
mia p̄ta sit

aut alterꝝ et astrologos doctos/et mihi familiares afferre noīatim: quibus fides istius uanitatis: ad quā. s. uitæ rōnē instituerāt/ uel exitio fuit uel detrimento non medio cri: sed nōlo hoīes alioqñ bonos infamare: et in re ueritati non admodū necessaria sanctæ amicitie iura uiolare. Sed utinā huic quidē patrimoniū non abstulisset: illi patriā et uitā: multos spe uana stolidos et insanos: multos timore miseros non effugisset. Ita mea delicta deus nō uideat/ ut nullos uidi earꝝ rex: magis egenos: q̄s suis hoibus astrologia p̄mittit/ q̄ q astrologia penitus se deuouerūt: et p̄ eā cæli fauorē in horas singulas aucupant. Mutauit uir qdā magn⁹ mihi notus uitæ rōnē facta ex hoc cōsilio prioris fortunæ iactura nō mediocri: astrologica maxie spe cōmonitus q̄ in noua p̄fessione magnas foelicitates cælesti fauore eēt cōsecuturus. At uero in ea cū aduersam quottidie magis fortunā expiret: solitus erat dicere/ a Marte se deceptū. nolens illud dicere qd erat uerius/ ab astrologica uanitate se deceptū. Idē paup̄lo post obiit morte et ualde miserabili: q̄ nec a cælo ipse præuiderat. Parabat. n. multa: et magna moliebat: ut q̄ sibi adhuc lōgos uiuēdi fines cōstituisset. Possem multa hoc genus cōnumerare: sed refugit aīus narrationē earꝝ rex: quæ uix sine lachrymis possum meminisse: et qm̄ iciderūt in hoīes amicissimos cōmiserationē exigunt potius a me q̄ repræhensionē. Sed utinā hæc dissimulatis noībus uetereꝝ amiceꝝ iura redargutio/ amicis uiuētibus p̄sit quos p̄ oīa quæ mihi cū illis amicitia iura iter cedūt: p̄ fortunas eorꝝ: p̄ uota foelicitatis admonitos et rogatos et atq̄ et ueli: ne unq̄ in suis rebus uanitatis istius cōsilio se cōmittāt/ habeāt eā (si ita libet) quasi poetā cā fabulā sup̄ qua rideāt: ludā: rōcent: pro duce: pro magistra uitæ nō habeāt. Sed ubi salutē corpori erit cōsulēdū medicos consulant: ubi externis p̄spiciendū prudētia et rōnis oculis utant: quorꝝ utrūq̄ diuina nos sapiētia docet: quæ et creatū medicū dicit ab altissimo ad nostrā necessitatē: et prudentiā ait hominī esse seruandā ut eruat a uia mala. De astrologia nihil tale scriptū inuenimus: cuius professionē ita probauimus esse inutile: ut illi etiā tantū tribueremus: quātū astrologi putāt tribuendū. Nam cū erit deinde p̄batū nihil eam habere ueritatis/ erit extra oēm controuersia sufficienter: quod hic p̄bare sumus conati/ piculosisime credi res nostras cōsilio astrologorꝝ. Quod si quādo ex illoꝝ p̄dictionibus recte usu accidat: non in rationem quæ nulla sit apud eos: sed in temeritatem casumq̄ esse referendum.

Caput III. Nō eē utilē astrologiā in decernēdo qd sit agēdū: qd fugiendū.

Alterꝝ ut supra dicebamus astrologia emolumentū fingi pōt: ut. s. eā rē p̄sequamur: quā nos seq̄ iusserit astrolog⁹: Cōtra ea fugiamus quæ ille uetat. Qd utiq̄ uel sup̄flū eē uel noxiū ita demonstrauimus: nā qd ille p̄dicit aut ad ea attinet quæ sunt corporis: aut quæ externa atq̄ fortuita. In his igr quæ sunt corporis si spectāt ad ualitudinē quæro astrologi ne iudicio/ iudiciū quoq̄ medici pariter cōsentiat: an ab eo potius sit diuersū: si idē sentit uterq̄ nihil tibi cōfert astrologus: qd medicus solus p̄stare nō possit: si dissentiūt utri potius quælo putas accedēdū. Sane si medicū repudiādo astrologo te cōmittas infaniæ p̄enas dabis. In agēdis rebus similiter iterrogo ne qd astrologia cōsulit prudētia et cōsulat faciēdū. An hæc sibi iudicia penitus aduersent. si cōsonū/ qd qd itra nos eē tā p̄cul: quæram⁹ in cælo: si dissentiūt q̄s recte: q̄s rōnabiliter factū defendat: q̄ i rebus agēdis prudētia reliquat: quæ nihil aliud ē q̄ recta rō rex agēdas: sed erūt hæc exēplis dilucidiora. Prædixerit igr astrologus Martē tibi hoc āno tritē cōminari. Excitaturū enī bilē ex p̄tate q̄ i annua habet cōuersione: q̄ te trēdū frigidis potius et uitæ rōnē ad-

DISPUTATIONVM

Exemplum
externis.

uersus ardorē martis istituendā. hoc ipsum qđ de cālo ipse prānūciat aut ipsa quoq; signa demābūt: quā a corporis tui dispōnibus petunt: qbusq; medicorū nitiē cōiectura: aut nō demābūt: si demābūt hoc tibi erit satis iudiciū ad prācauendā futurā malā ualitudinē: si nō demonstrēt: rogo recte ne factū putes ut cū nulla erūt indiabiilis exastuātis. Sed lociū albicās & crassum: uenarū legnes pulsus: facies pallore de formis: mēbrorum pigricies / reliq; id genus qbus medici p notis utunt: nō bilis / sed pituita dñm idicabūt: tu tñ bilē euacues: qre martē tibi de cālo astrolog⁹ finxerit minitātē: qđ q nec prudēs tibi astrologus cōsuletq; ēt si de marte illa uere pñūciat: pōt naturalis tua tēpatura: pōt uniuersalis iplius anni dispositio: pōt uitae rō qđ uisus fueris / ad cōtrariū te uertisse. Deniq; eām unā uidet astrolog⁹ quā hoc possit efficere: & illā remotā ac uniuersalē. Medicus nō mō ex ppriis & ppings iudicat causis: sed rē ipsam pcipit sensu: & qđ ex omniū simul causarū cōplexione dissultat ipsa hoc mōstrāte naturē prēsētis euidentia tenet. Mitto q; q ēt astrologorū iudiciis fauent: nō ita tñ insaniūt: ut minus illa falli medicorū iudiciis putēt. Proponamus simile exemplū in tractatione rerū externarū: ut principi. s. cōsulat mathematicus: ne bellū ineat cū inimicis. quoniā mars ei parū ppitius sit. Quāro utrū quo tēpore hoc illi dederit cōsiliū nulla iusta cā bellandi principi sit: aut si cā bellandi / nulla tñ occasio opportunitasq; uincendi. An potius & bellandi iusta cā nō desit: & ad uictoriam oīa suppetant instrumēta. Si dederis primū iure nō bellabit: sed sola duce prudētia. Si sileat etiā oīno mathematicus. Si secūdum nec ipse utiq; astrologus si nō sua intersit / abstinendū bello iudicabit: & si abstineat qđ erit aliud quā sensum & euidentiam ob rationē cōiecturamq; relinquere.

Caput III. Non esse astrologiam religioni utilem: quod Rogerius bacō & Petrus Alliacensis. duplici ratione existimant.

AT si uita inutilis est an religioni utilis fortasse? qđ putasse uidet & Rogerius bacō & Petrus alliacēsis: atq; hic qđ duplici maxime rōne altera q; ex magnarū quas uocant cōiūctionū astrologica supputatiōe hñi ueritas possit de numero annorū ab adā ad christū: de qbus inter ecclesiasticos codices tāta sit cōcertatio. Altera q; cōfirmari pphetarū possint oracula: si illorū prādictiōibus astrologica quoq; prādictiōis testimoniū adiiciat. Nā cū oē uerū oī uero sit cōsonū: necessario uerū astronomicae sciaē theologiae ueritati esse cōcordē: qñimo prāfariā esse oībus aliis sciētiis illi ueluti ancillā dñae subseruire / cū inuisibilia dei p ea quā facta astrologiā sunt uisibilia cōspiciant: nihil sit aut iter illa cālo nobilius. uñ illud Dauidicū: Celi aliacensis enarrāt gloriā dei & opa manū eius annūciat firmamētū. Quā ipse opionē quasi affirmauit ope cōprobaturus opusculū scribit p uiginti theorematas: que uocat uerba distinctū in quo plane tot errata quot uerba: titulus est de cōcordia astrologiae & theologiae qñ nō legerit Paulū exclamātē quā societas luci cū tenebris: aut quā participatio christi cū belial: nitiē aut i eo ope duo illa efficere quā dicebamus ut. s. quā pphetae afflati diuinitus prādicere caelesti ēt cōstellatiōe oñdat prēsignata: tū ut annorū ab adā ad christū cōputatio ex astrologorū dogmatis iuestiget. Adiciit alterū huius opusculū de cōcordia astronomiae & hystoriae: quo septē a mūdi exordio cōiūctiones maxias notās ad illas nitiē referre: quā mediis tēpibus magna & mirabilia ex hystoriis colligūt: astrologorū hic dogma cōfirmaturus q ex magnis illis cōiūctiōib⁹ magnas semp i rebus hūanis & legū & regnōrū fieri uolūt mutatiōes. Et qđ ē optatē scripsisse illū potius quā mihi laudāda ēēt q cōfutāda: qñ ut igeniū hñs ad lras amo & plonā

ADVERSVS ASTRO. LIBER SECVNDVS

amo & psonā ueneror quā i ecclesia gessit. Sed forte illi ēt rē facturū sum gratam si qđ pax caute & uere se pfuturū scripsit ecclesię cū & falsum & noxiū pculdubio in ueniat iusta hac redargutiōe/ qđ tū erit in nobis oblitteret. Duxit aut hōsem aliōqđ doctū in hūc errorē ignorātia potissimū astronomiæ: quā cū post studia theologię in qbus i celeberrīa parisiēsi academia se exercuerat/ cōpisset iā senex paululum de gustare: allectus ē magnifica illa specie istius artis de maximis differētis: & q in pri mis hūana curiositas scire desiderat: & priusq̄ eo puenisset ut infirmitatē dogmatis pfanda examinatiōe depræhenderet scripsit pperāter nimis duo illa opuscula de q bus factus paulo pitior retractauit: deinde multa i eo libello quē uocat elucidariū/ cū tñ in eo multæ sint tenebræ: quos oēs libellos siq̄ legat rudis astronomiæ tanto magis mirabit/ q̄to minus stelliget. Sed q uel mediocriter in ea arte pfecerit eū po tius scriptorē q̄ astrologū fuisse iudicabit: & quæcūq̄ dicit potius lecta ab eo/ q̄ me dulitus stelledta. Fere aut quæcūq̄ scribit ex Rogerio Baconē: Abrahā iudæo/ Hēri co Macliniē: Albumasareq̄: & summa nescio q̄ Ioānis cuiusdā Britāni ad uerbū ac cipiūt. Qđ ipse aut ēt auditor tm̄/ & pax pitus rex astronomica: ul' hīc p̄t cogno sci q̄ i ipso elucidario qđ ē eius opus emēdatissimū cap. xi. ait fuisse nos (cū illa scri bebat) anno. s. chisti q̄to supra millesimū & q̄dragētesimū i aerea triplicitate futu rosq̄ p annos adhuc unū & sexagita donec. s. sup mille & q̄drigētos q̄ntus & sexage simus ānus ageret. Tūc igitur futurā magnā Saturni & Iouis cōiūctionē cū ab ae rea ad aqueā triplicitatē mutatiōe. Ea uero mutatio p ānos fere q̄dragita p̄cesserat anno. s. xp̄i q̄nto & sexagesimo supra mille atq̄ trecētos: quo tpe die nona atq̄ uige sima mēlis octobris i septia pte Scorpiōis Saturnus & Iuppiter simul fuerūt: & de inceps i aqueis semp signis ad hāc usq̄ tpa se cōiūxerūt: n̄ uero Aliacēsis q̄ p cētū fere annos añ cōtigerat futurū: adhuc p̄stolabat. Alterā aut utilitatē q̄ ex astrologia idē putauit puenire de uero. s. ānoꝝ nūero colligēdo abūdāter refellimus eo libro quē de uera tēpoꝝ supputatione cōscripsimus: q̄q̄ si iuuaret rē publicā xp̄ianā hac parte astrologia nō ad eā spectaret: quā hic cōfutamus i futuroꝝ p̄dictione uerlan tes sed ad uerā astronomiā quæ una est ex liberalibus disciplinis cuius est tempora supputare & syderū motus mathematica rōne metiri. sed nō hic locus cōfutādi eius errores: qđ sequētibz libris sum' facturi. Ibi. n. qđ attinet ad cōcordiā phiz & theo logiæ oñdemus: quæ a pphetis enūciata sunt a cælo nec fieri nec significari: at q̄ ita si uera ēt sit astrologia: p̄dictionē tm̄ eaz̄ rex ad eā nō p̄tinere: q̄ uero q̄tenus q̄ dē supra naturā sunt eximūt a cælo q̄tenus aut naturale aliqd est i eis/ & fieri a cæ lo & p̄uideri p cælū cōtēdūt/ hos oñdemus nihil dicere/ cū dicere aliqd tñ uideant: tantū āt abesse ut pphetica oracula p astrologoz̄ decreta utiliter cōfirmēt: ut ni hil fieri possit ad infirmādā religionē/ potētius & efficacius. Tum q̄ hoc facere sunt conati & mēdaces semp eē depræhensos: & i peritos astronomiā: n̄ historica p̄fes sione plurimū aberrare. In uniuersum aut nō solū qđ ad leges & diuina miracula p tinent sed ad alias & hūanas rerū mutatiōes quas ex magnis ut dicūt cōiūctionibz p̄znūciare multi uoluerūt ibi eorū uanitatē & falsitatē dogmatis apiemus: ubi no bis cū Albumasare auctore illius erroris cū Hiero. eius iterp̄te cū Abrahā israelitas cū Ioāne exoniēsi erit p ueritate certatio. Aliacēsis librū i quo idē facere uoluit de cōcordia. s. astrologiæ & historiæ narrationis/ ita a capite totū retexemus: ut a priā illa q̄ notat cōiūctiōe ad postremā usq̄ decurrētes uniq̄ & de cælestibus pariter & de terrenis nihil ab eo sanū aut ueritati pximū/ dictū oñdamus. Neq̄ unam ex illis depressio

Gā erroris
Alliacen.

Vnde sū
pferit sua
dogmata
Detegit
Alliacēsis
ignorātia

Liber de
uera tem
porū sup
putatione

Magna
de aliacensis
depressio

DISPUTATIONVM

septē quas notat cōiunctionibus quo putat tpe cōtigisse: sed ab ipsa tēporē hoc est
 res gestarū enarratione ac uera supputatiōe magnopere ē diuersa. Sed uideamus
 & illa quae postea afferebat an aliqd faciāt uera. i. oīa inuicē consonare: & cēlos dei
 gloriā enarrare. Sane illud primū uerissimū est: sed ita erat deinde assumendū cum
 falsa sit astrologia theologicā ueritati nō posse cōcordare. Dauidicum testimoniū
 Paulus apostolus ad cēlestes apostolorū mētes docet referēdū: q̄ gloriā illā dei an
 nūciauerūt: de q̄ postea scribit: lex dñi imaculata cōuertēs aīas. Sed & si referat ad
 uisibile cēlū quae ista est cōsequētia/ si cēli enarrāt gloriā dei fauere ea gloriā dei
 quae de cēlo astrologi fabulant? Sed inuisibilia inqt eius & uirtus atq; diuinitas ui
 sibilibus itelligunt: sed a philosopho cuius p̄priū est e cēli ordine motu/ natura ad
 inuisibile cēli diuinū opificē cōscendere. Astrologus si est aliqd cēlū inuē uidet: &
 de cēlo ad terram oculos deflectit: solus p̄bus ex uisibilibus inuisibilia speculatur.

Philoso
 phi laus

Caput .V. Quam noxia sit astrologia quāq; pestifera christianae religioni.

Sane lustrati mihi undiq; oīa & ecclesiae hostes explorati: nō uideo unde
 oībus p̄ter plus copiam/ plus armorū aduersus ueritatē suppedite/ q̄ ex
 ista p̄fessione. hinc. n. ad impietate/ hinc ad malā religionē: hinc ad hēreses
 hinc ad uanā sup̄stitionē: hinc ad p̄ditos mores irreuocabileq; malitiā/ p̄ceps & facil
 limus lapsus. un. n. se potius aduersus tela religiōis armabit impietas: q̄ ut diuina mi
 racula q̄bus oīs potissimū religio cōfirmat ad cēlū p̄dat esse referēda. Si marty
 res mortē cōtemnētes/ si apostolos paucos/ inopes/ indoctos/ euāgelicā mūdū legi
 subiiciētes obiciās: si ipsos ēt ab inferis hoīes reuocatos/ ut maiora qdē q̄ ut huma
 na: meliora q̄ ut a dēmonē efficiant/ diriment in eis uirtutē nisi quae solus agnosceret
 syderis cursus/ & cēlestis afflatus facere potuerit. q̄ si qs dicat nō ne hoc erit securi
 religiōis radicibus adiuuere: si p̄suadet nōne illā examinare & p̄itus extirpare. q̄
 si dicas nō esse hoc artis uiciū sed p̄fessorū in ipsa sua p̄fessione errantiū/ fatebor ita
 esse. neq; n. hūc ego astrologiae errorē dicebā/ sed facile esse ab ea lapsum in hūc er
 rorē. nec si uera ēt astrologia p̄pterea ab hoc munere desisteret: ut ab eo periculo
 hoīes diuerteret: qm̄ nulla ueritas mēdacijs ē cōfirmāda: sed cū sit falsa utiliter eius
 falsitas detegat: quae si uera putet possit in mentibus impitorū tā grauē pestilentia
 generare. q̄q̄ si uideas oīs alicuius artis p̄fessores easdē hēre uāitates pax ablit ut cul
 pa in artē ipsam uere nō referat. Ego uero ex scriptoribus astrologiae p̄cipuis nemi
 nē legi q̄ religionē & leges oēs: ut reliqs res hūanas cōstellationibus syderū nō subji
 ciat. Ptolemaeus in secundo libro apotelesmaton: q̄ apud hāc gēte illud numē apud
 aliā aliud coleret nō aliūde natū intelligit q̄ ex uaria syderū imaginūq; natura po
 pulis illis & gētibus impitatem nec p̄cul ab eo loco gr̄ecus qdā interpret Ptol. mira
 culū Moīseos: q̄ sicco pede cū populo mare rubrū trāsiuit factū ait q̄ ille accessum
 & recessum maris obseruauerit. q̄ si nō simul i iisdē aqs & illasus populus hebr̄eorū
 trāsire: & cū astrologis suis Pharaō submergeret: q̄ si non Iosue Iordanē sicco pede
 trāsierit i quo nulli aestus: nulla unda: reciprocatio fingit ab eis: sed hāc alibi oīa
 atq; his similia nugamēta satis cōsumimus. Albumasar arabs & legē saracenorū &
 suam & nostrā/ & oēs pariter leges sic a cēlo derivat: ut quānā quāq; cōstellatio fe
 cerit & ad quot unaquaq; ānos sit p̄mātura/ ex eadē cōstellatione p̄nūciat: in q̄bus
 rebus q̄ pax tū astrologiae tum ueritatis inueniat. post declarabimus. Interpret eius
 Henricus machiuiclis ita delirauit ut nauē ēt iueberit in cēlos ad quā Noe arcā illā
 suā sit fabricaturus qd' Alliacēlis q̄ diuinū inuētū maxime est admiratus. Deniq;
 redigi ab

Ptolema
 us

Albuma
 sar.

Henricus

ADVERSVS ASTRO. L. SECVNDVS

redigi ab eis legē in ordinē earū rerū quæ cursu naturali & cæli mutatione cōtingūt
 hinc cognosci pōt. Quot quot ānoꝝ reuolutiōes ab ascēdēte legis ad eius usq; ca
 sum sunt futuræ & cælo uolūt cognosci. Et Haly Abenzagel ut reliquos taceā scēli **Haly**
 citatē & sterilitatē anni inde pñūciat: ut si ascēdēs legis loco Iouis aut Veneris ap
 plicuerit fertilis annus sit futurus: cōtra si locis sydeꝝ infeliciū. Abraā iudæus nō **Abraam**
 q̄ dicit auenazra ut falso credidit Alliacēsis: sed quē uocat nāsi hoc est patriarchā:
 nōne & legē mosaicā egressiōē iudæoꝝ ex Aegypto: & quæcūq; sub lege populo
 cōtingere ad uarias cōiūctiōes inepte quidē atq; ridicule referte conatus est. Sed
 utinā soli quos cōmemorauimus inter tenebras malæ religiōis lucē huius ueritatis
 nō puīdissent: utinā nrī hoīes in euāgelii splendore nō ita cœcutirēt: nō peius q̄ illi
 de nrā & illoꝝ religiōe sentirēt. Insanus ille Bonatus usum ait dñm Iesum horarū
 electiōe cū apostolis cōsulentibus ne in iudæam rediret: rñdit. xii. esse horas diei.
 Horā. n. inq; tibi elegit qua illi eū lædere nō possent: q̄si illos cū uoluit non p̄stra
 uerit: & inter eos in luce diei melius trāsiliens/ eos nō latuerit. Mitto q̄ temerariā q̄
 blasphemā de diuina Francisci familia loquat: & diuini amoris miraculum martis
 opus fuisse fabulē. Sed qd quærimus remotiora in his quæ quotidie de annorū
 euentibus publico uaticinio foras inuulgant: nōne & legē christianā christi Mercuri
 iūq; doctrina esse p̄fectam: & Iouis religiōē & a uirgine suscipe puritatē. Ita hæc
 oculis & nō indignatibus christiani homines legūt: & in p̄emiis nescio cuius theo
 ricæ aduersus Gerardū multa disputātis: nōne etiā scriptū est cū de nouo diligendo
 pontifice tractaret deuote supplicādū: ut sydus Mercuriale suo sancto radio tem
 peret (aiūt enim Mercurio) nostrā subeē legē: atq; ideo homines christi Mercurii
 homines uocant: quod nescio qui possit homo christianus æquis auribus audire.
 Rogerius Bacon eouq; est euectus ut scribere nō dubitauerit errare christianos q̄ **Rogerus**
 die sabbati nō feriētur & operibus uacēt ritu iudæoꝝ: cum sit ea dies Saturni quæ **Bacon.**
 stella rebus agendis parū cōmoda & scēlix existimat: inq; bus uerbis non solū nrōs
 accusat: sed Mosen: imo aperte ex p̄pheta astrologū facit/ docens quæ de sabbati fe
 riis ille cōstituit/ non diuini alicuius mysterii: sed astrologici dogmatis hñe rōnem.
 Quæ oīa siq; recto iudicii examine p̄set uidebit nullo magis errore pietatē ueræ
 religiōis offendit: cū æquæ sit impiū totaliter nullā putare esse religiōē: & ex cælo
 fatali quadā eam necessitate deducere. Quod si qua astrologo capescēda religio sit **Quæ sit**
 ad quā erit p̄p̄sior q̄ ad idolatriā: ut eos potissimum deos & colat & reueret: a qui **Hæresis**
 bus oīa hoībus & bona & mala putet puenire. Iam hæreses manicheoꝝ arbitrii li
 bertatē tollentes: unde potius putamus emanasse: q̄ ex ista de fato astrologoꝝ falsa **manicheo**
 opinione. De sup̄stitiōibus nulla est cōtrouersia p̄dire ab astronomia oēs: & eas q̄si **rum**
 alūnas ab illa cōtineri cōfirmat Varro. Geomantiā oēs illius scriptores astrologiæ **Vide sup̄**
 filiā uocāt. Magi ita huius artis usum sibi necessariū putāt: ut magiæ clauem astro
 logiam appellent. Chiromantici in uola manus septē pro numero planetarū mōtes **stitio**
 effingūt: unde ex lineis quæ ibi conspiciunt futura p̄uideantur. Sed has fatuitates **Varro**
 particularim. p̄sequemur: cū post euerſam dominā ac reginā reliquā oēm supersti
 tionū turbā in cursu p̄teremus. Sed parere eā oēs & sine ea stare nō posse hinc satis
 manifestū: q̄ nulla est sup̄stitio quæ dieꝝ & horarū electiōibus nō utat: de qua eas
 sola instruit astronomia: ut de ipsa illud ecclesiastici dici possit: uanitas uanitatum
 astrologia & oīs sup̄stitio uanitas. De moribus plura dicere nō oportet/ cū satis pa
 teat patrociniū uicio maius dari nō posse q̄ si cælū auctore hñe existiment: nihilq;

esse qđ nos minus metuere gehennā aut sperare felicitatē faciat. Quā si pculda bio uera sunt/etiā si uera esset ista p̄fessio quānā uilius ueritas ignoraret: & cum sit falsa quā uilius falsitas impugnat: quā utiq; puinciā utinā tantis uicibus exēz quā q̄ eam iuuandae religionis & ueritatis tuendae desiderio sum complexus.

Caput .VI. Fallacem esse hanc artem/si qua sit/ tum propter plura: tum propter discerpantes astrologorum sententias.

Actenus cōfutari utiliter astrologiā ostēdimus: idignūq; esse illius patrocinii: & p̄ho homini & christiano: nūc priusq; cū astrologis pedem cōferētes cōfutationē aggrediamur: uideamus quantū illā res ipsa eucta que res fellāt. Quota enī quāq; res euenit praedcā ab eis: aut si euenit q̄ppia cur nō istud euenierit: quo magis soleo mirari nōnullos q̄ disputatibus aduersus istā artē/illud semp obiciūt cur si uera eorū ars nō est: p̄dictiones tñ eorū uerāe: Praclare enim secū agi putat astrologus si nobis p̄dictionū fallitatē obicientibus possunt aliq̄ satis facere: tñ abest ut ex hoc loco argumētū aduersus nos posse sumere si putet. Attuli mus supra uerba Ptolemæi conātis dissoluere istā q̄nē: in q̄bus uidimus eū mēda cia astrologorū nō solū i ipsos astrologos parū uel p̄tos uel diligētes. Sed in ipsam et artē reieciisse quā sit incerta & falli plurimū possit. Porphyrius ipse oraculoꝝ res p̄pona inquit falsa deprehēdebant: q̄re numina illa ex caelestibus cāis quas hēnt exploratas illa p̄nunciabāt. Fallax aut p̄nunciatio q̄ ex illis. Qđ si dæmones ipsi quos nihil latet rerū caelestium futura inde p̄spiciētes decipiunt: de hoibus quāso qđ iudicabimus: quorū q̄ sunt q̄ & fuere excellētissimi istius artis (si ulla est) ne millesimā qđē partē unq̄ attigerūt. Deniq; iter oēs artes q̄rū oīum p̄prium est excidere a ueritate/ nullius esse iudiciū magis incertū: nec ipsi credo astrologi denegabunt. Nam & arbitriū inquit hoīs multa aliter facit euenire: & materiae fluxus atq; mobilitas caelestium saepe actionū opera frustratur: & aliud alio fatū uertitur uel impedit. Qđ si res humanas diligēter examinēs: nullā fere inuenies in qua nō aliqd ex his quē diximus: puilum ēt uere de caelo exitū nō imutet: Nā & hoies p̄prium arbitrio & rōne res suas disponere: & id qđ materiae undiq; annexū ē & colligatū illius mutationi uehemēter est obnoxiiū. Tū cū nihil sit male ita oēs fere inuicē hoies dependent: ut nō sit quē alterius uel laedere uel inuare fortuna nō possit. Sic & filius felix patris i felicitatē infelice exitū etiā: & felix felice ex bono parētis fato sortiet. Et seruus sua genitura parū fortunatus fortunato dño aget feliciter. Sic militis fatū ex fato impatoris & fortuna ægroti ex medico: & cōtra medici ex ægrotis: aliter atq; aliter fieri cōtinget. Ex q̄bus oībus illud declarat q̄ saepe nō euenire sit necessarium quod cuiq; praedixerit mathematicus etiā si sit uera ista p̄fessio ne dū ut ueritas p̄fessiois ex ueris p̄fessorū p̄dictionibus possit cōprobari. Quid q̄ tāta iter auctores isti artis dogmatis est dissensio: ut uel oēs uel maximā eorū partē de futuris mendacia dicere sit necessariū. Admirant ipsi maxime & uenerant aliquos ægyptios p̄sas & indos & babilonios q̄si antistites caelestium mysterioꝝ & eorū noīa quasi numina i flātibus buccis impitoꝝ quotidie auribus isonāt. At si ueri illius uera o astrologi dicere uos nō potestis quā iunioꝝ libros solos habetis quos imitemini: a uetere illa disciplina undiq; discrepātes. Ptolemæus. n. parens uester astrologiā q̄. l. erat ægyptioꝝ ubiq; taxat atq; cōuellit nūc eam parē dicēs cōsonā rōni: nūc aliis p̄bis lacerans: quod libros apotelesmaton legēū facile cōstat. Neq; uero solūmodo ab illis Ptolemæus sed illi inter se pariter dissentiebāt: indi. l. a chaldaeis ægyptiis: cū & a se inuicem &

Ptol.

Porphy.

Mira &
multa in
ter astro
logos dis
sensio.

ADVERSVS ASTRO. L. SECVNDVS

inueniē & ab his & alijs indi & ab his oibz p̄f̄at. Nec ipsa minus inter se gr̄ca q̄ bar
 bara cōcors astrologia cū quę reicit Ptolemęus: Dorote' amplectit' & alia quoq̄
 Paulus/alia Ephesion alia aliū sentiūt/& opinant: nec ex eis quenq̄ inuenies q̄ au
 & oritate experimēti euentoz fidē nō colligat. arabes nōne & inter se & a gr̄cis di
 gladiant: Porro sicut Ptolemęus illā antiquā ita Ptolemęi astrologiam abiicit Al
 bumasar adeo ut in eis libris legi nihil dicat qđ uel rationi uel expientię cōsonū in
 ueniat. Cōtra Auērodan nullū fuisse locutū in astrologia cū rōne ait pr̄ter Ptole
 męū. & qđ si inspexeris dicta alioz inuenies ea multū a ueritate remota dicta uero
 Ptolemęi nullo mō posse falsa repiri. hebr̄zi quoq̄ hebr̄zorumq̄ primus Abraam
 Auenazra dissentit a Ptolemęo & Albumasarē s̄pe lacerauit/ imo totū eius librū
 q̄ latine cēset de magnis cōiunctionibus abiiciūt atq̄ repudiāt. Si ueri igit' erūt seq̄
 ces Ptolemęi nō ne & ueteres Arabes eoz sectatores necessario mētiūtur: & si libri
 illi qđ isti iactāt in oīum erāt admiratione quare uera p̄debāt: nōne necessario & rī
 fu fuit Ptolemęus & Albumasar suo q̄sq̄ s̄culo? & alii similiter ab illorū decretis
 oīo deniātes. & tamē ita fuisse semp cōperies ut apud oēm gentē apud omnem æta
 tem uiri fuerint semp qui uera pr̄dici dixerint ab astrologis/ qđ nō ueritate dog
 matū sed calu cōtigit nec unq̄ defuisse q̄ fallaciā istā nō ludibrio atq̄ cōtēptui/ aut
 etiā odio habuerit. Sed qđ de priore s̄culo fuerit sane hac nostra tēpestare p̄f̄es
 sorū ueritate dogma cōfirmari nō pōt cū & malos plurimū auctores sequantur/ &
 bonos nō intelligant tū ita negligēter obeāt istud munus ut nesciant multa quę sci
 re eos oporteat: plura etiam omittant quę sint considerata & labori parcentes &
 ad pecunię quæstus p̄perātes. Quod si docere hic potius astrologiā q̄ cōfutare in
 stituissem funderē manū ad errata iunioz p̄f̄entiu hāc artē. sed nō hoc meū cōsi
 dium. Annotare tamen fortasse aliqua fuerit operæ precium: quo magis fiat manife
 stum nō posse eos uera pr̄dicere etiam si uerissima essent dogmata astrologorum.

Prima dil
 lenio
 Secunda

Tertia

Nota

Cap. .VII. De ignorantia astrologoz nostræ ætatis.

Prenūciata hoīum ista uel sunt uniuersalia ut cū ex scemate anni: ex defe
 ctu solis & lune/ ex congressionibus syderum supioz/ futura in uniuersum
 bona aut mala pr̄nunciāt: uel sunt particularia qualia ex propria uniuers
 cuiusq̄ genitura de priuatio illius fato aliqd diuināt. In primo genere nihil efficaci
 us defectu luminariū a qbus utpote uniuersalissimis causis uniuersales maxime in
 feriorū mutationes eueniūt. In altero nihil habet maius momētū aq̄tione/ quæ de
 spacio uitę & annoz numero fieri solet: in utroq̄ mīx q̄tū aberrēt neoterici barba
 riq̄ scriptores quoq̄ auctoritas usulq̄ potissimus apud n̄ros astrologos scribit Pto
 lemęus lecūdo libro apotelesmatō in defectu solis duo in primis obseruāda locū. s.
 in quo deficit sol & angulū q̄ eū locū proxime sequit' / ut si gr̄ca exēpli in noua cæli
 regione defectus obtigerit/ decimi loci angulus obseruet' si in undecima uel duode
 cima angulus oriētis/ quoniam aut' ibi gr̄ce scribit
 hoc est sequētis anguli in uulgata trāslatione habet' angulū pr̄cedētis: unde cōtra
 rius oīo sensus elicit' data est barbaris erroris occasio: ita ut Ioānes astendēsis in eo
 opere quē uulgo uocāt summā angelicā/ cui fides præcipua apud n̄ros: postq̄ se lō
 ga & argumētola torlit qōne: rādē ex sn̄ia Ptolemęi definit eum debere angulum
 obseruari nō q̄ sequat' sed q̄ præcedat locum in quo defectus luminaris accederit:
 qđ eē oīo sn̄ia Ptolemęi cōtrariū ex eo patet qđ diximus quare. s. gr̄ce
 scriptū hoc ē sequētis nō hoc ē pr̄cedētis. Sed qđ ē paulo post Ptole. ex

Ptole

Io. Asten
 densis

Error in
 Ptolemęo

plicās ipse/quā sint isti anguli meridianū solis & oriētē angulū nosauit. Vbi admonet nos græcus īterpres omitti angulū occidētis q̄ seq̄ defectus locū nō pōt: nisi sub terra sol obscuraret/ qd̄ cū accidit uim futuroꝝ effectrice habere non putant. Qd̄ si præcedēs angulus eēt obseruandus & oriēs omitti debuit a Ptolemæo: qui præcedere solē deficiētē nisi sub terra nō pōt/ & occidēs annumerari q̄ siue octauo siue nono cæli loco defecerit præcurrere semp̄ eā & aīcedere inueniet. Ex hoc at̄ errore tota prædicēdi rō cōmutat/ cū nihil in prædicēdo magis respiciat q̄ naturā & statū syderū cū loco luminariū tū illi angulo prædominantiū: q̄ cū alius erit atq̄ alius: erit et̄ alius aliūq̄ dñator. Et p̄ diuersa dominantis syderis natura uaria imo contraria fiet semp̄ de futuris euētis pñūciatio. Sup̄ spacio uitæ præuidēdo q̄ nihil uideāt

Haly
Abenzagel.
Quid
Hylegh

Quid
Alchochoden
Eidentis
simus er
ror astro
logorum.

isti diuinaculi paucis oīdā Haly Abēzagel oraculū astrologoꝝ huius ætatis quarta parte operis sui/ ex sententiā ait Ptolemæi qnq̄ esse Hylegh. Ita enim ipsi loquuntur: Solē: lunā horoscopū: ptem fortunæ: & locū plenilunii uel nouilunii/ proxime antecedētis. Præter aut̄ hæc quinq̄ planetas cōsiderādos in illis quinq̄ locis/ & ius & auctoritatē obtinētes. In proximo capite de eo loquens quem uocat Alchochoden est autem annorū dator. Ptolemæus inquit Alchochoden faciunt planetā qui plus auctoritatis habuerit in Hylegh siue eū respexerit/ siue nō respexerit/ & ita deinceps multa iterat sæpe de hoc Alchochoden ex sententiā Ptolemæi/ nostri astrologi qui hunc & alios barbaros sequuntur in eodem errore uersantes. Quis nā sit Hylegh: quis sit Alchochoden/ ex sententiā Ptolemæi in omni genitura perscrutantur. At uero apud ipsum Ptolemæū tam est nihil omnino istud Alchochoden q̄ est nihil hyrocereus atq̄ chimera/ lege oēs eius libros/ lege oēs interpretes/ lege etiam barbaras trāslationes nec dictionē/ aut dictionē ei respondētē/ apud eū inuenias nā ista quidē opinio/ aliud faciēs in genituris Hylegh: aliud uitæ annorūq̄ largitorē quē appellāt Alchochoden posteriorū est: Ptolemæus nec eo antiquiores tale aliquid unq̄ opinati sunt: ipse loca primū enumerat/ quæ uocat aphetica/ Arabes Hylegh: alia latine dicere possumus dimissoria sic dicta ab eo q̄ inde uitæ cursus quasi ex carceribus dimissionis initia sortiat: & sunt nota illa supra terrā uel occidenti uel horoscopo aliq̄ affinitate cōnexa: Tū aphetas hoc ē dimissores iplos cōstituit q̄ ex illis locis quasi carceribus suo ut ita dixerī afflatu uitæ ipetū largiant quosq̄ uult solē lunā horoscopū: pte fortunæ: & prædominantes in illis locis erraticas stellas. Præter hos q̄bus Hyleghii oēs numerant/ nullū aliū facit annorūq̄ distributorē q̄ q̄ qd̄ hii quos diximus aphetæ largiunt & accumulari & exhauriri posse putet com merito sceliciū syderū/ uel isceliciū barbari & nostrates præter istos Aphetas quos ipsi Hylegh uocat aliū esse credūt ex sententiā etiā Ptolemæi q̄ uiuēdi spacia decernat/ quē uocat Alchochodē: de qua re ut dicebā nihil usq̄ ipse Ptolemæus: ex cuius tamen opinione de eo ipsi multa quærūt/ disputāt & definiūt. Nec solū errāt in hoc unde tota rei summa depēdet. Sed in ipsorū etiā Hyleghioꝝ numeratiōe cū inter ea Haly locū nouilunii aut plenilunii præcedētes poni dicat a Ptolemæo. Quod tamen siue nocturna fuerit genitura siue diurna/ faciendum nunq̄ censet Ptolemæus. Quid q̄ iste Haly accusat Ptolemæū quasi secū pugnantē gloriaturq̄ magnopere sup̄ hac Ptolæmei taxatione in qua neminē sibi unq̄ ait aduersatū: & deo secretorū reuelatori gratias agit ingētes. pugnare aut̄ ita eum dicit q̄ octauū locū inter Hyleghia nō enumerat quia horoscopū nō respiciat. In Alchochodē tamē diligendo nihil putet referre respiciat Hylegh an nō respiciat qd̄ desipis barbare: aut quid somnias? Vbi

Haly

Error
Haly

nias: Vbi apud Ptolemæū Alchochoden legistis/ sed scio quid eum ceterosq; dece-
perit. Ptolemæus inter Hyleghia planetas ponit in reliqs locis Hyleghialibus do-
minâtes isti rem eē eos diuersam putât ab Hyleghîis: ut reliqua quattuor sol/ luna
horoscopus & pars fortunæ: cui & falso nouiluniū plenilaniūq; addiderunt sola
Hyleghîi haberēt rationem: planetæ eorū locorū dominatores annos decernerent.
Et qm̄ Ptolemæus de dominantibus planetis nusq; dixit esse necessarium ut Hyle-
ghia aspicerēt/ mirati sunt cur illa duo quæ. Ipsi duo esse putât: Hylegh. s. & Alcho-
choden aspectus societate copulanda non existimauerit: cum nulla sit tamē culpa
Ptolemæi si inter ea quæ unū sunt societate aspectus nō quæsiuit. Non enim apud
eum unq; cum sol aut luna erūt Hyleghialia/ aliū erit planeta præterea uitæ dispo-
sitor: sed tūc uti dominatore planeta cū in annorū donatione reliqua Hyleghia au-
toritatē nō habent: quod cū est nullum pōt relinqui uitali planetæ cōmertium cū
aliquo Hyleghiorū q; præter eum. s. nullus inueniat: quod nescio quomodo isti ex
uerbis Ptolemæi nō intellexerint: aut nō ex eis aliquis hoc depræhenderit. Sed ita
in hūc errorem gregatim oēs abierint: ut nō sit q; Alchochoden & Hylegh ex sen-
tētia Ptolemæi nō reqrat. Vide quō sunt uera dogmata astrologorū: & quō prædi-
cere isti uera de uitæ spacio possint. p̄serti cū his quæ diximus erroribus maximus
accumulet: q; numerū annorū etiam ex opinione Ptolemæi præscribunt planetæ q;
si uitæ largitor iuxta illud apud eos uulgatum annos tot eē solis maiores/ tot mino-
res/ tot medios/ tot lunæ/ tot martis/ atq; ita de syderibus aliis: cū tamen Ptolemæ-
us & ægyptiaca istam reiiciat opinionem nullā eam dicēs habere rationem & ubi
de uitæ spacio loquitur/ nō ex natura planetarū/ sed ex numero p̄tiū circuli eq̄toris an-
nos dinūeret/ iuxta locū uitæ hoc ē diuisorē: & lætalē aliū siue iterimētē itercepta-
rū/ ad quē. s. primū lassessentis iā uitæ cursus grauius offendat natum ut cū aphetes
inter finitorē & fastigia cæli fuerit collocatus: inambulatio illa seruet quā græci uo-
cāt. hoc ē radiosam p̄iectionē: cū aut a fastigio declinauerit ad bocca-
sum utroq; uersum ducta utamur p̄eclione quā uocāt nos dicere horariam
possumus: quæ oīa ita nesciūt nri astrologi/ ut hæc etsi legāt/ mōstra audire se puta-
turos eadē nihil dubitē/ & nos tamen illos prædictionibus nimis misere creduli ne-
stora nobis senectā p̄mittētibus Domineq; uocis obliuiscimur iubētis eē paratos
quib; die obitus nostri sciamus/ si breuē uitam fuerint cōminati/ torquemur anxii
die & noctes: & unius rabulæ uox oēm nob̄ eripit uitæ iocūditatē. Inq; Halysii pla-
neta fortunator fuerit i horoscopo addet ex sentētia Ptolemæi ānis uitæ ānos suos
minores: & tū ut mox dicebā apud Ptolemæum nulli sunt planetarū anni/ uel maio-
res/ uel medijs/ uel minores/ & de ānorū additione loquēs Ptolemæus/ aliā oīo uia se-
quit/ usus horarū p̄tione: quā ille puto nō intellexit. sed nō oportet singula p̄sequi Ptolemæi
alioquin in imēsum liber excresceret. Iā in ipsis q̄onibus quas uocant iterrogatiōes ignorātia
nōne etiā ita insigniter errant ut ex uno errore tota respōdēdi rō puerat: uulgatum
enī quasi p̄loquiū est apud eos septimū thematis locū hoc ē occidētē dari rei quæ
sit. Et tamen Ptolemæus hūc locū/ nō cōsulēti aut rei de qua cōsulit: sed ipi qui cō-
sulit Mathematico præcipit dari: qd & mathematici indorū obseruabāt: adeo q; cū
occidēs & dñs occidētis male se haberēt q̄onī nō respōdebāt errorem. s. metuentes.
Sexcenta hoc genus habere eorū errata q; referre nisi illud potius spectare ut tota
professio errare declararet. Nam nup Ptolemæi libros cū barbaris & latinis aucto-
ribus conferenti fuerunt fere omnia ueribus confodienda.

DISPVATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Cap. VIII. De indiligentia astrologorum nostræ ætatis quæ tanta est ut etiâ si uera esset astrologia ueri ipsi esse non possent.

Bonatus

Bonatus uero indiligentia quâta/paucos.n. inuenies etiâ ex his/q̄ supputâdi habet rōnē (qua tñ eorū maxia pars caret) q̄ ut uerâ positionē syderū assequatur ad effemeridas nō cōfugiât: qđ & quodâ loco testat Bonatus his uerbis sapiētes inqt istius artis utunt Almanach/sic.n.arabes uocāt ephemeridas:hoc autē qui faciūt & pperâ dicere & omittere multa est necessariū:unde oīs prædictio num ueritas infirmet. fere.n. ubi nunq̄ de latitudine planetarū ulla significatio: qua ignorata ubi nō errabit? ubi nō metiet astronomus? Si uera istius artis decreta existimamus: maximā.n.habere uim putāt sydera in initiis duodecim cæli locorū constituta præsertim in cardinalibus:at in illis cū erūt nō esse.& cū nō erunt esse putabit q̄ solā eā quæ in rectū pgressionē obseruās declinationē ad latus syderū nō prospexit. Cum enim stella uel ad aquilonē uerget/uel ad meridiem/ & serius oritur/& uelocius semper ea parte signi in qua est collocat: itaq̄ ita interdū putabis supra terram esse planetam qui erit sub terra/& iam occidisse qui supra finitorem conspicuus etiam apparebit. Quod cum in omni prædictione errorem pariat: magis tamen eos tum faciet excidere a ueritate cum nataliciâ horam ex conceptionis hora inuestigabunt: quia si lunam proximam esse contingat occidenti/potcrit putari iam occidisse quando erit adhuc supra terram: & contra nondum esse demersam cum latebit sub oriente: quod ab hora conceptionis per multos etiâ dies faciet aberrare: planetarum radiationes latitudine ignorata quis recte determinauerit? Quis in ambulationē syderis alicuius: sic.n.græce dicit uulgo directio nuncupat recte dimetiet? Cum oīs semp utroq̄ uersum a uia solis syderis declinatio uel locorū aliquot annis rei euentū/uelociorē faciat/uel tardiorē: hinc in stellis nō erraticis disponēdis quantus etiâ lapsus cū uulgo eo loco collocent ad quē recta in lineâ pgressionē fuerunt: Cū qua autē cæli parte in uariis regionibus/uel occidât/uel oriant/uel initiis etiâ reliquarū domorū affulgeāt oīo nō cōsiderēt: qđ q̄ & locū planetarū parū sæpe ex fide ondūt ephemerides/nō solum uitio librariorū/sed sæpe auctoris q̄ est parū diligēs fuerit/aut parū pitus: Mitto q̄ alii aliis utunt astronomi tabulis/interdū parū exactis/aut cū qđ ēt ille suū sibi fecit diariū a ueritate parū aberrantibus hac attē pestate magnope. Sed tabulas Ptolemæi iā oēs reiiciūt: Alphōsi ps magna doctiorum sequūtur/in cuius radicibus euidentē iam cōstat eē falsitatem. Sed nec minus somniculosi horoscopo in deligēdo:& duodecim reliqs locorū celestiu initiis capessendis. Vidi ego multos & peritia nō mediocres & boni et noīs in ista pfectione nescio qua sua uti tabella pro distribuēdis.xii.domibus (sic eas uocāt) quocunq̄ cælo natus ille fuisset/ cuius geniturā erāt inspecturi. Quod si aliqui uolūt esse diligētes notata climatis differētia/q̄ solā eis Alphōsus ondūt: uix ultra exactius aliquid perscrutabunt. Iā declinatioēs ab æquatore & circūferētiās planetarū & sublimatioēs uarias ī circulo breuiorē/uel in erentico motu latitudinaliū uicissitudines/in genituris diiudicandis/ q̄s nūc obseruat: de æquādis diebus q̄ multa nesciūtq̄ multa pperā dicūt iuniores. Quæ oīa ideo diximus ut fiat manifestū nō posse ex fide pditionū istā pcedi artē cōfirmari: cū ēt si uerissima cōstet: rōne artificū tñ uitio hoc est uel ignorātia uel negligētia ueritas de futuris sciri nō possit. ut si id nō persuadet astrologiæ fidem non adhibendā: psuadeamus saltem istis ut dicitur in epigramate,

astrologis ne fides adhibeatur.

Cap IX.

L. SECVNDVS

Capitulum IX. Raro euenire quæ dicunt astrologi quod tum externis tum domesticis exemplis ostendit.

Illi sani si ueri essent/et non oīo/sed magnopere/non solum non eiecti ciuitatibus.& apud prudētissimū quēq; ludibrio semper hīti:sed summo in honore apud oēm ætatem/apud oēs gētes fuissent. Tanta.s. est hoīum curiositas præsciendi futura/præsertim quæ ad se attinēt:& de his q hoc præstāt tāra iure et opinio & existimatio:& tñ erectas statuas/dcretos publicos honores & philosophis legimus/& medicis/& poetis/& īperatoribus/astrologis nunquā legimus sed legimus eiectos irrisos in fabulā et populi uersos/ita ut fabulæ allegoriæ quæ de sensu uitæq; cōi plerumq; ducunt:taxationem istius uanitatis apud ueteres continerent. Qui.n. Homex allegoricę exponūt per illam Ichari fabulam q facticiis pennis cælo tenuiore se cōmittens in mare præcipitatus est/astrologos aiunt desiggnariq; pennis temerarię professionis in cælum se subtolles cum de cælestibus suis dogmatis qbus sublimari uident qd sint prædicturi/in pelagus ruunt mēdaciō rū:& qd aliis egemus uel testimoniis uel cōiecturis:cū ipsa hoc nobis quotidie experientia testificet in re præsertim in qua sicubi potest maxime posse debet astrologia præstare/ueritatem aeris.s.mutationibus prædicendis pluuiæ/liccitate/æstu frigore/uentis/grandine/terræmotu/in qbus adeo falsi quotidie depræhēdunt ut nullius fere nunquā diei status eorum prædictionibus respondeat. Obseruari hyeme ista in suburbana mea uillan qua hæc scripsimus insignem omnem singulis diebus aeris mutationē/ipsis interim ante oculos positis decretis astrologorum ita salubre mihi ubiq; fauebat cælum/ut in dierum supra centū atq; triginta iugi obseruatione nō plus sex aut septem tales uidi dies:qles in eorum libris futuros añ præuideram: meminīt puto adhuc Pandulfus collenautius meus iuris qdem cōsultus:sed in omnibus lris ingeniosissime eruditus qrum nobis Bononiæ rilum:super ista re dederit qdam mathematicus q nos ea die copiosissimos hymbres iubebat expectare quam totam lucidissimū sol & clarissimam & serenissimam reddidit. Ambrosius in Exameron cum añ inqt dies aliquos esset sermo de pluuiā quæ fore utilis diceret/ait qdam ecce neomenia dabit eam:Attñ nullus himber effusus est/donec precibus ecclesiæ.s.himber datus manifestaret:non de initis lunæ eū sperandū esse:sed de prouidentia misericordiæq; creatoris. Hæc ille:Ex cuius uerbis & uanitas astrologiæ/& efficacia religionis re ipsa cōprobat. Possunt igit q sunt rōnū minus capaces & suam fidem istis hoibus mancipauerūt hac se uia asserere in libertatē:ut de aeris statu idētidem eos interrogant de quo cum falsa eos dicere fere semper inuenient:facile aſauertent si de nubibus et nebulones isti tanta mentiunt:multo magis in hoīum & populor; fati diiudicandis falsa prædicturos eum hic.s.prædicant & quæ cælo subiacent minus:& quæ difficilins longe laboriosusq; præuident. Quod si quæ super hoīum genituris quotidie mercenario uaticinio fabulant:q; examinauerit? Videbit et multo plura mentiri q cū super aeris qlitate rñdunt:& nisi dum minuta tius alior; prosequor leptias:septi ego uitiū mihi memere/afferre multas/& uiuentiū/& iam uita sanctor; genituras/foeliciū ifoelices/& ifoeliciū oppido q foeliciū simasin qua re sane tam nihil mentior q scio diuinam ueritatē qui pñs expeditio militat mendaciis nrīs nec egere nec delectari. Sed contentus ero domesticis qbusdam exemplis qbus præsertim admonitos uelim:q diuturnam a mathematicis nitate promissionem.habentes euangelicæ uocis obliuiscuntur/monentis nos uigila

Iahareæ
fabulæ in
astrolo
gos inter
pretatio

Io.pici ob
seruatiā p
ter irrita
astrologo
rū iſtituta

Ambrosi:

Salubre
dogmata.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

tēne dies dñi occupet imparatos/pino Ordelapho principe foroliuensi cui Lucte
 tia soror nupserat:quo anno obiit/oimodam uitae incolumitatem fuerat pollicitus
 Cū multo Hieronymus manfredus astrologus nostra aetate singularis: a quo tamen nihil mi
 rū exēpla randum minus praetisam aliorum mortem: qui nec suam ipse prauidere: nam cum
 ob delira proxima aetate uita sit functus: in istius tamen anni publico uaticinio qui. scilicet fuit
 mra astro fatalis: multa & mira sequenti anno dicturum se non semel pollicebatur. Qui ne
 logor ha scio oppignoratam fidem quomodo reuertet: nisi forte de caelo uerius nunc terrena
 etenus: tū despiciat quam de terra olim caelestia suspiciebat. Petrus attendalus iuuenis inge
 suor affi niosus qui Heleonoram habuit uxorem Galeoti fratris filiam/obiit anno superio
 niū exqrit re subiti & inopinati morbi molestia necatus: cum nihil ei tū tale astrologus pra
 dixisse cui maxime ille crederet: sed securitatem uitae promississet. Constancia Anto
 nii fratris uxor amantissima: quae Romae ab hac biennium publico fere luctu totius ur
 bis uita excessit: nonne uanitate istius artis nobis testificata ē? Quae quo anno desie
 deriū nobis sui reliquit: nō solū prosperae ualitudinis: sed felicissimae ēt uita ab astrolo
 go pmissione accepit. Quae illa nihil oblita cū iam aiam agēs collachrymatis uiri a
 quo unice diligebat manū tenet: En inquit uera uaticinia astrologorū? Cōtra ipsi
 Antonio fratri deus bonae quae mala/que moles molestiae: aqutū piculorū/hoc āno astrolo
 gia minitabatur? Et tū nullā illae calogorū exptus iniuriā/uixit sospite familia: re salua:
 ualitudie integra/nulla uel ifortunii/uel piculorū q̄statōe iactatus. Etne forte mētiri
 solū nros putes astrologos: scias idē et ueteribus accidisse. Seneca quodā loco lace
 rās Claudiū Caesarē scelestissimū: introducit Mercuriū apud deos illius mortē p
 ratē: & ut obiter istā conuellat uanitatē/iter alias cās quibus Mercuri mortē psuadet
 spatoris: Cōmiseratiōe inquit hoc ēt chaldaeorū faciatis/que iā tot ānis illū efferūt: pra
 dicebāt. scilicet mathematici singulis ānis claudiū moriturū: nec tū ille moriebat. Quae cū
 legerē uenerūt i mētē nri diuiculi que romanū Pōtificē ipsi quoque singulis ānis effe
 rūt. Scribit Cicero/ & Pōpeio/ & Crasso/ & Caesaria chaldaeis praedictū neminē eo
 rū nisi senectute/ nisi domi/ nisi cū claritate/ ēē moriturū. Quare & mihi uideri sibi in
 quit orator prudentissimus quēquā extaret: qui credat his quorū praedicta quoti
 die uideat re & euentis refelli.

Vide ridi
culum

Cicero.

Caput X. Cur astrologi aliquando uera praedicant

Sed eueniūt tū iterdū quae praedixerūt. At cū multo sint plura quae nō eue
 niūt: cur scidisse eos casu i ueritatē nō arbitremur? Quid quod nulla ē ars tā
 anilis: tā uanae supstitiōis: quod nō eodem argumēto uera cōprobet: quae aliquā
 .i. accidat quod ex ea praedictū sit. Neque. n. ulla ē quae hoc nō assequitur/et quae tu te ipse tū
 bi temerariā fortuitāque cōfinxeris. Quare dicāt mihi que rōne ista mouent/putēt ne
 oēm artē diuinatricē uerā an multas potius uanas & falsas. Si multas falsas pbabo
 ego illas ueras eodē argumēto: quae iterdū. i. eueniat quod praenunciauerit. Si oēs ue
 ras/pugnātia eos credere demonstrabo: quia de eisdē rebus diuersae artes diuinatrices
 idē nō rōndēt. Exptus. n. ego sum saepe/atque centies: cū sup eadē qōne figuram mihi/
 & geomāticā iterpūxissem/ & astrologicā deliniassem/ aliū mihi i notis/ aliū in syde
 ribus enētū appūisse. Quod si quis forte nō credit/ exptat ipse & sup eiūsdē hoīs fato
 cōsulet/ Chiromāte Astrologū/ & Geomāte. & uidebis fere semp non idē in manus
 lineis designari: quod uel ex notis geomāticis/ uel ex planetis astrologicis/ pñuciabi
 tur. Et si euentū rei respiciat ueritatē ibi magis fuēiet ubi minus sperabit. Sine quod ibi
 plus possit casus ubi minus ē rōnis: siue quod i illis spiritalis i probitas libet nos ludifi
 cet. Astrologorū

LIBER SECUNDVS

cet. Astrologorum prædicta multiplex tñ adiuuat fallacia: Cur sapius apotelesmatibus
 fide nō tā p̄bent q̄ p̄bari multis uideant. Nā si de præteritis eis ē dicēdū/ut oñda
 talia euenisse/qlia cælū significabat: nihil eis deest ad irretiedos aīos īperitorū: quo
 niā nulla syderū ē positio/nulla genitura/ī q̄ & p̄speræ & aduersæ significatiōis mul
 tiplex cōstellatio nō inueniat. Cū præsertī nō pauciora ipsi sibi finxerint in cælo q̄
 ibi ab initio sydera deus formauerit: q̄re semp habebūt ī præteritis rebus: unde po
 sitionē tucatur: raro. n. nō inueniēt ī planetis qd̄ uolēt: tñ multis eos modis & fœlices
 faciūt & īfœlices plus ī cælestibus. s. iuris hñtes q̄ in terrenis: ita eis semp cæli locus
 uel signi bonitas/uel malicia/uel alterius stellæ radiatio/uel cū sole amor/cū horo
 scopo odiū uel amicitia suffragabit: aut si tādē illi nō satisfaciāt/auxiliū īplorabūt
 a stellis/nō erraticis q̄bus ipsi nunq̄ nō errāt: aut si nec ipsæ satisfaciēt/satis præsto
 erūt eis uel īdōrū imagies: uel p̄tes ægyptiorū: uel antilia Firmici: uel dodecathemo
 ria chaldæorū: uel fictum oīo aliqd̄ ab eis: in quo tāto magis q̄si sup̄ occulto dog
 mate glorient: q̄to magis & fallum erit & cōmentitiū. In futuris prædicēdis minus
 habēt occasionis ad fallēdū: q̄q̄ nec ī his desintunā & multa cōiciūt terrā potius ut
 dī q̄ cælū obseruātes: Euripidis illud recordati bñ q̄ cōiciet is uates optimus esto:
 & gñaliter quædā enūciāt: quæ nō pnt̄ fere nō euenire: aut nō putari saltē non eue
 nisse. & ambigue p̄ferūt/more oraculorū multa/sem̄ aliqd̄ excipiētes: quo possit il
 lud qd̄ ē prædictū/uel minui/uel augeri/uel īpediri: ut si euenierit nō dicas nō præ
 dictū/si nō euenierit/nihilominus ueri existiment. Explicitū pticulare certū/ab eis
 raro audies q̄q̄: & cū tale aliqd̄ audēt: uel qd̄ ē rarissimū casu p̄bat: uel qd̄ est fre
 quētissimū expictia refellunt. Sed accidit qd̄ de tēplo ille dixit Apollinis ut bene
 dicta memoriter celebrēt: errata nemo recorderet: qm̄ & hæc sciri nolēt q̄ eis fauent
 & q̄ cōtēnunt tā hæc quæ illa oīo nesciūt. Nō est at̄ prætereūdū qd̄ dicit Aug. & rō
 p̄suadet occulta dæmonū afflatiōe quā nescientes patiunt̄ affeq̄ eos iterdū ueritatē
 q̄ aliogn nō assequerent: qd̄ fieri putādū si mirabili prædictiōe/pticulariter aliq̄ fa
 ctū dictūue p̄nūciauerit: qd̄ nec īplam artē astrologiæ præstare posse testatus est
 Ptolemæus. Sed mirabit̄ aliq̄s quō hoc nesciētes patiant̄: & tñ q̄q̄ p̄dicūt affla
 tione tñ dæmonica prædicere illa eos patemur. At uero hoc fieri multis modis p̄t:
 de q̄bus astrologos ī re simili admonebo. Est. n. cōfessum apud eos aliū eē alio ma
 gis fortunatū astronomū/ī assequēda ueritate: parī ī utroq̄ īgenio doctrīa & diligē
 tia: hoc igr̄ eē fortunatū dicāt mibi ipsi qd̄ si nō alia uia uestigāt ueritatē quā ex
 dogmatis artis: quæ q̄ equæ aut melius ēt tēuerit/non erit tñ ueritate prædicenda
 æque fortunatus. Porro hoc aliud nō ē q̄ qm̄ fere sp̄ sup̄ eadē re uariæ cōstellatiōes:
 & sup̄ eadē cōstellatiōe pugnātes uel diuersæ auctōrū opīniones occurrūt/flecti cæ
 litus animū prædicētis/ī uerā sōiam multa tentādo īcidere īprudēt̄ ī ueritatē: hoc
 igr̄ idē ēt poterit occulta & latēs dæmonis īspiratio a qua q̄s actus agi tñ lenō poi
 piat: qd̄ cū si q̄liter fiat nō est nūc latius explicādū. Sed neq̄ hoc solū dēmones pos
 se diuina ptās & sapiētia limit̄ sed illud ēt ut qd̄ falso prius fuerat prædictū ope īplē
 ses ipsi/uerū efficiāt/nullā decētius summa iustitia poenā exigēte/q̄ ut quæ diuina ue
 ritati sup̄ba īgenia nō subdunt̄/nebulonis deīde unius & sycophātæ mendaciis/&
 fidē/& liberratē/obliget suā. Sed puro satis multa iā diximus/cur aliqñ isti nugato
 res uera aliq̄ effutire & spargere uideant: q̄q̄ ut a p̄cīpio dicebamus non ē ī hac re
 magnope laborādū qñ quæ temere uel astute uera prædicūt p̄t̄ his quæ mēiunt̄
 teste Phauorino pars ea millesima nunq̄ inueniat.

Astutia
astrologo
rum.

Euripi.
sententia

Notandū
de tēplo
phœbi

ptolemaei

Phauori
nus

Libri secundi finis.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPUTATIONES ADVERSVS ASTROLOGOS LIBRI TERTII. INCIPIVNT.

Caput I. Quid libro precedenti actū sit & qd deinceps agēdū: quoue ordie.

Quoniam populi quoniam sciscitantis idēdē sup astrologis: un-
rūsis illorū fides: si p̄fessioi nulla soliditas: Dixi quonē q̄. i.
accurati doctioresq; nō utāt. Quib' norū nec sapius eue-
nire quē dicātes sed raro q̄liq; dixeris ex accidētī: Nec si eue-
niāt colligi tñ necessario uerā artē: sicut nec iō necessario
falsā q; i prādictis sapiissime mētūē. si qdē p̄nt ex prāce-
ptis ueris p̄nūciari falsā: nō tā ob artis oīmodā falsitatē q̄
opīabile cōiecturalēq; incertitudinē ut artificis omiseri ul
ignorantiā uel idiligētiā. Sicut cōtra uera de falsis nō uerī

rare p̄ogmatiss: sed astutia p̄nūciātis siue sceleritate/ siue casu/ siue occulta p̄motiōe
prānolcētū nūmīnū quā prādicūt/ siue aliis de cāis: q̄s supiore libro satis explicā-
uimus. Q d si cui p̄suaderi nō p̄t/ reuocet ad memoriā q̄ta pauloātē sup icuriā sup er-
ratis astrologorū: x̄tatis n̄rē utinā citra odiū iuidiāq; disserrimus: nec poterit (nisi
falli cupit) adducit: ut quoties ueritatē assequūt/ p̄uret eā ab illis iūctā potius q̄ rep-
tā/ oīo litē hāc dirimet sequēs tractatus i quo demōstratū cū fuerit quā de cālo p̄-
dicūt ea cās ibi uel signa nō h̄re q̄bus efficiāt uel idicēt: aut si sūt idē: fieri tñ aliter
q̄ astrologi sentiāt: aut si eo quoq; mō: nō tñ ab his causis i cālo neq; ab his rex: i ter-
ra primordiā: sūt si dent hāc oīa certā nō hāc primordia: nō illas cās ab hoīb' pos-
se deprāhēdi. uel si deprāhēdi: forsītā p̄nt: nōdū tñ eē deprāhēlas hoc totū inquā
cū fuerit demōstratū/ puto fuerit bonis īgeniis extra cōtrouersiā si qñ ad ueritatem
astrologus offendat i nullā hoc cām nō uerius posse redigi q̄ in ueritatē p̄fessionis.

Quarta multis uidelicet iā nobis falsā: nec ullis uerī rōnibus nixā: sed cōmēticia/
prāstigiōsa p̄pterea q̄ sua natura mēdax liq̄do appuerit: i ḡr cōfutationē iā ipsā ag-
grediamur id primū excutiētes qd totus negotiū summā hētan efficiat cālū quā
de cālo p̄nūciāt isti diuīatores. Id qd ita tractabit a nobis ut hoc qdē libro defen-
damus agere cālū i nos tñ motu & lumie prāter hāc frustra occultiores afflatus
alios cogitari tñ a lumie illo sydes: & motu nō aliud cōicari: materiā patiētī q̄ mox
tū/ hōcē & calorē/ calorē inq; & corpa cōsumātē i fluxu ḡnālī: & ad uerā uirēq; fun-
ctiōes capacia uirē: corpa disponētē: hoc ab oībus fluēt stellisq; nō sit cōfessū oī-
um ad nos ē: p̄lāetay: defluūt p̄uēire. q̄cūq; uero p̄ter ea largiri sydes rebus i ferioibus
nec rōne p̄bari/ nec expimētis cōuisci nec auctoritate p̄suaderi p̄ces: p̄biq; Q uī hēc
oīa obstat: nec p̄ter hos cōes i flux' p̄tere celestiuū ad sublunariā corpa aliquo pā-
cto intelligamur. Quare peculiātes res: p̄prietates ēē corporeas siue quā spēm/ siue
ut quā rē p̄ticularē cōsequāt a stellis originē nō h̄re/ prāterq; rōne p̄cipii ubi uir-
tutis/ sed a p̄p̄ia natura ipsay: res causay: eas: p̄ximis & cognatis. Atq; ipsā hanc
n̄rā opinionē nō aliis magis q̄ q̄bus usunt astrologi: contra nos argumētis assen-
tari p̄babileq; reddemus. qd cū fuerit satis explicatū/ tñ ad eū tractatū q̄to libro
denūciamus/ uel si demus astrologis uires occultas iesse radiis prāter lucē i effēctū
atq; calorē unū hoīs reliquaq; natura uarias sortiri dotes & p̄tates peculiariter pos-
sint: ut a sū nō iesse illis q̄s existimāt uires/ nec ab eis quā de cālo diuīāt/ a p̄uīlāte
nōnibus/ & cōsentū p̄biq; theologorūq; oīum q̄cūq; illustriores i dubiū faciunt. Id
qd ubi cōfessū satis uidebit singulis retractans quā de syderibus uariētiant ad uī-
ciamus &

Nota

LIBER TERTIVS

ciamus & illd reliq̄musq̄ testatissimū quē nō sūt a cælo/a cælo nō significari hoc ē quorū cælestia causæ nō sunt eorū nec eē signa. Quare nullā eē rōnē q̄ obrē prœuide ri de cælo possint. Nūc prœstaturi qđ primū p̄posuimus uideamus q̄bus nos petat q̄ oīa stellis q̄si euēcta duci gubernariq̄ cōtēdūt: ut mox eadē nō repellamus solum sed in aduersarios ipsos uī maiore q̄ uenerit ope diuina freti propellamus.

Caput II. Quinq̄ rōnes quibus astrologia roborari posse uidetur.

Rationes q̄bus astrologi p̄uadere conāt mutatiōes q̄scūq̄ sublunaris mū di/led & rex oīum diueritates/tū fortuitos casus & hoīum mores īgēiaq̄ pēdere de stellis hæ potissimæ sunt. Theologorū & p̄horū una uox est mū dū inferiorē adeo p̄ cælū gubernari: Hoc Aristotelis uulgatissima illa sēia docet ne cessario mūdū hūc inferiorē supioribus motibus eē cōtiguū: ut oīs eius uirtus inde gubernet. Sic Aurelius quoq̄ dixit Augu. p̄ corpora subtiliora. grossiora hæc regi at q̄ moueri. Quis igit̄ inquit dubitauerit mutatiōes q̄scūq̄ rex terrenarū a motibus fieri corporū supiorū? Qđ uel ipsa quoq̄ demōstrat expiētia uariatis anni t̄pibus ex accessu solis ad nos atq̄ recessu: unde uiuētū quoq̄ oīum habitus & cōditio uaria tur: dū tēperat arua cælū: dū uariat fruges redditq̄ rapitq̄. Sed & in diurna reuolu tiōe: sol aeris q̄litates īmutat: plus minus tū meridie/mane/uespere/calesciēs/exsic cās humori frigoriq̄ derelinquēs luna q̄tas habeat uires in oīa corpora p̄sertim flu xiora q̄s ignorat? Estus hæc oceani faciēs ascēdens atq̄ descēdens: pontū mouet & terris īmittit & affert: sed & summerla fretis cōchæ & carcere clausa ad lunæ mo tū uariant aīalia corpus: Crismi dicis a medicis obseruati lunæ solisq̄ motus sequ unt. Luna plena nascēte/diuidua p̄sæpe cieri tēpestates & in corporibus agitari uī demus humores hinc pastoribus nauticis agricultoribus obseruationes multæ de lunæ motibus acceptæ: multipliciq̄ expiētia multis retro-sæculis cōprobata. Cur igit̄ si luminariū manifestiores īpressiones: & īpmutadis inferioribus auctoritatē p̄ sentimus/cessare reliq̄s stellas/& inefficaces eē credamus? nec eorū uires ad nos q̄q̄ occultiores puenire/q̄bus subdita illis corpora uariis modis afficiāt. Quæ gnari at q̄ prudētes/lecretiora quædā de futuris euēntis possint p̄cognoscere/q̄ quæ me dici pastores/agricolæ/nautici/p̄ædiuinant. Præterea nemo p̄negauerit aeris habi tū tempestatesq̄ de sydeꝝ statu posituraq̄ uariari cū & calor & frigus & siccitas & humiditas/& quæcūq̄ ī sublimi sūt īpressiones a cælestibus motibus & īfluxibus generent. Qđ si terræ uisceribus īclusi sicciores halatus terrā mouēt/si causatiōes ī aere ex q̄tuor illarū q̄litatū uel exuberantia uel defectu/si caritatē annonæ uel hūi ditas nimia facit/uel siccitas: cū aut fructus legū/aut serunt tūicē fertilitatē status aeris modicus & opportunus. Quis negabit a stellis nō mō tēpestatū mutatiōes & terræ motus. Sed pestilēcias quoq̄ & morborū uaria genera ī hoībus ī pecoribus salubritatē regionū & fertilitatē sterilitatēq̄ puenire? Tū si cōstamus nos quoq̄ ex illdē q̄litatibus & corporis tēpatura mores īgeniaq̄ uariāt ītegra tñ libertate cur nō fieri pōt ut p̄pēsīes ī nobis ad irā/māsuēdine ad effectus alios bonos & malos/a syderibus fiat bilē/languinē/p̄mitā/atrā bilē/uel fuscitātibus uel frenātibus/quos hūiores affectus illi plerūq̄ cōmitāt? Cur nō p̄siter sicca calidæq̄ cælorū īpressio nes bilē exacētēs ī nobis ad litē/iurgia/cōtūelias/inimicitias/excitare pāt? Vnde bella/cades/uastatiōes: unde īpia regnaq̄ mutāt: post hæc ita colligit Ptolemæus/ si faciūt stellæ diuerstatē corporis & animi/denuat hæc desceps ad ea quæ sunt qđ extriseca/sed hñt cū illis affinitatē q̄lē cū corpe uxor facultates: cū alo dignitas &

Aristote

Augu.

Tertia rō

Nā in pro

blematis

p̄hus mor

bos uel ex

tia uel de

rū q̄litatū

nit ide pe

no confir

mat

Ptole.

DISPUTATIONVM - ADVERSVS ASTRO.

extrinseca/ sed hñt cū illis affinitatē q̄lē cū corpe uxor facultates cū aīo dignitas & honores: hęc ē prācipua rō Ptolemāi nec oīum effectricē sydes; uī pbat aliter ul lo loco q̄ ex efficiētia primarū qualitātū quas pducēdo cetera quoq; pducāt cōse- quēter: quare nec alias affert causas quod hęc qdē Saturnus hęc Iuppiter illa ue- ro Mars opetur/ q̄ q; Iuppiter sit planeta calidus & hūidus: Saturnus siccus & frigi- dus: Mars siccus magis & seruidus hoc de stellis erraticis: hoc de non erraticis pa- ri- ter sentit: ex natura primarū qualitātū erraticas/ ex erraticarū natura iudicans nō er- raticas: uerum. n. uero possent alii relictis primis q̄litatibus/ ad occultas uires emi- nētiore; q; cōfugere: q̄s inesse celestibus plurimas & efficacissimas ambigi nō cōue- niāt. Si qd in terrenis q̄scunq; singulares & excellētes dotes intuemur eas celi sole- mus munera existimare/ quā nō elemētares de qbus illa corpa coalescunt qualita- tes/ sed infusam illis potius uirtutē celitus cōsequant. Quanto igit magis nō care- bñt hmōi uiribus & pprietatibus nobilissima illa corpa luce tā clara/ mole tā uasta agitatōe tā rapida/ aut quo nā pacto si cū motu lumine trāsmittūt ad terrā nō erūt mirabiliū apud nos effectrices? Postremo cursus humanarū rerū de qbus astrolo- go; potissime diuinatione celi fatiq; potestātē uel nolētibus undiq; psuadere uident in quo uarietas ipsa familiaris & frequētissima: tū multa supra uires nře mortalitatis fieri uidemus/ multa pter ratiōnē & meritum: plurima prāter ordinē & institutum cōditionis humanę: quā cās alibi q̄ in cālo nullas hñe posse uident. hic habilis ad pbiā/ ille nascit ad poeticā alias lras aspnatus uel ciuile negocium uel arma libē- tius foeliciusq; ptractat. Vnde ista uarietas ingenio;? Est q diuitias nihil faciat: est q aīam lucro uēdat: hic sobrius/ ille neq; hic audax ille meticulosus/ unde tāra in mo- ribus dissimilitudo? Alexāder oriētē tam cito uicit q̄ uidit: unde ipetus tāta foelici- tatis. Quā uis Aristoteli pceptori illius? quā Platonis prius Pythagorę Socrati ceteris naturę secreta reuerauit? hęc rō maior q̄ ut de terra pullulasse credant. Illa rursus astrorū fortuitis cursibus q̄s nō ascribat? hōiem innocētē cōdēnari nocētē prāmīs affici/ industriā plurimorū/ solertiā/ ingenii doctrinā medicare. Aliorū igna- uiā/ neq̄tiāq; locupletari/ Pyratā cadibus cruētarū iter mille picula maris & terrę tādem domi iter suos/ & senectute/ uita fungi: hōiem mitissimū & patissimum uel a nolentibus imprudēter gladiis obrūcari: cum portēta ingenio; qdā & monstra uel fetidis gaudētium/ uel ut semel dicat a legibus exorbitantium humanitatis. nō ne illā sibi uim qdā necessitatēq; fatalis potentię testari uident? hęc sunt illa qbus cū plena sit uita mortalitū/ psuadent multis istas bonorū malorūq; uicissitudines me- ritas uel immeritas tātamq; res; uarietatē a stellarum motibus fieri quatum impul- sibus fragilis & caduca mortalitas agre aut nunquam reluctari possit.

Cap. III. Retorquetur prima ratio atq; ostenditur cālum causam esse uni- uersalem neq; ad ipsam indiuiduorum uarietatem referendam.

Nos istas rōnes astrologorū nedū labefactas/ sed exaugetudimus neq; d- le defraudatos expostularēt. primū at illd lectorē scire uolumus ēt si rōn- bus his cōcederet nō ppea seq ut aliq possit eē astrologia qd sequētib; li- bris inotescet. Sed adeo illis nō cōcedimus/ ut ex iisdē locis ualida cōtra eos argumē- ta sumamus: nā qd ad primā attinet rōnē simul atq; dixerunt astrologi/ motū oēm inferiorē a celi motu depēdere/ statim dogmati suo cōtradixerūt: cū inde illud seqē- tritū apud phos/ eē celi uniuersalē eām effectū inferiororū/ cā at uniuersalis effectus nō distinguit/ neq; cur hoc fiat/ aut illud querit ab ea/ sed a pximis cāis/ quę uarię & differentes

Rō q̄ta

Rō q̄nta.

Alexāder

Aduerten-
dus fortu-
itaz cursus

Primæ rō-
nis retor-
sio.

differentes sunt p effectū differētia & uarietate. & cū ex his alia aliud faciat / uniuersalis cā cū oībus oīa facit. Q d cū manifeste appēat i rebus natura spēq; diuersis/mix; quō nō itelligāt multo magis idē credēdū de uarietate idiuīduos; quā q̄to magis & p̄icularis ē & a materia plurimū trahēs originē/minus referri pōt in cām maxie & formalē & uniuersalē: at q̄s nō uidet cælū cū equo equū gnare / cū leone leonē: nec eē ullā sydeꝝ positionē sub q̄ de leone leo/de equo equ⁹ nō nascat? Cur nō eadē rōne cū diuersis parētibus diuersos cælū pariet filios/licet eadē similitudine cōstellatiōe. qd̄ ipsa expiētia cōprobat/cū iterdū eadē hora natos/& sub eadē inclinatiōe cæli/fortuna tñ/igenio corpe diuersissimos uideamus. Quo loco plagā astrologus uitare nō pōt. Solēt. n. cū ptus genitōꝝ illis obiciūt ad nigidianā rotā cōfugere/i q̄ nō ē bis eūdē locū atramēto designare/sed & hic male se explicant cū nō possint ipsi tanq̄ rapidi momēti asseq d̄riam/ex q̄ tñ sit tāta ut uolūt d̄ria fati: q̄re dū efficiētiā cæli conāt defendere alios icidūt laquaxos/ut de illa. s. efficiētia sciam sc̄hē nō posse inuiri cōfiteant. tū nos & illis geminos nō obiciimus quos; cū alter exeat post alter; quā itercedit morula/ansulam eis præbet aliqd respōdēdi. Sed natos simul eodē momēto ex diuersis parētibus itra eandē tñ ciuidē regiōis & latitudinē & lōgitudinē/de quos; genitura idē thema cæli describere/eadē pnūciare debet astrologus tā de his quā post natalē horā eueniēt/q̄ quā intra matris etiā aluū illis cōtingerūt sicut eadē hora nati/ita eadē cōcepti ab illo existimēt. De his in q̄ qd̄ rīdebit astrologus? cū eadē. l. oīo constellatio nō idē tñ utrinq; fatū apparebit? An poterit aliud dicere nisi insaniat/q̄ afflatus illos sydereos uirtute & p̄tate uniuersales a p̄ximis & secūdis causis determinari & distigui? Quod si est quō illi de oī indiuīduos; uarietate exposita sydeꝝ hora genituræ reddituros & causam pollicentur. q̄ hic niueus/illegitimus/hic breui/illegitimus p̄ceto corpore/hic tardo igenio/illegitimus solerti: hic oībus gratus/illegitimus molestus/hic ad p̄biam/illegitimus fatus ad mercaturā/hic diues/illegitimus egenus/hic breuis uita/illegitimus lōgeus/quā tota sub eadē spē uarietas indiuīduos; longe minus a cælo ē/q̄ quē sub gnē eodem diuersitas spēq; ut nūc leo/nūc hō/nūc asinus nūc elephas pariat/quā sicuti oīa specificā p̄ximā; causā; differētiā cōsequuntur ita illa idiuīdua uel seminū differētiā cōsequuntur si corporeas qualitates/uel ingenii educationis arbitriū/si aīales/uel facultates parētum p̄prie electionis/prudentiæ/occasionū si fortuitas externalq; consideremus.

Caput III. Cælum qualiter motu agit & lumine & elemētoꝝ meteorologicorū mineralium uiuentiumq; uniuersalis causa sit.

Quāto igr cā uniuersalis p̄icularib⁹ causis diuini⁹ & eminetior: tāto nos sicuti uerius ita honorificētius de cælo sentim⁹ q̄ astrologi: quā rō uniuersalis efficiētiā quo magis elucescat tū qd̄ efficiat cælū qd̄ nō efficiat clari⁹ us expli cet altius exordiēdū de natura cæli dicere: deq; eius actionib⁹ erga corpora inferiora. Cælū corpus naturale ē oīum corporū naturalium p̄fectissimū. Corpus naturale tā motus q̄ sensibilis q̄litas cōsequūt/p̄fectissimo igr corporū naturalium p̄fectissimus quoq; motus & sensibilium p̄fectissima cōgruūt. nullus motus p̄fectior orbiculari/nulla q̄litas p̄ceptibilis sensu luce p̄fectior. Erūt igr hæc cælestis corporis p̄prie. Quare imarcessibili quoq; suba cælū qn̄ motus eius & q̄litas cōtrariū nihil hēnt/sed & qm̄ p̄fectissimū corpus primū quoq; loco. s. supræmū eē debet cui primus ē motus debeat. Est at qd̄ primū l uno quoq; gnē cā reliquorū sub ea serie cōtētoꝝ/li

Cælū qd̄

In motu orbiculari p̄fectio

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

et nō oīa eandem cāz hēant rōnem. Quare qd' primo motu mouet reliqua mota
monet nec illo cessante cætera mouebunt sicut in minore quoq; mūdo si cesset mo-
tus cordis oēs aīalis motus perire necesse est: quo circa recte dixit Arist. lib. octauo
Aristote. physicæ auscultationis motū primī cæli uītā eē oībus/qñ quidē euidentissima est &
cōis opatio uītæ itimus motus/ergo una hæc cæli dignitas & efficacia erga mundū
inferiorē ut pilius agitu infatigabili cæteri motus oēs & ordinētur & excitent.
Actionē cæli p mo-
tum uni-
uersalē eē.
Per hoc
quomo-
do in no-
agit cæ-
lum
Quare qdē efficiētia q̄ sit uilis nec inferiores motus hac rōne distinguat satis euident.
est qm̄ sicut descendēi Glebæ/ita flāmæ sursum se mouēt & alio genere motibus oī-
bus unus & idē cælestis motus piter coopat: altera illi de luce prærogatiua/nā qñ
lux summa q̄litas corporeæ uero naturæ primus uītæ gradus & summa sp-
ordinis iīfimi extrema fere superioris ordinis assequūtur sit necessario ut lux & cōsu-
matricē quādā hēat corporeæ uirtutē & uitale nō nihil iterim possideat/nō q̄ ipsa aut
nūat aut uītā afferat sed corpus uītæ capax ad uītā maxime præpat & disponit/qm̄
sequit' lucē q̄li pprietas eius calor/qdā nō igneus/nō/aereus/sed cælestis sicuti lux
cæli ppria q̄litas calor inq̄ efficacissimus maxieq; salutaris oīa penetrās oīa fouēs
omnia moderans/hoc ē cæli munus præcipuū quo corpora pficiunt / & uiuentia
disponunt ad uītā præter agitationē circularis motus/nō mō necessariā ut lumen
istud atq; calorē deuehat ad nos/& p uices opportunitate mira plus minus terris i
partiat. Sed ut motos nos quoq; calori reddat hūiores q̄ de ppetue moto corpe iu-
giter emanat huius bñficētissimi nī caloris i toto corruptibili mūdo puidemus tā i
cohatīs q̄ absolutis/tam in aīatis q̄ aīatis: nā elemēta qdē cōtinet & cōseruat sicuti
locus eorū & forma q̄liq; artifex oīa qdē ab iīs/sed p oīa quoq; itime se diffundēs;&
quēadmodū illud primū motus priuilegiū ut torqueāt sine eo reliq; motus ita priæ
sensibilis q̄litas/uti sine illa cæteræ q̄litates agere nihil possint. Quare si cælesti ca-
lore destituant nec frigiditatē agere frigus poterit/nec calor caliditatē: nō.n. calor
ille sydere* frigori contrarius sicuti calor igneus uel aereus/sed oēs cōtinet elemēta res
q̄litates eminetia simplici/sicuti cæli natura cōtinet oē corp*/sicuti motus circularis
oēs motus/sicuti lux oēs calores/& qd' Pythagorici dicerēt sicuti unitas cōtinet oēs
numeros/ut fallant q̄ negāt cōseruari cælitus elemēta frigida posse/ nisi præter cal-
lorē influant & sydera frigiditatē. dicerent. n. aliqd si calida cōseruaret cælū calora
eiuldē naturæ & rōis sed oīa pariter calida/frigida/hūida/licca/cōseruat sua ista q̄li-
tate q̄tæ sicuti nulla est ex illis q̄tuoꝝ q̄litatibus ita claudit in se oēs/nō q̄les sunt in
elementis sed quale quod multiplex in unitate cōcludit uirtute. l. principali p quā
illas itā regit ut & quālibet ipsimet uniat cōseruādo & i ipsīs totū cōseruet oēs mo-
derādo:& ex ipsīs alia piat oēs cōmiscēdo. Verū fallit nomē caloris qd' cū audimus
rē intelligimus statim aduersam frigiditatē. At cælesti illi calori pximior qdē natura
calor elemētalīs q̄ elemētalīs frigiditas sicuti ēt est pfectior/sed nihil hoc phibet ul-
lū ab utriusq; elemēti pprietatibus exaltatū utraq; uirtute cōlepētī sicuti cādorē
cū dicimus rē aduersam uidemus dicere fulco nigroq; colori. Nec tamē negauerit
Similituz quispiā non secus nigrū colorē q̄ albū cādore lucis & cōseruari & efficacem fieri li-
cet alius lucis naturæ pximior nomen etiam fere hēat cōe/ut & cādus appellet in-
terdum deniq; si sba cæli utpote primī corpis omne corpus perfectissime continet
& uirtute/debet necessario eius ppria qualitas omnem corpoream qualitatē uir-
tute pfectioneq; cōtinere. Hæc est quam calorē cælestem uocamus sobolem lucis
euocamusq; calorē & q̄ uitaliter calefacit & q̄ iter oēs elemētoꝝ pprietas calor
illi pximat

LIBER TERTIVS

illi pxiat magis/ ita cū a sua ille celesti cōdictiōe degenerat hui' maxie opationē ex Calor ca-
 erceat ut postea declarabim'. Igit' si calor iste pfectiōe uirtuteq; cōtinet corporū/ iste lestis cum
 riorū oēs q̄lirates oēs ē cū cāis illarū pxiimis & gñabit & uegetabit sicuti calor ipse cāis pxi-
 seialis licet calor ē & dē materiā tñ oēm scetus siue illa calida siue frigida regit dige mis oēs
 rit seruat format moderat' ppterca si qs quærat a me frigiditatē ne cælū faciat per corporū
 se an ex accñū rñdebo si qdem quæras qd se ipso faciat cælū nulla media eā fieri ab gignit q̄-
 illo p se tñ calorem cæteras q̄lirates ex accñū sicuti calor ipse p accñs frigefacit ut litates.
 sequēti capite declarabimus: si uero qd tāq; uis cā cū scdāriis cāis agat agere illū p
 se tā frigiditatēq; caliditatē tā siccitatē q̄ hūiditatē quō n̄ minus cū aq; gñat aquā q̄
 cū igne gñet ignē nec magis posset sine illo aq; aquā q̄ ignis ignē gñare. Cū at gñat
 elemētoꝝ/ s̄ has gñat/ sequētes quoq; illas pprietates q̄re cū aq; frigiditatē cū igne
 calorē facit. Et si qdē hoc mō negaremus p se fieri aliā a cælo q̄ calorē sequerent ab
 surda illa q̄ dicit Thomas frigiditatē siccitatē & hūiditatē nō p se eē i uniuersos: sed Thomas
 p accñs: nec formas oēs s̄ batiales i ferioꝝ corporū i uirtute celestiu corporū cōferri. arguitur
 Quæ nullo mō sequunt' cū negamus cælū p se & ex se uel aerē uel i feriora alia cor-
 pora frigefacere. Quo circa pbātiones illarū Thomæ nō qd negamus ipsi/ sed qd al-
 serimus. Vidimus in elemēta qd agat cælū & n̄lem hic primū efficiētiā cōprobauī Calor ca-
 mus descēdamus ad alia quæ fiunt ex elemētis. Idē igit' ille calor filiū lucis susci- lestis quō
 tans/ e/ terrenis corpib; uapores halatus: extenuās: crassa: seculētaq; dissoluēs pit metheoro
 eā quæ fiūt in sublimi/ diuersa p diuersitate materiæ q̄ sursum tollit. Nā si uapores a logicorū
 fluxo tollit corpe facit humidas i pressiōes i media aut i fima regiōe aeris. Si a sicco caula sit.
 atq; terrestri tollit euaporatio ignea ad supiora q̄ cōtigua ætheris necessario ex mo-
 tus & ignis uicinitate cōcalescit: hęc igit' oia quoq; calor ille cælestis opat' siue frigi-
 da illa siue calida/ qm̄ de uaporibus oia/ quos solus elicit calor oia igit' calor & uni-
 uersaliter oia cū eoꝝ distictio atq; uarietas nō a uarietate cōstellatiōis ut astrologi Aristote.
 fabulāt' sed penes materiā & locū i quo gñant: ut ex metheorologis Arist. lib. & thi Plato.
 meo Platōis inotescit: ppea tractaturus Arist. hāc naturæ pte uulgatū id prulit cō-
 tinua supioribus eē i feriora quæ uirtus eoꝝ ois i de gubernet. Id qd quis uis acci-
 pi uere possit ab ea q̄ diximus de cælesti motu atq; calore qbus oia mouent: fouē-
 turq; dictū tñ ab Arist. pp metheorologicas i pressiōes de qbus maxie tūc agebat q̄
 re pbaturus uel explicaturus qd dixerat adiūxit horū qdē oīum i feriora eē materiā
 cælū aut efficiētē cām/ miror aut i terptes quosdā fatigari ut a calūnia defendāt q; Aristoteli
 oēm uirtutē i feriorē cælit' dixerit gubnari/ q̄si i his uerbis nra quoq; libtas piclites corꝝ inter
 nec uideāt ex uerboꝝ cōtextu ad elemēta dūtaxat ptiere qd dī/ mūdū. n. ibi cū dicit prætū de
 elemētaria corpora spatiū hoc replētia sublunare/ mūdū uocat nō cū elemētis ipsa fatigatio.
 quoq; quæ mūdū istū inhabitāt: hoc de serie patet ofonis euidentissimam postq̄
 dixit a se determinatū in libris supioribus quattuor esse corpora infra cælū: Ignem
 Aerē/ Aquā/ Terrā tñ ita subiūgit qm̄ itaq; circa terrā totā mūdus ex his cōstāt cor-
 pib; cuius affectiōes dicturi sumus est ex necessitate cōtinuus iste supioribus la-
 tiōibus ut ois ipius uirtus gebernet i de mūdus igit' cuius oēm uirtutē a corpe supio-
 ri gubernari dixit hęc ipsa ē moles q̄ttuor elemētoꝝ qm̄ nec alius mūdus cōtinu-
 us ē supioribus latioibus: nec alterius mūdi dicturus erat affectiōes i eo libro i quo
 certe de plātis de aialibus nulla mētio est sed de iis tñ quæ fiūt i elemētis ut cōctis
 aliisq; i pressiōibus & quæcūq; aeris & aquæ cōes passiōes sūt ut i poemis paulo
 ante ipse præfat' / p inde defināt nri diuinatores i annuis uaticiniis hoc phi-

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Iosophi testimoniū q̄si suæ fraudis honestamentū roburq; p̄tendere/cum uel eo ma-
 xime libro deroget astrologiæ prudētissimus Aristoteles dū nec pluuias nec ter-
 remotuū: nec hmōi alioꝝ effectū cās querit syderibus sed i materia/ p cuius uarie-
 tate/nō p diuersitate cōstellationis/aliter atq; aliter illos solis calor afficiat. Sic igi-
 se res habet i meteorologicis ipressionibus. Corpa perfectiora exptia uitæ q̄lia gē
 Cælum q̄uo causa mæ atq; metalla sicuti ex inferiori materia coalescunt ita radiosi illius calor is ui di
 mineraliū gerunt atq; formant. Nec obstat q; a luce p̄dire calorē hunc diximus nec lux tñ ad
 Obiectio subterranea quædā loca ptingit in qbus id genus præciolissima mixta gñant. Nā si
 Solutio. nō illa uera opinio platonicoꝝ quorūdā penetrare: oīa corpa cui diaphano lucē/li
 Opio pla cet corpibus uel dēssimis sculcata uel prarissima disp̄sa nō uideat. Certe illud ne-
 tonicorū. gari nō debet diffusum a luce calorē eo posse p̄tingere /quo lux ipsa nō puenit sicut
 pōt trās pietē calor ignis sentiri nec pōt tñ ipsa flāma uideri/sic nihil ē qd phibeat i
 fāsam mōtib; & cauernis lucē intus ipsam qdē nō intrare repulsam opacitate cor-
 poris & dēssitudine/quæ nō sūt luci suscipiēdæ idoneæ dispōes/ sed tñ intus mittere
 suū calorē/qa licet non possint talia corpa illūinari calēfieri tñ p̄t ēt magisq; q̄ rara
 sunt atq; p̄spicua. Q̄ uero hmōi res mixtio fiat a cælo/q̄uo rursus a secūdis cāis i
 Viuentiū solutione dicemus quartæ rationis. Reliqua sunt ea quæ de calor is istius afflatu ui
 q̄uo causa uūt. q̄ppe ut paulo añ collegimus cū summū teneat i corporibus ista q̄litas gradū si
 sit cælum cut hēt ut corpa ipsa p̄ficiat q̄lia diximus/ita ut p̄xime subternat uitæ q̄liq; extre-
 Spūs me ma cōpillet iuicē corpi uitæ & uitæ corpus quapp i oibus ēt uiuētibus inter hoc qd
 diū quod uidet crassius hitaculū/& aliam uitæ fontē medius ē quē spūm appellamus tenuissi-
 dā corpo mū corpus & iunibile luci caloriq; illi sydereo maxime cognatum cui uita p̄cipue
 ris & aīa. adest/ perq; eū suas i hoc uisibile atq; terrosū uires explicat atq; diffundit. Sic in ma-
 teria seminali latet hoc genere spūs cuius in primis utit̄ mysterio/ uis illa diuini-
 artificeq; uitaliū opeꝝ/ uice aīæ fungēs aq; defluxit & spēm generātis p̄pagās in ma-
 teriā quā occupauit. Nō sunt aut uel gignēdis corporibus uel seruādīs: uel munerī-
 bus sensuū obeūdis utiles isti spūs si cælestis spūs (hoc ē calor is quē diximus) ope
 destituant: q̄ mobilior purior efficacior/ p̄pterea p̄ximior uitæ/roborat infirmita-
 tē spūs inferioris: & suo cōmertio reddit aīæ cognatiōrē. Vt iam nō sit argumētū ui-
 Cælū nec p̄bari ui- uere cælū qa uegetet suis radiis ea quæ uiuunt inā uiuūt hæc qdē oīa per suas aīas.
 uere quia p̄p̄ aīæ uim seminibus insitā p̄pagant suffragāte illis calore cæli nō quasi uiuifico
 uegetet sed ad uitam ob id quod diximus cōmodissime p̄ximeq; disponēte. Nemo aut dixit
 uiuentia rit in luce siue per lucē esse quæ ab aīa est uim uidēdi q̄q; sine luce nō uideamus: pos-
 sit aliis nec ne uita cæli rōnibus cōprobari disputatū a nobis in concordia Platonis
 & Aristō. ita patet in corpore mūdo nihil quidē fieri sine cælo: uerūtamen q; hoc
 aut illud fiat/id a cælo non esse sed a secūdis causis: cū qbus omnibus cælum talis
 facit q̄lia ipsæ facere natæ sunt siue illis ad spēm siue ad indiuiduū causæ pertineāt.
 Caput V. Præter communem motus & luminis influentiam nullam uim
 cælestibus peculiarem inesse.
 Sphære **S**t at calor is istius effusio cōis oibus stellis si qdē naturā cælestē cōsequit̄
 cælestes uniuersam sicuti lux sed an spheris cōueniat dubiū: nā si nō illē lucidē nec
 an agant bilis/ fiat erga nos esse p̄p̄ efficac ut Auicēna scribit in libro de cælo de stellis ipsi
 in nos ca- quæcūq; ueniūt sub obrutū dubitari nō pōt nisi cælestē illis naturā & lucis dotes
 lore. pariter adimamus: ergo præter motū & lucē q̄q; p̄dit a luce uiuificus calor alios a
 syderibus

syderibus ad nos influxus deuenirent illis inesse corporeas alias effectiuas q̄lita-
tes nulla ut uidimus aptiusq̄ uidebimus i sequētibz expiētia mōstrat: cū p motū &
calorificā lucē suū satis offm̄ celū unde q̄q̄ implere posse uideat̄. Sic Aristo. nō ali-
ter usq̄ dixit affici nos a cālo q̄ motu atq̄ calore: id qd̄ Auerrois & Plotinus magni
in sua q̄sq̄ familia uiri/asseueratissime uoluerūt: & sane quod attinet ad frigorificas
influxūas uidet̄ rō id ualde pnegare. Solēt. n. q̄ cōtra sentiūt cū lucē oēm caliditatis
effectricē esse cōuincunt: ita decernere eē oēs qd̄ stellas quacūq̄ luēt generalī q̄
dā cōmuniq̄ oibus ppriate pductiuas caloris: sed p pprias deinde illis uires cō-
petere: ut hāc siccitatē illa frigus hūiditatē alia largiat̄. Sic noctes i plenilunio es-
se calidiores: q̄a lumen uberius plus calefaciat. Verū id nō obstare quā luna ppria
influxūa uel frigefaciat aerē uel hūefaciat. Ego igit̄ eos interrogo/ calorē ne istum
quem cōm oibus stellis sicuti lucē esse fatent̄ ipsum ne inq̄ talē credāt q̄lem nos di-
ximus cōtinentē eminētissime oēs q̄tuor qualitates: ideoq̄ oīum cū secundis cau-
sis pductiuū seipso uero diffusiuū t̄mō sui ipsius/ an potius cōtineri nō credunt in
eo cāteras affectiones: sed calorē dūtaxat/ frigus uero ut diuersam rē a calore a p̄-
culari alia syderis alienius uirtute manare: utrauis eligāt incidūt nisi fallor in incō-
moda nō mediocriāsi primū rōdet̄ ita instabo / nō alicui ex ppria rōne: & si uolunt
in syderibus ita dici: specifica cōuenire aliquid imperfectius eo q̄ illi cōuenit ex cōio-
ri natura/ cū semp̄ uniuersali dīa cōtradictōr dīa pfectionis gradū adiūgat: q̄li-
tas ea quā cōtinet oēm qualitātē pfectior ea est quā t̄m̄ frigoris est effectiua. Non
igitur si debet̄ illa stellis cōi omnibus generaliq̄ cōditiōe debet̄ alicui stellæ ex
ppria natura frigefaciēs influxūa. ergo restat diuisionis alterz membrum in quo
non minus hāreant est necessē: si quidē nulli cōpetit ex natura ppria repugnās ali-
quibus proprietatibus illi de cōi natura cōueniētibus: ut si cōpetit hōi q̄tenus aīal
est hīc sensum nō pōt eīdē q̄tenus ē hō stupiditas cōuenire/ aut si quatenus uiuiz/ cō-
petit illi intimi motus hīc principū/ fieri poterit/ ut q̄tenus hoc illud uiuēs ē rō ali-
qua cōgruat in alata/ imobilitatis/ quā potius p̄ticularis gradus id qd̄ in cōi rōne est
distinguit/ ut si uiuētis absolute sit nō extrinsecus t̄m̄ sed intrinsecus moueri necessa-
rio sit aīalis naturæ quā uiuētū spēs ē principū eē itimz alicuius opatiōis: & rōa-
lis rursus quā spēs alia ē itimz opationis alterius: pari igit̄ exēplo si naturā celestē
q̄tenus ē celestis. cōsequē calor ille uiuificus nō cōsequē p̄ticularē naturā syderis
alienius effectiua uis frigiditatis & siccitatis q̄ sunt uitæ cōtrariæ q̄litates: sic nos ad
uictus illos argumētamur. Rōnes aut̄ opōnis aduersæ p̄t solutæ sunt p̄t suis quoq̄
locis postea dissoluet̄. nā qd̄ seq̄ putabāt & frigida elem̄ta nō posse calitis cōferre
nec cāteras q̄litates a calore futuras i uniuerso p accidētū nō fore neq̄ qd̄ credit̄
nec subales corporeas formas i uirtute celestis naturæ cōtineri: oīa hāc i p̄cedētibz
iā dissoluimus. sicut & illud qd̄ i his locis pluriā gēnt̄ a cōe celestī ad q̄ lumen cap-
tū nō p̄tigiditū reliq̄ sunt alia: nō posse tā subito a calorē ad frigus: & qd̄ st̄sum
p̄mutari aerē/ ut expiētia dephēdit̄ nisi supueniēs frigus nouæ cōstellatiōis op̄ cre-
dat̄: alterz quō luna sub terras atq̄ adeo sub terrarū ima plata moueat æstus oceanū
ad quē lunares idubie radiū tūc nō p̄tīgūt nisi p̄ influxūa agat hoc/ & a lumē & a calo-
re lumē cōsequēte disiuncta. Hæc uero postea dissoluent̄ primū capite. xiii. quo de
mutatiōibus inferiorz a sole tractabit̄: alterz ubi de cā reciprocatiōis oceāi late dispo-
nabit̄ a nobis/ t̄m̄ hic satisfaciemus quærentibus quō luna p̄ter hūiū nos afficiat̄
cū t̄m̄ p̄ id tēpus minie nos illūinet. Galenus sicuti nō illūinat ita nec afficere quopiam

Opinio
quorūdā

Efficax rō

Solutio
rationum
aduersæ
partis.

Galenus

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

pacto eā i coitu nos affirmati ppter ea q̄ mēsem facit dies sex atq̄ .xx. horarūq̄ .xii. quot dies sunt q̄bus ad nos lunæ lumē cū efficacia puenit triduū fere illa sub solia radiis delitescere. Agit at̄ i nos luna soli cōgrediens eo modo quo q̄s agit nihil agēdo nā destituēs corpa suo lūine nocet illis: sed eadē adolescēs plenius alit̄ & succulētius implet. Q̄d si credimus adeē p̄priū lunę lum̄ licet obscurissimū & tenuissimū: un̄ i coitu nō oīo fugit obtutū/poterit credi retinerē illā efficaciam n̄ nihil ēt ab illo lūine.

Caput VI. Lunæ lumen sicuti & solis uitale esse mentrupq̄ frigus aut humilitatem præterquam per accidens facere.

St igr̄ (ut ad nuū quæcūq̄ diximus cōferat̄) calor iste cælestis opifex ualialis resz corporeaz/nec ē: cū credamus a stellis alios flatus terrenis corporibus i spirari/ne aut plus superioribus illis corporibus: aut minus demissioribus quam oporteat. lēctor hoc ad memoriā reuocet/q̄cqd a natura meliore deteriori p̄cipat̄: & ob hoc ipsum q̄ inde exit & q̄d p̄ captu cōditioneq̄ suscipiētis admittit̄ necessario fieri & quoq̄ aliud & q̄ sit ex origine sua prima deterius aliūq̄a pegrinē naturę alienęq̄ cōmiscet̄: deterius: q̄a deteriori q̄ cū aliūde multū iugis ēt afficiat̄ i pressioibus colluuiōe multaz affectioū inficit necessario atq̄ cōfundit q̄d loco meliore suscepit. p̄inde hoc ipsum euenire quoq̄ dubiū nō ē in calore isto cælesti quotiēs in sublunari mole recipit̄ ut a naturali. l. sua & actione/& p̄fectione deficiat̄: sit aut̄ in duobus modis: nā & cū sua natura salutaris sit semp̄ ibecillitate suscipiētis euadit tñ interdū noxiū: & cū nulla faciat elemētariū q̄ litatū ut pote ab illis sua p̄prietate diuersus degenerat tñ in elemētari natura ad actiones elemētoz: p̄cipue uero caloris cui sicuti noīe/ ita natura p̄ximat magis: quare facit sæpe nō tā q̄ cælestis q̄ quidem q̄d igneus calor & elemētariū facere solet. quæ nō fieri ab illo natura sua sed materię uitio patet hac euidentia (ut omittamus rōne) q̄ cū inter sublunaria corpa materiā repit̄ sibi cognatā: & bñificus semp̄ n̄ uificet tñ calorificus iuenit̄. Et. n. nulla potius talis q̄ spūs & p̄ferti humanus q̄ sanguineus

Aristote.

Anicenna

napor tenuis clarus/mobilis/cælo quēadmodū scribūt Aristot. & Auicēna p̄portio nē r̄ndet̄ hūc cæli calor ita semp̄ fouet & roborat̄: ut fere sit illi quod ad crassius corpus ipse spūs est: cui si nocet iterdū nō alia rōe nocet q̄ ex firmitate suscipiētis: cuius signū radio eodē ibecillū ladi & roborari robustiorē: hic ēt illud sit neq̄ hūc t̄dari nō hūti auferri & id q̄d h̄et̄: nō igr̄ a sole q̄d illi nocet qm̄ alteri nō profuisset sed a materię debilitate quæ sub pōdere tātā bonitatis egritudine sua fatiscit alio

Quare

Aristote.

I li. de gñā

tiōe & co

ruptione

de solis uir

tute recte

sensit

Hippo.

Aristote.

qn̄ quæ sunt paria solis radiis quo plus insolant̄ plus uitæ nigorisq̄ p̄aciscunt̄: propterea nemo putauerit aut calorem edacē aut cōtrariā uitæ siccitatē a sole p̄fluere: aut nec a luna suffocantē aut fluxā nimio plus humiditatē frigiditatēq̄ torpescantē: hoc si ēt lunæ lumē adolescēs nī illā rebus genitalē nō adiunaret quo corpa negaret̄: & cū ipsa pariter adolefceret̄: nec plena luna q̄d Hippocrates scribit i lib. de octimēstri p̄t̄ceptibus utilis foret fecunditatē i formina mareq̄ fecundās nec nerū dicere ab Aristot. lunā ēt principiū q̄si alterz minore solē cōducereq̄ ad oēs gñā tiones & p̄fectiones: nam quo pacto hæc uera si nō eius lumē sua natura sit alimū uitale/fecundū/sicut & solis & syderz aliozq̄bus oībus hoc ēt/sicut cælestis quoq̄ p̄prietas oībus ē cōis. Verz (ut dicebamus) cælestis hic calor sicuti p̄ patiētis debilitate nimius fit iterdū/ita p̄ elemētari natura in quā delabit̄ fere euadit calor elemē

Nota solis

effectus

talis: ut nō temere eū cælestē agnoscas p̄terq̄ i corpulculis spiritalibus q̄ declaramus inter oīa corpa cælo ēt simillima. his. n. infusus & p̄ficit oēm mixtionē & operibus alaz

LIBER TERTIVS

Bus autē p̄ficiēdis ubiq̄ famulat̄ ceteris duris aspis crassis: aquosis: seculētis corpori-
 bus incidēs a cālesti degenerās p̄prietate facit fere quē solet calor ipse elemētalis:
 hic siqd cū potētiōr fuerit urit exsiccāt/in cinerē redigit: Cōtra si tenuis & exiguus
 fluxū facit hūiorēq̄ dissoluit sic cālesti calori p̄ materiā cōditionibus euenit: unde
 opio nata solē siccitatē facere lunā augere hūiditatē: q̄a. l. solis calor ardētior/ lunā
 uero tepidior: sed i idoneis affinitatibz subiectis/ nec exsiccabit radius solis humorē
 salutarē nec gnabit luna inutilē nōxiāne hūiditatē: sed opabit idē sua natura sydus
 utrūq̄ licet luna remissius qd̄ itēsius sol efficiet. ex accidētī uero p̄ īfēctiōnē p̄gri-
 nā materiā dissimiliter illis eueniūt soli ut exsiccet lunā humefaciat: nā radii solis
 cū p̄pinq̄ores nobis ut in borealibus signis uel reētiōribus angulis nos attingūt ut
 in meridiē/ uel cū i cōcauis aspis & cōtumacibus coeūt coartati repulsiq̄ dissiliūt/
 ignea p̄prietate q̄ tali uel uiolētia uel īfēctiōe sōrtiunt̄/ corpora q̄bus īcidūt siccāt
 & torrefaciūt inuicē luna suo illo exiguo tenuiq̄ calore si qd̄ humidū corpus flui-
 dūq̄ tetigerit soluit qd̄ i illo repit hūiditatis facitq̄ fluidius/ nō afferēs ipsa frigidā
 & aquosam illā hūiditatē: sed quā īuenit i aquoso & frigido corpe suo ipsa calore dis-
 soluit: euocatq̄ diffundēs. Est. n. hęc natura caloris: ut si palidior ē/ hūiditates q̄s de
 corpibus euocat euocatas cōsumat: si debiliōr euocat illas: quia ē calor idē. s. medi-
 cās: sed q̄a debilis deficit i cōatu: nec euocatas absumit ulterius sic ex accidētī luna
 qdē humectat imodice/ sol desiccāt: sed & uterq̄ frigiditatem facit ex accidētī: nam
 quēadmodū scribit Arist. p̄cipia sunt abō frigoris & caloris & terminū tū p̄cipiū
 tū finis q̄lratū eaz̄: motus horū sydes: obtinetiq̄ quō sit ītelligēdū idē auctor alibi
 declarat. nā facit inqt sol p̄ totū annū hyemē atq̄ æstatē: idēq̄ luna facit p̄ mensem:
 sed ē ista diuersitas: q̄ hęc qdē a sole p̄ accessum atq̄ discessum a luna nō hoc mō sed
 alterz̄ finis crescēte luce/ alterz̄ decrescēte. sic igr sol a nobis p̄cul digrediens frigori-
 nos derelinqt: atq̄ ita frigus facere dicit̄: sic & luna cū lumine ad coitū idētidē ipo-
 liatū frigefacere dicit̄: nō q̄ afferat frigus: sed q̄ a nocturna frigiditate minus q̄ ali-
 as nos turgat. Ceterū ex aminatione dignū q̄ Arist. in eisdē libris de alaliū. s. gene-
 ratione tēpora decrescētis mēsis humidiora dicit̄ esse & frigidiora: cū tamen uulgo
 cōfessum sit/ senescente luna siccari humiditates: hoc ego ita solueri: luna decrescēte
 nigrat humiditas nō a luna p̄ueniēs sed ab elemētis īferioribus q̄bus luna minus re-
 sistit & debilitata calore & subinitorē maximā partē noctis delitescēs: q̄re humidi-
 tas illa quōq̄ aquea īsalutaris excrementū: nō nouilunio p̄pinq̄ate uapores mul-
 ti collātundēs pluuia p̄fluūtq̄ plarūq̄ mēstris plenius ut Arist. in hystoriis &
 de alaliū ḡnatione scribit: adolescēte uero luna crescit humiditas uel q̄lis i corpori-
 bus p̄p̄erit facta fluidior: uel uiuifica magis b̄nficio lunaris caloris accedēs. sic. n.
 putat Arist. ex lunari bus motemētis echinōs & id genus uinētia fieri pleniora non
 aliā ob cām q̄ illa frigida cū liantur q̄ sanguine carent: feta lunā lumine uberiore
 sicuti uitalis caliditas iūta melius cōcoquātur nēcessario succulētiora & hūiora fi-
 unt. Plurūq̄ igr & crescēte luna hūiditates & decrescēte: sed alia atq̄ alia/ crescēte bo-
 na decrescēte mala. Quo clarissime patet nō hūefacere lunā: q̄a frigida & hūida sit
 (nā talis hūiditas crescēte luna decrescēte: sed q̄a salubriter & uiuifice calida: q̄n lub-
 copia lūinis eius illa fuit hūidiora corpora & robustiora: nec aliter hūidiora q̄ ut calo-
 ris & althicē uiadiuāris: & q̄libi ē: p̄p̄iū euocātis hūpres ab intīmis ad extrema.
 Quo circa nūc quoq̄ sanguis missio cōmodissime sicut magnopere errauerit. Haly
 Hamec astroloḡ q̄ deficiēte luna dixit īcidēdas uenas. Igit̄ alienate cōcludamus

Aristote.

Vnde so-
lis lunāq̄
frigiditas
sit
Aristote.

Ex lunari
bus inre-
mentis qd̄
oriatur

Haly
Hamec

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

hūorēq; cū luna pariter auget: ppter eaq; illius auget īfluxu saluberrimū ēē hūorē
nō e laxatē corpa fluxu/aut frigiditate mortificatē: sed firmiora uiuacioraq; reddentē
attestāte uī illa expiētia fide medicor; oīum cōprobata q p īnitia mēsis decubue-
rit eos iniuriā morbi fortius ferre: & q conclamati iam aīam agūt uix alcēdēte luna
deseri uita posse. Pōt at & sol & luna nō solū deserēdo nos lumine: sed afficiēdo (q̄q;
Alia cā fri id quoq; p accidēs) frigefacere. sol qdē dū aut nimia exsiccatione mortificat/aut ui-
gefactiōis talē calorē puocat foras aut pluuias generat ex marinis uaporosis halatibus quos
solaris & plures oīo suscitāt q dissoluat: aut uētos cōmouens/aut aliis ēē de causis. Luna uero
lunaris p aptos tenui suo calore rarefactosq; patentius meatus corpis nocturnū frigus suis
quoq; radiis tenuatū in nos uberius intromittēs. Hinc. n. ille: unde multi fallunt lu-
nā frigidā existimātes: ille inq; dormiētibus sub lunaribus radiis corpor atq; frigidi-
tas: cui de terra. latq; aq p noctē aerē occupātū uīā facit in corpus radius syderis ī-
becillior: ad hūc ergo modū & frigefaciūt & nūc duris corpibus nūc aqua crassitu-
dine distillantibus incidētes exsiccāt: humefaciūtq; sydex: radii sua tantū natura sa-
lubriter calefaciētes. noxii quoq; interdum nō suo uitio/ sed infirmitate suscipiētis.

Caput .VII. Non posse defendi dogmata astrologorum ut putant Aue-
nazra si omnes stellæ ponuntur calidæ.

Sententia Erū dicet a aliq; fore satis astrologis: si uel hoc pacto siccitatē hęc stella
Abraz faciat illa hūorē: alia q̄litates alias. Nā & Abraā auenazra magnus ī astro-
Auenazre logica p̄fessione stellas tñ caloris effectrices esse cōtēdit: nec aliter credi
de calore posse de corporibus lucidis & ppetuo motis: Vex stellas aliq; dici frigidās: q̄a non
stellaram tantū nobis caloris īpatiant q̄tū sit satis tēperamēto nō: sic saturnū frigoris accu-
sari: q̄a pcul a terra positus & Ioue minor tepidius q̄ oportebat infetiorē naturā fo-
ueat: ppter eaq; cū fuerit genitura: dñs nō ob frig' īpressū: sed caloris īopiā mortē si
gnificare. ego uero Auenazrā laudo de calore stellaz: recte sentiētē sed nimis ama-
Contra uit p̄fessionē cuius dogmata nō pūiderit ueritati illi necessario repugnare: nā pro-
Auenazrā cedat in Saturno quod dixit ut frigidus hēat: q̄a calidus paz: ideoq; mortificet: in
pici opio reliquis ista ratio nō procedit. quā nec pcedit undiq; in Saturno/ q̄nq; dē q paz: cas-
let planeta/ hūefacit p accūs ut declarauimus nō exsiccari ipsi uero Saturnū siccum
ēē cōtendūt. Præterea nōne statim sequet̄ euidenter stellas oēs hārentes præstīm-
citra primū magnitudinis gradū Saturno ēē frigidiores siq; dē & minores illis & re-
motiores a terra sunt: nō aliter at frigidæ stellæ q̄ q̄a calidæ paz. Erig' cor leonis
frigida stella: quæ tñ astrologis decernit̄ ēē flagrantissima: tum in ipsis planetis si pe-
nes hoc principiū qd recipit ab Auenazra uoluerimus examinare: quæ plus stela-
la/ quæ minus nos calefaciat: nullo pacto cōsona colligemus dictis astrologorū.

Quid & Tria. n. fere faciēt intētione caloris/ magnitudo lucis/ dēlitās & p̄pinq̄uitas nō est at-
quæ callo ad liquidū exploratū q̄tū magnitudo dēlitatū: q̄tū dēlitās magnitudini: q̄tū alteri
re in stellis uel utriq; præpūderet ipsa p̄pinq̄tas. q̄re rōcinari uolētibus in incerto res erit nec
efficiant arbitrari poterit sensus cū præter solis & lunæ ceteror; radios nō perferant: & hoc
primū obstat astrologis: quor; ars nulla si remanēt in ambiguo uires celestiu radio-
rū Gōiecturā uero sequi uolētibus apparebit oīo aliud q̄ qd ipsi determinarunt inā-
molē qdē cōsiderātibus Martis radii/ Saturniis Iouisq; minus calidi putabunt: q̄ si
calidiores esse respondeant: q̄a de proximo magis & de cōpactione luce p̄deant: di-
cā nullo mō ēē credibile tñ hęc posse. Præterea disci paruitate ut Saturnus fere q̄n-
q̄gelies maior frigore torpeat astuātē Marte: alioqn si tā paz: detrahāt efficaciz lu-
minis corpis

LIBER TERTIVS

minis corporis exiguitas. Addit uero tā multū cū ppingtate copia lucis/ fovebimur magis a uenere q̄ ab ulla stellā; præter solē & lunā: q̄n alma sup̄næ nectareū ridēs late splendet citherea unde sola inter oēs facit umbrā: nec est stella terræ pximior Veneris q̄ iuxta uulgatā terræ opinionē ueneris orbis amplitudine non excedat: & tñ eā dā stellæ cōnāt frigiditatis pleriq; astrologorū: sicut oēs a Ioue & Marte supari plurimū calore mēdato nō dubitātin quo rursus ad imaginationē corporis si se referunt: erit id factū deinde parū ex rōne ut cū Iuppiter non multo plus q̄ Saturnus discū Veneris super habita. s. ratione tantæ uastitatis: nec multo item illo terræ proximior ita tamen deficiant ut longe malis Venere calefaciat Iuppiter: longe minus Saturnus immo foveant quidem corpora Venus & Iuppiter: Saturnus ea frigiditate mortificet.

Caput VIII. Obiectio aduersus ea quæ dicta sunt.

Sed esto inquit aliquis nec cognita sint astrologis dñæ radiorū nec cognosci possint: p̄inet hoc ad aliā q̄onē. Nūc illud uidēdum an ista possit in radiis eē diuersitas: ut quæq; oēs sua natura calidi sint & uiuifice calidi: p̄ copia tñ luminis & inopia/ siue tenuitate uel efficacia: alter alteri collatus frigidus & contrarius uitæ dici possit: & hic siccus alius humidus: siue hoc sua natura siue cōtagio elementaris materię faciat. nā si hoc qd phibeat: q̄q; cælū cā sit uniuersalis: cū tñ p̄ cōtinuo motu aliter atq; aliter se hēat/ p̄ uario sydex hītu aliter causis iplis inferioribus comparisut nō oīs tā uarietas effectūū ab iplis inferioribus: sed ab ipsa quoq; uaria uniuersalis cāz dispōne cōrigat: p̄sertim si nō tñ luminis q̄litate uel q̄titate: sed aliis suis dotibus peculiaribusq; p̄prietatibus stellæ iuicē differūt: qd aduersus nos q̄rta rō prætebat. Tūc. n. uidet fieri posse ut p̄ motū atq; calorē syderibus oībus q̄tenus cælestia sunt cōem/ cōis quoq; illa cælo debeat efficiētia. Sed p̄ influxus q̄ particulares astroz naturas cōsequunt̄ particularius aliqd fiat ab eo p̄p̄ uarias itē eiusdē stellæ & ad alias stellas/ & ad cæli loca corporaq; terrena figurā/ positum/ & habitudinē uariet nō mediocriter opera causaz inferiorū/ atq; ita stet prima adhuc argumentatio astrologorū effectuum ipsam etiā diuersitatem referens ad cælestia.

Caput IX. Soluitur obiectio/ atq; ostenditur: neq; specificas: neq; indiuiduales rerum differentias a cæli motu pendere.

Poportua obiectio multa reuocās in memoriā quæ nos illis obiiciamus: & fere ita est mala causa quo se plus defendit plus p̄dit. Cōtra/ ueritas sicut ignis quo plus exurit plus clarescit ita igr̄ satisfaciemus. Declarabimus primū quæ sit in influxu cælesti diuersitas uel pro diuersa natura multiplicium syderum: uel pro uaria syderis eiusdem uolubiliq; mutatione. Dicemusq; de his quid euidētia uel ratio naturalis necessaria dem̄stratione præscribat. Nam quid errent circa aduersariū plus exigit opere q̄ ut peragatur in transcurso. Quare sequentibus libris tractabit hic cū satis fuerit explicatum quid possit a cōstellatione differre cōstellatio uidebimur quantū habeat illa diuersitas in uariandis effectis inferioribus auctoritatis. Vnde quod ipsi uolumus cōfirmabitur/ primariam substantialem ferēq; totā eorū distinctionē a secundariis esse cāis: & astrologorū fallacia magis detegēt p̄frentiū de cælestibus cāis p̄dictionē huiusmodi distinctionis. Diximus cælū agere in nos motu & luce: Motu credit̄ tria facere/ mouere/ calefacere/ & humen af Dū cælū ferre. Tertiū hoc postea tractādū ē/ cū de luce tractabit. Sed & qd̄ aiūt ipsum mo agit motu tu calefacere/ difficilis qō est: & seorsum in libris p̄hæ discutiēdamā ad rem astrolo Quot & gicam parū attinet: sane quō motu moueat sup̄ius explicauimus: dū. s. motus oēs a quæ faciat

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Motus sy-
derei diffe-
rentia
Aristote.

Macrob.
Auenaz.
Alpetra.

Nota

Q.uestio
Opinio

Alia opi-
nio.

primo motu dependet: sicut a motu cordis aialis motus. Videamus igitur quantum spectat ad motum/an alia aliter stelle moueant: & an eadem alias aliter: tum de luce uidebimus. Differunt motus syderum triplici ratione: Primum quod alia uelocius mouentur alia tardius. Secundo quod haec pluribus illa motibus paucioribus. Tertio pro situ regionis in qua mouentur quod haec illis sublimiores obtinent sedes: & ampliora spacia paguntur. Aristoteles multitudine motuum & paucitate perire non putat ad effectum siue motuum rerum diuersitatem. Sed pro dignitate motuum fieri ut quod nobilior paucis ignobilior non nisi multis motibus assequatur. De uelocitate tarditateque eorum nihil satis exploratum. Nam Aurelianus Macrobius/imitatus antiquiores affirmat pari passu procedere omnes planetas cuius singulis suffragabitur. Auenazra collocat in eadem sphaera solem/Venerem/& Mercurium epicyclorum sedibus separatos: quod uero faciunt illos inaequales iter se digladiant. Nam Alpetragius quod uidentur uelociiores eos astruit esse tardiores: Contra alii restitutionis tempus obseruat. Quod omnino fallat necesse est: nisi quod proportionem morarum spaciorem periculationis examinauerit. Verum utrumque se res habeat: siquidem motu calefaciunt uelociore motu magis calefaciunt. Quod autem ad istam quam dicebamus principalitatem motuum attinet nullam potest hoc facere uarietatem: quoniam motus inferiores a caeli motu dependet. Quatenus ille primus & circularis motus ita ut nihil referat segnior aut cociatior. Non moueret lapides deorsum/aut sursum ignis quiescente caelo: sed non ocius an descendit ille aut hic ascendit/qua caelum rapidius reuoluatur: tamen habet idem ut moueatur sicut a natura uniuersali uel getate quolibet motum. Spem murus a sua sphaera remissione & retentione/a mouente ab ipse tu a figura/a similibus aliis conditionibus habet. Proinde non aliter nos mouebit Saturnus quia tardius ipse mouetur/ quam Mars quia rapidior existimat: nam quod dicunt astrologi serius dare segniores planetas quae largiuntur postea confutabitur. Nunc dari nihil aliud ab eis pro motu suum defendimus quod ut ipsi quoque moueamur quod certe non aliter sit ab eis: siue tardius ipsi siue uelocius circuagant: porro de eodem planeta non est quod ambigamus diuersis nos ab illo moueri modis quia aliter alias ipse moueatur quam firmum philosophorum dogma est esse motus caelestes sibi similes sibi quod pares nec suppressere cursum sydera aut uertere licet hoc ita uideatur nobis/id quod ad eccentricos circulos: uel ad diuersos motus contra se nitentes: uel ad alia id genus refertur a mathematicis. Tantum ista posset esse diuersitas ut per epicyclos ima delati felicius nos afficeret utpote propinquiores/quod astrologos: tamen decretis potius dissonat quam consentiat/ut si sequentibus latius explicabitur de dignitate graduum motorum siue corporum quae mouentur quod est idem omnes faciant piter in his rebus quod fiunt an alius motor aliud. Sunt namque qui putent totum quod fit a proxima fieri causa/nec aliud agere superiora: quod ut ipsam proximam causam moueant ad agendum/ tot interpositis a natura mediis causis non ut aliud alia faciat/sed ut ordine suo res efficiat cum nec fieri effectus nisi a cognita causa possit: & illa inefficacior pro materia uiculis quibus inferiora strictius obligantur/ quod ut non mota moueatur quae cum rursus statim a nobilissimis & superioribus causis moueri non possit intercedere tot oportuit medias/quot in ordine causarum dignitatum gradus iterum debantur: quod re credunt hi a tot idem fieri causis/non quod operis partem aliam sibi aliam uedicet cum essentiali inuicem nexu colligantur: sed quoniam ut idem agant alia necessario de triplici serie mouetur ab alia. Sunt contra qui uelint non idem facere in his quae fiunt superiorem causam & inferiorem sed per gradibus perfectionum quod si haec continet operis/illam a causa quoque dependere gradatim ter se ordinis perfectione distantibus propter rationem in ope communior ad causam pertinere magis communem/hoc est in efficiendo sicut perfectior ita magis uniuersalior atque ita quae fiunt haec quod sunt a deo quod sunt substantia/a causa quae deinceps/rursus quod sunt corpora ab ea

LIBER TERTIVS

pōra ab ea q̄ cōlegitur donec ad p̄p̄riā dēnētiat rei spēm & naturā: q̄ ad ipsā quoq̄ p̄p̄riā & p̄ximā cām referat: utrūvis autē sentiamus patet ne dū idiuiduas sed nec specificas res dīas a cālestibus esse: quatenus istā motus efficiētiā cōsideramus

Caput X. Stellās aliās a sole & luna aut nihil aut certe parū in nos agere.

Diximus de motu: reliquū ē de lumīe: sed aduerter prius oportet dīas q̄dā iter a cōtione stellāz i nos p̄ motū ab ea q̄ fit p̄ lumē: illius uirtus a mouēte magis aīa q̄ a moto corpore: huius ab ipso corpore planetarū: ille sphaerāz pōtiusq̄ astroz: hāc astroz credit potiusq̄ sphaerāz: in illa depēdēra sup̄iori magis aīa bus inferiora cū nulli sit dubiū motu primī orbis subditos planetas. & cū reliqs solē nā primo circūagi. De lumine cōtra putat cōsentiētibus fere p̄his nō mō lunā sed reliqs quoq̄ p̄hīcorū q̄ stellās a sole illuminari: plus itē mouēt nos q̄ sūt altiora/ q̄n i illoz uirtute cātera dī forma mouēt sed luminis in nos si alia paria sint de loco p̄p̄inquire potētior est influētiā: substātia sed nec liquet/ ut declarabimus agāt ne i nos lumina corporū sup̄ioz an lunā tm̄ & lismotus solis cātera hucusq̄ cū efficacitā nō p̄tingant/ ob lucētū corporū uel paruitatē uel di actiūus stantiā: de motu dubiū nō est/ in quo (ut diximus) sup̄iora potiora sunt: ex q̄bus oī materia at bus colligi pōt q̄d a p̄his dicūt ordine quodā essentiali seriē q̄liq̄ catenā causāz in passiuus uicē nec i pēdereq̄ deorsum: ad hāc maxime motus efficiētiā p̄tinere/ q̄n hoc agmē itaq̄ in ordoq̄ causāz & in mouētibus magis animis itelligit q̄ in corpibus/ & p̄p̄riū eius utraq̄ mo est ut a primis scdā dependeat & sup̄ior cā plus hēat uiriū & ptātis q̄ quolibet infētus repe riorz ne dū esset sup̄ior & inferior agat: nō tm̄ negamus hīc calorē solis ad seminales riaturs calores rōnē causā in essentiali ordine sup̄ioris/ sed nō ultra p̄tēdit iste ordo: q̄re nō est hic illa ducta a primo ad īfīmū p̄ ītermedios gradus cōspicatio causāz de qua lo quunt: sed in mouentiū quatenus sunt mouētia/ seriē cōpletius inuenit: est tm̄ utroq̄ biq̄ q̄ternariū fere obseruare p̄gressum in motu primū obtinet locū sphaera illa uel uniuersum quod diurna agitatione reuoluit: unū cāteris quoq̄ motus iste cōicatur. Sequit̄ chorus planetarū sup̄ polos signiferi currēs in aduersum/ nec in eo sunt plu res gradus distinguēdi/ q̄m in uicē nec mouentē/ nec mouētē q̄re quali mobile unū si aut a primo mobili rapiat/ ita mouet suo quoq̄ motu q̄ diuersitatis dicat a Platone Plato mouet aethera inq̄ aerem sup̄remū unū quarto quoq̄ gradu motus ad nos & inferiora corpa puenit dū uegetant: inde rerū naturalū pticulares oēs motus. In lumine q̄d cū dico (calorē a lumine p̄fluentē/ semp̄ intelligo) fons totius influxus oculus Influxus mūdi sol/ hic illuminat lunā/ luna afficit aerē aer oīa corpa quē sub aere & in aere ui Solis uunt est. Sed ista diuersitas q̄ a mobili primo mouemur p̄ planetas/ a sole aliter q̄ p̄ actio lunā illuminamur: quā nos oīa nob̄ id potissimū recēsemus ut priusq̄ sermo dīa in syderaliū fluxū hēat/ sciamus nō cōstare/ p̄tingant ne q̄le scunq̄ sint illi sup̄iores īp̄fluxus ad nostrā regionē/ sed q̄d de minutionibus q̄busdam stellis credit ab astro logis credi possit de oībus etiā planetis p̄ter solē & lunā cui q̄m opinionī obstare poterat id in primis q̄ cālestia corpa causae sint cēntiales inferiorz rez in quo ordie nulla cessare possit/ uolui declarare hūc ordinē nō ad corpa illuminātia: sed ad mo uētes uirtutes potius p̄inacernā frustra cōdita a deo sydera quoz nō plentiant aīa flatus astrologi dicere nō pōt/ ne illa sint frustra/ de q̄bus hoc īplum ultro cōfitemē aliōqn forsitan nec candelabrū hoc sublime tot lumīnibus radiās ferū ob id primo putant ut nocturnis n̄is oculis lucē afferens lustret lucifugis hītara cubilia talpiss sed cur inges tot sydera/ si nobis sol unus lunaq̄ sufficiūt hoc cālestinaturē cōuenie dubitatio bat hoc rez ordo/ hoc uniuersū totius perfectio postulabat/ nec si nō oīa nos illumi solutio

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Rō Auerodam & Aristote. nāt sequitur ut non alius inde nob̄ & usus & cōmoditas eē possit. Auerodam sic argu-
mentatur. Agūt in nos sol & luna igr̄ cetera cū sint oīa eiūsdē naturæ: placet spēs
argumētatiōis: & Aristotelē lapit q̄ sic quoq; argumētatur: luna nō mouet p̄prio mo-
tu sed cū sphæra qd̄ eius maculæ declarāt: idē ergo de cæteris iudicādū cū una na-
Vide quo tura oīum cælestiū. Quare nos iisdē uestigiis inuētētes ita colligemus. Sol calefa-
modo Pi- cit/igr̄ hūa q̄ sūt oēs eadē naturæ: & recte nos qdē colligemus: qm̄ hoc tm̄ rō pbat
cus cōtra eē eadē oīum conditiōes: q̄tenus absolute ad se cōsiderant sed cū ad alias cōparass
astrolo- qm̄ non eodē mō cōpanē rō uacillat: qm̄ si eadē qdē sua natura facturus ē sol quæ
gos sūmat Saturnus n̄ sequit̄ ut uterq; erga nos idē faciat q̄a alter ut p̄pinquus alter ut remo-
Argumen tus nobis compāt. Sic q̄ dicerent agere in nos tm̄ solē & lunā hñt q̄s afferāt rōnes
tum suæ suspitiōis licet oībus sit cælestibus eadē natura: nā luminis efficacē i nos actio
Nora nē tres præcipue faciūt lucētis corpis cōditōes magnitudo dēsitās & p̄pinqtas hæc
i sole cōcurrūt oīa præcellēter nā & p̄ximus nob̄ præserti si supra lunā collocat qd̄
Ieber ueteres & post Ptolemæū Ieber Theonq; cōtēdūt & corpe ita uasto ut maximam
Theon stellaz plus sexq̄ltera p̄pōe super/Tū dēuissima luce cōspiciūt oīum fulgētissimus.
Luna adeo n̄ris regiōibus ē finitima ut nō possit nō afficere quæ ēt cōtigit inde lux
eius efficax necessario quæ non alia fere q̄ solaris has nō ita cōditōes i aliis repias
ut qd̄ de luna soleq; cōcesseris nequeas de reliqs nō cōcedere. Sed obstabit foritā i
oīa sphæraz lumibus ēt maximis ipsa distātia obstabit eadē in Saturno Ioue q;
syderibus quæ sicut terræ p̄pinqora ita ēt illis mīora sūt. tradunt. n. maxie hæretes
stellæ terræ molē cēties septiesq; cōtinere: at Iuppiter nonagesies quq; Saturnus
nonagesies tm̄ & semel: quæ nō sūt dicta tm̄ scrupulosissime/ & si sequimur expiētā uī-
demus hæretū illaz q̄q; adeo uastæ magnitudinis: radios nocte nō p̄sentiri/ ēt si cū
Solis quā illis supra finitorē Saturnus & Iuppiter nos irradiēt Mars longe magis corpore de-
titas crescit q̄ situ p̄pinqt/ nā p̄portionē hēt ad terrā sexq̄ltera paulo maiorē: ut unus sol
cētū fere martes icludat. est. n. sol terra maior cēties sexagesies sexies: p̄ inde cur ab-
surdissima dixerit q̄ sensu testātē uires solis in corpa falsus credat fieri posse ut uires
ad hæc Martii syderis nō p̄tigāt tāto illo minoris & remotioris item a terra: credat
idē de stella ueneris remotiore foritā ēt a nob̄ q̄ sit sol: certe lōge minore q̄ sit ipsa ēt
terra cui nec ps uigesima eē putat. nā Mercuris luna minor sicut a nob̄ quoq; distā-
tior. Quare qd̄ mix q̄ hic quoq; tā par sentiat q̄ raro quoq; cōspiciūt/ cui tm̄ astro-
Aristote. logi tribuere plurimū solent. Sed & ita putātibus astipulari uedet Aristoteles: q̄ q̄
dē cū de motu agit oīum meminit ut i lib. de cælo/ & Iupremi maxie motus ut i po-
stremo physica auscultatiōis: qm̄. i. mouent̄ ab his motibus oīa corpa cū uero de ca-
lore illo uinifico fouētē rez gñatiōes pficienteq; loquūt̄ aut tm̄ solis ut cū a sole &
hole gñari holēm dixit aut solis & lunæ/ ut i libris de aīaliū gñatiōe/ facit mētiōē/
ut si q̄s hāc Aristotelis opionē fuisse cōtendat nullis possit eius p̄p̄iaz dictis refuta-
Opinio ti. Nos nō tā illud/ q̄ hoc asseueramus/ q̄cquid deorsum p̄uēit a syderibus aliis/ id p̄
Pici tenue pexiguum eē ut si forte syderum luminibus nocturnis aer non nihil mitescat
quo fiat gñatiōi accōmodatior. q̄q; si q̄s gñatiōē oēm uni soli referat acceptam pos-
sit ita decernere/ ut quod lumine suo p̄ diem sol opatur opet & nocte p̄ id lumē ad
lunā q̄si speculū repcūsum/ uñ reflectat ad terrā natura uices has sapiētissime dis-
ponētē/ quoniam fere iugiter solis radios imbecillitas terrena non possit q̄re nocte
per lunā illos excipiat fractiores ibecilliores p̄pterea q̄ suæ ifirmitati magis accō-
modatos: ut nec plane deferant̄ luce uegetali nec sub illius itez plenitudine q̄si fati-
scāt quo

scāt quo pacto ē salutaris ad nos primo uere sol reddit postquam tota hyeme p̄ Golorat
cul fuit q̄ si p̄pe nos semp assiduus hitasset qn̄ adeo premitur bono celi si nimīū sit aptissime
nostra fragilitas ut nec luna ipsa se tota solares semp radios nobis refundat/ sed nūc sn̄a quæ
parcius/nunc uberius p̄ suis ad solē schematīsmis/ quos ad eā utilitatē diuina cura supra affe
sic ordinauit/quando nec p̄pria luce ob eā causam p̄ximum nobis sydus impleuit. rebatur.
Si igitur totam naturam circūspicias nullum uidebis ab ea indicium dari foueri a
se res inferiores alio calore q̄ solis. quod sicut pertinaciter non defendimus & in cō
sortium huius officii stellas multis hoc p̄his opinantibus admittere nō recusamus:
ita coarguimus astrologos putātes ī aliq̄ genitura (si pertinent ad stellas hominū
genituræ) principatū interdū deberi planetis aliis posthabito sole uel luna. siue di
urna siue nocturna fuerit genitura. sicut ipsum quoq̄ solem opprimi radiis aliorū/ &
male affici posse putāt ut q̄ si unus e numero ī ordinē plane redigat/ uerū de his po
stea/nūc tm̄ admonemus magis ab euidētia sensumq̄ redargui qui plurimum post
stellas alias a sole credunt in permutandis inferioribus/q̄ q̄ fere nihil eas posse con
tēdūt/totam hanc sicut illustrationē ita uegetationē inferioris mundi phœbeæ lam
padī tribuentes unde nobis per noctem lucerna quoq̄ lunaris accenditur.

Caput XI. Quo pacto stellæ eadem alias aliter in nos agere possint.

MErū demus astrologis & nobis quoq̄ nō id magnope p̄negātibus deflue
re a stellis oībus aliquid/in nos restat examinādum qd̄ illoꝝ obiectio po
stulabat an idē eadē semp/ an idē quoq̄ diuersæ largiant/ ut si nō idē/ uideā
mus an ex illa diuersitate uariant quoq̄ inferiores effectus p̄prias eē uires unicuiq̄
stellæ p̄ter motū & lumen in q̄rta rōne p̄bāt ex celi nobilitate uiribusq̄ corporum
quorundā quæ a cælo eē putant: has itaq̄ ibi dissoluemus hic tm̄ p̄ rōne ipsam stel
læ: afferūt diuersitatē ut cū stella differat a stellis: sintq̄ oībus lux motusq̄ cōes hē
ant necessario p̄ter hanc p̄pria quædā q̄bus iuicē differāt: sed Paulus dixit stella dif
fert a stella claritate qd̄ igr̄ si quēadmodū cū sit oībus circularis motus cōis/ ita diffe
rūt motu ut hanc uelocius/ illa tardius moueāt (q̄q̄ nec hoc ipm̄ cōcedat ab oībus
pariter si de luce ut. s. de luce cōueniāt/ lucis cōditionibus differāt: dū cōpactior co
piosior/ contra rarior uel tenuior lux unius syderis q̄ alterius: erit. n. q̄ credat plus a
sphæra eē sua/ stellā/ q̄ a stella stellā eē diuersam nec aliter tm̄ illa differunt q̄ raritate
dēsitatēq̄ qd̄ si recipiat cōsequēter putabit nō aliter eorū actionē ī nos uariari/ q̄ ut
quæ dēsiōra/ maiora p̄pingora/ plus ea lucis/ plus caloris effūdāt/ minus quæ raro
ra/ minora/ remotiora/ deniq̄ idē esse spiramē ab oībus calidæ lucis lucidq̄ caloris:
unde salus/ uita fomētūq̄ corpibus tātūq̄ differre/ q̄ ab aliis tenuius: ab aliis exube
rātius: ab his cominus. & ab illis eminus inspirat. Cæterq̄ de eadā stella qd̄ decerne
mus p̄ sui motus p̄petua uolubilitate: porro sn̄a p̄ipatheticorū est stellas nō muta
re q̄litatē/ sed locū p̄ter lunā quæ lumine fulgēs mutuatitio p̄ suis ad solē cōuersiōi
bus plus minus idē idē illuminat. Quare p̄ uersura quā fecerit a sole lumen nobis
uberius partiusq̄ refundet & cū lumine suo calorē sic destituit fere nos ī nouilunio
parte qua nos respicit destituta lucibus: fouet amplius & calefacit/ in plenilunio: si
cut adolescēs magis/ minus decrescēs quæ uarietas in syderibus eē nō pōt luce sta
bili p̄priaq̄ fulgentibus: p̄pterea mutationū fere omniū quæ frequētius accidunt
corpibus/ si q̄ cælitis cā solet esse de luna q̄a mutabilis ipsa nō mō situ/ sed qualitate
p̄xime nos cōtingit aliis planetis sola p̄ motū locoꝝ mutatio sit unde uarietas influ
endi nō alia q̄ ut intētius remissiusq̄ nos afficiāt/ quatenus huc illuc migrantes fiūt

Nota

Paulus
apo.

Opinio

Quid sen
serint pe
ripathetis
ci.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

An stellæ
sub terrâ
merse in
nos aliqd
possint
Auicēna
Albertus.

nobis ppingores/ & remotiores. Duplex aut illis motus/ uniuerſalis & ppius: ue-
hit ad nos illa quottidie motus uniuerſalis ſupra terrâ extollens: eripitq; quottidie
ducens ſub occaſû. unde primû diuerſitas agēdi/ q; de ſaſtigio fortiſſimos radios eia
culant q; rectiores cadūt ad ppendiculû/ quare quanto magis culmini pxi-
mât/ tan-
to potētius nos afficiunt quāto magis inde deſcēdūt/ imbecillius: ſub terram merſi
poſſint in nos aliqd nec ne diſcutiēdū. Nā cū ppe finitorē nōdū plane nobis eripi-
unt/ poſſunt aliqd certe/ licet p exiguū/ radiis adhuc ad nos ex obliquo puenientis
bus. Cæterq; cū terræ latebris penitus latēt & a nobis longius auferunt/ ſi nihil poſſe
ſe credidero/ ſenſus ſuffragabitur rōne nō repugnante: ſi quidē credi qui pōt aliter?
Si uerq; qd hactenus defendebamus nihil ad nos a cælo niſi luce uehēte peruenire.
Quod Auicēna quoq; dixit in libris metheorologicis lumē uocās uehiculū uirtu-
tū oīum cæleſtiū: & Albertus in libro de ſōno uigiliaq; confirmauit: quo circa ſicut
lumē ad nos tūc nō ptingit/ ita nec ulla uirtus utiq; ptinget: ſolū ſolē: ad eē nobis &
nocte dicemus eā ob cām q; ſororē uicariā faciēs p impreſſum illi ſplēdorē nobis af-
fulget/ niſi forſitā illud quoq; dici poſſit cū ſit aer iſte ſuperior inferiori cōtinuus/ de
ſolis ibi pntia non nihil iſtū quoq; aerē ſic foueri ut futurus frigidior ſit ſi nullus oī-
no ſol/ nullā aeris ptē illuminet: ſed hoc ipſū ſi q; q; ē q; ſit fere nihil oculi tractatusq;
renunciabūt aſtologi ſi quas ſibi ſomniauere uirtutes qbus tota terræ moles nihil
obſtat ſaltē nec in ſomno ſic delirēt ut nō cōcedāt has uirtutes iprimi nobis purius
& efficacius cū p aerē tñ ambientē nos effundunt q; cū brutæ terræ deſiſſima cras-
ſitudo tota illis eſt pforāda. qd qñ nō cōcedūt q; eos defenderet ab iſania? putāt. n.
ſyderum uires duodecimo loco qui ſupra finitorē pxi-
mus oriētī ſeſe tollēs una tñ
māſione diſtat a ſummo torpidas & ceſſatrices & ibecillas: eaſdē i imo terræ uigoris
& efficaciz plurimū hñe: ſed eoz errores poſtea/ nūc tñ qd decerni debeat ex rōne
tractamus: diximus de motu uniuerſali: Motu pprio planetæ nūc ad auſtrū ferunt
nūc ad aqilonē/ qd & facere ſtellæ credunt hærentes/ i unioz ſniz: facit idē ſol nō q;
ab occupata ſemel orbita deſlectat/ ſed q; illa obliqua nunc pxi-
mū eū nobis/ nunc
remotiorē reddit: pxi-
mū in aqilone/ remotū in meridie/ unde alia naſciſ uarietas
inſluēdi/ ſiquidē maior efficacia radiis inclinātibus ad nos/ minor ſecedētibus uer-
ſus auſtrū præter hæc aut ſimilia his quæcūq; cogitant in actiōe ſtellæ diuerſitas
uana pſus & irrōnabilis: q;lis apud aſtologos q; eandē ſtellā pro locis duodecim/
p ſignis quæ prætercurrit/ p ſtellis uel hæretibus uel errātibus/ qbus certa rōne co-
pulat iſteruallis quos aſpect' uocāt afficialiter atq; aliter putāt: & diuerſiſſimas ad
influendum uires adipiſci/ cōtra quem errorē totus ſe liber ſextus accinget hic tñ
per initia capitis huius auctoritatē illis p i patheticoz obii-
ciemus negantiū i ſtellis
mutationē aliā q; ſitus præter q; i luna: nā ſi mutatione dūtaxat corruptricē & nocē
tē excludūt nō oportuit lunā excludi qñ nec ipa ſic mutatur a ſole/ q; nec a noxiis/
ut uidebimus/ aſtologi mutationibus ſydera liberāt labefactātibus & ſi nō ſubām
uires tñ eoz & facultates/ ſed hæc poſtea: illd ābigat q; de lūa recipiat ne planetæ
alioz radios ſicut ſolis appet. n. pabile ppea q; ſua natura ſuſceptaculū poti' icidē
tis lucis/ q; lucida/ ſed & oīum iſima uideat ad hoc minus potiffimū eē pata: uerum
nec maior auctoritas nec ipſe ſenſus accedit ſiqdē coeunte luna cū ſole ſi tūc Iouis
aut Martis radiis opponat uñ reddere nobis illoz lumē plenius debet: nihil tñ hñe
radiatorū & lucis agnoſciſ. retigimus hāc qōnē qm ſi de ceteris quoq; lumē hauriret
fierēt erga nos planetæ efficaciores hac ē rōne q; lunæ copularent/ trāſmiſſa p eā
ad nos uirtute

Interualla
ſyderum
aſpectus
dici

An luna
recipiat
radios
alioz pla-
netarū ſi
cut ſolis.

ad nos uirtute quæ p seminis forsitã huc attingeret. uerũ si fieret hoc fieret aliter
 oĩo q̃ astrologi putat: putat. n. eius maxime syderis ad nos radios lunã traicere cũ
 quo simul iuenit. Ego uero q̃to. lógius a sydere luna digredif. tãto plus luminis sy-
 deris eius cõicari nobis p eã nõ dubitotãto minus quãto minus distat minimũ aut
 certe nihil cũ nihil distat. moneor euidẽti expiẽtia q̃ iũcta soli nec sol radios ad nos
 trãsmittit mole corporis eius maxime negotiũ faciscẽte: q̃to minus igit radios alio
 rũ & solaribus lóge tenuiores/ & remotiores a luna: uide q̃tũ fallant q̃ fortuatã diẽ iũctio cũ
 & geniturã credũt qua luna cũ bñficis stellis cõgrediat/ infortunatã q̃ cũ malis/ cũ syderibus
 nõ aliud sic illis cõgredi lunã q̃ illos: i fluxus p dẽstudinẽ lunã nobis itercipi: forsitã qd signifi-
 cã aut & illud hẽt rõnẽ ut i pmutãdis iufioribus hẽat nõ nihil p rogatiũ planeta-
 matutinus ppeaq̃ exoriẽs añ solẽ sibi uẽdicet aerẽ priusq̃ a sole totus occupet. Sed
 hoc si qd ẽ haud magnũ hẽre momẽtũ põt. Restat examinãdũ an ex mixtura radio-
 rũ noua uis coalescat effectrix opis noui qd singuli seorsum radii nõ efficerẽt. Plo-
 rinus negat hãc radiis accidere posse temperaturã ut eorum coactu noua uirtus siue. Quæstio
 forma noua disfluet: puro qm radii nõ corpora sicut liquores/ nec affixe corpibus
 q̃litate: quaz more nec in corpibus suscipiunt ut. s. uel inficiãt inde uel ex habitu
 suo quoq̃o pmutent. Quo circa uerisimile sit isti p hõ nõ usu uenire radiis qd plu-
 rimis qualitatibus/ ut ex aliq̃ cõcretione siue mixtura in aliã formã ex oĩbus coale-
 scẽtẽ aliq̃n cõmutent: p̃sentim cum hoc nõ si p̃ interitu confluentiũ ad idẽ simplici-
 um p̃iculariũq̃ qualitatũ/ soleat euenire: quẽ in radiis nõ facile quis cogitabit. q̃ si
 demus astrologis radios cõmisceri uel calores a radiis pfluẽtes: illud asseueramus
 radios oẽs misceri semp/ nõ aut q̃li esse a symbolos q̃ aliis p eos quos nũc uocãt aspe-
 ctus minime foderentur. quare mixtura p̃sentis horã momentũ/ anni/ mẽsis/ diei
 nõ uariat ab alterius temporis radiosa mixtione p̃teritq̃ his de causis q̃bus uariari
 syderũ actiones exposuimus: uel sit aliud. s. noctis: aliud diei temperamentum aliud
 recedentibus astris ad meridiem aliud inclinantibus ad aquilonem: unde sola calo-
 ris exoritur intentio atq̃ remissio.

Caput XII. Quæ effectuum uarietas in cælũ redigi possit & quæ non.

Cogitemus oĩum radioꝝ mixtionẽ i aere/ i ea ẽ aliqd q̃si dixeris subãle/ aliã In mixtio-
 ne radioꝝ
 qd q̃si accẽtale: subãle ẽ eẽ unũ lumẽ siue unũ calorẽ ex oĩbus cæli lumini-
 bus uel cõgregatũ uel resulatẽ: & hoc qd ẽ ppetuũ & imutabile ẽ. Sed q̃ aerea sub-
 stantiale
 hic qd ẽ radius i eo nũc sit itẽtionalius sit remissior accẽtale ẽ/ mutaturq̃ subinde p
 cælestiũ corpus iugi mutacõẽ. Rõ distinctionis istius nr̃e facile patet. & n. in cælõ
 qd scimus huius calorẽ ẽ p̃cipiũ/ aliqd subãle/ dici põt sicut subãlia dicimus eẽ
 quæ subãm rei/ cõsequẽtẽ ille pabiliãter/ talia sũt inaccessibile corpus/ & p̃imũ oĩum
 cidentale
 corporũ circularis figura/ motus i orbẽ/ & cũ i uocãlore lumẽ oĩa uegetans: & si qd
 p̃prias hũt sydera p̃tẽres sunt illẽ et uices syderũ subãles. Est aliqd rursus in cælõ &
 stellis sicut uariabile/ ita accẽtale/ ut i oĩbus astris sola mutatio sit: atq̃ i luna uicil-
 stitudo lucis: q̃ igit i mixtura ẽ radioꝝ subãlia cæli cõsequẽs/ dicimus subãle: qd ac-
 cẽtalia accẽtale/ ut cõplecti qd ẽ saturniã p̃tẽrẽ & iouiã & solẽ cãterãq̃ similiter
 subãliter sit i ea. sed has hũc itẽp̃iores uel remissiores illas p radioꝝ uarietate accẽ-
 taliter dẽ. Adicius igit Socrates ista uirtute sup̃iori quæ nõ ẽ uirtus utiq̃ mutabilis/
 alioq̃n semp nõ adesset agentibus oĩa cãis ut adesse cõspiciãt adiutus in q̃ ab ea gñat
 hoĩem q̃tenus hõ ẽ. & hũc hoĩem q̃tenus hoc semine & ex hac materia gñat: q̃re ad
 hãc effectus subãle cõditiõẽ siue naturã siue caractẽrẽ idĩuĩdũ spectes indifferẽs

DISPV TAT IONVM ADVERSVS ASTRO.

Nota

Aristote.

Augusti.
nus in q n
to de ciui
rate dei
hac quæ
sequitur
inferit

quælibet constellatio est: q; uero ex constellationis diuersitate/ hoc est uario sydes
rū statu hūidineq; ad terrā plus minusue caloris in aerē effundit: & p alia radiorū
mīxtura noua calidæ lucis pportio mēsurāq; distulcat hoc ē q; accētale in cælesti
bus accētalē quoq; i effectis rebus facit diuersitatē ut siq; dicat in plenilunio fieri
meliorē cōceptū & crescēte luna plus augescere scētū: & sub tpatō cæli statu meli
us affici semina ppeaq; meliorē quoq; sobolē pcreari hoc genus illa diuersitas q; de
cælestiū uaria pōne i substantiis generādis eē pōt: quā accētalē dicimus & aduētitiā
qm̄ ut declarauimus ipsa ppria subālīq; nota cōcepti scētus de suo principio pxi
mo subālīq; materia sua depēdet: tū ad accētales quoq; ppriates plus accētia se
minis & materiæ faciūt: utpote cognatiōra pxiōra itimioraq; q; extrinseca dispō
aeris ābiētis: id qd' experiētia quottidie manifestat/ ita ut siq; pro parētū seminibus
filius nō effingat/ & inde ducat suā similitudinē monstris enumerādū dicat Aristot.
Proinde nihil nobis obstiterit uniuersales tm̄ cās sydera faciētibus & effectus distin
ctiōne quæretibus a cā secūdaria/ qd' uaria sydes dispō p mutatiōibus aeris corpo
rū uel genitorū iā uel gñandorū uariare dispōnē aliquo mō possit/ qm̄ ut diximus hæc
accēdes extrinsecus & gñalis ualde mutatio est. Ea uero quæ pñet ad subām q; qli
tates itimas magis & ppius a ppiis indubie trahit originē: ppeaq; de cælo puideri
nullo mō pōt: & hoc qd' uerū i corpīs rebus quæ pfecta subā sunt/ quibus oībus ad
sunt efficiētes pxiæ cāz uel qd' illis pportione rñdet ut i his q; generant ex putre
factiōe & mixtis inasatis de qbus i qrtæ rōnis solutione dicemus. Sed. n. aeris muta
tiōes ad calorē & frigus hūorēq; & licitatē nulla media cū facere cælū pōt: q; ideo
tū uniuersaliter facit qm̄ ex se tm̄ salubriter calefaciēs facit cætera ex accēti p cōdi
tione materiæ sicut uno eodēq; calore durefcit limus & cæra liquāscit: & sub eodē
sole lītea dū lauant albesūt: & lauātis iterī facies denigrat. Cæterū qm̄ hæc accidē
talis mutatio ē plurimū i ea ptiid qd' in cælesti cōstellatiōe accētale uocauimus: hoc
est sydes positus & hūido/ uñ uis radiorū itōdit atq; remittit: ppeaq; plus minus i
aerē calor ualefcit. sob hoc ipsum p uario solis flexu uariāt q; tuor āni tpa & oriēs
atq; occidēs: ascēdēs atq; descēdēs eadē fere facit die q; tuor mutatiōes. Sūt at iter
has prias corporū q; litates: & inasata mixta mediū qli locū sortit: metheorologicæ
impūssiones: q; rū ē efficiēs cā cælū i feriora materia sūt uñ plus eaz diuersitas q; cor
porū pfectorū a cælesti dispōne depēdet. Sic ut uere & autūno fere fiūt tōitrua/ æsta
te grādies/ hyeme niues & pluuię min' at q; absolute ipæ q; tuor q; litates qnq; dē has
facit radius i materiā lapsus sua uirtute illaz mouēt qd' radio: sed de materia i ferio
re cōcrescūt. Quapp p illius plurimū cōditōe uariāt: ut i tractatu tertiæ rōnis lati
us explicabimus. At pfectæ substantiæ q; nō solū materiā sed & ppiā hñt efficiētē
cām q; qd' (ut sæpe idē repetat) subāle ppiūq; sortiūt/ a ppiis hñt cās cælo p in
mobilē suū i fluxū ut uniuersali cā coopāte pmutabilē uero non nihil extrinsecā aliq
gñalēq; ualde mutatiōne faciēt: de q; tm̄ astrologi dicere nihil ēt pñt: qppe q; nec a
cās cælestib' q; s finxerūt: nec ab hora natalis sed ab aliis picipiis pdeatut postea
declarabimus: nā nūc qd' id tm̄ iuestigamus qd' efficiat. i. cælū qd' non efficiat. Hęc
igr̄ intelligēs q; differuimus Aurelius Aug. nō usq; q; dixit absurde putari posse ad
solas corporū drias afflat' quosdā ualere sydereos nō asseruic: ita eē nō accusauit ali
ter sentiētes: sed eleuauit culpā lic opinatiū cā nō tā absurdā opionē q; nō usq; q; ab
surdā eē pñciās id qd' tm̄ de qbus ēt corporū differētis eēt intelligēdū explicaturus
adiūxit sicut i solariis accessibus & decessibus uidemus ipsius āni tpa uariari & lu
naribus

LIBER TERTIVS

narib' incremētis atq; decremētis augeri & minui qdā gñā res sicut echinos & chōchas & mirabiles æstus oceanī: Hæc illius uerba ī qbus nihil uidēs ānumeratū qd ad pfectā alicuius s'bstātiæ faciat gñationē q'rū diuersitates q̄q̄ maxime corporales ad stellas referri nō debere sed p̄ximas cās statim admoniturus adiecit qd tñ ad corpus q̄ corporis sexus: & tñ sub eadem positione sydes diuersi sexus gemini cōcipi potuerūt. Hæc ibi paulo añ lupra cōfirmās eādē sniam pbauerat Hippocratē ex p̄p̄iis Hippo & scdariis cās rōnē reddētē q; duo frēs simul ægrotarēt simulq; cōualescerēt. Possi crates doniū uero nō pbauerat ad cōstellationis parilitatē id referentē acceptabilior inqt Possidoni multo cōiectura medicinalis qm̄ parētes ut erāt corpe affecti dū cōcūberēt ita prius mordīa cōceptorū affici potuerūt ut cōsecutis ex mīno corpe prioribus icremētis parīs ualitudinis nascerent: deide in una domo eisdē alimētis nutriti/ubi aerē/& loci pōnē/& uini aquarū plurimū ualere ad corpus uel bene uel male accipiendū medicina testat/eisdē ēt exercitationibus assuefacti/tā similia corpora gererēt/ut ēt ad ægrotādū uno tpe eisdē causis similiter mouerent: ad cōstitutionē uero id cæli syderūue referre qñ cōcepti siue nati sūt nescio cuius sit insolentiq; Hæc nī Aug. cuius ipsa uerba prætenuimus: q; multi id tñ ex eo intelligētes usurpatū sapius a nostris nō absurde corporū differētiās ad afflatus sydereos prinere/putāt opinatū Augusti nū oēm effectuum corporalium diuersitatem esse a cælo/proindeq; de illis Augustino consentiēte astrologos posse uaticinari parū memores nihil tam dici merito posse corporale quam corporis ipsius temperamentum: cuius tamen causas in cælo querentes insolentiæ titulo taxantur ab Augustino.

Caput XIII. Solem multa operari quæ ab aliis stellis fieri astrologi putāt. Prædicto

Primā astrologorū argumētationē retorquētes ī eos declarauim' longa digressione/ sed necessaria qd in nos ageret cælū & cælestiū actio quō uaria lectio ret siue stellas ipsas siue materiā s'icipiētē cōsideremus. Vñ palā factū est ēē cælū cām uniuersalē nec effectūū distinctionē præserti p̄cipalē s'bstātiālēq; ī de eē petēda. Nūc ordine cōueniēti q̄si gradu facto p̄ ea quæ disputauimus secūda rōni soluēda manus admolieremur qm̄. l. deprehēdit uariari dispōnes īferiorū corporū ad solis & lunæ uarias ad nos hūitudēs idē aliis de rebus & planetis cōtēdebāt esse credēdū. nā uices inqūt q̄tuor tporū p̄ solares āfraētus & oīum corporū status cū ex illa uicissitudine/ cū p̄ lūaribus icremētis decremētisq; uariat. qd igr' duo. l. sunt quæ colligi putāt ex his primū ut sicut echinos/ cōchas/ oceanū/ corpū hūiditates/ ad curricula lunæ uidemus īmutari/ gñaliterq; terrenā molē p̄ solis ānua reuolutione piter & diurna: ita de cæteris quoq; rebus assentiamur eas stellis euinctas ab illis gubernari. Aliter ut māifesta solis & lunæ ptās ī p̄mutāda sublunari materia/ cogat idē nos credere de radiis aliorū sydes/ hoc ē illis quoq; q̄q̄ occultiorē/ uī tñ lesse magnā ī p̄mutādis rebus & multipliciter afficiēdis. Nos neutrū colligi palā faciemus qn̄ hæc ipsa quæ p̄ se afferūt/ fauere potius aliter suspiciatibus/ q; priuq; fiat obseruationū illarū oīum ex p̄icipiis iā cōstitutis rōnē reddemus/ ut pateat sicut argumētis Perseuerā ita nec experimētis nos adduci de sydes efficiētia cælestiūq; uirtutū mutatiōe len tia disputare aliud q; q; hæctenus ipsa naturali rōne duce p̄scripsimus. Nec interī cessabo mul tationis eas astrologorū fallacias/ multa obiter eorū errata sugillare. Exordiamur igr' ab ope Quid seq̄ribus solis/ uariat ānī tpa solis accessus atq; recessus. hoc nos ēt iureiurādo si oportet tur & qd at asseuerabimus. At hoc ipsum zodiaci facit obligas nō natura signorū: hoc est nō cōfuteat iō flagrat in leone sol/ q; signū leonis/ aut solis domus/ aut calidū signū/ ut fabulant

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

astrologi sed q*i* eo sol c*o*stitutus & p*ro*ximius ad aer*e*m n*ost*ram & p*ro*sexq*ue*m c*o*elestem p*ro*ximior
an calefecerat. alioq*ue* & i*n* c*o*elestro feruētissimus ē c*u*m n*on* sit t*em*p*or*e apud eos/ solis domus
aut exaltatio c*o*acer/ nec sit igne*u*m signū/ sed aq*ui*ticum: sic i*n* arietē fere m*u*ndū. ista uret
floribus euocatis auctisq*ue* seminibus: q*ui*a t*u*c primum rediēs ad nos fecundū c*o*mo
dūq*ue* teporē corp*or*ibus i*n*spirat. Astrologor*um* uero fabulamētū ē solis exaltationē arie
tē ēē q*ui*si n*on* ad alios p*ro*p*ri*os idē i*n* libra faciat ariet*em* aduersa: q*uod* apud nos facit i*n* arie
te. Dū. s*ed*. h*ic* recedēs accedit ad illos. Totius igr*um* uarietatis quē c*u*m t*em*p*or*e euenit sola c*o*elestis
est solis ad terras q*ui*s h*ic*amus maior minorue distātia: u*n* plus minus ab eo caloris
p*ro*icipamus: h*ic* quoq*ue* uere t*em*p*or*is siūt: q*ui*a c*u*m p*er*uenit sol ad arietē dissoluit*ur* aeris
calor hyemalis h*u*miditas: u*n* multa ad aerē sursum tollit*ur* euaporatio: seges. i*n* nub*ib*us
u*n* tonitrua fulminaq*ue* p*er*ueniūt. q*ui* si astrologi quoq*ue* intelligūt quā ista demum uel
f*o*l*o*letia uel fallēdi cupiditas: ut q*ui* natura illius signi hoc est arietis opare*re*/ arietē
ēē definiāt signū sulcitās pluuias atq*ue* tonitrua q*ui*re lunā quoq*ue* i*n* ariet*em* tonitrua face
re/ n*on* dicerēt ullo pacto si possent aut uellent a*di*aduertere id n*on* p*ro* signi eius uirtute
sed solis ad signū id p*er*ueniētis act*io*ne c*o*tingere. Pari fallacia scriptu*um* a P*ro*tol*emae* i*n* libris apo
αλφουο*ν* telestmatō lunā i*n* ariet*em* si facit morbū p*re*cipue facere uiriliginē quā αλφουο*ν* gr*ae*c
morphea d*ic*it*ur* uulgo morpheā i*n* c*o*elestro m*et*agrā quā lichenas gr*ae*ci uulgo i*n*perigines. i*n*
libra leprā: i*n* capricorno l*et*igines: tractū. n*on*. hoc ab aeris statu q*uoniam* p*ro* illa signa sol de
fer*re*: hoc ē a ueris qualitate quo t*em*p*or*e sol est i*n* ariet*em*: Aestatis c*u*m est i*n* c*o*elestro autūni
c*u*m librā/ hyemis c*u*m p*er*currit signū capricorni. siq*ue* dē c*o*nditiōibus hor*um* t*em*p*or*or*um* illa mor
borū g*en*era quadrant. Veri uiriligo quā facile t*u*c i*n*uadat occupetq*ue* supremā cutē
ob humores ea potissimū anni parte redundantes aestati m*et*agrā quā de sicciore
materia acutiorēq*ue* p*er*uenit. Autumno lepra siq*ue* dē atr*ae* bilis infectio existimat*ur* len
tiginēs hyemi quā de frigidioribus superātis humidioribusq*ue* g*en*ant*ur*. Extrema igr*um*
tur traditas q*uod* a sole fit aerē magis uel minus calefaciēte p*ro* uarietate sui situs adscri
bere signis sub q*ui*b*us* p*ro* ea t*em*p*or*a sol defer*re*. Aut si hoc intelligunt quasi t*em*p*or*e n*on* i*n*telligerēt
putare alios quoq*ue* planetas i*n* hisdem signis eadem opari: c*o*cludamus statā i*n* t*em*p*or*i
bus āni diuersitatē n*on* aliā dē q*uam* a solis occasu recessuq*ue* fieri pro obliquitate signi fieri
q*ui* si nec aestates a*equ*e feruent o*mn*es nec hyemes rigent pro materiae p*o*t*est* dispositione
c*o*tingere quā momentū habet i*n* aere maximū testimonio sensus & P*ro*tol*emae* n*on*
eā ad c*o*elestē referre necesse est/ p*ro*terq*ue* uelut ad uniuersalē causam o*mn*i*s* rei corporeas
ut ex metheorologicis Aristotelis libris intelligere licet sic q*ui* i*n* eadē aetate sit aliis
diebus calor intērior aliis habetior: nec hoc i*n* pla t*em*p*or*e exigat positura solis. mutatio fa
cit inferior uel excitatus. s*ed*. uētus alicubi/ uel i*n*undatio pluuiar*um*: uel hoc genere. q*uod* p*ro*p*ri*ū
aliud q*uod* a nobis p*er*cul*um* ita fieri p*o*t*est*/ ut cām ipsi n*on* uideamus cuius uim c*u*m effect*u* ad
nostrū usq*ue* c*o*elestē redūdantē nihilominus expiamur. Quod si planetar*um* sunt aliis alii
calidiores: & quicunq*ue* minus calēt possunt ex accidenti dissolutis humoribus nec
assumptis pluuias generare nebulisq*ue* p*re*texere c*o*elestum: unde deficit calor intēdi
tur frigus/ c*o*trā qui feruētiores ad siccitatē caloremq*ue* c*o*ducere n*on* abest a principiis
n*ost*ris ut ad aeris mutationē uari*um*. syderis dominatus aliquid faciat m*o*d*o* n*on* alium h*ic*
dominatū intelligamus q*ui* ut nobis proximior aut radiis rectoribus nos illuminat.
Verum q*uoniam* siquid p*er*uenit ad nos a stellis superioribus id o*mn*ino p*ro*tenue esse suspica
mur: p*re*sertim quod ad sensibiles istas p*ro*inet q*ui* litates*um* causar*um* t*em*p*or*estatum si quā
rantur i*n* c*o*elestro p*ar*terq*ue* non inueniunt*ur*: siue de stellis ex astrologor*um* sententia siue
philosophor*um*/ ut definiuimus sentiamus. Videtur hoc totum q*uod* actionibus lumi
narium

marium detrahit & adiungit/ad materiam potius esse referendum/ipsa uero lumina
 aia alterum solo situ/alter etiam pmutata luce pmutat/neutrum pro signorum na-
 tura quæ percurrunt pro locis quibus insident pro planetis quibus cõfigurant ut p
 cõsequencia manifestabit: quare quod mare plicum sole uirginẽ ingrediente flucti
 bus agitet & æstuet/præcipue uero cū puenit ad sagittariũ: rursus placidũ sit & na
 uigabile sole ad pisces delato & p̄sertim ad geminos/cõtra indicũ sub uirgine & sa-
 gittario tranquillũ sub piscibus & geminis nauigaibile sit/non de qualitate signorũ
 sed de situ solis cõditioneq; materiæ puenit: qđ astrologi quoq; confitẽtur/ p̄inde
 utilis fuerit nec sup̄stitiosa nauticis obseruatio hor; temporũ habita maris ratione
 quod nauigant a qbus etiam obseruari dies qbus abstinendum nauigatione prædi-
 cant: si quã habent a cælo causam/aliũde habere q̄ a sole non possunt: quoniam sta-
 ta de illis & p̄petua obseruatio est quare ad solem tm̄ referri potest: cuius iisdem tẽ-
 poribus eadem fere oĩo semp est habitudo: ad alias cõstellationes nullo modo quæ
 nunq; eadem iisdem corporibus inueniunt/uerbĩ gratia: suspecti dies nauticis semp
 Martũ primus. vii. xy. xyii. xix. & xxv. Aprilis sex qntus. vi. xii. xx. Februarii. sextus
 xii. xy. xvii. xix. xx. hac illa inuariabili obseruatione semp utuntur: aiũtq; per hos di-
 es magnas maris plerunq; fieri mutationes uel ad tranquillitatem uel ad tempesta-
 tem. quare dubii cum sint euentus/ securius agent qui abstinent/ ne forte in malum
 mutatio eueniat. Hoc igitur ad sydez posituras quas astrologi notant obseruariq;
 præcipiunt redigi non potest/ cum per eadem anni partes ille similes non redeant/
 sed dissimilimæ: quia illos ipsos dies gubernatoribus semper suspectos interdũ in-
 nocuos nauigationi foelicissimosq; p̄nunciabit astrologus: & quos illi non multũ
 cauent periculosissimos/ ut eam horam uario statu solis atq; planetarum mixta se il-
 li agmina repræsentabunt. Quapropter nauta hm̄i regulas uti suis principiis in-
 micissimas non phabit: quæ cū diutia experientia & sublimis artis usu quotidie cõ-
 probent astrologor; uanitatis fidẽ locupletissimam faciunt: p̄nt autẽ duplicẽ h̄re
 cãm alterã a sole. alterã ab aq̄ut sicuti nr̄i corporis hũores suos h̄nt p̄odos qbus mo-
 uent/ ita h̄eat suos oceanus: a sole qm̄ fm̄ sui ad nos accessus recessusue momẽta &
 maris & corpor; oĩum immutare dispositionẽ euidentĩ fide cognoscit. illud at̄ admo-
 nẽdũ eẽ lectorẽ oportet hãc tẽpor; uarietate ab his qui r̄e rusticã & nauticã scribũt
 p̄occafum & ortũ stellar; fixarum denotari ut arcturi uergiliarum hyadũ cætera-
 rũq; similiter: nō q̄ ipsæ sint q̄rũ influxus cauent uel expetunt: aliqñ nec astrolo-
 gi hoc dicerent q̄ p̄ se illas præsertim nisi cardines teneant/ eẽ uolũt inefficaces/ sed ut
 ingris illas artũ illat̄is indoctisq; uisibile signũ sit quo tẽpus illud dinoscat quod
 neq; p̄petuũ simul & cõspicuũ inuenire melius q̄ in emerſu occasuq; stellar; uiderẽ
 nr̄. Postea neq; qđ apud rude uulgus plus auctõritatis & obseruatiẽ cõciliaret: qđ
 scribit a medicis ægritudines hyemales æstate solui: æstiales hyeme: interdũ & q̄
 hyeme inadũt uere: quæ uere decedere sub autũnũ: & quæ deniq; quocunq; ani-
 tẽpe fiant diuerso teriari: qm̄. s. hor; tẽporũ q̄litas diuersa p̄ solis ad terras uicinitate
 atq; distãtia. Quod at̄ de luna dicũt sub crismis diebus id uanũ & irrõnale: sed hoc
 postea cū de luna dicemus ab eisdẽ solis p̄gressionibus est affectio uaria rex cū ex
 portum uitæ tũ uiuẽtiũ oĩum sub iclinatioibus cæli diuersis qđ nō oẽs eadẽ terræ
 ferant/ & populor; mores hĩtudoq; corpor; uaria sit in regionibus uariis: nec præ-
 ter solẽ alias op̄ari cõstellatiões alia signa aliosue planetas qbus illa loca subiacent
 nos oportet/ fert sol semp itet cactũ & capricornũ. Quare q̄cũq; inter circulũ æq;

Vnde ma-
 riũ sit prur-
 batio &
 trãqllitas
 Nauticis:
 quæ utilis
 nō sup̄sti-
 tiosa tẽpo-
 rũ obser-
 uatio.

Duplex
 p̄t eẽ cã
 malitiæ
 illoz diez
 rum.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Homo
ubiq; na
scitur
Meridio
nales.

Boreales

Error
astroloz
gorum
græcor;

Aristote
les i libris
animaliū
Auicenna

Panætius

Vnde in
geniorū
& morū
uarietas

diale & æstiuale solsticiū habitāt calidissimam necessario habitant regionēq; uerō
sub aqlone positi sunt cū a sole plurimū absint/frigidissimā/mediū iter hos tempera
tam. Et qm̄ dextra cæli ps oriēs est efficacior ibi uirtus solis q̄ in occidentali/hic red
di rō oīum pōt q̄tū p̄inet ad cælestē cām quæ de rex p̄prietate ferunt? Nā gēma
aromata quæq; talia hoc gēus plus cælestis calor̄is deliderāt/ad oriētē austrūq; pdu
cunt p̄iterq; leōes & tygrides elephātes iisdē terris ferunt:& quæ alia calorē exi
gūt aīalia potentē:ut generent/ut uiuāt/& i suo uigore p̄maneāt/solus hō ubiq; ter
raz nascit & seruat ob āplā naturæ suæ sub multiformi habitu latitudinē/sub qua
hō ut differret ab hoīum i specificē differentia uanā dederit tñ aliquibus ēt phis iusa
pitionē. Qui igit meridiana i colūt ptē q̄to calidiore aerē spirāt tanto sunt itus fri
gidiores:q̄re timidi sunt/effoem̄ati/& qd̄ antiq; hodiernaq; expientia p̄bat nati ad
seruiēdum. Fiūt. aut hęc q̄a calor imodicus ita corpora elaxat ut calor̄is intestini
maximā ptē enocet atq; absumat unde ad sūma corpis eductus penetraliaq; defe
res in cute nigredinē in corde relinqt timiditatē. Cōtra/q̄ sub frigido cælo degunt
Boreā uersus aīoli fortes & cādidi/rōne cōtraria. Vtraq; uero gēs siue quæ plurimū
est sub sole:siue quæ lōgius dimonet ab eo paz hūani hēt:& paz sociabilis ē ob ca
loris & frigoris exuperatiāp quā a mediocri recedit tēperamento/i quo nra natu
ra potissimū lita est. Sed & utraq; gens i manis & agrestis cū ob eā quā dixim̄ cōem
causam:tū altera qdē q̄a ferox/altera q̄a meticulosa. Non igit qd̄ astrologi græci
fabulant q̄a extremis climatibus noxiū planetæ Saturnus Marisq; dñant/ideo pon
puli illi i maniores nec quia meridianis Saturnus/ideo timidi & uitæ breuis:q̄a ue
ro Mars aqlonaribus ideo bellicosiores. Figmentū hoc in quo nec ceteri concor
dant astrologi qui non p̄ficiunt Martē aqilonaribus:sed lunā. Nos nec Marte
utētes neq; lunā propriā ex sole reddimus rationē cōditionū utriusq; gentis:quam
p̄ter aliā somniare sibi nugal̄is potius est q̄ philosophi. Dñatur ut dicūt etiā Sa
turnus in india:& tñ ibi lōgati sunt:cur igit breuiatū meridionales ob Saturni fri
giditatē exuberantē:cur timidi? nā & ibi gignūtur ferocissima bruta/licet oīa tñ in
septētrione scribit Aristoteles esse uiriliora. sed humana mediocritas extrema æger
time patitur & qua rōne uētres hyeme calidiores q̄ æstate/ita illi sub nimio ardore
itus frigescūt/uixq; exacto uitæ āno trigelimo senectute cōficiūtur:ut narrat Auic
cēna. Aqlonares sub gelida sede penitissime feruēt in principibus mēbris concluso
calore multoq; sanguine & grossiore/tāto australibus robustiores/q̄to illi spiritūū
sanguinisq; subtilitate i geniores euadūt medię nationes/nec iopia sanguinis/nec
crassitudie hebetes sicut prudentiores & sapientiores ita facti ad principandum:
ut sic dixerī magis hoīes sunt. Hęc de cælesti circulatione generalis uarietas incor
larum terræ cui peculiārēs admodum multæ ex sublunari dispōne terrarum aeris
& aquæ dū alia. i. uel paludibus in uia/ uel stagnantibus aqs regio semimarcida ne
bularum idētidem caliginosis noctibus obsidet alia uentis peruia aspiratibus/uel
editior mōtibus. Tenui iā te his plus q̄ oporteat trāseunt hęc a terris ad aerē & hēs
iple aer ex se suas p̄prietates alias. i. aliis locis ut Panætius air nō de cælo petitas/sed
de suis principiis habuit/& suas:q̄ qdē discrimina in afficiēdis corporibus plus mi
nus aere possint in ābiguo est p̄mutare hęc habitatores ipsis statim suis afflatibus
patet per ea quibus uescunt quæ pro sola aqua: aerisq; cōditiōe uel noxia uel sa
lutaria fieri nemo est q̄ nesciat. hic p̄ria ob cælestē a sole i pressionē corporum est dī
uersitas quā alia statim de uictus rōne cōsequitur. At i genior; morūq; uarietas & a cor
poris habitū

LIBER TERTIVS

poris habitu pēdet/ & ab educatiōe affuetudinis fundamēto/ quæ naturæ uiribus
 pxiat. Accedūt leges qbus in ea re plurimū est momenti adeo ut feras nationes
 mansuetissimas reddere si rite ferant/ & contra fortissimas enervare & ex optimis
 reddere malas si sunt malæ facillime pnt/ unde arbitrii libertas contra oēm naturæ
 necessitatē euidentissime declarat: Infames olim galli fuere amoribus puerorum/ si **Exēplum**
 Ptolemæo etiā credimus & Aristo. qd' ita nūc scelus beneficio christianæ legis/ & de gallis
 sanctissimi principis Ludouici regis exhorret ut sub cælo nulla natio magis. Nec
 tamē oportet unius populi niti exēplis/ cū orbis fere totius/ euangelica prædica-
 tio/ mores/ & instituta mutauerit/ quæ a primis fuerāt edita. Pōt aut ad artes magi- **Quali**
 steriaq; capelcēda regionis qualitas multū quā q s. l. primū sortiatur ut uel merca- **tas regio**
 turæ nauigationiq; se dedat opportūa mari ciuitate/ uel litteris academiæ pxi- **nis mul**
 uel militiæ si infestis finitimis/ aut ciuilibus intus factiōibus agitef. Sūt quos fer- **tū facit**
 tilitas copiaq; desides homines/ & uoluptarios facit exiguitas atq; sterilitas laborio **ad artes**
 sos industrios diligentes: uerū. n. nero dicet aliqs forte astrologor; nos hæc nō nega- **capiēdas**
 mus sed asserimus tecū ac prædicamus/ uerū eē præterea locis alias pprietates/ ex **Respon**
 uidelicet priuatis i fluxibus peculiariq; cōstellatione cōtēdimus pro trigono: pro **sio astro**
 planeta: pro signo cui regio subest: pro cæli dispositiōe sub qua ciuitatis iacta fun- **logor;**
 damēta/ sub qua eius imperiū/ aut rex/ aut tyrānus iualit Vera igit ut sint quæ tu di **Cōfuta**
 eis non seqtur ut uera quoq; nra eē non possint. Sed nec ego ex his quæ cōmemora- **tio.**

ui egregissimi diuatores illud cōfici puto ut nō possint eē quæ fingitis: sed ut in-
 telligamus ita plene p ea quæ diximus cām reddi posse omnisariæ diuersitatis & lo-
 corum & gētiū/ ut quærere alias causas minime necessariū sit. Nā quas uos supra
 astrologi introduxistis & falsas & fabulosas esse sequētia demōstrabunt: uerum dis-
 putantibus nobis aduersus ea ad quæ populor; regionūq; ipsi diuersitatē refertis
 futurū: erat ut quæreret aliqs quæ nā igitur esset cā tantæ uarietatis/ p inde prius q
 falsas euerteremus ueras demōstrasse cās oportuit ut hic illa uestra non necessaria
 intelligant/ quæ postea ut ficta & impossibilia redarguētur. Sic nec cæli illū uiuificū
 calorē de quo supra tā multa diseruimus: nec solis efficacitā ideo i troduximus ut ue-
 stra cōuelleremus: nec illud itē ex syderū ad nos distantia propinquitateq; radios
 intēdi atq; remitti. Sed priusq; cōmēticias uestras nugas refelleremus. ostendere
 musq; absurdissime mutationē pro locis signis aspectibus syderæ potestatis: a uo-
 bis fingi notum facere uolui. quicquid cæli uis efficit in nobis auctoritate philoso-
 phor;/ testimonio sensus/ iudicioq; rationis id totum p cōm influxum luminis salu-
 berrime calidi de ppetuo moto corpore iugiter emanātis fieri sufficētiissime posse.
 Quare alias fingere uirtutes seu stellares i fluxus ad corpora esse supflūū post quē
 deinde facilius declararef quas nos sinxistis credere nō iam supflūū esse sed isanū.

Cap. XIII. Lūæ uis quō uariet; & dies quosdā lūæ uera supstitiōe obseruari.

Strēdimus ex operibus solis astrologor; dogmata nō necessario probari. **Opinio**
 Idem de operibus lunæ faciendū. Ptolemæus in apotelesmatis lunā dicit **Ptole**
 ab interlunio quonq; diuidua sit humiditatis amplius effectiuā esse inde **mæi de**
 ad plenitudinē usq; calorisa plēitudine siccatatis donec itē sic diuiduantū opatōib;
 ad coitū usq; frigiditatis. ita illam in prima orbis sui qdra ueris & aeris i secūda qsta lunæ.
 tis & ignis in tertia autūni terræq; in quarta hyemis atq; aquæ naturam habere: &
 horū qualitates tempor; in corporibus tūc maxime excitare. Per bella magis istæ
 diuisio/ q naturalis & uera: quādo quidē calor is ista cōditio/ ut cū est debilis/ humi-

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Ptole. in
lib. cētu
enūciato
rum
Expōnita

Cur cres
cētis lu
na tēpus
plātatiōi
cōmodū
Cur de
crescētis
materiæ
cedēda
Verifica
tio quo
rūdā di
ctorum
Hesiodi
Plutar
chus
Declara
tio cuius
dā loci
Virgili

Proclus

ditatē nec moueat: ut q̄ scilicet uix sentiat cū efficaciz nō nihil habet/ soluere adoriatur soluatq; diffusus quo potētiōr est nisi eatenus inualescat: ut q̄ fluere facit humiditatē/ absumat: nā exsiccat tū ille nō humectat: At lunæ calor utpote ualde tenuis/ haud ita unq̄ intendit/ ut exsiccent sed intra fines eos excrescit/ qbus humefacit corpora calore/ nō arefacit: quo fit: ut quo plus luminis habet luna/ plux efficiat humiditatis ueluti & plus caloris: inuicē sicut lumine destituit/ ita pariter & hūc facit minus: & calefacit. potius ergo ueris naturā qualitātēq; sequet a primo quadrangulo ad pleniluniū: q̄ ab interlunio ad quadrangulū ipsum primū siquidē ueris natura humida definit: nec pōt a secūdo quadrangulo ad coitū hyemē repræsentare: autūnum a plenilunio ad ipsum quadrangulum: siquidem autūnus siccus/ hyems hūida est: luna uero postq̄ fuerit plena donec semiplena ē humefacit: & idē ad coitū usq; desiccat/ ut scilicet eius humectatione cessante: quæ tū etiā duratura ligna cedūtur: Multo igif rectius ipse Ptolemæus in libro centū enūciatorū dixit a primo lunæ quadrangulo (ex quo scilicet a cōgressu solis abscellit) fluere corporū humiditates ad secūdum usq; quadrangulū in reliquis uero tēporibus decrescere. Quod quidē præter rationē quā diximus ipsa quoq; experimēta testant: nā crescēt luna humidi fit accessio decrescētē fit iminutio. quia nō lucistantū hoc qualitas sed motus eius quoq; ad augmentū uel decrementum/ operat: quo circa cū sole digressa incipit exoriri donec media illuminet/ plus humefacit calefacitq; cū tantūdem possidēs luminis secūda dichotoma tēdit ad cōgressum: quare scilicet illic lunamē augescit/ hic deficit. hæc ē tota lūaris astrologia: a medicis: ab agricolis: a nauaritis utiliter & naturaliter obseruata. Nā in uniuersum quidē plantationi cōmodum existimauerūt tēpus adolecētis lunæ/ q; largiore semina humore cibata/ ipsa quoq; uelocius adolecāt: decrescētis uero cedēda materiæ quoniā tū oīs materia siccior atq; attenuatior est: quare nō tam facile marcet carieq; cōfici. Cōtra si qua tollitur luna lumē aucta quare tūc hūor exuberat/ facile putrescit atq; corrūpit. Quapropter iure laudat Hesiodus nonā lunæ diē arboribus cōserēdis sicut & decimā tertiam: qm̄ ut ait Plutarchus ista uis radicibus plenior iā lumē spargit: eādē scōmodam seminibus iacēdis/ facit quod iactū semē pluuias magis desideret: ut cōputrescat & germinet. Porro decimā sextam negat idoneā plātatiōi qā deficiēs lumē germina satis nō euocet. quare quod Virgilius dixit septima post decimā scilicet & ponere uites: & quæ sequūtur haud ita possit intelligi ut decimā septimā diē significet: nā hæc uitis ponēdis minime scilicet lumine deminuto. Sed aut primā septimam quæ sit post decimā meliorē id est decimā quartam indicauit/ qua & plena luna nō ifœliciter uites ponūtur: aut quod rationi cōsonat magis duos dies laudauit septimā & decimā/ sed decimā magis: quare post decimā inquit septima scilicet est. Sic. n. se res habet. Si quidē diē septimā luna diuisa satis caloris humorūq; radicibus plantas suppeditat sed idē facit uberiusq; diē decima. Oīo decimā septima præterq̄ imperitē & falso/ denotari nō potuit: cū sit illa nō ponēdis arboribus sed cedendis magis idonea: quod Hesiodus quoq; tradit. ob eā scilicet quā diximus cām humidi decrescētis. Quare tūc ædificandis paribus ligna parant: quas oportet pennare diutius. Quod aut tūc quoq; cōponant fruges in arēā iubet græcus poëta hæc habet rationē ut scribit Proclus/ q; soleat post pleniluniū uenti suscitari qbus a grano palea ipsa/ glumaq; discriminet. Sicut autē in his diebus opes caula & ratio facile cognoscūt ita possunt alii lunæ diēs certis operibus esse cōmodiores ratione nō ita

LIBER TERTIVS

ne nō ita manifesta: licet de naturalibus illis quoq; quæ diximus principiis orta. Si quidē tanti luminis portio cū re aliqua cōsonare pōt congrua portione/ quæ dissonabit ab alia: quo forsitan genere illa sunt q; castrari Hesiodus sexta luna præcipit agnos: octava boues & sues. duodecima mulos sextā & decimā sextam maribus gignēdis opportuniorē q; sceminis: decimā uero sceminis: uerū magis castrari uitulos autūno luna decrescente iubet/ ratione nota: quare emasculādīs metuūt fluxus humiditatum/ ppter ea & siccū tempus/ & siccā lunā desiderat. qua de causa castratū phibēt ēt multa portione: sic euidentis rō cur sextam & decimā sextā maribus gignēdis opportuniorē q; sceminis dicat Hesiodus: sceminis uero decimā quartam: qm̄ ut est sæpius repetitum a nobis: crescit humor cum lumine. quare plena luna stillabunt excrementa generationis humidiora/ unde proles sceminea magis q; mascula. Ad hunc modum alia rediges ad naturales causas ab Hesiodo tradita. qui tñ non nulla licet admodum pauca/ miscet ex uetere superstitione: sed nihil usquam quod astrologis faueat gubernatores. Item ex his uicibus aduenticii luminis in luna dies multos citra superstitionem obseruare utiliter possunt: qñ plurimum p̄ illa uariatio lucis in aeris habitu permutando: quare prudenter in nouilunio & plenilunio nauigationibus abstinēt: qñ per hæc solent tempora tempestates plerumq; suscitari. Ipsi quoq; medici recte consulunt ægris dies obseruantes in auctu crementoq; lunæ ne fluentes plus minus eos lateant humiditates/ in affecto præsertim corpore/ quod propria ui destitutum: magis sit opportunum iniuriæ peregrinæ. Nam gr̄a exempli adolēcentē luna uenā icidere. Cōtra uentolare deficiēte potiusq; adolēcentē: rōnē forte habebit. cū incisione uenæ expellat uētola attrahat. Quæ ebullientibus expellitq; ad extrēa corporis p̄ incisa mēlis humoribus plus forte q; oporteat attractæ materiæ educerētur: nisi qd dicat artis opera semp eē scēliciora quæ cū naturæ p̄gressionē cōcordēt. Sed hæc medicorū iuditio relinquant. quæcūq; uero præter hæc obseruauerint ea uanitatē habēt manifestam: ut sequētibus patebit.

Caput XV. Aestus maris in aliam causam q; in lunam referri posse inquam & si referantur nihil inde iuari astrologiam.

E fluxu maris atq; refluxu multiplex qō est cum oībus uideat hoc a luna procedere. Adelandus ex opinione saracenorū causam accessus maris atq; recessus hanc & narrat & probat. Nam cum ipsa inquit maris sibi brachia puta quæ interiecta terræ dirimit moles/ obuiare atq; confluere impetu concito p̄perent: sicut montibus interpositis tū ipsius terræ situ: ut ab eodē cursu/ dū deficiūt referant utq; inde quo & prius & naturalis impellit motus: loci ipsius positi reuocent. Luna uero in cā nō est: alioquin eueniret hoc idē in maribus torridæ zonæ uicinioribus: cū nec magis absint a luna ut quā obrē illius uim nō plentiāt nec humide minus undæ natura putant: & tñ nulla ibi reciprocatio: quare. s. deest cā quā diximus cōcurrentiū ptium/ mole terreni situs hiantū. Hæc illius snia non magnopere abhorrens a similitudine ueri: qñ naturali p̄pensione ferunt elementū cuiusq; partes ad suam integritatē. Quid igit mirū? si disclusæ loco terris interiacētibus p̄ntes oceani/ dū concurrere gestiunt/ littora feriant accedentes: & obiectu repulsæ pariter retrocedāt: qua cā sublata (quod in australi pelago euenit) uidemus hos æstus nō apparere. Ita quispiam dixerit hunc accedendi recedendiq; modū naturalē esse aquæ nō quatenus aqua est: Sed quatenus ptes habet elementū principalis/ obiectu molis terrenæ direptas & separatas. Quæ rō si cui nō satissacit/ audiat

Expositio

snia

Hesiodi

Nauia

Medici

Vide rō
nē Adela
di p̄q; ueri
similem

Alia opi
nio.

DISPVATIONVM ADVERSVS ASTRO.

aliā; cōfitentur astrologi nō euenire tales recurſus in oībus aq̃s etiā marinis: ſed in his tantū quāz terra p̃funda dura mōtibus crebris aſpera & inæqualis: aqua uero multa: quāz nec adiectu fluminū creſcit: nec digreſſu deminuit: ſed diuturnā ibi tra-
xerit ſedem dēſitudine ſpīſſa: Quo circa cōceptaculū fiat (alūnaq; uapoz; multoz;
nec tenuiū: nec facile diffilabiliū: qui de ſuis parētibus hoc eſt aquoſa terra aq̃ ter-
roſa: deq; cæli calore ducūt amaritiē illā notā atq; ſalluginē: has qm̃ cōditiones &
fontes: & flūina: ſed & maria quædā nō hnt: ideo ī illis dicūt hos æltus non appere.
Poterit at̃ cui piā hīno apparere ſatis apta & ſufficiēs cā marinæ reciprocationis ſit
quidē de tali terra & aqua uapores idē idē q̃les diximus uentiq; ſulcitant: unde in
aqua ſit uētus atq; tumultus: præſertim q̃ ex motu ī pulſuq; iſto: & uapoz; admixtiōe/
caleſcit: quare locum quærit ampliōrē quo ſe diffundat. Accedit quali tertia cauſa
motus/ reflexio uentoz; uellicantiū aquæ ſumma ad iſternas illius partes: qui ſpiran-
tibus inde uētis īplicati: proruūt aquas in ſupna conati: tum aquæ neceſſario dum
eructuāt/ abūdant/ tumelſcūtq; & reiectę pariter/ & pulſæ: Reuolutæ propriā faci-
unt acceſſionē. Rurſus ubi uis illa diſſolutis uaporibus cōflameſcit: ſubſidūt atque
ſternūtur: & in anguſtiis ſe cōtrahentes ab occupatis locis abſcedunt: quæ uapoz;
uentorūq; generatio/ pro natura maris: ſicut p̃petua ferme eſſe p̃petuæq; diſſolutio:
uideſ iugis reciprocationis cauſa ſufficiēs. Vnde redit frigida quæ prius tepēs ad-
uenerat: quod ſignificat nobis. Adelādus. Et poſſunt quidē tuentes iſtā opinionem
rationem reddere: cur maiora quædā maria non reciprocet: licet adſint: & uenti &
halatus: ſit enim etiā illis idem ſane effectus. ſed pelagi uaſtitas littorumq; ſummo
tio ſpecie tollit acceſſus atq; reſceſſus: ut id potius uideat̃ benedictum: aquas uideri
hoc q̃ alternātes: hoc eſt fluctuantē potius æltū q̃ reciprocantē. Quæ ſi rōni cōſo-
nat̃ naturalis: conſonāt expimentis: cur pag; p̃babilia iudicari debet: aut cur ne-
ceſſariū. præter has cauſas addere lunæ motū tecum aquas: deorſum etiā ī ſublime
trahentē: præſertim cū non illa reſpondeat quæ reſpondere ſit neceſſe: ut cū aucta
lumine lunæ: cū uelocior curſu: cū p̃pingor terræ: cū declinās ad aq̃lonē a uia ſolis:
cū in ſignis aq̃lonaribus poſita: tūc uberiōres fiāt acceſſus. Contra tenuiōres cū ſe
aliter habet q̃ dicebamus. Porro non uidetur quid ita ſentiētibus obiici poſſit/ præ-
ter ipſam aquarum tam in aſcēſu q̃ in deſcenſu cū luna cōcordiam: Quæ (ſi uerum
quod fateſ Aboſar) neſcio quo pacto uel ipſa ſatis obiici poſſit. Scribit. n. non ea-
dem ubiq; eſſe acceſſionis inīcia atq; reſceſſus: etiā ubi nulla de finitōre uarietas: ſed
interdū uſu euenire: ut quo tēpore quodam loco recedūt aquæ: alibi tūc acceſſum
aggrediant̃. Nec ipſe diſſimulat hoc plurimis cām præbuiſſe ſuſpicādi motus illos
a lunæ motibus non dependere. Cuius diuerſitatis q̃q; reddere rationē conatur: ut
lunā nihil minus eſſe cām defendat. Sequitur tamen inde pro luna capi argumentū
non poſſe: Vnde potius contradicendi præſtatur occasio: plurimumq; hæc intra ſe
diſtāt: a temporibus æltus euidenter lunarem cām confirmari: & ab illis non euide-
ter cōfutari. Alpetragius attulit huius motus celeſtis cām: nec a luna: uerum a diu-
no motu quo mouent̃ oīa: Sed iſeriora minus, Ignis enim ſphæra rotat̃ in orbē: In
hac astro- ordinatus motus in aere ſit: qui in aqua deſinit in acceſſum atque reſceſſum. Quæ
logiæ im- quidem omnia potius diſputo quali philoſophus cām inueſtigans ueram iſtius eſſe
pertinētē ſectus q̃ ut astrologis contradicam: quando hic nihil astrologicis rebus accedit ra-
eſſe cedūt: ſi acceſſus iſtos atque reſceſſus curſibus aſtrorum aliorum: aut lunæ reſce-
Phauiori. ramus. Quoniā hoc ipſam eſt (ut ueriffime dixit Phauiorinus) magis astrologorū
fallacia:

LIBER TERTIVS

fallaciaq; cū uiderint terrena quædā inter hoīes sita cælestiū rerū sensu atq; ductu moueri: quale est q; oceanus quasi lunæ comes cū ea simul senescit adolescitq; hinc uidelicet sibi argumentū ad plura dēdū parauerunt: crederemus oīa res humanas & parua & maxia tanq; stellis atq; syderibus euicta duci atq; regi. Nā sint a luna qd libēter & facile ē: ipsi credimus: qd aut p astrologizant cōtra nos. Neq; enim ut qdā putāt hīc intelligit agere sydera: nō mō motu & luce sed occultis influxibus: qn luna sub imo posita terræ moueat aquas: ad aquas tū tūc eius lumē puenire nō possit. Rogerius Baccō in epistola ad Clemētē qntū pōtificē maximū: cām reddere uoluit ex lumine in hūc modū. Nā cum inqt exorīt luna sup mare alicuius regionis cādūt radii lunares ad angulos obliquos: quare debiliores sunt: ideoq; uapores ex subscitant a pfundis maris quos cōsumere nō possunt (uapores inq) ampulosis tumoribus aquas ingurgitantes: ut extendat a suis canalibus: sicut ollæ pulmētariæ suppositus ignis aquā euaporat: uñ uasis labra despumāt. Quo circa dū ista durat attractio uaporū: ebullitiū fluit sedibus aq; Cū uero luna fastigio pxiat fiūt radii idē uidē qm rectiores: iccirco fortiores: quāto. l. illa magis ascēdit: q & demum eatenus inualescūt: ut dissoluēdis uaporibus pares fiāt: ut ppter ea inqt Rogerius: legnior si araccessus ad meridiē pxiat luna: qua declinatē statim quoq; aquæ declināt: si uero in illa ipsa ollā: cū magis calor inualuit uaporibus absumptis/ sublidet liquor & in uasis ima se recipit. Mouet at post hac qōuē ppositā quonā. l. pacto tendēs ab occasu ad imū terræ uim monendi retinet luna. Nam tunc ascendunt aquæ pariter atq; luna ab ortu ad summū cōtendente. Nec tamē ut cōfiteretur radioz uis ulla mediam tetram penetrare potest. Hoc igit ipse ita dissoluit. Cælū inquit supremū: si ne octauum siue nonū necessario densum est: quādoquidē terminat uisum: qui densio tantūmodo terminat. Proinde lunares radios illuc protēsos ad partē aduersā re flecti necessarium est. Idcirco si ab oceidēte luna ad imū terræ mouetur uirtus eius in quadram aliā cæli uigebit oppositā facitq; reflexo radio: quod faciebat ab oriente pgiens ad summū: hoc est Bacconis inuentum: in quo adeo sibi placet: ut primum se accessus atq; recessus in oppositas quadras rationē reddidisse gloriatur: cum sint tamen in eius dictis tot pudenda erriata quot uerba. Primum contradicit nō dixisse experimento: Sed Aboasari certe cuius se facit interpretē: qui uigore accessus esse tradit: cum ad summū cæli luna pronenerit. nec prius remitti q; ceperit illa de nīs. scendere. Contra Baccon quo magis pxiat summo luna remitti putat accessum. Prima rō dissolutis uaporibus lumine calidiorē. Nec uidit lunæ lumen: ita nūq; intendi: ut Secunda marinas exhalationes/ ne dum possit consumere: sed nec suscitare: tantas quantas Tertia opus est in cōmouendis accessibus. Quod si perneget contumaciū: illud fateatur oportet uel inuitus: aliquot dies circa nouiluniū nullos futuros æstus oceanis: siquidem eo tempore aut nullum: aut adeo tenuē lunæ lumen: ut nulla possit quauis impudentia/ dici par procreandis in mari tot uaporibus hīdemq; etiā dissoluēdis. Postremo cur nō fortiores radii descendētis q; ascendētis? Cur descendens reuocat aquas/ effundit ascēdens? curq; nō imbecilliores a summo parum declinantes q; tunc primū exorientes? cur ibi recessum/ hic accessum facit? Siquidē quēadmodū ipse sentit radiorum uigor intēsiore calore reprimat accessum: quoniā eorūdem debilitas auget: Deniq; quis credat reflexis radiis lunæ sub terrā decurrentis/ inesse ut tantam/ ut possint etiā suscitatos uapores absumere: aut si id nō possunt/ quæ causa recessus luna delata sub finitorē fundamento Bacconis: quāobrem luna dece-

Opinio
Rogerii
Bacconis

Assigna
tio dissolu
tionis

Confutatio
Bacconis
Prima rō
Secunda
Tertia

Quarta

Quinta

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Opinio
Thomæ

dente decedat/quæ accedat ex oriente. Habeat ergo Baco: hæc sua sibi cōmentas nos si p̄tinet ad lunā talis effectus/ad eius id motū referamus quē tacito naturæ cō sensu oceani motus imitat: q̄re ascendit cū ascendere; descendit cū descendere. Qd̄ qui dicit Thomæ placuisse uidet in libro de occultis opibus naturæ: Nec putemus hos æstus auctiōe aquarū eē uel iminutionē. Sed q̄ ip̄e exprimūt uoces accessum atq; recessū/nō aucti uel iminuti: sed extendētis se maris ascensu descenduq; cōtrahētis: Dicimus aut̄ hęc de noctis æstu atq; diei: nā si q̄ maria sunt (ut est scriptū a q̄busdā) posita semp in accessu dū augeť lunæ lumen: a coitu .i. ad pleniluniū. rursus in recessu cū diminuit a plenilunio usq; ad coitū: nō sequunt̄ illa lunæ motū in sphæra sed motū ut sic dixerim: luminis in luna/decrescētis in ea p̄iter/ & crescētis. cuiusuariatio pōt eū quoq; q̄ fit quotidie nōnihil uariare. Sed nō cōsentiūt traditæ super hoc obseruationes: Nā & ægyptii & q̄ nauigāt ad occidentem: a meridie primī diei mensis lunaris: ad undecimū. usq; diēni uigorari dicebāt accessum: ab undecima ad decimā octauam/ p̄temq; diei sequentis/ debilitari. Inde ad uigesimalē sextā rursus intendi remitti subinde usq; ad mensis initū. Quotiens aut̄ accessus maior minor recessus: & cōtra cōmutata rōne. Sp̄nt aliqui dicant uerū hoc depræhendi in fluminū aquis de fontibus decurrētū quæ memoratis diebus aliis extendūtur/ aliis cōtrahātur ad capita. De mari uerō prodictū aliter ab orientalibus: qui nec inter se cōsentiunt: nam sunt qui tradunt primō ultimoq; decano mensis: accessus imminui: medio crescere: quod eā habere uidetur rōnem: ut pleniore lumine crescāt: defectiore decrescant. Alii nō esse pluribus diebus p̄petuum aut uel augescāt accessus: uel deficiant: sed aut una aut altera die fieri: siue cū itēdunt: siue cū remittunt. Aboasar q̄m or facit uices i hunc modū primā post coitū cū recedere incipit luna quousq; sit semiplenā: tū aut̄ accessum imminui ea p̄portione qua discedit a sole: lunæ aut̄ cū uenit iam ad quadrangulū debilissimū sunt: secundā inde usq; ad pleniluniū: quo tempore gradatim intenduntur: ut ad summū perueniat luna plenā: tertiā a plenilunio donec iterū sit diuidua decrescere simul accessu cū lumie: quartā inde ad coitum: Tum uero uehementiores subide fieri accessus ita ut coeunte luna sint uehementissimi.

Aboasar

Contra
Aboas.

Sed hoc nullam habere potest rationē: siquidē luminis hæc differentia (qd̄ ad propositum attinet) multū paucū lumen: crescens & decrescens. Si uel multa uel crescente luce sit accessus quarta fallitur obseruatio: si pauca uel decrescente secunda: Si multa sed decrescente fallitur tertia: Si pauca crescete fallitur prima. Verū quæcūq; potius recipiat hæc traditionū patet nihil nos cogi nouā cōminisci potestatis in luna præter motū & lucē: quare mare cōmoueat quādo p̄ditæ omnes in accessibus maris recessibusq; diuersitates: uel a motus diuersitate scandentis syderis uel declinantis: uel a lucis damnis & incrementis euidentissime causam habere possunt.

Caput XVI Galeni snia de creticis dieb' eos ad lunā referentis cōfutat.

Duplex
lunæ i flu
entia una
a sole alte
ra a signis
circuli ob
liqui.

Risimos quos latine iudicatorios dixeris ad lunā referri tā falso q̄ superstitiose equidem non dubito: quod latius est declarandū. Galenus auctor inter medicos istius opinionis tertio libro de dieb' creticis duplicis meminit lunaris influentiæ. quæ altera sit a sole cuius accipit luna lumē: altera a signis obliqui orbis quæ motu p̄prio singulis mēsibus permeat luna. Tum ponit ex sententia astrologorū: quasiq; experientia & cōprobatū in oppositis locis atq; quadrangulis magnas a Luna cōmouiones excitari: quod tā in habitudine eius ad solemq; etiā ad signa nulla solis habita ratione uerū esse contendit: ad solem quoniā cum sit:

Luna diuidua

LIBER TERTIVS

Luna diuidua (fit autē in quadrangulis fere locis a coitu) rursumq; cū implet quod in oppositis locis est aeris statum & tēpestates immutat. Ad signa per hūc modū. ut quicquid coeperit posita Luna uerbi gratia in Tauro semp accidat in ea remu-
tatio/cū peruenierit Luna deinceps ad Leonem/ad Scorpiū/ad Aquariū: quæ sunt loca Tauro tetragona uel aduersa. Confirmat hoc auctoritate Aegyptiorū assue-
rantū si in alicuius genitura Ariete (qd' pro exēplo sit) stellæ scēlices infederint/ natum bene se habiturū quotiens Luna aut Taurū/aut quadrata signa uel oppo-
sita permeauerit: contra male si in scēlices. Hinc putat Galenus ceticorū diēz ean-
sam fieri euidentissimā. sunt enim præcipue cetrici septimus & quartus decimus: peruenit autē Luna septima diē ad signum ab illo quartum: quod tenuit inchoante morbo: decima uero quarta ad signū oppositū/cum septem & uiginti diebus & tertia fere diē parte/restitutionem suam absoluat. Cum igitur Luna in his locis quadrangulis. s. & aduersis citet commotiones/efficit per hos dies septimum. s. & quartū decimū: quibus ad ea loca peruenitur. ut morbi quoq; tumultus excitetur. Ad salutē quidem ægritudine p'spera ad mortē perniciosa. Quoniam uero putauit Galenus cum is diē uigesimalū cetricum esse non uigesimalū primum quod credidit Archigenes elaborauit reddere rationē quō ipse quoq; uigesimalus diē/septim' eēt. Et primū hoc nec absurda nec difficili p'batōe mōstrauit. Nā cursus qdē lunæ diebus septē & uigintiocto horis adfectis cōsumat. Qd' si in q̄ttuor ebdomadas par-
tiaris erit ebdomadā quælibet ex diebus sex horis uiginti: Quare ebdomadæ tres dies hēbūt. xx. horarū. xii. quo circa uigesimal' primus diē hoc ē ebdomadic' tertius
fluuari cursu/pti ad uigesimalū diē naturalē pti ad. xxi. ptebit. Nā eius horæ. xii. uigesimalū terminabūt. reliquæ primū & uigesimalū incohābūt. Atq; ita fiet cetrica cō-
motio diē uigesimo pueniēte luna ad secūdū q̄drāgulū/ī ebdomada. s. tertia. Rur-
susq; eadē non effugiet rōnē/ si ad uigesimalā primā naturalē diē differat/ qd' i acutis solet ægritudinibus euenire: sicut illud i diuturnioribus horū ambitu qdē p pares illarū p ī pares nūeros discurrete. Hoc postq̄ dixerat ipse Galen' qd' deīde q̄si p'priū inuētū rettulit apponēsis/ nouū cōmētū excogitauit p qd' non paria faceret cū Ar-
chigene cetrico influxu ad diē utrāq; p̄tinēte. Sed colligeret uigesimalā totā ēē cre-
ticā/ uigesimalā primā nō eē. Sic igit' cōmētus est tēpus quo ad solis coitū luna redit dies uiginti nouē: horæ duodecim: q fere uulgo mēlis existimat. De mēlis dies q bus luna nō apparet obruta solis radiis: qm̄ tū uim pmutādi īferiora nō habet: siq erūt dies uiginti sex: horæq; xii. Fere. n. tres dies occulit: atq; hos dies qdē ē spa-
ciū lucētis lunæ diebus adiciamus qbus pagrat signa quos uiginti q̄ttuor & horas uiginti cōputat: erit sūma dies qnq̄gita tres & horæ uiginti: quorū medietas diē ui-
ginti sex & horæ uiginti duæ. Hoc spaciū cogitauit Galenus mēsurā nō irrōnabili positiōi diēz cetricorū: qd' cū uideret dimidiū solū diēz qbus luna cū pmeat zodia cū/ tū a sole illuminat q̄si tū bis in se lunaris influxus p̄tates cōplecteret: & quæ. s. est a signis: & quæ a sole: quæz utraq; fieri cōmotione i morbis eēt uerissimile. Di-
ctus hic postea nūerus a posterioribus ex Galeni auctoritate mēlis medicinalissī
cut eū q ex diebus uigintinouē cōiūctiōissq; ex diebus uiginti sex/ horisq; duodecim manifestæ uisionis: q ex uigintiseptē & tertia diē pre pagratiōis mēsem uocāt. Ex hoc aut inuēto qd' uolebat Galenus assequēbat aduersus Archigenē. Nā si totus mēlis dies. xxvi. horæq; xxii. erūt ebdomadæ huius mēlis singulæ ex diebus sex horisq; decēseptē & dimidia pte horæ: q̄re medietas mēlis diē tredecim & horæ undecim

Nota ægi-
ptiorū sen-
tentia

Archige-
nes

Apponen-
sis

Mēlis me-
dicinalis
quis dicat

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

septimæ igitur diei naturalis primæ horæ usque ad decimam septimam/ad septimam quoque medicinalis mensis diem spectabunt. Proptereaque erunt cretice reliquum diei ad octavum medicinale diei pertinebit: decima quarta dies naturalis undecim tantum habebit primas horas ex postremis decimæ quartæ medicinalis: cuius antecedentes horæ. xiii. cum diei tertia die naturali computabunt. Tertia vero ebdomada medicinale cum sit ebdomada quæ libet dies: sex horarum decem & septem cum dimidia: patet terminari in uigesima die naturali: tamen quatuor horis & dimidia parte horæ superexcessibus: quæ in uigesimali primam referunt. Atque ita conficitur quod Galenus imprimis optabat: & cuius gratia hoc totum commentum fabricatus est: ut dies uigesima longe magis quam uigesima prior ebdomada consequenter ratione cretica putaretur. Hunc sibi gratis labore supersit Galenus. Neque enim oportuit tam satis ex mora pagrationis zodiaci dies. xx. cretica defecere: præsertim cum non neget ipse uigesimali quoque primam esse creticam: quoniam & plerumque in acutis morbis: Neque uero nos ista retulimus ut iter Archigenem Galenumque arbitraremur: præscriptum egredientes: sed ne cum referri dies creticos ad lunam non posse demonstraverimus: siue receptam a sole siue a signis uirtutem in ea consideremus: putaretur quod si non plene satisfecimus: quod mixtum quasi quedam influxum Galenus introduxisset: qui præcipue dies creticos excitaret. Non enim hoc ait Galenus forsitan fecit: aut si fecit facere tamen rationabiliter potuit. Nam si cum illo dicamus lunam in quadratis loco alicui primordiali signis & oppositis commotiones suscitare: rursumque cum quadrangulis & oppositis solis radiis illuminari: non possumus hos a Luna euentus expectare præterquam his temporibus: quibus altero illorum modorum se habet si de illis scilicet causis euentus expectat. Nam si utroque tempore parit tales effectus pro cuiusque temporis habitu & constellatione: credamus misceri utriusque constellationis uirtutem in eo tempore quo nulla illarum constellationum inuenitur: non alio argumento: quod tempus illud medietas sit summæ utriusque temporis simul connumerati: non scimus nos esse non sumus etiam inter & hores. Quare si Galenus in ebdomadis istius sui mensis medicinalis & eius medietate: uim istam excitatricem esse putat: non autem in ebdomadis aut medietate mensis quo uel a sole luna illuminatur/uel zodiaci signa percipit/inuenit nobis: cum uis illa excogitati mensis ad astrologicos nullos influxus redigi possit: hoc est nec ad quadrata uel opposita signa nec ad quadrangulares opposita uel lune cum sole figuratiões. Nam seruari consuetudinem horum uirtutem in eo tempore quo ista non sunt: nimis ut dixi absurdum & commentitium: nec quod defendere Galenum uoluerunt simulque creticos dies lune cursibus coaptare promissis stare potuerunt: sed nunc quod hoc: nunc illud tuentur: nunc utrumque simul: quærat. n. cur quartadecima dies cretica sit/ad lune cursus pagrationisque mensis se recipiat. Quomodo per eam diem ad opposita signa luna deueniat. hæc ratio parti mensis medicinalis quadrat. Si quidem ebdomada eius secunda in diem. xiii. naturale recedit: supersuntque ex ea horæ. xi. tamen ad quartadecimam pertinentes. Est. n. ut diximus ebdomada quælibet mensis Galeni dies: sex horarum decem & septem cum dimidia: quare dies decimatertia plus cretica erit decem quam quartadecima: cum illa horas tredecim creticas hæc tamen undecim habeat. hic ergo relicta uirtute mixtionis & factitii mensis/ad pagrata zodiaci spacia confugiet. Contra ut uigesimali die creticum faciant mensem Galeni non pagrationis utuntur. Sed & si quis ægrotet pridie quam Luna coeant habeatque diem septimam creticam: quomodo id erit ex influentia præteritis: tam a sole recepta: quam a signis: cum maximam partem eorum dies: sicuti non uiderit ita solari uirtute Luna nos non attigerit auctor ipso Galeno. Necessesse igitur hic quoque eos ad signa se convertere: quorum solus influxus ex quadrati uirtute creticam illi septimam diem fecerit. Mitto quod omnino factitius ille Galeni mensis nec naturæ

Prima rō

Secda rō

Tertia rō

naturæ moneta percussus. ita enim exordit quæstiones dñs Luna semper a sole obtegatur. Sed & mane quæque conspicitur priusquam sol exoriatur: & nespere eius dici nouaculæ facies: quod & expiètia indicat & testatur Alphraganus de spacio quoque lunaris motus ita determinat: quasi semper eodè passu moueret: non autem uelociore interdum tunc tardiore: quod in astronomicis supputationibus demonstrat. Habeat igitur sibi Galenus mētem quæ ne nobis importunius igerat cōcedamus illis quos maius dies esse creticos Archigenon repudiantes: eos ego nullis lunæ cursibus regi firmari aſſero. Siue accepta a sole/ siue a signis uirtutem æstimemus: nā ea quidē quæ a sole solida & naturalis (ut declarauimus) nec ad cā cretici dies p̄uolunt. non p̄uolunt nisi nos morbi semper in nouilunio aggrederentur: alioquin nec dici septimæ Luna dimidia: nec quattadecimæ plena rēdebunt in quibus quadrangularis & aduersa solis cōfigura: tio ciet humores. Restat ea quæ a signis. Hæc nec oī nulla ē/ ut sequētia declarabunt: si quæ foret ad creticos dies nullo mō spectabit. id quod ipsi dicunt. Nā si argutē: tantur ab expiètia die septima sit cōmotio. Rursusque quattadecimæ & p̄ hos dies in quodam t̄is est signis Luna uel in oppositis ex hac igitur signorum p̄mutatione illæ sequuntur cōmotiones. Nos cōtra sic die septima sit cōmotio rursusque quattadecimæ nec p̄ hos dies plerūque uel in quadratis est Luna locis uel oppositis. Nō igitur de hac signorum p̄mutatione cōmotio illa suscitatur: utra pars ueritibus nitatur alluptionibus nemini dubiū: cuius humores motus penitus nō ignotus. Nā cū inferiora p̄uolunt epicycli uelocius Luna fertur/ sexta die ad quadrata signa p̄uolunt: & decimatertia interdū ad opposita. Cū uero superiora tardius uel cū fertur/ nō priusquam die octaua uel nona quadrangulari sit loco. Quod si rēdeat ob hanc cām interdū illas quoque dies creticas fieri aliquid dicere: si cū lunæ cursus est tardus: tunc octaua uel nona die cōmouerent humores. Cū uero uelox sextæ uel medio quodam modo se hēret septima. Vex: nō hoc obseruatio doctus: sed usu frequenter euenit ut Luna quidē pigriore septima det iudicium interdū & sexta: cōp̄tatione uero differantur cōmotiones ad octauā & nonā. quod aduertentes plurimi medicos p̄negarunt hunc ordinem in morbis a natura seruatum: a lunariis cursibus dependere. Nec quæ aliter p̄dicuntur quicquid induxit quædam astrologica ratiō: uel auctoritas Galeni. Quæ tamen in hac ratiōne hēant ponderis: mox dicemus. Falso autem quidā ex Neocrōis hoc quoque Auicennā & Hippocrate optat: ut tradunt. Nā Hippocrate quidem nusquam super hoc uerbum. Sed hūc potius ordinem retulisse nixus ad numeros quos libenter obseruare natura solet: id quod Cellus Asclepiades quoque notarunt. Auicēna cū meminisset opionis referēis hæc ad lunā multa inquit in his dictis abiguitas. Tū quonē reiecitur cuius p̄seruatio ad medicū nō spectaret: quoniam illi potius cū p̄dicunt. Valeat igitur Galeni auctoritas apud nos ubi decernit quod dies cretici sint/ quoque pacto tractandus eger/ cū uel appareat uel p̄uolunt. Nā hoc medici offm̄ in quod p̄fessioe p̄cellēt Galenū necque dignū cū doctoribus cōsensu p̄bamus: & admiramur. At cū cā inuestigat eorū dicitur quod altioris hoc opus philo: nō modo p̄iudiciū: sed nec maioris testimonii loco solia fuerit Galeni. Quod si quod Moles Aegyptius & Auicēna/ magni uiri: magnique in medicina Galeni fautores tradunt/ plus ramis scia: relique quæ radicibus inhaerent. Sane rideat a dialecticis si nō loquuntur eius quæ syllogismos: & in phia tā saepe p̄terreū: & ualidissimas nō p̄sentit ratiō: tū cē natura ut philosophicū i eo iudiciū desideret a multis. Non potest igitur quoniam pacto ratiōne co: sup̄stite aia & immortalis cesset ab opere cerebro tū nō dissoluto/ sanguis se aut hac argui dicitur quoniam Platonici quidā: quoniam nate soluta sup̄stes natura nō cesset a nauigatione. Nec in: ta figura.

Alphraganus

Reflexio argumenti.

Falso opinionem Galeni a scribi Hyp. & Aui. Cellus. Asclepiades.

Galenum ab Auicēna & Mo: se egyptio derideri/ Inde et ab Auerroe priō priō rū Aristo.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

intelligit qd' a p'bis dem'at: uniuersales res: notiones ab intellectu tr'm n'ro cōprehēd' /
 nec a brutoz: ēt īgenioū tpis cognitōe qd' h'atit non ē tpis huius narrare. Neq; n.
 hic d' Galeni phia/ tr'm h'ac delibauimus quo Moseos & Auicēnā iudiciū sup' eo cō
 firmaremus: simulq; cauere ne cui illius auctoritas īponeret ī accipiēda sup' t'itōe.
 Nam ī hac ipsa de q' agit astrologia par' illū peritū/ tonaris motus supputatio do
 cet. Nec eū defendit aliter Apponēlis q' q' eius arate nōdū celestiu motuū rō ad li
 qdū fuerat explorata. Sit igit' illa fides ī medicina q'ra maxime esse potest: qd' ad do
 ētrinas alias attinet: cautius agēdū cū homine meminerimus. Examinandūq; dili
 gentius q' tradiderit/ an experiētiā/ an rationi/ an sentētiis cōsonent alioz. Et qdē q'
 de ceticis p'didit diebus ea parū rebus ipsis cōsentire p'bauimus: eadem nec rōnis
 habere colorē palam fiet īspiciētibz. Nam q' rō lunā cū ad signū ab eo loco q'rtū p
 uenerit uel septimū ī quo fuerit inuadente morbo suscinare ī humorib' agitationē.
 Galenus negat rōnē se dicturū: sed Aegyptioz p'cedit auctoritatē nos illi sextū suū
 de simplicibus medicinis librū ad memoriā reuocabimus. In quo delirii notat Ae
 gyptios: quoz quoq; cur apud nos uacillet auctoritas postremis duobus libris in
 notescet. Nūc illud dixerimus obseruari p' hos lunā cursus corporoz: mutatiōes fide
 liter ab Aegyptiis nō potuisse qbus nō erāt lūā cursus fideliter cōpertī. Primus. n.
Hyppar- Hypparcus ī Rhodo īsula certius illos obseruauit/ licet nō attigerit t'n ueritatē: cui
cus propius accessit deīde Ptole. q'q' Hyspanoz: rursū astronomoz: desyderiū nō īple
Rō Neo uerit. Neoterici rōnē excogitarūt nō mō nō cōsentientē ueritati/ sed nec positiōi quā
tericorū tuent' nec Galeni dictis q' sequunt'. Est aut' huiusmodi. Signa q'drata uel opposita
 cōtrarias h'nt q'litates. Q' uadrata uel utraq; uel agētes salte: ut Aries qdē a Cācro
 dissidet utraq; q'litate q'n Aries signū calidū & siccū: Cācer hūidū & frigidū: Taur'
 a Leone nō utraq; inā siccō cōueniūt: sed agēte q'litate discordat/ frigidō Tauro/ calī
 do Leone. Discordāt item signa opposita temp' altera qualitate saltem: tū decātātū
 dicūt ab astrologis quadrāgulas & diametras radiatiōes contrarias esse atq; pugnā
 tes. his positis ita colligūt/ cū puenerit Luna ad locū illis quā tenuit īuadēte mor
 bo inimicū/ cōsequi ut inter morbū atq; naturā pugna exoriat'ur. At nos suppositis
Aduer- quā dicūt ita eos alloquemur: cur ceticos dies Luna faciat hanc esse putatis cām
no rōnis q' n' si in Tauro/ uerbi gratia/ fuit cū naturā morbus occupauit: debet eū ad locū cō
 trariū uenerit cōtrariū effectū facere: faciet igitur ut natura cōtra morbū assurgat
 unde pugna & iudiciū ad alterutrā partē uictoriā declinantis: erit aut' in loco con
 trario cū puenerit ad Leonē uel ad Scorpionē: sed ad Leonē die septimo ueniet ad
 Scopiū quarto decimo. Per hos igitur dies bellicū canet morbo atq; naturā. Sed
 cur nō idē faciet die tertia ueniēs ad Gemios plus a Tauro Leonē discrepātes? Cur
 nō duodecima aut decimatertia ueniēs ad Librā/ cū q' rursus Taurus minus con
 sentit q' cū Scorpione? Cur nō decima quā subies Sagittariū dissidentē a Tauro/
 sicut Scorpūs dissidet atq; Leo? Scio qd' rōdebūt/ nō esse inter h'ac signa aspectus
 colligationē. sed nō alio aduci ego eos uolebā: nō ut istā aspectuū rōnē nullam esse
 obicerē qd' libro sexto sumus facturi. Sed ut o'nderemus ēt si sit aliq' / nō t'n deserui
 ppositē quæstioni. Nā illa qdē iter duos planetas obseruat. quoz radios nō putat
 ad cōplendū eū posse conuenire/ siue concordēt siue discordēt: nisi talibus inuicē libi
 interuallis configurent/ exagono/ trigono/ q'drangulāri/ atq; diametro. At uero hic
 Lunā planetis aliis nō cōfiguramus: sed id solū aduertimus ut ad locū cōtrariū de
 ferat illi quē prius occupabat. Quāq; aut' posita stellā in Geminis stellā positā īp
 Tauro

Tauro negabūt astrologi per aspectū colligatū nō tū hunc locū esse illi cōtrarium denegabūt. Quod si facit effectū primo cōtrariū Luna q̄ ad locū cōtrariā deuenit qualitatis: cur si in signo frigido & sicco morbum excitauit/ in calidis humidisq; collocata naturam aduersus morbū non excitauit? siue illud signū sextum siue secundū/ siue alio numero quē malueris cōputetur? Ridiculū hoc omnino/ nec qd ab homine dici possit ueritatē potius spectante q̄ defendente positionem. Quod si cōtendant in his aspectibus uim cōsistere: debent ex cōsequenti illud quoq; concedere/ Lunam cum ad tetragona signa peruenerit morbū confirmaturā: quoniam sicut quadrata signa discordāt/ ita trigona concordāt. Cur igitur si trigona signa sciunt naturā ex contraria qualitate ad signū ægritudinis/ eadē ratione trigona ex cōcordi morbū non excitabūt. Ad quā cū Luna undecima die fere deferatur/ erit undecima noxia statuēda: quā tamē a medicis inter salutare ceticas numeratur. Deniq; erit manifestissimū cōsideratū traditas ceticorū dieꝝ obseruationes a medicis ex lunæ motu rōnē h̄re nō posse: nā malas qdē cōmotiōes his fieri diebus dicitur: sexta: octaua: duodecima: decima: decima sexta: decima octaua. Reddāt horū rōnē ex luna si p̄tinā sexta qdē & octaua sæpius fieri bonas cōueniret ut dicebamus/ p̄uenire p̄ hos dies ad tetragona luna. Sed cur oīno male decima uel duodecima: quibus nō sit luna in locis aspectu aliquo cū ægritudinis signo colligatis? Cur salutaribus annuerant decima septima/ atq; trigesima? Sed & quā rō penes lunā q̄ter nos quosq; dies uim h̄re citra uigesimalū/ ultra uigesimalū/ septēnos nō q̄ternos ut uigesimalū septimū/ trigesimalū quattuor/ & q̄dragesimalū primum/ quē cū excelleris/ uigesimalū ceticici inueniant: ut sexagesimus & octuagesimus tū centesimus ac uigesimalus: eundē circuitū mēsiū & annorū: quā oīa sicuti nō h̄nt a luna cāmīta. nec h̄re p̄nt a sole/ nec ab alia quāq; cōstellatione: cū nō ille statis diebus statz quoq; uel similes uel cōcordes inueniant: sed uariāt mirū in modū. nec ordinē ullū seruant q̄ possit huic ordini rōdere in morborū cōmotiōibus a natura maxia ex pte custodita/ ut deperari liceat apponēsem q̄ malitiā sextæ diei quā Galenus cōparat tyrāno/ sicut septimā regi redigi ait posse/ ad hoc q̄ luna cursu uelociori ueniat ad tetragonū/ sui nimis imemor q̄ fieri salutare in septima die ægrotationes dixerat ob q̄dratū naturā: quā. i. morbi signo aduersaret? Quō igit nūc ex q̄drato quoq; malitiā sextæ reddidit rōnē? Patet igit h̄c oīa causas h̄re alias/ sed fefellit eos q̄ i septima die & q̄rtæ decima uidebat cōuenire: q̄q; nec ibi ut diximus cōuenit. Sed hūc p̄ septenariū p̄gressum/ uidemus alibi quoq; in naturæ opibus obseruātū/ ubi nulla suspiciō de lunæ motu uel solis/ in ipsis quoq; morborū p̄iodis. cū sicuti septimo die acutæ/ ita diuturnæ ut scribit Auicēna/ p̄ septimo mēse/ septimo anno q̄rtodecimo: uigesimo primo/ solent terminari. Nec p̄bo tamē qui sup̄stitiose numeros hic obseruāt sed ita naturæ dico cursus impleri plerūq; in rebus/ nō ob cōstellationes ad h̄c tēpora cōparentes (neq; n̄ reperiri) sed ob occultā p̄prietatē conditionemq; rerū illarū quibus ita plerūq; usu uenit. Sic. n̄ natura cōparatū uidemus: ut qd scribit ipse Galenus p̄ dies impares acuti morbi moueant. Qui uero lentiores diuturnioresq; per pares. Redige h̄c ad lunā: redige ad solem/ stellasq; si potes? Cur igitur cōmotiōne septima dies in acutis morbis ad tetragona signa per q̄ luna ferat referamus? cū nec illud p̄sertim sit p̄petuū/ sed & qdā ex iunioribus cōtra Galeni aliorūq; op̄inionē ad lunā cōfugietū hoc loquunt. Siq; luna posita in ariete decubat ceticā h̄re diē octauā debet q̄re tūc ad cancrū q̄dratū luna deueniat. Rōdēq; ita qdē sit

Vide p̄dendum errorem Petri Ap̄pon. cōsiliatoris Procel. sus naturæ per septenariōs Auicēna Galenus.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Galenus
Dies cre-
ticos si fi-
ant a cæ-
lo nō esse
imutabi-
les.

Ptolemæ-
us

Primus
modus.

Secūdus

debere hīc rōne motus lunarissed i septima fieri cōmotionē ppter naturā morbi qui acutus cū est/p ī pares mouet usq; ad diē q̄rtūdecimū. Postremo quæ de creticis diebus uere sunt obseruata a medicina/nō solū res astrologica firmat:sed infirmat:ut sit maximo argumēto corporis affectiōes a cāis nō depēdere:quas astrologi introducūt. Nā si status in his diebus ordo nō esset:sed nūc hāc qdē:nūc illa creticas rurūsq; inter creticas alia alio tpe noxia/salutaris inueniret: nulla nos ad inuestigādū cām admiratio suscitaret sola materiæ diuersitate mutabili nobis satisfaciens: sed cū certi dies nō semp sed plerūq; tamen cretici:& qdā plerūq; ad uitā:qdā ad mortē uidet hīc ordo cām desiderare certā raroq; mutabilē. Galenus hīc cōseq in cælestibus eē cām q̄ sūt corpa raro stabiliq; ordine se mouētia:qa pnt effectū ratū stabiliq; pducet. Mihi cōtra uidet hīc patere de cælestibus cām hīc nō ē nō posses qm si inde esset alias aliū cretici foret.nec qui apparet in eis ordo seruaret. Nam si Luna Marti Solū iūgeret citaret influxus cōmotionē: si Saturno tardaret. Sed & coitus luminariū diē morbi pxiē aīcedens foret inspiciedus: tūq; si dñs eius loci in quo coisset orientē teneret/cito fieret cōmotio: sero si occidētē: sed & sydera recto motu pcedētia uel i mobilibus signis posita ueloci: cōtra uel retrocedētia uel in fixis locata tardius morbo naturæq; bellicū canerēt: quæ nec cuiq; ægtorātū: q̄q; hīc dē cōstellatiōibus similiter cōueniret:sed aliter aliis pro gēituræ ipsorū cōditiōe.

Mitto figurā cuius angulos obseruādos præcipit Ptolemæus foelicibus/infœlicibus radiis deriuent: ut inde de morbo prænūciemus: qd qdam ignorātissimi credūt ad creticos dies ptinere. Quæ si oīa medici ab astrologis haberēt nō plerūq; quos uoluit ars medica:sed alias aliū forent cretici dies:Nec illud eēt statū:ut sexta dies tyranna crudelitate pimeret: septia regia benignitate liberaret. Sed & cōstellatiōibus noxiis septia:& salutaribus ē sexta nūeraret. Qd si eueniat iterdū nō a cælo esse dici debet ubi cām quærūt eius qd cū ordine:& fere semp cōtingit:sed i materia potius redigi debet ptiularēq; aliq; laborātis hoīs ppietate.

Caput XVII Periodos humorū ad sydes motus nō esse referendos

Ed nec periodos humorū in febribus credat quispiā ad sydes motus referendos: uti gratia exēpli bilis atra diebus duobus cesset/q̄rto suscite qm sub Saturno sit cuius motus aliis tradior. Nā qua rōne sanguis ad Iouem relatus ab astrologis iūgiter putrescit nulla pausa: cū non Iuppiter tñ omniū uelocissimus: qn potius si tēpus restitutiōis eximef omnium tardissimus post Saturnū. Cur itē motus rubræ bilis ascriptus Marti: paulo leguior atræ motu: cessat enim sex horis minus. cum ille oris octo & q̄draginta ipse sex & triginta sopiatur: multo aut Saturno uelocior stella Martis. Præterea decretū est astrologorū opa stellarū tardi motus quo tardiora sunt eo magis esse diuturna: cum igif si pituita motus eius redit q̄ rubræ bilis. nam ille post sex horas: hic post sex atq; triginta: qm Lunæ motus excitās pituitā uelocior motu Martis colerā excitante. Cur inq; si hoc uerū nō diuturnius afficit agitatio coleræ q̄ pituitæ: seu illa horis tñ duodecim: hic aut decē & octo. Debēt enī (si stamus in præceptis astrologorū) diuturniora esse opa Martis q̄ Lunæ: siqdem huius uelociora q̄ illius. Quod si rursus hos oēs periodos ad Lunā solā uolumus referre: utpote prædominātē in oēs humores hæsitabit nihil minus astrologica ratio cui nitunt. Nā pituita inquit qm Lunæ aquæq; cōgnatione aquarū fere motū imitat ille fluūt & refluūt mora media intercidentes: sed exigua q̄lis inter rectos motus necessariō cadit. Sic pituita sex tñ horas integras relinqt.

LIBER TERTIVS

relinq̃t. Vex potuit sanguini magis h̃c cōuēire/cuius sicut aqua cōtinuus aētus inuenit̃ in qua morula accessum dirimēs a recessu nō bene sex horarū r̃ndet interuallo:quo totus ipse uel fluxus agit̃ uel refluxus. At in sanguine maior poterit ēē similitudo cuius motū intercipi in sētibilibus morulis ipsi nō pnegāt assertores huius opinionis. Sed reliqua psequamur. Atra inquiunt bilis qm̃ a natura plurimū aqua discordat/ita contrario pituita modo mouetur plurimū. I. cessans ad dierum usq; duorū integritatē. Sed mihi quidē uidetur plus aquā habere cum terra cōmunionis q̃ cū igne siue locū aduertat siue qualitātē siue motū: quibus nulla alia pōt cōditio prapōderare. Erit igit̃ idem iudiciū de humoribus ad elementa relatisur magis a pituita motu diuersus esse debeat motus rubre q̃ atrae bilis. Verum nec illustriū ueterūq; medicorū quisquā ad has causas circuitū febrīū rettulit. Primus hoc tentauit Petrus Apponensis homo cōgerere plura natus quā digere: quem quidem indoctiores ubi nugatur magis ibi soliti impensius admirari.

Pici opio

Qualis
Petrus
Appo.

Caput XVIII. Infelicitatē octimestris ptus Saturno nō ēē ascribēdā.

D Vm tractamus h̃c uenit in mētē solere astrologos infelicitatē octimestris partus ascribere Saturno: de quo dicendū hoc loco: sed breuiter est: ne nō redarguta uideat̃ nos cogere ut uel iūti cōcedamus hostilissimorū syderū radiū non apprehēdi. Q̃d ut uolēs cōcedo: ita non illud uolēs ideo apprehendi nos ab illis ut teneamur q̃ppe illabi de cālo ita sentiā ut non purē ab eo nos xiū q̃cūq; puenire. Sūma igit̃ h̃c est/ fallunt̃ astrologi si credūt ideo natos octauo mēse non uiuere: q̃a singulis uterī gerēdi mēsibus/ singulī planetae praesint. & ppter ea q̃ primo/ idem octauo mēsi Saturnus dñet/ planeta frigidus & siccus hoc ē q̃li-
tatibus uitae contrarius. primū. n. & illa p manus traditae planetae dñandi uices rōnē nō hñt ut alibi suo loco dicet̃: & q̃ octimestris partus non uiuat oīno rōnē aliā hēt. Sūt q̃ opinent̃ foetū septimo mēse conari ut egrediat̃/ & in conatu laedi: q̃ si octauo exiit ut pote nōdū restitūtū suae incolumitati/ uiuacē esse nō soleres sed Hippocrati potius accedo q̃ tractatu quē scribit de octimestri partu cām cur plerūq; non uiuat/ h̃c esse ait q̃ eo mense difficilis sit uterī gestatio. Tūc. n. grauius se h̃re praegnantēs: & in matrice nescio quae pati grauiā & incōmoda: & si pariant duplici labore oppressas & partus & aegritudis/ infirmissimas. fieri: uñ necessario ipse quoq; foetus imbecillior factus/ raro diu uiuat. Attestat̃ huic sententiā q̃ si quae inueniunt̃ uegetiores ualidioresq; foeminae solēt octauo etiā mēse parere uicturos q̃les in Hispania inueniri scribit Auicēna & Aristoteles in Aegypto. Verba ipsa Hippocratis sup̃ hac re Graeca subieci: ne qm̃ liber hic uulgo non habetur fictū crederetur a nobis n̄ p̄p̄. ok. T̄. αμνιου γατος ιν φλως & quae sequuntur.

Causa (q̃
praebent
astrono
mi) p par
tu octime
stre
Hippo.

Auicenna
Aristote.

Cap. XIX. Cur nautae/medici/agricolae/uera sepius pdicāt q̃ astrologi.

Ria fere erāt in illa secūda astrologorū ratiocinatione obiectamēta: primū a mutationibus iseriorū ex Solis Lunaeq; cursibus unde colligebā: & actionē i nos syderū aliorū: & mutationē rerū aliarū ab illis esse cōiectādā. Secundum testimonio bonarū artū medicinae/agriculturae/nauigationis: quae suis opibus astrologicas adhibēt obseruationes. Et hox̃ ita utrūq; reieciimus ut hisdem telis eos repūgeremus/ oñdentes ut paulo ante dicebamus: ex opibus Solis & Lunae: & ex illarū artū obseruationibus/ potius colligi qd negant̃ q̃ affirmāt. Restat tertium q̃ ab earundē artificum uulgi ipsius praedictionibus sumebat̃: quasi nimis essemus iniqui: q̃ nullā futurorū praecognitionē cōcederemus astrologis totius cāli

DSITPVTAIONVM ADVERSVS ASTRO.

peritis q̄ rudia magisteria: & de populo quis interdū etiā assequatur ita multa de pluuiis/de ægritudinibus/ de pecoribus/de ānona quotidie prædici uulgo cū eue- tus fide uidemus. Cur non igit̄ inquirūt q̄ cælestes causas exploratiuſ norūt: & illa rectius: & alia poterūt secretia prædicere: hoc est q̄ in præsentia nobis diluendum est: imo ut cōsueuimus reiiciendū in eos qđ apte nullo negotio breuiter expedie- mus. Nā si uera prædicunt̄ ab illis nulla habita tñ rōne præceptorū astrologiæ: q̄s nō dixerit aut leuē esse cōiecturā: esse illa quæ omittūt/quæ ignorāt: non necessa- ria: sed supflua: non secretiora/ sed falsiora: non dogmata/ sed figmenta. At falluntur aliqui inq̄t Ptolemæus q̄ astrologica nesciūt: qđ q̄ astrologi sapius. Conficit̄ igit̄ ut astrologi minus astrologica teneāt/ q̄ astrologi nō sunt. Neq̄. n. pōt hoc dene- gari/ magis ad fidē rñdere q̄ dicūt medici de ægris/ agricolæ de ānona/ nautici dē tē- pestatibus/ pastores de pecoribus/ q̄ de hisdē rebus ab astrologis p̄dicūt. Ratio statim i p̄mptu ē: qñqđ astrologus signa respicit q̄ nō sunt signa: cās speculat̄ q̄ nō sunt causæ: p̄p̄ea fallit̄. Respicit. n. cælestem dispōnē q̄ cā tñ uniuersalis non efficit uarietate i ferioꝝ nisi p̄ materiæ cōditiōe causarūq̄ efficiētū i ferioꝝ. Tamē nec cæ- rū nō rōes leſtis illa dispō q̄ repicit̄ sed ficta ab eo i cælo dispō p̄ uanissimas regulas & cōmē- sed fablas titias: nō natura/ sed arbitrio cōstās astrologorū: siqđ ut demonstrabimus nō homi- imagina- nū ille p̄r & deoꝝ deus i cælo fecit imagines/ signa/ partes/ antilia/ dodecathemoria/ tionelq̄cē domus/ & hmōi/ alia q̄bus utunt̄: Sed i cælo mentitus hæc ē hominū deceptor/ & fictas con- deoꝝ iſamator astrologus. Propterea q̄ nihil mirū si nullā rē futurā certa rōne p̄no- cluditur scere ista ars. pōt. Artifices aut̄ quos momorauimus ueris & naturalibus p̄p̄riisq̄ ac p̄ximis causis i dīciisq̄ nitunt̄: & ideo raro excidūt a ueritate. sed ueris p̄ſensio- bus futuroꝝ: & fidē suis methodis faciūt: & cū p̄uentu bonaq̄ fœlicitate suas artes exercēt: Legelibros p̄noſticoꝝ Hippocratis: nūq̄ illum iuenies ægri statū futurū inter sydera q̄rere ut q̄ sciret hæc magis ex lotio q̄ri q̄ ex astro & de pulſu uenarū/ q̄ de motu sphærarū certius p̄cognoſci. Periti gubernatores nō ex Ioue/ Saturno/ Ve- artificum nere/ Marte/ Mercurio/ præuidēt tempeſtates: sed de nube/ de uentis/ de omni aeris obserua- cōditiōe: atq̄ eoꝝ hæc solers disciplina expimentis ubiq̄ cōfirmata: de spiraculo- tiones po- tenuissimi flatūs: de nubecula uix cōſpicua tēpeſtatē iſtelligit iminentē/ cuius nula- tius ſcīa di- lum præſagium/ nullū signum adhuc patebat oculis aliorum. Nec solū uenturam ci dñt quā intelligant̄ sed qua parte futurum ut excitetur/ quomodo declinari/ quomodo fu- eorū ina- perari poſſit ad quæ ſapientia omnis astrologorum prorsus caligabit. Sic poſtorea nia mētis agricolæ: & iplum ſæpe uulguſ ineruditum/ ſtatim aeris præcognoſcūt: non a ſtel- figmenta lis sed ab aeris iplius diſpoſitione: atque his quæ in ſublīmi iſpreſſionibus fiunt: nā (ut ait quare raro fallunt̄ aerem. ſ. ex aere: ſicut medici ægrum ex ægro præiudicātes: hoc Ariſ. p̄ſto eſt ex propriis principiis: nō quod faciūt astrologi ex remotis & communibus uni- metha.) uerſalibus: imo/ quod peius eſt/ fictis imaginariis fabulolis. Quare nemo putet fu- expientia turam agricolationem meliorem medicinam efficaciorē/ nauigationem tutiorē: artē p̄cre ſi tractentur hæc ab hominibus astrologica percallentibus & obſeruantibus. Quī at: in expi hæc potius tabes & abolitio foret illarum artium: dum a certis regulis ad incertas: entia ca- a ueris ad cōmētitiās enocarentur: & permixtionem falſorum dogmatum omnis ſum. iam compertī experimētī ſoliditas/ ueritaſq̄ labefactaret̄. id quod nōdū rōnibus in- tellectis q̄bus astrologiæ uanitas innotēſcit/ ex eo p̄ſuaderi ſatis pōt qđ inter ini- tia opis diximus: ſummos earū artium magiſtros: & in illis tractandis apprime fœlie- ces/ nō mō adhibuiſſe ſuis opibus astrologicas obſeruatiōes sed eas: uel cōtēpſiſſe/ uel etiam

LIBER TERTIVS.

Del et cōfutare. Columella quē alibi quoq; citauimus illarū rei rusticę scriptor exa-
 ctissimus/quo loco traditurus est pręcepta temporū obseruādoq; meminit suarū lu-
 cubrationis aduersus astrologos: & uerā inq; hęc quę nos pingui Minerua tracta-
 uimus: falsa uero quę imprudētissime Chaldaei pollicent: alibi quoq; a nobis cōfu-
 tata: q̄re colligēti sic Ptolemæo multa pręuidēt de statu aeris agricolores: igit nos
 plura certioraq; q̄to illis cęlestiū rerū cognitione p̄stamus: negabit Columella esse
 in cōsecutione ueritatē: qm̄. s. hoc astrologicū sape quo agricolis pręstant nō est sa-
 pere/ sed desipere: hoc est nō plura q̄ illi sciūt: sed plura fingūt magnitudine rerū circa
 quę mentiunt p̄fessionis ludibriū prętegentes: quā indubie cū aliis honestissimo
 loco uita recepisset/ si tā bōas artes/ tā necessarias: agricolationē: medicinā: nauiga-
 toriā redderet meliores: sed deprehēsa sępius uanitas & fallacia a prudētissimis le-
 gūlatoribus eos coegit ut seuerissimis interdictionibus illā ciuitatibus eliminaret:
 ut priō libro declarātū a nobis ne simul & bonas & mēres & artes occultissimis suis
 uenenis inficeret: quę q̄tū ab gregariis his quas dictabamus artibus in futurorum
 pręsensione uincat: uel hinc inotescat q; inter nauticos & agricolas/ & pastores/ de
 eorum pronosticis mire cōuenit: inter astrologos nīhil adeo ut nīhil dubitet Aboa
 far iter capere non petasatus: quo die Ptol. aquarum eluuiem denunciauerit.

Facete di-
ctum

Caput XX. Non omnia quę ab astrologis prędicuntur de primis qua-
 litatibus dependere.

EXcutere iam uolumus q̄ de primis possint q̄litatibus depēdere: qm̄ id ter-
 tia astrologorū rō exposcere uidebat: & Ptol. nō alia uia quęcūq; sunt fie-
 ri p̄bat a syderibus qd̄ apotelesmatici eius libri declarāt: & astrologi oēs
 huc se semp recipiūt quotiēs aut nīhil supstitiose dici a se defendūt: quodq; per na-
 turę uestigia non pcedat: aut nīhil rursus cuius reddi manifesta rō non possit: Fere
 enim ad has cōfugiūt q̄litates quotiēs cur hęc Iuppiter: illa Saturnus: alia alius fa-
 ciat planetarū: interrogant: in quo illos & sibi & ueritatē parē consona loqui parte
 opis ea monstrabit qua rōnes astrologici dogmatis refellunt/ frustra uero p̄fugiū
 hoc illos sibi parare pręter ea quę diximus multa quoq; declarāt: inter quę illud
 primū occurrit futurū ut in fati sortitione plus anni tempus faciat quo q̄s nascat: q̄
 quāuis alia diuersitas cōstellationis si qdē plus quoq; facit ad intentionem remissio-
 nemq; primarū q̄litatū: q̄ quāuis alia uel positio syderū/ uel mixtura radiorū: Adeo
 semp æstiu dies hybernis calidiores etiā si q̄trum uis æstate rigeat torpeatq; Satur-
 nus. Cōtrā semp æstiuis hybernū frigidiores etiā cū ardet Mars: mediocq; furit flā-
 matus olympo. Qd̄ si fati d̄ria oritur frigore & calore siccitate & humiditate plus
 minūq; uigētibus: Sequit̄ oīo dānatos etiā semper frigidō fato q̄cūq; nati hyeme
 fuerint prę his q̄ nati fuerint p̄ æstatem pręsertim si (qd̄ illis est necessario defenz-
 dendū) plus hęc aeris sic affecti cęlitus q̄litem q̄ seminis & materię p̄ximę cōdi-
 tionē sequunt. Pręterea si tuel hoc Ptolemæus qd̄ ē illi pro fundo naturalis astro-
 logiæ/ ut p̄ primas q̄litates reliq̄ faciāt radii planetarū: nō debet in hoīum genituris
 aut mores aut fortunā aliūde uaticinari/ q̄ ex ea cōstellatiōe quę corporis habitum
 facit atq; demonstrat: q̄n hęc oīa cōsequant. Et pariter i uniuersalibus uaticiniis una
 erit res inspiciēda/ q̄s futurus aeris status: hoc inspecto reliq̄ patefient. Siquidē pro
 caloris & frigoris/ pro siccitatis humiditatisq; mō cętera disponunt. At nō ita uel
 alii uel ipse Ptolemæus/ cū sape quę de moribus in priuata genesi: quę de fortui-
 nis calibus dicūt/ nomine corporis tēpamēto rōndēt ea rōne qua solēt ad hos cętera

Prima rō

Secda rō

DISPVATIONVM ADVERSVS ASTRO.

referri. Nec q̄ de tēpestatibus āni totius his cōgruēt quā de moribus/de pestilētia de ānona de bellis p̄nūciabūt: q̄re. s. a diuersissimis ista cōstellationibus inuestigāt qd̄ legēti tū astrologicos libros: tū astrologorū uaticinia haud difficile cōstabit. Nō igr̄ suę sup̄stitioni faciē aut prētēdāt honestamētūq; methodi naturalis: ut eatenus se subūcere res hūanas syderibus dicāt q̄tenus aeris corpisq; dispositio i q̄litatibus primis a cālo depēdet. Nā hoc qd̄ ē ingrediēs artē asserēq; eā q̄li possibīle dixit Ptolemæus: sed in p̄cessu explicatūq; dogmatū nec obseruauit/nec potuit saluis p̄fessionis iuribus obseruare. Alioqn̄ qd̄ dicebam paucis cōstaret astrologia: cui t̄m de aeris dispōne & habitu corporū foret dicendū. Reliqua ex his paucissimis datis regulis quiuis e medio sibi coniectaret. Sed & innumera sunt in Ptolemæi libris & aliorū quā de materiā qualitātibus primis originem ducere nullo modo p̄nt.

Caput XXI. Nec noxas elementorū: nec damna nr̄orū corporū eē a cālo.

His: quā modo diximus illud facile reiici pōt qd̄ tertio loco ad astrologiā asseritionem supra in medium afferebat: Nam cū dicis si mutationes aeris a syderibus: igitur & pestilentia cataclismi & exustiones/ & caritas annonæ. Negamus: neq; n. lequīs: immo hæc qui dicis: qd̄ sit cālū ignorat: nā quid aliud ipsum in natura tota corporea/ q̄ in particulari quolibet corpore ipsa uis continens totum ne diffuat/ ne dissoluat. Qd̄ cor in aīali fons uirtutis illius q̄ seruatur integritas ordoq; mixtura/ & membrorū inuadentiū iniuria p̄pulsat: sciat igit̄ qui excessus elementorū: unde incēdia & cathaclismus cōtingit: Vnde caritas morbi ac pestilentia/ cālo refert accepta: non aliter errare/ q̄ qui nr̄i corporis morbos/ uicia/ caulationes/ in ipsam regentē corpus naturę refert potestatem: cuius est illa curare nō facere/ lopire nō excitare. Quā si sunt uera patet aliud. Itē esse q̄litates primas/ aliud q̄litarum primarū recessus & detrimenta cālitus fieri/ nisi negemus aliud esse iura & magistratus oēs ciuitatis/ aliud qd̄ in illis delinquit ope boni principis originē trahere. Vt igit̄ philosophus dederit quicq; est in elemētis ordinariū & naturale auctore h̄re cālū: nescio t̄n qua rōne sit concessurus etiā inde esse q̄ deficiūt/ q̄ natura p̄scripto & legibus uariāt/ cū sit potius illud philosophorū dogma q̄ elementa maneāt intra fines & suo iure contenta negotiū mūdo nō faceant a cālesti esse natura regente & moderāte fluxibilem & erraticū numerū res corruptibiliū.

Obiectio Sed inq̄es qn̄ mihi concesseris alias stellas facere frigiditatē/ alias caliditatē: nōne sequit̄ illud? Vt frigidis stellis p̄dominantibus/ elementa frigida inualescāt: calidis calida: Qd̄ si dicis nō eueniat etiā ut cōcursu magno frigidarū cōstellationum

Prima responsio frigiditas ita aquarū exuberet: ut eluisionibus terra mergatur. Contra calidis ualde potētibus/ fiant exustiones. Facilis r̄sio nec una t̄m primū de dominatu planetarū

Secunda. atq; signorū: quā finxere astrologi: ut falsa sint postea demonstrabitur. Quid inq̄ ita planeta quisq; imperabit cālo: ut in hoc mundo p̄digiosa p̄ducat p̄sertim mala?

Tertia. Cum cāli opus ex omniū luminū cōspiratione dissulcet: ita tota illa superior semper tēperat armonia: ut sicut in ipsa omnia cōsonāt: ita per eā nihil dissonet unq; in inferiori mūdo: in quo quoties in cōcinnū asperū/ discors audis/ ad tactum cāli ne referatur: sed ad quattuor istas chordas citharæ sublunaris quā de inordinata materia impuraq; cōtacta cālesti plectro ad numerū illas semp cōcordiāq; mouente/ contumaces interdū inueniunt. Post hæc subtilius cōsiderandum est/ si p̄fecta uariis elementis uaria sydera sunt: ideo esse p̄fecta ut perficiant elementa ipsa. Quare erit quodlibet elementum tacto p̄fectius: q̄to p̄ses stella fuerit potētiori q̄ si per sectio partiū

LIBER TERTIVS

fectio partiū pfectioni totius nō repugnabit immo cū toto partes labefactant: non pertinebit ad elemētī perfectionē: ut natura trāsgrediēs ordinem occupet cætera. Sed tūc erit perfectum cū ab ordine cursuq; naturæ nihil deflexerit: ita quo certe de flectere tā pōt excedendo q̄ deficiendo. Quo circa si præsit igni Mars/ q̄nquidē in subiectā qualitātē fieri nihil cōuenit a stella: qđ ordini bono naturæq; legibus non cōsentiat: nō minus compescere tumultuantē/ quam suscitare torpentē cælestis præfecturæ officium fuerit. Potest igit id cōcedi ut sint q̄ttuor primæ q̄litates a cælo: nec tamē eorum dicta/ trāsgressiones/ tumultus a cælo sint: sed a materiæ motibus inordinatis/ cælestis disciplinæ legibus usq; quaq; nō obsequentis: Vt propterea credam nec Platonē/ in Timæo nec Aristotē/ in Meteoris istas elemētorum tyrānides tēporarias/ ad constellationum uim ullā unq̄ rettulisse. Cōstat aut & dictis non modo noxas elemētorū: sed & eadē rōne dāna corporū nōrū/ cæterorūq; animantiū in cælo causas nō habere. Quod qđē & potissimū inter omnia corpora/ & ordinis & beneficentiæ titulis insigne/ nece debet efficere/ quæ sunt opera potius tumultuantis materiæ uel deficientis: quare qđ de elementis diximus: licet de humoribus itidem dicere in nostro corpore illis respondentibus: si præest atra bīli Saturnus: Mars rubræ: alius sanguini/ pituitæ alius: nō aliud magis horum planetarū opus/ q̄ frenare has qualitates & continere sub cōcinnā uitæ dispositionē. Nec cum præpotens erit Saturnus suscitabitur atra bīlis: ut reliquos perdat/ totumq; labefactet: sed ordinatius/ cōpositius/ melius se habebit. Idem de rubra dicendum cum regnauerit Mars quandoq; dem illorū radii/ & natura sua benefici sint/ ac salutare: nec agūt instar ignis: sed quemadmodū calor insitus nobis uegetalis/ animæ manu recte operatur ad finem certum pro salute uiuentis: ita lumina illa uitalia intimæ mētis suæ animi organa/ nō ad pernitiē unq̄: sed ad cōmodū corporū subditōrū & beneficentiā agunt/ Saturnus in atrā bilem (siquidē illi præest) nihil unq̄ nō ordinatū: nō uiuificū influet: quare nō excitabit illam ad exitiū aīalissē sed moderabit ad conseruationem. Nec habebunt a stellis suis humores/ cū illæ præualuerint/ quo magis & uiolentius agant: sed quo moderatius atq; uiuatius. Nunq̄ mors a cælo: sed a materia cum uitio proprio/ quæq; q̄litas ita degenerauerit ut præfecti lyderis disciplinam non sustineat: sed uel euagetur immodica uel remissa deficiat. At nostri diuinatores qui se cæli sicut interpretes ita patronos & defensores faciūt: non tā morbos irritatu nimio primarū q̄litatū: sed & uitia ipsa cæcitatem/ surditatē referunt ad stellas: & quod est detestabilius etiā ipsa monstra: quo nihil dici/ nihil cogitari potest absurdius. nā qđ aliud monstra q̄ peccata naturæ? Hæc aut nemo unq̄ philosophus rettulit ad efficientē causam præsertim indeficientē omnes ad materiam. Nec ita quisq; delirauit/ ut diceret monstrificos partus culpa fieri uirtutis informātis. Quæ. s. dei acta manu nihil delinquant/ sed accusant materiam situ uel quāritate/ uel qualitate/ male formabilem & opifici suo contumacem atq; rebellem. At longe maior insania cæli uirtutē damnare q̄ seminis. Quæ tanto minus errare pōt atq; deficere q̄ro ipsa natura potētior/ & domina & artifice iunctior/ a quo nō aliter q̄ p̄ ipsum ista seminaria uirtus inferior regitur atq; format. Nimis igit q̄ absurdum putare cælestium motus & configurationes (si modo uariant istæ cōfigurationes efficiētiam planetarum aliter unq̄ ire atq; componi: q̄ naturalis tenor & cursus exigit ordinatus rerū inferiorū. aliqñ naturæ iste ordo cuius trāsgresso mōstrū ubinā sedet? ubinam habet originē? si nō hæc in cælo? aut quomodo suā sapis uocē audiūt? quorum ma-

Plato.

Aristote.

Dāna nostrorū corporū in cælo causas nō habere

Mors non est a cælo

Nā & cū etū Mediorū cōciliū mōstri ficos prus nō nili ex aliquo nature impedito cōtingere affirmat.

lam/inordinatā nō naturalē/cuius origo uitū & infirmitas/ primis ascribunt natu-
 Quippe rā cāis oīum optimis/ordinatissimis/& potētissimis. Vere ergo dixit Auer. qui cre-
 nō astrolo diderit. Martē aut sidus aliud quoquō dispositū nocere corporibus/ aliena credere
 gia tm sed ab oī pbia. Sed ita ē certe nulla p̄fessio cālo magis iniuria astrologica sup̄stitione:
 oēs ma- quā q̄cqd a nobis sit prāter rōnē culpa uolūtatis q̄cqd in materia euenit prāter or-
 the.ab dinem uicio temeritatis/labilisq; materiā: id totum syderibus ambig; imputare: nec
 auerroe putat illorum saluā dignitatem: si non illis indignissima quāq; accepta referantur.
 sp̄derisā
 sunt.

Caput XXII. Ingeniorū & morū uarietate nō oīno pēdere a primis q̄litatibus.
 Erūenimvero si nō faciūt sydera malas corporū affectiones ipsas saltē cor-
 porū faciūt diuersitates: nō morbosas non uiciosas: non causarias: sed intra
 fines itegritatisq; naturā media inter se tēpamētī rōne distantes. Sequens

.n. hoc ut oīno ut si primarū quattuor qualitatū sydera sunt auctores: ut. la Satur-
 no nascantur siue cōcipiant corpora sicciora & frigidiora/calidiora sub Martibus/
 midiora sub Venere: atq; ita de reliquis: quā temperamētī diuersitatem solet diuer-
 sitas ingeniorū & affectionū animi cōlequi: nō q̄bus cogamur: sed q̄bus irriterur.
 Sed hic postea locus latius p̄tractabitur. Illud aut uideamus: an ingeniorū & morū
 hinc nasci dissimilitudo possit. Nā ut aliquo modo uerū falsum tm aliqua ex parte.
 Cōlequit. n. q̄litatū in corpore prepotentiū modus quoq; nō nihil affectionū/ ut p̄-
 niores ad iram bilis efferuescens segnes p̄uitas: sanguis hilariores: tristes atra bilis
 efficiat. Sed hōc oppido q̄ generale nec euidentiā semp r̄ndet: nec satisfacit oculis
 tionibus q̄buldā/ & maxime p̄priis ingeniorū cōditionibus. Dixi nō semp euidentiā
 respondere/ quoniā est interdū inuenire hoīes temperamento corporis q̄ simillimos:
 studiis tamen nō quā fecit electios: sed naturā p̄pensio dissimillimos: Vidi ego sub
 uirginea facie ferinā immanitatem: sub truci uultu & aspernabili: mitem & amabi-
 lem mansuetudine: Alios frōtis gratia/orisq; uenustate: latitiā perpetuam p̄sefe-
 rētes/ intrus astutare moeroribus: & sibi esse fastidio. Alios quos tu iudices plane Sa-
 turni esse m̄cipia hilaritatibus atq; facetiis omnia serenare/ quā possunt alias a pri-
 mis qualitatibus uires germina cōlequi cōlensu fere philosophorū: hoc est quā nec
 primā illā quattuor aut filiarū aut appendices sunt. Ad quas etiam multa referri pla-
 ne non posse q̄. de morū diuersitate uaticinant astrologi paulo post declarabimus.

Caput XXIII. Neq; bella neq; externa a primis qualitatibus pēdere.

Illud uero nimis ridiculum si possunt sydera facere frigus aestū aliaq; q̄lita-
 tates: posse etiā bella/ seditiones: posse urbes euertere/ sp̄iaq; p̄mutare. Nec
 minus positioni ridicula ratio. Nā excitata inquirunt bili incorporibus re-
 gū & principium aestu animi flagrātore fiant auidiores iniuriā uel reponēdā uel
 inferēdā: O beatā Italiā & p̄petua pace florentē: si pituitolos habere tibi principes
 liceat/ magnū hoc bonū atq; diuinum paruo cōstare potest: unciola una lecti phar-
 maci bilē educētis si rite principibus diuidat; his qui magis bellicosi totum nobis
 pacabit orbē. Hāc quis cōfuter potiusq; irrideat; quasi hāc demū bellorū cā quasi
 ne magis auaritia q̄ ira: nō cupidō: non occasio sp̄elue potiundi: Non similitates &
 odia quā sunt apud astrologos a Saturno potiusq; a Marte. Nō interdū amor ipse
 iustitiā bella sulcitant atq; tumultus: quasi nō sapius sit aīus regum pro bile deus.
 nunc bonos exercens ad uirtutē. nūc puniens malos ministerio saepe malorū quos
 ille carnifices in mundanda repu. & quasi uisibiles dāmones habet. Verū hic quā
 uis despicula dicunt astrologi uidentur tamen aliquid dicere. At externa quā pro
 nostris

Ex forma
 saepe erro
 re cōcipi

Bellorum
 causā

Externa

LIBER TERTIVS.

nostris humoribus nihilo variant: quomodo referet ad istas quattuor qualitates: exilia: dignitates: diuitias: egestates: liberos: uxores: amicos: inimicos: habent inquit Ptol. affinitate cum animo & corpore: cum animo quidem: honor & dignitas: cum corpore Ptol. uxor atque diuitiae. Quare ista affinitas o Ptolemeus: ut fortuita haec a corpore con- Quastio ditione sequantur: An quod soletis dicere: si quae Martis influxus efficit biliosum/eide Solutio. & uulnera & uiolentam mortem infligit: quoniam bilis ardor ad rixas incitet atque ad arma inter quae mors ipsa familiariter habitat. Verum solet a nobis id maxime syderum opus existimari: cum homo mitis: in ocio degens nulli contumeliosus: in picula tantum: in gladiis: in inimicitias. fatali ui quadam trahitur: quasi nolens: pariter bellicosus homo crabronum: ut dicitur irritator: Cofutatio plenus die: quillatus domi obeat iter suos. Cur igitur ille martio calore destitutus gladio tantum appetit: quod est opus Martis: hic in pace moritur: quoniam Marte fere ipse calidior: Praeterea possint homines quaedam non nihil preferre commercii cum his qui intra nos sunt: quare ad habitum corporis referantur: illa quae ratione diuina corporis atque consequentur: uxor diuitiae: dignitates: & quae hoc genere alia sunt: praefecto ne somnare quidem hoc licet. Quapropter & ipse Ptol. primo capite libri Apotelesmatico: ubi suam struit rationem de syderum efflu- Ptolemaeus ciencia: non aliud colligit quam quod aliquo modo consequens erit corporis. scilicet atque a quatenus haeret corpori: diuersitate ab astris puenire: De fortuitis rebus nihil adiacit eo loco: Ita enim scribit: poterit igitur dicere quis quocumque tempore status aetheris nos aeris sit futurus. Sed & proprium cuiuslibet hominis habitum & temperamentum intelliget ducto de statu aeris argumento cum formabatur. Quare dicere poterit quae corpus: & quae animum fortiretur. Tunc quo successu temporis se habebit: prauides. scilicet futura aeris disponere tali temperatura corpori conuenientem: facere ad eius incolumitatem: uel dissonantem occasionem dare morbi & aegritudinis. Haec ibi Ptol. in quibus quae admodum appetit nulla mentio super externis. Mox uero proximo capite ubi iterat dicta necitque sequentibus: exteriora et adiacit quasi de illis quoque probasset: forte falli putans posse lectorem cui iam ratio excidisset: ex qua illud deduci comprobarique dicebat. Quare si dederimus Ptolemaeo mutari materiae primae affectiones: humiditatis & siccitatis: frigoris: & caloris: pro conditione statumque syderum: minime tamen concessuri sumus esse sydera diuersos hominum uariantia casus.

Caput XXIII. Occultas uires caelestibus non inesse per quas occultas inferiorum rerum proprietates producant: sed calorem tantum lumenque uiuificum.

Restat discutiendum an praeter electricam uim qualitatibus istarum occultiores in syderibus uires eminentioresque sint per quas facere multa possint quae per primas illas qualitates facere non possunt: sicut sua quadam proprietate magnes ferrum trahit: praeterea caducis opitulatur: & aliis rebus sunt aliae potestates ipsis materiae primae affectionibus & nobiliores & efficaciores. Hoc ratio quarta concedere debet asserens nullo modo posse uirtutibus huiusmodi non abundare stellis: si quod ab omnibus fere per his ob beneficio stellarum tales dotes terrena fortuntur: cum nobilissima corpora sint nobilissimisque dotibus praedita esse necessario. Sed neque nobilitas horum corporum: nec quod ab illis occultae mirabilesque terrenorum corporum uires esse dicantur: argumentum est quo cogamur uirtutes tales: hoc est esse: aliquam praeter eam quam diximus cum calore uiuifico potestate: in natura caelestis sitas opinari. Nam ut postremum hic primitus exequamur: non accipiunt recte quod dicitur: fortiri caelestis uires inferiora corpora quibus ea faciunt quae per quattuor primas qualitates effigi non possunt. Fluant illae dotes & potestates a principiis intimis ipsorum corporum: hoc est ab eorum formis sine dicere materialibus essentiis: porro coelum sicut formam dedit quam motus ille consequitur: sic dare illis

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Magna
lucis di-
gnitas.
Deus lux
uera

tales uirtutes dicit. Quasi tñ diuersitas a diuersitate sit/ nō cōstellatiōis sed mixtiō-
nis; ex cuius uaria pportione alia atq; alia forma dissultat. Atq; hoc ipsum ad cælo-
rū ptnet dignitatē: siquidē quæ diuidunt in multitudinē apud ordinē inferiorē/ ea
simplici actu & eminētiore collecta/ possidet ordo superior. Proinde si ista sublunaris eā
multiformis tā numerosa turba corporū caducorū; ista tumultuaria; picularis;
angusta: ad cæleste corpus æternū idēfectibile: simplex; amplū; uniuersale refert.
Ita rōni maxie cōsentaneū qe qd uirū: qe qd pfectiōis in pres electū & distributū infe-
riorib' ē a corpore illo primo provenire. Oēs aut; pariter licet tā uarias tā multipli-
ces unica sua dote luminis & caloris cælestia largiunt. Quæ plus minus ex serie sy-
deribus cōmunicata facit illos; inter se ordinem potius q̄ diuersitatem. Nec remosi-
us ingrēdū quæ dos ista; quæ sit ista p̄prietas; diximus sapius illā nec indigere de-
monstrāte quæ se ipsam/ & alia q̄ se oīa ipsa demonstrat: lux. s. oībus eīdēns: quæ de
moto corpe pfluens afflansq; calorē indicat fere nobis occultū mysteriū diuinita-
tis & potestātē in motu: in luce sapientiā in calore figurat amorē; quibus mouetū il-
lustrat; creat; p̄ficat; seruat oīa: primus ille deus: primus omnīū in quā sicuti primū ē
inter oīa corpa cælū; p̄ter hanc triplicis ab uno corpe ordine quodā pendētis ef-
ficaciæ p̄rogatiuā/ qd in cælo desideramus: aut qd illi deesse nobis uidet ad summā
perfectiōē naturæ corporalis & principatū inferioris mundi. Multiplicibus insigni-
ri distinguīq; p̄prietatibus arrogat dignitatē imperfectæ naturæ: p̄fectæ uero de ro-
gatiuā p̄p̄iūit/ dixi simul collectum in uno possidere qd partiaro possident in-
feriora diuisim; qd utiq; p̄uilegium si perpetuo motui corporis & calorifico lumini
non conueniret utiq; p̄ter ipsum inquirendū esset aliud in cælo qd actu simplici
ambiret cōplectereturq; uirtutem corporis quorūcūq; corruptibilem. Sed in eo si
plene hoc repitur alia cōminiscēdi non est necessarius labor. Repitur aut; indubie/ si
quidē sine illō res ullā: corporea nec generare/ nec genita exercere suas opationes
pōt. Tolle enī ipsum cum suo calore/ nec paxonia caducis opitulabit; nec iacinthus
sanguinē sistet; nec reubarbarūq; bilē educet. Et sicut rex quæcūq; agit in nos ces-
saret efficacia/ si calor is intimi n̄i fomento nō excitaret; ita cessaret & uirtus corpo-
rū illoꝝ: & calor ipse uiuētū n̄i cælesti calore & fouerēt seorsū; & inuicē copularēt
Actus igit & perfectio uirū quæcūq; rebus terrenis inditæ sunt: hoc ipsum lū-
men calorificum est/ quous quidem cælesti cū oīum calor rursus p̄fectio est quate-
nus lucet. Et quæ admodū nec uidēti colores/ nec oculi uidere p̄ter q̄ lucis istius
bñficio pnt. Ita nec dotes corporū quorūcūq; aut cōsistere ipsæ: aut se afficere inui-
cē pnt si motus illius atq; calor is ope destituāt. Quare sicut ad dignitatē/ decorēq;
pertinet cæliq; pro tāta colorū diuersitate uno ipsius naturæ lucis splendorē corru-
scēt; ita fuerit lūis p̄fectiōis pro multiplici materialū uirtutū nūero unā possedē-
se uirtutem; & illis oībus nobiliorē sicut oēs colores lux aīcedit; & p̄fectā illarū
cōstitutiōē sicut lux oīum colorū p̄fecta constitutio est/ nec plus detrahī putemus
dignitati cæli si p̄culares istas dotes stellis abnegemus; q̄ qd ipsum quoq; cælum
nec flauū credimus/ nec ceruleum/ nec prassinū/ nec purpureum; quæ sicut in terre-
nis speciosa & necessaria uarietas: ita nec possibilis in syderibus/ nec decora.

Caput XXV. Si sua cuiq; syderi & p̄pria nis concedat: eē tñ illā uniuersalem.

Am si contendat aliq; ut p̄ter hāc oībus cōem p̄prietatem motus lumi-
nis atq; caloris suam habeat quæq; stella propriam influentiam. non ma-
gnopere q̄ quā possim/ illi resistam. Sed admonebo diuersas istas uirtutes;

qbus inter

quibus inter se differunt hoc tñ cōuenire q̄ oēs uirtutes celestes sunt. Q̄ uicqd̄ aut̄ in cælo est/ & si comparatū uniuersitati celestiū p̄iculare aliqd̄ ē idē tamen ad sub lunaria si referat (ut maxime sit angustū) uile est. m̄ uersale cū dico/ ita itelligi uolo/ ut totam corruptibilis mūdi p̄fectionē claudat ī seipso. aliqñ celeste nō erit/ ut parte iā declaratum: mox quoq; latius explicabit̄. Q̄ d̄ si cōcedat̄/ nihil iuuabunt rē astrologica syder̄ istar̄ dotes peculiare: sed erit qdē Iouis alia q̄ Saturni p̄prietat̄: uer̄ nō p̄pterea efficiet apud nos aliud Iuppiter q̄ Saturnus: quare pariter oīa per hanc suā proprietatē uterq; facere poterit. Iouia uirtus differt a Saturnia nō negabo: Sed nulla uirtus corpor̄ inferior̄/ quā & Iouia atq; atq; Saturnia: & Saturnia atq; atq; Iouia nō contineat; generet; seruet; efficacē reddat/ atq; p̄fectū. Dicam; primū cur ita sit. Dehinc quomodo stet/ cū ista cōmunionē diuersitas in utroq; & p̄prietatis & actionis. Cæli natura non uidet̄ aptius simul & breuius explicari posse q̄ si dixeris Cælū unitatē eē oīum corpor̄: sane nulla est multitudo quā nō a hāc unitate dependeat: nihil in uniuerso qd̄ nō ab uno quasi fontali capite deriuat̄. Et quē admodū ī exercitu legio quælibet ad p̄fectū suū: totus exercitus ad unū refertur. Imperatorē ita quæuis series rer̄ generis cōmunionē libi consentiens habet suū principiū a quo deducitur: a quo fouet̄ regitur/ & cōtinetur. Quæ cum sint multa principia quasi multiplex unitas ad simplicissimā unitatē primi p̄cipiū posremo redigit̄. Est aut̄ quē admodū oīs numerus quodāmodo in unitate tota ciuitas in rege totus exercitus in Imperatore: ita suo ī p̄cipio sui q̄si gregis uirtus oīs atq; p̄fectio. Ver̄ qd̄ in illa gregaria (ut ita dixerim) cōditiōe: diuisum: manū: insectū: interminatū est. Viget in capite interminata cuiusdam unitatis singulari cōplexu p̄uereffica atq; p̄fectū. Quo fit ut nihil cōsequētis corpis esse in capite: & rursus in capite totū corpus eē dicat̄. Ita qd̄ est primū inter ea quæ sunt ineffabilis deus & nihil eor̄ est quæ sunt: & rursus oīa est eminentia quadam principalis naturæ/ & omnimodæ potestatis. Corporaū ergo genus a quo principio depēdebit/ potius q̄ a primo corpore loco & dignitate hoc autē est Cælū. Vere igit̄ quod dicebamus/ Cælū unitas erit oīum corpor̄/ de quo negari possint oīa quæ sint corpus aliorū & oīa etiā possint affirmari: negari qdē. qm̄ qd̄ in illis formatū uarios hēt fines: qd̄ discretū multiplex imperfectū/ in cælo nec characteres eos formæ: nec eā pariter habet diuersitatem. Affirmari q̄ omnia illa simul/ nō potestate materiæ/ sed uirtutis amplitudinē/ & originalis naturæ sublimitate concludit. Quæ si cæli natura est/ certe nulli nō Cælestū uenit: nec ita existimandū/ ut totū quidē Cælū totā cōtineat p̄fectionē corpor̄ inferior̄: pars uero partē. Nullū id foret Cæli priuilegiū sed p̄ quælibet Cæli totus est mundus inferior exceptis quæ in mūdo sunt: sed nō ex mūdo. Hoc Pythagorici significasse uident̄. Allegorica qdā sua sententia qua soliti affirmare totā hanc regionē sublunare unā esse stellā: & in qualibet Cæli stella oīa esse se quæ hac nostra regione uisunt̄: sic in Lunæ tū quattuor elemētōrū: tū ualliū esse momentūq; discrimina/ sed & stirpes & animantia q̄cunq; apud nos sunt: ita in Venere Mercurio: reliq; syderibus: quo typo certe nō aliud nobis declarātū q̄ astruere uolebamus/ nullā esse in Cælo stellā quæ nō ambiat totū qd̄ est sub luna: aliqñ illar̄ celesti natura non erunt si nō false suppositum atq; probatum: nihil uerius dici naturā celestē/ q̄ unitatē naturæ corporeæ. Tum q̄ hoc fuerit Cælo dignum priuilegiū/ tanta uastitate & numero luminum innumerabili/ sublunaris demum angustia bonar̄ cōplectatur. Est igit̄ in uirtute cuiuslibet stellæ/ uirtus omnis corporum

Similitudo.

Nota. Allegorici Pythagorici sententia.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

**Distinctio
equiuoci**

**Ordo scē
tiarum
Arist. l. vi.
teologiae
Notandū**

**Parete
uirtutis ef
fectū syde
rum**

educor, nec hoc differūt diuersarū stellarū uirtutes q̄ aliis alię rebus p̄sint cū p̄sint
oībus oēs. Nec q̄ fuerit altior p̄stat inferiori latiore cōplexu: hoc ē pluriū reꝝ: sed no
bilioꝝ: eadē cōtinens & quæ uētiat inferior/ sed unitius lōge q̄ illa & eminētius.
Videri pōt hoc idē i mentibus sepatis & animantiū cognitiōe. Nā sicut omne cor
pus a celo ita uis oīs cognitiōis particeps p̄det ab intellectu. Intellectū uoco nō
nostrū/ q̄ rō dicit: sed angelorū quos philosophi mētes & intellectus uocāt. Hic sibi
sup̄est ad itelligendū/ nec aliqd̄ infra semet in aliquo infra se inspicit/ qđ itelligit. Nō
fallit/ nō laborat. Et qđ in oī genere cognitionis potestatibus uariis distributū ex
cessit/ id unica p̄tate excellētius lōge q̄ sit in illis possidet in seipso ueritatē cōspicit/
tangitq̄ p̄sentē certitudine sensus. Habet apud se illā dilabētibus rebus imaginaria
facultates: uidet causas & species reꝝ: tā corporeas q̄ incorporeas p̄spicitia rōna
li/ nō rōnalis/ ille/ uel sensualis/ uel imaginarius/ sed p̄ intellectualem p̄prietatē no
bilioꝝ: cōditionē: qđ in illis p̄fectū est colligens: reicit qđ imp̄fectū. Est. n. in no
bis cognitio physica aliud a mathematica: mathematica aliud a diuina. Nā physica
cā ratio cū sensu cōsequit: mathematica cū fantasia: diuina cū mēte & intellectu.
Porro. mētū nulla est ēt despiciatissima quæ nō omnē ueritatem in suo lumine ui
quē ponit deat/ q̄ nos illis scientiis artibusq̄ uel attigimus certe uel anhelamus. Eia igit̄ cōpā
remus ista corporeis sunt i nobis hæ artes atq̄ sciētiæ. sūt in tota cognoscere natu
ra uaria genera cognitionū id qđ i corporū turba diuersarū uirtutū uaria priuilegia.
Est omnis cognitio participatio quædā luminis intellectualis: ē corporea oīs uir
tūs participatio qđā facultatis celestis. Quāq̄ sicut illa euidentius in ratione ita p̄fe
ctius hæc elucet in spiritu cordis. His ita positus agite uideamus an recte dixerit qđ
p̄p̄am si de mensibus illis defluant intellectuales radii/ alios fore qui physicos faciāt
nō mathematicos: alios mathematicos non diuinos: alios diuinos potius q̄ physico
cos/ uel mathematicos. atq̄ ita hæc lux erit/ ut ista studia/ penes naturæ diuersitatē
mentiū spirātū/ nō a radiorū ab eadem mēte suo ita cōsilio uoluntateq̄ p̄ficiens
tū/ puto rectius sentiet q̄ nihil esse credat huiusmodi: qđ & largiter dare quis illarū
nō possit: & quæ nō sua quidē/ more syderū/ libertate donet sed naturæ: & si cons
tingit ut hoc potius inde/ q̄ illud munus excipiat/ nō ad dantem in omnia æque li
beralē: sed ad caprū accipientis conditionēq̄ dicat esse referēdū. Quod si quædā
modū diximus ita se habet stella ad corruptibile corpus: qđ ad nostrū attinet hoc
propositū: sicut mens ad defectibile cognitionē: pariter erit dicendū posse stellam
quālibet ex se dare quicqd̄ corpus subditū/ quodcūq̄ sit illud/ accipere natum est
ut iam afflatus occulti diuersitatē nō afflantis stellæ/ qđ astrologus putat/ sed af
flata materia diuersitas faciat. Dixi afflatū occultū/ quoniā syderis actio p̄ lumē
atq̄ calorē/ pro intentione remissioneq̄ radii pōt esse diuersa: qđ superius explica
uimus: sed in occultis istis proprietatibus p̄ quas ipsa se quasi stella p̄pagat/ effun
ditq̄ suas/ ut ita dixerim/ species & imagines: sicut illa non apparet in tēto atq̄ re
missio: ita nec ullā agendi diuersitatem ponere posuademur. At inquires uirtus Iouis
& species ista diffusa/ diuersa est certe a uirtute Saturni: Fateor: sed non propterea
diuersam rē effecturā: cū nulla sit res in sublunari mundo/ quā non utrauis facere
possit. Quæ nā igit̄ actionis diuersitas/ facit utraq̄ idē: sed alia idem facit alio mō
nobilioꝝ: nobilior/ & eminētior. Quāq̄ nescio si de istis uirtutibus ita statuamus
an efficacior forsitan in nos uirtus inferior: nō q̄a loco p̄ximior: sed q̄a naturæ co
gnationē: sed alterius opis hæc inquisitio. Hic t̄m asserimus/ si præter lumen atq̄ cal
lorē sua

lorē sua cuiq; syderi pprietas cōcedat. Ita defendi posse oēs uniuersales ut nullam faciāt ex se diuersitatē inferiorū. Possemus tñ cōcedere uim aliquā p̄ticularē illis contrahētes. s. sydereā p̄tātē. Atq; ita cōcedere/ut nihil hoc tñ adinuaret astrologos ut si oēs qdē stellas in oībus semp idē opari: sed nō oīa in oībus cōcedamus: uerū aliud aliam ad hoc exēplū. Constāt corpora quolibet ex materia & forma putet igit alius ita se rē hēre ut quā attinēt ad materiā tria minora sydera faciāt/Luna/Venus atq; Mercurius diuisis officiis/ut materiā ipsam Luna regat/ad formā uero disponat a Venere & Mercurio: a Venere p̄ quantitatem dum sit ordo/figura/cōpositio decor debitus in partibus: Mercurio p̄ q̄litate dum formabili mobilitate suscipiendae formae cōgruas iduit affectiones: atq; sunt formae manētis a superioribus tribus stellis in hunc modum ut q; forma sit hēat a Saturno: q; det esse & uitam his quae uiuunt a Ioue: q; moueat intus excitetq; ad operandū a Marte. Qd autem se res quae libet ipsa diffundat: & per diffusionem notificet atq; propaget/ ad solē potissimum referetur/ cuius eē uideat opera tā materiā uicere de qua sibi simile paritq; & generatio ipsa & manifestatio. Quid si igit differret opera planetarū/ quod & ultro cōcedimus: nō ratione/ non fide experimētorū/ nō auctoritate Platonis Aristotelisue coacti: eēt tñ tūc quoq; oīs diuersitas rerū inferiorū/ nō a cālo/ sed a causis inferioribus/ agente illo quod est suū semp i oībus eodē mō sed opē uarietate a p̄ximis causis tum a dispōne materiā: particulares magisq; uirtutes in syderibus ponere qm nec istas uniuersales nulla rō psuadet: posset de q̄busdam aliter suspicari sine piaculo/ & cum doctorū etiā auctoritate nō nego: sed quod sequens liber ostendet/ siq; huiusmodi nec sunt ille quas astrologi dicunt/ nec illis afficimur eo modo quo credunt. Ca. xxvi. Epilogus huius libri cū reiectione q̄rūdā rōnū astro. i. ipos argumētātes.

Examinauimus naturales oēs mutationes rerū inferiorū quae cūq; cāli opae eē uident: nā de fortuitis hoīum casibus i q̄nta rōnis solutione dicemus/ nec reptū i illis qd faueret astrologis/ sed occasio data potius multa obiciēdi ut sit qd eos αα γογν istā cōmouisse p̄cēniteat. Et. n. qd colligimus inde aliud q̄ radiis luminariū affici corpora sublunaria: Sed nec alia affectione q̄ caloris/ nec alterius caloris q̄ uitalis nec cuius actio aliter mutaret qd sitū syderis uel ex propinquo uel ex directo nos magis irradiātis/ Ex his p̄ciipiis oīum effectū reddidimus rōnē quoscūq; fide exp̄tētiā i testimoniū sui dogmatis afferēbāt in q̄ reddēda nō cōfirmari astrologiā ex illis obseruationibus sed i firmari petēbat: & qd illi uel fallerēt/ uel fallerent/ ubiq; detegēbat. Sic falso appuit credi ab illis nī solis exsiccatri cē/ aut Lunae p̄p̄ salubriter hūectatricē & frigidā falso fingi i Luna nī occultā p̄ter motū & lumen q̄ mare reuocet & effundat/ falso noxa p̄p̄ octimestris reū fieri Saturnū: falso signis ascribi/ q̄si uirtutis p̄tātisq; diuersae qd p̄ sitū tñmō uarietate solis radius opat falso crismos diēs & p̄iodos febriū/ ad Lunae motus/ uel aliorū syderū re ferri. Deniq; tñ abfuit/ ut ex istis a Sole Luna mutationibus argumētū sumeret ad fidē decretorū astrologi/ ut inde in suspitionē falsitatis nō mediocriter adducat: ita. n. argumentabat sub Luna si q̄s cuberimēbra occupat corpor/ & cū ea echini simul implent/ frige facit/ igit & humefacit. Solē torridū sensus attestat. igit siccum. Nos e diuerso sic instamus/ Luna implet echinō/ igit calida est: Demonstrāuimus hoc hanc ex Arist. stupēt frigore dormientes sub ea/ igit calida est. Declarāuimus hoc apta rōne/ quo pacto. si id eueniat. In plenilunio fuit eē corporibus alit corpora/ crescentes roborat/ uegetat/ igit calida est. Probatū ē a Hippocrate ex euidentia ipsa. Hippo-

Argumen
tum astro.
Aliud ar
gumētum
Retor
quet pri
mū Arist.

DS TPVTAIONVM ADVERSVS ASTRO.

Solutio
secundi.

Alia rō
astrolo-
gor.

Deregitur
ror

Phauori-
nus

Quare
Ari. cōsu-
mat' phi-
losophus,

De sole p̄ter appellamus ad exp̄ctā/q̄ patet illius radii spiritū. Vita oēm uiuifi-
caris id uero nō ē sicca p̄tātis/sed salubriter calidā. Nec difficile fuit declarare/ quo
pacto uel ex accēti uel siccet uel exurat/imo frigefaciat etiā sol: luna frigoris & hu-
moris cā eē dicat: licet sydus utrunq; uiuifici t̄m luminis & caloris sua natura sit an-
ctior. Sic itē colligebāt: uidemus a sole & luna manifestō nra corpa pmutari: nec igr̄
de alior; sydez; influxibus dubitādū ē. At hoc ipsum de aliis nos in dubiū trahit: qđ
de sole lunaq; uidemus: q. s. ab eis ita corpor; dispōnes uariari dephēdimus: ut reli-
q̄s stellas a symbolas potius iudicemus/q̄ i ptes opis aduocatas: siqđē lunæ lumine
decreſcere semp humiditas i corpibus attenuat/ augescit semp illa crescere. Cur igr̄
si qđ putāt astrologi/ de alior; sydez; efficiēcia ueq; ē. Cur inq̄ nō iterdū humili pla-
netę cū dñant iacturā lumis lunaris sartiētes humiditates nō augēt: ut liceat nobis
aliqñ sydez; bñficiō: ēt i nouilunio succulentas ostreas cenitare: Cur inuicē illa ple-
na nūq̄ Saturni siccitas atq; Martis ius cāli p legibus astrologicis usurpātū corpa
desiccant: & cetera ligna defendit a carie: potius ergo fauēt obseruationes iste tollētibus
p̄tātē planetar; q̄ astruētibus: sicut & his potius/q̄ signis efficiēciā nullā tribuūt/q̄ q̄
plurimā alioq; nē a Luna mouet mare: sicut uolūt nec ipsi negamus: cur in aq̄ticis
signis posita nō plus mouet q̄ in igneis nec minus in siccis deniq; q̄ in humidis: aut
cur luna nō facit uberiores accessus humidis iūcta planetis/q̄ exliccātibus. Et quō
si uera quæ p̄dicūt de duodecim locis: quas appellāt domos: quō illud cōlonat: qđ
ab ortu scādēs luna/ quo plus summo p̄pinquat fortius agit in oceanū atq; ita forti-
us ex. xii. loco/q̄ ex horoscopo: quo tñ loco lāguere fieri q̄ ibecillimā osum syderū
potestātē affirmāt: potius igr̄ stāt nobis cōtra illos ista experimēta/q̄ ut cōtra fidē
astrologor; opinionibus arroget: nisi quēadmodū dicebat Phauorinus: ut supra eti-
am tetigimus: q̄a oceanus q̄ si lunæ comes cū ea simul senescit aloscitq; putāt argu-
mētū esse ad p̄suadēdū osum rex humanar; & parua & maxima tanq̄ stellis atq; sy-
deribus euincta duci atq; regi. Sed longe dispat/ atq; ut idē astrologos ludens iacta-
bat/ nimisq; ineptū & absurdū est: ut quātū æstus oceanī cū lunæ curriculo cōgruit
negociū quoq; alicuius qđ ei forte de aquæ ductu cū riuatibus apud iudicem est
Existimemus ipsum quoq; quasi habena quadam de cælo uictum gubernari.

Caput XXVII.

Elíquum ut postremā argumentationē dissoluamus petītā ab euentis hu-
manis: in q̄bus alia ita uires nostras excedāt: ut p̄ter meritū & rationē
eueniāt: ut decreti fatalis/ & cælestis potentia uim astruere uideant: hoc
nos ita soluemus ad p̄sens & oñdamus h̄re suas cās hęc oīa satis apud nos:
nec apparere q̄cūq; in oībus qđ auctore cælū desideret: hoc est nihil in cursu rex esse
humanar; unde suspicio nāci debeat facta hominū satis regi & gubernari. Nā per
inītia qđē libri sequētis nō soluētes iam/ sed arguentes/ hęc imprimis cælitus nullo
mō fieri posse docebimus: in quibus istā uim fati agnoscere sibi isti uident. Ea uero
deniq; duo sunt magna/ uidelicet atq; mala. Dicamus primū de magnis: uel ad anīe
mū p̄tinent ista: uel ad externa. Sic. n. nobis & Alexandri foelicitatē & p̄ceptoris
ingeniū ac doctrinā obiectabāt: Incipiamus igr̄ ab his quæ ad animum pertinent:
Admiraris in Aristotele cōsumatā sciētiā rerū naturalū: ego tecū pariter admisor.
Causa cælum est inq; & cōstellatio sub qua natus est: nō accedo: nō tā uulgata rōne
q̄ nati eodē astro multū nō fuerūt Aristoteles: q̄ p̄ter cælū sub quo tanq̄ cā unī-
uersali/ & boetius fuit: & philosophi actici pariter germināt: causę p̄ximæ sunt Ari-
stoteli p̄prie

stoteli ppr̃ia & peculias: ad quas singulare eius pfectū referamus. Primū utiq;
 ut ille inq̃t sortitus est animā bonā: & hāc. utiq; nō a cælo/siq; dē immortalis; & incor-
 poreus aīus/qd̃ ipse demonstrat: nec astrologi negāt: tū sortitus est corpus idoneū
 ut tali aīa famularet: nec hoc etiā a cælo nisi tāq; a cōi cā: sed a parētibus. Elegit p̃ha-
 ris: Hoc & principiorū opus quā diximus: hoc est aī & corporis; & sui arbitrii fuit/ p
 fecit in p̃ha: hic arrepti ppositi & suæ industriæ fructus. At plusq; p̃hantes multi/
 pari studio atq; labore. Fuit in cā doctrina p̃ceptoris & felicitas sæculi in quo ædi-
 tus/ uetere pleni monumētis: sed non exactis ne & labor nō adesset incohādī & p̃fi-
 ciēdi bōas artes materia nō deesset. At p̃fecit plus lōge q̃ coetaneis: & q̃ discip̃lī. Sor-
 titus erat nō astrū melius. sed ingeniū melius. Nec ingeniū ab astro/siq; dē incorpora-
 le: sed a deo sicut corpus a patre: non a cælo. De quo nos tanto loq̃mur/ q̃ astrologi
 honorificētius q̃to cā uis p̃ticularibus cāis diuinior & eminentior. Qd̃ si cap-
 tus excessit ingeniū hūani uel Aristoteli. uel p̃hus alius: erit causā: hoc non oīno dete-
 rioris quale corpus oē p̃pterea q̃ cæleste est: sed melioris hoc est diuinū: sicuti So-
 crates maior mea sūa oīum p̃horū sapiētia suam nō syderibus natalitiis: sed assisten-
 ti numini rettulit acceptam. Quare plus cælo damus q̃ oporteat: si diuinitatē aīorū
 a corporeis illis radiis demittimus: minus si corporeas dīas quæ de priuatis rebus
 accipiunt illi q̃si particulari causæ tribuimus. Minus aut̃ oīo q̃ deceat: cū de formi-
 tates ipsas ñas/ & labes mentū ascribimus stellis: qd̃ est unū ex illis q̃bus maxime
 mouebant ad astra cōfugere/ q̃ apparēt in hoībus multis absonæ quædā appetitio-
 nes/ præter leges humanitatis: quæ nō intrinsecā hoc ēē humanā: sed extrinsecā h̃c
 cām uideant: & q̃a potentē ideo sydereā. Ego uero ab illis quæsierim cur prægnās
 mulier terrā comedat libētius & carbonesq; exq̃sitū oē genus eduliorum? Et si mō
 strifici desiderii nō astrū sed fortum cām inuenerit: Admonebo cām pariter eorū q̃
 demirant/ in corporis tēperatura potiūq; in cælo esse quærendā. Dicerē apud im-
 probos quoq; dæmones sed a corporeis eos abduerē. Certe præter corporis habi-
 tū q̃tū faciat ad h̃mōi portentosas affectiones cōsuetudo uerissimo possum exēplo
 declarare. Viuit adhuc hō mihi notus p̃digiosæ libidinis & auditiæ. Nā ad uenētē
 nunq; accēdit/ nisi uapulet: & tū scelus id ita cogitat: sœuientes ita plagas desiderat: bidinis
 ut increpet uerberatē: si cū eo lentius egerit: haud cōpos plene uoti/ nisi eruperit
 sanguis: & innocentis artus hoīs nocentissimi uiolentior scutica deferuerit: Efflagi-
 tat ille miser hāc operā summis p̃ciis ab ea semp̃ formina quā adiuit: p̃berq; flagel-
 lū pridie sibi ad id officiū aceti infusione duratū & supplex a meretrice uerberari po-
 stulata quā q̃to cedit durius eo feruētius incalēscit: & pari passu ad uoluptatē doz-
 lorēq; cōtendit: unus inuētus hō q̃ corporeas delicias inter cruciatū inueniat. Is cū
 non alioq; pessimus sit: morbū suū agnoscit & odit: qm̃q; mihi familiaris multis iā
 retro annis qd̃ patere libere patefecit. A quo diligētē tā insolitæ pestis cām: cū sci-
 scitaret: puero inquit sic afflucui. Et me rursus consuetudinis causā interrogāte:
 educatū se cū pueris scelestissimis: inter quos cōuenisset/ hac cædendī licētia quasi
 precio quodā/ mutuū sibi uendere flagitiola alternatione pudorē. Hoc ego factum
 licet graue auribus liberalibus: ideo nō suppressi/ ut cognosceremus euidentia ipsa
 quātū illis affectibus ualeat cōsuetudo: ne quasi cām habere terrenā nullā possint: unde tāta
 cælū statim accusemus. Nam id q̃dem astrologus si audiat/ dāpatam dicet fuisse uel fortuna in-
 nerē in hoīs geniturā: & aduersis fortasse aut alio modo minitantiis radiis martis bellicis
 flagellatū. Veniamus ad res externas/ in quibus Alexandr̃ præponēbat: cuius tāta rebus.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

- ram repentina: felicitas: unde nā ortū haberet quærebat nisi haberet a cælo: Facilis
 responsio uirtutibus Alexandri quales habuit multas necessarias impatori: fortitudi
 nē liberalitatē laborū tolerantiā: pietatē rei militaris: egregiā largitatē: & quæ alias enume
 rare nō est necesse: ab exercitu quem nactus est: & sub patre Philippo exercitissimū:
 & bñficio regiōis bellicosissimū: & ob liberalitatē exēplūq; uirtutū amantissimū
 sui. Ab ignauia p̄p̄orū quos superauit: uñ dictus a patre pugnasse cū sceminis. A for
 tuna quæ in rebus bellicis plurimū dñatur. Fortunā uero cū dico/cælū nō dico: sed
 eā cām cuius meminit Aristo. secūdo libro physicę auscultationis: & q̄ uulgo fortunā
 dicimus: atq; his uerbis solemus exprimere: ita fors tulit/ita eueit: ita res cecidit:
 per quā sit ut ludētes asseris: aut iaciāt qd' uolūt aut qd' nō uolūt: hæc est illa cæca
 nūcupata/quæ p̄ter illas quæ diximus/& similes cās: Cæsares: Syllas: Augustos: Ale
 xādros fecitq; p se nec depēdere de cælo nec idē eē qd' fatū: nec puidētiæ derogare
 diuinæ: & qd' demū aut esse: aut nō esse possit: qm̄ p̄ximo lib. late disserēdū est hic
- Thomas** dicere nō oportet ubi astrologos nō aliis magis q̄ Aquinatis Thomæ quē hi sum
 me sibi fauere putāt/armis opprimemus: qd' uero ad id attinet qd' principaliter hic
 tractat: Nego qd' q̄ i terris adeo magnū fieri uel uideri: ut auctore cælū mereat. Nā
 miracula qd' ai/ut diximus/cælo maiora sunt: fortunæ uero & corpis (ut q̄ maxima
 sint) cælo collata minima deprehēdūt: ut qd' recte dixit Phauorinus
- Phauori.** Nihil magnū in terra p̄ter hoīem: nihil magnū in hoīe p̄ter mētē & animū: huc si
 ascēdis cælū trāscendissī ad corpus inclinās/& cælū suspicis: muscāte uides/ & mu
 sca aliqd' minus. At quēadmodū quidē in illo nigro agmine formicæ: sunt quæ ali
 is p̄stēt robore/magnitudine: sunt uictoriæ: bella: paces: officia: labores: egestas
 diuinæ. Quæ cōtēplantibus nobis oīa exigua & nullo discrimine nihil sunt ita nra
 ista corpuscula: nostræ fortunæ: nostri reges: nostræ puīciæ: bella: fœdera nuptiæ:
 cælo si cōparent nīhil sunt penitus: cui tota terra collata/cuius unā portiunculā in
 ter se hoīes igne ferroq; partiuntur: indiuiduū punctū est. Non ergo ea est magni
 tudo rerū terrenarū: ut alterius esse q̄ cæli opus nō possit. Quod si digna nō sunt/quæ
 inter nos digna sunt: quāto magis erant indigna: quæ indigne etiā fiunt a nobis: ut
 flagitiosos euehi ad dignitatē: Socratē perire iudicio stellularis: & enormia id ge
 nus/quæ quotidie multa & uidemus:& patimur. In quibus imprimis elutescere fatū
 & cælestis decreti necessitatē ait Maternus. Quē ego cū astrologis aliis libētē iter
 rogauerim: cur errata nra tātope ambiant stellis imputare:& cū ipsi peccamus libē
 tius idē cælū/q̄ nos accusare? q̄ si aut mirabile eēt nos errare/p̄nos & malos ab ado
 lescētiā: ut errare illa possint aliquā iustis optimi dei incōmutabili semp ordine sa
 mulantia. Damnant inquit inocētes/ facinorosi p̄miis afficiunt: a quibus quæso
 principibus. iustis an iniustis? si a iustis nec cælū satis erit tanto miraculosi ab iniu
 stis/qd' cælo opus est: ubi despectrix cæli malicia satis est. Quærit Aristo. in p̄bles
 matis: cur fere idē semp boni & pauperes: cunq; multas asserat cās & ueras & face
 tas nullā tñ affert a cælo: ut q. sciret sentes & tribulos/nō cælū germinare: sed terrā.
- Obiectio** At cautus hō & prudēs: qd' maxime fugiebat discriminē incurrit: euadit aliū piculū/
Responsio cui se temere sapius exposuerat. Quid est qd' admiremur? cū nō minus hæc nūq;
 euenire: q̄ si eueniāt sæpe/ p̄ miraculo sic habēdū: hos cū plerūq; fiunt causa quærē
 da est: prius quidē p̄xima: Hæc si deest/remotior & occulta: cū de raro & fortuito
 nō est alia cā inuestigāda: si eorū satis meminimus quæ sapientissimus Aristoteles &
 secūdo libro physicę auscultationis & sexto primæ p̄t̄æ scriptum nobis reliquit.

IOANNIS

LIBER TERTIVS

IOANNIS PIGI MIRANDVLAE DISPVATIONES ADVER- SVS ASTROLOGOS. LIBRI QVARTI INCIPIVNT.

Caput primū Qui mos in disputando seruatus & deinceps seruandus: Tum si detur astrologis quod maximum dant theologi astrologiam tamen nihil esse.

Oster hic fere in disputando mos: ut siqd & ponat aduersa. Mos di-
rius qd & dari sine piaculo & cōtra rationabiliter negari sputadi au-
possit/negemus id potius nos q̄ demus/et si sit tale quo cō-ctores mi-
cesso nihil magis cōficiat ille qd cōtēditatq̄ ista lenax per re conuin-
ueniētes ad id qd maximū postulare pōt: ondamus et id si cens.
det qd iure negari posse declaratū: est minime tū colligi
qd arbitrat. Sic. n. & res ipsa quæ uenit in disputationē to-
ta p sua mēbra particulari explorat: & q̄ multa gratis acci-
piat aduersarius itelligitq̄q̄ par certā & absurdā opionē
treat: Q. uē tā multis uel noibus falsa/uel certe dubia / tū

ut cūq̄ oīa se hēant ipsa oīo nō eē falsa nō possit hūc morē seruātes cū astrologis pri-
mū defendebamus tū solis & lunæ radios efficacīā hēc pmutādi res inferiores. Cē
tera sydera nihil nobis influere ob radios/ uel distātiā uel imbecillitatē: Scdo loco si
dabat eis. id. s. nō extorquetibus sed ipetrātibus defluere ab oībus aliqd i nos/ onde
bamus id tū ab oībus intētiōe tū remissiōe q̄ diuersum efluere: hoc ē lucē cū calo-
re uiuifico/ frigus at humiditatē siccitatēq̄ ab illis nō emanare. Tertio si facerēt q̄r-
tuor prias q̄itates nō seq̄ ut impressionū q̄ fiūt in sublimi diuersitas eēt ab eis/ aut si
hoc foret nō tū ab illis uel pestilētiis esse uel cathaclismos uel exustioēs: multo mi-
nus uirtute primay illay q̄tuor q̄litatū res externas & casui fortunayq̄ subiectas a
syderibus gubernari. Quarto si primay affectionū auctores sydera crederēt: hoc
est calefaciēdi/ frigefaciēdi/ humectādi & exsiccādi p̄tātē hēc nō alias p̄terea illis
dotes attribuēdas p̄ q̄s efficiāt multay q̄ p̄uim q̄litatū illay fieri nō pnt. Deniq̄ q̄les/
q̄les hēc: stellay uirtutes & p̄prietates eas uniuersales ita eē ut nulla eēt quæ nō ue-
rā inferiorū corporū cōditiōne p̄tēt q̄ cōplecteret: Quare agere illa oīa: cū oībus
qd ē cāx uniuersalis p̄p̄mū. Diuersitatē at eoy q̄ fiāt & q̄ cōfingāt oēm a proximis
cāis uel liberis uel naturalibus uel fortuitis originē ducere. Quæ nos oīa eo cōsilio
defendēda suscepimus ut itelligerēt astrologi cū aliter sentiūt & assenerāt/ nō cōtel-
sa se dicere & manifestare: sed q̄ nec certis ullis rōnibus/ nec euidētiis expimētis/ nec
auctoritate Plato. Aristotelis uel cōfirmant. Sed iā biguo posita sicut p̄pugnant a
q̄busdā/ ita oppugnent amulū. Quibus si tota niteret astrologia/ nec infideliora
libi fundamēta locaretur nō rē apud me penitus ruinosa/ sed nutabūda: hoc ē tā cade-
ret illa mea foia/ q̄ nacillaret. Verū ut astrologis demus q̄tum illis Agnas Thomas
theologi p̄ muti atq̄ p̄hidare posse cōtēdūt: nō magnopē. s. refragāte rōnē/ longe
tū minus accipiem/ q̄ accipio illos sit necessarii/ ut aliq̄ astrologia non solū apud nos
sed sua natura: & apud ipsas angelicas mētes eē defendat. Dabit. n. illis Thomas id
qd maximū dant pōtētia aptā calūniā ueritatē. s. oīum p̄tētiā ad nos defluū. Nullā esse
oī uirtute p̄ueniāt: & aliis alias stellis eē p̄prietates nō mō calefaciēdi/ frigefaciēdi
humectādi & exsiccādi/ sed occultiores. Vā uaria nomēra terrenorū turba sortiat: & si illud
ut nō oēm p̄prietatē q̄ habet hoīes ceterayq̄ natura corporalis inferior a suis cāis p̄
concedat

Ord o di
sputatiōis

Infirmitas
astrologo
rum.

Thomæ
auctoritas

Nullā esse
astrologiā

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

ximis hēantēd aliq̄ ē a cēlestibz: hoc totū & nos p̄cario cōcedētes astrologis onde m̄: nullā tñ iocireō futurā hāc attēgn d̄ his maxie uaticinet ex astris q̄ fieri ab illis uel idicari nō p̄nt: et si fiat illa cūcta q̄ dixim̄: atq̄ ita oculā uel ad iteritū prior libro astrologiā nulla iā pacis uel idulgētiē spe relicta disputatio p̄sens funditus euerter.

Caput II. Fortuita a cālo non esse.

Subiectū
uictā p̄
dictionū

Euentus
mortalū

Vbi, San.
Thomas
ofensit p̄di
ctioni
eiusq̄ rō

Exēplum
eiusdem:

Nota
eiusdem:

Fortuita res p̄ quaz bono uel malo euctu fortunatos uocamus hoīes & i fortunatos hāc p̄cipue sunt q̄ sicuti fatales i primis putant & a cālesti decre to p̄dēte: ita p̄dictionū astrologica: pars maxima & potissima materia sunt. Nā q̄ p̄ se cās p̄xias hnt/ut cōditiōes aī & corpis nō exigere adeo supiorē cām occultiorēq̄ uident/ q̄ q̄ temere fieri casuq̄ dicimus: quū fieri sine p̄xima cā uideā tur: talia sunt scilicet uel i scilicet nauigare: p̄grinari: mercaturā facere: fodiētē terrā thesaurū inuenire: latronibz: bestiis occurrere: regi placere: p̄iculū euadere: bona seruitia/ malane sortiri: domum ingredi mox nūtrā: & q̄ alia hoc ḡne p̄ter cō silū p̄ter op̄onē miseris & uere egris mortalibus accidūt: de q̄bus ut q̄ p̄sus extra nrām manū sint & extrisecus ueniāt i nos/ optamus maxie astrologos audir̄ sniam. Alioq̄n quoq̄s corpis hitu sit uel a speculo uel a medico sciatis: sicuti & qualē mentē sciata seipsos mō mentē habet: Atq̄ fortuita nūcupamus/ ea sunt q̄ potissimū p̄ ar

tes diuinatrices hūana curiositas expetit: Hāc igit̄ ante alia nullo mō de cālo p̄ui deri posse p̄bābimus: nec alia rōne q̄ q̄ utit̄. Tho. Aquinas: eo maxime loco quo faue re snia astrologos uidet̄: hoc est tertio libro cōtra gētes/ ubi fortunatos a cālo & fie ri hoīes & infortunatos dicere uidet̄ eius rō talis est: Virtus cālestis corpis nō agit intellectu uel electiōe: sed quēadmodū natura agit/ nature p̄p̄riū est ad unū tēdere. Effectus igit̄ q̄ nō ē unus a naturali cā per se esse nō pōt̄at quā ex accidenti cōcur runt inuicēq̄ cōueniūt: ea uere unū nō sunt/ sed dūtaxat unū per accidēs. Cōcursus igit̄ hmōi quē solemus fortuitū nūcupare/ nulla esse pōt p̄ se cā naturalis: sed cālo sita cā naturalis cā ut dicebamus. Et igit̄ res hmōi fortuitarū cā p̄ se eē nō pōt. Ad iū cit hīs exēplū/ quo simul declarat quō nō ē cāz p̄ se cālo hmōi euentos: sed tñmō ex acc̄ptis: it̄gat inq̄t aliq̄s a cālo ad sepulchrū fodiētū accidit ei ut in sepulchro thesaurus sit. Quā fodiēs sepulchrū thesaurū inuenit: nō fuit hoc a cālo ut inueniret thesaurū p̄terq̄ ex acc̄pti: q̄n ex acc̄pti ē eūdē rē & sepulchrū & thesauri locū: nā illi ga hōiem ad sepulchri fossiōnē i quo latet thesaurus ut thesaurū inueniat cāz rōnā his ē & intelligentis: cuius p̄p̄riū est rē unā ad aliā referre & ordinare naturalis cāz nō est/ qua dūtaxat ad unū fert̄ ut diximus qualē esse cālestē radiū nemo diffinēbit.

Caput III. Quomodo rerū fortuitarum causa sit deus: quo modo ange li quomodo cāli: quomodo nos quomodo fortuna.

Cum de fortuitis rebus mētio fiat/ op̄ p̄p̄riū suū naturalius explicare quāz sūp illas: causā apud p̄bos atq̄ theologos: nā ex his q̄dē q̄ hactenus diximus: extrinari posset in casum nos illā dūtaxat temeritatēq̄ referre: nūq̄ probā das eē astrologos q̄ seruare i his quoq̄ extraordinariis ordinē: s̄ centas rōas conatē: ut nihil temere i natura nihil sine cā legitima fieret. Quā si quā cogitanda est illa: uidet̄ potissimū eligēda quam astrologi accipiunt/ casū. cū neq̄ infra casum talis ulla indicet̄ potēs. s̄ res oīum quāz sub cālo sūnt nec supra cālum dicuntur uidelicet cū multa indigne p̄ter meritū & rōnē fieri uideantur/ quā potius corporalis cau sa quā dā necessitatē q̄ p̄uidētā arguāt eligentis. Quā ut hos scrupulos extrudai mus differere q̄dam latius sup̄ his rebus utile fuerit: postq̄ a cālo gubernari hāc non posse

nō posse monstrauimus: nec unde & quō gubernentur apiamus fortuita fieri dicimus q̄ p̄ter intentionē opantis eueniūt. Quare t̄m̄ i rebus hūanis fortuna dicitur: ut q̄ solā cōsilio rōneq̄ hūit. Exēplū: tale quo lupus etiā uli/ p̄posuit agriculor terrā fodere cultū soli cogitās nō thesaurū. Accidit ut thesaurū inueniat/ fortuito factū dicim⁹ nec reperi thesauri cām aliā damus q̄ fortunā. Fortunam uero non intelligimus aut numē aut naturā: aut rē q̄sā aliquā cām talis euenit: sed potius excludim⁹ t̄m̄ fortuna factū dicētes/ ac si dicamus ita euenit forte nō ex aliq̄ cā. nam fossio q̄ dē terrā causa dici nō pōt/ nō sit terra/ q̄ genus terra est. locus. Sed accidit eundē locū terram simul esse latebrāq̄ thesauri. Quapropter si q̄ras quā cā factū ut eruerit iste thesaurū/ nullam est afferres: cū nō una causa/ sed fortuitus cōcurus pluriū hoc causāz ef- fecerit: Propterea errabāt q̄ fortunā in rebus esse negabant: quā opinionē secundo physicā auscultationis: & sexto primā philosophiā libro conuclit Aristoteles: Er- rabāt aut nō q̄a putaret q̄ nobis iprouila fortuitaq̄ sūt ea nota. p̄uilaq̄ eē posse suā p̄ioribus mentibus: q̄re nihil absolute simplicitatē eē fortunā. sed q̄ arbitrentur hūmōi euenia. necessario h̄cē p̄ximā p̄ se cām/ nō itelligētes quō pacto q̄d ē unū p̄ ac- cidēs/ cām minime exigat p̄ se unā/ ut hominē eundē musicū eē & bellatorē cām nul- lā habet: alioq̄n si simul eēnt p̄pter aliquā cām ordinē inuicē haberent ex illa cāq̄ aut sibi temere accidūt: ut bellatori eē musicū/ musicō esse bellatorē patet ea inuicē ordinē h̄cē q̄re nullā habet p̄ se agentē cām: sed ex accidēti t̄m̄ sic recte. Peripathe- tici casum & fortunā defendūt i reb⁹ necessitate exterminātes: sed errant ex eis q̄dā detestabilius q̄ q̄ auferūt calū p̄negātes. Saliter ista fieri q̄ fortuito hoc ē nullo cōsilio superioris causā/ nulla p̄uidētia: pullulat. n. pestilentissimus hic error ex impietatis radice q̄ credit aut nō cognosci/ aut si cognoscunt nō curari a sup̄is res humanas q̄ alibi tōnibus reuicē: ubi contra philosophos ipios erit disputatio: nūc ueluti p̄ iudicato falsus abiciat/ auctoritate oīum theologorū totiusq̄ phorū familiā & Ari- sto. Peripatheticorū p̄cipis i moralib⁹ libris/ tā ubi d̄ felicitate/ q̄ ubi de bona for- tūa differunt: illi cura eē hoīes deis p̄cidueq̄ sapiētes: & hic nota eē deo sensibili- lia oīa p̄p̄ta atq̄ futura & i his dirigi nos ab eo clarissime asseuerauit q̄d in libro quoq̄ de mūdo/ libro utiq̄ Arist. sapiētia digno cōfirmat quē platonica illa de diuina iustitia suā q̄si oraculi cuiusdā coronide terminauit. Si q̄d curāt humana deī: sic enim loquimur ut custodes angelos: & itelligentiū causāz serū ordinē cōple- ctamur dei ueri cōsilio p̄uidētiāq̄ famulante. Si inq̄ hoc uerū ē nemo dubitane- rit istigatos ab illis hoīes ea sepe facere q̄ sunt homini nō p̄uila nō p̄cognita illis ne- ro sapientissima p̄cognitione disposita. Vulgatissimū ē exemplum de seruis eodem missis a domino ut cōueniret ignaris tamen domini uoluntatis: quorum cōuentus atq̄ concursus ipsis seruis inopinatus atq̄ fortuitus domino p̄p̄uissus & p̄rogat⁹ parus est: sic p̄curans utilitatē pauperis agricola. custos angelus pōt ad eū locum effodiendū inuitare motibus occultis: ubi nouit angelus esse thesaurū: ut q̄d pau- peri fuit fortuna cōsiliū tamē angelo fuerit hoc respiciens. Aurelius Augustinus quinto de ciuitate dei libro nō inquit causas quā dicunt fortuitas: unde & fortuna nomē accepit nullas esse dicimus: sed latentes easq̄ tribuimus uel dei uel quo- rūlibet spiritū uoluntati. Dixit quorūlibet spiritū: quoniam tam a bonis hoc fieri pōt q̄ angelis malis/ licet nō oīa possint mali: quā bonis nec idem utriq̄ finis: sed bo- nis quidē cōe hoīum bonū: malis uero malū: frustrā ē illorū t̄m̄ malitā bonitā: di- uina dū in bonū ordinat redigitq̄ q̄cqd ab illis mala fuerit uoluntate patrat⁹. Sed

Fortuita
un sint
Exemplum

Nota
quō
fortuna
excludat.

Aristote.

Alius er-
ror dete-
stabilis
Cōmēda-
tio li. Arist.
de mūdo

Quō itel-
ligētiā &
dei sint
cāe fortui-
torum.
Augusti.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Definitio haec alibi latius. Proclus Platoniceus in commentariis in Thymeu eadē rōne p qua &
fortuna Augustinus fortunā definivit esse dēmonicā prātē cōgregatē inuicē causas inter se
Proclo ab diuissas: nec differt a peripathetica determinatione q̄ dicit fortunā eē in electione
signata. humana cām aliquid efficientē ex accidenti: sed altera cām remotiorē occultiorēq̄
 altera p̄ximā notatq̄ respexit. Dixit. n. Proclus dēmonicā potestātē q̄ ita uocent
Exēplum Platonici quascūq̄ mētēs inter hoīes positas & intellectus supiores a particulari &
supradis p̄xima res; nostras; cognitione sēmotas. Declarem exēplis hac quō fiant ubi &
etorum. cālū in his qd agat intelligamus. Domi erat Lucius & foris qdē qd agere non hēbat;
 ues; sed ita tñ exendi inia simulatq̄ egressus domo est/ruit domus/fortunatū di-
 ces q̄ piculū iminēs sic euitauerit cuius rei cām a male pio p̄ho si q̄ fieris; sed & ma-
 le p̄ho rñdebit casu ita factū: nec aliā cām requirendā: si quāras ab astrologo in be-
 nignā hoc aliquam radiationē refert fortunāis planetæ cuius ope defensus ille sit a
 ruina. Fallit aut rōne supitis enarrata: qm̄ incitare Luciū ad egressum ne sub ruina
 pereat causā est intelligentis agentisq̄ cōsilio & rōne: Q ualis nec Iouis nec alterius
 stellæ radius: tñ esse hoc de cālō potuit ut ad egressum Lucii aīus eēt p̄p̄sior q̄ ad
 q̄etā: sicut hoc quoq̄ ab ipso corpis hitu esse potuit: ex quo alii sedētarii magis alii
 ambulatories hoīes sunt: ut si q̄ fuerit huius boni cōstellatio cā/uerit ex his potius q̄
 uegetes nos reddūt & meli' appetētes/ q̄ les martias dicūt/ nō bāficia quāpiā & de-
 senlatrix a malis qm̄ ut sepius idē hūehamus. Sic. n. expedit ordinare illa iuicē radi-
 us nō pōt egressum/ cōtentionēq̄ a ruina: sed quēadmodū eligētī egressionem Lucio
 spaciādī grā fortuitū est: ut egressiēs mortis discriminē euadat: ita cōstellationi siquā
 mō talē esse cēsemus/ iudiciū illū ad mortū fortuitū est p̄sulq̄ accidentale/ ut liberet a
 ruina: quo sit ut nec cognoscēs astrologusq̄ tūc influat cālū Lucio aliud sit qd co-
 gnoscāt/ q̄ auidū illū futurū; motus ambulationisq̄: sed futurū; ut simul domū & picu-
 lū fugiat p̄cognosci ab eo posse nec thema nec rō alla consentit. Vna igit sup̄est cā
 cui p̄uissim hoc nec fortuitū eē potuit diuina. s. uellicās itus aīum Lucii istigāq̄ ad
 egressum/ ne sub domo mox calura dispereat: quā. s. & casurā idē numen intelligit/ &
 ad eū finē ordinare Lucii exitū pōt. De radio corpali neutrum dici pōt: q̄ re nec p̄sus
 ullus fortunā definuit: & celestis decreti cōstitutionē/ aut geniturę factū/ aut tale q̄ p̄-
 piā ductū a dogmate astrologorū: sed ut ad ipsum casum iopinātūq̄ cōcursum cālū
 se rettulerūt: aut ad intellectuāles cās iuicē cōciliātes suo cōsilio: quā nīc p̄uidētīe
Aristo. fines effugerūt: sic magnus ille p̄ho; dux Aristot. qd sit bona fortūa/ qd mala/ qd for-
 tunatū eē qd infortunatū latissime differēs/ ne dū decernēdo celestium meminit cōstel-
 latōnū: sed nec ingredō disputādōq̄: qā istā genethliacorū opinionē nec dignā pu-
 tabar de q̄ p̄sus hō dubitaret: sed uelut alia circulatorū deliramēta potius iter fabu-
 las & p̄stigia q̄ iter cōtrouersias p̄biā deberet anumerari ipse igit Aristot. I eo tracta-
 tu post diligētē totius q̄onīs examinationē ita definit cū nobis bene ita fortuito ene-
 nit dupliciter fieri solere: aut incidētibus nobis prorsus imprudētē in id qd bonū facit
 euentū: aut quis nō cōsilio deliberatiōeq̄ ipetu tñ ad id aī ductis: cui ita rōnē ignora-
 mus: ut quo ille se fert obstinatissimo nūremo uelocq̄ descendamus: illud primū ad
 casum putat referēdū: hoc ad diuinā motionē q̄ penitus ipsa uolūtas occultis impul-
 sionibus scilicet: qd passi solēt illa dicere/ p̄lagit aīus nescio qd nō possum aliter uel
Aristo. le huc rapior/ alia cogitātī mens nō accedit: & ita cū sui consilii rōnē nullā reddere
ecce de possint ita tñ libitū sibi ita p̄iudicatū aīo prinaciter asseuerāt. Quo loco p̄sus Aris-
deo & aīa totocles & deo nota eē oīa/ ut superius diximus: & nihil esse sublimius deo unde pos-
 sit uolūtas

fit uoluntas nra moueri qđ magnū esse immortalitatis argumētū affirmat: Ex qbus of-
bus ita colligi pōt rez humanaz qualdā fieri casu/qualdā natura/qualdā electione/
qualdā diuino cōsilio: nā licet nihil fiat pter dei cōsiliū/ita tñ partimur ut fieri diti-
mus ea dicamus quaz relictæ sibi hoīum mentes nō efficerent: sed peculiari numi-
nis īpulsu cōmote faciūt: pter illā generalē summā potestatis: oībus assistentiā/line
qua nihil eē/nihil fieri/licet minimum pōt. Sic quis pprīū hoīs sit agere electiones
regis tñ interdū natura cū motibus affectionū corporaliū mācipatus iudiciū rōnis
nō expectat. Declarant hęc uno exemplo: dicit rex bellū finitimis forsitā in cā na-
tura regis est bellicosa/cupida/irrequieta/forsitā non tā passione ducit q rōne uel
iure uendicādi qđ suū est/uel iniuriæ reponēdæ uel aliis de causis. Potest pter hęc
oīa speciale dei cōsiliū interuenire/semper iustū/semper rationale: licet nō eius semper uel
iustitia uel ratio oībus pateat: Dei inq̄ cōsiliū/ & animātis ad bellū capescendum/
& cum ita liber armātis ad uictoriā: quo pacto loq̄r apđ Ieremiā pphetā. Ecce ego
mittā & assumā uniuersas cognationes aglonis/ & Nabuchodonosor regem babylo-
nis seruū meū: & adducā eos sup̄ terram istā/ & super habitatores eius/ & sup̄ omnes
nationes quaz in circuitu illius sunt. Et apud Esaiā: Assur uirga furoris mei & bacu-
lus ipse est in manu eius indignatio mea ad gētem fallacē mittā eū: & cōtra populū
furoris mei mādabo illū/ut auferat spolia/ & diripiat prādā: & ponat illū in concul-
cationē q̄li lutū platearū: ipse aut nō sic arbitrabit: & cor eius nō ita extimabit.

Rex hūa-
naz am-
biguitas

Caput IIII Ad cælum non esse referendum/ siquid a nobis fit q nostras ui-
res excedere uideatur: sed potius uel ad angelos uel ad deum. Atq̄ inibi de fato mul-
ta utq̄ diuina prouidentia nostram libertatem non tollat.

Cum quid uero ab hoīe fit q eius uires excedere uideat: solitis solet eūctis
admirabilibusq̄ mortalitas nra concuti: uictaq̄ rez magnitudine/ suspica-
ri uim causæ potētiōis id agētis in hoīe atq̄ per hoīem: quo hūanz uires
facultatis excedat. Et hac qđ suspitione/ qui carnosos tātū oculos habēt/ rapiūt ad
cælū quo nihil ipsi maius uidēt: aut potētius sentiūt: malæ ita cōpotes mentis ut ad
causam amētē exptēq̄ cognitionis id referāt: Cui nec omne mētis humanæ cōsiliū
satis esse credūt. Quod si respōdeat illa qđ a deo disponi & ordinari: sed a deo per
cælū sydera q̄ cōpleti: quoz uirtus & efficacia tāta sit: nōn q̄ absurde dicere reuin-
cent: si qđem intercedētes istæ causæ inter deū & nos: sicuti humiliores deo ita sub-
limiores hoībus esse debent: nec quaz rōne cōsilioq̄ peraguntur qualiā nostra sunt
p irrationalia corpora decet ab auctore primo disponi: sed quēadmodū ille elemē-
tariā molem/ ut potē deteriorē/ p cælestē quaz melior est regit & moderatur: ita res
humanas nō corporoz sed angeloz: mysterioz: qui natura dignitateq̄ mediāt iter nos
& deū cōuenit gubernari: quare cū a deo descēdis ad terrā descende p cælum: cum
a deo descēdis ab hoīes descēde p angelos. Sic angelum: Persaz: græcor: hebreoz: Angelos
legis apud prophetas suis populis prouidentes: & apud Platonem omnesq̄ Platonis
cos locales deos: urbibus regnis: hominibusq̄ prapōsitos: quoz mentionē quoq̄ os & hoīes
factam ab Aristotele: & antiquior Ildorus: & post Ildor: Clemens alexādrinus in multorū
stomatibus meminerunt. Neq̄ nos turbet q̄ indigne quædā interdum iniuste q̄ fieri cōfirmat
nobis uident: ut ppea ad causam naturali necessitate nō consilio agentem libentius
recurramus. Nā ridicula sanē fuerint urbis uiliora mācipia si de cōsiliis principis ac ab eis
iudicare prapsumperint: multo nostra uel ridicula/ uel sacrilega potius temeritas: euentus
arbitrium sibi uendicās primū ordinis sapiētiazq̄ diuinæ: quaz nō in unius hominis dari.

Damna-
tio popu-
laris ap-
plausus

Angelos
et inter de-

os & hoīes

multorū

sententiis

ac ab eis

DSITPVTAIONVM ADVERSVS ASTRO.

**Rephēlio
cōmunis**

**Herodo
tus.**

**Defato.
Augu.
Fatū qua
drifariam
accipi.
Primus
modus.
Alexāder.
Virgilius
Demo/
sthenes
Aristote.
Secūdu**

unius familiaris urbis: sed orbis totius utilitatem non ad seculū ipsius: sed ad oīa
pariter secula oculū puidētiae radiūq; suae bonitatis extendit. Nos hac homūculi
imo noctuae talpa: uere asini: uere boues: & quidē septimū diiudicātes: & deū reuo-
cabimus ad examen? Qui sapius nec in illo/ quātmūq; est quod habemus iudiciū:
sed ai potius morbo iudicātes iuste factū querimur q; qd fieri ipsū nollemus: Et q;
nō asseuerāter exclamasset dormire deum cū iustus Ioseph uenundabat a fratri-
bus? Quis non etiā nullū esse cum idē carcerē premiū castitatis accipiebat? Vide
mox eum in aegypto regē/ uel a rege secūdū. Vide patrē cū toia familia a fame redi-
mentē. Vide pphetia nobile: nec negabis a deo facta illa priora per quae ad ista de
inceps ordine suo puentū est. Sed & altius si suspexeris ut ab illa tam impia merca-
tura rē eo pductā intelligas. ut descēdēs totus populus in aegyptū diūq; ibi attritus
ab aegyptiis regibus/ tā gloriose in libertatē asserat a Moyse: tot pdigiis cōfirmata
potestate deū: tot oraculis manifestatā in pharaone: in aegypto: in hebreorū populo
per legē: p tot miracula diuinā maiestatis: nūc p beneficētiā: nūc per iustitiam q;
figurarēt futura sub Iesu diuinē corporatiōis ineffabilia illa mysteria. Profecto uel
in sanus adduci eo nō poteris ut sine rōne fieri q; q; suspiceris in rebus humanis p-
eāq; nō adeo optimo sapiēte: sed uel a dāmonē malo cū manicheis uel a corpore sy-
deralis reuolūtiones necessitate cū astrologis: uel a casu fortuito. temeritateq; guber-
nari cū nō multis male p hantibus credas: Sed & quoties suscitari bella & caedes: &
urbū nastationes: & euersiones regnorū intelligas: nō mixturā duorū radiorū: aut in-
terpositū naturali cursu suo lumen inter solē & lunā cū praestigiatoribus istis cau-
sam cogitabis: sed cōsiliū dei/ uel puniētis malos uel exercentis bonos: Vnde ille
dictus dei flagellū: & alter satis pximus seculo nro: nō hoīem esse se dixit: sed irā dei
orbisq; uastitatem. Sapiēs ille per sag. apud Herodotū qui discūbente apud se in cō-
uiuio. Thebanos: cui futurā suae gentis cladē nescio qua praesensione sibi praecogni-
tā referant recte locutus est. Nā cum sua deret Thebanus: ut idē impatori exerci-
tus denūciaret: dehortareturq; ab incepto cuius esset futurus exitus. tā in foelix re-
spondit id hoī esse inuitabile: quod fieri deus ordinauerit. Quare nec suis uerbis si-
scilicet impatorē admoneret/ si de futurā: qn ita deo decretū esset: p indeq; se etiam
Mardonii (ita erat principi nomen) seq alligatos necessitate: placetq; q; necessita-
tē nō astro: sed diuini cōsiliū dixit: quā & fatum si quis uocet: rectius inq; Aug. sen-
tiet q; loquat. Est autē hoc fati nomen quātū ex ueterib; colligi monumētis pōt i qua
druplicē significationem acceptū: ut fatū uel ipsa natura sit uel causā: series ordoq;
nexu necessario cūcta pducēs uel sydes: cōstitutiō: cū quid aut nascit/ aut concipi-
tur aut incohāt: uel diuini cōsiliū executio certa inenitabilisq; successus/ in primam
significationē accipit ab Alexandro ex afrodisiade in libro de fato ad principes. Se-
uē: & Antoninum: ita. n. fata esse cōcedit/ ut fatum ipsa natura sit quae principium
aliud est ab electiōe quare fato ignis calefacit: aqua humida est: sol illuminat: sed
& cū q; dissolutio corporis tempamēto morit fati morit. Si uero uel ex equo praeci-
pitat/ uel gladiū occidit fati nō morit: in quem modū de Didone Virgilius morte
tem sibi p uim praeparāte dicat: Sed quia nec fato debita nec morte peribat. Astro-
logi uero id maxime genus mortis in fatū reieciēnt/ sic Demosthenes. Et ita qdē
fatū nemo esse negauerit sicuti nec naturā: Quo pacto & Aristoteles quinto libro
physicā auscultationis fatales dixit generationes: hoc est quae secūdū naturā fiūt.
Nec dubium cum sic fatū intelligamus multa fieri praeter fatū sicuti & multa fiūt
praeter naturā

LIBER Q V A R T V S

præter naturā uel casu uel electiōe nra: uel ut inq̃t eodē loco Alexāder ipse Afrodi Alexan-
 deus cōsilio deorū. Qui uero secūdam inuexerūt opinionē/cogitarūt in ipsa natu-
 ra nihil nō fieri necessariōs q̃q̃ oēs simul causas cōplecteret. Nā q̃ multa fieri dicūt Cōfuta-
 extra necessitatē: hoc ita defendūt in naturalibus rebus & arbitrariis. In naturalib⁹ tio secun-
 ga nō omne qd̃ sit naturaliter necessario sit/cū naturæ opus īpediri possit/in arbi- di modi.
 trariis q̃a electio nostra & arbitriū libeꝝ ē: illi cōtra sic īstāt: i naturalibus qd̃ ē figd̃
 īpediē necessario īpediri: q̃a & illud īpedimētū a naturali causa ē: q̃ tandē ad su-
 premā naturā/hoc ē cælū redigat. Ea uero necessario agit: sed fallunt: nā ut īpedi-
 mento qd̃em fuerit cā naturalis: fuit ea tamē q̃ & ipsa potuit & non eē & īpediri cū
 agebat: q̃re cōdigens illud īpedimentū nō necessario fuit. Et si illo rursus īpedimē-
 to nos urgeat futurū. I. cām naturalē q̃ & ipsa sicuti naturalis: ita necessario aut īpe-
 diet. R. fideor te (si mundū credis æternū/aut in infinitū p̃gressū: a cā cōtingēte i cō-
 tingēte cāstiter q̃s ordo sit semp accēntalis) nec unq̃ ad unā cām primā necessari-
 am pueniunt. Vnde sequētib⁹ necessitas inuehat: cum nulla sit talis intra natura-
 les: quādo nec cælestis cuius operibus & materia & cōcurrentes īferiores causæ fa-
 cile obstat. Si uero de mūdi creatione cum theologica ueritate cōsentis. Deuenies
 per īportunū illū regressum ad primā reꝝ cōtingentem institutionē/unde tollitur Tertius
 necessitas nō confirmabitur electionibus nostris multo irrationabilius inferūt ne modus fa-
 cessitatem: qm̃ uolūtas nihil eligat/nō præiudicatū a rōne nec in nostra si manu/ita ti toto
 uelle iudicare: sed falsis mirū a sumptiōibus/ut ab aliis alias: & a nobis alibi decla ope cōsu-
 rabit. Nā peculiare hæc seorsū tractatus exigunt. Nec magnope pertinet ad cō tandus.
 futandos astrologos: quorū illa tertia ē acceptio fati toto ope cōfutanda/differens a
 prima opiniōe/q̃ naturā ipsam cælestē nō solū naturaliu⁹ sed & fortuitaꝝ ut uidi-
 mus reꝝ originē facit: maleq̃ de causis inferioribus in hac pte maxime sentit: pes-
 sime de cælestibus: quando licet natura cælū sit: cōstellatiōes tamē illæ quas singū-
 ex lydes: positura/p̃ loca/signa/domos/aliaq̃ id genus: causæ naturales nō sunt/ sed
 fictitiæ: nec ex uno illo momēto initiali depēdet opatio cælestiu⁹ nec ad ea q̃ ppria Appro-
 sunt inferiorū causæ: referunt/ ut iā declarauimus: & sequētia magis declarabunt. batio q̃ra
 Restat q̃ra fati significatio theologica/ sicut illa p̃ria physica magis: sed utraq̃ ue- rz acces-
 rant pendēt a diuino cōsilio/ serie ordinēq̃ causæ: notet sub quo nihil nra liber- ptionis
 tas periclitet: cū si quis: & nos inter has causas deo in hac chorea fati patiamur trās fati
 sed agamus: siue q̃ dei præuidētiam: siue p̃uidētiam: hoc est siue mentem illius
 omnia præcognoscentē. siue uolūtatē ex suo placito oīa disponētē attendamus. Ex præ-
 lū sit præiudiciū liberis actiōibus nostris. Nā si præuidētiam/ cur nō libere facio q̃ scientia
 præuidit deus me facturū/ nā si erit qd̃ ille præuidit: utiq̃ libere faciā/ quod libere dei non
 me facturū/ ille præuidet. Sed & quia erit qd̃ noluit: noluit autem tūc esse libeꝝ/ libe-
 re agam qd̃ agam/ nisi ipse mihi meā libertatē ademerit: & tūc nō solū præco- strā liber
 gnouit deus uolūtatē nostrā: sed & præordinauit: nec cum id Gregorius nisenus tarē neq̃
 Damascenusq̃ negaret/ uident aliter negare quā ut admoneāt. Cetera quidē p̃uo ex proui-
 lūtatē diuinā electionē nostras per illā cū nostra etiam uolūtatē disponi: ita dentia.
 tamē ut nō modo cogitationū nostrarū euentus: sed & ipsæ cogitationes: ipsa cōsi Declara-
 lia: ipsa p̃politamē regū tantū/ ut scriptum est: sed omniū corda in manu dei sunt/ tur sola
 qui solus oīa moderat: nūc in his quæ nec ad uirtū attinet/ nec ad uirtutē inclinans Damas-
 uolūtatē quo libitū illi: si sic decreti alienius sui exigit absolutio: hūc uirtutes in & Gre-
 nobis: sed & nobilōū scōhans & pficiens scōhans/ nūc a uirtutibus ad uitiū motos/ niseni.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

pmutās ad iustitiā uel admouēs uirgā pēdagogi p misericordia/uel cōtinuēs q̄si hal-
lucinator p iustitia: oīa semp aut bona aut occasiones certe faciēs bonorū: tanta de-
faro de puidētia & humanarū rerū gubernatiōe dixerimus cū p le cognitū utiliantū
ad cōuellendā astrologicā uanitatē necessaria: ut cū quid fieri cōtigereq; uidemus
q; aut maius uideat̄ aut ordinatius: q̄ ut in casum hoīemue referat̄. nō uim ibi cor-
poraliū radiorū: sed diuini cōsiliū angelicorū ministeriū cū humana libertate curā po-
testatēq; itelligamus. Liqueat aut̄ ex his q̄ diximus & quo pacto tū puideri futurarū
præcaueri cū sint mala possint a nobis: nā si fortuito tantū fierent res humanæ. nul-
la præsensio futuroꝝ esse posset. Cū aut̄ humano diuinorū cōsilio fiat/pōt humana
rō de illis nōnihil cōiectar̄: soli uero numine afflati puidere certissime: q; pphetarū
p̄dictiones oraculorū cōfirmāt: p̄ximi licet lōgissimo p̄ximi iternuallo pphetis pru-
dētes sint. Vnde illd̄ Euripidis: Qui bene cōiectauerit is uates optimus esto: Sici
pcurādo foelici rerū successu ifortuniis q̄ uitādīs illud potissimū ē/deū sibi cōciliare
ppitiū aī puritate: piis operibus uotiq; sanctissimis post hoc ipse sibi hō consulat
sua prudētia: nā licet ī plerisq; rebus multū fortūa possit: plurimū imo totū ī oībus
dispositio certæ diuīæ uoluntatis: ipsam tamē rectā uiuēdi rōnē magnū ī his habet
momentū necesse ē: nisi frustra collatū hoc nobis munus a deo dicamus. Quār̄ res
ēte dixit ille nullū ab eē numē si sit prudētia: sed nos facere fortunam deam calorū
locare. Propterea Plato ī ep̄la ad Syracusanos: cū Homerici illius dicti meminisset:
Dii mentē abstulerūt: quia homines potius adiectā ipsi mentē abstulerūt: quod
Euripidis illa sentētia cōfirmat: qui sortē animæ filiā eē dixit. Prudēter igit̄ uiram
istituētes rōne naturalit̄: tū pia religiōe diuinā nobis beniuolētiā parantes: uitemus
oēm supstitiosā uanitatē: alioqn qui uel futura præuideret: uel cū sint mala præ-
cauere p astrologicas sperauerit obseruatīōes/audiet̄. Esaiam sibi dicētē: Veniat sup
te malum & nescies ortū eius: & irruet sup te calamitas quā nō poteris expiāre.

Cap. V Nec præterita nec quæ ad alios attinent posse ex aliqua constella-
tione præuideri.

Quod si habeāt forte de fortuitis rebus aliqd quod respōdeant: Quāq; ha-
bere nihil possunt aut neq; aut uerisimiles. De his quæ genituræ horā ante
cedūt quælo qd respōdebūt: hoc est quonā pacto putabūt efficiētē cau-
sam suis effectibus esse posteriōrē. Quid de his itē quæ nō solū priora sed etiā alie-
na: deoq; suas causas nō huius genituræ cōstellatione: sed alibi possidēt: cū ex
hora qua filius nascit̄ de parentū auorūq; & fratrū natū maiōꝝ naturis fortunib; q;
ppūciant. Hæc q; & priora illa sunt constellationes: & ab ea itidem alienant quæ a
præteritis iamdiu ppriis cōstellationibus sui habeāt fati ordinē & depēdentiā. (Si
qd̄ scilicet esse fatū a tælo existimemus) in eo itē qui nascit̄ quō illud efficit nata-
litiā cōstellatio: qd̄ multis ille diebus ante diē natalē accepit prædicūt. n. ex thema-
te genituræ: mas ne an foemina sit qui nascit̄: mancus an integer pulcher an defor-
mis: deq; aliis huiusmodi corpis cōditiōibus de qbus oībus iacta alea erat priusq; e
matris ut ait Lucilius bulga ifans cōmitteret. horū oīum prædictionē qua sibi ra-
tionē astrologi uēdicāt: sed nec effectū causā posteriōrē nec præuiderē ex cælo ali-
rodam de ter quæ inde præuiderēt. q̄ quo pacto effectus ex causā præcognoscit̄. Haly atheno-
genituris dā apotelesmaticos Ptolemæi libros enarrās quāli nram hāc solut̄s qōnem/ ostēde
imagina re uoluit quonā pacto/ex fratris fratru: ex filiorū genituris parentū fata præuiderē-
tio tur. Nō quoties ingit mulier cōgredit̄ uiro toties cōcipit̄ sed tūc solū cum ea icidit̄
hora cuius

LIBER Q VART V S

hora cuius cōstellatio/cū parentū constellatione cōcordet & qm̄ q̄ cū alio pariter cōueniūt inter se quoq; cōuenire necessē si cōueniūt cū parentū cōstellationibus filior; oīum genitura; erūt ipsæ quoq; iter se cōcordes: q̄re & mutuo etiā sua inuicē fata significabūt: sic ex fratris fratru; ex filii genitura parentū naturæ fortunæq; de mōstrāt. Ego uero ī hac astrologica subtilitate nescio qd̄ primū coarguā uī irridā. **Redar-**
Nō cōcipit inqt mulier nisi q̄ hora sydex positio cū parentū syderib; cōuenit. Nō **gutio.**
igif ex ea hora q̄ nascit: sed q̄ cōcipit puer parentū debēt fata p̄uideri: Sed & cum **Pria rō.**
alio itē cælo p̄/alio/genitrix nata sit eius q̄ cōcipit/ qūo una poterit constellatio tā **Secūda.**
diuersis cōstellationibus respōdere: aut si hoc fieri posse putēt aliq̄ sydex diuersita **Tertia.**
te/ qūo tot filior; themata thematis/ patris/ matrisq; simul respōdebūt. Cū ab hisdē
syderibus/ ab hisdē cæli regionibus peti ī oībus debeat parentū significatio. A q̄rto
& decio cæli loco sors patris & matris ab illis inuestigat: a sole itē Saturno/ Vene
re/ & Luna. Hor; dispositio ī thematis genitura; uaria fere semp & multiplex p̄ ua
rietate filior;: tu istā omnē uarietatem putas posse nō uariare a cōstellationibus ge
nitor;: q̄ si possit ab alio nō dissentire qd̄ a seipso prius dissentit/ aut non sit futur;: ut
īdem p̄r necessārio & fortunatus sit & īfortunatus: qm̄ eius. l. alter filius quartū ha
beat locū scēlicibus radiis illustratū: alter uero ī scēlicibus obsessum. Qd̄ ut uideret
uulgus astrologor; soliti dicēt nō ab oīum filior; genituris: sed ab eius q̄cēt maxius **Respon-**
natu parentum fata p̄uideri. Sed adimē statim eis illud pfugiū/ de fratru genituris: **sio uulgi**
quas ostendebāt iccirco inter se cōuenire: q̄ cū genitor; cōstellationibus oēs paris **astrolo-**
ter cōsonarēt. Sed qd̄ oportet rem opōsius cōfutare euidentissime frivola: Q̄ uā .n. **gor;**
rōne defendit: nō cōcipere mulierē nisi q̄ tūc cōcipit ea sit deinde hora nasciturus
cuius cōstellatio eius modi sit futura quæ parentū eius q̄ nascitur forte atq; naturā
astrologo possit significare. l. illis cælum & tota natura deseruit: nec potest aliqd̄ fie
re ī uniuerso nisi eo fiat modo. per quē possit de eo astrologus diuinare. Præterea
illud qūo soluūt ī quo erat tota uis nostræ argumētationis: nō posse effici ab hora
qua īfāns nascit: qd̄ ī fratribus ī parētib; dudū ante præcessit. Nam eor; opi
nionē qui nō effici hac re sed significari tm̄ ab astris dixerunt: postea coarguemus.
Nunc aduersus eos disputamus qui eor; quæ cælitus prædicuntur causam esse cæ
lū opinantur: quod & Ptol. & principes omnes istius artis opinati sunt.

Caput VI. Futura multo post tpe a præsentī cōstellatione effici nō posse.

 Vid q̄ nō solū præteritis: sed si recte cōsideremus nec quæ multo post tpe sunt futura effici p̄r a præsentī cōstellatione: qd̄ est tm̄ familiare frequē-
tissimūq; ī astrologor; prædictionibus. Vbi .n. nō illud legitur apud eos: **Astrolo-**
planetā oriētalē ī prima uiræ parte præstare qd̄ pollicet: occidētalē ī postrema: **gica**
qui horoscopus occupauerit uel horoscopi fuerit dñator cito dare quæ sua sunt: uanitatis
paupost cū qui decimi loci iura possideat: qui occidētī uel affuerit uel præfuerit per ipsam
serosferius qui īmo cælo fuerit collocatus: atq; alia hoc genus innumera: hoc deniq; met
attestāria: nō fieri a cōstellationibus qd̄ sunt facturę cū ipse sunt cōstellationes: sed impugna
multis potius annis postq̄ fuerūt: huius uero mirandī exemplū ī nulla uirtute uel tio
actione naturali qualē esse cælestē confitent: apparet ut. l. tūc efficax magis existi-
metur cū non est q̄ cū est: nō remanet aut cælestis influxus ī corpore īstar medi-
cina. Sed rñdebūt fortasse etiā si præterit ille sydex positus/ durare tm̄ uirtutē inde **Respon-**
nobis īfusam quæ suo tpe pro natura agētis materięq; habilitate/ suos tandē effe- **so**
ctus ī lucē sit editura. Ego uero qd̄ attinet ad naturā agētis obūcio illis qd̄ prius **Cōfutatio**

DISPVATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Nota pre
diuinatio
nis deffe
ctum

Nota

Vide qui
bus ratio
nibus
electioes
arguatur

obiiciebā/uariari qđē p agentiu cōditione uariaq uirtute effectus quoq natura & conditionē. Sed hoc ēē oibus causis pariter cōmune ut qđ sint effectura/tunc ma
gis efficiāt quādo sunt/q cū multo iam tpe desierūt. Q đ spectat ad materiā si forte
dicāt nō statim fieri regē & p hūm eū qui nascit: licet cālo id. pmittente: quia. aetas
repugnati poterit uideri nō absurdū esse qđ dicūt: sed cū aetas eorū munerū capax ē
quā natalitiae stellae pollicebant: cur tñ nō fiticius & cā sufficiens iam pcessit: &
materia habilis idoneaq psto ē. Sed aut cessare aiūt effectum tot annis quot signo
rum partibus a tali loco planeta distabat: aut quia talem in themate cāli locū obti
nuit/nisi sero pstare sua beneficia suis nō posse hoc rōnalis potius natura/p electio
ne arbitrioq sua munera quo uoluerit tpe dispēantis: naturalis causae/nec ē nec ēē
pōt. Præterea si ex se qđē daret statim cālū qđ pmittit: sed materiae dispositio ē in
morā: nō erit astrologi euentus tpa p cognoscere q cēlū cōsiderat: sed eius potius q
materiae statū cōditionēq cognoscit: ut qđ futurū sit ab astrologo audiat. Q uādo
futurū astrologo ipse demōstret. Q uod itē rñdebāt seruari uim a cālo deriuatū p
tereūte cōstellatione scire ab eis uelim: ubi nā cōseruet: utiq aut i materia: aut i cau
sis inferioribus & secundariis: quorū siue utrunq siue alter eis placet: sciāt nec in estu
fluctis refluentisq materia: nec i tam uaria atq mutabili perticulariū causarū mlti
tudie/uirtutē cālestē posse eandem & stabilem tam diuturno tēpore permanere.

Caput VII De auspicationibus quas electiones dicūt/q uana & impossib
ilis sit astrologorum sententia.

Ibet itē ab eius sciscitari de ea parte qua maxime utilis uitę putat astrolo
gia: quā ē de auspicationibus/uulgo electioes uocāt: hoc ē quonā pacto
a cālo fieri intelligāt: ut qđ hac qđē hora aggredimur faciēdū fœliciter:
qđ uero alia infœliciter fiat a nobis. Nā ut facile oia hęc dicunt: & habet in prima
frōte spēm pabilitatis: ita cū diligētius examinant uana/spossibiliaq deprāhen
dunt: Si qs inquit iter sub tali cāli cōstellatione capestat/cōmodā hēbit pegrina
tionē: a rege benigne excipiet: itē suā familiārē adaugebit. Contra: si alia hora equū
ascēdat/aut descendat in nauim/difficilia itinera/piculosa nauigationē experiet.
Nec efficiet tandē cuius rei grā iter nauigationēue suscepit. Hęc oia fateor me non
p spicere quonā pacto fiant a cālo: doceāt ipsi me si possunt. Esto Iuppiter de noua
cāli regione radios suos in terrā iaculet: fœlicē dicent cōstellationē pro itinere ca
pellendo: Q uero ego ex eis defluxo iste afflatusq fortunatus hoies ne ipsos afflet
atq afficiat iter arrepturos: an ipsam potius iter agentiu hominū opationē: hoc est
uel equi ascēsum uel e domo egressionē: uel huius aliquid eorū quā sunt necessario
itineris incohāmēta. Si primū rñdeāt afflabunt illi: etiā si tūc primū iter non acci
piant syderis beneficio/quotiēs arripiedi itineris illis fuerit ppositū: præsertim cū
ex eorū snia nō præster cōstellatio qđ pollicet tūc maxime quādo est: sed lōgo etiā
post sæpe tēporis interuallo. Si secundū multa certe delirare cogent ut positionē
tueant/dū nobis exponēt quo pacto Iouia illa equi ascensio/& mollē pedibus uia
substernat. & latrones abigat ex itinere & nubibus pulsas placatū efficiat diffuso lu
mine cālū. Nec parū item illis negocii in retinēdo isto defluxu/dum multorū forte
diez: iter plane cōficiatur: cum nō parua iure suspicio habenda sit neq in illo equū
ascendēte uirtus cālo descēdit/reciproca rōne cū de quo ille descēderit/illa in cā
lum rursus ascēdat: & nouo iste uiator Ioue semp indigeat/cū erit ei equus infiliē
dus. Nam somniare uim aliquā primordialē nullq consistentē/ nullibi radicatā: quā
totū tibi

conuicti iter molliter beateq; cōficiat hominū est infomnis etiā delirantiū: qui qd loquunt nihil ppendentes/futile dant & sine mēte sonū. Videamus rursus eodē ne scrupulos incidant i his rebus q sunt opa potius nra q opationes. Sentētia ē Ptole-
 mae i nrbis cōstitutione Mars cēli mediū obtinuerit/principes eius ciuitatis gla-
 dio plerunq; picturos. Exponat nobis Ptolemæus ubi nā sanguinolēra ista Martis
 radiatio recipiat/q tot deinceps principes sit successu tēporē gladio necatura? Si
 suscipi eā uelit i principe q tūc urbē ædificat: rogabo quo pacto iacti illi defolliq; i
 terrā iussu principis lapides/urbis. s. fundamēta/cælestes radios aliorum uergētes i
 principē istū flectant atq; deriuēt. Quo pacto in eius posteros regniq; successores
 hæreditario q i iure deueniat/noxia ista uirtus/cuius & susceptaculū perit:& origo
 pterit. Sane qd possit sine rubore iterrogātibus ita nob rñdere/eqdē nō pspicio. Di-
 cet igit forte nō i principe iplo urbis institutor: sed i ipsa potius urbe: i iplis primis
 lapidibus sup quos erigēda cōpēstiliētia illā recipi: Martis pestifero quasi quodā af-
 flatu/oēs eius ūrbis principes afflaturā. Bellū utiq; inuētū moysayco ē testimonio
 cōfirmādūq; leprosa nobis domus expiationē pphetica olī inspiratiōe mōstrauit.
 Sed uereor ne cōgesta desup humus/pximiq; lapidibus iculcata/exhalat mephi-
 tia illā martiā nō phibeat: aut si oīno exhalet/nō egēos potius & paupes pestilētiā
 magis opportūos iuadat/q pncipē ipsū ciuitatis. Qui si i suburbana aliq uilla for-
 te hitauerit/credo gladio nō pibit/plerū si plurib' passuū milibus ea distat ab urbe
 q ut marti' ille uapor/calce ruderibus iteri undiq; suffocat/iteger illuc possit/effu-
 caxq; puenire. Sed hæc phis piclita bñ gloria Plato. academiæ & Aristoteli q i suis de
 re publica libris/ubi de cōdenda regēdaq; fœliciter urbe/ac ciuitate tā multa pce-
 perūt: de tā utili tā obseruādāq; cautiōe nihil nobis scriptū reliq; rūt: Quæ oīa si nō
 p iocū serio pēstremus uidebimus iure Haly interpretē Ptolemæi q q lummū astro-
 logū/partē tamē hāc astrologiæ q ē de electionibus friuolā inefficacēq; existimasse.
 Caput VIII Astrologos mentē nostram cælo subiicere q q ut sunt astuti id
 dissimulare cōtentur.

Actenus demōstratū ē nullā ex corporalibus rebus & tēporariis/quas maxi-
 me ius hñc cælū putat dependere a cælo quo. Imō astrologi opinant. Nā
 neq; ea quæ sunt fortuita nec quæ ad alios attinēt: nec quæ aut præterita
 sunt/aut futura lōgo post tpe/tū eorū maximā partē quæ ut fiant fœliciter a certis
 horarū obseruationibus auspiciant: Quæ si nō ita efficit cælū: ut e cælo pvideant:
 qto illa minus quæ sunt incorporeæ: de qbus tū pnnunciare astrologica superstitioni
 hñc rubescit. Cōtinent enim hoc genere morū ingeniorūq; diuersitates: & quæcūq;
 animi nri opa & pprietates: cōtinent quæ ad dæmones: ad mētes supiores: ad deū
 ad efficaciam supplicationū: ad arcana cōsciētiæ: ad statū futuræ uitæ: atq; hoc ge-
 nus alia ptiēt. De qbus oībus mille dogmata prædicēdi nugiuendū hoc hominū
 genus arrogātiſſima temeritate diuulgat. Et quidē a moribus exordirer quos alios
 atq; alios esse i hoībus putat/pro uarietate natalis cōstellationis. Sed solent cū hñc
 urgent dissimulare qd sentiūt: & de arbitrii libertate multa funditantes/canendū
 præcipe/ne cogi putemus a stellis nostrā libertatē qbus solū ppētiōne imitāmē
 tūq; aliqd hēamus: qd uel seq uel declinare nostræ sit electionis. Detegā igit pri-
 mū fraudē huius defensionis/plurima afferēs dogmata: ipsorū ex qbus pateat mentē
 ipsā eos cælo subiicere/etiā ubi a corpore nō depēdet. Postea nec morū ingeniorūq;
 diuersitatē eo etiā quo dicunt/modo in cælestes causas referri posse declarabimus.

Ptolemæi
 exemplū
 cōfutādū

Si talis pe-
 stilētia in-
 ter necādū
 in funda-
 mētis ur-
 bis latet &
 qnq; me-
 phiti emif-
 fura cum
 pauperes
 quoq; eē
 necatura
 dicitur
 Haly

Astutia
 astrolo-
 gorū.
 Astrolo-
 gos mētē
 nostrā cæ-
 lo subiicere.

DISPVATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Ergo si non aliter putat humani animi differentias esse de syderum habitu & positio-
 ne q̄ ut affecto aliter atq; aliter corpore: animi etiā operatio non nihil immutetur:
 quomō ex Marte in nona cæli regione solliciter constituto tantum præstari nobis
 posse contendit: ut ab obsessis corporibus sola præsentia dæmones expellamus.
Secunda Quod non animi solū est ad corpus inclinantis: sed sic uiuentis in corpore: ut deo
 plenus: & mentes habitans penetrālia i corpore uiuere se nō sentiat. Quomodo itē
Tertia ex parte solis/de archanis conscientia eius qui nascitur erga deos & hoīes/iudica-
 turos se præsumunt: quibus in manu animi & nostra magis libertate/nihil positum
 est: nec ita ut angelicæ pateant cognitioni/nec potestati subiiciantur. Denique si so-
 cietas corporis cælo animam sociat quando de statu eius cum extra corpus est po-
 sita/de cælesti constellatione pronunciant: Vulgatum enim apud illos duos esse
Maternus planetas auctores scelicitatis/Venerem/& Iouem: sed diuersis officiis: ut Venus
 præsentis uitæ scelicitatem largiatur: Iuppiter futuræ: Maternus postquam multa
 ex his cōmemorauit quæ a Saturno præstant in Leone cōstitutotū ita subiungit:
 sed cū hæc oīa fuerint assecuti longæui morientis: & aīa eorū ad cælū diis applicata
Inane trāssibit. Saturnus. n. in Leone positus aīas eorū q̄ sic se habuerint in terra /inumeris
dogma angustis liberatas ad cælū: & ad originis suæ primordia reuocat. Hæc ille. Vnde
a quo di- non solū id intelligi uolo q̄ ad impietatis usq; suspiciōē astrologica ista supstitio se
spuandi diffundat: sed q̄ta scriptoribus huius artis fides adhiberi pōt q̄ si nisi expta usq; cōe
primor- probata: iis mandauerint: Quos p̄culdubio scimus cū scribebāt expimentū nō ha-
dia sumu- buisse uitæ futuræ. Nā si a suis cōsectācis uita functis hæc forte itellegerūt/potius
tur quæ ad inferos q̄ quæ ad superos mitteret cōstellatio potetāt itelligere. Quāq; n.
 putāt se certa hora supplicātes a deo impetrare posse qd' uolunt nō tñ facile credā
 nisi dogma mutauerit/aternā se ab eo scelicitatē i petraturos: Et certe putāt illi qd'
Quarta diximus. Scribit. n. fabulosissimus ille Albumasar: qui luna Ioui coniuncta cum ca-
Albuma. pite draconis deo supplicauerit. impetraturū a deo quicqd' petierit: Et erūt adhuc
 philosophi: erūt theologi qbus hæc placet: putetq; se: & quos sequūt astrologos/
 iūis adhuc itelligere qd' sit deusq; sit oratio: quæ mihi inania hoc loci non tā est
 cōfutanda q̄ execranda: cū ex his quæ de oratione aduersus impios alibi disputauis
Petrus mus: satis sit cōfutata. At Petrus Apponēsis cuius ego scripta quotiēs lego: totiens
Appo. illud i Heracliti uenis i mētē mō αληθινά γοοσ οὐρανό. Ipse inq; scribit: illa se hora
Heracli. de qua dicebamus/a deo sciam petiisse: & post eam diem in ea magnope p̄mouisse.
 Mihi q̄tū nouus hic Salomon in ea p̄mouerit metiri nō uacat. Credo certe quicqd'
 p̄mouit/non plus eo eē qd' humanis passibus cōfici possit. Sed utrūq; se res hēat
 cōsulerē Petro isti: ut totū qd' p̄fecit/suæ potius industriæ ingenioq; acceptū refer-
 retq; Iouis illi suæ supplicationis: sed ne p̄uaciter illud defendat: cogant bona iū-
 dicia negare/eū potius quicq; in bonis litteris p̄fecissent q̄ ut tā uana supstitutioni
 aliquādo assentiant. Consulerē item in cōe astrologi oībus: ut postq; illis Iuppiter
 ita fauens est/tantū sibi una scelicis horæ supplicatione diuitiæ opūq; cōparerēt:
 ut nostris posthac pecuniis nihil idigentes desinerent aliquādo mentes imperitorū
 tot quotidie mendaciis: emungendæ pecuniæ gratia ludificare.

Caput IX Mores hominū a cælo non fieri.

Ideamus de moribus: an recta rōne possit defendi/esse horū quoq; aliquorū
 modo cām in cælo. Forte enim si nec uim pati cæli/partē animi rōnalem:
 nec cogi nostrā libertatē existimemus. Nihil erit præterea cur aut philo-
 sophia

LIBER QVARTVS.

sophia aut pietas nō get/uaria horum studia: multiplices ingeniorū pprietates: diuersis stellarū afflatibus puenire. Cū id etiā faciat habitus corporis/salua animi dignitate & libertate electionis. Vex fallit lōge q̄ ita putat. Nā ipsam & solam partē sensuale ita affici a sole: ut ad flagitiū aliqd̄ hēat ppeliōem: & rōni cōtrariū: & pietati magnopere aduersum. Quæcūq; n. a causis naturalib* fiūt: his p̄serti q̄ sibi a cōditōr naturæ p̄scriptas leges seruāt imutabiliter: tā i auctorē naturæ sic iſtituentis: q̄ i naturā ipsam sunt referēda: q̄cūq; aut uel uirtute uel pprietate sydera p̄dita sunt: & philosophorū & theologorū cōsensu/ ididit illis naturæ principiū deus. Deū optimū & sapientissimū uix negāt iſipietes: q̄ uero hæc/ aut bōitas aut sapiētia potētissima cæli manu hominēq; liberū iſfirmū tamen: flectere ad eā partē/ ad q̄ minime eū uelis declinare. Tū optimos seruos malorū facit auctores & ministros: ut eū ipsi regis iussu nūq; transgre diant: ipsi tamē maxime sint/ q̄ alios ad transgressiōem inuitent & ipellāt. Postremo q̄ hic ordo naturæ: q̄ cōsensu: q̄ sapiēs iſtitutio: ut q̄ rō naturæ fieri nollet: ab his tamē ut fiat sedulo p̄cureſ/ q̄ sunt partes naturæ magnæ/ potentes optimæ/ principales. Præterea nō facit q̄ peccat aliquid imo deficit: q̄ re q̄ iuitat ad peccandū ad deficitū inuitat: qd̄ nō cōuenit cāis superioribus efficiētibus semp̄ deficiētibus uero nūq;. Absurdissimū igit̄ dōgma astrologorū putantiū hīc nos ab hac qd̄ syderū positione/ inclinationē ad furta: ab alia ad incestus ad fraudes: ad homicidia: cū tota natura p̄serti sup̄ior diuinæ menti p̄xime iuncta: naturalis & diuinæ legis obseruationi possit forte fauere: obesse & aduersari nullo modo possit. Cōpescāt igit̄ os p̄fanū: nec Venerē dicāt Marti copulatā ad adulteria nos uocāt: aur eodē i signis maribus collocatos ad masculorū nepharios cōcubitus excitare: Martē cæli nonā partē occupantē facere irreligiosos: atq; alias oīno cōstellatiōes ad alia nos irritare flagitia. Imputēt sibi nō cælo suo delicta/ nec seculētæ materiæ: & iniqui animi sordes a purissimis putēt naturæ fontib* emanāſ. Verū solui ne forte iſta obiectio poterit: si (qd̄ qdā putāt) dixerimus/ eē omniū syderū uires bonas & salutarēs: Sed cum in nobis suscipiunt materiæ uitiō degenerare: & q̄ benefici erant afflatus euadere interdū noxios atq; maleficos. Sic a Marte qd̄ p̄stari animi fortitudinē & herculeā efficaciam. Sed aut uitiō corporis i quo nimīū rubra bilis exastuet: aut culpa animi abutētis munere celestis/ flecti qnq; i petus illos ad crudelitātē & iniūsticiā. Sic a Saturno altitudinē mētis: p̄funditatē cōsiliū: iuestigationē rerum obstruas: amorē cōtēplatiōis iſtūdi. Eadē ſcōla q̄a torpidū iuenerūt susceptaculū: uel arbitriū culpa eius i quo recipit dolosum facere animū: sordidū: incultū: sup̄sticiosum: & ad usq; lymphationis piculū imāgiōsum: sic a Venere fieri nos p̄p̄ios ad hilaritatē: ad beniuolētiā: elegantiāq; ciuile: abuti nos iſto iſtinctu ad nequitia: ad luxū: ad improbitatē. Incitari a sole nos ad magnanimitatē: abuti impetu iſto nos ad ambitionē atq; ita dereliquis. Verū enī uero dicet hāc aliq; potius astrologiæ defensor q̄ astrologus. Est enī inter p̄loquia astrologorū illud omnium primū: maximeq; cōfessum: esse alios planetas bonos: alios malos: Quod si eēnt utra quæ dicebantur: & oēs pariter boni sua natura: & oēs mali eadē rōne dicerent. Cum nullus sit afflatus adeo salutaris: quē & materiā & cōditio suscipiētis/ inficere imutare: interturbare nō possit. Quod si & ipsi nullū esse uolūt planetā adeo malū: a quo nō magna etiā bona: nullū adeo bonū: a quo nō magna etiā mala possint puenire. Hanc efficiendi diuersitatē nō ad materiā & radiū referunt susceptaculū: sed ad uariū syderis eiūsdē in cælo habitū & positionē. Quare dicūt Saturnū si ppriā dōtutib;

Opinio
quorūda
Cōlutatō

Sedā: rō.
Tertia

Nota pa
radoxon
Quarta

Solutio
quorūda

Repro
batio

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

ppriā altitudinē: pprios fines/tenuerit. Si bonis radiationibus cōmifcebit: Si diut-
na fuerit genitura/contēplatores tacere/pios/fapiētes. At uero si minus cōmodo re-
ceptaculo fufcipiat in malā hāc degenerare cōditionē dicunt eundē ipfum planetā
fi male collocatus: fi cōiūctus Marti: fi malis ad solē fchematīfmis: dæmoniacos fa-
cere fordidos: inuidos & mēdaces. Neq; unq; cū ita in cælo habēs fe: fit Saturnus bo-
ni q̄q; ab eo expectari poffe cōtēdūt. Quare q; ita astrologiā defendit/ignorat pla-
ne qd̄ defendit. Quod enī diximus de Saturno dictū de oībus itelligat: nā & Mar-
tē nō foeliciter difpofitū dicere solēt ad ambitionē ad impotentia: tyrānidifq; libidi-
nē extimulare: nō qm̄ uitalis eius q; nāciē fpiritus: plus nimio caleat ul' trigefcat: p-
pterea q; bonum cæli ignē uel torpidum faciat uel edacem. Sed quia & Saturnus
& Mars & sol cum ita in cælo fe habuerint huiufmodi mala ex fua natura & pprie-
tate/nācentibus influant: hoc eft quod astrologi fcribunt & opinantur. Nec fi quis
hoc neget astrologiā fecius defendit: quam qui fpongia librum emendat: fecum
& dogma ut declarauimus: & ueritatem aufert omnis prædictionis: fi & de cæleſtis
influxus obferuatione non illa dependet: & cæleſtem influxum materiæ difpofitio
non folum minuit uel adauget: uerum aliū facit penitus & immutat.

Caput. X. Malas leges ficuti nec bonas cælo non fubiici.

Inc eorū opinio cōfutatur qui bonas qd̄ leges negāt fubiici cælo: utq; a di-
uina uirtute dependāt: de malis uero id cōcedūt: cū nihil habeāt qd̄ natu-
ræ uires & facultatē excedat. At q̄tū obſtat in bonis erroris fublimitas ne
corpeis cāis fubiiciant tū obſtat in malis eay: improbitas ne ad optimas cās deoq;
optimo obedientiffimas referant. In uniuerfum uero tā bonas q̄ malas religiones/
a cælo nō depēdere/ipla fatis experientia demonſtratur. Alii enim religionū ort us:
& uarietate ad fydera referūt urbibus & p̄ninciis fuo quodā/ ut ipfi credūt: iure do-
minātia. Alii ad magnas quas uocant cōiūctiones planetarū fupior/ Saturni p̄ſer-
tim atq; Iouis: & hāc qd̄ inīam fequunt Arabes & latini uestigiis Arabū inſiſtētes.
Illi acceſſiſſe uidet Ptol./q; (ut poſtea declarabimus) de magnis illis cōiūctionibus
nullā unq; habuit mētionē. Sed libro ſecūdo apotelesmaton eos ait ex aſiaticis q̄ ad
orientē uergūt & meridiē colere Venerē & Saturnū: qm̄ trigono ſubſint aridæ q̄li-
tatis: hoc ē Virginis: Tauro: & Capricornis: qbus ipſe putat Saturnū Venerēq; dñā-
ri: Rurſus q̄ inter meridiē habitāt & occafum: Venerē atq; Martē habere p̄ numini-
bus/ qm̄ humidæ triplicitati fubiiciant/ cui cum Marte Mercuriū & Venerē p̄ficat.
Vtraq; uero inīa: ipſa/ ut dicebamus/ euidentia rei euētiſq; refellit. Nam fi uirtute ma-
gnæ alicuius cōiūctionis religio aliqua nāciē: abolita ea uirtute aboleri quoq; il-
la religio debet. Nulla aut̄ fydex eſt cōiūctio cuius uirtus durare p̄ tot annos fin-
gat etiā ab astrologis/ quot annis & cultus idolorū/ & moſaica religio/ & xp̄iana ex-
perdurarūt: Circiter q̄q; annorū milia in idolorū cultura mundus caligauit. Quare
nā quælo cōiūctio: q̄ maximī anni fyderis alicuius: tot ſibi annorū ſpatia uēdicāt.
Moſaica legis ritus & obſeruātia/ apud hebræos etiā hodie uigēt: & iam ter mille
annis aut eo plus uiguerunt. Quare iſta tā fortis tam diuturna eſt cōſtellation: quæ
extincto imperio religionē extingui tamen non p̄mittit. Dabit cauſas horum theo-
logus & ueras: & ſuo dogmati cōlonas: de cælo dare astrologus nullas poteſt: unde
ſi iſta deriuaret uarietas religionū uariari illas quotidie: atq; ſmutari ſepius uidere
mus. Quod & astrologi ipſi putantes ex principiis ſuæ ſcientiæ id colligentes præ-
finierunt terminos unicuiq; religioni quos ille tranſgreſſæ ipſa rei euidentia aliū de
ſe depēdere

Ptole.

Nullā reli-
gionē ſy-
dex cōiū-
ctionibus
ſupponi

LIBER Q VART V S

se depēdere q̄ a syderibus demonstrāt. Iā illā Ptolemæi opsonē quæ p̄inde atq; uariis locis & gētib; uaria sydera dñant: ita uarios ē ritus religionū in illis locis existimari: lōge magis ab ipsa expiētia cōfutat. Cū & illis puinciis q̄ iter oriētē iacēt & meridiē/psint eadē sydera q̄ olim illis p̄lidebāt. Nec tñ ut olī ibi Venus Saturnusq; colunt. Cur enī hęc illis numina dñabant: utiq; ut ipse scribit Ptol. qm̄ terrena triplicitas q̄ cōstat ex Tauro: Virgine & Capricorno: regiōibus illis p̄stulli uero triplicitati Venus & Saturnus. Ita. n. ipse existimauit. At partio hęc mūdi & regionū sub aliis atq; aliis triplicitatib; distributæ: p̄petua ē nō tēporaria. q̄ re eadē erit semper quæ aliqñ fuit. Cur nō igit o Ptolemæ eadē ē in eis dē locis hodieq; religio du-
Ptolemæi derisio.

Caput XI Corporeas dispositiones non effici a cælo.

QUæ oīa si sint satis confutata: restabit sola corporis dispositio: de qua p̄nūciare possit astrologus si de his talis tantū potest/ quæ efficiuntur a cælo: Sed nec istā efficere potest natalitia cōstellatio: cum & corporis habitum & figurā quā secū gerit ex aluo prius hēat puer q̄ aluum egrediat. Quare erit hæc quoq; illis annuerāda de q̄bus q̄nto capite dicebamus nō posse p̄dici per natiuitatē qua utunt: q̄a ista p̄cedūt natiuitatē quare potius per conceptionē uel seminis dispōnem: At semē tūc nō sit. ergo erit cōstellatio qua semē factū est potius spectāda: sed hoc postea: si igit p̄uideri corporis dispositio/ p̄nūciariq; poterit. Ex hora cōceptionis poterit utiq; magis q̄ ex hora natiuitatis ea qua nullo mō pōt: sed an ex illa etiā possit sequētibus libris examinabit. Nūc illud demonstrat/ errare astrologos/ q̄ breuiore corpore/ an procerō/ obelo/ an macilēto: firmo/ an imbecillo: manco/ an t̄egro: legitimo an monstroso: nascat is q̄ nascit: ex genituræ hora p̄nunciant. Has enim ille oēs cōditiones longe prius adipiscit/ q̄ formati iā & absoluti ex matris utero in publicū emittat. Quare sicuti nō fiunt ab ea cōstellatione quā dudū. i. p̄recesserūt: ita nec p̄dici ex eius obseruatione a mathematico possunt. De cōceptus t̄pe postea disputauimus/ nunc illud scire lēctōrē uolumus/ putasse summos astrologos/ q̄ ad corporis attinet tēperaturā a p̄ximis causis & cælo inferioribus a deo depēdere: ut quēadmodū scribit Haly ueniā dari sibi postulauerint/ si in p̄dicēda corporis dispōne exciderēt a ueritate: Nos igit totā de cæli efficiētia disputationē ita colligamus si cælū cā est uniuersalis/ nō esse ab eo res particulariū uarietate & distinctionē: & si in eo quoq; particulariū p̄prietatū effectrices uirtutes ēē cōcedamus nō tñ huiusmodi quales de cælo astrologi uaticinant: cū neq; fortuita in causas naturales: Nec quæ sunt mala in optimos auctores/ nec quæ a ratione cōsilioq; proficiunt/ in principia naturali necessitate efficientia: nec in corpora incorporea radios: nec quæ iā p̄terita/ aut longe post tempore sunt futura in p̄sente cōstellationē: nec quæ ad alios attinent/ in nostrā geniturā referri nulla rōne posse uideant. Tū esse per absurdū & ab oī p̄hā maxime alienū/ quoz p̄prias causas uideas & manifestas & sufficientes apud nos in uiribus corporoz/ inferioroz/ in animoz/ diuersitates in affectu/ cōsilio/ occasione/ cōsuetudine/ in cōcursu tā uario cōfluentiū undiq; rez/ atq; causarū: tñ originē querere in syderibus/ quæ neq; sit ibi: neq; ut esse possint aut rez/ quæ fiunt aut cæli efficientis natura conditione patiatur: hinc factū (ut oēs p̄hi quoz studiū in p̄scrutandis rez/ causis laborq; uerfat) cū a medicina/ aut mag-

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Neminē thematicis ab omni arte atq; scientia rerū ueras cās mutuet: Astrologici tñ causis
phantem nusq; utant. Q uod ut Phavorinū: Carneadē: Possidonū: Timeū: Pythagoram prę
astrologi termittā ab ipso Arist. a Plato. a Plotino: ab Auerroce ab Auic. a bonis utriusq; fami
cā ullā rō liz sectatoribus factum/inter initia operis declarauimus.

nē in suis Gapur XII. Non posse cælū eius rei signum esse/cuius causa non sit.

monumē Erū dicit aliqs forte/et si cōcedat nō fieri a syderibus istas uarietates eue
ti colloz taq; rez humanarū: nō tñ statim id colligi: ut pūderi ista de cælo prædicāq;
casē. nō possint. Q ūquidē q̄ sydera minime faciunt possunt. tñ significare atq;
 portēdere. Sunt enim q̄ ita sūt opinati: non fieri. s. potestate cælestiū res inferiores

Cōfutatio
Prima rō

praterq; in re cōmunis efficiētiz: Sed cū a p̄ximis causis p̄priisq; dependeat indi
 cari tñ a cælo priusq; fiat. Atq; ita p̄ planetarū transitū/stationē/recessum/futura co
 gnosci: ut aues seu prater uolando seu stādo futura pennis uel uoce significant nec
 scientes. At uero nec ipsa hoc unq; insignes astrologi crediderunt: nec ut credamus
 rō ulla consentit. Q d̄ enim natura nō hoīum instructo signū est alicuius rei/ & cor
 pus est aut cā est rei quā significat: aut effectus: aut tā signū q̄ id qd̄ signat/ ab eadē
 cā pueniūt. Q uod si qs putat addendū: q̄li diuersum ab his q̄ diximus: ut sit cāz ne
 cessario inseparabiliterq; cōnexū: is plurimū lōgeq; fallit: qm̄ illa cōnexio: & cōcomi
 tātia fieri alia rōne nō pōt: q̄ uel cā id pariat: prius ex se q̄ efficiat aliud: aut qd̄ eā
 cām excitat ad agēdū hoc quoq; suscitet simul: qd̄ sicut utrūq; ad cōem cām referri
 cōcedimus. Age igit uideamus qd̄ nā magis ex his cælo cōueniat si cælo futura si
 gnificant: Cælorū utiq; motus & dispōnes effectus nō sunt rez inferiorū: cās esse ne
 gāt. Restat ut cæli habitus & dispositio: & qd̄ per eā credit̄ indicari ab eadem cā di
 cant̄ puenire: quēadmodū iris portēdit interdū serenitatē: non q̄a faciat serenitatē
 sed qm̄ iridis cā/ cā etiā est serenitatis. At corporea causa nulla reputabit̄ quæ sit cæ
 lo superior/ p̄pterea q; cæli inferiorūq; simul dispōnes efficiat. An reliqua erit causa in
 corporalis: Forte enī dici posse uidebit̄/ fieri euenta rerū humanarū ab ipsis diuinis
 mētibus cælestia corpora reuolūtibus: & dū fiunt ipso cæli qd̄ mouent habitus: &
 positione mouent quasi nutibus certis nobis indicari. Verū qui hæc dixerit sane p
 xima fabulis poetarū: in cōmodum illud quō uitabit̄ fieri ea a diuinis mētibus quæ
 homines ipsi sine flagitii culpa non faciunt ut hunc ad homicidia/ illū ad adulterias
 alīū ad furtū urgeāt & impellāt. Mitto q; oīs ph̄sa abominet̄ fieri res corporales ab
 incorporeis causis: corporea cā media nō intercedēte. Præterea cur nā alia atq; alia
 hōra nascētes/ diuerso fato nascunt̄: si nō cæli positio q̄ uariat in horas: sed cæli au
 thor immobilis sui par sp̄suiq; siliis: fati auctor & cā existimat̄? Postremo ut Thomas
 argumētat̄: Cū eiisdē cāz effectus/ sese inuicē indicāt ab eodē p̄cipio/ eodē et mō
 proueniūt: cæli uero motus & inferiorū corporū/ rerūq; dispositio: nō eodē mō est a
 cāis superioribus: sed ille inmutabili ordie & necessariō: hæc ordie uariabilis: & q̄ utrāq;
 in p̄tē cadat cōtingēt̄: pro natura. s. rerū q̄ mouent̄: q̄ gubernant̄ quā diuina princi
 pla nō mutāt/ sed cōseruāt alioqn naturā nō cogerēt̄: sed destruerēt̄. Nō pōt igit cæ
 lū significare inferiora/ nisi q̄tenus cā effectū indicat suū: quare q̄ cām qd̄ nō esse ui
 deti ratione fatent̄: signū tamen esse cōtendūt: hī uocē suā ignorant: Q d̄ & Thomas
 aquinas grauissimo uir iudicio: quicq; nihil soleat temere asseuerare: in theologica
 summa asseuerare pronunciat. Posset hoc dici de cometis: de traiactionibus: de que
 aliis hoc genus/ quæ fiunt in sublimi: ut excitata a stellis alicuius rei electricibus:
 quod illoz cā factura est/ nō faciant sed significant: De stellis ipsis dici nullo modo
 potest: cū

Diuias
mētes nō
eē causas
inferiorū
euētiū
absq; cæli
efficiētia.
Prima rō
Seda rō
Tertia
Quarta
Thomas

Thomas

potest; cū illis ut dicebamus/ nulla corporea causa superior inueniatur. Sed & q̄ ita **Secunda**
opinantē fati necessitatē/ uel nolētes inducunt: qm̄ si sint causæ sydera inferiorū pōt ratio capi
nō effici quod illorū influxu fieri pcuratur: uel obstāte materia uel causa particu-
lari cōmunē influxū alio deducēte. Si uero sint signa/ cū ex natura ad significandū
fuerint instituta q̄ eorū uera natura: tā erit eorū significatio uera. Alioquin cur insti-
tuta a deo ad significandū: cuius opera pfecta si fallūt/ si mētiuntur? Qd̄ si non mē-
tiunt/ erit necessario quod futurū ab illis significat. Deniq; si iter eas numerant/ nō **Tertia.**
repugnat eorū cōditioni in eo ordine esse causā: quē impediri/ mutari/ superari po-
sint. Quæ si signa existiment/ inter mendacia haberi nō possunt: ne aut fallax fuerit
aut ignorās: q̄ in cælesti uolūne futuroz; notas/ ut dicūt/ litterasq; descripsit. Postre-
mo si nō indicat cælū faciendū: sed quod nō facit: indicat tm̄: restat ut quod aliā faci-
unt causā/ indicet ab eo. Aut igit̄ quod omnes faciunt: aut qd̄ uel aliquæ tm̄: si qd̄ **Quarta.**
aliquæ tantum: cur quæso harū opera indicat/ illarum nō indicat? si quidem pariter
omnes: nulle erūt reliquæ causæ per quas quod demonstrabatur: quo minus euenī
at possit impediri. Necessario igitur fiet quod portēdebatur: Hoc autē si dixerimus **Astrolo-**
nō modo ueritatē/ ut alibi demonstrauimus/ sed ipsis etiam astrologis aduersabimur: **gos negat**
cū & ægyptiū: & Ptolemæus: & celeberrimus quisq; astrologorū: fati necessitatē **se fati ne-**
semp̄ negauerit: qd̄ in tractatu præcipue de quæstionibus sentire se declarāt: Cū **cessitatē.**
nō oēm qōnem dicāt esse legitimā: sed quæ ab impetu animi cēlitus moto p̄ficiscā-
tur: quales cū mltas minime esse concedant: quæ a ratione. s. nostra cōsilioq; nascā-
tur: aperte fati necessitatē nō admittere se declarāt: sed & ea introducta omnis astro-
logiæ utilitas perit in eo præcipue collocata: ut præuisa mala cauere/ bonā cōfir-
mare/ augereq; possimus. Postremo si sint sydera signa non causæ inferiorū: pars ea
astrologiæ/ quæ uulgo dicitur de electionibus/ extra controuersia tollitur: cum in **Quinta.**
illa fauor cælestis ad efficiendū: non signorum indicia ad curiositatem inuestigent.

Caput XIII. Siue signa sint/ sydera: siue causæ/ partem causa astrologiæ
quæ est de interrogationibus nullam esse.

F Trāis uero opinionem astrologi magis probauerint. hoc est siue sydera
causas inferiorum: siue signa tm̄ nō causas eē uoluerint: necessario pars ea
quæ de quæstionibus/ quaq; maxime utuntur funditus auferretur. Est. n.
istius ptis hoc fundamentū moueri aīos n̄ros a cælesti cōstellatione saltē ex pte ima-
ginaria: cūq; aīus illinc ad desiderū sciēdæ rei alicuius instigat: tū si astrologū cōsu-
lat/ ex ea quæ hora cōsultationis cæli cōfiguratio/ portendī de re illa/ qd̄ sciscitator **Fundamē**
scire desiderabat. Quare posse astrologū de rebus oībus de qbus quæstio fiat/ inter **tū qōnū**
rogātibus uerā r̄ndere. Quæramus igit̄ nos ab eis q̄ oēm quæstionē pnt dissolue-
re: signa ne tm̄ inferiorū sydera sint an sint etiā causæ significetq; faciēdo: si sint signa
solūmodo/ nō est igit̄ a syderibus impetus nostri desiderii: sed quēadmodū alia/ qui
ex ea sunt opiniōe: p̄priis aīūt fieri causis/ licet idicent ab astris: sic motus quoq; de
siderii nō cælestē cōstellationē/ sed uim ipsam imaginariā: n̄ram electionē: uim ani-
mi appetentē: & quæ de foris sensum aīumq; lacerant. p̄ origine causaq; sortient: si
causas esse respondent significariq; ex illis inferiora: sicuti ex cā effectus demonstrā-
tur: quonā pacto defendent cæli cōstellationē q̄ hora cōsultationis apparet. eām
eas; esse rerū de quibus astrologus respondet interrogāti. Quæ cū pridē sint facta/ **Cauillus**
aut qm̄ nunq; fient/ causam habere nullā oportet. Sane mars erit in occidente q̄ n̄ **per q̄ face**
deri ab illis uera non p̄mitter. Qd̄ si impetrare possint ab eo/ ut uel audire eis liceat **tus.**

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Vnde ps vera. R. fidebo ego etiā non quærētibus/de istis quæstionibus oppido p̄ q̄ uera. Vi-
hæc nata sum fuit astrologis pax gloriæ sibi/& q̄ magis urgebat quæstus cōparari: si de tēpo-
astrologi re t̄m genituræ uel annis cōuersione sua cuiq; fata pronunciant. Nā p̄ his quidē in-
telligēdis/aut semel tota uita/aut singulis t̄m annis adire eos fuit necesse. Cū t̄m mul-
ta quotidie curiositas nostra scire delideraret: de qbus illi nihil poterant r̄ndere. Vn-
de & arti apud idiotas multū auctoritatis: & p̄fectoribus multū pecuniæ detrahe-
bat. Hinc sibi/aut aliis saltē p̄suaserunt posse se q̄cqd quæreretur ex hora quæstio-
nis aperte præuidere: mō q̄ interrogaret naturali impetu motus: nō propria electio-
ne esset ad interrogādū: sic. s. se ab omni falsitatis infamia pulchre uēdicātes. Nā si qd̄
respondebāt re ipsa refellebat: nō pax uerus astrologus: sed pax efficax quæstio fu-
isse dicebat: si eūctis responsa respondebant: qd̄ iā obstatet/cur nō oracula in terris
haberent. His artibus & fallaciis nugiuendū hoc hominū genus ludificant imperi-
tos: cū nihil possit a ratione dissonū magis uel dici uel cogitari: q̄ qd̄ de ista interro-
gādī fallacia excogitarunt. Nā ut illis concedā esse a cælo desiderū illud meū scien-
di de absente gr̄a exēpli/quonā pacto se habeat: quæ tandē ista consecutio ut statim
illud etiā sit uerū futurū: qua hora desiderū hoc meū astrologo explicauero hmōi.
esse cæli cōstitutionē/quæ mihi statū absentis oñdat. Vnde hæc cōpetentia aut for-
deratio & nostri desiderii & rei quā scire desideramus. Quod si forte respondeāt ut
R. n̄sio. eandē cælestē quæ rem illā procul efficiat a nobis uellicare simul animū nostrū q̄-
Gōfutatio. siq; admonere rei quæ fiat. Primo illud sequeret tunc solū ista incessere: solū ista in-
cessere nos desideria cum res ipsa fuerit. Et t̄m de his quæ aut pridē facta: aut longo-
tius post tēpore: aut q̄ etiā nunq̄ fiēt: efficaces fieri putant posse interrogationes.
Præterea id si dicamus nō erit spectanda cæli cōstitutio qua hora astrologū interro-
gamus: sed quo primū momento interrogādī cupiditas nos inuadit. Siquidē eadē
similisue cōstellatio est/quæ & parit eūctū: & desiderū agnoscendi illius suscitāt in
nobis: Quod utiq; si rōnabiliter insaniedū: lōge rationabilius dicere ē: q̄ quod dicūt
astrologi obseruādū. s. tempus sciscitationis/ nō quo nos primū sciscitādī cura solici-
tauit. Tū quoniā ut dicebamus si qua inter hæc esse pōt cognatio: siq; cōsensus: nō
aliter esse pōt/q̄ & rei quæ facta est: & desiderii nostri quæ quoquō ad eadē aut simi-
lē cōstellationē referri posse uideantur: Tum q̄ hora qua astrologū ipsi cōsulimus
uariari pōt mille de causis qbus fiat ut serius aut citius astrologū cōueniamus: ut si
eius domus remotior sit a nobis/si eūtem in uia quis remoretur: atq; alia hoc genus
temere intercurētia/quæ horā quæstionis p̄pterea q̄ cæli configurationē de qua ē
responsurus aliā atq; aliā faciunt. Sed hæc nihil curāt astrologi/qbus iādiu familia-
re est/ea semp & dicere & sentire: quæ nullā habeant prorsus rationem & firmitatē.

Caput XIII. Diuina miracula a cælo nec fieri nec significari/ sed miracula
miraculis/sicut naturalia naturalibus indicari.

Erū utinā hætenus insanirent/& nō diuina etiā miracula: quæq; totius
naturæ facultatē excedunt naturalibus t̄m corporū superiorum radiis fieri
existimarēt. In hoc enī eos errore uersari: supra mōstrauimus: declarantes
diuinam ab eis religionem referri ad sydes potestatem:& quā olim deus per Mo-
sem populo hebræorum:& quā postea Christus p̄ apostolos mūdo p̄mulgauit: Sic
& illā sub Noe totius orbis eluuiōē:& quæ alia hoc genus diuina miracula sacra
prodit h̄storia/suis oīa cōstellationibus ascripserunt: in qua re p̄culdubio insanire
magis uident: q̄ qui hæc potius fuisse aliquādo non concedunt: qui & fuisse credit
qualia

LIBER QVARTVS

qualia narrant: & a naturalibus causis effecta: eū nulla cogitari maior possit in **Maxima**
 nia: q̄ ut factū aliquid supra naturā/ naturæ uiribus putes. Esse at̄ diuinā legē ex his **infantia.**
 quæ naturæ uires excedant/ aduersus impios disputando pbauimus. De cathaclis **Liber ad**
 mo uniuersali facile pōt idē demonstrari: cū naturæ nihil magis repugnet: q̄ ut suū **uersus im**
 ipsa excidiū moliatur. Quare eā sibi iniuriā nunq̄ inferret: de qua ipsa se sua asserere **prios.**
 re potestate nō posset. Qd̄ si nō potuit fieri cursu naturalit̄ cū aque montiū oīum
 cacumina/ quindecim cubitis superarent: Noe cum sua familia cumq; oī genere ani
 maliū/ intra unā archā duodecim menses inclusus naufragiū illud euaderet. nō fuit
 etiā naturæ propositū ad p̄nicē omniū uiuentiū terrā totā aquarū inundatione sub
 mergere. Quod si a cælo ista nō sūt/ de cælo p̄uideri etiā nō possunt. Cū q̄ cælū nō
 facit/ ea etiam non significet: ut paulo ante pbauimus. Quāq̄ istā ppriā habent rō
 nē quare ab astris non portendant̄ etiā si cætera quæ facultatē naturæ nō excedūt
 uel fieri: uel indicari a cælo concedamus. Est enim ut alibi declarauimus ordo rerū
 a deo p̄ naturali cursu institutus: ita suis finibus inclusus: seiunctusq; ab his rebus q̄
 diuina uirtute & uolūtate fiunt p̄ter naturā: ut hæc oīa si tollant̄: nihil sit in re: na
 tura quod desit: nihil qd̄ supersit. Est autē cælū & quæcunq; in cælo cōmuni cursu
 eueniunt ex his rebus quæ sunt secundū naturā. Quare si quid syderum motus uel
 dispositio quæ ex naturali eorū conditione illis debetur futurum significant. Debet
 hæc significantia & indicatio inter res naturales haberi & numerari. Quod si alia
 qua ex his signis portendere ea dicamus quæ fient supra naturā: sequetur illud ab
 surdum: ut si relinquat deus naturā suis cōditionibus: nec faciat aliquid super eā: na
 turā iā ipsa falsa & mēdax inueniatur: in qua etiā deus aliquid frustra superfluoq; in
 stituerit: quoniam erunt adhuc in syderibus signa rerū futurarū/ quæ tamen non erūt
 eum res quæ significantur res sint p̄ter naturam quas auferri supponebamus. Si
 gna ipsa res secundū naturā sūt: quæ ablatis supernaturalibus nec auferri/ nec ali
 qua sibi debita perfectione priuari dicendum est. Non igitur si ab æuo miraculum
 aliquod facere deus disposuit: miraculi eius indicia naturalibus rebus s̄seruit: ita ut
 ad naturæ ipsarū rationē significatio hæc pertineret: sed naturalia quidē signis natu
 ralium miraculis antecedentibus miracula uoluit significare: Cathaclismum diui
 na iustitiæ miraculo euentus: diuinitus inspiratus: diuinitusq; seruandus Noe mū
 do significauit: reducēdos hebreos ex ægypto: & dandā illis legē facta per diuinam
 uirgam a Mose. Miracula magis astrologisq; ægyptiorum/ testificata sunt: subiicien
 dam populo dei terram p̄missionis: & quæ in ea supra leges naturæ mira deus erat
 operaturus: nō naturalis aliqua cæli cōfiguratio: sed coercitis manu creatoris rapi
 dāssimus solis motus indicauit: quæ traiectione sicca pede iordapem: & sonitu buccinā
 rā/ diruta urbis moenia p̄termittā. Ezechia uita diuina uirtute progerat: nō beni
 gna Iouis irradiatio recto sua spacia ordine p̄currētis: sed retrocedentis solis mira
 culum demonstrauit. Prodigium uerbi corporati & uirginis Paterperii: quū mentis
 supra mētis naturam diuinitus afflatarum oracula annunciant: tum in ipsis corpo
 ribus cælestibus & terrenis prodigia mille testificata sunt/ dum immēsum illud do
 mino nouum sydes exoritur: nunc cum eodem in cruce deficiente/ Sol Luna ple
 na/ contra naturæ ordinem deficientis signis diuina miracula & demonstrantur &
 confirmantur: quæ a naturali rerum statu nec fieri possunt/ nec cōueniūt indicari.

Caput XV. Per stellā magos: nō posse cōstellationē aliquā intelligi: & de
 claratio quorūdam scripturarū: quæ imperius possent uideri astrologiæ adscriptarū.

Vnc qm̄ in mētionē stellæ deuenimus quæ magis natū Iesum demōstra-
uit nō ab re fuerit admonuisse lēctōrē/ne hāc forte stellā astrologorū opī
nioni fauere suspicet. Q uasi nō ea aliud fuerit q̄ index natī pphetæ cæle-
stis cōstellatio magis illis ab oriēte cognita & explorata/q̄ essent cælestis sciētiæ ut
putat oppido q̄ periti. Abducit autē ab hoc errore euidentissime nos/ipsa lra euāge-
lūque de hac stella loquens ait. Et ecce stella quā uiderāt in oriente ante credebatur
eos usq; dū ueniens staret supra ubi erat puer. Q uod nemo nisi insaniens existima-
bit de cæli syderibus cōfigurationibnsq; esse intelligēdū. Erat igit̄ illa factitia & tē-
poraria: nō ppetua stella & naturalis cōdita ad id officii a creatore/p q̄ significari na-
tū regē iudæorū. Eo forte mō magi intellexerūt: quo & postea in somnis declinādū
Herodē: & alia q̄ uenerāt uia/in patriā esse reuertēdū. Sed & cauēdū pariter est ne
quibusdā scripturas locutiōibus pturbemur: ut cū in tēporis plenitudine missum
dei filiū legimus apud Paulū & in euāgelio dñm dicētē. Nūc est hora uestra & po-
testas tenebrarū: & alibi nōdū uenit hora mea: putabit enim supstitiosus horarū &
tēporū cōstellationes significari. At tu illū iterroga: An cū famescit tps putet co-
medendi: quæcūq; tñ per id tēpus fuerit cæli cōstitutio: & cū satis laborauit cor-
pus curādū: & cū satis obdormiuit tēpus euigilādi: Quæ si oīa habere suū dixerit
tēpus: nō p eius tēporis cōstellationes sed p natura ipsius rei quæ sit: proq; occasio-
ne opportunitateq; faciendi. sic pariter alia quæ & deus facit supra naturā: & hoīes
faciunt ppria libertate. quāq; nullas desiderent ut fiant cōstellationes: necessario tñ
aliquo tēpore fieri/& cōgruentius hoc q̄ illo tēpore fieri atq; cōmodius. Decuit mitti
filiū dei eo tēpore quo est missus: ante nō decuit: causa in cælo nō est: sed in pposito
dei & exigentia rerū de qua multa scribunt theologi: quantū licuit eis p indicia scri-
pturarū ad diuini cōsiliī secretū penetrare. Decuit itē postq̄ est natus nō statim oc-
cidī: sed quo tēpore expediens fuit/ pmissit ipse se manibus impiorū/ atq; ea hora fuit
potestasq; tenebrarū. Idē in reliquis intelligendū: quod ex uno nobis libri gene-
sis loco aperte declaratur. ibi enim cū terrā pmissionis/ sic ex re appellatā/ Abraz
deus pmittit. Tum inquit scito pegrinū futurū semen tuū in terra nō sua/ ubi q̄ drin-
getis annis affligent/ gñatione autē quarta huc reuertentur. Hactenus scriptu si fu-
isset insultaret astrologus/ nō potuisse diuinā pmissionē impleri: donec tot annorū
spaciū euolutis ad certam perueniretur cæli dispositionē/ quæ esset euentum illum
paritura. Tu uero uide quid ex dei persona ppheta subiciat. nec dum enim inquit
completæ sunt iniquitates amoræorū usq; ad præsens tēpus. Vide igit̄: quid expecta-
ret: non copulatio. l. Iouis & Saturni/ aut syderalis alia constellatione/ sed plenitudo
iniquitatis in amoræis/ per quā diuina iustitia cuius legibus res humana/ nō fatali ne-
cessitate regūt: & merito illos expelleret: & fidelis Abraz semen illuc introduceret.

Gaput XVI. Quæ naturæ uises supergrediuntur quantum ad id etiam
quod in se naturale continent a cælo significari non posse.

Quid q̄
lierit
Hierony.
a pico
Responso
Alliacensis
error.

Atis iā nisi fallor est demōstratū diuina miracula a cælo nec fieri nec signi-
ficari q̄ qd̄ attinet ad efficiētiā hāc ipsæ idicant uoces: nec nulla indiget
pbatōne. Quærebat autē nuprime Hieronimus Benienius acuto uir in
genio & ppicacitū in his rebus quæ sūt supra naturā interdū aliqd̄ sic & naturale:
nū ex ea pte a stellis possent significari: ut si nō potuerit aliq̄ constellatio dei corpo-
rōnem indicare: potuerit tñ legiser hō/ & bonas leges pmulgaturus eñdianā neq;
hoc mō posse illa a stellis significari: nec qd̄ putauit Alliacensis hoc mō ab illis fie-
ri. Is. n. nō

LIBER QVARTVS

ri. Is. n. nō alia putauit rōne defēdi posse ab ipietate/ q̄ rex hmōi mirabilium & di-
uinarū cās quærerēt in syderibus/q̄ si dicāt depēdere hāc a cælo/nō q̄tenus sunt su-
pra naturā sed q̄tenus i eis ē aliqd naturale: Hoc uero q̄ dicit/nihil dicit: sicut & ni-
hil dicit q̄ fieri ab aliq̄ cōstellatiōe hoīem dicit: nō tñ fieri ab ea naturā rōnalē: nā si
nō facit ea i hoīe qd' ē rōnale: non ē cur dicat magis facere hoīem q̄ leonē. Si igr de
mas ex diuinis miraculis qd' eis est p̄priū: & ea tñ relinqs quæ sunt illis cōia/cū re-
bus innumeralibus nō ē cur effectus singularē cām tā studiose quæras i cælo. Sed p̄
fecto q̄ Iesu genesim inuestigāt/nō illud scire cōtēdūt/cur i utero nouē mēsi bus fue-
rit quēadmodū reliqui hoīes: cur bono corporis status: cur plixo capillo: cur paup̄:
cur iudæus: qm̄ his cōditionibus abūdat oīs uita mortaliū: Sed quæ i eo præcipua
fuere & singularia/ eorū maxie cām quærūt i syderibus: quā & præcipuā esse putāt
& singularē: ea uero iā supra naturā dei opa nō cælorum: q̄ natus ex uirgine: q̄ hō
& deus: q̄ in p̄fā dñs & pegrinus in carne: q̄ mirabiliū operū effector: q̄ iure dñs
orbis: q̄ iudex uiuorū & mortuorū: q̄ diuinæ gratiæ auctor & dispensator: q̄ expul-
sor idolatriæ: dæmonum triūphator: auctor uirtutū: uicioꝝ expulsoꝝ: pax mundis
ueritatis manifestator. Hæc si non quæris: nihil quæris: si quæris ip̄ie quæris. Per Deductio
fugiu igr nullū qd' astrologis parat Alliacēsis ut diuina miracula dicant fieri a cæ- ad imposs-
lo: sed nō q̄tenus sūt miracula: quæ nec significari (ut ex nobis quærebat n̄ Hiero bile
nymus) ea rōne a syderibus p̄t̄q̄m si ordo rerū quæ a deo pueniūt supra naturā e
medio auferantur: restabunt tñ ut sup̄ius diximus indicia hæc cæli/ effectus illos ali
qua ex parte (ut dicebamus) p̄tendentias: sed effectus iam nullus erit: indicia illa
igr uana atq̄ fallacia quale nihil esse in natura cælesti sup̄ius est demonstratum.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPUTATIONES AD- VERSVS ASTROLOGOS. LIBRI QVINTI INCIPIVNT.

Caput primū Decreta astrologorū circa magnas cōiūctiōes utiliter cōfutati: & q̄
mēdaces sint de p̄hēsi q̄ de magnis iserioꝝ rex: mutatiōibus p̄ eas uoluerūt iudicare.

Ed multos abducit ab ista ueritate fallacia astrologorū p̄ Opinio h̄
suadetiū ip̄icis/ nullā unq̄ fuisse legū mutationē: nullū p̄ tica astro-
phetarū aduētū/ nullū i reb' hūanis euētū admirabilē/ quē logorum.
magnā aliq̄ syderū sup̄iorū Saturni p̄sertim atq̄ Iouis cōiū-
ctiō/nō p̄cesserit. De q̄ re illi cū corā uī cōsectācis uī rudio-
rib' q̄si deī certā atq̄ cōfessa i tabul' d̄f̄erūt: & p̄ tot millena-
ria ānoꝝ discurretes h̄sq̄t: illa ē cōstellatio q̄ diluuiū fec/
hæc Moīse pepitilla Iesu aduētū/ h̄ Machometi legē aīces Impossibi-
lissimō ē ēf̄ q̄ n̄ moueat/ & uī d̄scēdēt i corā sciam/ uī addu le ēē astro-
logorū nu-
gamētānō
subire.
Cōfutatio:
per expe-
rientiam
nē ista p̄fessio/ uolo occurrēt istū pestilētiæ priusq̄ ip̄a toti' artis fūdamēta cōuellam':
qm̄ tñ hoc loco errāt astrologi: ut si ēt ceteris bñ sc̄t̄rē d̄f̄edi hic tñ n̄ possēt: n̄ so
hū q̄ d̄ reb' p̄dicūt q̄ i dubiū ē cælo n̄ subeēt. S; q̄a ip̄e q̄b' i p̄dicēdo regulis utūt er-
toris cōtinent: & i historia & i astrologia māifestissimos: qd' priusq̄ rōib' oīdam' ip̄a
fatis p̄t̄ exp̄iētia certū his fatē q̄ uī rōnū mīus p̄uidebūt: qm̄ oēs q̄ ex huius cōstel-
latiōibus defectarū legūq̄ mutatiōe siue successu diuisarū aliqd uoluerūt: falsi atq̄ mē-
daces sunt de p̄hēsi. Qm̄ mathematici cū coepit xp̄i fides pullulare: nō plus tā annis

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Nūc aut
millesim'
quingentesi
mus ac de
cimus
octauus
iā annus
excurrit
Error
Albu.
Error
Abraā
Error
Arnal.
Error
Alliacē, &
astrolo
gorū sui
tēporis.

duraturā dixerūt: cuius tñ initio iā millesimus quingentesimus nonagesimus quartus ānus euoluit. Albumasar uel auctor uel innētor huius erroris/eādē legē hoc ē nrām pmāsurā dixit ad ānos. M.cccclx. q. a. s. tot sūt āni quos uocāt ānos solis maxios. Præterierūt āni illi nec ipsa pterierūt q. a. s. cælū & terra pteribunt. Verba autē dñi nō pteribūt. Nec tñ de sua hoc ē Maumetis lege ueriora pdixit. Abraā iudæus āno christi millesimo quingentesimo sexagesimo quarto Messia eoꝝ uēturū dixit ex astrologica obseruatione: q. tūc. s. ea primū erat reditura syderū positio sub q. olī Moles ex Aegypto populū eduxerat: & eductis dederat legē. Ego pxio añ eū āno natus/cū iā trigessimū agā expimēto didici pdictiois istius falsitatē. Arnaldus Hispāus nobilis qdē medicus sed ad supstitiones paulonimis ppēsus ex astrologica uanitate/ plerisq. aliis adiectis ātichristū nobis āno gratie. M.cccxlv. cōminabat. Fluxere ab eo tpe āni iā supra cētū qdragita octo: & nullus adhuc antichristus nisi qles ēt multi tpe apostolorū. Iuniores quoties nobis ex aliq. supiorū plāctay. cōiūctioe fallacis pphetę aduētū ānūciarūt: pletim ex ea q. i. Scorpione Iouis & Saturni abhinc de cē ānis cōiūctio fuit. nullus tñ adhuc fallax ppheta mundo pter eos apparuit. Ipse Alliace. & Alliacensis scribit quo āno constātiā gñale cōciliū celebratū ē pdixisse astrologos nullā futurā i ecclesia pacē sed religiōis exitiū/dissensionelq. i ea designari/ex Ioue in priā domo in āni figura retrocedēte: & tñ scisma illud magnū quo nullū unq. maius fuit i ecclesia nec diuturnius/pqdragita ānos iā cōfirmatū/eo primū āno extingctū ē/solita pace & trāqllitate ecclesię redditā: qd. satis certe potuit mouere ipsum: Alliace semine quā ultra isti uāitati fidē adhiberetq. & ipse ab illis forte psumus uerebat ne illud nobis scisma paulopost ātichristū apportaret. Brātaliz quas narrare mus istoz. de legibus sectisq. pdictioes ipso deinde euēti ificiatq. sed puto istas satis facere/cū nō sint aliū i ista arte tāta auctoritatis q. t. apud oēs astrologos habent: quoz. pdicta ipsis expimētis cōfutata declarauimus: nunc ad rōnes descēdamus.

Caput II Quibus uis astrologi de grandioribus rebus iudicium ferant: magnorūq. orbium reprobatio.

Qua præ
serti astro
logi tēdāt
ad rerum
inuestiga
tionem
Opinio
astrol. de
magnis
orbibus.

Astrologi q. tuor maxime uis magnas rez. inferoz. mutationes soliti uas
stigare p. supiores planetas Iouē præsertim & Saturnū cū simul sūt/quam
magnā uocant cōiūctionē: p. orbes magnos: per Saturnias reuolutiones
per octauū orbis accessus atq. recessus: Has oēs uias & irracionales: & falsas & in
uias ostēdemus: unde non solū id cōsequemur qd. primo hic quærebamus: ut quæ
de religiōe & legibus ipia temeritate diuulgant/falsa cōuincant. Sed oē ēt de ma
gnis mūdi mutatiōibus iudiciū infirmabit. Exordiar autē a cōfutatiōe magnorū or
biū/reuolutionūq. q. Saturnias uocāt: ut his reiectis qbus ope mētis tota deinde
præsentis libri disputatio aduersus magnas cōiūctiones libere euagetur. Fingūt
quēlibet ex planetis & itē unūquodq. signorū mundi impū. obtinere ānis trecētis
& sexaginta/qbus exactis tū nouū aut incipe orbem magnū/cui & planeta priori
pximus: & signū qd. deinceps haret signo priori pariter præfunt: ita q. līs dō
minantis signi atq. syderis est natura/talia cūenire in eo anno: spacio: & cum orbis
icohat nouus/nouari quoq. multa in rebus inferioribus & pro natura rectoris mu
tari semp rez. nrāz. cōditionē. Tū si qs. quærat ab eis ubi nos aut i quo nunc orbis
hoc est sub quo rectore uiuamus: rēdent sub Leone & Luna: qd. ita p. bant. Scribit
enim Aoniar in libro de natiuitatibus cepisse nouum orbē magnū/quo tpe ea fuit
Iouis Saturniq. cōiūctio: qua cathaclysmū uolunt fuisse prægnatū. Ea. uero præ
cessit

Sub quo
orbe ui
uamus se
cundum
astro.
Aoniar

LIBER QVINTVS.

cessit cathaclismū annis ut dicūt ducētis septuagintanouē: isti uero orbi præsuisse
ait Aoniar ex planetis Saturnū: ex signis Cancrum qđ dixit etiā Albumasar libro Aoniar
primo de magnis cōiūctionibus/differētia prima. Hęc ergo supponentes quasi car Albuma.
dinē totius supputationis colligūt ex eo qđ attulit ipse numero annoꝝ natum esse
Dñm Iesum: cū unus & qđragelīmus supra cētesimū annus uolueret eius orbis: q
ab eo quē diximus sub quo fuit diluuiū quintus & decimus cui præsūt ex signis Leo
ex planetis Luna terminandus anno gratiæ millesimo sexcentesimo quinquagesimo
nono. Hęc est oīs astrologorū snia: nec uidebis quī in publicis annoꝝ uaticiniis/si
magnis orbis faciat mentionē/Leonē & Lunā rectores mundi gubernatoresq; non
cōstituat: Possem ego hic obiicere q̄ leuis eos moueret cōiectura/ut tot ānoꝝ quot
cæli partes finxerūt spaciū/magnū orbē uocarēt/q̄ nulla rōne dicatur durare uim
mūdi gubernatricē unius planetæ p tot ānos præsertim planetæ inferioris. Tamen
neca Ptolemæo nec ēt ab ullo antiquorū tale aliqd unq̄ excogitatū: Sed arabū esse
iuniorūq; figmētū. Sed his omīssis/necessariis eos primū rōnibus urgeamus:& q̄s
nitare nō pnt si stare suis principiis uolunt/nec dogmati renūciare. Dicāt igr mihi Rationes
si magni isti orbes sint statuēdi/ an in ipsa prima mūdi cōstitutioē cui omnes consen adducēde
tiunt/nouī orbis exordiū faciāt: an nō faciāt. Si dicā se non facere: quid dicere pnt Prima.
absurdus? Si facere iā mathematica deductione rescindā qđqd de magnis orbibus Scda.
supra determinauerūt oñdēs fieri nō posse ut si illa sunt uera quæ dicebāt cū orbis Tertia.
cōstitutione nouī orbis exordia cœpint. Albumasar. n. quo præcipuæ auctore ni
tunt a mūdi initio ad diluuiū numerat annos integros duo milia ducentos uiginti Albuma.
octo. Licet Eusebii supputatio hūc nūex annis sexdecim excedat: Sed nihil interest
utrū dixerimus & cū astrologis disputātes eorū maxie opōnibus utamur. Statuaf Eusebius
igr/ numerus annoꝝ ab Adā ad diluuiū ex snia Albumasaris aduersus quē disputa
mus patet a cōiūctione ea quæ diluuiū ut dicunt præsignificauit:& cum qua simul
nouus orbis cœpit relinq; ad mūdi creationē annos mille nōgētos qđraginta septē/
cū ipsa diluuiū præcesserit/ut dicebamus annis ducentis septuaginta nouē. diuida
mus igr eū nūex nūero magni orbis: hoc est p trecētas & sexaginta ptes erit planū
conflari inde integros qnq; orbes magnos/ tū ānos supare idiuīsos supra cētū septē
& qđraginta: q̄re necessario initium magni orbis statuēt āno mūdi cētesimo qđrin
gētesimo octauo: Qui nūerus annoꝝ si pars alterius āncedentis orbis ē: necessario
erit dicendū præterisse orbis annos ducētos & tredecim anteq̄ essent anni/ hoc est
ante ipsius mūdi primordia: quo satis patet nihil dici posse delirius: sed ita est certe Quā de
nihil est isto hominū genere incōsideratius/ nihil ad mētiendū fallēdūq; natura uel liri astro.
professioē ppēsius: singūt ipsi sibi aliqd quo dogma colerēt:& præstigias faciāt im
pitis: qđ est malitiæ eorū & uanitatis: sed sit semp uī ueritatis ut cōsequatur inde ali
qd uel falsū uel oīno ipossibile uel sibi ipsi: hoc est eorū dictis saltem dogmatib; re
pugnās. Qđ hi minime aduertētes efficiūt/ tñ & spargūt obliuiofi pariterq; men
daces: qđ est ignorātiæ uitiū uidelicet & traditatis. Exēplū est præ manibus in ea re
de qua disputamus: Nā ut psuaderēt q̄cūq; possent rōne magnā illā p cathaclismū
mūdi inūdationē a cælo pfectā par puerilis figmēti magnæ cōiūctiois addiderunt
nouū orbē cœpisse cum ea/ sub quo. i. orbis cēt inouandus: & ut nihil deesset ad fal
laciā Saturnū illi orbi Cācrūq; præfecerūt: quorū alter ex planetis alter ex signis Quātar
humiditatis frigiditatisq; auctores habent. Et hoc qdem/ ut dixi/ malitiæ eorum & di & igno
uanitatis: sed & stulticia eorū apparet atq; tarditas & ignorantia tum qđ delira huic rantes.

DISPVATIONVM ADVERSVS ASTRO.

seq nō uiderūt: ut qñ orbis nouitas noui orbis exordia non hēret: tū qā si Saturnus
 & Cancer orbi illi p̄fuerūt colligemus necessario primo intēgro orbi p̄fuisse Martē
 & Aquariū a qbus cur impiū mūdi sit auspīcatū: nulla unq̄ poterūt rōne defendē.
 Nam si de Luna hoc dicerēt: afferre aliqd possent: at qā terrā sit p̄ximior: si a Sa-
 turno orbis eminentiā: si a Sole uirtutis potestātē: si a Ioue Venereue naturę bene-
 ficētiā: in Marte nihil inueniūt cur priā mūdi gubernacula mereat. Nihil itē in Aq̄-
 rio cū initialē nullā hēat p̄rogatiuā: q̄lē & Cancer & Libra & Capricornus hīc exi-
 stimant: sed qd pluribus euagamur: uidere hīc licet plane atq; dilucide q̄ sint mē-
 daces pariter atq; obliuiosi: Nā dicūt/ut oñdimns Cancrū & Saturnū orbi illi ante
 diluuiū euentū p̄fuisse: qā hoc suū dogma cōfirmat ut magna humido frigidōq; pla-
 netā aquarū inūdatio p̄fecta existimet/ rursus qm̄ cōsonū uidetur ut gubernationē
 mūdi a sole inter planetas/ ab Ariete inter signa exordiamur planetā inquit mūdi
 fuisse solē/ Arietē uero signū. Hec. n. scribit Haly abenzagel & ipse etiā Albuma. li-
 bro primo de magnis cōiūctionibus: & tñ ista ita inuicē pugnant/ ut simul uera esse
 nō possint. Nā cū sint ante orbē diluuii ad mūdi usq; initia orbes qnq; itēgri magni:
 sex aut̄ imp̄fecti: siue qnq; numeremus siue potius sex fieri nō potest. ut si primo or-
 bi Aries dominet: sexto aut qnto Cācer dominet. Aut, si primū rexit orbē solā sy-
 dus orbi diluuii Saturnus p̄ficiat. Nā si p̄fuit primo Aries & Sol: p̄fuit igit̄ secūdo
 Taurus & Venus tertio cū Geminis Mercurius q̄rto Luna cū Cancro: at nec qnto
 nec sexto Cancer & Saturnus: sed illi qdē Saturnus cū Leone: huic aut̄ Iuppiter cū
 Virgine. Q̄ uo igit̄ nō erubescūt hęc posteris scripta reliquere tātā uel ignorātię
 uel hābetudinis manifestissima testimonia? Sed hoc ingenio fere sūt auctores astro-
 logiā. Sic & nescio q̄s Oclinator alios sibi fingēs orbes magnos uolebat efficere:
 ut & mūdi cōstitutio & Iesu natiuitas/ noui orbis hēret initia: idēq; utriq; signū/ hoc
 est Aries signorū caput p̄ficere: qd̄ cū ei aliter nō succederet dixit numerari de-
 bere ab Adā ad Christū annos q̄ttuor mille trecētos & uiginti: Tot qdē si numere-
 muserit plane qd̄ ille oīno uolebat: At cū numerū nulla hīstoria recipit: sed a Gre-
 cis qdē latinisq; scriptoribus p̄ annos fere nōgētos ab hebræis & p̄ qngētos ab astro-
 nomis aliis etiā p̄ mille centūq; dissentit. Sed uoluit ille potius nō esse qd̄ erat q̄ ita
 bello suo cōmento renūciare. Quēadmodū illi ueteres quos tradit Aristoteles: qui
 cū semel statuissent oīa esse denario nūero distributa: nec tñ i uniuerso plus nouem
 sphaeris inuenirēt dixerūt necessario aliā eē terrā: ut denarius eorū nūerus ipleretur
 æmulatione qdā diuinę sapiētię quę nō se ipsam ad res: sed rex ueritatē format ad
 se ipsam: Postremo p̄tereūdū nō est si essent aliqd isti magni orbes necessario: qd̄
 qdē p̄ eos dicūt astrologi falsum esse oportere: cū in illis euoluēdis plurimū aber-
 rent: putāt enī hūc q̄ nūc reuoluit/ cuius agi uolūt annū cētelimū nonagesimū qn-
 tū: orbē eē a primo qdē decimū nonū: ab eo aut̄ sub quo fuit diluuiū decimū q̄rtum
 atq; hac rōne illi p̄ficiūt Leonē & Lunā: Sed hoc esse nō pōr nisi a mundo ad nos
 annos nūeremus sex mille octingētos triginta octo: qd̄ uerā qdē annorū supputa-
 tionē excedit p̄ annos plusq; mille & q̄dringentos: ut in tractatu nro de uera tēporū
 supputatione probauimus: sed & si alias sequamur hīstorias/ ceteros. s. latinos qui
 plures cōputāt annos: pauciores tñ inueniemus his quos isti ad suos orbes corro-
 gant p̄ficiendos: cum nulla hīstoria in eo numero sex mille & septingētos aut circi-
 ter excedat. quibus tamen ipsi centū fere & quadraginta adicere deprehenduntur
 ut suā orbiū positionē defendant/ quā satis puto etiā inexpertis esse confutatā.

Caput

Caput II Saturnias reuolutiões Aboasaris inētū & historiis & rōni aduersari.

Restat de Saturniis reuolutiōibus. Et has qdē solus sibi finxisse uidet Albumasar: & post eum alii nō magnope his utunt. Sed uideamus qd sint & qd mouerit Albumasare & q̄tū in his/ut in ceteris solet/aberrauerit: cum Saturnus decē piodos absoluerit: q̄ trecētis fer annis exigunt putat magna tū euenire i rebus hūanis. Motus est hac cōiectura q̄ i aliis suis historiis aliq̄n cōpit post hūc nūerū ānoꝝ iligne aliqd euenisse: idē ipse dogma fūdauit reuolutiões Saturni decē mutationē afferre rex iserioꝝ. At i ipsa hac primū historica cōiectura uide q̄ aberrauerit. Post Alexādrū. n. inq̄t exactis ānis trecētis apparuit Aielasor filius Bel Anniab q̄ p̄las cōtriuuit: & post alios totidē annos apparuit Iesus dux. i. n̄r. Hac igit rōne erūt Alex. ad a Iesu ad Alexādrū āni sexcētis: qd' extra oēm cōtrouersia cōstat eē falsissimū: cū nul Christū. Ia historia q̄ drigētos numeret annosa X̄po ad Alexā. & ipse Alphōsus i astronomi cis tabulis nō plures numeret undecim atq̄ trecētis. Videāus mō hi p̄cipui auctores astrologia: ex q̄bus fundamētis mirabilia eoꝝ dogmata fulciūt. Idē Albūasar post Iesū inq̄t exactis decē Saturniis reuolutiōibus orta ē lex q̄ ē media iter nazare nos & paganos (sic. n. uocāt gētes) At sane scimus nullā post Christū legē āte Mao metē exortā: sed puto itellexerūt Arabes isti sectā Manicheoꝝ: q̄ & Minin uocant Impu apud Talmutistas: q̄ qdē h̄eresis nō solū iā decē exactis: sed prius etiā q̄ nōa Satur gnatio p ni reuolutio p̄ficere iualuit. Que oīa si ex historia ille fideli attulisset: nō p̄pterea rationē. erat dogma faciēdū hoc Saturni decē piodos parei alioquin mille mihi ego hmōi dogmata cōsingā: Nā & hebrai primū tēplū a Salomone ædificatū ad q̄ drigētos aut paulo plures annos aiūt p̄mālis: Tū q̄ secūdo sub dario ædificatus ē non plus decē annis sup̄fuisse: hoc ē q̄ drigētis & decēra cuius desolatiōe fer p annos totidem suas leges i Babylōia sibi cōfinxerūt faciamus hinc dogma: q̄rtā decimā semp Saturni reuolutionē Saturnia: iudaoꝝ gēti mutationē magnā afferre: & p̄babilia dicemus q̄ Albūasar q̄ dēariū sibi numerū eligit. A quo illud & libēter sciscitabor: uñ natura. i. istas reuolutiões exordia: & sub q̄ celi parte initiū faciet istius piodi rōnē/ afferat q̄so cur illā potius ceteris āteposuerit: Sed nō ē diutius laborādū in cōfutā dis his nugis p̄sertim q̄ aliis astrologis p̄ter Albumasare parū satisfecisse uidentur: Aliacē. imo ita ut ipse etiā Alliacenſis q̄ in tractatu de cōcordia historia: & astrologia: his magnope usus fuerat: elucidario cōfessus se nullum eas habere fundamētū euerſoſtulo magnā sui libelli partem inuenta taxatione corrodens.

R Caput III Ordo eoꝝ q̄ dicenda sunt & dissidētes astrologoꝝ opinionones circa magnas cōiunctiones. Ordodiz
Estat de accessu & recessu octauī orbis & sphaera nona: restat de magnis cō cendoꝝ. iunctionibus: Sed illd qdē lequēti libro examinet: nūc ad cōiunctiones magnas cōuertamur: sed fuerit op̄ptiū afferri prius qd de his ipsi sentiāt/ut facili' itel ligāt q̄ i cōfutationē afferent a nobis: q̄ nec ip̄a narratio erit sine utilitate cōfutationis cū dissidēt sup̄ his ita eos uidebim' /ut nec dū cōstet apud astrologos q̄ maxima sit cōiunctio/ q̄ maior/ q̄ media: i q̄ re nō ē solū de noīe cōtrouersia: sed idē p̄dictiōnū orit magna diuersitas cū alii a maximis: alii a mediis: alii a mioribus cōiunctionibus Cōis opi euentus iubeāt expectari. Cōis igit snia q̄ Alchabitius ac Leopoldus tradūt/ & ante nio. eos Albumasar huiusmodi est/ magnā esse cōiunctionē cū simul iungant Iuppiter Magna & Saturnus: qd' post uiginti semp. ānos euenit maiorē aut cum facta ab una tripli cōiunctio, citate in aliā migratione in liminibus noua triplicitatis congregiunt/ atq̄ id eue. Maior

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Maior nire fere post annos ducentos & quadraginta/nā intra fines trigoni unius duodeces copulari tū transitū fieri ad signū pximi trigoni: qđ sit ab eo in quo se iunxerūt nō primū sed secundū: ut si ex Capricorno utriq; discesserint/nō in Libra sed in Aqrio se primū excipiūt in ea triplicitate. **Media** inter has cōiunctionē esse cā: quā trigesimo quoq; anno pficiat Saturni & Martis i Cācro. **Maxima** oīum Iouis & Saturni in Ariete quā post nōgentos & .lx. annos eueniat. **Opi.** Messala ab his dissentiens libro **Messa.** suo de coniunctionibus eam maximam ait esse coniunctionem quā sit trium superiorum: hoc est Saturni Iouis & Martis: a q̄ ipse & sectarū mutationē & trāslationē regnorū & pphetarū aduentus expectat: nō ab ea quē sit Iouis & Saturni i Ariete: qđ astrologorū uulgus opinat/ pximā huic coniunctionē facit Iouis & Saturni: Tertiā Saturni & Martis/ q̄rtā Iouis & Martis: Videamus nunc q̄tū utraq; erret positio.

Maior. **Media.** **Magna** Caput V Planetas magnis cōiunctionib' iunctos nō plus posse q̄ diuisos magnasq; istas cōiunctiones nouū esse inuētū de malo Ptolemæi intellectu natū.

Prima rō **P** Rincipio scire ab eis uelim/q̄ re putent maiora facere Iouē & Saturnū cū sūt simul q̄ cū separati pprias unusq; uires exequūt & exercent. Variā enī naturā radiorū cōmixtio nouā qđ ē re facit q̄ discretus īflux' ppriusq; nō faceret: sed maiore cur faciat hīc rōnē non possumus: sed eo potius inclinamur ut credamus minus aliqd fieri ide/q̄ si seorsum ageret unusq; planetarū quod pōt nā si q̄ simul coeūt planetæ eadē essent pprietate: & uires haberēt earūdē rez: effectrices pfecto accessiōe facta duplicis radii effectus quoq; duplicaret: ut cū cōtrariæ sint repugnantisq; naturæ/q̄lis Iuppiter & Saturnus necessario alter alterū īpedit: & dū inuicē suas frenāt ligātq; ptates diuersitate mixturæ sit ut expectat ab eis nil possumus nisi mediocre quēadmodū oīa sunt q̄ ex extremorū mixtiōe dissultant: sicuti & ipsi dicef solent cū sunt simul Saturnus & Mars: q̄q; uterq; noxiū/uterq; sit maleficus: q̄a tñ diuersam habēt nocēdi ptatē non fieri ex illoz cōiunctiōe maius aliqd malū & admirabile: sed frāgi potius debilitariq; alterius uires ab altero: ita ut nocere neuter possit dū nocere uterq; p suā naturā cōditiōe cōtēdit: q̄re nō ē plene idubitātū si cælo sublint euēta īferiorū/maiora eueniūt & magis durabilia cū iungūt sydera supiora q̄ cū eoz aliqs cæteris debilitatis plus aliqd fortasse solito uiriū potestatisq; nāscitur. Qđ si iunctos planetas plus facerē q̄ sepatos ad magnas istius mūdi mutationes illis dederimus: non tamen dabimus hoc ad Iouis Saturniq; aut Martis cōiunctionē referēdā: sed obtinere uim primā i istis rebus alia sydera & rōne & summorū astrologorū auctoritate pbabimus. Neq; n. unq; aliqs uetēz p has q̄s isti uocāt magnas cōiunctiones de uniuersalibus mūdi mutatiōibus iudicarūt/ nihil de his Maternus q̄q; curiosissimus utique astrologiæ inuestigator/ nihil Paulus/ nihil Ephesiō/ nihil Theophilus/ nihil Astaxarchus/ nihil ipse Ptolemæus/ cuius hic nobis testimoniū erit satisne pagē eis notis testibus aduersus eos utamur. Is igif secūdo libro Apotelesmaton docens q̄ uia generales & mundi mutationes p̄uideat eas oēs refert solūmodo i Solis Lunæq; defectus: nec pōt dici aliqd rōnabilius nā debēt effectus uniuersales & magni i eas referri cās q̄ maxime uniuersales & efficaces sint: ē aut cōfessum apud oēs īter planetas duo esse trīmō efficiētīæ uniuersalis: Solē. i. & Lunā: cuius lumē nō aliqd q̄ Solis lumē p eam quasi p speculum/ ut lic dixerim/ ad terrā delatum. Quare si quā/ debet cælestis uirtus origo & cā existimari effectū uniuersaliū atq; magnorū/ nulla debet potius q̄ syderū istorū talis existimari. Q̄ quod enim ait Messalla fieri magna a Ioue & Saturno: quia tardioris lunæ motus pbat

Secda rō.

motus pbat potius q̄ negat q̄ qd̄ affirmat: cū omniū cōcors sit sentētia deberi nobi
 liori corpori & potēiori motū uelociorem. Quo circa q̄ superiorū syderū partes
 dignitatēq̄ tuent: ne imbecilliora putent q̄ suo serius loco restituant. Solent ex
 orbiū pportione quos ambiunt p̄bare eos multis uelociores: quibus ex periodos
 rū mora apparent tardiores. Sed ic̄io qd̄ dicent de Ptolemæo omisum hoc ab eo in
 libro Apotelesmaton ne mysteriū pderet. Ita enim scribit Haly eius ic̄erpres. Sed
 in centiloquio (sic. n. uocant) multa huius rei dedisse documenta cū uerbo quinquagesimo
 eius libri iubeat ne planetarū cōiūctiones obliuiscamur: in q̄bus magna sit
 efficacitas: & uerbo itē tū quingentesimo octauo: tū q̄rto & sexagesimo earundem rerū
 nos admonet magna tradens de his p̄cepta: cōiūctionē maximā: mediā: minimāq̄
 distinguens. Ego uero ab eis responderi nihil potius uellem: ut uel hinc palam oī
 bus fiat q̄cūq̄ eorū dogmata maiora admirabilioraq̄ uident ea uel ex uanis opi
 nionibus: uel ex falsa ueterum auctorum intelligentia pullulasse: nam quod dicunt
 tacuisse hoc Ptolemæum in libro Apotelesmaton. ne mysterium proderet: tantum
 abest ut negemus nec in centiloquio credam proditū ab eo in quo certe tam nihil
 magis locutus est de istis cōiūctionibus q̄ nec de Priami morte/aut bello Troia
 norum: quo pacto autem plura eius auctoris enuntiata peruerterunt: & quanti ex
 uno errores deinceps propagati deinceps aperiemus: est quinquagesimū Ptolemæi
 uerbum ita apud eos hoc ē in uulgata editione. Non obliuiscaris esse centūuiginti
 cōiūctiones q̄ sunt in stellis erraticis: in illis enim est maior scientia rerū: quā fiūt
 in hoc mundo sulcipiētia ic̄remētū & decemētū: grāce est ita/ ne pratermittamus
 centū & decemq̄ cōiūctiones. In his. n. posita ē cōiūctio eorū: quā fiūt in mundo
 & generationis & corruptionis. Primū plus tribuit istis cōiūctionibus barbara i
 terpretatio q̄ tribuat Ptolemæus: apud quē illud nō est nō esse maiore scientiā rerū
 quā fiūt in mundo q̄ q̄ est ex illis. Præterea ut illud omittamus sententia enuncia
 ti alia nō ē/ q̄ ne solā spectem⁹ syderis uniuscuiusq̄ p̄prietatē. Sed ex eorū cōiūctiōe
 varias sciamus uarias rerū effectrices uirtutes exoriri/ qd̄ nemo denegat ab oībus
 astrologis cōcedēdū: sed i q̄s potissimū maxias q̄sq̄ rerū ic̄erionū mutatiōes referam⁹
 supiorū eē syderū cōiūctiones Ptol. certe nō dixit: sed potius si eius dicta recte & le
 gant & intelligant cōtrariā nobis sciam indicabūt. Nō. n. cetū & uiginti (ut uulgo
 legit) has eē dixit cōiūctiones: sed solū centū decē & nouē: q̄a his. s. Solis & Lūe cō
 iūctionē nō numeratur q̄ priuilegia habeāt peculiaria p̄rogatiuāq̄ singulārē in
 magnis uniuersalibusq̄ mutatiōibus reliq̄s oēs aceruatim i nūerū ordinēq̄ redigit/
 ut iterq̄s alia alie singulari nulla cōditiōe p̄staret: qd̄ nō aduertētes barbari exposi
 tores q̄li omisum foret uicio librariorū Solis & Lunæ cōiūctionē addiderūt/ legē
 dūq̄ cetū & uiginti: nō aut cetū decē & nouē: qd̄ grāci oēs codices habēt putauē
 rūt: ut nō cōtēti sensus deprauatiōe līx quoq̄ fidē adulterarēt. Trāseamus ad alia.
 Scribit Ptol. uerbo. viii. & l. i. hūc modū cōiūctiōis locū quo i loco ab āni alcēdēte
 ē ispicere/ liq̄dē cū p̄fectio illuc puenerit tūc tps erit & uerbū. iiii. & l. x. ē hmo i i mini
 ma cōiūctiōe d̄ria medię cōiūctiōis & i media maxie cōiūctiōis d̄ria putāt arabes &
 latini utrobīq̄ p̄ cōiūctiōē a Ptol. Sat. & Iouis cōiūctiōē itelligi. Sed ita nemo fal
 leret q̄ grācos auctores astrologiæ p̄fertiq̄ Ptol. cōinuētib⁹ oculis aliq̄n p̄legisēt
 qd̄. n. dicimus cōiūctiōē: grāce synodus ē q̄ dictio cū absolute p̄fert p̄ Solis sēp
 & Lunæ copulatiōe accipit nisi aditū sit cuius ea cōiūctio fuerit/ uti Vene. & Mer
 curii/ Iouis & Satur. & aliorū planetarū q̄re cū utroq̄ enūciato synodū absolute di

Excusatio
ptolemei

Cōfutatō

Sentētia
Ptol.Castigatio
loci ptole
mæi
secūdi li
bri
Apoteles
matumMalus i
tellectus
lvi. &
lxiii. uet
bi.

Signa uerbi
bi quoniam
gelimi
octauum

Errores
uulgatae
translato-
nis in uer-
bo. lviij.
Declara-
tio uerbi
lxiii.

Quae
maximae
coniunctio-
nes secun-
dum Ptol.

Quae mi-
nimae.

Quae
mediae.

Quoniam
pactum bar-
bari in in-
tellectu
ptolemaei
errantem at-
picus tam
acute depre-
henderit.

xerit Ptol. nihil ultra adiciens manifestissimam apud oēs qd nō sūt græcæ lectionis pe-
nitus isolētes de luminū cōiūctiōe itelliget Ptolemēū/nō autē syderū aliorū. Atq; ita
prioris hoc ē octauū & quāq; gelimi uerbi inia ē aut signo & loco ubi iāni reuolutiōe
Solis Lunæq; cōiūctio facta ē diligēter obseruata cū āni pfectio p āni. s. mēses dīz
tributa; p quā alterū alteri signū iuxta senē cōstitutiōis i dīandi pōte succedē ad
eū locū puenerit effectū expectem; qm̄ ipsa āngressa āni cōuersionē Solis Lunæq;
cōiūctio nobis significauerit. Vt n. his maxie Ptol. iūinariū cōgressibus ad totius
āni euctū iuestigādū; qd nemo nescit q apotelesmaticos eius libros enoluerit. Sūt
autē i huius uerbi trāslatiōe multa addita omīssa iterpollata. Nā & p cōiūctiōe cō-
iūctiōne minore legū; cū nulla i græcis exēplaribus maioris uel minoris dīa adiciū-
tur; & terminis pfectionis ad plures annos exēdit; eū nihil de hoc apud Ptol. qd
unū tū āni euctū uti dicebamus facit mētionē; sed fauēt magis illis iudeis. Postre-
mū illud enūciatū ubi cōiūctiōes maxime mediae minimæq; distinguunt; qle diffē-
rētiā i luminariū cōiūctiōe multi nō itelligūt; sed facile hoc & aptū his q ad Ptol. lu-
cernā nō oscitabūdi aliqñ uigilarūt; cū enī ille ut dixim⁹ oīa tribuat Solis Lunæq;
cōiūctionibus; Tū has triplici generē ordineq; distinguit. Nā q defectū efficiūt alie-
rius luminaris eas statuūt pīo loco p q̄s nō unius āni; sed multorū iterdū eucta pos-
sint pūideri; has maxias iō nūcupabim⁹; qā & maxie tūc sydera illa iūgunt; cū nec
lōgitudie dīcrepēt loci; nec latitudie & maxie remota futuroz eucta porēdūt. Gā
tra; minia apud illū q singulis sūt mētib⁹; & unius tū mēlis nobis idicāt dispositiōē
medias iter has q īgressum solis i signa q̄tuor tropica p̄xima āncedūt; Arietē; Can-
crū; Librā; Capricornū; a qbus totū āni tēpus qd sequit nobis idicāt tate uernū aut
æstiuale; uel autūnale; uel hibernū. Q m̄ igit qd uniuersalis dispositiō idicāt parti-
eularis sequēs distiguit & determinat; ideo mediā dixit cōiūctiōne maxie eē differe-
tiā mediae uero minimā; ut si grā exēpli; Lunæ solisq; cōiūctio æquinoctiū uernū p
xie āncedens q̄litate nobis futurā ueris ostēderit; sciamus tū id totū & minui & au-
geri p natura cōiūctionū; q sequētib⁹ singulis mēlib⁹ rata reuolutione cōtingēt
Et q habēt habitudinē menstruæ istæ ad illas q̄tuor tēporū cōiūctiones; Eadē ha-
bēt illæ trimestres ad maiores & paucas deficiētū syderū; cōitus atq; cōgressus. Hec
est Ptol. opinio de maximis mediis minimisq; cōiūctionibus; qd barbari isti nō in-
telligētēs bellissima sibi somnia fabricati sunt de Saturni Iouisq; cōiūctiōibus; q̄rū
maximæ post nōgētos & sexaginta mediæ post. cc. & xl. Minimæ post uiginti ānos
redeūt; qd pter ea quæ diximus cōgruere enūciato ē nō pōt; qm̄ maxia apud eos
cōiūctio medias minimasq; cōplectit. qre nō poterit effectus maxie cōiūctionis
p minores illas determinari p q̄s illa p multas sæculorū reuolutiōis exigitur. Quid
igit dixit Ptol. mediā esse maximæ dīam; mediae uero minimā; hoc est illud figmē
tū ex falsa unī auctoris itelligētia natū quo se isti adeo iactant; quo se reputāt glo-
riabundi q religio oīs stellis sit ligata; quo sanctissimas leges pphetarū aduentus
diuina miracula potestatibus syderū; factorūq; subiiciunt; Certe nūq; se magis puer-
riles ondunt aut magis rudes/ridiculiq; inueniuntur.

Caput VI Præcipuos astrologos mediis usos esse cōiūctionibus non ue-
ris; tum alia errata illorum circa easdem.

Ed dicit fortassis aliquis astrologos; esto Ptol. nō itelleximus qd si uelut tē-
pestas Natūe aliqñ agit in portū; ita nos error iste duxit ad ueritatē qe qd
senlerint Ptol. & alii expiētia cōfirmatū est nullā unq; uel legum uel regno
rū magnā

/ Rñsio.

p̄ magnā aecidisse mutationē quā nō aliq̄ syderū sup̄iorū coniunctio anceſſerit nec
 unq̄ aliq̄ h̄mōi anceſſit quā nō id genus mutationes i reb' inferioribus ſint ſubſecutæ
 bñ h̄et ſi tēp̄ſtatē agnoſcūt ſint portu i iſto uidebim'. Neq̄ enī ſi i magnis delirarūt
 quātū cōſtēt iſta iſima exp̄iētiā facerē ſūt cōati: Q̄ d' nos i uniuersum primo declara
 bimur ſi ſigillatī q̄ſcūq̄ aliq̄s aſtologorū ſignauit cōiūctiōes magnas rettulitq̄ ad
 eūda reꝝ admirabiliū & falſas & falſo ſupputatas: & ad effectus falſo relatas luce
 clarius oñdēmus. Principio auctores oēs huius dogmatis ueris cōiūctionibus nō
 utunt' ſed mediis hoc ē fictis & imaginariis: qd' ut plane oēs iſtelligāt: dicā qd' ſit ue
 rus motus qd' medius. Erraticæ ſtella p̄ Zodiacū a quo curſu nō deferunt: hoc eſt
 nō aq̄lī tēp̄ſ intervallo aq̄lī ſemp̄ illius p̄tē p̄tergre diunt: q̄ igit' metiri illoꝝ motus/
 & digerere i numeros uoluerūt/ſinxerūt/unicuiq̄ planetæ motum uniformē ut ex
 hoc ficto & uniformi/ſa q̄lī illū & ueꝝ facilius aſſequerēt'. Fictū illū Ptol. uocat p
 ſodicū iuniores mediu: q̄a hoc q̄lī medio utunt' ad ueꝝ iueſtigādū cū ex motus ſup
 putatiōe planetæ locū inq̄rimus/iterdū medio utimur motu/iterdū uero: nō q̄a me
 dius ille locū ſciet nobis quo planeta cōſiſtat. Sed ut ex eo uerā ſedē illius metho
 do & rōne facilior q̄ramus. Planeta. n. nūq̄ ē ibi ubi p̄ mediu motū eſſe dephendit:
 q̄a nec ſic unq̄ ille mouet' ſed excogitatū/ut dixi/hoc ab aſtologis ē/ut ueritatē ide
 ordie qupdā certū adipiſcant'. Dicebā igit' q̄ p̄ magnas cōiūctiōes iudicāt de futuz
 ris eos mediis uti cōiūctiōibus nō aut ueris. nā q̄ dicūt poſt. xx. ānos iūgi Ioue & Sa
 tur/ poſt. ce. aut i ſinitis cōgredi triplicitatū. tū poſt. dcc. & lxx. i Arietis limitibus cō
 nēire/ falſiſſimū ē ſi ueros motus reſpicim': & aut ueꝝ q̄q̄ nec exacte ſi meſſos hoc ē
 fictos illos & falſos re. i. nullos ad doctrinæ facilitatē a mathematicis excogitatos:
 ita aut qd' medi' dicit motus diuerſum ē ab eo qd' p̄ ueꝝ attingimur: ut ē & ſignū ſi
 at aliud cōiūctiōis: atq̄ ea grā exēpli i Piſcibus aſſignet' / q̄ tñ fuerit in Aq̄rio & tēp̄s
 adeo uariet/ ut ſi de his q̄ poſt p. cc. & xl. annos eueniūt agimur cōiūctiōibus/ uera
 interdū mediā p̄ ānos etiā cētū aſcedat. Appet extrabulis recte ſupputanti Ioue &
 Saturnū āno gr̄a. M. cccxvi. a terrēa triplicitate migrātes ad aereā. i. Aq̄rio ſe exce
 piſſe. Erāt igit' i eadē ex mediū motus rōne p̄ ānos ducētos & q̄draginta p̄māſuri: &
 tñ poſt ānos circiter cētū & q̄dragita: hoc ē āno gr̄a. M. cccxv. ab aerea ad aqueā
 triplicitatē facta mutationē i Scorpione cōgreſſi ſunt: & in aquea ſemp̄ ſignis ſimul i
 ucti ad aerea poſtea nō redierūt. Quæ qdē igit' hæc iſania aduerſas aptā pugnat
 ueritatē: & reb' uti adeo i pudēt falſis & ficticis/ ut i cōſtellationē eoꝝ cōſenſu oio
 nullā/ cæca tñ temeritate eūda reꝝ referāt hūmanæ: qd' nō ē nec ſan' nec erit unq̄/
 cām tñ putat eoꝝ q̄ ſūt/ certe nihil ē iſta uanitate delirius: q̄ tñ ſūt lapſi p̄cipui oēs
 auctores aſtologiæ. Albumaſar. n. princeps iſtius dogmatis i eo libro q̄ inſcribit' de
 magnis cōiūctionibus: q̄ multū celebrat' apud aſtologos/ mediis ſp̄ uſus ē cōiū
 ctioibus/ ueris nūq̄. Abraā p̄terea i eo ope cui titul' ē redēptio: cū unā aut alterā ex
 uero motu cōiūctionē ingrat ad medias deinde cōfugit ſemp̄/ de ueris nullā oñdē
 faciēs mētiōē. Alliacēſis i tractatu d' cōcordia h̄iſtoriz & aſtologiæ cū ſeptē aſſe
 rat maximas cōiūctiōes/ oēs illas medias aſſert/ uerus nullas. Idē alii multo eodē ſp̄
 morbo mō laborantes/ de q̄bus oībus ſingulari poſtea diſſeremus. Et qdē ſufficere
 hæc nobis poſſent/ ut nihil mōſtrarem' eē qd' dicūt/ ſi nihil eſt cōſtellationē iſp̄a ex q̄
 prædicūt. Nā qm̄ iſta etiā media hoc ē nullā ad ueꝝ nō eis rñdent: hoc ē nō ſcīdūt
 i ea tēpora in quæ maxime uellent/ p̄fugium ſibi aliud machinant' p̄ nouā ſtultit
 iā priore iſania deſedētes. Finxerūt. n. nō ſeq̄ ſtatī poſt iſtas cōiūctiōes qd' portēdūt

Prima rō

 Quid ſit
 uerus mo
 tus quidq̄
 medius.
 Ptole.

 Inſania
 aſtolog.
 Præci
 puos a
 ſtologiæ
 auctores
 mediis ue
 ros cōiū
 ctionibus
 Alliacē.

 Fignētū
 aſtolo
 gorū.

DISPVATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Refutatio

Alia refu ratio

**Asturia
Astrolog.**

imo nō citos sed post multos qdē ānos & cētū & ducētos atq; hīs plures. In q̄ re uide
q̄tū fallat/nā potētis cāz & efficacis nō ē sero īcipe qd̄ ē factura: sed sero qdē dīne
recipe aut aut statī aut cito. q̄re istaz cōiūctionū uirtus uel efficax uel ibecilla. Si ef
ficax nō pōt diu cessat ut nō faciat/si ibecilla nō pōt diu durat. ut sero qdē/sed tñ ali
qn̄ faciat/domat uis magna supatq; qd̄ phibet & qd̄ reluctat: Euangelicū īfirma: &
sua seipsā tractu t̄pīs lōgiōr tenuitate dissoluit: qd̄ q̄ ī hac t̄pē iter capēdīe supuēiūs
noua sp̄ cōiūctiōes: q̄z natura ē ut & īpī dicūt oblat̄ priores cū supuēiēs cōstellatiō
elidat p̄cedētē. uñ si ī certo ānī t̄pē defectus accidat iūinariū soliti dicerēt: illd̄ ces
sat: qd̄ ex primordiis annuaz cōuersiōis erat acceptū. Cur nō igit sequēti cōiūctiōe
p̄fertī & p̄prietate & natura diuersa cessat? Cur illā primā nō expūgat. Ad q̄ tamē
īpī p̄tinere uolūt effectus q̄ post eā p̄ trecētos etiā ānos tot uariis ītercurrentibus
mediis cōstellatiōibus subsequūt. Nemo hoc dixerit uel p̄hs uel nō extremā etiā ho
mo tarditatis: quē errorē & daugēt mīx imodū alijs error & īexpiābilis. nā ī ipsa tē
pōz suppuratiōe adeo errant īsigniter/ut q̄ putāt iterdū cōiūctionē p̄ducētos grā
uerbi ānos euētū aliquē antecessisse. Ea uero p̄ mille & q̄dringētos rei illius gēta
tēpus āncesserit: qd̄ sequētibus libri istius capitibus demonstrabit: & ī hīs qdē men
daces īdoctī rudes deprehendunt: sed uide etiā q̄ sint astuti bellissimi īsti diuinato
res: nā ut fallēdi nūq̄ eis deesset occasio/ita sua sibi placita cōtinuarūt: ut quocunq;
aliquē t̄pē eueniret paulo admirabilius ī āncedētē aliq̄ cōiūctionē illud referre pos
sent. Dixerūt. n. ut hoc affērent unius uel cōiūctiōis ad horā usq; alterius p̄durare;
atq; ita q̄cqd̄ īteruenit mediū cōiūctiōi cuipiā acceptū sp̄ poterit referri. Nec ui
derūt ī hac fallacia suas ruinas: qm̄ si uicissim remeāt apud eos ut nō sit magnus ef
fectus sine magna cōiūctiōe: nec magna cōiūctiō appareat sine effectū dum illud
tuent̄ ne euentis h̄mōi tales cāz nō adsint/faciūt necessario ut tales cāz sine euen
tis h̄mōi lape fatigent̄: qm̄ nō ex eis sp̄ accidūt magna & mirabilia imo nec frequē
ter q̄ fieri aiūt a magnis/cōiūctionibus & tñ ut īpī uolūt effectrix eoz uis nō iter
rupta a successiōe p̄manet sp̄: & hāc qdē ī uniuersū aduersus eos q̄ magnis istis cō
iūctionibus de futuris euētis īpīa temeritate loquūt: nūc sigillatū oīa excutiamus.

Capit VII Quis ordo seruandus & Alliacenſem aliud alias ſenſiſſe.

Alliacēst sībimet cō tradiere

Observandus ordo in processu

EXordiamur a maximis cōiunctionibus quas Alliacēsis in suo tractatu de cōcordia hystoriæ & astrologiæ colligit hinc illud cōfirmatur astrologo rū nō euenire unq̃ tales cōiunctiones sine magna mutationē rerū inferiorū & qdē ipsemet a tota ista sua cōcordia in elucidario suo discordat & cū in illa tum Saturniis reuolutionibus tū maximis cōiunctionibus utat / illas nullū hñc fundamētū has nō a se fuisse supputatas tñ semel apte cōfitef: Quo magis mirandum hñc eū in ea re laudatōrē in q̃ ipse se ipsum nō pbauit sed q̃a interdū mouit aduersus se rōnes pag. 117. scū sint quādā nō necessariæ nōnullæ expressæ pag. colligamus nos pauca quādā sed efficacia: qbus totus ille tractatus plane rescindat: tū ac cedemus ad cōfutādas alias cōiunctiones: quas Abraā & Albumasar & plures alii ipseq; eos secutus Alliacēsis in elucidario ptulerunt. Verū quoniā de tēporū supputatione sæpe loquēdū præfari quādā necessariū existimaui: ex qbus primo illud oñdat cū ambigit de tēporibus nō esse ut putat Alliacēsis arbitrium huius rei penes astrologos / sed penes hystoriā tū cū inter scriptores hystoriæ uarietas est: qbus nā potissimū iure fit accedēdū: de qbus utiq; pauca hic & cursim: qm̃ late hæc peculiari ope disputauimus: qd̃ de uera tēporū supputatione cōscripsimus.

Gaput

Caput VIII Tps rex n̄ ab astrologia ut putant Aliacē. s; ab historia eē petēdū.

Aliacēsis in libro de cōcordia astrologiæ & theologiæ existimat nume-
 annorū a mūdi initio ad hāc usq; tpa astrologica rōne posse deprehēdi re-
 digiq; ad ueritatē q̄ qd̄ sup ea re sacræ uel peregrinæ historiæ uariæ pu-
 lerūt. Nā si genituræ inq; ipsius mūdi thema habeas exploratū/poteris ex illo pri-
 mā a mūdi initio Saturni & Iouis cōiunctionē supputatione colligere. Q d̄ si aliā
 rursus tuis annis cōiunctionē pximā idagaueris qd̄ mediū fuerit inter illā primā
 & postremā tps iteruallū/ex intereidentū cōiunctionū supputatiōe eliciet. Hāc q̄
 dē in eo tpe ille sentiebat: sed i elucidario plane cōfessus est nō eē astrologica uia q̄
 de annorū nobis dubio numero certū aliqd fueniamus. Q uare nec astrologos unq;
 etiā summos hoc tētafle aut de sua arte fuisse pollicitos: sed cū hāc dicat nescio cur
 denuo i illa p̄stet tota summā de tps rōne q̄nē ad astrologos eē referēdū: & qd̄ qd̄
 in historiis de anno mūdi diuersum ab illis inueniat. Ad illorū optonē emēdari casti-
 gariq; debere. Q d̄ breuiter ostendemus nulla rōne posse defendimā pōt qd̄ astro-
 nomus si uerā aliq; sydes positionē q̄ olim fuerit: rursusq; aliā pximā habuerit notā
 certissima rōne determinare q̄rū tps necessario mediū exactū sit iter illas. Sed qd̄
 hoc eū ignabit: an incertū ē tps rei alicuius gestē. Nā esto aliq; dicat fluxisse a xpo
 ad nos ānorū tria milia: dicat alius. M. & cccc. i componēda hac lite quod offm erit
 astronomi: dices. n̄ illū iter sydes pōnē sub q̄ natus ē xps: eāq; rursus q̄ hēatur
 nūc nō posse ānorū tria milia deuenire: sed mille & q̄dringētos: at q̄ ista ē tarditas/q̄
 hebetudo: ut nō uideas q̄li certū re ponere qd̄ i q̄nē uerlat: nā q̄ sydes pōne na-
 tus sit christus astrologus nescit: nisi prius acceperit ab historia quo ille tpe natus sit.
 Exeamus at tpa remotiora. Alphonſus nūerat a diluuiō ad xpm annos tria milia
 cētū & duos. Idē scribit Albumasar: quē ille. s. ē secutus/ huic nūero refragat oīs histo-
 ria: putat Aliacēsis errare oēs historias potius q̄ astrologos: Quā q̄lō rōne: an q̄
 iter eā cōiunctionē q̄ p̄cessit diluuiū xpm p tot annorū curricula deueniat: hoc illis
 denegat nemō: d̄ unde didicerūt fuisse eā cōiunctionē p tot quorū ipsi ānos putāt a
 diluuiū: Nū scire hoc ipsi aliūde potuerint q̄ ex historia: pfecto est hoc adeo mani-
 festū: ut nisi lapsus hic uidissem Aliacēsis/putarē me in re supflua uerba pdigere.
 Nam illoz sn̄ia quātū quāso erat ridicula: q̄ ex prima a mūdi initio cōiunctione de laus
 annis mūdi certiores fieri posse nos dicebāt: eā uero primā cōiunctionē ex mūdi ge-
 nitura colligebāt q̄li dubitare de ānis mūdi possumus/q̄ nō solū quo ānos sed & q̄ ho
 ra coepit exploratū hēamus. Petēdū igit tps rex a magrā rex historia nemo ambi-
 gat: cuius i ea re discipula astronomia arbitra eē nō pōt. Nā dabo ego Alphonſo p
 arabes tot ānorū milia aī Christū talē fuisse q̄lis ex eius tabulis appebit sydes pōnē: sed p
 hāc tpa euenisse cataclismū aut rē aliā gestā nō dabo/ nisi fidelis hoc mibi historia
 demonstrauerit. Errarūt aut oēs astronomi i hac tēporū supputatiōe uehementiq; tione
 magis suo fiet loco manifestū: qd̄ nō aliā eis ob cām potuit cōtingisse/ nisi q̄a fallis ingnoran-
 tiis ad hāc tēp̄latini. n. astronomi arabes sūt secuti/ illi uero fabulolissimissimū
 & siq; a gr̄cis latinisue scriptoribus historias acceperunt/ p̄grina trāslatio plerq; serit
 nō lauit: qd̄ cū fiat facile in oī re apud barbaros lras: abhorretes rū uerō sit facillī
 me in ista numerorū annotatione in q̄ & librariorū accuratissima diligētia nō nihil historias
 sens̄ fere nullas. Vt dū igit ueris historiis atq; fidelibus iter q̄s sacrā aliis aī eē reliqs
 pōnē: christi tēp̄s nō dubitabit. Sed nec uel hebreus uel sarracenus porro i his excellēti-
 que ad eū uia illū eniterūt: uel illa hoc est motiō: aut nulla hūbuerēt gētes hi res

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Hebræo-
rū suppu-
tatiōes ua-
lere

storiā quā sequantur de illis tēpibus apud ceteros nihil p̄ditū lris inueniat / sicubi-
uero in sacris uoluminib⁹ additio græca i hac annorū p̄mensione ab hebraica uerita-
te discordat / nō pōt q̄q̄ recto iudicio auctori ipsi prap̄onere fidē translatoris prap̄-
sertim cū numero hebræorū nō solū accedat Hieronymus: sed accedēdū etiā putet
August. q̄ etsi ueterē trālationē libenter sequit⁹ & pbat ubi tñ de hac uaria annorū
dinumeratiōe facit mētiōē fidē ait rex gestarū ab ea lingua eē petēdā: ex q̄ trāsla-
tū est qd̄ habemus: atq; ita ut ille qd̄ diuersum est apud .lxx. mysteriū puter potius
q̄ errorē historiæ: tamē hoc est litterarū ueritatē apud Hebræos esse nō dubitat.

Caput IX Sūma sniæ Alliac. i lib. quē de cōcordia astrolo. & historiæ p̄titulauit.

Ridiculū

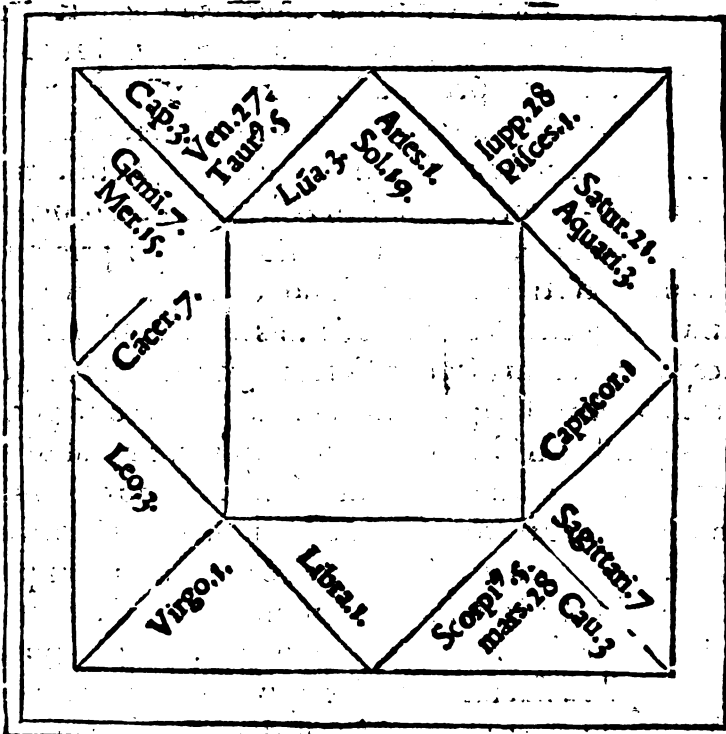
Postq̄ hac de uera tēporū supputatiōe breuiter iecimus fundamēta: uenia-
mus ad istas maximas astrologorū cōiūctiōes: hoc est ad maxias eorū inla-
nias ab his exordietes q̄s i tractatu de cōcordia historiæ & astrologiæ col-
ligit. Alliac. is i eo ope hoc ordine usus ē. Principia duo supponit: alter de ānorum

Fūdamen-
ta concor-
diæ Allia-
cen.

nūero ab Adā ad xpm: alter de themate genituræ ipsi⁹ mūdi. Fluxere igit inqt ab
Adā ad Iesū āni qnq; milia trecēti q̄dragita q̄ttuor ab Adā. s. ad diluuiū. mm. ccxlii.
a diluuiō ad Iesū tria milia cētū & duo. ¶ In priā uero mūdi cōstitutōe ita erāt i cæ-
lo sydera collocata: nā horoscopū fecit priā ps Cācri: sūma uero cæli fastigia Arie-
tis ps priā possidebat: Mercurius i Geminorū pte qntadecia duodecimā cæli regio-
nē: Venus i Tauro undecimā occupabat: utriq; lūmā nocturnū qdē i Tauro diut-
nū i Arietis pte decima nona medio & sūmo cælo p̄fulgabāt: Saturn⁹ in Aq̄rio do-
mum mortis: Iuppiter nonum cæli locum tenebat in Piscibus: Mars in Scorpione
& in quinta abhoroscopo sede morabatur: quo etiā loco / sed in Sagittario erat dra-
conis cauda: quam totam dispositionem sequens figura ante oculos ponit.

Dispositiō
figuræ ma-
ximæ con-
iunctiōis
Prima ma-
xima con-
iunctiō:

His ita positis nullo ne-
gocio colligit fuisse primā
a mūdi initio maximā Sa-
turni & Iouis cōiūctionē i
p̄ncipio. s. Arietis post an-
nos. ccc. & .xx. p⁹ q̄ sex als
enūerat iteriectis. s. p̄ ānis
nōgētis & sexagita errore
medii mot⁹: atq; ita seqt se
primā a mūdi initio maxi-
mā cōiūctionē euēisse āno
græ. Dccxxxv. Postq̄ octa-
ua sequet anno. m. dxciii.
His ita distributis colligit
ex historiis capita rexū ma-
gis memorabiliū: q̄ medio
illo tēpis spacio euener qd̄ i
ter unā. s. aliāq; cōiūctionē
maximā exigit: hoc ē p an-
nos illos nōgētos & sexagita: i quo tēpis iteruallo q̄cqd isigne accidit & memorabi-
le ad p̄cedēte purat cōiūctiōe referēdū postq̄ illd. s. euēit: & qm̄ sp i hoc ānoꝝ spacio
gestū aliqd̄ iūgit magnū & mētorabile putat cōfirmatū. n. s. maxias illas cōiūctiōes sine

maxia res inferiorum moneat: & qd alio li. erat pollicitus prestisse sibi ut historię ueritatē astrologię ueritati onderet cōsuar: h̄ totū lib. sūma hic ordo hoc fūdamētū.

Caput X Errasse multifariam Alliacensem: & ut quęcūq; supponit. concedantur: non tamen efficere eum quod uult.

P Rincipio aut ut ita sit de cōiūctiōib⁹: d̄ tpe euentorū: resq; gestarū: de mūdi genitura utq; illi dēiq; dem⁹ totū qd postulat. q̄ ista tādē ē p̄ historias cōfirmatio astrologiā: si nūq; elapsos oīdamus ānos nōgētos & sexagita quin magnā aliquā gēitarū: resq; mōnē uicissitudinē hūanę cōditiōis/ uiderit mūdus. Spatiū hoc ānorū describe q̄so aliis ab initiis ut nō uerbigrā ab āno mūdi. ccc. & xx. qd erat tps priā cōiūctiōis. Sed a. ccccc. mūdi anno: nōgētosq; istos dinūeres: q ab una cōiūctiōe reuoluūt ad aliā. Variāq; n̄ mīus & bella iūcies: & leges: & pp̄has: & pestilēcias: & eūtra genus mltiplex & uariū tractu illo tps tā diuturni cōrigisse cui nō p̄ducētos sp̄ ānos a tpe illius tūx cōiūctiōis seriē istorū: actōrū reducebas. P̄guis hic nimis minerua si astrologiā historiā ita cōcordamus. Sed nec cōiūctiōes illę uerę sed medię hoc ē falsę & nullę: nec ut eas. p̄ mediis accipiamus ad illa ē tpa sūt referēda. Nec is quē putauit ab Adā ad Xpm nūerus ānorū. Sed uerā supputationē plus ānis mille & q̄drigētis excedēs. nec res illę gestę aut eūtra/ tps: qb⁹ putauit euenerūt & quā describit mūdi geniturā nō solū dubia aut falsa sed ip̄olis astrologica rōne plāc demonstrat. q̄ una littura totus ille libellus emēdari p̄t eas cōiūctiōes medias eē n̄ āt ueras nō nescit nec ip̄e diffinet. Q̄ d̄ si mūdi gēitura ex q̄ oēs ducūt i possibilib⁹/ necessariis: & illa ad mediū ē motū falsa supputabit⁹: illa an sit i possibilib⁹. Reprobamus uobis Mercurius iterptet q̄ i ea qd ē figura p̄cul a Sole sex & quāq; gēta p̄ti bus collocat⁹. a quo tñ ultra nouē atq; xx. nō latū qd ē unguē recessisse se unq; p̄ deos oēs de alq; dēterabit⁹: qd p̄ctm̄ euidēs nimis & inexpiable. Eā ē putat primordialē mūdi figurā: quā i Elucidario affert Alliacēsis/ Mirabilibus illi p̄liōibus hōustatā re. ferē. n. ad Chaldeos & ismaelitas quos. s. amas misterii cōscios fecerit d̄nitas/ In ea. aūo Mercuri. i priā p̄te Gemorū. Sol i priā Arietis collocat⁹/ quo sit ut disūctus a Sole sit Mercurius p̄ibus: ix. qd plāc ē i possibile astronomus nullus denegabit⁹: re. deamus ad illas cōiūctiōes q̄ (ut dicebā) sublatā priā cēli figura ex q̄ oēs colligebā: tū falsę & i impossibiles d̄phēdūt. Accedit & illd q̄ nec post nōgētos ānos ē cōiūctiō in Ariete (ut docet Abrahā hispanus i xlib. cui titulus redēptio Israel. At neq; ē q̄ ad illas refert eūtra qbus putat tps cōtingerūt. s. n. a mūdo ad diluuiū āni ut refert duo mille ducētū q̄dragita duo sed mille sexcēti quāq; gēta sex ut postea dēclatabit⁹: q̄ sērtia illa mūtia cōiūctiō quā p̄cessisse ait diluuiū ānis duobus utq; a mūdi cōstitū tōe p̄ ānos euenerit duo mille. cō q̄dragita post diluuiū ip̄: fuit ānis sexcētis octuagita q̄tuor. Idē āno diluuiō nōgētesimo q̄dragesimo scđo q̄trā notat maximā cō iūctiōem: & an eā p̄ ānos sexdecī natū ait Abrahā p̄iarchā quā tñ h̄m̄us p̄iarchā iūctiōne p̄ ānos sexcētos & trigita dē d̄ni uidēs ex h̄m̄auerit. Natus ē. n. āno post diluuiū ducētesimo nonagesimo scđo. Sed nec a diluuiō ad Iesū tot illa historiā ānos ad Christi cōputat quod Alliacēsis secutus Albumasarē & Alphonsū: h̄. n. ānos nūerāt tria millia cētū & duo at uerā hic nūerus supputationē octigētis ferē ānis excedit: h̄nā diluuiō ad Abrahā āni ducētū nonagita duo ab Abrahā ad Dauidis regnū/ nōgēti ferē & q̄dragita testimōio utriusq; editiōis & rabā: a Dauidis regno ad initiū eius capti sus citatis q̄ ex uaticinio Hieremīę durauit ānis. L. q̄dragēti ferme & octuagita idē Be da Rabāo hebreisq; sentiētib⁹: ab ea uero captiuitatē: ab eo quo capir tpe ad Iesū.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Alius er-
ror circa
septimā
cōiūctio-
nem
Arriano-
rū here-
sis quādo
ceperit

& nonaginta quos oēs simul si colligas inuenies a diluuiō ad Christum ānos paulo-
plus duobus millibus. & trecētis cū illi tñ ultra annos triamillia & centum & duos
annumerēt/a quo numero latini historici q plus annorū cōputauerūt plus tñ cētū
& q̄draginta annis a numero minore defecerūt/ Quāq̄ nos etiā pauciores q̄ supra
collegimus exactissima notatiōe cōputādos in tractatu nro de uera tēporū luppū-
ratione pbauimus quā igit notat sextā magnā cōiūctiōē añ Christū p annos du-
centos & uiginti q̄ ea post euāgeliū fuit ānis fere sexcētis. sed & illud hominē in
historiis oñdit ualde indiligētē q̄ leptigētesimo Christi āno ad qd̄ .i. tēpus septimā
rettulit licet falsam cōiūctiōē hereticorū ait pestē exortā i ecclesia prācipue quā
arrianorū quorū heresis āno grā trecētesimo fere exorta añ annū sexcētesimū nulla
erat/& de his qd̄ ut puto satis & ni fallor euidentibus usi testimoniis disputauimus.

Caput XI In diluuii cōiūctiōe tū iter se tū a ueritate astrologos discrepasse
atq̄ ut de illis q̄q̄ petunt nō tamē id eos pbare qd̄ contendunt.

Rāscam⁹ ad alias magnas cōiūctiōes ab aliis paulo diligētī⁹ ānotatas sed
nō ita ut notā ipsi tñ delirii nedū erroris euitent. Atq̄ ab ea primum exor-
diamur atq̄issima ad quā referūt cataclysmi uniuersalis euentū/De q̄ pri-

Discor-
dia astro-
logorum
Gōis snia
cuius au-
ctor aoni-
ar.
Snia Al-
bumasar
risa prio-
ri discre-
pans.
Henricus
Albuma-
sar is ter-
pres illi
contradi-
cit.
Discrepā-
tia Henrici
ab aliis
Discor-
dia astro-
logorū a
ueritate.

mo uidebimus q̄ pugnātia iter se & cōtraria ipsi astrologi sentiāt/utq̄ alter altere ta-
xet & reprehēdat. tū aberrare plane oēs. Postremo ut sic uera eorū snia non effici tñ
qd̄ uolūt/ut planē. i. illud hinc cōfirmet. mō euenire tales cōiūctiōes sine mutatiōe
magna rez. iserion. Est igit cōis snia astrologorū añ uniuersale diluuiū p annos du-
cētos leptuaginta nouē iūctos fuisse Iouē & Saturnū i decima q̄rta pte Cancri cū
prīncipiū Arietis eēt i horoscopo utroq̄. i. syderi i q̄rta celi regiōe piter collocatis
hoc scripsit Aoniar i lib. de natiuitatib⁹ & posteriorū uulgi i eius sniam maxima ex-
pte discesserūt Albumasar octo añ ānis hāc cōiūctiōē ānotauit. hoc est añ diluuiū
annis ducētis octuaginta septē/qd̄ securus ē ē. Hēricus ei⁹ iterpres. Vex cū eā cōiū-
ctiōē idē Albumasar prācessisse dicat coniūctiōē quā sextā Arabū significauit
ānis tribus millib⁹ nōgētis quinquaginta octo/cōtradicit Hēricus ex fide tabularū ma-
chliniēsiū q̄ nūeris ait a se deprehēsum fuisse eo āno quo eos iunctos dixit Albu-
masar iter Saturnū & Iouē Signorū q̄tuor itertuallū/ sed supputātē se. diligētius ait
inuenisse illā cōiūctiōē āno añ Arabū cōstellatiōē Milleesimo tertio nōgētesimo
quingētesimo priō. Cū itē Hēricus iste simul eos dicat iūctos i q̄rta pte Cācri alii uis
tabulis Alphonfi q̄rtadecia pte eius signi iūctos illos fuisse cōtēdūt. Sed mittamus
has eorū discordias atq̄ iā illud oñdamus ut oēs piter a ueritate discordēt. nā sine re-
gis Alphonfi siue tabulis illis utamur. Machliniensibus a Christo retrosum uersū
sumēdo primordia celestiu⁹ motus explicamus i cōidimus i rā cōiūctiōē anno qd̄
(ut ait Hēricus) añ christū tertio millesimo trecētesimo quingētesimo secundo/ q̄ quo
nūero alii paucis mēlibus uariāt. Nos aut supiore capite a diluuiō ad Christū ānos
paulo plures duobus millibus & trecētis uera supputatiōe colligi demonstrauimus
q̄ re precessit ea cōiūctiō ipsum cataclysmū annis nō ut ipsi dicunt ducētis & octua-
ginta sed mille adiectis duobus & octuaginta qd̄ igit illi & cataclysmos neq̄. n. pu-
to ad tot ānos uim illius cōiūctiōis extēdet. Sed demus illis nō pluribus q̄ uolūt eā
ānis āncēssisse diluuiū atq̄ his q̄bus putāt tpibus diluuiū euenisse/ an credis tñ esse
ēturos qd̄ uolūt. at quis hāc itē illis demus nihilomin⁹ tñ falsū uāi. ridiculi. Nā esto
iuncti fuerit Saturnus & Iuppiter i Cācro ppa ne p̄it mūdus atq̄ inundatiōe submen-
sus. At plusq̄ decies post ea tpa i eodē signo simul fuisse. nec tñ p̄it mūdus imo nec
una ppa

LIBER QVINTVS

una ppa regio aq̃s imersa est/nedū orbis uniuersus/Enētum rāq̃ maximum admira-
bile ipsa tñ cōiūctio qd̃ quāso hēt hmōi: Nā & sapius postea rediit (ut dicebā): &
siue Messallā siue aliorū snā accedamus/nō solū maximis sed nec maioribus cōiū-
ctiōibus cōnūerabit. Cū & duo ī ea tñ sydera copulēt nec ī signorū initio hoc ē ī
Ariete: nec ī p̃cipio alicui⁹ triplicitatis/ qd̃ igit̃ hēt singulare: cur tā mirabilis &
nūq̃ postea uisi/ prāterq̃ fidē excellētis effectus/ cā existimet. qd̃ cur tā diu/ hoc est
p̃ ducētos & septuagita nouē ānos p̃durasse uirtus eius putet: Nā si q̃ ī p̃ncipiis
accidūt triplicitatis ad p̃cipiū usq̃ alterius dixeris h̃re efficiētā/ dices qd̃ rē falsā
& a nobis sup̃ius īprobatā sed tuis forte dogmatibus cōsonā. At dicere hoc de ea cō-
iūctiōe quā ī medio sit nec n̄rā ueritatē nec tuā ēt uanitatē cōcordat/ cū non pluq̃
ad uiginti ānos eaz̃ uirtutē significatiq̃ deducas. Cū at illa ī medio fere Cācri ete-
nerit restabāt adhuc āni. C. & .xx. ut dicūt ex medii motus rōne/ ut ab aquea tripli-
citate ad igneā Saturnus & Iuppiter cōuerterent q̃re si illa ī Cancro copulatio tot
prācessit ānis diluuiū hoc est ducētis & septuagita nouē/ Seq̃t ut facta sit orbis in-
undatio ī medio igneā triplicitatis ad quā migrauer̃ sydera sup̃iora ānis ante Cara-
clysmū cētū & quāq̃gita nouē p̃mālerēq̃ ī ea post mūdi summerfionē p̃ ānos cētum
& .xx. q̃ si ēt Alpholi tabulis utētes/ resoluimus annos a nobis ad mūdi p̃mordia
cōputemusq̃ a Christo ad diluuiū ex eorū snā ānos triamillia cētū & decē iuenie-
mus mediā cōiūctionē Iouis & Saturni ī decima nona pte Sagittarii p̃ ānos duos
ān diluuiū & dies unū atq̃ uiginti: atq̃ ān eā uerā eorū cōiūctionē ī q̃rta decima pte
eiusdē signi/ āno ān diluuiū uigesimo p̃rio adiectis diebus trecētis trigita septē. Itē
eorūdē cōiūctionē mediā icidemus ī decima pte Arietis uerāq̃ r̃ndētē/ ān eā mediā
diebus fere quāq̃gita tribus ī sexta pte illius signi/ ān diluuiū. s. ānis duob⁹ & uiginti/ ad-
iectis diebus uiginti quq̃/ cur nō igit̃ iste & uerā & tpibus suis p̃xiē & ī uigorē p̃prie
triplicitatis cōiūctiōis. Cū ī igneis signis acciderint nō ēpyrosin potius fecerūt hoc
est cōsumptionē seculi p̃ ignē q̃ una illa ī Cācro cataclysmū & falsā hoc ē ad mediū
motū supputata: & p̃ tot ānos id tps āngressa & tot cum mutatione triplicitatis suae
sequētib⁹ cōiūctiōibus diuersae penitus repugnātisq̃ naturae. Nō dubito for̃ quēq̃
astronomū q̃ (mō se fallere nolit) nō fateat̃ nugamēta h̃re esse hoīum delirātū ac
nugas p̃ arbitrio libidineq̃ cōfingētū mō semel decretos errores īfantiasq̃ suas q̃-
cūq̃ p̃nt rōne cōfirmēt. Planū est igit̃ & tpe uniuersalis diluuii nullā fuisse quā it̃i
putāt cōiūctionē & si de ānorū qd̃ uolūt numero illis cōcedamus eas potius p̃ ea
tpa fuisse cōstellatiōes a q̃bus ignis exustiōes q̃ a q̃bus aq̃s inundatio expectaret̃.

Caput XII In Mosis cōiūctiōe & Messiae uaticinio q̃ delirus Abraā iudē.

ABraā p̃nceps (ita apud Hebr̃eos cognominat⁹) cuius auditor fuit Abraā
auenazra. librū cōposuit quē pretitulauit de redēptione Israel: qm̃ illud
opis p̃positū ut astrologica uia tps uenturi Messiae inuestigaret. Exorsus Abraz
igit̃ a Mosis natiuitate nescio quā suā d̃ q̃ dicebamus sibi fingit sydes positionē cū p̃ncipiis
Saturni & Iouis copulatione ad quā & Mosē & regnū Israel & legem refert Iu- auditor
dēorū populo datā q̃q̃ (ut solent) uerbis religiosissimis quo suos libros ab igne tue fuit
ant̃ ipse quoq̃ sic sp̃ neget dicere qd̃ dicit hacaūt cōstellatiōe formata sub q̃ re/ abraā aue-
gnū cū lege Hebr̃eorū exortū sit qm̃ siml̃e inuenit post annos Mosi (ut ipse q̃dem nazra
supputauit). duomille octingētos quāq̃gita nouē hoc ē āno Christi Millesimo qua-
drigētesimo sexagesimo q̃rto iubet tūc expectari Messia fuerūt eo āno Saturnus &
Iup. simul ī Piscibus & p̃ .xx. ān alios hoc ē āno millesimo q̃drigētesimo q̃dragesimo

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

mo quarto simul fuerunt in Cácro. Post quæ oíno altera coniunctiõne & Messia aduentu & mirabilia illa oía / quæ per Messiam expectata astrologica assertiõne futura pronúciat, quæ cum re ipsa iam satis confutatu sit elapsis a prius quædam coniunctiõne annis iam quinquaginta / a scda uero triginta posset hic & quæ de Mose fabulatur satis ífirmari / ut non dedisse eius regnu ea credat constellatio quæ redeunte ad eos suu regnu minime rediit. nec peperisse ut Mose quæ effectis nihil uiribus nos reuerfa nullu tñ pphetã ad nos attulerit. Quid quæ non solu post illas coniunctiões felicius agei cepit gens Hebræorum. Sed nõ minoribus fere post ea tpa calamitatibus obruta est quæ aut sub Tito aut sub adrião pullis nup iudæis oíbus ex tota Hispania a christianissímo illo rege nõquã certe satis laudato / ubi & núero & diuitiis & auctoritate plurimũ poterat quæ eiectione nihil unquã fere uel tristius uel acerbius passos ipsi se nõ diffitent / ita multi naufragio / Pestilencia quã plurimi / fame maxia ps eorum assumpti / ut nobis et Christianis in tãta calamitate in quã diuina iustitiæ gloria delectabat hoies tñ extrema adeo patietes cõmiseratione faceret & dolorẽ: hic est Messias hæc est illa redeptio quã ex mosaica constellatiõe Abraã illis promittebat / quæ ne d preteritis et rebus diuinasse melius credat quã d futuris: uideamus in illa ad quã Mosis aduentu rettulit coniunctiõe quæ falsus plane & ridiculus sit: nã & ea coniunctio per quã natu credidit Mosen pluribus post Moseos mortẽ annis euenit & si de tpe illi concedamus nihilũ tale ut putat illi significauit. Videamus d tpe sed prius illud scire optet / Hebræos hoc año quæ est a Christo. M. cccclxxxiii. annu re a mudi constitutiõe a quæ suos años dinumerat años quinquaginta millia ducetos quinquaginta tres: quæ a mudo ad Christu computabunt ipsi annos tria millia septigetos & sexaginta. cū igit ille Abraã coniunctiõe illã post quæ tribus exactis annis natu ait Mose año dicat mundi scdo. M. ccclxv. euenisse / sequitur ut añ Christi tpa eueniret annis. M. cccxcv. At uero a Mose ad Christu añ uera supputatiõe colligunt: mille quingenti & nouẽ / quæ fuit illa coniunctio post natu Mosem annis cetũ atque triginta. Nũerus ipse años ita demonstrat: nã a Mose ad primã tẽpli ædificatiõe ex tertio libro regnorum quæ est apud eos primus Samuelis / colligunt anni. cccclxxix. a prius aut illa ædificatiõe ad istauratiõe tẽpli sub Dario computant añ quingenti & duodecim: a Dario ad Christu numerant añ quingenti & decẽ & octo. quorum oíum sũma est quã dicebamus. añ. s. M. ccccc. & nouẽ. Ea uero coniunctio Christum antecessit annis mille trecetis nonaginta quinquaginta atque ita prius natum Mosem annis cetũ atque triginta: sed nõ illa mirifica adeo pphetica quæ constellatio / ut de eius tpe magnope sit pugnadũ. Iuncti. n. inqt fuerunt Iuppiter & Saturnus año mudi. M. secũdo. ccc. lxxv. die. v. &. xx. Mẽsis idar / hoc est / Februarii. in prius pte Pisciu medio motu uero aut motu eodem año in uigesima quarta pte Aqrii simul fuerunt. Explicet igit primũ utrũ sibi magis eligat coniunctiõe ad quã potissimũ referat regnu Iudæorum legẽ mosaicã: illã. s. in Piscibus mediã: an hæc uerã potius in Aquario: uerã si dicat sibi ipsi repugnabit & astrologis aliis: nam ex minoribus illa coniunctiõibus fuit / cū nõ acciderit in principio triplicitatũ. Tales aut cõiunctiones ut implet scribit eodẽ loco nõ significat legum mutatiões / aduentuque pphetarum: sed uel annonæ fertilitatẽ / aut inopiã: uel translationẽ quẽdam ipsi / sed iter cognatos & quæ sunt intra gẽtis unius fortũas / imo intra eiusdẽ et familiæ fines se cõtinent. Præterea in thẽate coniunctiõis quæ ille describit Aqrius in quo erat Iuppiter & Saturnus septimũ cæli locũ implebat / nã at nonũ uel decimũ quibus regna & leges & nouæ sapiæ exordia significat. Et si quis oíno cõtẽdat istũ Aqriũ ab sua urna nobis Mosem pluissẽ de cælo / dicat quæso cur año dñi. M. ccxvi. quo Iuppiter & Saturnus in Aqrio cū mutetõe

LIBER QVINTVS.

mutatōe ē triplīcitatis se cōiūxerūt/ q̄ erat maioribus cōiūctiōibus anūeranda/ nul-
lus tñ de cælo Moses descendit/ nullus eductus pp̄lus ex Agypto: nulla lex data: &
eorū q̄ sub Mose in heremo cōtigerūt/ miraculū nullū eo tpe uidit mundus. Sed nec
illum Abraam notasse p̄cipue uidet cōiūctio quæ. s. fuit in Aq̄rio/ sed iudaici regni
mosaicæq; legis cōiūctionē eā uocauit: q̄ fuit in piscibus q̄re & similē illi facit eā q̄
annos ab illa duo mille octīgētos. lix. in Piscibus ēt uenit ex qua expectari iubebat
Messiā q̄si alter Mosen. Istā uero qd pluribus cōfutamur? Cū sit ex illis q̄s uocant
medias/ hoc est/ q̄ re nullæ sint/ sed fictæ a nobis & imaginariæ: q̄ iā sæpius irrisam a
nobis taxatāq; astrologorū isaniā nūq̄ possum satis admirari: qd ad ea ex pfessio quæ
nihil sunt nec iā fuerūt aut erūt unq̄ q̄si ueras ad cās euēta referāt rex īferiorū: Nec
scio cur auenazre q̄ nullā ait fidē Albumasari adhibēdā q̄ mediis urat cōiūctiōibus
idē de p̄ceptore isto suo nō dixerit q̄ toto illo suo libello de mediis semp agit cōiun-
ctiōibus quæ post ānos. cc. & xxxviii. facta ab una ad aliā triplīcitātē migratōe cō-
tingūt. & i illa sua initiali p̄phetica cōiūctiōe īcredibile q̄ sit ridiculus: Describit. n.
thema cæli ad eā horā i q̄ Leo tenet horoscopū in. vii. uero loco apud Aq̄riū Satur.
& Iup. hospitant. Sol in medio cæli culmīe discurret i Ariete. Pisces nonā occupāt
regionē ex q̄ qm̄ oīs petīt significatio legū & p̄phetarū parū ei succedebat q̄ i ea nul-
lus plācta iueniret. Sed astrologus hō admirabilī sublimitate & Solē & Iouē & Sa-
turnū/ illū qdem ex. x. hos ex. vii. loco ad nonum trāsportauit: Medio. n. inqt motu
Iup. & Satur. erāt i Piscibus/ Pisces in. ix. loco. in. ix. igr̄ Iup. & Satur. & Sol q̄q̄ in de-
ciā est ex p̄itōe domorū/ lī tñ nūerū & cōsequentīā aduertamus signorū erit i nonam
& Aries q̄ntus est a Leone/ & nona domus q̄nta ē ab horoscopo. An putamus & ari-
stas istis cōmētis subtiliores? R̄ n̄ deā nescio/ an indignet tātā stoliditatem/ tātā uelā-
niā/ an potius doleā dāna mētū rudiorū q̄ hęc ut pote nō ītellecta tradāt scripturæ:
& nōnunq̄ magnificēt cū soleāt tales ab errore ire i sup̄stitionē a sup̄stitione paula-
tī ruāt in īfidelitatē. Dic queso admirabilis Abraā q̄ hora erāt Satur. & Iup. i Aq̄rio
an ēt erāt i Piscibus? medio inq̄s motu. at qd hoc aliud dictū ē q̄ ibi eos nō fuisse &
si ex decia Sol īperiū p̄mittebat idē quō ex nona legis fulgorem īdicabat/ cum nec
nona i decimā nec decima i nonā uerti: nec utrobīq; esse simul idē plācta possit. Sed
nimis ego multa de his cū aduersus stolidas op̄tiones Aristō. neget eē disputādum.

Caput XIII. Variis cōiūctionibus mediis a uariis christianam legem

ascribi & absq; ratione etiam astrologica.

Chrīstianā legē hactenus nō uidī q̄ ad uerā aliq̄ referret cōiūctionem sed
ad medias tm̄: alii ad eā q̄ fuerit i Arietis p̄te sexta p̄ānos sex priusq̄ Iesus
nascere: alii ad eā quæ i postrema Cācri p̄te cōtigerit antegressa priorem
illā ānis. xx. Essent aut̄ hic i multa unde eius negociū faceleerē/ ut si oñderē/ nec sub
ignea/ nec aquea/ sed sub terrea natū Iesum quod & rōne/ & Abraz auctoritate alio
rūq; ēt posset cōprobari: tū illā i Cācro cōiūctionē p̄phetas nō significare cū nō ex
maxis nec ex maioribus ēt fuerit: qd uidēs qdā auctor qd si inqt ad Leonē dicat p̄ti
nere? Finis. n. Cācri principiūq; Leonis cōfinia sunt: atq; ita erit p̄cipiū illud ignæ
trīplīcitatis. Bellū utiq; iuētū neq; n. ista loca trāsuersus plus qnq; digitis distāt: q̄re
nulla fer̄ ip̄sā p̄t ista referri migratio: sed risimus puto iam satis satīsq; cōfutamur
medias istas cōiūctiōes q̄s cū iam oēs plane e medio sustulerimus n̄ ē cur aduersus
eas plus ope instruamus/ cō sit satis declaratū id qd d̄r eas eē medias nō eē aliud q̄ si
nullas eas dicamus. qd āt nō ē utiq; nec facere pōt nec īdicare ea quæ sunt. q̄ si post

DISPVATIONVM ADVERSVS ASTRO.

natū Christū aliquā uerā afferāt cōiūctionē porro nihil admirabor nisi postq̄ ille i lucē ē editus sterille cælū credamus: Alioqn & Iouē & Saturnum & alios itē plane tas & cōgredi & digredi abiuicē sæpius fuit necesse. sed nullus unq̄ dixit astrologo rū hīc istas cōiūctiōes uī sup ea q̄ p̄terierūt: sed p̄cedere qdē eas multis ānis suos ef fectus/seq̄ uero nūq̄ qdē dictū rōnabiliter: nā si efficiūt/effectu/ cā posteriorē nō pōt: si significantur frustra cælestibus signis enētus: significare id quod iam euenit.

Caput XIII. Eam quæ uulgo fertur/uerā nō esse Iesu geniturā: nec ex ea indicari illum aut uiolenta morte moriturum aut magnum esse prophetam.

Im **Impium** **figmētū** **Albuma.** **Prima rō.** **Scda rō.** **Martē nō** **fuisse in** **octaua.** **Obiectio** **Solutio** **Ex Iesu ge** **nitura uio** **lētā mor** **tis exitiū** **nō presi** **gnari.**

Quere at solēt nōnullos q̄ de genitura ipius Iesu nugant istī diuinaculī na tus. n. ē inqunt p̄ia facie uirginis (sic decanos uocāt) ascēdēte/de q̄ scribit Albumasar eē i ea uirginē formosam duas manu spicas gerētē puerūq̄ nu triētē quē gēs qdā uocat. Iesū. sic cōfirmari putāt miraculū uerbi corporati p̄ scia: astro logiē q̄ iter celi imagies uirginē Iesūq̄ repperit. hic eis eqdē n̄ magnope irascor qm̄ solēt ipsi sua dogmata talibus testioniis cōfirmare: q̄re putāt libēter nos ēt hāc rece pturos qb̄ dogmata n̄ra corroboremus: sed nō eget his fabulis sōnīsq̄ ueritas xp̄ia na apd̄ q̄ ēt seria p̄bōz pene fabulæ sunt q̄s has uidit imagines cui sensu tacētē rō il las occultior idicauit: Vbi de illis uel Ptolemæus uel ātiquis aliqs unq̄ fecit mētio nē: Meracissimæ nugæ sunt Arabūq̄ figmēta q̄q̄ illa referāt ad idos/aduersus q̄s li bro sequēti latius disputabimus. At neq̄ ista uirginē (ut dicūt) ascēdēte natus ē dñs Iesus: alioqn p̄ duas ferme horas añ mediā noctē i lucē appuisset/ quē ex ecclīæ tra ditioē media nocte natū accepimus. q̄re nec tertia (ut qdā dicit) Libræ psed decia potius/cū oriebat̄ natoz delideratissimus horoscopū occupabat: uñ illd̄ ēt falsum oñdīc qd̄ blasphema uoce dissemināt fuisse i ea genitura Martē i domo mortis: uñ il li p̄ crucis suppliciū fuerit moriēdū: neq̄. n. potuit eo loco eē Mars nisi uirginē facia mus horoscopū/qd̄ ab hora illius gēitura magnope eē diuersum declarauimus: sed istabit aliqs si de ea cæli pte Martē auferimus collocaturos nos eū i occidēte ubi ēt uiolētā mortis picula minitē. Ego uero ab eoz decretis nihil recedēs oñdā ex ea gēitura uiolētā mortis exitiū nō p̄signari: nā q̄q̄ Mars septio loco i discrimē uitæ na tū adducatscribit tñ m̄nus miui id i fortunū si nocturna fuerit gēitura: itē si Mars i domo aut finibus aut sua fuerit altitudie: tū ēt si octauo loco fuerit iuētus uñ exp̄s sior nulla mortis significatio obistere tñ Martis malignitati Iouis bēignitatem/ siue fuerit i horoscopo/ & horoscopus ipse sit i domo Iouis aut Veneris q̄ stella p̄spa le Ioui radiatiōe cōiūgat. Ex his at nō unū aut alter: sed plane oīa in Iesu gēitura iue niūt: nā & noctu nec die natus ē & Mars i Ariete hoc ē i suis laribus fuit/ & horosco pus erat Libra domus Veneris q̄ tñ fēf p̄tū Iuppiter illustraret/ tū Venerē in Aq̄ rio cōstitutā trigoni radii amica sibi societate iūgebat qbus illud & adiicias Lunā q̄ impat nocti i nocturna natiuitate foeliciter se hātē mortis domū tēuisse uidebis ne cessario bonā mortē existiā syderū pōne p̄nūciādā: erat. n. i Tauro/ h̄ ē i sua qdē sub limitate & lumibus aucta: & quo loco gaudet hoc ē octauo/ foelicissimo Solis con spectu defluēs ad Venerē/apd̄ quā hospitabat̄ nullis uel Martis uel Saturni radiis i festata. sed nec discedēs ab eis/ nec ad eos uadens/ hoc ē/ nullo illis societatis uinculo colligata. Adde Venerem & domus mortis & horoscopi pariter dñam/ nulla uel Martis uel Saturni inimica radiatiōe p̄cussam/ fotā radiis Iouis bonū sibi exitū p̄ mittētē. Oblatus ē igit̄ q̄a uoluit nō q̄a eum cæli furor ad supplicia crucis impege rit. Sed nō pōt hoībus temerariis nulliusq̄ pudoris occasio unq̄ deesse aliqd̄ garriē di. Nā finge

di. Nā finge quouis loco Martē fuisse anſam hēbūt nīhīl mīnus aliquo mō delirādī
 ſi. n. ſtatuaſ ī horoſcopo faciē hīc referri de palmarū colapſis caſam & ſanguine de
 turpatā ē Martiū illū hoīem: & ī ſe gladius dicēt attuliſſe interitus. Si ſcdo loco ab
 horoſcopo aſſerri paupratem & rez. oīum inopiā. Si tertio nullos frēs: ſi q̄rto nullū
 p̄moniu ut q̄ Dauidis filius Dauidis tñ tpariū ſaltē regnū non obtinuerit: ſi q̄nto
 nullos filios: ſi ſexto datos in necē oēs ſuos ſeruos: ſi ſeptio & octauo loco hēs qd di
 cāt: ſi nono o beatos aſtologos/ cū dicat mīnus q̄ ī nona celi regione Martē hūerit
 in ſua domo/ ſuturū hoīem bōis dāmōibus terrori cuiuſq̄ aduētū prauī dāmōis ſpi
 ritus fugiāt: & ex eis hoīes laborātes nō uerbo/ ſed ſola ſui liberet oñſiōe: q̄tis igr̄ cre
 dis iſta clamatōibus & plauſibus ſectaturos diuulgaturos aſtologos/ ſi ibi forte na
 ſcēte dño Martis ſtella cōſtituiſſet. Q d ſi celi culmina tenuiſſet orbis ſtatī ſubiecti le
 gibus. eius īpiū p̄nūciarēt cū p̄ſertū primū cardinē Iuppiter occupet: ſi undecio eū
 loco apprehēdiſſent Karellos Cōſtātiōs attuliſſent ī mediū: & quocūq̄ p̄ chriſti ec
 cleſia Caeſares pugnauerūt ſi duodecima de inimicis inſidiis quærerēt iter quos ē
 ſe ipſos ſuenirēt ita iſanis ut dī occaſio ſp̄iſurēdi. Sed audi de Saturno ē qd dicāt:
 erāt. n. ī nona celi regiōe ī ſigno Gemioꝝ: at ī quiūt facit p̄phetas & ſardotes. qd q̄
 retrocedit? Dēt hoc oīo mīuere illas p̄miſſiōes: faceret ergo p̄phetā pluſq̄ p̄phetā
 facer nō poterit q̄lis Ioā. baptiſta/ an igr̄ poterit diuinū aſſlatorēq̄ oīum facer p̄phe
 tae. Erat Satur. eodē loco & ī eodē ſigno cōſtitutus cū nata ē Eleonora Galeoti fr̄is
 ſiſta uirgo qdē illa pudica & motibus itegettimis/ ſed nec uel Anna uel Delbora uel
 Gaſandra. Sed p̄ſiſtite quaſo aſtologi admirabiles ī p̄poſito dogmate/ & uideat
 mus qd ibi Saturnus ī ſua natiuitate ſignificaret. Scribit Abraā ueſter ī lib. de nati
 uitatibus/ q̄ ſic. Saturnū hūerit collocatum hoc eſt/ nona celi regione eum malum
 fore chriſtianum. Videtis quā belle dogma ueſtrū confirmauerit. Q uis. n. audeat
 Chriſtum malū dicere chriſtianū/ q̄ nec fuerit chriſtianus? o hoīes ridiculos & nūq̄
 eene ſatis irriſos. Eſculanus ille ſup̄ſtitioſus q̄ fert magus/ natus eſt ait Ieſus ī ſta
 bulo quia īmum celi tenuit Capricornus: & alius rex inquit fuit iudeoꝝ quia horo
 ſcopus erat Libra. Hebrai. n. Saturnū ſunt Saturnū regnum libra: quaſi non ſingu
 lis etiam menſibus multi naſcantur his conditionibus qui nec naſcuntur ī ſtabulis
 nec iudeoꝝ reges etiam inſcribunt. Sed iam nimis multa de iſtis nebulonibus.
 Caput. XV. Q uae de maumethe dixit Albumaſar expimēto falſa eē deprehēſa.

Albumaſar arabs aduentum ſui maumethis legemq̄ illam ſaracenorum re
 fert ad cōiunctionem Iouis & Saturni quae fuit ī Scorpione per annos
 duos & quinquaginta ante illius legis editionem/ qui nō eſt pluribus con
 ſarandus cum quae ex eadē cōſtellatione de ea lege uaticinatus eſt ipſa iam experi
 entia confutauerit. Deniq̄ quod ſupra etiam diximus quocūq̄ tēpore aut boni aut
 mali ueniat p̄phetā deſſe cōiunctio nō pōt in quā eoꝝ aduētus referat cū poſt an
 nos. xxx. ut ſupra diximus Saturnus ſemp & Iuppiter cōgrediant. ſed nō eē tales cō
 p̄reſſus/ aut ſignū aut cām quapp p̄phetā hūmōi ueniat illud ſatis eē iditio poteſt q̄
 ſape alias/ ſimiles aut etiā ad idē opus efficaciores redeūt cōſtellationes poſt quas tñ
 nullus p̄phetā: nulla lex noua/ nulla imutatio religiōis. Maumethes inquit uenit
 poſtq̄ iuncti ſunt Iuppiter & Saturnus ī Scorpione/ cur nō alius maumethes. poſt an
 nū. g. x. M. lxxv. quo tpe ſimili cōditione Iuppiter & Saturnus ſimul fuerūt/ mutata ē
 triplicitate: & qd ī illa maumethis cōiunctōe nō uenit/ Mars eodē anno ī eodē ſigno
 per corpus illis applicuit/ & tamen hīſtorias ſi uolnamus nullam p̄ ea tpa nouae reli
 gemfecit.

Blasphē
 mūmīni
 dogma.

De Satur
 no qd di
 cāt aſtro
 logi.
 Reproba
 tio p̄ rōnē
 Reproba
 tio per
 exēplum
 Eſculani
 delirium

Albuma
 ſar falſus

Similis
 cōiunctio
 cōiunctiō
 maume
 this quae
 nullam le
 gemfecit.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

gionis legemus institutionē: quæ tertiam fere orbis partem in suas traxerit leges.
Ca. XVI. In antichristi uaticinio alios iā mēdaces appuisse alios mendaces futuros.

SI falsos uanos ridiculos eos i his dephēdimus q̄ de p̄teritis religiōibus sūt locuti/nō plus debemus putare fidei adhibēdū illorū nugamētis cū de antichristo/de sæculi cōsumatōe/deq̄ hoc genus aliis futuris rebus nebulones isti pphetica q̄dā auctoritate sermocināt. nā & quosdā iā euētus reprobauit: ut Arnaldus Arnaldū aliosq̄ nonnullos q̄ aiūt āno dñi. M. ccc. xlv. ob illā triū syderū supiorū in Aq̄rio coniūctionē/aut āno. M. cccc. lxxiii. ob Iouē & Saturnum in Piscibus iūctos Messia Abraā alii antichristū minus minitabant/ alios q̄ in longū hęc magis distulerūt non dubito eodē argumēto a posteris redarguēdos q̄a & illorū. s. uaticiniū res ipsa refutabit donec eueniat dies angelis ignorata/ q̄ cum nosse dñs Iesus nostrum esse negauit audaciū omnium/ ut ait Augustinus: digitos una uoce resoluit.

Augusti.

Caput XVII. Quā leuiter probent astrologi sextantum religiones esse posse tum Hebræorum legem Iouiam potius uel Solarem q̄ Saturniā dici deberi.

SEd audi quā pulchro figmēto & p̄teritas oēs religiōes & q̄ futura est sub antichristo sub uno (ut ita dixerim) fasce colligāt. Iuppiter inq̄uit religiō nē significat aliā at̄ atq̄ aliā ex cōplexu eius cū alio & alio sydere/ sunt autē sex p̄ter Iouē/ q̄re sex ēt spēs religionū q̄bus nec plures erūt/ aut fuerūt nec itē pauciores. n. cū Saturno iudæorū facit religiōē: cū Marte Chaldæorū/ ignē adoratiū Sole Aegyptiorū q̄ cæli militiā hoc est/ sydera colūt: cū Venere saracenā: cū Mercurio christianā cū Luna eā q̄ sub antichristo postrema oīum ē futura hoc est illud subtile & p̄fundū iūctū/ quo cū alii pleriq̄ tñ Rog. bac. i epistola maxie utit̄ ad olemētē/ quo usus ēt Alliacēsis i tractatu de cōcordia astrologiæ & theologiæ. i quo illud primū demiror oblitos eos adeo sui dogmatis/ ut q̄ sp̄ soliti dicere ex coitu solis syderū supiorū Saturni maxie & Iouis fieri religiōes nō significari/ nūc ad Lunā usq̄ descendāt/ q̄ sit nobis antichristū aliquē p̄tura. q̄ si ēt ad nūc/ planetas/ nūc tamen non sūt spēs religionū/ aut subtrahāt aliquē necesse est planetā e cælo/ aut plures alicui bi sibi mēdicēt/ aliogñ numerus nō r̄ndebit. Nā aut idolatriā q̄ sūmā religiōē accipiūt/ aut sepati accipe i eo nūero uolūt spēm unā q̄q̄ idolatriæ p̄uario ritu cultūq̄ eorū q̄ idolis seruierūt si primū malūt tollāt oportet e medio unū plāctū qm̄ nō em̄ alia ægyptiorū/ alia Chaldæorū religiō: sed una atq̄ eadē hoc ē idolatriā q̄re tñ erūt qnq̄ religiōes idolorū: mosaica: xp̄iana: maumethēsis atq̄/ ut ita dixerit/ aut xp̄iana: si spēs sepati accipi iubēt idolatriā uix tot stellæ ēt i cælo q̄ religiōes in terra. q̄ si ad ea q̄ si capita redigi p̄uēt alias quorū alterū ignis alterū cæli cultus hēat magnū illis merito a demōibus malū p̄termisissos i ista p̄titiōe se i dignaciūq̄ tñ i idolatria p̄cipue & fere soli colerēt. Oēs. n. dñi genū dæmōia/ q̄re tres saluē necessario faciāt spēs idolatriæ/ cæli/ dæmonū elemētōrū. cogenturq̄ alicūde ab amicis unū sibi q̄rere errorē uolui dicere erronē/ hoc ē planetā ut octo inueniāt adnūc religiōnū. Sed & sp̄ reor oīum de q̄bus loquunt̄ male p̄iti. cultus. n. cælestiū p̄p̄ius erat Chaldæorū/ ut scribit lāblicus i demonū cultu Aegyptiis magis occupatis/ q̄re dēp̄ Marte solē Chaldæis & diabolicū aliquē planetā iteri p̄curēt Aegyptiis. Patere at̄ facile pugnare eos ubiq̄ cū ueritate: qm̄ illi fuerūt semp̄ parī amici: Sed cur secū adeo sæpe nō libet cōcordāt: neq̄. n. sua satis dogmata si cōsuluerint rōnē fueniēt: cur hebræorū lex Saturniā sit potius q̄ xp̄iana: sed illa potius ad Solē uel ad Iouem/ n̄sa erit ad Saturnū referenda. Saturnus. n. ut qdā dicūt/ corpore bona nō largit̄ sed auferat dat autē spūalia &

Rogerus
bacon.
Alliacen.
Taxatio
huius
astrologi
ci figmēti
pria ratio.

Tertia
lāblicus
Quarta

spūalia & quæ nō uidentur/ lex mosaica corporea bona & pmittebat & largiebat
 nra hæc aufert potius q̄ exhibeat spūalia quæq; nō uidentur/ pmittit & prestat. Sa
 turnus reges populi/impatores exercituum/diuites hoīes/multa sobole pobiles/na
 tura mulierosos nō efficit q̄les principes oēs religiōes hebraicæ; Abraā; Iacob; Mo
 ses; Iosue; Salomōn; Dauid; ignobiles facit paupes; heremitas uoluptatum oīes/
 æterna meditatētes/corpea cōtēnētes/q̄lis si aliis adnumerādu; dux nr̄ & impator Ie
 sus Christus; q̄les apostoli/martyres/monachi/christiani/quorū uita/doctrina/san
 guine religio nra aucta nata cōfirmata ē. quare si illoꝝ decretis cōsona erāt dicēda/
 nos Saturni/hebræi solares uel Ioui erūt dicēdi. sed traxit eos ī illā opionē sabbati
 cultus/ quæ dies qm̄ apud eos Saturni existimatur / aptissime eis uisum est cadere
 q̄ Saturniā gentem esse dicerēt quæ Saturniā diem præ cæteris ueneraretur; q̄ eti
 am ducti coniectura solent nostram ēt dicere solarem ēē religiōem; quia diem So
 lis quē dominicum dicimus obseruamus. Sed cur nō potius feriamur diē Mercuri
 cū Mercurio ēt nos subiiciāt; solē enim Aegyptiis Mercuriū nobis dabant. Et Al
 bumasar ait Iouē cū Mercurio legem significare christianam/ q̄q̄ idem etiā de Sole
 dixerit. Neq; enim uel errare uel mutare sensum uitiū apud eosq; in erroribus moti
 busq; planetarū adeo sunt assidui; q̄ in uertigine illa cæli tam rapida attoniti inspe
 ctāda/uix unq̄ bene pedibus consistant; sed ut cūq; sit miras habent rationes qbus in
 uenta ista sua cōfirmēt; nō. n. temere ad Mercurium nos rettulerunt; sed q̄a inquit
 Rog. hac. multiplices ille habet motus cognituq; difficiles religiōem sibi uēdicat
 christianam/ cuius dogmata pene incredibilia inuenta agnituq; difficillima; Alii iu
 niores nescio quid excogitarūt; quoniam. s. Mercurius Librarius est deorum; est au
 tem apud christianos librorum magna copia ideo inquit iure Mercurialis censerī
 debet ista religio. Hæc est admirabilis sapientia astrologorum/ oblitī. s. sunt gentiū
 Bibliothecas; Arabum & Hebræorum libros fere nullos adhuc uiderunt.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPUTATIONES ADVER
 SVS ASTRO. LIBRI SEXTI INCIPIVNT. Caput primum.

Quo ordine sit pcedendum in cōuellēdis astrologorū fundamētis. Itē fieri non
 posse ut aliquando ad eadem loca sydera oīa restituantur in quibus semel fuerunt.

EXcessimus ordinē institutūq; nra cōmētationis ī q̄ erāt radices pri
 us astrologorū cōuellēda; q̄ ista fastigia magnæ cōiūctionū magno
 rū orbīū/ & id genus alia excideremus/ qm̄ illis sublatīs corrūere ista
 erat necesse; q̄s. n. illis fidē adhibeat p magnas cōiūctiōes de regnorū
 religionūq; mutatiōe pñūciātibus. Cui cōstitērit iā signa illa/ Arie
 res/ Leones/ Cæcros/ Sagittarios/ ī qbus cōgrediētes Iouē & Saturnū facere hæc pu
 tāt/ ea nulla ēē/ aut si qua hmōi sint ī cælo eo nō ēē ī qbus suppurāt; tū Saturnū Io
 uē reliquosq; planetas/ eūctā nō efficeret & uicissitudines rerū inferiorū. Quæ si effi
 ciāt; de eorū tñ efficiētia natura pprietate/ uel rōne uel expiētia nihil ēē cōptū & cū
 ex alia aliā cōiūctiōe pueniat (Si qdē puenit ab illis) nō posse diiudicari hæc apd
 illos apd quos ipa rudimēta istius artis adhuc sunt ī abiguo. Videbimus. n. ī his q̄ po
 stea disputabūt nōdū ēē cōfessum q̄ sit hora putāda cōiūctiōis ani m̄ initiū; quo uer
 tēte illa cōtingerit/ an quo potius uertēte sydera ipsa cōgrediūt; tū neutrū ex his tpi
 bus asseq; eos posse; q̄re ī dubio relinq cōiūctiōis horoscopū uidebimns. Itē si cōstite
 rit de horoscopo de rōne tñ thematis disponēdi/ nihil adhuc cōstare/ sed ēē ī incerto
 ubi duodecim locorū initia recte cōstituantur; atq; illis etiā cōstitutis de uirtute tñ

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

ipsius loci/qd' principiū/qd' mediū/qd' extremū illis nō liquere; qbus ignoratis si-
cut q' celi regione cōiungant/ ita qd' sit factura cōiūctio sciri nō pot cū significati fe-
re oīs uarietas ad locos/ quos uocat domos naturā p'prietatēq' redigat. Et q' i istis
maxime cōiūctionibus illud solēt obseruare/ uter planeta sup' alteq' exaltetur/ uide-
bimus nescire eos adhuc qd' ista sit exaltatio quā ipsi uulgo uocat' eleuationē. Et cū
itē referat plurimū q's loco ipsi/ uel copulationis syderū/ uel defectus lumina-
riū/ planeta in primis dominet'. Videbimus ita cōtrouersia eē oīa ista iura impia au-
ct'oritateq' planerariū/ ut nullius fere signi pars aliq' inueniat' de cuius principe &
dño certū aliqd' habeat' apud astrologos. Sed nō oportet hic enumerare istius artis
fundamēta quā postea cōuellēt'. Cū qbus (ut prius dicebā) ruere etiā oīa oportet
quā p' magnas cōiūctiones & id genus alia de diuinis miraculis audēt' p'nuciare ue-
rū cū hac maxime parte p'prietatē religionis offenderēt/ in tollēda hac peste/ oīs ce-
leritas mora uidebat' p'sertim q' efficacissime cōfutari uidebat' itēgra roastrologica
& nihil in ceteris labefactata/ iī ps hāc de magnis cōiūctionibus falsa cōuinceret'
atq' ubi maiores fortioresq' uident' in illis potius expugnarent'. Nūc reuertētes uñ
sumus digressi/ p'gemus prima istius artis fundamēta ordine cōsequēti radicitus ex-
tirpare. neq' uero silētiō p'tereūdis error apud astrologos inuulgatus in quē lapsus

Error Al- Albumasar & pleriq' alii putantes fore aliqñ ut ad eadē loca ita oīa sydera restituan-
bumasaris tur ut similis oīo celi dispositio & celestiu oīum iter se positus habitudoq' iueniat'/
& aliorū atq' oīi etiā fuerit uñ putāt illud euētus/ ut sint etiā res eedē apd' nos q' oīm fuerūt
iīdē hoīes iīdē euētus/ eadē bruta & oīo cōditio eadē oīum īferiorū/ qd' qdā deīndo
astrologomistā. p'fundius examinātes/ cōlectaneis solēt dicere in aurē hāc est illa
christianorū resurrectio/ quā & Hebraei sperāt & maumethēses/ fuerunt certe illi p'
phetae maximi astronomi/ sed celauerūt mysteria hāc populam & idioras. Putaue-
rūt. n. eē numeꝝ annoꝝ cōem mundi & dieꝝ cū qbus loca planetarū & stellarū cō-
tificari possent/ & qñ ille cōpletus erit q' oēs stellae erūt ad īplummet punctū reuer-
sa/ p' hoc oēs res redibūt qles fuerūt. Nos uero istā insaniā coarguere pluribus nō
est necesse/ qm̄ Haly ipse in expōne primi libri apotelesmatum ex īnia ipsius Prole-
māi idē dicētis illā indignāter ēt obiurgat/ nec esse aliqñ ait pitū arithmeticae cui
nō iste error euidens fiat. Tū post eū Nicolaus orē p'fius accuratissimus & diligēs ma-
thematicus in tractatu de p'portionibus p'portionū mathematicis rōnibus opinio-
nē illā falsam & impossibilē demonstrauit/ putantē. s. posse eadē unq' celi & syderū re-
dire pōnem/ quā alias fuerit/ q' cū sufficiēter hoc modus impleuerit delegandū ad
eum lectorem existimaui ne quod hactenus nusquam fecimus facta faceremus.

Caput II. Per quas res astrologi uariari influxus syderum dicāt/ & quam
omnino in uniuersum absurda sint.

Agna nī fallor uel (ut uerius dixerim) oīa astrologiae fundamēta sublata
sunt/ si satis ē cōprobatū nihil fieri a cālo nec indicari quorū ex celesti ob-
seruatione p'dictionē astrologi p'fiterent'. Erat autē iter rōnes qbus aduersus
illos utebamur una potissima de momētanea quā fingunt uirtutem celestiu muta-
tiōe/ quā in supiori qdē disputatiōe tetigimus/ explicādā at adhuc usq' locum iure di-
stulimus/ nā & peculiari idiget p'prioq' tractatu/ & magnū hēt momētum i cōuellē-
da astrologia/ cū ex ea nō solū id cōfirmet' qd' hactenus p'batū est. s. a syderibus nō
effici p'ticulares rez inferiorū mutationes. Sed illud quoq' si p'ueniant ista de cālo
aliter tā p'uenire/ q' ut celestium aliq' obseruatione deprehendi & significari possint.
Est igit' qd'

LIBER SEXTVS

Est igitur quod astrologi dicunt homini uirtutem ac praeteritum syderum & stellarum aliam atque aliam esse. Scilicet astrologorum de singulis horis ac momentis dum aut sunt aliis caeli locis quas neoterici uocant domos/ uariatione aut in aliis signis quae duodecim fingunt inueniri: aut ipsi inter se planetae in spaciis uariatione interuallo distantes uariis inuicem radiationibus copulant quos uocant uulgo planetae potestati- rum aspectus: hi sunt praecipue modi (ut iuniores quosdam omittam) quibus mutari de flu- busque syde- xum uirtutemque caelestium putant domus. scilicet signi/ aspectusque diuersitas. quod quidem nisi ab illis rum. defendant tueri dogma non potest de syderum efficietia ut omnis rerum inferiorum mutatio di- uersitasque a syderibus proficiat: quoniam quidem si illa eadem semper immutabilique uirtute sunt/ ut nos de omnibus excepta Luna putamus/ necessario aut iudicant aut similes ab illis semper ef- fectus pueniunt/ nam effectuum diuersitatem in causis inferiores quemadmodum nos ipsi refer- re non possunt nisi & nobiscum fateantur de ista diuersitate nihil posse de caelo se diuinare/ cum scilicet caelum auctor & causa non habeatur. Quare necessarium illos quanta est in effectibus rerum infe- riorum uarietas/ tanta in caelo reperire carum quoque diuersitatem: in qua quidem re nihil eis stel- Varietas rerum non- larum multitudo suffragatur: quoniam quotquot stellae sint atque planetae/ nascenti cuilibet potest mul- oes adsunt. Quare nulla ratio afferri posset: cur aliis aliter & non eadem omnibus largiret- titudinem- nisi aliquid fingeret unde stellarum uirtus & efficientia alia sit & alia singulis temporibus: de- referri- quo deinde facile colligi possit quae diuerso tempore fiunt uel oriuntur: pro eo quod tunc est syde- stellarum- rum status diuersa a caelo sortiri conditionem/ de qua ipsi possint praenunciare/ quod syderum sta- tum quocumque tempore cognitum habeant & exploratum. Hoc est autem quod nos praeteritum libro coar- guemus/ cum nihil possit magis absurdum/ magis remotum ab omni ratione putari/ quam rationem esse in natura corporum simplicium/ inconstantiam & mutabilitatem/ quanta utique nec in rebus inferiori- bus est uidere: quoniam in sua natura maxime fluxis & uertibilibus. Quare nam haec tanta uersipel- Generalis- lis mutatio & instabilitas Chamaeleontis inconstantia sunt & breui temporis interuallo diuiniissima cōsuetio- illa corpora sui similia atque iudicant de omnibus praedicta nunquam inueniantur. Dicant quiesco defluxuum syderalium proprietates illas quod putant/ an de natura ipsa atque substantia syderum eas profici- scere/ an de ui aliqua potius extrinsecus immissa/ siue a XII. caeli locis/ siue a signis siue a mu- tuis inuicem radiationibus hausta. Si primum respondeant/ non possunt proprietates illas mutare/ ni- si & ipsa astrologorum substantia commutetur/ quod nec ipsi (ut puto) sunt concessuri. Si secundum malint/ erunt caelestia corpora omnium corporum ignobilissima/ quae nihil fere a propria naturas sed penes extrinsecus igne uel ui & affectu omnia faciant/ quoniam quidem substantia corporalis tanto perfecti- or/ quanto ab illa effluens operatio magis de intima/ substantia operantis egreditur. Et haec quidem in uni- uersum generaliterque dixerim/ nam illa opinio tunc maxime elucescet/ cum particulati mor- examinabimus quibus mutari uirtutes syderum putant/ in quibus exequendis serie seruabimus errorum fabularumque suorum. Quod iam facere aggrediamur a duodecim caeli domibus exordientes/ pro quarum diuersitate non solum intendi atque remitti/ sed alium omnino pe- nitentemque diuersum & signorum & syderum defluxum fabulosissime comminiscuntur.

Caput III. Domus astrologorum quae nullo nix fundamento: & quae in earum uirtutibus explicandis astrologi inter se pugnant.

Duodecim domos apud astrologos celebratas nemo ignorat/ non omnino ruz- dis istius artis ad has mihi uidetur omnis fere significatio defluxuumque proprietates ab illis eadem referri. Nam si de natura alicuius quaeras planetae quidnam efficiat cuius rei largitor & auctor habeatur/ nihil definitum & certum respondebunt/ nisi quod natura do- mus in qua planeta repiat/ ita ut quae in coelo de proprietatibus dicere solent planetarum fere omnia ad ea uideantur accedere quae sub coeli uoce multipliciter habeant rationem. Quid nam ma- gis est generale in ratione planetae quam ut sit bonus aut malus/ hoc est felicitatis auctor/ aut in-

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Quid bonus & malus plane-
ta operetur. felicitatis. Et tñ hoc quoq in syderibus firmū atq idē semp nō ē. Sed in malo loco
bonus planeta nocet/ī bono malus pdesse ab illis existimat. Deniq Iuppiter ex p
oibus unū dicā ī oriēte collocatus tā differt a seipso cū paulū supra oriēte in eū quē
uocāt duodecimū cæli locū cōmigraverit/q ignis differt ab aere aut ab aq: q lepus
ab asino: asinus ab elephāte: Nā ī oriēte maxia semp bona ī duodecima domo: quā
atrigua est oriēti magna sepe mala decernit/illud loui maxie ppriū opes ut largiat
atq diuitias/tñ tertio octauoq collocatus frequēter p̄monitū dissipat/cū sua natu-
ra nobiles faciat & sapiētes. Octauū locū si renuerit faciet ignobiles: & quorū furor
ad īlaniā/ut Mīnus ait euadat. Postremo qd magis ē louis ppriū q urbificū sydes
existimet: cū & fortunator planetarū: & magna cæli felicitas noiet. At tertio loco
cōstitutus/neq bonus inqt Mīnus ē neq malus. Sexto ē loco collocatus maxia ē
Maternus mala decernit: cuius rei reddēs rōnē Mīnus adiicit. Locus. n. sextus habet malitiam p-
priā p̄rogatiuā: & quēcūq stella in ipso loco fuerit. i. sexto ad decernēda mala maxie
Cōfutatio mas uires ex loci uitio mutuabit: hāc ille. Q uæramus igr ab astrologis unī tāta tā
subita/tā ppetua in diuinis corpibus sit diluuiō q p firmitate īpurabilitateq suā
substātiæ naturæ ppriæ tenacissima sui q semp similia iure crederēt. Sane duo tñ
fingi mōi pnt qbus id fiat. Alter ut locis illis inditas uires ac p̄tates uarias intelli-
mus q̄s subiectis syderibus influāt: qd allata Materni uerba uident significare. Al-
ter ut nec qd accipe aliūde neq affici aliter atq aliter ipsum planetā existimemus.
Sed quēadmodū p diuersa ad terrā expolita syderis hūidine p̄iectus radiorū uari-
at. Variari quoq inde credamus radiorū uim & efficiētiā. Vtrū muluerint dicere
infantiæ coarguēt. nā si fluere a loco uires hūmōi ad planetas rādēt: interrogabimus
Loci diffi- de loco qd nā sentiāt: an qd ueteres aliq locū ē spaciū nudū a corpibus sepatū. An
nitio qd Aristō. ultimā sup̄ficiē corpis abiētis. Si spaciū ac interuallū fateant cū eisdē
Aristote. p̄bis nullas hūmōi īteruallū hāc uirtutes ac pprietates qnq de formas naturales nō
de phisico meros dimēsus/ & nudā ītercapedine cōsequūt. Si corpis ambiētis ultimā sup̄ficiē
co auditu pōt qd huic loco aliq uis īneē q̄lis. i. corpori cuius ē sup̄ficiēs a q̄ deiceps abiētū cor-
pus afficiat. Sed q nā ista corpa: quorū extremū sydes locus existimabit. Certe q
cūq illa dicāt/ siue extimus oīum globus: siue syderi unieuiq iūctus & p̄ximus mul-
la erit pars hūmōi corporū quæ & oriētē & occidētē & lūmū cæli ac imū & cætera
loca unius diei reuolutiōe nō abiāt: q̄te si uirtus ab illis p̄tibus erit/ nō erit eadē uir-
tus semp oriētis neq eadē occidētis. Sed p naturā p̄tis illius corpis inibi collocari
uirtus quoq ipsa mutabit. Postremo hoc ab illis diei non pōt q̄ signa. xii. q̄ alia p-
ter domos in ipsis domibus esse dicunt/ sicut planetæ in domibus & in signis: ea in q̄
signa/ summa oīum sphæra ab illis describunt: quæ & ipsa quēadmodū & planetæ a
domo in q̄ sunt uires naturāq mutari dicunt: nā dicūt Arietē nō eadē tacere ī oriē-
te quæ facit in occidēte: atq idē de aliis signis quæ in octaua si nulla sup̄ior/ aut ī ea
quæ sūma existimat sphæra accipiunt. Hæc igr cū nullo corpe ambiant/ nō ē ubi
uirtutē istā domorū cogitemus p̄terq īmobili spatio & interuallorū qd corpibus oc-
cupat. Id uero aut nihil est/ si credimus Aristotelī: aut si est aliqd/ nullius tñ uel effi-
caciæ uel pprietatis caractere īsignitū. Quare diuersas in istis locis/ hoc ē ī situ
diuerso signorū & planetarū uirtutes cogitare: qbus inibi posita sydera afficiant/ ab
oī rōne penitus est alienū. Neq. n. absona minus & deridicula dicēt si altera p̄te de-
fensionis utentī q̄a. i. p̄ situs diuersitate alia facie nos planetæ respiciūt atq illorū in
terras aliter radii demitūt/ hinc faciāt effectus nasci diuersitate. Quā. n. hoc si ab-
lurdum quī

LIBER SEXTVS

secundū q̄ optices p̄biazq̄ rudimēta uel delibauerit facile intelliget: cū nemo sit q̄ ne-
 sciat effectus q̄litate p̄ radii q̄litate/ proq̄ natura corporis irradiantis nō pro diuer-
 sa radii circulatione distinguī. Hæc ut idē magis aut minus fiat in cā esse pōt. Solis
 radius quocūq̄ mō quocūq̄ situ in uos deiciat sp̄ calefacit/ semp illuminat uerū/ cū
 uel p̄ximis uel ad lineā/ magis illuminat magis calefacit. Cū uero obliq̄tus uel fractus
 aut e loco remotiore descēdit/ eadē q̄dē quæ rectus quæ p̄pinquus: sed minus eadē
 facit. Nec alia q̄dē in effectu fieri potest diuersitas: q̄ quæ ipsam intētionē remissio-
 nēq̄ caloris luminisq̄ cōsequit̄. Infanū: igit̄ dogma astrologorū putatiū & ligna cē-
 li duodecim & planetas hic q̄dē positos fratres n̄ros p̄beare/ uel miseros facere pau-
 lum inde cum p̄cesserint in fr̄es nullatō h̄cē uim/ nullā significationem. Sed diuitias
 aut dare aut eripere: alibi q̄dē conciliare amicis alibi suscitare nobis aduersarios. Nī-
 hil q̄dem aut signi aut planetæ natura mutata sed sola facta sitis uarietate. Hæc aut̄
 quæadmodum etiam diximus siue radios faciat nobis p̄ximiores/ siue potentius in
 terrā rapiat: siue orienti societ̄ uel dissipat: siue terræ uaporib⁹ magis minusue imi-
 sceat: pōt forte radii uim uel acuere uel hebetare: naturā mutare certe nō potest. q̄
 re nec res quā radius operat̄/ sed effectus sp̄ nō mutata eius aliq̄ forte dispōnē uel
 firmitus & efficacius q̄dē/ uel imbecillius forsā opabit̄/ quādoq̄dem uirtutes & p̄-
 prietatis/ uel q̄les elemētōz/ uel quæ magis occulta/ naturā rei sp̄m̄q̄ sequūt̄: qua-
 re illa in aliam nō mutata ipsæ quoq̄ mutari ut alia atq̄ alia sint nullo mō possunt.
 Quod si tñ exptos ita se rñdeāt/ aliqua fides forsitā h̄erēt/ uel si sup̄ his posset expe-
 rimētū compari quod infra reuincet̄/ uel in eādē infamiter se cōuenirēt: sed cū locis
 eisdē diuersas diuersi ascribāt p̄prietates suis ipsi met̄ inuicem obseruationibus adi-
 mūt testimoniū fidelis auctoritatē. Arabes & Latini uestigiis Arabū insistentes ser-
 uorū qualitatē idicari a sexto loco contēdūt. Aegyptiū & Ptolemæus ab eo q̄ a sexto
 maxime oīum distat/ hoc est a duodecimo ualitudinem aduersam siue uitium illa si-
 ne morbus: nō tā a sexto quærit loco Ptolemæus q̄ a septimo & primo/ qm̄ illo nun-
 quā utit̄ i apotelesmatis his uero utit̄ semp cōtra uulgus astrologorū istis omīssis a
 sexto significationē omnē huiusmodi querunt qui cuiq̄ futuri sunt filii/ Arabes & Latini
 Latini de quinto loco pronunciant. Ptolemæus a decimo & undecimo/ & cū cuiq̄ Aegyptiū
 uita nihil protenditur quinto pariter utitur & quarto. Quod itē Paulus alexandri & Ptole-
 mus obseruat. Mallius ab oriēte uatorū fortunā & parentum uota suspēdit. Porphy
 rius ex decio significari præcipue filios ait: qm̄ ex ea parte i corpora aīæ demittunt̄ in filiis
 curatq̄ ita belle fabulā fabulā cōfirmat. Parētū fortunā de nullo loco accipit Ptol. Ptole-
 Arabes a quarto a sexto/ & Heliodorus. Alii ut refert Abēzagel & a nona. Secundus Paulus
 locus Alexandrino præcipue quidem utitur a septimo & a nono/ & subitas spes signifi-
 cant/ apud iuniores horū fere nihil: sed diuitias. Quā tñ a Ptolemæo in apotelesmatis Porphy.
 nec a secūdo nec ab alio quoquā duodecim loco nullū iudiciū: tū de illis Heliodo Abenza-
 rus & a tertio accipiat significationē. De cōiugio prædicunt fere oēs ab occidente: Heliodo.
 Heliodorus a medio & celo: Ptolemæus negligit utrūq̄. Peregrinationes a nona ter In conit-
 tia regiōe diiudicat̄. Heliodorus & a septima exploraturus hæc Ptolemæus & hāc gio.
 & illas p̄iter cōtēnit. De parētā a q̄rtō loco Heliodorus/ Maternus a .x. a neutro iu- In pegri-
 dicat Ptolemæus. Amicos p̄uidet̄ undecio: Heliodorus & a tertio: Ptolemæus nec nationibus
 ab undecio nec .x. Religionē a nono reliquit̄. Mallius a septio/ quē & portū Pluro In patēti-
 nis uocat: Scd̄æ domus apud Aegyptios cognomen est. Idē Saturnū q̄rto præficit bus.
 loco cōtra sn̄iam aliorū .xii. præficiētū. Qd̄ si Malliū p̄uoluimus q̄ se ueterum ait In amicis

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

- In religio
ne. dogma aliquñ imitatũ/quoq; nullus antiquior existit apud Latinos res; celestiu (uel
ut uerius dixerĩ fabulæ; enarrator iuenimus de locis. xii. rē ab oĩ q̃ nũc referat opĩ
nionē ita diuersam/ut oĩs p̃dicēdi rō penitus imutet. Q dĩ occasu collocarit Marĩ
cui primā sub occasu sedē alii decreuerũt. Quid alia illa tradita à Mallio celi loca.
- Prima do
mus. xii. nōne ab oĩ q̃ nũc ī manibus astrologia diuersa; nōne rōne oēm uariāt p̃dicēdi
Fortunæ (inquit) fors prima data est: hoc illa per artem.
Censetur titulo/ quia proxima continet in se
Fundamenta domus domuiq; hærentia cuncta.
Qui modus in seruis/ qui sit consensus in aruis;
- Secunda Quamq; datum magnas operum componere moles
Vt uaga fulgentis concordant sydera cæli.
Post hanc militiæ locus est: qua quicquid in armis
Quæq; peregrinas interuersantibus urbis
Accipere assuevit: titulo comprehenditur uno.
- Tertia. Tertia ad urbanos statio est numeranda labores.
Hoc quoq; militiæ genus est ciuilibus actis.
Compositum fideiq; tenet parentia uincla
Format amicitias & sæpe cadentia frustra
Officia & cultus contingant premia quanta
Edoet appositis cum mundus consonet astris
- Quarta Iudiciorum opus in quarto natura locauit
Fortunamq; foris: fundentem uerba patronum.
Pendentemq; reum lingua restorumq; loquentis
Impositum & populo nudantem condita iura.
Atq; expensa sua soluentem iurgia fronte.
Cum iudex uero nihil amplius aduocat ipso
Quicquid propositas inter facundia leges
Efficit. hoc totum partem concessit in unam.
Atq; utcunq; gerunt dominantia sydera manant;
- Quinta Quintus coniugio gradus est per signa dicatus.
Et socios tenet & comites: atq; hospitis una
Iungitur & similis coniungens foedus amicos.
- Sexta In sexta diues numerant copia sedē
Atq; adiuncta salus rerum: quarum altera quantũ
Contingat usus monet: altera q̃ diuturnis
Sydera ut inclinant uires & templa gubernant.
- Septima Septima censetur sæuis horrenda periculis:
Si male subscribunt stellæ: per signa locata.
- Octaua Nobilitas tenet octauam qua constat honoris
Conditio: & famæ modus & genus: & spetioso
- Nona Gratia prætextum: nonus locus occupat omnem
Fatorum sortem dubiam/ patrioq; timores
- Decima Omniaq; intrantum mixta nutritia uerba.
Huic uicinus erit uitæ qui continet actum.
In quo seruorum mores & qualibus omnis

Formetum

LIBER SEXTVS

Formetur domus exemplis quoq; ordine certo.
Ad sua compositi discedant munera serui.
Præcipua undecima pars est in sorte locata.
Quæ summam nostri semper uiresq; gubernat.
Quæq; altitudo constat nunc libera morbis
Nunc oppressa monent & mundum sydera cunq;
Non alias sedes tempusue genusue medendi
Quæ sibi deposcat uel cuius tempore prestat
Auxilium: & uitæ succos miscere salubris.
Ultimus & totam concludens ordine summam
Rebus apiscendis labor est qui continet omnis
Votorum effectus & quæ sibi quisq; suisq;
Proponit studia atq; artis hæc irrita ne sint
Seu ferat officium: nutus blanditur in omnis
Aspera siue foro per litem iurgia tentet:
Fortunamue petat pelago uentosq; sequatur.
Seu cererem plenam uincentemq; horrea messem.
Aut repetat bacchum per pingua musta fluentem.
Hæc in parte dies atq; hæc momenta dabuntur.
Si bene conuenient stellæ per signa sequentes.

Vndecia

Duodeci ma

Hactenus Mallius cuius sciam liquet qdē ab omni quā nunc in usu astrologia di-
scere. Sed tñ a nemine puto adhuc intellectā ex his q se Mallii faciunt interpretes
spectatores. In hac igit rāra opōnū uarietate quā fides expimēti/cum & alia ma-
ior accedat qñqđ initia finelq; domos/quonā mō pariri oporteat nōdum cōstitu-
tū. Sed alia iter sentiāt ut alio libro declarauimus/qđ eē tñ exploratum oportuit
priusq; factura expimētū obseruatio de illoꝝ p̄prietatibus institueret. Tm̄ abest/ut
certa/facta/ut de eorum aliqua prætendi obseruatiō possit quā ueris nos cogat & tra-
hentibus in assensum rōnibus declinare. Nos qe qđ Ptolemæus ceteriq; crediderint
eundē ratiōnū ad hęc cogēte ridiculū falsumq; concludimus aut locis istis ineffe-
stis quos p̄prietatib; aut p̄ eorū diuersitatē mutari defluxū efficientiamq; planetarū.
Capit. III. De duodecim signis/ q; fiēt a mathematicis sint ad supputādi
facilitatem inter cetera eadem multipliciter astrologos aberrasse.

De aetere signorum ista diuisione & confinia seruari / quoniam natura legibus pre-
scriptis utriusque potest hanc conuersionem duos planetas & si viginti partibus distet
in signis eadem collocant / quod si alter postremas partes teneat Arietis alter
in Tauro terminis inueniat / quod illi vastissimo spacio dirimuntur. Inter hos autem nec
erant nisi quod de dignitate cadit in uentum. Quod si quis nomen istius signorum a natura esse
credat / nec fictum a mathematicis ad supputandi facilitatem / sed philosophica ratione
stabilitum quod esset. Ab hominibus utrumque signa propterea sunt quod electa sunt quatuor
quorum quodlibet in tres partes diuidat / medias / primas & postremas / possem eadem
videre nihil inueniri dicere / sed rationem & finem illam & quod illa sit mathematica. Sed
utrumque omnino coniecturalis non fuisse auctoritatis diuisionis / licet Haly &
Auenazre superius testimonio declarauimus / ita facile demonstrari rationibus potest
ut & procedat in signis ista coniectura / quod de signorum in partes triginta distributione / quod de
his rursus in sexaginta minutias portione dices / quod super his differant philosophice rationes aut quo

**Cótra Al-
bumasaré
Haly
Auenazr**

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Aescula-
pius
Maternus

Panæti-
us
Plotinus

Vnde de-
cepti

modo purgabūt factū a mathematicis nullas ibi naturæ pprietates extimantibus sed quærentibus nūeros ad supputādū magis opportunos. Vnde lapsus astrologis uel occasio certa fallēdi sup his decernētibz q̄si uires hēret oīo sepatas nec arbitriū illa: sed natura potius inuicē diuississet. Notū. n. ut uarias pprietates uariis eiūsdē signi cū ptibus tū minutis ascribant. Vnde alias ptes lucidas: alias tenebrosas: alias Solis: alias Martis: alias aliis planetis cognatas pdicant: ita quoq; de iplis minutis fabulātes/ ut scripserit miriogenesim Aesculapius q̄ celauit Mīnus uti mysteriū/ i q̄ p diderit q̄ defluxus hēret minutia quæq; pprietatē q̄ scdam ptitionē ut sola uolūtas fecit supputatiū/ ita ipla totius Zodiaci i. xii. signa p̄cipalis diuīsiō/ originē aliūde nō accepit: qbus ut cūq; diuīsiō eoz; intelligat efficacitā et nullā esse declarauimus/ ut isania astrologoz; hinc illa cōfute/ putatiū p signi cōditiōe/ qd̄ q̄q; planeta per agrauit/ illū imitari. Nā domus & altitudines planetaz; penes ista signa cōstituit: nō penes imagines q̄ nos libro pxio posse tm cogitari & nihil hēre soliditatis oīdimus: ut ppea forte Chaldaei q̄ signis nō utebāt nullas et fecerint domos plāctas: neq; n. apud eos Leo Solis domiciliū: aut Luna Cācer/ aut Libra Veneris/ & Taurus: aut Iouis Pisces & Sagittarius: atq; ita de reliqs. Sed altitudines solū sydes; obseruant nō ad signa relatas sed ad imagies/ ut nihil apud eos Saturnus in Capricorno/ nihil possideat i Aq̄rio. Sed i Libra tm mō & Scorpio ius obrinet. Nā hæc signa q̄q; duo/ una tm imago apud Chaldaeos iudicat: alioqn Prola. & alii si domos planetaz; qd̄ nō faciūt referāt ad imagines/ rō nō q̄drabit: nā cū stellis imaginē Tauri cōstituentibus plurimū hēt Mars affinitatis/ ita ut plus et nullus planetaz; q̄ tm in Tauro dei ci dī. domos igit altitudines/ fines/ triāgularitates/ monomirias/ decanos/ hydropo sopias: & reliqs planetaz; hmōi cū Zodiaci ptibus affinitates a signis istis accipiūt. tū uim aliquā ad planetas deuenire nō posse/ si res penitus sint imaginariæ/ nō naturales: nō efficaces: satis ut puto dare cōprobatū est: ut demirari liceat illos q̄ de planetaz; similitudine cōmunire astrologicā opionē uoluerūt ita planetas Zodiaci q̄litas redolere dicētes in quo rex femina sunt disp̄la/ ut terræ saporem referunt plāctas. Multū. n. dissimilis ista similitudo q̄q; dē e terra plantæ nutriant. ppter ea q; lapore eū referūt terræ planetæ de Zodiaco nō alunt/ q̄q; lucet ibi aīaliū dō genus: nec i lū Zodiaco nō affixi/ ut terræ stirpes & uirgultæ sed i mēso disjuncti ebasmate & i teruallo. Vñ potissimū eos Panætius Plotinusq; deridēt/ q̄ ex tāta sp̄ciū int̄scape dine a Zodiaco ad sydera cōtagionē potent posse puenire. Nos nā tāta sp̄cio qd̄ i mēsum iteriacet cōmouemur q̄ a natura rex iplas/ cū uera corpora & naturalia affici ab imaginariis/ & lucētia sydera a nō lucētibz (ut nō dixeti nullū) imitari nullo mō possint. Sed facile est uidere qd̄ hic et eos decēpit mā qm̄ i Leone positus Sol uiolētius terras calefacit: & ueniēs idē ad Arietē q̄si mūdū istant. uisum illis cum Leone cūq; Ariete cognitionē hēre: qm̄ pagrās illa signa fortior reddēt/ & uim eius maiore quor annis expiamur. Hinc Leone Solis domiciliū Arietē regnū statuerūt q̄ ducti i Sole cōlectura/ sile putauerūt i signis aliā dē dēdū/ ut in alio qdē signo plus possenti alio minus: & bellissima qdē rōne distribuerūt cuius planetæ duas domos pter Solē & Lunā quoz; cuilibet una satis regia foret. Nā de Sole cū decēpit sent ob cām allatā ut Leonē pro domo sortiret/ in quo est uisus flagrantis uis maxie uires exerceret. Visum est rōnabile ut p̄xia Luna domus putaret ad nos magis accedens. Sed circulus eius nobis cōmaxie p̄xiatūq; Cācerū Luna domiciliū assignētūm pro situ sphæraz; in qbus planetæ deferūt duas cuiq; distribuerūt/ ut inq; alteram.

alterā/ut Mercurio qui cōterminus Lunæ credit: hinc Geminos/inde Virgine: Veneri hinc Taurū/de Librā: hinc Arietē inde Scorpiū Marti cōdonarēt: Ioui Pisces & Sagittariū: Saturno Aq̄riū & Capricornū. His p̄suasionibus nec rhetoricæ quidē p̄babilitatis sua dōgmata fūdauerūt tradita a posteris tāta auctoritate/ut maior uix ēt oracula suscipiant. In q̄bus primū uñ reliqui pendēt uide q̄ sit criminofum quāq; plenū & ignorātiæ & tarditatis: Nā q̄ Sol in Leone magis nos calefaciat/nō Destruiť ex natura signi q̄ pagrat: sed ex situ positūq; cōtingit/q̄ ex eo loco rectius terrā ferit fundemē nris regiōibus p̄ximā magis. Alioqn si recepta de signo q̄litas hoc efficeret/ faceret tum. idē apud oēs gentes/cū eadē signa sint etiā apud oēs. Verū ille quo tpe urit terras sitas ad Aqlonē positus in Leone friget apud eosq; meridiē incolunt/apud quos feruet ueniēs ad Aq̄riū: sub quo nobis glaciē & aquarū imbrē effundit. i. qm̄ quāto magis ad nos accedit/tāto magis ab illis elōgatur/ & cōtra ad eos iter inflectit quotiēscūq; a nobis ille digredit. Qd si nō tā isto q̄ aliis adductos experimētis se cōtendāt/q̄bus alibi aliū magis minusue posse planetā obseruatū sūt. Forte aliq̄ fides si sup his cōsona tradidissent uerū artis iſtitutores nū ēt nouis p̄fessoribus exp̄imēta Galdęorū dico maḡos q̄ patētib; i cāpis tot p̄dicant milibus ānorū obseruare cælestia/ nullā domibus iſtis ut supra dicebamus fidē adhibuerūt. Curnā igr̄ illi tā sedulis/tā diuturnis obseruationibus nūq̄ Martē in Scorpio fortē deprehēderūt/imbecillū in Tauro: Saturnū potentē in Capricorno/debilē in Cācro: qd de reliqs dictū pariter intelligat: & cū idē signū tot finibus diuidat: tot p̄terea decanis: tot apud Aegyptios monomiriis: apud Chaldæos dodecathemoriis: nec de finibus ulla sit iſter eos concordia: decanos negligat Ptolemæus/quos aliter Indi: Aegyptii aliter partiuntur: monomiriis nesciat Arabes: irrideāt Græci Aegyptii i oī p̄dictione utantur. Mitto usum dodecathemoriū q̄ pluribus apud Chaldæos tñ ut scribit M̄nos p̄stet planeta i suis finibus quæ i domicilio p̄stat i decano quæ in finibus & domo largit̄ aut his certe q̄ p̄xima atq; simillima: cū hæc inq̄ ita se hēant quæ fidelis & cōcors eē p̄t exp̄iētia quā p̄te Zodiaci q̄s planeta itineret uel exulet: siue potēs aut debilis inueniat: Adde uarias de signis op̄iones cū uel ad nonū orbem referūt: aut octauo potius describunt/ & eadem parte Saturnū alius neliť/alius Iouē/alius aliū ex planetis dñari. & hic qdē his signis quæ moueri putāt utuntur/aliū his quæ non mouent. Super quibus opinionibus ita nihil decretū nihil p̄iudicatū ēut Abraam in lib. de natiuitatibus duplex fieri thema p̄cipiebat/ alterū quidem ad mobilia signa/alterū ad imobilia: qua thematis uarietate tota p̄dictionum ratio uariatur. Sic omnis experimenti autoritas infirmat: q̄ nec ullum haberi posse super his rebus/aut si posset haberi nondum habitum esse postea demonstrabitur.

Abraam

Caput V. Quæ si astrologorum de aspectibus sententia/ & qua p̄p̄ rationalis.

Onfutanimus iā de signis decq. xii. celi locis astrologorū op̄ionē restat tertius modus quo p̄mutari uirtutes defluxusq; fabulāt/ q̄ de aspectibus uulgo notat. Putāt. n. Saturnū si uerbi gr̄a a Ioue. lx. p̄tib; distet hoc est duobus integris signis aliter iſteriora afficere atq; mouere/ q̄ si p̄. xc. ab eodē sydere distet qd ē triū signorū iſteruallū & i priore qdē distātia aiūt Saturnū Iouē hexagona radiatione cōspicere/ quā sextilē dicūt aspectū: q̄a spaciū interiectū sexta p̄s Zodiaci ē/ in altera ex q̄drato se contueri: qm̄ q̄rta Zodiaci ab inuicē dirimunt. Similiter alias esse utriusq; syderis p̄p̄ietates si alter ab altero. C. & xx. p̄tib; absit. Vñ trigona radiatio/ hoc ē trius aspectus emergit. Alias si simul ex diametro opponunt/

DISPVATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Bipartitū
argumētū

Qd' plas
netæ se in
uicē non
ledant.
Iob
Aristote.

Sol quid
polleat.

uel in eodē situ uel loco cōueniūt: & qd' de Ioue diximus & Saturno idē de oībus di
ctum intelligat/ ut pro uaria semp eorū inter se distātia uirtus eorū & efficiētia per
mutet: atq; adeo qdē pmute/ ut cū certis qbusdā distāt iteruallis/ hoc ē trigono uē
hexagono sit eorū defluxus oīs bonus & salutaris. Rursus alia qdā distātia cōstituti
hoc ē uel qdrāgula uel opposita uires habeāt radioꝝ maxime noxias/ aut certe sem
per parū beneficas mutariq; itē ex ista interuallorū diuersitate nō solū defluxus bo
nitatem & malitiā sed efficiēdi quoq; spēm & rōnē. Hæc sunt de aspectibus plane
tarū astrologorū deliramēta/ quæ statim audita hō p̄hus nullo ēt coarguēte dānabit
cū nulla possit rōne defendi ex sola distātiæ iterualliq; diuersitate/ duarū ad idē con
spirantiū causarū naturā & pprietatē adeo cōmutari. Illud aut quæro primū ab eis
hæc qd' de aspectibus dicunt ad ipsos ne planetas an ad planetarū tm̄ effectus uelint
referēda: hoc est cū radiis quadrangularibus laceſſiri Iouē a Marte foueri Venerē
trigona Iouis radiatione loquunt/ ipsa corpora intelligāt planetarum hmōi aut bo
nis aut malis affectionibus pmoueri. an illa qdē nihil inuicē pati nihil sentire hmōi
mutationum. Sed qd' erga nos faciāt & quonā pacto subiecta corpora moueant ta
li loquendi genere significari. Siue. n. hoc potius siue illud r̄ndeant mille undiq; la
queus mille angustias incidūt. Nā si putāt planetas inuicē moueri & quasi amicitia
as & odia exercentes nūc se amico fouere cōplexu: nūc mucronibus radiorum ho
stilem in modum persequi atq; inuadere. Reclamabit non solum diuinus Iob apud
quem legimus deum facere pacē in excelsis suis: Sed cum suo Aristotele Peripathe
ticorū uniuersa familia apud quā/ certū est corpora superiora locorū sola uarietate
mutari. Qualitates illas sub Luna exceptas nec accedere illuc ullas neq; decedere:
Quod si p̄sus cōcedere illas uolūt certe qd' ad noxias attinet qualitates si conce
dant explodēdi ab omni philosophorū ecetu uident/ cū ignorare omnino naturam
cælestis patriæ uideant q in ea eē purāt qd' iniuriā facere possit uel sustinere: qre si
qua in syderibus passio est admittēda/ nō alia saltē q̄ quæ p̄fectio potius est dicēda
q̄ passio aut cū a Sole Luna illuminat/ quæ nō alia rōne ab eo tūc patit/ q̄ ab eo pati
tur aliq; a quo b̄nificiū accipit. Lædi igit' stellā a stella uel obsideri uel infici uē debi
liorem deteriorēue fieri: & ex benefica noxiā/ ex potēte. infirmam reddita: tam est re
motum ab omni ueritate/ q̄ ab omni malo remota est oīs natura cælestium. Quod
si pati iniuriā sydera p̄nt certe quæ sunt nobiliora p̄fectioraq; ab ignobilioribus
pati eam non debent/ ut illud saltē colligat' nō oīa ab oībus affici mutuo posse atq;
moueri/ sed quædam a quibusdam ut alia qdem agant tm̄ aliq; patiant' alioqn illud
quō nō erubescunt/ Solē dñatorē regemq; planetarū & sicuti luminis ita ptātis sum
mum cælestiū fontē: sic tm̄ in numeꝝ ordinēq; redigere/ ut ipse quoq; aliorū radiis/
aut uictus lāgueat/ aut parū salutaris euadat/ & cū oīs ab eo planetarū uirtus deriue
tur de proprio (ut dici solet) telo patiat'. Sed mittamus hæc oīa quæ illis forte ab
surda nō uidentur/ & de planetis ut uolunt statuamus illos affici atq; moueri: Illud
r̄ndeāt quānā hēant rōnē ut quæ proxima sydera sint nihil se moueāt eadē facta re
motiora sentire se inuicē & pati mutuo icipiāt. n. de aspectibus cū loquūt solēt
deffinire. Nā si Cācrū teneat Iuppiter Mars Leonē/ inter quæ signa nihil interiaccet
as yndeta eē dicūt sydera Iouis & Martis/ hoc ē nulla radioꝝ siue aspectuum copu
latiōe cōiūcta: tū uero cū Mars p̄cul magis factus a Ioue ad Virgine cōmeauerit/
& Martis Iouē/ & Iouis Martē participare putabūt. Quo quid absurdius dici pōt
aut magis remorū ab oī p̄hia: cū illud sit uulgatissimū/ oē qd' agit i aliud q̄to proxi
mius est

mius ē patiēti tāto agere illud efficacius. Hoc igit qd' iuniores aspectū uocāt cū nō sit aliud q̄ radiatio: sic ēt a ueteribus nūcupata/ hoc ē luminis sui atq; uirtutis in aliū. Aspectū ppagatio (& ut sic dixerim elucidatio quādā) quō nulla in corpora quæ sunt pro xima/ efficax uero erit in remotissimā: ut qd nā illis psuadet p̄inde atq; a remotiore. esse q̄ ra diationē. propinquiorene distātia radius extra fundat/ ita illū euadere alterius alteriusq; na turæ: Cum nō possit (si uerā seqmur rationē) alia inde diuersitas prouenire q̄ debi lius fortiusque patiēti planetæ radius insingat. Cur aut pprietas etiā eius cōmutet causa nec fingi nec excogitari pōt. Nā & si pro iterualli diuersitate aut numerus p tium interiacentiū uariet/ aut ipsi inter se planetæ diuersam pōnis figurā sortiant: illa tñ inefficiētia rerū naturalium p numerorū & figurarū diuersitate nō uariatur: qm̄ a nūeris & figuris naturales uirtutes nō pueniūt/ sed a naturalibus formis pro quā diuersitate figuræ quoq; ipsæ stabiles & natūæ non q̄les ex motu cōsurgunt aduētitiæ: mouent & uariant. Neq; uero minores incidūt difficultates si diuersita tem radiationis nō in corporibus planetarū/ sed in eorū effectu putent cōsiderādā/ ut. In nihil pati ab inuicē sydera dicāt/ sed uariā iter ea distātiæ rōnē illud efficere ut ra dii pfluētes aliter misceant/ p̄indeq; uariū p diuersitatibus mixturæ effectus inde proueniant. Nam hæc si respōdeāt primū obuiere illud possemus auctoritate. Plo tini nō posse radios cælit' diffuētes ita inuicē cōmisceri/ ut noua uirt' aut forma pue niat cum non sint illi aut corpa/ aut liquores/ aut affixæ corpibus q̄litates: quarum: sos effez more nec in corporibus suscipiunt/ ut. l. uel inde inficiāt/ uel pro substantiæ condi ctus nō p tione ex hitu suo aliquo mō pmutent: quare philospho illi sat uerisimile non acci dēre radiis quod plurimis qualitatibus/ ut ex aliqua concretionē siue mixtura in ali am formam ex omnibus coalescentē aliqñ cōmutent: qd' etiā nō sine interitu cōflu entiū ad idē simpliciū particulariūq; q̄litatū solet euenire/ qm̄ in radiis nō facile qs cogitabit. Vex demus nos illis radios cōmisceri mō nobis demonstrēt quō ex eo ra dii aliter misceant q̄ a syderibus cōfluunt aliter atq; aliter inter se distantibus. Sola enim (quod supra dicebamus) diuersitas inde hæc pōt puenire/ ut q̄ a p̄ximis ma gis iūctioribusq; corporibus emanabūt hi melius intimiusq; misceant/ cōtra diffici lius cohareant q̄ a seiūctis magisq; remotis p̄heiscant: qd' tñ illis non placet q̄ in ter radios planetarū in attiguis signis collocatōrū cōmeritiū nullū faciūt: faciūt aut intē eos maximū qui de syderibus uasta immēsaq; cæli regione seiūctis emanau erunt. Præterea si ratio uel diametræ oppōnis/ uel quadrangularis/ triangularisue fi guræ diuersitatē facit in pprietate radiorū nō poterit hoc defendi nisi corpora pla netarū mutere cōditionem ex illa figurarū uarietate dicamus: qm̄ radii uirtus atq; Vbi sit fi proprietas nō aliunde. est q̄ a natura corporis irradiantis. Nec ista uarietas figurarū gurarum alibi est q̄ intra corpora ipsa de q̄bus radii ad nos descēdunt: q̄ quāto inde magis re uarietas cedunt tanto illam minus hūdinem figurarū inter se conseruant donec terram cō tīngentes coeant in conum: ut q̄ ab oppositis fontibus pfluxerunt in unitatē coali tus apud nos cōfluāt: q̄ re cū miscēt nec triangulis iam nec q̄drangulis intē se sche matis cōplicāt/ ut possit rō cōmixtionis de schematū ista uarietate mutari. Sed erit astrologis eo diuertendū/ ut in radiis dicā talē ēē pprietatē qua sydera a q̄bus ema narunt tali inter se ipsa figurarū hūdinē cōponebant: atq; ita postremo uel sydera pro uarietate dicēt cōfigurationū naturā uariare/ qd' est cōfutatū/ uel si ipsa non ua riant pfluētiū quoq; ab ipsis radiorū uirtutē eādē imutatāq; esse iūti cōfitebunt.

Caput VI. Variæ aspectuum rationes recitantur & consutantur.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Constitutio Ectres quos Maternus imitat ratione aspectuum attulerunt ex numeris ut numero illo partium inter se / sydera separata iuncta dicerent / q in aliquem numerum ductus uniuersas cæli partes numeraret. Centum igit & octuaginta partium interuallo diametram fieri radiationem: qm iste numerus duplicatus integrum numerum trecentarum & .lx. partium efficit. Pariter trigonum ex .C. & .xx. partibus constaret qm has partes si triplicaueris rursus partes absolueris cæli oēs. Quadrata radiatio partes exigit nonaginta / q si duplicaueris summam colligas trecentarum & .lx. Exagonus .lx. partibus computat / quæ sunt sexta pars omnium partium. Sed dormitas nimis hæc ratio nimisq supina. nā eadē rōne inter duos & .lxx. gradus aspectum faciunt: qm quinquies multiplicati tercentos & .lx. gradus absoluunt: faciunt idem in quæq & .xl. cū sit numerus hic omnium graduum cæli pars octava. Sed habent inquit Aboasar numeri illi aliam prærogatiuam qm nō modo cæli partes sed numerus quoq signorum numerant multiplicati. nā in exagono duo signa: in trigono quattuor: in tetragono tria: in diametro sex computat. nā & bis sex / & ter quattuor / & quater tria / & sexies duo signorum duo decim numerum cōficiunt. Sed friuola quoq ista cōfirmatio. nam simili ratione quæ distauerint partibus .xxx. erunt inuicē sydera cōfigurata: quia partium numerus si res Ptolemæi spexeris duodecimam partium cæli / partē habebis: si signorum eorum quoq duodecimam portionem. Postremo causæ de geometricis a Ptolemæo figuris allatæ ppositæ / nō concludunt / qnq dē & figurarum istarum cōcinnitates diuersas in rebus naturalibus ppositæ: res nō efficiunt. Sed q eis utuntur errorē illū incurrunt ab aristotele condēnatū / ut mathematicæ physicas res ptractent. Quod fortasse uidēs Auērodan ait. Ptolemæus post mathematicā sup aspectibus rōnem allatā attulisse aliā ex natura. Est aut ratio quæ affert huiusmodi exagonā trigonāq radiationem esse beneficā qm a signis sunt generis eiusdē / aut masculis. s. aut foemineis: hoc est planetæ illis inter se schematis colligati ita disponunt / ut si alter in signo foemineo alter quoq ē in foemineo: si alter in masculino / & in masculino piter alter cōtra qdratā oppositāq radiationem eē maleficæ: quæ e diuersorum generum signis emergunt. Hæc est rō Ptolemæi nō solū i firma sed se ipsam metitollēs: q signa ista reuera nulla sunt / qd sequētibz libris apiemus. tū si aliq sunt illis tū qdratū aut sexū notis signata nō sunt / ut hæc mascula illa foeminea alia ignea / alia aerea dici possint: qd supius et satis ē cōprobatū. Postremo q cūq sint illa cōditiōe demutari ab illis plāctas nō pāt: qd i fra demfauimus. Nūc sup his litē nullā faciam. Sed ut ista sicut oīa locū pugnēt euidentissime demremus: Qm si uerū ē qd assumit erit opposita radiatio q malefica maxie existimat bonis aueranda cū ipsa quoq nō alibi q in signis eiusdē generis eueniat. Sūt. n. Aries & Libra generis eiusdē: Cancer Itē & Capricornus / & reliq oīa q ex diametro se cōtrahēt. Qd nō uidēs Ptolemæum oppido p q mixtū ē / ut i re tā apta tāq expressa hō alioqn ingeniosus hallucinaretur. Quis si suorum et alibi dictorum fuisset recordatus: uidisset nihil procedere illā rōne sed eius pceptis eē cōtrariā. Nā pterio ipse libro eiusdē opis putat iter signa nō solū eiusdē sexus / sed et qdratitatis / nō exagonā hoc ē bonā sed qdratā hoc ē malā iterdū eē cōfigurationē / ut oī obliq hoc ē breuē tporis sunt piter qea quæ sunt generis diuersi nō qdratā hñe / sed exagonā potius affinitatē / ita ut Gemios & Aqrū qdrata sit illa radiatione cōpositurus: exagona uero Taurū & Aqrū. Qd si ē uerū quō cōfigurationū aut bonitas aut malitia de signorum affinitate discordiaue confurgit: quæ difficultas omnibus ē fabenda / q spatia radiationū nō p signis sed p aqtoris partibus metiunt qd maxima pars astrologorum obseruat: q tū oēs (ut sunt mirum i modū i cōsiderati) cū de malitia

LIBER SEXTVS

eū de malitia bōitateue aspectuū illis rō est reddēda/nō aliūde magis q̄ sp de ista si-
 gnoz uel cognatōe uel diuersitate rōcinant. Aboasar aliā affert rōne ut putat natu. Alia rō
 rale sup aspectus: oppōnē inq̄es confirmari/de lumīs plenitudīe quā asseq̄ Lūa cū Aboasar
 opponit Soli. Q uadratā uī apparere ī motu planetaz ab apside a q̄.xc.distantes
 gradibus cursū mutāt: Trigonū uideri ī planetis supioribus q̄ a Sole.xx.&.C.ptib⁹
 remoti retrocedū: si prius erāt directi uel dirigūt si prius erāt retrogradi. Exagoni
 q̄ritas cōuenit inq̄t medietati diametri circuli: tū q̄ritati distātīe domoz Veneris a
 domibus lumīariū. Sic cētonē ex mille pānis unū male cōpaginauit oppōnē quaz
 rit a Luna/q̄dratū ab apside. Trigonū a supioribus: exagonū a Venere & male oīa
 ab oībus. Nā quaz rō/ut qm̄ p diametrū Luna lumīe Solis implet/ oēs planetaz nō Cōfutato.
 solū ad Solē sed iter se ēt hac distācia copulēt. Et si supiores Solis trigono cursū
 mutāt: cur hēbit hoc interuallū uim cōmutādi uires planetaz: non solū supioz sed
 ēt inferiorz/ nec ad Solē tm̄/ sed iter ipsos planetas acceptum. Quid q̄ nec illud per
 petuū ī supioribus. Mars. n. ut scribit Paul⁹ & Porphyrus iterdū cū a Sole q̄ttuor
 & octuaginta ptibus distat ī antecedētib⁹ collocatus/ sistit se/ ut retrocedat nō solū Paulus
 trigono expectato: sed nec expleto tetragono. Q uod si de illa etiā supioz in Solis Porfy.
 trigono mutatiōe uim trigoni collegerūt: erat potius iter malas q̄ inter bonas ra-
 diatiōes numerādas: qn̄qdē planeta oīs in supior in Solis trigono ē infelix si credi Alia rō
 mus Paulo & Heliodoro. Omnes. n. inquit α σ τ ρ ε ρ ο σ τ η ρ ι ζ ο ν τ ε σ κ α κ ο ι: hoc aspectuū
 est planetas oēs stationarios malos & infelices esse/ siue in prima statione sint siue a q̄busdā
 ī secūda. Sed euidentioris hāc oīa leuitatis/ q̄ ut pluribus redarguantur. Excogi- neoteris
 tata postremo neoteris q̄busdā de musicis cōlonantiis alia rō ex qua radios pla- cis exco
 netaz: tum concinere inuicē/ tum dissonare armoniaz: quadā similitudine tradunt. gitata.
 Est. n. inquit apud musicos cōprobatū rōne & expientia tertiam uocē & q̄ntā pri-
 mae consonare: q̄rtā uero & septimā nequaq̄. Quid si igr̄ ēt paribus spaciis inter se
 planetaz distantes nūc bene/ nūc male consoni inueniant. Exagona radiatio tertiā
 uoci r̄ndet: trigona q̄ntā: q̄drata q̄rte cū ibi tot signoz quot hic uocum mediet in
 uerua. Sed hāc utiq̄ bella sunt habentq̄ specie pbabilitatis apud eos q̄ p̄hiam
 de limine saluauerūt. Nos uero ut omittamus istas in tā diuersis rez generibus si-
 militudines: efficacīā rōne declarābimus nō h̄re atq̄ cōparationē & similitudinē Cōfutato
 non pcedere. Nā apud musicos qdē uox uoci cuilibet si nō consonat dissonat: apud
 astrologos multa spacia (ut sic dixerim) sibi sūt mutaz: hoc est neq̄ cōsonāt inuicem
 neq̄ dissonāt: ut gratia exēpli uos secūda nō minus inter dissonantes annumerat. a
 musicis q̄ q̄rta/ septima uel undecima. At uero apud astrologos secūdū signū cum
 primo nō discordē/ sed nullā uocē emittit. Q uintū uero & septimū aliquā quidē
 uocē/ sed non concordē. Præterea maior illa etiā diuersitas q̄ sextā uox apud musi-
 cos: æque atq̄ tertiā cōsonat: & apud astrologos sextū signū a priō pentus ē distin-
 ctū. Tū ī musicis uox octaua q̄ si eadē consonat: signū octauū primum nō agnoscit:
 nec pōt cōiūctionis spēm uox octaua referre quā poti⁹ et uis dētoni uoces rep̄ntat:
 q̄re in hac tā bella similitudine plus oīno dissimilitudinis q̄ similitudinis inuenitur.

Caput VII. Quid eos de ceperit: nec de aspectibus experientia habitam.

Erūenī uero neq̄ h̄mōi qdē rōnibus sunt adducti q̄ dogma primitus illud
 cōmēti sunt: sed exposita quadā ex Luna illos magis coniectura decepit.
 Cū. n. a Sole lumē mutuātē/ pro diuersa ad Solem pōne/ siue illa p̄xia cēt
 magis/ siue recederet uariare figurā cōspicarent. Trāstulerūt idē ad reliquos pla-

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Quinq;
schema-
tismi Lu-
nae ad
Solem.

Reflexio
argumē-
ti i argu-
mentatē.

Ad expi-
mēta nō
posse
astrolo-
gos puo-
cari.

metas/ut oēs pro diuersa nō solū a Sole/sed ab iuicē quoq; distātia/conditionem sta-
tūq; cōmutarēt:in quā opionē nō aliūde eos dedu ctos hinc facile aīaduertas.Q d
nec plures aut pauciores/nec alias planetas: iter se cōfiguratiōes statuerūt/q quot
q̄lelq; Luna subire ad Solē in signi magis diuersitate deprēdit.Sūt autem Lunae ad
Solē schematici qnq; celebrati cū aut soli coniūcta:aut cornicularis aut diuidua:
aut prætumida aut plena cōspiciūt:qbus totidē in planetis rēdet excogitatae ab illis
cōfiguratiōes:Cū aut sūt simul:aut exagona aut q̄drāgula:aut triāgula:aut oppo-
sita se radiatiōe cōspiciūt.Rēdet.n. cōiūctio cōiūctioni:tum exagona radiatio fi-
gurae corniculari quae tūc primū in Luna cōspiciūt cū.lx.a Sole partibus distat:uo-
caturq; a Graecis conoides: q̄rū partiū nūero exagona quoq; iter planetas ab illis
radiatio cōstituit.Luna itē tūc est diuidua:Graece dicotomos appellat:cū inter eā
& Solē.xc.ptes interiācēt:quo spacio cū ipsa quoq; iter se sydera dirimunt:q̄drata
cōponi figuratiōe ab illis dicunt.Trigonica radiatiōe de Lunae prætumida simi-
litudine duxerūt:quae illa tūc primū figura cōspiciūt:cū.C.&xx.partibus a Sole
remouetur:uocaturq; a Graecis α.α.π.ν.ρ.τ.ο.σ:mos prætumidā & gibberosam pos-
sumus appellare:oppōnem ipsam plenilunio rēdere nemo nō itelligit:& qm Luna
pro diuersitate figurae diuersimode quoq; solet corpora imutare:Statuerūt idē de
oībus planetis:ut.s. pro ista iteruallorū iter se uarietate uariis quoq; modis res infe-
riores afficerēt.Cuius utiq; cōsequētiā cōiectura (si quēadmodū puto) sūt addu-
cti/facile pōt q̄tū decipiunt itelligi:si qdē Luna pro diuersa ad Solē distātia uti fi-
gurā ita influendi p̄prietates imutat:qm a Sole lumē accipiēs plus minusue ab eo
qua pte nos respicit p̄positus habitudinisq; ad eā cōditione illuminat.Atq; inde fit
naturalī ratiōe/ut p lucis uel incremētis uel decremētis nō solū alia se nobis effig-
ie repñtet.Sed aliter quoq; nostrorū & aliorū itē corporū corporales q̄litates im-
mutet.Q uis.n.dissolui nescit corporū hūiditates a calore:Q uis rursus lucē cām
esse caloris:Vnde apte colligit quo plus Luna lucis habuerit magis inferiorū qb
p̄xia est corpora calefieri/& cōsequēti rōne/quae i eis sunt hūiditates magis lique-
scere & resolui:quo pacto illud erit uerū.Ptolemæi enūciatū a p̄rio Lunae q̄drāgu-
lo usq; ad secundū hūiditates corporū affluere:q̄a.s.p id tēpus Lunae ptes ad terrā
uergetes affluētiori lumine potiunt.Hic illa studiis agricolarū cōprobata expimen-
ta caesam materiā cū implet lumine Luna/cito cōputrescere:quae contra cedit Luna
deficiēte a carie imūnē/& putredinis uitio conseruari.q̄a.s.putrefactioni maxime
opportuna hūiditas ē:quae quēadmodū dixi p̄ auctu decremētoq; luminis Lunae
& crescit simul incorporibus/& decrescit.At uero de istis Lunae mutationibus quae
sola uicissitudinī huiusmodi lucis ē obnoxia ad plāetas & p̄prio & immobili semper
lumine p̄fulgētes eadē trāffere oppido p̄q̄ insanū:cum potius ex cōtrariis liceat
argumētari:si Luna quoniā ex situs diuersitate plus magisue illuminat p̄ luminis
modo diuersimode nos immutat conseq ut planetas: sicuti lumen/ita p̄prietas in-
fluendi nō mutet/quae p̄ uaria uel ad Solem uel ad seipsos distantiā rōne/nec pau-
perent lumine nec dītelcant.Sed eodē modo nos terrenaq; alia semper intueantur
Sine igit ista ut nos qdē suspicamur siue q̄s primū incessuimus moti cōiecturis/
in istā opionē sint adducti/pater leuissimis eos niti deridiculisq; rōnibus: quibus
si forsitan minus cōfidētes experiētiā fidē allegent qd̄ unicū est p̄fugiū destitutis
a rōne possumus nos aequē ad expiētiā puocare/qua quotidie eorū apotelesmata
reuincunt.Sed illud unū rēdeant quae sup his habitu uera fideliaq; experimenta/
de qbus

LIBER SEXTVS

de quibus tunc apud eos est controversia: ut quo loco quadratum aliud statuerit: aliud trigonum esse concedat. Et quod hic quidem facit exagonum/ sit quod tetragonum esse uelutimo trigonum sit alicui/ quod tamen aliis erit dyametrum: de quo re quoniam infra late disleret: ad eum locum lectorem delegamus: nunc illud & admonentes non modo in prescribendis finibus radiationum: Sed de ipsarum quoque natura plerumque eos differre/ adeo ut scribant Paulus & Heliodorus exagonum quod inter signa non est æque uel ab æquinoctiis uel tropicis distantia naturam oppositionis habere. tunc nec oppositionem esse maleficam/ sed inter bonos aspectus malorum mediare/ pariter Ptolemæus nec esse quadratum malum nec trigonum bonum putat: ut liqueat satis nullam auctoritatem expietur precinari: cuius in tam diuersis opinionibus æquum fide/ æquum auctoritate magistri/ patrociniū quicquid suffragari sibi contendit.

Discordia
Paulus
Heliodo.

Caput VIII. Quæ de obsessione dicunt pugnare his quæ de aspectibus.

Sunt autem præter figuras istas quas diximus & aspectus/ aliarum syderum cum iter se/ tunc ad Solem ponens quibus affici uires & mutari proprietates rerum putentur: iter quas etiam prioribus illis uideantur repugnare: Nam planetam obsessum dicunt quotiens utrinque radii malorum syderum eum circumstant/ quam habitudine Greci uocant *εμπιχες* ut si Iuppiter Libram teneat/ Mars Virginem/ Scorpiumque Saturnus: aut inibi est Ioue collocato/ Mars ex Tauro in Virginem/ Scorpiumque radios iaculat/ tunc. scilicet Ioue obsessum appellabunt. Ego igitur illos iterrogo/ moueant ne planetæ efficiantur se inuicem in hæretibus signis proximisque locatis/ Si negat tollit empicheis: quoniam radius Virginem attingens in Libra polito syderi non nocebit. Sicut nec mihi ad Scorpium quoniam Scorpium Virgo Libra proxima signa sunt/ sed concedunt/ aspectuum ratio nulla est tota inde depedens ut putem ex certis interuallis afficeret se placentas: ex aliis nihil inuicem pati/ quod si rident in obsessione aliter euenire: quoniam utrinque radii sunt/ id potissimum dicunt unde eorum insania manifestetur: quasi ut solent hostes eueniri/ fugienti non noceat a tergo isequens hostis/ modo pateat ex aduerso liber caput ad euadendum/ quoniam tamen ab isequente comprehendat si contra steterit alius fugæ obstruens uiam. hoc exemplo si uirginem occupet/ Mars Ioue non attingit in Libra collocatus: quæ tamen inde attinget si contra Iouem Scorpio steterit Saturnus. Quod igitur hoc genus consentientis secum discipline/ ut signa proxima uoces a sindete apostrophe/ quod in illis posita sydera nulla inuicem habeant coniunctionem: nec in altero aliquid perfluat ab altero: & tamen obsessum dicas planetam quod ex proximi signis maleficis radiis isettet: neque. nam. si Saturnus auferat lædi Ioue concedes a Marte: adfecto Saturno/ id quod concedas/ præterit cum adueniat eo modo Saturnus quo nec ledere ipse Ioue potest. Sed ita est certe quod dicebamus similitudo eos induxit hominis circulelli cui circumstantibus inimicis exitus nullus est ad salutem.

εμπιχες
εμπο

Ratio.
Cōfutatō

Caput IX. Planetas sub solis radiis constitutos non male afficiat ut dicunt astrologi comburi.

Non est delirare in Planetis ad Solem copatis quos sub radiis constitutos ineficaces & male affectos esse uolunt/ quod sydera quoque lucem solis non ferant/ & uelut capita infirmiora si nimis solent ægrescant. Atqui lumen omne ex parte præcipueque solare beneficium est: nec si rebus terrenis inimicum est aliquando/ aliter quam materiae uitio id contingit materia uitium hoc in syderibus nullum est: quod re lumine solaris quo magis perfruat uegetiores & magis efficaces euadunt/ præsertim cum ad sydera sol copatus causæ uniuersalis habeat rationem/ cuius est propria natura particularium non labefactare sed confirmare. Quod si Luna silente destitui beneficio eius inferiora uidentur/ alia res quoniam propter nos respicit soli copulata lumine spoliatur reliquis planetis luce propria nitentibus idem non accidit ut propterea cum radii solis circumfundant in permuta-

Primario

Scda

DISPVATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Tertia

dis inferioribus minus possint. Q. d. si ptinaciter hoc defendat opprimi exhaustiq; sydes ptatē/debet hoc magis euenire quo potēiores sūt quoq; pximi magis Soli fuerint planetæ/quoq; utrūq; solēt negare. Nā siquidē ptiliter & eisdem penitus in minutiis planeta Soli congregit̃ efficacissimū fieri uolūt. Tū in Ariete atq; Leone radiis occupato sydere Solē nō nocere: qb' tñ i locis potētissimū Solē eē decernūt. Nā excipit īquiūt stellā apud se/qñ Aries altitudo/Leo domus est Solis: hospitī at̃ iniuriā nemo intulit bonus: qñ (qd ubiq; peccat) hūano more tractēt ista cælestia. qñq; Sol n̄ naturali necessitate/sed arbitrio quodā & lucē extra se fūdat & calorē.

Caput X Si rationē atq; etiā quorundā astrologorū auctoritatē sequi uolumus planetas retrogradientes/fortiores uideri q̄ directos.

Eniq; astrologorū decreta q̄ perscrutabit̃: uidebit oīa uel ab humana qdā ut diximus/similitudine cōtra rex cælestiū & naturā & dignitatē nō pbi- ca rōne sed poetica fere licentia eē deducta: uel a fabulis meris arbitrariisq; cōmētis/ut q̄ pdūt sup imaginib' de qb' isra differemus: uel positionū q̄rūdā mathematicarū occasiōe/qbus cū recte utant̃ mathematici/ad istā diuinādi p̄fessionē per- uerse genethliaci trāstulerūt. Q. d. i Zodiaci diuisiōe maxie peccauerūt. Sed d. hac qdē diuisiōe suo postea loco disputabit̃. Nūc illud ex eo gñe ē q; planetarū efficiētia putāt uel iminui uel roborari: sed & speciē ipsā uariar rex efficiēdas: p̄ illis motuū di- uersitatib' q̄s excogitat̃ mathematici: ut nūc qdē directo cursu pcedāt/nūc retro- gradiāt/nūc statua tarditate subsistāt. Debiliter. n. facit qd' facit planetā cū retro gradiāt: efficaciter cū pcedit. Sed & prosperū esse interdū cū dirigitur/qui sit noxiū idē si retrocesserit: in qua re uidēs quod aduersus astrologos dici poterat/Heliodo- rus mouit quæstionē contra seipsum in libro cōmentariorū in Paulū alexandrinum quā non aliis magis q̄ ipsius uerbis explicabo solutionem ascribens qua se patauit quæstionem dissoluere cū adaugeat eam potius uerba eius græce sunt hæc.

**Vbi potis-
simum
astrologo-
rum error
inueniat̃**

Ptoleme

Obiectio

Responsio

**Heliodo-
rus**

Nos ita uertimus in latinū uerbū pene uerbo reddētes. Illud aut̃ scire necessarium/ q̄q; planetæ moueri dicant̃ inæqualiter re uera: tñ in cælestibus nihil est inæquales nihil inordinatū/qñ potius oēm ordinē oēm æqualitatem in illis inueniri. Sed hoc ad nostrā sit estimationē ut appareant inæqualiter moueri iterdūq; ēt stare ipsa. n. reuera neq; stant neq; motum unq; retardāt aut retroagūt. Sed accidit ut appeat ita fieri ab illis ob eccentricorū & epicyclorū positionē sup qbus mouent̃ ut Ptolemæus in sua cōpositione nos docuit. Et si q̄s obiciat quō igit̃ apotelesmata sunt diuersa: p̄pterea q; eorū motu aliqd uel accedat uel decedat/aut qm̄ p̄stare dicant̃: siqdem uere neq; stant: nec inæq̄liter mouent̃. Rñdemus apotelesmata hoc est astrologorū respōsa non fieri p̄prie ob illā motuū uel inæq̄litate uel stationem. Sed qm̄ accidit tūc planetas delatos i epicyclis/aut terræ fieri proximiores: aut a terra remoueri: hæc Heliodorus: a quo illud nō mō cōcessū sed attestatū & cōfirmatū accipimus/ stationes planetarū nihil efficere q̄ten' qdē sūt statōes hoc ē planetarū efficiētia nihil imutare. Pariter neq; retrocessiōes neq; directiōes q̄tenus sūt hmōi. Vex ex his di- uersa p̄nūtiari qd' accidat i his motuū differētiss: aut terræ p̄ximare planetas: aut magis elōgari: qñ illud dixerit naturalē h̄re hoc rōne ut aliter nos imutent cum sint pximi/aliter cū remissi. Q. d. utiq; & nos cōcedims uex si p̄p̄ea rectos stantes repe- dātēsq; planetas obseruāt. cōtrarium erit dogma statmendū. s. repedātes planetæ essent efficaciores q̄ cū directo cursu ferunt̃ abecilliores aut cū sunt restiti qdē so- la i his

LIBER SEXTVS

la in his maior minorue a terris elogatio obleruat. Nā ut scribit Haly exponēs Pro- Haly
lematū utiq; rō oīs attestat: ut q̄to terræ pximior est planeta fortius nos imutet af-
ficiatq; potentius/omnis aut planeta cū retrocedit terræ proximat magis/econtra
rectus a terra distantior fit. Debit igit fortior retrocedens planeta existimari: nō
quēadmodū ipsi decreuerunt debilis & infirmus.

Caput XI Caput & caudā intersectiones esse imaginariorum circulorum
nulla naturali ui præditorum quibus in predicendo antiquiores usi non sunt: nec in
eorum uiribus concordant recentiores.

Caput quoq; draconis & caudā qbus tribuit tñ turba astrologorū quis nō
uideat res inanes & cōmēticias esse? Sed qd̄ antea diximus hic astrologi
saepe lubricāt i errorē q; quæcūq; repiūt a mathematicis ānotata necessa-
ria motuū metiēdoz methodis iis oīs abutūt i prædicēdo: q̄ si pariter eēnt natu-
ralia & influēdi prædita ptate: cū tñ aliter longe se res hēat/qñ illi pleraq; & cōmi-
niscunt & fingūt i cælo: mathematicis nūeris & mēsuris deseruiētia/ nulla tamen na-
turæ aliqñ stabilitate fūdata. oīdīmus hoc i signis quæ non mobilia cogitat Pro-
tercepta solstitiis & æquinoctiis oīdemus i signoz p̄ium minutiaz dione: nūc in
capite & cauda idē appebit neq; n. aliud sunt q̄ intersectiones duoz circuloz q̄ me- Quid ca-
ra pūcta: q̄ nexus lineaz duaz mēte cōcepraz a mathematicis introducta/ ut ecly- put &
ptica loca discernāt. ibi tñ nulla uirtus nulla q̄litas efficaciaz naturalis: ut. l. trans cauda.
ferri aliquō possit ad genethlicā. Certe aliter nequeūt q̄ ut inibi positus aliqs pla-
netaz/ pro loci cōmodo uel incōmodo melius aliqd̄ peiusue decernat: ipsa uero p-
se seorsumq; notata uim h̄re regendi pmutandiq; corpora nullā pāt. Vidit hoc & in
signis astrologus Abraā auenazra/ q̄ libro primo rōnū astrologicaz ita scribit: Di- Abraā
xerunt itē exaltari caput draconis in Geminis: caudā in Sagittario. Sed hoc uanū auenazra
est/ quoniā caput & cauda nec bonū significant/ nec malū. Sunt enim connexiones
duoz circuloz obleruatur tñ Luna cū est in eis: quoniā in capite posita ob eam
cām magis uigorat: quia nobis est p̄pinq; or/ contra debiliior est in cauda: quoniā in
ea uergens ad meridiē a nobis elongat. Idē accidit reliquis planetis cum i capite &
cauda repiunt/ excepto Sole cui nulla in alterutrā ptē declinatio est. Cū aut seor-
sū caput & caudā notatā in tabulis legis scias neq; nocere illa neq; pdesse: quis plu-
res aliter oppinēt. h̄c ille. Sed neq; Ptolemæus illis utit unq; i prædicēdo/ neq;
meteres usos intelliges ex Materno apud quē nulla mentio caudæ capitisq; draco- Mater-
nis. Quod si de illis aliqñ ueteres loquunt non aliter q̄ de loco quodam & positu. nas
Vnde & diuersa fuit apud eos opinio: quoniā antiquorib⁹ malus uterq; locus uisus
est ob eclypticā. l. uiam. p̄ptereaq; inter infelicia loca utrunq; pariter statuerunt.
Heliodorus in tractatu w̄p̄i τὰ τὸν ὀ. de filiis si loca inquit filios significantia ab in- Heliodo-
fortunantibus planetis & eclypticis nodis: hoc est capite & cauda libera fuerit for- rus
lix est. Recentiores si caput in loco fuerit filioq; filios sicut nouellas oliuaz in cir- Neoteri-
cuitu mensz p̄nunciabūt/ ducti alia cōiectura quā supra retulimus ex Auenazra corum sen-
quod in capite p̄pinq; uiores nobis planetae sint efficaciores. Vex: p̄cedit ista ratio tētia
cum in capite aliqs est planeta: quāq; citra caput ad nos declinaps debet eadē rōne
fortior existimari. Sed cū nullū in eo sydus iuenit/ quid pōt uel dare uel auferre?
Sola siquidē a nobis mente designatus. Nā qd̄ quidā inibi a Luna derelinqui uti-
tutem quandam suspiciant/ astrologorū nemo dixit/ tum non physicū est si naturam
celestium lumēq; cōsideres/ nec astrologicū/ qm̄ eandem Luna æque perambulat.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Discor-
dia
astrolo-
gorum
Alchabi-
tius.

Tantū igit situs meraq; positio/de qua tñ & Arabes & Latini quasi de sydere quoda-
dam tandem decreuerunt/ita ut annos quoq; addere uirē caput istud existiment:&
partē ætatis quādam gubernare:& in Geminis exaltari:& naturā hñe Veneris atq;
Iouis/contra caudā Martis & Saturni.In qua re uidimus quantū ab ipsa ueritate
dissentiat. Sed miq; quantū etiā a seipsis qñ q; nexum cōpulāque totius quasi cæle-
stis scēlicitatis dixerunt.Alibi tñ cum bonis bonū esse dicunt/cū malis malum au-
gere cum qcqd inueniat.Alibi sup eo quasi de malo prorsus loquunt.Nam Alcha-
bitius apud quē & leges quæ mox retulimus/inter infortunia planetarū hoc quoq;
cōmemorat/li fuerint cū suis capidibus.Hñt enī qlibet planeta suum caput & suam
caudā apud Arabes genzauar appellata:aut cum capite fuerint caudaq; draconis:
quæ capitis caudaq; Lunæ ppria cognominatio i qbus p̄sertū ipsa tā male se ha-
buerint q̄tū i capite.Idē in lib.de natiuitatibus applicantē capiti Luna climatericā:
facit locis.s.uitæ principalibus caput pariter istud & caudā connumerat.Abraā ut
retulimus/uigorari in capite locatā Lunā affirmat.Vidimus Heliodorū supra cum
infortunalibus ea stellis nūerare.Idē in tractatu de climatre Soli Lunę horoscopo
partiū fortunæ ea cōnumerat:ut quæ de isto capite ptulerūt nullo capite aut cer-
te corde ptulisse uideantur:ubi q; tamen maliciosi caput draconis uocitantes quo-
maiori cū reuerentia quasiq; numinis auctoritate credulis auribus insonaret.

Caput XII. Origo antiliorum:neq; eis in p̄sagiēdo usum Ptolemęum:&
quātum in his Maternus & Haly aberrauerint.

Vnde an-
tisia
Hyppar-
cus.

Repro-
batio an-
tisiorum

Maternus
ignorant-
issimus

Antisias
nō utitur

Ptolō.in
iudicādo

Mathematici cuiusdā dicti occasione sup antisiis pariter errauerūt.nā qm
gradus in qbus Sole cōstituro dies dieb' & nox noctib' sunt æqles Hyp-
parchus & ueteres ab rudente utrinq; sibi diez & noctiū æq̄litate antilios-
dixerūt q̄li dixeris ex aduerso æqles/diuinaculi nr̄i gradus istos æqles eē dixerunt:
uirtute & p̄tate q̄ supina ignorātia nemo nō cognoscit:ut ab æqualitate quæ Sole
illos pagrate diez noctiūq; cōtingit ad uirtutis æq̄litate se trāstulerint. Sed accu-
sare p̄æ oībus Maternū libet isti erroris p̄pagatorē/q̄q; ut ignoratissimo toti' ma-
thematicæ uenia cōdonāda est.Is Ptolemæū ait summā decreiorū antisiis tribuere:
Nec miror nā cū totū Maternū euoluerim diligenter nullū lecti a se Ptolemæi mis-
hi fecit indiciū:q̄d igit ardet ad antisias illis in decernēdo in p̄nūciādo nunq; uti
Ptolemæus:siue cētū enūtiata/siue apotelesmata eius regis: Tm p̄sto libro apote-
lesmatū ubi s̄nt aliorum æq̄litas. σ υ λ ρ ο ρ α σ τ ρ ο ν ρ ο ο ρ ο τ α ν : hoc est de affi-
nitate cōsensuq; signorū iter ipsas institutiōes enarrat his uisus ē uerbis. Rursus æq̄-
lis eē p̄tatis aut quæcūq; altero tropicorū æq̄liter distāq; i illis positus Sol æqles
dies diebus/ & noctes noctibus facit.hoc ubi dixisset q̄s deinde oblitus:ut q̄s nō p̄-
babat/nūq; reuocat in mediū:nūq; meminit non solū nōis antiliorū:q̄d aliqñ nullū
apud eū/sed nec rei ipsius/hoc ē istius æquea tropicis remotarū p̄tū affinitatis atq;
cōsensu:nā qd in cētū enūtiatis quodā loco dicit planetā sæpe ubi uires suas extol-
dere ubi nō ē uelle trāfferre ad antisias & dodecatheoria nimis coactū & licētior
sum/p̄sertim cū in oī sua disciplinā Ptolemæus alter rīdeat:hoc est dodecatheo-
ria & quæ hoc genus alia s̄nt alter negligat/hoc ē de qb' loquimur antisianeo: nō
to p̄cepto nec aliud uoluit uobis indicare q̄ σ υ λ ρ ο ρ α σ τ ρ ο ν ρ ο ο ρ ο τ α ν hoc est rōnā
figuratiōis radiationisq; p̄tate p̄ quā & multa & efficaciter faciunt ea s̄nt astrolo-
gorū p̄sertimq; Ptolemæi planetæ qbus locis minime s̄nt ferēda:ab idip̄e in con-
stellatiōibus q̄ phasē & schemata nō obseruat:aut ceterū aliquid magis.Sed nec
qd antisias

LIBER QUINTVS.

qd antisia sibi uellet Maternus nr itellexit: quoz latentē rōnem alibi se explicaturū Mater-
pmisit/ qsi aut nō expositā rē cui libet mathematico aut quē tribus uerbis explicari nū nō in-
nō possit: sed ignoratiā eius inde deprēdas/ q nīmīs impite loquēdi morē ipsū usur- tellexisse
pat/ Martē qnto gradu in Geminis constitutū antisīū mittere in Cancrū quo pacto quid sint
nō loqueret si qd esset antisīū istud itelliceret. neq. n. radius aut lumē est antisius q antisia.

mittat/ neq. aliud dicto est antisīū mitti ab aliquo planeta: q mitti gradus in quo
est æq. litatē: qre p̄t sic potius loqueret/ epochā Martis hoc est partē quā occupat:
antisia eē tali pti Geminorū: aut qd idē ualebit esse Martē in antisio Geminorū. qui
aut in Geminos Martē antisīū dixerit iaculari exhibabitur a mathematicis & irri-
debit. Sed Abēzagel ēr multipliciter lapsus q p̄rio libro suarū cōmētationū apho- Error
rismos explicās quosdā/ tā gradus æq. liter ab æq. noctiis elōgatos/ q q pariter distāt Abēzag
a tropicis Cācro. l. & Capricorno æq. lis eē potētiā scribit. Neq. n. hoc de distantia gelis.

ab æq. noctiis dictū a ueteribus/ sed a tropicis tm/ qbus antisiorū nomē impositū est:
Nec Abēzagel debuit hoc nō uidisse/ qnq. dē descripti utrinq. ab æq. noctiis circuli
sunt quidē æquales. Necesse enim ab illis æque distātes parallelos æquales inuicē
esse/ uerū nō hemicyclia inuicē æqualia/ qd in æque remotis a tropicis accidit. Vn
de antisiorū ille cōsensus. Errat itē illud cū multis q. habitudinē gradus ad antisium
gradū numerat inter eos quos aspectus uocant unde colligūt sydus in altero eoz
positū uim h̄re etiā in altero/ si in exagonis locis/ & tetragonis & trigonis & oppo- Error nro
sitis habet. Natus autem hinc error q. quæ græci σκιασται uocant: hoc est figuras tū & bar-
barari/ & nostrates aspectus uocāt. Apud græcos aut aspiciere se signa dicunt: nō barorum
quæ inuicē cōfigurantur: hoc est ut nostri dicunt aspiciunt. Sed quæ græce εκ των astrologo
πικτων σημασται: hoc est ab his punctis emergunt & occidunt: id qd in signis cū rum.

accidat æque a tropicis sepatis (sunt. n. in eodē parallelo) p̄pterea ea signa quæ an-
tisīa qdā maxima pars astrologorum βλαστοντα: hoc est uidentia nūcupāt Arabes:
deinde & latini in eā significationē acceperunt in qua nōse aspectus ipsi abutuntur. Sæpe er-
Atq. ita qd euenit/ sæpe error in dictionibus errorē parit in reb. Sic satis declaratū ror in di-
uana in satis explicādis (si qua fata cōcederent) apud astrologos antisiorū obserua- ctiōib. er-
tionē tū quāta sup his etiā & Arabes & latini/ cōtra sententiā uetoz somniauerunt. rorē p̄t i
Caput XIII. In præcipiētib. & obediētib. signis pariter deceptos astrologos. rebus.

In hoc genere illa etiā est obseruatio germanæ uidelicet hebetudinis uel
fallaciæ de præcipiētibus signis & obediētibus. Nā cū mathematici si-
gna in qb. sol positus dies efficit noctibus longiores collata signis in qbus
æqua p̄portione lux tenebris uincitur ωποστροντα: hoc est præcipientia uo-
cassenti & quæ ex aduerso portendunt tenebras supra diem υστροντα: hoc est
obediētia genethliaci nōis argumēto moti decreuerūt eū. i cuius genitura signū præ-
cipiēs horoscoparet fore illi ut iparet/ q signū obediēs genitura/ h̄ret horoscopus/
qsi illa præcipientis obediētisq. cognominatio mathematicis instituta/ istuc p̄tineret/
neq. in ea tātū mō dies & noctiū sub illis signis accidens inæqualitas foret idicata.

Ca. XIII. Cōfutatō rōnū q̄s de planeta: exaltatiōib. qdā astrologi assignauere. Laus Ply

Sed & ista de planeta: altitudinibus uel exaltationibus opinio unde ema-
nauerit/ utq. pariter mathematica qdā occasione huc præcipientes scripserint ad
monuit me naturalis historiæ scriptor ille diligētissimus/ cui oīs debet an-
tigas: oīs posteritas: q alterā a barbariā morte alterā indicauit. Is igitur libro se-
cundo p̄tractās illā qōnē/ cur eadē sydera alias altiora/ alias inferiora uideantur post
xyi.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

alia quædã ita subiicit. Altera sublimitatũ causa qm̃ a suo centro absidas altissimas habent in illis signis Saturnus Libræ parte uigesima/Iuppiter Cancr̃i decimaq̃nta Mars Capricorni uigesima octaua/Sol Arietis decimanona/Venus Pisc̃iũ uigesi-
ma sexta/Mercurius Virginis decimaq̃nta/Luna Tauri quarta. hæc ille. Vnde ta-
cile qsq̃ colligat nō tardissimus aut ita olim fuisse aut putatũ syderali scientiẽ tunc
uacatibus posita sydera in ptibus memoratis altissime a centro suarũ absidum sũmo
ueri. q̃re & gradus illi siue partes altitudines planetarũ dicebant. Vnde data occa-
sio genethliacis/ut seruatũ altitudinis noĩe/q̃li tñ nō loci foret altitudo/sed naturæ
& ptatis abuterent. Neq̃ enim alias dicũt astrologi exaltari planetas q̃ in his ptib̃
bus ubi ex uetere astronomia putatos altissime a suis centris distare eos oĩdimus
q̃q̃ illud lectorẽ scire oporteret in uulgatis codicibus Plyniĩ mendã inueniri & uer-
ba quæ deinceps ponunt pmutatis numeris inoleuisse quãdo nota denarii debita
Veneri ad Solẽ est translata/ut in sole uigesimanona pars pro decimanona in Ve-
nere decima sexta pro uigesima sexta pperã legatur. nam & uitium in Materno/ubi
Venerẽ legimus in uigesimala septima parte Pisc̃iũ exaltari. Scribendũ enim est sex-
ta atq̃ uigesima ex Porphyrio. Illud quoq̃ nonnihil uariat q̃ Lunẽ quartã partem
Tauri astrologia uetus assignat secuta ætas tertiã siue opinionis est diuersitas: siue
culpa librariorũ in ista numerorũ notatione sæpissime allucinantiũ/similiter in Sa-
turno nō prima atq̃ uigesima/led uigesima legi oportet auctore eodẽ Porphyrio.
Neq̃ uero iã dubito bonis mentibus palã factũ/quomodo in astrologiã diuinatriũ
cem planetarũ exaltationes irreplerint. Sed cum ad posteros dogma peruenisset &
theoricarũ syderũ disciplinæ mutatione ratio illa dogmatis eẽt antiquata. Posteritas
alias sibi rōnes cogitauit qbus putaret opinionẽ prioribus illis esse p̃suasam/ & aliũ
qdẽ alias/ut in mēdacio plurimũ contigit uerũ leues & deridiculas. Ptol. in Arie-
te inq̃t/Sol exaltat: qm̃ ad eũ cũ puenit: incipit eius uis magis apparere. Vex (qd̃
de domibus supra loquẽtes diximus) id nō efficit signũ q̃litas & natura/led situs. nō
q̃a pagrat Arietẽ/ideo fortior esse incipit sed qm̃ p̃pinquare incipit nobis. q̃re non
si tuis teporẽ hortis infundit ueniẽs ad id signũ speradũ ut ad regnum etiã euehat
qm̃ in sua sit positus altitudie: in q̃ aliis utiq̃ regionibus deiceret a qbus distat ma-
gis in Ariete & p̃ximare magis sub Libra illũ contingit. Sed uideamus de reliq̃s &
planetis Lunæ sublimitas Taurus: qm̃ si cũ sole iungat in Ariete appebit uis eius
primũ in Tauro. O efficacissimã rōnẽ q̃si si Soli in Tauro cōgrediat non idẽ cũ Ge-
minis sit euectus: & si in Geminis coeat apud Cancrũ: & si i Cãcro/idem sub Leone
atq̃ ita de reliq̃s oĩbus: ut demirari liceat Ptolomazũ quẽ nō puduerit ista cōscribe-
re. Vex: alia sunt & rōnes/qm̃ Luna p̃xia Soli est & trigonum Lunæ laterinũ. Sed
nō p̃ximã Solis Lunã putat Ptolomazus: nec debem⁹ ex trigono cōiectare sublimi-
tatẽ/nec ex domo/uel trigonũ uel altitudinẽ: uel ex aliquo eorũ terminos uel decan-
nũ: qm̃ ip̃mixta sunt hæc ita ut cuiuslibet sua in re p̃pria auctoritas debeat. Præte-
rea si trigonũ mouet argumentũ/cur nō potius in Geminis Mercurius exaltabit q̃
in Virgine? ubi & illud quadrabit ut sit p̃ximus exaltationi Solis a quo parum ab-
esse solet. Id qd̃ in istarũ quoq̃ exaltationũ rōne seruare conat Aboasar. Sed conue-
nit inq̃t Ptolomazus Virgo Mercurio: qm̃ siccus est & sub Virgine siccitas autũna-
lis appet. Vex diximus iã de signorũ natura nō p̃fisc̃i istã q̃tuor tẽporũ mutatio-
nẽ: q̃re positus Sol in Virgine faciet aliis regionibus/qd̃ apud non facit positus in
Tauro. Præterea si hoc obseruabat cur non in Cãcro regnare Mars statuebat? sub
quo. s.

Error in
Materno
Porphy-
rius.

Rō Ptol.
Cōfutatō

Cōfutatō

Aboasar

De Mar-
tis exalta-
tione.

LIBER SEXTVS.

quo. Laetuat mūdus/sicut sub Virgīe iā arefcit. Est autē Mars planeta feruētiffimus
 quē tñ in Capricorno uolunt exaltari/sub quo frigore/gelu/glacīeq; dīstringimur.
 Vex ad Meridiē inquit uergit Capricornus: est autē ps meridiana calidior. Hoc ē
 qđ uobis obiectamus astrologi istā. s. leuitatē & incōstātiā rōnū nrāz. (Si tñ rōnes
 istaz dicēda sunt) nā de signo eodē p cōmodo p q; arbitrio nro nunc qđ de calido/
 nūc qđ de frigido differitis. & mox idē nec calidū iam nec frigidū sed hūidū potius
 uel siccū appellabitis in p̄tione signoz. Capricornū terrenum facitis/q̄re siccū: ad
 Martē cū trāsserit/inter feruētia cōputat: & cum Saturni domiciliū dicit syderis. s. De Iouis
 gelidissimi nives & pluuia sub eo fieri memorant. Qđ si Capricornus qđ calidū si sublimis
 gnū Marti cōdonat/debet simili rōne Cancer frigidissimus numerari: q̄re Iouē p tate.
 fecto regē nō hēbit/uiuifico ut dicūt calore p̄potētē. Vex p̄sto ē latebra i quā Ptole.
 se cōdat. Nā suscitāt inq; Ptolemæus Iupiter uentos aquilonares: quare signum ad
 aquilonē positū illi cōuenit. At cōfugere primū astrologi alii huc nō p̄nt: q; negant
 huiusmodi uentos a Ioue suscitari. Præterea nec Ptolemæus excusat: q; simili rōne
 in occidēte debuit mittere Martē nō in meridiē cū occiduos uētos non australes a
 Marte putet excitari. Mitto Geminos & Leonē ad boreā inclinare/cur non igr pō
 tius Leo exaltatio Iouis? Nō conuenit inq; Auērodā/calor Leonis Ioui/imo uero
 magis q; frigiditas Cancrī. Adde q; Leo trigonū Iouis signum diurnū & masculum
 Iuppiter item masculus & diurnus. Cancer inter fœmīnea nocturna aquatica desi
 gnat/quæ a Iouis natura cūcta amouēt. Cōuenit igr oīo magis illi Leo q; Cácer.
 De Venere & Saturno nihil minus delirant ut sit Libra Saturni sublimitas: qm̄ So De exal
 li cōtrariū est Saturnus: Venus in Piscibus exaltet qm̄ hūmida est/& sub Piscibus tatiōe Ve
 ueris hūiditas incipit. At n. s. p̄e iā diximus nō signoz naturā cōseq tpoz istas qđ neris &
 tates sed accedētis Solis & recedētis pōnē. De Saturno ut solēt pro commodo lo Saturni
 quūt. nā hic qđ ē oppositū Soli faciūt alibi oīo uox per hoc est eiūsdē conditionis
 esse p̄dicāt: q̄re ab utroq; significari patet: utruq; esse orientālē. Sed uterq; mascū
 lus uterq; diurnus. Sed nimis p̄fecto multa dicturi si alia hūmōi particulatim cūcta
 p̄sequimur: qbus alit parū cōfisi nouā excogitauerūt rōnē utiq; breuiorē sed oīo
 inefficacē esse eā triquetra uel exagona domiciliōz exaltatiōes planetis præterq;
 in Mercurio. Quod si quæras cur in Luna Venere Marteq; exagona/triquetra in
 aliis maluerint. R̄s idēt trigonū diurnis potentiorib; q; planetis magis cōueniret
 nocturnis aut qui ex hæreli Lunæ sunt q; Arabes aīz uocāt. Sic tōc oīo vōr Thō
 ar tivo oīo: hoc est de radii imbecillitate & exagonū. Merum fallunt i Marte qm̄ non Repro
 qm̄ imbecillus ideo nocturnis ānumerat: sed potius ut uigor & efficacia radii Mar batio.
 tialis nocturno frigore retardetur: nec ex hæreli Lunæ dici pōt qđ sit masculus pla
 neta: q; utraq; q̄litate a Luna discordent & contraria oīo atq; Luna rōne noctur
 nus existimet: nā illa qđ ē ob naturā similitudinē: Mars ob dissimilitudinē: Lu
 nari & Cancro aduersus in Capricorno sicut oppositus Tauro in Scorpione. Sed
 p̄cedat ista cōiectura illud r̄ndē: cur dextra potius triquetra q; sinistra scur fini
 stra potius q; dextra: imo cur in Ioue qđ ē sinistrū: in Saturno & Sole dextrū &
 cū habeāt domos duas planetaz: cur ab altera potius q; altera trigonū est acceptū
 ut cū in Sagittario & Piscibus Iuppiter hospites: cur potius in Cancro q; in Leone
 debeat exaltari: præsertim cū plus hēat cū Sagittario affinitatem/ut astrologi di
 cūt/plus nēc qđ antea dicebamus) & plus lōge q; Cácer illi Leo cōtēniat. Postea
 mō ut hūmōi oīa cōiectura fictas a posteris intelligas/nec oīo fuisse qbus primū in

A

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Aboasar

Apogea

Nō posse
elementa
rias q̄lita-
tes signis
ascribi.

Cōtra ra-
tionē Al-
chindin

Ratio Al-
chindī.
Cōfutatō

futurores huius dogmatis fecerint sūdamētū: hinc cognoscas q̄ rōnē nō reddūt cur non tali in signo/ sed in tali ipsius signi parte planeta dicat exaltari: cuius cām supra ex uetere astrologia demonstrauimus: Quapp Aboasar difficile hoc inuenire fuisse dicit uniuersitati astrologorū: & ipse ne uīno nihil loqueret multa anxius sup' hac re nimis peruersa/ & fabulosa subtilitate distorsit. Quare liquet indubie occasione quā diximus ueteris disciplinæ putatis i his gradibus a suis cētris distare maxie planetas receptū hoc dogma a genethliacis d' altitudinibus planetarū: quas q̄ uana sit obseruatio nemo iā nō intelligit: nō solū q̄ ad naturā potest atq; transulerūt quæ fuerit loci sitūsq; cognominatio. Sed qm̄ in ea re uetus astronomia forte fallabatur nimis iter primordia fallax & parū explorata: & ut uera illi tunc decreuissent ratio posteritati illa nō cōgruit pmutatis absidibus & quæ apogea dicūt sydeꝝ erratiū.

Caput XV. Rationes astrologorum de trigonis & trigonocratoribus: atq; obiter de signorum sexu confutantur.

Neq; uero putamus astrologos occasione tmmō accepta delirare oculatio- res q̄ ut deuiare sine duce non possint. Præuaricant sēpissime ubi nullus est obuicator. Nā de istis qdē exaltationibus mathematicis fere debent quod insaniūt: q̄q; sibi p̄p̄is magis/ ne qua eos iniuria/ defraudemus. At quæ trigona uocāt uulgo tripliciter/ ipsi pepererunt neq; eos hoc loco q̄q; mathesis iuuat: quæ qm̄ res inde depēdet: q; signa quædā ignea faciūt: quædā terrea: quædā aerea: quædā aquea: reddere prius sup' his rōnē eos cogemus: & quō hoc qdē hui' planetæ trigonū: illud illius bene diffiniāt examinabimus. Dicite igit' uiri sapientissimi inter- pretesq; cælestiū quā rōnē elementorū istas qualitates in cælo signis distribuistis? Autemrodan magnus in uestra disciplina signorū naturā uel ad Solem refert uel ad stellas: ad Solem ut talis signi naturæ dicat/ q̄le opus est Solis id signū permeantis: quo pacto mobilia signa & quinoctia uel solstitia: reliq; fixa uel communia dicunt. Ad stellas si hospitantiū inibi stellas: uirtutes signo attribuunt. Neutrā rōnē uideo q̄drate uestræ partitionis: si Solis opa sequamur/ igneus erit Cācer/ non Aq̄rius: sicut aqueus Sagittarius magis q̄ igneus: non igneus Aries sed aerens/ Taurus hu- more atq; calore potius abundabit q̄ frigore & siccitate: atq; cōditio signorum fere omniū cōmutabit: quæ nec erūt p̄p̄ia (qd' uos uultis) Si refert ad stellas idem- dem suis sedibus migrātes: ap Alchindī rō porior existimātis cūl Zodiaco q̄tuor sint signa principalia/ duo æquinoctialia/ duo solstitialia his q̄tuor primas elemen- torū quattuor qualitates assignāt/ igneā Arieti/ aqueā Cancro/ aereā Libræ/ terreā Capricorno. Tum quæ trigona radiatio locis cōgruētibus incidit. ideo signa cuiuslibet signo utrinq; triagula/ naturā similē iure statuntur sortita. Sed neq; ista rōcinatio quadrat: qm̄ in referēdis ad signa q̄tuor p̄p̄ietatibus elementorū/ duplex potuit ei' ordinis esse rō/ altera pro cognatiōe signi & elementū: altera pro litu ipsorū elemento nūc primū primorū tribueret: secūdū secūdorū atq; ita deinceps. Si primum obserua- rūt ut calida calidis/ frigida frigidis rñderent/ ignē ut dixi Cancro dare debuerunt aerē Arieti. Si alterā aerē Cācro/ q̄ secūdus est ab igne. Sed opposita inq; Alchindī/ calor/ frigiditas/ danda igitur signo t̄p̄is secundi/ hoc est Cācro/ imo/ ideo Libræ quæ opponit Arieti/ si præponendā aquā aeri dicāt/ qm̄ sit efficacior iam seipsa natura faciet sapientiores. Præterea si agēs qualitas qualis frigiditas/ non qualis hu- miditas paties Cācro cōuenit quō ab eis iter forminea signa nocturna/ depurat' nō potius inter diurna & mascula: quod obseruāt & in planetis/ nō aliunde magis rōnabiliter

rōnabiliter sexū in cælestibus agnoscentes q̄ penes agēes patiētesq̄ q̄litate p̄p̄te
 reaq̄ Ionē Solē & Martē in q̄bus calor Saturnū in quo frigus excellat mares ap-
 pellauerūt Lunā & Venerē fœminas q̄m hūidæ sint. Sic igit̄ aq̄ & ignis mares ē
 ab Aegyp̄tiis dicebant̄ ob cām memoratam aeratq̄ aq̄ fœminæ: ita quæ aquea si-
 gna statuerūt/debuerūt astrologi masculis annuerē/nō fœminis: qđ i oibus tñ
 patiter fecerūt. Cācro. s. Piscibus/Scorpiōtaerea cōtra mascula decreuerūt/cū sit Non esse
 tñ hūiditas aeris q̄litas p̄pria: Pugnat igit̄ in his secum astrologia: & seipsam evertit alia signa
 ubiq̄ tñ delirans. Namq̄ ut a p̄posita renō tñ ab re digrediamur/quæ leuissima masculi/
 ista nugamenta: discernere sexū in cælestibus/tali p̄sereim coniectura qua moti na & alia
 sex signa masculina/sex fœminina statuerunt: ut primum mare/sequens fœminam: fœminia.
 atq̄ ita p̄ uires semp̄ altera uix alterā fœminā. Nā si erat hoc faciēdū debuerat pro
 natura signorū fieri: nō q̄ fatali & uana istiusmodi consequentia/primi. s. & secundi/
 atq̄ ita deinceps qđ quā hōat rōnē audi ex Ptolemaeo. Nox igit̄ diē seq̄t̄/& fœmi Vide in
 nō herent uiris: debet igit̄ signo masculino formineū p̄ximū statui. Contra quam sulsam
 rōnē nō ē utiq̄ disputādū sed ridendū/mī illud forte seriū est ut uideamus prior ne Pro. rōnē
 diē nox/an nocte dies: ut fortasse nocturna signa debuerūt anteponi: q̄a potius dies
 noctē sequat̄ q̄ nox diē. Scriptū est enī factū est uespe & mane dies unus q̄pp Hez
 brai t̄poni initia a nocte statuerūt uerū occupationes q̄ ut nugari liceat multis uer-
 bis. Quāq̄ apud ipsū etiā Ptolemaeū multū hōat momenti sexū ista diuersitas/
 apud quē refert nōn par: in masculis/an in fœmineis signis planetæ inueniantur.
 Quod si cōptū expimētis dogma contendat̄ quæro q̄bus suis an uetere: Si suis ca-
 nos nō hñt/ut tāta sit auctoritas: si antiquorū/atex antiquis magna pars aliter sen-
 tiebat/multi ordinē ab horoscopo faciebāt ut esset exoriēs signum semp̄ masculinū
 atq̄ diurnū reliq̄ cōsequēti ordine p̄ uices diuiderent̄. Alii q̄ttuor qđē signa diur-
 na fecerūt Arietē/Cācrū/Leonē/& Sagittariū: q̄ttuor nocturna/Gemios/ Libram/
 Capricornū/& Aquarium. Quattuor p̄miscua/Taurū/Virginē Pisces/& Scor-
 pionē q̄n receptā opinionē explodebat antiquitas. Vnde illud ex uetere astrologia.
 Sunt quibus esse diurna placet quæ mascula surgunt.

Fœminea in noctem latis gaudere tenebris.

Qui non multa sibi nullo monstrante loquuntur.

Quo in loco mixtū delirat triuialis qđā istius poetæ interpret̄ lōge itē illi rōna-
 bilis (siqđē cū rōne aliqñ est infamiendū) qui oīa pariter ignea atq̄ aquea diurna Legit̄ hic
 appellauerūt reliqua sex nocturna terrea. s. aerea. Itē si qđ placet Ptolemaeo ma- uerius mē
 sculū & diurnum se consequuntur/erunt mascula illa/ista fœminea. Sic ille oecinit: dosus uul-

Nāq̄ Sagittarii signum rapidiq̄ Leonis:

Et sua respiciens aurato uellere terga

Tum Pisces Cancer & Cancrī Scorpionē iētū

Aut uicina loco diuersa aut partibus æquis

Omnia dicuntur simili sub sorte diurna

Cætera nec numero consortia nec uice sedis

Interiecta locis totidem nocturna feruntur.

Fuerunt & qui aliter sentirent quare subdit.

Quin etiam sex continuas dixere diurnas.

Castoris esse uices quæ sunt a principe signo

Lanigeri sex a libris nocturna uideri.

Legit̄ hic
 uerius mē
 dosus uul-
 go ut ple-
 raq̄ alia
 castigauit
 Politian⁹
 cuius in li-
 bris emē-
 dādis fie-
 des p̄ba-
 tas summa
 diligētia
 rara erudi-
 tio.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Ratio
Abraam
auenazre.

Trigono
cratores
quos do/
minosuo
cant tri/
plicitatū
nihil esse.

Albuma.
Alchabi.

Albuma.
Alchabi.
Latini.

Defināt igit fide allegare veterū obseruationū a quibus tā diffidēt saepe q̄ rōta astrolo
gia diffidet a ueritate. Obici aut illud etiā poterit si masculinum signū principē loco
statuēdū iudicariū futurū in certo quodnā primū & masculinū signū/quēadmodum
& incertū. quodnā signū initiale ut supra declarauimus. Aliis. Cāceratū Capri
cornus priā uidebant: quorū tñ utrūq; scemineū apud istos. Sed forte ne tā multis
eludi fabulas oportuit: q̄ op̄pretiū obiter istā fabulā cōfutare discernēdi cele
stia signa p̄ sexus/quo nos ideo diuertimus: ut in Cācro pugnare illos se cū uiderē
mus: quē aqueū faceret & scemineū cōfir tñ frigiditas inter agentes qualitates non
passiuas. Q d̄ si prima partitio illis det in signis tropicis & æquocliis non pcedet
in aliis signis ratio distributiōis: circulo enī demonstrat q̄ est flagitium in dialectica
q̄nq̄dē cū hoc loco pbat trigona signa eiusdē naturæ/assumūt argumentū qm̄ tri
gona radiatio cōsequentiū inuicē est locorū & rursus pbatū trigonā radiatiōem
cōsentire assumūt q̄ eiusdē naturæ incidat locis. Sileat igitur iā Alchindus. Reliq̄
est insia Abraā auenazre ducentis rōnem istas: q̄ litatū a figuris imaginū & effigia
torū inibi aīaliū p̄prietatibus. ut Pisces/Cancrū/& Scorpionē/frigida uocentur: q̄
aīaliū noīa effigieq; representent. Leonis signum calidū ob naturā Leonis: atq; ita
de reliqs. Sed ista quoq; rō aut nulla si nullæ imagines ut demonstrauius: aut fal
sa si aliquæ sunt imagines/in q̄ cū signis imagines cōfundunt: quod supra ē repro
bauimus. Deniq; cū figuræ loco uariant erit ista distinctio signorū: tēporaria: nō qd̄
astrologi oēs uolūt & ipse ē auenazra/īmobilis & p̄petua: neq; Aries igneū signū
erit nra tēpestare. qm̄ totū imago fere Piscū occupat in q̄ntā & uigesima eius pte.
Arietis imagine īdelata. Q d̄ si nulla sunt trigona nulli sunt & trigonocratores:
hoc est dñi ut dicūt triplicitatū. Q uāq; ē si illi cōcedant de his tamē/ut solēt/extra
rōnē ēt definiūt. Neq; enim denegabūt/ si quo in signo planetas alicui bene sit/ male
esse in eo qd̄ per diametrū illa aduersat: patet i domibus hoc planetarum: patet in
exaltationibus. Q d̄ si est apud eos maxime cōfessum: quō obliū dogmatis astro
logici in oppositis trigonis tres planetas eodē regnare uoluerunt: in terreo. i. & in
aqueo Martē Venerē & Lunā. Taurus opponit Scorpionē: Virgo Piscibus aduer
saturie Cancrī regiōe residet Capricornus & tñ in Tauro/Virginē/& Capricorno
qui dñant: iidē in Cancro Piscibus Scorpionē trigonica oēs regnāt p̄tate. Nec si tñ
astrologos roges cur deiciat Mars in Cancro aliter r̄debit q̄ qm̄ iidē exaltat in
Capricorno: & cur infestet ille in Tauro: qm̄ domiciliū dicēt/habet in Scorpione.
Pugnāt igit hęc inuicē oīa & mutuo falsitatis ipsa se redarguūt. Adde quod i prima
trangularitate Albumasar Alchabitius oēsq; Latini dñari Saturnū cū Ioue Soleq;
decernunt: in q̄ tñ Saturnus exulat in Leone: deiciat in Ariete in Sagittario nihil
suū agnoscit. Vex iniquient diurnus quēadmodū Iuppiter & Soli: Vex ēt frigidus
cū uterq; illoꝝ calidus hēat. & si cū agebat de exaltationibus Saturno Libram assi
gnabāt tñ ob eā cām q̄ naturæ Solis opponeret. Cur regnū in Ariete: cur in dño
triplicitatis cōtra naturā ipsoꝝ signorū Soli associat: q̄ si naturæ Solis congruētis
simus: Plura sūt hoc genus: sed p̄leq; lingula forte supuacū certe molestū mihi &
nauseabūdū. Q d̄ si ad fidē hic ēt expimentū/ rursus ego ad discordiā hmoi experi
mentorū/ q̄nq̄dē Aegyptii duos tñ faciūt trigonocratores: ut ex monomeriis licet
intelligere. Reliq; tres cōstituūt q̄ deinde inter se diffidēt. nā in primo quidē trian
gulo dñari Saturnū Albumasar/Alchabitius/Latini uolunt: Ptolemaus Martem.
Contra in secūdo Ptolemaus Saturnū: Arabes & Latini fere oēs Martē: in quarto
dño cū facit

dñō eum facit Ptolemæus. f. Martē/suppare duos qualiq; secundarios dños/nocte Lunam/Venerē interdiu. Alii Martē cū Venere æquār in principatu:nec Martem Ptole. impare nisi noctu uolunt: Venerē interdiu/cum Lunæ scda noctu dieq; auctoritas apud eos:recetiores/Arabū opionē & Latinoꝝ expimēis aiūt cōfirmari/Auēro. Recetio- dan ipse (ne commemorē Græcos) oēs effectus astipulari Inlę affirmat. Ptolemęi. res Auē- Mitto plurima in qbus sup iisdē triāgulis digladiant: qm̄ supra actū est de illis: pa- rodan. tet aut hinc magnas ē cōiūctiones dissolui qrenus pēdēt a migratiōe trigonica ne cōmemorē alia dogmata astrologoꝝ ab his maxie trigōis fidē originēq; ducentia.

Caput XVI De faciebus:terminis:dodecathemoriis Babylonioꝝ:nouēnis monomiriis q̄ parum consent testimonio etiam ipsius Ptolemæi.

Reliquū facies sine lq; cōfutare ut de oī sit dictū cū signis affinitate planē- tag. Nā iā domos euertimus: exaltatiōes deiecim⁹ trigona oblitterauimus: nullū tū negociū in his cōfutadis/nā facies nullæ/et apud Ptolemæū: sic et Græcis quoq; q̄ & decanī. Sed & decanī qdē signoꝝ: facies autē planetāꝝ. Has Apud tgr facies Ptolemæus aspnat indignas ratus de qbus hēret mētionē & qbus unq; in Ptol. mul apothelēsmatis uteret: q̄s cū nullis astruere illi possint rōibus/possent forte præ- tā sūt fa- derē expiētia: nisi illos cōcordia hoc quoq; loco dīceret. Alias. n. Indi/alias Baby- cies. lonii quos Arabes imitant: alias Mīnus planetāꝝ facies esse uolūt. Primus Tauri Variæ fa- decanus apud Babylonios faciē gerit Mercurii: Veneris apud Indos: Iouis apud cies ua- Maternū. Secundus his qdē Lunę aliis: Mercurii: aliis Martis: Primus Geminorum rior. Chaldæis Iouis: Indis Mercurii: Mīno Martis: quos ne psequar oēs particulatim Primus Babylonii methodū istā sunt secutis: primū qdē decanū pīcipia. f. Arietis Marti Tauri de- datusq; in ea domus est Martis: tū pro ordinē spherāꝝ sequētes sequētib; planetis canus. primā decuriā cuiuslibet signi pīfamilias/hoc est dñō domus reliq; duas dñis si Secūdus. gnoꝝ eius triāguli. Materni cōmētū penitus arbitrariū ueterē tū traditionē prētē Primus dicitq; cum aliq; pēsitat illud ē cognoscari non ueris obseruationibus aut fide expi- Geminorū mētoꝝ: hanc illos dogmata decreuisse. Sed infirmis hmoi lenibusq; coniecturis fidē expientia: de qbus deq; ipsis et expimēis latissime inferius postea disputabimus. De dode- Sicuti aut Aegyptii decanos excogitarūt in tres ptes signū diuidentes: ita Babylo- cathemo- nii dodecathemoria signū in ptes duodecim dissecātes hoc utentes illi dodecathē- riis Baby- morio: nō eo qd Maternus illis ascribit: auctores Mallius & Porphyrius meminit lonioꝝ. et Ptolemæus sed irridēs. atq; ista dodecathemoria uocari Τωδεμο: hoc est loca. Porphy. Albumasar itē & Auenazra & Hīspalēs huius tū dodecathemoriū meminērunt: Albuma. nō eius quē Maternus & Alchabitius & Heliodorus tradūt: de quo nos postea suo Auenā. loco dicemus. Saxonlēis in cōmētariis i Alchabitii nōis affinitate decept⁹ utrūq; Hīspalē. cōfundit: Indi sua quoq; ipsi signēta cōminiscentes in nouam ptes signū quodlibet Error Sax- diuiserūt. Statuentes primā partem esse dñi signi: qd ex eo trigono mobile fuerit: ut xoniēsis. prima quidem nona pars Arietis Martis: sit: nam Aries mobile signum: prima uero De mo- Leonis rursus Martis: qā signū ex ignea triāgularitate mobile Aries est. Sequentes nomiriis. aut ptes ponunt de serie sequentiū signoꝝ: ut si primus sit Martis cuius Aries do- Aegy- mus est. secūda sit Veneris: tertia sit Mercurii: illa Taurū: hic Geminos domum ptioꝝ. hēat. Aegyptii rursus in singulas ptes singula numerauerūt: quas uocauerunt mo- Cōfutatō nomiriis: assignaueruntq; illas planetis per ordinem trigonoꝝ: ita. f. ut cuiuslibet si omnium gni pars prima esset monomiria planetā q dñs sit trigoni illius: nocturnus quidem istoꝝ per li genesi sit nocturnus: diurnus si diurnus: secūda pars dñi secūdi eiusdem trigoni: ter- uerba

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Ptol.
Quare.
Aboasar
magnus
in astrolo
gia.

Albuma.

Prole
Haly

Maternus

tia dñi trigoni signi sequentis atq; ita deinceps ita tñ ut idem planeta uno decursu
bis monomiriā non sortiretur: quas oēs anatomias & dissectiones non aliis q̄ ipsius
Ptolem. uerbis cōfutabo: qui omnia ista οφυστικον αλλα κροτολογον λογον ha
bere dixit hoc ē nō habere physicam ullam rationē: sed uanā ostentationē: nec por
terat rectius super his definire. nam quāto ista prius habēt temeritatis & maiore li
cētia confingunt: tanto rudibus & impitis mirabilia maioraq; uident. Nec aliud
fuit in cā cur Aboasar magnus in astrologia hitus sit uir aliqñ nescius mathemati
cā: q̄ illi nihil pax rōnabile uisum: sed coaceruanit oīum simul fabulam etā nihil
reiciēs nec aspnatus: q̄re plura q̄ alii uidet secreta p̄didisse: q̄a fabulas. s. plures cō
memorauit. Reliquū ē de finib⁹ quos nō aliter q̄dē breuiter cōfutabo/ q̄ ex discor
dia ipsoꝝ adhuc de finibus inter se litigantiū. alios. n. Ptolemæ⁹ p̄scribit: alios Ae
gypti: alios Babylonii: alios Indi: alios nescio q̄a astrolog⁹ cū⁹ meminit Albuma.
ex cuius snia in magno itroductorio p̄mit mira iuniores Aegyptiis adhrēt/ Græ
ci Ptolemæū sequūt: & cū eis Auērodā: alii suos quoq; habēt scētatores: Quā nō
solū signa ipsa nullas: sed ista quoq; si signa aliqd eēt planetā: cū signis affinitates:
ut hic q̄dē domus: alibi regnū: alibi fines habeāt: friuola/ fabulosa/ pugnātes/ cōmē
titiz sūt: neq; solū latini dissentiūt sup his: sed & ipsa: inuicē collatōe. nam uulgo pri
mas partes dant domui: scd̄as exaltationi: tertias finibus: q̄rtas triplicitati: q̄ntas fa
ciei: Ptolemæus primo loco domū: secūdo triplicitatē ut placet Haly: tertio exalta
tionem: q̄rto terminū locati: faciē p̄termittit. Chaldaei domos non habēt: Aegyptii
monomirias oīb⁹ addūt/ nouenas Indi: Babylonii dodecathemoria: triplicitatē cū
domibus non ponunt/ Maternus plus tribuit altitudinē q̄ finibus: plus finibus itē q̄
domibus. Gaudēt. n. inquit stellæ principe in loco in altitudine sua positæ: Secūdo
loco in finibus suis: Tertio in domibus suis. Vanissima igit dogmata astrologor
um quæ nec rōnibus firmāt nec expimētis: qñ in illis nugant: nō istis nō cōcordāt.

Caput XVII De gradibus fœmineis/ lucidis/ tenebrosis & aliis id genus q̄
eos cōtempserit Ptolemæus: neq; in eis cōueniant alii astrologi.

Onfutauim⁹ eas diuisiones signorum q̄s referūt ad planetas: ut hic q̄dē exal
tet Mars alibi Sol. Hæc sūt huius facies: altera alterius: hæc huius monom
irias illa illius. Similiter trigonas/ fines: nouenas: dodecathemoria: nūc
ea forēt tractāda quæ de gradibus ipsis absolute tradiderūt: ut hi q̄dē lucentes: alii
tenebrosi: alii fortunati: alii ut dicūt puteales: alii ualitudinarij: quos uocant alze
menas: alii masculi: alii fœminei. Sed supra satisfactū est magna ex parte: nunc illud
addiderimus: Oīa hæc quoq; contēplisse Ptolemæū cuius interpres Auērodan/ mī
illis uidet cōcederent hæc obseruēt si ueritatem expimētis i his eē deprehēderint.
Sed quæ fides erit expimētis cū de gradibus masculis & fœmineis sex ferant opio
nes. Aliter. n. eos leges apud Firmicum descriptos: aliter apud Albumalarem: aliter
apud Auērodā: Aliter in Alchabitio: Variat Abraā in plerisq; tñ ab oībus his peni
tus discordāt q̄ duodecimā uinlq; signi ptē nūc masculā faciūt nūc fœminam. uieia
bus alternis: primas partes ex signi genere statuētes. Mitto q̄ gradus duodecim ex
triginta i sexu signi ponūt/ sequētes totidē in opposito tñ reliquos sex xq; portione
pariter partiunt. De lucidis & tenebrosis/ & oblcuris alia opio primū apud ueteres
ex positione stellarū: qm̄ eā ptē lucidā uocabāt in qua erat stella/ ppetuūq; id credi
derūt: qm̄ putabāt stellas nō moueri: quare errabāt si Hypparco/ Ptolemæo/ & reli
quis assentimur posteri dogmatis origine nō p̄specta: q̄q; stellas moueri cōtēdūt: eo
dē tñ gradus

Firmicus
Albuma.
Auērodā
Alchabi.
Abraam

de tñ gradus lucētes: eosdē tenebrosos quos prisci determināt: in qua re quāta nata apud eos cōfusio: q̄taq; pueritas reꝝ & dictionum/ sup̄ius explicatū est: ut nihil posset esse minus q̄ uera sup̄ his apud eos expiētia. Erratum idē ab eis in gradibus quos augētes fortunā dicunt: ibi quoq; declarauimus: quos & aliter magna ex pte apud Alchabitium: aliter apud Albumasarē: aliter apud Auenazrā inuenies annotatos. Eadē diuersitas in putealibus: quos nullus uetereꝝ posuit: nec pōt nō mēiri Aboasar Mendaci
Aegyptioꝝ: se seq̄ inīam dicēs/ q̄n illos enarrat: quādoq; dem ex illis plurimos quos um.
Aboasar puteos facit Ephestion Thebanus totius Aegyptiæ astrologiæ pitus iter Aboasa.
lucentes gradus enumerat: ut Arietis sextū gradū: & Tauri quintū: & trigēsimū Ephestio
Geminoꝝ: & uigēsimū secundum Cācri: & in aliis lignis alios multos: qd q; doriē Tebanus
sis quidā astrologus qui se uocauit pscrutatorē de istis graduū pprietatibus aliter
oīno sentit q̄ omnes ueteres: nec pro suo dogmate aliud q̄ expiētiæ fidē allegat: q. s.
ueterum dictis euenta nō rñdeant: Rñdeant suis: uana igit̄ infidelis/ inconstans ista
quoq; obseruatio graduū diuersoꝝ/ non solū a nobis sed a Ptolemæo quoq; dānata.

Cap. XVIII. Partes unde ortæ & q̄tū i eis dimetiendis secū pugnēt astrologi.

IAm ptes qbus utunt̄ in oī p̄dictione nō ne meꝝ figmētū res uana: dogma uoluntariū: numera inqunt gradus inter hūc planetā & illū interceptos: & cū totidē ab horoscopo gradus p̄censueris ubi numerus desinet/ ps erit ibi rei cuiuspiā significatrix/ nō aliter obseruāda q̄ planetæ/ q̄ stellæ: quo p̄cepto qd Cōfutatio
fingi pōt delirius: nō solū q; uirtus in cælo naturalis ubi nulla stella ubi nec lumen/ nec alia q̄litas naturalis: sicuti nulla utiq; i eo gradu ad quē numerus ille terminat̄.
Vet̄ qm̄ ista dinumeratio ad libidinē quoq; tingit̄/ nec ullā habere pōt physicā rōnē. Aboasar nugacissimus reddere cām uoluit hmōi priū: qd̄ antiquoꝝ fecerat nul
lus: Sed ita tñ aliqd dixit/ ut in summa loquacitate nihil loquat̄. Nā uerboꝝ eius sū Ratio
matādē hæc est: cū fuerint planetæ duo significātes eādē rē distātia/ q̄ est iter eos ha
bere nīm quoq; significādi. sed illā ab horoscopo dimetiendā: qm̄ q̄ uētura sunt bo
na malaue sciant̄ cognitio loco ad quē reꝝ suarum significator puenit ab horosco
po: quare ḡra exēpli cū Sol atq; Saturnus sydera sint parentū/ interuallū quo inui
cē dirimunt̄ ab ascendente numerandū/ & in gradu q̄ fuerit numerus eius futurā si
gnificationē sup̄ parētes/ ut in quo Solis Saturniq; potestas in quēdā modū q̄si co
pulet̄. hæc est subtilitas Aboasaris i qua supponit̄ qd̄ negat̄/ quodq; in primis a no
bis irridet̄/ eē. s. illi distātiæ talē nīm ut similis interualli finis ducti ab ascēdēte nīm
aliquā habeat efficiēdi. hoc quā habeat rōnē redder̄ debuit/ qd̄ cū minime faciat nō
est illa opinionis rō sed narratio: q̄ nō solū ut uidimus est inefficax: qm̄ de quo quæ
rit̄ nihil pbat̄: sed est falsa repugnans principiis astrologorū: q̄n ptiū auctores (ut
mox diximus) primas partes fecerunt ipsoꝝ planetarū nō rerū & euentorū: sed fu
it a posteris postea id excogitatū. In p̄tibus aut̄ planetarū Aboasaris rō quē habeat
locū dicētis partes accipi ab interuallo duorū planetarū eandē rē significatiū p̄ser
tim q; nullius planetæ præterq̄ Solis & Lunæ p se distātia accipit̄ apud Hermetē: Hermes
qui auctor prius harū partiū fuit in eo libro cui nomē fecit & α. & π. & λ. & ω. sed a plane primus au
ta cuius pars quærit̄ & parte alterius luminariū. Capit enim Venereā partē a pte
Solis & Veneris: ubi deceptos Aboasarē & Alchabitium primo libro notauimus. Aboasar
Mercurii a parte Lunæ q̄ fortunæ dicūt̄ ipsoꝝ Mercurio ubi illi quoq; aberrauerūt Alchabi.
Martis a Marte parteq; fortunæ: Iouis a parte Solis & Iouis. Solis & Lunæ ab inui
cē/ ut est oībus manifestum: Nec alias res significari uult per partes: q̄ quæ quisq;

planeta cuius esse dī pars significat. Adde q̄ res partes nō accipiunt a planetis eas res apud astrologos significātib⁹. Q̄ m̄ qdē Mars fratres significat apud oēs: & tñ ps fratru a Ioue atq; Saturno: nūq̄ aut accipit a Marte. Et ueteres oēs pte coniugii corrogant a Saturno cui planetæ cū nuptiis nullū cōiugiū esse uoluerūt. Cōmētū igit illius Aboasaris nō mō leue & nugatoriū supponentis id. s. de quo disputat: Sed ab opione auctoꝝ istius dogmatis de quo disputat alienum. Quos aliud mouit q̄ qd iste nugator post tot secula somniauit. Fuit enim erroris huius occasio priā talis, Visum antiquorib⁹ oriētē gradū/hoc ē horoscopū Soli rñdere: q̄re cū Luna p̄pemo dū Soli supra existet/altere eē horoscopū uoluerūt Lūæ proportōe rñdēs/nec alio loco potius statuēdū iudicārūt q̄ q̄ tñ distaret ab oriēte q̄tū Sol in q̄libet genitura distaret a Luna cū locum κληρονυχιῶν. i. sortē fortunæ uocauerunt ob eā q̄ paulo post cām cōmemorabimus. Docet hoc ipse Ptolemæus apotelesmatū libro tertio cōmonefaciens quoq; illud omnē antiq̄tatē cōuenisse/ut ab horoscopo tñ pars fortunæ distaret/q̄tū a Sole Luna: nec uariare sniam eoꝝ q̄ in nocturnis genituris a Luna potius cōputat i Sole: qm̄ iidē ab ascendēte ad antecedētia signa se cōuertūt: q̄re desinūt eo loco quo & illi q̄ a Sole ad Lūnā suppurātes p̄ signorū cōsequētia nūerāt cām noīs suspicor talē nā cū duos q̄li horoscopus fecissent altere Solis/altere Lunæ illi qdē: hoc ē uero atq; solari: corpis atq; ai fortē tribuerūt: isti uero Lunari & aduētiō sortē fortunæ: hoc ē res earū q̄ extra nos sunt: ut a primo nos ipsi: a secūdo q̄ nra sunt fatū sortirent: q̄re Lunarī horoscopus fors fortunæ nūcupatus neq; ex alia re magisq; ex ipsa/de fortunis iudicat Ptolemæus. Nā uulgo sortes istæ ptes dicunt: loca uero apud Maternū. Hoc cū receptū iā foret Hermes qdā Aegyptius pax̄ spectata prioris instituti rōne putauit a parī exēplo oīum planetarū sortes faciēdas atq; ita Saturni & reliquorū sortes cōstituit i libro cui titulus πᾶνα περὶ: uocauitq; p̄rptius i lib. τε Solis αὐτὸν Δαίμονα: hoc est bonum deū siue dæmonē/ἰονὶς νικητῆρος. i. uictoriam Mercurii ἀναγκή. i. necessitatem Veneris: ἐρῶτα. i. amorē Martis τολᾶν. i. audaciā Saturni: νεμεσίν. i. nemelin/in qbus ordinādis hāc methodū obseruauit/ut unā q̄p pte acciperet a distātia ipsius planetæ cuius est ps ad pte aut Solis aut Lunæ: Solis qdē i uenere & Ioue/Lunæ in cæteris & ubi Solis pte foret utēdū ab eo cōputus fieret in diurna genitura: in nocturna uero a planeta ad pte: cōtra fieret ubi fortunę utit pte: sed & oīum duci numex ab horoscopo iussit: qā id factū uidit ab antiq̄s in fortunæ pte: cuius exēplo reliq̄s cogitauit: parū aī aduertēs eā q̄ liscūq; sit cōiectura) q̄ moti. ueteres Lunæ sortē statuerūt nō cōuenire in reliq̄s planetis: qbus cū Sole nō ea uel paritas uel cognatio: ut illi aliqd uice horoscopi rñdere sit necesse quē admodū Soli oriens correspondet: uerūtinā istis finibus hāc se fingendī licētia cōtinuasset. Nā Paulus alexādrinus Hermetē quē diximus aliquot sæculis Iunior ad didit p̄tibus planetarū ptes q̄ttuor nō iā sydes/ sed res parētū. i. filioꝝ fratru/ & cōiugii: qd iuētū occasio fuit p̄terea ita delirādī: ut innumex numex effingētes fere q̄gliarū pte in cælo designarēt: Nā & ciceꝝ & fabarū/ & lētis/ & ordeī/ & ceparum & mille rerum h̄mōi ptes apd Arabes oēs & latinos legis auctores Chaldæos nullis usos p̄tibus nō tā moueor ut credā qm̄ inuētū fuit Aegyptioꝝ q̄ qm̄ porphyrius i institutiōes scribēs Apotelesmaticas ex Chaldæorū snia/ptiū nūq̄ meminī: Ptolemęus p̄ter fortunę pte reliq̄s oēs abominat: q̄q̄ rectius ēt illā cōtēplisset cū horoscopū Lunæ & qcqd i eo cōminiscūt. uanū & arbitrariū sit. Sed ut erratū illi ueniabiliter cū ad ea respiciūt in quæ de unius p̄tis exēplo/astrologorū licētia futili temeritate/p lapsa est.

Vñ nomē
fortis &
fortunæ

Hic Taxa
tur Her
mes ægy
ptius i lib.
quē πᾶνα
περὶ
in scrip lit

Paulus
alexandri
nus addi
dit q̄ttuor
partes.
Innume
rus nume
rus p̄tium
chaldæos
p̄tibus nō
usos.
Porphy.

lapſa eſt. Qui cur diſtātiās ſeruēt planetarū duorū/curq; illā numerēt ab horoſcopo
 cā iā patetiquā. ſita factū in fortunæ pte reperunt/in quo ſcū id a ueteribus: qā qſi Aboaslar
 horoſcopus quærebat/qre in ea diſtātiā fuit collocāda ad oriētē/i q Sol a Luna mo Ad expi-
 nebat/poſtea originē dogmatis neſciētes ſuas ibidē qles narrat Aboaslar fabulas cō mēta astro
 fixerunt. Qui ſi potius expimētis q rōne moros ſe dicāt rñdebo q haſtenus ſemp logos non
 feci nō eē expimētis auctoritatē/sup qbus eqli hoīes auctoritate nō cōcordāt. Eue poſſe cōſu
 nit aut & hoc in ptribus ut i oī dogmate aſtologoꝝ. Et primū ipſam fortunæ pte ali ger ob au
 us ſere ſp alio loco ſtatuit. Q m Ptolemæus ſeu diurna fuerit genitura/ſeu nocturna ctorū diſſi
 cōputādā a ſole ad Lunā p̄cipitiālii a nocturna gēitura cōputādū a Luna ad Solē af dentiam
 firmāt pte Veneris. Heliodorus & Mīnus a pte dēmonis ad Venerē interdiū nocte Sētētia
 cōtra Alchabitius ſequēs Aboaslarē a pte fortunæ ad pte dēmonis i nocte. Interdiū Heliodo.
 a dēmonē ad fortunā. Abēzagel a Venere in fortunā/ & die & nocte piter accipit. & Mīni.
 Parentū pte Arabes in diurna a Sole in Saturnū/in nocturna natiuitate a Saturno Snia Al-
 in Solē accipiunt/Heliodorus ſi Saturnus radiis occultetur ſi nox fuerit aut dies a chabitii
 Marte pgit ad Iouē. Partē fratrū Mīnus nocte a Ioue in Saturnū. Græci nocte ſed & Aboa.
 interdiū a Saturno in Iouem. De cōrugio diſſonant mīz i modū: Nā ſi mariti Sortē Alia Abē
 ingras Alchabitius ſemp a Sole numerat in Venerē Heliodorus i Venerē qdē ſed zagelis.
 a Saturno. Maternus ex antiquoꝝ ſnia iubet ut interdiū quidem a Saturno eamus Sētētia
 ad Venerē nocte uero a Venere incohemus/ſe uero qd alii quoq; præcipiūt multis Arabum.
 in genituris pbaſſe teſtaſt/ut in diurna nocturnaꝝ genitura a Sole ad Lunā ſemper Alia He
 cōputeſt. Q d ſi ſcēminæ geniturā pſcrutemur/Iubet Maternus interdiū a Marte in liodorus.
 Venerē cōputari nocte a Venere ad Martē. Alii ſemp a Venere in Saturnum: quā
 Abēzagel Velli: Alchabitius Hermetis ait eē ſniām. Abēzagel pbat ut a Luna in
 Martē ſemp accipiaſt. Alii ſemp a ſole in Martē ſic i reliq; diſſidēt/ ſed tediū oīa pſe
 qui. Partē pegrinationis Arabes a dño nonā in minutias primas ipſius græci a So
 le in Martē. Partē hæreditatū illi qdē a Saturno in Lunā: hi uero a Saturno in Ve
 nerē. Seruoꝝ illi a Mercurio in Lunā: hi a Marte in Lunā. Partē mīſis antiq oēs a Sa
 turno in Lunā cōputant: numeꝝ deinde ab horoſcopo pcententes: ut in oībus face
 re ueteres cōſueuerūt. Arabes eā a Luna quærūt in minutia primā octauæ domus:
 ſupaddūtq; tot gradus quor Saturnus ex ſigno in quo eſt perambulauerit: & quātā
 cūq; cōputus fecerit ſummā tātā ab initio ſigni i quo ē Saturnus p ſequētia deinde
 ſigna. Sed nō tā ocioſi/ut oēs eoꝝ fabulas memoremus: illud certe cōſtare cuilibet
 poteſt non nitiſſ fidelibus expimētis: quæ ſibi qſq; p arbitrio dogmata confinxit.

Caput XIX. Dodecathemoriorum ſententia exploditur & auctores eoꝝ
 Aegyptii cum ſuis quoq; climatericis annis reſciuntur.

P Ar infania Dodecathemorioꝝ pariq; rōne q ptes exhibilāda/nō aut Dode- Quid
 cathemorion illud intelligo: cuius ſupra meminimus: qd eſt ſigni cuiuſſi Dodeca-
 bet ps. xii. Sed qd tradit a Materno Græciſq; ſcriptoribus in hunc modū. themorio
 cuiuſcūq; inquirūt ſtellæ uolueris Dodecathemorion quære pte eius duodecies de quo
 cōputa: ſiue illa ſigni in quo eſt planeta pars decima ſiue quinta/ ſeu quouis alio nu hic agitur
 mero fuerit: tā qtas ſumma cōputationis cōfecerit diuides eas ſingulis ſignis trigin
 ta diſpartiēs. Sed a ſigni primordio ſumes initium in quo ſtella eſt cuius Dodecathe-
 morio qris: & i quocūq; ſigno poſtremus uenerit nūerus i ple tibi partē Dodecathe-
 morii oñdit. Exēplū huius pone Solē i Arietis pte qnta & Minutiis. v. ſi qnq; duo Exēplum.
 decies multiplicaueris erūt ptes lexagita minutia: unā faciēt pte atq; ita erunt paræ

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

res sexagintauna. Dabis Arieti I quo Sol eẽ diximus/trigita: Tauro trigita dodeca-
themoriõ i prima geminorũ iueniet. hoc iũcto qd uauũ magis aut futile põt excogi-
Cõsuetatio rari: cũ p nũeros istos nulla tñ uis Planetarũ nulla q̃litas eã i pte trãsmittat. Qd si ob
Paulus alexandrinus ægyptios/ quorũ illud potissimũ fuit iũctũ/q talẽ obseruationẽ deprẽdi falsam attre-
quia falsa stat q̃a nouã ipse methodũ iroduxit cõtra uerẽ: oĩum opionẽ ut nõ duodecies p-
hãc dprẽ res ille multiplicarẽtur/ sed terdecies. s. illi cõputatio antiqua nõ succedebat/ utpote
ditaliam falsa & cõmenticia. Et qm̃ aliqñ terdecies multiplicãdo eueniebat ei qd quærebat/
excogita- more astrologorũ ex uno successu dogma iſtituit. Hęc sunt illa mysteria ægyptiorũ
uit cõpu- quorũ snias uelut oracula sup̃sticiosum uulgus adorat quorũ doctrina ne dũ hẽt ali-
rationem. qd diuinitatis. sed ridicula etiã semidoctis. Nã si q̃ foret astrologia nihil minus ægy-
Cõtra æ- ptii q̃ astrologorũ nomẽ mererẽt/ q̃ & res quæ sunt in cælo ueræ & naturaliũ/ hoc
gyptios. est sydes & stellarũ motus ignorabãt/ ut iſra dicemus: & in p̃dicẽdo plus istis fallaci-
ciolis somniis utebãt/ q̃ stellis & plãetis. Scribit Heliodorus Mercuriũ trimegistũ:
q ptes Planetarũ prius iuenit uia apuisse: uñ p solas illas ptes nulla alia re spectata
pnũciari possit de oĩbus pariter monomeriis & dodecathemoriis mix quãtũ in oĩ
Pro. astro prãdictione tribuebãt: unde eos oblique notãt Ptolemæus prudẽtissimũ astrolo-
logorũ pti- gorũ ait sua se dogmata traditurũ ὡς Διακλῆρον καὶ αἰσίων ἀναίτιο λογιζόμενον
dẽtissimũ q̃ sint oĩa μερῶν τῶν πολλῶν φλυαροῦντων καὶ ἀπιστῶντων ἔχοντες λό-
γους: hoc est nõ p partes & numeros inefficaces & causarũ rationem nõ habẽtes: quæ
superflue multi nulla ad psuadendũ rõne fabulantur: cũ autẽ numeros dicũt & quæ
reprẽdimus dodecathemoria notat: & qui climatericos años faciũt ex numeroz so-
la obseruatione: ut eneadicos & hebdomaticos. unde multis molesta senibus sup̃sti-
tio super anno sexagesimo tertio: qm̃ peius angui tygrideq̃ formidant. sed peccat
in his uulgus errore ueniabili/ qui philosophi esse uolunt quis excusauerit.

IO ANNIS PICI MIRANDVLAE DISPUTATIONES AD- VERSVS ASTROLOGOS. LIBRI SEPTIMI INCIPIVNT.

Caput primũ. Quid hætenus disputatũ: & quid in hoc libro disputandum.

Cõtinua-
tio huius
libri cũ p-
cedẽtibus

Actenus nulla eẽ astrologia dem̃strabat ablata sydes effi-
ciẽtia qd ex p̃hiaz ex sydes dignitate: cõditiõẽ regũ iſerio-
rũ: & fide exp̃ierũ rõnabilẽ dici a nobis oñdebamus. Tũ
si illa efficiãt qd opinaẽt astrologi: q̃re hęc tñ aliter faciãt q̃
sit ab illis excogitatũ/ pbauimus nullã de ista efficiẽtia &
cõsequerter de futuris rebus cognitionẽ illis eẽ possibilẽ.
Nũc illd nobis agẽdũ ut si fieri celitus hæc cõcedamus: &
quõ ab illis eẽ cõfectũ hoc eẽ ab hora primordiali sortiri res
oẽs fata sua de cælo: qd tñ cuiusq̃ rei sit fatũ sciri ab eis nõ
posse declaremus. Est at̃ hoc illis primũ necessariũ si asse-
qui debẽt ut quæ sit cuiq̃ hora fatalis certissime hẽant exploratũ: qd nec sciri posse
aut scitũ certe ab eis nõ eẽ p̃ntis libri disputatiõẽ docebimus. Et qm̃ rerũ uariarũ p̃ri-
cipia uaria statuunt: de p̃rincipio hoĩs primũ disputabimus: & illud eẽ i ambiguo de-
clarantes: & oĩno qualeunq̃ sit/ illud certe non esse quod ab astrologis existimatur.

Ca. put II. Ambiguã eẽ hora fatalẽ si q̃ eẽt in oĩbus rebus q̃ nõ momẽto sed tẽ-
pore absoluunt & in hoĩbus maxime: in qbus genitura parũ roboris habere uidet̃.

Est at̃ in

LIBER SEPTIMVS.

Sic aut in decernendo principio cuiuscunque rei quod non momento sed tempore consumatur quod inextricabilis/an sit fatale illi tempore quo primum opifex facere illam aggreditur. **Q**uestio quancunque demum causam efficiere sortiatur. An potius cum absoluit: an cum non tota circa initium quod simul exigit sed per partes sint partium diuersarum facta quoque diuersa. quicquid. n. dixerimus rei sua habet rationem quod confirmet. Nam si feliciter manus opifex admouerit quomodo esse poterit opus. Fatum sorti infelix quod feliciter opifex operatur: cum ea sit demum & operantis & operantis felicitas si operari re cum sit. & bene & ex uoto operantis euentiat. Tunc si fatum efficiere non signatiter tamen est a sydaribus/quoniam ri incipit potius fatum accipere res suam debet: quod cum sydera illud intercedentibus aliis causis efficiunt. **V**ides igitur factum ex ea hora pendere quod re facere primum opifex eius aggreditur. Contra fatum quo pacto accipiet res priusquam sit: aut quomodo esse dicet a nobis cum primum incipit fieri ut aliquando sit. Denique ex ipso & quod momento aduenit ultio constitutere forma res illud est quod est. **Q**uid igitur illi potius fatale momentum quod quo esse primum incipit quod est & seorsum a causa a qua fiebat/sua constare poterit natura & firmitate: non igitur de hora quod fieri/sed quod esse incipiunt res fata rerum rationabiliter auspicabimur. Rursus si alia alio tempore partes absoluent: cur non quicquid decretum suae fortunae de suo tempore adipiscet: maxime cum expectantia comprobet/aliter uariis eiusdem rei partibus euenire: nam & in corpore eiusdem hominis alia interdum membra recte se habent: alia male: & aliquando pars eiusdem urbis ruinis & incendiis erit obnoxia: cum nihil eius modi reliquis partibus accidat: cur non igitur rationabilius unumquodque moueri & gubernari a propria constellatione: quod de praeterito quodam principio & fortassis abolito trahere res sequentes fati conditione. Et haec quod est in uniuersum de rebus omnibus dicta sunt: nunc particulariter eadem in hunc examinemus: de cuius fatali primordio (si aliquid est homini) multa & inextricabilis necessario ambiguitas nascitur. **Q**uid enim potius statuemus cum tam multa eius principia/eaque omnia digna principatu conspiciant: an quod iter omnia primum tempore est punctum illud fatale tempus arbitramur quo uir formae primum congrederetur: an non illud quod est. sed cum se mende mare accrescit in utero: an potius haec quod est quasi pludra/ & necessario antecedere mereatur uia. **Q**uare hoc ra fatalis eius primum uero humanae formationis initium statuemus cum adori uis ipsa seminalis hois dici purissimam partem excrementi muliebris eaque constituit/hoc est cogit in fortis: quemadmodum a pia hois. coagulo lac unit & coadescat. An neque hominis adhuc initium sed cum in conceptu partes corporis omnes partem insunt: an cum membranis iam siue secundis circum obducitur: an hominem exordiri natura incipit quoniam cor primum actu secernit/cuius uirtute quod gignit iam quasi filius a patre emancipatus a seipso incipit gubernari/ut naturae interpret Aristot. docuit. **H**uic Arist. natu enim principio uis magna auctoritasque debet: cum & cor primum sit quod format: & in ca. ra inter. teris partibus distinguendis cum motus omnium: tum incrementum a corde distribuitur: ut (si nobis est cum astrologis fabulandum) quemadmodum cordi insita uirtus: totum deinde reliquis coagentibus explicat hominem: ita hausta prima in corde solaris uirtus totam deinde explicet fati partem. An potius hinc quod est cordis & uirae fatum principale: sed membri cui insubet dispositio ex hora potissimum qua disponit/priuati subit sui quod fati conditione. **C**onsiderantibus enim recteque omnia perstantibus illud ualde apparet rationabile: ut si gratia uerbi luminaria ut dicunt oculis praesunt/ex luminarium dispositione cum oculi disponunt eorum potius habitus mixti quoque dependeat/quod uel ex ea quae praedest cum semine impleuit uterum antecessit/uel post seutura est cum praedest oculis absolutis/extra uterum matris infans est praedicturus/id quod de reliquis membris pari ratione dictum intelligat. **Q**uid si posthabitis omnibus his quae diximus aliud auctoritate efficacique praestantius initium inuestiget: quod nam rationabilius proferemus quod quo anima fortis participatur quam tunc esse incipit homo: & substantiae integra ratione consecutus/tunc ex materia sua formaque consistit. Et si fatum ex

Novus
modus
principii
ex pluri-
bus mixtis

hora proficiat/qua res primus est/ nulla utiq; potius fatalis hora hominis existimabitur. A qua si tñ opinione recedendū est/ illud magnā habebit probabilitatē/ ut quæ corporis sunt ad seminale principium referant/ quæ animæ ad ipsam animationē: quæ sunt externa atq; fortunæ ad id forte momentū/ quo hūc caput in quo ludit fortuna claustra uteri egressus homo primū ingredit. Deniq; ex hac tā uaria atq; nodosa de humani principio ambiguitate extricabūt ipsi se forte q sunt diuini phia quæ tñ rationibus nitit explicare se recte nullo mō pōr: quæ si ē tñ aliqd affirmatura nihil minus affirmabit q q astrologi decreuerūt uti ex hora natiuitatis nascētis hominis fata dependeat in quā opinionē necrōne astrologi sunt adducti. Sed q hoc principium atq; magis posse uidebant: ideo primas illi pres cōcesserūt. Quare & post geniturā dare aliqd solēt cōceptiōi: qm sperēt de ea nōnihil iterdū etiā posse cognosci. Reliq; quæ sunt potissima certe principia/ pserim cum animæ fœtus ex asse reiecerūt. quare. s. illis ex asse hoc ē penitus sunt ignota: nec si inde pēdere hominum fata cōcesserint: poterūt sibi diuinandi de fato aliqd arrogare. Verum ut reliqua prætermittamus geniturā cōceptui & fœtus animationi qua ratione præponant: quādoquidē si primas in fato cōstituēdo partes initio illi demus: quod maxime tēpore primum est/ nō est prius principium principio seminali ex quo oīa alia proficiūtur: si nō tā primū ipe q efficacia dignitateq; præponitur/ tēpus animandi fœtus oībus erit præponēdū: genitura & posterior oībus & efficaciz aut nihil aut par habet quæ nec hominem inchoat/ nec facit/ nec absoluit: sed inchoatum & iam absolutum ipsa solum ostendit.

Caput III. Ptolemæum plus conceptui q genituræ tribuisse/ cui neq; aliud quid tribuendum esse Ptolemæi ratio cōnuincit.

Ptolemæus
plus dedisse
se conceptui
q genituræ.

Q uod si uerba ipsius Ptolemæi grauer pseret uidebims eū tñ rōnis adductū/ plus dare cōceptui q genituræ: q ut faueat p̄fessionī de efficacia genituræ multa astruere sit conatus: uerba ipsius in tertio apotelesmatū sunt hominī cū principium tpale hominis aliqd statuatur natura qdē illd erit principium cū semē utero genitali admittit: potētia at & scdm accidēs cū hora partus isans egredit q igitur horā admittit seminis casu uel obseruatione deprehēderint illā seq potius eos decet in pprietatibus corporis animæq; dignoscēdis: efficiētibus eo tpe stellarū configuratiōibus cōsideratis. Cū. n. semē a principio semē ex abiētis aeris affectione certa q̄litate disponit: licet p cōsequētis cōformatiōis tpa uariet: qm tā ppriā cognatāq; tā tū materiā naturaliter sibi afiscit cū actū fuerit magis etiam primæ suæ q̄litate dispositioni assimilabitur. Hæc ibi Pro. ad uerbum. ubi mihi uidet q expressissime & asseuerate nulla interiecta dubitationis particula p̄nūciare primum & naturale & efficacissimum hominis principium/ ē seminis admissiōe: atq; huic potissime inharēdum cū agnoscitur i p̄noscedis hominū uicissitudinibus tam quæ ad corporis/ q quæ ad animā attinēt. quod ubi etiam asseruit tūc quæ uidebantur obici posse de seminis p̄mutatiōe accurate anxieq; dissoluit. Vex qm sciebat artē piclitaris aliūde p̄nūciari de hominis fato p̄negaret/ adiecit his quæ diximus in hūc modū. q aut horā ignorat principii seminalis quæ plerūq; ignorat illos necessariū ē seq principium natiuitatis. P̄semus aut hæc & priusq; alia subiūgamus: in qbus solū utēdū ait hora genituræ cū hora cōceptus ignoratur/ & de hora qdē conceptus dixit: q adhzrere illi cōuenit. ita enim Græce scribitur ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπὸ τῆς ὥρας τῆς γενέσεως τῆς ψυχῆς ἀπὸ τῆς ὥρας τῆς γενέσεως τοῦ σώματος: hoc est necessariū/ esse/ quasi nescientibus horā hominis concepti: & tamen uolentibus de eius fato diuinare ad natiuitatē necessariū est cōfugiendū ut luce

αυα γκα
οιυ

dū ut luce clarius apparet nō uolētē sed coactū necessitate in hāc insiam descēdere
 Ptol. ait. hora geniturę q̄si secūda (ut dicit) post naufragiū tabula utat: & hactenus
 qdē. p̄tēne locutus mox ne deserat p̄fessionē conat̄ q̄tū pōt hoc quoq; de genitura
 p̄cipiū ualidū demonstrare: q̄re de eo ita subdit. & hoc ē maximū p̄cipiū atq; **Verba**
 hoc solo a p̄tō deficiēs q̄ ex cōceptu ea ē p̄t p̄cognosci quā a n̄ p̄tū eueniūt. Por **Ptole.**
 ro siq; hoc qdē p̄cipiū dicat illud at̄ κατὰ τὸ πρῶτον. post principium erit qdē illud **κατὰ τὸ**
 ab hoc tpe secundū: sed fortasse erit p̄tate p̄fectius: fere. n. iure hęc humani seminis **σὺν**
 generatio nō negabit̄: illud aut̄ hoīs/cū multa tunc accipiat infans quā prius non
 hēbat cū erat in utero: & ea naturā hoīs p̄pria: quīs itē qd̄ hora p̄tū nō circūdat nī
 hīl uideat̄ conferre ut q̄ nascit̄ talis aut talis sit/facit t̄n ut subcognatā circūdatīs cō
 figurationē p̄deat in lucē: qm̄ natura postq̄ eū p̄fecit t̄m ad exeūdū i p̄tū dat/cū dī
 spō est similis figurā illi quā a p̄cipio factū formāuit: q̄a rōnabile & hęc quoq; re
 rū significatiōne h̄re dispōnēt stellā: hora natiuitatis/nō q̄a sit effectrix illa: sed q̄a
 ex necessitate secūdū naturā similis est illi p̄tate quā efficit. hęc Ptol. a nobis fideli
 ter recitata in q̄bus illud primū est uidere oīo esse falsum qd̄ ait interpret **Auērodā**
 dubitāter loq; Ptol. in prioribus uerbis ubi de efficacia cōceptus edisserit/asseuera
 te in his postremis ubi hora natiuitatis significādi uim h̄re demonstrat: cū cōtra poti
 us ibi qdē oīa affirmet/nihil excipiens/nihil dubitās/hīc nihil nō adiecta dubitatio
 nis p̄tula loquat̄/nūc fere/nūc fortassis interponens: & cū deniq; totā suā disputa
 tiōne terminaturus nō alā habet rationē q̄ fati significatricē horā geniturę defen
 dat: q̄ ut similē eā p̄cipio seminali esse suadeat. Tantū abest ut auctoritatē decer
 nēdi q̄lis sit futurus q̄ nascit̄ neget esse in cōceptu/ut nō plus sup hac re cōcedat ge
 niturę/q̄ ut cōceptu similis & cōsentīes inueniat̄. nā illa qdē opinio apud astrolo
 gos inuulgata credita etiā ab interprete Ptolemā: ut significet solū hora cōceptus
 quę in utero matris factū accidūt/ de falsa intelligentiā dictō: Ptol. nata/facile in
 telligit̄/q̄ nō ea solū significatā per cōceptū dixit: sed ē illa quā genitura nō possit. **Taxatur**
 Præstat inq; hoc Ptol. cōceptus geniturę q̄ per illū etiā ea quā sunt a n̄ partū pos
 sunt p̄uideri. Qd̄ si illa t̄m/nūq̄ erat etiā apponēdū nec p̄pterea p̄stare primum
 p̄cipiū secūdo existimādū cū loq; sit maius spaciū totius uitę: q̄ rudis adhuc na
 turę informisq; factus rudimenta gubernare. Quapp si Ptol. in illis dubitanter hęc
 sitanterq; platis uerbis cōfidat uel p̄cipiū secūdi uirtus/fortasse primo effica
 ci or: & hoc fere seminis humani illud hoīs potius sit p̄cipiū nō solū a ratione sed
 a seipso plane dissentit. A seipso quoniā/ ut dicebam/nō potuit in p̄cipio nascēdi
 auctoritatē fati defendere/nisi excogitatā cum p̄cipio seminali natiuitatis affini
 ta te/ & cū postea de sexū aliisq; nascentis cōditionibus p̄uidēdis p̄cepta tradit
 ea ex conceptu magis q̄ ex natiuitate ait p̄cognosci. A rōne cū p̄pter multa quā
 supra diximus: tū q̄re ualde extra rōnē est/ ut cōceptū p̄cipiū seminis natiuitatē
 hoīs dicamus/q̄nq̄dē cū semē uterū i p̄leuit̄ nō fieri i p̄sum sed incipit aboleri cū hoī
 fabricādo naturā manus admolit̄: q̄re illud sicuti hoīs generādi/ita corrumpe di se
 minis est p̄cipiū. q̄ si p̄cipiū hoīs uoces natiuitatē: q̄re multa tunc primū hēt
 quę in utero nō habebatur nō illa p̄tinet ad substantiā quā iā facta & absoluta est:
 sed ad gestiones opes: t̄m nō p̄nallō: quę nec hoīs p̄pria/a q̄bus si fatū hoīs au
 spicemur/multo post ortū tpe/fatū oriet̄: ut cū. s. fati nō iā infans incipiet cum co
 gitare: deliberare: rōcinari nā statim qdē natus nihil habet hoīs p̄priū p̄ter ei
 latū: nō igit̄ hīc tam. s. si fallis & frivolis/astrologorum prudentissimus Ptol. insistet

Error
Auērodā

Taxatur
opio uul
gata.

DISPVATIONVM ADVERSVS ASTRO.

**Cōfutatio
Haly.**

**Haly effi
caciā fati
dicit esse
in hora
cōceptus**

ret: q̄q̄ ea ne oīno defertor p̄fessionis p̄uaricatorq; putaret p̄tulerit dubitantes.
Necq; uero hāc solū q̄bus cōceptū genitura p̄rponit: sed quā aliquā uim in facto
decernēdo astruūt geniturā: minus hīc possunt firmitatis. summa. n. totius uirtutis
ad cōsensum refert: qui sit inter natiuitatē atq; cōceptum: atqui nam iste cōsensus?
quā similitudo? R̄ndet Haly Solē hora geniturā in signo semp inueniri: quod aut
septimū aut nonū aut decimū sit ab eo in quo fuit hora conceptus. Hācne igitur
illa similitudo? O ridiculam uanitatē quasi aliqd̄ tēpus alicui tēpori hac rōne non
cōsentiat q̄re. s. Sol quocūq; tpe a signo in quo alias fuit aliquo semp signorū nume
ro necessario distat. An probabilius qd̄ afferē de Luna: cuius locus cum nascimur
horoscopus sit cōceptionis: & qui tūc Lunā locus horoscopus sit: deinde natiuita
tis: atqui hoc fallum cōfictumq; ab astrologis postea demonstrabit. & Haly Auen
rodan in tractatu p̄sēntis quāstionis exponens Ptole. ut uerū interdū ita fallum
interdū ait a se deprehensum. Vex age sit uerū: nulla potius q̄a fictus ille cōsensus
utriusq; horā euidentiusq; coarguet: qm̄ si ex regula illa astrologorū cōceptus horā
inuestigaueris: & thema ad id tēpus tibi constitueris inuenies cāli stellarūq; dispo
sitionē ab ea semp esse diuersam: aliarūq; rerū oīno significatricē: quā hora natiuita
tis supputantibus apparebit. sed qd̄ plura in nugis confutandis uerba prodigimus:
Haly insignis astrologus in lib. quē scripsit de electiōibus apte cōfiteri efficaciam fati
decernendū esse in horā cōceptus. Sed qm̄ hāc ignoret: /iecirco ad horā natiuitatis
astrologos confugisse. Et ipsi cū uerget de ortu Gemīnorū quorū dispar sit fortuna
solēt dicere interdū diuersitatē cōceptuū illorū fortunā uariare: cū tñ si hora conce
ptus ea solū disponit quē accidūt ita uterq; illud potius sequit̄ ut possit eorū quorū
cōceptus dispar compar quidē esse fortunā: sed natiuitas nullo modo esse possit.

Ca. III. Vniuersalia fata q̄bus uis astrologi uestigēt & q̄ pax rōnalibus.

Iximus de initio fati particularis q̄ sit incertū: & q̄ falla rōne ab astrologis
cōstitutū: restat dicere de uniuersali unde. s. fata urbiū/ gentiū/ regnorum
& in uniuersum mūdi p̄nūcient: q̄ hoc quoq; (si aliqd̄ eē cōcedat) in am
biguo tñ & incerto sit. & a nostris astrologis p̄perā definitū. Solēt autē

**Triplex
astrologo
rū uia uni
uersalia p̄
sagiendi.
Infania
astrologo
rum & im
pietas.
Vrbis fa
ta nō rōna
biliter a ia
ctu primū
lapidis au
spicari.**

ad uniuersales p̄dicēdas mutationes triplici fere uia p̄cedere: aut ex magnis sy
derū superiorū uel luminariū eclypticis cōiunctionibus: aut ex cāli dispōne cum pri
mas Arietis minutias Sol ingredit̄: quod quasi principium anni statuerunt: aut ex
principiis urbiū regnorum: gentiūq; peculiaribus: hoc ē ex hora qua urbs aedificata
uel regnū institutum: uel lex genti data qua uiuit/ quāq; gubernatur: quā omnia q̄
sint friuola magna ex parte supra est ostēsū: nō solū ubi tota depulsa est syderum
efficiētia sed et cū totā p̄dicēdi ex magnis cōiunctiōibus rōnē infirmamus: & siue
ab illis/ siue a defectibus luminariū/ logo postq̄ accederūt tpe expectat̄ aliqd̄ uanū
declarauimus: tū ī pietatē infaniāq; deteximus astrologorū: & legē cāli fato & fato
sax legis gētes subiciētū: necnō q̄ sit uanū/ uel urbis aedificate uel accepti regni
q̄si rei naturalis diē natalē decernere. Nūc & si oīum rerū fatū aliqd̄ eē cōcedamus
sumus ostēsuri de fatali principio hāc rerū nihil certū aut posse definitū: aut hāc
nus eē ab astrologis definitū. Primū qd̄ ī auspiciādo urbis fato a iactu lapidis qua
rōne mouent̄: q̄nqd̄ iā ciuitatis potius q̄ urbis fata p̄scrutant̄: illud momentū po
tius obseruādū quo urbs aedificata cōcepta est habitari/ & suis legibus regi & conti
neri. De regis itē fortuna magna inter eos discordia cū alii putēt ex hora illam pen
dere qua rex instituit siue decemūt, Alii cathedrā potius siue coronatiōē putant
inspicēda.

inspiciendā. sed hæc quasi minutiora prætermittamus: cū ēt Haly fata gēriū urbū Magna di.
& regnōr. nō tā ab his ipsis quæ dicebamus/ q̄ a principis magnæ uniuerſaliumq; ſcordia in
cōſtellationū credat depēdere de quibus cū illis collato pede mex diſputabimus. ter astro.

Caput V. Astrologum non poſſe prædicere quā orbis regione fatū aliqd logos de
euenturū ſit: quoniā incertū apud ipſos quæ cui ſigno uel planetæ regio ſubſiſcat. regis for.

S Magnæ q̄s uocāt cōiunctiones: ſi defectus Solis & lunæ q̄tas astrologi tuna.
fabulantur: cient mutationes illud nūc cōtēdor: uere tñ de illis ab astrologis R. ſones p.
nihil poſſe prædicere: q̄ tñ illis cōiecturis quæ obſici p̄t horoſcopū ma. termiſſæ.
quæ cōiunctionis ſcertū/ an ſit p̄prius aut ipſius anni quo uertēte illa cōtigerit: arbi. Quattu.
trariæq; illos in defectu luminariū p̄ncipiū mediūq; obſeruari/ t̄pibus reliquis or capita.
inobſeruatīs: tū ēt ſolius p̄ncipiū hīta rōne: cōdonent illis hæc omnia: nec ſup his huiſce.
litē ullā faciāmus alibi premere eos poſſumus efficacius: uñ oſmoda hmōi prædi. modi præ.
ctionum incertitudo demōſtret. ſuat. n. e. q̄. q̄tuor capita: primū ut prædicat qd dictionū.
ſit futuri. ſecūdū quo in genere rex tertū quonā t̄pē: q̄rtū apud q̄s gētes & in quibus Quo pa.
locis æ regionibus. Q. d. ſi nulla fere rex mutatio eſt nullus caſus uel p̄ſper uel ad cto ſecun.
uerſus qui nō aliqua mundi parte apud aliquos populos accidat quocūq; t̄pore. dū astro.
re ueniat/ erit omnis hmōi uana ſutiliſq; prædictio/ niſi poſtremū hoc habeant ex logos co.
ploratum/ quonā. ſ. loco quaq; p̄te terræ admirabiles ille mutationes euēturæ ſint. gnoſci
De hoc aſit ita definiūt uti regionibus illis expectet quæ ſint ſigno ſubiectæ: apud poſſit in q̄
quod talis uel cōiunctio ſyderum uel luminariū defectus contigerit: nec ſolum mūdi p̄te
quæ ſigno penitus eodem ſed uel eodē uel ſigno ſaltē eiſdem triplicitatis: Hæc eſt effectus
omnium astrologorū ſuper hac re indubitata ſententia. Vnde illud colligitur/ nihil aliq̄s ſit
poſſe de ſato alicuius regiōis uere prædiuinari niſi prius cōſtiterit: cuiā ſigno/ cui expectan
planetæ regio illa ſubſiſciatur. ſicut nec de hominis p̄t ſato prænunciari ſi t̄pore dus.
genituræ fuerit ignotū. Quod ſi de ſubſignis planetiſq; diuerſis terræ diſtributio. Diſcordia
ne oſa apud astrologos ſint incerta patet euidentiffime prædictiones eorū de hmōi astro. de
rebus neceſſario fore q̄ incertiſſimas. Illud uero q̄ Ptol. & Albumaſaris libros lege dñatu pla
rit accurate facile itelligere: cū nullū ſit dogma in quo ſibi minus astrologia cōſenti netarū æ
at. Ptol. in lib. apotelesmatū igneā triplicitatē præſſe dicit ſeptētrioni: terreā meri ſignorum
diei: æreā oriētī æqueā occidentī: Q. d. ſecutus eſt Iulius firmicus opionū ueterū ſup mūdi
æmulator. Idē uero Ptol. ſecūdo lib. eiſdē op̄is/ uel aliter explicare/ uel ſimulare nō regiones:
nihil/ eā uidetur partitionem/ igneā triangulari ſitātē/ æreā ſeptētrioni q̄ his terris Opinio
præficiens/ quæ ſit ſeptētrionem & occidentē terreā his quæ inter orientem & Albu.
meridiem: his uero quæ inter ortum & ſeptētrionem æreā æqueā iter occaſum
collocat & meridiem. A quibus oībus ea tñ diſtāt quæ Albumaſar ſcribit q̄tū diſtat
oriētī ab occidentē. ſ. in ſexto lib. magni introductorii igneā triplicitatē nō ſeptētrio
ni/ ut Ptol. ſed oriētī uoluit dñari: ipſi qdē ſeptētrioni: cui ſigneā præficit Ptol. ipſe
aqueā dñari cōtēdit: quā oriētī Ptol. æreā ipſe cōtra præficit occidentī: Idē tenet
Paulus Alexandrinus in inſtitutionibus æris apotelesmaticæ. Sed ipſe idē Albu. q̄ Alia op̄i.
ſi ſui oblitus. lib. primo de magnis cōiunctionibus: æreā diuerſa ab his ſcribit quæ ſon ipſius
p̄ſerat in introductorio q̄ illa erat diuerſa dogmate Ptol. Nā ibidē nō igneā ut Gr̄e Albuma.
ei cū Ptol. atq; M̄rno nō aqueā ut ipſe alibi. Arabesq; p̄multis æreā præficit tri
plicitatē: quā ibi ſeptētrioni æqueā dederat tū oppoſitæ aſcribit regioni hoc eſt
meridianæ: occidentī at nec aqueā ut Ptol. nec ut ipſe alias æreā ſed terreā ait dñari
in quibus ſententiis qd nō p̄tē pugnāt: q̄rū ſe arbitriū q̄ nā faciet: cum nec rō hīc

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Henricus possit nec experientia monstrare ueritatē. Henricus maclis postrema hanc Albu. opi
 postrema nione ait eē uerissimā & experimentis q̄ plurimis cōprobatā. Cōtra Alchabi. & Zael
 Albuma israelita: & Abraā auenazra: & Saphar i isagogicis & Messala illā pbāt quā scripsit
 in introductorio. Haly auērodā utraq; reiecta Ptol. suā oībus anponit. Mitto q̄
 ipsi sup his ueteres inter se dissentirent. Aegyptiū ab Hypparco ab Hypparco Ptol.
 id aliquibus exēplis declarabo. Arieti. n. Aegyptiū antiquā Babylonē & Arabiā. Ae-
 gypto cōterminā. Ptol. Britaniā: Gallatiā Germāiā: Hasteriā & Palestiniā subiecit
 Hypparcus & antiquissimi astrologorū exactiore qdē rōne: aliis. n. signi partibus
 alias regiones subiecerunt atq; ita sinistro qdē Arietis hūero Babylonīā: dextro thra-
 ciā Tωσ Thās: Armenianā Tωσ μαλερται: Arabiam ægypto cōfinem Tωσ περσικη
 Persida & Cappadociā & Mesopotamiam: & Syriam & rubrū mare:
 atq; ita in ceteris signis est discordia: Aegyptiū Hypparcus: Ptolemæusq; discordāt
 nō minus q̄ a Ptol. etiam Albuma. & a seipso. unde luce clarius cōstat nihil posse ab
 astrologis certū p̄nunciari: ubinā gētium atq; terrarū casus aliquis sit uenturus cum
 de ipsa sub signis gentium terrarumq; diuisione nihil habeāt certū uel exploratum.

Caput VI. Non posse initium unum constitui de quo totius anni pender-
 ant fata: cum uaria a uariis anni statui principia & iuxta Hebræos annum potius
 autumnō q̄ uerē incobare.

Elīquū ut de initio āni dicamus quod nō posse unū cōstitui ex quo totius
 anni status p̄dicat̄ tñ expresse sumat Ptol. ut nullius potius q̄ ipsius uer-
 bis hoc sim cōprobaturus. Isigif lib. apotelesmatū k̄do ita scribit. Incir-
 culo nullus cogitare principiū simpliciter poterit. in Zodiaco at ea utiq; q̄s princi-
 pia iure constitueret: quæ equinoctiis atq; solstitiis determinant: quæ sunt quattuor
 duo. s. æquinoctialia & duo solstitialia: merum hic locus hætitationi an aliquid hor-
 rum quattuor sit p̄ponendū. Nam si p̄p̄am qdē simpliciter circularē naturam spe-
 ctes nullum eorū singularis principii priuilegiū obtinebit. Vtunt̄ at q̄ de his scripse-
 runt: aliquid supponētes: diuersimode: nō quoq; illorū quattuor q̄s p̄ncipio motū
 ab aliquibus eorū p̄pria rōne naturaliq; cōsensu: hēt. n. unaquaq; illarū p̄ncipium aliquid
 peculiare & excellēs: uñ sibi p̄ncipii & noui anni auctoritatē uideant uēdicare: ut
 uernū equinoctiū qdē tñc primū dies: nocte incipit lōgius fieri: & q̄a tēpus id anni abū-
 dat hūiditate: quæ qualitas & natura (ut sōpius diximus) lōi p̄ncipio generāda:
 res: plurima ē Aestiuā solstitiū p̄rogaua hæt est: tñc maxime dies in suo q̄s
 fastigio cōsumationeq; p̄ducit: tñ uero apud Aegyptios & inūdat nilus & cānicu-
 la exorīt. In autūnali æquinoctio fractus oēs colligunt̄ & terræ semina iaciunt̄: si bru-
 mali solstitio post decremētū incipit dies tñc primū augeri. Quod aut̄ mihi conue-
 nientius & naturæ consonū magis uidet̄: hoc est ut in obseruatione rerū anni quat-
 tuor illis p̄ncipiis utamur obseruantes: quæ an illa p̄xime sūt Solis & Lunæ uel
 coitus uel opponēs: & p̄sertim eclypsiacas: ita ut ex p̄ncipio qdē sumit ac Arie-
 te uerq; le futurū sit p̄uideamus. ab eo uero qdē a Cācro est: scia Libra autūnum:
 hyemē a Capricornō: hæt ibi Ptol. ad uerbū. E q̄bus apparet & credendum ab eo &
 cōprobatū nullū uerū initium posse cōstitui. Ex quo totius anni statū, p̄uideatur: ut
 nō possim satis mirari & Auērodā eius interpretē: & inuicē astrologos idē idē p̄-
 dicātes plus tribuere Ptolemæū i āne exordīdo ueris æquinoctio/q̄ uel autūni prin-
 cipio uel solstitiū. nā quæadmodū uernū æquinoctiū qdē nō hēt dicit unde p̄ncipii pri-
 uilegiū mereat facit idē nihil secus i reliq; & postq̄ oībus initialē eē auctoritatē
 ostēditū

Error
 Auērodā
 & recen-
 tiorum.

LIBER SEPTIMVS

ostēdit: nūnō aliud q̄dem aliō plus h̄re momētis: sed æque oīa obseruāda eē decet nūc
hoc & magis cōueniēs & naturalibus cōsonū asseuerās q̄ ut unū ex illis reliqs super
h̄tis obseruet. Q̄ n̄qdē unū q̄d q̄ suā h̄et rōnē cur principiū aliq̄d āni iure existi-
tur. Quo factū ē ut diuerse ēt gētes aliæ ab aliō ex his iniciis ānū exordirent. Aegy-
ptii ab æquinoctiali solstitio: Romani ab hyemali: alii ab autūnali: hoc ē ab ingressu
Solis in Librā eā ēt horā obseruātes q̄ uigēsimā Scorpīi p̄tē pagrabat plurimū i ea Varia
efficaciæ momētīq̄ putātes ad statum & mutationes aeris prædicēdas: q̄d Saphar apud uari
& Aoniar sunt secuti: nōnulli itē ex sn̄ia Aegyptiorū uolūt illa q̄ttuor p̄cīpia cōsi os anni iu
derādas: sed nō ita ut oīa in oībus obseruent: unū cū Sol q̄dē Arietem ingredit̄ ipsius dicia.
Solis statū cōsiderant: cū uero Cācrū Iouis: cū Librā Saturni: cū Capricornū Mar-
tis q̄ h̄æc oīa sydera in eis lignis regnare existimentur. Albu. aliud sibi somnium est Albuma
cōmētus: ut si quū Arietis primas minutias Sol inuadit horoscopus inueniē signū saris com
fixū ex eius horæ cælesti dispōne de toto anno q̄dē recte p̄nunciet si cōe sit signum mentum.
duo p̄cīpia anni statuant/ si mobile quattuor quæ p̄fus uana & arbitraria sicuti
nec rōne/ ita nec ueterū uel auctoritate uel experimētis fulciunt. Q̄d si qs. forte ex
mūdi creatione op̄ionē astrologorū uelit cōfirmare: ut p̄pterea ex ingressu So-
lis in Arietē futura fortuna cognoscat: qm̄ per id rēpus mūdum Deus creauerit: ut
nō sint aliud annorum cōuersiones q̄ reuolūtōes mūdane genituræ ueto facilli-
me statimq̄ reuincet: qn̄qdē si mūdi seq̄mur geniturā tā erit incertū q̄ sit anni prin-
cipiū statū dū/ q̄ etiā est incertū quonā tpe anni mūdus fuerit iñstitutus. Neq̄ enim
apud Hæbreos/ a quibus mūdi creationē accepimus q̄c̄q̄ sup̄ hac re certū & defini-
tū est: sed alii uere: alii autūno exortū cōtēdunt: & si altera op̄io est p̄ferendā/ eo po-
tius declinat ut in autūno cōditū credat. Nā q̄d scriptū est eodē mēsiū in quo pha- Annū rō-
se celebrabat primū mēsem in anni mēsisbus futurū/ id rōne solēnitatū celebrandæ: nabilius
dictū uolunt: quare si illa maxima prima & p̄cīpue esset solēnitas/ qua eorū exitū de secūdam
Aegypto/ q̄d primū dei in populū beneficiū/ cætera sint secuta. in reliqs aut̄ rebus Hæbreos
oībus a Septēbri initiū faciebant: q̄d multis tū sacrae l̄ræ locutionibus: tū antiqs incohare
cōsuetudinibus iudæorū uidet̄ cōprobari. Scriptū. n. in exodo ē/ scenopheigia: hoc autūno q̄ uere.
est in festa tabernaculorū celebrari i exitu anni: ea uero medio Septēbri celebrātur.
Et in libro Neemiæ scribitur & factū est in mēse casleu is ē apud Chaldæos q̄ apud
nos decēber āno. xctū. i. factū ē in mēse nisan/ hoc ē Aprilis āno. xx. q̄ si mensis nisan
i. Aprilis caput āni ēt nō uigēsimō āno: sed primo ac uigēsimō erat scribēdū. Præ-
tereā cū lege cauere: ne septimo āno q. i. erat sabbatū ānorū aut meterēt agros/ aut
seminaret̄ si caput āni erat Aprilis sequebat̄/ ut q̄d p̄ Octobrem sextū anni seminaue-
rant id æstāte sequenti metere nō liceret: q̄re h̄æc. i. æstas ad septimū annū p̄tinebat
si eius exordia a uere sumebant: q̄d si erat/ credita sexto anno terre semina deponē-
bant: quod incōmodū nō sequebat̄ a Septēbri annū iñstituētes. Mito quæ Lersien- Lersienlis
sis in cōputo scripsit & Beda in lib. tēporū & Iosephus in primo antiquitatū: & Hie Beda.
ronymus in epistola de solēnitatibus: q̄ Ezechiel ēt exponens Octobrem dicit p̄i Iosephus
mum esse mensem: Ianuariū uero quartū: e quibus omnibus liquet siue ex mō Hierony.
di creatione aliquid coniectemus: siue astrologorum ueterum rationem auctōrita-
temq̄ sequamur oīno astrologos aberrare/ qui ex ingressu Solis in Arietem de toti-
us anni fato p̄nunciari posse contendunt.

Caput VII. De directionibus aliisq̄ modis/ quibus tempora futurorum
definiunt q̄ parum consent/ q̄ue in his astrologi inter se discrepent.

B

- S**icut errāt in facis anni auspiciādis (si quā fati cōcedat auspiciatio) ita in tēpore definiēdo quo illud sit uēturū qđ initialis hora p̄misit. utunt. n. hac quoq; in re friuolis/falsis/uānis supponibus & methodo naturali/nihil cōueniētibz iter quas illa prima & potissima est de planetarū partiūq; Zodiaci directionibus. (Sic. n. libet eas uocare) quo magis ab his qbus cū disputamur itelligamur. Illae igit q̄ falsis nitantur ridiculūq; fundamentis breuiter aperiemus declarata
- Concessio** prius ex proposito astrologorū opione. Esto igitur geniturā alienius horoscopus Leonis. p. quādecima. Satur. in Virginis. p. sexta collocet/ pater Saturnū horoscopo/nec aspectu nec alia re copulari: quare nō debet illi nocere: uerū tñ opinant per uēturū aliquē ex directione horoscopū ad Saturnū: & quo anno illuc pueniet ex Saturno morbi piculū nato imminere: puenire aut aiūt hac rōne: qm̄ singulis ānis singula nobis signorū ptes attribuunt pro anaphorarū tñ pportione: sed hoc nihil ad rē de quā nūc agit. Dicūt ergo primo anno uitae ipsū deberi gradum in quo est horoscopus: quare si in eo gradu planeta bonus aut corpore aut radiis fuerit/ eo anno sua bona largi: cōtra si malus malis: secundo anno secundum a primo gradu respōdere: tertio tertium: & si deinceps. Quare si Saturnus exempli gratia/ primam & uigesimalam partem ab horoscopo occupauerit cum primo & uigesimo etatis anno pars illa respondeat fore ut annus ille Saturni radiis infestet: Cum uolūt igit quo nam anno bonū malūue aliquod euenturum sit nato prauidere/ dimetuntur gradus inter loca principalia geniturā & corpus aut radios boni maliue syderis interceptos: & pro numero graduū de annorum numero praecribunt: post quē euentus ille debeat expectari: haec est eorum positio in directionibus: ex quibus & uitae spaciū Ptol. & casus omnes uicēq; fortunae astrologorum turba pronūciat: quibus quid potest lenius? qđ magis irrationabiliter cogitari? nam illa primum ad annos graduum distributio: pōt ne magis ex libidine fingi? nullo fundo sciā rōnisue rōcepta maxime cū interdū annos/ interdū dies (ut. s. eis subuenit) a gradibus istis dicantur indicari. Et hēret hoc forsā aliquā p̄babilitatē si partitiō ipsa graduū esset a natura: illa uero ex arbitrio tota pēdet mathematicorū signa in triginta potius q̄ in. xx. ptes nō ob aliud diuidentū q̄ q. numerus ille diuisionibus arithmeticis est accommodatior: ut testimonio ipso astrologorū p̄ximo libro nobis demonstrabit. sed quō mihi nocere poterit Saturnus in sexta Virginis pte (sicut erat acceptū) cū nascebar infectus/ ēc si illis demus primo & uigesimo etatis āno eius influxum ad me pertinere: nam qñ ad me p̄tinebit Saturnus: illiē non erit: & qñ ibi erit Saturnus/ pars illa ad me nō p̄tinebit: qui si forte quēadmodum a pestilentia infecta uestes uenenum ad aliqđ tēpus nō amittūt: ita p̄ribz celi ēt euenire dicāt ut recepta a malo sydere cōtagionē diu retineant: p̄pterea q; gradus ille iam tñ cū nascebar infectus a Saturno/ post multos etiā annos uim noxiā illam in me refundat: perbelle pōnē subtiliterq; defendent: & si quidem cū philosophis esset sermō inbetē meminisse luminis affectionē subiecto
- Prima rō** Auicenna nō hērrere sed abire cū corpore a quo diffundat. Caelestrum aut oīum impressionū ut in metheor. ait Auicenna/ & uehiculū lumē ē: & somētū. Sed ipsi mihi respondeant ris. cum ad eundem gradum tot annis intermediis aliorū accursus sit planetarū/ an superuentu luminō salutarī inolitū illud prius putet aboleri posse uel imminui. Præter
- Secunda** ea si p̄durāt in celi regionibus a planetis acceptae susceptaeq; qualitates/ nec ad exitum (pacium t̄pis cōseruant. nō erit in factis diiudiciādis t̄m modō obseruandū qđ quo celi loco. uel āno reuoluēt/ uel hora geniturā/ planeta inueniat: sed qui eadē loca p̄cedentibus
- Tertia**
- Quarta**

loca præcedētibz ēt ānis pagrarint. Postremo cōmētū illud dirigēdi aliud non est
q̄ subicere res nō solum cōstellationibz his quæ sunt sed quæ esse ēt possent, nam
quid aliud est dicere Lunam quæ me nascente exagonis radiis a Sole feriebatur in
fortunū rñ aliqñ ibi pariturā ex q̄drato Solis aspectu sub quo illa qdē nō fuit cū
nascebar: sed fuisset si pluribus cæli ptibus interiectis p̄cul a Sole magis cōstitisset
quas partes per quas. Ea quadrata radiatione distabat cū pegerit post tot annos ab
ea illa ibi calamitā infingeret. At cōstellatio ista sub ortu meo nō fuit/ & si postea alia
quando est futura: nihil rñ ad me cui si fatum aliqd est præterita illud cæli dispō de
dit. Patetigit q̄ absurda q̄ falsa/ q̄ incōsona sit positio dirigēdi q̄ q̄ quotidie utuntur
astrologi: quod/ nā hñt fundamentū unde q̄ sit deducta: nōdū forte ut opinor in cō
siderationem examēq̄ reuocarunt ututē autem præter directiones in euctorum
spibus præuidendīs dominatu planetarum quos ordine quodā imperium vitæ su
scipere cōfixerunt: hinc centra Chaldæorū/ fridariæ Persarū/ Indorū nouenariæ/ recates
Ptolemæiaphoriarū/ occursorū hinc decēniā Aegyptiorū/ cronocratores Arabū
& quæ alia hoc genus alia alia pro libidine somniarēt quæ oīa peccāt hoc incōcīnū
quod desideribus ita definiūt: hic quidem tot annos planeta nos regat quo tem
pore consumato/ succedēti planetæ uel pro spherarum uel pro climatis ordine qua
si p̄ manus gubernacula traditū qui rursus p̄ cōcessum sibi tēpus administrata iuris
dictione/ credat syderi proximo itis & potestatis quod qdē ab omni est naturalis rō
ne penitus alienum. Nā qd hoc potius q̄ aliud ex eis hoc tpe inferioribus dñet/ nā
alla pōt cā rationalitē assignari q̄ aut materiam dispō huius potius q̄ alterius im
pressionibus opportuna aut syderis ipsius ad nos efficacior habitudine: sup̄ terrā
ferat alius sub terra collocatis/ aut uergēs ad ægionē regionibus nris fiat p̄ximior/
aut rectiores radios in terrā iaculet/ & quis nō astrologis sentiremus de bona mala
q̄ res cōditione pro loco/ signorū/ radiationum diuersitate eius planetæ qui plus
ceteris in glo p̄dēt tempus aut fortis & p̄tē obineat: hoc est solum quod dici
ex naturali methode pōt. At reliqua ficta & fabulæ sunt ut Iouē dicamus nunc p̄
esse terrenis: quare annis præcedētibz præfuit Saturnus quē ex spherarum ordi
ne Iuppiter sequit/ & Taurum hoc anno dñari qm̄ præcedenti Aries dñabat qua
si terrenorū & magistratū nris in syderibus inuenirent. Quod si ita dicāt expien
tia cōprobatum possit esse aliqua fides si de ista inter se dītributione tēporū cōueni
rent. Sed cū alius Luna alius Martialis Iouis qdē annos attribuat nō ne oībus p̄
ter experimētū fides obregat in quā pro sua q̄p̄opione i cāta opionū uarietate p̄tē
dat: Aegypti quos sequit/ Firmicus uitat administrationem quilibet syderum dant
equa partitione annos. x. & mēses. ex bono ordine ut i diurna genitura primum de
cēniū Sol accipiat in nocturna Luna: post quod decēniū/ qui in genitura per si
gnorum cursum in secundo loco fuerit/ inuentus/ tertius qui post secundum fuerit/
& similitimodo ceteri. Sed quicūq̄ decēniū sortitus fuerit/ licet sit totius tēpis dñs/
oībus tñ stellis tota decēniū substantiā diuidit a se incipiens/ & post se illis tradens/
qui sine per ordine positi. Primo aut illi qui cūq̄ in themate secundus fuerit inuen
tus. Est aut summa æp̄orū quos planeta septē moderant/ ex eorū sententia quinq̄ &
septuaginta ternis mētibz adiectis/ quibus cōstituta ad primū rursus planetā redi
tus superis eundē qdē ānorū numerū colligit/ & a Sole similiter si quis natus inter
diu fuerit Luna si nocturna exordiant/ faciet res ipsi nati qdē tēporū dñū prim
cipalē sed alios tūc in dñatū uicaria cōstellatione participet quæ dītributione quo

Alii modi
quibus
astrologi
tpa euēro
rū p̄uideri
posse pu
tant.

Opio Ae
gyptiorū
& Mēsi.

oīq̄ O
oīq̄ O
māi

- cant fridariā: unde illa vulgata ster iuniores aliquē esse fridariā Iouis p̄cipē: multum uero discordāt ab Aegyptiis: nā in successu planetarū nō loca thematis geniturarū sed sphaerarum ordinē obseruat Solē mediū faciētes. Præterea nō cuiq; planetæ æquale tēpus assignant: sed Soli qdē annos decē/ Veneri octo/ Mercurio tredecim/ Lunæ nouem/ Saturno undecim/ Ioui duodecim/ Marti septem/ capiti tres/ caudæ duos: quod quā h̄re possit rationē ipse quoq; Auenazra 1 libro res; astrologica; fatetur se nescire. Cōtra uero in asciscēdo p̄cipe dñatus æquā cuiq; planetæ portionē dant p̄æ ita ut p̄nceps planeta septimā sui t̄pis p̄e solus gubernet: secundā cum planeta a se secundo tertiam cū tertio. Aegyptii uero in æq̄lem hanc faciunt distributionē decernentes Soli qdē mēses nouē & decē: Saturno triginta: Ioui duodecim: Marti quindecim: Veneri octo: Mercurio uiginti: Lunæ uiginti quinque: quā rursus subdividunt ut Saturno ex triginta suis mensibus dies sex reliquis planetis impatiatur: atq; idem de suis cæteri mensibus faciant: ut docet Ephessior: & Mater: nus ignorauit. Sed illud fuit dissidium Persis & Aegyptiis/ q; illi caput & caudā annuērāt cronocratoris/ Aegyptii nō faciunt. Ex quibus oībus patet post primū decēnium/ raro eundem fore annorū gubernatōrē apud Persas & apud Aegyptios. Ab utrisq; uero dissentit Ptol. etatū dños faciēsit quaternos primos annos Luna gubernet: Mercurius decē lequētes. Tamē ordine qdē cōsequēt: Venus qdē octo: Sol nouē: Mars quindecim: Iuppiter duodecim: Reliquum uita Saturnus qui tamen cū exactā peculiariq; unicuiq; genituræ t̄porū distributionē inq̄rit/ Cronocratoris illis qdē principalibus addit annuos/ mēstruos & diurnos. Sed in illis Ptolemaeo totius fati cardo uersat: ubi taxat eos q; unū faciunt uitæ cronocratorē/ Aegyptios inuēs/ & Dorotheū atq; illi in ita Ptolemæi. si quis accedat diuersissima semper in distribuendis tēporibus ab Aegyptiis Persisq; definit: quo magis libeat irridere nostræ ætatis astrologos q; nō intelligentes eodē tēpore Ptolemæi & cronocratores: quo Persarū fridariā: Aegyptiorumq; decēnia p̄tinet/ uti simul his oībus uoluerunt q̄si nō diuersæ atq; cōtrariæ sint super eadem re. Sed de rebus diuersis opiniones inter se minime congruentes: Indorū astrologia nec fridarias nec decēnia/ nec tēpores nec cronocratores nouit: sed unam nō in septem ut illi: sed in nouē mēbra partitur: de quibus hic ordine pro locorum thematis dispōne pauciat ut primam annorum partem regant cōstellatiōes ad duodecimam domum p̄nētes. secundā quæ ad horoscopus: tertiam quæ ad secundā domū: quartā uero quæ ad nonam: quintam quæ ad decimam: sextam quæ ad undecimam: septimā quæ ad sextam octauā quæ ad septimam nonā quæ ad octauam. Nec solum ab aliis in ista tēpororū dispensatio: sed in ipsa domorū partitione discordant ad signiferi gradus (quos æquales nōcant) illas diuidētes Arabes Andrugazarem imitantes per trigonocratores q̄si dixeris triangulatores: hoc est dños triplicimōres uitæ iudicant p̄ætur de rebus ab unoquoq; loco/ duodecim significatis: quis sit primæ atq; futuris status/ ex primo triplicitatis dño iudicent: quis mediæ ex secundo: quis postremæ de tertio: q; si trigoni unus duo tātum domini sunt ut alio libro dicebamus: aut unus forte genituræ unus dispositora: q; alius in diurna: alius in nocturna est magna pars uitæ sine gubernatore. Sed nec ulli sunt isti trigonocratores: & si ter mille esse concedantur ea in uita regenda inania sibi successio/ penitus est deridicula. Sed ab his oībus Chaldeorū inuenta plurimū diuersa nec reoribus: nec decēniis nec fridariis: nec nouembris Indorū: nec trigonocratoris: sed genitorū cardinalibus oritur. Primā uitæ partē ex primo

Opinio
Ptole.

Error
in signis
astrologo
rū nostræ
ætatis.

Arabum
opinio.

Opinio
Chaldeo
rum

est primo cardine indagantes: mediam ex fastigio summi cæli: postremā ex occiden-
tatum uero de morte: de his et q̄ post mortē eueniūt ex q̄rto thematis loco pronū-
ciabant. sed et trimēbre illā priorē diuisionē ita itaq; particbant ut apoclima quidē
horoscopi (quasi declinū dixeris) & partus dolores idicarēt & quæ accidūt matri-
dum atq; gēitip̄le horoscopus ipsam natiuitatem & primos statim annos ab illa
horoscopi epanophora qd̄ est reliquum postremum primæ ætatis. Rursus medii
cæli apoclima primas ptes mediæ uitæ: medias ipsam medium cælum: postremas
eius epanophora similiter faciebāt & in q̄rta itē domos ut declinās domus ab ea an-
tecedentia proxime mortē ipsa quarta domus mortē epanophora quæ post mor-
tem p̄nt euenire significaret: q̄s op̄iones explicandas mihi p̄posui/ simul ut op̄ionū
pugnātia cognosceretur: p̄peaq; nec ulla fides esset exp̄imētis/ simul uanitas dogma-
tum arbitraria leuissimis in iuxta cōiecturis deprōderetur: Nam qui dabimus primā
uitæ partē orienti mediam summo cælo/ quandoq; dem ætas mediā primæ succedit
medium cæli orientem nō sequitur: sed præcedit. Sed in opinionibus istis confuta-
dis laborandum nō est quæ ipse se ipsas inter se confutant & elidunt. Qd̄ si p̄gā nar-
rare omnium somnia uix usq; illi fines. Messala a Sole oriētali primā uitæ medietate
tē gubernat/ ab occidēti secundam: Hæmus aliter illam qdem planetis dat in he-
misp̄erio superiori collocatis/ siue illis orientalibus siue occidētalibus hanc oībus
hisq; sub terra. Vellius alio figmēto Lutiæ ascribit primā ptē alterā dñō secundæ
domus. Albumasar fabulosissimus illā ad ptē fortunæ hanc ad dñm partis ait refe-
rēdā. Alii & aliter sed nō oportet oīa p̄sequi lege ephēstionē in libro apothelasma-
tum. Ptolemæi. Lege Abēzagelē: & præter q̄s narrauimus/ multas alias ibi cōpies/
pugnātes inter se super hac re op̄iones. q̄re. s. pro libidine suam sibi quisq; fabulam
cōponit. Quibus demū nimis creduli quasi oraculis & p̄phetarū rñis/ fidē m̄cipā-
tes/ circulatoribus nugacissimis & fallacissimis spes/ mortis anxietates/ læticias/ &
quod est perniciosius uitæ totius institutionem & gubernacula credimus.

Opinio
Messalæ
Opinio
Hæmi.

Caput VIII. Sicuti asciscunt in efficacia/ ita omittere necessaria & quan-
tum errent de stellis fixis.

Sicut autē asciscūt cōmenticia multa qualia cōmemorauimus/ quorum sicuti
natura nulla/ ita nullus influxus/ signa. s. domus/ imagines/ caudam & ca-
put/ partes/ dodecathemoria/ nouenaria/ aliāq; hoc genus: ita multa præ-
termittunt in primis necessaria/ & multa sup̄ his qbus utunt̄ falsa pugnātiaq; decer-
nunt. Sicut. n. quæ lumine carent inefficacia/ ita nullū in cælo lumen inefficax. Ipsi
uero cum stellæ pene innumerales in octaua sphaera resurgant/ mille tñ utunt̄
adiectis duabus atq; uiginti. Quod cum eis obiicitur/ alii aliter soluunt. Petrus apo-
nensis in elucidario hoc inquit difficultatem artis ostendit nō impossibilem tamen
eam esse demonstrat: quod respondens id quidem uidetur concedere cognitu illas
esse necessarias/ si fatalis perfecte constellatio comprehendēda est: & quoniā hoc sit
difficile ideo quæ proficitur id artem esse difficilem: sed nos illud contēdimus/ & fie-
ri non posse ut oēs deprehendantur/ & si fieri hoc potest astrologos tamen qui nō
dum hoc effecerunt ex cælo futura uere non prædicturos. Alii tutiore quodam p-
fugio se cōdentes/ inefficaces aiunt illas quas omittunt. Maiores enim omnes quæ
q; decernendi fati habent potestatem/ astrologis exploratas reliquas prætermittas:
in quibus ob corporum exiguitatē nihil fere momenti sed ex his latebris facile eru-
untur. nam si stellas has nunq; obseruauerunt/ de earum natura quid possunt assene

Error
astrolog.
p̄termittē
tū īfinitas
fere stel-
las fixas
Defensio
aliorum.
Reproba-
tio.
Prima rō

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

- Secunda** rare faciāt/nō faciāt/immutent nō impient: cōsi de corporis pāritate perusioq le-
Tertia rīdeant: quod nā corpus in cālo terre cōparatū ē signū reputabit: uel ut rectius
dixerim cōparatum illis quā in terra edlocata de cālo putant gubernari: qđ ita
inefficax & imbecille: si celestium corporū & terrenorū naturam inuicem cōferas
quāz altera nihil nō sublime potens: & magnū altera nihil nō humile infirmū
& minutum. Adde qđ multa forsan ex his stellis quas ob paruitatē uide esse possi
Quarta habitas & Mercurij & Lunæ globbo non uincuntur. Nam minimæ rerū quas ob
Quinta. seruant Marte maiores Venereq putant. Præterea si forsan singulæ stellæ minutio
res nō magnas habeant uires: multæ tamen id genus cæci atq cōcusi habebit
plurimū potestatis: ut si quæ lacteum orbē illū tot luminibus densum efficiunt sin
Sexta. gulæ parā possint simul omnes quo pacto parum posse putabunt. Gæz sãpe im
mulicā melodia si uocula parua subtrahatur/ soluitur cōcensus dum quæ per se pa
rum exaudiretur facit ut reliquæ modalitius oēs exaudiantur: calorū ornatuatio
tus inuicem nexus atq consentiens: nihil habet quod cesset/ quod superuacuum/
quod inutile sit: quare quācūq uel minimā partem adimpleretis perit statim qđ tota
integritas faciebat. Inter heliciarios ut potest. haud fortis homo uastū adimere un
illius si desit manus non trahatur sic potest unius stellæ tantū ignoratio/ meritatem
fati labefactare: necdum ut numero pene in numero sine piaculo ab illis prætermitt
Bonatus ratur. Bonatus hæc forte (si tamen peruidebat) dixit mēloēs/ Astrologus inq utitur
q̄ leuiter stellis omnibus: quis nominatim oēs non explicat. utitur enim signis duodecim sub
dicatastro quibus fere oēs stellæ cōprehēdunt. At qđ hoc dixerit necdum astrologus sed lym
logum uti phatēus: qñ signa quæ uocant duodecim graduū hnt latitudinē extra quā stellæ
omnibus utrinq innumerabiles. qđ si quæ inter easdē lineas/ signo cui libet coextēdunt/ uirtutis
stellis. eiusdē eē rīdeat. Primū quæ rā de rebus ignotis quo asseueret: Quod si p̄priū hæc
Respōsio esse dicatastrologorū nō repugnabo/ & puocabo ad ipsos astrologos apud quos ali
Cōfutatio ud imagines ipsæ prætedūt signis coorietes aliud signa quibus coorināt. Alioq si
gnā qbus utunt inobilia sunt/ imagines locum mutant. Erit igitur aliā atq aliā na
Alia leui tura eiusdem imaginis aliis signis identidem loco signoque respondens. Sed & ipse
tas Bōati Bonatus insaniam responsionis puto animaduertens. statim alio est digressus/ cōq
cereret pernegari nō posse stellarum omnium cognitionē ad rem astrologicā per
tinere: quarum omnium tamen cognitionē astrologi non haberēt: quid tum inquit
si totam nesciamus astrologiam prædicatores christiani diuina oīa nesciūt: de quib
bus tamen quotidie ad plebem cōcionātur. In qua re uide qđ parum bonus iste Bo
natus decipiat. Siquis enim inquirat syderum naturā gratia cognitionis/ quod phi
losophi est/ uno sydere cognito aliquid est consecutus: si quod astrologus p̄fiteretur
nō rā syderū quærit qđ futurorū in syderibus cognitionē: nihil fecerit p̄rius nisi cog
nitionē eorū syderū habear unde futura possint præuideri: sed præuident ex his ex q
bus fiūt: fiūt autem ex omnibus: igitur etiam ex omnibus præuident. omnes igitur
qui non cognouerit nouerit forte aliquas: futura de stellis nunq præuidebit. Exem
Exēplum plum in medicina philosophiaq: quærit philosophus herbarum potestates ut eas
in phia & intelligat: Quærit medicus ut earum uirtute morbis medeatur: si uel unam philo
medicina sophus cōpererit aliq̄ erit philosophus: sed imperfectus: quoniam quāz quærit re
rū noticiā aliquā habet. At decem supponamus: aut quo numero maius species her
barum: ita pellēdis oībus morbis necessarias: ut una si desit curari corporis uitium
nullum possit: earū si nouem calleat quispiā & unā nesciat. non solum medicus non
absolutus

LIBER SEPTIMVS

absolutus / sed medicus nullus erit quā aliquā qdē notitiā / sed curationē nullā pōt p-
stare quā medicus proficitur. sic astrologus dici non potest qui de pūis saltem ho-
minis fato dicere inspecta genitura nō potest. Quod si de mixta dūm syderum af-
fatione conficitur / quō prouidebit / qui & singulæ stellæ quid nā efficiāt & omni-
um sociata temperatura quid pariat / nō cognouerit. De theologia autem alia ratio
quia sicut perfecte sciri nō est possibilis / ita nec necessaria / ut crederetur scire: ut lua-
dere de ea multa possumus: de qua ut oia ita nihil cognoscere feruē est impossibile:
neq; enim oculatis minus negatum. Solem nō uidere / q̄ & pēitus introspicere sed
is nimis multa in confutandis nugis illiteratissimis circulatoris.

Ca IX. Dogmata astrologorū de stellis fixis pugnare tū ites se: tū cū ueritate.

S

Ed nec illud astrologi tū peccant q̄ ex stellis plurimas nesciūt. Verū sup
his etiā quas hē se putāt exploratas / pugnantiſſima & falsa dogmata sta-
tuerūt: est enim (ut declarabo) qn̄ stellæ planetis efficaciores: est qn̄ mi-
nus potentes efficacēq; decernūt: in qua re tū pugnāt secū tum utrobiq; a ueritate
dissentiūt: ordinariā ut ita dixerim sollicitatem proq; capto cōditione q; nascentis a
bono planetæ: statu pollicentur a non erraticis stellis ut inquit Ptolemæus & pō
Aofor & Toxiar hoc est opinione omni maiores sollicitates expectant. ego uero
tum Proclo sup Timeū Platonis: tum rōne asseuerante maiora a planetis q̄ a stellis
fixis præstari posse cōtendo. neq; n. lodes ipsa sublimior sublimiorem naturam non
errantiū indicat: cū moderator omniū Soli nō omnes excepta Luna certe supra se
multas habeat stellas collocatas. Ceterū cur præstare planetas fixis iudicemus ar-
gumento sit illud: q̄ nūi qdē planetarū multæ sphaeræ multis fixis una tū sphaeram
deseruiūt ipsas stellas agnoscunt. uerū unius syderis uincat potestati ē. singu-
læ tū stellæ planetis singulis agnoscere nō possunt. Qd si magnitudinem corporū spe-
ctes / Sol extra cōtrouersia omnibus maior maior oībus itē Iuppiter & Saturnus si
principales qualdā exceperis: q̄q; nec de corporū uastitate potentia maior inteli-
gitur. Neq; enim exploratum Saturno Iouē potentiorē q̄q; sit maiori: & cū omniū
syderū minimus sit Mercurius: habet tū (ut ipi uolūt) in omni genitura plurimum
potestatis. Nec itō Lunæ Venere anteponunt: q̄q; ab ea uastitudine corporis exce-
datur. Deniq; illa lucida sita ad cor Leonis quæ a latibus reginæ Græcis basiliscus
dicitur: q̄q; non primæ magnitudinis: primæ tamen ab eis auctoritatis potestatis
habet: quæ in nobiliorem certe faciā qm̄ a Solis itinere nō deflectit: eadē rōne pla-
netæ stellis nobiliores qui minus utroq; uersum ab eadem uia declināt. Accedit tē
stimoniū antiquis planetas cōmessoras nūcupatis: quas dixeris mundi dñas
forces: quæ stellas appellatiōe minime dignabant. Sed uerū dogma saltem tuerē
sunt et sapiēs de eisdem quas mirabilium facinorū operum effectrices quasi de in-
firmis & imbecillibus loquētes ināfficerent: nihil aiūmili uel cardines aut domos
quæia salē occupant: uel lumine suū alteri copulēt: ac quæia cū tū supra trion-
bant: hic eas: uirtuti adeo detrahant: ut per se nihil illæ efficiant nisi loci uigor: uel
potentiſſimi syderis adminiculo fulciant: cuius rei nec causam nec p̄babilē ullam
afferunt rationem: sed ex falso cuiusdā ueteris dicti intelligentia factum lapsi sunt.
Nam ueteres ut Macrobius doctus de signis dicebat cū nuda syderibus inueniebant
efficaciā nō hē p̄ter ea quæ cardines quattuor occuparent. hoc illi qd de signis
syderū mōtionibus & hospitibus docebat: ad singulares stellas etiam transulerunt: nisi
potius astute dogma statuerunt: ne si ab oībus stellis fati ratio foret explicanda mi

Primarō

Secunda

Tertia

Quart

Quinta

Quo la-
pli astrolo-
gi.

serere inextricabili cura torquerent: quā ab hōte posse superatū nec facile credulīs persuaderet aliōq; quā nā rō opōnis an quia loco remotiore: sed quātō nobis p̄p̄inqui or est Saturnus: aut quā cardinis tanta p̄rogativa: ut in eo nō solū nō faciāt: sed Rōnibus faciant admirāda: nihil obstante uastitate distāde: mox ab eo cū paulū declinārit: error max. aut ad eū nondū attingerint faciant oīes nihil cū uel locus undecimū ad fastigia cōnifestatur: lile erigens: quanto loco sub terrā mediū sico potentior ad agendū esse uideat. Sed ita est certe sicut dicebam: uideat eos labor nec difficilē adeo uideri artem uoluerunt: impossibilis facile posset indicari. nā quā solent afferre t̄bētus tarditate: t̄bēditati nihil suffragat: cum radius stellæ tanto fortius affigatur: si creatq; cōstantis: quātō eo in loco uade demittit diuturnius stella ipsa cōmoratur: quid q; hac et se cū pugnant: cum desydere tardiori dogma sit dare sero quæcūq; detuerit diu durare & permanere quæ dederit. Contra de non erraticis decernunt: illas motu tardissimo solent dicere maximas quidem afferre scēlitate: sed quas postremo calamitatibus elaudā: quare nec morantur diu munera: sicut nec diu conferantur: sed sicut semper a ueritate sic a seip̄s ubiq; dissentit: q̄ nos etiam oīa non p̄sequimur. Possent enim & q̄spiam eos interrogare: sicut planetæ inter se: ita cūm stellis inter se stellæ interuallū aspectus non considerant: quod Ioannes de Regio monte aduertit: ut posse aspectus illarum esse forsan aspectibus planetarum p̄fectiores: q̄ non sicut hi fugaces & momentanei sed stabiles potius: q̄ perpetui possent & alia super his obiectis cōsequētia percurrāmus.

Cap. X. Fallit astrologos i planetis: repetitō q̄ eorū quæ hactenus disputauit.

Vna multa de iplis et planetis fallunt / satis superius est demonstratū: cū nec eorū p̄p̄ietates (id qd uident errare in nō erraticis) uideat: nō solū intēdi atq; remitti: sed alias fieri potiusq; diuersas identidē putat p̄ locorū natione p̄ cōditione signorū / p̄ schematizms: multipliciq; similitudine inter se oīum: p̄ q̄ nō nisi ipsa uaria deuolūōne uel stantū uel p̄cedētū uel repedantū quæ p̄ uis ab oī uero: p̄culatōne dignitate naturaq; celicorū: res dicitur clarissime (nisi fallor) ostēditur. Illud quoq; taxantes q̄ planetas & signa p̄ter illa duodecim dīsi p̄ uiciorū traditū q̄li p̄ manus aduolūōne iūo successione quodā impia diuersis rebusq; busq; p̄scribū: extrinsecis uidelicet ipsa quoq; celestia nō tā mēdēt certe q̄ mēdēt cūris iūo p̄terea & cū Plotino & coactaneis expūis q̄ effectū expectatū ali cuius planetæ cōcōnis iubet quorū forte ab aliquo loco signi p̄ibus ille distabat nūlle sup hoc falla & nullo scīo fando rōce p̄acōmū: sicut q̄re supiorē oīū disputatōne ita colligimus uidet qd astrologos dicere p̄babilia cū rōgāt inferiora dīcūta celestib: sed de p̄hēdi mox fallor / oīos / de res iūo hoc est neq; p̄ios neq; p̄hēdi a causis uniuersalibus res p̄cūlares: nūlas a bonis a magnis exiguas ab ordinariis temerarias a corporalibus in corporeas: necessarias arbitrarias: naturālibus artificialibus: p̄sentibus iam p̄teritis: p̄teritis iū p̄sentibus effectū posse credū: p̄dicant / asseuerant. Si oīa ista fierēt cōlo nullas eorū: nō uis q̄ celestes cā astrologos assignare uis taceant uerorū: quæ sunt cōlo syderū: aut stellarū p̄ter de robur tū nō ueris multis accipiāt p̄p̄ietates: & cō cōp̄ ex p̄a tēdant p̄uadū dīcū: iū multa cōmēticia q̄lia lib. p̄cedēt cōmemorāuimus / loca / domos / inuagē: nō dō uis tūq; p̄tes dodecatēmonia / res fictas / officaces imaginarias: nulla naturā soliditate q̄bus si quasi naturā uera soliditate cōstantibus: propterea q̄ nō negatibus p̄t sapiens hō fidem adhibere fateor p̄cul dubio ne nondū intellexisse qd sit cō sapientem.

Ioanni

IOANNES PICI MIRANDVLAE DISPVATIONES AD-
VERSVS ASTROLOGOS. LIBRI OCTAVI INCIPIVNT.

Caput Primū Incertum esse numerum corporum superiorum/penes quæ
iuxta astrologos fati decernendi potestas est.

Inter oia quæ scire eū oportet/q sciam fiderē pfitetur fere
facillimum id pōt existimari/de quo mox disputabamus: ut
quæ scilicet sit uniuersū rei hora fatālis diiudicet: qd si
nec sunt assecuti neq asseq astrologi pnt: difficiliora quo pa-
cto sperabuntur? Quanto enim id difficilius operæq maio-
ris: ita numerū corporū superiorū a quibus uis fati ad nos pue-
nit/habere cōprehensum: ut in fatali constellatione descri-
benda/non asciscatur aliquid cōmentitium: & nihil uerū &
efficax omittatur. Erit enim alioqn hoc cōfessio & cognitū illis
necessariū & cognosci tū nō posse præsentis libri disputationibus aperiemus: ut nō
solum prædicta illis uera nō possint: qm & motus positūq stellarū ad liquidū nō p-
tident: & earū omēs minime habeāt exploratas: qd sequētibz libris obiciemus: sed
qm neq illud cōstat eis adhuc quæ nā ista sint corpora quorū positū inspicieudus at
q p prieras id agādant. Subiungunt quæ artis eoz pfectio pollicet oia sint cōsecu-
tū & nesciat quæ nā ista sint res quæ scia ipsis est necessaria. Nam si falli dicant
nos aut per casum nām hæc obicere cōpellat ego eos uoce diuina/ rogaboq uti
de numero mīst stellarū aliquid sciant: qd cū eos pfectior non solum intelligo stellas ab
eis quæ uideantur numero nō cōprehendisse: nec cōstare an præter eas quas in-
tuerent/ alia etiā sint in celo: cū sensum tū rōnem nostrā adfugietes. Phauorinus
plus in eleganti illa sua aduersus genethliacos apud Gellium orōne mirari se dixit cui
q p pcepto liquet planetas quos Nigidius errones uocat nō esse plures q uulgo exi-
stimant/ posse asseri: & alii qdā planetæ pari sint pte: quos tū cernere hoies nō
possint/ pp exuperantiā uel spēs oris uel altitudinis. Certe si quæadmodū inquit Al-
petragius rē celestium hō sapientissimus adhuc motus in celo est q nescit: pōt
& corpus ubi esse cū potissimū motus ille cōueniat nulla artis adhuc obseruatio-
ne deprehensum. Attestatur tū multum uariū corporū superiorū & inferiorū mo-
tus exegit ueteribus uel p pte. Ignotū & longa eadem obseruationū durar-
nitate deprehēsi quoz exploratū reddidit manifestū posse alios et motus sua uel tardi-
tate uel obscuritate/ aut alia specie mathematicos adhuc latere/ quos sit posteritas ip-
sū diuinatorū obseruationibz aliquid cognituramolo facere dē epicyclis eccentricis/ ser-
uonē dē planetarū/ planetis descriptū multitudinē apud oēs astronomos tamen
scitis qd forte penes hæc corpora potestas fati decernēdū esse diffitebūt. De sphe-
ris supra planetas q sic abiguntur quæq inde astrologia ista diuina scita effi-
ciunt minime dissolūti. n. orbē octauū q Bellus si erraticis illustrat extrinū faciūt
alio supra eū nonū collocant/ alii decimū. Aegyptiorū & Chaldaeorū astronomi
supra orbē octauū uel ecē arbitratī sunt quos secuti sunt Plato & Aristo. & Hyp-
parcus & Ptolemæus qd forte maiores nō putabūt sed ita se res hēt. Nona sphaera
spū p dōlūmā uulū ē qd facile exciuit magna cōpositioe pōtelligi. Multi at ob
id fallunt q putat eos oia non orbis opinione scidere necesse fore q sphaerā octa-
uā ab octauis oriens in uariā habet exploratū qre uū id & Ptolemæus & Hyp-

Phauori-
nus aduer-
sus gene-
thliacos.
Gellius
Alpetrae-
gius.

Aegyptio-
rū & chal-
deorū opi-
nio.

Cā erroris parcus cōliteant / nihil abigūt ipsi: quoniam noni orbis inuentū illorū ēt fuerit: quibus ille
neoterico motus primū fuerit annotatus. Accedit q̄ Ptolemæus & mobilibus & immobilibus
rum. signis utit̄: cū & imagines sphaeræ octauæ mobile faciat: & ad imobilia signa locare

Alia cā. ferat planetarū. Quare illis indubium certūq̄ uidet̄: præter signa octauæq̄ mouet̄
 alia esse signa apud Ptolemæū quæ nō mouent̄ p̄terq̄ motu totius mūdi: atq̄ ea nō
 Ptolemæ
 um imobi
 lia signa in
 octaua de
 scribere.

alibi q̄ i nona supra octauā sphaerā cogitata. Verū lōge plurimūq̄ talia nō sunt: &
 motus stellarū ab occidēte in orientē in noni orbis suam necessario non adducit. Et
 qd̄ mouet de immobilibus signis eo maxime declarat̄: solo orbe octauo contentū su-
 isse Ptolemæū: qd̄ miror ab istis aduersum intellectūq̄ nō fuisse Ptolemæus eōi
 hæc imobilia signa in ipsamet sphaera octaua describit̄: qd̄ nō faceret si superiorē ali-
 am excogitasset: uerba eius in scđo magnæ cōpositionis libro hæc sunt. Abutemur
 aut̄ signorū noībus in ipsis duodecim obliqui circuli p̄tibus: & q̄si eorū initia a tropi-
 cis & quinoctialibusq̄ punctis capiant̄: sic dodecatheorion: hoc est duodecimā p-
 tem quæ a uerno æquinoctio est ad totius sphaeræ sequentia Arietē uocabimur sic
 eundā Taurū similiterq̄ deinceps secūdū raditū a nobis signorū duodecim ordinē.
 Hæc ait Ptole. q̄ eadē ēt docet primo libro apotelesmatū / partes zodiaci ad quas
 planetæ referunt̄ solstitiis & æquinoctiis incohari determinariq̄ principes: quæ
 quattuor pūcta qm̄ stant immota sunt: iō ipsa quoq̄ signorū p̄ticipia ab ipsis instituta
 stant & imobilia: est: q̄q̄ imagines a quibus ad illa nota sunt translata iugiter moue-
 ant̄: & pro tēporis curliu uariis locis earum fines initiat̄ reperiant̄: nō igitur signa
 hæc imobilia apud Pro. sunt in sphaera superiore: sed a quatuor fixis & immobilibus sphae-
 ræ octauæ punctis describunt̄: supra quā alia sic cogitasset nunquam magnum hoc
 inuētum in magna sua compositione tacuisset. Libet autē irridere. Ioannem saxonij
 xonienlis
 irridetur

ensem: qui in suis in Alchabitium expositiōibus nititur comprobare armū signis
 nonæ sphaeræ ex sententia Ptolemæi: assertorq̄ in cōfirmatione m̄sæ op̄ationis uer-
 ba quædā Haly interpretis Ptolemæi de gradibus lucidis & tenebrosisq̄ ipse nō
 Alphon-
 sus primus
 loca placē-
 tarū ad no-
 nā sphae-
 rā suppu-
 tauit.

Haly: sed Ptolemæi uerba eē purior: sunt at̄ ea expositoris uerba nō auctoris: qd̄
 nō solū ex græcis exemplaribus: sed ex uulgata etiam translatione quilibet facile pōt
 intelligere: uide quæ istis possit de celestibus fides adhiberi: qm̄ in suis auctoribus
 euoluēdis somniculos adeo & cecutientibus oculis deprehendunt̄. Quid q̄ nō so-
 lū Ptole. sed nullus eū plus mille annis secutus nono orbe usus inuenit̄. Primum Al-
 phonsus loca planetarum ad nonā sphaeram supputauit: cui neoterici omnes ad-
 hæserunt ueteres octaua tantūmō utebāt̄: quā ēt Leo hebreus & Proclus Platonis
 ous excellētissimi mathematici supremā oīum eē cōsedūta quā in inuolutes dixerit
 si non uanissima cōiectura astruit aliū orbē octauo eē supiorē qm̄ duo motus ad q̄
 tes maxime oppositas eidē corpori in eē ex se nō p̄stare: cū sit deprehensum uera ob-
 seruatione nō erraticas stellas ab occidēte moueri in orientē: uelut per sphaerā cū re-
 liqs ab orientē uolunt̄ in occasum putat̄ cōfici necessarium: prior ille motus q̄ mule-
 tis annorū milibus una restitutione cōplet̄: manet̄ p̄pria sphaera stellarū cōloquas:
 alius q̄ diei unius spacio cōsumat̄: sicuti erroribus ita sphaeræ octauæ ab alio atq̄ iō
 superiore globo cōmunicet̄: oīa lecū ab orientē in occidentem sapienter astrā quæ p̄pria
 eorū motibus ab occasu ferunt̄ i orientē. Quæ nō de nihilo nata suspitio ab aliis cō-
 elidit̄ multipliciter. Sunt. n. q̄ negēt moueri stellas ab occidēte in orientē: q̄ & oca-
 lationes

Varia so-
lutiones culati certe hoīes & mathematici sunt: q̄ motū diurnū ætheris eē dicūt q̄ sit unū nō
 diuīsum in sphaeras sed p̄prium stellas at̄ oīs fixas q̄ erraticas p̄prie motibus ab oc-
 casu ferri;

nasaferriū orant. Leo hebreus inferiori cuiusdā sphaeræ non superiori eī motū refert Prima.
 accepit. Ahi tōtū cælū q̄sial qdā ex oībus sphaeris ueluti mēbris cōstituētes aliū Secunda
 cōmodū dicūt q̄ toti cēlo a motore quodā uniuersali aliosq̄ singulis sphaeris p̄ cog Leo he-
 dīperficere diuersus/ a p̄p̄is eorū diuersisq̄ motoribus debeat. Eū igit̄ quē diurnū bræus.
 appollamint cū sīc cōmunis ab iis sphaeris nō octaua eē magis aut aheri? cuiusq̄ q̄ ca Tertia
 tēram sed cālestis uniuersitatis a cōi quodā existit motore p̄p̄ea nec singi alij orbe Quarta
 ap̄motore cōiū illi sit p̄p̄ius nec seq̄ eū dē sphaerē duos cōp̄p̄ios motus cū alter
 ex cōmuni cōi reliquis cāli p̄p̄ibus alter ex p̄p̄ia natura nō ab eodē motore tribua
 tur. Nos hūc oīs in mediū cōstituamus solū id affirmātes nihil indubitatū certiq̄ su
 per his posse asseruari sed tota ad p̄babiles locos & trāslatōis disputatio redit/ q̄
 multi utinq̄ p̄sint in ambiguo tandē i se recipi nos relinquūt. Q̄ si rationi puta
 mus cōcedēdū q̄ nouus orbis cōfirmat̄ erit & illis assentiēdū q̄ decimā supra nonā
 excogitarūt cū se pene eadē rō dogmatis utriusq̄ illi enim ut p̄uaciter hoc defen
 dāt plus uno motu uni sphaeræ ex se nō cōtēre/ nonā itroduxerūt/ q̄ duplici motu
 sphaerā octauā uolui deprehēdissent ubi triplici motu deprehēso eadem ducti con
 cēstura decimā itroducūt. Q̄ d' Alpholus/ Cāpanus/ Leopoldus/ Messala credide Alpho-
 iū utq̄ hanc enī opinionē q̄q̄ falso sicut & secutus eam Albertus referunt ad Ptole. sus Cam-
 Caput. II. Si se p̄ octauā sphaeram alia sit fallam esse ueterem astrologi panus.
 am si nulla non ab utramq̄ etiam si sit noua ruere om̄pino necesse esse Leopold.
 X hac autem uaria rāq̄ multiplici opinionū uarietateq̄ incerta reddatur Messala
 astrologia diuinatrix facile est perspicere. nam si supra octauā duæ aliæ Ruer om
 sphaeræ sunt fallā est om̄is uoces astrologia qui potētissimis cāli parti nē uetere
 bus ignoratis inuilibus & imperfectis obseruationibus sunt innixi qm̄ sphaeræ il- astrologi
 lā inefficaces esse non possunt: quārum suprema motus rapiditate/ utraq̄ loci sub am si duæ
 limitate & uastitate molis reliquas antecellit: si rursus nulla sphaera prater octauā sphaeræ
 nulla etiam iuniorum om̄is astrologia: duodecim signa in nono orbe describensq̄ sint.
 si est nullus/ quānam habebit in fato decernendo auctoritatem quāquam siue
 aliqua est siue nulla sphaera nona om̄is nostræ ætis astrologia uacillare cognosci
 tur nec solū inconstantia dicere sed controuersa atq̄ pugnantia. Nam illud mihi
 respondeant: putent ne afflatus ad nos ab om̄i cēlo proueniret an solū ab his par
 tibus quæ conspicuo lumine corruscant? Primum si concedant ea ratione non so
 lum planetas sed quæ planetas deferūt orbes i p̄cipatū fatalis decreti recipientur:
 quos illi rōta nō obseruāt ut apud quos putēt nihil eē efficaciae i p̄mutadis iferio
 ribus. Altera si rōdeāt Solis. sūm hūmōi/ in eē syderib' cōspicui lumīs radio refulgē
 tibus: erit et his cōcedēdū sphaeræ nonæ defluxus nullos hūc puenir: q̄ uel nulla uel
 inuisibili luce p̄dita/ nec syderalibus radiis: nec luminū ulla uarietate distiguit.
 sed aut tota diaphana est: unde aqueū cælū & cristallinū nuncupata aut tenui luce
 rarq̄ diffundit: q̄lis ē inesse reliqs globbis & pōt & a q̄ plurimis existimat. Qua
 p̄p̄ aut sphaera oīs obseruāda: aut nona illa ē si sit aliqua cōtēnenda qd̄ credidit Bo Bonatus
 natus affirmans/ nihil qd̄ supra octauā sphaerā collocef/ ad astrologū p̄tinere. Et tñ
 in ea duodecim signa ab oībus describūt: quæ nō mō aliquā sed potētissimam habent
 in anni cōstellatione auctoritatē: nō solū ad hanc quæ suis uiribus largiunt: sed qm̄
 in p̄mutadis uiribus planetarū primæ illis p̄tes ab oībus delegant. Quare quocūq̄
 sese uertant laqueos icidūt inextricabiles: dū aut multas omittūt sphaeras nō omi
 tēdas: aut in una admittēda quæ sit inefficax: oīs cōstellationis adulterāt ueritatē q̄

si hinc forte se extricare nullo modo tenebuntur uinculo inenodabili & eū sphaerae nonae uirtutis affixae & efficaciae quā uelis inesse concesserimus: nulla praeterea de sphaera aliis lite suscitata nihil minus falsissima uis iuniorum praedictio complaceat: cū negari nō possit uirtutē & proprietatē illius sphaerae ab octauae influxibus eō diuersam: quā tñ illi quasi eadē existimantes nō alia de nonae signis tradiderūt: quā de signis octauae tradita essent ab antiquis: magna certe uel heberudine uel malitia si uel nō uiderunt diuersarū sphaerarū eandē naturā eē nō posse: uel hoc uidentes uoluerunt hoc tamē aliis persuadere. Satis enim apparet uerisimile quod decipi alios potuerint. quoniam sphaera nona ex dogmata si de orbis alterius influxu erat agēdū cessare multis aetatibus eorū p̄fessione erat necesse: dū. s. pluribus experimentis natura tū primū inuēti orbis approbaret: quod eruditiores homines & ambiciosi minime patiebant: quare translatis ad partes nonae sphaerae fide nominibus quibus partes octauae ueteres appellarunt: quasi cum nose ipsa quoque natura cōciteret: eadem prius de illis quae de octaua priores dogmata perdidit. Sic Ariete Tau. Gemi. Can. & reliqua signa in sphaera nona ipsi describunt & eadem facere aiunt: quae signis eiusdem quidē appellationis: sed alterius sphaerae fieri antiqui scriptū reliquerūt: totā. s. imposturā solo consortio nominū defendētes: in quā re siquid fallit flagitiū est: si falluntur insania: cū non aliter errent: quā si nomine Iouis ad Saturnū translato/ Saturnū factū Iouem existimēt & cum de Saturno sit uaticinandum: ea pronunciet / quae protendere Iouē ueteres tradiderunt. Neque enim minor putanda inter orbem octauum nōnamque diuersitas quam inter Iouem & Saturnum: si & motus eorum: & lucis: qualitatesque quibus caelestia in primis discernuntur estimemus. Apparet enim inter illos duos planeta solū diuersitas quod alter altero tardior: quodque alterius lux alterius luce uel nigrior uel candidior. At quanto maior illorum orbium distantia quorum hic quidē sua natura tardissimo motu ille omnium rapidissimo transfert: hic tamen multiplici agmine stellarum radians & conspicuus: ille aut nulla aut inuisibili luce sub obtutu oculorumque nō cadit. Denique si partium eiusdem sphaerae atque etiam minutarum diuersissimae dicunt efficaciam: quoniam pacto sphaerarum diuersarum eadem erit & si sphaeris duabus eadem natura: nonne alteram frustra naturae opifex deus effecit? Et si ueluti dixi/ nec motu/ nec luce/ nec situ/ nec mole conueniunt: quae illis praeterea communio est naturae: circūspiciatur undique machina uniuersae & in omnibus globis elementorum uel caelorum manifesta diuersitas semper apparebit. Quare si non ceteris exogitatus orbis nonus aliquis ē necessario alterius ē naturae ab octauo: atque ita quae de huius signis & partibus Prole. & alii antiquiores preceperunt/ signis sphaerae nonae ascribi conuenireque non possunt: quod cum faciāt tamen omnes sumiores/ eorū uaticinia (etiā si ueram artē p̄fiteantur non nisi casu incidere possunt in ueritatem.

Caput III. Differre imagines a signis quae nominibus conueniant.

Verū enim uero de sphaerarū numero quod statuat/ signa ipsa duodecim: quibus & ueteres & neotericī tribuerūt ut in eis totius astrologicae praedictionis summa cardoque uerset: ea nos ficta/ nullaque breuiter demonstrabimus. Tū si illa sint uera/ falsa tñ astrologos super his & pugnātia dogmata tradidisse: quare quae pēdet ab illis ad diuinationes (pēdet at oēs) eas prius eē fallaces. Sed admonere antea lectorem oportet/ aliud signa eē duodecim/ aliud imagines: quae numero nomineque conueniāt. Dico ac haec omnino eē diuersa/ etiā apud eos qui nona sphaera uel ignorata/ uel neglecta/ in eadē signorum faciunt diuisionem: in qua imaginum quoque

ginum quoque formæ cogitantur. Signa. n. immota fixaque cōstituunt æquinoctiis in
 tercepta/atque solstitiis. ita ut Arietis quod quod est signum/ initia a uernali æquinoctio
 semp accipiant. Arietis autem quæ est imago/ alio tempore initia alibi supputent: sicut
 stellæ a quibus effingit ab occasu ad ortum iugiter deferunt. In quæ re lapsi magna
 pars astrologorum putantium qui ad octauam sphaeræ referunt planetas eos signis mobi-
 libus uti necessario. Neque. n. uerba Pto. primo lib. apoteles. contrarium precipietis intelle-
 xerunt quæ latina homini sunt illud annotatione dignum non prætermittamus: quoniam & do-
 decathemorum (hoc est signorum duodecim) finium seu terminorum initia a tropicis & æquinocti-
 alibus punctis facere rationabile est quod et scriptores maxime significauerunt. Ex his enim quæ
 supra diximus patuit/ & naturas/ & uires & cognationes eorum ex tropicis & æquinoctia-
 libus principiis: & non ex aliquo alio causa habere: quare si alia principia statuamus aut
 non uti illorum naturis in prædictionibus cogemur: aut utetes excidere a ueritate zodiaci
 interuallis: a quibus illorum uires pueniunt omissis & permutatis. Hæc Ptolemæus cuius
 sola prius aperienda sunt quæ cōfutanda/ quoniam parum uel intellecta uel animaduersa a quibus plu-
 rimis est. Patet igitur prius diuersitas imaginum & signorum: quoniam illæ quidam mouent: ista au-
 tem non mouent: & si in octaua sphaera describant: altera est euidentissima quod imagines differētia
 inæqualitatem habent magnitudinem: signa inuicem sunt æqualia. signorum enim unum
 quodque triginta continet partes imaginum: alia pauciorum alia plurium per spacia
 protenduntur. Quoniam igitur aliud signa aliud sunt imagines propriis utraque rationibus
 confutabimus. Et primum illud de signis pertractabimur quæ illis ratio demonstra-
 uit duodecim ibi esse naturas distinctas uiribus & proprietatibus/ atque his neque plu-
 res neque pauciores. Abrahama uenazra in principio libri rationum astrologicarum aliter
 quæ inquit dicuntur de signis quæ probant aliqua ex arbitrio statim declarans: quæ esse signa
 nam ista potissimum quæ arbitraria proferunt/ diuisionis zodiaci meminit. Diuisio uiribus di-
 nes enim ait signorum eum tantum in partes trecentas & sexagintas: quoniam hic nume-
 rus diuisionibus est accommodatior. Idem quoque scribit Haly Auērodan apoteles-
 maticos libros Ptolemæi exponens: Diuisimus circulum in partes duodecim quæ si-
 gna nuncupantur: & unumquodque signorum in partes triginta quæ dicuntur gradus/ &
 partem quolibet trigessimam in minutias sexagintas: quoniam hi numeri diuisionibus idonei
 magis reperiunt. Quibus igitur potius quæ eorum uerbis eos redarguam: ita natu-
 rarum rerum & consequentiarum rationis ignaros: ut quoniam quæ astrologorum motus metiuntur circulum in duo-
 decim partes diuiserunt ob numerum ad diuidendum oportunitatem hinc ipsi dogma cōsti-
 tuerint partes istas duodecim uires & proprietates habere diuersas: si eorum distinctio non
 arbitrio mathematicorum/ sed a natura cæli exorta sit accidit quod in octaua sphaera de-
 scribant: ut Ptolemæus ægyptii signorumque oēs magistri uoluerunt ut res nulla solidi-
 tasque naturæ illis responderet sed cogitari tantummodo & mente cōcipi possint. Quare &
 Origenes ibutus doctrina ægyptiorum signa ista intelligibilia & ratione tantum præceptibilia
 nuncupauit. Neque. n. aliqua pars sphaeræ octauæ/ quæ uel æquinoctium uel solstitium sp-
 fiat: sed alia ut alia si quæ admodum putat ab occasu in ortum proprio motu sphaera ista
 deferret. Quæ puncta in quibus fieri semp uel æquinoctium uel solstitium intelligimus re-
 quæ nulla a sola nostra cogitatione dependet quæ possint utique mathematicis ad inueni-
 endos motus supputandaque loca planetarum deferuntur sed uirtutum origines & influxum ali-
 quorum principia statui non possunt quæ fortasse calidæ cōsiderantes imaginibus solis non
 et signis prædictionibus probantur multa inuicem firmitas & incōstantia ualde eo
 gnoscit: quæ ea quæ prius quæ distinctissima eius fundamenta uolens putat astrologorum
 rationis

Secunda

differētia

Nulla ratio

ne demon-

strari. xii.

Distincta.

Origenes

Maximū

argumētū

huius ar-

tis

mē Chaldaei pfectionis fautores & in futuros p̄dictiōibus celeberrimi/ nulla existi-
 marunt. Haly auērodan aliq̄ ex pte hęc aduertēs: signa inq̄t m̄ssiones sunt q̄ nihil
 opant; opantē at stellæ fixæ quæ sunt i eis tū quare sol ea singulis annis oīa pcurrit
 & ex opatiōibus q̄s in eis cōstitutus sol operat noīa accipiūt: qm̄ itē stellarum fixa-
 rum quæ sunt in eadē signi pte uel centū ut antiquiores uel septuaginta ut iuniores/ si
 uirtus pmanet erit toto co tpe & uis illius signi uirtus eadē quæ stellæ inibi cōmo-
 rantis; q̄ ad pte aliā trāslata uirtus quoq̄ ad pte illā trāstret. hęc ille; cuius qdē opi-
 nio q̄ ex allatis: tū ex aliis alibi eius uerbis hęc fuisse cognoscit: ptes qdē ipsas zo-
 diaci si stellæ influxus excludant efficiēdi uim nullā h̄re: cū at huius qdē signi talē
 alterius aliā ēē proprietatē & influentiā dicūt duplici hoc rōne h̄re ueritatē: aut qm̄
 stellæ in ea tunc signi pte cōuenientes tali potestate p̄ditæ sunt: ut quæ hospitii dici-
 tur hospitia sit efficiacia: aut qm̄ sol ad signū illud pueniens talia operat: quo pacto
 æquocēstia signa & solstitialia aries. s. Gācer Libra & Capricor. mobilia dicunt q̄
 re in eis sol cōstitutus anni tēpus imutat: cōtra quæ his p̄xima sunt fixa quare quo
 anni ita tpe pagrat sol aeris status qualitatēq̄ nō mutat. Similiter ait Prole. arietē fa-
 cere tonitrua & corruscationes nō ob aliquā uim i ea pte zodiaci sitā: sed q̄a sole po-
 sito in Ariete æquocēstiu uerū ē quod anni tempus ex sua qualitate mutationes hu-
 iusmodi aeris ei. solis calor ad nos accedens p̄xime/ antecedētis hyemis humi-
 ditates dissoluēs multos fursum eleuat uapores: ex q̄bus cōpactē nubes motus col-
 lisionibus q̄n inter se cōcurrūt corruscationes emittūt. Hęc est Haly Auērodan de
 signorū potestate sentētia: quæ magis cōfirmari nō pōt quod uolebamus zodiaci. s.
 partes æquocēstias interceptas atq̄ solstitialis in quibus uim principalem cōsistere ait
 Ptolemæus: quibusq̄ astrologi cōspiciunt chaldaeos ut nonne eas efficiēdi uim nul-
 lā habere. Nam opione Ptolemæi Auērodan dum exponere cupit & declarare sti-
 lo ut ita dixerim i amne ueritatis imerso obliterat uel inuisus penitus & expungit.
 Asserit enim circuli partes nihil efficiētē: quæ fieri ab eis putantur ea operatione
 uel solis uel stellæ in illis partibus agētū excitari. At uero ægypti & Prole. & oīs
 turba astrologorū perpetuas & imobilis signis ascribunt proprietates quæ nec So-
 le nec stellis inde discedētibus exolescūt aut permittant: aliq̄n debuit alia Pro-
 clare de natura signorū q̄ quæ p̄dita olim erant ab ægyptiis. Sed alia ē posterior
 q̄ quæ scripsit Ptolemæus si migrantibus stellis uirtus quoq̄ signorum pmutatur:
 cum ne syllaba tū cōmutata eadē de natura signorū p̄dantur ab eis qui pridie scri-
 psere: quæ ē apud Petosiras & Gechipso cū tū illud debet uenire/ ut quæ arietis
 alias erant sint quandoq̄ Tauri p̄prietates: & quæ Scorpii fuerint aliquādo Sa-
 gittarij: atq̄ ita de relijs q̄nquidē stellæ olim in ariete cursum agentes nunc in Tau-
 rum p̄tergradiantur: & quæ Scorpionum olim occupabāt ad Sagittarium tractu
 tēporis cōmigrabūt. Iam de sole qd̄ dī Ica bone q̄ uanū & augurorium/ ut signo ui-
 delicet attribuat qd̄ sole inibi collocato nō signi sed solis uirtute proficiscit qd̄ fere
 me pinde est/ ac si cathedrā dicāt aspirare uim disputandi q̄ in ea sedens p̄us sol
 at disputare pariter q̄a scabellorū & in eo sedēte sperēt syllogismi ossifici. Iq̄n ita fere
 positus sol tonitrua ciet & hyemis gelatē perie ueris imutat/ planetarū decemunt
 cū fuerit Luna in ariete tonitrua expectanda: & oībus i rebus arietē ēē mobilis au-
 ctore. Nec aduertūt si tonitrua sūt in Ariete sole collocato/ nō idē seq̄ de Luna reli-
 q̄sq̄ planetis: q̄n illud nō a signi natura sed a calore sit solis uaporosos halitus in sub-
 lime collēte materiā nobiū: & de qua tonitrua & cetera illi genia postea procrean-
 tur: quæ uis

Quid rō-
 ne toni-
 trua & cor-
 ruscationes
 fm Ptole.

rur: quæ uis in calore sydes; alioꝝ qm̄ nō est nō fiet ab illis qđ sit a Sole: qđ .i. in eo/
 dē signo collocatis. Nā qđ hoc ē sol in ariete magis faciat q̄ in aq̄ rio: nō de signorū
 est pprietatibus/ sed de loci pōne: q̄re. s. in ariete pximior est nobis: quā quæ apud
 nos sunt radiis eius per id tēpus magis afficiūt p̄pterea in eodē politus signo diuer
 sis i regionibus alia p̄ id tēpus efficit. Sed prima dialectices nesciunt rudimēta in q Ignari dia
 bus docemur distinguere qđ est per se/ ab eo qđ est ex accidenti. Sed utinā tm̄ non lecticæ
 essent dialecticæ non plane ut pueri delirarent. nā quis illud nō porius insaniam astrologi
 uocet q̄ errorē: ut qm̄ posito Sole in Ariete (ne ab eodē discedamus) tēpus āni mu delirāt ut
 rat. p̄pterea putet q̄cqd incohaueris Luna ibidē posita statū firmūq; nō futurū: sed pueri qđ
 fluxū atq; mutabile. Et qm̄ dū Leonē occupat sol æstatis. s. medio nō mutat sed du idē alius
 rat eadē aeris qualitas. p̄pterea eē fixū signū leonē: q̄re quæ sub eo q̄s auspiciat diu eisdē obie
 turna imotaq; futura. Vnde illud mirabile dogma. Luna Leonē peragrāte nec idue cit & fere i
 re primū uestes nec incidere oportere: q̄re ob fixi signi q̄litate uestes illæ sunt diu singulis di
 penaturæ: qua significatione uidetur aut morbus aut mala alia cā significari: pp̄ q̄ sputationi
 allis uti non possis q̄nquidē qbus utaris hæ uestes nō cōsumi diuq; p̄durare nō pos bus.
 sunt: quis hæc audiens possit nō putare uel ad risum ficta a fabulātibz uel a mentī
 um deliramentis: aut quibus illi i artibus ab erroribus remouebunt/ qbus talia pos
 sunt/ nō solū nō absurda uideri sed uera. Solēt at̄ phi qn̄ cū illis disputatur qui nihil
 erubescunt: & primis ē dignitatibus p̄ia frōte resistunt cogere ad sui tueri hōnem:
 hoc ē ad ea quæ dicūt. nō tā firme p̄bare q̄ cōtradicare. Et nos igitur eadē uia istos
 aggrediamur: qm̄q; absurdū eis nō uidet habere ob id arietem uim faciēdi res mo
 biles: quare sol ad eū accedēs āni tēpus imutat. Illud saltē ab eis impetremus: ne q̄si
 mati sub ariete loco se moueant sed dogma teneant & tuerantur. Quod si faciant eos
 sic interrogamus: signa hæc quæ mobilia/ fixa/ duplicia uocāt imobilia sint? an cum
 imaginibus pariter moueant? si mobilia respōdeant/ iam a suis signis ipsi quoq; mo
 uent: quādoquidē æstatem/ autūnū/ hyemē uer initiare nō mobiliū signorum
 sed imobiliū est: & quas ipsi dant signis pprietates: ut mobilia fixa duplicia sint
 a p̄dicta uarietate tēporis ducūtur: nō igit̄ aliis cōpetūt signis q̄ quæ dictis in lo
 cis imota sp̄ in circulo cogitant. Qđ si imobilia esse dicūt: sequitur ut cū imaginū lo
 co nō cōueniāt: quæ cū suis stellis identidē loco p̄mutata sint (quod si est) quonam
 pacto pprietates ab imaginū sola figura deriuatas abis ē signis attribuūt? & Ariē
 tē qđ quē mobilē/ æquinoctialē/ broniū tēporū uocāt/ quæ sunt imobiles signi cōdi
 tiones: mox & quadrupedē dicunt/ oculis lāguidis libidinosum/ quæ nō iā signi sed
 imaginis sunt/ nomine qđ eodē: s. natura/ loco/ pprietatibus/ differētis. Et ne p̄cua
 latim singula p̄sequar oīs turba astrologorū cū signa p̄iūtur/ ut hæc cōia/ hæc fixa/
 hæc mobilia singulis alia recta alia obliqua: quæ sunt (ut dixi) nō mobiliū signo
 rum cōditiones. Itē differētis hīs utiūt alia humana/ alia sunt ferina/ alia aquati
 ca/ alia terrena/ alia muta/ alia uocalia/ hæc sterilia/ illa fecunda: quæ omnia somniā
 ginum nō signorū: quia nullā hæc circuli p̄mionem/ sed naturam imaginis/ formam
 effigiemq; sequunt. Quæ hæc igitur rāta est tarditas uel somnolētia: ut miscere res
 diuersas/ atq; confundere sola deceptos noīum cōiōne nō naturæ uideant? Nam & clatio
 illud quoq; ut hoc calidū/ illud terrenū aliud aerēū/ aliud aqueū/ signū fixū acceptū q̄ nem
 dem est ex imaginibus/ eadēq; temeritate ad signa trāslatum: qn̄ si status circuli ex i
 mobilibus punctis cōsideretur/ aries potius aerem erit iudicādū/ hoc est calidū &
 humidū q̄ ignēū. i. calidū & sicū: uerū eo uer aperiat calida humidatq; qualis

tis:quin & Ptole. reddens rōnē cur in circulo cuius initium nullum/ sumere ab arie
 re anni exordia cōsueuerimus. Respondet qm̄ in prima re & oīum ætate abūdāt hu
 miditas/quæ est qualitas ueris quod icohamus ab Ariete. Sic igit o Ptolemeꝯ si pri
 mū signū Aries est:quare humiditas primæ ætati debet: putas ne siccū signū an hu
 midū est: si siccū nō igit. primū: si humidū cur ignitū dī a uobis? Deniq; istæ (quod
 uolebā/ pbare) frigidi/sicci/calidi/humidi/differentiæ signis distributæ: ab imagi
 nū potius conditione q̄ a signis uident acceptæ: qd̄ ē Auenazra in libro rationum
 astrologicarum confitetur. Sic. n. Cancrū: Scorpium: Pisces: frigida statuerunt/ aīa
 liū quorū hnt appellationem natura pēlitata: Arietē Leonē: Sagittarium calida/ ea
 dem rōne Geminos & Aq̄rium ob effigiē humanā aereæ: quæ in hoīe qualitas plu
 rimū dominatur. Sic terrea Taurū & Capricornū & Virgīnē: tū ob uim sexus tū
 spicæ quā manu gestat ratione: sumptā uim igitur hac ab imaginum diuersis pprie
 tatibus: signis attribuerunt: in qua re bonus Ptolemæus nō solū dormitat sed lassim
 ederinat: ut in eodem cōtextu a signo ad imaginem se trāsferat: quod ita plane de
 monstrabo & simul errorem Haly inexplabilem in ex exponēdis Ptolemæi uerbis
 uerba igitur eius secundo libro Aporthēlesmaton hæc sunt: Arietis dodecathemo
 rion (sic signa uocat) uniuersaliter quidem est *ἡ ποτὸν ἄστρον καὶ χαλαρὸν* .i.

κοινὸν ποτὸν ἀστρον καὶ χαλαρὸν ἀπὸ τοῦ
τόπου τοῦ ποτὸν ὅτι πλεονάζει τὸν ἄστρον τὸ τοῦ: Hoc est p̄ticularim autem hæc
 magis & minus fiunt pro natura & pprietate stellarum quæ sunt in eo & subdit nā
 præcedētis qd̄ eius ptis ībres & uēros faciūt/ mediz aeris temperiē/ ultimæ æstium
 & pestilentiam: Tū quæ ad aquilonē inflectunt æstū & corruptionē: q̄ ad meridiē
 glaciales & subfrigida sunt. hæc ego Ptolemæi uerba ita accipio: ut qd̄ de Arietē in
 uniuersum pnūciat inibi ad immobile signū referat: qd̄ negari nō pōt: qm̄ ipsum est
 in quo sit ægnoctium & Ptolemæus eā ob causam *ἡ ποτὸν ἄστρον* dixit esse & *καὶ χαλαρὸν*
ἡ ποτὸν ἄστρον: q̄ hæc omnia uerū ante tēpus solet excitare: tū quæ adīcit cōsequēter de
 diuersa partium eius efficientia p̄ natura stellarū inibi existentū: credit qd̄ Haly
 de signi etiā partibus dicit: ut mox declarabo: sed luce clariū ex ipso Ptolemæo de
 imagine dictū esse declarabo: & q̄ tū erat Pro. in dogmate statuēdo/ tm̄ errasse in ex
 ponēdo Ptolemæo ipsum Haly. Purat igitur ille dicta Ptolemæi sic accipiēda: ut
 stellæ q̄s illis inesse ptibus dicit fuerint eo tpe quo scribebat i illis ptibus eius signi
 de quo loquitur: atq; p̄tū fuisse illius signi pprietatē: q̄ mutatis ad locum aliū stel
 lis successione tps alio transferat: quæ utiq; Haly interpretatiō pbabilis appare
 ret: si qd̄ fatit in Ariete i aliis signis fecisset Ptole. Est stellæ q̄s in illis ptibus ponit/
 noīa nulla p̄tulisset: sed cū in Tauro explicet quāsdā stellas noīatim: & surū: simul
 & tū errorē interpretis manifestat: qm̄ stellæ illæ tpe Ptolemæi in ea signi parte non
 erāt in q̄ eas ordinat: sed in parte potius imaginis: i qua. i. sunt & erūt & fuerūt. Ver
 ba cū de Tauro hæc sunt. Tauri signū uniuersaliter qd̄ utrāq; affert aeris qualita
 tē: oīn subalido particulatim at̄ antecedētes quidē eius p̄tes præfertimq; ubi plya
 des sunt/ terræ motus & uentos/ & nubes exsuscitant: sequētes ubi sunt Hyades cor
 ruscationes & fulmina faciunt. Age igitur a Ptolemæo de imaginē hæc dici q̄s non
 uideat: in eius antecedētibus ptibus Plyades sunt quas uergiliās nostrī uocāt: in se
 quētibus hyades pro quibus inuulgata translatione aldebaran legi: q̄q. n. in uerti
 ce & cōmibus totocq; capite hyades sunt: plyades at̄ iter finitionē corpis eius & cau
 dā Arietis quæ uocāt locū ablationis: illæ tm̄ sequētes hæc antecedētes obtinēt par
 tes: quoniam

Verba

Ptole.

Plyades

Hyades

Vergilia

LIBER OCTAVVS

tes: quoniam Taurus auersu occidit & exoritur. At uero ad signa hæc si referantur nulla erit ueritas dictis quoniam quidē tpe Ptolemæi nō erāt pliades in signo Tauri sed in Ariete: ut ex magna eius cōpositione agnoscere cuius prōptū est: q̄ cū debuerit Haly legisse nec eūdē fuisse utriusq; operis auctore dubitauerit non possum satis mirari in re tam apta hallucinatū: ut dicta Ptolemæi de locis stellarum in signis expoluerit: & pliades per id tēpus in primis ptribus Tauri fuisse scriptū reliquerit: quē errore ēt Haly & Leopoldus & Ascadēlis in summa quā uocant anglicanā: & deniq; posterioriores ut Bonatus sunt secuti. Sed maior error horū q̄ sequatur Haly dicēte Pto. locutū de stellis positū i illis ptribus signis: & tñ nō mutat: sed dicūt idē quod Pto. cū ab eo tpe sint mutatae plus uiginti gradibus. patet igit quod pbare uolebamus contradicere sibi astrologos imprudenter qui signorum imaginumq; proprietates (si quæ sunt illæ) quasi loco/natura/partibus non differant: inuicem miscent.

Caput V. Chaldaeorū imagines mera eē signēta. quidq; ad eas fingendas illos introduxerit: atq; errorē artificiosarū imaginum & alios plures inde pullulasse.

Ex age signorū nulla sit uirtus: an imagines ipsæ aliqd sunt? forsitan enim hic delirare astrologi non uidebunt: nec inniti ficticiis rebus & arbitrariis quando illas imagines suis quamq; luminibus/stellis/radiis/ p stellarum natura potestatis hñe plurimū qs negabit? Ego uero astrologos delirare hic ēt nihil dubito: qm̄ & si stellæ de qbus imagines fabricantur: & ueræ & naturales sunt ipsa tñ de stellis imaginum constitutio/nec uera nec naturalis/sed falsa proq; libidine fabricatiū penitus imaginaria & sine aliqua spē est pbabiliratis. qs enim statim non indicabitur si magna est uirtus unius stellæ multaq; in unū pariter cōspiratiū ēt nō sit maxima? Sed rediēs ad se rō/nūllā inibi eē uidet præter fictā a nobis syderū cōspirationē. nam mixtio per coalitū certe ibi nō est: quō igit coeunt multæ stellæ i unā proprietatē/& naturæ distinctæ:& magnorum spaciōrū imēsa uastitate distinctæ scio qd respōdebūt in unius imaginis illa effigiem cōuenire/quod sit argumentū alicuius occultæ ēt affinitatis: ut quēadmodum ex una spēi cuiusdam figura delinīat/ita una sit in his ex illis oībus eiūdē rei natiaa p̄prietas. at uero hoc aliqd forte esset: q̄ nec efficere (qd uolunt) si imagines istæ uerissimis ibi notis expressæ absoluteq; uiderēt: cū aut pro arbitrio ut declarabo nostro fingant: nec potius ibi canes & lepores (ut ipsi uolūt) q̄ tygrides & elephātes cuiq; sibi formare cōmodū sit: patet qd de figura sumis argumentū eē ut cætera solēt astrologorū uanum & arbitrarium & fabulosum. Qd si nō p libidine aspiciētū/sed p natura cōsistere ibi illas figuras cōtēdūt: nō tā ad experimenti fidem prouocabo q̄ ad ipsorūmet astrologorū & rōnes & testimōia. Abrahā. n. auenazra magnæ apud illos auctoritatis in editione secūda de astrologicis rationibus (Cōscriplit. n. de eadem re libros duos) de imaginibus istis redditurus rōnē. uerbis ita scribit,

Auenazra
scripsisse
duos li-
bros de rō-

Quæ nos ita ad sensum uertimus in latinū uulturē cadentem uocat Prole. lyrā nec mirū qm̄ licet unusquisq; mutare sibi figurā pōtita & nomen. cælum. n. sphaericum est quare nihil est in eo cur hoc loco potiusq; aliō exordium statuas alicuius rei: sed quēadmodū aliæ aliis stellis pro oculorū arbitrio cōiūguntur: ita diuersæ fiunt imagines. nos igit eo mō eas narrabimus quo traditæ sunt: hæc ille. q̄ uerius & efficacius opinionē meā confirmare non potest: qm̄ si principiū nūq; aut finis est in circuli ptribus: potes a quacūq; māueris stella tibi imaginē incohare: & in quacūq; uolue

nibus qui
bus astro-
logi utūt.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Vario uarias sibi imagines eodē in loco fabricasse. Albuma. Aratus Cicero alephbetarium hebraei in caelo pingūt

Vide prae cellētē in saniam.

ris et delinere. nec dubiū p̄ initii & terminos quos tibi p̄scripseris diuersitate: p̄q̄ numero stellarū q̄s uel ascueris uel excluseris uarias inde imagines te cōflatus: p̄sertim cū ex his et stellis alias alias formas sibi replenter: ut i uulturæ & lyra Abrahā declarauit/ & in aliis p̄ter potes declarare. neq̄. n. i ipsarū q̄ magis celebrate zodiaci imaginū numero cōuenere: sed cū alii duodeci chaldaei in illas undeci fecere/ ex libra & Scorpio unā cōstituētes. nā qd̄ p̄hibet cū oībus i pictura ista cālesti qd̄libet audiēdi cōcessa sit æq̄ p̄tās: & ip̄e et Albuma. q̄ in oībus rōnes dogmatum astrologiæ red ditur/ se p̄fitef/ cū uenit ad imagines aliā nō attulit rōnē/ q̄ q̄ Arat⁹ illas ita descripsit q̄si nō ille sit fabulosissimus: q̄ ut Cice. inq̄t astrologia scripsit astrologiæ penit⁹ ignarus: q̄ si sphærā Arati cū barbarica sphæra cōtuleris: dissentire plerūq̄ & dissonare iuicē illas uidebis: q̄re. i. sint ad libidinē fictæ & nulla doctriæ uel rōnis soliditate nitāt: hebreorū magistri sicuti imagines suas astrologi ita suū i stellis alephbetariū: hoc est suæ liguæ notas & elemēta iuenire cōtēdūt: nec si credulos oculos nāciscāt/ min⁹ hoc p̄t illi p̄babiliter/ q̄ de imaginibus astrologi p̄suadere. qd̄ plura ibi oēs formæ/ oēs effigies: q̄re nullæ ibi formæ/ nullæ effigies oēs p̄tate & arbitrio hoīum: natura & ueritas actu nullæ. Qd̄ si ibi saltē nostri diuinaculi augustarū quædā rerū & sublimiorū simulacra cōfixissent: facilius ego qd̄ ē Iducerer ut nō tā eorū & cōtra naturā q̄ dei opa mihi uiderēt. Sed cū illius cōsiliū & sapiētia aīaduerto nō uideo: cur illud diuinitatis tēplū: illa atria cæli/ melioribus nō potuerit aut noluerit imaginibus īfignire q̄ irrōnaliū aīantiū/ mōstroꝝ/ uel rex: etiā uita carentiū. qd̄. n. ibi p̄ter uras/ dracones/ lepores/ canes: & quæ in aīa sunt uti sagittas/ naues/ triāgulos. Adde capita abscissa tabo sanieq̄ diffluētia: & relegate ad suppliciū uirginē: ut hydrā & centaurū p̄termittā qd̄ si natura nō patit: cur eorū in cēlo exēplaria sibi descripsit? Egdē maius oī isania puto adduci aliqñ ut credamus naturæ hæc īstituto/ & dīno cōsilio ibi etiā forata. Puderet bonū aīstite aut magnanīmū regē meliores picturas i tēplo i regia nō h̄re. Alioqn qd̄ cōsiliū īstituētis ista naturæ: an ut p̄ imagines has supiores īferiora gñis eiūsdē corpa gubernaret: & p̄ lyra qd̄ cālestē afflaret qbus uellet hoībus musicā melodīā: p̄ aīalia q̄ sūt ibi ea q̄ apud nos sūt gñanturq̄ quotidie corrūpūt: & gñaret ipsa & cōseruaret: ne mōstra sunt opptūa q̄ nulla i nā sunt: īnūera aīalia ibi nō describi q̄ nulla describunt: Nā qd̄ canū uisarūq̄ sit priuilegiū/ ut duos hēant i cēlo siue rectores siue antistites: elephātī tygrides & īnumere spēs aīaliū nullū hēant in cēlo numē p̄ qd̄ reggant: sed nimis multa de his cū illis/ q̄ nō solū ē turpe credē p̄ho/ sed cōfutare et īdignū. Qd̄ si q̄s me p̄cōtet/ cur in ista fingēdi licētia ad has potius imagines q̄ ad alias fautores astrologiæ descēderit. R̄ n̄debo illū rōis h̄re qōnē/ q̄ frustra desiderat in his rebus q̄ nulla rōne cōstitute sunt. Quid tñ i plerisq̄ eos in duxerit facile ē uidere. Puto. n. imaginū noīa q̄ zodiaci p̄tibus ascribūt ab opibus solis eē deriuata q̄ potissimū sūt cū i illis p̄tibus iuenit: ut gr̄a exēpli Cācri nomē hūerit p̄ ea signiferi i q̄ sol collocat⁹ Cācri more regredit: q̄ p̄xia ē leo p̄ p̄stus īmodici exupatiā: sicut Taurus p̄ alia nūcupata q̄ ad eā sol cū puenerit terra bobus arat: q̄ Gemini sequūt: q̄re tūc geminādo oīa gemināt: sub Virgīe terra exulta Solis ardo ribus nihil parit: & sub Ariete uellet floꝝ cāpi uestiūt q̄ rōe capiti et de capilamētī similitudine aīal illud p̄fecerunt. Libra noctes & dies in librili appensas inuicē æquat cum ad Scorpium Sol peruenerit/ tum primum aer frigore pungit/ mox sub Sagittario & frigorū uehementiorum & uentorum aculeis nos lacescens: in Capricorno rō manifestat: q̄re inde Sol istar caprę ascēdere rursus īcipit: in Aq̄rio & Piscibus pluuias

pluuias piscibus affati effundēs: potuerūt hmoi illi similitudinibus adducti has poti⁹ q̄ illas i uariis celi p̄tib⁹ imagies fabricar/ trahētes facile stellas i effigie naturę illi⁹ cuius illi p̄ti nomē ob aliq̄ cām i positiuri eēnt. Accessere figm̄ta poetarū uel ad uolupta tē uel ad grām multa cōfingētiū: sicuti Conō Aegyptius mathematicus uidit prius mōstra & ex beroniceo uertice celsariē. sed nec opeptiū rimari. diligēti⁹ & explorare isanias alios; dū satis sup̄q̄ cōstet nolētibus delirarē n̄ eē naturā h̄ opa: sed fingētiū nugas uel sōniatiū delirantia: sic ut tadē recte d̄ his iuētis diffiniā a corrupta phia & poetarū fabulis sunt exorta: q̄b⁹ tñ q̄si rebus uerissimis & digito (ut sic dixerī) dei foratis tñ astrologi oēs tribuūt: ut uix credibile sit/ i q̄s sup̄stitiōes hęc illos isania p duxerit. Ne des farmacū inqūt Luna i Tauro collocata qm̄ aīal illd̄ rūinat: q̄ phar macū faciet ut euomat: cū domū ædificaueris caue ne Scorpīus q̄rtū locū obtineat: qm̄ multi i illa domo Scorpīi abūdabūt. Qui corōa oriēte p̄creabit erit rex q̄ ly ra musicus: & mille alia hoc genus e q̄b⁹ uideas illis eē pluasissimū harū oīum regū ue ras effigies & naturas eē i celo/ a q̄bus ad nos mirabile defluat. i decernēdo facto p̄tā tes. Deniq̄ illa fabricāda; imaginū sup̄stitiō. tota p̄ ista isania pullulauit: ut forata. i. in metallo aliquo simili imagie: a celesti illa uirtutem afflari metallo opinentur: q̄ tamen nec sunt in celo/ nec si essent ob illam tamen ibi sculptam imaginē illi cēderent: & si descēderet: haud quicq̄ tamen ut probat Auerrois aduersus Algazelem nobis inde proficeretur. Sed de his latius peculiari tractatu postea differemus.

Caput VI. Inuisibiles imagines neq̄ sensu neq̄ ratione cognitae esse pu gnareq̄ inter se earum auctores: qui nō Chaldaei aut Indi/ sed arabes tantum fuere.

Emirari utiq̄ aliq̄s posset in isaniā astrologorū i fabricādis q̄s haecenus i cel suimus fabulosissimis imagibus: nisi alias multo magis ridiculas somnia sent. Tradūt. n. in uno quoq̄ decano siue facie cuiuslibet signi imagines eē q̄dā inuisibiles illas q̄dē/ sed uerissimā nāx. soliditate cōstātes. q̄s q̄ audiūt nō diffuere i n̄tū nō p̄nū. Sūt. n. hmoi. i. p̄ia i q̄t facie cācri ascēdit formosus iuue nis bñ amictus/ i. facie eius & digitis n̄ nihil h̄ns obliq̄tatis corpe reliquo sili equo atq̄ elephāto/ pedibus albis/ sup̄ se uarias frugū spēs & folia arborū suspēdēs. In p̄ia facie Leōis ascēdit arbor altissime radice/ cuius ramis iūdet canis/ & uir amictus ue stibus nobilibus q̄dē/ sordidis/ lachrymabūdus/ & de parētibus suis tristis hīs siles alię i aliis signorū decanis ab illis describūt/ q̄s oīum utpote regū efficacissimarū me minit Abodextro lib. magni iūductori. meminit Anenaz. i eo lib. cui titulū fecit hoc est in iūdu sapia: meminerūt Petrus apponēsis/ Michael scotus: & Petrus ap astrologi arabes latiniq̄ p̄multi: de q̄bus ego cū oī nō nihil audiuisse/ putabā p̄ has imagies illos i dicare/ q̄d nā signi cuiusq̄ decanus oparet: nō q̄ inibi hoc ē i celo signi ras eē opiarēt. At eorū adieci librorū lōge sec⁹ eē agnoui. Putāt. n. & asserūt & cōtēdūt has i illis decanis imagies eē uerissime opes ap̄d nos mirabiliū effectrices. Qui ait Albu. opant q̄dē i ter dū q̄ sūt silia suis formis: sed saepe & alia p̄cūlq̄ diuersa. Et q̄ dē si licet hoc dogma statuisset/ adduceret aliquo mō ut subdubitarē patuisse oculis eorū: q̄ n̄ os obrutus effugerēt. Istis atq̄ hoībus tā admirāda mysteria p̄pallātibus nō iūuenio fidē q̄d nā possit astruere: cū nec hēant oculos alios q̄ quos hoīes solēt: hoīes at nō uidēt: nec raptos cū ab ap̄lo i celū eos legamus: nec i terra locatis rō ulla po tuerit ista demonstrare. Erubescāt atq̄ se uocāt phos: nec ista pudet tñ eos nugas ita cōscribere q̄ uix b̄mulo isanti fabulās anus psuaderet. Adde q̄ nec easdē oēs: sed ali as alii sibi imagies cōminiscūt. Hic q̄dē i p̄ia arietis facie mulier i q̄t ascēdit fulgor

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Irrisio
Abrae

Ephestio
Theba
nus
Tenirus
Babiloni
us.

resplēdēs: & cauda pīscis marini. Alius n̄ formosam ibi mulierē: nō pīscē: sed athīo/
pē eē ait: de cuius tñ oculis ābigit nigrī ne an rubētes potius: sed q̄ p̄cera certe statu
ra/ & albā clamydē īduat. In tertia facie geminorū oritur īqūt qdā/ fistula aurea/ &
canis latrās & delphinus. Alii cōrēdūt nihil horū inibi eē: sed uirū perētē arma q̄bus
se īduat: clipeo munitū/ īstructūq̄ pharetra. In tertia facie Scorpii equū aiūt Ara
bes eē leporē. Indi nec equū nec leporē: sed canē aprū & Leopardū. Alii nullā bestiā
sed uirū in genua curuatū forte (si licet mysteria interpretari) p̄ astrologis deo sup
plicāt: ut eos aliquā redditura mēte liberet ab īsanīa. qd. n. aliū p̄ter q̄ īsanos: qui fal
latiosus adeo nugis nec possibilib' uacēt credāt astipulēt. Vidēs hāc Abraā iudeus
atq; astrologus ī lib. de natiuitatib' ridiculas potius q̄ ueras imagines īstas eē confi
ret. sed nec quēq̄ īuenio p̄ter arabes hoīes sp̄ fabulosisimos: & q̄ eos secuti sunt La
tini fidē illis adhibuisse. Nihil de illis ægyptiis: nihil chaldæis: nihil græcis: nihil latini
ueteres astrologiæ scriptores. Nā qd ait Albu. Indos ægyptios/ babilonios/ īsta tra
didisse/ falsus facile deprehendit: de ægyptiis. n. & Chaldæi ē un̄ intelligamus talia
ap̄ eos deliramēta nulla fuisse. un̄ conici pōt de indis eū p̄ter mētiri: q̄q̄ nō ita pōt
ur de illis reuici/ cū nulla extēt a fide dignis auctoribus tradita nob' indorū monumē
ta. Sed hoc peculiar' arabū ē: ut q̄scūq̄ ipsi singūt cōmētatiōes/ p̄scribāt illis auctorū
noīa illustriū q̄les multas ī p̄rio dīsp̄tationū īstaz lib̄o cōmēorauimus. Cū igit ex
rēt Perosiris qdā adhuc ap̄d Aegyptios astrologiæ magrī. Cū extēt p̄ter Maternū/
Ephestio cōmētatorq; Thebanus & Paulus ex alexādria ægyptiaca oēs astrologiæ
īterp̄tes facile ex ille cognoscit nullā de īstis imaginibus ī ægypto mētione. Patet idē
de chaldæis auctore Tenyro Babilonio q̄ scripsit apotelesmata decanorū & cooriē
tiū cū illis imaginū patet Porphyrii & testimonio q̄ ex īsta chaldæorū astrologicas
scripsit īstitutiones: ut mittā Malliū & Mf̄nū utcūq; nobis & chaldæorū dogma re
ferētes: de græcis auctoribus soli p̄nt dubitare q̄ græca nō legerūt. neq; n. usq; apud
græcū ullū scriptorē mētio de īstis imaginibus. ut accusar' magnopere Haly debeamus.
q̄ īstū errorē ascripsit Pto. nā cū uerbo q̄nto & nonagesimo libri cui titulus fructus
dicat Ptol.

hoc ē q̄ singulis signorū decanis cooriunt' nati uolūtātē īdica
re: & quānā artē sit p̄tractaturus: exp̄litor Haly p̄ cooriētes imagines īuisibiles īstas
de q̄bus diximus putat ītelligimēscies q̄nā ap̄d græcos hoc ē cooriētia dicā
tur. uocat'. n. apud eos hoc noīe sex ille atq; xxx. extra signifex: imagines q̄rū. xv. ad
austrū: una atq; xx. uetgūt ad aqlonē de q̄rū p̄prietatibus & natura p̄rio lib. apote
lesmatō scribit Pto. q̄ nec eo loco nec alibi usq; aliaz unq; imaginū meminit p̄ter eas
q̄s fabricant' ex uisibilibus stellis: aduersus q̄s sup̄iore capite dīsp̄tauimus utiē aū
eadē dīctiōe ī sequēti uerbo cū cōsiderāda ī defectibus lūinariū

.i. cooriētia q̄ eādē īstā sc̄do lib. apotelesmatō tractās indicat ex quo
gñe īsta sint q̄ cooriētia dicāt. Ex q̄bus cū ait nati uolūtātē artēq; īdicari quā sit p̄tes
surus: id docet qd Mallius Mf̄nus græciq; scriptores explicarūt: ut q̄ naue cooriēte
nascit' nauta sit futurus: q̄ lyra musicus: q̄ emothio auriga/ atq; ita de reliquis: Sed &
Porphy. ī isagogis typū hoc est figurā & formā τὸν αὐτὸν hoc ē alialiū q̄ sunt ī zo
diaco

.i. cooriētiū

.i. ex astroz cōpōne ait cōsta

re. un̄ ītelligimus cooriētia hāc quā dicūt/ nō alias eē imagines q̄ quā ex stellis cō
stituūt: in quo declarādo fui p̄lixior: q̄ audio Trapezuntiū græcū hoīem (neq; n.
eius liber ad nos puenit) sed ita audio ī cōm̄tariis eius ī cētiloquiū Pto. expōnē Haly
eē secutū. A quo errore barbarus Albu. potuit eos deflectere: q̄ nullas p̄ter uisibi
les & cōstitutas

LIBER NONVS

les & constitutas ex stellis imagines ad austrū aq̄lonēq̄litas/decanis exoriri ex Inia Ptol. affirmat. Libet aut̄ ad mēre reuocare: qđ q̄nto lib. aduersus illos dicebamus q̄ natū dñm Iesum dicūt oriēre p̄sa facie uirgis in q̄ uirgo sit lactās puerū q̄ uocet Iesus. cōstat enī imago hęc uirginis puerū lactātis ex his fabulosis imaginibus q̄s irrissimus. q̄q̄ nec talē ibi imaginē: sed aliā quādā ut narrat Albu. Indi cōminiscunt: qđ in uētū q̄ uanū & ridiculū sit q̄sq̄ aīo satis p̄penderit: pudebit eū astrologicis istis deliramentis/ euāgelioꝝ ueritatē uelle aliquñ cōfirmare: qđ nō alia rōne a dæmone est p̄curatū/ q̄ ut q̄si amica faurixq̄ religiois pestis ista recipeſ. Sed habeant ipli sua sibi nugam̄ta: q̄b⁹ accersitis nō cōfirmat ueritas xp̄iana sed iſfirmat potius etq̄ polluit.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPUTATIONES ADVERSUS ASTROLOGOS. LIBRI NONI INCIPIVNT.

Caput Primum Epithoma eorum quæ hætenus confecta: & quid sequentibus libris agendum unde q̄ auspiciandum.

Em̄ratū ē hætenus astrologiā nullā ēē q̄ ista de q̄bus p̄nūciat a cælo nō depēdeat/ p̄terq̄ p̄ accns/ aut tāq̄ a cā remota & uli: q̄q̄ neutra cognitionē p̄ticularē euetoz̄ parit. Declaratū ē itē si de cælo tierēt ista n̄ tñ q̄uo astrologi opināt: hoc est a momēto quodā initiali: tū li deſ hoc quoq̄/ certe non ab his cāis q̄bus utūt i p̄dicēdo q̄q̄ nullā li certū hēamus examē uera & naturalis. Nā q̄q̄ itellis utāt & plāetis/ augēt minuūt/ mātāt/ p̄ locis/ signis iteruallis & cæteris id genus q̄ falsa & inefficacia ēē declarauimus. Quas uel malas cās itroducūt: hoc ē fabulosas/ uli iſficiūt bōas admixtōe

malas: nūc illd nobis agēdū ut declārem⁹ si cūcta ista cōlisterēt ēē tñ hmōi q̄ cognosci ab illis nō possint/ aut si possint cognosci nōdū hīrātñ eoz̄ cognitionē. Tria sūt ac cognitū necessaria si de rebus futuris uera p̄dicēda sūt. Primū illud ut hora initialis rei cuiq̄ fideliter teneat. Scđm ut statū cæli syderūq̄ pōnē ad eā horā exacte cōprehēdamus. Postremū ut illa cæli syderūq̄ pō. quidnā faciat rōibus ueris/ aut nō fallacibus obseruatū expimētis itelligamus. Horū nihil posse cognosci: aut q̄ sciuerit hætenus n̄ extitisse duobus sequētib⁹ lib. apiemus. Exordiemur at̄ ab hora primordiali cuius cognitio in primis necessaria nec constitui reliquæ recte possunt siquid in ea uel ambigatur uel erreretur. Ea uero uel hominum siue gniturarum uel urbiū atq̄ regnorum/ uel anni constellationes auspiciantur nos a genituris initiū faciamus.

Ca. II. Astrologū certā gēitūre horā neq̄ sp̄ scire posse: neq̄ p̄ uerā regulā explorāſ.

MOmētū quo q̄s nascit̄/ exploratū h̄re astrologus n̄ pōt: nisi forsan accētus cū p̄dit iſans astrolabio/ cēlestia metiat̄: sed hoc fit q̄ rarissime: nec fieri nobis uolētibus sp̄ pōt ut noctu: ac nūbilo: mathematico nullo: ueq̄ cū sit labi quoq̄ facillimū: ut restat̄ Auē. i cōmētariis sup̄ Pro. nā si nō sit exactissimū instrūm̄/ q̄le forsitan nūq̄ ē qđ inspectione momēto egressiōis ad liquidū r̄ndeāt: rō p̄tilis horoscopi uacillabit. Veq̄ ut si uera p̄ astrolabiū horæ p̄scrutatio/ rarissime ut dicebamus fieri hoc cōrigit: illd frequēs fereq̄ p̄petuū ut parētes dñs ue genitura/ talē fuisse natiuitatis horā dicat astrologo: cui fidēdū n̄ ēē nec astrologi diffitēt̄/ fallax enī plerūq̄: q̄re dī ap̄d eos hora extīata siue suspecta: de q̄. s. suspicio certitudo nulla. nā solarīa mētūt̄ & horologia qđ ē li nihil fallāt. ea tñ q̄ mediis horis cadūt in cerualla n̄ dem̄ant. adde q̄ horæ uulgares initiū ab occasu Solis nō h̄nt: qđ mathe

DISPVATIONVM ADVERSVS ASTRO.

matica; rō postulat. uerū cū aer īcipit obtenebrari: qđ euenit sole subfinitorē dudū iā demerso/ plerū ī signis obliqs sole collocato: qđ cū morā ī occidēte trahāt lōgiore ī terdā nox unā horā exegerit priusq̄ aer obtenebrescat. Deniq; cōfitef hoc nobiscū astrologi: sed remediū adhibuere ne ppea diuīnatio piclitet. Nā & si illa n̄ sit uera q̄ uocat horā extatā: nisi tñ a uero plurimū distet hīe se methodū dñt uerā iueniēdā q̄re nihil obesse priorē illā ī certitudinē nos si sape isti possent id tñ obiiceremus ar- te siue sciam dari nō posse quo scītā sit nec ne/ res p̄icularis qđ piā cognoscat. n̄ igr ēē methodū qđ reddāur certiores quo mōto Ioā. aut Pau. edictus sit ī lucē: sed ista n̄ uī dēt eis absurda/ forsitā neq; illd ēē q̄libet nedū die sed hora p̄iculas mltas tpis: qbus certa regiōe nasci nemo pōt/ cōseq hoc facillie demfāt. Nā si natus ego priā noctis hora dicor a parētibus/ & methodo cōuēif horā negat astrologus: q̄re serius aut citi- us me fuisse natū rogo nūqd alius sub eadē celi īclīatiōe priā noctis hora nasci po- tuerit: qđ si negāt fieri potuisse: seq̄ qđ dicebā ut multā sint horā cuiuslibet ptes: qbus locis qbuldā nasci hō nō pōt: dico at multas horā cuiuslibet ptes/ qm nullū scīt tps gēitura datū a cōsulētibus regulis qdrat astrologor/ sed mutat ab illis sp in pte uel āncedētē horā/ uī sublequētē: si potuisse aliū nasci p id tps ī ea regiōe ccedūq̄ ego tūc mīme nat' sim: natus igr priā hora noctis dicat Anto. atq; illd īterrogo si q̄ uerā iā statuimus horā suā natiuitatis Anto. porrigat astrologo uerā ille sit arbitra- tur' an falsā: si uerā debuit eadē rōe meā cū offerebat uerā arbitrari cū eius metho- do nō magis nūc cōuēiat qđ cū Ioā. eā offerebat: si falsā uerū statuebat ea hora nat' Anto. fallū ergo dogma p qđ hora uerissima q̄si falsa reputat. Præterea qđ pceptū h- gen' tradiderūt signū aiūt mutari nō dēre: qđ extata hora demfatis ei' signi pte me- thodo declarari: qđ potissimū sit ī horo. uerū extata hora de signo lāpe mētī cū po- strēis plerū aut primis signi p̄tib' alcēdētib' hō nascit' tūc igr method' nō emēdabit errorē l; cōfirmabit p; his rōib' uīā nō ēē horoscopi uestigādī cū ē īcertus. Nūc illd oñdamus siq; forsitā posset excogitari: q̄s tñ astrol. tradiderunt aptissime ēē fallaces. Cap. III. Pro. dogma qđ almufeli seu aīodar uocat & auctoritatib' & rōib' cōfutat.

Ptolemæus tertio apotelesmatō lib. dogma tradit hmoi. Præcipit obserua- ri nouiluniū p̄xīe gēitura p̄cedēs/ aut pleniluniū. Tū planetā qđ pte coitus fuit uel oppō auctoritatis plus hñtē: deniq; themate iā disposito cui cardī- ni p̄prior ille plāeta fuerit statui locū illū ad nūerū quē ī p̄tribus signi plāeta ille dñā- tor obtinuerit hūc cardinē cōfingūt totius gēitura: hoc fundamētū totius apoteles- maticæ astrologi oēs decernūt. hoc illud decretū qđ almufeli uocat/ iterdū Aīodar. In quo quātū peccēt iuniores snām Ptol. pperāstelligētes supius. Nūc ip̄e Pto. ex- cutit cui possum ī primis magnas auctoritatū molles opponē. Nā Abraā iudæus ait se multas genituras obseruasse cū exactissimis astrolabiis ī his regiōibus q̄rū lō- gitude latitudoq; cōfessa & explorata: nec tñ iūēisse de plāetis aliquē cuius gradus ex signis qđ occupabat atq; mīuriā/ rñderēt gradibus & mīutis oriētis aut medii cæ- li nec pl' hora dimidia uariaret a iā cōpta sensu uerissima hora natiuitatis. R. idicu- li uere qđ dñt iudicio nō scripsisse hæc aī Auenaz. q̄si lis illi cū Pto. de regno: quo fuit annis ēēt nōgētis posterior q̄siq; ī āno cōstituēdo ī ānoꝝ datore: & pleriq; aliis Pto. snām aliis n̄ ānpōat. Sed & Alchabitius p̄prio cōmētario scribit se demfasse nullo pacto p eā rōnē gradū oriētē uerū posse repiri. Hēricus barēsis Alberti magni disci- pulus suā examinās gēitura: q̄q noīe dissimulato seruū dei se nosans, mittamus inq; aīomodar Pto. a sapiētibus reprobatū: alii dogma nō expungunt sed castigāt ut Aō- niar non

Aoniar

niar non

niam nūc nihil a Ptol. dissentiens. Alii sup eius intellectu digladiant: cū illud inquirunt
cuiam loco proximior sit planeta: sunt q quantitatē discretā obseruandā uelint sunt
qui continuā ut Antonius de more ulmo: Vex: omīssis auctoritatibus aduersantiū
Ptolemæo solitus ego dogmatis falsitatē ita declarare. Nascat Lucius Romæ: Flo
rentiæ Fabius eadē hora eodēq momēto liquet astrologis non eūdem futurum ho
roscopum utriusq ob diuersam cæli inclinationē sub qua nascunt: & tamen si rōnē
ex Ptolemæi præceptis incamamus eundē utriusq horoscopū faciemus cū utraq re
gione pleniluniū aīcedens/siue nouiluniū eadē cæli pte cōtigerit: quare idē quoq
dominator q themate in utroq gradu signi possidens eundē/uisdē numeris cardines
in utraq genitura definiet. Sed hoc euidentia rei sensuq reuincet dogma igitur fal
sum quod miror Ptol. mathematicum summum non peruidisse.

Caput III. Inuestigationē partilis horoscopi per conceptum/ Ptolemæo
falso ab Arabicis Ascribi: irrationalem esse: & a multis astrologis reiectam.

Aliud

A pud iuniores inuenta est alia rō uestigādī ex hora cōceptus horoscopi cui
plurimū tribuunt. est aut hmoi ponūt qsi cōfessum ex ueterū traditione: p
terimq Ptolemæi uerbo prio & quinquagesimo libri centū enūciator: Lu
næ locū in natiuitate fuisse horoscopū in cōceptu. Cōtra/ locū Lunæ in cōceptu ho
roscopū eē natiuitatis: hoc posito methodū tradunt qua putant posse deprehēdi lo
cū Lunæ cū semper uetex: i plenit: quo repto similē quoq gradū colligūt hora natiui
tatis ascēdere: Fuit aut eis erroris occasio mēdosa trāslatio librorū Ptolemæi: qm nul
q ille de gradu hoc scripsit uetex: de signo tm̄ uerba eius loco superius memorato sūt
hec ἡμέρα: & quæ sequuntur.

Occasio

erroris

coram

Mē

dosa trans

latio.

Ptole.

Latine ita ad uerbū ubi est tpe na
tuitatis illud signū cōceptus horoscopū statuas: ubi fuerit in cōceptu illud fac ho
roscopū partus uel eis oppositū. nō putauit igit Pto. hac uia ptiliter posse horosco
pū inueniri: quare i libris apotelesmaron ubi hoc ingrit nullā placiti huius facit mē
tionē: alioqn si de gradu intellexisset qd ex eius uerbis falsum ostēdimus/ facillimū
quoq existimasset in cōceptu horā inuenire quā hodie nullo magno negotio iunio
resqbuslibet desiderantibus reddūt/ uel methodo quā Ptolemæi eē uolūt: quō igit
tur ipse Ptol. apoteles. lib. tertio principiū seminale εἰς τὸ λαβόν: hoc est plerunq seu
maxima ex pte aīe ignorari: & cū in eius cognitionē deuenit id aut σὺν ἀπὸ τοῦ αἵματος: Nullus
hoc est aut casu. s. fortuitoq aut obseruationem debuit certe addere aut εἰς τὰς ὕστερας: uetex: tra
hoc est artificiose siqdē arbitrabat arte aliqua & uia istud posse deprehēdi: quō at didit uia
ait casu cognoscit aut obseruationē declarat græcus interpret casu cū accidit mulier
ri recepti seminis sensum fieri ut Cleopatra docet: obseruatione si cōsulto uir illd tē seminis
pus anotar quō semel socle cōgressus deiceps abstinerit tū socūdū fuisse cōgressu
mēses declarauerit. pter hæc aliā eē uia tēpus illud ad liquidū explorādī uetex: ne
mo pdidit nedum ex eo natiuitatis horā uoluerint inuestigare. Nam qd Arabes di
cūt Hermetē hoc pcepisse/ fabulosum ē: sicut alia multa (quod primo libro notau
mus) mēdacissime ad eundē referunt auctores: qd enim Aegyptii super hac tradi
derūt Ephestion refert & Porphyrius q hoc ipsum pceptū qd legit in Ptol. Petosiris
firis Aegyptii inuentū fuisse his uerbis ὁ ἄνθρωπος ὁ ὅστις ἴσῃ & quæ sequunt

Nullus

uetex: tra

didit uia

uestigādī

seminis

susceptio

nem.

Ephestio

Porphy.

Petosiris

Petosiris

Petosiris at ingt signū in quo
Luna fuit tpe cōceptus illud in partu horoscopū esse aut eius oppositū. qd aut Lu

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Error iu-
niorum

Reproba-
ri dogma
experime-
tis.

Abraam
Auenaz.
Hemanu-
el.
Sedis
Auerodā
Ioannes
saxo,

Figmentū
Messalle

Vide pul-
chrā dedu-
ctionem
stultitiæ
astrologo-
rum,

na tpe ptus occupauit illud cōceptus horoscopus fuisse. sed eodem loco Porphy-
rius duos alios refert modos ex Antiochi quorūdamq; aliorū: sūta signi uestigādini
quo fuit Luna hora cōcubitus/de gradu nūq; facta mētiōe: qn ipsum quo scribunt
hoc caput *πρὸς τὸν νοῦτον* inscribit: hoc est de signo feminali lu-
næ qd illd signat: qd nā signū Luna tenuerit eū loco genitali semen amissum ē Ephe-
stio quoq; thebanus tres alias ab his diuersas: quæ Porphyrius meminit/ægyptio-
rū methodos narrat/qbus hoc idē uestigarēt: quod nā. s. signū hora cōcubitus ascen-
deret: ubi uerbis expressis admonet nos ephestio nō pueniri p eas uias ad ptilē horo-
scopū: sed eū *πρὸς τὸν νοῦτον* indagari: hoc est crassa (ut pici solet) minerva. gradus ue-
rō determinādi unicā eē rōnē quā tertio lib. apotelesmaton tradiderit Pto. Est at ea
quā capite pximo cōfutuimus: uerū ut diximus i errorē lapsi iuniores/qm in Ara-
bica trāslatione quā latini sequūt/iterpretes gradū p signo pperā posuerūt. Cæte-
rū qd scriplerint auctores quā rō dogmatis: aut q potuit hoc obseruatione dep-
hēdi? Respōdet inquit supputatio: qm ex loco lunæ hora natiuitatis quot diebus
in utero ifans fuit hora natiuitatis intelligit: quos si retro numeres i cōceptus horā
deuenies: atq; p id tēpus lunæ locū inuenies eū q tpe natiuitatis ascēdet. Verū illud
interrogo qs nos doceat ex loco lunæ tēpus māsionis i utero definire: nō hoc Pto.
nō ueterū q spīa: nō uestes ē Hermes pdidit: qd respōdeatis aliud nō est q ita definiri
māsiones illas oportere si uerū sit dogma de pmutatiōe ascēdētis & loci lunæ in con-
ceptu & natiuitate: circulo igit demonstratis ueritatē dogmatis pbantes/ q eueniat
ita māsionibus obseruatis/ & māsiones obseruari ita debere: qre dogma uerū aliter nō
erit. s. ita facile sit cuiq; dogmata cōfirmare. Q d si forsan audetis expmēto id asseue-
rare simul obseruato collatoq; inuicē tpe natiuitatis atq; cōceptus: spone uobis mē-
tiri licet acta re sine arbitris: uerū ex uestris q se maxie cōtēdūt exptos negāt ueritatē
rōndere pceptū. Abraā enī Auenazra se quinq; id obseruasse dicit ter nō successisse: qd
nūc qd ē i Martē nūc i uenerē nūc in Mercuriū refert. Puto si decies id obseruasset
alios quoq; plāetas piter accusasset. Nā Emanuel Hebræus Auenazræ sectator bis
expertus semel a uero tpe natiuitatis p septē dies repit uariare Aboasar numē astro-
logorū falli methodū istā qnq; gradibus posse creditur. Sedis eius Discipulus nar-
rat: qd si ē nihil nos iuuat qbus de gradu tm sollicito. Pariter & Auenrodā magnus
apd istos expositor Ptolemæi mēiri sæpe illū testat. Saxoniēsis iterpres Alchabi-
ti fallam & uanā penitus putat iutile quoq; affirmās fieri nō posse ut p eā incertus
gradus horoscopi certus unq; reddat: qd exēplo ppositæ genituræ late manifestat.

Caput V. Messallæ figmentum cū aliis quinq; a Paulo alexandrino recita-
tis explorandi horoscopi modis refutatur.

I sunt fere modi q recepti magis astrologis: Messalla figmentū aliud cogitat
sed explosum ab oibus psectæq; uanitatis. Iubebat. n. lunæ tēpus a noui-
lunio ad pleniluniū: uel cōtra a plenilunio ad iterluniū: qsi horā unā existi-
mari: tū utrū illorū antecederet geniturā qd inter ipsum & tēpus genituræ spaciū ca-
deret: cōparari ad totā distāciā Lunæ nascētis & cōsumatæ: & qualis eēt iterualloz
pportio/ eā ptē sumere horæ tēporalis: ita tm ut illud obseruaremus: ne qn mas ho-
ra pari nec foemina impari nasceret. R. sic secuta ætas expmēto deprehendēs eadē
hora mares & foeminas nasci. Ego uero non tā placiti unius cogito uanitatē/ q hinc
totū Messallā illū iudico. Nā ut labi errare decipi pprium sit hois: tamen scribere
tā pudēdanti rebus ridiculis: fabulas ponere quasi dogmata: loq quæ rerū passim
euidētia

euidentiā confutet/nō est hominū certe/si dos hominis propria ratio est. Sed nec tū
 unum Messallam estimo q̄ de Messalla omnes astrologos: apud quos primi ordi-
 nis est nec temere in ea familia sapientiores inuenies. Nam Antistites sacre istius di-
 sciplinæ mirabiles Aegyptii/quanta sup hac re fabulamenta cōmentī sunt. Refert
 Paulus Alexādrinus methodos quinq̄ diuersas a tribus iam memoratis quibus ad
 horoscopi ueritatē ptiliter indagandā utuntur/deus bone q̄ uanas/rudes/futiles/fal-
 sas. Prima huiusmodi respice inquit epocham Solis in diurna genitura/Lunæ in
 nocturna: & cuius planetæ fuerit monomiria/ fac eiisdē planetæ monomiriā suspe-
 cto graduī pximiozem/uerum horoscopus. Altera siue dies fuerit siue nox Lunæ
 tantum epocham inspicit cætera similis. Tertia quæ Ptolemæo sui dogmatis præ-
 buit occasionem plenilunium uel interlunium pximū genituræ cōsiderat: tū uero
 despotem hoc est dominū domus in quo cōtigit & onocratorem hoc est finitorem
 dominum: uidetq̄ uter fortior in natalitia constellatione/ uter plus in ea possideat
 auctoritatis: & ex isto dinumerat gradū ascendente. Quarta duntaxat inspicit do-
 minū summū gradus. s. in quo Sol & Lunæ postquā infans uero p̄dit uel coeūt uel
 opponunt: & quot fines in ascendente signo possederit ille planeta tot gradus eius-
 dem signi putant in oriente iam apparuisse. Postrema non solum genituram sed cō-
 ceptum obseruat: hoc est quod utrūq̄ tempus uel plenilunium uel nouilunium an-
 te cessitum graduum quibus illa cōtigerit dodecathemoria fieri iubet & obserua-
 ri in quo planetarum eadant monomeriis: ut qui in themate melius se habuerit as-
 bitrium habeat horoscopi metiendi scribens Heliodorus quo pacto inuestigaret
 tempus cōceptus retrocedebant inquit a genitura per nouē menses quasi gestandi
 uteri/ tēpus semper sit æquale ut rudissimi ubiq̄ diuinissimi isti Aegyptii inuenian-
 tur. Possem autē obicere multa qbus peculiariter ista dogmata peccant. Verū illa
 una ratio breuitati studentibus satis est quæ Pro. quoq̄ dogma reiecimus, nam quā-
 cunq̄ secuti fuerimus methodū ex prædictis: semper eorum qui simul nati fuerint/
 regione tamen diuersa faciemus eūdem horoscopus: quorum tamen omnibus ma-
 thematicis extra omnem controuersiam constat esse diuersum.

Quinq̄

alia uiz

Aegypto

rū a Paulo

recitata.

Prima

Secunda

Tertia

Quarta

Quinta

Heliodo.

Caput VI. Initia urbium/regnorum/factionum/legum ignota esse/ nullāq̄
 artem astrologos tradidisse quæ possint inuestigari.

Iquet ex his nūq̄ horā natalē præterq̄ casu notā ad liquidū eē: tum quod
 aberret nullā posse p artē restitui. sed cum ea uera non fuerit ueritas. præ-
 dictionis cōstare non potest. Nihil igit ueri dici potest a genethliacis qui
 partilem horoscopus cardinem genituræ cōpagem totius fati fundamentum toti-
 us apotelesmaticæ/ una uoce testantur. Neque uero mellor fides in urbium & regno-
 rum initiis: quorum notitia scrupulari longe difficilior q̄ geniturarum/ quis enim
 hæc prodidit? quis obseruauit scriptor historiæ? quarum fides & diligentia si red-
 diderit diem urbis instauratæ/ uel urbis conditæ utiq̄ magna nimis existimabitur/
 Romæ diem natalem colimus fuisse sed non plus inde constat astrologis q̄ in imp.
 fuisse Lunam hoc est in Librā cum condebatur. In opistographis Pauli Florentini
 medici & mathematici duplex repperi tempus annotatum instauratæ urbis Florē
 tiz alterum anno gratiæ octingentesimo primo alterum octingentesimo secundo:
 unde: sydex constitutio penitus diuersa. Grediderim & multas uariari urbiū cōstel-
 lationes quæ uulgo feruntur fictas ex apotelesmatis: quales ueterum fingit Iulius
 Firmicus Paridis & Platonis/ & aliorum/ quod de mundi quam affert genitura/ ipse Firmi.

Paulus

Florep.

Florep.

Iulius

Firmi.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

quoque testat. Præterea magni quoque esse momenti uolūt illud momentum quo noua inter populares: quo ciuilis discordia nata: quo gens ex terra regnum inualit: quo nouæ conditæ leges noua decreta fuerūt promulgata: quæ res horoscopū quā nā redder nō diuinator: cū hæc tamen habere prius oporteat q̄ diuinemus. Denique ut haberi momenta possint aliqua tēpora istorū: certe nō denegabunt ea forte minus exacta/minus certa q̄ particulariū geniturarum. quare si putant istas indigere castigatione/nec aliter eis fidēdum multo hoc magis opus fuerit in illis: quas cum nulla ratione docēt emēdare: nā quas memorauimus methodos genituris tñ hominum adhibent. Erat igit̄ manca fallax omnis eorū prænūciatio de fati urbium & regnorū quādo de momentis illis primordialibus uolūt hæc depēdere: quæ tamen aut ipsi penitus ignorantiaut nō satis ex fide/satis ad unguem tradita receperunt. Non iam igitur homines mortē/exilia/pauertatē/non excidium/urbes aut pestilentiam uerentur/cum audacissimi nugatores æditis passim libellis annuis ista minitantur.

Caput VII. Incertum adhuc eē apud astrologos quomodo domus diuidēdæ: quantum earum uires extendantur: & quibus signis utendum.

Eligū de principiis anni/magnarūq̄ cōiunctionū: & defectū dicere. nā momentum quo fiūt obseruātes ide uaticināt fata res: publi. & uniuersaliū.

Erit igit̄ declarandū hmoi tēpora circa lapsum erroris ab illis deprehendi nō posse: uerū hoc ex sequētibz elucescet cū incertos adhuc motus planetarū nec in accusabili supputatione cōprehēfos oīdemus. Hactenus igit̄ q̄ sit incerta cuius bet rei fatalis hora dixerimus si sunt horæ fatales: rerū q̄s astrologi maxime putauerūt nā nullas eē fatales: & si quæ sunt/alias esse q̄ p̄uēt supra demonstrabamus. Nūc

**Discordia
astrologo
rū i domu
um diui
sione.**

illū palā faciamus et si tēpora cōsequant̄ aspiciādæ p̄dictionis/que tñ syderū pō: q̄ cæli status ad eā horā/scire eos nō posse. Primū igit̄ opus thematis disponēdi p̄fina tis duodecim locis quas appellāt domos: ubi quæ astrologi tenebris offundāt: q̄tū inuicē digradient̄ re penitus incōperta nemo nescit q̄ libros mathematicorū attigerit alii sex circulis ista loca discrimināt quorū unus p̄ oriētis p̄ctū circūuolutus & septimū facit cardinē & horoscopū: alius ipse meridianus ætheris sūma infimaq̄ de

Abraam

liniæ alii q̄ttuor medijs locis intercepti p̄ q̄ttuos p̄cta notatq̄ dicunt̄ diuisionū arcus semidiurni & arcus seminocturni i tres eq̄les portiones: Sed & oēs isti circuli mūdi uertices p̄meant: quā op̄ione uulgo receptā sup̄ius coarguebamus. Abraā Auenazza docet i astrolabii cōpōnētū alibi quoq̄ domos ita parti ut sex circulos designemus: quorū unus orizon/alius ipse meridianus q̄bus q̄ttuor statim cardines statuunt̄. Alios q̄ttuor duci iubet p̄ notas sectiōis orizontis & meridiani ac diuisiōis partiu æq̄toris cadētū inter oriētē & meridianū/ & diuisiōis inq̄ in tres eq̄s portiones. Hanc methodū ualde p̄bat auctoris tñ noīe suppresso. Ioānes de regio mōte subli

**Ioannes
de regio
monte**

**Ludonius
cus here
mita exa
ctissimus
supputa
tor.**

mis ætate nra doctissimusq̄ mathematicus/quāq̄ Cāpano tñ nō satisfecit q̄ nouā ipse quoq̄ p̄titionis istius attulit rōnē/cætera similis Auenazzæ: sed in eo plurimū diuersam/q̄ p̄ æquatore factitio quodā utit̄ circulo quē nūcupauit circulū uerticālē uñ alius mensus aliq̄ locorū fines emergūt: scripsit Ioānes copiose cōfirmationē huius dogmatis multisq̄ mathematicisq̄ ueterū astrologorū auctoritatibz nitens. Alii & aliter partiūt: & Ludonius heremita nī diligēs exactissimusq̄ supputator solitus ē p̄bare nullā ex methodis q̄s memorauimus Alchabitii dictis conuenire. Quid q̄ eadē loca p̄ zodiaci gradus quos æq̄les uocāt multi cēsent diuidenda/uel hac tñ utētes uia (q̄d plerūq̄ fecisse idos supra quoq̄ monuimus) uel utrāq̄ diuisionē

LIBER NONVS

q̄ diuisionē p̄ter recipiētes: tū eā quæ ex anaphoris uariat̄ adequatorē tñ quæ gra-
 dus signiferi tñmō respiciat̄: qđ hispa. Abraā p̄ceptor Auenazræ & Henricus ualē **Abraam**
 sis obierūt nō minus ex loco p̄nūciātes ī quo planeta sit facta p̄ æquales gradus di- **hisp.**
 stributōe/ q̄ ubi cōi more diuisionibus annoratis. Præterea si constaret ubi locorum **Henricus**
 principia finesq̄ statuendi supest alia dubitatio quæ rursus oīa reuocat ad incertū:
 qm̄ non cōueniunt loci uirtutē & efficiaciā intra spatium claudi loci designati. Sed
 Ptolemæus supra illud ad antecedētes signorū partes quinq̄ gradus exordif. alii tri-
 bus tñ p̄tibus illud extendunt. Aegyptiorū sapiētes initiū loci q̄ uulgo cuspidē ap-
 pellāt nō initiū/ sed mediū eē q̄ siq̄ cētrū uirtutis uolebant̄ q̄re q̄ndecī supra gradus
 loci illius eū diffundi/ & totidē citra: q̄s oēs op̄ionū uarietates si paribus fere oēs uī-
 rōnibus uel auctoritatibus cōitas aīaduuerterimus/ uel hac dūtaxat scertitudīe totā
 p̄nūciādi p̄ astra rōnē (siq̄ sit illa) ī ambiguo eē cōfitebimur. Nā uariatis locorū diuī-
 siōibus oīs uariat̄ cōstellatio/ q̄nq̄dē (qđ supra reprehēdebamus) mutāt stellę apđ
 astrologos p̄ loci mutatiōe/ naturā īfluxū/ & p̄prietatē: & qđ maximū ē/ illa loca pu-
 gnāti & cōtraria ī primis cōditiōe decernūt: quæ sunt situ cōiuncta & cohærētia. nā
 primo loco duodecimo q̄ deiceps se hñt: qđ magis pōt eē diuersum: qđ sexto & septi-
 mo rursus q̄nto & sexto: undecimo itē & duodecimo: nono rursus atq̄ octauo: atq̄
 ita de reliq̄s. sapius at̄ quē alius mathematicus sexto loco planetā collocabit/ alius
 in q̄nto eē cōtēdet: qđ oēm p̄dictionē penitus uariabit: & quē qđā in nono eē decer-
 ner: alius ad octauū dicet p̄tinere. Tota igr̄ ista locorū distributio radix & fundamē-
 tū oīs apotelesmaticæ remanet ī incerto. Sequit̄ eā cura signorū q̄bus nā. s. uti debeat
 mus: ubi p̄plexa nec explicabilis qđ de mobilibus signorū īmobilibus deq̄ sphæra
 octaua nona & decima: de q̄ re nō ē nobis hoc loco dicendū: qm̄ supra abunde ē p̄-
 tractata. Iudæus Abraā duplex thema fieri p̄cipit: ut q̄s. cōtrouersia diiudicari pos- **Abraam**
 se non crederet. Erit autem incertum ex hac dubitatione quænam signa planetis de **iudæ. du-**
 beantur: sed ex ea quam ante tractauimus quænam loca: sed omnis hinc pendet astro- **plex facit**
 logica pronuntiatio: omnis igitur dubia/ incerta inexplorata. **thema.**

Cap. VIII. Loca plāetarū uerissime asseq̄ eē laboriosissimū deq̄ istorū fallacia.

Locis diuisis signisq̄ distributis supest labor epochas statuēdi syderū & stel-
 larū: hoc ē q̄bus gradibus & minutis tā nō errātes q̄ errātes stellę reperiāt̄
 indicādi: qđ officiū rudes & īpiti facillime putāt posse se p̄stare: doctissimi
 hæsītāt & diffidūt: q̄bus. s. notū/ quāta sit difficultas assequēdi uerissime loca plane-
 tarū: qđ īpossibile ne dū laboriosum multis iudicat̄. Andreas summarius grauis ma- **Andreas**
 thematicus suū ita librū exordif: motus stellarū an sciri possint nescio/ nōdū esse sci- **sumarius**
 tū/ certissime teneo. Affert rōnē sn̄æ suæ talē: qm̄ q̄ metiunt̄ syderū motus/ necessa-
 rio prius locū syderis definiūt: in quo illū instrumētī ope cōspiciūt/ & loco stellę cō-
 perto quasi sup̄pone utunt̄ ad ipsam sup̄ eius cursu supputatiōē digerēdam/ q̄ si lo-
 cus uere dephēdit̄: uera motus futura supputatio: nā mathematica rōne nititur: q̄
 minime fallit̄: uerū loci dephēsiō fidelis ulq̄ quaq̄ nō est/ orgāo simpliciter utiq̄ de-
 ficiēte. neq̄. n. pōt q̄liscūq̄ uastitas instrūi mecanici latis eē diuisiōibus actu sensūq̄ p̄-
 ceptibilibus q̄ sūt errorī uitādo necessaria: si distātiæ stellæ cuiuslibet ab obseruan-
 tis loco: tū p̄portiois illius q̄ ambitus uniuersi/ instrūi ambitū excedit rō hēat̄. quæ
 cū hīrudinē partiū instrūi corporis p̄xigui/ ad totius p̄tes tanq̄ ad res īmēlas neq̄at len-
 lus asseq̄ locus syderis obseruari sine fraude nō poterit. Vex̄ forte latebit error/ sed
 ætatis successu fiet euidentior/ sydere semp̄ a uero loco singulis restitutionibus magis

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Cōfirmat recedēte. Cōfirmat hoc Pto. q hanc ob cām de fallacia instrumentorū iubet ducēte
rio per sen timo quoq; anno astromicos numeros instaurari: q; eo ip̄s tractu ueteris obserua-
tantiam tionis culpa retegat: quare nouis obseruationibus castiganda: quæ nec ip̄se futurae
Ha. y. sint inculpatæ: sed citra tñ errorē q tūc sensu deprehēdat: quæ cū rursus exactis mul-
tis euolutiōibus aberrabūt insigniter/ noua/ q̄ maxie fieri pōt/ rursus castigatione re-
digēt ad ueritatē: sic tabulæ Pto. principis astrologorū multis retro annis habitæ
sunt inutiles: & ep̄i studia recentiorū obseruationes identidē corrigunt: qm̄ ut p̄di-
ximus/ nulla tā solers/ tā subtilis istrumētū cuiuscūq; fabricatio: nulla itē tā uasta ma-
gnitudo q̄ locū syderis i culpatæ fide renūciat. Refert Abraā iudæus in lib. sup opæ
Abraam iudæus tabulæ de duobus astrolabiis summa rōne cōfectis: tū magnitudinis tātæ: utriusq;
Astrola- diameter nouē palmis extēderet: & cū duo fratres Bersechit istrumētōrū cōposito-
bia quorū res simul ingrediēte Sole in Arietē/ Solis altitudinē obseruarēt: nō idē utrūq; retulit
diameter istrumētū: sed duobus minutiis inuicē uariarūt. Hēricus baten. macliuiēsis in hac
nouē pal- arte p̄cipuus ut i oī mathematica. scripsit enī sup astrolabii cōpōne nobilē tractatū/
morum. putat ut ip̄s possibile/ uel ut inq̄t p̄ximū ip̄s possibile fieri istrumētū nullo mō fallaxi: &
Error qua cū ēt Parisiis refert le uidisse/ duobus arte mira dispositis maximis quadrātibus alti-
draginta tudinē solis maximā i meridie. i. æstiuā solstitii obseruatā: & altero qdē istrumē-
& duarū to/ p̄tibus deprehēsam q̄ttror. & sexaginta/ minutiis uero duabus & q̄draginta. Al-
minutarū tero totidē p̄tibus sed minutiis nullis: quare fuit error i alterutro minutiarū duarū &
Oculos quadraginta. Vide q̄ falli poterūt ēt q nascētis horoscopū colligūt istrumētō: qd ad
multis monitos quoq; nos ab Auenrodā supra sumus testati. Barē itē quē mōx citauimus i
modis fal naturalū rerū speculo multis millib⁹ uersuū pbat nec Pto. nec leber: nec Albategni
li posse. quātitatē diametrorū Solis & Lunæ certius idagare q̄ p defectus: nā fidē istrumētō-
Leo exco- rū sup ea res fore suspectā. Mirro q̄ multis modis in magna cōpōne docet Pto. & Al-
gitanis liacen. lib. septimo de uisū falli oculos posse sup stellarū locis obseruadis. nā ut aer sere-
nouum in nus & inuibilis hēat: qd p̄hibet uētū flare q nō sentiat? At scribit p̄hus Arist. euro-
strumētū flante uideri sydera maiora. Leo hebræus uir insignis & celebrer mathematicus q̄si
ueteribus parū fidēs excogitauit nouū istrū: cuius uidimus canones mathematica
subtilitate p̄cellētes: uerūtñ eo duas nō erraticas his eodē āno cū obseruasset/ discre-
passe priorē ab altā obseruationē duob⁹ gradib⁹ dicit: qd i aeris statū putat referēdū.
Caput IX. Variæ sententiæ de planetarum motibus: anni inæqualitate: &
maxima solis declinatione.

Inc nata est forsitan inter auctores tantas diuersitas opinionum de motibus
syderū: qm̄ si loca nō fallentibus instrumentis uera deprehendissent: in me-
tiēda ut dicebamus mora restitutionis non aberrassent nec dissonassent inui-
cē. Pto. in magna cōpōne motū solis uocat manifestissimū oīum/ quoq; ceteros ue-
luti notiore metiri debeamus: hic uero q̄ parū certe sit exploratus nihil certius no-
bis oñderit/ q̄ q̄ pugnācissime sup eō a principibus astronomiæ sint scriptæ traditio-
Ob anti- nes. Antiquiores Hypparco solis restitutionē q̄ cōficiť ānus trecētis sexagita quicq;
quorum. diebus cōstare uoluerūt plus q̄rta pte unius diei. Alii tñ q̄rtā ptem sup addiderunt.
Alia opio Hypparcus ab Alexādri morte āno cētesimo septuagesimo octauo scribens ex suis
Op. Hyp. & chaldeorū obseruationibus minus q̄rta pte diei adiciendū supputauit/ uerū quā
Op. Pto. tū illud ēēt qd deficeret ad liquidū nō exegit. Posterior eo Pto. annis ducētis octua
Op. Alb. ginta q̄q; trecētesimā ēē illā diei pte diffiniuit. Albategni post Pto. annis: dcccxlīi.
obseruās cælestia motū solis inuenit uelociorē. q̄a deficere a q̄rta illa pte p centesimā
& sextā

LIBER NONVS

& sextā diei ptē. Thebit annum cōstare dixit: ccclxv. diebus horis sex. m̄. ix. gra. xii. Op. Thebit.
Tū illa magna diuersitas q̄ alii putātā nos oēs æq̄les ut Pro. Alphōsus. Alii ineq̄ua
les: ut Azerchel: Baten: Isaac Israelita: quos sequunt̄ & alii ex iunioribus: quare ci
tius iterdū/iterdū serius redire solē ad locū un̄ digressus ē/ cām in æqualitatis esse q̄
sphæra octaua nō ab occasu sp̄ ad ortū/ ut putāt Pro. & multi: sed ab oriēte iterdum
ferat̄ ad occasu: q̄re illius motu cū ad eādē ad quā sol reflectit̄/ ptē/ solis motū fieri
uelociorē: cū ad cōtrariā tardiorē: hīc diuersi sp̄ibus annū nūc p̄ductiorē nunc bre
uiorē obseruatū. Et quē citauimus Isaac eo lib. cui titulus iesodolā/ q̄ si dixeris sæcu
li fundamētum tpe suo scripsit aut̄ āno gratiæ. Mecccx. q̄ erat ānus mundi hebraus. Isaac de
MMMM dcc. putauit ānos ad summū breues/ ita ut breuiari magis non possent: annis sui
sed iā tēpus appere ut sphæra octauæ motu paulatius p̄duci icipient. Inter illū aut̄
qui posset eē lōgissimus & eū cōtra q̄ breuissimus/ mediā moram eē dieꝝ. ccclxv. & Ann⁹ me
horaz̄ q̄ n̄ptū diuisa hora in ptes mille octuagita ptiū h̄re nōgētas' nonagita sex tū
mūtiaz̄. xlviii. quarū quælibet sit. lxxvi. ps unius ex illis mille & octuagita ptribus
quā scrupularē supputationē meminī ēt me legisse apud uetustissimū hebræorum
scriptorē rabi adabaraba Adā Abraz̄ filiū. Deniq̄ q̄ sit solis motus ī ambiguo solis
defectus oñdūt q̄ pracedūt tēpus ī tabulis ānotatū plus dimidia pte horaz̄: quod &
Andreas sumarius tradit: & euidētia sensus quotidie declarat̄. Henricus quoq̄ ma
cliuē. in lib. quæ inscripsit speculū rez̄ naturalīū asserit ī defectibus deprehēdēdis
seu locū seu horā siue quātitatē īspicias erratur: q̄ nūeros motuū tā Pro. q̄ Albate
gni fuerit securus. Paulus Florētinus īsignis mathematicus cū obseruasset ingressū
solis ī Arietē diligētissimis annotationibus inuenit eū tpe in tabulis definito tertia
pte horæ uelociorē. Tradit & Alliacēsis ī elucidario cū āno dñi. Meccclxiii. solis in
gressus in æq̄noctiū uernū Parisiis obseruaretur deprehensum Alphōsi tabulas ex
cideret a ueritate. Quod si in tanta luce cecutiunt hoc est in motu solis omniū ma
nifestissimo/ ubi siquid erretur/ errare quoq̄ in reliquis sit necesse: quid de motu erit
mercurii/ q̄ se nunq̄ mortalium fere oculis ostendit: quē Soligenes p̄ceptor Ale
xandri ex aphrodisiade non plus duabus & uiginti ptribus posse a sole distare tradit:
Theō Paulus/ Heliodo. Porphy. tribus & uiginti: Pro. etiā octo atq̄ uiginti: de cu
ius planetæ motu īsignis quidam mathematicus fatebat̄ nihil a se compertū. Por
ro martē ptes: fere una utriusq̄ triginea tardiorē eē q̄ putarent: quod ipse deprehē
disset in q̄ re. tamen studiis posteriorum esset exactius inuigilandū. Idē maximā so
lis declinationē ab æquatore prodidit a se obseruatam ptribus tribus & uiginti mi
nutiis. xxx. quā tum Pro. iisdem partibus sed minutiis una & quinquaginta Albate
gni. xxxvi. & xxx. Archazel plus tertio & uigesimo protulerunt. Deniq̄ Abraam
Auenazra summus mathematicus in sexto de reuolutionibus affirmat inueniri par
tem non posse quæ sit in horoscopo cum ptem Arietis primam sol ingreditur. qua
re. s. tēpus quo peruenit ad Arietem/ nec certa ut ait motus supputatione: nec ali
quo gñe instrū ad liqdū deprehendat̄. qd̄ Auērodā ēt exponens Pro. apte cōsitet̄.
Idē sæpe citatus Auenazra q̄cqd̄ exq̄sita rōe foret supputaturus/ Tria canonū gña
ut scribit/ adhibebat: Ptolemæi p̄saz̄ & idoz̄ q̄ uariarent inuicē oēs & ad loca diuer
sa planetas determinaret Plutarchus Pro. posterior & Emilio Romano mathema
tico summo sub Traiano cōtēporaneus/ ī p̄blematis rez̄ romanaz̄ hoc quoq̄ inqt
tpe quo ad summā astrologiæ puentum est in æqualitas tñ temporum/ mathemati
corum peritiā uicē: & eorum numeros ac supputationes sapiissime fallit ac fugit.

Op. The
bit.
Pro.
Alphon.
Azerchel
Baten
Isaac
Sententia
Isaac de
annis sui
temporis
Ann⁹ me
diocris.
Vide in
consuetā
supputa
tionem.
Adaba ue
rustissim⁹
Paulus
florētinus
Alliacēsis

Variz
opiones
de distātia
mercurii a
sole
Pro. Alb.
Archazel
Abraam
Auenaz.
Auērodā

Plutar.
Emilius

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Caput X. Vnīci gradus errorem immo & solius minutiar/ multos interdū errores parere: nec per reuolutiōes uel annorum uel genituram: aut per magnas cōiunctiones astrologum posse iudicare.

Mutatur
fines.
Exaltatio
nes.
Monomy
riæ.
Decani.
Signum
Aesculapi
us.

Hac autē celestium motuum incertitudine q̄s nō totā labefactari uidet diuina nātrīcē astrologiā: quā si labat uno gradu cadere tota ueritate sit necessarium: fiet. n. mutata signi pte qua sydus repit: & fines sæpe permutari: quibus parem uim domibus/ alii maiorē/ maximā oēs cōfitent & interdū exaltationes q̄s determinatis p̄tibus perscrip erūt: certe monomiriæ semp uariabūt: & nōnūq̄ cōfinia decanorū: & si planeta postremas signi teneat partes/ fieri potest ut error unius partis a signo transferat ad signū: & quæ foret in tauro luna fiat in geminis/ cum sit scēlix in tauro in geminis infortunata. Tamen a mascula pte mutabit ad fēminē/ a lucida ad opacam: ab opaca ad tenebrosam: a puteo ad altitudinem: a plenis partibus ad inanes: a morboris ad scēlicissimas Postremo cum sit graduum oīum apud astrologos differens inuicem p̄prietas immo etiam minutiar/ quāq̄ discretas p̄prietates in myriogenesi tradidit Aesculapius/ quomodo uariato loco planetæ gradu uel minutis multum ab errore nō mutabit uirtus syderis & influxus: & quēadmodum error gradus interdū uariat signū ita minutie error interdū uariat gradum sed & locis q̄nq̄ faller ob gradus unius lapsū ut q̄ forte sit in occidēte sub terra collocetur: & qui p̄tinet ad horoscopus i. xii. locis tepebris retrudat: in dodecathemoris error unius gradus. xii. faciet gradibus aberrare: nec si syderis epocha perperā habeatur sortium ulla (quas uocant ptes) recte statuetur. Adde fallaciā in radiationibus ex unius tm̄ ptis uarietate cū aliqd si ptilis sit radiatio faciat aliud applicans/ aliud uero defluens. Adde peccatū oīum grauissimū dirigēdis ut dicunt radiis planetarū/ si parte una labat astrologus unde anni unius error eueniet. Sed hæc summa atq̄ maxima p̄p̄e flagitia in ista professione: quæ tm̄ si cōpes aliis erratis pua uidebunt/ quæ tū eos icurrere sit necesse cū horas initiales ex motibus capiūt planetarū/ quod superius dicturi distulimus in hunc locū. Sit igit̄ āni principium ad ingressum solis in primas arietis minutias statuēdum/ porro si quemadmodū uidimus hora dimidia plus ibi falluntur cōstellatio penitus erit diuersa tāta. s. eueniet uariatio. Nec minus idē eueniet si nō ab ingressu solis i arietē q̄ a plenilunio siue interlunio antecedenti annū auspiciuntur. Nec uideo cur Auenazra pariter & Auenrodan illic quidē errorem uitari posse non putent/ hic uero putent cū deprehēdi coitus hora ad liquidū nequeat/ nisi moro syderis utriusq̄ recte teneatur/ qd̄ Auenazre Macli uēlis etiam obiectat: pariter ānuas genituras/ reuolutiones cum a reditu solis ad locū eūdem ordinatur quomodo p̄peram nō definiēt inexplorato tpe restitutionis. Ascendētia quoq̄ magnarum cōiunctionum q̄ recte statuent non exacte comprehensis motibus Iouis & Saturni a quorū perfectā cognitione tm̄ putat abesse nos Abraā ut magnū eē p̄nunciet si uel diem sciamus q̄ debeāt simul inueniri: cuius sniā Saxoniēsis accedit q̄ p̄p̄ea sc̄tm̄ dicit uti ascēdens magnæ cōiunctionis nō illd̄ hēat: qd̄ hora magnæ cōiunctionis ascēdit: se qd̄ āni uertētis initio quo illa cōtigat ascēdebat. Sic errorē errore tuent. Vex cōiunctionis ascēdēs nō delinit eē quod est p̄p̄ea quod a nobis ignorat: q̄re potius erat dicēdū sciri a nobis nō posse qd̄ cōiunctio sit factura: q̄re sciri neq̄ horoscopus/ q̄ ga uerus ignorat alium fingere minime uerū. qd̄. n. cōiunctioni cū horoscopo āni tot sorte mēlibus āngressos aut q̄ rō ut ascēdēs deficientiū luminariū obseruemus cōiunctionis nō obseruemus. Deniq̄ ut uim cōcedat hīc in

Principiū
anni.

Error
Auenaz.
& Auen.

Saxoniē
ensis.

dat hñe in cōiūctione ascēdēs anni/tñ nō negabūt/aut paris/aut maioris esse momē
ti p̄priū ascēdēs a quo diuersa cū oriatur penitus cōstellatio quā ignorant necesse
sit eos ī prādicēdis cōiūctionis effectibus uacillare. Mitto q̄ ascēdēs āni auctore
eodē Auenazra pariter ē scertū. Ex q̄bus oībus patet error pudendus Aboasaris: q̄ Auenaz.
p̄rio li. maioris ītroduc̄torii dixit nō referre si gradu uno erret astrologus ī quo uer
bo se plane nescire quā defendebat astrologiam ostendit ut non iam illud uerū qđ
dicitur accusari eam a multis ob ignorantiam cum potius non damnetur nisi peni
tus ītrospecta non collatur non ametur nisi procul & de limine salutata.

Caput XI. Dissidentes sententiā de motibus octauī orbis: distantia capitis
arietis octauā a capite arietis non ē: & auge solis.

Vid q̄ hactenus tñ de planetaꝝ motu dicebamus q̄ forsītā magis explora
tis: sed hærētū sydeꝝ motū q̄s fideliter reddet: q̄bus eē uim magnā immo
prācipuā & admirabilē confiteꝝ oīs astrologia: q̄s inq̄ recte collocabit in
thematē stellas fixas: aut q̄s denegabit errorē unius gradus oīno nō hñe momētū:
qñ tñ unus ē gradus in quo credunt̄ efficaces hoc ē uel cardinū uel luminariū: sed
habemus inq̄nt oēs ī astrolabiis: ī nūeroꝝ tabulis passim uulgoq̄ descriptis: hoc. l.
est qđ admonebā cū sup his cōepimus disputare facillima hęc uideri astrologis tri
uialibus quoꝝ doctrina de paucis oīs scedulīs: uerū doctoribus & p̄tis inextricabi
lia: q̄ cū lras paulo remotiores adierint p̄udent aq̄li auctoritate magistros sup his
tñ dissentire/ quātum distat oriēs ab occidēte: Aegyptii chaldæi uetulq̄ oīs deniq̄
snia stellas erraticas uno tñ moueri motu putāt quē uocamus diurnū: Hypparcus Op.
aliū ītroduxit q̄ rapent̄ sicut errātes ab occidēte ī oriētē. sic hęc igit̄ p̄ia cōtrouer
sia moueant̄ p̄prio motu nec ne. Recētiores cōtrouerſiam nullā dicēt: qm̄ nō sit mi
rū a iunioribus obseruatū: qđ ueteres nōdū poterāt deprehēdisse. Verū sunt ēt ex iu
nioribus q̄ sniam uetereꝝ tueāt: q̄q̄ nō dubitēt falli q̄tra existimauerūt. Proclus
sterior lōge Pro. pitissimus fuit oīs mathematicæ qđ eius cū astrologicæ suppōes: thēaticæ
tū de sphæra tractatus & de astrolabii cōpōne: cōmētaria sup Euclidē q̄q̄ alia scri
psit multa/ facile declarāt. Is ī cōmētariis sup Thimæū qđ & alibi facit Hipparcum Proclus
Ptolemæūq̄ retaxat q̄ putauerint stellas nō erraticas circa polos signiferi uolui ad
oriētē post cētēsīmū quēq̄ ānū una pte pacta: sed potius accedēdū ægyptiis & chal
dæis q̄ diuturnis obseruatōibus nihil hmōi p̄diderūt p̄sertim ita sensibus attestāt
bus antiquæ traditiōi: ut nō possit accedere Ptol. q̄ nō sit exocularus. Nā si mouēt̄ ī
q̄t sup polos zodiaci quō putāt Hyp. & Pro. necessariū fuerit ī his locis nō pax uer
gi uelam sub occasum: q̄ tñ ab Hōeri usq̄ tp̄ibus iocēdua dicta sit & Canopū opor
teat āplius nō uideri cū faciat ea stella degētibus ī tertio climate breuē p̄iodū supra
finitorē: his at̄ q̄ Rhodū icolūt radat oriētē/ ut scribit Possi. cū igit̄ arētos eadē nūc Possidoni
appet: iocēdua q̄ tot r̄tro s̄culis sp̄ appebat: & Cano. eadē seruauerit pōnē dephē
di falsum sensus euidētia: quē recētiores hærētū stellas motū ītrodixerūt q̄ si for
san obiciāt supputatiōes motuū planetaꝝ colligi recte testionio sensus ab his q̄ in
nūeris digerēdis & ī canōis expōne fixas motū assumūt: dupl̄r ait dilui obiectionē: Duplex
Primū q̄ hi quoq̄ q̄ fixas motū illū omittūt ī supputādis motibus planetaꝝ cōso
na dñt appentibus & de sydeꝝ reuolutionibus canones statuētes quāq̄ nō errātes ī
mobiles faciūt: ad uerissimā tñ rōnis exeūt cōpetētias: deīde qđ notū ē ex falsis snp
putatiōibus colligi uerū: q̄re sensui rñdere qđ colligit̄/ fidē n̄ facere ueritatis ī suppu
atiōibus. Hęc doctissimus ille p̄hus & mathe. Abraā Auenaz. cū s̄ape meminerit Auenaz.

utriusq[ue] in i[n]i[n]ia; quare altera mobiles n[on] erraticas: altera facile imobiles: quã Indis ascribit: n[on] q[uod] p[re]iudicat: sed i[n] medio r[ati]o relinq[ui]t: ut in lib. de genituris duplex fieri thea p[re]cipiat/altere quasi mouerent: altere q[ua]si n[on] mouerent. Et quãq[ue] sup[er] his ego nihil desinio p[ro]pter hoc unũ nihil posse certũ d[ef]iniri: uerissimũ t[ame]n illd[um] op[er]oni uetere hoc fauere: q[uod] assertores dogmatis oppositi nihil inter se cõueniũt. Nã Ptol. q[uod]d[um] post Hip[par]chum occid[er]e moueri uersus oriẽtẽ sp[eci]e putat. Arzachel maurus cũ p[er]cesserint certũ spaciũ regredi ab oriẽte uersus occidẽtẽ q[uod] Isaac seq[ui]tur israelita uerissimis dicẽs exp[er]ientiis obseruatũ. Thebit benchorath istũ motũ exp[er]ig[is]t alio cogitato q[uod] uersus austrũ uergat & aqlonẽ recẽtiores inuentũ Thebit p[ro]batẽs admittũt et op[er]onẽ Pto. triplici sph[er]a octauã motu discerpentes. Tũ q[uod] sentiũt cũ Pto. p[ro]gredi illas ad orientẽ neq[ue] cursum mutare digladiant[ur] t[ame]n de uelocitate cursus: id falsum putãtes q[uod] tradiderat centũ annis expleri p[ar]te unã. Nã Auẽ. Moses ægyptius: Auenaz. post ãnos septuaginta p[er]trãsi p[ar]tis unius spatia tradũt. Albategni post annos sex & sexaginta ut fere sex qualtera p[ro]portiõẽ fecerit eas uelociiores q[uam] Ptol. Paulus Flo. eas ocus uolui q[uod] dixerit etiã Albategni/asseruabat: has op[er]ones q[ui]s diiudicabit? Deprehẽdimus inquit iuniores fidelibus instr[um]tis eas: loca q[ua]re falli n[on] possumus: Quidnã igit[ur] illos ueteres fefellit/q[ui]bus instr[um]ta non defuerũt/nec minor artis peritiã q[uam] uobis: uulgatũ hac tẽpe

Pto.
Hippar.
arzachel
Isaac.
Thebit

Albate.
Pau.Flo.

Auenaz.

Moses ægyp.

Tẽpus di laui.
Annia mũdi ini.
rio.

Angelus mantua.
Isarith.

Tabulæ Emanue.
lis.

state mobilẽ arietẽ ab imobili uiginti q[ui]nq[ue] p[ar]tibus distare. Sed Auenazra libro rerũ astrologicarũ octo partiũ tradit cũ scribebat fuisse distantiã: scripsit. n. anno gratiã millesimo cẽtesimo qnquagesimo tercio. q[ua]re n[ost]ra fere t[em]p[or]e trecẽtis & quadraginta plus minus annis antecessit. Proinde si motũ quem tradit Albategni q[uam] cãteris ocior imitemur non plus annis q[uam] ab Auenazra ad nos abiẽre astra gradibus qnq[ue] p[er]cessissent: q[ua]re foret hodie distantiã n[on] ut aiũt graduũ. xxy, sed tredecim. an fallebat igitur Auenazra: cui r[ati]o tũ organũ suppetebat. Moses ægyptius in eo lib. cui titulus mismethora quali dixeris grãce *Ἀστὴρ ὀργάνω*; latinã secũdã legẽ/iter in i[n]i[n]ia primã p[ar]tis ait tẽpore cathaclisimĩ cõcordasse mobilẽ arietẽ cũ imobili. Tũ postea sp[eci]e motam sph[er]a octauam uersus orientẽ septuagesimo quoq[ue] ãno gradu uno. Cum igit[ur] inũdauerint terras aqua ãno mũdi millesimo lexcẽtesimo qnquagesimo sexto nũc agant ab orbe cõdito: ut uerĩor docet supputatio (Neq[ue] n. refert hic ad liquidũ r[ati]o exigere) annorum quinq[ue] millia adiectis fere trecẽtis erũt a diluuiõ ad nos anni fere triamilia supra sexcẽtos aut circiter. Quare mora erit octaua sph[er]a tot ãnis gradibus plus minus duobus & qnquaginta q[ui]bus distaret mobilis Aries ab imobili. Isaac israelita scribit cõcurrissẽ simul utraq[ue] signa ãno q[uod] fuit nobis a Christo nato qnq[ue]tesimus & sexagesimus; Petrus alliacẽlis i[n] elucidariõ tradit id enenissẽ ãno Christi ducẽtesimo & sexagesimo: q[uod] supputatio p[er] ãnos trecẽtos a priori supputatione discordat. Angelus mãtuanus & plãriq[ue] recẽtiores idẽ fuisse cõtẽdũt ãno grã qntodecimo paucis mẽsibus supadditis. Idẽ refert Isarith quẽdã iuniorẽ cũ supputasset loca Solis & Lunẽ ad octauã sph[er]a dephẽdisse nouiluniũ mẽsis martii exactis a mũdo ãno qnq[ue] milibus ducẽtis uiginti q[ui]tuor p[ar]te decimã q[ui]rtã p[ar]te p[ar]tũ. Se uero Angelũ nouiluniũ id supputatẽ ad imobilia signa si q[uod]dẽ tabulis Emanuelis utebat[ur] q[ui]s inscripsit baal Cuaphaim deprehẽdere illud in uigesimo octauo gradu p[ar]tũ: si Alphõli tabulas sequeret[ur] in uigesima septima p[ar]te minutũ q[ui] q[ui]tuordecim. Vñ colligere distasse mobilia signa ab imobilibus gradibus tredecim uel q[ui]tuordecim. Scripsit at[que] iste paucis annis a[n] n[ost]ram ætatẽ q[ua]re sibi mirabile ait eẽ q[uod] Ozoniẽs tabulã tradat sitã iter Arietis cornua stellã quã. s. Arietis mobilis e[st] p[ri]ncipiũ semotã ab imobili ariete anno grã

LIBER NONVS.

no gra milleſimo treceſimo ſexageſimo gradibus uiginti quatuor & minutis quinquaginta ſeptem quare tunc ſuenio aut ſanis ſupra ſere quadraginta: tum Iſaac illū Rogenium bacone floruiſſe: quorū uterq; nō plus gradibus decē ætate ſua putauit imobilerem Arietē a mobili uariāſſe: nā uterq; ſecutus eſt Azerchelē qui maximā inter eos diſtantiā q̄ poſſet euenire tot p̄ciū exiſtimauit. Id ecē ad quarū finē puentū ſua tēpeſtate p̄didit Iſaac. Quare tēpus aſſerere & p̄ximare rurius inciperent retrouerſus occidentē motu reuoluto. Sic iḡ colligamus aut nō fallunt organa thematica: aut fallūt: ſi nō fallunt quomodo Iſaac & Rogenius ſtellas obſeruātes mobilis Arietis nō plus p̄ſibus decē ab æquoctio ſummoras iudicarunt: quæ tñ ſi tabularū ozoniē ſum: ſi recētiōrū uera ſaſa pluſtribus & uiginti p̄ſibus iſtinc mouebantur: ut pateat error graduū tredecim ſi fallūt: unde noſtri cognoscūt ſe non falli. principibus in hac arte uiris tanta opinionū uarietate diſſentiētibus: inter quas utiq; ſi quis putat ſe poſſe diiudicare bruto magis iudicio: q̄ ut de cæleſtibus iudicet. De locis iḡ non erraticarum qui ſentētiā proferat. caſu forte. nō errabit: aſſequi. hoc rōne minime poterit. Sed nec illū prætereūdū quod Proclus & Ptolemæus negat apogēo & epigeo Solis moueri. Eſt autē qd̄ appellant barbare augē & oppoſitam augis recentiorum. res uolunt quod ætate hebraus Leo/uerā ſnām Ptolemæi defendens. Mitto ſup̄ æq̄tione dierū q̄ aelciāt/q̄ digladiē: unde horoſcopi colligēdi maxia incertitudo. Proclus.
Ptole.
Leo heb.
conſentit
Pto.

Capitulum XII. De directionibus q̄ multiplices aſtologorum ſententiæ.

Is oībus ſuper eſt opus iextricabile ſup̄ radios cōponendos & q̄s aphaeles uocat Pto. atq; peripachos uulgo directiones exacte dinumerādas. Nam mutuis utrobq; uulneribus cōſodiūt ſe mathematici: nec niti æqlē ita ad uerſus auctoritatē/uel arbitrarī rē quāq; uel tot ætatum experientia potuit. Recentiorū opio ē exactiſſimā radiationem ex anaphoris rectis/obliquis mixtis/ p̄ locorum uarietate cōponi. uerum illud cūeniet ut ſiquis edatur in regione cui ſupra ſiñtorē uertex exaltetur gradibus. xlviii. & pars prima Capricorni ſit in horoſcopo trigona radiatio ſit futura in partibus Cancrī: quē tñ ex diametro ſcimus opponi Capricorno. Henricus batēſis obſeruare cōfigurationem planetarū: rōne locoꝝ trigonus ſit horoſcopo qui locū quintū tenuerit nulla interim habita ſigni rōe atq; ita de reliquis. Albategni per zodiaci gradus numerat interualla quos æquales uocāt niſi ſidas ad latus alitruſecus declinauerit: q̄q; parū ob id numerus uariatur. Neq; enim plus triginta minutis etiam ſi decē partibus declinauerit hanc ſecutus eſt methodū Ioannes de regio monte: quā tradidit & Abraam princeps p̄ceptor Auenazra. Quod ſi dicas experimētis eſſe dēprehenſum per anaphoras ſchemata cōponēda eē reſiſtet Auenazra diu multis obſeruationibus iſinities dicet ānotatum per æql̄es gradus eē cōſtituenda: ſunt qui rectas anaphoras ſemp uſurpent: quod obici falſo Pto. ſupra declarauimus. Adde q̄ latitudinē nō obſeruāt Pto. præterq̄ in planetis cōpulanis. Abenzagel autē in oī radiatione præterq̄ in diametro Aboasar & in diametro qd̄ illi calūmātur. Mitto q̄ta diſſentiāt quodā uſq; radiationis uis extēdatur: ſunt q̄ gradibus uſibus ſunt q̄ potius quāq; ſunt i Luna q̄ ad. xii. uſq; p̄teſt ſunt ēr q̄ ad tredecim q̄ Porphyr. ait. Par q̄o mathematicis inexplicabilisq; diſſenſio ſup̄ directionib; (ut cū eis eorū more loquamur). Nā ægyptiī qd̄ anaphoris regionis ſemp utebatur. Dorotheus i dirigēda prima parte rectis ſemp aſſenſionibus: quod expiētæ reſpōdere ſcripſime Abraā reſtat. Ptole. & ſere poſteriores i oriente poſito ſydere & occidēte p̄r regionis aſcēſiōes: poſitis quatto loco uel decimo p̄r æquatoris: me

D

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Almeon diis locis uero per admixtas. Idem sentit Almeon capi. septimo tractatus quarti de
Opinio directionibus: Aboasar per zodiaci dirigit gradus. sic enim octaua differentia secun-
Aboa. di tractatus libri de magnis coniunctionibus dirigit Lunam ad locum coniunctio-
Auenazra nis syderum infortunantiu. Idem sentit Auenazra libro cui titulus initium sapien-
Alia opi- tia confirmans auctoritate et Albategni. Sunt qui putant utroque modo tam radios
nio. extendendos quam sydera dirigenda. per signiferi gradus & anaphoras proportionem
Ioannes quod uidet Ioannes hyspalensis in isagogis suis uoluisse. Nam secunda parte sui quadri-
hysp. partiri capite super prima domo id est est executus. Alii extenduntque radios per zodia-
Alia Aue ci gradus dirigit autem per ascensiones quod Messala necnon Pro. uideatur Auero-
rodan. dan ascripsisse. Contra Abraam iudeus eandem asserti ratione operis utriusque quod res schemata con-
Abraam ponat per aequales gradus per eosque dirigendū. Mittit quā discordantia quā parte
Iudeus planeta sit ducendus: ubi quid ab aliis Ptolemaeus differentiat in apotelesmatis est ui-
Alia dis detentū non nihil Auero-
scordia dan explicat. tunc illud hoc loco pertractamus quāta sit dif-
Auero-
dan stantia his qui putant ascensionibus mixtis utendum in dogmatis executione. Nam
Paulus Ptolemaeus id per recte uel sufficienter precepisse doctrinam iudicant. Paulus ale-
alemanus manus insignis mathematicus quā apud Guidonē urbini ducem principē littera-
Guido rum uiuit / scripsit aliquando non quid nō id est quod syderus ad locum triangulū recte diriger-
urbini- ret: quod quod superius erat dictum / dogma in latitudinibus planetarum fideles et tabulas
dux. quae ferunt. Ex quibus ovis in capescendis horis initialibus siue genituris / siue urbiū
siue constellationū in themate disponendo siue cardines statuando: siue loca p̄fina-
tur seu signa diuidant: seu sedes syderibus / uel heretibus / uel et rātibz tribuantur
seu schemata componant: siue apotelesmāmetent quāta patet erroribus tantum quā ad
huc ueritas super his & mathematica certitudo. i. Heracliti astro lateat inexplorata.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPUTATIONES ADVER- SVS ASTROLOGOS LIBRI DECIMI INCIPIVNT.

Caput primum. Epilogus eorum quae haecenus confectae: & quid in sequen-
tibus agendum sit libris.

Quid
egerit ha-
ecenus in
disputatio-
ne.

Vltis iam gradibus astrologica rem deiecit: dum nec caelo pendere
fata inferiorum: omnium declaratum est: nec significari: nec si dependant
aliter potius quam per naturae cognationem quorum utrumque confirmabat ex
perpetua & stabili conditione caelestium quae sui par semper / siquid si-
milis non mutat: ut singula istar Camaleontis uel locorum uel distan-
tiarum. Deinde quia quod caelum faceret uel indicaret id intelligi a ho-
minibus posse negabam: tunc quia nec horas illas fatales quatenus essent nec in choro caele-
sti penes quos fati decernendi potestas collocata cognoscere nostrum sit imbecillita-
tis. Certe quicquid super his illi tradiderunt exorbitant penitus a ratione rerum. nam fecerunt
primordia quae non sunt prioria ueris omittis: & caelestium potentissimam uel nescientes uel
negligentes utuntur in predicando committis causis & fabulosis: quibus ut nulla ueritas libe-
ret: ita nulla potestas aliquid efficiendi. Post haec tertio declarabat si nihil in istis quae dica-
mus offenderint non modo non contigisse speratum: sed potius aperiri quam sit impene-
trabile: nec humano uestigio pertransibile: quod est illis efficiendum. Si initiales horas indaget
& caelestium quae finxerunt causam / statum ac ponent omnem momenti singulis assequatur: quo-
rum neutrum sciri posse lib. proximo disputabamus. sed haec et si praestiterit tamen abest ut
suum

suū munus impleuerint: nec dū suū officiū sint aggressi. nā labor ille proprius astrologi themate iā cōstituto (qd opus ē mathematici) qd explorata cōstellatio faciat indagare. inter oīa est difficillimus hāc si darentur rōne cōstare sciētia foret astrologia si experimentis ars si nec ratione nec experimentis nec ars utiq; nec scientia/ sed temeritas incōstabile prāstīgium: circulatorē figmentum fabulosissimum. primū igitur rationis auctoritatem: tum fidem experimenti astrologis eripiemus.

Caput II. Rationes astrologorum inanes esse & ridiculas.

Generalia quādam de syderibus Aristo. Plato/ ceteri philosophi/ nixi rōnibus tradiderūt substantiā sempiternā/ motū circularē/ reliqua q; id genus Assimiliue; pprias sydes; pprietates nusq; pdiderunt/ nihil sup eis/ quā physica destructio dici posset/ indicāre rōe: alioqn rerū corruptibiliū quas tractamus q; p xime senti/ p cognitio mus: quas intīmius noscimus: dotes peculiāres ab euentis tātū mō effectū q; cognō nis sydera scimus. q; aut astrologi rōnes cōfinxerunt sua dogmata pbaturi/ tm absunt a rōne lis: ut nihil possit irrationabilius cogitari: neq; enim solum non demonstrātes aut rhetor; etiā enthymematis inferiores/ sed falsē futiles/ pugnātes/ uītiosā/ ridiculā: quod excutientes/ ordine singulas palam faciamus.

Caput III. Duplex principium quo astrologi decernūt quā domus sit fortior falsum esse: utq; sit uerum/ non tamen ex eo id colligi quod uolunt.

Exordiemur a rōnibus qbus locor; pbāt pprietates: quor; tū & nullas p Ordo processus. prietates & itervalla sciri nō posse supra declarauimus. Primū at agemus de quātitate uirtutis locor;. Secūdo de qualitate dclārātes illud ubiq; pī cīpia qbus nitūtur eē falsa: neq; tamen colligi ex illis si sint uera (quod uolunt) Est aut duplex quasi ploquiū quo definiunt q; quo loco sit fortior/ quo debilior: unū est loca illa prauālere quē nectant horoscopo radiationis affinitate siue trigonē. s. siue qdrāgulā/ siue sexāgulā. Cōtra pigra deiecta quā nō cōiūgāt: Altes; cardines quos uocāt āgulos pīx; prātis eē: secūdo loca cardinibus succedētia: tertio quā de clināt ab eis grāce dicūt απορχιμαρα barbari cadētia dicūt. Primū igr ista pīcī pia falsa/ aut si cōcedant: quē tū intelligūt ex his tū iter se: tū pīcīpiis istis pleraq; repugnāt. Principiorū falsitas ita demonstrat efficacīa locor; nō pōt alio referri q ad Ostensio falsitatis principio habitudinē loci supra finitorē: ut in eo situ puret stella quēlibet efficaciorī quo po sita supra nos fortius operat. Hāc pīus statī dabit naturalī rōne psuasus. hoc dare cogit & astrologus: qm uirtus ista locor; uel a natura penit ipsius spaciū: uel ex ista rum q diximus habitudine ad nos: a spacio deriuari nō pōt nō mō: qā nulla istius spaciū nis natura est: ut supra monstrauimus: neq; qm istud si dixerī erit idē horoscopus eaz dēq; locor; pīcī q cūq; regione cōstituenda siquidē spaciū ptes determinatā suas habuerint pprietates qbus inibi positas stellas afficiāt: qe nō uariabunt ex cālo sed erūt oībus eadē: hoc at toti penitus astrologiā repugnat quē sydus eadē spaciū pte collocatū mihi qdē decernet i ascēdēt: aliis scdō locotalis duodecimotalis teraq; aliis undecimo: p cālī. s. inclinatione diuersa: quā nō esset spectāda: sed natura spaciū quā cōsequerent. ista pprietates nō habitudinē illius ad nos: nā p cālī deuexione nihil illa mutat: hāc semp alia sit & alia. Q d si locus cōcedit efficacior i quo situs planeta fortius agit in nos/ cōcidūt statim illa fundamēta de angulis & horoscopo: primū qe tūq; locus suo terra debilior erit oībus q supra terrā: nec gntus aut qrtus erit duodecimo uel octauo pferendus: tū inter eosq; supra terrā q cūq; magis ascēdet supra finitorē potētiōr existabit: quare duodecimus primo prauarebit: cōcēf

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Aschedē sit Aschedensis astrologus auctor summæ quæ uocant anglicanā plus credēs ratio-
sis ni prorsus indissolubili q̄ astrologorū oīum auctoritati. Sed Ptolemæus quoq; rō-
Messalæ esse locum mediū cæli/q̄ inibi positi radii planetarū portentissime nos afficiunt: pro-
firmici ximum illi uirtute locū undecimum propter eam rationem: debilissimos autem eē
Aboasæ planetas qui mediant inter occidentem & imum terræ. Repugnant hæc autem cæ-
risq; opio teris astrologis: quorum maxima pars orientem cæteris locis anteponit: ut
nes de an Messalla: Firmicus: Aboasæ: quamq; Auenazra sentit cum Ptolemæ. quare
tepositio non cardines omnes primos facit: uerum locum undecimum omnibus antez
ne oriētis. fert præterq̄ summo. Postremo si dicta tuerentur planetam quinto loco faciens de-
Ptole. & bilissimum quando medius est inter quartum locum & septimum: quoq; libro sup
Auenazræ annorum spacio loquēs omne quod supra terram præfert his quæ sub terra: sed ob
repugnā. litus eorum quæ prius dixerat orientem loco præponit undecimo. Tum secutus
 astrologos abiicit. xii. nimis futili certe fallaq; ratione: quoniam inq̄t spissior & ob-
 scurus terræ uapor ex humiditatibus halans illis uim descendētem turbat & infir-
 mat: certe si ratio ualet natus aere caliginoso nascetur semp̄ infelix cui planetæ sub
 tenebris omnes erunt quasi duodecimo loco collocati. Præterea cur non magis id
 patiat̄ in oriēte positū sydus? An plēs halitus luce facta superius quæ potuit uapo-
 rosos fumos attollere: dissipare nondum potuerit? Verum in sole forsitan hoc pro-
 cedit: sed meridie quæ nam stella duodecimo loco residens aere uaporoso præpe-
 dietur: rectius igitur primo libro tantum illud spectauit medium cælum fore po-
 tentissimum inter alia loca ille intensior uel remissior qui magis fastigio minusue
 propinquaret: hoc est solum quod dici naturaliter potest: si naturalium tantum ui-
 rium pensemus efficaciam: nam proprietatem alicuius influxus habere forsitan lo-
 cus pōt occidente/quam cæli medium nō habeat (si quas habuerit huiusmodi dif-
 ferētias) uerum quod planeta facturus est ut fortiter faciat quid aliud erit in causa
 q̄ ptās diffundēdi radios in finitorē. Nimis igit̄ stulte stellā fixā in quarto loco po-
 tentem sub imo. s. terræ latitantē/quæ si fulgeat summo fero cælo/cardinem in partis
 bus non attingat uirium nihil sit habitura: planetam loco duodecimo non esse uita-
 lem qui sit tamē in quinto collocatus cū lōge rōnabilius q̄ntus locus sedes tenebra-
 rum q̄ duodecimus possit appellari nemini q̄sq̄ persuadebit fortius affici nos a So-
 le cum procul ab oriente distat adhuc gradibus. xxv. q̄ cum lapsus uno gradu met-
 gatur in occasum: cum tamen ad ascendentem ibi pertineat / hic ad locum sextum:
 multo minus nisi sensu carentibus persuadebunt esse potentiorē quarto loco sub
 media. scilicet nocte/q̄ si octauum uel duodecimū locum occupauerit. nam colliga-
 tio trigona cum horoscopo reprobatur ex superioribus ubi de radiorum diximus
 interuallis: ut si rectam sequi rationem uelimus plus ad horoscopi uim attinet eius
 anaphora q̄ tot spaciis distans bona fortuna. Quot si colligatio talis habet momē-
Secunda tum: cur non iun̄ cardini meliori locū erit potentior? Est autem ratione docēte tū
Ostenlio uariis astrologis astipulantibus cardo summus omnibus melior. Igitur sextus lo-
disenlio cus illi triangularis debet bonis adnumerari: qua ratione nonus ex ascendētis affi-
inter prin nitate. Hactenus falsis principiorum nunc principiis decreta dissentire. neq; enim
cipia & de semper octauus malus si propterea malus q̄ disiunctus ab abscendente: cum plæ-
creta. rūq; locans ibi planeta trigono radio foueat orientem. similiter & secundo loco se-
 xagona radiatio nonnunq̄ uenit ad horoscopū: q̄re q̄ colligunt est perpetuum nī
 si loca

si loca per gradus zodiaci diuidantur / hoc autem non recipiunt igitur nihil colligunt. Illud itē spondeant cū affinitas ascendentis & anguli bonū faciat locū sufficiat alterum priuilegiū / an utroq; sit opus. si alterum bonus erit octauus locus succedens occidentis utriusq; malus secundus diuulsus ab ascendente. Scribit item Helio Heliodorus ex Pauli ceterorūq; sententia malos infortunantesq; planetas in declinibus uel rursus. hementius lacerare & nocere / q; si locus infimus sua natura quodque dicere solent ἀπὸ κατωτέρω tam malos debet radios hebetare quam bonos. ἀπὸ κατωτέρω

Caput IIII. Argumentationes astrologorum quibus sua roborant dogmata ad quinque fere genera redigi / infirma quidem & inefficacia.

EXcuriamus nūc errores quibus locorum proprietates probantur: ut hic quod fratres significet alius pariter amicos alius: hic mortales inimicos uerget ne sapius eadē reprehendat / genera quaedam prius refellat argumentandi: quibus utrum astrologi quicquid sunt probaturi. Tū particulatim cuiusque dogmatis euertere fundamenta / tamen admonerimus e quo genere iam taxatorum ducat argumentatio: propriis uero locis hoc agatur ut datis principiis & forma rocinandi non consequi tamen quae putat ostendamus. Summa autem astrologorum omnis: fere capita quae ad quae redigas omnem astrologicam probationem. Primum locus dici potest ubi ab ordine numerorum: secundum a parabolica similitudine. tertium a mathematicis: quarum resoluatur. Primum ab astrologicis principiis. quintum a dialecticis: Ab ordine numerorum sic argumentantur. Clima primum subiacet Saturno: Ioui: secundum tertium Marti: quia Saturnus primus planetarum: Iuppiter secundus: tertius Mars. Loca sunt. xii. signa sunt. xii. Primum igitur signum primo loco respondet: secundum secundo: atque ita deinceps. Sed tertium signum Geminorum: tertius igitur locus fratres significat quasi geminos. Similiter primus planeta primo loco respondet: secundus secundo: tertius tertio. Sed Iuppiter secundus secundum diuitias significat: Erat igitur loco secundo super diuitias significatio. haec methodus a numeris ducta facilliter confutatur. Si quidem cum philosophis / cum dialecticis sermo sit: nam non modo non cogitur: sed nec colligitur nec solum non persuadet sed nec suadet. Primum igitur futilis nimis insanaque suppositio: primum genus quoque primo generis alterius naturae cognatione consistere: Primum ignis elementum primus planetarum: Saturnus quod ab igne diuersum magis astrologis est Saturno: Mars tertius planetarum: atque tertium elementum: nonne dissidet Mars ab aere quod tertium ab aere dissidet ignis? Aries primum signum: Saturnus primus planeta: neque tamen astrologis habet Aries cum Saturno proportionem non regnat in eo non dominatur: Imo deprimatur. fallax igitur suppositio rudis & imperita: quae si uera foret nihil minus esset incertum tamen quod incertum sit ne a Luna Saturnum uersus ascendendum an potius a Saturno descendendum ad Lunam: cum sua quilibet ratione sit primus ordine planetarum quod quod mediorum situs & ordo penitus incertus abiguo. Manet. n. adhuc sub iudice lis antiq; Sol a Luna secundus an medius magis sit: creditus est aegyptiis Luna proximus: medius a chaldaeis: medius quoque putat Pto. & turba recentiorum: Vex: non modo leber acutissimus mathematicus sed & ipse Theophrastus interpres graecus Ptolemaei dissentiens a magistro putat sua auctores praeter Lunam statim collocandum. Quod Plato quod Aristoteles affirmarunt. nec mirum sumos auctores graecos res in ea re dissentire: super quae rationes utrinque translatitiae multae / certa non potest ulla cogitari. Nam parallelae ubi sustuleris hoc est obtutus discriminis / mathesis nihil indicat e medium duabus stellis utra superior nec de Sole duxat abigetur uerum et de Venere de Mercurio uel secundum quoniam de Marte Ioue & Saturno constat inquit Sumarius omnes supra Sole: quo tamen ordo a luna dine nec scitum nec sciri potest quod multa. (ut loquitur) Aspectus est diuersitas praeterquam Sumari rationes quae scilicet feceris ex communibus erunt uane & dialecticae non ex propriis certae & maius.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Rōnem thematicæ. Q ualis illa Ptolemæi de sole cōuenienter iter planetas medium ponit: quoniā summouentur ab eo quidā longitudine loci: quod Saturnus & Iuppiter & Mars faciunt: quidam sequuntur eum semper ut Venus atq; Mercurius: friuola cō-
Pro. esse friuolā & iectura nec procedens: quoniā Luna digreditur ab eo q̄tū superiores: nō igit̄ medius
Alpetra- inter digrediētes ab eo & nō digrediētes. Alpetragii ratio pariter debilis ut sint mo-
gii debile tu uelociiores inferiores: quāquā qui uidentur, uelociiores pbat esse tardiores Sic .n. locus Veneris Solis & Mercurii locis superior eritq; nō fore oēs æqualiter re-
sistunt: plus niti uidet̄ euidētia ueterū ratiocinatio Solem p̄ximū Lunæ decernen-
tū: quoniam Veneris interiectu Mercuriue nūq; nobis eripiat̄. Sed hæc quoq; multipliciter soluitur: ut quod cōtingat id in Mercurio paruitate: contingat in Ve-
nere: quia proxime Soli radiis occupatur & intercipitur. Quare radiis obstruere uiam nō potest ad nos descendētib; quod remotior Luna potest. Quid q; forte te-
nuia nec Lunari densitate terrosa radiis nō obfistunt. Habeant itē proprium lumen quod cū uice solaris erepti reddūt nō eripiunt lumen sed cōmutāt: quare defectus
Vide Ma nō percipitur. Auerrois ī paraphrasi magnæ cōpōnis Ptolemæi dicit le quōdam in
gni Auer- Sole duas q̄si maculas nigricātes annotasse cūq; numeros digessisset per id tempus
roys adno inuentū Mercuriū Solis radiis oppositum. Recte igit̄ Moses ægyptius ex Abuba-
tamentū chelis quoq; testimonio litū & ordinē planetarū incertū p̄nūciauit. Nā Lunam qui-
Moses dem scimus oībus īferiorem cæliq; uestibulū pp̄ maiore aspectus diuersitatem quæ
ægyptius minorem indicat necessario habitudinē semidiametri terræ ad sphaeræ semidiamet-
trum quomodo uero tres aliæ se habeāt/Sol/Venus/Mercurius/incertū. Similiter
notū quattuor has stellas nobis p̄ximiores aliis tribus: sed illarū inter se trium sitū &
ordinē rō non demonstrat. Cū igit̄ genethliaci nitūtur ordinī hmōi cōsequētiæ prin-
cipio nituntur primū q̄dem falso: tū si uerū foret incerto: licet aut̄ de signis idē obie-
ctare quando (quod sauis demonstrauimus) in zodiaco nullum aut quattuor æque
principia sint. Dictum de primo genere argumētationis: a parabolica similitudine
sic probāt̄: decimus locus in edito cæli uertice patet, quartus latet in imo terræ. Cū
igit̄ magis cōptū cuiq; de matre sit q̄ de patre: cōuenit ut p̄ decimū locū mater iudi-
cetur, pater aut̄ p̄ q̄rtū: qui modus non est aliter q̄ ex suo titulo refutādus. Nā quæ
Tertium cūq; de istis similitudinibus argumenta petunt̄ nō solū p̄his sunt indigna docentibus;
genus neq; nec dialecticis apta uel utilia disputantibus: qn̄ nec rhetorū p̄lusionibus com-
moda/ & uanæ fere poeticæ lusum potius p̄ferunt q̄ seriæ cuiusq; probationis ido-
neā auctoritatē a mathematicis argumētari eos dicebā cū bene decreta mathema-
Quartū ticis male uertunt ad suas prædictiones q̄lia q̄ superius de zodiaci in signa: signorū
genus in ptes: p̄tiū in minutias diuisionē dicebamus. Itē cū quod recta quēdā alia obliqua
Quintū signa illis dñr/ob ascēisionis moras in æq̄les ipsi trāfferūt ad naturā rectitudinis & ob-
genus liquitatis ī moribus. Ex astrologicis colligunt quotiēs astrologicū aliquod dogma
principium faciūt alterius dogmatis cōfirmādi. dialecticis utunt̄ / si qñ cōes & pro-
babiles quosdā ex natura uel primū p̄hīa ppōnes assumūt. Sed id q̄ rarissimū. Neq;
memini apud eos legisse merōnē quæ fidem dialecticæ probabilitatis afferret.

Caput V. Rationes a parabolica similitudine ductæ: quibus domorum pro-
bant proprietates refelluntur.

Acciderimus in uniuersum nūc ad referenda particulatim fabulamenta
descēdamus (nā sic uerius dixerī q̄ argumēta) qbus locorū p̄prietates asse-
uerant incohantes ab illis q̄ sumunt̄ a & situ cōditionibus signorū. Est aut̄
locus a

LIBER DECIMVS

locus a parabolica similitudine p hūc modū: pater amat filios: & qntus locus amica radiatione: qā triangula nectit horoscopo: qntus igit locus filios significat. Vt sit igit modus argumentādi bonus q tamen plane est ridiculus/ oñdamus nū recte colligi quod contendūt. Primus inquit locus nascentē significat ipsum: qm̄ de tenebris p̄dit in lucem. Itē horoscopus ecce parabolica similitudo de q reddunt & ratio nē cur idē locus itinera modica rep̄ntet: ut cū de uico eiusdē urbis ad aliū de urbe ad suburbium: de domo itur ad pomerium. Nā uolunt horz quoq; motū cām in syderibus esse quā primi loci dispōne portendant ut ait Bonatus. Præterea ut Bonatus. deamus an in reliqs locis similitudo pcedat. Est secundi pprietas sup diuitiis: qm̄ nihil aiunt hoī magis pximum igit hārens prio secundus locus diuitias significabit. Neccessaria ratio penes eos quibus nihil potius est diuitiis ueq; hoī proximiora & intimiora multa: puta dotes aī & corporis sapia & ualitudo: quare debuerunt potius hæc a secō loco significari q̄ a sexto uel a nono: qd q̄ iter externa quoq; pntes/ uxor/ amici/ filii/ gloria/ pecuniā pferuntur: ut potiora ut proximiora/ præterq̄ apud unum hōm genus q se uocat astrologos. Tū locus idem cur epistolas quoq; notat ut ait Zael israelita præter forte in genituris notariōz: qbus semper hæc Zael reat stilus & pugilaria: lā pgamus ad reliq. Tertio fratres indicari uolunt/ quinto si israelita lios diximus/ cām: cur hic filios similis fratz: est ratio quoniam locus tertius exagona radiatione iūgit ascendenti: quoniam igitur exagona copulatio amica: sed melior est triangula ppter ea filiis hæc quos amamus magis illa fratribus dat: & eandem ob cām locus undecimus eē amicos: quem pariter ex sexāgulo respicit ascendens. ueq; eos interrogo cur non locus nonus filios significabit cum sit & ipse triangularis horoscopo? R̄ndebunt qm̄ cadit. rogo igit itez melior tertius an undecimus? & pater eadē rōne undecimū pferendū qm̄ cadit tertius: cur non igit tertius amicos: undecimus fuit fratru? nisi p̄teretes ordinē naturæ putēt amicos fratribus pferendos. Illud quoq; de filiis alio dicto pturbat: mā parēs quarto dñt iudicari: sed inter quartū & ascendētē tetragonus est aspectus quo nullus inimicitiaz magis iudex: quō igit nascentē nacentisq; filios amica radiatione componunt eundē tñ cum suis parentibus inimica? Præterea placet Pro. grācis oībus & Auen Prole. rodā potius a decimo loco illos iudicari q̄ a qnto: qd Porphyrus ideo rectū pbat Auērodā quia inde aīz in corpa demittant. Sed Porphyrī fabulæ fabulā possumus oppone Porphy. re: quia phibent aīz per cancrū labi deorsum per capricornū ascendere. Est autem Descēsus cancer signū aqlonare cui rīdet apud Pro. imū terræ nō sūmum: sed a quarto quoq; & ascensus pariter & undecimo prædictionē de filiis auspicant. Quid q̄ Alchabitius & hæc animarū breus Andragazar ad qntū locū legatos uolūt ptinere: & qd Vellius ait rumores Alchabi. & nuncios addunt & famā quæ post cineres: & qd Adla scribi uestimenta: quanā Andragaz igit ista rōne? nullā. n. reddunt: illud ualde irrōnabile q̄ sextū locum quem uocant zar ωρροκτορ: quasi dixeris torpidū cessantē inertē/ inefficacē/ seruis attribuunt quoq; Vellius tñ & labor & industria dñoz nutrit ociū & ignauia. Sed uide pulcherrimam quam Adla super hoc dogmate facit rationem Auenrodā: septimus inquit locus pares significat ωρροκτορ cat subiecti uero elegant a paribus (uerba sunt ipsius) quantum sexta domus a se totā prima elongat: sextā igitur posuerunt pro domo subiectoz: hæc ille: quæ ridenda Irris. opo sunt potius q̄ confutanda ne nimis ab Aristotele coarguamur. Nā de septimo qd sitionis dicunt pares significari uide q̄ ipsi minime ueracia minime cōsentietia putent super Auērodā illa. Referunt enī ad eundē locum uxorem/ socios & aptos hostes: qbus quid est pu

- Abraam** gaudentius. Sed defendit Abraam in hunc modum quoniam septimus inquit locus opponitur primo lites: & bella significat: quoniam rursus descendit ascendere horoscopo significat uxorem. Postremo quare mora descensus eius æqualis est tempori ascensionum primi loci: quæ nonnulla convenientia est. ideo significat æquales: & socias: sic omnia facile confirmabuntur cum nulla sit res quæ similitudinis alicuius istiusmodi argumento/cuiusque alteri similis & dissimilis fingi non possit: ubi enim non succedit: si de rebus oppositis ab eodem ponitur indicia quæ conveniunt. Sed conveniunt inquit hac ratione quia tria emergunt in ascendente casusque in occidente sunt æqualia. Fateor bene dictum si id quoque concedas eodem exemplo similem esse igni aquam quoniam tot partes possideat aqua frigiditatis quot ignis habeat caliditatis. Tamen enim puto forsitan opponuntur (quod non sit dictum scrupulosissime) descensus atque ascensus/que calor atque frigiditas. Nonne certius uxor ad secundum locum pertinet proxima viro semper illique succedens quasi suppar: & secunda præsertim cum uelint etiam ex signis alterum esse marem alterum foeminam: quoniam ut inquit Pro. foemina viris inhaerent. Sed & reddant rationem cur idem locus fures fugitiosque significant (ut Vellio placet) & emptiones quoque ac venditiones: & quæ alii tradunt itinera mediocriter longa. Tamen quod scribit Bonatus cultum puræ diuinitatis præciterque futurorum. Certe mors isti loco rectius debebat quæ octauo cum piter hic a luce descendat ad tenebras sicut ascendente de tenebris itur ad lucem. Sed non placuit inquit Auenazra quia non nihil est si sis ascendenti: tali. scilicet similitudine quæ nos aquam præbuitur esse similem igni. Sed
- Pro.** Dorotheus quoque ex hoc potius de morte iudicabat quæ ex octauo domum loci ad id obleruas. Illud ite rideat cur octauus locus bella significet apud Aboali: & quod scribit
- Vellius** Alchajnil uillicatione. Quod alii uolunt et usuras dicunt: hereditates hanc et possideri. Ego non uideo quomodo conveniant hæres & mortuus: melius igitur si morte octauus locus iudicabitur hereditatem nonus significasset quæ succedit octauo sed relatus ad octauum hereditatem ait Auenazra quod loco secundo propositum rideat ad quæ pertinet facultates. Hæc est illa sapiens iam irrita concordia rerum oppositarum. nam quæ oppositis locis erit similitudo propter dissimilitudinis? Quod si super eis quasi similibus se loquerentur ignoscendus forsitan error: sed nunc quasi similibus nunc ut maxime dissimilibus: & quidem ueris oppositis utuntur: ut scilicet eis subueniat. Sic quasi contraria loca sumuntur dum secundus & portendit quinus nutrimur: & uitam conseruamus: octauus morte exiliique significat: mox idem hereditates & censum quæ distundo similis & affinis omnino qui moriuntur heredes faciunt non fiunt nisi forsitan oculi/ quod celo certe non subicitur. Essent alia obicienda: sed uereor nugas confutando/ ne si iam ipse quoque negator. Prætermitti de nono loco quod dicunt nullo modo potest unde tantum quod rideat habet lector ut fastidio multiloquii nonnihil subleuetur. Nonus ait locus itinera longa significat: audi rationem quoniam sol decimo loco positus ad nonum descendens mouetur. hoc scripsit Auenazra lib. rationum primo atque secundo ubi opus omnino chachinnis potius quam syllogismis quasi in omnibus locis ab uno transiens ad alium sol non moueat. Quid quod cum eo motu sol descendat puto non significabit locus nonus itinera quibus montes & eminentia loca conscendamus. Quis enim non iocetur litigans cum ridiculis: adde illam quoque super duodecimo loco fabulam significari per eum aialia quibus uehimur quoniam iunctus sit ascendenti quotiens idem signum utroque loco protendit: Alibi uero per eundem locum tenebras aiunt carceresque portendi: quia maxime distat ab ascendente a quo. scilicet est duodecimus: sic quod parum sui quod ueri memores metiuntur in quibuslibet

LIBER DECIMVS

in quibilibet. Quod si iunctū eum locū dñt horoscopo tū esse/cum idē signū sedē utranq; occupat: disiunctū cū diuersa sunt signa: sequitur illud ut nec a talia quibus uehimur/nec carceres/ille locus semp idicet: imo nūq; hæc simul sed illa cum idem utrobq; signū: hos aut cū signa sūt diuersa: quod nullus tamē putat astrologorum.

Caput VI Confutatio rationū Auenrodan de proprietatibus signorū quæ ab ordine & consequentia signorum sumuntur.

Aec sūt a situ conditioneq; locorū parabolica quadam similitudine ductæ rationes: Auenrodā primo lib. apotelesmaton ab ordine cōsequentiaq; si **Auenrō.** gnorū argumentat ut primū. s. signū primo loco respondeat: secundū secū

do: & pro natura dñi signi rñdentis natura quoq; loci iudicetur: sic per tertium lo- cū fratres indicari & itinera breuia: quoniam Gemini quoq; tertium signum quorū dominus est Mercurius. Itē idem inquit super res mixtas habet influentiam quare fratres significabit & cursu solis p̄ximus hæret semper: quare breuia ad eū itinera pertinebunt. Sed nec alius quispiā astrologorum nec ipse quem sequitur Pro. Mer **Cōfutatio** curium facit fratrum significatorē. Sed nec ulla rō est ut breuib; p̄sit itineribus: a maiori

quoniam cursum solis imitetur. nam si propterea hoc q; ueloci motu reuoluat nō magis ad Mercurium q̄ ad Solem & Venerem hoc pertinebit: quorum oīum cur- sus ferme sunt æquales. Veniamus ad quartum cui rñdet cancer patrem inquit si- gnificat: quoniam sol patribus p̄æstet uis autem solis appet in cancro. Vide q̄ ua- nas q̄ friuolas arripiunt coniecturas. Nam in aliis quidem domino semp utitur do- mus: hic autem ad eum confugit qui nullā hēt in eo signo auctoritatem. Neq; enī sol in cancro uel regnum habet uel hospitium uel trigonū uel decanum. Quoniā uero nec domina domus Luna/nec Iuppiter signi rex/significato patrum deserui- bant ad solem se conuertit: quoniam maxime in cancro positus calefaciat: quod ut sæpe iam diximus non de signi natura sed habitudine solis ad terram contingit: alio quin quæ cognatio solis si principia sequimur astrologorum cum signo humido frigido fœminino: in quo ut paulo ante monuimus nullam hēat dignitatis alicuius prærogatiuam. Præterea cum Saturnus eodem in loco dominetur: ut ibidem dicit

Auenrodan quomodo etiam sol dominabitur: quorum naturā putant oppositam **Auērodā** faciunt domos & regias etiam oppositas. Aut quomodo & illud consonat quod ibi loquitur ut illi loco Saturni natura respondeat. Quia propter in hæreditates oc-

cultasq; protendatur: Cui tamen ut quarto competit signum canceri in quo Satur- nos a domo procul exilium patitur. De octauo & nono loco non minus falsa pu- gnantiaq; comminiscitur. Scorpis inquit octauum signum cuius domotus mars quia mortem significat: uerum non qualem facit mars apud astrologos sed Satur- nus potius: nam licet inquit uenena significat & pigritiā ac inertia: ut ait Aboasar: **Aboasar.** quare a græcis etiam appellat αργος: quod naturæ martis minime conuenit. No- **αργος** nus locus ac Iouē refert: q̄re nonū signū ē Sagittarius: p̄p̄eaq; dī religionū iudex & sapiæ pro natura Iouis. Sed cur non eadē rōne locus. xii. cui p̄sces rñdent: æq; do- mus Iouis atq; Sagittari? & si gratioꝝ Ioui domus ē Sagittari: si uera ista suppō de q̄

rō mutatiōis hmōi ducit: ut loco. s. natura planetæ rñdeat q̄ in signo cōpari dñetur: **Auērodā** non debuit locus. xii. oīum eē miserrimus: cui signū ascribit domus planetæ oīum infirmita- **infirmita** fœlicissimi. quāq; methodi infirmitatē latius ipse cōfirmat Auen. q̄ qm non p̄cedere **recono** eam uidit i oībus usus ē: rñ ea in quoq; locis in reliq; confugit ad rōnes quas p̄xio **uit dog-** capite confutauimus. Nos aut nec in illis quinq; sequi quod putauit ostendimus. **matīs.**

D v

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Caput VII Contra rationes earūdem proprietatum quas Aboasar ex ordine accipit planetarum.

Inconueniens ex dogmate Aboasaris **A**boasar istas locos proprietates a planetis colligit ordine: ut primus prius detur secundus secundo tertio tertio. Proque planetarum comparis numeri proprietate proprietates quoque loci decernat. Sed grauissimum statim incidit incommodum: ut eisdem planetarum res oppositae loca attribuant Saturno primus & octauus Ioui nonus atque secundus: Veneri quintus & xii. Est enim primus locus uitae locus: octauus mortis: quomodo igitur primo pariter & octauo praerit Saturnus. postquam numero planetarum septem loca percursum redeunt ad primum: quare Saturnus incidit in octauum: quod omnes confitentur. Item nonus est fidei sapientiae religionisque significator: secundus diuitiarum: sed deus & mamona non consentiunt. Adde quod ibi sicut aliis quoque locis ait Aboasar Iouem futuri saeculi felicitatem significare: quae per fidem & sapientiam acquiritur. Venerem autem felicitatem istius saeculi: igitur cum diuitiae ad istius non ad uenturi saeculi felicitatem pertineant potius a Venere quam ab Ioue significabuntur: nec ad locum secundum cui Iuppiter numero competit: sed ad quintum cui uenus datur referentur: praesertim quod & ipsi solent oppositas domos Iouis & Mercurii dicere quoniam sapientia cuius auctor sit Mercurius dignitatibus & diuitiis Iouis aduersetur. Hinc quoque calumniam repellentes quia saepius incessuntur. quod scilicet per futurorum praescientiam & caelestium uirtutum deductionem naturae fere totius domini inuuant tamen plerumque pauperes & ignobiles. esse enim in hoc fatum dicitur sapientium ne ditescant: quia Mercurio Iuppiter aduersetur. Quomodo igitur Iouem nunc ut diuitiarum ita sapientiae faciunt auctorem: sed in Venere quoque magis absurditas delucescit: quod sicut quintum locum ira pariter incidit in xii. quoque alter letitiae uoluptatis: alter carcerum & meroris & tenebrae locus dicitur: quibus quidnam potest esse pugnantius: excogitarunt quidam bellissimam defensionem: nam quam solet uoluptates consequi poenitentia: dicitur ueneri utrumque locum conuenire tam gaudii. scilicet quod doloris: puro defendunt ita quoque pariter: ut quoniam uitam sequitur mors ab eodem planeta utrumque significari. Nec dubito pari ratione dicturos ad Martem bella pacemque pertinere: quoniam semper bella sequitur pax: sicut pluiam quoque serenitas: pluuia serenitatem. Verum ne putet extra omne gaudium sibi semper morendum aliquando morere: admonere illos uolo non omnis laetitiae comitem esse merorem: sed quae praeter modum fuerit & ratio nem: haec autem a quinto loco significari non dicent si uisum principiorum merores sunt. nam ad quintum haec referunt quoniam iunetur/foeantur/refocillant sicut locus quintus iungitur ascendenti per quod nascentis hominis uita significatur. Immodica uero uoluptas quam poenitentia dolorque sequuntur non est uitae fomentum sed praecursum: sed nimis serio loquimur in confutandis nugis. De Marte uideamus Aboasaris rationem & finem faciemus fratres inquit significat & sorores: quoniam ex illius sunt parentibus: ratio dogmatis haec quoniam primo loco quo geniturus dominus iudicat ascribit Saturnus: secundo igitur Iuppiter qui secundus est planeta. Tertio Mars pro sphaera: ordine tertius. Sed ex eodem genere sunt Mars atque Saturnus: quia uterque malus & noxius est. Significabit ergo tertius locus quae sunt generis eiusdem cum eo quo nascitur: quare fratres atque sorores. Haec non ster Aboasar qui nisi scripsit ebrius haec ceres scripsit insanus. Qui. n. dissimilis magis planetarum Marte & Saturno: ille ignis hic terra ille seruo furit: hic torpet frigidity ille nocturnus: hic diurnus: & omnes si percurres nullum inuenies influxum Martis Saturni influxibus conuenire. Praeterea cum filii quoque filiae sint parentibus aut non debuerunt

LIBER DECIMVS

debuerūt a quo significari cui Venus ascribitur: aut erit dicendū Saturnū cū Venerē quoq; cōuenire: narrauimus rōnes astrologorū qbus locorū pprietates pbāt i eo forsitā magis arguēdi q; nimis diligenter q; q; par illas uere taxauerimus/ ductas tēnuī qua dā similitudine re: sed quāuis nullo negotio cōfutāf: hnt tñ ex uetere traditione. scribentiumq; testimoniis potius inficiandā q; negligendam auctoritatem.

Caput VIII. Gaudia planetarum cum domibus ruere.

Inc omnia subuertuntur de gaudiis planetarū quoniam locorum pprietatibus denotantur nam gaudere planetā quēq; uolunt eo loco cuius pprietati planetæ pprietas est similis. Sic Venerē quinto loco: quia gaudia filios uoluptates quēadmodū Venus significet: sic & alios aliis locis eadē rōne quod ex Auenazræ lib. tertio rōnum & Aboasaris introductorio licet intelligere Quāq; si sequamur hanc itētionē Mercurio magis tertius locus aut sextus cōueniebat q; ascendens: lunæ magis ascendens aut occidēs q; tertius: magis soli decimus q; nonus: Ioui potius nonus itē secundus q; undecimus: Marti septimus q; sextus: Saturno quartus q; duodecimus. Quæ poterit quilibet munera locorum planetarum cōditionibus conferens animaduertere. Abenzagel ait ligni cuiuslibet partes alias eē calidas & siccas: alias frigidas & humidas: alias frigidas & siccas: alias calidas & humidas/ alias medias siue mixtas: quare de partibus suæ naturæ uigorari quemlibet planetarum. Medias autem siue mixtas conuenire Mercurio: uerum non recipere istam rationem Pro. & alii qui Venerem calidam & humidam esse uolunt quare partes humidæ & frigida nulli planetarum conueniēt. Præterea cū Mars in Ariete tantum quinque partes possideat erunt tantum in Ariete si uerus Abenzagel partes quinque calidæ & siccæ reliquæ conditionis alterius & a natura signi diuersæ quātum natura calida siccaq; decernitur. Similiter erunt in Tauro plures aereæ partes longe q; terreæ: sic in aliis eueniet. Fallax igitur Abenzag. ratione nec si uera nostram tamen explicat quæstionem quando relinquetur incertum quæ partes calidæ quæ sint frigida: quia non erit certum quæ cui planetarum potius debeantur.

Abenzag.

Caput IX. Rationes Ptolemæi de planetarum domibus destruuntur.

Vnc agendum de signis: & quidē sup his multas iā rōnes eorū euerimus: ut qbus pbant signa esse. xii. sed nec plura nec pauciora. Tamen principii signorum statuendum ab ariete: diuisionem præterea illam in aquea/ terrea/ ignea & aerea: cur item hoc illius planetæ uel exaltatio uel trigonum/ hoc alterius: restant alia de quibus nunc dicemus a planetarum domibus ordiētes. Neq; enim si concedatur cum signis diuersis affinitatem huiusmodi esse planetarū: ut hic quidem sub signo tali positus infirmetur: sub alio fiat fortior: horū tñ signorū differentiā nulla rōne posse nos cōsequi: quoniam non pōt aliter hoc fieri q; p naturā stellarum eiusq; signi ut supius diximus. Sed naturā stellarū nobis ratio nō demonstrat. Igitur nec signorum cū syderibus affinitatem: q; si spatia cæli potius q; stellas cōsequi dicatur nihil minus inexplorabilis erit syllogismo q; occultæ cæterarū rerū pprietates. Pro. de domibus solis & lunæ nitit una rōne tñ de reliquorū domibus plici. Præsumit a natura signorū. Secūda de pportōe cōfiguratiōis ad domos lunæ domibus narium. Tertia de numero cōsequētiarū sphaerarū. primā primitus excutiamus. Est planetarū autem eiusmodi Capricornus & Aquarius hyemalia signa sunt quia frigida: Saturnus quoq; planeta frigidus. igit illi recte cōueniunt. Peccauit multipliciter argumentū. Sed prius quia debet in natura signi spectari potius qd conueniat ex se q; qd multipr.

Tres rōes
Ptole. de
domibus
planetarū
Rō. Ptol.
peccat
multipr.

DISPUTATIONVM ADVER SVS ASTRO.

ex accidepi. Cōuenit autē ex accidenti signis illis frigiditas: quē dūtaxat ea rōne q̄ po-
 situs sol. in illis frigoris causa est per accidens: dum. l. mouetur longius a nobis. Cū
 uero de illis pro sua natura decernitur alterum apud ipsos astrologos terreum alte-
 rum est aereum: quā qualitas Ioui potius cōuenit q̄ Saturno qui frigidus & siccus
 omnibus aquarii qualitatibus aduersatur. Præterea solent astrologi cum diuer/
 sa diuerſis stellis allociant ſi malæ sunt stellæ dare illis quæ potius earum naturæ diſ-
 ſentiāt q̄ quæ cōſentiant iure eorum natura. ſi mala contrarii mixtura temperetur ſic
 Diurnū Saturnū Martē nocturnū faciunt: cū tamen calore Martis frigida nox fri-
 gore Saturni calidus dies nō conſentiat: ut inde qualitas utriuſq̄ noxia refrenetur
 feruor in Marte: torpor in Saturno. Dicant igitur an in ſignis planetæ malo reddē-
 dis hanc quoq̄ ſequi uelint rationē: an cōtrariā potius. Equidem Pto. contrariam
 ſequi uidetur ſententiam nunc methodi quam ſupra ſeruauerat in nocturnis diur-
 niſq̄ diſſiniendis. Vex liceat illi diuerſis in locis eadē non ſentire modo in eadē ſer-
 rie uerborum ſibi non repugnet. At ſi naturæ Saturni cōſonum ſignū domū faciat/
 aquarius excluditur. ſi diſſonum/ſoras mittit Capricornus. Dicit Pto. ad illas ſe re-
 ſpicere ſignorum qualitates quæ de ſolis operibus illis debentur: ſignū autem utrū
 optam capræ q̄ aquarii frigidis numeratur: quod Saturniæ quahtrati cōcordat: nos
 extra rōnem fieri contendimus/ſed admittamus/nec tam colligi quod putat' decla-
 remus. Reſpōdebit enim hoc forte ſuper Saturno ſuper aliis planetis non ſuccedet
 nam Veneris domus Libra/Taurus/Libra ſignum autūnale: quare ſiccum & frigi-
 dum: ſicutatq̄ magis frigidum quidem hyemale. Repugnat igit Veneri Libra quæ
 pluribus quidem calida rursus omnibus humida definiē. Nec parum demiror Pto-
 lemaum qui dixerit hæc Veneri ſigna conuenire: quoniam ſit
 quaſi dixeris gñatiua maximeq̄ ſecūda. Nā poteſt hoc dici de
 Tauro de Libra dici nullo modo poteſt. In Ioue quonam pacto ratio quadrat: cui
 nulla cōſo cum Piſcibus & Sagittario. Si quidem anni tempus ſub iſtis ſignis æſti-
 matur/alterum finit hiemē: alterū autūni finis. Igitur illud p̄ frigiditatem repugna-
 bit Ioui: hoc ē p̄ ſiccitatē quāq̄ nec piſcium humiditas aquea uitali Iouis humori
 conuenit. Pto. ad iſtā ſe refert cōcordiā: q̄ utrūq̄ illoꝝ uētos facit & uim quoq̄ ha-
 bet genitalē: quare cum illis Iouem cōſonare planetā tēperatum. Quæ dum reſel-
 lo putarē ſupuaenā operā facere: niſi potuiſſet hæc prodere Pto. cuius facile poteſt
 auctoritas imperitiis imponere. alioq̄n his ſimilia quæ ſolēt interdū litterati p̄ iocū
 ludētes inter ſe dicere tientos ſuſcitant. Igit Ioui ſimilia. Rationē reddit Auērodā:
 quoniam rex: uiuentium genituræ ſeminibuſq̄ præeſt Iuppiter. quorum uapores
 halitūſq̄ uentis non niſi ſimiles ſunt. O mirabilem ſapiētiā qua poſſunt etiam
 humidis ſicca ſimilia defendi. Nam uentos quidem philoſophi (niſi fallor) omnes
 ſiccos faciunt contra genituram omnem humidam: ſed & ſecunda ſigna: quoniam
 poſito in illis Sole ſemina germināt: res exoriuntur. O ſi potuiſſent ad humanū ſe-
 men deſerri/ cōmodius omnino accidiſſet hoc eis ab Ariete. Sed non poterant Ioui
 dare quem Mars occupauerat q̄q̄ omnino iniuria. Quid. n. illicum primo uere: cui
 ius nullus calor/ & genitalis humorq̄ prolificus cū torrida Martis ſiccitate niſi p̄-
 ticipat. Inuaſit audacia pari ſcorpium nullo etiam iure/ frigidum. ſ. ſignum & autū-
 nale. Nō igit iſtā ſi ſequamur rationē ſatis æqua partiō fuerit iſta domorum. Exa-
 minemus alias a cōfigurationibus luminariū & a ſphararum numero ſuſceptas.
 Verū qm̄ per habitudinē colligūt ad luminariū domos excuſi prius oportet rōnē
 qua domus

qua domus ipse luminarium statuatur. Est autem huiusmodi illa quam Ptolomæ Ratio
 us affert. Cancer & Leo de duodecim signis osum maxie uergunt ad aquilonem pro ptolomæ
 ximantq; uertici caput nostrorum propterea duabus maximis & principalibus
 stellis hoc est luminaribus data sunt: Leo Soli quoniam masculum signum: Can-
 cer Lunæ foemineum. Primum igitur falsum quod assumitur nam signa nobis uici-
 niora Cancer & Gemini non Cancer & Leo: deinde si sit uerum q̄ ratio docet maio-
 ribus syderum signa cōuenire nobis proximiora? Potuerunt hoc dicere ueteres hac si-
 militudine q̄ & illa proximiora nobis inter planetas. Sed Pro dicere non pōt/qui
 medium facit solem omnium planetarum. An ideo factum quoniam in Leone Sol
 magis calefacit? Verum sæpius dictum ex situ id euenire/non de signi proprietate.
 quare gentibus aliis facere Solem in Libra quod nobis facit in Leone. Quod si uerum
 syderum cæterorum sensus ita ueros & rationes: ut solaris caloris haberemus
 experiremur de reliquis idem quod de Sole/magis affici nos ab illis accedentibus
 ad Leonem q̄ quia procul a nobis in aliis signis inueniuntur. An aliis igitur rationi-
 bus Sol cū Leone concordat? sane quod calidum signum & liccum/quod masculū
 item est non est proprium Leoni/ sed Arieti cōe & sagittario. Restat una conditio
 cuius meminit ille grauissimus Aboasar. Nam quemadmodū inquit Sol medius Ratio
 planetarū ita Leo medium signum æstatis hac nisi ratione ligaret non erā concess- Aboasa.
 surus apud Leonē meli⁹ phabū q̄ apud alias celi bestias hospitari. Sed pluralit Aboa-
 sar uere præsidium & dulce decus astrologorum: quid de Lunæ quoque cum Tauro
 cognatione pulcherrimam rē cogitauit. Nam Pro: attulit ad distantia q̄ inter signa Alia eius
 proxima nobis est foemina. Nō carentus Aboasar aliud addidit q̄ significet Lu- de rō q̄ re
 na rerum initia. Sit autem Cancer æstatis initium: cui demonstrationis non cōtes. cancer lu-
 ferit? Hoc non uidit Auerodā usus alia rōne: qd̄ p̄xime. i. solis ædibus ædes lunæ nā dom⁹
 merito collocentur: q̄ Luna sequatur semper Solem. Sed uiderit q̄ de Venere & Auerodā
 Mercurio rectius hoc dicatur: quoniam ædes p̄ximas Soli natura fecit si credimus.
 Pro: cuius interpres Auenrodā quē citauimus. Cæterum sint istæ domus luminari-
 um quæ ratio super aliis distribuēdis Pro. hac affert i primis ut domus syderum malo-
 rū q̄lia Mars atq; Saturnus in iudicia radiatōe luminariū domos aspiciant domus uero
 bonorū ut Ioui & ueneris amica: Mercurius illis p̄ximus statuatur. Recte igit Mar-
 ti datum Scorpiū & Arietem quadrangulares Cancro atq; Leoni. Saturno Capri-
 cornum & aquarium/illis oppositos: Ioui triquetra illis signa Pisces Sagittarium:
 exagona Veneri Libram & Taurum: proxima Geminos Virginemq; Mercurio.
 Sed nec uerum quod assumis nec ex assumptis recte colligitur. Nā dum statui-
 eā rōnabiliter dicimus in qua planeta positus bene se hēt: sed noxia Marti Soliq; Cōfutatio
 pariter illoꝝ radiatio q̄drāgula noxia itē oppositio Saturno/ tū p̄p oppositiōis ad-
 uersitatē tū p̄p retrogrationē. Qd̄ si uerū illud qd̄ ipse tradit Pro. felices oēs plane-
 tas in ea distantia sumotos a Sole i q̄ dom⁹ eorū a Solis domibus distāt qd̄ greci no-
 eāt & p̄p p̄p p̄p: arabes almuḡeā se q̄ret & Saturnū oppositū lūnarib⁹/ & Mar-
 tē illis q̄dratū eē felices: cōtra sententiam oīum astrologorū de talibus schematis i fortun-
 a calamitateq; magnas decernētū Postremo nō q̄drare principio qd̄ colligitur
 quidē ēnā cū dicūt haueat illa domus triquetras uel q̄drāgulas eē domib⁹ sic ac-
 cipiūt: ut cōparēt ad Leonē quæ inter eū & Capricornū p̄ signorū cōsequētia sūt
 ad alterū ordie cōuerso quæ inter Cācy & Aq̄uiū quare altera Solis altera Lunæ me-
 dietas & iperiū dī: alioq; domus Veneris tā quadrāgula q̄ triangula dici possent.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

cū sit. Libra q̄drata Cácro/Leoni Taurus:& martis domus triquetra forēt Scorpi-
us Cácro/Aries Leoni. Igit̃ ad domū cuiusq; luminaris cōpari debet domus colla-
teralis & quasi sub syderis ditione locata. Q̄d si fiat falsissimum deprehendetur/op-
poni luminaribus ut ait Pto. domos Saturni: qm̃ nec aquarius Cancro: nec Leoni
Capricornus opponitur. Quapropter domos q̄ Saturni nemo dixerit cum ex dia-
metro luminaria respiciant: se q̄ sextū a Sole uel octauū a Luna locū teneant: quod
Auenro/ Auērodā quoq; conficitur. Alia ratio penes orbium numerum sumitur: ut cum de-
dan. Rō Leone Cácroq; definitum est: tum proximioribus Soli Lunaeq; planetis in ordine
Pto. penes sphærarum proximiores domus ascribebantur: lic Mercurio statuit hinc Gemis
numerum nos inde Virginem daristum Veneri quæ sequuntur: proxima martis deinceps Iov-
orbium uī postremam Saturno: has omnes ab ista sphærarum cōsequentia ductas argumē-
sumpta. tationes falsas: tum si uere forent incertas esse declarauimus. Recte igit̃ Auenazra
Auenazra lib. secūdo rationū: Quasiui inquit in libris sapientū de signis rōnes domorum nec
nec reperi in eis aliquid bonum: Tantum ad fidem experimētōz se cōuertū: hęc
illemōs hoc libro rationes: proximo astrologorum experimēta labefactabimus.

Caput X. Facierum & finium rationes iam esse reprobatas.

Diuisio fa- Acies planetarum qbus oēs utunt̃ a consequentia sūt orbū diuidunt̃ nā
cierum prias arietis ptes decernētes dño domus dāt sequētes sequētib; iuxta ordinē
Alia diui- situs & sphærarum Soli. s. primas a Marte secundas Veneri: atq; ita deinceps.
sio indoz. Indī primas dabant domino domus: alias duas dominis signorum eiusdem tri-
goni: q; si trigona satis confutauimus & quæ sup orbū numero argumentantur: nō
est opus aduersus huius rōnes/nouis rōnibus. Super finibus adeo nō cōueniunt: ne
quinq; super eis fecerint opiniones. quare rōnes alterius alter arguit & irridet. Ita
uero sunt oēs debiles & infirmæ: ut suos quisq; cōfines nouo quodā iure mutet & in-
uadat alienos. Ex ordine trigonoz chaldæi fines suos ordinārūt: ut trigona signa sūt
ptūret̃. Effet at̃ modus ptiōis ut prias ptes trigoni dñs occuparet tū subsequētes q̄
sequētib; in signes hēt trigoni ptiōis numeris semp ab octo decreſcentibus ad quā-
tuor. Aegypti qd̃ illis obicit Pto. nullū seruāt methodi tenorē: nūc ad eū trigonas
Ptolemæ. nūc reges: nūc patres familias: ordientes interdum ab his qui nullam in signo possi-
dēt auctoritatē: ut a Mercurio in Capricorno Pto. aliā probat diuisionem: cuius le-
gere rationē cuiq; p̄ptū libro primo apotelesmatō: pendet autē a dominis domus
exaltationis & trigoni: quam probare non debuit tamen Pto. nisi reprobat seipsum
quandoquidem illius auctor diuisionis exaltationem trigono p̄ponit trigonum
domui. Ptol. uero p̄ponit omnibus domum. postremamq; exaltationem: quæ in
illa diuisione cunctis antefertur. Indī mascula signa similiter per omnia diuidunt̃ &
foeminea pariter eodem exemplo: sed exempli in utrisq; ratio nulla cognoscitur. Aso-
tol dedit luminaribus etiā terminos: cuiq; planetæ totidem partes: primas autem
domino domus prophetarum ordine. reliquas reliquis. Nos cum istud iam funda-
mentum & similiter domos/exaltationes/trigona/sustulerimus uel siquid sunt incer-
to esse probauerimus: concidit omnis ratio finium definiendorum (si qui fines esse
concedantur). Præterea si de trigonis: domibus: altitudinibus ueritas foret explora-
tamen tamen exploratum hoc modo potius q̄ illo fines decernendos: unde nata ua-
rietates opinionum dum aliud aliis magis probabile uisum est.

Caput XI Quod cui membro signum dominetur. uarie a uariis determina-
ri & ab omniibus parum rationabiliter.

Quod itē

LIBER DECIMVS

Vod itē caput Arieti taurū collo signis aliis similia mēbra subiiciunt ab illo quoq; iā sepe sugillato nūeroꝝ ordine trahunt originē: ut primū. s. signū p̄iæ corporis parti p̄ficiat secundū secundæ: tertiū tertiæ: quīs illa quoq; peccāt in hac p̄tione: non tā q; Arietē primum faciūt signoz; q; signa. xii. ueluti ex confesso rē tā ambigūā ne falsissimā dixerim: q; q; corporis p̄tes quasi principales tot fieri rō nulla p̄uadet Arist. septē fecit Nicomachus. x. cur. xii. ipi reddāt rōnē: uideat rē poti⁹ absurdā hūeros/brachia/manus/ī unā cogerē p̄tē signo. uni subiectā: tā & pedes tibiis/tibi as geniculis/& genicula femorib⁹/uti p̄tes q̄tuor magnas/q̄tuor signis subiiciendas. Præterea facturis distributionem huiusmodi potius calida calidis: frigida frigidis erant comparāda: q̄ secunda sc̄dis: tertia tertiis: hac est potius obseruanda naturæ cōmunio. q̄ situs & ordinis enumeratio: nec forsitan riderentur pedes piscibus subiicientes: qui soli pedibus inter cælestia carent. Caueant igitur medici ne tā futili aliquando dogmate persuasi/metuant uenam incidere brachioꝝ: si res postulet/Luna Geminos peragrans: quoniam brachiis Gemini p̄sunt nec salutare remedium ducti uana superstitione morentur. Non Hyppocrates: non Galenus non Aui. non Paulus non Oribasius: aut hoc ipsi fecerunt: aut alii ut facerent constituerūt: non q; nostra (quod alibi diximus) tempestate/foeliciter & prudenter hanc artem exercuerūt: quare cesset oīs hoc genus insana superstitionis: quē si nullā probatur habere rationem: nec robur habere pōt experimenti. Tum quia ueritas nulla consonat mendacio: tum p̄pter ea quæ summus libro sequenti plurima p̄batur: tum ob ipsam ponentium hæc inter se contrarietatem. Nam dat sagittario testes Auenazra: dat Aboasar illos Scorpioni: dat Alchabitius Virgini: diaphagma: quem latine septum transversum. Porphyrius Leoni cui etiam uentre miquod Arabes Virgini: sunt q; genua Sagittario: quæ tamen arabes & latini Capricorno: Heliazar garnozenlis uir hebræus in li. de anima Cancro manus & pedes assignat: cū tñ alii Geminis manus: pedes piscibus reddant. libræ rursus ille crura pedesq; et alia tñ rōne q̄ Cācro subiicit: Cācro. n. q̄tenus. s. gradiēdi functionem iplent: libræ pp̄ hāc similitudinē: q̄re dū fit īcessus attolūt & deprimunt īstar libræ: Cæteri libræ nihil tales: sed aquario crura: piscib⁹ pedes: libræ uero tā nates q̄ renes & lūbos subiiciat Scorpioni fel rādere ait Heliazar/naturam Sagittario sed alii Scorpioni dāt uerēda. Q uod si quis dicat astrologis obseruatū nunquā tutto ferrū admoneri mēbro cuius signo Luna p̄ id tēpus īfederit: primū in tanta incertitudine quod nā signo mēbrū subiici dicat experimentū cōstās & cōfessum haberi non pōt. tamē ut cūq; forsītā contigerit sapiēs tamē uir oppositum obseruauit. Scribit. n. Nicolaus orē grauis philosoph⁹ & mathematic⁹ plerūq; se uidisse factā salubriter ī pede sanguis mīssionē cū Luna foret in piscibus: & ī brachiis itē cū geminos illa pagraret.

Caput XII Rōnes astrologoz; quib⁹ p̄prietates signis absolute cōuenientes astruuntur: & quod de supradictis sint reiectæ.

Ixim⁹ de p̄prietatib⁹ q̄b⁹ ad nos & ad planetas signa referūt: restāt q̄ simpliciter illis cōpetūt & absolute: q̄s illi de triplici gñe p̄batiōis assumūt. primū a cōfutatā iā cū plāetis ducit affinitate: sc̄dm a figura cognominis asalis. Tertiū ab his quæ sub eis positus sol opac̄. Ab affinitate cum planetis argumētāt cū talē naturā signi faciunt q̄lis quoq; planetæ q; dñatur in eo signo: ut cum Arietē dicūt latebras latronū maleficorūq; hoīum significare: qm̄ Martis ē domus id genus hoīum significātis: ab ope Solis cū mobilia signa fixa cōiaq; decernūt. Ex

Aristo. se
p̄tē facit
p̄tes cor
poris. Ni
colaus. x.

nota me
dice

Omnium
doctorū
studia ab
hoc dissen
tire

Aboasar
Alchabi.
Porphy.
Heliazar

Heliazar

Nicolaus
orem.

Primū ge
nus p̄ba
tionis

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Secundū quibus Sol anni tēpus aut mutat aut firmat aut q̄litate p̄mīscua tēpat. A figura cum alia mītes mores/alia ferios afflare nascētibz dicūt q̄ hāc omniū gerūt imaginē ut aq̄rius geminī:uirgo:alia bestiāz:ut Leo:Taurus:capricornus. Item hāc ēē pulchra illa deformia:nā pulchra uocāt quācunq̄ sub hoīum spem cogitantur prāter aquarium:quoniam sit Saturni senis hospiciū quasi non senex etiāq̄ deformis p̄alchro puossit hīspicio uel egere uel delectari/pariter quā sint bruta effigies:ut Taurus:& similia semiuocalia uocant uocalia quā humana:muta quā spēm referunt aquatiliū; quod genus uiuentia uocem non habeant. Rursus & aquatilia multā prolis humana spē sterilia. Reliqua medīz statuūt conditionis/p̄ natura. Sāntium quarum fere creduntur imagines. Quos modos positionum superius disputata satis euerterunt. Cum enim de planetāz domiciliis & ingenio faciunt coniecturā argumentantur ab astrologicis:quā nos paulo ante cōfutauius: cū ab opere quo q̄ solis argumentantur q̄tum uel fallant uel fallantur ostendimus:q̄nquidē non est natura signi putanda quod opus est solis in signo locati/nō pro signi natura/sed pro situ ad terra distātiāq̄ taliter operantis. Prāterea quod in anni tēpibz Aereisq̄ mutationibz cum euenit fallacissima coniectiōe transfertur ad alia: ut quā signum mobile aries tempus uariat faciat quoq̄ i eo nascentis ingenium mobile:nō perseuerans:factum ad inchoandum potius quā ad absoluendum. Nec solum errāter ab aeris qualitate ad euenta diuersa proprietateq̄ se uertunt ingeniorum:sed in ipsis Aeris mutationibz fieri putatur in syderibus aliis quod in Sole p̄spicitur ut quare Sol positus in Ariete uernum faciens æquinoctium ciet fulgura:fuscitatq̄ tonitrua:putemus in Ariete Lunam positam idem facturam:Nec alium de lapsus in errorem q̄ q̄ ad signi referunt naturam. quod a Sole pro sitis prouenit uarietate. De figuris imaginū diximus abūdāter libro octauo q̄ sint nullā/uanā/q̄ commētiāz. Nō opera dei sed hoīum:nō a naturāz rōne p̄fecta:sed poeticae mētis temeritate conficta:Sed ut ille uerissime nūq̄ tamen astrologi magis falsi q̄ cū ex illis signorum proprietates eliciunt quādoquidē a signis ut supra late demonstrauimus etiam in octaua sphaera differunt imagines non modo situ mobilitateq̄ sed & partū mobilisq̄ dimensu & quātitate. Deniq̄ nimis inertī futili supinaq̄ tarditate repugnāt dū eorū dē signorū & ab opere Solis & imagine cōditionē inquirūt. Et enī illud aperte signis immobilibus ex cōi eorū cōsensu:mobilibus ista conueniunt.

Cōfutata
hāc esse.
Tertium

Imaginēs
uñ habue
rint ortū

Caput XIII Taxatur Pto. de planetis loquēs ac si ex elemētis cōstarent/rationesq̄ aliorū quibus planetāz probāt qualitates pariter cōfutātur.

HActenus de signorū rōnibus q̄ isigniter sint irroales: i planetis eadē falsitas imo maior/maiorq̄ temeritas. Ostēduri nos sup̄ Pto. male philosophatū de erronibz ea potissimū idicauimus:q̄bus naturā planetāz ingrit. Nā q̄li planetāz cōstēt ex elemētis:aut ex passiōibz cōstēt elemētoz:nō solum se de tūicē uel calore uel frigore pmutātes sed a terrā quoq̄ uaporibus pmutatis sic de eis sermone facit Pto. Luna iqt hūida ē qm̄ terrā p̄xia sursū ad eā terrā uaporibus ascēdētibz hūescit. Saturni stella frigida ē i primis & modice sicca: friget p̄cul a Sole posita. Arescit p̄cul a terrā uaporibz exaltata. Mars solis uicinitate torridus ex siccat. Iuppiter medius iter frigus Saturni martisq̄ feruorē tēpatu euadit. Qm̄ uero sup̄ calidas sphaeras ferē Martis atq̄ solis uio p̄cipue calefacit Venus hūida ē atq̄ atq̄ Lūa:nā lumis sui copia multos sibi terrā uapores ascicit. Hēritē a Sole cui p̄xima uim calefaciēdi. Mercurius & a Sole cui semp̄ hēret hēc exdiccādi proprietatē:&

Sermo
Pto.

LIBER DECIMVS.

tem: & a terræ uicinia Lunæq; confino hūcētandi uires. Sic primo lib. apotelesma Nota.
 ton rōcinatur Pto. Cui si perluaderi non pōt a peripatericis liberum esse cælū ab
 istis affectionibus: saltē ex numero eorum quæ ipse demonstraui/illud intelligat:
 plus a Luna distare terram q̄ ut possint ad eā terræ uapores halitusq; prouenire. q̄
 nēc supra sexdecim stadia putantur a phisicis sursum tolli ne dum ad Lunā/ad Ve
 nerem/ad Mercurium incolūes attolantur. adde Venerem de solis uicinitate futu
 ram magis sicca q̄ de terræ nebulis hūidā siquidē Soli iūctior est q̄ terræ: nec cum Discordia
physicorū
 Solis potētia uis humoris terreni pōt cōparari. Adde etiā Mercuriū terræ pximio
 & a Sole ppter ea distatiorē/plus siccū eē q̄ humidū. Q̄ uo igit cōsentit sibi Vene
 ris humiditatē cōferēs Lunari igne tam uicino tā parē ex calefcēte: ut frigida multis
 existimē. Et si riget Saturnus a Sole minus elongatus: nōne tota stellæ harentiū
 multitudo cū distantior sit a Sole torpida frigoris glacie distringē? cū tñ inter eas
 igneæ multas esse naturæ pñcient. Igit̄ rō Pto. nō mō falsa sed nec cōsona sibi qđ
 in falsis plerūq; rōnibus usū euenit. Alii de planetarum coloribus argumentantur:
 quod in Marte quoq; tetigit Pto. Dicunt igit̄ hi mētiri philosophos elementa putā
 tes nullo colore saporeue participare. Sed aquæ colorem albū/dulcedinem ex sapo
 ribus conuenire. terræ fuscum colorem & saporem amarū: quod alii tñ negant dul
 cem potius contēdentes: nec si foret amarus terram quicquā germinaturā. Tum in
 igne saporem confitentur nullum/colorem uero rubeum: aerem dicūt tam coloris
 q̄ saporis ex ptem: admittere aduentitios uariosq; colores: in planetis nullos quidē
 sapores sed colores eē multiplices: ex quibus illorum facile naturam possumus ex
 plorare. nam fuscēdinem in Saturno terrenam ostendere proprietatem/ & a trebili
 conuenientem. In marte ruborem igneæ qualitatis & bilis rubre testimonium fa
 cere: Venerem croceo & albo radiantem: ex croceo salidam intelligi humidam ex
 albo: quæ quoniam nec pares sunt qualitates indicari naturę temperamentum qua
 lis eris sanguinisq; cōditio: de Ioue similem fieri coniecturam: in Luna quod albicat
 humiditatem ostēdi: quod fuscēdinis aliquid habet frigidam demōstrari: Mercurii
 quidē colorem identidem permutari. qui nunc uiridis uideatur: nunc fuscus: nūc
 in alium quoq; uertatur aspectum: ueruntamen magis fuscum adamare: quare ter
 renæ siccitati reddi conformiorem: sic illi ratiocinantur nimis utiq; prater rationē
 nam consequuntur celores elementorum mixtionem quæ nulla est in cælestibus:
 nec colore dicuntur ab Aristotele participari cælestia: nisi quatenus lumen color in Aristote.
 quidam est: neq; uero si color indicat mixti aliquam proprietatem: indicabit &
 lumen naturam corporis præfulgētis/ siquidē cōiectura fit de colore q̄ uariis pro
 mixture uarietate putet̄ emergere. quare cum non erit aliud color q̄ luminis euidē
 tia magis aut minus clari nō de composito/ sed de simplici corpore manans/ nullum
 faciet nobis indicium corporis illuminantis. Quid q; certa nobis indago cælesti
 bus explorandis ex eorum colorib; nulla foret/ etiam si ueris coloribus prædita es
 sent interiectu tam uasti quodq; magis obturbet tam multiformis spaciū fidem co
 loris penitus auferente. Nec uolui obuiicere illis Pla. scribentem in phædone non es Plato
 se quæ uidemus/ nos syderum corpora sed radiorum quasdam reflexiones in Aere
 symilem syderi speciem referentes/ sicut in profundo uitam agentes pisces uident
 in aquæ suprema facie non sydera sed imagines syderum qualiq; dixerim rediosas
 umbras. Vex; siue hoc siue ipsa sydera contuemur/ nemo nescit initiatus sacris phi
 losophiæ uariari colores mirū immodū rerūq; uident̄ interuētū corporū multiformis

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Galenus miū. Deniq; dubiū apud medicos/an qđ putat Galenus ex odore/colore/sapore ta-
Auerroys ctu/cognosci uires & pprietates herbarum possint. Idq; multis tū Auerroys ratio-
nibus: tū experimētis falsum demonstrari: porro de solo cōsequi nos id posse colore
nemo suspicatus est: rerū inquā illarū quæ sub oculos/sub obtutū hñc dies integros
possumus/nō motu/nō spacio/nō lumis multitudine cōiectantis idustriā studiumq;
Error interpellāte. Quis igit de cælestibus hoc audiat polliceri? quāq; colores corporum
Auenro. illorū uerissime quoq; nobis imixti/ sinceri/puri renūciēnt. Calcis candor a niue fe-
re nō uipciť/cū sit tñ ī calce plurimū caloris: in niue cōtra plurimū frigiditatis. Er-
rat at Auērodā nimis īpudēter: q falli nos qđ ē in terrenis rebus colore credit/in cæ-
lestibus minime: qm̄ illa mixta sint ex elementis cælestia nō sint mixta. Nā hinc ma-
xime scimus de cælestiū natura fidē adhibēda nō ēē coloribus/qm̄ ex elemētis non
sunt mixta: cū tñ possit idicare naturā corpis color q̄tū mixturæ nobis idicat mor-
dum. Præterea (quod mox dicebamus) interiecta tā uasta regione corporū multi-
tudo/nō pōt q cūq; fingant ibi colores nō puertere iterpollare: quod uel ipsa demō-
strat super istis coloribus nata uarietas opinionū. Negat. n. Aboasar tales cælestes
Variæ sen colores planetarū esse q̄les narrauimus supra/creditos ab hisq; de coloribus sydera
tentiæ de iudicarunt quippe stellā Saturni plūbi potius referre colorē q̄ q terræ fuscedinē re
planetarū presentet: nec albedinē ēē ī Ioue: nec itē Veneris ēē ppriū candorē: tū si Mars ideo
coloribus calidus dīr q̄re rubens est multo soli rubrum colorem magis deberi q̄ sit Marte cali-
dior. Albā Lunā neminem putaturum qui nō careat oculis: nō nīhīl diuersa uiden-
tur quæ de coloribus planetarū ex ueterum monumentis in naturali p̄dunt hysto-
ria: ubi cādīdus Saturnus Iuppiter clarus: Venus nūc cādēs cū Lucifer dicit: nunc
fulgēs cū uesperī nomē hēt: Mercurius radians Luna blando colore describit: oīno
qđ dīr in Mercurio uariare illū coloribus: quare naturæ quoq; multiformis & muta-
bilis ēē de fallaci nascit̄ euīdētia. neq; n. q; Mercurius hmōi sit hoc cōtingit: uerum
qm̄ soli p̄ximū semper magna ex pte uidet̄ ppe finitorem qua / cæli parte multipli-
ces (ut testat̄ Ptolemæus) halitus hūiditatisq; terrenæ uersipelles aspectus / & co-
lores stellarū multiuagos repræsentāt. Nulla igit̄ ista decoloribus ait Aboasar cō-
mētatio / p̄babilitatis fide colorat̄: a qua tñ ut ait Aboa. astrologorū uniuersitas pen-
det. Aboasar ipse reiiciens memoratas rōnes putat ex primis q̄litatibus quas plane-
tæ pducūt eorū naturā posse cognosci: qđ etiā Pto. admōuit: quare Saturnū aucto-
rē frigoris & siccitatis expimēto deprehendi: nā uigere ī corporibus has qualitates
cum fuerit ipse gubernator annis sic de marte de reliquis obseruatū. Quas q̄sq; cor-
poribus elemētariā influat affectionē. Ex his uero de tota natura planetæ cōiecta-
ri si qđ ē cū frigus & siccitas opa Saturni uitæ sint aduersa / maleficū sydus Saturnus
infelixq; decerni: maleficiū quoq; Martē ob æstū caloris adurētis imodiceq; siccī-
tatis: cōtra Iouē & Venerē stellas esse bñficas ob caloris naturā & humidit̄ibus q̄li-
tatibus uita cōseruat: sic in aliis argumētat̄. Ad quatuor deniq; alias q̄litates oīa re-
Cōfutatio ferens frigus/humorē/calorē/siccitatē. Sed hmōi rō pudet ab experimētis. Nam frī-
erroris goris effectiuum Saturnū potius q̄ caloris nō pbat rōne: qđ paulo antē confutati
Aboasa. facere conabant̄ / uerū experimēto / qualī cōptū sensus euīdētia quod falsissimū pu-
Abēzag. tāt multi philosophorū asserētes nullā stellā frigoris & siccitatis esse productricem
Alchabi. qualisq; constet inter eos quæ cuius qualitatē stella sit opifex: quod tñ ambiguū in
Aboasar. Luna & Venerē est. Venerē. n. frigidā & Abenzagel & Alchabitius: Aboasar cum
Ptole. Ptolemæo calidā putat: Lunā Pto. calidā / cæteri frigidā: de Mercurio quoq; nō cō-
ueniunt;

LIBER DECIMVS

ueniunt: Tū si de planeta gubernante annū (ut Aboasar uult) facta est obseruatio/ quomodo possunt in ea cōuenire: cū tāta sup anni dño deligēdo sit ambiguitas opi-
nionum: ut tot fere sint futuri domini quot astrologi pronunciauerint.

Caput XIII Si concedamus planetas primas efficere qualitates: non eē
propterea concedendum alios noxios esse: alios salutes.

Ceterū siue talibus expimētis/ siue primis aducti rōnibus cōcedimus quā-
de primis q̄litatibus dicūt: nō plus efficiē: q̄ influxus syderū exploratos in
p̄mutādo aeris statu nō corporū p̄istiusmodi primas affectiones: ueq; nec
salutares has esse stellas alias noxias: nec quā p̄prie peculiareq; syderū dotes inde
colligi pōt. Primum si naturā terrā Saturni stellā si Martis ignem rep̄ntatur aut
ille malus/ aut hic: si nec terra mala nec ignis malus: ex q̄bus inumeri uitāe usus sine
q̄bus natura cōstare nō possit. Nā in uiuētū quoq; corpib⁹ bilis atra rubraq; nō sūt
noxia sed necessaria/ nec min⁹ utiles q̄busdā muneribus subeūdis q̄ uel sanguis uel
pituita: q̄ si nocere dicat excessu/ nocent eo mō sanguis & pituita si supra modum
excreuerit. Q d si de mūdo uniuersali rō pticularis mūdi quē hoīem appellamus
rite uestigat/ iniuria cognoscemus ascribi stellis/ excessum cuiuspiā q̄litis in huius
mano corpe. Nā q̄ elemēta maneāt itra fines & p̄scripto iure contenta negociū
mūdi nō facessant a cālesti natura credit eē regēte & moderāte fluxibilem & erra-
ticiā materiā reū corruptibiliū. Cur nō igr eadē rōne cāli potius fuerit/ cōtinere fre-
nareq; q̄litates in nro corpe sub cōtinuā uitāe dispōnē q̄ alteri⁹ excitatu supfluo re-
liq; sp̄dere totūq; labefactare? Quare si p̄aest atrā bili Saturnus cū nihil a cālo
nō ordiatū nō unificū emanet/ non excitabit illā ad exitiū a salū: sed moderabitur
ad cōseruationē: nec habebit a stella sua bilis atra quo magis & uolētius agat/ sed
quo moderat⁹ atq; uiuacius. Est. n. istorū materia quādā cōgeries elementorū/ effi-
ciēs cā cāli: sed efficiēs in unū cogit quā miscēt iac sub uni⁹ cōionis pace oīa tem-
pat aliud alia cāli pte mouēs si diuersis ista stellis subiiciantur: oībus uero simul cū Mors nō
cālo stellis ad armoniā totius unanimiter cōspiratib⁹. Proinde nemo fallatur ut cū a cālo
rubrā bili Saturnū p̄aesi audierit in subiectā sibi q̄litatē fieri q̄cū a stella suspi-
cedat q̄d ordini bono uitāe nō cōueniat/ cū nō minus cōpescere tumultuātē/ q̄ susci-
tare torpētē itelligi debeat cālestis p̄aesturā munus: nec mors a cālo sed a natu. Nullā p-
ra: cū uitio p̄prio quāq; q̄litas ita degnauerit/ ut p̄aestī syderis disciplinā nō sus-
stineat/ sed uel euaget imodica uel remissa deficiat/ hoc est q̄ semel iterūq; lectorē esse magis
admonui nō esse p̄fessionē cālo magis iniuriā astrologica sup̄titione/ quā quōdā iniuriā cā-
nobis sit p̄aest rōne culpa uoluntatis: q̄cū in natura euenit p̄aest ordinem uitio lo q̄ astro-
temerariā labilitq; materiā id totū syderibus ambit iputare: nec putat illos saluā logiam.
dignitatē/ si nō illis indignissima quāq; accepta referamus. Ita igr ratio colligatur
nō nocere corporibus sed p̄desse q̄tuor q̄litates/ cū sint modicā & rep̄ata: sed non
aliter eas a stellis puenire. nō igr q̄ ab eis pueniant/ stellas noxias dici posse. Pri-
mū neq; Mars neq; Saturnus ideo mali dici p̄nt q̄m bilem hic q̄dē atrā ille rupeā
fascitet in corpibus: q̄n neutra/ si fines modūq; nō excedat uitāe noxia/ cui potius est
necessaria. Tū uero abest ut exuberet/ exitia liter auctore cālo ut non aliūde intra
modū p̄scriptūq; cōtineat: de quare diximus abūdāter libro tertio: quo loco p̄-
bauimus mala corpis cāli nō puenire. Q d si q̄litates hūmōi uigoraret cāli/ &
tūtra modū nō statim sequerēt eū malos planetas oībus Martem & Saturnū sed
essent aliquibus excessus illi salutares: Nā & frigidū semē radiū Martis temperet. Et

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

plus excalefcēs frigore Saturni ad cōpetētiā redigeret. Quare nō pōset astrologus eum cuius in genitura uidisset prapotentē Saturnū atrā bilis in cōmodis adiudicare. nec quē prae ceteris Mars afflasset æstibus coleræ obnoxii pñuciare/ nisi qualis natura illis hos illi scripsisset: uel usus hēret exploratū. Qd cū ille nesciat nec uestiget. Sed de istis tñ excessibus q̄litarum bonā malāq; fortunam examinet: patet eum in dubio semp uersatus. Patet itē illud qd dicunt fortunator planeta mutatur interdum in infortunatorem. & infortunator in fortunatorem. Nocet. n. Iuppiter quādoq; & pdest Saturnus/ nō aliter hoc accidere/ q̄ pro materiæ cōditione. nō autē p locor distantiaq; signorumq; uarietate: quæ si forent in cā mutationis hmōi/ pessime super ea decretū foret ab astrologis siqdem pōnem de primis qualitatibus tuerent. Nam Mars in Ariete uti magis calefaciet ita magis nocebit/ quod ipsi perne-
gant nam Mars ingunt domū suā nō euerit: & uniuersaliter quolibet uel domum/ uel finem uel altitudinem stella possidens foelix illis existimat: calefacturum uero magis Martē in Ariete quis dubitet? siquidē Aries ut uolūt igneū signū est: pariter in Capricorno Saturnus noxiū in Ariete foelix erit putāus cōtra illoz opionem qñ de Capricorno Saturni frigus & siccitas qbus nocere putat intenduntur & calor Arietis illius rigorē moderabit. Foelicior. n. erit cū retrocesserit quod nō putāus q̄ cū recto cursu se mouerit quoniam ut Alchindus ait/ cū regredit magis calefacit. Eadē rōne Mercurius i Virgine nimia siccitate nos laedet: & Solis calor ex Leonis calore uiolētus q̄ oporteat nos iuadere moderatius uero saluari/ usq; nos afficiet si frigidī signi mixtōe tempatus in nos eius radius diffundet. Ita multipliciter ista de primis qualitatibus accepta rō nō mō ueritati sed astrologoz dogmatis repugnat. Sunt. n. præter ea quæ diximus adhuc multa quæ illis obiciamus ut si queramus cur nō stella sit aliq̄ dñans pituita: sicut impat atrā bilis Saturnus: Mars rubra Iuppiter sanguinis Cui si Lunā aut Venerē dñari dicā/ Venus & Luna planetis infortunatibus erūt enumerādi/ cū nō minus exuberans pituita uitæ noceat q̄ atrā bilis & rubra potro si Luna q̄lis a Ptolemæo definat/ infœlicis hñe prae oibus astri rōne tñ debetur. Est. n. (ut illi placet) parui caloris humiditatis uero multæ: quia t̄patura nīhil putrefactioni magis obnoxium. quare si noxiū & salutaris planeta de primis q̄litate influxu iudicatur/ erit noxia Luna soluētis & corruptricis mixtōis effectrix/ & longe noxia magis q̄ Mars atq; Saturnus/ q̄ si nō optimas naturales tñ infundūt qualitates/ quæ solum nocere non moderate: ues; q̄ a Luna descendit ipsa sua rōne est imoderatū p caloris sbecillitatē fluere hūido neq; cocto satis neq; coacto: Quā tamen & Ptolemæus ipse fortunantibus stellis annumerat ueterum nixus auctoritatē & Aboasar etiā Ioue foeliciorem esse contendit. A quo libenter id quoq; sciscitari: cum sit Marte calidior Sol/ adiunctaq; siccitate: Mars infortunatior & inter sydera fortunatior primus Sol existimatur: Ita enim definit Aboasar principe loco inter auctores foelicitatis statuens Solem secundo Lunā: tertio Iouem: Venerem q̄ r̄toq; nō Mercuriū de quo sibi uidet dissentire cum Mercuriū sua natura siccum eis se uelit: & terræ naturam sape magis q̄ aliorum. Quare si principia sua sequatur: debet illum inter noxia numerare. Dissentient autē alitū inter se cū ab iplo quoq; Aboasar plurimum: nam magnā pars Lunam/ Solem/ Mercurium medios faciunt inter nocētes atq; bñficos: quos ut uidimus oēs bñficos facit Aboasar. Heliodorus & Paulus inter salutes quoq; Mercuriū annumerāt. Ptolemæus Lunā salutarē sed Mercuriū & Solē mediæ cōditionis facit ut uel ista eoz inter se discordia non parū opionem

LIBER DECIMVS

opinionem istam euertat: & artis incertitudinem palam faciat. Adde futurum siue
 ra illa suppositio de primis qualitatibus: ut ex. xii. signis cælestibus citra cōtrouersiam
 sex infœlicia & infortunantia sint/ omnia. lignea: omniaq; terrestria: cum illis abun-
 dent hæ qualitates propter quas Martem atque Saturnum infœlicitatis accusant.
 Sed & nouem potius q̄ sex cum in aqueis quoq; cum frigidityte sicut putant exitia
 lis humiditas/ etiam non qualis sit aeris signis qualisq; in Ioue Venere & planetis
 aerea hoc est uitalis atq; prolifica: sed aquatica fluxaq; dominet'. Id quod absurdū
 duplici ratione. nam cælum primum omnium corporum maximeq; beneficū ma-
 xima sui parte damnabitur: & fœlicibus astris infœlicia signa domus erunt: ut Ioni
 Pisces & Sagittarius: Veneri Taurus: quæ debent tamen pro naturæ cognatione
 distribui. Deniq; si fortuna hos planetas uocant illos infortunia quoniam de primis
 qualitatibus quæ uitales/ magis ab his proueniant: contraq; corruptrices & noxiæ
 sunt ab illis: non plus tamen (ut cum eis benignissime decidatur) efficiant q̄ ad cor-
 poris habitum istam uel fœlicitatem uel infœlicitatem pertinere: qui de primis il-
 lis qualitatibus temperatur & conciliatur. Cæterum ad externa fortuitosq; succes-
 sus id etiam derinari quoniam pacto defendent' si non illa sunt infirmissima: quæ su-
 perius contra istam opinionem adduximus. Postremo ut nihil sint omnia quæ nūc
 diximus dubium non est nimis parum perire parumq; considerate facere qui de in-
 fluxibus syderum penes has primas qualitates reddere rationem uolunt: quod ta-
 men nullus nō astrologus facit: nec qui se dogmatis huius artis naturales causas as-
 ferre posse gloriantur/ alio tandem se conuertunt q̄ ad elementales huiusmodi affe-
 ctiones. Ac uerō si qui proprii particularesq; syderum sunt afflatus: hi non huiusmo-
 di qualitates/ sed occultas uereq; cælestes uniuscuiusq; stellæ p̄prietates consequū-
 tur: ad quas etiam solent in terrenis rebus referre quæcunq; supra elementalem na-
 turam/ infra corporis tamen terminos/ at tollere se uidentur: in quibus multas inter-
 dum uidemus adotes atq; uirtutes non solum de mixtione qualitatum elementaliū
 non prouenientes sed dissentientes etiam ab illa. Quemadmodum mirobolani qui-
 dem temperatura frigida & sicca plus ad mortem facere uidetur q̄ ad uitam: in quo
 tamen secretioris naturæ p̄uilegio ad uitam prorogandam uegetandamq; mirabi-
 lis esse creditur efficacia. Multo magis & Iuppiter & Saturnus & natura omnis su-
 perior si quæ putant astrologi influunt nobis/ etiam si hic quidem planeta frigidus
 & siccus/ ille calidus humidusq; censeatur: multa tamen ea quæ p̄cipua non per
 has qualitates sed per alias radiorum suorum occultas uires agere sunt putandi.
 Tum quare illorum naturæ magis hoc congruat: Tum q̄ opera ad eos relata astro-
 logis non possunt ut demonstrauimus ad qualitates illas affectionesq; referri. Qd
 si est patet ratione illas deprehendi non posse: quod hoc loco probandum suscep-
 mus. Restabit experientia: uia: de qua libro sequenti late disputabitur.

Caput XV Rationes astrologorum de dominis dierum & horarum: an-
 nisq; planetarum inefficaces effectum astrologos saepe uti demonstratione circulari.
Confirmamus omnem modū quo se planetarū uniuersales proprietates
 probare posse confidunt: ut a locis sphaerarum & terræ sit: uel a colorib;
 bus stellarum uel influxu primarum quattuor affectionum: restant argu-
 mentationes quibus nonnullas particulares magis planetarum colligunt cōditio-
 nes: hæ uero uel a parabolica similitudine: uel ab astrologicis: uel a sphaerarum or-
 dine eliciuntur a sphaeris: ut in dominatu dierum & horarum: nam horam diei pri-

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

ma gratia exempli dantes soli: dant reliquas planetis: qui deinceps ex sphaerarum positione succedunt atq; hinc dierum distributio nascit' ut illi planetæ dies ascribatur cui facta ordinem præcedentem horaria diuisione primæ diei hora contigerit. Hæc autem superioribus ample confutantur ubi q̄ inutilis iste modus argumentandi q̄ rursus in ambiguo positus adhuc orbium ordo: q̄ in cælestibus uane cogitata imperandi successio declarauerimus: præter quæ possumus illud quoq; astrologos percunctari: quænam ratio Chaldæis & Aegyptiis/auctoribus huius superstitionis primam totius temporis diem demonstrauerit? Neq; enim uti possunt auctori tate legis mosaicæ nisi credant eidem astrologos cum omni diuinate proflus ex terminandos. Ab astrologicis ratiocinantur cum tot uitæ annos largiri planetam quempiam dicunt: quoniam tot in Zodiaco fines possideat. Est enim tam incertum quod de finibus sumitur quasi confessum: q̄ q̄ inde de annis est comprobandum: q̄q̄ tamen si uerum quod de finibus uolunt: nulla tamen auctore Ptole. ratio conuenientia: ut per tot est nos uiuendi nobis spacia decernantur. Peccant aut' & in his sepe q̄ q̄ circulo pb̄at/alibi de annoꝝ nūero finiu' numeris alibi ex finib' annos colligentes. Ab Ariete annū auspicant: qm̄ primū sit signozq; tñ primum esse in continuo circulo solēt inde mōstrare/q̄ initiū ab eo t̄pis ordiamur: sic & locum secundū Ioui respondere: quia rem faciat portendat: & Iouem rem facere atq; portēdere q̄a secundo loco respondeat argumentantur. Ad hoc exemplum plurima inuenies in eorum libris: sed & longe magis ridicula præsertim si in Aboasaris incidas libros apud quem nuper hoc legebam Lunam largiri annos centum & octo: Sol annos centum & uiginti nam deficere Lunam a uita Solis annos duodecim quippe quæ uim non habeat nisi postq̄ a Sole gradibus iam duodecim fuerit elōgata: iam nihil sit mirum gloriari Aboasare se dogmatis astrologici plene reddidisse rationem. Cum nihil sit adeo irrationale quod non ei ratio uideatur. Par infania cū annos breuiiores Solis decem & nouem ideo esse dicunt: quoniam per hūc numerum medio motu luminaria coniunguntur: ubi nihil omnino commune: nihil connexum: nihil sequens antecedentibus cum sequentibus: hi tamen ita argumentantur: post hunc annorum numerum coeūt Sol & Luna medio motu. igitur totidem annos dat Sol cum paucissimos dat: simile enim ac si dicatur homo duobus oculis nascit' ideo ex duobus quoq; parentibus nascitur. Parabolica similitudine sic utuntur: Luna cæli ianua est. igitur os significat: est enim ianua fere os domus & os cibi ac sermonis ianua. barba item ad idem attinet sydus quod instar Lunæ identidem renouat. Subiiciuntur autem aures Saturno: quoniam sublimes tenent in capite partes sicut in cælo ipse Saturnus qui eadem ratione quoniam. s. est supremus proceros homines parit: quod illius tamen naturæ non conuenit siquidem siccus frigidusq; decernitur. Hæc sunt rationes astrologorum quibus cælestia sua dogmata fulciuntur: quas nō ego rationes sed uel errandi uel ludendi uocauerim occasiones: quibus auditis tam patet uanitas dogmatis q̄ solet ueris auditis firmitas innotescere. Quare satius illis fuit hæc uelo aut cista quasi orgia tegere/suspicionem misterii relinquētes q̄ dū rationales uideri uolunt suis ipsimet rōnibus quasi propria manu accusationi suæ subscribere: cū non sit aliud eas audire q̄ qd astrologos in errorē duxerit intelligere.

Ioannis

LIBER VNDECIMVS.

IOANNIS PIGI MIRANDVLAE DISPVATIONES ADVER- SVS ASTROLOGOS. LIBRI VNDECIMI INCIPIVNT.

Caput primum Ex his quæ hætenus sunt probata patere astrologiam exper-
imentis non esse comprobatam: tum idem multis rationibus probari.

In naturâ cælestiû cõsequi rōne nō potuerūt: qd̄ demōstra-
uim⁹/an potuerūt expiētia? Et q̄q̄ cur ita fiat ignorēt: ita
fieri tñ obseruationibus didicerūt/ut si nō possit astrolo-
gia scīa nomē/ possit tñ & artis/& ueræ traditionis hñe p̄
rogatiuā. Quare uera quoq; p̄dicere siue id syllogismis si
ue expimētis sit cōsecuta. Neq; n̄. interest ad diuinādū mō

Quo nā
faciei uela
mine in
apertū p̄

pollicent: oībus statim se laqueis oīum rōnū putātes extricari si se ita dicāt expro-
dire audēt
Hoc igit̄ pfugiū illis adimemus: qd̄ aliquod esse putāt q̄ & labiis loqui & auribus
astrologia
audire magis q̄ corde cōsueuerūt: Nam siq; exploratum meditatūq; hēat qd̄ sit ex-
pictia: Tū qbus nūis sup̄ influxu sydez cōparari p̄sitis ne utiq; dubitabit sydez ui-
res peculiare p̄prialq; opatiōes tā esse expimētis q̄ rōnibus hoī imp̄scrutabiles. Et
qd̄ patere pōt hoc satis ex sup̄ioribus: qm̄ si uel nullū e cælo fatū: aut si qd̄ iā fatū
nō ex hora initialis: sed a materiæ cognatione depēdet: patet expimētis nullā uia re-
linq; qn̄ q̄ quēq; stella imprimis afflauerit: tā tibi erit icertū/ q̄ p̄sus ignota priā illi
us materiæ cōditio singularis: sed & horam seminalē siq; fatalē faciat/ ipsi nō nega-
bū astrologi nimis abdita fore obseruationis opportunitatē. Verū ut tēpus quoq;
genituræ sit satis obseruatū: quonā pacto fidelis obseruatio fuerit? si nec exploratū
ut declarauimus quot & quæ causæ cælestes obseruandæ: nec eaz; quas putant hñe
cōprehēdas: quæ sit formaq; habitus: quæ positio/ possint singulis momentis ex fi-
de determinare: tum ipsam quoq; horā genitalē nec hñe exactā a dño genituræ nec
qd̄ aberrat aliqua methodo castigare possunt. Porro si qd̄ in his deliquerint (ubi de-
linquere semp̄ eos oīdimus) cadet necessario totius obseruationis auctoritas: nūc
si nō delinquāt et in illis/ fieri tñ expimēta sup̄ cælestibus libro p̄nti nulla posse mō-
strabimus. Demus igit̄ genethliacis: ut horā genituræ fideliter teneant & statū cæ-
li ad eā horā q̄ fidelissime rogo quale cæli decretū talis cōstellatio faciat uel signifi-
cet quonā pacto se putāt expiētia cōsecutos: si qd̄ expiētia multiplici eiusdē rei &
sæpius iterata obseruatione colligit: eadē uero cōstellatio aut nūq; ut p̄bant doctio-
res: aut qd̄ ueteres crediderunt: nō nisi post multa milia sæculor; eadē est reditura.
Rñdebūt fortasse pticulares redire cōstellationes iterariq; sæpius et si totius & ab-
solutæ cōstellationis redintegratio nō contingat: posse igit̄ se noticiā particulariū il-
laz; repetitis obseruationibus adipiscī: nū collectis expimentis ex fide futura p̄nū-
ciēt. Id qd̄ ita declaref̄ exēplo. Nascit̄ aliq; Ariete horoscopante posita inibi stella
Martis/ & septimū cardinem occupante Saturno. Tū aliis suo mō dispositis nascet̄
Exemplifi
alius cætera qd̄ dissimili genituræ: sed qd̄ ad Martē attinet & Saturnū simile: pote
catio.
rit astrologus/ q̄q̄ non totius cōstellationis particularis/ tñ illius bis facere obserua-
tionē. Quod cū sæpius euenerit sæpius iterata obseruatio faciet expimētū: sic se il-
li fortasse defendunt/ sed pax; uere pax; cōsone etiā suis principiis. Tū q̄a particula

Cōfutatio

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

ris eadē cōstellatio in alio toto aliud operatur: tum q̄ substantia totius decreti/ nō tā a partibus prouenit/ q̄ a tota: hoc est ab omniū simul partium harmonia/ peculiare/ & proprium aliquid efficiente/ quod nulla seorsum pars/ sed neq̄ omnes simus efficiant. Si quidem aliud sunt omnes partes aliud quod ex omnibus de mixturæ proportionē dissulat. Erit igitur imperfecta talis obseruatio qua sua colligūt expimentata. Nam imperfecta quæ totum nullo modo fallax quæ eandem ptem non in eodē toto considerat. quæ rō nō ex aliis magis q̄ astrologorū præceptis robur habet/ asseueratium pro mixturis stellarum omnia fieri nec a propriis earum uiribus sed a cōplexu sū uhiuersarū/ & societatis coalitu fieri fati fortitionē. Nō igr si i una uel altera genitura cum Mars atq̄ Saturnus in cardinibus primis ex diametro se respexissent dñm genituræ calamitatibus distrahi uideris: poteris q̄si facto expimēto/ cum alias idē acciderit calamitates denūciare: Cum nihil repugnet eā cōstellationē sub alia syderū aliorū tēperatione/ ita cōuenire: ut uel noceat nihil/ uel forte ēt possit/ omnino aliud efficiat/ q̄ qd in aliis genituris ex radiorū diuersis mixtionibus fecerat: ut si eū astrologis sentiamus fieri fato res humanas: huc referri posset qd̄ expiētia quotidie deprehēdit infeliciū oīum scilicet scilicet genituras: & scilicet cōtra/ infeliciū scilicet. q̄re. s. q̄q̄ particulares cōstellationes aut bonam sortem: aut malam portendere/ uideant ex præteritis obseruationibus: ipsa tñ totalis tēpationis harmonia nō alias uisa nō cognita: nō explorata/ facere aliud nunc pōt: q̄ q̄ ille alias uel seorsum uel in alia mixtiōe portenderant. Hoc animaduertētes antiquissimi astrologorū nō aliter huius artis dogmata tradebant/ q̄ singulares a se obseruatas genituras p̄ticulatim exponētes. & cū euētis demū cōparātes: ut nō tā qd̄ Saturnus aut Iupp. sed qd̄ cōstellatio talis tota pepisset iudicaret. Qd̄ Maternus exēplo Aegyptiorū sexto libro suarū cōmētationū aliquo modo ē assecutus. Accusat aut illos Pto. q̄ ad metho dū artē nō redegerint: q̄q̄ rē infinitā & incōprehensibilē p̄sequerent. Quare seipse ad uniuersalia præcepta & simplices uires syderū explicādas cōuertit: putans illis cognitīs posse genethliacū sua demum cōiectura de particulari mixtione iudicare.

Maternus Ptole. Sed q̄q̄ accusat iure ueteres astrologos: ipse tamen non minus iure est accusandus. Viderunt. n. illi recte qd̄ facto esset opus. Sed errauerūt existimātes id esse tale qd̄ fieri posset: cū infinitū sit illud/ nec ad artē nec methodum redigi possit: Tum nullus ex eo usus: nūq̄. s. eadē restituta cōstellatione. Ita autē Ptol. potius quid posset/ q̄ qd̄ oporteret fieri existimās nimis aberrauerit/ si de præceptis illis similibus ueras fieri posse prædictiones putauit: ut hinc forte cōtigerit quod scribit Auenazra præcepta Ptolemæi nūq̄ euētis expimētisq̄ cōsentire. Sed p̄pterea minus culpandus Ptolemæus: q̄ quēadmodum libro secundo oīdīmus: & opinabilem & cōiecturalem & dubiā: & fallacē hāc esse artē plane cōfessus est. Ita igr in medium allato themate genethliacū urgeamus. Hic est aliquid o Genethliace: si tibi cætera concedantur/ in efficiēdo potens atq̄ præcipuū/ p̄prius. s. harmoniæ totius effectus: a quo maxime proprie nati fortuna dependet: cuius tibi notitiā/ cū nec ratio fecerit/ nec obseruatio/ quomodo fati poteris explicare ueritatē. Falleris enim si non aliud putas totius efficiētiā q̄ collectiones eorū quæ singulæ partes efficiant. Erit hoc enim in coaceruatis & hærentibus tñ uel corporibus uel qualitibus: non autem ubi miscentur & haesunt in aliā formā: quod in radiis syderū credit omnis astrologia. Sicut igr thazriacæ p̄prietatē non est expertus: qui rerum uires ex quibus conficitur obseruauerit: ita nec cæli agmen præsens intelligit/ quid efficiat qui se orsum de

Exemplum.

LIBER VNDECIMVS

sum de partibus eius habuerit alias expimentū. cū nō solum partis ad partē: hoc est syderis ad syderis: sed oīum oīno syderū iter se status & hīcudo id efficiat maxie qđ nascētis est p̄priū: sicut eius quoq; indiuidua p̄pria quæ natura nō de confluuiō gignitur accidētis: sed in incōmunicabilis est / uel substātiæ peculiaris priuataq; sortitio. Quid q; nec unius etiam stellæ notitiā consequi possunt experimento: cū nihil ulla seorsum: sed cum aliis omnia semp̄ operetur: quo non solum id sit ut tm̄ quælibet possit ex habitudine ad alias definiri: sed ut nullo modo possit ab aliis separata cognitione discerni. Nam a tota quidem constellatione uidebis seriem talis uitæ: & euenta talia puenire: uerum agentibus illa oīa omnibus: stellis quæ cuius rei stella fuerit auctor scire nō poteris: nisi seorsum cuiusq; stellæ naturā: uel ratiōe uel alia prius uia deprehenderis. Quod si te dicas ita obseruaturū: ut quoq; uideris hōsum aliqua fata similia: qua parte illorum decreta consonauerint / inde maxime rem prouenire illam argumentaris ea facta præcipue sæpius obseruatione. Respondeo nimis fallacem hanc esse uiam coniecturandi: tum quoniā similis stellæ status rem diuersam efficere potest in mixtura diuersa / & dissimilis potest eadē: tum qā fors eadē potest eadē causam nō habere: cum ex sentētia astrologorum sint eiūdem effectus in cælo causæ pene innumerabiles. Erit aut̄ exemplo totū hoc dilucidius: nascitur Petrus Ioueposito in Piscibus: nascitur Paulus Ioue similiter se habēte: reliqua omnino dissimili constellatione uiuunt dispari sorte: moribus: ingenio: ualitudine: tantū pari fortuna in opibus cumulandis. An hinc licet cōiectare: datorē diuitiarum esse Iouē loco secundo in piscibus collocatū? Minime certe licet. Nam quod illis cōmune fuit in fato / diuitiæ. s. copia potuit a diuersis causis cælestibus puenire non a cōmunibus: & si in alteris genitura dominus horoscopi soli cardinem occupanti uim fuerit elargitus altero in lucē prodeunte pars fortunæ tenuerit orientem domino suo benigna radiatōe cōiuncta: uel in altera quidē Genesi planeta fortunator primo cardine fullerit: in altera Mercurius eo loco situs fortunati planetæ cardinalisq; uim suam fuerit mutatus: Sed & si Venus nascente Petro quinto residens loco in primo habuerit patrē Paulo uero nascente luminaria nullis humilitatibus debilitata amicabiliter se respexerit. erit ex op̄ione astrologorū nō ab eadē stellæ facies: utriq; tm̄ diuitiæ: eadē fortuna: p̄orsors uaria eius rei diuersis euenire: cuius tamen opifex stella in genituris illorū pōne simili fuerit. Tū q; nō pōt idē oīno unius stellæ habitus eē nisi sit eadē penitus tota cōstellatio. Tū qā potuit i alterius themate cōtraria uis adesse talis ibi syderis efficiētia / uel obructis / uel hebetatis. Pater igitur ex cōiunctio p̄miscuo stellæ afflatu discernere nos nō posse quacūq; obseruatione quid quæ stella potissimū largiat. Quare nec uires naturasq; syderū expimentis cognitas definire. Accedit alia ratio difficultatis inexpugnabilis ēt si seorsum agere uia quæq; stella qđ agit qm̄ cū illarū effectus inuertere interpollare. frustrari cōdicio uel alterius syderis uel inferiorū circūstātiūq; cāq; multipliciter possit nemo nō p̄digus præceptisq; iudicii sic asseuerabit hæc euenire ea stella sic se habēte: igit̄ nū se alias hūerit ad eū modū similis quoq; euentus erit expectādus. Nam erat illa forma sua natura diuersam rē paritura: sed mutauit opus priuati fati uel fatū uniuersale regionis anī / uel p̄cipiis / uel ciuitatis / uel familiæ / uel cōuberniū: uel a nēcedētia p̄reritū / auorū / attauorū / uel arbitriū nati / uel aeris dispō / p̄ quē cælestes ad nos influxus traieciūt uel materia cōtumax: uel p̄uincior cā nō cōmoda: nō idonea / superioribus motionibus. Hæc cū oīa ut uolūt imutare stellarū efficiētia possint / quō tuta erit

Ratio.

Solutio

Confutatio.

Rō tertia

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Cōfutatō quō tuta erit argumētatio: si de eo qđ euenit stellas naturā interpretemur: prae-
tacitæ so- fertim cū sint ea q̄ diximus/ ita semp annexa stellas opationibus ut nō possit ad stel-
lutionis. lā q̄ si initiū referri: qđ obtigisse sæpius annotauerimus: Illud falli uident̄ inexplabi-
liter/ q̄ quæ suis exēpli grā/ in regionibus/ uel Aegyptii uel Chaldæi uel Arabes ob-
seruauerūt putāt uniuersalis dogmatis h̄re rōnem. Hoc est in oī pariter regione na-
litura/ cū tñ accidere oīno aliter sit necesse/ siquē ea sunt uera quæ traduntur ab eis
quæq̄ usus & uitæ fides ipsa demōstrat. Nā in aeris mutationibus id uidemus p̄ ma-
nifeste ab eadē cōstellatione cieri alibi alias tēpestates hic placidas/ ibi uiolētas: hic
fieri niues/ ibi serenitatē/ alibi uētos/ alibi pluuias. Nimis igit̄ est incōsequēs in hūa-
nis corpibus pariēdis in successibus negotiorū (siquidē sūt ista de cælo) non aliud
pro diuerso cæli curuamine/ q̄q̄ stellas eadē/ in diuersis locis opaturas. Obiecit hęc
Phauori- illis ē Phauorinus qđ nos Pauli alexādrini auctoritate cōfirmabimus. Is enim in
nus. isagogis apotelesmarō scēlices ī Aegypto genituras eē scribit eas potissimū cū aq̄ri
Paulus us principalia obtinēs loca bñ fuerit affectus: qm̄ sit aq̄rio subiecta Aegypti regio:
alexandri ut hīc illud fortasse mercuriū in aquario scēliciter Aegyptiorū īgeniis aspirare/ uerū
nus. in oī domo saturni humiliari mercuriū/ ac male se h̄re p̄dictū a Materno. Patet igit̄
testimonio singularis astrologi nō ualituras in oī regiōe pariter eadē obseruatio-
Hyppo- nes (si quæ fieri possent in aliqua regione fideles) quod non contingere rationibus
crates. multis iā demonstrauimus. & si pater medicorū Hippocrates fallax in medicina dī-
xit/ experimētū/ nemo nō indoctissimus in astrologia negauerit esse fallacissimum.

Cap. II. Si q̄ expientia h̄fi de astrologicis dogmatis possit eā nōdū esse habitā.

A Gebamus hactenus hoc ipsum ut p̄baremus nulla t̄pis diuturnitate nul-
la hoīum quorūcūq̄ uel idustria uel doctrina de secretioribus sydes uirā-
bus expimētū posse cōpari. Nūc siquē id forte minus est psuasum: uel hoc
saltē euidentissime demōstrabimus: si q̄ cōparari talis possit expientia nōdū tñ esse cō-
paratā: nā prioribus rōnibus illud certe cōfectū est: ut notitiā fateamur hmōi oīum
regū esse difficillimā/ quæq̄ p̄fici multis æratū reuolutionibus nō possit. Igit̄ ea p̄ri-
mū astrologorū mēdacia refutabimus q̄bus se parū christianæ parū perite/ parū ue-
re tot miliū ānorū h̄re p̄dicāt obseruatiōes: tū eas q̄scūq̄ h̄nt ex eorū dictis fallaces
Phauori- esse declarabimus. Phauorinus p̄hus apud Gelliū/ nō ē inq̄ ista chaldæorū discipli-
nus. na tātæ uetustatis quātē uideri uolunt: & Panetii secutus auctoritatē Cicero/ nā qđ
Cicero. aiunt: quadraginta septuaginta milia annorū in perichitandis experiundisq̄ pueris q̄
eūq̄ essent natī babylonios posuisse fallunt. Neminē enim habemus auctore q̄ aut
fieri dicat aut factū sciāt: Hæc ille: Nos altius ordiētes impudētiā illorum coargua-
mus: & siue mūdus æternus ut p̄hi qđā uolunt/ siue factus ex tēpore: ut diuina ueri-
tas docet: hoc testatissimū relinquamus/ nullas quatuor milibus annis antiquiores
obseruationes potuisse ad istos peruenire qui de astris scientiā tradiderunt. Certum
enim p̄his qui æternitatē mūdi crediderūt magnis quibusdam elementorū mutatio-
nibus & siccessere maria/ & terras inūdari qualiq̄ terrarū & hoīum sedibus cōmuta-
tū fieri oceanū ubi erat terra: & terrā q̄ parte erat oceanus: Nec solū sacri historici:
Plato. sed & Plato p̄hus/ & externi scriptores/ eluniorū huiusmodi exustionūq̄ item sæpe
meminerūt: nihil aut̄ interest mundi nouitas/ an mutatio præteritæ rerū memoriā
nobis adiut. Hæc igit̄ q̄ uetusta cælestiū obseruationum esse potuerint ex histo-
Varro. riis examinemus. Varro doctissimus Romanosq̄ poterat uetustissimā cōtexturus
historiam a regno sicciniorū exordis est hūc regnū uel paulo superior uel cōtēpora-
neus Trogus

neus Trog^a a Nino ipso fecit exordiū: q̄ cū Zoroastre bellauit: fuitq; Abraā patri Trogus archa paucis ānis antiquior: unde fabulosi deprehendunt q̄ Zoroastre scribūt quin Nota er^o q̄ milibus ānoꝝ ante troianū bellū clariſſe: cum nec tot ab Abraā ad noſtra uſq; rorem ſup tempora ſuppulent: quēnā igit cā cur & Trogus & Varro p̄feſſi hitorias ſcribere putatiōis. uetuiſſimas altius tñ orſi nō ſunt: prāter rez; aliquaꝝ

mundi uel nouitate/ uſ certe inouatione/ aut nullas aut penitus oblitteratas: nā q̄q̄ illi ſcribere ueteres atq; adeo primas hitorias uoluerūt/ ueras tamē ſcribere uoluerunt/ nō fabuloſas quales Herodorus & Diodorus: quorū ſolent interdū dictis ro- Herodo. borare obſeruationes tot milū ſaculorū imprudētīſſimi fabulatores: quali Diodo diodorūq; rus inſcriptione ſua: Herodorus cōſenſu omniū litterarum nō habeatur fabuloſiſſi fabuloſiſſimus. Sed hæc ueluti

mittamus eſt in re noſtra Porphiriū teſtimo te notari niū euidentiſſimū: qui quidē quas Calliſthenes ex Babylone tpibus Ariſtorelis & Porphy. Alexandri Chaldæorum de aſtris annotationes in grāciā miſit/ & mille ait & non gentorum trium annorum obſeruationem duntaxat cōtinuiſſe quos annos ab Ale xādro retro ſi nūeres in Abraā p̄iarchē uel paulo ſupiora tpa deſinere eos cōpies.

Hypparcus & Pro. principes aſtronomiā: ubi pro dogmate ſtatuendo uterum ob Hyppar. ſeruationes afferunt nullas: afferunt ipſi uetuiſtiores his quæ ſub rege Nabuchodo Ptol. noſor apud Aegyptios Babyloniōſue fuere/ poſt cuius regnum ſexcentefimo fere anno fluxit Hypparcus a quo ad noſtra hæc uſq; tempora anni nō plus mille ſex centis aut circites fluxerūt. Mendaciter igit & fabuloſe tot ſaculorum habere ſe ia ctant obſeruationes/ eas uero quas habent neceſſario eſſe falſas ita facile demōſtra tur. Aut enim cōptæ ſunt a tēporibus Ptolemæi: aut ab his excidere qui Ptolemæ um antecceſſerunt. Si quidem poſt Ptol. cōpit iſtius obſeruationis tenor non fuit ſa tis hoc temporis ad obſeruationem perficiendam quod nec ipſi negabūt: ſi nititur experimentis antiquorum: quæ. ſ. uel Agyptiū tradiderunt uel chaldæi: quis rurlus dubitabit eſſe fallacem? quando fidelis obſeruatione de cæleſtibus eſſe nō poteſt apd eos qui motus cæleſtium recte nō tenuerint. In his uero chaldæos pariter & Aegy ptios aberralle plurimum nemo neſcit q̄ mathematicorum libros attigerit. Taxat eos ubiq; Pto. in magna cōpoſitiōe: Taxat Hypparcus/ nec facile quiliq; crediderit q̄ ſero de cæleſtium motibus ſapere aliquid rectum uita cōperit: ſolis defectus pri mus Thales prædixit Eudeniō auctore & Callimachus dicit q̄ primus inuētor ſu Eudeniū it minoris urſæ qua Phænices nauigant: Idem annum in trecentos ſexaginta quin/ Callima/ q̄ dies diuiſit: obliquitatem Zodiaci primū ſyderalis ſciētiae rudimētū excogitatā cus.

Plutarchus aſſerit a Pythagora: q̄q̄ eā Euripides quidem chiū Pythagora iunior Plutar. inuentam primitus a ſe gloriatur: priuſq; Solon floreret in grācia: floruit autem an Eurypi/ te tempora Chriſti annis fere ſexcentis nemo non putabat lunarem menſem trigin des chiū ta eſſe dierum. Primus Solon errorem hunc emendauit ſcribit Proclus in Thi/ Proclus. mæū Platōis. Quod ſi tā inſigniter in lunari motu tam facili familiariq; nobis etra Prole. hant/ quid de motibus ſyderum aliorum occultioribus radioruſq; ſit putādū. ſed nō eſt opus hic coniectura. Legat Ptolemæi liber cui titulus magna cōpō/ patebit q̄ citra ſuſpitionem ueteres omnes in cæleſtium motibus toto ut dicitur cælo peni tus aberralle de motu quem dicebamus ſyderis proximioris/ nihil non modo uerū ſed nec proximum uero deprehendū ab antiquis ibi cognoſces: Hypparcus pri/ Quo tpe mus in Rhodo inſula ducentefimo fere ante Chriſtum anno Lunæ curſum uerius Hyppar. obſeruauit: Sed nec tamen ad liquidum quare corrigitur a Ptolemæo qui proxia

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

mus quidem Hypparco accessit ad ueritatē: sed ita ut nō attigerit ab Hīspanis. deinde astronomis emendatus/ in Solis motu quo ceteros metiuntur adhuc quoq; cecutiunt ne dum illum antiquitas sit consecrata: sed ægyptii plus nimio exorbitarunt fieri solis restitutionem putantes post trecentos sexaginta quinque dies & quartam diei partem adiecta atq; trigessimam nec quartam impleri ueriores deinde obseruationes docuerunt: Quomodo igitur fidelia fecerit experimenta super anni fato sapientia ægyptiorum super eius initio tantum delinquens ibi quoq; ridiculi q; annum auspicabantur: ut Theophilus tradit cum primum Aegyptum Nilus inundabat: Anaximander ut scribit Phauorinus in omnimoda historia prius Gnomonem inuenit: quo conuersiones solis & æquinoctia notaret astrolabium Ptolemæi inuentum esse nemo nescit quī ei⁹ libros legerit: primus Pythagoras idem sydus esse dixit uesperum atq; Luciferum, auctore Parmenide Pythagoras Christum quingentis annis non antecessit. Sed redeamus ad motus adeo parum antiquis exploratos/ ut de motibus quinque planetarum præter solem & lunam pauca extrare ueterum obseruationes dixerit Hypparcus: ut nec aliqd super eis quod fidē faceret a se quoq; compertum posset affirmare. Primus Pto. aliquid sibi de istis certum uisus est dicere: q̄q; secuta ætas multis eum in locis pro temporis beneficio castigauerit. In ascensionibus quas anaphoras Græci uocant signorum dinumerādis quantum exciderent a ueritate quicunq; in Aegypto per sydera diuinabant: & primo apotelesmaton Ptolemæus & Apollinarius in commentariis | testatus est: & Apollonius ex laodicea quinque libris opere dicato illorum errata sugillauit. Quis igitur hæc considerans dubitauerit: nullum apud Aegyptios uel Chaldæos de astrorum influxibus experimentum haberi uerum potuisse: siquidem nec signorum ascensiones unde maxima pars huius artis dependet: nec planetarum motus haberent exploratos: quas quid quo loco quis planeta faceret expiri fideliter possent/ cum semper essent in eo loco planetæ quo ipsi eos minime putabant ut non erraticas stellas præterea quarum motus omnino/ si Ptolemæo credimus illis fuit ignotus. Quod si illi errarunt/ ut indubie liquet/ errant Græci qui illos errant Arabes qui Græcos errant Latini qui Arabes Græcosq; sequuntur: & ex eorum regulis hac expertis euentura pronunciant. Neq; enim quicq; putant maiori se prodere auctoritate/ q̄q; Chaldæorum & Aegyptiorum auctoritate confirmant. Hinc Aesculapios & Hermes: & Noteptos/ & Petosires/ uana omnino nomina quasi nebulas lectoribus spargunt/ quasi non fuerint isti rudissimi scientiæ quam profitebatur si uera nobis Hypparcus & Ptolemæus auctores astrologiæ præcipui tradiderunt. Quid igitur Ptolemæus apotelesmaton lib. primo quasi fidem dictis factururus ad antiquorum experimenta se conuertit: quæ uix ipse suo tempore uera potuit exordiri syderali scientia/ tunc primum tolerabiliter indagata Petrus apponensis aberrantem Galenum in lunæ motibus sic excusat. Hæc exacte non scripsit Galenus nondum. n. erant comprehensæ nec fuit tamen Galenus Pto. prior/ sed contemporaneus: quare totam nos ita disputationē cōcludamus siquæ scripta est astrologia experimentis ueterum nititur/ fallax est/ quia illis ratio defuit/ cum neotericis ista quoq; sint in ambiguo ut supra ostendimus: ne dum antiquitati fuerint manifesta/ si iuniorum adhuc fallacior quibus & ratio pariter defuit & tempus.

Ioannis

LIBER DVODECIMVS.

IOANNIS PICI MIRANDVLAE DISPVTA TIONES ADVER-
SVS ASROLOGOS LIBRI DVODECIMI INCIPIVNT.

Caput primum Non esse adhibendam fidem astrologiae quasi reuelatae.

I fabulamentis astrologorum nec patrocinat/nec fides esse Rō prima
potest ab expimentis: qd iam superest: cur se illis hō sapiēs
dedat: an oracula putabunt: & quae uelut pag. rōnalia cō
futuimus/ea uelut diuina suscipiemus: astrologos imita
tū/q si qd fit ab hoibus pter rōnē referūt ad stellas. Pari ne Rō scda
igī nos exēplo hoīum deliramēta referemus ad eos? At
qsi forte pūasio hāc aliquē cāpīnciat nōnihil sibi pdes
se dīnas hmoī reuelatiōes/qnq dē ut uidimus tāra sit in de
cretis astrologiae diffēsiō: nec reuelatū sit adhuc chaldaeo

rū ne astrologia: an pot' egyptiorū: an iudaeorū: an Ptolemæian arabū illa sit quā
mūere singulari dīi nobis benemerētibus aspirauerūt. Nihil igī ista nos iuuat dīna
hūficētia qū in colluue nōrōz mēdaciōz latet illa de cælo suscepta cælit' uerissima
sapia. Nec lydius aliqis lapidis idē demissus quo legitia possit ab adulterina discer
ni: qd si mibi sermo cū xpianis quærā putet a deo reuelatā/aut a dæmone potius / a
deo dici nō pōt: si qd illā lra sacra diuīz uocis itēp̄tes itēdicūt: si rīdeāt a dæmo
ne nulla fides dæmoni quē mēdaciū patrē deus appellauit. Hinc illoz insania cōsu
tat q diuinitus hāc sciam sicut alias oēs Adæ collatā fabulānt a quo p manus deue
nere ad Noē. Cuius filiū Ioniciū referat Methodius multa futura p hāc artē p̄dixit
se: tū p filios Noē supstites. Cathacismo ad Abraā p̄iarchā q docuerit eā egyptios
teste Iosepho: & ab egyptiis ad græcos/a græcis ad latios deuolutā. Sic pbellā isti
sibi successiōnē cōmūcūt illaque adis rudibus opportuna: sed doctioribus ubiq
fallam atq mēdaciū. Nā ille Adā qd dīnisi hoc quoq reuelatū/quo testimonio p̄e
bant. An qd credimus illi dei munere scias oēs caluisse sequit hanc quoq. Certe se
queretur si hāc quoq foret scia/si non uana/nō falsa/nō ridicula: non repugās prin
cipis uerarum doctrinarum/non deo ut dicebamus: sed nec inuentore hoīe dignā.
Ad Ioniciū nūtiamus. Scribit qdē de hoc Methodius sed idē deus pag. auctor. Neq Methodi
enim ille est cuius meminit inter uiros illustres diuus Hieronymus hic parcharen us auctor
sis fuit: ille alijs oīno citatus iterdum a Petro cōmestore/in quo nemo mediocriter ignobilis
eruditus delectū bonoz auctoz non desiderat. Sed nec Methodius dicit eum p̄e
dixisse quicquā/ceterum super isto Ionico quid ualere p̄rignobilis scriptoris au
ctoris: cum & Moyses ipse ppheta/tres tantum Noē filios numeret: Sem: Cham: et
& Iaphet. Nec Iosephus aliū quēquā p̄ter hos noiet: nec Philon/ nec habreus Iosephus
quicquā/uel annaliū cōdītor/uel mosaicæ legis expōitor/Abraā egyptiis astroloz
giam tradidisse Iosepho credamus: sed non diuinatricā supersticiolam frequentio
rē apud idolatras q apud ueri dei cultores qui deus Abraam nūcupatur/a Mose
& a propheta sugillatū: qui se tamen Abraæ traditionē & p̄cepta sequi profue
bantur. Vtū illam potius mathematicā de syderum motibus/motibusq scien
tiā: cuius uis frequēs habreis & necessarius/pro statinocerimoniarum temporis fuerit
bus obseruandis minisq studio delegatū. Hysachar tribum/hebreorū monu
mentis p̄dixit. Hæc nō sine archimērica dīcunt: qm tota sermōnis rōndat & ab hac
mensuris/ quā similitudine astrologia egyptiis demonstrat. Abraā scribit Iosephus Iosephus
qui si diuinatice potius istā intellexisset/ fallus qm esset/ si quidē ait hanc astro

mutu in omni

E y

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

Ptolæmeus
Aboasar
Quinta
ratio.

Studium
Astrolo-
giæ quô
se debet
habere

logiam: quâ primus ægyptiis Abraâ indicauerat a chaldæis ægyptios accepisse. Liquet aut ex superioribus suam sibi ægyptios ad prædicendum astrologiam fecisse cui nihil fere cum dogmatis chaldæorum sit cōsuetudine in ea quæ de syderū motibus est/ paucos se chaldæos exercuisse absq; eis ad alios defluxisse docet Pto. in magna cō-
positione/ non aliā igit q̄ mathematicā istā Iosephus intellexit. Irridendus autem/
Aboasar qui suo loco filios Noe i chaldæā cū uenissent hāc ait disseminasse sciētā/
quam cælitus habitā chaldaicā ipse de finibus planetarū reiecit opinionē. Sed non
fuit in confutandis his nugis tm̄ operæ infumendū/ cū nemo nō intelligat nisi tar-
dissimus/ hęc deliria esse hoīem suis somniis fidē sic mancipantiū: ut quæ nulla ra-
tione protulerunt/ ab Adam repetita auctoritate cōfirmant. Nā illud rīdeant cur
non aliæ quoq; artes atq; scientiæ per istam ad nos successionē deuenerint/ sed inge-
niis posteriorū excogitatæ/ studiū secuta diligentia cōsumatæ sunt: An in una astro-
logia quasi utiliore diuinæ hoc nobis prouidentia inuenit obligat? Verū quod non
solet dormitasset illa prouidentia/ non aduertens frustra nobis seruari hanc diuin-
natricem/ nisi mathematica quoq; seruaretur/ sine qua uti recte illa non possumus.
Neq; n. prodest syderū uires & naturas habere cōpertas/ nisi possis exacta supputa-
tione notare singulis horis syderum habitus/ formā/ & positurā. Quod cū sola ma-
thematica præstet/ debuit hęc quoq; ad nos a priore patre hæreditaria traditione de-
uolui/ si tam salutaris diuinationis usum deesse uitæ diuina prouidentia noluit.

Caput II Quales ægyptii atq; chaldæi apud quos nata astrologia.

Se reiciantur qui negalia hęc tam indigne de cælo tā mendaciter fictas
quali de cælo tā habita uenerant/ quæ cum quis leget introspectans tam
plane uidet uim eius/ ut non relinquat uilla suspitio cælestis inspirationis
id qd̄ ex iam dictis hebetissimo cūq; satis euidentē p̄ro. Verū tamen non inutile fue-
rit sub uno q̄si conspectu reputare lector quō nata p̄stis ista mundo se diffuderit
hoc ē qbus auctoribus orta: qbus p̄stis ista recepta: q̄ auctoritate confirmata:
quibus fomentis audita p̄sterauerit in hanc diē: Nā hoc quoq; ad abrogandam illi
fidē detegendāq; illius uanitatē nō oīno erit inefficax. Nata igit de chaldæis ægy-
ptiisq; parentibus de qbus dicendū aliquid priusq; de uanitate ipsorum ista dicamus.
Fuit igit utraq; gens duarum rerum in primis studiosa atq; p̄ta idolatriæ religio-
nis/ & mathematicæ. Ad hāc loci opportunitate inuitabant inam patentes campos
& planities laras/ habitabant unde syderū facilis ueriorq; p̄spectus: in illa hoc est
nanis superstitionisq; cōgitationis/ cur præ cæteris gentibus occuparent honorarentq;
cum antiquitate factū p̄p̄ quā primi deorū cultus exercebant qualiq; parentes aliis:
& necessario magistri religionis fore: Tum qd̄ alibi quoq; monstrauimus p̄p̄ ampe-
ritiam sapiæ physicæq; rōnis/ & ruditate ingeniorū. Nā mathematica qd̄ sapientes
non facit: quare ueteribus puerorū studiū fuit: quū potius ut modice cū rōneq; gu-
quid agāt staret diuina p̄stis/ ita siq; ei soli totum se tradiderit/ occasiones erroris in p̄stis ma-
mathematicas parit Aristotele teste. Fuerunt igit ægyptii atq; chaldæi/ quantū e quidē asse-
tica: q̄ quorū coniectura p̄stis facta ad sapiam ingenio id qd̄ in hoībus earū regionum nunc
p̄stis: q̄ quoq; conspiciat quibus si cultū studiū casus ad emissam rōnem p̄stis adinere non de-
Solatio: buissent. Neq; uero nōs fallat quod me quoq; adolecentem oīam tollebat/ celebrata
dubitatio ueteribus etiaq; Platonē ægyptiorū sapientia & chaldæorū quos ad illū Pythagorā
nis: & Democritū/ Endorū/ Platonē/ alios rōplares nō qd̄ aliū ē cōparatū sapiæ gra-
memoria p̄stis cultū celebre inquit illud atq; diuinū sapientia p̄stis de sola sibi eq-
rimoniæ

LIBER DVODECIMVS

rimoniariū/ & colēdoꝝ deoꝝ cognitione uendicabāt qui fuit apud oēs gentes/apud Sapiētia
omnes etiā bonos philosophos hāc semp pſualio ſummā ſapiētiā in religione coſi- qdē nomē
ſtere. Quare Plato/Pythagoras/aliqꝫ cōplures hoc quidē recte uidētes ueriffimā libi altiffi
philosophiā in diuinis eſſe notitia/cū fama eſſet ægyptios huius imprimis eſſe pe mū uēdi-
ritos ad eos deſcēdebāt auuiditate diſcēdi/qꝫ quid apud illos occultius ſanctiusqꝫ cauircum
deretur. Deſcendebāt etiā ut mathematicā diſcerent: quē quos mō memorauimus apud Pla-
aūde cōbiberunt: Pythagoras ille/Democritus & Eudoxus. Verū tñ ille titulus ſa tonē tum
pſetia prerogatiuaqꝫ ſecretioris diſciplinæ nō aliūde chaldæis ægyptiisqꝫ qꝫ de mā Aristote-
giſteriis doctrinaqꝫ numinū colēdoꝝ: quā auditam ab illis pbauerint nec ne boni lem in me
philosophi alibi diximus: hoc tñ aſſeueramus naturalis primēque philoſophiæ quē thaphyſi-
rōnibus demōſtraſ/ nihil græcos philosophos quicūqꝫ recte philoſophati ſunt ab ce. ſ. huma
ægyptiis accepiſſe: ſed quæ ad ceremonias mathematicaqꝫ ſpectaret: cuius rei uel naꝝ diui-
illud ſit argumento: Quod ſi aut de mathematicis/ aut myſteriis agitur Chaldæos narūqꝫ re-
citari & Aegyptios uidemus eorūqꝫ ſentētias afferri ſempre in medium in pſiæ rō rū cogni-
nibus apud Platonē & Ariſtotelē illoꝝ nomina nulla ſunt. Quod ſi philoſophatū tionē ideo
in ægypto Thalerē dicas nō negabo: ut qui ob eis ēt didicerit aquā eſſe rerū princi Plato Py-
pium in quā opiniōē nō ob aliud puto ductos ægyptios qꝫ qꝫ de nili inundatione tha. De-
beati ſuā regiōē & fieri ſocūdā uidebāt: Vñ ab illius quoqꝫ exitu per ægyptum mo. & reli
amū auſpicabant. Erāt. n. pſecto rudiffima ingenia pſeacqꝫ ſupſtitionibus idonea. qꝫ mathe-
Quas nihil magis qꝫ ingenii uiuida uis accedēte doctrina reiicit & aſpnat: ita faci ma. quoqꝫ
les erāt qꝫ a dæmōnibus ēt ad oē gentis infanīæ pducere: qꝫ ſi nō erat eis religio aliā pquiſuer.
qꝫ ſupſtitio qdē ex magnā pte labilicūſ cōſitēt i maloz eos dæmonū cultu occupa labilicūſ.
tiffimos fuiſſe cōſirmās: legtur cū nomē illis ſapiæ de religiōis noīe foret: qꝫ ſapient
tores ſerebant/ rāto fuiſſe illos ſpiētiores: qꝫ ut ſupius dicebat illoꝝ cōmercium
græcis pſis magis ſp ſuiri mathematicis/ qꝫ illis fui i ſupſtitiōibus. Thales i episto Thales.
ad Pherecydē i ægyptū inqꝫ ego eſt Solōe deſcēdi ut ſacerdotes & aſtronomos Demetri'
uideremus/ nille pſia. Idē ab eis lo didiciſſe geometriā. Demetrius dicit Democri
ad ægyptios ille ut geometriā diſceret: Interdū Democritus & Platonē & prudē
tibus mōſtroſus ēt Pythagoras dicitur Sed iculpatū illud Platois
ingeniū exhibēs qdē ſunt ſatis ſabuloꝝ neceſſariū antiqꝫtati honorē & titulo religio
nis/ de uetero ſua mōſtra ægypti ſerato nuſqꝫ temerauit. Et ſic Eudoxus quoqꝫ i ue
ra ægyptios eſt ſedutus aſtronomia i diuinatrice pſterea illis nō cōſentit. Vex ne lō Dictorū
gius digrediamur ita cōcludims ægyptios & chaldæos occupatiſſimos in idolatri cōclatio.
ca ſupſtitiōe plurimūqꝫ mathematicis deditos/ in reliqꝫ ſe pſia par exercuiſſe. Nec Auertois
qꝫ qꝫ moueat qdē Auertois ait apd chaldæos olim pſecta fuiſſe pſiam: nā de chal- lūanues
dæis ipſe nō loqꝫ quorū mōſtra & monumenta ad nōs puenere: ſed ex illa opione rois dicit
quā mōdi credēti acerrimāte infinites ſunt has artes & abolitas & redditas apud di- pſiam po
uerſas gētes: nec nobis ēt fraudi fuerit in uniuerſum chaldæos non pballe ex qbus uſſimum
Abraā fuerit an diuinus. Neqꝫ n. Abraā chaldæus. ſed qꝫ ex regionū ui ſepſſime
cinia chaldæus: ſerua noiet: & dictū ē Platonis i ea gēte quæ plurimū mala ē ſigs corruptā
bonus naſcāt: ſeu ēē qꝫ optimū. Nec ipſe Abraā tam ſuſtura qꝫ diuinæ græ obtinuit
pſiueſſu: Sed ſedēamus ad aſtologiā in qua ſe Aegyptios & chaldæos quidnā fuiſſe.
adduxerit ſatis eſt uidēre poſt qꝫ de illorū ſtudiis & ingenis ſatis multa diximus.
Caput III. Quid Chaldæos Aegyptios in hanc opmionem induxerit ſic
iſtotes humanis & de ſtellis poſſe prauideri.

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASRO.

Solent quicūq; in aliquā disciplinā se totos ingurgitarūt oīa ad illā referre q̄ libentissime: non tam pp ambitionē: ut scire per illā oīa uideant: q̄ q̄ ita illis uidet quibus. s. usu uenit quod per niues iter agentibus: nā cetera quoq; illis alba uideri solēt: cā dōris habitu in oculos iā recepto: reliqua in se transformat: sic amātibus perdit q̄cqd occurrat amari: aut faciem aut oīno aliquid refert sub ditionē unius imaginis tota imaginaria amāis facultate redacta. Qui Theologus est: nec aliud q̄ theologus ad diuinas cās oīa refert: Medicus ad habitū corporis: Physicus ad naturalia res; principia: Mathematicus ad figuras & nūeros qd̄ pythagorici factitabāt: hac rōe cū eēt ueteres chaldæi: in cælestiū motib; mentē dis & stellas; cursibus obseruādis iugiter assidui: nec aliud q̄cqd eorū magis ingenio detinerēt: oīa illis erāt stellæ: hoc ē ad stellas libēter oīa referebant id qd̄ de ægyptiis dictū pariter intelligat. Cū igit ad hāc exp̄fessione p̄pensionē accederent cōiecturæ quas libro tertio narrauimus & cōsutaui: ut corpora inferiora moueri a superioribus. nō posse stellas uires ad influēdū maximas nō hē; uideri in sole & luna quātū nris corpibus aeriq; dñent: & similia cū occurrerēt aīa ad eē partē iā inclinatis: facile adducti sunt: ut quæcūq; acciderēt hoībus siue corporis sortessitue: aī: siue

Nota.

Vt. n. dici
tur ab ari
stotele in
ethicis
licitas in
his tribus
cōsistebat

fortuna: de cælestib; cāis crederet puenire: Quib; quoq; cognitis & exploratis futurab ari- tura res; oīum eūēta p̄cognosci. Neq; n. adeo p̄spectæ illis res physicæ: ut q̄ uni- stotele in uersalis cā differret a p̄ticularib;: qd̄ q̄ illius & hāc eēt officiū: satis itelligerēt: quid ethicis fce substantiæ cælesti cōueniret: qd̄ repugnaret: qd̄ esse quod p se dē apud dialecticos: licitas in qd̄ qd̄ ex accidētī quāta dissimilitudo inter naturæ opa & artis: quid posset esse si- his tribus gnū alterius: huius tñ cā nō eēt: ut his rōnibus excitati: nec: quasi cessantibus p̄xi- cōsistebat mis cāis cōi causæ particulares diuersitates ascriberēt: nec q̄li deo cæloq; parū bo- nis: & culpas astris p̄ter suas īputarēt. & p̄cenas tam aī mala q̄ corporis: idē derinan- tes: nec quasi natura corporis itelligeret: incidētū simul temere cāy: ad eā concursus referret: nec uelut ad intima rei; substantiā arte p̄uadante bonas a cælo inflōi uires in artis opibus existimarēt: aut si nō fierēt hęc a cælo: crederēt tñ posse significari q̄q; nec si inuicē: uel effectus uel causæ: nec ab eadē origine eodē mō utraq; pueni- rent. Hęc oīa illi cū ignorarēt par; adhuc p̄fecta phia parūq; illis etiam indagata: qd̄ mīx; si tot cōtra trahētibus in errorē inducebant: primū cōiecturis q̄s diximus ineffectacibus illis quidē: sed uulgo rudibusq; phia magnæ p̄habilitatis: utum affi- qua illa cū stellis cōsuetudine quasq; familiaritate: q̄bus oībus accedebat inata sci- endi futura hoībus curiositas. Nā quæ fieri posse cupimus eadem facile possibilia credimus: Accedebat s̄cūlū nitiū & in hoīum mētes alre dedita p̄ id tēpus p̄suas- sio diuinādi: cuius mille mōs & spēs isto lōge minus p̄bables: & infania plus ha- bentes audissimē cōfectabant: ut pyromāias/geomāias/astragomāias: & cæ- tera id genus anilia nugamēta: inter quæ poterat error astrologorū lapia sūma eni- stimari. Adde q̄ idolatriæ: cui erāt obnoxii mīre cōsentiebant: ut quos deos colēbat eos auctores oīum res; arbitrarent: nō bonas: mō sed malas. Nā erat in idolatriā hoc quoq; disciplina alios eē deos bñficos/alios noxios: ut uel hinc cōtra rationem phia stellas alias bonas alias malas existimauerint. Adde gloriæ & quæstus oecor- tionē quā paratā sibi uiderūt astronomi si de cursibus cæli quos de magno labore: sed exigua mercede forsitā indagaret putarentur futura p̄uideri: quibus om̄ib; adijce fraudes demonum improborum rōes maxime mundo īperitantissim qui p̄clines in hunc errorē ex causis memoratis illorū aīorū oculis magis īstiga- tionibus

Vñ Arist.
primo me
thia. inqt
oīs hoīes
natura sci
re deside-
rant.

tionibus impellebant: cū iudicia peruertētes oīno mentium sibi mancipatas: tum illorum prædicta nōnunq̃ confirmantes uel ad prædicendū illos mouentes: quod euenturum: uel exequētes quod ab illis erat p̃dictū. Hæc oīa simul in causa fuisse non dubito/ cur primū apud ægyptios & chaldæos hoīes superstitionibus & idolatriæ deditos/ in cælestiū motibus occupatissimos: p̃liæ parum peritos: opinio nasceret ex syderū statu futura præuideri. Recepit opinionē sæculū facile ob curiositate & iperitiā: cōfirmarūt astronomi libētissime spe quæstus & gloriæ cōparādæ. Cap. III. In ea quæ obseruāda in p̃dictionibus statuerūt quo pacto inciderit.

Idimus apud quas gentes/ & quō primū natus hic error fieri cælitus res humanas: uel indicari: quō rursus in hæc astrologi dogmata q̃bus utunt̃ in p̃dicēdo deuenierint facile est uidere. Nō. n. ut demonstrauimus ueris ad hæc rōnibus ducti/ nā qui possent: cum nō sit ratio uera mendacii: Tū rerū quoq̃ nobis & loco & natura cōiūctiorū pprietates aliter q̃ ab operationibus nō exploramus: Sed nec iucti expimētis alioquin cessare eos oportuit multas saltē actates a prædicēdo/ cum extra controuersiam diuturnis duntaxat obseruationibus & sæpius repetitis experimēta huiusmodi pficiāt. Quid igit̃ cōiecturas secuti sūt partia mathematicis q̃bus incubebāt: partim a parabolicis q̃busdā similitudinibus sup̃tas q̃bus nihil poterat cogitari fallacius: sed uel fellebāt ipsi rudes phiæ & dialecticæ: uel falli posse putabāt imperitū uulgus: nec p̃perantibus ad diuinādi q̃stū & gloriā tā satiffaciebat: q̃ uerisimilior/ q̃ q̃ faciliior uia atq̃ paratior: sic primū statuerūt fata hoīum ista de natali hora p̃derentū qm̃ id fere uulgo uidet̃ hominē fieri cū nascit̃. Tū q̃ alia principia uel cōcipiendi fœtus uel aīandi posita magis erāt incerto q̃ ut foret obseruāda i p̃dicēdo: a mathematicis sic accepta primū qm̃ motū syderū metiētes i duodeci p̃tes, obliquū orbē diuiserūt numerādi facilitate rursusq̃ eadē rōne quālibet partiū in triginta/ & trigelimā quāq̃ i sexaginta susceperūt hanc diuisionem quasi natura nō arbitrio factā: & quot iam partes ipsi finxerant sibi tot influxuū uires & proprietates diuersas esse decreuerunt: tum pro numero signorū quęcunq̃ duodecim loca diuiesere sex supra finitorē: sex infra: sicut sex quoq̃ signa sub terra ab astrologo sex supra semp̃ reuoluuntur: Ita magno errore definitū obseruandū in primis/ sub quo loco quo signo planeta collocaret̃: alias. n. ad influendum pro loci signiq̃ uarietate uires adipisci: post hæc quascūq̃ in motibus diuersitates notarūt eas i operationibus quoq̃ stellarum notandis iudicārūt quasi efficientiæ quoq̃ uis idē speciesq̃ uariaret̃. Sic aliud facere planetam decreuerunt cum rectus incederet aliud cum repedaret: aliud cum subsisteret: tum pro syderum inter se uel coniunctione uel distantia fieri ab illis res diuersas. Obseruarunt autem in primis distācias quasdam: quas cum motus nonis metiebantur insigniores nōnullos mutationibus deprehenderant: ut trigonū interuallū: quod in eo Saturnus & Iuppiter soli configurati semper retrocederent: sicut interdū mars in quadrangulo/ Mercurium & Venerem ultra sexangulum remoueri a sole nunquam uiderent. Cogitauerunt igitur istas syderum esse distācias obseruandas/ cum inter se trigona uel exagona uel quadrata radiatione ponerentur: sed & opposita cuius euidentis ratio est præsertim q̃ in his quoq̃ configurationibus lunæ schemata ad solē mutari conspiciebant̃ & cornicularē fieri in sexangulo/ diuiduā in q̃drato: prætumidā in triangulo: plenā in diametro: sicut itē cū circuloꝝ quorūdā ad uiam solis intersectiones fuerāt imaginati rem necessariā in motibus metiēdis: sed uanā in influentiis ita has quoq̃

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

fatosq; decretis adhibuerūt caput caudāq; appellāt: q̄ si deniq; uires afflatuq; radio-
rum mathematicas has quātitates situs/loca/puncta/distantias nō qualitates natu-
rasq; radiorum cōsequerētur. Sed hūc illi errorē nec aduertebāt ignoratiōe phy-
sicā nec poterāt euitare si singulis momētis alias in cælo cōstellatiōes eē uolebāt.
quæ nascentium identidem hominū uitam fortunam mores ingenia uariarent.

Caput V Quid obseruāda illa indicarent: qbus coniecturis definierunt.

Ic a mathematicis qd obseruandū foret acceperunt intētiōe puerſa quę
fuit antiq; (si credimus Aristoteli) erroris quoq; occasio dū res naturales
quasi mathematicas iudicāt. Restabat post hęc inuestigandū qd hęc ipsa
significaret uel efficerēt signa: sydera: motus: aspect': cū uel hoc mō uel illo disposi-
ta inuenirent: hic coniecturis egerunt leuissimis & fallacissimis quas narrabimus.

De cōposi- De signis ita primū cōmentū sunt erat egyptiis indubitatum oīa constare ex quatuor
tis: elemē- elemētis. Cū igit' signa iā duodecim acceperint occasione quā diximus uisa illis p
torūq; mi- bella cōmodaq; partitiō: ut hęc quoq; p quatuor elemēta distinguerēt: qbus ter re
xtione egi- plicatis signorū numerus implebat. Et qm prima fuisse corpa ignē terrāq; opīnaban
prios du- turnutpote centrū & circūferentiā. Nā ignis illis erat supremum corpus/tum inter
bitasse: media aduenisse aerē & aquā: ut etiā Plato oñdit in thimæo. Iccirco primum signo
Plato. ignēū statuerūt: secūdum terrēū/tertiū aerēū: quartū aqueū. Tum redeuntes simili
cōsequentiā qntū ignēū: sextū terrēū: atq; ita deinceps. Hinc euenit ut quæ trigono
Trigonū no īteruallo distaret: tribus. s. mediis signis īterceptis eadē natura censerent: quia. s.
unde. quintum signū ad naturā primī reuertebat: quæ uero sexangulo partim quidē affi-
nia/parti discordia foret: sed affinia magis qm primū ignēū tertiu erat aerēū. Quę
uero tetragono penitus aduersa si ignis & aqua penitus discordant: sic figmentū ut
trigona radiatio bona foret: quadrata mala: sexangula fere media: sed quadrata me-
lior oppositiōem quoq; malam fore. q̄ ita posita sydera ex aduerso se contuentur.
Aliqui tamen mediā hanc etiā uolūt signorum qualitates in ea sicut in aliis aspiciē-
tes. Est. n. inter signa quę altera quidē qualitate cōueniūt/altera discordant. Patet
hinc ut se inuicē ista placita pepererūt: & quæ seorsum audita suspitiōne cuiuspiam
rationis relinquūt/origīne patefacta statim contēptibilia fiūt. Nā si illud primum
fundamentū nutās & imbecillū numeris. s. signorū duodenariis arbitrio supputan-
tiū (ut astrologi cōsistent) iductū sit quæ super edificant oīa ruinosa: sunt aut pluri-
ma ex ea una radice pullulantiā: nam & trigona inde quæ magnā sibi astrologiē uē-
dicāt partē/unde trigonocratores/hoc est dñi/ut dicunt/triplicitatū/a qb' rationē
Trigono- de finibus chaldei posteriores acceperūt/ egyptiū monomirias/arabes a magnis cō-
cratores iunctiōibus maxīma dogmata. Ptolemæus & oēs (q̄q; alii aliter) distributionē par-
unde. tium mundanarū: regionumq; sub signis: ut hoc uidelicet trigono orienti/illud occi-
denti/alind austro/alud aqiloni darent: unde predictiōes de anni fato magnopere
pendent/ut scīamus quā qd regione situenturum. Sed redeamus ad alias signorum
pprietates: Nam mysteriū distinctiōnis in elemēta satis deteximus deducto uelo-
tātū nugas ibi meracissimas deprehēdim'. Extogitarūt igit' alia quidē ex his quæ
subter labēs signa Sol in illis operatur. Inde filia diuidētes in fixa mobilia/cōia/alīa
ex noīe priū circuli q̄ si res illarū nō imagine mō sed uiribus similes naturaq; forent.
uā alia hūana signa dixerūt: alia bruta q̄ hoc signū Aqriū iuuenis ipse figuratus:
illud Aries dicere: sic oīa fere nata dogmata de signis uel ab opere Solis uel a noīe
imaginū/uel a diuisione per elemēta quæ statū iudicat unitatē tū audire

cōfutata

LIBER VNDECIMVS

cōfutatā sint. Naturā planetarū a coloribus iudicarūt qđ Aboasar
 testat/hāc eē cōiecturā dicēs uniuersitatis astrologorū: & hinc ēt fixarū: nā oēs rubē
 res dixerūt esse de natura Martis ut oculū Tauri: cor Scorpii/ea uero q̄ irrōnalia q̄
 falsa satis iam demōstratū. Affinitates planetarū cū signis sic paulatī introduxerunt
 exaltationes apud Chaldaeos: primū ut reor inuētē de quo scripsimus. lib. viii. q̄ in
 gradibus illis positae stellae a cētris suarū absidū erāt remotissimae. Addiderūt Aegy
 ptii domos de Leone primū accepta cōiectura sub quo uis Solis crescere uidebat.
 ab eo p̄icipiū faciētes reliq̄ signa planetis aliis pro sphaerarū ordine ut uidimus di
 spartiti sunt. Trigona qđ itroduxit diximus. terminos & decanos & dodecathemo
 ria & nouenas & monomirias diuīsiō signorū fecit/ q̄ cū uastiora uiderent: q̄ ut aliis
 exclusis in unius tm̄ planetarū dictionē cōcederent/ lineauerūt in partes uarias mul
 tifariam. & has quidē fines eē unius stellae/ illas alterius uoluerūt: qđ qm̄ alia qsq̄
 cōiectura decernebat/ hīc natae de finibus op̄iones qnq̄ de qbus adhuc sine fine di
 gladiantur. alii in decanos signa partiti sunt hoc est in tres partes: alii in nouē: alii in
 .xii. sed pro arbitrio oēs nulla rōne: nā q̄ rōne dicat. xii. partes signū quodlibet diui
 dendum: q̄a signa. xii. sunt: aut in tres partes ob ternariū p̄fectionē: aut in nouē: qm̄
 nonū signū cū primo qualitate cōcordat/ Sagittarius. s. cū Ariete: Capricornus cū
 Tauro: atq̄ ita de reliqs. hāc ēt Ptole. q̄q̄ astrologus cū legisset irrisit. Illi uero diui
 ni hiri Aegyptii Indi Chaldaei q̄si primā p̄hiam amplexabant. Veniamus ad loca
 quorū p̄prietates ex similitudine qđā definierūt: ut qm̄ celi medium locus subli
 mis quae putant eē sublimia significaret/ Impia/ regna/ ptates/ quasi nō descēdat in
 tus potius homo q̄ alcēdat. oriēs nascētē indicaret ex utero p̄deūtē septimus locus
 aduersarios quia p̄rio opponit: Duodecimus carceres & tenebras: qm̄ ad eū locū
 Sol cū puenerit suscitatis uaporibus nec dissolutis aer ueluti tenebre scit. Sed non
 oīa p̄leq̄ oportet quae supra cōmemorauim⁹/ tm̄ satis ad memoriā reuocare quō sy
 dereae istius caelestisq̄ disciplinae gradatī oracula p̄derūt quae sint sibi inuicē mire
 cōnexa fabula fabulae ubiq̄ manū porrigēte. Sic. n. cū trigonū & exagonū interual
 lum bona determinassent/ rursusq̄ planetas bonos Venerē & Iouem/ sed & Solē &
 Lunā qm̄ bonis boni gaudent/ gaudere dixerūt Iouē in. xi. loco Solē in. ix. quorū al
 ter exagonus/ alter trigonus est horoscopo: Lunam in. iiii. Venerē in. v. qui ab alcen
 dēte similibus distāt iteruallis/ dederūtq̄ melioribus ac potioribus Ioui. s. atq̄ Soli
 loca supra terrā infirmioribus uero quae sub terras/ sed & Martē eadē rōne sexto lo
 co gaudere/ Saturnū. xii. uoluerūt qm̄ sunt hāc loca mala sicut illi quoq̄ planetarū
 mali. nec dubito pro natura deinde horum planetarū multas ipsius locis ab eis tribu
 tas p̄prietates ut nonō uaticinia quae Sol dare credit: Tertio breuia itinera sicut
 breuius oībus stellis spatiū circuit Luna: Mororē. xii. pro cōditiōe Saturni. & clan
 cularios inimicos: Sexto seruos & morbos/ ob naturā nocētis sed efficacis agilīq̄
 planetarū: Quinto gaudia filios uoluptates ob Venerē/ quā & p̄sulē harū rerū nō
 alio magis iudicio statuerunt q̄ de stellae nitore/ radiis: & pulchritudine: unde illud
 alma sup̄ne nectareū ridens q̄re credita antiq̄s elegātiarū & uenustatis dea talibus
 uis demōstrationibus quasi filiae araneae rete p̄stigiolum cōtexuere. qđ si procul
 aspicias fallat mētra filorū magnitudine & illecebra textus nouitatisq̄ lenocinio/ si
 cōminus inuere cōtēnax/ si tāgas manu dirūpas atq̄ dissoluas. Auxere nepo
 tes inuentū patrū quoq̄ fuit figmentū antiq̄us eo robustius latēte magis originis
 fraude/ quodq̄ euenit semp̄ auctoritatē aetate cōciliāte. Neq̄ uero nos oīa diximus

De finib⁹
astrologo
rū maxia
quaestio.

Locorū p
prietates
unde

Nota pla
netarum
gaudia

Retrocel
sio.
Defectus
lumina/
rium.

in inuentionis methodū hoc est erroris lubricū demonstrauim⁹: cetera uero ad id exē
plū leuissimis. s. oīa cōiecturis/ & tenui nixa dissimillimaq; si litudie/ ēt rex terrenaz
qualia sūt illa foelices eē planetas cū pcedūt ifaustos cū retrocedūt/ cūq; ēt stat cre
dunt: q̄ si negēt retrocedētes: qd̄ p̄miserāt: expediāt pcedētes quod pollicent: mo
rentur subsistētes quod largiunt. Deficiētem Solē & Lunā parere magnas calami
tates. Nā hāc ī primis terrificāt ignota cā/ q̄ si uel deserētibus nos deis uel abrogāti
bus. ī apogeo positis stellis nascētē exaltari/ qm̄ is locus ēt sit altissimus: ptes Lunae
rā alioz deīde sydex: postremo & auenae: & fabaz q̄s iuexerit. error explicatū. lib.
viii. Postq; aut hmoi cōiectamētis hāc dogmata fūdauerūt cōpunt geneses obser
uat nascētū: & si semel aut itez casu dogmata r̄ndissēt expimēto nulla iā fides nlla
maior erat auctoritas: ut si forte gr̄a uerbi nat⁹ aliq; Marte Scorpiū occupāte bel
lo claruisset/ idubiū hēbat Scorpiū eē Martis domiciliū/ q̄ si nō lōge sit aliū Marte
sic posito aliū a Marte bellicosū nasci: q̄ siq; ut diximus expiri fidei q̄c q̄ possēt ī cā
lestiū moribus tāta delinquētes. Annoiabāt igr̄ ēt q̄ euenerāt dño genituraz cuius
piā themate & regulas īde canonesq; cōdebāt: qm̄q; nō erat hāc uia ueroz expimē
toz: sed illis pro rōne casus atq; temeritas/ ideo & aliis/ & iisdē ēt alias obseruātibz/
aliter cōtingebat: quo factū ut tot euaserint pene astrologia/ quot erant obseruan
tes: unde illa cōfusio pugnātiq; opionū quas p̄ximo libro late sumus executi.

Caput VI Quibus fomentis aucta & quomodo propagata sit.

Ic de nugacibus orta cōiecturis fallacibus adoleuit expimētis/ sota se cur
li uitio: nutritaq; hoīum curiositate: nullo nō auīdo futura de se sciēdi: atq;
ea/ e/ cālo uerissime peti: quotus. n. q̄sq; de populo de scholasticis ēt q̄ nō
recte de cālo petūt ista/ cognoscat: accedebāt p̄cipū studia nihil nō credētū ob
impitiā: nec nō spantiū ob cupiditatē: q̄b⁹ si qn̄ de cālo foelicitas p̄nūciabat. (p̄nū
ciabat āt sp) tā uolebāt eueri astrologiā q̄ ne istā quoq; foelicitatē. p̄dicebāt inter
dū uera/ nūc temer: nūc astute: nūc dāmōe suffragāte/ modis quos explicauim⁹. qd̄

Per apolli cui ēt nō succedat multa p̄dicēti: Tñ uero plausus acclamatōes/ & tñ mille menda
nē astrolo cia statī obruebat obliuo. sed & multa illis fides auctoritatq; ab oracīs nō mō p̄bā
gicum do tib⁹ istā artē: sed exercētibus. Interrogatus apollomas an foemia nasceret: foemina
gma cōfir r̄ndit: qm̄ ī cōceptu ad Venerē Lūa ferebat. qd̄ uero mai⁹ testimōiū p̄fessioi q̄ deos
matū est h̄re auctores: nouerūt. s. ī probi dāmōes sic nō solū a n̄is/ sed a Platonis quoz nū
Dēmonis cupati/ nouerūt inquā subuna supstitōe quātū mūdo uenenī p̄pinatē: qd̄ cū altius
nomen eē in uenas penetrasset primū qd̄ fidē adimeret religiōi/ sūmo hoīum bono/ q̄ si de cā
usitatum. lo p̄dēte fatali necessitate q̄ si nulla miracula: nulla diuinitus p̄cognitio futuroz: sed
Cūctas ar ui cōstellationū oīa puenirēt: tū uitis p̄ociniū faceret cālitus in nos descēdōibus
tes libe. atq; adeo fortasse bonis siquidē quā a natura bona oīa sunt) inficere demū bonas
rales/ ut artes medicinā & p̄hiām ut q̄s nō euerteret/ sicut nec theologiā/ cōtaminaret tamē
Theo. & p̄hiām qd̄ a rōnibus ueris ad fabulas/ medicinā a naturalibus efficacibus p̄tē
p̄hiām. & diis ad uanas obseruatiōes/ & anilia deliramēta cōuerteret: fieretq; una pestis puer
medi. tū & sē supstitiōis & corpī & aīo simul exitialis. uidebāt pessum īre prudētiā p̄ q̄ iā cōsu
religiōne leretur astrologia qd̄ agēdū: quo tpe: quā rōne sedēs in ipsa stolidissima uanitas. uir
hac supsti tā clauū ī manu teneret. postreō spabāt fore qd̄ euenit q̄ de una de cālo mathema
tione cōta ticisq; supputatiōibus captaret auctoritatē/ reliq; supstitiōnū minus fraudē dissī
minari oī mulatā/ minus fucatā infirmitatē/ obregeret. nec uana putarent quā cālestis do
dit c̄trinā seq̄ces appēdices/ & alūnā forent. neq; n. ulla est ut oīdim⁹. lib. p̄rio quā
qd̄

LIBER VNDECIMVS

qdē astrologiā uel sociā/uel parentē/uel ducē non agnoscat. An non dignares igit
pro q̄ se quoq; facerēt astrologos dāmones nocētissimī? nihilq; nō pcurarent/quo
magi indies pestifera p̄uasio lensus hoīum studiāq; possideret/nam ufos dāmones
in oraculis astrologorū regulis/credēdū ob aliqd̄ ut fallerēt idēst fallaciā fidē fa-
cerēt: q̄s addubitet ēt Porphyrianus? q̄n ipse Pophyrius tūc mētita dicat oracula
cū astrologicis nixa dogmatis r̄ndebāt qd̄ nō euenisset si uera foret. futurūq; prae-
mōstratrix q̄n i ea latere dāmones pitissimos rex naturalium/nihil poterat. his fo- **porphy**
mētis adūta prāsidiisq; multa Aegyptios & Chaldaeos penitus occupauit/pepitq; **rūs**
statim apud eos supstitiosam medicinā. scripsit. n. Necipus i Aegypto. q. decanus
quē morbū faceret: cuiusq; rursus decanū p̄tate curaret: r̄ē habitā in arcanis interq;
mysteria q̄si nō arbitraria ut demonstrauimus ista partitio decanorū irrīsaq; & negle **Necipus**
cta penitus a Ptolemaeo hīnc statim emensa magia/quā nō est aliud q̄ cōplexus ido **Medicine**
latrīa astrologiā supstitiosēq; medicinā quā sicut alias quoq; supstitiōes in libris **supstitio**
de uera fide aduersum septem hostes singulatim confutauimus. **sa ortus**

Caput VII Quomodo ab Aegyptiis ad alios Astrologia deuenit.

AB Aegyptiis & Chaldaeis ad Græcos astrologia deuenit: sed per auctores
ignobiles. Nā excepta domibus circulatorū: lyciū & academiā nō intrauit
Sed nec in porticū: quoq; licet pcurāte thale cōcorditer admissa nec qui **Maia**
poterat atomis & uacuo astrologiā tñ credere potuit Epicurus. Primus cōtēsimo **quid sit**
& q̄dragesimo post Christū āno bene audiēs i litteris eā coluit Ptole. sed parcius q̄ **Graiorū**
ceteri/ita ut nō tā infanīa isti fauere q̄ modum ponere uoluisset uideat: ut cūq; au- **scholas**
toritas unius hoīs semp mathematici/raro philosophi. tot contra in mathemat- **huiusmo**
cis p̄hiāq; hoīum clarissimorū obstātibus prāiudiciis relabit. Rapuit nomē Ptole. **di supsti**
Græcos aliquos in errore/alioq; ad supstitutionē p̄p̄s ut Porphyriū cuius nimīa **tionem**
in cultu dāmonū oderē curāq; superstitionū & prāceptor Plotinus/& discipulus **nō sensisse**
Iābolicus dānauerūt. A Græcis ad arabas maiori tñ auctoritate deuoluta mirantib; **Nota**
illis qcqd a græcis scriptū iueniebāt/& i noīb; Aegyptiorū & Chaldaeorū uanā illā
antiquitatis spēm suscipiētib; sicut āt acceptā illā a barbaris repurgauit p̄ uirib; cir-
cūciditq; Ptole. prudētissimus astrologorū/ita acceptā a Græcis/Grāmaticus qdā **Aboasar**
Aboa. & scriptor historiā refert nugis & fabulis innumerabilib; fecitq; astrologiā **dedecus.**
pene tāro peiorē astrologia Pto. q̄to bōis artib; peior ē astrologia/factus homo ad
inanē loq̄ citatē/nec mō p̄hiā/led astronomiā quoq; fere penitus insolēs/sugillatus
a doctissimo quoq; astrologorū multitudini gratus apud quā magnus q̄ plura dixe-
rit/nō q̄ meliora. Creuit āt p̄ ea t̄pa studiū mathematicā sicut toti quoq; p̄hiā di- **Nota.**
sciplināq; oīum i Hispania/in q̄ cū regnaret Alphōsus i nūeris mathematicis & **Qua nia**
caelestiū motuū supputatiōe diligētissimus. amaret quoq; diuinatricē uanitatē alio **ad Itala re**
qn p̄hiā studiis nō ibutus & i eius grātiā Arabū & Græcorū multa ei; artis monu- **gna hāc**
mēta ad nos puenērūt/p̄ Ioānē prāsertim Hyspalēsem & Michaelē Scotū scripto- **cars pue-**
rem nullius pōderis multā uero supstitiōis. Amplexat; hāc primū Albert; utpote **nerit.**
noua/natus. n. p̄ ea t̄pa sed p̄nto nō tā senex p̄bauit q̄ iuuenis: sicut & magica adole- **Nota.**
scēs cum uulgasset matura ætate detestatus est scētissimā i cōenobio & iculpatā uirā
degēs. Factū tñ t̄pe p̄cedēte cū diuturnitate traditiōis: tū multitudinē scriptorū &
qdā cū mathematica astronomia/tā nōis q̄ subiectā rex affinitate: ut fere in con-
trouerſiam iam ueniret an sine fallacia sciētia: an superstitio foret: uerum licet tam
multis s̄centis a multitudine excepta cuius propriū nihil sapere a supstitiosis ex

DISPUTATIONVM ADVERSVS ASTRO.

cultu quorum scire delirare est: curiosis quesita nullo iudicio uiris ita semper ut primo li. monuimus a prudentibus a philosophis sanctissimis uiris irrita confutata profligata fuit. Nam quo tempore cum idolorum cultus in Aegypto atq; Chaldaea cum omnium uanitatum insania adolecebat/apud Hebraeos ueri dei cultores per Diogenes Mosem/per Esaiam: per Hieremiam per alios prophetas: uoce/scriptisq; dannabatur in Graeciam cum uenit Pythagorae non placuit auctore & Diogene & Theodoreto, Platonici & Periphatetici ne dignam quidem putauerunt de qua uerba aliquando facerent: facerent: ut quam inter artes circularices haberent. Eudoxus Gnidius legislator prudentissimus (scripsit enim leges ciuibus suis) idem magnus sub Platone philosophus mathematicis uero princeps aetatis suae omnium consensu/nullo modo credendum astrologis affirmauit: scriptumq; reliquit fecerunt idem alii Quotum paruis/ta sit astrologia quod post annis Cassander ac Archelaus insignes mathematici: fecerunt Panetius & Carneades graues uerique philosophi. Romam quotiens ueniebant uel ex Aegypto: uel ex Babylonia diuinatores instituti eos Romana illa prouidentia teneris simis legibus urbe submouebat: sic sub Tiberio sub Vitellio sub Dioclitiano: sub Constantino: sub Gratiano: sub Valentiniano: sub Theodosio: uel deferere professionem uel poenas dare professionis coacti sunt. Hadrianus horum praestigiis cur sit delectatus satis manifestum/nam propensione quida natura Aegyptum sic adamauit/ut nihil Aegyptiacum posset illi non placere: quo tempore tamen Phauo, illos aperte Plutarchus oblique grauissimo uir iudicio sugillauit. Mox sub Ptole. cum parum uisa est honestari statim & Plotini magni Platonici: & Alexandri aphrodisiadae insignis peripathetici & Origenis in omnibus disciplinis eminentissimis/iudiciis infamata est. Cum ad Arabes uenit: detinuit quidam Abesageles/ & Aboasares/ nec dialectici eos homines: nec philosophos Auerroes & Auicenna non detinuit. ubi uero in Academia Parisiensi primitus apparuit uix impetratum a curiosis quod internitioni data sub ignibus delitesceret: cumque aliquot post annos honestare eam Rogerius Bacchon & alii badam conarentur: Resisterunt eis uiri doctissimi Guilielmus Aluerni episcopus Parisiensis: & post eum Nicolaus Oresm' mathematicus excellens: & Henric' ex Asia: & Ioannes Caton: & Brenlanlius Britannus astrologiam non solum qua parte laedit religionem/ sed plane totam/ ut uanam falsamque detestantesque non ita unquam artis nomen obtinuit ut in praescriptum abierit. Nam semper aliquis ueritatis pronus obnuiciat.

Nota

Disputationum aduersus astrologos praedicendi diuinandi que facultatem profitentes Ioannis Pici Mirandulae liber duodecimus explicite nuper castigatissima lima emunctus atque curatus.

Impressum Venetiis per Gulielmum de Fontaneto de Monteferrato. Anno Domini. M.D.XIX. Die. XXII. Martii.

Registrum huius Operis.

A a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z
& p q A B C D E

Omnes sunt quaterni praeter r qui est diernus & A D E qui sunt quaterni.
Quint. XXV. Car. III.

8

